အဂ္ဂိုရ်ပါဠိတော်နိသယ

ကေကနိပါတ်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၁–ရူပါဒိဝဂ်

၁။ [ဧဝံ မေ သုတं–ဤ ဧဝံသဒ္ဒါကို အာကာရအနက်၊ နိဒဿနအနက်၊ အဝဓာရဏအနက်ဟု အဋ္ဌကထာ၌ အနက်သုံးမျိုး ဖွင့်၏။ မေ–သဒ္ဒါကို တတိယာကတ္တားအနက်၊ သမ္ဗန်အနက်ဟု နှစ်မျိုးဖွင့်၏။ သုတं–ဤ 'တ'ပစ္စည်းကို ကံအနက်၊ ဘာဝအနက်ဟု နှစ်မျိုးဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်အားလုံးစုံအောင် အနက်ပြန်ဆိုမည်။ 'ဘဂ္ဂေ ဂျဒံ သုတ္တံ' ဟူသော ပုဒ်တို့နှင့် 'ကထံ သုတं' ဟူသော ပုစ္ဆာဝါကျကို အသစ်ထည့်စွက်၍ အနက်ပြန်ဆိုမည်။]

(ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ဂျဒံ သုတ္တံ=ဤစိတ္တပရိယာဒါနသုတ်ကို၊) ဧဝံ=ဤတခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ မေ = တပည့်တော် အာနန္ဒာသည်၊ သုတं=(မြတ်စွာဘုရား အထံတော်မှ) နာယူ မှတ်မိထားအပ်ပါပြီ။ (ကထံ= အဘယ်တခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ သုတं=နာယူ မှတ်မိထားအပ်သနည်းဟူမူ) [ဤကား ဧဝံသဒ္ဒါ၏ အာကာရအနက် ပေးပုံတည်း[1]။]

၁။ အာကာရအနက်၌ ဆိုလိုရင်း။ ။ 'ဧဝံ မေ သုတं'ဟူသောဝါကျကို အဋ္ဌကထာ၌ ကျယ်ဝန်းစွာ ဖွင့်ပြထားသောကြောင့် ဤအဓိပ္ပာယ်ခန်း၌ ရေးဘို့ရန် တာဝန်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း ရေးသင့်သမျှ ရေးပါဦးမည်။ ဤအာကာရအနက်၌ 'ဧဝံ မေ သုတं' ၏ဆိုလိုရင်းကား–ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏ အလိုအကြိုက် အတွင်းဓာတ်ခံနှင့် ကိုက်ညီအောင် နည်းမျိုးစုံစွာ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်သမျှ တရားစကားတော်အားလုံးကို မည်သူမျှ အကုန်အစင် မသိနိုင်ပါ၊ သို့ဖြစ်၍ တပည့်တော်သည် နာယူလိုသော ဆန္ဒပြင်းပြစွာဖြင့် အစွမ်းကုန်ကြိုးစား၍ နာယူမှတ်သားပါသော်လည်း နည်းမျိုးစုံ အကုန်အစင် မမှတ်ယူနိုင်သောကြောင့် "ဧဝံ(ဧကေန အာကာရေန)=ဤတခုတည်းသော အခြင်းအရာ (တမျိုးတည်းသောနည်း) အားဖြင့်၊ သုတं=ဤသုတ်ကိုနာယူ မှတ်မိထားအပ်ပါပြီ"ဟု အရှင်အာနန္ဒာ ဆိုလိုသည်။

တနည်း-(ဘဂ္ဂေ = အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ သုတ္တံ = ဤစိတ္တပရိယာဒါန သုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤယခု လျှောက်ထားမည့်အတိုင်း၊ မေ=တပည့်တော် အာနန္ဒာသည်၊ သုတံ = (မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ) နာယူမှတ်မိထားအပ်ပါပြီ၊ (ကထံ = အဘယ်သို့၊ သုတံ = နာယူမှတ်မိထားအပ်သနည်းဟူမူ၊) [ဤကား ဧဝံ သဒ္ဒါ၏ နိဒဿနအနက် ပေးပုံတည်း[1]။]

တနည်း-(ဘဂ္ဂေ= အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ သုတ္တံ = ဤစိတ္တပရိယာဒါန သုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့သာလျှင်၊ ဝါ=ဤယခု လျှောက်ထားမည့်အတိုင်းသာလျှင်၊ မေ=တပည့်တော် အာနန္ဒာသည်၊ သုတံ=(မြတ်စွာဘုရား အထံတော်မှ) နာယူ မှတ်မိထားအပ်ပါပြီ၊ (ကထံ=အဘယ်သို့သာလျှင်၊ သုတံ=နာယူ မှတ်မိထား အပ်သနည်းဟူမူ၊) [ဤကား ဧဝံသဒ္ဒါ၏ အဝဓာရဏာ အနက်ပေးပုံတည်း[2]။ "ဧဝံ = ဤတရုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင်"ဟုလည်းကောင်း၊ "ကထံ = အဘယ်တရုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင်"ဟုလည်း ကောင်း အနက်ဆိုနိုင်သေး၏၊ ပြခဲ့သော အာကာရအနက်, နိဿဿနအနက်တို့၌ "သာလျှင်"ဟူသော စကားကို ထည့်စွက်လိုက်လျှင်ပင် ဧဝံသဒ္ဒါ၏ အဝဓာရဏာ အနက် ဖြစ်တော့၏။]

၁။ **နိဿဿနအနက်၌ ဆိုလိုရင်း။** ။ ဤနိဿဿနအနက်၌ ဆိုလိုရင်းမှာ "တပည့်တော်သည် ဤသုတ်ကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် ထိုးထွင်းသိထား သည် မဟုတ်ပါ၊ ယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်း မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ နာယူ မှတ်မိထားအပ်ပါသည်"ဟူလို။

၂။ **အဝဓာရဏာအနက်၌ ဆိုလိုရင်း။** ။ ဤအဝဓာရဏာအနက်၌ ဆိုလို ရင်းမှာ"တပည့်တော်သည် ယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်းသာ ဤသုတ် (ဤ တရားတော်)ကို မြတ်စွာဘုရား အထံတော်မှ နာယူမှတ်မိခဲ့ပါသည်။ မြတ်စွာ ဘုရားအထံတော်တုန်းက နာယူမှတ်မိခဲ့သည့်အတိုင်းပင် ဤတရားတော်သည် ယခုအချိန်အထိ အနက်အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့်လည်း အပိုအလိုမရှိ၊ သဒ္ဒါစကားလုံး အားဖြင့်လည်း အပိုအလိုမရှိ၊ တိတိကျကျဖြစ်ရကား ယခု လျှောက်ထားမည့် အတိုင်းသာ ဧကန်မုချ မှတ်သားထားရန် ဖြစ်ပါသည်"ဟူလို။

[ယခု ပြန်ဆိုခဲ့သော အနက်များသည် 'မေ'သဒ္ဒါ၏ တတိယာကတ္တားအနက်နှင့် 'သုတံ'၌ 'တ' ပစ္စည်း၏ ကံအနက်များဖြစ်၏၊ ယခုတဖန် 'မေ'၏ သမ္ဗန်အနက်၊ 'တ'ပစ္စည်း၏ဘောအနက်များကိုလည်း ပြန်ဆိုဦးမည်။ 'ဘာဝသာဓန၊ နောက်ပုဒ်ပြု၊ ကမ္မဆင့်နေမြ' ဟူသော ဆောင်ပုဒ်နှင့်အညီ 'တ'ပစ္စည်းက ဘောအနက်ဟောသောကြောင့် ယခင်က 'ဣဒံ သုတ္တံ'ဟူသော ပဌမာကံနေရာ၌ 'ဣမဿ သုတ္တဿ'ဟု ဆင့်ကံထည့်ရမည်။]

စဉ်းစားဖွယ်အနက်။ ။သိလက္ခန်ပါဠိတော် နိဿယသစ်၌ အဝဓာရဏာအနက်ပေးရာ၌ "ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ သမ္မုခါ=မျက်မှောက်တော်၌၊ ဧဝံ=ဤသို့အနက်သဒ္ဒါအားဖြင့် မယုတ်မလွန်မူ၍သာလျှင်၊ သုတံ=နာခံမှတ်သားအပ်ပါပြီ"ဟု ပြန်ဆိုတော်မူ၏။ "တဋ္ဌ ခေါ အတ္ထတော ဝါ ဗျဉ္ဇနတော ဝါ အနူနမနဓိကံ"ဟူသောအဋ္ဌကထာပါဠိကို ဆွဲယူ၍ အနက်ပြန်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။ သို့သော် "မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ အနက်–သဒ္ဒါအားဖြင့် အပိုအလိုမရှိ နာခံမှတ်သားအပ်ပါပြီ"ဟု အနက်ပြန်ဆိုလိုက်လျှင် "မြတ်စွာဘုရား ဟောသမျှ အားလုံး အပိုအလိုမရှိ နာယူမှတ်သားထားနိုင်၏"ဟု အဓိပ္ပာယ် သက်ရောက်စရာရှိ၏။ "ဧဝံ=ဤသို့ မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း၊ သုတံ = နာခံမှတ်သားအပ်ပါပြီ"ဟု နိဒဿန အနက်ပြန်ဆိုလျှင်လည်း(နှ ပန ဘဂဝတော ဒေသိတာကာရတော ဟူသော ဋီကာနှင့်အညီ)ထိုအဓိပ္ပာယ်မျိုး သက်ရောက်စရာရှိသည်ပင်ဖြစ်၏။

သို့ဖြစ်လျှင် "မြတ်စွာဘုရား ဟောသမျှအားလုံးစုံ အကုန်အစင် မနာယူမမှတ်သားနိုင်ရကား တခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် နာယူမှတ်မိထားအပ်ပါပြီ"ဟုပြခဲ့သော အာကာရအနက်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေ၏။ အာကာရအနက်တုန်းက "မြတ်စွာဘုရား၏ဒေသနာတော်ကို အားလုံးစုံ အကုန်အစင် နာယူမှတ်သားနိုင်စွမ်းမရှိ"ဟု ဆိုခဲ့ပြီးမှ အဝဓာရဏာအနက်၌မူ "အားလုံးစုံ အကုန်အစင် နာယူမှတ်သားနိုင်စွမ်းရှိ၏"ဟု ဆိုလျှင် အာကာရအနက်နှင့် အဝဓာရဏာ အနက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေ၏ဟူလို။ ဣတရထာ ထေရော ဘဂဝတော ဒေသနာယ သဗ္ဗထာ ပဋိဂ္ဂဟဏေ သမတ္ထော အသမတ္ထောစာတိ အာပဇ္ဇေယ္ယ။ (ဋီကာ)

ထို့ကြောင့် "တပည့်တော်သည် မြတ်ဘုရား ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း အနက်သဒ္ဒါ အပိုအလိုမရှိ နာယူမှတ်သားခဲ့ပါပြီ"ဟု ဒေသိတာကာရ အဓိပ္ပာယ်

တနည်း- (ဘန္ဓေ=ရား၊ ဣမသ သုတ္တသ=ဤ စိတ္တပရိယာဒါန သုတ်ကို၊) ဧဝံ = ဤတခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (အာကာရအနက်) ဝါ = ဤသို့.ဤပုံ၊ ဝါ = ဤယခု လျှောက်ထားမည့်အတိုင်း၊ (နိဒဿနအနက်) ဝါ = ဤသို့.သာ၊ ဝါ = ဤယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်းသာ၊ (အဝဓာရဏာ အနက်) မေ = တပည့်တော်၏၊ သုတံ = (မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ) နာယူ မှတ်မိထားခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ပါပြီ၊ ကထံ=အဘယ်တခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အဘယ်သို့၊ ဝါ=အဘယ်သို့.သာလျှင်၊ သုတံ ̄=နာယူ မှတ်မိထားခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့သနည်းဟူမူ၊)

မယူရ။ "တပည့်တော်သည် ယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်းသာ မြတ်စွာဘုရား ထံမှ နာယူမှတ်သားခဲ့ပါသည်။ ထိုနာယူမှတ်သားခဲ့သော တရားတော်သည်လည်း ယခုအချိန်အထိ အနက်သဒ္ဒါ အဝိုအလိုမရှိဘဲ မြတ်စွာဘုရားထံမှ နာယူခဲ့သည့် အတိုင်းပင် ဖြစ်ပါသည်"ဟု သုတာကာရအဓိပ္ပာယ် ယူရမည် ဖြစ်သည်။

၁။ **သုတံပုဒ်အနက်နှင့်စပ်၍ဆိုဖွယ်။** ။ ဘာဟော ကြိယာဖြစ်သော 'သုတံ'၏ စပ်ရာပုဒ်ကို'အဟောသိ'ဟု အတိတ်ကြိယာထည့်ပေးသည်။ သီလက္ခန် ဘာသာဋီကာ၌ကား "သုတံပုဒ်၏ အနက်ဖြစ်သော ဆောင်ခြင်းကြိယာက သင်္ဂါယနာတင်ချိန်အထိရှိနေသောကြောင့် ဟောတိဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာထည့်သည်" ဟုမိန့်ဆိုတော်မူ၏။ ထို့ပြင်"သုတံ=နာယူ+မှတ်သား+ဆောင်ထား"ဟု ကြိယာ သုံးမျိုးယူပြီးလျှင် မြတ်စွာဘုရား၏ မျက်မှောက်၌ ထိုသုံးမျိုးလုံးမရနိုင်။ မျက်ကွယ်ကျမှသာ ဆောင်ထားနိုင်၏ဟု ယူဆကာ"ဘဂဝတော သမ္မုခါ"ဟု ထည့်၍ ဆရာအဆက်ဆက်တို့ အနက်ပေးကြသည်ကို နှစ်သက်တော်မမူ။

မိမိ၏ အယူအဆကား-"သဗ္ဗထာမေန ပန သောတုကာမတံ ဧနေတ္တာပိ ဧဝံ မေ သုတံ"ဟူသော အဋ္ဌကထာဝယ် သောတုကာမတံ၌'သု'ဓာတ်ကဲ့သို့ပင် 'သုတံ'၌ သုဓာတ်သည် မြတ်စွာဘုရားထံမှ နာယူမှတ်သားခြင်း အနက်ကိုသာ ဟောသည်ဟုယူဆ၏။ 'သုတံ'ကို ဥပဓာရိတံဟု 'ဓရ'ဓာတ်ဖြင့်ဖွင့်သော်လည်း တရားတော်ကို မမေ့မယောက်အောင် သင်္ဂါယနာတင်ချိန်အထိ မြတ်စွာဘုရား၏ မျက်ကွယ်၌ ရွတ်အံမှတ်သားဆောင်ထားခြင်းအနက်ကို သုတံက ဟောသည်ဟု မယူဆပါ။ "သုတံ သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန ဥပဓာရိတံ(ဥပဓာရဏံ)"ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ဖြင့်လည်း "မြတ်စွာဘုရားထံ၌ တရားနာသောအခါ သောတ

ဧကံ = တပါးသော၊ သမယံ[1] = အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊

ဝိညာဏ်စိတ်ဖြင့် ကြားရုံမျှမက မနောဝိညာဏ်စိတ်ဖြင့် နာယူဆောင်ကပ် မှတ်မိထားသည်"ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်မျှလောက်ကိုသာ ဆိုလိုပါ၏။ ထို နာယူဆောင်ကပ် မှတ်မိခြင်းကိစ္စ (ဥပဓာရဏကိစ္စ) သည်ကား အရှင်အာနန္ဒာ အတွက် မြတ်စွာဘုရားထံ တရားနာစဉ်ကပင် ပြီးစီးခဲ့သောကြောင့် သင်္ဂါယနာ တင်ချိန်၌ အတိတ်ဖြစ်လေပြီ။ ထို့ကြောင့် သုတ်ပုဒ်ကို ကံအနက်ပေးစဉ်က 'တ'ပစ္စည်းသည် အတိတ် အနက်ဟော ဖြစ်သကဲ့သို့ သော အနက်ပေးသော အခါ၌လည်း သင်ဝန်ကြီယာကို အတိတ်ကြီယာဖြစ်ကြောင်း သိသာအောင် 'အဟောသိ'ဟု အတိတ်ကြီယာသာ ထည့်သင့်ပါသည်။

ထို့ပြင် ထိုဥပဓာရဏကိစ္စသည် မြတ်စွာဘုရားထံ တရားနာစဉ်ကပင် ပြီးစီးခဲ့သောကြောင့် ဘဂဝတော သမ္မုခါဟု ထည့်စွက်၍ အနက်ပေးခွင့်ရှိပါ၏။ "ဘဂဝတော သမ္မုခါ သုတာကာရတော"ဟူသော ဋီကာများနှင့်လည်း ညီညွတ်ပါ၏။ ဤနေရာ၌ စကားကျဉ်းအောင် "ဧဝံ မေ သုတံ"ဟု သာမန်ပြထား သော်လည်း မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်ထံမှ တရားတော်ကို သင်ယူခဲ့သည်ကို တိတိ ကျကျပြဘို့လိုသော မဟာပဒေသသုတ်(အဂုတ္တိရ်ပါဠိတော်၊ပ–နာ၊ ၄၈၇)စသည် တို့၌ကား "သမ္မုခါ မေတံ အာဝုသော ဘဂဝတော သုတံ၊သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟီတံ။ပ။ တသ မေ သံဃသ သမ္မုခါ သုတံ၊သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟီတံ"ဟု ဘုရားအထံတော်မှ သံဃာ့အထံတော်မှ စသည်ဖြင့် ညွှန်ပြရပါသည်။

၁။ ဧကံ သမယံ။ ။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌ (သြကာသ အနက်) ဝါ=အခါပတ်လုံး (အစ္စန္တ သံယောဂအနက်)ဤသို့ အနက်နှစ်မျိုးပေးနိုင် ၏။ ဤနေရာ၌ အရှင်အာနန္ဒာထေရ်သည် မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူအပ်သမျှ သုတ်တိုင်း သုတ်တိုင်း မည်သည့်နှစ် မည်သည့်လရက် မည်သည့်အချိန်၌ ဟောတော်မူကြောင်းကို တိတိကျကျ သိရှိမှတ်သားထားသော်လည်း ယခုခေတ် ကဲ့သို့ စာနှင့်ရေးမှတ်လေ့မရှိဘဲ နှုတ်တက်အရ ဆောင်ထားကြသော ရှေးခေတ် ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ထိုထိုသုတ်တို့ကိုဟောရာ နှစ်၊ ဥတု၊ လ၊ ပက္ခ၊ ညဉ့်၊ နေ့၊ အချိန်ပိုင်းဆိုင်ရာ များစွာသော စကားလုံးတို့ကို သုတ်တိုင်း သုတ်တိုင်းမှတ်၍ နှုတ်တက်ဆောင်ခြင်း၊ရွတ်ဆိုခြင်းငှာ မလွယ်ကူသောကြောင့် အချိန်ကာလတို့ကို တိတိကျကျ မဖော်ပြတော့ဘဲ"ဧကံ သမယံ=တပါးသောအခါ၌"ဟု တပုဒ်တည်း မျှဖြင့် သာမညသာ ပြဆိုထားပါသည်။

တနည်း–ဘုရားအလောင်း ပဋိသန္ဓေနေတော်မူရာအခါ၊ ဖွားမြင်တော် မူရာအခါ။ပ။သစ္စာလေးပါးတရား သိမြင်၍ ဘုရားဖြစ်တော်မူရာအခါ၊ တရား ဟောတော်မူရာအခါ စသည်တို့သည် တသောင်းသော စကြဝဠာလောကဓာတ်

သာဝတ္ထိယံ[2] = သာဝတ္ထိမြို့တော်၏ အနီးဌ၊ ဧတဝေန = ဧတဝန်မည်သော၊

အားလုံး တုန်လှုပ်မှု၊အရောင်အဝါ ထွန်းလင်းမှုစသည်ဖြစ်လေကာအောင် မြတ်စွာဘုရားအတွက် အလွန်ထူးခြားထင်ရှားသော အချိန်အခါများဖြစ်၏။ ထိုအချိန်အခါများစွာတို့တွင် ဤနေရာ၌ 'ဧကံ သမယံ'အရ တရားဟောရာ အချိန်အခါကို ယူရမည်စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာ၌ဖွင့်သေး၏။ ထိုအဖွင့်များအရ 'ဧကံ သမယံ' ကို အနက်ပေးလိုလျှင်–

ဧကံ=မြတ်စွာဘုရားအတွက် ထင်ရှားသော အချိန်အခါများစွာတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊သမယံ=တရားဟောတော်မူရာ အချိန်အခါ၌၊ ဝါ= တရားဟောတော်မူရာ အချိန်အခါပတ်လုံး။(တနည်း)ဧကံ=ဥာဏ်၏ကိစ္စပြုရာ၊ ကရုဏာ၏ကိစ္စပြုရာ အချိန်အခါတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ သမယံ =ကရုဏာ၏ ကိစ္စကိုပြုရာအချိန်အခါ၌၊ ဝါ=ကရုဏာ၏ကိစ္စကိုပြုရာ အချိန် အခါပတ်လုံး။ (တနည်း)ဧကံ=မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားပြုကျင့်ရာ၊ သူတပါး၏ အကျိုးစီးပွားပြုကျင့်ရာ အချိန်အခါတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ သမယံ =သူတပါးအကျိုးစီးပွား ပြုကျင့်ရာအချိန်အခါ၌၊ ဝါ=ပတ်လုံး။ (တနည်း) ဧကံ=စုဝေးနေကြသော ရဟန်းတို့ပြုရမည့် ဋီမ်သက် တိတ်ဆိတ်စွာနေခြင်း တရားဟောခြင်းဆိုင်ရာ အချိန်အခါတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ သမယံ =တရားဟောရာ အချိန်အခါ၌၊ ဝါ=ပတ်လုံး။ (တနည်း) ဧကံ=တရားဟောရာ တရားကျင့်ရာ အချိန်အခါတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ သမယံ=တရား ဟောရာ အချိန်အခါ၌၊ ဝါ=ပတ်လုံးဟု အနက်ဆိုပါ။

၁။ သာဝတ္ထိယံ။ ။သမီပတ္ထေ စေတံ ဘုမ္မဝစနံ–ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သော ကြောင့် "သာဝတ္ထိယံ"၌ သတ္တမီဝိဘတ်ကို သမီပအနက်ဟောဟု သိရ၏။ ထိုကြောင့်"သာဝတ္ထိယံ=သာဝတ္ထိမြို့တော်၏အနီး၌"ဟု သတ္တမီဝိဘတ်၏ သမီပ အနက် ထင်းရှားအောင် အနက်ပြန်ဆိုသည်။ အကယ်၍ သမီပအနက် မပြန် ဆိုဘဲ"သာဝတ္ထိယံ = သာဝတ္ထိမြို့တော်၌"ဟု အနက်ပြန်ဆိုလျှင်ကား သမီပျူ ပစာရကြောင့်ရမည်။ သာဝတ္ထိမြို့တော်၏ အနီးအရပ်ဒေသဖြစ်သော ဧတဝန် ကျောင်းတိုက်ကို သမီပဟုဆိုရ၍ သာဝတ္ထိမြို့တော်ကိုကား သမီပီ (သမီပရှိသည်) ဟု ဆိုရ၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် သမီပီဖြစ်သော သာဝတ္ထိမြို့တော်၌ သီတင်းသုံး နေတော်မူသည်မဟုတ်၊ သမီပဖြစ်သော ဧတဝန်ကျောင်းတိုက်၌သာ သီတင်းသုံး နေတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် သမီပီ၏ သာဝတ္ထိဟူသောနာမည်ကို သမီပ ဧတဝန ၌ ရှေ့ပြောင်းတင်စားခေါ်ဝေါ်သော သမီပျူပစာရဟု ဆိုရသည်။

ဣရသနှင့် ဤဒီဃဝါ၌နှစ်မျိုး။ ။ဤနေရာ၌ သက္ကတ အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်တို့၌ ပြထားသည့်အတိုင်း အဆုံးသရ၌ ရသ၊ ဒီဃနှစ်မျိုးဖြင့် 'သာဝတ္ထိ၊

ဝါ=ဖောတမင်းသား၏ ဥယျာဉ်တောဖြစ်သော၊ အနာထပိဏ္ဍိကသေ=အနာ
ထပိဏ်သူဌေး၏၊ အာရာမေ=ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟာရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်

သာဝတ္ထိ'ဟု ပါဠိနှစ်မျိုးဖြစ်သင့်၏။ ယထာ ကာကန္ဒသေ ဣသိနော နိဝါသ
ဌာနေ မာပိတာ နဂရီ ကာကန္ဒီ။ပ။ ကုသမ္ဗသေ နိဝါသဌာနေ မာပိတာ ကော
သမ္ဗီတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ သဝတ္ထိသေ ဣသိနော နိဝါသဌာနေ မာပိတာ နဂရီ
သာဝတ္ထိတိ ဝုစ္စတိ၊ ဤသုတ်ဋီကာ (မူလပဏ် ၆၊ ပ–နှာ၊ ၆၂)။ "တေန
နိဗ္ဗတ္တေ" ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် (၄–ကာဒိကဏ္ဍ၊ ၁၈–သုတ်)၌ ကုသမ္ဗစသော
ပုဒ်နောင် ဏာပစ္စည်းသက်၍ ကုသမ္ဗေန နိဗ္ဗတ္တာ ကောသမ္ဗီ နဂရီ ကာကန္ဒီ
မာကန္ဒီ–ဟုရပ်ပြီးပုံပြု၏။ ဏာ–ပစ္စည်းသက်လျှင် နဒါဒီဤပစ္စည်း သက်ရိုးထုံးစံ
အတိုင်း "ဣတ္ထိယံ ဤ"ဟု နိုရုတ္တိ ဒီပနီ (၂၉၇)၌ ဆိုဏ်။ ထို့ကြောင့်
မောဂ္ဂလ္လာန်အတိုင်း သဝတ္ထေန နိဗ္ဗတ္တာ နဂရီ သာဝတ္ထိ (သဝတ္ထရသော့သည် ဖြစ်
စေအပ်, တည်ထောင်အပ်သောမြို့)ဟု နဒါဒီ ဤပစ္စည်းဖြင့်လည်း ပါဠိရှိနိုင်၏။

တနည်း–ကုန်သည်တွေ ဆုံမိကြ၍ "ဤမြို့၌ ဘာကုန်ပစ္စည်းရှိသလဲ"
ဟု မေးကြသောအခါ ဘာမဆို အကုန်ရှိသည်ဟု ပြန်ပြောကြ၏။ ဤစကားကို
အစွဲပြု၍ သာဝတ္ထိ (ဣာဝတ္ထိ) ဟုမြို့နာမည်တွင်လာ၏။ ထို့ကြောင့် "သဗ္ဗံ
ဘတ္ထေ အတ္ထိတိ သာဝတ္ထိ"ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ဤနည်း၌ သဗ္ဗနှင့် အတ္ထိကို ပေါင်း
စပ်ပြီး (သဗ္ဗကို သာဝပြု၍) "သာဝတ္ထိ" ဟု၍ ဣရသသရဖြင့် ပါဠိရှိရ၏။
ဤနေရာမှ အဌကထာ၊ ဋီကာတို့ဖွင့်သည့်အတိုင်း သဗ္ဗနှင့် အတ္ထိ (အဿိ) ပေါင်း
စပ်ထားကြောင်း ထင်ရှားပါလျက် အဘိဓာန်ဋီကာ (၂၀၀–ဂါထာ)၌ ဓနဝါစက
အတ္ထသဒ္ဒါဟု ဆိုပြီးလျှင် "သဗ္ဗ+အတ္ထ (=သာဝတ္ထ)ပုဒ်နောင် ဣ–ပစ္စည်းသက်၍
သာဝတ္ထိဟု ရုပ်စီရင်လေ၏။ ပြခဲ့သော ၆၊ ဋီ အဖွင့်များအတိုင်း "သာဝတ္ထိယံ
=သဝတ္ထရသော့၏ ကျောင်းနေရာ၌ တည်ထောင်အပ်သည်အဖြစ်ကြောင့် သာဝတ္ထိ
မည်သော မြို့တော်၏အနီး၌၊ ဝါ=သက်ရှိသက်မဲ့ ပစ္စည်းဝတ္ထုအားလုံးစုံ အကုန်
ရှိရာ၏အဖြစ်ကြောင့် သာဝတ္ထိမည်သော မြို့၏အနီး၌"ဟု ဝိဂြိဟ်နက် ပေးလိုက
ပေးပါ။

၁။ အနာထပိဏ္ဍိကသေ အာရာမေ ဝိဟာရတိ။ ။အနာထပိဏ္ဍိကသေ
=နိုကိုးရာမဲ့သူ လူဆင်းရဲတို့အား ထမင်းရိက္ခာပေးတတ်သည်အဖြစ်ကြောင့်
အနာထပိဏ်ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော သုဒတ္တမည်သော သူဌေး၏၊ အာရာမေ
=လူရှင်ရဟန်းတို့ လာရောက်၍ ပျော်မွေ့နေထိုင်ရာ ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟာရတိ
=လျှောင်းထိုင်ရပ်သွား လေးပါးဣရိယာ ညီညာမျှကြောင်း ပြုပြင်ပြောင်း၍
ကိန်းအောင်းနေတော်မူ၏။ (ဝေါဟာရတ္ထအရှည်နက်) ဝါ=ဣရိယာပုထ်တဖြာ
အနေကြာ၍ ညောင်းညာခံစားနေရသော ဒုက္ခများကို ဝေဒနာ၊ ဣရိယာ ပုထ်တဖြာဖြင့်

မှ၏။ [အဖွင့်အနက်များကို အောက်ခြေအဓိပ္ပာယ်ခန်းခ်ုံကြည့်]

ပယ်ခွာရှောင်လွဲ မယိုင်လဲအောင် ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆောင်တော်မူ တည်တံ့စေတော်မူ၏၊ ဝါ=မိမိ သူတပါး စီးပွားချမ်းသာ အဖြာဖြာကို ဆောင်တော်မူ ဖြစ်စေတော်မူ၏။ (၆၊ ၌–ဖွင့်နှစ်နည်း) ဤသို့လည်း အနက်ဆိုနိုင်၏။ ယင်းသို့ အနက်ပြန်ဆိုရာ၌–

အနာထပိဏ္ဍိကပုဒ်၏ ဝိဂြိုဟ်။ ။"နိစ္စကာလ် အနာထာနံ ပိဏ္ဍမဒါသိ၊ တေန အနာထပိဏ္ဍိကောတိ သံခံ ဂတော" ဟူသော မူလပဏ္ဏ (ပ–၆၂) အတိုင်း အနာထပိဏ္ဍိကပုဒ်ကို ဗဟုသုတအဖြစ် ဝိဂြိုဟ် အနက်ပေးထားသည်။ ထိုအဋ္ဌကထာစာသွားအတိုင်း "အနာထာနံ ပိဏ္ဍံ ဒဒါတီတိ အနာထပိဏ္ဍိကော" ဟူသော သဒ္ဒနီတိ(၇၆၄)သုတ်၌ရှိသော ဝါကျသည် ဝိဂြိုဟ်အစစ်မဟုတ်သေး။ သဒ္ဒတ္ထတော ပန ဒါတဗ္ဗဘာဝေန သဗ္ဗကာလ် ဥပဋ္ဌပိတော အနာထာနံ ပိဏ္ဍော ဧတဿ အတ္ထိတိ အနာထပိဏ္ဍိကော–ဟူသော မူလပဏ္ဏီ (ပ–၁၄၁) နှင့်အညီ"အနာထာနံ ပိဏ္ဍော အနာထပိဏ္ဍော=ခိုကိုးရာမဲ့သူ လူဆင်းရဲတို့ဘို့ ထမင်း၊ အနာထပိဏ္ဍော ဧတဿ အတ္ထိတိ အနာထပိဏ္ဍိကော=ခိုကိုးရာမဲ့သူ လူဆင်းရဲတို့ဘို့ အမြဲစီမံထားအပ်သော ထမင်းအစာရှိသော သူဌေး"ဟု ဝိဂြိုဟ် အစစ်ပြုပါ။ ထိုသူဌေး၏ ငယ်နာမည်မှာ သုဒတ္တဖြစ်၏။

ဝိဟာရတိပုဒ်နက်ရင်းလင်းချက်။ "ဝိဟာရတိ=နေတော်မူ၏" ဟူသော အနက်မှာ အများသုံးဝေါဟာရတ္ထဖြစ်၏။ အဋ္ဌကထာ၌ ဝိဟာရတိပုဒ်ကို ဝိစ္ဆိန္နိတ္တာ ဟာရတိ ပဝတ္တေတိ (ပယ်ဖြတ်၍ ဆောင်၏၊ အဆက်မပြတ်ဖြစ်စေ၏၊ တည်တံ့စေ၏)ဟုဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်နှင့်အညီ ဝိဟာရတိမှ ဝိသဒ္ဒါသည် ဝိစ္ဆေဒ (ပယ်ဖြတ်ခြင်း)အနက်ကိုဟောဂ၏။ လျောင်း၊ ထိုင်၊ ရပ်၊ သွားဟူသော လေးပါးသော ဣရိယာပုထ်တို့တွင် ထိုင်ခြင်းစသော ဣရိယာပုထ်တခုခုဖြင့် အနေကြာ၍ ညောင်းညာနာကျင်မှု ဒုက္ခဖြစ်လာလျှင် လျောင်းခြင်း၊ ရပ်ခြင်းစသော အခြား ဣရိယာပုထ် တမျိုးမျိုးဖြင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲကာ ထိုဒုက္ခကို ပယ်ဖြတ်ရ၏။ ဤသို့ပယ်ဖြတ်သည်ကို ဝိစ္ဆေဒဟုဆို၏။ ဟရတိ၏ သဒ္ဒတ္ထမှာ ဆောင်ခြင်း အနက်ပင်တည်း။ ထိုညောင်းညာမှုဒုက္ခကို ပယ်ရှား၍ ခန္ဓာကိုယ်အတွင်းဘောကို မယိုင်လဲအောင် ဆောင်ထားသည်ဟု ဆိုလို၏။ ပဝတ္တေတိကား အဓိပ္ပါယ် အနက်အဖွင့်တည်း။ ထိုပဝတ္တေတိဖြင့် ထိုဒုက္ခကို ပယ်ဖြတ်၍ ခန္ဓာကိုယ် အတွင်းဘောကို အဆက်မပြတ် ဖြစ်စေ၏။ ကြာရှည်တည်တံ့စေ၏ဟု ဆိုလို၏။ (ဧကံ ဣရိယာပထဗာဓနံ အညေန ဣရိယာပထေန ဝိစ္ဆိန္နိတ္တာ အပရိပတန္တံ အတ္တဘာဝံ ဟရတိ ပဝတ္တေတိ။) ထို့ပြင် ဦးကာ၌ ဝိဟာရတိမှ ဝိသဒ္ဒါကို ဝိဝိဓ အနက်ဟောကြ၍ ဝိဝိဓဟိတသုခံ ဟရတိ ဥပနေတိ ဥပ္ပါဒေတီဟုဖွင့်၏။ ထို အဖွင့်များအားလုံးစုံအောင် ဝိဟာရတိပုဒ်ကို အနက်ပေးထားသည်။

တတြ=ထိုအခါ၌ (ဧတဝန်ကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌)၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာဖြစ်သော ထိုဧတဝန်ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝါ=ထိုတရားဟောခြင်းငှာ ရဟန်းတို့ကို မိန့်ခေါ်သင့်ရာ အရပ်ဒေသ အချိန်ကာလ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ကို၊ "ဘိက္ခဝေါ=ရဟန်းတို့"၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာမန္တေ သိ=မိန့်ခေါ်တော်မူပြီ၊ [တတြခေါ်၌ ခေါသဒ္ဒါ အနက်မရှိ။ ပဒပူရဏနိပါတ်မျှသာတည်း။] "ဘဒန္တေ=အရှင်ဘုရား" ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝတော[1]=မြတ်စွာဘုရား၏၊ (အာမန္တနံ=မိန့်ခေါ်တော်မူခြင်းကို၊ ဝါ=အမိန့်

၁။ ခေါသဒ္ဒါအဖွင့်သုံးမျိုး။ ။ နိဿယခန်း၌ တတြပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း အနက်သုံးမျိုးပေးခဲ့၏။ ခေါသဒ္ဒါကိုလည်း ပဒပူရဏဟုဆိုခဲ့သည်။ (တနည်း) ဘဂဝါ=သည်၊ ဘိက္ခူ=တို့ကို၊ "ဘိက္ခဝေါ=တို့"၊ ဣတိ = ဤသို့၊ အာမန္တေ သိ ခေါ(အာမန္တေ သိ ဧဝ) = ဧကန်မိန့်ခေါ်တော်မူပြီးသည်သာ။ ဤသို့လည်း အနက်ဆိုနိုင်၏။ ဤနည်း၌ ခေါသဒ္ဒါအဝဓာရဏာအနက်ဟာ နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်၍ အာမန္တေ သိနှင့်တွဲ၍ အနက်ဆိုရသည်။

ထိုခေါသဒ္ဒါကို အာဒိကာလ (တရားဒေသနာတော်၏ အစပျိုးအခြေတည်ရာကာလ) အနက်ဟာ ဟုလည်း အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်သေး၏။ ထိုအာဒိကာလကို ဝါကျာရम္ဘဟု ဋီကာဖွင့်၏။ (ဝါကျ = နောက်ထပ်ဆိုဖွယ်စကားရပ်ကို +အာရမ္ဘ=အားထုတ်ခြင်း၊ ဆက်လက်ဖော်ပြခြင်း) နောက်ထပ်ဆိုဖွယ် ရှိသည်ကို ပြဆိုဘို့ရန် စကားပျိုးလိုက်ခြင်း၊ ရှေ့နောက်စကားနှစ်ရပ် ဆက်သွယ်ခြင်းကို ဝါကျာရမ္ဘဟုလည်းကောင်း၊ ဥပညာသ (ဥပနျာသ)ဟုလည်းကောင်းခေါ်၏။

ထိုအာဒိကာလ အနက်အတွက် ထူးထူးထွေထွေ အနက်ယောဇနာဘို့ မလိုပါ။ ဋီကာ၌လည်း အဝဓာရဏာ အနက်အတွက်သာ "အာမန္တေ သိ ဧဝ" ဟု အနက်ယောဇနာပုံကိုပြု၍ အာဒိကာလအနက်အတွက် အနက်ယောဇနာပုံကို မပြသည်သာမက" ပဒပူရဏောန ဝစနာလင်္ကာရမတ္တံ ကတံ ဟောတိ၊ အာဒိကာလတ္ထောန ဝါကျသ ဥပညာသမတ္တံ" ဟူ၍ အာဒိကာလအနက်ကို ပဒပူရဏနှင့် တတန်းစားတည်းထား၍ "မတ္တ" သဒ္ဒါဖြင့် ဖွင့်ပြထားသည်။ ထိုကြောင့် အာဒိကာလ ဝါကျာရမ္ဘအနက်၌ "တတြ ခေါ = သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌ပင် (ထိုအခါမှာပဲ)"ဟု စကားပျိုးခြင်း၊ စကားဆက်စပ်ခြင်းသဘော သက်ရောက်ရုံမျှသာ အနက်ပြန်ဆိုပါလေ။

၂။ ဘဂဝတော ပစ္စဿောသုံ။ ။ ဘဂဝါ အာမန္တေ သိ–ဟုဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သည့်အတိုင်း ဘဂဝတော ပစ္စဿောသုံ၌ "ဘဂဝတော = မြတ်စွာဘုရား၏"

စကားတော်ကို)၊ ပစ္စသောသုံ=ရှေးရှုနာယူကြကုန်ပြီ၊ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် နာခံကြကုန်ပြီ၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧတံ=ဤတရားစကားတော်ကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)

[ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ ဣတ္ထိရူပံ–ဟူသော ဥပမာနဝါကျကစ၍ အနက်ပေးရမည်။ ယထယိဒံကို ယထာ+ဣဒံဟု ပုဒ်ဖြတ်] ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဒံ ဣတ္ထိရူပံ=ဤမိန်းမ၏ အဆင်းရူပါရုံသည်၊ (ဤမိန်းမခန္ဓာကိုယ်၏ စတုသမုဋ္ဌာနိကအဆင်း ၁ နှင့် မိန်းမခန္ဓာကိုယ်၌ ဆင်ယင်ထားအပ်သော အဝတ်တန်ဆာ ပန်းနံ့သာ စသည်တို့၏ ကာယပဋိဗဒ္ဓ ဥတုဇအဆင်းသည်) ပုရိသဿ = (ရူပါရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော) ယောကျ်ား၏၊ စိတ္တံ=ကုသိုလ်စိတ်ကို (ကာမ ရူပ အရူပ လောကုတ္တရာဟူ သော စတုဘူမက ကုသိုလ်စိတ်ကို) ပရိယာဒါယ=ယူဆောင်၍ ဝါ=ကုန်ခန်းစေ၍၊ ဝါ=ဖြစ်ခွင့်မရအောင် တားဆီးလျက်၊ တိဋ္ဌတိ ယထာ=တည်ရှိသကဲ့သို့. [ဣတ္ထိရူပါရုံသည် ကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်ခွင့်မရအောင်တားဆီး၏။ ယင်းသို့ တားဆီးသည်ကိုပင် "ယူဆောင်သည်၊ ကုန်ခန်းစေသည်"ဟု ဆိုလိုသည်။]

ဧဝံ=ဤအတူ၊ ယံ=အကြင်အဆင်းသည်၊ ပုရိသဿ=ယောကျ်ား၏၊ စိတ္တံ=ကုသိုလ်စိတ်ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ ဝါ=၍၊ ဝါ=လျက်၊ တိဋ္ဌတိ=တည်ရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့. [နာဟံ ဘိက္ခဝေမှ ဘိက္ခဝေကို ယခုမှ အနက်ပေးရသည်။]

ဟု သမ္ဘန်အနက်ပေး၍ "အာမန္တနံ" ပုဒ်ထည့်စပ်စေလိုသောကြောင့် "ဘဂဝတော ပစ္စသောသုန္တိ ဘဂဝတော အာမန္တနံ ပဋိအသောသုံ"ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ကား ပတိ အာရှေးရှိသော သုဓာတ်၏ယှဉ်ဘက်ပုဒ်၌ သမ္ဘဒါန်ဖြစ်၏ဟု ဆိုကြ၏။ ထိုအလို"ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားအား၊ ပစ္စသောသုံ=စကားတုံ့ပြန် နာခံကြကုန်ပြီ"ဟု အနက်ဆိုပါ။

၁။ စတုသမုဋ္ဌာနိကအဆင်းနှင့် ဥတုဇအဆင်း။ ။ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရဟူသော အကြောင်းလေးပါးကြောင့်ဖြစ်သော ရူပါရုံကို စတုသမုဋ္ဌာနိကအဆင်းဟုခေါ်၏။ ထိုစတုသမုဋ္ဌာနိက အဆင်းသည် သက်ရှိသတ္တဝါတို့ ခန္ဓာကိုယ်၏ ပင်ကိုမူရင်း အဆင်း ဖြစ်သောကြောင့် သက်မဲ့အရာဝတ္ထုများ၌ မရှိနိုင်။ မိန်းမခန္ဓာကိုယ်၌ ဝတ်ဆင်ထားအပ်သော အဝတ်တန်ဆာစသည်တို့၏ ကာယပဋိဗဒ္ဓ အဆင်းရောင်ကား ဥတုဇ အဆင်းသာတည်း။

အည်=မိန်းမ၏အဆင်းမှ တပါးသော၊ တံ့ ဧကရူပမ္မိ=ထိုတခုသော အဆင်းကို သော်မျှလည်း၊ (ယောက်ျား၏ ကုသိုလ်စိတ်ကို ယူဆောင်နိုင်၊ ကုန်ခန်းစေနိုင်သော ထိုတခုတလေသော အဆင်းကိုသော်မျှလည်း) အဟံ=ငါသည်၊ နု သမနုပဿာမိ =မြင်တော်မမူ၊ (သဗ္ဗညုတဉာဏ်စက္ခုဖြင့် အကုန်အစင် ကြည့်ရှုမ်ပင် မြင်တော် မမူ။)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတ္ထိရူပံ=မိန်းမ၏ အဆင်းရူပါရုံသည်၊ ပုရိသဿ=၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) [ဘေဒဝေါစမှ အဝေါစသို့ ပြန်စပ်သည်။ ထို့နောက် ဣတိတလုံး အကျေ ကြေပြီးလျှင် "ဣတိ=ဤသို့၊ သုတံ=နာယူမှတ်မိထားအပ်ပါပြီ၊ (တနည်း)ဣတိ =ဤသို့,သုတံ=နာယူမှတ်မိထားခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပါပြီ" ဤသို့လည်း ဆက်လက်၍ အနက်ဆိုလိုက ဆိုနိုင်၏။ ဧဝံ မေ သုတံသို့ ပြန်၍ ဆက်စပ် နိုဂုံးအုပ်လိုက်ခြင်းတည်း။]

["ယဲ ဧဝံ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ" ကား ဥပမေယျ ဝါကျ (နှိုင်းယှဉ်ခံရသော အနက်ဒြပ်ကို ဖော်ပြသော စကားရပ်)တည်း။ "ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ ဣတ္ထိရူပံ"ကား ဥပမာနဝါကျ (နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း အနက် ဒြပ်ကိုပြသော စကားရပ်)တည်း။ ဥပမေယျဝါကျမှ ပုရိသဿ စိတ္တံစသော ပုဒ်တို့ကို ဥပမာန ဝါကျသို့လည်း ဆွဲယူအနက်ပေးရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဆွဲယူ မပေးလိုလျှင် ပြလတံ့သော နည်းအတိုင်းလည်း တိုတိုကျဉ်းကျဉ်း အနက်ပေး နိုင်ပါ၏။]

တနည်း– ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ ဣတ္ထိရူပံ ယထာ=ဤမိန်းမ၏ အဆင်း ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤနည်းတူ၊ ယံ=အကြင်အဆင်းသည်၊ ပုရိသဿ=၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အည်=သော၊ တံ ဧကရူပမ္မိ= လည်း၊ အဟံ=သည်၊ နသမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတ္ထိရူပံ=သည်၊ ပုရိသဿ=၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ သုတံ=နာယူမှတ်မိထားအပ်ပါပြီ) ပဋမံ=ပဋမ စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်တည်း။ [ရူပါရုံ၊ သဒ္ဒါရုံ စသော အာရုံငါးပါး တို့တွင် ရူပါရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော 'ရူပဂရုက' ယောက်ျားနှင့် စပ်၍ ဤပဋမသုတ်ကို ဟောတော်မူသည်၊ "စိတ္တံ ပရိယာဒါယ"ဟူသော ပါဠိကို အစွဲပြု၍ စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်ဟု ခေါ်၏။ နိပါတေသု ဧကကနိပါတော အာဒိ၊ သုဏ္ဍေသု စိတ္တပရိယာဒါနသုတ္တံ။ အဋ္ဌကထာ]

၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ(အယံ) ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ=ဤမိန်းမ၏ အသံသည်၊ ဝါ=ဤမိန်းမ၏ စကားပြောသံ၊ သီချင်းဆိုသံစသော စိတ္တဇအသံ၊ မိန်းမသည် ဝတ်ဆင်ထားအပ်သော အဝတ်တန်ဆာနှင့် တီးမှုတ်အပ်သော တူရိယာ စသည်တို့၏ ဥတုဇအသံသည်၊ ပုရိသဿ = (သဒ္ဒါရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော) ယောကျ်ား၏၊ စိတ္တံ=ကုသိုလ်စိတ်ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ ဝါ=၍၊ ဝါ=လျက်၊ တိဋ္ဌတိ ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဧवं=ဤအတူ၊ ယံ (ယော သဒ္ဒေါ)=အကြင် အသံသည်၊ ပုရိသဿ = ယောကျ်ား၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ = မိန်းမ၏ အသံမှ တပါးသော၊ တံ ဧကသဒ္ဒမ္ပိ=ထိုတစုသော အသံကိုသော်မျှလည်း၊ (ယောကျ်ား၏ ကုသိုလ်စိတ်ကို ယူဆောင်နိုင်ကုန်ခန်းစေနိုင်သော ထိုတစုတလေသော အသံကို သော်မျှလည်း) အဟံ=ငါသည်၊ နဿမနုပဿာမိ=မမှု၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ = မိန်းမ၏ အသံသည်၊ ပုရိသဿ=၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=ပြီ) [အကယ်၍ ဥပမေယျဝါကျမှ ပုဒ်တို့ကို ဆွဲမယူဘဲ တိုတိုကျဉ်းကျဉ်း အနက်ပေးလိုလျှင် ပြုလတ္တံ့သော နည်းအတိုင်းဆိုပါ။]

တနည်း- ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) ဣတ္ထိသဒ္ဒေါယထာ=ဤမိန်းမ၏ အသံကဲ့သို့၊ ဧवं=ဤနည်းတူ၊ ယံ (ယော သဒ္ဒေါ)=အကြင် အသံသည်၊ ပုရိသဿ=၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=တည်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ=သော၊ တံ ဧကသဒ္ဒမ္ပိ=လည်း၊ နဿမနုပဿာမိ=မမှု၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ=သည်၊ ပုရိသဿ=၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပရိယာဒါယ=၍၊ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=ပြီ၊ ဣတိ=သို့၊ သုတံ=ပြီ) ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက် စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်တည်း။ (အာရုံငါးပါးတို့တွင် သဒ္ဒါရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော 'သဒ္ဒဂရုက' ယောကျ်ားနှင့်စပ်၍ ဟောတော်မူအပ်သော စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်တည်း။)

၃။ [ဤနေရာမှ စ၍ ထူးသော ပုဒ်တို့ကိုသာ အနက်ရေးတော့မည်] ဣဒံ(အယံ) ဣတ္ထိဂန္ဓော=ဤမိန်းမ၏ အနံ့ဂန္ဓာရုံသည်၊ ဝါ=ဤမိန်းမ ဓနွာကိုယ်၏ စတုသမုဋ္ဌာနိကအနံ့နှင့် မိန်းမဓနွာကိုယ်၌ ဆင်ယင်ထားအပ်သော အဝတ်တန်ဆာ ပန်းနံ့သာ စသည်တို့၏ ဥတုဇအနံ့သည်၊ ပုရိသဿ= (အနံ့၌အထူးကြိုက်တတ်သော) ယောကျ်ား၏။ ပ။ ဧवं=တူ၊ ယံ (ယော ဂန္ဓော) = အကြင်အနံ့သည်၊ ပုရိသဿ=၏။ ပ။ အညံ=မိန်းမ၏ အနံ့မှ တပါးသော၊ တံ ဧကဂန္ဓမ္ပိ=ထိုတစုသော အနံ့ကိုသော်မျှလည်း၊ (ယောကျ်ား၏

ကုသိုလ်စိတ်ကို ယူဆောင်နိုင် ကုန်ခန်းစေနိုင်သော ထိုတခုတလေသော အနုံ့ ကိုသော်မျှလည်း)။ ပ။ ဣတ္ထိဂန္ဓော=မိန်းမ၏ အနုံ့သည်၊ ပ။ တိဋ္ဌတိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=ပြီ) တတိယံ=သုံးခုမြောက် စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်တည်း။ (အာရုံငါးပါးတို့တွင် ဂန္ဓာရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော ဂန္ဓဂရုက ယောက်ျားနှင့် စပ်၍ ဟောတော်မူအပ်သော တတိယ စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်တည်း။) [ဒုတိယ နည်း အနက်ပေးပုံလည်း သိလောက်ပြီ။]

၄။ ဣဒံ (အယံ) ဣတ္ထိရသော= ဤမိန်းမ၏ အရသာ ရသာရုံသည်၊ ဝါ=ဤမိန်းမခန္ဓာကိုယ်၏ စတုသမုဋ္ဌာန်ကိ အရသာ, မိန်းမနှုတ်ခမ်း၌ရှိသော တံတွေးရည် ကွမ်းရည်စသည်နှင့် မိန်းမက ချက်ပြုတ်ပေးအပ်သော ယာဂု ထမင်းစသည်တို့၏ အရသာသည်၊ [သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်မှ ကင်းကွာ မသွားသေးသော ရသာရုံအဆက်ဆက်နှင့် အချို့ရုပ်အဆက်ဆက်တို့သည် စတုသမုဋ္ဌာန်ကတွင် ပါဝင်နိုင်၏။ ခန္ဓာကိုယ်တွင်းမှ ကင်းကွာ၍ တသီးတခြား ဖြစ်သွားလျှင်ကား ဥတုသော ဖြစ်နိုင်တော့၏။] ပုရိသဿ=(အရသာ၌ အထူး ကြိုက်တတ်သော) ယောက်ျား၏။ ပ။ ဧဝံ=တူ၊ ယံ(ယော ရသော=)အကြင် အရသာသည်။ ပ။ အည်=မိန်းမ၏ အရသာမှ တပါးတခြားသော၊ တံ ဧကရ သမ္မိ=ထိုတခုသော အရသာကိုမျှသော်လည်း။ ပ။ ဣတ္ထိရသော = မိန်းမ၏ အရသာသည်။ပ။ စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက် စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်တည်း။ [ရသ ဂရုကယောက်ျားနှင့် စပ်၍ ဟောသည်။]

၅။ ဣဒံ (အယံ)ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗော=ဤမိန်းမ၏ အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံသည်၊ ဝါ = ဤမိန်းမခန္ဓာကိုယ်၏ စတုသမုဋ္ဌာန်ကအတွေ့နှင့် မိန်းမခန္ဓာကိုယ်၌ ဆင်ယင်ထားအပ်သော အဝတ်တန်ဆာ ပန်းစသည်တို့၏ ဥတုအတွေ့သည်၊ ပုရိသဿ=(အတွေ့၌ အထူးကြိုက်တတ်သော) ယောက်ျား၏။ ပ။ ဧဝံ=တူ၊ ယံ (ယော ဖောဋ္ဌဗ္ဗော)=အကြင်အတွေ့သည် ။ပ။ အည်=မိန်းမ၏ အတွေ့မှ တပါးတခြားသော၊ တံ ဧကဖောဋ္ဌဗ္ဗမ္ပိ=ထိုတခုသော အတွေ့ကိုသော်မျှလည်း။ပ။ ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗော=မိန်းမ၏ အတွေ့သည်။ ။ပ။ ပဉ္စမံ=ငါးခုမြောက် စိတ္တပရိယာ ဒါန သုတ်တည်း။ [ဖောဋ္ဌဗ္ဗဂရုက ယောက်ျားနှင့် စပ်၍ ဟောသည်။]

၆။ ဣဒံ ပုရိသရူပ်=ဤယောက်ျား၏ အဆင်းသည်၊ ဝါ=ဤယောက်ျား ခန္ဓာကိုယ်၏ စတုသမုဋ္ဌာန်ကအဆင်းနှင့် ယောက်ျားခန္ဓာကိုယ်၌ ဆင်ယင်ထား အပ်သော အဝတ်တန်ဆာ နံ့သာပျောင်း စသည်တို့၏ ဥတုဇ အဆင်းသည်၊ ဣတ္ထိယာ=(ရူပါရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော) မိန်းမ၏၊ စိတ္တံ=ကုသိုလ်စိတ်ကို

။ပ။ ဗဝ=တူ၊ ယံ=အကြင်အဆင်းသည်၊ ဣတ္ထိယာ=မိန်းမ၏၊ စိတ္တံ=ကို ။ပ။ အညံ= ယောက်ျား၏ အဆင်းမှတပါး တခြားသော၊ တံ ဧကရူပမ္ပိ=ထိုတခုသော အဆင်းကိုသော်မျှလည်း၊ (မိန်းမ၏ ကုသိုလ်စိတ်ကို ယူဆောင်နိုင် ကုန်ခန်း စေနိုင်သော ထိုတစ်ခုသော အဆင်းကို သော်မျှလည်း) အဟံ=သည်၊ နံ သမနုပဿာမိ=မမှု၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုရိသရူပံ = ယောက်ျား၏ အဆင်းရူပါရုံသည်၊ ဣတ္ထိယာ = ၏၊ ။ပ။ ဆဋ္ဌံ=ခြောက်ခုမြောက် စိတ္တာပရိယာဒါနသုတ်တည်း၊ (အာရုံငါးပါးတို့တွင် ရူပါရုံ၌ အထူးကြိုက်တတ်သော ရူပဂရုက မိန်းမနှင့် စပ်၍ ဟောတော်မူအပ်သော ဆဋ္ဌစိတ္တာပရိယာဒါနသုတ်တည်း။) [ကျန်သုတ်များ ကို ဤနည်းမှီ၍ အနက်ဆိုလေ။] ပဋ္ဌမော = ရှေးဦးစွာသော၊ ရူပါဒိဝဂ္ဂေါ = ရူပါဒိဝဂ်တည်း။

၂–နိဝရဏပ္ပဟာနဝဂ်

၁၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေန (ဝမ္မေန)=အကြင် တရားသဘောဖြင့်၊ ဝါ= အကြင်တရားသဘောကြောင့်၊ (ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ သူ၊ ငါ စသည်မဟုတ်သော အကြင်တရားသဘောကြောင့်) အနုပ္ပန္နော=မဖြစ်သေးသော၊ (အာဂန္တုကဝတ် စသော ဝိနည်းကျင့်ဝတ်ကို ပြုကျင့်ဆောင်ရွက်နေခြင်း, ကျမ်းဂန်ကို သင်ယူ ဝိုဿနာခြင်း စသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ခွင့်မရသော၊ ဝါ=ထိုဘဝ၌ မခံစား ဖူးသေးသော အာရုံနှင့် မတွေ့ရ၍ မဖြစ်သေးသော၊) ကာမစ္ဆန္ဒော ဝါ=ကာမစ္ဆန္ဒ နိဝရဏသည်လည်း၊ ဝါ=ကာမဂုဏ်အာရုံတို့၌ လိုချင်တတ်သော တဏှာရာဂ သည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (အာဂန္တုကဝတ်စသော ဝိနည်းကျင့်ဝတ် ပျက်ကွက်ခြင်း, ကျမ်းဂန်သင်ယူ ဝိုဿနာ ကင်းကွာခြင်း စသောအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဝါ=ထိုဘဝ၌ မခံစားဖူးသေးသော အာရုံနှင့် တွေ့ကြုံခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊) ဥပ္ပန္နော=ဖြစ်ပြီးသော၊ ဝါ=ဖြစ်ပြီးသော ကာမစ္ဆန္ဒနှင့် အလားတူသော၊ ကာမစ္ဆန္ဒော ဝါ=သည်လည်း၊ ဘိယျောဘာဝါယ=ထပ်ကာ ထပ်ကာ တိုးပွါးဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဝေပုလ္လာယ=ပြန့်ပွားများပြားသည် အဖြစ်ငှာ၊ သံဝတ္တတိ =ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ သုဘနိမိတ္တံ[1] ယထာ=ဤသုဘနိမိတ်ကဲ့သို့၊ ဝါ

၁။ သုဘနိမိတ္တဟုဒ် ဝစနတ္ထသုံးမျိုး ။ ။ "သုဘံ=တင့်တယ်သော၊

=ဤရာဂ၏အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာတယ်လုပသော အာရုံကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤတဏှာတယ်၏ ဟု ယူဆအပ်သော အကြောင်းအာရုံကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=ဤအတူ) အညံ=သုဘနိမိတ်မှ တပါးတခြားသော၊ တံ ဧကမဲ့ဗွိ=ထိုတခုသော တရားသဘောကိုမျှလည်း၊ (မဖြစ်သေးသော ကာမစ္ဆန္ဒကို ဖြစ်စေနိုင်၍ ဖြစ်ပြီးသော ကာမစ္ဆန္ဒကိုလည်း ထပ်တလဲလဲ ဖြစ်ပွားစေနိုင်သည့် ထိုတခုသော တရားသဘောကိုမျှလည်း) အဟံ=သည်၊ နသမနုပဿာမိ=မမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုဘနိမိတ္တံ=သုဘနိမိတ်ကို၊ ဝါ=ရာဂ၏ အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာတယ်သော အာရုံကို၊ အယောနိသော = ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း မဟုတ်သောအားဖြင့်၊ ဝါ=လိုလား တောင့်တအပ်သော စီးပွားချမ်း

နိမိတ္တံ=ကာမစ္ဆန္ဒရာဂ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရူပါရုံစသော အာရုံ"ဟု ဝစနတ္ထပြု။ (တနည်း)သုဘန္တိ ဂဏှနက် သုဘံ = တဏှာတယ်လုပ၏ဟု ယူဆတတ်သော ကာမစ္ဆန္ဒ။ သုဘဿ(သုဘန္တိ ဂဏှနကဿ)နိမိတ္တံ သုဘနိမိတ္တံ=တဏှာတယ်၏ဟု ယူဆတတ်သော အခြား ကာမစ္ဆန္ဒ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ကာမစ္ဆန္ဒ။ ဤနည်းအလို–

ကာမစ္ဆန္ဒသည် (၁)တဏှာတယ်၏ဟု ယူဆတတ်သောကြောင့် သုဘလည်းမည်၏။ (၂) တဏှာတယ်၏ဟု ယူဆတတ်သော အခြား ကာမစ္ဆန္ဒ၏ အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် သုဘနိမိတ္တလည်း မည်၏။ ထို့ကြောင့် "သုဘံ စ တံ သုဘနိမိတ္တံ စာတိ သုဘနိမိတ္တံ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ သုဘတပုဒ် အကျေကြ့။ သော ဟိ အတ္တနော ဂဟဏာကာရေန သုဘန္တိ, တေနာကာရေန ပဝတ္တနကဿ အညဿ ကာမစ္ဆန္ဒဿ နိမိတ္တတ္တာ သုဘနိမိတ္တန္တိစ ဝုစ္စတိ–ဟူသော ဤသုတ်ဋီကာနှင့် မူလပဏ္ဏာဋီကာ၊ ပ–၃၇၃–စာသွားအတိုင်း ဝစနတ္ထပြုသည်။ သုတ်မဟာဝါဋီကာ၊ ၃၁၅–စာသွားအတိုင်းဆိုလျှင် သုဘတပုဒ် အကျေမကြ့်ဘဲ"သုဘံ စ တံ နိမိတ္တံ စာတိ သုဘနိမိတ္တံ" ဟုပြုလေ။ ဤဋီကာများအတိုင်း အနက်ပေးလိုလျှင်–

"ဣဒံ သုဘနိမိတ္တံ ယထာ=ဤတဏှာတယ်လုပ၏ဟု ယူဆတတ်သော တရားလည်းဖြစ်၍ တဏှာတယ်လုပ၏ဟု ယူဆတတ်သော အခြားကာမစ္ဆန္ဒ၏ အကြောင်းလည်းဖြစ်သော ကာမစ္ဆန္ဒကဲ့သို့ "ဟု အနက်ဆိုပါ။

(တနည်း) သုဘန္တိ ဂယှမာနံ သုဘံ၊ သုဘံ နိမိတ္တံ သုဘနိမိတ္တံ = တဏှာတယ်လုပ၏ဟု ယူဆအပ်သော အကြောင်းအာရုံ (ရာဂ၏အကြောင်းဖြစ်သော အာရုံ)၊ ဤသို့လည်း တတိယဝစနတ္ထတမ်းပြုနိုင်၏၊ ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် နိဿယခန်း၌ ပထမနှင့် တတိယ ဝစနတ္ထအတိုင်း မြန်မာပြန်ဆိုခဲ့သည်။

သာ၏ အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့်၊ မနသိကရောတော[1]=စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်ထားသောသူ၏၊ ဝါ=သူမှာ (နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ၊ သုဘဟု နှလုံးသွင်းသူမှာ[2]) အနုပ္ပန္နော=သော၊ ကာမစ္ဆန္ဒောစေဝ=ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏာ သည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ ဥပ္ပန္နော=သော၊ ကာမစ္ဆန္ဒောစ=သည်လည်း ။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့. (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊) ပဌမံ=ပဌမသုတ်တည်း။

၁၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေန (ဓမ္မေန)=ဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နော=သော၊ ဗျာပါဒေါ ဝါ[3]=ဗျာပါဒနိဝရဏာသည်လည်း၊ ဝါ=ထမင်း၏ ဖောက်ပြန်ပုပ်သိုးခြင်းကဲ့သို့. စိတ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့. ရောက်ခြင်းသဘောဟူသော ဒေါသသည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ ဥပ္ပန္နော=ဖြစ်ပြီးသော၊ ဝါ=ဖြစ်ပြီးသော ဗျာပါဒနှင့် တူသော၊ ဗျာပါဒေါ ဝါ=ဗျာပါဒနိဝရဏာသည်လည်း။ ပ။ သံဝတ္တတိ=၏၊

၁။ **အယောနိသောမနသိကာရ။** ။ အယောနိသောမနသိကာရောတိ အနုပါယမနသိကာရော၊ ကုသလဓမ္မပ္ပဝတ္တိယာ အကာရဏဘူတော မနသိကာရောတိ အတ္ထော။ ပ။တဒေဝါရမ္မဏံ အတ္တာနံ အနုဗန္ဓိတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ မနသိကရောတိ ဌပေတီတိ မနသိကာရော။ ဤသုတ်ဋီကာ။ ဌပနတ္ထောပိ ကရောတိ သဒ္ဒေါ ယုဇ္ဇတိ။ ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဋီဘင်းမူလဋီကာ (၂၂၄)။ အာကခ်ီတဟိတသုခသမ ပတ္တိယာ အနုပါယဘူတော မနသိကာရော။ သုတ်မဟာဝါဋီကာ၊ ၃၁၅။ ဤအဖွင့်များအတိုင်း အနက်ပေးသည်။ ဤသုတ်ဋီကာ၌ "ဥပ္ပဇ္ဇမာနော" ဟုလည်းကောင်း ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ(၄၈၂)၌ "ဥပ္ပဇ္ဇမာနေ"ဟု လည်းကောင်းပါဠိပျက်၏။ ဤနေရာ၌ ယောနိသော, အယောနိသောမနသိကာရ၏ တရားကိုယ် အရကောက်နှင့်တကွ အကျယ်တဝင့် စိစစ်ချက်ကို နိဿယ စတုတ္ထတွဲ အစပိုင်း၌ ရေးထား၏၊ ထိုမှ ကြည့်လေ။

၂။ "မှာ"ဟူသော အသုံးအနှုန်း။ ။"မှာ"ဟူသော အသုံးအနှုန်းကို "၏"ဟူသော သမ္ဗန် အနက်နှင့် သဘောတူထား၍ အရာဌာနအားလျော်စွာ သုံးနှုန်းထား၏။ အများအားဖြင့် ဤနေရာမျိုး၌ "အား"ဟု သမ္ဗဒါန်အနက်ကိုသာ မြန်မာနည်းအရ အသုံးပြုရိုးရှိသည်။ တနည်း–မနသိကရောတော=စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်ထားသောသူ၏၊ သန္ဓာနေ=သန္ဓာန်၌၊ ဝါ=စိတ်အစဉ်၌" ဤသို့ သန္ဓာနေ ပုဒ်ထည့်၍သော်လည်း အနက်ဆိုပါ။ ဤနေရာ၌"မှာ"ဟူသော အသုံးအနှုန်းနှင့်စပ်၍ ရေးသင့်သမျှကို နိဿယစတုတ္ထတွဲ အစပိုင်းမှာပင် အမှာအထား အဖြစ်ဖြင့်ရေးထားပါသည်။

၃။**ဗျာပါဒ၏ဝစနတ္ထ။** ။ဗျာပါဒ= ဝိ + အာပါဒ။ ဝိ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့၊ အာပါဒ=ရောက်ခြင်း။ "ဘတ္တဗျာပတ္တိ ဝိယ စိတ္တသ ဗျာပတ္တိ ပကတိဝိဇဟနေ

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ ပဋိဃနိမိတ္တံ ယထာ=ဤဒေါသ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌာရုံကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤနောက်နောက်ဒေါသ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးရှေး ဒေါသကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=ဤနည်းတူ) အည်=ပဋိဃနိမိတ်မှ တခြားသော၊ တံ ဧက ဓမ္မမ္ပိ=ထိုတစုသော တရားသဘောကိုမျှလည်း၊ အဟံ=သည်၊ နသမနုပဿာမိ =မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဋိဃနိမိတ္တံ=ဒေါသ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌာရုံကို၊ ဝါ=ကို၊ အယောနိသော=ဖြင့်။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏ (အဝေါစ=ပြီ၊) ဒုတိယံ=ဒုတိယ သုတ်တည်း။

၁၃။ အနုပ္ပန္နံ=သော၊ ထိနမိဒ္ဓံ ဝါ=ထိနမိဒ္ဓနိုဝရဏသည်လည်း၊ ဝါ= စိတ်နာမကျန်း မရှင်လန်းခြင်း၊ ပျင်းရိလေးတွဲခြင်း သဘောနှင့် စေတသိက် နာမကျန်း မရှင်လန်းခြင်း၊ အိပ်ငိုက်စေခြင်း သဘောသည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ= ၏၊ ဥပ္ပန္နံ=သော၊ ဝါ=ဖြစ်ပြီးသော ထိနမိဒ္ဓ နိုဝရဏနှင့်တူသော။ပ။ သံဝတ္တတိ =၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) အရတိ ယထာ=ဤ (တောကျောင်း၊သမထ ဝိပဿနာ တရားတို့၌) မပျော်မွေ့ခြင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဣဒံ (အယံ)

ဘာဝေါ"ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်အတိုင်း နိဿယခန်း၌ အနက်ပြန်ဆိုထား သည်၊ ဋီကာ၌ကား "ဗျာပဒ္ဓတိ တေန စိတ္တံ ပူတိကုမ္ဘာသာဒယော ဝိယ ပုရိမ ပကတိ ဇဟတိတိ ဗျာပါဒေါ=ပုပ်သိုးသော မုယောမုန့်စသည်ကဲ့သို့ စိတ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်ကြောင်း (ရှေးပင်ကိုသဘောကို စွန့်ပစ်ကြောင်း) ဖြစ်သော ဒေါသ"ဟူ၍ ကရဏာသာဓနပြု၏။

၁။ **ပဋိဃနိမိတ္တံ**။ ။ပဋိဃသ နိမိတ္တံ ကာရဏာဘူတံ အာရမ္မဏံ ပဋိဃနိမိတ္တံ=ဒေါသ၏အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌာရုံ။ (တနည်း) ပဋိဃောယေဝ =ရှေးရှေး ဒေါသသည်ပင်၊ နိမိတ္တံ=နောက်နောက်ဒေါသ၏ အကြောင်းတည်း၊ ပဋိဃနိမိတ္တံ=ရှေးရှေးဒေါသသည်ပင် နောက်နောက် ဒေါသ၏ အကြောင်း၊ ဝါ=နောက်နောက် ဒေါသ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးရှေး (ဖြစ်ခဲ့ပြီးသော) ဒေါသ။

၂။ **ထိနမိဒ္ဓံ**။ ။ ထိနပုဒ်ကို ထာဓာတ် ဣပစ္စည်း (တပစ္စည်း)၊ ထာ– မှ အာကို ဣပြု၊ တကို နပြု၍ ရုပ်ပြီးကြောင်း မောဂ္ဂလ္လာန်နိသျှ(၅–ခါဒိ ကဏ္ဍ၊ဘဝ,သုတ်) ၌မိန့်၏။ ထိယနံ ထိနံ=ထောပတ်ခဲကဲ့သို့ မပြန့်မကျဲ စိတ် ၏ စုခဲတွဲစပ်ခြင်းသဘောဟု ဋီကာအဖွင့်အတိုင်း အနက်ဆိုနိုင်၏။ နိဿယခန်း ၌ကား "တတ္ထ ကတမံ ထိနံ၊ ယာ စိတ္တဿ အကလ္ယတာ အကမ္မညတာ" စသော ဓမ္မသင်္ဂဏိပါဠိတော်အတိုင်း အဓိပ္ပာယ် ပေါ်အောင် အနက်ပေးထားသည်။ မေဓတိ အကမ္မညဘာဝေန ဟိ'သတိတိ မိဒ္ဓံ=မခုံကျန်းသည်အဖြစ်ဖြင့် နိပ်စက် တတ်သော တရား။

တန္ဒီ ယထာ=ဤကုသိုလ်ကိစ္စ၌ ပျင်းရိ တွန့်ဆုတ်ခြင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဣဒံ (အယံ) ဝိဇမ္ဘိတာ ယထာ =ဤခန္ဓာကိုယ်ကို ထပ်တလဲလဲ လှုပ်ခါ လိမ်တွန့်ဆန့်ငင်ခြင်း ရှိသူ၏ အဖြစ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဣဒံ(အယံ) ဘတ္တသမ္မေါ ယထာ=ဤစားပြီး ထမင်းကြောင့် မူးယစ်ထိုင်းမှိုင်းခြင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဤထမင်းဆီ ယစ်ခြင်းကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ စေတသော=စိတ်၏၊ ဣဒံ လီနတ္တं ယထာစ=ဤတွန့်ဆုတ်သည်၏ အဖြစ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ (ဤပျံ့ပျားမှု မရှိ၍ တွန့်ရုန့်ကျုံ့ဝင်သည် အဖြစ်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း) (ဧဝံ=တူ) အည်= အရတိ တန္ဒီ စသည်မှတပါးသော၊ တံ ကေဝမ္ဘမ္ဘိ=မျှလည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လီနစိတ္တသ=တွန့်ဆုတ်သော စိတ်ရှိသူမှာ၊ အနုပ္ပန္နံ=သော၊ ထိနမိဒ္ဓံစေဝ= သည်လည်း။ပ။

၁၄၊ ၁၅။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ဝါ=ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စနိဝရဏသည်လည်း၊ ဝါ= စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း သဘောနှင့် နောင်တတဖန် ပူပန်ခြင်း သဘောသည်လည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စေတသော=စိတ်၏၊ ဣဒံ (အယံ) အဂ္ဂ ပဿမော ယထာ =ဤမငြိမ်သက်ခြင်းကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=တူ) အည်=စိတ်မငြိမ်သက်ခြင်းမှ တပါးသော

၁။ ဝိဇမ္ဘိတာ(ကာ)။ ။ ဝိဇမ္ဘိတာဟု (အဆုံးဌ် ဒန္ဓ ၀ တဖြင့်)အရှိမျှား၏၊ ဝိဇမ္ဘနံ ပုနပ္ပုနံ ဖန္ဒနံ ဝိဇမ္ဘော=(ခန္ဓာကိုယ်ကို)ထပ်တလဲလဲ လှုပ်ခါလိမ်တွန့်ဆန့်ငင်ခြင်း၊ ဝိဇမ္ဘော ယသ အတ္ထိတိ ဝိဇမ္ဘီ=ထပ်တလဲလဲ လှုပ်ခါလိမ်တွန့်ဆန့်ငင်ခြင်းရှိသူ၊ ဝိဇမ္ဘိနော ဘာဝေါ ဝိဇမ္ဘိတာ(ခန္ဓာကိုယ်ကို) ထပ်တလဲလဲ လှုပ်ခါလိမ်တွန့်ဆန့်ငင်ခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်–ဟုကြံပါ။ ဝိဇမ္ဘိကာဟု (ကဏ္ဌ၀ က–ဖြင့်)လည်း တွေ့ရ၏။ ဧဘိဓာတ် ကျေပစ္စည်းဖြင့် "ဝိဇမ္ဘနံ ဝိဇမ္ဘိကာ" ဟု ကိတ်ပုဒ်သော်လည်းကောင်း၊ "ဝိဇမ္ဘနံ ဝိဇမ္ဘော၊ ဝိဇမ္ဘော ၀ ဝိဇမ္ဘိကာ"ဟူ၍ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်သော်လည်းကောင်းကြံပါ။ ဝိဇမ္ဘိကာ=ခန္ဓာကိုယ်ကို ထပ်တလဲလဲ လှုပ်ခါလိမ်တွန့်ဆန့်ငင်ခြင်း။

၂။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ။ ။ ဥဒ္ဓတသ ဘာဝေါ ဥဒ္ဓစ္စံ=မငြိမ်မသက် ကြွတက်ပျံ့လွင့်သောစိတ် (ဝါ=သမ္မယုတ်တရားအပေါင်း)၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောတရား။ ကရီယတေတိ ကတံ၊ ကုစ္ဆိတं ကတံ ကုကတံ=စက်ဆုပ်ဖွယ်ရာ ပြုကျင့်အပ်သော ဒုစရိုက် သုစရိုက်တရား(ပြုခဲ့ပြီးသော ဒုစရိုက်နှင့် မပြုလိုက်မိသော သုစရိုက် တရား)။ ဤ၀စနတ္ထအရ တိုက်ရိုက်အားဖြင့် ဒုစရိုက် သုစရိုက်တရားကို 'ကုကတ'ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သော်လည်း ဤနေရာ၌ကား တိုဒုစရိုက် သုစရိုက်ကို အကြောင်းပြု၍ နောင်တရ ပူပန်နေသောစိတ်ကို 'ကုကတ'ဟု ခေါ်ဆိုရမ်ည် ဖြစ်ကြောင်း ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ (၃–၁၅၂)၌ မှတ်၏။ အကြောင်း ဖြစ်သော ဒုစရိုက် သုစရိုက်၏ ကုကတဟူသော နာမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော

။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဝ္ဘ ပသန္ဒ စိတ္တသ=(ဗျာန်ဝိပသနာတို့သည်) ငြိမ်သက်စေအပ်သောစိတ် မရှိသူမှာ ။ပ။ ဝိစိကိစ္ဆာ ဝါ=ဝိစိကိစ္ဆာ နိဝရဏသည်လည်း၊ ဝါ=ရတနာသုံးဖြာ အကျင့်သိက္ခာ စသည်တို့၌ သို့လော သို့လော တွေးတောယုံမှားခြင်း သဘောသည်လည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယောနိသော=ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့်၊ ဣဒံ (အယံ) မနသိကာရော ယထာ=ဤနှလုံးသွင်းခြင်းကဲ့သို့၊ (ဤဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ၊ သုဘဟု နှလုံးသွင်းခြင်းကဲ့သို့) (စဝံ=တူ)အည်=အယောနိသော မနသိကာရမှ တပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယောနိသော=ဖြင့်၊ မနသိကရောတော= နှလုံးသွင်းသောသူမှာ ။ပ။

၁၆။ ကာမစ္ဆန္ဒော ဝါ=သည်လည်း၊ နုပ္ပဇ္ဇတိ=မဖြစ်၊ ဥပ္ပဇ္ဇော=သော၊ ကာမစ္ဆန္ဒော ဝါ=ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏကိုလည်း၊ ပဟီယတိ=ပယ်ရှားအပ်၏၊ (တဒင်ပဟာန်၊ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်၊ သမုစ္ဆေဒပဟာန်၊ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပဟာန်၊ နိဿရဏပဟာန်တို့ဖြင့် ပယ်ရှားအပ်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ အသုဘနိမိတ္တံ ယထာ=ဤအသုဘနိမိတ်ကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤအသုဘဗျာန်၏ အကြောင်းအာရုံကဲ့သို့၊ (စဝံ=တူ) အည်=အသုဘနိမိတ်မှတပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အသုဘနိမိတ္တံ=အသုဘနိမိတ်ကို၊ ဝါ=ကို၊ ယောနိသော=ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းအားဖြင့်၊ ဝါ=လိုလား တောင့်တအပ်သော စီးပွားချမ်းသာကို ရခြင်း၏ အကြောင်းအားဖြင့်၊

စိတ်၌ ရွှေ့ပြောင်းတင်စားသော ကာရဏူပစာရတည်း။ ကုကတသ ဘာဝေါ ကုက္ကုစ္စံ=စက်ဆုပ်ဖွယ်ရာ ပြုကျင့်အပ်သော ဒုစရိုက်သုစရိုက်ကို အာရုံပြု၍ နောင်တရ ပူပန်နေသောစိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောတရား။ ။

၁၅။အသုဘနိမိတ္တံ။ ။အသုဘသ(အသုဘဗျာနသ) နိမိတ္တံ အသုဘနိမိတ္တံ =အသုဘပဌမဗျာန်၏ အကြောင်းအာရုံဖြစ်သော ဥဒ္ဓုမာတက အလောင်းကောင်စသော သက်မဲ့အသုဘဆယ်ပါးတည်း။ ကာယဂတာသတိ၏ အာရုံဖြစ်သော ကေသာ၊ လောမာစသော သက်ရှိအသုဘအာရုံကိုလည်း သုတ်မဟာဝါဒီကာ (၃၁၆)စသည်တို့၌ ထည့်သွင်းယူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကား) ဣဒံ အသုဘနိမိတ္တံ ယထာ = ဤမတင့်တယ်သော ဥဒ္ဓုမာတက သူသေကောင် စသော အကြောင်းအာရုံကဲ့သို့ [အသုဘမေဝ ဝါ နိမိတ္တံ အသုဘနိမိတ္တံ] ဝါ=ဤမတင့်တယ်သော ဥဒ္ဓုမာတက စသည်ကို အာရုံပြုသော ပဌမဗျာန်ကဲ့သို့။ [ဤနောက်ဆုံးအနက်မှာ ဦးကာ၌ ဌာနူပစာရအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်သည်ကို နည်းမှီး၍ ပဌမဗျာန်ကို တိုက်ရိုက်ရအောင် ပေးလိုက်သော အနက်တည်း။]

မနသိကရောတော=စိတ်နှလုံးခ္ခ သွင်းပိုက်ထားသောသူ၏၊ ဝါ=သူမှာ၊ (အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘဟု နှလုံးသွင်းသောသူမှာ) [အသုဘနိမိတ်ကို အသုဘဟု နှလုံးသွင်းခြင်းကို ဤနေရာ၌ အလိုရှိအပ်၏၊ တနည်းအားဖြင့် အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းခြင်း သုံးမျိုးကိုလည်း ထိုအသုဘနိမိတ်နှင့် သင့်လျော်သည်ပင် (တဒနုကူလပင်)ဖြစ်သောကြောင့် ထည့်သွင်းယူနိုင်သည်ဟူ၍ ဋီကာတို့ ဖွင့်တော်မူကြ၏။ သို့သော် အောက်ခြေအဓိဗွာယ်ခန်းခ္ခ ပြထားသည့်အတိုင်း အသုဘနိမိတ္တပုဒ်အရ ပဌမစျာန်ကို ယူသောနည်းခ္ခကား ထိုအသုဘနိမိတ္တဖြစ်သော ပဌမစျာန်ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းခြင်း သုံးမျိုးသည် တဒနုကူလဖြစ်ရုံမျှမက တိုက်ရိုက်ပင် သက်ဆိုင်သည်ဟု ယူဆ၏။ တို့အပြင် ထိုအသုဘနိမိတ္တ ပဌမစျာန်ကို စိတ်နှလုံးခ္ခသွင်းပိုက်ထားခြင်း (ထိုပဌမစျာန်ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း) ဟူသော အနက်ကိုလည်း ယောနိသောမနသိကာရဟု ဆိုလိုကြောင်းကို "အသုဘာဘာဝနာနုယောဂေါ" ဟူသော အဋ္ဌကထာဖြင့် သိနိုင်ပါ၏။ "အပိစ ဆ ဓမ္မာ" စသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ကြည့်ပါလေ] ။၀။

၁၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စေတောဝိမုတ္တိ=ဆန့်ကျင်ဘက် နိဝရဏစသည်တို့မှ ယှဉ်ဘက်စိတ်၏ လွတ်ကင်းကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ဗျာပါဒ ပရိယုဋ္ဌာ

၁။ စေတောဝိမုတ္တိပုဒ်ဝိဂြိုဟ် စီစစ်ချက်။ ။ နိဝရဏာဒိဟိ ပစ္စနိကဓမ္မေဟိ(သဗ္ဗဗျာပါဒပရိယုဋ္ဌာနေနဝါ) ဝိမုစ္စတိ စောယာတိ ဝိမုတ္တိ–ဟု ကရဏသာဓနဝိဂြိုဟ်ပြုပြီးနောက် "စေတသော ဝိမုတ္တိ စေတောဝိမုတ္တိ"ဟု ဆင့်ဝတ္ထုရိသ်တွဲ၍ စေတောဝိမုတ္တိအရ (စျာန်သုံးပါး လေးပါးနှင့်ယှဉ်သော)မေတ္တာကို ယူရမည်။ သို့မှသာ မေတ္တာပုဒ်နှင့် စေတောဝိမုတ္တိပုဒ်တို့ အရတူတုလျာဓိကရဏ ဖြစ်နိုင်မည်။ အဋ္ဌကထာ၌လည်း "ယသ္မာ ပန (စောယ) တံသမ္ပယုတ္တံ စိတ္တံ"ဟု စောယပါ၌ ပါရှိသင့်၏။

အကယ်၍ စောယပါ၌ မပါသော ယခုလက်ရှိစာသွားအတိုင်းဆိုလျှင် ဝိမုတ္တိပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြုကာ (တံသမ္ပယုတ္တစိတ္တသခ်ါတံ) စေတောစ တံ ဝိမုတ္တိ စာတိ စေတောဝိမုတ္တိဟု ကမ္မဓာရယ်တွဲ၍ စေတောဝိမုတ္တိအရ (မေတ္တာကို မယူရတော့ဘဲ) မေတ္တာနှင့်ယှဉ်ဘက်စိတ်ကို ယူရပေတော့မည်။ သို့ဖြစ်လျှင် မေတ္တာပုဒ်ကို စေတောဝိမုတ္တိပုဒ်နှင့် အရတူအောင် မေတ္တာယ သမ္ပယုတ္တာ မေတ္တာဟု နောက်ထပ် တဒ္ဓိတ်ဆင့်ရပေတော့မည်။

သို့သော် ၆၊ ၎င်းတို့၌ ထိုကဲ့သို့ တဒ္ဓိတ်ဆင့် မပြုကြပါ။ ထိုကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ စောယနှင့် ယာယပါ၌တခုခု ကျန်ရစ်ဟန်တူ၏။ အပရအဋ္ဌကထာ သံယာတဝဂ် ၆၊ ၎င်းတို့ကိုလည်း လုမ်းကြည့်ပါ၊ အကယ်၍ ယခုလက်ရှိ အဋ္ဌကထာ အဖွင့်ကိုကြည့်၍ ပါဠိတော်ကိုအနက်ပေးလိုလျှင်ကား "မေတ္တာ=မေတ္တာ

ဌာန အားလုံးမှ ယှဉ်ဘက်စိတ်၏ လွတ်ကင်းကြောင်းဖြစ်သော၊ [ဗျာပါဒပရိ ယုဋ္ဌာန=ဒေါသဗျာပါဒ၏ ထကြွဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ ဝါ=ထကြွဖြစ်ပေါ်လာသော ဒေါသဗျာပါဒ] ဣဒံ (အယံ) မေတ္တာ ယထာ=ဤမေတ္တာကဲ့သို့၊ (ဤအပွနာသို့. ရောက်သော တိကစတုက္ကဈာနိကမေတ္တာကဲ့သို့) (ဧဝံ=တူ) အည=မေတ္တာ စေတော ဝိမုတ္တိမုတပါ:သော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စေတောဝိမုတ္တိ = သော၊ မေတ္တံ=မေတ္တာကို၊ ယောနိသော=ဖြင့်၊ မနသိကရောတော=စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပို့ကိုင်ထားသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ["ယောနိသော မနသိကရောတောတိ တံ မေတ္တံ စေတောဝိမုတ္တိ ဝုတ္တလက္ခဏေန ဥပါယမနသိကာရေန မနသိကရောန္တသ" ဟူသော အဋ္ဌကထာ အဖွင့်ဖြင့် ထိုမေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိကို အနိစ္စ ဒုက္ခ စသည်ဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကိုပင် ယောနိသောမနသိကာရ ဆိုလိုသည်ဟု စဉ်းစားမိ၏၊ ထိုမေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိကို စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပို့ကိုင်ထားခြင်း (ဝါ=မေတ္တာဘာဝနာ ပွားများအားထုတ်ခြင်း)ကိုလည်း ယောနိသောမနသိကာရ ဟု ဆိုသင့်ပါ၏၊ "အပိစ ဆ ဓမ္မာ ဗျာပါဒဿ ပဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ" ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ကြည့်ပါလေ]

၁၈၊ ၁၉၊ ၂၀။ ဣဒံ (အယံ) အာရမ္ဘ ဓာတု ယထာ=ဤဦးစွာအစ အားထုတ်တတ်သော ဝိရိယဓာတ်ကဲ့သို့လည်းကောင်၊ ဣဒံ (အယံ) နိက္ကမဓာတု ယထာ=ဤကောသဇ္ဇမှ ထွက်မြောက်၍ အာရမ္ဘဓာတ်ထက် အားကောင်းသော ဝိရိယဓာတ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ [ကောသဇ္ဇ=ပျင်းရိတွန့်ဆုတ်ခြင်းသဘော]

နှင့် ယှဉ်သော၊ ဣဒံ (အယံ)စေတောဝိမုတ္တိ ယထာ= ဤဆန့်ကျင်ဘက်နိဝရဏ စသည်တို့မှ လွတ်ကင်းသော အပွနာဈာန်စိတ်ကဲ့သို့" ဟု ပေးရပေလိမ့်မည်။

၁။ အာရမ္ဘဓာတုစသည်။ ။ အာရမ္ဘနံ အာရမ္ဘော၊ အာရမ္ဘတီတိ ဝါ အာရမ္ဘော၊ အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေတီတိ ဓာတု၊ အာရမ္ဘော စ သော ဓာတု စာတိ အာရမ္ဘဓာတု-ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ "အာရမ္ဘဓာတု=ရှေးဦးအစ အားထုတ်တတ်၍ မိမိသဘောကို ဆောင်ထားတတ်သော ဝိရိယ"ဟု အနက်ဆိုနိုင်၏။ ကောသဇ္ဇတော နိက္ခမတီတိ နိက္ကမော၊ နိက္ကမော ဓာတု နိက္ကမဓာတု=ပျင်းရိမှုမှ ထွက်မြောက်သော ဝိရိယဓာတ်သဘော၊ ဝါ=ပျင်းရိမှုမှ ထွက်မြောက်တတ်၍ မိမိသဘောကိုဆောင်ထားတတ်သော ဝိရိယ။ ပရံ ပရံ ဌာနံ အက္ကမတီတိ ပရက္ကမော၊ ပရက္ကမော ဓာတု ပရက္ကမဓာတု=တဆင့်ထက် တဆင့်မြင့်သော နေရာသို့ တက်ရောက်တတ်သော ဝိရိယဓာတ်သဘော၊ ဝါ=တဆင့် . . .တက်ရောက်တတ်၍ မိမိသဘောကို ဆောင်ထားတတ်သော ဝိရိယ-ဟုအနက်ဆိုပါ။

ဣဒံ (အယံ) ပရဏ္ဍမဓာတု ယထာ ဤဆင့်ကဲဆင့်ကဲ မြင့်သောဌာနသို့ တက်ရောက်တတ်၍ နိဏ္ဍမဓာတ်ထက် အားကောင်းသော ဝိရိယဓာတ်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း (ဧဝံ=တူ) အည်=အာရမ္ဘဓာတ်စသော ဓာတ်သုံးပါးမှ တပါးသော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာရဒ္ဓဝိရိယသေ=ပြီးမြောက်စေအပ်သော ဝိရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ဝါ=ပြည့်စုံသော ဝိရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ [အဓိပ္ပာယ် အတူတူပင်တည်း။ ရာဓဓာတ်ကြံပါ] ဝါ=အားထုတ်အပ်သော ဝိရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ [ရာဓဓာတ် ကြံပါ] ။ပ။ စေတသော=စိတ်၏၊ ဣဒံ (အယံ) ဝူပသမော ယထာ=ဤ (ဈာန်ဝိပဿနာတို့ကြောင့်) ငြိမ်သက်ခြင်းကဲ့သို့ (ဧဝံ=တူ) အည်=စေတသော ဝူပသမမှ တပါးသော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝူပသန္တ စိတ္တသေ= (ဈာန်ဝိပဿနာ တို့သည်) ငြိမ်သက်စေအပ်သော စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ။ပ။ ယောနိသော =ဖြင့်၊ ဣဒံ (အယံ) မနသိကာရော ယထာ=ဤနလုံးသွင်းခြင်းကဲ့သို့၊ (ဤ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘဟု နလုံးသွင်းခြင်းကဲ့သို့) (ဧဝံ=တူ)အည် = ယောနိသောမနသိကာရမှ တခြားသော ။ပ။ ဝိစိကိစ္ဆာ = ဝိစိကိစ္ဆာ နိဝရဏကို၊ ပဟီ ယတိ=ပယ်ရှားအံ့၏။ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါ စ =ပြီ) ဒသမံ = ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ဒုတိယော= နှစ်ခုမြောက်သော၊ နိဝရဏပ္ပဟာနဝဂ္ဂေါ=နိဝရဏပ္ပဟာနဝဂ်တည်း။

၃–အကမ္မနိယဝဂ်

၂၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ=ဤဝိပါကဝင်္ဂနှင့် စပ်၍ဖြစ် သော စိတ်သည်၊ ဝါ=ဤတောဘူမက ဝင်္ဂဒုက္ခ၏ အလိုကျဖြစ်သော စိတ်သည် [ဝဋ္ဋနိဿိတဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ်များ ဖြစ်သင့်၏] အဘာဝိတံ=သမထ ဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့် မဖြစ်ပွားစေအပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ= ဖြစ်၍၊ ဝါ=ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) အကမ္မနိယံ=ဝင်္ဂဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ကောင်းသောအမှုကိစ္စ၌ မခိုင်ခဲ့ မလျောက်ပတ်သည်၊ [ဝင်္ဂဆင်းရဲမှ ထွက် မြောက်ကြောင်း ဒါန သီလ ဘာဝနာ အမှုကိစ္စအတွက် မလျောက်ပတ်သည်။ ကမ္မ=အမှု၌ + နိယ (ဏျ) = ခံ့သည် လျောက်ပတ်သည်။ မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ၄– ဏာဒိကဏ္ဍ၊ ၇၃–သုတ်နှင့် သဒ္ဒနီတိ၊ ၇စ၃–သုတ်] ဟောတိ ယထာ=ဖြစ် သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ ယံ=အကြင်တရားသည်သော်သည်၊ အဘာဝိတံ=သမထ ဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့် မဖြစ်ပွားစေအပ်သည်။ (ဟုတ္တာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်) အကမ္ম နိယံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အည်=ဝိပါကဝင်္ဂနှင့်စပ်၍ဖြစ်သော

စိတ်မှ တပါးသော၊ တံ ဧကမ္မမ္ပိ=ထိုတခုသော တရားသဘောကိုမျှလည်း၊ (ထို သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာဖြင့် မဖြစ်ပွားစေအပ်သည်ဖြစ်၍ အကမ္မနိယ ဖြစ်သော တရားသဘော တခုတလေမျှကိုပင်) အဟံ=ငါသည်။ နသမနုပဿာမိ =မြင်တော်မမူ။ (သမ္ဘည္ဘုတ ဉာဏ်စက္ခုဖြင့် အကုန်အစင်ကြည့်၍ပင် မြင်တော်မမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စိတ္တံ=ဝိပါကဝင်္ဂနှင့် စပ်၍ဖြစ်သောစိတ်သည်၊ အဘာဝိတံ= သည်၊ (ဟုတ္တာ) အကမ္မနိယံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ =မိန့်တော်မူပြီ) ။

တနည်း – ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ ယထာ = ဤဝိပါက ဝင်္ဂနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်ကဲ့သို့၊ စဝံ=တူ၊ ယံ=အကြင်တရားသဘောသည်၊ အဘာဝိတံ =သည်၊ (ဟုတ္တာ) အကမ္မနိယံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အည်= သော၊ တံ ဧကမ္မမ္ပိ=မျှလည်း၊ အဟံ=သည်၊ နသမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ စိတ္တံ=သည်၊ အဘာဝိတံ=သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) အကမ္မနိယံ=သည်၊ ဟောတိ =၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ပဋမံ=တည်း။

၂၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ =ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ = သမထဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပွားစေ အပ်သည်။ (ဟုတ္တာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်) ကမ္မနိယံ=ဝင်္ဂဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ကောင်းသော အမှုကိစ္စ၌ ခိုင်ခံ့လျှောက်ပတ်သည်၊ ဟောတိယထာ=ကဲ့သို့၊ စဝံ=တူ၊ ယံ=အကြင်တရားသဘောသည်၊ ဘာဝိတံ=သည်၊ (ဟုတ္တာ) ကမ္မနိယံ =သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ အည် = လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါး နှင့် စပ်၍ ဖြစ်သော စိတ်မှတပါးသော၊ တံ ဧကမ္မမ္ပိ = မျှလည်း၊ (သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပွားစေအပ်၍ ကမ္မနိယဖြစ်သော ထိုတရား သဘော တခုတလေမျှကိုပင်) အဟံ=သည်၊ နသမနုပဿာမိ=မမူ၊ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ စိတ္တံ=လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးနှင့်စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ ဘာ ဝိတံ (ဟုတ္တာ) ကမ္မနိယံ ဟောတိ ဣတိ အဝေါစ) [ဒုတိယနည်း ဆိုလိုက နည်းမှီ ဆိုပါ] ဒုတိယံ=တည်း။

၂၃၊ ၂၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ=ဤဝိပါကဝင်္ဂနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ အဘာဝိတံ=သည်၊ (ဟုတ္တာ) မဟတော=ကြီးမားများပြားစွာသော၊ အနတ္တာယ=အကျိုးစီးပွားမဲ့ အလို့ငါ၊ (ပဋိသန္ဓေ၊ ဘုံ၊ နာ၊ သေ စသော ဒုက္ခ ဟူသော အကျိုးစီးပွားမဲ့ အလို့ငါ) သံဝတ္တတိ ယထာ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ စဝံ= ဤနည်းတူ၊ ယံ = သည်၊ အဘာဝိတံ = သည်၊ (ဟုတ္တာ) မဟတော = သော၊

အနုတ္တာယ=ဌာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အည်=ဝိပါကဝင်္ဂနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်မှတပါးသော၊ တံ ဧကမမ္မိ = မျှလည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ စိတ္တံ =ဝိပါကဝင်္ဂနှင့် စပ်၍ ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ မဟတော = သော၊ အနုတ္တာယ=ဌာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) တတိယံ=တည်း။ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ=ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ=သည်၊ (ဟုတ္တာ) မဟတော=သော၊ အတ္ထာယ=အကျိုး စီးပွားအလို့ငှါ၊ (မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ချမ်းသာဟူသော အကျိုးစီးပွားအလို့ငှါ) သံဝတ္တတိ ယထာ=သို့၊ ဧवံ=တူ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အည်=လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးနှင့် စပ်သော စိတ်မှတပါးသော ။ပ။ စတုတ္ထံ။

၂၅၊ ၂၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ=ဤဝိပါကဝင်္ဂနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ အဘာဝိတံ = သည်၊ အပါတုဘူတံ = ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသည် မမည်သည်၊ ဝါ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရာ မရောက်သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍၊) မဟတော =သော၊ အနုတ္တာယ=ဌာ၊ သံဝတ္တတိ ယထာ=သို့၊ ဝိပါကဝင်္ဂနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည် လောကုတ္တရာ၏ အခြေခံပါဒကဈာန်၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့၌ ပြေးဝင်ချဉ်းကပ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်။ သို့ဖြစ်၍ ထိုစိတ်သည် ဥပါဒ်၊ ဌိ၊ ဘင်အားဖြင့် ဖြစ်လာသည် မှန်သော်လည်း သာမန် ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်မျှသာ ဖြစ်သောကြောင့် ဘာဝိတ၊ ပါတုဘူတဟု ဆိုခြင်းငှာ မထိုက်တန်။ ဥပမာအားဖြင့် မိဘတို့၏ တာဝန်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းမရှိသော သားကို လောကဓ္ဓ ထွန်း ထွန်းပေါက်ပေါက် သားကောင်းတယောက်ဟု ပြောဆိုခြင်းငှာ မထိုက်တန် သကဲ့သို့တည်း။]။ ပ။

ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ = ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော စိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ=သည်၊ ပါတုဘူတံ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ သည်မည်သည်၊ [လောကုတ္တရာ၏ အခြေခံ ပါဒကဈာန် စသည်တို့ဌာ်ပြေးဝင် ချဉ်းကပ်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သောကြောင့် ဘာဝိတ၊ ပါတုဘူတ မည်သည် ဟူလို။] (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍၊) မဟတော=သော၊ အတ္ထာယ=ဌာ၊ သံဝတ္တတိ ယထာ=သို့။ ပ။ အဘာဝိတံ=သည်၊ အဗဟုလီကတံ=ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ပွားစေမှု မပြု အပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်)။ ပ။ ဘာဝိတံ=သည်၊ ဗဟုလီကတံ= ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ပွားစေမှုပြုအပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်)။ ပ။

၂၉၊ ၃၀။ အဘာဝိတံ=သည်၊ အဗဟုလီကတံ=သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်) ဒုက္ခာဓိဝဟံ=(ပဋိသန္ဓေနေ၊ အိုး၊ နာ၊ သေ)ဒုက္ခကို သယ်ဆောင်

တတ်သည်[အဓိ+ဝဟ+အ။ ဝ–ခ္ခ ရသပြင့် ရှိရ၏။ ဒုက္ခ အဓိဝဟတိ အာ ဟရတီတိ ဒုက္ခာဓိဝဟံ။ (တနည်း)ဒုက္ခာဓိဝါဟံ=လောကုတ္တရာ၏ အခြေခံပါဒက ဈာန်စသော အရိယတရားသို့ ရှေးရှုခက်ခဲသဖြင့် ပို့ဆောင်အပ်သည်။ အဓိ+ ဝဟ+ဏ။ ဒုက္ခ = ခက်ခဲသောအားဖြင့် +အဓိဝါဟ=ပို့ဆောင်အပ်သောစိတ်။ ဤနည်းခ္ခ ဝါ–ဟ ဝုဒ္ဓိဖြင့် ရှိရ၏။ ဒုက္ခေန အဓိဝါဟီယတိ ပေသီယတီတိ ဒုက္ခာဓိဝါဟံ။]။ ပ။ သုခါဓိဝဟံ=သုခတရုမှ သုခတရုသို့ ပို့ဆောင်တတ်သည်၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့်မြင့်သော သုခသို့ ပို့ဆောင်တတ်သည်။ [လူ့ချမ်းသာမှ နတ်ချမ်းသာသို့,နတ်ချမ်းသာမှ ဈာန်ချမ်းသာသို့,ဈာန်ချမ်းသာမှ ဝိပဿနာချမ်းသာ သို့,ဝိပဿနာချမ်းသာမှ မဂ်ချမ်းသာသို့, မဂ်ချမ်းသာမှ ဖိုလ်ချမ်းသာသို့, ဖိုလ်ချမ်းသာမှ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာသို့ ပို့ဆောင်တတ်သည်ဟူလို] (တနည်း) သုခါ ဓိဝါဟံ=လောကုတ္တရာ၏ အခြေခံပါဒကဈာန် စသော အရိယတရားသို့ ရှေးရှု လွယ်ကူသဖြင့် ပို့ဆောင်အပ်သည်။ ပ။ တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ အကမ္မ နိယဝဏ္ဏော=အကမ္မနိယဝဏ်တည်း။

၄–အဒန္တဝဂ်

၃၁၊ ၄၀။ ဣဒံ စိတ္တံ=သည်၊ [ရှေးကအတိုင်း ဖော်ဆိုပါ။] အဒန္တံ =ဘာဝနာဖြင့် မဆုံးမအပ်သည်၊ ဝါ=ဘာဝနာနှင့် ကင်းကွာခြင်းကြောင့် မယဉ် ကျေးသည်၊ (ဟုတ္တာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်၊) မဟာတော။ ပ။ ဒန္တံ=ဘာဝနာဖြင့် ဆုံးမအပ်သည်၊ ဝါ=ဘာဝနာအစွမ်းကြောင့် ယဉ်ကျေးသည်၊ (ဟုတ္တာ)။ ပ။ အဂုတ္တံ=သတိ သံဝရဖြင့် မထိန်းကျောင်းအပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ)။ ပ။ ဂုတ္တံ= သတိသံဝရဖြင့် ထိန်းကျောင်းအပ်သည်။ ပ။ အရက္ခိတံ=သတိ သံဝရဖြင့် မစောင့်ရှောက်အပ်သည်။ ။ပ။ ရက္ခိတံ=သတိသံဝရဖြင့် စောင့်ရှောက်အပ်သည်။ ပ။ အသံဝုတံ=သတိဟူသော တံခါးရွက်ဖြင့် မပိတ်ဆီးအပ်သည်။ ပ။ သံဝုတံ =သတိဟူသော တံခါးရွက်ဖြင့် ပိတ်ဆီးအပ်သည်။ ပ။ ဣဒံစိတ္တံ = သည်၊ အဒန္တံ=သည်၊ အဂုတ္တံ=သည်၊ အရက္ခိတံ=သည်၊ အသံဝုတံ=သည်၊ (ဟုတ္တာ =၍၊ ဝါ=ကြောင့်)။ ပ။ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော၊ အဒန္တ ဝဏ္ဏော=တည်း။

၅–ပဏိဟိတအစ္ဆဝဂ်

၄၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရသော်ကား၊ မိစ္ဆာပဏိ ဟိတံ=လွဲမှားစွာ ထားအပ်သော (အမြီးရှည်ကို အထက်သို့ လှည့်ထောင်၍

မထားအပ်သော) သာလိသူကဲ့ ဝါ=သလေးစပါး၏ အမြီးချွန်သည်သော်လည်း ကောင်း၊ [သူကပုဒ်၏ ဝိနိစ္ဆယကို တိကနိပါတ် စာပိုဒ် ၇၁-သုတ်၌ကြည့်။] ယဝသူကဲ့ဝါ=မုယောစပါး၏ အမြီးချွန်သည်သော်လည်းကောင်း၊ ဟတ္ထေနဝါ =လက်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း။ ပါဒေနဝါ=ခြေဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အက္ကန္တံ =နင်းအပ် ဖိနှိပ်အပ်သည်။ (သမာနံ=ဖြစ်လသော်)["ခြေထောက်ဖြင့်၊ အက္ကန္တ =နင်းအပ်"ဟုလည်းကောင်း၊ "လက်ဖြင့်၊ ဥပ္ပိဋ္ဌတ=ဖိနှိပ်အပ်"ဟု လည်းကောင်း သုံးနှုန်းရိုးရှိ၏။ လက်ဖြင့် နင်းအပ်ဟု သုံးနှုန်းရိုးမရှိ။ သို့သော် "ဖိနှိပ်အပ်" ဟူသည်လည်း "နင်းအပ်"ဟူသည်ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သောကြောင့် သဒ္ဒိသူပစာရ ရင်္ဂီနည်းအားဖြင့် ဥပ္ပိဋ္ဌတကိုလည်း အက္ကန္တဟု သုံးနှုန်းထားသည်။] ဟတ္ထံဝါ =လက်ကိုလည်းကောင်း၊ ပါဒံဝါ=ခြေကိုလည်းကောင်း၊ ဘောစ္ဆတိ=ထိုးဖောက် လတ္တံ့၊ လောဟိတံဝါ=သွေးကိုလည်း၊ ဥပ္ပါဒေဿတိ=ဖြစ်စေလတ္တံ့၊ ဝါ=ယို ထွက်စေလတ္တံ့၊ ဣတိ ဧတံ ဌာနံ=ဤသို့သော အကြောင်းသည် (လက်ခြေ တို့ကို ထိုးဖောက်ခြင်း၊ သွေးထွက်စေခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်) နဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်၊ ဝါ=မဖြစ်နိုင်။

တံ=ထိုသို့ မရှိနိုင်ခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်း ကြောင့် နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သူကဿ=အမြီးချွန်၏၊ ဝါ=ကို၊ မိစ္ဆာပဏိ ဟိတတ္တာ=လွဲမှားစွာ ထားအပ်သည် အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝ မေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဝတ = စင်စစ်အားဖြင့်၊ သော ဘိက္ခု = ထိုရဟန်းသည်၊ မိစ္ဆာပဏိဟိတေန=လွဲမှားစွာထားအပ်သော (လူနတ်ဘဝ စည်းစိမ်ဟူသော ဝင်ငှားကိုကို တောင့်တသောအားဖြင့် လွဲမှားစွာ ထားအပ်သော) စိတ္တေန=စိတ်ဖြင့်၊ အဝိဇ္ဇံ = အဝိဇ္ဇာထုထည်ကြီးကို၊ (သစ္စာလေးပါး၊ အတိတ် အနာဂတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာအာယတနတရား၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတို့၌ မသိတတ်သော အဝိဇ္ဇာထုထည် ကြီးကို၊) ဘောစ္ဆတိ=ဖြိုဖျက်လတ္တံ့၊ ဝိဇ္ဇံ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ဝိဇ္ဇာကို၊ ဥပ္ပါ ဒေဿတိ=ဖြစ်စေလတ္တံ့၊ နိဗ္ဗာနံ=နိဗ္ဗာန်ကို၊ သစ္ဆိကရိဿတိ=မျက်မှောက်ပြု လတ္တံ့၊ ဣတိ ဧတံ ဌာနံ = ဤသို့သော အကြောင်းသည်၊ (အဝိဇ္ဇာထုထည်ကြီးကို ဖြိုဖျက်ခြင်း၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာကို ဖြစ်စေခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်) နဝိဇ္ဇတိ=နိုင်၊ တံ=သည်၊ ကိဿ ဟေတု =မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စိတ္တဿ=စိတ်၏၊ ဝါ=စိတ်ကို၊ မိစ္ဆာပဏိဟိတတ္တာ= တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ=တည်း။

၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ သမ္မာပဏိဟိတံ=ကောင်းစွာထားအပ်သော၊ သာလိသူကံ ဝါ=ကောင်း။ ပ။. ဣတိ ဧတံ ဌာနံ=သည်၊ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိနိုင်၏။ ဝါ=ဖြစ်နိုင်၏၊ တံ = ထိုသို့ ရှိနိုင်ခြင်းသည်။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ သူကသ=၏၊ ဝါ=ကို၊ သမ္မာပဏိဟိတတ္တာ=ကောင်းစွာထားအပ်သည် အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ပ။ သမ္မာပဏိဟိတေန=ကောင်းစွာထားအပ်သော (နိဗ္ဗာန်ကို တောင့်တသောအားဖြင့် ကောင်းစွာထားအပ်သော) စိတ္တေန=စိတ်ဖြင့်။ ပ။

၄၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဣဒ=ဤလောကဌ၊ ဧကစ္စံ=အချို့သော၊ ပဒုဋ္ဌစိတ္တံ=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သောစိတ်ရှိသော၊ ပုဂ္ဂလံ=ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ စေတသာ = ငါ၏စိတ်ဖြင့်၊ (ငါ၏ စေတောပရိယဉာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ=ငါ၏ သမ္ဗညုတဉာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်ဖြင့်) စေတော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်ကို၊ ပရိစ္စ=ခွဲခြား၍၊ ပဇာနာမိ=သိတော်မူ၏။ (ကိန္တို=အဘယ်သို့၊ ပဇာနာမိ=သိတော်မူသနည်းဟူမူ၊) ဣဒမဿ သမယေ=ပဒုဋ္ဌစိတ်ဖြစ်ရာ ဤအခါ၌၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကာလံ=သေခြင်းကို၊ ဧ ကရေယျ=အကယ်၍ ပြုကြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ပြုသည်ရှိသော်၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊) အာဘတံ=တနေ့ရာရာသို့ ဆောင်ယူ၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ချထားအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ (အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ=အကုသိုလ်ကံသည်၊) [ဤနေရာ၌ ပဒုဋ္ဌစိတ်နှင့် ယှဉ်သော အကုသိုလ်ကံတည်း။] နိရယေ = ငရဲ၌၊ နိက္ခိတ္တော = ချထားအပ်ပြီ၊ (ဣတိ = ဤသို့၊ ပဇာနာမိ = သိတော်မူ၏၊) တံ = ထိုသို့ငရဲ၌ ချထားခံရခြင်းသည်၊ ကိသ ဟေတု=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ (ယသ္မာ) = အကြောင်းကြောင့်၊ အသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ ပဒုဋ္ဌံ = ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့် ပေတည်း။)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=အမှန်တကယ်ပင်၊ စေတောပဒေါသဟေတု=စိတ်၏ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤသို့ ယထာဘတံ။ပ။ နိရယေ–ဟု ဟောတော်မူခဲ့သည့်အတိုင်း၊ ဣဒ=ဤလောကဌ၊ ဧကစ္စေ =အချို့ကုန်သော၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ ကာယသ=ဥပါဒိန္နကိုယ်ခန္ဓာ၏၊ ဘေဒါ=ပျက်စီးခြင်းဟူသော၊ မရဏာ=သေခြင်းမှ၊ ဝါ=သေသည်မှ၊ ပရံ=နောက်၌၊ ဝါ=နောက်ဖြစ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယူခြင်း၌၊

ဝါ=နောက်ထပ်ယူအပ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယ်၌၊ [တနည်း-ကာယသ=ဥပါဒိန္နကိုယ်ခန္ဓာ၏ တည်တံ့ကြောင်း ဇီဝိတိန္ဒြေ၏၊ ဘေဒါ=ပျက်စီးကြောင်းဖြစ်သော၊ မရဏာ=စုတိစိတ်မှ၊ (သေခြင်းသဘောတရားဖြစ်သော စုတိစိတ်မှ) ပရံ=နောက်၌၊ ဝါ=နောက်ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်၌။] အပါယံ=လိုချင်ဖွယ်အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်တတ်သော သုခမှကင်းသော၊ ဝါ=သုခ၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာ ကုသိုလ်မှကင်းသော၊ ဒုဂ္ဂတိ=ဒုက္ခ၏ဖြစ်ရာ တည်ရာဖြစ်သော၊ ဝါ=

၁။ ကာယပုဒ်အဖွင့်နှစ်မျိုး။ ။ပဌမနည်းအလို ကာယအရ ဥပါဒိန္နခန္ဓာကိုယူရ၏။ ဤဒုတိယနည်း၌ကား ကာယပုဒ်အရ ထိုဥပါဒိန္နခန္ဓာငါးပါး၏ တည်တံ့ကြောင်းဖြစ်သော ရုပ်သက် နာမ်သက် ဇီဝိတိန္ဒြေတိုင်အောင်ယူရ၏။ အကျိုးခန္ဓာ၏ ကာယဟူသော နာမည်ကို အကြောင်းဇီဝိတိန္ဒြေအပေါ်၌ ရွှေ့ပြောင်းမှည့်ခေါ်သော ဖလူပစာရတည်း။ အဋ္ဌကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၁) ဝေရဇ္ဇသုတ်၌လည်း ရေးဦးအုံ့။

၂။ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိ ဝိနိပါတं နိရယံ။ ။ဤဌာကာရေန ဧတိ ပဝတ္တတိတိ အယော=လိုချင်ဖွယ် အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်တတ်သောသုခ။ (တနည်း) ဧတိ ဤမသွာ သုခန္တိ အယော = သုခ၏ဖြစ်ပေါ်လာရာ ကောင်းမှု (နတ်ပြည်နိဗ္ဗာန်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ်)။ အယတော အယေတောတိ အပါယော။ ဒုကာ၌ ဆဋ္ဌီပဋ္ဌမီဗဟုဗ္ဗီဟိတွဲသေး၏။

ဒုက္ခသ ဂတိ ပဝတ္တိဌာနန္တိ ဒုဂ္ဂတိ၊ ဒုဋ္ဌေနဝါ ကမ္မုနာ နိဗ္ဗတ္တာ ဂတိ ဒုဂ္ဂတိ။ နိဿယခန်း၌ ဤဝိဂြိုဟ်များအတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုထားသည်၊ တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ။ ဝိနိပါတ၌-ဝိ(ဝိဝသ)=မိမိအလိုဆန္ဒမပါဘဲ+ နိပါတ=ကျရောက်ရာဘဝ(နေထိုင်ရသောဘဝ)။ ဒုက္ခဌကာရိနော ဘွေ ဝိဝသာ နိပတန္တိတိ ဝိနိပါတောမကောင်းမှုပြုသူတို့. မိမိအလိုဆန္ဒမပါဘဲ ကျရောက်ရာဖြစ်သောဘဝ။ တနည်း-ဝိ(ဝိနဿန္တ)=ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ် ပျက်စီးလျက်+နိပါတ=ကျရောက်ရာဘဝ။ ဝိနဿန္တာ သမ္ဘိဒုမာနကံပစ္စင်္ဂါ နိပတန္တိ ဘွောတိ ဝါ ဝိနိပါတောမ။ ဒုကာ၌ကား "ကာရဏာဝသေန ဝိဝိဓံ ဝိကာရေနစ နိပါတိယန္တိ ဘွောတိ ဝိနိပါတောမ=ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်းအားဖြင့် (ညှင်းဆဲနှိပ်စက်ခံရဘို့အတွက် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ဖောက်လွဲဖောက်ပြန်အားဖြင့် ကျရောက်စေအပ်ရာဘဝ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၏။ ဤယတို အသာဒိယတိတိ အယော = သာယာဖွယ်သုခ။ အပွကောပိ နတ္ထိ အယော သုခံ ဘွောတိ နိရယော။

ပျက်စီးသော အကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်ရသော ဘုံဘဝဖြစ်သော၊ ဝိနိပါတ်= မကောင်းမှုပြုသူတို့. မိမိအလိုဆန္ဒမပါဘဲ ကျရောက်ရာဖြစ်သော၊ ဝါ=ကိုယ် အင်္ဂါ ခြေလက် ပျက်စီးလျက် ကျရောက်ရာဖြစ်သော၊ နိရယံ=(သာယာဖွယ် သုခအနည်းငယ်မျှ မရှိရာ) ငရဲသို့၊ ဥပပဇ္ဇန္တိ=ကပ်ရောက်ကြကုန်၏၊ ဝါ=လား ရောက်ကြရကုန်၏၊ (တနည်း) နိရယံ = ငရဲ၌၊ ဥပပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ကြကုန်၏။ ဣတိ (အဝေါစ) [အပါယဘဝသော ပုဒ် တို့၏ နောက်ထပ်အနက်ပေးနည်းကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ်–၅၉–တိကဏ္ဍာသုတ်၌ ကြည့်ပါ။]

၄၄။ ကေစ္စ=သော၊ ပသန္နစိတ္တံ=သဒ္ဓါဖြင့် ကြည်လင်သော စိတ်ရှိသော၊ ပုဂ္ဂလ=ကို။ပ။ ဣမမှိ သမယေ=ပသန္နစိတ်ဖြစ်ရာ ဤအခါ၌။ ပ။ ဝေ=ဤအတူ၊ (အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ=ကုသိုလ်ကံသည်၊) သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ နိက္ခိတ္တော =ချထားအပ်ပြီ၊ (ဣတိ=သို့၊ ပဇာနာမိ=၏၊) တံ=ထိုသို့. နတ်ပြည်၌ချထားခံရ ခြင်းသည်၊ ကိသ ဟေတု=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ(ယသ္မာ)=ကြောင့်၊ အသ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ပသန္နံ=သဒ္ဓါဖြင့် ကြည်လင်၏၊ (ဣတိ =ထို. ကြောင့်ဟုတည်း)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=အမှန်တကယ်ပင်၊စေတောပသာဒ ဟေတု= စိတ်ကြည်လင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝေ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤသို့ ယထာ ဘတံ။ ပ။ သဂ္ဂေ–ဟု ဟောတော်မူခဲ့သည့်အတိုင်း။ပ။ မရဏာ=မှ၊ ပရံ=၌၊ သုဂတိ=သုခ၏ ဖြစ်ရာဘုံဘဝဖြစ်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခမပါ သုခသို့သာရောက်ကြရာ

၁။ လူပြည်နတ်ပြည်နှစ်မျိုးလုံး သုဂတိဆိုမဆို။ ။ သဂ္ဂ = သု+အဂ္ဂ။ ရူပါဒိသမ္ဘတ္တိဟိ သုဋ္ဌု အဂ္ဂေါတိ သဂ္ဂေါ။ (တနည်း) သဂ္ဂ=သဟ+အဂ္ဂ။ သဟ အဂ္ဂေဟိ မနာပိယရူပါဒီဟိ ယော ဝတ္တတိတိ သဂ္ဂေါ။ တိကနိပါတ်စာပိုဒ်– ၅၉–သုတ်၌ကား ဒီဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ခန်း အဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း သုဂတိ ပုဒ်အရ လူ.ပြည်နတ်ပြည်နှစ်မျိုးလုံးယူ၍ အနက်ပေးရမည်ဖြစ်၏။ ဤသုတ်၌ ကား "ယထာဘတံ နိက္ခိတ္တော ဝေ သဂ္ဂေ"ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့်လည်း ကောင်း၊ "သုခမေဝ တတ္ထ ဂစ္ဆန္တိ၊ နု ဒုက္ခန္တိ ဝါ သုဂတိ"ဟု ဋီကာ၌ ဧဝသဒ္ဒါ နှင့်တကွ ဝိဂြိုဟ်ပြုထားသောကြောင့်လည်းကောင်း သုဂတိအရ နတ်ပြည်ကိုသာ ယူထားပါသည်။ ဤနည်းတူပင် ပဋ္ဌာနိပါတ် စာပိုဒ်–၃၁–သုမနသုတ်ပါဠိတော် ရင်းခံ့ပင် သုဂတိအရ နတ်ပြည်ကိုသာ တိုက်ရိုက်ယူထားသည်ကိုထောက်လျှင် "သုဂတိ သဂ္ဂံ လောကံ"ဟု ဟောထားသောပါဠိတော်များစွာတို့၌ နတ်ပြည်ကို သာ ယူရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဖြစ်သော၊ သဂ္ဂ=ရူပါရုံ အစရှိသော သမ္ဘတ္တိတို့ဖြင့် လွန်စွာမြင့်မြတ်သော၊ ဝါ=မြတ်သောစိတ်ကြောင့် ရူပါရုံစသည်တို့နှင့်တကွဖြစ်သော၊ လောက်=နတ်ပြည်, နတ်ဘဝသို့၊ ဥပပဇ္ဇန္တိ=ကပ်ရောက်ကြရကုန်၏၊ ဝါ=လားရောက်ကြရကုန်၏၊ (တနည်း) လောက်=နတ်ပြည်,နတ်ဘဝ၌၊ ဥပပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ကြရကုန်၏။ ဣတိ (အဝေါစ)

၄၅။ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ ဥဒကရဟဒေါ=ရေအိုင်သည်၊ အာဝိလော=နောက်ကျွေနေသည်၊ လုဒ္ဓေဟာ=(လေကြောင့်) မငြိမ်မဝပ် ဖောင်ဖင် ခတ်နေသည်။ ကလလီဘူတော=ညွန်အနယ်ထသည်အဖြစ် သို့ရောက်နေသည်။ (အသ=ဖြစ်ကြားအံ့) တတ္ထ=ထိုရေအိုင်၌၊ စက္ခုမာ=မျက်စိ အမြင်ရှိသော၊ ပုရိသော= ယောကျ်ားသည်၊ တီရေ=ကမ်း၌၊ ဋ္ဌိတော=ရပ်သည်၊ ဝါ=ရပ်၍ကြည့်သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) သိပ္ပိသမ္ဘုကမ္ပိ=ယောက်သွား၊ ခရကိုလည်းကောင်း၊ [သိပ္ပိ=ယောက်သွား၊ သမ္ဘုက=ခရ။ အစဉ်အလာဆိုရိုးအနက်တည်း၊ အဘိဓာန်နိဿယစ် (၆၇၆–ဂါထာ) ၌မူ "သိပ္ပိ=ကနုကမာ၊ သမ္ဘုက=ယောက်သွား" ဟုပြန်ဆို၏။] သက္ခရ+ကဋ္ဌလမ္ပိ=ကျောက်စရစ်+အိုးခြမ်းကွဲကိုလည်းကောင်း၊ မစ္ဆဂုမ္ဗမ္ပိ=ငါးအုပ်စုကိုလည်းကောင်း၊ စရန္တမ္ပိ=သွားနေသည်ကိုလည်းကောင်း၊ တိဋ္ဌန္တမ္ပိ=ရပ်နေသည်ကိုလည်းကောင်း၊ နပသေယျ=မမြင်နိုင်ရာ၊ တံ=ထိုသို့ မမြင်နိုင်ခြင်းသည်၊ ကိသ ဟေတု=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဥဒကဿ=ရေ၏၊အာဝိလတ္တာ=နောက်ကျွေနေသည် အဖြစ်ကြောင့်ပေတည်း။ပ။

အာဝိလေန=(နိုဝရဏငါးပါးတို့ကြောင့်) နောက်ကျွေနေသော၊ စိတ္တေန= စိတ်ဖြင့်၊ အတ္တတ္ထံ ဝါ[1]=မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း၊ (မိမိ၏ မျက်မှောက်တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော လောကီလောကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း) ဥဿ

၁။ အတ္တတ္ထ, ပရတ္ထ, ဥဘယတ္ထ။ ။အတ္တတ္ထံစသောပုဒ်တို့ကို အဋ္ဌကထာ၌ နှစ်နည်းဖွင့်ထားရာ လွယ်ကူသောနည်းကိုသာ နိဿယစန်း၌ အနက်ပေးထားသည်။ (တနည်း)"အတ္တတ္ထံ ဝါ=မိမိ၏ မျက်မှောက်ဘဝ၌ ဖြစ်သော လောကီလောကုတ္တရာ ရောနှောသော အကျိုးစီးပွားကိုလည်း၊ ဥဿတိ=တွဲ့၊ ပရတ္ထံ ဝါ=မိမိ၏ တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော လောကီ လောကုတ္တရာ ရောနှောသော အကျိုးစီးပွားကိုလည်း၊ ဥဿတိ=တွဲ့၊ [ပရတ္ထ ပရလောကေ အတ္ထော ပရတ္ထော။] ဥဘယတ္ထံ ဝါ=မိမိ၏နှစ်မျိုးစုံသော မျက်မှောက်တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော လောကီ လောကုတ္တရာ ရောနှောသော အကျိုးစီးပွားကိုလည်း၊ ဥဿတိ=တွဲ့"။

တိ=သိနိုင်လတ္တံ့၊ ပရတ္ထံဝါ=သူတပါး၏ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း(သူတပါး၏ မျက်မှောက် တမလွန် ဘဝ၌ ဖြစ်သော လောကီလောကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွား ကိုလည်း) ဥဿတိ=တတ်၊ ဥဘယတ္ထံဝါ=မိမိ သူတပါးနှစ်ဦးသား အကျိုးစီးပွား ကိုလည်း၊ (မိမိ သူတပါး နှစ်ဦးသား၏ မျက်မှောက်တမလွန် လောကီလော ကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း) ဥဿတိ=တတ်၊ မနုဿမမ္မာ=လူတို့၏ ကုသိုလ် ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးထက်၊ ဥတ္တရိ = လွန်မြတ်သော၊ အလမရိယဉာဏ ဒဿနဝိသေသံ ဝါ = အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သင့်လျော်သောဉာဏ်အမြင် အထူးကိုလည်း၊ ဝါ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်ကို ပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ဉာဏ် အမြင်ထူးကိုလည်း၊ သစ္ဆိကရိဿတိ = မျက်မှောက်ပြုနိုင်လတ္တံ့၊ ဣတိ ဧတံ ဌာနံ=ဤအကြောင်းသည်၊ နဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်၊ ဝါ=မဖြစ်နိုင်။ တံ=ထိုသို့မရှိနိုင် ခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စိတ္တဿ=စိတ်၏၊ အာဝိလတ္တာ =နောက်ကျူသည် အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ)။

၄၆၊၄၇။ ဥဒကရဟဒေါ=သည်၊ အစ္ဆော=မပျစ်မတွဲ ကျဿသည်၊ ဝါ= ကြည်လင်သည်၊ ဝိပ္ပသန္နော=အထူးကြည်လင်သည်၊ အနာဝိလော=မနောက်ကျူ သည်။ (အဿ= အံ့)။ပ။ တိဋ္ဌန္တ မိ=လည်းကောင်း၊ ပဿေယျ=မြင်နိုင်ရာ၏၊ တံ=ထိုသို့မြင်နိုင်ခြင်းသည်။ပ။ အနာဝိလတ္တာ=မနောက်ကျူသည်အဖြစ်ကြောင့် ပေတည်း။ပ။ အနာဝိလေန=(နီဝရဏာဝါးမျိုးမှ လွတ်ကင်းသဖြင့်) မနောက်ကျူ သော။ပ။ ယာနိ ကာနိစိ ရုက္ခဂေတာနံ=အားလုံးစုံသောသစ်ပင်တို့သည် (သန္ဓိ =ရှိကုန်၏၊) [ရုက္ခဂတာနံ-၌ နံဝိဘတ်ကို ပဌမာအနက်၌သက်။ ဂတသဒ္ဒါ အနက်အထူးမရှိ။] တေသံ=ထိုအားလုံးသော သစ်ပင်တို့တွင်၊ ဖန္ဒနော=ကြို့ပင် ကို၊ မုဒုတာယ=နူးညံ့သည် အဖြစ် အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကမ္မညတာယ

၁။ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသ။ ။ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်, ဝိပဿနာ ဉာဏ်, မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တို့ကို အလမရိယဉာဏဒဿန ဝိသေသခေါ်သည်ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ထိုပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကား–အလं ယုတ္တော အရိယာနံ အရိယဘာဝါယာတိ အလမရိယော=အရိယာတို့အား အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ဘို့ရန်သင့်လျော်သော။ (တနည်း) အရိယာယ အရိယဘာဝါယ အလं သမတ္တောတိ အလမရိယော=အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ (အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ဘို့ရန်) စွမ်းနိုင်သော။ အလမရိယော စ သော ဉာဏဒဿန ဝိသေသော စာတိ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသော။

စ=အမှုကိစ္စ၌ လျှောက်ပတ်သည် အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဂ္ဂ (အဂ္ဂေါ) =အကောင်းမြတ်ဆုံးဟူ၍၊ အက္ခာယတိ=ပြောဆိုအပ်၏။ [ယဒိဒံ အနက်မရှိ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ပင်၊ ဣဒံ စိတ္တံ ယထာ=(သမထ ဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပွားစေအပ်သော) ဤစိတ်ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ ယံ=အကြင် တရားသည်သည်၊ ဘာဝိတံ=(သမထဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့်) ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်။ ဗဟုလီကတံ=(သမထဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့်) ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်သည်။ (ဟုတ္တာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်) မုဒုစ=နူးညံ့သည်လည်းကောင်း၊ ကမ္မညဥ္စ = (သမထဝိပဿနာ အမှုကိစ္စ၌) ခိုင်ခံ့ လျှောက်ပတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏။ အညံ=သမထဝိပဿနာ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပွားစေအပ်သော စိတ်မှ တပါး၊သော၊ တံ ဧကဓမ္မမ္ပိ= မျှလည်း၊ အဟံ=သည်၊ နဿမနုပဿာမိ=မမှု၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ=သည်၊ ဗဟုလီကတံ=သည်၊ (ဟုတ္တာ) မုဒုစ=လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏။

၄၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ဣဒံ စိတ္တံ ယထာ=ဤစိတ်ကဲ့သို့၊ [စိတ်အားလုံးတည်း] ဧဝံ= တူ၊ ယံ=အကြင်တရားသည်သည်၊ လဟုပရိဝတ္တံ=လျင်မြန်စွာ ပြောင်းလဲတတ်၏။ အညံ=စိတ်မှ တပါး၊သော၊ တံ ဧကဓမ္မမ္ပိ=လည်း၊ အဟံ =သည်၊ နဿမနုပဿာမိ=မမှု၊ ဘိက္ခဝေ=တို့ (စိတ္တဿ=စိတ်၏၊ လဟုပရိဝတ္တတာယ=လျင်မြန်စွာပြောင်းလဲတတ်သည် အဖြစ်၌၊ ဝါ=အပြောင်းအလဲ

၁။ စိတ္တံပုဒ်၏နောက်တနည်းအဖွင့်။ ။ တနည်းအားဖြင့် စိတ္တံ–အရ အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်ကိုယူ၍ ဤသို့လည်းအနက်ဆိုနိုင်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ပင်၊ ဣဒံ စိတ္တံ ယထာ=ဤအဘိညာဉ်၏အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ ယံ=အကြင်တရားသည်သည်၊ ဘာဝိတံ =သမထ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်။ ဗဟုလီကတံ=သမထ၏အစွမ်းဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ)မုဒုစ=နူးညံ့သည် လည်းကောင်း၊ ကမ္မညဥ္စ=အဘိညာဉ် အမှုကိစ္စ၌ ခိုင်ခံ့လျှောက်ပတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ အညံ=အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်မှတပါး၊သော။ တံ၈ကဓမ္မမ္ပိ=မျှလည်း၊ အဟံ=သည်၊ နဿမနုပဿာမိ=မမှု၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စိတ္တံ =အဘိညာဉ်၏ အခြေခံစတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ=သမထ၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်။ ဗဟုလီကတံ=သည်။ ပ။ ဟောတိ=၏–ဟု အနက်ဆိုပါ။

လျှင်မြန်ခြင်း၌၊ ဝါ=ခြင်း၏) ဥပမာပိ=ဥပမာကိုမျှလည်း၊ ယာဝဠ=အလွန်အကဲပင်၊ [ဣဒံ အနက်မရှိ] နသုကရာ=လွယ်ကူစွာမပြုအပ်၊ ဝါ=ပြုဘို့မလွယ်ကူ၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ယာဝ=အလွန်အကဲပင်၊ လဟုပရိဝတ္တံ=လျှင်မြန်စွာ ပြောင်းလဲတတ်၏။ ဣတိ=သို့ (အဝေါစ) အဋ္ဌမ်=ရှစ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၄၉၊၅၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ=ဤဘဝင်စိတ်သည်၊ ပဘဿရံ=ပြိုးပြိုးပြက် ထွက်သောအရောင်ရှိ၏။ ဝါ=ပင်ကိုသဘောအားဖြင့် ဖြူစင်၏။ တဉ္စခေါ=ထိုဘဝင်စိတ်သည်လည်း၊ အာဂန္တုကေဟိ[1]=ဧည့်သည် ဖြစ်ကုန်သော (ဘဝင်စိတ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သည်မဟုတ်ဘဲ ဘဝင်စိတ်၏နောက်ဝယ် ဇောခဏရောက်မှ ဖြစ်ကြသောကြောင့် ဧည့်သည်ဟုခေါ်ဆိုအပ်ကုန်သော) ဥပက္လိ လေသေဟိ=ရာဂစသော အညစ်အကြေးတို့ကြောင့်(စိတ်အစဉ်ကို ပူးကပ်၍ နိပ်စက်တတ် ပူပန်စေတတ်သော ရာဂစသောအညစ်အကြေးတို့ကြောင့်) ဥပက္လိလိဋ္ဌ=မည်းညစ်ရ၏။ ။ပ။ ဥပက္လိလေသေဟိ=တို့မှ၊ ဝိပ္ပမုတ္တံ=ကင်းလွတ်၏။ (ဇော ခဏ၌ ဖြစ်သောကုသိုလ်စိတ်၏အစွမ်းဖြင့် ကင်းလွတ်၏။) ဣတိ (အဝေါစ) ဒသမံ=တည်း။ ပဠုမော=ငါးခုမြောက်သော၊ ပဏိဟိတအစ္ဆဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

---

[1]။ အာဂန္တုကဟုခေါ်ဆိုရခြင်း၏အကြောင်း။ ။ ရာဂအစရှိသော အကုသိုလ် အညစ်အကြေး(ဥပက္လိလေသ)တို့သည် ဘဝင်စိတ်နှင့် စိတ္တုပ္ပါဒ်တခုတည်း၌ အတူတကွ ဖြစ်ကြ(သဟဇာတ, သံသဋ္ဌဖြစ်ကြ)သည်မဟုတ်ဘဲ ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ပြီးနောက် ဇောခဏရောက်မှသာ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ရာဂစသည်တို့ကို အာဂန္တုက(ဧည့်သည်)ဟု ခေါ်ဆိုရသည်။ [အာဂန္တုကေဟိတိ အသဟဇာတေဟိ ပစ္ဆာ ဇဝနက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနကေဟိ။ အဋ္ဌကထာ]

[2]။ ဥပက္လိလိဋ္ဌဖြစ်ရုံ။ ။ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရာဂစသည်တို့သည် ဘဝင်စိတ်နှင့် သဟဇာတ သံသဋ္ဌဖြစ်ကြသည် မဟုတ်သောကြောင့် တိုက်ရိုက်မှုချ (နိပ္ပရိယာယ)အားဖြင့် ဘဝင်စိတ်သည် ရာဂစသည်တို့ကြောင့် ဥပက္လိလိဋ္ဌ ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ သို့သော် ဘဝင်စိတ်သည် ရာဂစသည်တို့နှင့် ဧကသန္တတိ ပရိယာပန္နတခုတည်းသော စိတ်အစဉ်၌ ပါဝင်နေသည်)ဖြစ်ရကား အကျင့်သီလ ဖြူစင်နေသော ဆရာမိဘပင်ဖြစ်စေကာမူ တပည့်ဆိုး, သားသမီးဆိုးတို့ကြောင့် နာမည်ပျက်ရသကဲ့သို့ ပင်ကိုကဖြူစင်နေသော ဘဝင်စိတ်သည်လည်း ရာဂစသည်တို့ကြောင့် ဥပက္လိလိဋ္ဌဖြစ်ရသည်။ ဘဝင်စိတ္တသ နိပ္ပရိယာယတော

၆–အစ္စရာသယာ်ဘဝက်

၅၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပ။ ဥပဂ္ဂါလိဋ္ဌ=၏၊ တံ=ထိုဘဝင်စိတ်ကို၊ (အာဂန္တုကဖြစ်သော ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေးတို့ကြောင့် မည်းညစ်ရသော ထိုဘဝင်စိတ်ကို) [အဋ္ဌကထာ၌ "တံ ဘဝင်ံစိတ္တံ"ဟူ၍ ပြုံးခဲ့သော စိတ္တံကိုပင် ပြန်စွဲဆိုသော ပဗ္ဗတ္တန္တိဝိသယ "တ"သဒ္ဒါအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ပြတော်မူ၏၊ ဤနိဿယ ပဋ္ဌမအကြိမ် ရိုက်တုန်းကမူ "တံ=ထိုအနက်သဘောကို၊ (အာဂန္တုကဖြစ်သော ရာဂစသော အညစ်အကြေးတို့ကြောင့် ဖြူစင်သော ဘဝင်စိတ်၏ မည်းညစ်ရခြင်းဟူသော ထိုအနက်သဘောကို)"ဟူ၍ ဥပဂ္ဂါလိသဒ္ဒနကိရိယာကို စွဲဆိုသော အနုဘူတဝိသယ "တ"သဒ္ဒါအဖြစ်ဖြင့် အနက်ပြန်ဆိုခဲ့၏၊ ယင်းသို့ အနက်ပြန်ဆိုခဲ့ခြင်းမှာ "ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိတိ ဣဒဏ္ဍ ဘဝင်ံစိတ္တံ ဧဝံ အာဂန္တု ကေဟိ ဥပဂ္ဂါလေသေဟိ ဥပဂ္ဂါလိဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဝိပ္ပမုတ္တံ နာမာတိ ယထာသဘာဝတော နဇာနာတိ"ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်မှ အာကာရကို ကဲ့ပြု၍ အနက်ပြန်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။]

အသုတဝါ=အကြားအမြင် သုတမရှိသော၊ ဝါ=အာဂမသုတ, အမိဂမ

ဥပဂ္ဂါလေသေဟိ ဥပဂ္ဂါလိဋ္ဌတာ နာမ နတ္ထိ အသံသဋ္ဌဘာဝတော၊ ကေသဉ္စ တိ ပရိယာပန္နတာယ ပန သိယာ ဥပဂ္ဂါလိဋ္ဌတာပရိယာယော။ ဋီကာ။

၁။ သုတနှစ်မျိုး။ ။ခန္ဓာ, ဓာတ်, အာယတန, ပစ္စယာကာရ (ပဋိစ္စသမุป္ပါဒ်), သတိပဋ္ဌာန် အစရှိသော တရားဒေသနာတို့ကို ဆရာ့ထံ၌ဦးကပ်သင်ယူခြင်းကြောင့် ပါဠိနှင့် အဓိပ္ပါယ်တို့ကို သုတမယဉာဏ်စွမ်းဖြင့် သိနားလည်ခြင်းကို 'အာဂမ'ဟု ခေါ်၏။ အတ္ထဝေမ္မာနံ=အနက် အဓိပ္ပါယ်နှင့်ပါဠိတို့ကို၊ အာဂမနံ သုတမယဉာဏဝသေန အဝဗုဇ္ဈနံ အာဂမော။ ဋီကာအဖွင့်အတိုင်း ပြဆိုထားခြင်းဖြစ်၏။ ပဋိသम्भိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ(၃–၅၀)၌မူ "မြတ်စွာဘုရား တရားဒေသနာတော်ကို အာဂမခေါ်သည်"ဟု ဖွင့်၏။

မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို (သို့မဟုတ် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်ဒိဋ္ဌ သိမြင်ခြင်းကို) 'အဓိဂမ'ဟုခေါ်၏။ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနံ သစ္ဆိကိရိယာ အဓိဂမော။ ဤသုတ်ဋီကာ။ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနိ အဓိဂမော။ မူလပဏ္ဏာ (ပ–၆၁)။

ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးနိုင်စွမ်းရှိလာက်အောင် ပရိယတ်တရားတော်ကို နာယူသင်ကြားမှတ်သားမှု၊ ထိုတရားတော်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်ကြံမှုပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို 'အာဂမသုတရှိသူ'ဟု ခေါ်၏။ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်သိမြင်သော

သုတ မရှိသော၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရား တရားဒေသနာတော်ကို နာယူမှတ်သားပြီးသူ, မက်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက်ပြု သိမြင်ပြီးသူမဟုတ်သော၊ ပုထုဇ္ဇနော = အနုပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ = အဝိဇ္ဇာလွှမ်းဖိ၍ အကန်းပကတိဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယထာဘူတံ = အဖြစ်မှန်သကောအတိုင်း၊ (အာဂန္တုက ဖြစ်သော ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေးတို့ကြောင့် မည်းညစ်ရခြင်းဟူသော အဖြစ်မှန်သကောအတိုင်း) နပ္ပဇာနာတိ=မသိ၊ (အာဂမသုတ, အဓိဂမသုတ အစွမ်းဖြင့် မသိ) တသ္မာ=ထိုသို့ မသိသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ အသုတဝတော =အကြားအမြင်သုတ မရှိသော၊ ဝါ=အာဂမသုတ, အဓိဂမသုတမရှိသော၊ ပုထုဇ္ဇနဿ=အနုပုထုဇဉ်မှာ၊ စိတ္တဘာဝနာ=စိတ်ကိုဖြစ်ပွား တိုးတက်စေတတ်သော ဝိပဿနာသည်၊ (အာဂန္တုက အညစ်အကြေးတို့ကြောင့် မည်းညစ်ရခြင်းဟူသော အဖြစ်မှန် အနက်သကောကို သိနိုင်ကြောင်း စိတ္တဘာဝနာ ဝိပဿနာသည်) နတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဟံ=ငါသည်) ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ ဣတိ =သို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

၅၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ပ။ ဝိပ္ပမုတ္တံ=ကင်းလွတ်၏၊ တံ=ထိုဘဝင်စိတ်ကို၊ (အဂန္တုကရာဂ စသည်တို့မှ ကင်းလွတ်သော ထိုဘဝင်စိတ်ကို) သုတဝါ =

ပုဂ္ဂိုလ်ကို 'အဓိဂမသုတရှိသူဟုခေါ်၏။ 'အကြားအမြင်သုတရှိသူ' ဟူသော စကားခ်ီ အာဂမသုတကို 'အကြား'ဟုလည်းကောင်း၊ အဓိဂမသုတကို 'အမြင်' ဟုလည်းကောင်းဆိုလိုသည်။

ဤနေရာဝယ် သုတဝါခ်ီ ဝန္တုပစ္စည်းသည် ရှိသည်ဆိုရုံမျှ အရှိဟူသော အတ္ထိတာမတ္တအနက်ကို ဟောသည်မဟုတ်၊ (၁)ချီးမွမ်းရလောက်သော အရှိဟူသော ပသံသာဝိသိဋ္ဌအတ္ထိအနက်(၂) အလွန်အကျူးအထူးရှိဟူသော အတိသယတ္ထဝိသိဋ္ဌအတ္ထိအနက်တို့ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် အာဂမသုတ, အဓိဂမသုတနှင့် ချီးမွမ်းရလောက်အောင် ပြည့်စုံသူ၊ အလွန်အကျူး အထူးပြည့်စုံသူကို သုတဝါ(သုတဝန္တ)ဟု ဆိုလိုသည်။ သုတံ ယဿ အတ္ထိတိ သုတဝါ [သုတပုဒ်၊ ဝန္တုပစ္စည်းတည်း။] တနည်းအားဖြင့် သုဓာတ်၊ တဝန္တုပစ္စည်းဖြင့် ကိတ်ပုဒ်ကြ၍ 'သုဏာတိ သုတဝါ'ဟုပြု။ သောတဗ္ဗယုတ္တံ သုတ္တာ (နာယူထိုက်သော ပရိယတ်တရားတော်ကို နာယူမှတ်သား၍)၊ ကတ္တဗ္ဗနိပ္ပတ္တိဝသေန (ပြုထိုက်သော ကျင့်ကြံမှုကိစ္စပြီးစီးခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်)၊ သုဏာ=နာယူမှတ်သားပြီး သိမြင်ပြီးလေပြီ၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ သုတဝါ=သုတဝန္တမည်၏။ နှ သုတဝါ အသုတဝါ။

အကြားအမြင်သုတရှိသော၊ ဝါ=အာဂမသုတ၊ အဓိဂမသုတရှိသော၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရား တရားတော်ကို နာယူမှတ်သားပြီးသူ၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိမြင်ပြီးသူဖြစ်သော၊ အရိယသာဝကော=အရိယာသူတော်ကောင်းဖြစ်သော တပည့်သည်၊ ဝါ=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာသူတော်ကောင်း၏ တပည့်သည်၊ ယထာဘူတံ=တိုင်း၊ (အာဂန္တုကရာဂ စသည်တို့မှ ကင်းလွတ်ခြင်းဟူသော အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း) ပဇာနာတိ=သိ၏၊ တသ္မာ=ထိုသို့ သိသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ သုတဝတော=ရှိသော၊ အရိယသာဝကဿ=တပည့်မှာ၊ စိတ္တဘာဝနာ = စိတ်ကိုဖြစ်ပွား တိုးတက်စေနိုင်သော ဗလဝဝိပဿနာသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဟံ=သည်) ဝဒါမိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=ပြီ)

၅၃-၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အစ္ဆရာသဟိတမတ္တမ္ပိ= လက်ဖျောက်တချက်တီးခိုက် လောက်မျှသော်လည်း၊ ဝါ=လက်ဖျစ်တတွက်ခန့်, အခိုက်အတန့်,လောက်မျှသော်လည်း၊ မေတ္တာစိတ္တံ=မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော စိတ်ကို၊ ဧစ အာသေဝတိ=အကယ်၍ မိုဝဲ ဩားအုံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့,မိုဝဲသည်ရှိသော်) အယံ ဘိက္ခု=ဤမေတ္တာစိတ်ကို မိုဝဲသော ရဟန်းကို၊ အရိတ္တရှာနော =မကင်းကွာသော စျာန်ရှိလျက်၊ သတ္ထု=မြတ်စွာဘုရား၏၊ သာသနကရော= သွန်သင်ညွှန်ကြားမှုကို လိုက်နာပြုကျင့်လျက်၊ (လက်ဖျစ်တတွတ်ခန့်,လောက်မျှပင် မေတ္တာစိတ်ကို မိုဝဲရန် သွန်သင်ညွှန်ကြားမှု အနုသာသနီကို လိုက်နာကျင့်သုံးလျက်) ဩဝါဒပတိကရော = အဆုံးအမကို လိုက်နာကျင့်သုံးလျက်၊ (လက်ဖျစ် . . . .မိုဝဲရန် အဆုံးအမကို လိုက်နာကျင့်သုံးလျက်) ဝိဟရတိ=နေသော သူဟူ၍။ အမောဃံ=အချည်းနှီးမဟုတ်ဘဲ၊ ရဋ္ဌပိဏ္ဍံ=တိုင်းသူပြည်သားတို့၏

၁။ **အမောဃရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂ။** ။ တိုင်းသူပြည်သားတို့ ဆွမ်းကို စားရာ၌ ဘာကြောင့် အမောဃဖြစ်သနည်း(ဘာကြောင့် အမောဃရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂဖြစ်သနည်း)ဟူမူ။ (၁)လက်ဖျစ်တတွက်ခန့်မျှ မေတ္တာပို့လိုက်ခြင်းအားဖြင့် ထိုရဟန်းသည် ကျွေးယူစားခြင်းမျိုး မဟုတ်တော့ဘဲ ရဋ္ဌပိဏ္ဍကို မိမိပိုင်အမွေပစ္စည်းကဲ့သို့ စားပိုင်ခွင့်ရှိ၍သာ စားခြင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်လည်း အမောဃရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂဖြစ်၏။ [အမောဃ=မစားထိုက်ဘဲ အလကားစားခြင်း မဟုတ်ဘဲ+ရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂ=မေတ္တာပို့ခြင်းဖြင့် ရဋ္ဌပိဏ္ဍကို ပိုင်ရှင်အဖြစ်ဖြင့် စားထိုက်၍စားခြင်း] (၂)ထိုမျှလောက်မေတ္တာပို့ခြင်းဖြင့် ဒါယကာတို့အလှူဒါနကို ကြီးမားသော အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေခြင်းကြောင့်လည်း အမောဃရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂဖြစ်၏။ [အမောဃ=အကျိုးကျေးဇူးဘာမျှမရ အလကား သက်သက်မျှမဖြစ်စေဘဲ + ရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂ=ရဋ္ဌပိဏ္ဍကို ဘုန်းပေးခြင်း]

ဆွမ်းကို၊ ဝါ=တိုင်းသူပြည်သားတို့ထံမှ ရအပ်သော ဆွမ်းကို၊ ဘုဥ္ဇတိ=စားသော သူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ယေ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ နံ=ထိုမေတ္တာ စိတ်ကို၊ ဗဟုလီကရောန္တိ= ကြိမ်ဖန်များစွာ မှီဝဲမှုပြုကြကုန်၏၊ (တေသု=ထို ရဟန်းတို့၌၎)) ဝါဒေါ=အထူးပြောဆိုဖွယ် စကားသည်၊ (ရဟန္တာပိဏ္ဍာကို အချည်းနှီး မဟုတ်ဘဲ စား၏ဟု အထူးပြောဆိုဖွယ် စကားသည်၊) ကော ပန (အတ္ထိ)= အဘယ်မှာရှိတော့အံ့နည်း၊ (နတ္ထိဧဝ=မရှိတော့သည်သာတည်း) ဣတိ (အဝေါစ) ။ ပ ။ စေ ဘာဝေတိ=အကယ်၍ ဖြစ်ပွားစေအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ= ဤသို့ဖြစ်ပွားစေသည် ရှိသော်) အယံ ဘိက္ခု=ဤဖြစ်ပွားစေသော ရဟန်းကို ။ ပ။ ဗဟုလီကရောန္တိ=ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ပွားစေမှု ပြုကြကုန်၏။ ပ။ စေ မနသိ ကရောတိ=အကယ်၍ နှလုံးသွင်းအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်းသည်ရှိသော်) အယံ ဘိက္ခု=ဤနှလုံးသွင်းသော ရဟန်းကို။ ပ ။ ဗဟုလီကရောန္တိ=ကြိမ်ဖန်များစွာ နှလုံးသွင်းမှုပြုကြကုန်၏။ ။ ပ ။

၅၆–၇။ ဘိက္ခဝေ = ရဟန်းတို့၊ ယေကေစိ = အားလုံးကုန်သော၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ အကုသလဘာဂိယာ=အကုသိုလ်သို့ ချဉ်းကပ်ပါဝင်ကုန်သော (သဟာဇာတပစ္စည်း ဥပနိဿယပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့် အကုသိုလ်သို့ ချဉ်းကပ်ပါဝင်ကုန်သော) အကုသလပက္ခိကာ = အကုသိုလ် အသင်းအပင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ (သဟဇာတပစ္စည်း, ဥပနိဿယပစ္စည်းအစွမ်း ဖြင့် အကုသိုလ်အသင်းအပင်း၌ ပါဝင်ကုန်သော၊) ဓမ္မာ = တရားတို့သည် (သန္တိ=ရှိကုန်၏) သမ္ဘေ=အားလုံးစုံကုန်သော၊ တေ (ဓမ္မာ) =ထိုတရားတို့သည်၊ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ=စိတ်ဟူသော ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနတရားရှိကုန်၏၊ မနော =စိတ်သည်။ တေသံ-ဓမ္မာနံ=ထိုတရားအားလုံးတို့၏၊ ပဌမံ=အဦးအစ ပဓာန အဓိပတိအားဖြင့်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ =တို့သည်၊ အနွဓေဝ (အနုဓေဝ)=အတူတသိုက် နောက်လိုက်တို့သာတည်း။ ပ။ ကုသလာ = စတုဘူမက ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ (ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ၊ လောကုတ္တရာဟူသော ဘုံအဆင့်လေးမျိုး၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော) ကုသလဘာဂိယာ=စတုဘူမကကုသိုလ်သို့ ချဉ်းကပ်ပါဝင်ကုန်သော၊ ကုသလ ပက္ခိကာ=စတုဘူမက ကုသိုလ်အသင်းအပင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ (သန္တိ)။ ပ။ ကုသလာ=စတုဘူမက ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ အနွဓေဝ=တည်း။

၅၈၊ ၆၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေန ဓမ္မေန=အကြင် တရားသဘောဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နာ=မဖြစ်သေးကုန်သော၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်

သော၊ မွာဝါ=တရားတို့သည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပြီးကုန်သော၊ ကုသလာ=လောကီကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ မွာဝါ=လည်း၊ (ဗျာန်ဝိပဿနာတရားတို့သည်လည်း) ပရိဟာယန္တိ=ဆုတ်ယုတ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ(အယံ) ပမာဒေါ[1] ယထာ=ဤသတိကင်းပေါ့ မေ့လျော့ခြင်း သဘောကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤသတိသမ္ဗဇ္ဈင်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မေ့လျော့ပေါ့ဆခြင်း သဘောဟူသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=ဤအတူ) အည်=ပမာဒမှ တပါးတခြားသော၊ တံ ဧကမ္မမ္ပိ=ထိုတခုသော တရားသဘောကိုမျှလည်း (မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေ၍ ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဆုတ်ယုတ်စေသော ထိုတခုသော တရားသဘောကိုမျှလည်း)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပမတ္တသ=သတိကင်းပေါ့ မေ့လျော့သောသူ၏၊ ဝါ=သူမှာ၊ အနုပ္ပန္နာ=ကုန်သော၊ အကုသလာ=ကုန်သော၊ မွာစေဝ=တရားတို့သည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=၏၊ ဥပ္ပန္နာ=ကုန်သော၊ ကုသလာ=ကုန်သော၊ မွာစ=လည်း၊ ပရိဟာယန္တိ=၏။ ပ။ ဣဒံ (အယံ) အပ္ပမာဒေါ ယထာ=ဤမမေ့လျော့ကြောင်း သတိကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=တူ) အည်=အပ္ပမာဒမှ တပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အပ္ပမတ္တသ=မမေ့လျော့သောသူ၏၊ ဝါ=သူမှာ။ ပ။ ဣဒံ ကောသဇ္ဇံ ယထာ=ဤပျင်းရိသူ၏ အဖြစ်ကဲ့သို့၊ (ဤပျင်းရိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းထိနမိဒ္ဓကဲ့သို့) (ဧဝံ=တူ) အည်=ကောသဇ္ဇမှ တပါးသော။ ပ။ ကုသီတသ=ပျင်းရိသောသူမှာ [စက်ဆုတ်ဖွယ် တွန့်ဆုတ်တတ်သောသူမှာ။ ကု+သဒ+အ။ သဒဓာတ်ကို သီဒပြု၊ ဒကိုတပြု။ ကုစ္ဆိတံ သီဒတိတိ ကုသီတော၊ ကုသီတသ ဘာဝေါ ကောသဇ္ဇံ]။ ပ။ ဆဠေဿ ခြောက်ခုမြောက်သော၊ အစ္ဆရာသယ်ာတ ဝဏ္ဏော=ဝဏ်တည်း။

၁။ ပမာဒနှင့် အပ္ပမာဒ။ ။သတိ၏ဆန့်ကျင်ဘက် (သို့မဟုတ်–သတိ၊ သမ္ဗဇ္ဈင်နှစ်ပါးလုံး၏ ဆန့်ကျင်ဘက်)ဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ပမာဒ(မေ့လျော့ခြင်းသဘော)ဟုခေါ်၏။ ပမာဒေါ ပန သတိယာ သတိသမ္ဗဇ္ဈသ ဝါ ပဋိပက္ခဘူတော အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဋီကာ။

နှ ပမဒ္ဒတိ ဧတေနာတိ အပ္ပမာဒေါ=မမေ့လျော့ကြောင်းသဘောတရား၊ ယခင်ပမာဒမည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သတိမကင်းကွာခြင်း သဘောတည်း၊ တရားကိုယ်အနက် တိတိကျကျပြုရလျှင်–အမြဲမပြတ် စွဲကပ်တည်နေသော သတိကို အပ္ပမာဒဟုခေါ်၏။ အတ္ထတော နိစ္စံ ဥပဋ္ဌိတာယ သတိယာ ဧတံ နာမံ။

၇–ဝီရိယာရမ္ဘာဒီဝဂ်

ဓ၀–ဓ၄။ ဣဒံ (အယံ) ဝီရိယာရမ္ဘော ယထာ=ဤသမ္မပ္ပဓာန်ဝီရိယကို အားထုတ်ခြင်းကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤကုသိုလ်ကိစ္စကို အားထုတ်တတ်သော သမ္မပ္ပဓာန်ဝီရိယကဲ့သို့၊ (စဝံ=တူ၊) အည်=ဝီရိယာရမ္ဘမှ တပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာရဒ္ဓဝီရိယသ=၏၊ ဝါ=မှာ။ [စာပိုဒ် (၁၈)သုတ် ပြန်ကြည့်]။ ပ။ ဣဒံ (အယံ) မဟိစ္ဆတာ ယထာ=ဤအားကြီးသော လိုချင်မက်မောမှုရှိသူ၏ အဖြစ်ကဲ့သို့၊ ဝါ = ဤလောဘအလိုရမ္မက်အားကြီးခြင်း ကဲ့သို့၊ (စဝံ=တူ) အည်=မဟိစ္ဆတာမှတပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဟိစ္ဆသ=အားကြီးသော လိုချင်တပ်မက်မောမှု ရှိသောသူ၏၊ ဝါ=သူမှာ။ ပ။ ဣဒံ (အယံ) အပ္ပိစ္ဆတာ ယထာ=ဤလိုချင်မက်မောမှု မရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အလောဘကဲ့သို့၊ [နတ္ထိ ဣဒ္ဓာ စေတသာတိ အပ္ပိစ္ဆော၊ အပ္ပိစ္ဆသ ဘာဝေါ (ဖြစ်ကြောင်းအလောဘသည်) အပ္ပိစ္ဆတာ။ အပ္ပသဒ္ဒါ အဘာဝအနက်ဟော]။ ပ။ အပ္ပိစ္ဆသ=လိုချင်မက်မောမှု မရှိသောသူ၏၊ ဝါ=သူမှာ။ ပ။ ဣဒံ (အယံ) အသန္တုဋ္ဌိတာ ယထာ=ဤကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်မှု မရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း လောဘကဲ့သို့။ ပ။ အသန္တုဋ္ဌသ=ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဖြင့် မရောင့်ရဲသောသူ၏၊ ဝါ=သူမှာ။ ပ။

ဓ၅၊ ၇၀။ ဣဒံ (အယံ) သန္တုဋ္ဌိတာ ယထာ=ဤကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်မှုရှိသောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အလောဘကဲ့သို့၊ [သေနေ သကေနေ တုဋ္ဌိ စေတသာတိ သန္တုဋ္ဌိ။ "သတုဋ္ဌိ"မှ နိဂ္ဂဟီတ်လာ၊ ဝဂ္ဂန္တပြု၍ သန္တုဋ္ဌိ ဖြစ်သည်ဟုကြံပါ။ သန္တုဋ္ဌိသ ဘာဝေါ သန္တုဋ္ဌိတာ] ဝါ=ဤထင်ရှားရှိသော ပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်မှုရှိသောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အလောဘကဲ့သို့, [သန္တေန တုဋ္ဌိ စေတသာတိ သန္တုဋ္ဌိ စသည်ပြု၊ "သန္တ တုဋ္ဌိ"မှ တကိုချေ၍ သန္တုဋ္ဌိ ပြုံးသည်ဟုကြံပါ] ဝါ=ဤ (အပိုအမိုအလိုမရှိ) မျှတရုံ အသင့်အတင့်လောက်ဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်မှုရှိသောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အလောဘကဲ့သို့, [သမမေဝ တုဋ္ဌိ စေတသာတိ သန္တုဋ္ဌိ။ သံသဒ္ဒါ သမအနက်ဟောကြ၏လေ။ သီလက္ခန်ဒီကာ (၂၅၅)၌ "သမမေဝ စ တုဿနကော"ဟု စဝေသဒ္ဒါပါ၏၊]။ ပ။ သန္တုဋ္ဌသ=ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲတတ်သောသူမှာ၊ ဝါ=ထင်ရှားရှိသော ပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲသောသူမှာ၊ ဝါ=ဤမျှတရုံ အသင့်အတင့်လောက်ဖြင့် ရောင့်ရဲသောသူမှာ။ ပ။ [စာပိုဒ် ဓ၆။ ဓ၇ သုတ်တို့ကို စာပိုဒ် ၁၁၊ ၁၂၊ ၁၅ သုတ် စသည်ကို နည်းမှီး၍ အနက်ဆိုပါ]။ ပ။

ဣဒံ အသမ္ဘဝေ ယထာ=ဤကောင်းစွာ ခွဲခြားမသိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း

မောဟကဲ့သို့။ ပ။ အသမ္ဘဝနဿ=ကောင်းစွာခွဲခြား မသိသော သူမှာ။ ပ။ ဣဒံ သမ္ဘဝည် ယထာ=ဤကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းပညာ ကဲ့သို့။ပ။ သမ္ဘဝနဿ = ကောင်းစွာခွဲခြားသိသောသူ၏၊ ဝါ=မှာ။ဟ။ ဣဒံ (အယံ) ပါပမိတ္တတာ ယထာ=ဤယုတ်မာသောမိတ်ဆွေရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကုသိုလ်ကဲ့သို့, [ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေတို့ကို ကြည်ဖြူနှစ်သက် လက်ခံ ပေါင်းသင်း စိတ်ညွတ်ကိုင်းခြင်း အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော အကုသိုလ် နာမကွန္ဓာလေးပါးကို ပါပမိတ္တတာဟု ခေါ်သည်]။ ပ။ အည် =ပါပမိတ္တတာမှ တပါးသော။ ပ။ ပါပမိတ္တသ=ယုတ်မာသောမိတ်ဆွေ ရှိသူမှာ။ ပ။

၈–ကလ္လာဏမိတ္တာဒီဝဂ်

၇၁၊ ၇၂။ ဣဒံ (အယံ) ကလ္လာဏမိတ္တတာ ယထာ=ဤကောင်းသော မိတ်ဆွေရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ကုသိုလ်တရားကဲ့သို့၊ [ကုသိုလ်နာမ်ခန္ဓာလေးပါး တည်း]။ ပ။ ကလ္လာဏမိတ္တသ=ကောင်းသောမိတ်ဆွေရှိသူမှာ။ ပ။ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ အကုသလာနံ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တရားတို့ကို၊ ဣဒံ (အယံ) အနုယောဂေါ ယထာ=ဤအားထုတ်ခြင်းကဲ့သို့, ကုသလာနံ=စတုဘူမက ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ဓမ္မာနံ=တို့,ကို၊ ဣဒံ (အယံ) အနနုယောဂေါ ယထာ= ဤအားမထုတ်ခြင်းကဲ့သို့, (ဧဝံ=တူ) အည် = အကုသိုလ်တရားတို့,ကို အား ထုတ်ခြင်း, ကုသိုလ်တရားတို့,ကို အားမထုတ်ခြင်းမှ တပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့,ကို၊ အနုယောဂါ = အားထုတ်ခြင်း ကြောင့်၊ ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့,ကို၊ အနနုယောဂါ=အားမထုတ်ခြင်း ကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နာ=ကုန်သော၊ အကုသလာ။ ပ။

၇၄–၇၅။ အနုပ္ပန္နာ=ကုန်သော၊ ဟောဗျော်ဝါ[1]=(စတုဘူမကဖြစ်သော)

၁။ ဟောဗျော်ပုဒ်၏ဝစနတ္ထ။ ။ ဟောဗျော် = ဟောမိ + အင်္ဂ။ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ဗုဒ္ဓတိ ပဋိဝိဇ္ဈတိတိ ဟောမိ = အရိယသစ္စာလေးပါးတို့,ကို ထိုးထွင်းသိတတ်သော အရိယသာဝက။ (တနည်း)သမ္ဘောဟနိဒ္ဓါဟော ဗုဒ္ဓတိ ဝုဋ္ဌာတိတိ ဟောမိ=ပြင်းထန်စွာ တွေဝေသော မောဟဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးကြားတတ်သော အရိယသာဝက။ ဟောမိသ အင်္ဂါတိ ဟောဗျော်=ထိုအရိယ သာဝကၢ၏ အကြောင်းတရားများ (ဟောဗျင်တရား ခုနစ်ပါးတည်း)။ ဤ၌

ဗောဓျင်တရားတို့သည်လည်း၊ ဝါ = အရိယသစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိတတ်သော အရိယသာဝကတို့၏ အကြောင်းတရားတို့သည်လည်း၊ ဝါ=အရိယသစ္စာ လေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိကြောင်းဖြစ်သော တရားခုနစ်ပါး အားလုံးပေါင်း၏ အစိတ်အပိုင်း တရားတို့သည်လည်း၊ [ကျွန်သော ဝိကြ္ကိဟ်နက်များကို အောက်ခြေ အဓိပ္ပါယ်ခန်း၌ ကြည့်ပါ] နပ္ပဇ္ဇန္တီ=မဖြစ်ကုန်၊ ဥပ္ပဇ္ဇာ=ဖြစ်ပြီးကုန်သော၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ· ဝါ=ဗောဇ္ဈင်တရားတို့သည်လည်း၊ ဘာဝနာပါရိပူရိ=ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စ၏ ပြည့်စုံခြင်းသို့၊ ဝါ=ဖြစ်ပွားတိုးတက်အောင် အားထုတ်ခြင်းကိစ္စ၏ ပြီးပြည့်စုံခြင်းသို့၊ နေ ဂစ္ဆန္တီ=မရောက်တော့ကုန်၊ [ဥပ္ပန္နဗောဇ္ဈင်တရားများ ဖြစ်ပွားတိုးတက်အောင် အားထုတ်ဖို့ကိစ္စသည် ဆုံးခန်းအထိ ပြီးပြည့်စုံခြင်းသို့ မရောက်ဟူလို။]။ ပ။ ဂစ္ဆန္တီ=ရောက်ကုန်၏။ ပ။

ဂုဏ်။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဥတိပရိဟာနိ=အကြင်ဆွေမျိုးတို့ ယုတ်လျော့ခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊) သော ပရိဟာနိ=ထိုဆွေမျိုးတို့ ယုတ်လျော့ခြင်းသည်၊ အပ္ပမတ္တိကာ=အနည်းငယ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ ဝါ = မပြောလောက်ဖွယ် အနည်းငယ်သော ယုတ်လျော့ခြင်းမျိုးသာတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (သာသနေ=ငါဘုရား၏ သာသနာတော်၌၊) ပရိဟာနိနံ=ယုတ်လျော့ခြင်း အားလုံးတို့တွင်။ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ပညာပရိဟာနိ=အကြင်ပညာ

"အကြောင်း"ဟူသည် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိခြင်း၏ အကြောင်းတည်း။ အင်္ဂါသဒ္ဒါသည် ကာရဏအနုက်ကိုဟော၏။

(တနည်း)စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ဗုဒ္ဓတိ ယာယ ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာတိ ဗောဓိ=သစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိကြောင်းတရားအပေါင်း (ထိုဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါး အားလုံးပေါင်းတည်း။) သမ္မောဟနိဒ္ဒါတော ဗုဒ္ဓတိ ဝုဋ္ဌာတိ ယာယ ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာတိ ဝါ ဗောဓိ=သမ္မောဟဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးကြားထမြောက်ကြောင်း တရားအပေါင်း။ ဗောဓိယာ အင်္ဂါတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ=ထိုတရားအပေါင်း (ဗောဓိ)၏ အစိတ်အပိုင်းတရားများ၊ (ဗောဇ္ဈင်တရား ခုနစ်ပါး အားလုံးပေါင်း၌ တခုစီ တခုစီအနေအားဖြင့် ပါဝင်သော အသီးအသီးသော ဗောဇ္ဈင်တရားများ တည်း။) ဤနည်း၌ အင်္ဂါသဒ္ဒါ အဝယဝအနုက်ဟောဖြစ်၏။

(တနည်း) စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ဗုဒ္ဓန္တိ ဗောဓိယော၊ ဗောဓိယော ဧဝ အင်္ဂါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ = အရိယသစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိတတ်သော အကြောင်းတရားများ (သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဗောဇ္ဈင်တရားများ)။

ယုတ်လျော့ခြင်းသည်၊ (အကြင်ကမ္မသကတာပညာ၊ ဈာန်ပညာ၊ ဝိပဿနာ ပညာ၊ မဂ်ပညာ၊ ဖိုလ်ပညာတို့ ယုတ်လျော့ခြင်းသည်၊) (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ= ထိုပညာယုတ်လျော့ခြင်းသည်။ (ပရိဟာနိနံ = ယုတ်လျော့ခြင်း အားလုံးတို့ အောက်၊) ပတိကိဋ္ဌ=ယုတ်နိမ့်ဆုံးပေတည်း။

ဂ၇၊ ၈၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ဥာတိဝုဒ္ဓိ = အကြင် ဆွေမျိုး တိုးပွားခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ) သော ဝုဒ္ဓိ=ထိုဆွေမျိုး တိုးပွားခြင်းသည်၊ အပ္ပမတ္တိကာ=၏၊ ဝါ = မပြောလောက်ဖွယ် အနည်းငယ်သော တိုးပွားခြင်း မျိုးသာတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (သာသနေ=ငါဘုရားသာသနာတော်၌) ဝုဒ္ဓိနံ= တိုးပွားခြင်းဟူသမျှတို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ပညာဝုဒ္ဓိ=အကြင် ပညာတိုးပွား ခြင်းသည်၊ (အကြင်ကမ္မသကတာ စသော ပညာငါးမျိုး တိုးပွားခြင်းသည်) (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသော ဝုဒ္ဓိ)=ထိုပညာတိုးပွားခြင်းသည်။ [ဧတဒဂ္ဂံ=ဧတံ+အဂ္ဂံ] (ဝုဒ္ဓိနံ = တိုးပွားခြင်းဟူသမျှတို့ထက်၊) အဂ္ဂံ (အဂ္ဂါ)=အမြတ်ဆုံးပေတည်း၊ ဝါ=သာလွန် ထူးချွန်ဆုံးပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ= တိုသို့ ပညာဝုဒ္ဓိ၏ အသာလွန်ဆုံး ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ ဆွေမျိုးတိုးပွား ခြင်း၏ ယခု တဘဝအတွက်မျှ သေးသိမ်လှ၍ နတ်ပြည်နှင့် မဂ်တရားသို့ ပို့ဆောင်နိုင်သော တိုးပွားခြင်းမျိုး မဟုတ်သည် အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣဟ=ဤ သာသနာတော်၌၊ [တသ္မာ+ဣဟ–ပုဒ်ဖြတ်၊ တအာဂုံ] (ဝေါ=သင်တို့သည်၊) ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ = ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်၊ (ကိန္တိ= အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ = ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်နည်းဟူမူ၊ မယံ=ငါတို့သည်၊) ပညာဝုဒ္ဓိယာ=ပညာတိုးပွားခြင်းဖြင့်၊ ဝဍ္ဎိဿာမ=တိုးပွား ကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်၊) [အထက်သို့ ပြန်အုပ်သည်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေါ=သင်တို့သည်။ ဧဝံဟိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍သာလျှင်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) သောဝ ပရိဟာနိ=အကြင်စည်းစိမ်ဥစ္စာ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယံ) သောဝဝုဒ္ဓိ=အကြင်စည်းစိမ်ဥစ္စာ တိုးပွားခြင်းသည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ယသောပရိဟာနိ = အကြင်အခြံအရံ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ) ဧသော ပရိဟာနိ=ထိုအခြံအရံ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည်၊ အပ္ပမတ္တိကာ=၏၊ ဝါ=တည်း။ ပ။ အဠမော=ရှစ်ခုမြောက်သော၊ ကလျာဏမိတ္တာဒိဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၉=ပမာဒါဒိဝဂ်

ဓ၁၊ ၉၆။ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ယသောဝုဒ္ဓိ=အကြင် အခြံအရံတိုးပွားခြင်းသည်။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) ပမာဒေါ ယထာ=ဤသတိလွတ်ကင်းမေ့လျော့ခြင်းကဲ့သို့၊ ဧဝံ = ဤအတူ၊ ယော = အကြင်တရားသည်သော်သည်၊ မဟတော=ကြီးမားများပြားလှစွာသော၊ အနုဿာယ=အကျိုးစီးပွားမဲ့အလို့ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ [တနည်း– ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ (အယံ) ပမာဒေါ=ခြင်းသည်၊ မဟတော=သော၊ အနုဿာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ ယထာ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ ယော=အကြင်တရားသည်သော်သည်၊ မဟတော=သော၊အနုဿာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ =၏၊] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညံ=ပမာဒမှတပါး၊သော၊ တံ ကောဓမ္မမ္မိ=လည်း၊အဟံ =သည်၊ နသမနုပဿာမိ=မမြင် [စာပိုဒ် ၅၈။ ၅၉။ ၆၀ နှင့် ဝိရိယာရမ္ဘဝဂ်ကိုလည်း ပြန်ကြည့်ပါ]။ ပ။ စာပိုဒ် ၉၀ သုတ်၌–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယောနိသော=ဖြင့်၊ ဣဒံ (အယံ) မနသိကာရော ယထာ=ခြင်းကဲ့သို့၊ [စာပိုဒ် ၁၅ ကြည့်] ဧဝံ= တူ၊ ယော=အကြင်တရားသည်သော်သည်။ ပ။ အညံ=အယောနိသော မနသိကာရမှ တပါး၊သော။ ပ။ နသမနုပဿာမိ=မမြင်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယောနိသော=ဖြင့်၊ မနသိကာရော=သည်၊ မဟတော။ ပ။

စာပိုဒ် ၉၆ ၌–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ဣဒံ(အယံ) အနုယောဂေါ ယထာ = ကဲ့သို့၊ ကုသလာနံ = ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ = တို့ကို၊ ဣဒံ (အယံ) အနုနုယောဂေါ ယထာ=သို့။ ဧဝံ = တူ၊ ယော= အကြင်တရားသည်သော်သည်၊ မဟတော။ ပ။ အညံ=အကုသိုလ်တရားတို့ကို အားထုတ်ခြင်း၊ ကုသိုလ်တရားတို့ကို အားမထုတ်ခြင်းမှ တပါး၊သော။ ပ။ နသမနုပဿာမိ=မမြင်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ အနုယောဂေါ=အားထုတ်ခြင်းသည်၊ ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ အနုနုယောဂေါ=အားမထုတ်ခြင်းသည်၊ မဟတော။ ပ။ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) သောဠသမံ=၁၆ ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ပ။ သတ္တရသမံ= ၁၇ ခုမြောက် သုတ်တည်း၊ နဝမော = ကိုးခုမြောက်သော၊ ပမာဒါဒိဝဂ္ဂေါ= ပမာဒါဒိဝဂ်တည်း။

၁၀–ဒုတိယပမာဒါဒိဝဂ်

၉၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ (ပမာဒေါ=သတိလွတ်ကင်း မေ့လျော့ခြင်းသည်၊) အဗ္ဗတ္တိကံ[1]=အဗ္ဗတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သော၊ ဝါ=မိမိ၏ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော၊ အဂ်ံ=အကြောင်းတရားတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ဆင်ခြင်စဉ်းစားတော်မူခြင်းကို၊ ကရိတ္တာ=ပြုတော်မူပြီး၍၊ ဝါ=ပြုတော်မူခြင်းကြောင့်၊ [နိ သမနုပဿာမိ–၌စပ်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ဣဒံ (အယံ)ပမာဒေါ ယထာ=ဤသတိလွတ်ကင်း မေ့လျော့ခြင်းကဲ့သို့၊ ဧဝံ = တူ၊ ယံ = အကြင်အကြောင်းတရားသည်၊ မဟတော=သော၊ အနတ္ထာယ=ဝှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ အည်=ပမာဒမှတပါးသော၊ တံ ဧကဂ်ံမ္ပိ=ထိုတခုသောအကြောင်းကိုမျှလည်း (အဟံ=ငါသည်) နိ သမနုပဿာမိ=မမူ၊ [ဆိုလိုရင်းကား–ရဟန်းတို့ . . . .ငါသည်"ပမာဒသည် သတ္တဝါတို့၏ မိမိတို့ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော အကြောင်းတရားဖြစ်၏" ဟု စဉ်းစားဆင်ခြင်တော်မူပြီးနောက် ပမာဒကဲ့သို့ ကြီးစွာသောအကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေတတ်သော အခြားအကြောင်းတမျိုးကိုမျှ မြင်တော်မမူဟူလို။] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပမာဒေါ=သည်၊ မဟတော=သော၊ အနတ္ထာယ=ဝှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

၉၉၊၁၀၀။ ဘိက္ခဝေ= တို့၊(အပ္ပမာဒေါ=မမေ့လျော့ကြောင်း သတိသည်၊) အဗ္ဗတ္တိကံ=သော၊ အဂ်ံ=တည်း၊ ဣတိ=ကို၊ ကရိတ္တာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ(အယံ) အပ္ပမာဒေါ ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ ယံ=အကြင် အကြောင်းတရားသည် ။ ပ။ အည်=အပ္ပမာဒမှ တပါးသော ။ပ။ စာပိုဒ် ၁၀၀ သုတ်၌–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ကောသဇ္ဇံ = ပျင်းရိသူ၏ အဖြစ်သည်၊) အဗ္ဗတ္တိကံ

၁။ အဗ္ဗတ္တိကပုဒ် ဝစနတ္ထ။ ။အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ အဗ္ဗတ္တံ. = မိမိခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲမှီရည်စူး၍ဖြစ်သော (ငါ၏ခန္ဓာကိုယ်ကလေးဟု စွဲမက်ခံရာ၌ ရည်ရွယ်တောင့်တနေသကဲ့သို့ဖြစ်သော စိတ်၊ စေတသိတ်၊ ရုပ်ဟူသော) နိယကဗ္ဗတ္တတရားအပေါင်း။ ၎င်းကိုပင် မိမိသန္တာန် (မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်)ဟု ခေါ်၏။ အဗ္ဗတ္တော ဘဝ·အဗ္ဗတ္တိကံ = မိမိသန္တာန် (မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်)ဟူသော ထိုနိယကဗ္ဗတ္တ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော အကြောင်းတရား၊ (ဤသုတ်မှ ပမာဒနှင့် နောက်နောက်သုတ်တို့မှ အပ္ပမာဒ ကောသဇ္ဇမှစ၍ သမ္ဘဝြေတိုင်အောင်သော အကြောင်းတရားများတည်း)။

=သော၊ အင်္ဂ=တည်း ။ပ။ စာပိုဒ် ၁၀၁–၌–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဝိရိယာရမ္ဘော= သမ္မပ္ပဓာန်ဝီရိယကို အားထုတ်ခြင်းသည်၊) အဗ္ဗတ္တိုက်=သော၊ အင်္ဂ=တည်း၊ [ဤနည်းအားဖြင့် အဗ္ဗတ္တိုက်ပုဒ်၏ ရှေ့ဝယ်ပါဋ္ဌိတပုဒ် အပိုထည့်စွက်ပေးရာ၌ ပြလတ္တံ့သော ယထယိဒံစသော ဝါကျဆီသို့ လှမ်းမျှော်ကြည့်ပြီးထည့်ပါ။]

၁၀၂၊၁၀၃။ ဤ၌မြှုပ်ကွက်ပေယျာလကို ဖော်လိုလျှင်– ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ မဟိစ္ဆတာ။ မဟိစ္ဆတာ ဘိက္ခဝေ မဟာတော အနတ္ထာယ သံဝတ္တတိတိ ပဋိမံ။ အဗ္ဗတ္တိုက် ဘိက္ခဝေ အင်္ဂန္တိ ကရိတ္တာ နာညံ ကေဂိမ္မိ သမနုပဿာမိ၊ ယံ ဧဝံ မဟာတော အတ္ထာယ သံဝတ္တတိ၊ ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ အပ္ပိစ္ဆတာ။ အပ္ပိစ္ဆတာ ဘိက္ခဝေ မဟာတော အတ္ထာယ သံဝတ္တတိတိ။ ဆဋ္ဌံ။ ထို့နောက် "အသန္တုဋ္ဌိတာ" အတွက် တသုတ်ကိုလည်းကောင်း၊ သန္တုဋ္ဌိတာ စသည်အတွက် တသုတ်စီ တသုတ်စီကိုလည်းကောင်း ဖော်ပါ။

၁၁၀၊ ၁၁၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ပါပမိတ္တတာ=ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကုသိုလ်သည်။) ဗာဟိရံ=အဗ္ဗတ္တသန္တာန်မှ အပြင်အပ သူတပါးသန္တာန်၌ဖြစ်သော၊ ဝါ=အဗ္ဗတ္တသန္တာန်မှ အပြင်အပ သူတပါးရုပ်နာမ် ခန္ဓာအစဉ်၌ဖြစ်သော၊ အင်္ဂ=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ဆင်ခြင်စဉ်းစားတော်မူခြင်းကို၊ ကရိတ္တာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ(အယံ)ပါပမိတ္တတာ ယထာ =ကဲ့သို့။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ကလျာဏမိတ္တတာ=ကောင်းသောမိတ်ဆွေရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းကုသိုလ်သည်) ဗာဟိရံ=သော၊ အင်္ဂ=တည်း။ပ။ စုဒ္ဒသမံ=၁၄– ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၁၁၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ အနုယောဂေါ=သည်၊ ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ အနနုယောဂေါ =သည်) အဗ္ဗတ္တိုက်=သော၊ အင်္ဂ=တည်း၊ ဣတိ=ကို၊ ကရိတ္တာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ဣဒံ(အယံ) အနုယောဂေါ ယထာ=သို့၊ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ဣဒံ(အယံ) အနနုယောဂေါ ယထာ=သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ ယံ=အကြောင်းအကြောင်းတရားသည်၊ မဟာတော=သော၊ အနတ္ထာယ=ဟာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ အညံ=အကုသိုလ်တရားတို့ကိုအားထုတ်ခြင်း၊ ကုသိုလ်တရားတို့ကို အားမထုတ်ခြင်းမှ တပါးသော၊ တံ ကေဂိမ္မိ=ထိုတခုသော အကြောင်းကိုမျှလည်း၊ (အဟံ=သည်) နု သမနုပဿာမိ=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ အနုယောဂေါ=သည်၊ ကုသလာနံ= ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ အနနုယောဂေါ=သည်၊ မဟာတော=သော၊ အနတ္ထာယ

=ဌာ၊ သံဝတ္ထာတိ=၏၊ ဣတိ=သို့(အလေါစ) ပန္နရသမံ=၁၅–ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၁၁၄၊၁၂၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ဣဒံ(အယံ) ပမာဒေါ ယထာ=သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ ယော=အကြင်တရားသဘောသည်၊ သဒ္ဓမ္မဿ=သူတော်ကောင်းတရားဟူသော သာသနာတော်၏၊ သမ္မောသာယ=မေ့ပျောက်ပျက်စီးခြင်းငှာ၊ အန္တရဓာနာယ =ကွယ်ပျောက်ခြင်းငှာ၊ သံဝတ္ထာတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အည်=ပမာဒမု တပါးသော ။ ပ။ သတ္တရသမံ=၁၇–ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ပ။ ဒ္မိတိယာ=ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်းငှာ၊ အသမ္မောသာယ=မမေ့ပျောက်ခြင်းငှာ၊ အနန္တရဓာနာယ= မကွယ်ပျောက်ခြင်းငှာ။ ပ။ အဋ္ဌာရသမံ=၁၈–ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ပ။ ဧကူန ဝီသတိမံ=တခုယုတ်နှစ်ဆယ်မြောက်သုတ်တည်း။ ပ။ ဝီသတိမံ=၂၀–ခုမြောက် သုတ်တည်း။ ပ။ ဧကတ္တိံသတိမံ=၃၁–ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ပ။ ဗာတ္တိံ သတိမံ=၃၂–ခုမြောက်သုတ်တည်း။ စတုက္ကောဋိက[1]=စတုက္ကောဋိကသုတ် အပေါင်းသည်၊ ဝါ=လေးမျိုးသော အစွန်းအနား အပိုင်းအခြားရှိသော သုတ် အပေါင်းသည်၊ ဝါ=လေးမျိုးသောအစွန်းအနားတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားကန့်သတ် အနား ကွပ်ထားအပ်သော သုတ်အပေါင်းသည်၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးပြီ။

၁၃၀။ [အဓမ္မ, ဓမ္မ, အဝိနယ စသော ပုဒ်တို့ကို သုတ္တန်ဒေသနာ တော်နည်း၊ ဝိနည်းဒေသနာတော်နည်းဟူ၍ အဌကထာ၌ နှစ်နည်းဖွင့်ထား၏။ ဤနိဿျ၌ တာဝန်ကျေပြွန်အောင် (နောက်ထပ်သီးသန့်အဓိပ္ပာယ်ရေးစရာလည်း မလိုအောင်) ထိုအဖွင့်များအတိုင်း ရှည်လျားစွာ အနက်ပေးထား၏။ သို့သော် ရှည်လျားသောအနက်ကို မမှတ်လိုလျှင် ပဌမဦးဆုံးပေးထားသော တိုတိုကျဉ်း ကျဉ်း အနက်ကိုသာ မှတ်ရန်ဖြစ်ပါသည်။]

၁။ စတုက္ကောဋိကံ။ ။ကောဋိသဒ္ဒါသည် အစွန်းအနား အပိုင်းအခြား အနက်ဟောတည်း၊ (၁) အနုယောဂေါ အကုသလာနံ။ (၂) အနနုယောဂေါ ကုသလာနံ။ (၃) အနုယောဂေါ ကုသလာနံ။ (၄) အနနုယောဂေါ အကုသလာ နံ–ဟူသောလေးချက်ကို စတုက္ကောဋိ(လေးခုသောအစွန်းအနားကွပ်)ဟု ခေါ်၏။ နာဟ် ဘိက္ခဝေ အည် ဧကမ္မမ္ပိ သမနုပဿာမိ–စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ် သော သုတ်တို့ကို ထိုလေးချက်ဖြင့် အဆုံးသတ် အနားကွပ်ထား၏။ ထို့ ကြောင့် ယင်းသုတ်တို့ကို စတုက္ကောဋိကဟု ခေါ်၏။ စတသော ကောဋိယော စတသာတိ စတုက္ကောဋိကံ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ တေ ဘိက္ခူ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ အဓမ္မံ[1]= ပြုစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော တရားမဟုတ်သည်ကို၊ ဝါ=ပြုစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား စသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ယုတ်မာမည်းညစ် အပြစ်ရှိသော အကုသိုလ်ကမ္မပထတရား၊ ဥပါဒါန်၊ နိဝရဏ စသောတရားကို၊ ဓမ္မောတိ=ပြုစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသောတရား ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=ပြောပြကြကုန်အံ့။ (တနည်း) အဓမ္မံ=မှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြအပ်သောတရား မဟုတ်ဘဲ လျှောက်ကားတိုးကား လွဲမှားစွာ ဖော်ပြအပ်သောတရားကို။ ဝါ = သတိပဋ္ဌာန်တရားလေးပါး၊ သမ္မပ္ပဓာန်တရားလေးပါး စသည်ဖြင့် ဘုရားဟောတော်မူသည့်အတိုင်း မှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြထားသည်မဟုတ်ဘဲ သတိပဋ္ဌာန်တရားသုံးပါး၊ သမ္မပ္ပဓာန်တရား ငါးပါး စသည်ဖြင့် လျှောက်ကားတိုးကား လွဲမှားစွာ ဖော်ပြအပ်သောတရားကို၊ ဓမ္မောတိ=အပိုအလိုမရှိမှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြအပ်သောတရားဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အံ့။ [ဤကားသုတ္တန်ဒေသနာတော်နည်း တည်း]။

(တနည်း) အဓမ္မံ[2] = ဝိနည်းတရားတော်နှင့်အညီ မပြုအပ်သော အဓမ္မကံကို၊ ဝါ=စောဒနာမှု အပြစ်ကိုသတိရစေမှုတို့ကို မပြုမှု၍ အပြစ်ကိုလည်း ဝန်မခံပါဘဲလျက် မဟုတ်မမှန်သောပြစ်မှု အကြောင်းရင်း ဝတ္ထုဖြင့် တဖက်သတ်ဆုံးဖြတ်အပ်သော အဓမ္မကံကို၊ဓမ္မောတိ=ဝိနည်းတရားတော်နှင့် အညီ

၁။ သုတ္တန်ဒေသနာတော်နည်းအဓမ္မ။ ။ဒသ အကုသလကမ္မပထာ သံကိလိဋ္ဌဓမ္မတာယ ဆေါဒါနဓမ္မပဋိပက္ခတ္တာ "အဓမ္မော"တိ ဒဿိတာ၊ တထာ ဥပါဒါနာဒယောပိ။ သာရတ္ထဒီကာ၊ တ၊ ၄၂၁။

၂။ ဝိနည်းဒေသနာတော်နည်းဓမ္မနှင့် အဓမ္မ။ ။ ဓမ္မေန ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ ဓမ္မော = ဝိနည်းတရားတော်ဖြင့် (ဝိနည်း တရားတော်နှင့်အညီ)ပြုအပ်သောက်။ ဓမ္မကမ္မံဟု ဆိုလိုလျက် ကမ္မပုဒ်ချေထားသည်ဟုကြံပါ။ နဓမ္မော အဓမ္မော။

ဝိနယပရိယာယေန ပန ဘူတေန ဝတ္ထုနာ စောဒေတွာ သာရေတွာ ယထာပဋိညာယ ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ ဓမ္မော နာမ။ အဘူတေန ဝတ္ထုနာ အစောဒေတွာ အသာရေတွာ အပဋိညာယ ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ အဓမ္မော နာမ။ (အဋ္ဌကထာ) ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ ဓမ္မော နာမတိ ယထာဓမ္မံ ကရဏတော ဓမ္မော နာမ။ သာရတ္ထနှင့် ဥပရိပဏ္ဏီကာ။ ၂၄၅။

ပြုအပ်သော ဓမ္မက်ဟူ၍၊ ဝါ=စောဒနာမှ အပြစ်ကို သတိရစေမှုတို့ကိုပြုပြီး နောက် အပြစ်ကိုလည်း ဝန်ခံခြင်းကြောင့် ဟုတ်မှန်သော ပြစ်မှုအကြောင်းရင်း ဝတ္ထုဖြင့် ဆုံးဖြတ်အပ်သော ဓမ္မက်ဟူ၍။ ဒီပေန္တိ=အုံ့။ [ဤကားဝိနည်း ဒေသနာတော်နည်း]။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဗဟုဇနအဟိတာယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ စီးပွားမဲ့အလို့ငှာ၊ ဗဟုဇနအသုခါယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ မချမ်းသာခြင်းငှာ၊ဗဟုနော=များစွာသော၊ ဇနဿ=သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ အနတ္ထာယ=မကြီးပွားခြင်းငှာ၊ဝါ=အကျိုးမဲ့အလို့ငှာ။ အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့အလို့ငှာ၊ ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်လူတို့၏၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာ၊ ပဋိပန္နာ=ကျင့်သူတို့ပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊တေ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ ဗဟုံ=များစွာသော၊ အပုညံ=မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကိုလည်း၊ ပသဝန္တိ=မိမိသန္ဓာန်၌ ဖြစ်စေကြကုန်၏။ ဝါ=ရရှိကြကုန်၏။ တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ကြမ်သဒ္ဓမ္မံ စ=ဤသူတော်ကောင်းတရားကိုလည်း၊ အန္တရဓာပေန္တိ=ကွယ်ပျောက်စေကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ) တေတ္တိ သတိမံ=၃၃-ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၁၃၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယေ တေ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ ဓမ္မံ=ဖြူစင်သန့်ရှင်းအပြစ်ကင်းသောတရားကို၊ ဝါ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား၊ ဟောဓိပက္ခိယတရားကို၊ အဓမ္မောတိ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသောတရား မဟုတ်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အုံ့။ (တနည်း) ဓမ္မံ=အပိုအလိုမရှိ မှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြအပ်သော တရားကို၊ အဓမ္မောတိ=မှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြအပ်သော တရားမဟုတ်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အုံ့၊ [သုတ္တန်ဒေသနာတော်နည်းတည်း] (တနည်း) ဓမ္မံ=ဝိနည်းတရားတော်နှင့်အညီ ပြုအပ်သော ဓမ္မက်ကို။ ဝါ=စောဒနာမှ၊ အပြစ်ကိုသတိရစေမှုတို့ကို ပြုပြီးနောက် အပြစ်ကိုလည်း ဝန်ခံခြင်းကြောင့် ဟုတ်မှန်သောပြစ်မှု အကြောင်းရင်းဝတ္ထုဖြင့် ဆုံးဖြတ်အပ်သော ဓမ္မက်ကို၊ အဓမ္မောတိ=အဓမ္မက်ဟူ၍၊ ဝါ= ဝိနည်းတရားတော်နှင့်အညီ ပြုအပ်သောဓမ္မက် မဟုတ်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အုံ့။ [ဝိနည်း ဒေသနာတော်နည်းတည်း]။ပ။ စတုတ္ထိ သတိမံ=၃၄-ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၁၃၂-၉။ အဝိနယံ=ရာဂစသည်ကို နှိပ်ကွပ်ပယ်ရှားတတ်သည် မဟုတ်သော အကုသိုလ်ကို၊ ဝိနယောတိ=ရာဂ စသည်ကို နှိပ်ကွပ်ပယ်ရှားတတ်သော ကုသိုလ်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အုံ့။ [သုတ္တန်ဒေသနာတော်နည်းတည်း] (တနည်း)

အဝိနယ်[1]=ဝိနည်းကဲ့တို့၏ ထမြောက်အောင်မြင်ကြောင်းမဟုတ်သော ဝတ္ထု ဝိပတ္တိစသည်ကို၊ ဝိနယောတိ=ဝိနည်းကဲ့တို့၏ ထမြောက်အောင်မြင်ကြောင်း ဖြစ်သော ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ စသည်ဟူ၍၊ ဒီဃေန္တိ=အံ့။ [ဝိနည်းဒေသနာတော်နည်း တည်း] ။ပ။

ဝိနယ်=ရာဂစသည်ကို နှိပ်ကွပ်ပယ်ရှား တတ်သော ကုသိုလ်တရားကို၊ အဝိနယောတိ = ရာဂစသည်ကို နှိပ်ကွပ်ပယ်ရှားတတ်သည် မဟုတ်သော အကုသိုလ်တရားဟူ၍၊ ဒီဃေန္တိ=အံ့။ [သုတ္တန်နည်း] (တနည်း) ဝိနယ်=ဝိနည်း ကဲ့တို့၏ ထမြောက်အောင်မြင်ကြောင်းဖြစ်သော ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိစသည်ကို၊ အဝိ နယောတိ=ဝိနည်းကဲ့တို့၏ ထမြောက်အောင်မြင်ကြောင်းမဟုတ်သော ဝတ္ထု ဝိပတ္တိ စသည်ဟူ၍၊ ဒီဃေန္တိ=အံ့၊ [ဝိနည်းဒေသနာတော်နည်း]။ပ။

တထာဂတေန=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဘာသိတံ=ဟောတော်မမူအပ် သော၊ အလပိတံ=မိန့်မြွက်တော်မမူအပ်သော၊ ဝစနံ=တရားစကားကို၊ ဝါ=

၁။ အဝိနယံ ဝိနယောတိ ဒီဃေန္တိ။ ။ ဝိနယပရိယာယေန ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ ဥတ္တိသမ္ပတ္တိ။ပ။ ပရိသာသမ္ပတ္တိတိ အယံ ဝိနယော နာမ။ (အဋ္ဌကထာ)။ ဝတ္ထု သမ္ပတ္တိအာဒိဝသေန သဗ္ဗေသံ ဝိနယကမ္မာနံ အကုပ္ပတာတိ အာဟ "ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ ။ ပ။ အယံ ဝိနယော နာမာ"တိ။ (သာရတ္ထဒီကာ၊ တ၊ ၄၂၁။)။ ဝိနယပုဒ်၏ မူရေးအနက်မှာ ဥပသမ္ပဒါကဲ့, ဥပုသ်ပဝါရဏာကဲ့ စသောဝိနည်းကဲများဖြစ်၏။ သို့သော် ဤနေရာ၌ ဝိနယပုဒ်အရ ထိုဝိနည်းကဲတို့ကိုသာ မယူပဲ ထိုကဲတို့၏ အောင်မြင်ကြောင်း မပျက်စီးကြောင်း (အကုပ္ပ)ဖြစ်သော ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိ ဥတ္တိသမ္ပတ္တိ စသည်တို့ကိုပါ ဖလူပစာရအားဖြင့် ယူရမည်ဟု ဌ၊ဋီတို့ မိန့်ဆိုလိုဟန်ရှိသည်။

ဥပရိပဏ္ဏာသဋ္ဌမ "အယံ ဝိနယော နာမ ယထာဝိနယကရဏတော" ဟု (စမ္မပုဒ်တုန်းကအတိုင်းပင်)ဖွင့်ထား၏။ (သာရတ္ထ၌ ထိုအဖွင့်မပါ) ထို အဖွင့်အတိုင်းဆိုလျှင် "ဝိနယေန ကတ္တာမ္ဗဲ ကမ္ဗဲ ဝိနယော (ဝိနည်းတရားတော်ဖြင့် ပြုအပ်သောကဲ့)"ဟု ပြုရလိမ့်မည်။ အနက်ကိုလည်း– "အဝိနယ်=ဝိနည်းတရား တော်နှင့်အညီ ပြုအပ်သည်မဟုတ်သော ဥပသမ္ပဒါစသောကဲ့ကို၊ ဝါ = ဝတ္ထု ဝိပတ္တိ စသည်တို့ကြောင့် မအောင်မြင်သော ဥပသမ္ပဒါစသောကဲ့ကို၊ ဝိနယောတိ =ဝိနည်းတော်နှင့်အညီ ပြုအပ်သောကဲ့ဟူ၍၊ ဝါ=ဝတ္ထုသမ္ပတ္တိစသည်တို့ကြောင့် အောင်မြင်သော ကဲ့ဟူ၍၊ ဒီဃေန္တိ=အံ့" စသည်ဖြင့် အနက်ပေးရလိမ့်မည်။ အဋ္ဌကထာမှ သမ္ပတ္တိပုဒ်တို့ကိုလည်း ကာရဏူပစာရ ကြံရလိမ့်မည်။

သတိပဋ္ဌာန် တရားသုံးပါး သမ္မပ္ပဓာန်တရား၀ါးပါးစသည်ဖြင့် လျှောကာတိုးကာ လွဲမှားစွာ ဖော်ပြအပ်သော သုတ္တန်တရားကို၊ ၀ါ=ပါရာဓိကအာပတ်သုံးပါး သံဃာဒိသေသ်အာပတ် ၁၄ပါးစသည်ဖြင့် လျှောကာ တိုးကာ လွဲမှားစွာ ဖော်ပြအပ်သော ဝိနည်းတရားကို၊ တထာဂတေန=သည်၊ ဘာသိတံ=ဟောတော်မူအပ်သော၊ လပိတံ=မိန့်မြွက်တော်မူအပ်သော၊ ၀စနန္တိ=တရားစကားဟူ၍၊ ၀ါ=အပိုအလိုမရှိ မှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြအပ်သော တရားဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အုံ။ ၀။ တထာဂတေန=သည်၊ ဘာသိတံ=သော၊ လပိတံ=သော၊ ၀စနံ=တရားစကားကို၊ ၀ါ=သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးစသည်ဖြင့် မှန်ကန်တိကျစွာ ဖော်ပြအပ်သော သုတ္တန်တရားကို၊ ၀ါ=ပါရာဓိကအာပတ်လေးပါးစသည်ဖြင့် မှန်ကန်တိကျစွာဖော်ပြအပ်သော ဝိနည်းတရားကို၊ တထာဂတေန=သည်၊အဘာသိတံ=သော၊ အလပိတံ=သော၊ ၀စနန္တိ=တရားစကားဟူ၍၊ ၀ါ=လျှောကာတိုးကာ လွဲမှားစွာ ဖော်ပြအပ်သော တရားဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အုံ။ ၀။

တထာဂတေန=သည်၊ အနာစိဏ္ဏံ=မလေ့ကျက်အပ်သော အစဉ်အလာအကျင့်ကို၊ ၀ါ=မလေ့ကျက်အပ်သော အစဉ်အလာအကျင့်ဖြစ်သော နေ့စဉ် ဖလသမာပတ် မဟာဂရုဏာသမာပတ် မ၀င်စားခြင်း၊ ဗုဒ္ဓစက္ခုဖြင့် သတ္တလောကကို မကြည့်ရှုခြင်း၊ ပေါ်ပေါက်လာသော အကြောင်းအတွေ့ကြုံတို့ အားလျော်စွာ တရားမဟောခြင်းဟူသော တာ၀န်မဲ့နေခြင်းကို၊ [ဤကား သုတ္တန်နည်းတည်း] ၀ါ=မလေ့ကျက်အပ်သော အစဉ်အလာ အကျင့်ဖြစ်သော (၀ါ ကျွတ်သောအခါ ပင့်ဖိတ်သော ဒါယကာကို) မပန်ကြားဘဲ ခရီးဒေသစာရီ လှည့်လည်ခြင်း၊ ပ၀ါရဏာမပြုဘဲ ခရီးဒေသစာရီ လှည့်လည်ခြင်း၊ အာကန္တုကရဟန်းတို့အား ဦးစွာစ၍ ကျန်းမာသာရေး စသည်မေးမှု ပဋိသန္ထာရမပြုခြင်းဟူသော လောကဝတ္တရား ဖျက်ကွက်မှုကို၊ [ဤကား ဝိနည်းဒေသနာတော်နည်း] တထာဂတေန=သည်၊ အာစိဏ္ဏန္တိ=လေ့ကျက်အပ်သော အစဉ်အလာအကျင့်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အုံ။ ၀။

တထာဂတေန=သည်၊ အာစိဏ္ဏံ=လေ့ကျက်အပ်သော အစဉ်အလာအကျင့်ကို၊ ၀ါ=လေ့ကျက်တော်မူအပ်သော အစဉ်အလာအကျင့်ဖြစ်သော နေ့စဉ်, ဖလသမာပတ် မဟာဂရုဏာသမာပတ် ၀င်စားတော်မူခြင်း၊ ဗုဒ္ဓစက္ခုဖြင့် သတ္တလောကကို ကြည့်ရှုတော်မူခြင်း၊ အတွေ့ကြုံတို့အားလျော်စွာ တရားဟောတော်မူခြင်းကို၊ ၀ါ=လေ့ကျက်တော်မူအပ်သော အစဉ်အလာ အကျင့်ဖြစ်သော (၀ါ ကျွတ်ပြီးနောက် ပင့်ဖိတ်သော ဒါယကာကို) ပန်ကြားပြီး ပ၀ါရဏာပြုပြီးမှသာ

ဒေသစာရိကြွေချိုတော်မူခြင်း၊ အဂ္ဂနုက ရဟန်းတို့အား ဦးစွာစ၍ ပဋိသန္ဓာဂရ ပြုတော်မူခြင်းကို၊ တထာဂတေန=သည်၊ အနာစိဏ္ဏန္တိ=လေ့ကျက်အပ်သော အစဉ်အလာ အဲကျင့်မဟုတ်ဟူ၍၊ ဒီပေန္တိ=အုံ။ ပ။

တထာဂတေန=သည်၊ အပညတ္တံ=ပညတ်တော်မမူအပ်သော တရားကို၊ ဝါ=သတိပဋ္ဌာန်တရားသုံးပါး သမ္မပ္ပဓာန်တရား ၎င်းပါး စသည်ဖြင့် လျှော့ကာ တိုးကာ လွဲမှားစွာ မပညတ်အပ်သော သုတ္တန်တရားကို၊ ဝါ=ပါရာဇိကအာပတ် သုံးပါး သံဃာဒိသေသ်အာပတ် ၁၄ ပါး စသည်ဖြင့် လျှော့ကာ တိုးကာ လွဲမှားစွာ မပညတ်အပ်သော ဝိနည်းတရားကို၊ တထာဂတေန=သည်၊ ပညတ္တံ =ပညတ်တော်မူအပ်သော တရားဟူ၍၊ (အပိုအလိုမရှိ တိကျစွာ ပညတ်အပ်သော တရားဟူ၍) ဒီပေန္တိ=အုံ။ ပ။ တထာဂတေန=သည်၊ ပညတ္တံ=ပညတ်တော်မူအပ် သော တရားကို၊ [ဝါ=သတိပဋ္ဌာန်တရားလေးပါး စသည်ဖြင့် မှန်ကန်တိကျစွာ ပညတ်အပ်သော သုတ္တန်တရားကို၊ ဝါ=ပါရာဇိကအာပတ်လေးပါး စသည်ဖြင့် မှန်ကန်တိကျစွာ ပညတ်အပ်သော ဝိနည်းတရားကို] တထာဂတေန=သည်၊ အပညတ္တံ=(မှန်ကန်တိကျစွာ) မပညတ်အပ်သော တရားဟူ၍၊ (လျှော့ကာ တိုးကာ လွဲမှားစွာ ပညတ်အပ်သော တရားဟူ၍) ဒီပေန္တိ=အုံ၊ ပ။ ဒွါစတ္တာလီ သတိမံ=၄၂ ခုမြောက်သော သုတ်တည်း၊ ဒသမော=ဆယ်ခုမြောက်သော၊ ဒုတိယပမာဒါဒိဝဂ္ဂေါ=ဒုတိယပမာဒါဒိဝဂ်တည်း။

၁၁–အဓမ္မဝဂ်

၁၄၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ တေ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ အဓမ္မံ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော တရားမဟုတ်သည်ကို၊ အဓမ္မောတိ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော တရားမဟုတ်ဟူ၍၊ [နောက်အနုက်များကိုလည်း ဆိုလိုက ဆိုပါ] ဒီပေန္တိ=ပြောပြကုန်အုံ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ ဗဟုဇနဟိတာယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ စီးပွားအလို့ငှာ၊ ဗဟုဇနသုခါယ =များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ ဗဟုနော=များစွာသော၊ ဇနဿ=၏၊ အတ္ထာယ=ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်းငှာ၊ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှာ၊ ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်လူတို့၏၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ ပဋိပန္နာ=တည်း။ ပ။ ဝုည်စ=ကသိုလ်ကောင်းမှုကိုလည်း။ ပ။ ဌပေန္တိ=ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့စေ ကုန်၏။ ပ။ ဧကာဒသမော=၁၁ ခုမြောက်သော၊ အဓမ္မဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၁၂–အနာပတ္တိဝဂ်

၁၅၀–၉။ အနာပတ္တိ=အာပတ်မဟုတ်သည်ကို၊ ဝါ=(မသိခြင်း၊ နှုံးလိုသတ်လိုစိတ်မရှိခြင်းစသည်တို့ကြောင့်) အာပတ်မသင့်ရောက်ခြင်းကို၊ အာပတ္တိတိ=အာပတ်ဟူ၍၊ ဝါ=အာပတ်သင့်ရောက်ခြင်း ဟူ၍၊ [မသိခြင်းဟူသည် အိပ်ပျော်နေခိုက် မိမိ၌ သူတပါးက မေထုန်မှိုဝဲသွားသည်ကို မသိလိုက်ခြင်းစသည်တည်း]။ ပ။ အာပတ္တိ=အာပတ်ကို၊ ဝါ=(သိခြင်း နှုံးလိုသတ်လိုစိတ်ရှိခြင်းစသည်ကြောင့် အာပတ်သင့်ရောက်ခြင်းကို၊ အနာပတ္တိတိ=အာပတ်မဟုတ်ဟူ၍၊ ဝါ=အာပတ်သင့်ခြင်း မဟုတ်ဟူ၍။ ပ။ လဟုကံ=အပေါ့စား အသေးစားဖြစ်သော၊ အာပတ္တိ=အာပတ်ကို၊ (ထုလ္လစည်း၊ ပါစိတ်၊ ပါဋိဒေသနီ၊ ဒုက္ကဋ်၊ ဒုဗ္ဘာသိတဟူသော အာပတ်ငါးမျိုးကို) ဂရုကာ=ကြီးလေးသော၊ အာပတ္တိတိ=အာပတ်ဟူ၍။ ပ။ ဂရုကံ=ကြီးလေးသော၊ အာပတ္တိ=(ပါရာဇိက၊ သံဃာဒိသေသ်ဟူသော) အာပတ်ကို၊ လဟုကာ=သော၊ အာပတ္တိတိ=အာပတ်ဟူ၍။ ပ။ ဒုဋ္ဌုလ္လံ=ရုန်.ရင်းကြမ်းတမ်းသော၊ အာပတ္တိ=(ပါ,သံ–ဟူသော) အာပတ်ကို၊ အဒုဋ္ဌုလ္လာ=မရုန်.ရင်းမကြမ်းတမ်းသော၊ အာပတ္တိတိ=၍။ပ။ အဒုဋ္ဌုလ္လံ=သော၊ အာပတ္တိ=(ထုလ္လစည်းစသော ငါးမျိုးသော) အာပတ်ကို။ ပ။

သာဝသေသံ=ကြွင်းကျန်သော သီလသိက္ခာတို့နှင့်တကွဖြစ်သော [သဟ အဝသေသေဟိ သီလေဟိ ယာ အာပတ္တိ ဝတ္တတိတိ သာဝသေသာ] ဝါ=သီလသိက္ခာ အကြွင်းအကျန်ရှိသေးသော၊ အာပတ္တိ=(ပါရာဇိကမှ တပါးသော) အာပတ်ကို၊ အနဝသေသာ=ကြွင်းကျန်သော သီလသိက္ခာ မရှိသော [နတ္ထိ အဝသေသာနိ သီလာနိ တေသံ အာပန္နာယန္တိ အနဝသေသာ] အာပတ္တိတိ=၍။ ပ။ အနဝသေသံ=သော၊ အာပတ္တိ=ပါရာဇိကအာပတ်ကို ။ ပ။ သပ္ပဋိကမ္မံ=ကုစားနိုင်ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=ကုစား၍ရနိုင်ကောင်းသော၊ အာပတ္တိ=(ပါရာဇိကမှ တပါးသော) အာပတ်ကို၊ အပ္ပဋိကမ္မာ=ကုစားနိုင်ခြင်းမရှိသော၊ ဝါ=ကုစား၍ မရနိုင်ကောင်းသော၊ အာပတ္တိတိ=(ပါရာဇိက) အာပတ်ဟူ၍။ပ။ ဒွါဒသမော=၁၂ ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ အနာပတ္တိဝဂ္ဂေါ=တည်း။

၁၃–ကေပုဂ္ဂလဝဂ်

၁၇၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကေပုဂ္ဂလော[1]=တဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောကေ=လူသတ္တဝါလောကခ္ဓာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော=ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်တော်မူလေသော်၊ ဝါ=ဖြစ်စွမ်းနိုင်လေသော်၊ ဝါ=ပါရမီအဆောက်အအုံ အကျင့်ဂုဏ်ကြောင့် အစွမ်းဟုန်သတ္တိ အပြည့်အစုံရှိလေသော်၊ [နောက်အနက်များ၌ မာနုပစ္စည်း သတ္တိအနက် ဟောဟုမှတ်] ဗဟုဇနဟိတာယ = များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ စီးပွားအလို့ငှာ၊ (များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ လောကီလောကုတ္တရာ စီးပွားပြီးစီးခြင်းငှာ) ဗဟုဇနသုခါယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ (များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ လောကီ လောကုတ္တရာ ချမ်းသာ၏ ပြီးစီးခြင်းငှာ) လောကာနုကမ္ပါယ=သတ္တလောကကို ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားခြင်းငှာ၊ ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်လူတို့၏ ၊ အတ္ထာယ=ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်းငှာ၊ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှာ၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာတော်မူ၏။

ဧကပုဂ္ဂလော=တဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမော=အဘယ်နည်း၊ အရဟံ=ကိလေသာရန်သူတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ ဝါ=လူမင်း၊ နတ်မင်း၊ ဗြဟ္မာမင်းတို့၏ ဝတ်စင်းဦးခိုက် ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ, သိမြင်တော်မူသော၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားပေတည်း၊ (ဝိပဿီစသား

---

[1] ဧကပုဂ္ဂလောအနက်ဖွင့်။ ။ ဧကနဒ္ဓေန ဧကပုဂ္ဂလော ? အသဒိသဒ္ဓေန ဂုဏဝိသိဋ္ဌဒ္ဓေန အသမသမဒ္ဓေနာတိ–စသော အဖွင့်နှင့်အညီ "ဧကပုဂ္ဂလော=ပါရမီအဆောက်အအုံ ဗုဒ္ဓဂုဏ်တို့ဖြင့် မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်မျှ မတူသည်ဖြစ်၍ တဦးတည်း တဆူတည်းသာ ဖြစ်တော်မူသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=အခြားသတ္တဝါတို့၏ဂုဏ်တို့ထက် သာလွန်ထူးကဲသော ဂုဏ်တော်ပိုင်ရှင်ဖြစ်၍ တဦးတည်း တဆူတည်းဖြစ်တော်မူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ = မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ် တဦးတယောက်နှင့်မျှ တူတော်မမူကြသော ရှေးဘုရားရှင်တော်မြတ်တို့နှင့်သာ ရူပကာယဂုဏ်၊ နာမကာယဂုဏ်တို့ဖြင့် တထပ်တည်း တူတော်မူသည်ဖြစ်၍ တဦးတည်း တဆူတည်းဖြစ်တော်မူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်"ဟု အကျယ်တဝင့် အနက်သုံးမျိုးဆိုနိုင်သည်။

ရှေးဘုရားတို့နှင့် မခြားတမ္ဘ အလားတူ ကြွလာတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားပေ တည်း) [သမ္ဘာ=မှန်ကန်စွာ+သံ=ကိုယ်တော်တိုင်+ဗုဒ္ဓ=အားလုံးစုံ အကုန်သိ တော်မူသော။ တထာ=ထိုရှေးဘုရားတို့အတူ+အာဂတော=ကြွလာတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဧကပုဂ္ဂလော=ဤတဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောကေ=လူသတ္တလောကဌ်။ ပ။ သုခါယ=ငှာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏။ ဣတိ (အဝေါစ)

၁၇၁။ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ လောကသ္မိ=လူသတ္တလောကဌ်၊ ဧကပုဂ္ဂလသ =တဦးတည်းသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါတုဘာဝေါ=ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကို၊ (မယ်တော် ဝမ်းမှ ဖွားမြင်တော်မူခြင်း၊ အရိယာနွယ်စစ် ဘုရားဖြစ်တော်မူခြင်းအားဖြင့် နှစ်ကြိမ်တိတိ ထင်ရှား ဖြစ်တော်မူခြင်းကို) ဒုလ္လဘော=ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်၏၊ ဝါ=ရနိုင်ခဲ၏၊ ကတမသ=အဘယ်သို့သော၊ ဧကပုဂ္ဂလသ=၏ (ပါတုဘာဝေါ =ကို၊ ဒုလ္လဘော=အပ်သနည်းဟူမူ၊ ဝါ=ရနိုင်ခဲသနည်းဟူမူ) အရဟတော= ကိလေသာရန်သူတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္ဘာသမ္ဗုဒ္ဓသ = အမှားမပါ မှန်စွာပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်စထွင် ကုန်စင်ခပင်း ကျွန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ တထာဂတသ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ (ပါတုဘာဝေါ=ကို၊ ဒုလ္လဘော=အပ်၏၊ ဝါ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိ=ဌ်၊ ဣမသ ဧကပုဂ္ဂလသ=ဤတဦး တည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပါတုဘာဝေါ=ကို၊ ဒုလ္လဘော။

၁၇၂-၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပ။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော=သော်၊ အစ္ဆရိယမနုဿော[1]

၁။ အစ္ဆရိယမနုဿောအဖွင့်လေးနည်း။ ။ (၁)အစ္ဆရိယမနုဿော = တောင်ထက်မျက်ကန်း တက်လှမ်းသည်ပမာ တရံတခါသာဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ရှားပွမ်းအံ့ဩဖွယ် လူပုဂ္ဂိုလ်ထူးသည်၊ (၂) ဝါ=လက်ဖျစ်တီး၍ငေးမောကြည့်ရှု ရလောက်သော အံ့ဩဖွယ်လူပုဂ္ဂိုလ်ထူးသည်၊ (၃)ဝါ=မဖြစ်စဖူး ရှားကျွှးအံ့ဩ ထိုက်သောဂုဏ်တို့နှင့်ပြည့်စုံသော လူပုဂ္ဂိုလ်ထူးသည်။ (၄) ဝါ=မည်သူတဦးမျှ မပြုကျင့်နိုင်သော မြင့်မြတ်သော အကျင့်ဂုဏ်ထူးတို့ကို လွန်ကဲစွာပြုကျင့် ဆည်းပူးတော်မူသော လူပုဂ္ဂိုလ်ထူးသည်–ဟု အဖွင့်များအတိုင်း အနက်အဓိပ္ပာယ် ဆိုရာ၏။ တွဲစပ်ကြည့်ရန် ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်မှာ–

(၁) အစ္ဆရိယောတိ အန္ဓသ ပဗ္ဗတာရောဟဏံ ဝိယ နိစ္စံ နဝ ဟောတိတိ အတ္ထော၊ အယံ တာဒေ သဒ္ဒနယော (အစ္ဆရိယ မနိစ္ဆေ၊ ၆၊ ၁။ ၁၄၇-သုတ်

=ချီးမွမ်းဆုံးသြဖွယ် လူပုဂ္ဂိုလ်ထူးသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍၊) ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကပုဂ္ဂလသ=၏၊ ကာလကိရိယာ=ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခြင်းသည်၊ ဝါ=တခုသော အချိန်အခါ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံမူ အထင်အရှားပြုတော်မူခြင်းသည်၊ [၄၅–ဝါ ကာလပတ်လုံး ဝိဋဌကသုံးဖြာ ဓမ္မကွန်ရှာပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင် တို့ကို မနေမနားဟောကြားတော်မူကာ သတ္တဝါတို့ကို နိဗ္ဗာန်တရား မျက်ဝါး ထင်ထင် သိမြင်စေတော်မူခြင်းဖြင့် စိတ်တော်အလိုဆန္ဒ ပြည့်ဝတော်မူရာ တခုသော အချိန်အခါ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံမူ အထင်အရှားပြုတော်မူခြင်းသည်–ဟု ၆, ဦးကာအဖွင့်အတိုင်း အကျယ်တဝင့် အနက်ဆိုနိုင်၏၊ ကာလေ=တခုသော အချိန်အခါ၌၊ ကိရိယာ=အထင်အရှားပြုတော်မူခြင်း၊]

ပါဏိနီသဒ္ဒါကျမ်းတို့၌လာသောနည်း။) ဤနည်း၌ အစ္ဆရိယသဒ္ဒါသည် အနိစ္စတာ (အနဘိဏှဝုတ္တိက) အနက်ကိုဟောသော ရဠီသဒ္ဒါဖြစ်၍ ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲကာ ဝိဂြိုဟ်ပြုဘို့ပင်မလို။ သို့သော် "နိစ္စံ နု ဟောတိ"ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် "ဗဟုသော လောကေ နု စိဏ္ဏာ နု ပဝတ္တာ။ ပ။ နိဗ္ဗတ္တိ"ဟူသော အဂုံတို့ရှိ ဦးကာ၊ ဒု–၄၅–ကိုထောက်၍" နု စရတိ နု နိစ္စံ ဟောတိ ကဒါစိဒေဝ ဟောတိတိ အစ္ဆရိယော"ဟု ပြုနိုင်၏။ နု + စရ + ဏျ။ စ ကို ဆ ပြု၊ ဒ္ဒိတ္တပြု။

(၂) (တနည်း) အစ္ဆရာယ ယောဂ္ဂေါ အစ္ဆရိယော (အစ္ဆရံ ပဟရိတ္တာ ပဿိတမ္ဘောတိ အတ္ထော)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ အစ္ဆရာယောဂ–ဟု ဆိုလိုလျက် နိရတ္တိနည်းဖြင့် ယောဂ္ဂပုဒ်ချေ၊ ရာမ အာကို ဣပြု၊ ယလာ၍ အစ္ဆရိယ–ဟု ရုပ်ပြီး၏။သို့မဟုတ်-အစ္ဆရာသဒ္ဒါနောင် တဒ္ဓိတ် ဣယပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်ပြီး စေရာ၏။

(၃) (တနည်း) အစ္ဆရိယာ ဂုဏမှာ တောသို့ သန္ဓိတိ အစ္ဆရိယော–ဟုပြု၊ (အစ္ဆရိယ + ဏ)။ အစ္ဆရိယဂုဏ်တို့ကို စတုတ္ထနိပါတ် စာပိုဒ် ၁၂၇–သုတ်၌ကြည့်။

(၄) (တနည်း) အနညသာဓာရဏော ဂုဏမဟု အာစိဏ္ဏဝါတိ အစ္ဆရိယော၊ (သို့မဟုတ်) အနညသာဓာရဏော ဂုဏမဟု အာဘုသော အစရိတိ အစ္ဆရိယော–ဟုပြု၊ (အာ + စရ = ဏျ)။ ထောမနိမိတ္တ အာဏတိ စရိယတော အဘိနိယတော (အားဟု ပြုအပ်သောအရာ)ဟု ဆို၏။ သဒ္ဒါကြီး၌ရုပ်ပြီးပုံကို အာပုဗ္ဗစရသ စ သုတ်၌ ကြည့်ပါ။

ဗဟုနော=များစွာသော၊ ဧနသ=သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ အနုတပ္ပါ= ထပ်တလဲလဲ ပူဆွေးဝမ်းနည်းစေသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ကတမသ=သော၊ ကေပုဂ္ဂလသ=၏၊ (ကာလကိရိယာ=သည်၊ ဗဟုနော=သော၊ ဧနသ=ကို၊ အနုတပ္ပါ=သည်၊ ဟောတိ = ဖြစ်သနည်းဟူမူ) အရဟတော = သော၊ သမ္မာ သမ္မုဒ္ဓသ=သော၊ တထာဂတသ=၏၊ (ကာလကိရိယာ=သည်၊ ဗဟုနော= သော၊ ဧနသ=ကို၊ အနုတပ္ပါ=သည်၊ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမသ ကေပုဂ္ဂလသ။ ပ။ ဟောတိ။

၁၇၄။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော=သော်၊ အဒုတိယော=တချိန်တည်း၌ နှစ်ဆူမြောက် သဗ္ဗညုဘုရားရှင် မရှိသည်၊ အသဟာယော[1]=အတူတကွဖြစ်နိုင်သောအဖော် မရှိသည်၊ (ခန္ဓာကိုယ်အတွေ့အာဟာရဖြင့် လည်းကောင်း၊ ထိုးထွင်းသိအပ်သော တရားတို့ဖြင့် လည်းကောင်း၊ မိမိနှင့် အရည်အချင်းညီမျှ အတူတကွဖြစ်နိုင်

၁။ အသဟာယော စသည်တို့၏ ဝိဂြိုဟ်။ ။ [အသဟာယောစသည်တို့၏ အနက်များကို ဤဝိဂြိုဟ်များနှင့်တိုက်ဆိုင်၍မှတ်ပါ] သဟ အယတိ ပဝတ္တတိ တိ သဟာယော၊ အတ္တဘာဝေန ဝါ ပဋိဝိဒ္ဓမဂ္ဂေဟိ ဝါ နတ္ထိ ကောစိ သဒိသော သဟာယော ဧတဿာတိ အသဟာယော။ ဟတ္ထာဒိအဝယဝတော ပဋိ ပဋိ (ထပ်တူ ထပ်တူ) မိနိတဗ္ဗာတိ ပဋိမာ (အတ္တဘာဝေါ)။ အတ္တနော အတ္တဘာဝ သဒိသာ အညာ ပဋိမာ နတ္ထိ ဧတဿာတိ အပ္ပဋိမော။ ပဋိနိဓိဘာဝေန သမော ပဋိသမော = ပုံတူကိုယ်စားအဖြစ်ဖြင့် တူသောသူ (အတ္တဘောချင်း တူသောသူ)။ နတ္ထိ ကောစိ အတ္တဘာဝေန ပဋိသမော ဧတဿာတိ အပ္ပဋိသမော = အတ္တဘောအားဖြင့် ပုံတူကိုယ်စားအဖြစ်ဖြင့် တူသောသူ (ပုံတူကိုယ်စားထား ရလောက်အောင် ခန္ဓာကိုယ်ချင်းတူသောသူ) ရှိတော်မမူသော မြတ်စွာဘုရား။

(ဓမ္မဘာဂသ ဓမ္မကောဋ္ဌာသသ) ပဋိပက္ခော ဓမ္မဘာဂေါ ပဋိဘာဂေါ၊ နတ္ထိ ပဋိဘာဂေါ ယဿာတိ အပ္ပဋိဘာဂေါ=ဆန့်ကျင်ဘက်တရားအဖို့ ရှိတော် မမူသော မြတ်စွာဘုရား။ အဟံ ဗုဒ္ဓေါတိ ပဋိညာယ သမ္ဗောဓိ ပုဂ္ဂလော ပဋိပုဂ္ဂလော။ အဋ္ဌကထာ စာသွားကြည့်၍ ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်။ ဋီကာ၌ကား "သိလာဒိဂုဏေဟိ ပဋိဒိမ္ဘူတော ပုဂ္ဂလော ပဋိပုဂ္ဂလော"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၏။ နတ္ထိ ပဋိပုဂ္ဂလော ယဿာတိ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော။ အသမေဟိ အတိတာနာဂတ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေဟိ ဧဝ သမော အသမသမော။

သော အဖော်မရှိသည်၊) အပ္ပဋိမော = (လက်ခြေစသော ကိုယ်အင်္ဂါအားဖြင့်) ထပ်တူညီမျှ နှိုင်းယှဉ်ဖွယ် အခြားအတ္တသော မရှိသည်၊ ဝါ=(လက်ခြေစသော ကိုယ်အင်္ဂါအားဖြင့်) ထပ်တူညီမျှ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ဖို့.ရာ ရုပ်ဖွားဆင်းတူ ပြုလုပ်နိုင်သူမရှိသည်။

အပ္ပဋိသမော = ပုံတူကိုယ်စားအနေအားဖြင့် တူသောသူမရှိသည်၊ အပ္ပဋိဘာဂေါ=(မိမိဟောကြားထားအပ်သော တရားအဖို့.၏) ဆန့်.ကျင်ဘက် တရားအဖို့.ကို ဟောကြားနိုင်သူ မရှိသည်၊ [သတိပဋ္ဌာန် တရားလေးပါးဟု ဟောထား၏။ လေးပါးမဟုတ်၊ သုံးပါးသာရှိ၏ စသည်ဖြင့် ဆန့်.ကျင်ဘက် ဟောကြားနိုင်သူ.မရှိဟူလို] အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော = ၎င်ဘုရားဟု ပဋိညာဉ်ပြုနိုင်သူ တန်းတူရည်တူ အခြားပုဂ္ဂိုလ်မရှိသည်၊ ဝါ=သီလစသော ဂုဏ်အားဖြင့် မခြားတန်းတူ ကိုယ်စားပြုနိုင်သူ ပုဂ္ဂိုလ်မရှိသည်။ အသမော=မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်တဦးနှင့်မျှ တူတော်မမူသည်၊ အသမသမော=မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ် တဦးနှင့်မျှ တူတော်မမူကြသော အတိတ် အနာဂတ် သဗ္ဗညုဘုရားတို့.နှင့်သာ တူတော်မူသည်၊ ဒွိပဒါနံ=ခြေနှစ်ချောင်းရှိသော သတ္တဝါတို့.တွင်။ ဝါ=တို့.ထက်၊ အဂ္ဂေါ=အမြတ်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဥပ္ပန္နတိ=ဖြစ်ထွန်းလာတော်မူ၏။

၁၇၅၊ ၁၈၆။ [ဤ၌ သုတ်ပေါင်း ၁၂ သုတ်ကို ရောနှောကာ ချုံးထား၏၊ တသုတ်စီခွဲလိုလျှင် "ကေပုဂ္ဂလသ ဘိက္ခवे ပါတုဘာဝါ မဟတော စက္ခုသ ပါတုဘာဝေါ ဟောတိ။ ကတမသ ကေပုဂ္ဂလသ? တထာဂတသ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသ။ ဣမသ ခေါ ဘိက္ခवे ကေပုဂ္ဂလသ ပါတုဘာဝါ မဟတော စက္ခုသ ပါတုဘာဝေါ ဟောတိတိ။ (ဤတွင် တသုတ်ပြီး၏၊ ထို့နောက်) ကေပုဂ္ဂလသ ဘိက္ခवे ပါတုဘာဝါ မဟတော အာလောကသ ပါတုဘာဝေါ ဟောတိ၊ ကတမသ ကေပုဂ္ဂလသ– စသည်ဖြင့် အာလောက အတွက် တသုတ်ဆိုပါ။ တို့.အတူ သြဘာသစသည် အတွက်လည်း ဤနည်းမှီး၍ ဆိုပါ။]

ဘိက္ခवे=တို့.၊ ကေပုဂ္ဂလသ=၏၊ ပါတုဘာဝါ=ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ မဟတော=ကြီးမားမြင့်မြတ်သော၊ စက္ခုသ=ပညာမျက်စိ၏၊ ပါတုဘာဝေါ=ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ကတမသ=သော၊ ကေပုဂ္ဂလသ=၏၊ (ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်၊ မဟတော=သော၊ စက္ခုသ=၏၊ ပါတုဘာဝေါ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊) အရဟတော=သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသ=သော၊ တထာဂတသ=၏၊ (ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်၊ မဟတော=ပ။ ဟောတိ=၏၊) ဘိက္ခवे=တို့.၊ ဣမသ ကေပုဂ္ဂလသ=၏၊ ပါတုဘာဝါ=

ကြောင့်၊ မဟာတော=သော၊ စက္ခုသ=၏၊ ပါတုဘာဝေါ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကေပုဂ္ဂလသ=၏ ; ပါတုဘာဝေါ=ကြောင့်၊ မဟာတော=သော၊ အာလောကသ=ပညာအရောင်၏ ။ ပ။ ညာဏသ=ပညာအလင်း၏ ။ပ။ ဆန္ဒ=ခြောက်ပါး၊ ကုန်သော၊ အနုတ္တရိယာနံ=အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ဒဿန, သဝန စသည်တို့၏၊ ဝါ=အမြတ်ဆုံး ဖူးမြင်ဖွယ် ဘုရားရူပကာယတော်, ကြားနာဖွယ် ဘုရားတရားတော် စသည်တို့၏၊ [နတ္ထိ ဣမေဟိ ဥတ္တရံတိ အနုတ္တရာနိ = မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သော အခြားသော ဒဿန, သဝန စသည်မရှိသော ဒဿန, သဝန စသော ခြောက်မျိုး။ အနုတ္တရာနိ ဧဝ အနုတ္တရိယာနိ။ ဋီကာ၌ "ဒဿန=ဘုရားဖူးမြင်ရခြင်း၊ သဝန=တရားနာရခြင်း" စသည်ဖြင့်မဖွင့်ဘဲ "ဒဿန = ဖူးမြင်ဖွယ် ဘုရားရူပကာယတော်။ သဝန= ကြားနာဖွယ် ဘုရားတရားတော်" စသည်ဖြင့်ဖွင့်၏ ။ ပါတုဘာဝပုဒ်နှင့် ဆီလျော်အောင် ဖွင့်ဟန်တူသည်။ ဆက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်–၈၊ အနုတ္တရိယသုတ်၌လည်း ကြည့်]။ ပ။

စတုန္နံ=လေးပါး၊ ကုန်သော၊ ပဋိသမ္ဘိဒါနံ=ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တို့ကို၊ ဝါ= အတ္ထ, ဓမ္မ-စသည်တို့၌ ခွဲခြားသိမြင်တတ်သော ဉာဏ်တို့ကို၊ [စတုက္ကစာပိုဒ် ၁၇၂–၌ကြည့်] သစ္ဆိကိရိယာ=မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ ပ။ အနေကာဓာတုပဋိဝေဓော=များစွာသော ဓာတ် ၁၈–ပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ ပ။ နာနာဓာတုပဋိဝေဓော=အမျိုးမျိုးသောအကြောင်းဖြင့် အမျိုးမျိုးသောဓာတ် ၁၈ ပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းသည်။ ပ။ ဝိဇ္ဇာ ဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာ=ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိမည်သော ဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည်၊ ဝါ=ဖိုလ်ဉာဏ်ဟူသောဝိဇ္ဇာ, ၎င်းမှ ကြွင်းသော ဖိုလ်သမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော ဝိမုတ္တိမည်သောဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုရခြင်းသည်၊[ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၃၇–ပါးကို ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလ (ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိမည်သော ဖိုလ်) ဟု ခေါ်၏၊ ထို ၃၇–ပါးတို့တွင် ဖိုလ်ဉာဏ်သည် ဝိဇ္ဇာမည်၏၊ ၎င်းဖိုလ်ဉာဏ်မှကြွင်းသော ၃၆ ပါးသည် ဝိမုတ္တိမည်၏]။ ပ။ သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာ=သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည်။ ပ။ [သကဒါဂါမိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် စသည်ဖြင့် ဆိုပါ]။

၁၈၇။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ဣဒံ (အယံ) သာရိပုတ္တော ယတ္ထ = ဤ သာရိပုတြာကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တထာဂတော= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ပဝတ္တိတံ=လည်စေတော်မူအပ်ပြီးသော၊ အနုတ္တရံ=မိမိထက်

သာလွန်မြင့်မြတ်သော တရားစက်ဝန်းမရှိသော၊ ဝါ=အမြတ်ဆုံးတရားစက်ဝန်းဖြစ်သော၊ ဓမ္မစက္ကံ=တရားစက်ဝန်းကို၊ (ပဋိဝေဓဉာဏ်, ဒေသနာဉာဏ်ဟူသော တရား စက်ဝိုင်းကို) သမ္မဒေဝ = ဟုတ်မှန်သော အကြောင်းနည်းလမ်းဖြင့်သာလျှင်၊ အနုပ္ပဝတ္တေတိ=နောက်ထပ်ဆက်ခါလည်စေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အည်=သာရိပုတြာမှတပါးသော၊ တံ ကေပုဂ္ဂလမ္ပိ=ထိုတဦးသောပုဂ္ဂိုလ်ကိုမျှလည်း၊ အဟံ=ငါသည်၊ နသမနုပဿာမိ=မြင်တော်မမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သာရိပုတ္တော=သည်၊ တထာဂတေန=သည်၊ ပဝတ္တိတံ=သော။ ပ။ အနုပ္ပဝတ္တေတိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) တေရသမော=၁၃–ခုမြောက်သော၊ ကေပုဂ္ဂလဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၁၄–တေဒဂ္ဂဝဂ်၊ ၁–ပထမဝဂ်

၁၈၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ မမ=ငါ၏၊ သာဝကာနံ=တပည့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ရတ္တညူနံ = (ရဟန်းပြုချိန်မှစ၍ ကာလရှည်လျားစွာ) ညဉ့်တို့ကို သိကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=ရဟန်းတို့တွင်၊ [ဧတေဒဂ္ဂဋ္ဌစပ်] ယဒိဒံ (ယော အယံ) အညာသိကောဏ္ဍညော = အကြင်အညာသိကောဏ္ဍညသည်၊ ဝါ = အကြင် (အားလုံးသော သာဝကတို့၏ ရှေးဦးစွာ) သစ္စာလေးပါးတို့ကို သိပြီးသော ကောဏ္ဍညသည် (အတ္ထိ=ရှိ၏၊) ဧတံ (ဧသော)=ထိုအညာသိကောဏ္ဍညသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=အမြတ်ဆုံးရဟန်းပေတည်း၊ ဝါ=အထက်တန်းအရောက်ဆုံးရဟန်းပေတည်း၊ ဝါ=အသာဆုံးရဟန်းပေတည်း။ [ဧတေဒဂ္ဂံ = ဧတံ + အဂ္ဂံ။ အညာသိ=သစ္စာလေးပါးကို သိပြီးသော+ကောဏ္ဍညော=ကောဏ္ဍညရဟန်း”]

(တနည်း)[1] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ ရတ္တညူနံ

၁။ ဘိက္ခူနံ၌ ဝိဘတ်အနက်။ ။ ဤဒုတိယနည်း၌ ဆင့် နံဝိဘတ်ကို နိဒ္ဓါရဏအနက်နှင့် ဝိဘတ္တအပါဒါန်အနက်ဟောကြ၍ “မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ရတ္တညူနံ” ပုဒ်တို့ကို နှစ်ကြိမ်အနက် ဆိုသည်။ နောက်သုတ်များမှ “မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ မဟာပညာနံ”စသော ဆင့်ဝိဘတ္တန္တပုဒ်များကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း နှစ်ကြိမ်အနက် ဆိုလိုက ဆိုပါ။ သို့သော် အဋ္ဌကထာ၌ကား ဝိဘတ္တအပါဒါန်အနက်ကို မဖွင့်ပြဘဲ“ပဌမံ ဓမ္မံ ပဋိဝိဒ္ဓဘိက္ခူနံ အန္တရေ မမ ပုတ္တော ကောဏ္ဍညော အဂ္ဂေါ”ဟူ၍ အန္တရေပုဒ်ထည့်စွက်ကာ နိဒ္ဓါရဏအနက်ကိုသာ ဖွင့်ပါသည်။

=ကုန်သော၊ ဘိက္ခုန်=တို့.တွင်၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) အညာသိ ကောဏ္ဍညော =သည်၊ (အတ္ထိ=၏) ဧတံ (ဧသော)=သည်၊ (မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ ရတ္တညူနံ=ကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=ရဟန်းတို့.ထက်၊) အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=တည်း။

၁၈၉။ [တေဒဂ္ဂံမှ စ၍ ဘိက္ခုန်တိုင်အောင် မြှုပ်ထားသည်၊ "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ မဟာပညာနံ ယဒိဒံ သာရိပုတ္တော"ဟု ဖော်ဆိုပါ။ နောက်သုတ်များ၌လည်း ဤအတိုင်းပင်တည်း။] ဘိက္ခဝေ=တို့.၊ မမ=ငါ၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ မဟာပညာနံ=ကြီးမားသောပညာရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=တို့.တွင်၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) သာရိပုတ္တော=အကြင်သာရိပုတြာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ (ဧသော) = ထိုသာရိပုတြာသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=တည်း။

၁၉၀။ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ = ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ။ ပ။ ၁၉၁။ ဓုတဝါဒါနံ=ကိလေသာတို့.ကို ခါတွက်ဖျက်ဆီးတတ်သော ဓုတင် အကျင့်ဖြင့် ပြောဆိုဆုံးမတတ်ကုန်သော၊ ဝါ=ကိလေသာတို့.ကို ခါတွက်ဖျက်ဆီး

ရတ္တညူပုဒ်၏ ဆိုလိုရင်း(၃)နည်း။ ။ရတ္တိယော ဘနန္တိ ရတ္တညူ။ ထိုအချိန်က သာဝကရဟန်းအားလုံးတို့.တွင် အရှင်အညာသိကောဏ္ဍညသည် ရဟန်းဘဝသက်တမ်း အကြာမြင့်ဆုံးထေရ်ကြီး (စီရပဗ္ဗဇိတ)ဖြစ်ကြောင်းကို ဤရတ္တညူဟူသော ဂုဏ်ပုဒ်ဖြင့် ဖော်ထုတ်ချီးကျူးတော်မူ၏။ (တနည်း) သစ္စာလေးပါး ထိုးထွင်းသိရာအချိန်ကာလကို "ရတ္တိ"ဟုဆို၏။ အရှင်ကောဏ္ဍည သည် အခြားသာဝကအားလုံးထက် သစ္စာလေးပါးကို သိချိန်ကာလအစောဆုံး သာဝကဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ရတ္တညူပါဠိဖြင့် ကြာမြင့်စွာသော ကာလမှစ၍ ထိုရတ္တိကို သိသောပုဂ္ဂိုလ်ဟု ချီးကျူးတော်မူ၏။ ဤအလို "ရတ္တညူနံ=သစ္စာ လေးပါး ထိုးထွင်းသိရာညဉ်အခါကို ကြာမြင့်စွာသော ကာလမှစ၍ သိကုန် သော"ဟု အနက်ဆိုပါ။

(တနည်း)ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးအတွက် ညဉ့်နေ့ကို ပိုင်းခြားသိပုံမှာ ထင်ရှားပြီးဖြစ်ရကား ရတ္တညူပါဠိဖြင့် ညဉ့်ကာလသိပုံကို ချီးမွမ်းတော်မူလိုရင်း မဟုတ်။ ထိုညဉ့်နေ့.ကာလအားဖြင့် အစောဆုံး သစ္စာလေးပါးကို သိသော ရဟန္တာ (ပဌမဓိဏာသဝ) ဟုသာ ချီးမွမ်းတော်မူလိုရင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤနည်းအလို "ရတ္တညူနံ = ပဌမဓိဏာသဝဖြစ်လျက် ညဉ့်အရေအတွက်ကို သိကုန်သော"ဟု အနက်ဆိုပါ။

တတ်သော ရှေ့ဝိုင်းကုသိုလ်နှင့်တကွသော အရိယမဂ်ကို ဟောပြောတတ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနဲ့ [ကိလေသေ ဝုနာတိတိ ဝုတောဝ၊ ဝုတေန ဝုတဂ်ဝမ္မေန ဝဒန္တီ သြဝဒန္တီတိ ဝုတဝါဒါ၊ ဝုတံ ဝါ သပုဗ္ဗဘာဂံ အရိယမဂ္ဂံ ဝဒန္တီ ကထေန္တီတိ ဝုတဝါဒါ]။ ပ။ ၁၉၂။ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ=ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနဲ့ ။ ပ။ ၁၉၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ ဥစ္စာကုလိကာနံ=မြင့်မြတ်သောအမျိုးဌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနဲ့=တို့တွင်၊ ကာဠဂေါဓယ=ကာဠဂေါဓမိဖုရား၏။ ဝါ=မည်းနက်သော အဆင်းရှိသော ဂေါဓမည်သော မိဖုရား၏၊ ပုတ္တော=သားဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဘဒ္ဒိယော=အကြင် ဘဒ္ဒိယသည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသော)=ထိုဘဒ္ဒိယသည်၊ အဂ္ဂံ=တည်း။

၁၉၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပ။ မဗ္ဗညုသရာနံ=ချိုသာသောအသံ ရှိကုန်သော၊ [မဗ္ဗု = ချိုသာသော+သရ=အသံ] ဘိက္ခုနဲ့ = တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယော=အကြင်လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယသည်၊ (အတ္ထိ)။ ပ။ ၁၉၅။ သီဟနာဒိကာနံ=ခြင်္သေ့မင်း၏ ဟောက်ခြင်းကဲ့သို့ ရဲရဲတင်းတင်း ပြောဆိုခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနဲ့။ ပ။ ၁၉۶။ ဓမ္မကထိကာနံ=တရားဟောပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနဲ့=တို့တွင်၊ မန္ဒာဏိပုတ္တော=မန္ဒာဏီပုတ္တရားမ၏သားဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ပုဏ္ဏော=အကြင်ပုဏ္ဏသည်။ ပ။ ၁၉۷။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်၊ ဘာသိတသ=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်ပြီးသော တရား၏၊ ဝိတ္ထာရေန=အကျယ်တဝင့်အားဖြင့်၊ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဝိဘဇန္တာနံ=ဝေဘန်ခွဲခြား ဟောကြားတတ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနဲ့=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) မဟာကစ္စာနော=အကြင်မဟာကစ္စာနသည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသော)=သည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါ စ=မိန့်တော်မူပြီ။)

၁၄-တေဒဂ္ဂဝဂ်၊ ၂-ဒုတိယဝဂ်

၁၉၈။ မနောမယံ=အဘိညာဉ်စိတ်သည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ ကာယံ=ခန္ဓာကိုယ်ကို၊ အဘိနိမ္မိနန္တာနံ = ဖန်ဆင်းကုန်သော၊ ဘိက္ခုနဲ့။ ပ။ ၁၉၉။

စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလာနံ[3]=ရူပါဝစရစျာန်သမာဓိစိတ်ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ။ ပ။ ၂၀၀။ သညာဝိဝဋ္ဋကုသလာနံ[4]=အရူပါဝစရ

၁။ **စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလာနံ။** ။ ဤ၌ ဝိဝဋ္ဋသဒ္ဒါအတွက် ဝိဝဋ္ဋဌာယီ အာသန္ဓေယျကပ်ဟူရာ၌ကဲ့သို့ နိဗ္ဗတ္တန, ဝမုန အနက်ကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ပ–၄၅၅၊ ၃၀၁–၌ကဲ့သို့ ပရာဝဋ္ဋန(ပရမ္ပုဓာဘာဝ)အနက်ကို လည်းကောင်း ယူသင့်၏။ ဝိဝဋ္ဋနံ ဝိဝဋ္ဋော=ဖြစ်ပွားစေခြင်း၊ စေတသော ဝိဝဋ္ဋော စေတောဝိဝဋ္ဋော = ရူပါဝစရ စျာန်သမာဓိစိတ်ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း၊ စေတောဝိဝဋ္ဋေ ကုသလော စေတောဝိဝဋ္ဋကုသလော။

၂။ **သညာဝိဝဋ္ဋကုသလာနံ။** ။ဤ၌ သညာဝိဝဋ္ဋပုဒ်ကို ဝစနတ္ထနှစ်မျိုး ဖွင့်ပြရမည်ဖြစ်၏။ ထိုတွင်(၁) သညာနံ ဝိဝဋ္ဋော သညာဝိဝဋ္ဋော=အရူပါဝစရ စျာန်သညာတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း။ ဤဝစနတ္ထအလို အရူပါဝစရစျာန်သညာ တို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်လိမ်မာသူကို သညာဝိဝဋ္ဋကုသလဟုခေါ်သည်။ (၂) ထိုနောက်တဖန်–ဝိသေသတော ဝဋ္ဋနံ ဝိဝဋ္ဋော=(ရူပ်နာမ်အာရုံ, နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ စိတ်ကို)အထူးအားဖြင့် ဖြစ်စေခြင်း၊ သညာဟိ ဝိဝဋ္ဋေတော (ပရာဝတ္တေတော ဝိဂမေတော) ဝိဝဋ္ဋော သညာဝိဝဋ္ဋော = (မိန်းမ ယောကျ်ားစသည်ဟုလည်း ကောင်း၊ နိစ္စ သုခ အတ္တ သုဘ ဟုလည်းကောင်း မှတ်ထင်ခြင်း ဟူသော) သညာတို့မှ စိတ်ကိုခွဲခွါ၍ ရူပ်နာမ်အာရုံ, နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ အထူးအားဖြင့် ဖြစ်စေခြင်း။ ဤဝစနတ္ထအလို ဝိပဿနာအရာ၌ ကျွမ်းကျင်သူကို သညာဝိဝဋ္ဋ ကုသလဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့် နိဿယခန်း၌ အနက်သုံးမျိုးပေးထားသော် လည်း တတိယအနက်မှာ ဒုတိယအနက်နှင့် အဓိပ္ပာယ်အတူတူပင်တည်း။

ဤသို့ဝစနတ္ထနှစ်မျိုးပြုပြီးနောက် သညာဝိဝဋ္ဋ တပုဒ်တည်းဖြင့် ထို (၁) (၂) ဝစနတ္ထနှစ်မျိုးလုံး ယူနိုင်အောင် "သညာဝိဝဋ္ဋော စ သညာဝိဝဋ္ဋော စ သညာဝိဝဋ္ဋာ"ဟု ဧကသေသ်ပြုရမည်။ ထိုနောက်"သညာဝိဝဋ္ဋေသု ကုသလာ သညာဝိဝဋ္ဋကုသလာ"ဟု သမာသ်တွဲပါ။ အနက်ကိုလည်း "သညာဝိဝဋ္ဋ ကုသလာနံ=အရူပါဝစရစျာန်သညာတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း, ဣတ္ထိပုရိသသညာ, နိစ္စသညာစသည်တို့မှ စိတ်ကိုခွဲခွါ၍ ရူပ်နာမ်အာရုံနှင့် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ အထူး အားဖြင့်ဖြစ်စေခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ကုန်သော"ဟူ၍ ဝစနတ္ထနှစ်မျိုးလုံး ပေါင်း ဆိုရမည်ဖြစ်၏။ နိဿယခန်း၌ကား လွယ်ကူအောင်ခွဲပေးထားသည်။

ဗျာန်သညာကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဌ် ကျွမ်းကျင်ကုန်သော၊ ဝါ=ကျွတ္တိပုရိသသညာ, နိစ္စသညာ စသည်တို့မှ စိတ်ကို ခွဲခွာ၍ ရုပ်နာမ်အာရုံ, နိဗ္ဗာန်အာရုံဌ် အထူးအားဖြင့် ဖြစ်စေခြင်းဌ် ကျွမ်းကျင်ကုန်သော၊ ဝါ=ဝိပဿနာတရား ဖြစ်ပွားစေခြင်းဌ် ကျွမ်းကျင်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနုံ။ ပ။ ၂၀၁။ အရဏဝိဟာရိနံ=ငိုကြွေးမြည်တမ်းကြောင်း ကိလေသာမရှိသော နေထိုင်ခြင်းရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနုံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) သုဘူတိ=သည်၊ (အတ္တို) ဧတံ (ဧသော)=ထိုသုဘူတိသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=တည်း။ [အရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း ကိလေသာမရှိသော+ဝိဟာရ=နေခြင်း]။ ပ။ ၂၀၂။ ဒက္ခိဏေယျာနံ=မြတ်သောအလှူကို ခံယူထိုက်ကုန်သော။ ပ။ ၂၀၃။ အာရညကာနံ=တောဌ်နေလေ့ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနုံ=တို့တွင်၊ ခဒိရဝနိယော=ရှားပင်တောဌ်နေလေ့ရှိသော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ရေဝတော။ ပ။

၂၀၄။ ဗျာယီနံ = ဗျာန်ဝင်စားလေ့ရှိကုန်သော။ ပ။ ၂၀၅။ အာရဒ္ဓဝိရိယာနံ = အားထုတ်အပ်သော ဝိရိယရှိကုန်သော၊ ဝါ=ပြည့်စုံသော ဝိရိယရှိကုန်သော၊ [စာပိုဒ် ၁၈–လည်းကြည့်] ဘိက္ခုနုံ=တို့တွင်၊ ကောဋ္ဌိဝိသော= ကောဋ္ဌိဝိသအနွယ်ဌ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=(အုပ်ချုပ်သူအကြီးအကဲ ရာထူးဖြင့်) အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သော ဝေဿမျိုး၏ သူငယ်ဖြစ်ခဲ့သော၊ [ဣသိရိယေန = စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သောအကြီးအကဲရာထူးဖြင့်၊ ကောဋ္ဌိပွတ္တော ဝေဿော ကောဋ္ဌိ ဝေဿော=အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သောဝေဿမျိုး။ ကောဋ္ဌိဝေဿသ အပစ္စံ ကောဋ္ဌိဝိသော။ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ကောဋ္ဌိဝေဿဌ် ဌကို ဌပြု၊ ဝေဿမှ ဧကို ဣပြန်၊ သတလုံးကိုချေ၍ ကောဋ္ဌိဝိသဟု ရုပ်ဖြစ်၏။] ယဒိဒံ (ယောအယံ) သောဏော။ ပ။ ၂၀၆။ ကလျာဏဝါဂ္ဂရဏာနံ=ရှိုးသာကောင်းမြတ် မြွက်ဆိုအပ်သော တရားစကားသံ ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနုံ=တို့တွင်၊ [ကလျာဏ= ကောင်းသော+ဝါဂ္ဂရဏ = စကားသံ] ကုဋိကဏ္ဏော=တကုဋေတန် နားတန်ဆာကို ပန်ဆင်ခဲ့ဖူးသော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) သောဏော=သည်၊ [ကုဋိ (ကောဋိ) =တစ်ကုဋေထိုက်တန်သော+ကဏ္ဏ (ကဏ္ဏပိဠန္ဓန) = နားတန်ဆာ၊ ကုဋိကဏ္ဏံ ဟရေသိတိ ကုဋိကဏ္ဏော]။ ပ။ ၂၀၇။ လာဘီနံ=ပစ္စည်းလာဘ်များစွာ ရရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနုံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) သီဝလီ=သည်။ ပ။ ၂၀၈။ သဒ္ဓါဓိမုတ္တာနံ–သဒ္ဓါတရားဖြင့် လွန်ကဲစွဲမြဲစွာ သက်ဝင်ကြည်ညိုကုန်သော၊ ဝါ=အားကောင်းသော သဒ္ဓါတရားရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနုံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ

(ယောအယ်) ဝက္ကလိ=သည်၊ (အတ္ထိ) စတေ (ဧသော)=ထိုဝက္ကလိသည်၊ အဂ္ဂ (အဂ္ဂေါ)=တည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ)

၁၄–တေဒဂ္ဂဝဂ်၊ ၃–တတိယဝဂ်

၂၀၉။ သိက္ခာကာမာနံ=သိက္ခာသုံးပါးကို လိုလားကုန်သော၊ ဝါ=သိက္ခာသုံးပါးကို လိုလားမြတ်နိုးစွာ ဖြည့်ကျင့်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ။ ပ။ ၂၁၀–သဒ္ဓါ ပဗ္ဗဇိတာနံ=သဒ္ဓါတရားဖြင့် ရဟန်းပြုကုန်သော။ ပ။ ၂၁၁–ပဌမံ=ရဟန်းအားလုံးတို့၏ ရှေးဦးစွာ၊ သလာကံ=စာရေးတံမဲကို၊ ဂဏှန္တာနံ=ယူကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ။ ပ။ ၂၁၂–ပဋိဘာနဝန္တာနံ–ရှေ့ရှုထင်ပေါ်လာသော ပဋိဘာန်ဉာဏ်ရှိကုန်သော၊ ဝါ=အကြောင်းအားလျော်စွာ ရတ်တရက်ချက်ချင်း ဂါထာကဗျာစပ်ဆိုပြနိုင်လောက်အောင် ထင်ပေါ်လာသော ဉာဏ်ရှိကုန်သော။ ပ။ ၂၁၃–သမန္တပါသာဒိကာနံ=ပတ်လည်ဝန်းကျင် အကုန်အစင် ကြည်ညိုမှုကို ဖြစ်စေနိုင်ကုန်သော၊ ဝါ=မိမိနှင့်တကွ မိမိပရိသတ် အသိုင်းအဝိုင်းအားလုံးစုံပင် သူတပါးတို့၏ ကြည်ညိုလေးစားမှုကို ဖြစ်စေနိုင်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=တို့တွင်၊ ဝဂ်ံန္တ ပုတ္တော=ဝဂ်ံန္တ ပုဏ္ဏား၏ သားဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဥပသေနော ။ ပ။

၂၁၄–သေနာသနပညာပကာနံ=အိပ်ရာနေရာထိုင်ခင်း စီမံခင်းကျင်းတတ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=တို့တွင်၊ မလ္လပုတ္တော=မလ္လမင်း၏ သားဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဒမ္မော။ ပ။ ၂၁၅–ဒေဝတာနံ=နတ်တို့၏၊ ပိယမနာပါနံ=ချစ်ခင်အပ်သူ, စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သူဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ။ ပ။ ၂၁၆–ခိပ္ပါဘိညာနံ = လျင်မြန်စွာရအပ်သော မဂ်ဖိုလ်ဉာဏ်ထူး ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=တို့တွင်၊ ဒါရုစီရိယော=သစ်သားပျဉ်ချပ် သိတွဲထားအပ်သော အဝတ်ကို ဝတ်ရုံခဲ့ဖူးသော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဗာဟိယော။ [ဒါရု=သစ်သား+စီရ = အဝတ်။ ဒါရုနာ ပကတံ စီရံ ဒါရုစီရံ၊ တံ နိဝါသေသီတိ ဒါရုစီရိယော] ။ ပ။ ၂၁၇–စိတ္တကထိကာနံ=ဆန်းကြယ်စွာ တရားဟောတတ်ကုန်သော။ ပ။ ၂၁၈–ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တာနံ=ပဋိသမ္ภิဒါဉာဏ် လေးပါးသို့ ရောက်ကုန်သော။ ပ။ [မဟာကောဋ္ဌိကော+ဣတိ]

၁၄–ဧကဒဋ္ဌဝဂ်၊ ၄–စတုတ္ထဝဂ်

၂၁၉–ဗဟုသုတာနံ=များစွာသော ပရိယတ္တိဓမ္မသုတ ရှိကုန်သော၊ ဝါ=(တရားဘဏ္ဍာတော်စိုးအနေအားဖြင့်) များစွာကြားနာ သင်မှတ်အပ်ပြီးသော သုံးပြာပိဋကတ် ပရိယတ်တရားတော် ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ။ ပ။ ၂၂၀–သတိမန္တာနံ=လွန်ကဲသော သတိရှိကုန်သော၊ (မြတ်စွာဘုရား တရားတော်ကို မမေ့ပျောက်အောင် မှတ်သားထားနိုင်သော သတိရှိကုန်သော) ဘိက္ခူနံ။ပ။ ၂၂၁–ဂတိမန္တာနံ[1]=လွန်ကဲသော ဉာဏ်ပညာရှိကုန်သော၊ (မြတ်စွာဘုရားဟောတော်

၁။ **အရှင်အာနန္ဒာ၏ ဂတိမန္တတာ(မှတ်ဉာဏ်)စွမ်းရည်။**။ပထမအကြိမ်ရိုက် အဂုံတွေ့ရှိနိသယ ဤနေရာ၌ အရှင်အာနန္ဒာ၏ ဂတိမန္တတာစွမ်းရည်ကို ဤသုတ်အဋ္ဌကထာအတိုင်း အနည်းငယ်မျှရေးသားခဲ့၏။ ယခုနောက်ထပ်အကြိမ်ရိုက် စာအုပ်၌မူ အခြားအဋ္ဌကထာဋီကာတို့မှလည်းယူ၍ စုံလင်အောင်ရေးသင့်သမျှရေးပါဦးမည်။ အရှင်အာနန္ဒာ၏ဂတိမန္တတာစွမ်းရည်ကို ဖွင့်ပြသော ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌–

"အယမေဝ စာယသ္မာ ဧကပဒေ ဌတ္တာ သဒ္ဓိပဒသဟဿာနိ ဂဏှန္တော သတ္ထာရာ ကထိတနိယာမေနေव သဗ္ဗပဒါနိ ဓာရေတိ၊ တသ္မာ ဂတိမန္တာနံ အဂ္ဂေါ နာမ ဓာတော"ဟူ၍ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ ယင်းသို့မိန့်ဆိုရာ၌ "ဧကပဒေ ဌတ္တာ"ဟူသော ပါဠိကို "ဧကပဒေ = တခုတည်းသော ခြေ၌၊ ဝါ = ခြေဖဝါးချုနင်းရာ တနေရာတည်း၌၊ ဌတ္တာ=(မရွှေ့ပြောင်းဘဲ)ရပ်၍"ဟု အနက်ပြန်ဆိုပြီးလျှင် "အရှင်အာနန္ဒာသည် နေရာရွှေ့ပြောင်းမှု မပြုဘဲ ခြေဖဝါးချုနင်းရာ တနေရာတည်း၌ ရပ်လျက်ပင် ဂါထာပါဒပေါင်း ခြောင်းသောင်းတို့ကို (သို့မဟုတ်) လေးပါဒရှိသော ဂါထာပေါင်း တစ်သောင်းငါးထောင်တို့ကို သင်ယူနိုင်စွမ်းရှိ၍ မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူအပ်သည့်အတိုင်း အားလုံးသောပုဒ်တို့ကို သိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အရှင်အာနန္ဒာသည် ဂတိမန္တ ပုဂ္ဂိုလ်(မှတ်ဉာဏ်စွမ်းရှိသူ)တို့တွင် အမြတ်ဆုံး, အသာလွန်ဆုံးဖြစ်သည်"ဟူ၍ ထိုအဋ္ဌကထာဝါကျကို မြန်မာပြန်ဆိုရမည်ဖြစ်၏။

ထို့အတူ အဋ္ဌသာလိနီ နိဒါနကထာ(နှာ–၁၆)၌လည်း "ဌိတပဒေနေဝ ဌတ္တာ ဂဏှာတိ ဝါ ဝါစေတိ ဝါ ဒေသေတိ ဝါ"ဟု မိန့်ဆိုတော်။ ထိုအဋ္ဌသာလိနီ၌ "ဌိတပဒေနေဝ = (မရွှေ့ပြောင်းဘဲ)ရပ်တည်နေသောခြေဖြင့်သာလျှင်၊ ဌတ္တာ=ရပ်၍"ဟု အနက်ပြန်ဆိုသင့်၏။ ပြည်နိသယ(ပ–၆၅)၌လည်း "ဌိတ

မူအပ်သည့်အတိုင်း အားလုံးသောပုဒ်တို့ကို သိနိုင်သော လွန်ကဲသောမှတ်ဉာဏ် ရှိကုန်သော) ဘိက္ခူနုံ။ပ။ ဧတံ (ဧသော) = ထိုအာနန္ဒာသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=တည်း။

ပဒေနေ၀ = ရပ်သောခြေဖြင့်သာလျှင်ဟူပင် အနက်ပြန်ဆိုတော်မူ၏၊ ထို့ကြောင့် ဆိုလိုရင်းမှာလည်း "အရှင်အာနန္ဒာထေရ်မြတ်သည် မရှေ့ကြောင်းဘဲ ရပ်တည်နေသော ခြေဖြင့်သာလျှင် ရပ်၍ ထိုဂါထာပေါင်း တစ်သောင်းငါးထောင်တို့ကို (နွယ်ပန်းများကို တနေရာတည်း၌ရပ်၍ ဆွဲငင်ယူလိုက်သကဲ့သို့)သင်ယူပို့ချ ဟောပြောနိုင်စွမ်းရှိသည်"ဟူ၍ မြန်မာပြန်ရသောကြောင့် ထိုအဋ္ဌသာလိနီသည်လည်း အဂုံတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာနှင့် အတူတူပင်တည်း။

အဋ္ဌသာလိနီဘာသာဋီကာ(ပ–၈၃)၌မူ "ဌိတပဒေနေ၀=တည်မြဲတိုင်းသော ဣရိယာပုထ်အဖို့ဖြင့်သာလျှင်၊ ဌတွာ = ရပ်၍"ဟု အနက်ပြန်ဆိုပြီးလျှင် "ပဒသဒ္ဒါသည် အဖို့အစုအနက်ဟော၊ ဣရိယာပုထ်လေးပါးတွင် တည်မြဲတိုင်းသော ဣရိယာပုထ်အဖို့ အစုတခုခုဖြင့်ဟူလို"ဟု မိန့်ဆိုပြီးနောက် "ညောင်းညာသည့်အတွက် အခြားဣရိယာပုထ်သို့မပြောင်းရဘဲ ရပ်နေလျှင် ထိုရပ်မြဲဣရိယာပုထ်ဖြင့်လည်းကောင်း, ထိုင်နေလျှင် ထိုထိုင်မြဲဣရိယာပုထ်ဖြင့် လည်းကောင်း ထိုဂါထာပုဒ်များကို သင်ယူနိုင်, ဟောပြောပို့ချနိုင်သည်ဟူလို"ဟူ၍ ထိုဘာသာဋီကာ၌ အဓိပ္ပါယ်ရှင်းပြတော်မူ၏။

သို့သော် ထိုင်ခြင်း, အိပ်ခြင်း, သွားခြင်း ဣရိယာပုထ် သုံးမျိုးတို့သည် အချိန်အကြာကြီး ဖြစ်နိုင်ရကား ထိုဣရိယာပုထ်သုံးမျိုးဖြင့် သင်ယူပို့ချဟောပြောနိုင်သည် ဆိုခြင်းမှာ အရှင်အာနန္ဒာကို ချီးမွမ်းရာ မရောက်နိုင်၊ ထို့အပြင် "ဌိတပဒေနေ၀ ဌတွာ"ဟု ရှိရာတွင် ဌိတ၀ေနေ၀၌ ပဒသဒ္ဒါအတွက် ခြေဟူသော အနက်ကိုယူမှသာလျှင် "ဌတွာ=ရပ်၍"ဟူသောအနက်နှင့် ဆီလျော်ပါ၏။ ယင်းသို့မဟုတ်ဘဲ ဆရာတော်များမိန့်တော်မူသည့်အတိုင်း ဌိတပဒပုဒ်အရ ဣရိယာပုထ်လေးပါးလုံးကို ယူလိုက်ပါက သွားခြင်း, ထိုင်ခြင်း, အိပ်ခြင်း ဣရိယာပုထ်သုံးမျိုးတို့သည် "ဌတွာ=ရပ်၍"ဟူသောအနက်နှင့် မဆီလျော်လှပေ၊ အကယ်၍ ရောက်ဆဲဣရိယာပုထ်တခုမှ အခြားဣရိယာပုထ် တခုသို့ မပြောင်းလဲဘဲ ရပ်တန့်ထားသည်ကို "ဌတွာ=ရပ်၍"ဟု ဆိုလိုပါသည်။ မတ်

၂၂၂–ဓိတိမန္ဓာနံ = လွန်ကဲသော ဝီရိယရှိကုန်သော၊ (မြတ်စွာဘုရား တရားကို သင်ယူခြင်း, ရွတ်အံခြင်း, မှတ်သားဆောင်ရွက်ထားခြင်း, မြတ်စွာ ဘုရားအား ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ် ပြုစုခြင်းတို့၌ လွန်ကဲသော ဝီရိယရှိကုန်သော)။

တပ်ရပ်သည်ကို မဆိုလိုပါဟု ငြင်းဆိုနိုင်သော်လည်း ဧကပဒုဒ္ဓါရေ (ဧကပဒုဒ္ဓါ ရေတိ ဧကသ္မိံ ပဒုဒ္ဓါရဏကေ)ဟူသော ပြလတ္တံ့သော မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌ ကထာဋီကာတို့နှင့်တကွ ပြခဲ့သောအနက်အဓိပ္ပာယ်များအရ ပဒသဒ္ဒါအတွက် ခြေဟူသောအနက်ကို ယူခြင်းသာလျှင်အသင့်ယုတ္တိရှိပါ၏။ ထို့ကြောင့် ပဒသဒ္ဒါအတွက် အဖို့အစုဟူသော ဘာသာဋီကာအနက်နှင့် ဣရိယာပုထ်ဟူသော အချို့ဆရာတို့အနက်များ ဖြစ်သင့်မဖြစ်သင့် စဉ်းစားသင့်ပါသည်။

မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ။ ။ ဤနေရာဝယ် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၊ ဒု–၂၃၇(မဟာဝေဒလ္လသုတ်)၌ "တထာ ယာယ ဝါ တာယ ဝါ အပ္ပမတ္တိကာယ ပညာယ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု စတ္တာရိ မာသေဟိ စတုပ္ပဒိကမ္ပိ ဂါထံ ဂဟေတုံ နိ သက္ကောတိ၊ မဟာပညော ပန ဧကပဒေ ဌတ္တာ ပဒသတမ္ပိ ပဒသဟဿမ္ပိ ဂဏှာတိ၊ အာနန္ဒတ္ထေရော ပန မဟာပညတာယ ဧကပဒုဒ္ဓါရေ ဌတ္တာ သကိံ ယေဝ သုတ္တာ ပုန အပုစ္ဆန္တော သဋ္ဌိပဒသဟဿာနိ ပန္နရသဂါထာ သဟဿာနိ ဝလ္လိယာ ပုပ္ပါနိ အာကဍိတ္တာ ဂဏှန္တော ဝိယ ဧကပ္ပဟာရေနေव ဂဏှာတိ၊ ဂဟိတဂဟိတံ ပါသာဏေ ခတလေခါ ဝိယ သုဝဏ္ဏယဋေ ပက္ခိတ္တ သီဟဝသာ ဝိယ စ ဂဟိတာကာရေနေव တိဋ္ဌတိ၊ တေနေဝ နံ ဘဂဝါ တေဒဂ္ဂေ ဌပေသိ"ဟူ၍ မိန့်တော်မူ၏။

ဤမူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၌ ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးပြထားသည်ကိုတွေ့ရ၏။ (၁)မလောက်လေးမလောက်စား သေးသေးမွှားမွှား ဉာဏ်ကလေးမျှသာရှိသော (ဉာဏ်ထိုင်းသော) ပုဂ္ဂိုလ်။ (၂) ဉာဏ်ပညာထက်မြက်သော မဟာပညပုဂ္ဂိုလ်။ (၃) ထို့ထက်ဉာဏ်ပညာထက်မြက်သော အရှင်အာနန္ဒာဟူ၍ ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုး တွေ့ရ၏။ ယင်းသုံးမျိုးကို ဂဏန်းစဉ်ပြပြီး မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာကို မြန်မာ ပြန်ရသော–

(၁) ဉာဏ်ထိုင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် လေးပါဒရှိသော ဂါထာတပုဒ်မျှကိုပင် လေးလတိတိ ကျက်မှတ်သော်လည်း မမှတ်မိ မရရှိနိုင်ဘဲဖြစ်နေ၏။ (၂)မဟာ ပညပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား ဧကပဒဟုခေါ်သော ခြေဖဝါးချနင်းရာတနေရာတည်း၌

ပ။ ၂၂၃–ဥပဒ္ဓာကာနံ=မြတ်စွာဘုရားအား လုပ်ကျွေးပြုစုကုန်သော။ပ။ ၂၂၄–မဟာပရိသာနံ=များသောအခြံအရံပရိသတ်ရှိကုန်သော။ ပ။ ၂၂၅–ကုလပွသာဒကာနံ=အမျိုးဒါယကာတို့,ကို ကြည်ညိုစေတတ်ကုန်သော။ ပ။ ၂၂၆–အပ္ပါဗာဓာနံ=အနာရောဂါ မရှိကုန်သော။ ပ။

မရွှေ,မပြောင်းဘဲရပ်လျက် (ထိုဧကပဒ အခိုက်အတန့် အတွင်း၌ ဂါထာတပုဒ်မျှ သာမက) ပဒသတဟုခေါ်သော ဂါထာ(၂၅)ပုဒ်ကိုလည်းကောင်း, ပဒသဟဿဟုခေါ်သော ဂါထာပေါင်း(၂၅၀)ကိုလည်းကောင်း နှုတ်တက်ရအောင် ကျက်မှတ်နိုင်၏။ (၃) အရှင်အာနန္ဒာထေရ်မြတ်သည်ကား မဟာပညာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သောကြောင့် ဧကပဒုဒ္ဓါရဟုခေါ်သော ခြေထောက်ကြွမြှောက်ရာ အခိုက်အတန့် အချိန်ပိုင်းကလေး တခုအတွင်း၌ ဂါထာပေါင်းတစ်သောင်းငါးထောင်တို့ကို တကြိမ်ကြားလိုက်ရုံမျှဖြင့် နောက်ထပ်မေးမြန်းရခြင်းမရှိဘဲ ကြားလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် နှုတ်တက်ရအောင် မှတ်ယူနိုင်၏။ တကြိမ်တည်းဖြင့် ပန်းအားလုံးကို နွယ်ဖြင့် ဆွဲငင် ယူလိုက်သည်နှင့်တူ၏။ ထိုနှုတ်တက်မှတ်ယူလိုက်ပြီးသမျှ ဂါထာများကား ဘယ်တော့မျှ မေ့ပျောက်ခြင်း မရှိတော့ဘဲ ကျောက်သားပေါ်၌ ထွင်းထားအပ်သော အက္ခရာအရေးအသားကဲ့သို့လည်းကောင်း, ရွှေအိုး၌ထည့်ထားအပ်သော ခြည်ဆီကဲ့သို့လည်းကောင်း နဂိုမူလမှတ်သားထားသည့်အတိုင်း အမြဲတည်ရှိနေ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် မြတ်စွာဘုရားသည် အရှင်အာနန္ဒာထေရ်ကို အမြတ်ဆုံးအသာဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော ဧတဒဂ်ရာထူး၌ထားတော်မူ၏။ (ဤကား မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ ယခုစာမူအတိုင်း မြန်မာပြန်လိုက်ခြင်းတည်း)။

လက်ရှိပါဠိတပုဒ် စဉ်းစားဖွယ်။ ။ ယခုတွေ့ရသော ထိုမူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၌ "ဧကပဒေ"ဟုလည်းကောင်း, ဧကပဒုဒ္ဓါရေ"ဟု လည်းကောင်း ပါဠိနှစ်မျိုးတွေ့ရ၏။ ယင်းသို့တွေ့ရသည့်အတိုင်းဆိုလျှင် မဟာပညာပုဂ္ဂိုလ်အတွက် "ဧကပဒေ"ဟုသတ်မှတ်ဖေါ်ပြပြီး အရှင်အာနန္ဒာအတွက်ကိုမူ "ဧကပဒုဒ္ဓါရေ"ဟု သတ်မှတ်ဖေါ်ပြသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အတော်အတန်ထူးခြားသော မဟာပညာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဧကပဒသည် ထို့ထက်သာလွန်ထူးခြားသော အရှင်အာနန္ဒာ၏ ဧကပဒုဒ္ဓါရနှင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် ထပ်တူညီမျှမဖြစ်နိုင်၊ ဧကပဒုဒ္ဓါရပုဒ်နှင့် အနက်တူအောင် ဧကပဒပုဒ်၌ ဥဒ္ဓါရပုဒ် ကျေပျောက်နေသည်ဟုလည်း မဆိုနိုင်၊ ထို့ကြောင့် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၌ရှိသော ।ဧကပဒေပုဒ်ကိုလည်း ပြခဲ့သော ယခင် အဂုံတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာဝါကျတုန်းက အတိုင်းပင်

၂၂၇-ပုဗ္ဗေနိဝါသံ=ရှေးဘ၀ နေအပ်ခဲ့ဘူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို၊ အနုဿ ရန္တာန်=အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့နိုင်ကုန်သော။ ပ။ ၂၂၈-ဝိနယခရာန်= ဝိနည်းကိုဆောင်ကုန်သော။ ပ။ ၂၂၉-ဘိက္ခုနော၀ါဒကာန်=ဘိက္ခုနီတို့ကို ဆုံးမတတ်ကုန်သော။ ပ။ ၂၃၀-ဣဒ္ဓိယေသု=စက္ခုစသော ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့၌၊ ဝုဋ္ဌာဒ္ဓါရာန်=လုံ့ခြုံစွာ ပိတ်ဆီးအပ်သော ဒွါရရှိကုန်သော။ ပ။ ၂၃၁-ဘိက္ခု

"ကေပဒေ=ခြေဖ၀ါးချနင်းရာ တနေရာတည်း၌"ဟူ၍ အနက်ပြန်ဆိုရတော့မည် ဖြစ်၏၊ သို့သော် မိမိစဉ်းစားမိသည်ကား-

ယခုလက်ရှိစာမူ၌ "ကေပဒေ, ကေပဒုဒ္ဓါရေ"ဟူ၍ ပါဠိနှစ်မျိုးတွေ့နေရ သော်လည်း ထိုမူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၏ ဋီကာ (ဒု-၂၅၅)၌ "ကေပဒုဒ္ဓါရေတိ ကေသို့ ပဒုဒ္ဓါရဏကွဏော=ခြေကြွေမြောက်ရာ အခိုက်အတန့် အချိန်ပိုင်းကလေး တခုအတွင်း၌"ဟူ၍ ကေပဒုဒ္ဓါရေပုဒ်ကိုသာ ဖွင့်ပြပြီး ကေပဒေပုဒ်ကိုကား မဖွင့်ပြခဲ့ပေ၊ ယင်းသို့ဋီကာ မဖွင့်ခဲ့သည်ကိုထောက်လျှင် ကေပဒေပုဒ်၏ နေရာ၌ လည်း "ကေပဒုဒ္ဓါရေ"ဟုပင် ရှိသင့်မည်ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ရှိခဲ့လျှင် (၃) အရှင် အာနန္ဒာအတွက်သာမက (၂)မဟာပညာ ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်လည်း "ကေပဒုဒ္ဓါရေ" ဟုပင် ပါဠိရှိရမည်ဖြစ်ပြီး ထို(၂)အတွက် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၀ါကျကို မြန်မာပြန်လျှင်လည်း "မဟာပညာပုဂ္ဂိုလ်သည် ခြေကြွမြောက်သည့်အခိုက်အတန့် အချိန်ပိုင်းကလေးတခုအတွင်း (ကေပဒုဒ္ဓါရအတွင်း)၌ ဂါထာ(၂၅)ပုဒ်ကိုလည်း ကောင်း, ဂါထာပေါင်း(၂၅၀)ကိုလည်းကောင်း နှုတ်တက်ရအောင်မှတ်သား နိုင်၏"ဟု မြန်မာပြန်ရမည်ဖြစ်၏။

အဋ္ဌကထာချင်း အဆိုအမိန့် တူမတူတိုက်ဆိုင်။ ။ ထို့အပြင် ယခင် အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၌ ဖေါ်ပြထားသော "ဌိတပဒေနေ၀" ဟူသောပုဒ်သည် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာမှ "ကေပဒုဒ္ဓါရေ"ဟူသောပုဒ်နှင့် သဒ္ဒါချင်းအလွန် ကွဲပြားခြားနားသောကြောင့် "ဌိတ=ရပ်တည်"ဟူသောအနက်နှင့် "ဥဒ္ဓါရ=ကြွ မြောက်" ဟူသော အနက်သည်လည်း အလွန်ကွဲပြားခြားနား၏။ ထိုကြောင့် ဌိတပဒေနေ၀ပုဒ်နှင့် ကေပဒုဒ္ဓါရေပုဒ်တို့သည် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ အနက် အဓိပ္ပါယ်အတူတူ မဖြစ်နိုင်၊ သို့ဖြစ်လျှင်အရှင်အာနန္ဒာတပါးတည်း၏ ဉာဏ်စွမ်း ရည်ကိုဖေါ်ပြသော အဋ္ဌသာလိနီ, အဝိုတ္တိရ်အဋ္ဌကထာဟူသော ကျမ်းစာနှစ်စောင် နှင့် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာတို့သည် အနက်အဓိပ္ပါယ် တထပ်တည်းတူသည်ဟု မဆိုနိုင်။

သြဝါဒကာနံ=ရဟန်းတို့ကို ဆုံးမတတ်ကုန်သော။ ပ။ ၂၃၂–တေဓောဓောတု ကုသလာနံ=တေဓောဓာတ်ကို ဝင်စားခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ကုန်သော၊ ဝါ=တေဓော ကသိဏာဈာန်ကို ဝင်စားခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ကုန်သော။ ပ။ ၂၃၃–ပဋိဘာနေယျ ကာနံ=မြတ်စွာဘုရားအား တရားဒေသနာတော် ထင်ပေါ်လာခြင်းကို ဖြစ်စေ နိုင်ကုန်သော၊ [ရာဓထေရ်ကို တွေ့မြင်ရခြင်း, သူ၏ပြဿနာ မေးမြန်းခြင်းတို့ ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားမှာ ရာဓသံယုတ်ဆိုင်ရာ သိမ်မွေ့သော အကြောင်းအရာများ ထင်ပေါ်လာသည်]။ ပ။ ၂၃၄–လူခစီဝရဓရာနံ=(ဓားဖြတ်, အပ်ချည် ချုပ်သီ, ဆိုးဝြား ဤသုံးပါးကြောင့်) အကြမ်းစား အညှဉ်စားဖြစ်သော ပံသုကူသကံန်းကို ဆောင်ကုန်, ဝတ်ရုံကုန်သော။ ပ။

ထို့အပြင်အဂုံတွဲရိအဋ္ဌကထာ၌ ပါရှိသော ဧကပဒေပုဒ်၌ ဥဒ္ဓါရပုဒ် အကျေကြဲလျှင် အဂုံတွဲရိအဋ္ဌကထာ အမိန့်စကားသည် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ အမိန့်စကားနှင့် တထပ်တည်းတူသည်ဟု ဆိုနိုင်စရာရှိပေ၏။ သို့သော် အဂုံတွဲရိအဋ္ဌကထာစကားသည် ဆန်းဂိုဏ်းကိုင်ရသော ဂါထာလည်းမဟုတ်၊ နှုတ်ဖြင့်ဟောသော တရားလည်းမဟုတ်၊ လက်ဖြင့်ရေးထားသော စုဏ္ဏိယ စကားပြေသက်သက်သာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာစကားနှင့် တထပ်တည်း တူညီစေလိုလျှင် ဥဒ္ဓါရပုဒ်ကိုဖြုတ်မချခဲ့ဘဲ မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ ကဲ့သို့ပင် "ဧကပဒုဒ္ဓါရေ"ဟူ၍ ဥဒ္ဓါရေပုဒ်ကို တိုက်ရိုက်ထည့်စွက်ရေးခဲ့မည်သာ ဖြစ်၏။ ယခုမူ ယင်းသို့မရေးခဲ့သည်ကိုထောက်လျှင် ထိုအဂုံတွဲရိအဋ္ဌကထာ စကားသည် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာနှင့်တထပ်တည်း တူညီမှုမဖြစ်နိုင်၊ အဋ္ဌ သာလိနီနှင့်သာ တထပ်တည်းတူညီမှုဖြစ်နိုင်၏။ သို့ရာတွင် ဂါထာပေါင်း တသောင်းငါးထောင်ကို နှုတ်တက်ဆောင်ယူမှတ်သားနိုင်စွမ်းရှိသော အရှင် အာနန္ဒာအတွက် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၌ ဧကပဒုဒ္ဓါရဖြင့် အချိန်ကန့်သတ်ပြီး အဋ္ဌသာလိနီနှင့် အဂုံတွဲရိအဋ္ဌကထာတို့၌ ဧကပဒ, ဒွိတပဒတို့ဖြင့် အချိန်ကန့် သတ်သည်ဟူ၍ ဤမျှလောက်သာ ကွဲပြားခြားနားသောကြောင့် တထပ်တည်း မတူဟုသာဆိုနိုင်ပြီး ထိုအဋ္ဌကထာများ တကျမ်းနှင့်တကျမ်း ဆန့်ကျင်သည်ဟု မဆိုနိုင်ပါ။ တထပ်တည်း မတူခြင်းမှာလည်း ထိုပါဠိတော်များကို ကျက်မှတ် ဆောင်ယူကြသော ဘာဏကထေရ်ချင်း မတူသောကြောင့်ဖြစ်တန်ရာ၏။

၁၄–တေဒဂ္ဂဝဂ်၊ ၅–ပဌမဝဂ်

၂၃၅–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=ငါ၏၊ သာဝိကာနံ=တပည့်မ, ဖြစ်ကုန်သော၊ ရတ္တညူနံ=ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနီနံ=ရဟန်းမတို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) မဟာပဇာပတိဂေါတမီ=အကြင် မဟာပဇာပတိ ဂေါတမီသည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသာ)=ထို မဟာပဇာပတိ ဂေါတမီသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂါ) = အမြတ်ဆုံးရဟန်းမပေတည်း၊ ဝါ=တည်း။ ၂၃၆–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝိကာနံ=ကုန်သော၊ မဟာပညာနံ =ကြီးမားသော ပညာရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနီနံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ခေမာ = အကြင်ခေမာသည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသာ) = ထိုခေမာသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂါ)=တည်း။ ၂၃၇–ဣဒ္ဓိမန္တာနံ=ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနီနံ= တို့တွင်။ ပ။ ၂၄၃–ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာ=အကြင်ဘဒ္ဒါ ကုဏ္ဍလကေသာသည်။ ပ။ ၂၄၄၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ=ကို၊ အနုဿရန္တာနံ=အစဉ် လျှောက်၍ အောက်မေ့နိုင်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနီနံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဘဒ္ဒါကာပိလာနီ=အကြင်ဘဒ္ဒါကာပိလာနီသည်။ ပ။ ၂၄၅–မဟာဘိညာပတ္တာနံ = (တသမျှော်နှင့် ကမ္ဘာတသိန်းအထိ အောက်မေ့နိုင်ခြင်းအားဖြင့်) ကြီးမား ကျယ်ပြန့်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဉ်သို့ ရောက်ကုန်သော။ ပ။ ၂၄၇–ယဒိဒံ (ယာအယံ) သိဂ်ါလကမာတာ=အကြင်သိဂ်ါလက၏ မယ်တော် သည်။ ပ။

၁၄–တေဒဂ္ဂဝဂ်၊ ၆–ဆဋ္ဌဝဂ်

၂၄၈–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ ပဌမံ=အားလုံး သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ရှေးဦးစွာ၊ သရဏံ=ကိုးကွယ်အားထားရာဟူ၍၊ ဂစ္ဆန္တာနံ= ဆည်းကပ်ကြကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=သီတင်းသည်ဒါယကာတို့တွင်၊ တပုဿ ဘလ္လိကာ=တပုဿ, ဘလ္လိကမည်ကုန်သော၊ ယဒိဒံ (ယေ ဣမေ) ဝါဏိဇာ= အကြင်ကုန်သည် ညီနောင်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကြကုန်၏၊) ဧတံ (ဧတေ)=ထို ကုန်သည်ညီနောင်တို့သည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂါ)=အမြတ်ဆုံး တပည့်တို့ပေတည်း။ ၂၄၉=ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ ဒါယကာနံ=အလှူဒါန ပေးကမ်းတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ အနာထပိဏ္ဍိကော=ခိုကိုးရာ မဲ့သူ လူဆင်းတို့အား ထမင်းရိက္ခာပေးတတ်သော၊ သုဒတ္တော=သုဒတ္တမည်သော၊

ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဂဟပတိ=အကြင် အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊) ဧတံ (ဧသော)= ထိုအိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=အမြတ်ဆုံးပေတည်း။

၂၅၀–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မကထိကာနံ=တရားဟောကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ မစ္ဆိကာသဏ္ဍိကော=မစ္ဆိကာသဏ္ဍာမြို့သားဖြစ်သော၊ စိတ္တော=စိတ္တမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဂဟပတိ=သည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသော)=ထိုစိတ္တသူကြွယ်သည်။ ပ။ ၂၅၁–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝကာနံ=ကုန်သော၊ စတူဟိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ=ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ခြင်းဟူသော အကြောင်းတရားတို့ဖြင့်၊ [ဎင်းလေးမျိုးကို စတုက္ကစာပိဒ် ၃၂–ကြည့်] ပရိသံ=ပရိသတ်ကို၊ သင်္ဂဏှန္တာနံ=ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ကုန်သော။ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ ဟတ္ထကော=ဟတ္ထကမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) အာဠဝကော = အကြင်အာဠဝကသည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသော)=ထိုဟတ္ထက အာဠဝကသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=တည်း။

၂၅၂–ပဏီတဒါယကာနံ=မွန်မြတ်သော အရသာရှိသော ထောပတ်စသော အားဆေးတို့ကို ပေးလှူတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ သဏ္ဍော=သာကိုဝင်မင်းဖြစ်သော။ ယဒိဒံ (ယောအယံ) မဟာနာမော=အကြင် မဟာနာမသည်။ (အတ္ထိ)။ ပ။ ၂၅၃–မနာပဒါယကာနံ=မိမိစိတ်ကြိုက် သောဧဉ်ကို ပေးလှူတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ ဧသာလိကော=ဧသာလိမြို့သားဖြစ်သော၊ ဥဂ္ဂေါ=ဥဂ္ဂမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဂဟပတိ။ ပ။ ၂၅၄–သံဃုပဋ္ဌာကာနံ=သံဃာ့အလုပ်အကျွေး ဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ ဟတ္ထိဂါမကော=ဟတ္ထိရွာသားဖြစ်သော၊ ဥဂ္ဂတော=ဥဂ္ဂတမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဂဟပတိ။ ပ။ ၂၅၅–အဝေစ္စပသန္နာနံ=ရတနာသုံးပါးဂုဏ်တော်တို့ကို ဟုတ်မှန်စွာသိ၍ ကြည်ညိုကုန်သော၊ ဝါ=ရတနာသုံးပါးဂုဏ်တော်တို့၌ မလွှမ်းမယိုင်မြဲခိုင်စွာဉာဏ်သက်ဝင်၍ ကြည်ညိုကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ။ [အဝေစ္စ=အဝ+ဣ+တွာ=ဟုတ်မှန်စွာသိ၍၊ ဝါ=ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍+ပသန္နာ=ကြည်ညိုသူ]။ ပ။ ၂၅၆–ပုဂ္ဂလပွသန္နာနံ=ပုဂ္ဂိုလ်၌ ကြည်ညိုကုန်သော၊ (မြတ်စွာဘုရား၌ ပုဂ္ဂိုလ်စွဲအားဖြင့် ကြည်ညိုကုန်သော) ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ ကောမာရဘစ္စော=အဘယမင်းသားသည် ကောက်ယူမွေးစားအပ်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဇီဝကော=သည်။ ပ။ ၂၅၇=ဝိသာသကာနံ=မြတ်စွာဘုရားနှင့် အကျွမ်းတဝင် ပြောဆိုတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသကာနံ=တို့တွင်၊ နကုလပိတာ=နကုလပိတုမည်သော၊ ဝါ=နကုလသူငယ်၏ ဘခင်ဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ဂဟပတိ။ ပ။

၁၄-တေဒဂ္ဂဝဂ်၊ ၇-သတ္တမဝဂ်

၂၅၈-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝိကာနံ=တပည့်မ, ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဌမံ=စွာ၊ သရဏံ=၍၊ ဂစ္ဆန္တိနံ=ဆည်းကပ်ကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=သီတင်းသည် ဒါယိကာမတို့တွင်၊ သေနိယဓီတာ=သေနိယသူကြွယ်၏ သမီးဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) သုဇာတာ=အကြင်သုဇာတာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ (ဧသာ)=ထို သုဇာတာသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂါ)=တည်း။ ၂၅၉=ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပ။ ဒါယိကာနံ=အလှူဒါနပေးကမ်းတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=တို့တွင်၊ မိဂါရ မာတာ=မိဂါရ၏ မယ်တော်ဖြစ်သော၊ (မိဂါရသူဌေးသည် အမိအရာ၌ ထားအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့် မိဂါရမယ်တော်မည်သော၊ ဝါ=မိဂါရမည်သောအကြီးဆုံးသား၏ မိခင်ဖြစ်သောကြောင့် မိဂါရမယ်တော်မည်သော)။ ပ။ ၂၆၀-ဗဟုသုတာနံ= များစွာသော ပရိယတ္တိမမှသုတ ရှိကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ။ ပ။ ၂၆၁-မေတ္တာ ဝိဟာရီနံ=မေတ္တာဖြင့်နေလေ့ရှိကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ။ ပ။ ၂၆၂-စျာယီနံ=စျာန်ဝင်စားလေ့ရှိကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=တို့တွင်၊ နန္ဒမာတာ =နန္ဒ၏ မိခင်ဖြစ်သော။ ပ။

၂၆၃-ပဏီတဒါယိကာနံ=မွန်မြတ်သော အရသာရှိသော အာဟာရဝတ္ထု တို့ကို ပေးလှူတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=တို့တွင်၊ ကောလိယဓီတာ= ကောလိယမင်းသမီးဖြစ်သော။ ပ။ ၂၆၄။ ဂိလာနုပဋ္ဌာကာနံ=ဂိလာနရဟန်းအား လုပ်ကျွေးပြုစုကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=တို့တွင်၊ သုပ္ပိယာ=သုပ္ပိယာမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဥပါသိကာ=အကြင် သီတင်းသည် ဒါယိကာမသည်၊ (အတ္ထိ)။ ပ။ ၂၆၅-ယဒိဒံ (ယာအယံ) ကာတိယာနီ=အကြင်ကာတိယာနီသည်၊ (အတ္ထိ)။ ပ။ ၂၆၆-ဝိသာသိကာနံ =မြတ်စွာဘုရားနှင့် အကျွမ်းတဝင် ပြောဆိုတတ်ကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=တို့တွင်၊ နကုလမာတာ=နကုလမာတုမည်သော၊ ဝါ=နကုလ၏ မိခင်ဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဂဟပတာနီ=အကြင် အိမ်ရှင်သူကြွယ်မသည်၊ (အတ္ထိ)။ ပ။ ၂၆၇-အနုသဝပ္ပသန္နာနံ=တဆင့်စကားကြားခြင်းဖြင့် ရတနာသုံးပါးဌ ကြည်ညိုကြကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=တို့တွင်၊ ကုရုရဃရိကာ=ကုရုရဃရမြို့ဌေနေသော၊ ကာဠီ=ကာဠီမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဥပါသိကာ=အကြင် သီတင်းသည်မသည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသာ)= ထိုသီတင်းသည်မသည်၊ အဂ္ဂံ =တည်း။ ဣတိ (အဝေါစ)။ ပ။ ဧတေဒဂ္ဂဝဏ္ဏော =ဧတေဒဂ္ဂဝဂ်သည်၊ နိဋ္ဌိတော=ပြီးပြီ။

၁၅–အဌာနပါဠိ၊ ၁–ပဌမဝဂ်

၂၆၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ [ယံ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော၌ ယံကို အနက်ပေးအုံ၊ အဌာနံပုဒ်နှင့် အနဝကာသောပုဒ်ဟူ၍ နှစ်ပုဒ်ရှိသောကြောင့် ထို"ယံ"ကို နှစ်ကြိမ်အနက်ဆိုရမည်။] ယံ (ယေန ဌာနေန)=အကြောင်အကြောင်းကြောင့်၊ ယံ (ယေန အဝကာသေန)=အကြောင်အခွင့်အလမ်းကြောင့်၊ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော=သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ပုဂ္ဂလော= သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကဠေ=တစုံတခုသော၊ သခ်ါရံ=သခန်တသခါရသို့၊ (ကာမ, ရူပ, အရူပ လောကုတ္တရာဟူသော စတုဘူမက သခန်တသခါရသို့၊ ဝါ=ကာမ, ရူပ, အရူပဟူသော တေဘူမက သခန်တသခါရသို့) ဝါ=ကို၊ နိစ္စတော=မြဲ၏ဟူ၍၊ ဥပဂစ္ဆေယျ= ကပ်ရောက်ရာ၏၊ ဝါ=ယူဆရာ၏၊ [အဌာနမေတံ၌ ဧတံကို ယခုအနက်ပေးရမည်။] ဧတံ (ဌာနံ)=(မြဲ၏ဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်၊ အဌာနံ=မရအပ်, မရနိုင်သော အကြောင်းတည်း။ [အဝိဇ္ဇမာနံ ဌာနံ အဌာနံ။ အသဒ္ဒါ အနုပလဗ္ဘန အနက်ဟောဟု ဝိဘင်းအနုဋ္ဌိကာ၊ ၂၀၇ ၌ ဖွင့်၏။] ဝါ=မရှိနိုင်, မဖြစ်နိုင်သော အကြောင်းတည်း၊ [နတ္ထိ ဌာနံ အဌာနံ။ ဤ၌ကား အသဒ္ဒါ အဘာဝအနက်ဟောဟု ဖွင့်၏။] ဧသော (အဝကာသော)=(မြဲ၏ဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအခွင့်အလမ်းသည်၊ အနဝကာသော=မရအပ်, မရနိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း၊ ဝါ=မရှိနိုင်, မဖြစ်နိုင်သောအခွင့်အလမ်းတည်း၊ [အဌာနမေတံ၌ ဧတံကိုပင် ဧသော (အဝကာသော) ဟူ၍ ပုလ္လိင်ပြောင်းလဲ၍ အနက်ဆိုသည်။] ဧတံ ဌာနံ=(မြဲ၏ဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်၊ [နေတံ=နေ+ဧတံ] နဝိဇ္ဇတိ=မရှိ၊ [နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိဟူသော ဝါကျကို အနက်ပေးသည်။]

[ထို့နောက်"ဌာနဠ္ဆ ခေါ ဧတံ ဘိက္ခဝေ"၌ ဘိက္ခဝေကို အနက်ပေးရမည်။ ထို့နောက် "ယံ ပုထုဇ္ဇနော"စသည်ကို အနက်ပေးရမည်။] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ (ယေန ဌာနေန)=အကြောင်အကြောင်းကြောင့်၊ ပုထုဇ္ဇနော=ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကဠေ=သော၊ သခါရံ=တေဘူမက သခန်တ သခါရသို့၊ ဝါ=ကို၊ [ပုထုဇဉ်အတွက် လောကုတ္တရာ မရနိုင်သောကြောင့် စတုဘူမက–ဟု မဆိုရ] နိစ္စတော=၍၊ ဥပဂစ္ဆေယျ=၏၊ [ထို့နောက် "ဌာနဠ္ဆ ခေါ ဧတံ"ကို အနက်ပေးအုံ၊] ဧတံ ဌာနံ စ=(ပုထုဇဉ်အတွက် မြဲ၏ဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်ကား၊ ဝိဇ္ဇတိခေါ=ရှိသည်သာ၊ [ထို့နောက် "ဌာနမေတံ"ကို အနက်ပေးရမည်] ဧတံ ဌာနံ = (ပုထုဇဉ်အတွက်မြဲ၏ဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤ

အကြောင်းသည်၊ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊) ["တေ ဌာနံ=ဤကပ်ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်"ဟုလည်း အဘေဒဘေဒ ပစာရအနက် ဆိုနိုင်၏၊ ဥဒရသ ကာရဏာ=ဝမ်း၏အကြောင်း၊ ဝါ=ဝမ်းဟူသော အကြောင်း၊ ဒါရုနံ ကိစ္စာ (ကာရဏာ) စသည်တို့ကဲ့သို့တည်း၊ ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁–သုတ်လည်းကြည့်။]

၂၆၉–သုခတော=သုခဟူ၍၊ ဥပဂစ္ဆေယျ=၏၊ တေ ဌာနံ=(သုခဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်၊ အဌာနံ=တည်း၊ သော အဝ ကာသော=(သုခဟု ကပ်ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအခွင့်အလမ်းသည်၊ အနဝကာ သော=တည်း။ ပ။ ၂၇၀–ကဠိ=သော၊ ဓမ္မံ= (ကသိုဏ်းစသော ပညတ်နှင့်တကွ သော) စတုဘူမကတရားသို့၊ ဝါ=(ကသိုဏ်းစသောပညတ်နှင့်တကွသော) တေဘူမက တရားသို့၊ အတ္ထတော = အတ္ထကောင်ဟူ၍။ ဝါ=ခိုင်မြဲသောအနှစ် သာရ အမာခံအသက်ရှင်ကောင်ဟူ၍။ ပ။ ပုထုဇ္ဇနော=သည်၊ ကဠိ=သော၊ ဓမ္မံ=(ပညတ်နှင့်တကွသော) တေဘူမကတရားသို့။ ပ။ ၂၇၁–မာတရံ=မွေးမိခင် ရင်းကို၊ ဇိဝိတာ=ရုပ်နာမ်နှစ်ချက် အသက်ဇီဝိန်မှ၊ ဝေါရောပေယျ=ခွဲခွာဖယ်ရှား ရာ၏၊ တေ ဌာနံ=(ခွဲခွာဖယ်ရှားခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်၊ အဌာနံ= တည်း၊ သော အဝကာသော=(ခွဲခွာဖယ်ရှားခြင်းဟူသော) ဤအခွင့်အလမ်း သည်၊ အနဝကာသော။ ပ။ ပိတရံ=ဖခင်အရင်းကို။ ပ။ အရဟန္တံ=လူသားဖြစ် သော ရဟန္တာကို။ ပ။ ၂၇၄–တထာဂတသဝ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ (ဇီဝမာနက

၁။ မာတရံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျ။ ။ လူဖြစ်သော လူသတ်သမားက မိဘအရင်းကို သတ်မှသာ အာနန္တရိယကံထိုက်၏။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များကား ငါးပါးသီလကို အသက်နှင့်လဲ၍ထိန်းသိမ်းကြသောကြောင့် မိဘကို မဆိုထားဘိ ပုရွက်ဆိတ်ကိုပင်မသတ်။ သို့ဖြစ်လျှင် ဘာကြောင့် မာတရံ ဇီဝိတာ ဝေါရော ပေယျ စသည်ဖြင့် အထူးတလည် ဆိုနေရသေးသနည်းဟူမူ၊ အမိသတ်ခြင်းစသော ပဏ္ဍာနန္တရိယကံတို့ကို မည်သည့် အကြောင်းကြောင့်မျှ မကျူးလွန်ကြတော့သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သဒ္ဓါဗိုလ် ပညာဗိုလ်စသော ကုသိုလ်တရားတို့ အလွန်အား ကောင်းသည် အဖြစ်ကိုပြခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား ထိုကံ တို့ကို ကျူးလွန်ကြဦးမည်ဖြစ်ရကား ပုထုဇဉ်အဆင့်အတန်း၏ အကုသိုလ်အပြစ် အလွန်ကြီးမားသော အောက်တန်းစား အဆင့်သာ ဖြစ်ကြောင်းကိုပြခြင်းငှာလည်း ကောင်း ထိုကဲ့သို့ အထူးတလည် ဆိုထားသည်။

သရီရေ=သက်တော်ရှင်ဆဲ ကိုယ်တော်၌) ပဒုဋ္ဌစိတ္တော=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီး အပ်သော သတ်လိုစိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) လောဟိတံ= သွေးကို(ယင်ငယ် တကောင် သောက်လောက်ရုံမျှ သွေးကိုသော်မျှပင်) ဥပ္ပါဒေယျ=ဖြစ်စေရာ၏၊ ဧတံ ဌာနံ=(သွေးကိုဖြစ်စေခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်။ပ။ ၂၇၅–သ္သံ=သံဃာကို၊ (တသိမ်တည်း၌ တည်နေသော သမာနသံဝါသက သံဃာကို) ဘိန္ဒေယျ=သင်းကွဲအောင် ခွဲရာ၏။ ပ။

၂၇၆။ အည်=မြတ်စွာဘုရားမှ တပါးသော၊ သတ္ထာရံ=မိစ္ဆာအယူဝါဒ ဟောပြသော ဆရာကို၊ ဥဒ္ဒိသေယျ=(ငါ၏ဆရာဟု) ညွှန်ပြရာ၏။ ပ။ ၂၇၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ (ယေန ဌာနေန)=ကြောင့်၊ ယံ (ယေန အဝကာသေန)= ကြောင့်၊ ဧကိဿာ=ဧတိခေတ်အနေအားဖြင့် တခုတည်းသော၊ လောကဓာတု ယာ=တသောင်းသော လောကဓာတ်၌၊ ဝါ=စကြဝဠာတိုက်တသောင်း၌၊ ဒွေ= နှစ်ဆူကုန်သော၊ အရဟန္တော=ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်ကုန်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ=မြတ်စွာဘုရားတို့သည်။ အပုဗ္ဗံ=ရှေ့လည်းမကျ၊ အစရိမံ=နောက် လည်းမကျ၊ [တနည်း–အပုဗ္ဗံ အစရိမံ=တပြိုင်နက်တည်း ခဏ၌၊] ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ= ပွင့်တော်မူကုန်ရာ၏။ ဧတံ ဌာနံ = (ဘုရားရှင်နှစ်ဆူတို့ တပြိုင်နက်တည်း ပွင့်တော်မူခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်၊ အဋ္ဌာနံ=တည်း၊ ဧသော အဝ ကာသော=(ဘုရားရှင်နှစ်ဆူတို့ တပြိုင်နက်တည်းပွင့်တော်မူခြင်းဟူသော) ဤ

၁။ ပဒုဋ္ဌစိတ္တော။ ။ "ပဒုဋ္ဌစိတ္တောတိ ဝဓကစိတ္တေန ပဒုဋ္ဌစိတ္တော" ဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ "ဝဓကစိတ္တေန"ဟူသောအဖွင့်ဖြင့် ပဒုဋ္ဌစိတ်ဟူသည် ဝဓကစိတ်ပင်ဖြစ်သည်။ (ပဒုဋ္ဌစိတ္တပုဒ်အရ ဝဓကစိတ်ကိုယူရမည်) ဟုသိစေ လို၏။ ထိုကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ "ဝဓကစိတ္တေန=သတ်သောသူ၏စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ = သတ်လိုစိတ်ဖြင့်၊ ပဒုဋ္ဌစိတ္တော = ပဒုဋ္ဌစိတ်ရှိသည်၊ ဝါ = ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်ရှိသည်"ဟူ၍ ဝဓကစိတ္တေနပုဒ်ကို ပဒုဋ္ဌစိတ္တောပုဒ်၏ အဘိနှစ်ထပ်သောနကြောင့်ရမည်ဖြစ်၏၊ ဤအဖွင့်ဝါကျသည် "ပညဝါတိ ဝိပဿနာ ပညာယ ပညဝါ"ဟူသော အဖွင့်ဝါကျမျိုးပင်ဖြစ်၏။ တနည်းကြောင့်ရသော်–

"ဝဓကစိတ္တေန=သတ်လိုစိတ်သည်၊ (ဒေါသမူစိတ်သည်) ပဒုဋ္ဌစိတ္တော =ဖျက်ဆီးအပ်သောပင်ကို မူရင်းစိတ်ရှိသည်"ဟူ၍ ဝဓကစိတ္တေနပုဒ်ကို ပဒုဋ္ဌ ပုဒ်၏ အဝုတ္တကတ္တားသော်လည်း ကြောင့်၏၊ ယင်းသို့ကြောင့် ပင်ကိုမူရင်း ဖြစ်သော ပဘဿရစိတ်ကို ဝဓကစိတ်က ဖျက်ဆီးသည်ဟု အနက်ယူသင့်၏။

အခွင့်အလမ်းသည်၊ အနဝကာသော=တည်း။ ဧတံ ဌာနံ=သည်၊ နဝိဇ္ဇတိ=မရှိ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ (ယေန ဌာနေန)=ကြောင့်၊ ကိသော=တခုတည်းသော၊ လောကာဓိပတိယာ=စကြဝဠာ၌၊ ဧကောဝ=တဆူတည်းသာဖြစ်သော၊ အရဟံ=ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယ္ယ=ပွင့်တော်မူနိုင်၏။ ဧတံ ဌာနံစ=(တဆူတည်းသာ ပွင့်တော်မူခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်ကား၊ ဝိဇ္ဇတိ ဓေါ=ရှိသည်သာ၊ ဧတံ ဌာနံ=သည်၊ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ပဌမော=သော၊ ဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၁၅-အဌာနပါဠိ၊ ၂-ဒုတိယဝဂ်

၂၇၈၊ ၂၈၆။ ကိသော=တခုတည်းသော၊ လောကာဓိပတိယာ=လောကာဓိပတိ၌၊ ဝါ=စကြဝဠာ၌၊ စက္ကဝတ္တိ=စကြာရတနာကို လည်စေနိုင်ကုန်သော၊ ဝါ=စကြဝဠာတေးမင်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒွေ=နှစ်ဦးကုန်သော၊ ရာဇာနော=ဘုရင်မင်းတို့သည်။ ပ။ ဥပ္ပဇ္ဇေယ္ယုံ=ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ပ။ စက္ကဝတ္တိ=စေနိုင်သော၊ ဝါ=သော၊ ဧကော=တဦးတည်းသော၊ ရာဇာ=ဘုရင်မင်းသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယ္ယ=ဖြစ်နိုင်၏။ ပ။ ဣတ္ထိ=မိန်းမသည်၊ အရဟံ=သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=သည်၊ အသ=ဖြစ်ရာ၏။ ပ။ ပုရိသော=သည်။ ပ။ အသ=ဖြစ်နိုင်၏။ ပ။ ဣတ္ထိ=သည်၊ စက္ကဝတ္တိ=သော၊ ရာဇာ=သည်၊ အသ=ဖြစ်ရာ၏။ ပ။ သက္ကတ္တံ=သိကြားမင်းအဖြစ်ကို၊ ကာရေယ္ယ=ပြုစေရာ၏၊ [သိကြားမင်းပြုလုပ် အုပ်ချုပ်ရာ၏ဟူလို။ တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၇၁) သုတ်မှ ရဖွယ် ကာရေယ္ယ-၌ ရေးဦးမည်။] ဧတံ ဌာနံ=သည်၊ အဌာနံ=တည်း၊ သော အဝကာသော=သည်၊ အနဝကာသော=တည်း၊ [တို့နောက် "နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ၊ ဌာနဉ္စ ဓေါ"စသည် ဆက်ဆို။]။ ပ။

မာရတ္တံ=မာရ်မင်း၏အဖြစ်ကို၊ ကာရေယ္ယ=၏၊ [အဌာနမေတံ စသည် ဖော်ဆို]။ ပ။ ဗြဟ္မတ္တံ=မဟာဗြဟ္မာ၏ အဖြစ်ကို။ ပ။ ကာယဒုစ္စရိတသ=ကာယဒုစရိုက်အကုသိုလ်၏၊ ဝါ=ကာယဒ္ဒါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ် ကာယကံသုံးပါး၏၊ ဣဏ္ဍော=အလိုရှိအပ်သော၊ ကဏ္ဍော=နှစ်သက်အပ်သော၊ မနာပေါ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ ဝိပါကော=အကျိုးသည်၊ နိဗ္ဗတ္တေယ္ယ=ဖြစ်ရာ၏။ ပ။ အနိဋ္ဌော=အလိုမရှိအပ်သော။ ပ။ ဝစီဒုစ္စရိတသ=ဝစီဒုစရိုက်အကုသိုလ်၏၊ ဝါ=ဝစီဒ္ဒါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်

သော အကုသိုလ် ဝစီကံလေးပါး၏။ ပ။ မနောဒုစ္စရိတသ=မနောဒုစရိုက် အကုသိုလ်၏၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ် မနောကံ သုံးပါး၏။ ပ။

၁၅–အဌာနပါဠိ၊ ၃–တတိယဝဂ်

၂၈၇။ ၂၉၅။ ကာယသုစရိတသ=ကာယသုစရိုက်ကုသိုလ်၏ ဝါ= ကာယဒွါရဖြင့် ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်ကာယကံ သုံးပါး၏။ ပ။ ဝစီသုစရိတသ=ဝစီသုစရိုက်ကုသိုလ်၏၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့် ကောင်းစွာပြုကျင့် အပ်သော ကုသိုလ်ဝစီကံလေးပါး၏။ ပ။ မနောသုစရိတသ=ကုသိုလ်၏၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့် ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်မနောကံသုံးပါး၏။ ပ။ ကာယဒုစ္စရိတသမ်ဂီ=ကာယဒုစရိုက်နှင့် ပြည့်စုံသောသူသည်၊ တန္နိဒါနာ =ထိုကာယဒုစရိုက်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ တပ္ပစ္စယာ=ထိုကာယဒုစရိုက် ဟူသောအကြောင်းပစ္စည်းကြောင့်၊ ကာယဿ၊ ၏၊ [စာဝိဒ်–၄၃၊ ၄၄–၌ ကြည့်။]။ ပ။ ဥပပဇ္ဇေယျ=လားရောက်ရာ၏၊ ဧတံ ဌာနံ=(နတ်ပြည်သို့ လား ရောက်ခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းသည်၊ အဌာနံ။ ပ။ အဌာနပါဠိ=အဌာန ပုဒ်ဖြင့် ဟောကြားအပ်သော ပါဠိသည်၊ နိဋ္ဌိတာ=ပြီးပြီ။

၁၆–ကေဝမ္ဘပါဠိ၊ ၁–ပဌမဝဂ်

၂၉၆။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ကေဝမ္ဘော = တခုသောတရားသဘောသည်၊ ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်၊ ဗဟုလီကတော=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လတော်) ကေန္တ နိဗ္ဗိဒါယ=မရွှတ် ကေန် သံသရာဝဋ်ဌ ငြီးငွေ့ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝိရာဂါယ=သံသရာဝဋ်ဌ မတပ်မက်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိလေသာတို့၏ ကင်းကွာပျက်စီးခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ နိရောဓာယ=(မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်) ကိလေသာတို့၏ အပြီးသုတ် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝါ=သံသရာဝဋ်၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဥပသမာယ=ကိလေသာတို့၏ ကင်းငြိမ်းခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ အဘိညာယ=

(အနိစ္စတာ စသော လက္ခဏာသုံးပါးသို့တင်၍) အထူးသိခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ သမ္ဘောဝယ=သစ္စာလေးပါးကို သိခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝါ=မဂ်ဉာဏ်လေးပါးကို ထိုးထွင်းမြင်သိ ရရှိခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာနာယ=အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ (ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာစသည်မှ ကင်းသော ရုပ်နာမ်ခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော အမတဓာတ် အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာလည်းကောင်း) သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ ကေဝမ္ဘော = တခုသော တရားသဘောဟူသည်၊ ကတမော = အဘယ်နည်း၊ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ=ဘုရားဂုဏ်တော်တို့ကို အာရုံပြု၍ ထပ်တလဲလဲ အောက်မေ့သော သတိပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ အယံ ကေဝမ္ဘော = ဤဗုဒ္ဓါနုဿတိဟူသော တခုသော တရားသဘောသည်၊ ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတောဟု=သည်။ ပ။

၂၉၇။ ဓမ္မာနုဿတိ=တရားဂုဏ်တော်တို့ကို အာရုံပြု၍ ထပ်တလဲလဲ အောက်မေ့သော သတိပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ကေဝမ္ဘော=ဤဓမ္မာနုဿတိဟူသော တခုသောတရားသဘောသည်၊ ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတောဟု=သည်။ ပ။ သံဃာနုဿတိ=သံဃာ့ဂုဏ်တော်တို့ကို အာရုံ....တည်း။ ပ။ သီလာနုဿတိ=မိမိ၏ ဖြူစင်သောသီလကို အာရုံ....တည်း။ ပ။ စာဂါနုဿတိ=မိမိ၏ စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူခါန်းမှုကို အာရုံ....တည်း။ ပ။ ဒေဝတာနုဿတိ=နတ်တို့၏ သဒ္ဓါသီလ အစရှိသောဂုဏ်နှင့်တူသော မိမိ၏သဒ္ဓါသီလအစရှိသော ဂုဏ်တို့ကို အာရုံ....တည်း၊ [နတ်တို့သည် သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံကြသဖြင့် နတ်ပြည်၌ဖြစ်ကြရ၏၊ ငါ့မှာလည်း ထိုဂုဏ်များရှိ၏ဟု နတ်တို့ကိုသက်သေပြု၍ မိမိ၏ သဒ္ဓါစသောဂုဏ်တို့ကို အောက်မေ့နေခြင်း တည်း။]။ ပ။ အာနာပါနုဿတိ=ထွက်သက်ဝင်သက်လေတို့ကို အာရုံပြု၍ ရှုမှတ်သော သတိပေတည်း။ ပ။ မရဏာဿတိ=သေခြင်းတရားကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သတိပေတည်း။ ပ။ ကာယဂတာသတိ=ဆံပင်၊ မွေးညင်းစသည်တို့၏ အစုအဝေးဌ အာရုံပြုလျက်ဖြစ်သော သတိတည်း။ ဥပသမာနုဿတိ=ဒုက္ခငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ထပ်တလဲလဲ အောက်မေ့သော သတိပေတည်း။ ဝါ= ကိလေသာတို့ကို ကင်းငြိမ်းစေတတ်သောအရိယမဂ်ကို အာရုံ....တည်း။ ပ။

၁၆–ကေဝမ္ဘပါဠိ၊ ၂–ဒုတိယဝဂ်

၂၉၈။ ဥဝေ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) မိဿာဒိဋ္ဌိ ယထာ=ဤ (ဒြေပါးသော) မှားယွင်းသော အယူကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤမှားယွင်းစွာ မြင်တတ်သော သဘောတရားကဲ့သို့၊ [မိဿာ ဝိပရီတတော ပဿတီတိ မိဿာဒိဋ္ဌိ] ဝါ=ဤ

မှားယွင်းစွာမြင်ကြောင်း သဘောတရားကဲ့သို့၊ [မိစ္ဆာ ပဿတိ တောယာတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ] ဝါ=ဤမှားယွင်းစွာမြင်ခြင်း သဘောတရားကဲ့သို့၊ [မိစ္ဆာ ဒဿနံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ] (ဒေါ=ဤအတူ၊) အည်=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမှ တပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကသေ=မှားယွင်းသော အယူရှိသောသူမှာ။ ပ။ ဣဒံ (အယံ) သမ္မာ ဒိဋ္ဌိ ယထာ=ဤမှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ကဲ့သို့၊ ဝါ=ဤမှန်ကန်စွာ မြင်တတ်သော ဉာဏ်ကဲ့သို့။ ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကသေ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသောသူမှာ။ ပ။ ၃၀၂။ အနုပ္ပန္နာ=သော၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဝါ=မှားယွင်းသော အယူသည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ ဥပ္ပန္နာ=သော၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဝါ=လည်း၊ ပဝဍ္ဎတိ=တိုးပွားဖြစ်၏။ ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဝါ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်သည်လည်း။ ပ။ ၃၀၄-၅။ ယေန (ဓမ္မေန)=ဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ ကာယသ=။ပ။ ဥပပဇ္ဇန္တိ =လားရောက်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ယထာ=သို့၊ (ဒေါ=တူ) အည်=သော၊ တံ ဧကဝမ္မမ္ပိ=မျှလည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ =မှားယွင်းသော အယူနှင့်၊ သမန္နာဂတာ=ပြည့်စုံကုန်သော၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့ သည်။ ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်နှင့်။ ပ။

၃၀၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကသေ=မှားယွင်းသော အယူရှိသော၊ ပုရိသပုဂ္ဂလသေ=ယောကျ်ားဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ [သမာဒိန္နံ-ဌိတပ်] ယဉ္စေဝ ကာယကမ္မံ = အကြင်ကာယက်ကိုလည်း၊ ယထာဒိဋ္ဌိ=မိစ္ဆာအယူ ဟူဟူသမျှ အားလျော်စွာ၊ သမတ္တံ=အပြည့်အစုံ၊ သမာဒိန္နံ=(အစ အလယ် အဆုံးတို့ဌိ) ထပ်တူညီမျှ ယူအပ်ပြီ၊ [သံ=သမံ=ထပ်တူညီမျှ + အာဒိန္နံ=ယူအပ်ပြီ၊] ဝါ= ဆောက်တည်အပ်ပြီ၊ ယဉ္စ ဝစီကမ္မံ=အကြင်ဝစီက်ကိုလည်း၊ ယထာဒိဋ္ဌိ=စွာ၊ သမတ္တံ=စုံ၊ သမာဒိန္နံ=ပြီ၊ ယဉ္စ မနောကမ္မံ=အကြင်မနောက်ကိုလည်း၊ ယထာ ဒိဋ္ဌိ=စွာ၊ သမတ္တံ=စုံ၊ သမာဒိန္နံ=ပြီ၊ (အသ=ထိုမိစ္ဆာအယူရှိသူ၏) ယာ စ စေတနာ = (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော) အကြင်စေတနာသည်လည်းကောင်း၊ ယာ စ ပတ္ထနာ=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော) အကြင်တောင့်တမှု တဏှာသည် လည်းကောင်း၊ ယော စ ပဏိဓိ=(စေတနာ ပတ္ထနာတို့၏အစွမ်းဖြင့်) အကြင် စိတ်ကို ထားခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ယော စ သင်္ခါရာ=(စေတနာ စသည် တို့နှင့်ယှဉ်သော) အကြင်ဖဿ အစရှိသော သင်္ခါရတို့သည်လည်းကောင်း၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏၊) သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ တေ ဓမ္မာ=ထိုတရားတို့သည်၊ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်တကွ ကံသုံးပါး, စေတနာ, ပတ္ထနာ, ပဏိဓိ, သင်္ခါရဟူသော ထိုတရားတို့သည်) အနိဋ္ဌာယ = အလိုမရှိအပ်သော အကျိုးဝိပါက်အလို့ငှာ၊ အကန္တာယ=မနှစ်သက်အပ်သောအကျိုးဝိပါက်အလို့ငှာ၊ အမနာပါယ=စိတ်နှလုံး ကို မတိုးပွားစေတတ်သော အကျိုးဝိပါက်အလို့ငှာ၊ အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့အလို့ ငှာ၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တံ=ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းသည်၊

ကိသ ယောတု=အဘာယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ=ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ (ယသ္မာ) =အကြင်ကြောင့်၊ အသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဒိဋ္ဌိ=မိစ္ဆာအယူသည်၊ ပါပိကာ=ယုတ်ညံ့ဆိုးဝါးလှ၏၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်တည်း၊)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယ္ယထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ အလ္လာယ=စိုသော၊ ပထဝိယာ=မြေ၌၊ နိက္ခိတ္တံ=ကြဲချစိုက်ပျိုးအပ်သော၊ နိမ္မဒိဓ ဝါ=တမာစေ့သည်လည်းကောင်း၊ ကောသာတကိဓ ဝါ=သဗွတ်ခါးစေ့သည်လည်းကောင်း၊ တိတ္တကာလာဗုဓ ဝါ=ဗူးခါးစေ့သည်လည်းကောင်း [တိတ္တက=ခါးသော+အလာဗု=ဗူး] ယဉ္စေ ပထဝိရသံ=အကြင်မြေဆီသြဇာ အရသာကိုလည်း၊ ဥပါဒိယတိ=စုပ်ယူ၏၊ ယဉ္စ အာပေါရသံ=အကြင်ရေ၏သြဇာ အရသာကိုလည်း၊ ဥပါဒိယတိ=၏၊ သဗ္ဗံ=အားလုံးသော၊ တံ=ထိုစုပ်ယူအပ်သမျှ မြေရေသြဇာ အရသာသည်၊ တိတ္တကတ္တာယ=ခါးသည်အဖြစ်ငှာ၊ ကဋုကတ္တာယ=ခါးသက်သည်အဖြစ်ငှာ၊ အသာတတ္တာယ=မရှိုသည် အဖြစ်ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ (ယသ္မာ)=ကြောင့်၊ အသ=ထိုတမာစသည်၏၊ ဒိဓ=မျိုးစေ့သည်။ ပါပက=ညံ့ဖျင်း၏၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်ပေတည်း၊) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။

၃၀၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကသ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသော။ ပ။ ယထာဒိဋ္ဌိ=သမ္မာအယူ ဟူဟူသမျှ အားလျော်စွာ။ ပ။ သမာဒိနံ=ပြီ၊ (အသ=ထိုမှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသောသူ၏၊) ယာ စ စေတနာ=(သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့် တကွဖြစ်သော) အကြင်စေတနာသည်လည်းကောင်း၊ ယာ စ ပတ္ထနာ=(သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော) အကြင်တောင့်တမှု တဏှာသည်လည်းကောင်း၊ ယော စ ပဏိဓိ=လည်းကောင်း။ ပ။ တေ ဓမ္မာ=ထိုတရားတို့သည်၊ (သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့်တကွ ကံသုံးပါး, စေတနာ,ပတ္ထနာ, ပဏိဓိ, သခ်ါရဟူသော ထိုတရားတို့သည်) ဣဋ္ဌာယ=အလိုရှိအပ်သော အကျိုးဝိပါက်အလို့ငှာ။ ပ။ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှာ၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ။ ပ။ ဒိဋ္ဌ=(လောကီလောကုတ္တရာ) သမ္မာဒိဋ္ဌိသည်၊ ဘဒ္ဒိကာ=ကောင်းမြတ်၏၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်ပေတည်း၊)။ ပ။ နိက္ခိတ္တံ=သော၊ ဥစ္ဆုဓိဓ ဝါ=ကြဲမျိုးစေ့သည်လည်းကောင်း၊ သာလိဓိဓ ဝါ=သလေးစပါး မျိုးစေ့သည်လည်းကောင်း၊ မုဒ္ဒိကာဓိဓ ဝါ=သပြက်မျိုးစေ့သည်လည်းကောင်း။ ပ။ မဓုရတ္တာယ=ချိုသည်အဖြစ်ငှာ၊ သာတတ္တာယ=သာယာဖွယ်၏အဖြစ်ငှာ၊ အသေစနကတ္တာယ=အခြားအရသာတာတ် ထည့်ခတ်ဖြည့်လောင်းရခြင်း မရှိသည်အဖြစ်ငှာ။ ပ။ အသ=ထိုကြောင့်သည်၏၊ ဓိဓ=သည်၊ ဘဒ္ဒက=ကောင်းမြတ်၏၊ (ဣတိ=တည်း၊)။ ပ။

၁၆–၈ကခမ္ဘပါဠိ၊ ၃–တတိယဝဂ်

၃၀၈–၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ၈ကဲပုဂ္ဂလော=တဦးသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောကေ=သတ္တလောကဌ၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော=ဖြစ်လသော်၊ [စာပိုဒ်–၁၃၀–ဌ်ကြည့်]။ပ။ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ = ဖြစ်၏၊ ၈ကပုဂ္ဂလော=တဦးသောပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမော=နည်း၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော=မှားယွင်းသော အယူရှိသူသည်၊ (မမြဲခြင်း, ဆင်းရဲခြင်း စသော သဘောရှိသော ခန္ဓာငါးပါးတို့ဌ် မြဲ၏ ချမ်းသာ၏ စသည်ဖြင့် မှားယွင်းသော အယူရှိသူသည်) ဝိပရိတဒဿနော=ဖောက်ပြန်သော အမြင်ရှိသူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုမှားယွင်းဖောက်ပြန်သောအယူရှိသူသည်၊ ဗဟုဇနံ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ သဒ္ဓမ္မာ=ချီးမွမ်းအပ် ကောင်းမြတ်သော ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးမှ၊ ဝုဋ္ဌာပေတွာ=ထစေ၍၊ ဝါ=ဆွဲထုတ်ဖယ်ရှား၍၊ အသဒ္ဓမ္မေ=ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အကုသိုလ်ကမ္မပထတရားဆိုး ဆယ်ပါးဌ်၊ ပတိဋ္ဌာပေတိ=တည်မြဲစေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ၈ကပုဂ္ဂလော=ဤတဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ပ။ ၃၀၉။ [စာပိုဒ်–၁၄၀–ဌ်လည်းကြည့်] သမ္မာဒိဋ္ဌိကော=မှန်ကန်သော အယူရှိသူသည်၊ အဝိပရိတဒဿနော=မဖောက်ပြန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုမှန်ကန်သော အယူရှိသူသည်။ ပ။

၃၁၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ (အယံ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ=ဤနိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည်၊ မဟာသာဝဇ္ဇာ ယထာ=ကြီးလေးသော အပြစ်ရှိသကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ ယံ=အကြင်တရားသည်ကား၊ မဟာသာဝဇ္ဇံ=ကြီးလေးသော အပြစ်ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အည်=နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမှ တပါးသော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဟာသာဝဇ္ဇာနိ=ကြီးလေးသော အပြစ်ရှိသော တရားတို့သည်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပရမာနိ=နိယတ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသာလျှင် အလွန်ကဲဆုံး တရားရှိကုန်၏၊ [မဟာသာဝဇ္ဇတရား အားလုံးတို့တွင် နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသာလျှင် အဆိုးဝါးဆုံးဖြစ်၏ ဟူလို။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ၈၀ ပရမာ ဥက္ကံသဂတာ ၈တောသန္တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပရမာနိ] ဣတိ (အဝေါစ)။

၃၁၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မက္ခလိ=မက္ခလိမည်သော၊ ဣဒံ(အယံ)မောဃပုရိသော ယထာ=ဤစျာန်နှင့်မဂ်ဖိုလ် မသိမမှီး အချည်းနှီး ယောကျ်ားကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ ယော=အကြင်သူသည်၊ ဗဟုနေအဟိတာယ။ ပ။ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အည်=မက္ခလိမှ တပါးသော၊ တံ ၈ကပုဂ္ဂလမှိ=(သတ္တဝါတို့ ဆင်းရဲခြင်းငှာ ပြုကျင့်သော) ထိုတဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်မျက်လည်း။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗဟုနံ=များစွာကုန်သော၊ မစ္ဆာနံ=ငါးတို့၏၊ အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့အလို့ငှာ၊ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ အနယာယ=မကြီးပွားခြင်းငှာ၊ ဗျသနာယ=ပျက်စီးခြင်းငှာ၊ နဒီမုခေ=မြစ်နှစ်ခုတို့ပေါင်းဆုံရာအဝဌ်၊ ခီပ္ပံ=မြန်းကို၊ ဥဒ္ဓေယျ သေယျထာပိ=ထောင်ထားရာသကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ မက္ခလိ=သော၊ မောဃပုရိသော=သည်၊ ဗဟုနံ=ကုန်သော၊ သတ္တာနံ=သတ္တဝါ

တို့၏။ ပ။ ဗျသနာယ=ဌာ၊ မနုဿခိပ္ပံ မညေ=လူသတ်မြှုံးကဲ့သို့၊ [လူတို့ ကျရောက် သေကျေပျက်စီးပို့ ထောင်ထားအပ်သော မြှုံးကဲ့သို့။ မနုဿာနံ (ဗျသနာယ သြဠီတဲ) ခိပ္ပံ မနုဿခိပ္ပံ] လောကေ=သတ္တလောကဌ၊ ဥပ္ပဇ္ဇော= ဖြစ်လာ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊)

၃၁၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုရက္ခာတေ=မကောင်းသဖြင့် ဟောကြားအပ်သော၊ ဝါ=လွဲမှားစွာ ဟောကြားအပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယေ=အဆုံးအမတရားဌ၊ (မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၏ အပြင်အပ အဆုံးအမတရားဌ) [ဝိနေတိ ဘောနာတိ ဝိနယော၊ ဓမ္မော စ သော ဝိနယော စာတိ ဓမ္မဝိနယော=ဆုံးမကြောင်း တရား] ယော စ=အကြင်ဆရာသည်လည်း၊ သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာနာယူ ကျင့်သုံးစေ၏၊ [သံ=ကောင်းစွာ+အာ,ဒါ=နာယူ+ဏာပေ=စေ+တိ=၏] ယဉ္စ= အကြင်တပည့်ကိုလည်း၊ သမာဒပေတိ=၏၊ ယော စ=အကြင်တပည့်သည်လည်း၊ သမာဒပိတော=ဆရာက ကောင်းစွာနာယူကျင့်သုံး စေအပ်သည်၊ ဝါ=ဆရာက ဟောပြောဆုံးမအပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍)၊ တထတ္တာယ=ထိုဟောပြော ညွှန်ပြ ချက်နှင့် ပြည့်စုံသည်အဖြစ်ဌာ၊ ပဋိပဇ္ဇတိ=ကျင့်၏၊ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ တေ=ထိုဆရာတပည့်တို့သည်၊ ဗဟုံ=များစွာသော၊ အပုညံ=မကောင်းမှုကို၊ ပသဝန္တိ=မိမိသန္တာန်ဌ ဖြစ်ပွားစေကုန်၏၊ တံ=ထိုသို့ ဖြစ်ပွားစေခြင်းသည်၊ ကိသ ဟေတု=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓမ္မသ=တရား၏၊ ဝါ=ကို၊ ဒုရက္ခာတတ္တာ =မကောင်းသဖြင့် ဟောထားအပ်သည် အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ)။

၃၁၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သွာက္ခာတေ=ကောင်းစွာ ဟောကြားအပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယေ=(တုတ်, ဓားမပါ) တရားဖြင့် ဆုံးမရာ မြတ်စွာဘုရားသာသနာ တော်ဌ၊ [ဓမ္မေန ဝိနယော ဒဏ္ဍာသတ္ထေဟီတိ ဓမ္မဝိနယော။ သံယုတ် ဋီကာ၊ ပ–၈၅]။ ပ။ သွာက္ခာတတ္တာ=ကောင်းစွာ ဟောထားအပ်သည် အဖြစ် ကြောင့်တည်း။ ပ။ ၃၁၄–ဒါယကေန=ပေးလှူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မတ္တာ=အတိုင်း အတာကို၊ ဓနိတဗ္ဗာ=သိထားသင့်၏၊ ပဋိဂ္ဂါဟကေန=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နော ဓနိတဗ္ဗာ=သိထားသင့်သည် မဟုတ်၊ (သိထားဖို့ တာဝန်မရှိ)။ ပ။ တံ=ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းသည်။ ပ။ ၃၁၆–၇။ ယော=အကြင်သူသည်၊ အာရဒ္ဓဝိရိယော =အားထုတ်အပ်သော လုံ့လရှိ၏၊ သော = ထိုသူသည်၊ ဒုက္ခံ = ဆင်းရဲစွာ၊ ဝိဟရတိ=နေရ၏၊ တံ=ထိုသို့နေရခြင်းသည်။ ပ။ ကုသီတော=ပျင်းရိ၏။ ပ။ သုခံ=ချမ်းသာစွာ။ ပ။

၃၂၀–၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အပ္ပမတ္တကောပိ=နည်းသော အတိုင်းအတာ ရှိသည်သော်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=အနည်းငယ်မျှသော်လည်း ဖြစ်သော၊ ဂုဏော =မစင်ကျင်ကြီးသည်၊ ဒုဂ္ဂန္ဓော=မကောင်းသောအနံ့ရှိသည်။ ယောတိ သေယျ ထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ပင်၊ အဟံ=ငါသည်၊ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ

=အချိန်ကာလ အနည်းငယ်မျှရှိသည်သော်လည်းဖြစ်သော၊ ဘဝံ=(လူနတ်စသော) ဘဝပဋိသန္ဓေကို၊ နဝဏ္ဏောမိ=မချီးမွမ်း၊ အန္ဓ မသော=အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့်၊ အစ္ဆရာ သယံဘဝတ္တမ္ဘိ=လက်ဖျောက် တချက်တီးခိုက်လောက်မျှ ရှည်ကြာသည် သော်လည်း ဖြစ်သော၊ (ဘဝံ=ဘဝပဋိသန္ဓေကို၊ နဝဏ္ဏောမိ=မချီးမွမ်း)။ ပ။ မုတ္တံ=ကျင်ငယ်သည်၊ ဒုဂ္ဂန္ဓံ=သည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ=သို့။ပ။ ခေဠော= တံထွေးသည်၊ ဒုဂ္ဂန္ဓော=သည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ။ ပ။ ပုဗ္ဗော=ပြည်သည်။ ပ။ လောဟိတံ=သွေးသည်။ ပ။ တတိယော၊ ဝဂ္ဂေါ=တည်း။

၁၆–ကေဝမ္ဘပါဠိ၊ ၄–စတုတ္ထဝဂ်

၃၂၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ ဣမသ္မိं ဓမ္မဒိဋ္ဌေ=ဤ သင်ပြောကျန်း၌၊ [ဤသင်ပြောပင်အမှတ်အသားဖြင့် ထင်ရှားသောကျန်း၌။ ဓမ္မဃောပညာတော ဒိဋ္ဌေါ ဓမ္မဒိဋ္ဌေါ] အာရာမရာမဏေယျကံ=ပန်းခြံ သစ်သီးခြံတို့၏ ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်းကုန်သည် အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပျော်မွေ့ဖွယ် ပန်းခြံ သစ်သီးခြံသည်လည်းကောင်း၊[1] [အာရာမ=အာရာမ်၊ ခြံ] ဝနရာမဏေယျကံ =တောတို့၏ ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်းကုန်သည် အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ =ပျော်မွေ့ဖွယ်တောသည်လည်းကောင်း၊ ဘူမိရာမဏေယျကံ=မြေပြန့်မြေညီ အရပ်တို့၏ ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်းကုန်သည် အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊

၁။ အာရာမရာမဏေယျကံစသည်။ ။ ဤပုဒ်တို့၏ နောက်တနည်း အနက်မှာ သင့်လျော်၍ ပေးရသောအနက်တည်း။ ဝစနတ္ထကိုကား သဒ္ဒါအနေ အထားသို့လိုက်၍ "ရမိတဗ္ဗာတိ ရမဏီယာ၊ ရမဏီယာနံ ဘာဝေါ ရာမဏေယ္ယံ (ကျေးဇူးပြုခြင်း)တမေव ရာမဏေယျကံ၊ အာရာမာနံ ရာမဏေယျကံ အာရာမရာ မဏေယျကံ"ဟုပြု။ သဒ္ဒါကျမ်း ဟူသမျှတို့၏ ဘာဝတဒ္ဓိတ်ခန်းတို့၌ကား "ရာမဏီယက်"ဟုချည်း ရပ်စိရင်သည်။ ဥဂ္ဂတံ ကူလံ ဥသိတဘာဝေါ တေသာတိ ဥက္ကူလ=မြင့်တက် မိုမောက်သည်၏ အဖြစ်ရှိသောအရပ်၊ ဝါ= မြင့်မောက်သောအရပ်။ ဝိဂတံ အပဂတံ ကူလံ တေသာတိ ဝိကူလ=ကင်းသော မိုမောက်သည် အဖြစ်ရှိသောအရပ်၊ ဝါ=ချိုင့်ဝှမ်းအရပ်။ ဒုက္ခေန ကစ္ဆီယတေတိ ဒုဂ္ဂံ၊ ဝိသေသေန ဒုဂ္ဂံ ဝိဒုဂ္ဂံ၊ နဒီနံ ဝိဒုဂ္ဂံ နဒီဝိဒုဂ္ဂံ=မြစ်တို့၏ အထူးခွက်ခဲစွာ သွားအပ်သောအရပ် (မြစ်ပွါးလက်တက်အရပ်)။ တိကနိပါတ်စာဝိဒ် (၅၁)၌ကား မြစ်အလယ်ကျန်းကိုယူရ၏။

ပေါက္ခရဏိရာမဏေယျက်=ရေကန်တို့၏ ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်းကုန်သည် အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပျော်မွေ့ဖွယ်ရေကန်သည်လည်းကောင်း၊ အပ္ပ မတ္တက်=နည်းသောအတိုင်းအတာရှိ၏။

အထခေါ=စင်စစ်သော်ကား၊ ဥက္ကာ္ဏလဝိကူလ=မြင့်မောက်သောအရပ်, ချိုင့်ဝှမ်းအံ့ရပ်လည်းဖြစ်သော၊ နဒီဝိဒုဂ္ဂ=အစိတ်စိတ်အမှာမှာကွဲသဖြင့် ခက်ခဲစွာ သွားလာရသော မြစ်မှာမြစ်ဟွားအရပ်လည်းဖြစ်သော၊ ခါဏုကဏ္ဏကဋ္ဌာနံ= သစ်ငုတ်, ဆူးငြောင့်ပေါများသော အရပ်လည်းဖြစ်သော၊ ပဗ္ဗတဝိသမံ=မညီ ညာသော တောင်ကုန်းအရပ်လည်းဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယံ ဣဒံ ဌာနံ)=အကြင် အရပ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊) စတသေဝ(ဌာနံ)=ထိုအရပ်သည်သာ၊ ဗဟုတရံ=သာ၍ များ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ယေ (သတ္တာ)=အကြင်သတ္တဝါ တို့သည်၊ ထလဇာ=ကြည်းကုန်း၌ ဖြစ်ကုန်၏၊ တေ သတ္တာ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်၊ အပ္ပကာ=နည်းပါးကုန်၏၊ အထခေါ=ကား၊ ယေ(သတ္တာ)=တို့သည်၊ သြဒကာ =ရေ၌ဖြစ်ကုန်၏၊ [ဥဒကေ ဇာတာ သြဒကာ] စတေဝ သတ္တာ=ထိုသတ္တဝါတို့ သည်သာ၊ ဗဟုတရာ=သာ၍များကုန်၏။

၃၂၃။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ ဝေမေဝံ = ပင်၊ ယေ(သတ္တာ) = တို့သည်၊ မနုဿေသု=လူတို့၌၊ ပစ္စာဇာယန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တေ သတ္တာ=တို့သည်၊ အပ္ပကာ =ကုန်၏၊ အထခေါ=ကား၊ ယေ(သတ္တာ)=တို့သည်၊ မနုဿေဟိ=လူတို့မှ၊ အညတြ=အခြားသော အပါယ်လေးဘုံသားတို့၌၊ ပစ္စာဇာယန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ စတေဝ သတ္တာ=သာ၊ ဗဟုတရာ။ ပ။ ယေ (သတ္တာ)=တို့သည်၊ မဇ္ဈိမေသု= အလယ်ပိုင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဇနပဒေသု=(ပတိရူပဒေသဖြစ်သော) ဇနပုဒ်တို့၌၊ ပစ္စာဇာယန္တိ=၏၊ တေ သတ္တာ အပ္ပကာ၊ အထခေါ ယေ(သတ္တာ)=တို့သည်၊ ပစ္စန္တိမေသု=(ပတိရူပဒေသ၏) အစွန်အဖျားဌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဇနပဒေသု= ဇနပုဒ်တို့၌၊ အဝိညာတာရေသု = မသိနားမလည်ကုန်သော၊ မိလက္ခေသု = မိလက္ခလူရိုင်းတို့၌၊ ပစ္စာဇာယန္တိ=၏၊ စတေဝ သတ္တာ ဗဟုတရာ။ ပ။

၃၂၄။ ယေ(သတ္တာ)=တို့သည်၊ ပညဝန္တော=ပညာရှိကုန်၏၊ (ကမ္မသ ကတာပညာ, စာနုပညာ, ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာ, ဖိုလ်ပညာ ရှိကုန်၏) အဇ္ဇာ=ထုံထိုင်းဖျင်းအသူ မဟုတ်ကုန်၊ အနေဠမူကာ=ခံတွင်းမှ လျှာကျသော အာရည်တံထွေး မရှိကုန်၊ [မုခတော ဂလတိတိ မုခါ၊ ဇဋာ မုခါ ယေသန္တိ ဇဋမူကာ။ မုခကို မူဂပြု၊ နဲ ဇဋမူကာ အနေဠမူကာ] သုဘာသိတဒုဗ္ဘာသိတသ =ကောင်းစွာပြောအပ်သော စကား, မကောင်းသဖြင့် ပြောအပ်သောစကား၏၊ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ အညာတုံ=သိခြင်းငှာ၊ ပဋိဗလာ=စွမ်းနိုင်ကုန်၏၊ တေ သတ္တာ အပ္ပကာ၊ အထခေါ ယေ (သတ္တာ) ဒုပ္ပညာ=ပညာမရှိကုန်၊ ဇဋာ =ထုံထိုင်းဖျင်းအကုန်၏၊ ဇဋမူကာ=ခံတွင်းမှ လျှာကျသော်အာရည် တံထွေး

ရှိကုန်၏။ ပ။ အညာတုံ=ဌာ၊ နပဋိဗလာ=မစွမ်းနိုင်ကုန်၊ ဧတေ၀ သတ္ထာ ဗဟုတရာ။

၃၂၅၊ ၃၃၀။ အရိယေန=မြင့်မြတ်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော၊ ပညာ စက္ခုနာ=ပညာမျက်စိနှင့်၊ (ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာမျက်စိနှင့်) သမန္နာဂတာ= ပြည့်စုံကုန်၏။ ပ။ အဝိဇ္ဇာဂတာ = အဝိဇ္ဇာအမှောင်နှင့် တကွဖြစ်ကုန်၏။ သုမ္ဘတ္တာ=ပြင်းစွာတွေ့ဝေကုန်၏။ ပ။ တထာဂတံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဒဿနာယ= ဂုဏ်တော်ထင်ထင် ဖူးမြင်ခြင်းငှာ၊ လဘန္တိ=ရကုန်၏။ ပ။ နလဘန္တိ=မရကုန်။ ။ပ။ တထာဂတပူဇေဒိတံ=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားသိစေတော်မူအပ်သော၊ (မြတ်စွာဘုရားသည် သစ္စာလေးပါး ထင်ရှားပြ၍ ဟောကြားတော်မူအပ်သော) ဓမ္မဝိနယံ=သုတ် အဘိဓမ္မာ ဝိနည်းကို၊သဝနာယ=ကြားနာခြင်းငှာ၊လဘန္တိ။ ။ပ။သုတ္တာ=ကြားနာပြီး၍၊ ဓမ္မံ=ပရိယတ္တိတရားတော်ကို၊ ဓာရေန္တိ=(မမေ့ပျောက် အောင်) မှတ်သားဆောင်ထားနိုင်ကုန်၏။ ပ။ နဓာရေန္တိ=(မမေ့ပျောက်အောင်) မမှတ်သား မဆောင်ထားနိုင်ကုန်။ ပ။ ဓာတာနံ=မှတ်သားဆောင်ထားအပ် ပြီးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=ပရိယတ္တိတရားတော်တို့၏ ၊ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဥပပရိက္ခန္တိ=စူးစိုက်၍ ကြံစည်စဉ်းစားနိုင်ကုန်၏။ ပ။ နဥပပရိက္ခန္တိ=စူးစိုက်၍ မကြံစည် မစဉ်းစားနိုင်ကုန်။ ပ။ အတ္ထံ=အကျယ်ဖွင့်ပြချက် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ အညာယ=သိ၍၊ ဓမ္မံ=ပါဠိကို၊ အညာယ=သိ၍၊ ဓမ္မာနုဓမ္မံ=နိဗ္ဗာန်တရား အားလျော်သော အကျင့်တရားကို၊ ပဋိပဇ္ဇန္တိ=ကျင့်ကုန်၏။ ပ။

၃၃၁–၄။ သံဝေဇနီယေသု=ထိတ်လန့်စေတတ်ကုန်သော၊ ဌါ=ထိတ် လန့်ခြင်းတည်းဟူသော သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ [သဟ+ သြတ္တပ္ပ + ဉာဏ = သြတ္တပ္ပစေတသိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော ဉာဏ်] ဌာနေသု= (ပဋိသန္ဓေ, အို, နာ, သေစသော) အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ=ထိတ်လန့် ကုန်၏။ ပ။ သံဝိဂ္ဂါ=ထိတ်လန့်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြ၍) ယောနိသော =ဝင့်ဆင်းရဲ ပြတ်စဲခြင်း၏ အကြောင်းအားဖြင့်၊ ပဒဟန္တိ=သမ္မပ္ပဓာန် ဝီရိယကို အားထုတ်ကြကုန်၏။ ပ။ ဝ၀သဂ္ဂါ ရမ္မဏံ=သခါရတို့ကို ပယ်စွန့်ရာနိဗ္ဗာန် အာရုံကို၊ ကရိတ္တာ=အာရုံပြုကြ၍ [တနည်း–၀၀သဂ္ဂံ+အာရမ္မဏံ–ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ "၀၀သဂ္ဂံ=သခါရတို့ကို ပယ်စွန့်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို၊ အာရမ္မဏံ=အာရုံကို၊ ကရိတ္တာ= ပြုကြ၍"ဟုလည်း အနက်ဆိုနိုင်၏။ ဝိ+အ၀+သဒ္ဒ+တ] သမာဓိ=မဂ်ဖိုလ် သမာဓိကို၊ လဘန္တိ=ရကြကုန်၏၊ စိတ္တသ=စိတ်၏၊ ဧကဂ္ဂတံ=တခုတည်းသော အာရုံရှိသည် အဖြစ်ကို၊ ဌါ=တည်ကြည်မှုကို။ လဘန္တိ။ ပ။ အနုဂ္ဂရသဂ္ဂါနံ= မွန်မြတ်သောဘောဧဉ်, မွန်မြတ်သော အရသာတို့ကို၊ [အနု+အဂ္ဂ။ အဂ္ဂ= မွန်မြတ်သော+အနု=စားဖွယ်ဘောဧဉ်။ ရသ+အဂ္ဂ] လာဘိနော=ရခြင်းရှိကုန်၏။ ပ။ နလာဘိနော=ရခြင်းမရှိကုန်၊ ဌါ=မရကြကုန်၊ ဥဿေန=ပိုင်ရှင်မရှိသော

ပစ္စည်းကို ရှာမှီးကောက်ယူခြင်းဖြင့်၊ (ဂဟိတေန=ကောက်ယူအပ်သော တော သစ်မြစ် သစ်သီးဖြင့်လည်းကောင်း) ကပါလာဘတေန=ခွက်ဖြင့် တောင်းခံ ဆောင်ယူအပ်သော ထမင်းဖြင့်လည်းကောင်း။ [ကပါလေန အာဘတံ]ယာပေန္တိ= ဓနွာကိုယ်ကို အဆက်မပြတ် ဖြစ်စေကြကုန်၏။ ဝါ=မျှတနေထိုင်ကြကုန်၏ ။ပ။

၃၃၅၊ ၃၆၅။ အတ္ထရသဿ=အရိယမဂ်၏အကျိုးဖြစ်သော ဖိုလ်လေးပါး ဟူသော အရသာကိုလည်းကောင်း၊ [အတ္ထ=အကျိုးဖြစ်သော+ရသ=အရသာ] ဓမ္မရသဿ=ဖိုလ်၏အကြောင်း မဂ်လေးပါးဟူသော အရသာကိုလည်းကောင်း၊ [ဓမ္မ=အကြောင်း] ဝိမုတ္တိရသဿ=ဒုက္ခအားလုံးမှ လွတ်မြောက်ရာနိဗ္ဗာန်ဟူသော အရသာကိုလည်းကောင်း၊ လာဘိနော=ကုန်၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ= ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ အတ္ထရသစသည်တို့ကို မရသော သတ္တဝါတို့သာ များကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣဟ=ဤ[စာပိုဒ် ၇၇–သုတ် ပြန်ကြည့်] (ဝေါ= သင်တို့သည်၊) ဧဝံ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ (ကိန္တိ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မူ၊ မယံ=ငါတို့ သည်) အတ္ထရသဿ=ကိုလည်းကောင်း။ ပ။ လာဘိနော=ရခြင်းရှိသူတို့သည်၊ ဘဝိဿာမ=ဖြစ်ကြကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံဟိ=လျှင်၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဣတိ (အဝေါစ)။ ပ။ ယေ (သတ္တာ)=တို့သည်၊ မနုဿာ=လူ့ဘဝမှ၊ စုတာ=စုတေ ကြကုန်ပြီး၍၊ [ပဌမာကြိယာဝိသေသန] မဲနုဿေသု=လူတို့၌။ ပ။ နိရယေ=ငရဲ၌။ ပ။ တိရစ္ဆာနယောနိယာ=တိရစ္ဆာန်ဘဝ၌။ပ။ ပေတ္တိဝိသယေ=ပြိတ္တာအပေါင်း၏ ဖြစ်ရာဘဝ၌။ ပ။ ဒေဝေသု=နတ်တို့၌ ပ။ ဒေဝါ=နတ်ဘဝမှ၊ စုတာ=၍၊ ဒေဝေသု=နတ်တို့၌။ ပ။ နိရယာ=ငရဲမှ၊ စုတာ=၍။ ပ။ တိရစ္ဆာနယောနိယာ =တိရစ္ဆာန်ဘဝမှ၊ စုတာ။ ပ။ စတုတ္ထော=သော၊ ဝဂ္ဂေါ=တည်း၊ ဓမ္မဒိပပေယျာ လော=ဓမ္မဒီပပုဒ်၏ ဆိုင်ရာ မြှုပ်ကွက်သည်၊ နိဋ္ဌိတော=ပြီးပြီ။

၁၇–ပဿာဒကရမ္ဘဝဂ်

၃၆၆၊ ၃၈၁၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ အာရညိကတ္တံ=အကြင် တောခို နေခြင်းအလေ့ရှိသော ရဟန်း၏ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်ကုသိုလ်စေတနာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) [အရညေ နိဝါသော အရညံ=တောခိုနေခြင်း။ နိဝါသပုဒ်ကျေ၏၊ အရညံ သီလံ ယဿတိ အာရညိကော၊ အာရညိကဿ ဘာဝေါ (ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်ကုသိုလ်စေတနာသည်) အာရညိကတ္တံ] ဣဒံ=ဤတောခို နေခြင်းအလေ့ ရှိသော ရဟန်း၏ ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်ကုသိုလ် စေတနာသည်၊ လာဘာနံ=ပစ္စည်း လာဘ်ရခြင်းတို့၏၊ အဒ္ဓါ=အမှန်တကယ် သေချာသော အကြောင်းပေတည်း၊

[အဒ္ဓမိဒံ=အဒ္ဓါ+ဣဒံ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ ပိဏ္ဍပါတိ ကတ္တံ=အကြင်ဆွမ်းခံသော ရဟန်း၏ ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်ကုသိုလ်စေတနာသည် [အကြင် ထမင်းအဆိုင်အခဲတို့၏ သပိတ်ခ္ခ်ကျခြင်းကို ရှာမှီးသောရဟန်း၏ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်ကုသိုလ် စေတနာသည်–ဟု အနက်ဆိုလျှင် သဒ္ဒတ္ထ အတိအကျဖြစ်၏။ ပိဏ္ဍာနံ ပါတော ပတနံ ပိဏ္ဍပါတော၊ တံ ဥဿုတိ ဂဝေသတီတိ ပိဏ္ဍပါတိကော] (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဣဒံ=ဤဆွမ်းခံရဟန်း၏ ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်ကုသိုလ် စေတနာသည်၊ လာဘာနံ=တို့၏၊ အဒ္ဓါ=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ ပံသုကူလိကတ္တံ=အကြင် ပံသုကူသင်္ကန်းကို ဆောင်ခြင်းအလေ့ရှိသော ရဟန်း၏ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်ကုသိုလ် စေတနာသည်၊ [ပံသုကူလသည် ဓာရဏ ပံသုကူလ်၊ (ဓာရဏာပုဒ်ကျေ၏) ပံသုကူလ် သီလ်ယသောတို့ ပံသုကူလိကော]။ ပ။ ယဒိဒံ တေစီဝရိကတ္တံ=အကြင်သင်္ကန်းသုံးထည်ကိုသာ ဆောင်ခြင်းအလေ့ရှိသော ရဟန်း၏ ဖြစ်ကြောင်း ဓုတင်ကုသိုလ် စေတနာသည်။ ပ။ ယဒိဒံ ဓမ္မကထိကတ္တံ=အကြင်တရားဟောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ကုသိုလ်စေတနာသည်။ ပ။ ယဒိဒံ ဝိနယဓရတ္တံ=အကြင်ဝိနည်းကို ဆောင်သော ရဟန်း၏ဖြစ်ကြောင်း သတိစသော ကုသိုလ်သည်။ ပ။ ယဒိဒံ ဗဟုဿုတတ္တံ=အကြင်များသော အကြားအမြင်ရှိသော ရဟန်း၏ ဖြစ်ကြောင်း ပညာသည် ။ပ။

ယဒိဒံ ထာဝရေယျံ = အကြင်သာသနာတော်၌ တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ထေရ်ကြီးဖြစ်ကြောင်း သီလ စသော ကုသိုလ်သည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယ်) အာဂတပ္ပသမ္မဒါ=အကြင်သင်္ကန်းဝတ်ရုံခြင်းစသော အသွင်အပြင် အမူအရာ၏ ပြည့်စုံခြင်းသည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယ်) ပရိဝါရသမ္ပဒါ=အကြင်စင်ကြယ်သော အခြံအရံပရိသတ်၏ ပြည့်စုံခြင်းသည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယ်) မဟာပရိဝါရတာ=အကြင်များသော အခြံအရံရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဂုဏ်သည်။ ပ။ ယဒိဒံ ကောလပုတ္တိ=အကြင်အမျိုးကောင်းသား၏ ဖြစ်ကြောင်းဂုဏ်သည်၊ [ကုလပုတ္တသည် ဘာဝေါ ကောလပုတ္တိယ်–ဟုပြု၊ ယကိုချေ။] ယဒိဒံ (ယာအယ်) ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ=အကြင်ရုပ်အဆင်း၏ ကောင်းမွန်လှပသည်၏ ဖြစ်ကြောင်းဂုဏ်သည်၊ ဝါ=အကြင်ရုပ်အဆင်းလှပခြင်းဂုဏ်သည်၊ [စတုက္ကနိပါတ်၊ စာဝိဒ် (၈၅)သုတ်ကြည့်]။ ပ။ ယဒိဒံ(ယာ အယ်) ကလျာဏဝါက္ကရဏတာ=အကြင်ရှိုးသာကောင်းမြတ် မြွက်ဆိုအပ်သော တရားစကားသံရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဂုဏ်သည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယ်) အပ္ပိစ္ဆတာ=အကြင်လိုချင်မက်မောမှု မရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အလောဘသည်။ ပ။ ယဒိဒံ (ယာအယ်) အပ္ပါဟာရတာ=အကြင် အနာရောဂါမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဂုဏ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဣဒံ=ဤအနာရောဂါမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဂုဏ်သည်၊ လာဘာနံ=တို့၏၊ အဒ္ဓါ=တည်း၊

ဣတိ (အဝေါစ) သောဌသ=၁၆–ပါးကုန်သော၊ ပသာဒကရမမ္မာ=ကြည်ညိုခြင်းကို ပြုတတ်သော တရားတို့သည်၊ နိဋ္ဌိတာ=ပြီးကုန်ပြီ။

၁၈–အပရအစ္ဆရာသယံာတဝဂ်

၃၈၂–၉။ [စာပိုဒ်–၅၃၊ ၅၄–ပြန်ကြည့်]။ ပ။ ပဌမံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် ပဌမဖြစ်သော၊ ဝါ=ရှေးဦးစွာ ဝင်စားအပ်သော၊ ဈာနံ=ဈာန်ကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အကယ်၍ ဖြစ်ပွားစေအုံ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ဖြစ်ပွားစေသည်ရှိသော်၊) အယံ ဘိက္ခု = ဤပဌမဈာန်ကို ဖြစ်ပွားစေသော ရဟန်းကို။ ပ။ ယေ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ နံ=ထိုပဌမဈာန်ကို၊ ဗဟုလီကရောန္တိ=ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ပွားစေမှု ပြုကုန်၏၊ (တေသု=ထိုရဟန်းတို့၌) ဝါ ဒေါ=(မကင်းကွာသော ဈာန်ရှိ၏ဟု) အထူးပြောဆိုဖွယ် စကားသည်၊ ကော ပန (အတ္ထိ) =အဘယ်မှာ ရှိတော့အုံနည်း၊ (နတ္ထိ ဧဝ=တည်း) ဣတိ (အဝေါစ)။ ပ။ ဒုတိယံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် နှစ်ကြိမ်မြောက်ဖြစ်သော၊ ဝါ=နှစ်ကြိမ်မြောက်ဝင်စားအပ်သော၊ ဈာနံ=ကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အုံ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်) အယံ ဘိက္ခု=ဤဒုတိယဈာန်ကို ဖြစ်ပွားစေသော ရဟန်းကို။ ပ။ ယေ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ နံ=ထိုဒုတိယဈာန်ကို၊ ဗဟုလီကရောန္တိ=၏၊ (တေသု=တို့၌) ဝါ ဒေါ=သည်၊ ကောပန(အတ္ထိ)=နည်း၊ (နတ္ထိဧဝ) ဣတိ(အဝေါစ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္ဆရာသယံာတမတ္တမ္ပိ=လည်း၊ တတိယံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် သုံးကြိမ်မြောက်ဖြစ်သော၊ ဝါ=သော၊ ဈာနံ။ ပ။ စေတောဝိမုတ္တိ=ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့မှ စိတ်၏လွတ်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ မေတ္တံ=(အပွနာသို့ ရောက်သော) မေတ္တာကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အုံ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံသတိ) အယံ ဘိက္ခု=ဤမေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိကို ဖြစ်ပွားစေသော ရဟန်းကို။ ပ။ စေတောဝိမုတ္တိ=သော၊ ကရုဏံ=(အပွနာသို့ရောက်သော) ကရုဏာကို။ ပ။ မုဒိတံ=(အပွနာသို့ရောက်သော) မုဒိတာကို။ ပ။ ဥပေက္ခံ=(အပွနာသို့ရောက်သော) ဥပေက္ခာကို၊ စေ ဘာဝေတိ။ ပ။

၃၉၀–၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္ဆရာသယံာတမတ္တမ္ပိ=လည်း၊ အာတာပီ=ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော သမ္မပ္ပဓာနဝီရိယရှိသည်၊ သမ္မာနော=ဟုတ်မှန်စွာသိသည်၊ [သမ္မာ ပဓာနာတိတိ သမ္မာနော] ဝါ=ဝန်းကျင်ဥသုံ အပြည့်အစုံသိသည်၊ [သမ္ဘဇတော ပဓာနာတိတိ သမ္မာနော] ဝါ=ကိုယ်တိုင်သိသည်၊ [သာမံ ပဓာနာတိတိ သမ္မာနော] ဝါ=ရူပကာယကို ပိုင်းခြားသိမြင် သမ္မဇ္ဇညာဏ်ရှိသည်၊ သတိမာ=(ရူပကာယကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော)သတိရှိသည်၊ (ဟုတ္မာ=ဖြစ်၍)၊ လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီး

တတ်သော ရူပကာယ၌၊ ဝါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး၌၊ အာဘိဗျာဒေါမနသံ=အာဘိဗျာနှင့် ဒေါမနသကို၊ (ကာမဂုဏ်ငါးပါး တို့၌ တပ်မက်တတ်သော တဏှာအာဘိဗျာနှင့် ပဋိဃသမ္ပယုတ်ဒေါမနသ ဝေဒနာကို) ဝိနေယျ=ပယ်ရှား၍၊ (တဒင်္ဂဝိနည်း, ဝိက္ခမ္ဘနဝိနည်းတို့ဖြင့် ပယ် ရှား၍) ကာယေ=ရူပကာယ၌၊ ဝါ=အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ အပေါင်းအစု, ဆံပင် အမွေး စသည်တို့၏ အပေါင်းအစု၌၊ ဝါ=စက်ဆုပ်ဖွယ် ဆံပင် စသည်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာဌာန၌၊ ကာယာနုပဿီ=ရူပကာယကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန် ရှုလျက်၊ စေ ဝိဟာရတိ=အကယ်၍နေအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ နေသည်ရှိသော်၊) အယံ ဘိက္ခု=ဤသို့သော ရဟန်းကို။ ပ။ ဝါဒေါ=သည်၊ ကောပန အတ္ထိ (နတ္ထိ ၈၀) ဣတိ (အဝေါစ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တမ္ပိ=လည်း၊ အာတာပီ =သည်၊ သမ္ပဇာနော=သည်၊ ဝါ=လောကီဝေဒနာကို ပိုင်းခြားသိမြင် သမ္ပဇဉ် ဉာဏ်ရှိသည်၊ သတိမာ=(လောကီဝေဒနာကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော) သတိရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ) လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံပျက်စီးတတ်သော လောကီ ဝေဒနာ၌၊ ဝါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး၌၊ အာဘိဗျာဒေါမနသံ=ကို၊ ဝိနေယျ=၍၊ ဝေဒနာသု=(သုခ,ဒုက္ခစသော) လောကီ ဝေဒနာတို့၌၊ ဝေဒနာနုပဿီ=လောကီဝေဒနာတို့ကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန် ရှုလျက်၊ စေ ဝိဟာရတိ=အံ့။ ပ။ ကော ပန အတ္ထိ၊ နတ္ထိ ၈၀။ ပ။ အာတာပီ =သည်၊ သမ္ပဇာနော=သည်၊ ဝါ=လောကီစိတ်ကို ပိုင်းခြားသိမြင် သမ္ပဇဉ်ဉာဏ် ရှိသည်၊ သတိမာ=(လောကီစိတ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော) သတိရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ) လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော လောကီစိတ်၌၊ ဝါ= ငါးပါး၌၊ အာဘိဗျာဒေါမနသံ=ကို၊ ဝိနေယျ=၍၊ စိတ္တေ=(သရာဂစသော) လောကီစိတ်၌၊ စိတ္တာနုပဿီ=လောကီစိတ်ကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုလျက်၊ စေ ဝိဟာရတိ=အံ့။ ပ။ နတ္ထိ ၈၀။ ပ။

အာတာပီ=သည်၊ သမ္ပဇာနော=သည်၊ ဝါ=လောကီရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ပိုင်းခြားသိမြင် သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်ရှိသည်၊ သတိမာ=(လောကီရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော) သတိရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ) လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော လောကီရုပ်နာမ်တရား၌၊ ဝါ=၌၊ အာဘိဗျာဒေါမနသံ=ကို၊ ဝိနေယျ=၍၊ ဓမ္မေသု=(နိဝရဏာ, ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးစသော) လောကီရုပ်နာမ် တရားတို့၌၊ ဓမ္မာနုပဿီ=လောကီရုပ်နာမ်တရားကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန် ရှုလျက်၊ စေ ဝိဟာရတိ။ [သင်္ကြိုဟ်သမုစ္စည်းပိုင်း ဘာသာဋီကာ၌ ဓမ္မာနုပဿနာ ပုဒ်မှ ဓမ္မအရ သညာက္ခန္ဓာနှင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ နှစ်မျိုးကိုသာ ယူထား၏၊ ဥပါ ဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးလုံးကို ယူမှသာ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်နှင့် ကိုက်ညီမည်]

၃၉၄-၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္ဆရာသယံာတမတ္တမ္ပိ=လည်း၊ အနုပ္ပန္နာနံ=မဖြစ်သေးကုန်သော။ (အာဂန္တုကဝတ်စသော ဝိနည်းကျင့်ဝတ်ကို ပြုကျင့်ဆောင်ရွက်နေခြင်း,ကျမ်းဂန်ကို သင်ယူပို့ချခြင်းစသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ခွင့်မရကုန်သော၊ ဝါ=ထိုဘဝ၌ မခံစားရဘူးသေးသော အာရုံနှင့် မတွေ့ရ၍ မဖြစ်သေးကုန်သော)၊ ပါပကာနံ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလာနံ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=လိမ်မာကျမ်းကျင် သိမြင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဉာဏ်ပညာကြောင့် ဖြစ်သည်မဟုတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=လောဘစသော တရားတို့၏၊ အနုပ္ပါဒါယ=မဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဆန္ဒံ=ကုသိုလ်ဆန္ဒကို၊ စေ ဇနေတိ=အကယ်၍ ဖြစ်စေအံ့၊ စေ ဝါယမတိ=အကယ်၍ လုံ့လပြုအံ့၊ ဝိရိယံ=(ကာယိက စေတသိက) ဝိရိယကို၊ စေ အာရဘတိ=အကယ်၍ အားထုတ်အံ့၊ စိတ္တံ = စိတ်ကို၊ စေ ပဂ္ဂဏှာတိ = (တကွဖြစ်ဖက် ဝိရိယဖြင့်) အကယ်၍ မြှောက်ပင့်အံ့၊ စေ ပဒဟတိ = (သမ္မပ္ပဓာနဝိရိယကို) အကယ်၍ အားထုတ်အံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံသတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) အယံ ဘိက္ခု။ ပ။ နတ္ထိ ဧဝ၊ ဣတိ (အဝေါစ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္ဆရာသယံာတမတ္တမ္ပိ [ဤဝဂ်ဆုံးသည် အထိ သုတ်တိုင်း သုတ်တိုင်း ဤပုဒ်များကို ဖော်ဆိုပါ] ဥပ္ပန္နာနံ=ဖြစ်ပြီးကုန်သော၊

၁။ ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ။ ။ ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ (၂၇၆)၌ ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနန္တိ အနုပ္ပန္နာတိ အဝတ္တမ္ဘတ် အာပန္နာနံ ပါပဓမ္မာနံ (မပြစ်ပေါ်လာဟု မဆိုနိုင်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သော အကုသိုလ်တရားများ)ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထို့ကြောင့် ဥပ္ပန္န ပါပကဟူသည် အကြောင်းညီညွတ်လျှင် အချိန်မရွေး ဖြစ်လာနိုင်သော အနုသယကိလေသာတည်း။ ထိုဥပ္ပန္နပါပကသည် လေးမျိုးရှိ၏၊ ထိုလေးမျိုးမှာ-

(၁) ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍မသိသေးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့သည် ကိလေသာတို့ဖြစ်ရာ အသိုက်အခုံ ဘုံဌာနကြီးဖြစ်၏။ ထိုဘုံဌာနကို ရရှိနေသောကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်လျှင် အချိန်မရွေးဖြစ်လာနိုင်သော ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နကိလေသာ [ဘူမိလဒ္ဓ=ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော အသိုက်အခုံဘုံဌာနကိုရနေသောကြောင့် + ဥပ္ပန္န = ဖြစ်လာနိုင်သော အနုသယကိလေသာ] (၂) အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နကိလေသာ [အာရမ္မဏ=အာရုံတခုခု၌+အဓိဂ္ဂဟိတ = ပုံသဏ္ဌာန်ကို စွဲမြဲစွာမှတ်ယူကြည့်ရှုခဲ့ပြီးနောက် + ဥပ္ပန္န = ပြန်စဉ်းစားသည့် အခါတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော အနုသယကိလေသာ] (၃) အဝိက္ခမ္ဘိတုပ္ပန္န

ဝါ=ဖြစ်ပြီးအကုသိုလ်နှင့် အလားတူဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အကြောင်းညီညွတ်ခဲ့သော် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ကုန်သော၊ ,ပါပကာနံ=ကုန်သော၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=(အနုသယကိလေသာ) တရားတို့ကို၊ ပဟာနာယ=ပယ်ခြင်းငှာ၊ ဆန္ဒံ=ကို၊ စေ ဇနေတိ=အံ့။ ပ။ အနုပ္ပန္နာနံ=မဖြစ်သေးကုန်သော၊ ကုသလာနံ=ကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=လိမ်မာကျွမ်းကျင် သိမြင်သူဖြစ်ကြောင်း ဉာဏ်ပညာကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=(အလောဘစသော) တရားတို့၏၊ ဥပ္ပါဒါယ=ဖြစ်ခြင်းငှာ။ ပ။ ဥပ္ပန္နာနံ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော။ ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့၏၊

ကိလေသာ=သမထ ဝိပဿနာတို့ဖြင့် မပယ်ခွာရသေးသောကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်လျှင်ဖြစ်လာနိုင်သော အနုသယကိလေသာ။ (၄) အသမုဋ္ဌါတိတုပ္ပန္နကိလေသာ=မဂ်ဖြင့် မပယ်သတ်ရသေးသောကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်လျှင်ဖြစ်လာနိုင်သော အနုသယကိလေသာ–ဟူ၍ လေးမျိုးရှိ၏။ ထိုလေးမျိုးကို "ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ"အရ ယူရ၏။

ထိုလေးမျိုးကိုသာ ပယ်သတ်၍ ဖြစ်နိုင်စကောင်း၏။ အခြားသော အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ကိလေသာတို့ကိုကား ပယ်သတ်၍ မဖြစ်နိုင်။ ထိုကြောင့် ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ၌ "ဥပ္ပန္နာနံ=ဖြစ်ပြီးကုန်သော"ဟု အနက်ပေးရသော်လည်း တကယ်ဖြစ်ပြီးအကုသိုလ်ကို မယူရ၊ တကယ်ဖြစ်ပြီး အကုသိုလ်နှင့် အလားတူဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ထိုအနုသယကိလေသာကိုသာ ယူရသည်။ အနုပ္ပန္နာတိ အဝတ္ထုတံ အာပန္နာနန္တိ ဘူမိလဒ္ဓါရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတာဝိကွမ္ပိတာ သမုဋ္ဌါတိတုပ္ပန္နာနံ။ ဝိဘင်းမူလဋ္ဌကာ(၁၆၂)။ ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗာနန္တိ သဒ်ိသဝေါဟာရေန ဝုတ္တံ။ ဘဝတိ ဟိ တံသဒ်ိသေသု တဗ္ဗောဟာရော၊ ယထာ "သာ ဧဝ တိတ္ထိရိ၊ တာနိ ဧဝ ညြသဓာနိ"တိ။ ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကာ (၃၄၆)

၁။ ဥပ္ပန္နာနံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ။ ။သမ္မပ္ပဓာန်တရား မှန်သမျှ ကုသိုလ်တရားချည်းဖြစ်၏။ ဤသုတ်ပါဠိတော်၌ လောကီလောကုတ္တရာနှစ်ဖြာရှောနှောသော သမ္မပ္ပဓာန်တို့ကို ဟောတော်မူသည်ဟု အဋ္ဌကထာမိန့်ဆို၏။ ထို့အပြင် ဤသုတ်နှင့် ပါဠိစာသွားတူသော သမ္မပ္ပဓာနဝိဘင်းပါဠိတော်၌မူ သုတ္တန္တဘာဇနီယအပိုင်း၌ လောကီလောကုတ္တရာ နှစ်ဖြာရှောနှောသော သမ္မပ္ပဓာန်တို့ကို ဟောတော်မူ၍ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနှင့် ပဋ္ဌာဟုဒ္ဓကအပိုင်းတို့၌ကား လောကုတ္တရာသမ္မပ္ပဓာန်ချည်းသာ ဟောတော်မူသည်ဟု သမ္မပ္ပဓာနဝိဘင်း အဋ္ဌကထာ (၂၈၈၊ ၂၈၉)မိန့်၏။ ဤစာသွားမျိုးဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော သမ္မပ္ပဓာန်လေးပါးလုံးပင် တရားကိုယ်အရကောက်အတူတူချည်းဖြစ်၏။ သို့သော် ဥပ္ပန္နကုသိုလ်တရားတို့၏ ဌိတိ, အသမ္မောသ, ဘိယျောဘာဝ စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော စတုတ္ထသမ္မပ္ပဓာန်၌ကား စိတ္တကွဏတချက်မျှဖြင့် ပြီးစီး

ဒ္ဒိတိယာ=တည်တံ့ခြင်းငှာ၊ အသမ္မောသာယ=မယောက်ယျက်ခြင်းငှာ၊ ဘိယျော ဘာဝါယ=ထပ်တလဲလဲတိုး၍ ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဝေပုလ္လာယ=ပြန့်ပွားသည်အဖြစ်ငှာ၊ ဘာဝနာယ=တိုးပွားခြင်းငှာ၊ ပါရိပူရိယာ=ပြည့်စုံခြင်းငှာ၊ [တနည်း–ဘာဝနာယ = ဗျာနိစသော ဘာဝနာအနေအားဖြင့်၊ ပါရိပူရိယာ = တိုးပွားပြည့်စုံခြင်းငှာ။ ဘာဝနာယ ပရိပူရဏာတ္ထန္တိ ဗျာနာဒိဘာဝနာပရိပြေကဟနတ္ထံ။ ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကာ၊ ၃၄ဖ]။ ပ။

၃၉၈၊ ၄၀၁။ ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ=ဆန္ဒဟူသော အကြီးအကဲရှိသော သမာဓိနှင့်လည်းကောင်း, သမ္မပ္ပဓာနဝီရိယ ဟူသော လွန်ကဲစွာ အားထုတ်တတ်သော တရားတို့နှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံသော၊ ဣဒ္ဓိပါဒံ=(ကုသိုလ် နာမ်ခန္ဓာတရားလေးပါးတည်းဟူသော) ဣဒ္ဓိပါဒ်တရားကို၊ ဝါ=ပြီးစီးထမြောက်သော ကုသိုလ်တရားအစုကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အကယ်၍

သွားသော မဂ်ကုသိုလ်ကိုယူရခြင်းသည် စဉ်းစားဉာဏ်ထုတ်စရာ အချက်တချက် ဖြစ်လာ၏။ ထိုကြောင့်–

သင်္ကြိုဟ်သမုစ္စည်းဝိုင်း၌ တံချို, ဆရာတော်တို့သည် "မဂ်တခုဖြစ်ပြီး လျှင် ထိုမဂ်ကိုထပ်၍ တိုးပွားစေဖွယ်မရှိသောကြောင့်"ဟု အကြောင်းပြကာ ဥပဓိနှ ကုသလအရ လောကီကုသိုလ်ကိုသာယူ၍ မဂ်ကုသိုလ်ကိုမယူဘဲချန်ထား ကြ၏။ ထိုသို့ချန်ထားခြင်းသည် "အထ မဂ္ဂကွဏော ကထံ အနုပ္ပန္နာနံ ဥပ္ပာဒါယ။ ပ။ ယာ စ ဿ ပဝတ္တိ၊ အယမေဝ ဒ္ဒိတိ နာမ"ဟူသော အဋ္ဌကထာ (၃၈ဖ–၇)နှင့် ဆန့်ကျင်သည်သာမက ရှေးသမ္မပ္ပဓာန်သုံးပါး၌ မဂ်ကုသိုလ်ကို ယူခဲ့ပါလျက် စတုတ္ထသမ္မပ္ပဓာန်ကျမှ ချန်ထားခြင်းကြောင့် သမ္မပ္ပဓာနဝိဘင်း ပါဠိတော်နှင့်လည်းမညီညွတ်ပါ။ ဥပ္ပန္နကုသလပုဒ်အရ မဂ်ကုသိုလ်ကိုယူခိုက်၌ "ဥပ္ပန္န = ဖြစ်ပြီး"ဟု အတိတ်အနက် မသုံးဘဲ ဖြစ်ဆဲဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အနက်ကို သုံးသင့်၏။ မဂ်စိတ်သည် တကြိမ်သာ ဖြစ်ရိုးရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပြီးသော မဂ်တရားတမျိုးတည်းကိုပင် ထပ်တလဲလဲ တိုးပွားဖြစ်လာစေသည်ဟုလည်း အဓိပ္ပါယ်မယူရ၊ မဂ်ဖြစ်နေသမျှကာလပတ်လုံး မဂ်ခဏ၌ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးနှင့်တကွ ယှဉ်ဘက်စိတ်စေတသိတ်များ မယုတ်လျော့ဘဲခိုင်မြဲတည်တံ့ခြင်း တိုးတက် ပွားများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကိုပင် "ဒ္ဒိတိ ဘိယျောဘာဝ ဝေပုလ္လ"ဟုယူသင့်၏။

၁။ ဆန္ဒသမာဓိ, ဝီရိယသမာဓိစသည်။ ။ ဆန္ဒာဓိပတိ သမာဓိ ဆန္ဒ သမာဓိ (ဆန္ဒဟူသော အကြီးအကဲရှိသော သမာဓိ)ဟု ဝိဘင်းမူလဋ္ဌကာ (၁၆ဖ)၌ အဓိပတိပုဒ်ကျသော သမာသ်ဝိဂြိုဟ်ပြု၏။ ဆန္ဒရှိလျှင် ဤသမာဓိကို အဘယ်မှာ မရဘဲရှိပါမည်နည်းဟု ဆန္ဒလွန်ကဲစွာဖြင့် (ဆန္ဒကို အကြီးအကဲ အဓိပတိအရာ၌ထား၍) ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်ခြင်းကြောင့် ရရှိသော သမာဓိကို

ဖြစ်ပွားစေအံ့။ ပ။ ဝိရိယသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ = ဝိရိယဟူသော အကြီးအကဲရှိသော သမာဓိနှင့်လည်းကောင်း, သမ္မပ္ပဓာနဝိရိယဟူသော လွန်ကဲစွာ အားထုတ်တတ်သော တရားတို့နှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံသော၊ ဣဒ္ဓိပါဒံ=ကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အံ့။ ပ။ စိတ္တသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ=စိတ်ဟူသော အကြီးအကဲရှိသော သမာဓိနှင့်လည်းကောင်း, သမ္မပ္ပဓာနဝိရိယဟူသော လွန်ကဲစွာ

ဆန္ဒသမာဓိဟု ခေါ်၏။ ထို့အတူ ဝိရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝိမံသာတို့တွင် တပါးပါး လွန်ကဲစွာဖြင့် အားထုတ်၍ရှိသော သမာဓိကို ဝိရိယသမာဓိ၊ စိတ္တသမာဓိ၊ ဝိမံသာသမာဓိဟုခေါ်၏။ ဤသို့အားဖြင့် ဆန္ဒစသောလေးပါးတို့သည် သမာဓိကို မရမီကပင် သမာဓိ၏ အကြီးအကဲ အဓိပတိပစ္စည်းများဖြစ်ကြသောကြောင့် သမာဓိကိုရသောအခါ၌လည်း သမာဓိ၏ အကြီးအကဲ ဃဟာဇာတာဓိပတိ ပစ္စည်းများဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုလေးပါးတို့သည် သမာဓိ၏ ဝိသေသန သက်သက်မျှသာမဟုတ်ဘဲ သရုပ်တရားကိုယ် တပါးစီ တပါးစီ အနေဖြင့် သီးခြားပါဝင်လျက် (၁)ဆန္ဒ (၂)သမာဓိ (၃)ပဓာနသင်္ခါရဟု တရားသုံးပါး၊ ထို့အတူ (၁)ဝိရိယ (၂)သမာဓိ (၃)ပဓာနသင်္ခါရ ဤသို့စသည်ဖြင့် တရားသုံးပါးစီ သုံးပါးစီဖြစ်၏။

ပဓာနသင်္ခါရပုဒ်၏ ဝေစနတ္ထ။ ။ သမ္မပ္ပဓာန်ဝိရိယလေးပါးကို ပဓာန သင်္ခါရဟုခေါ်၏။ ပဓာန=သမ္မပ္ပဓာန်ဝိရိယလေးပါးဟူသော+သင်္ခါရ=လွန်ကဲစွာ အားထုတ်တတ်သောတရား။ ပဓာနဘူတာ (ဝိရိယဘူတာ) သင်္ခါရာ ပဓာန သင်္ခါရာ။ သင်္ခါရဟူသောပုဒ်အရ သင်ံတသင်္ခါရ အဘိသင်ံတသင်္ခါရ စသည် တို့ကို မယူရတော့ပဲ (ပဓာနသဒ္ဒါပါနေသောကြောင့်) သမ္မပ္ပဓာန်ဝိရိယဟူသော သင်္ခါရကိုသာ ယူရ၏။ (တနည်း) တဲ့တဲ့ ဝိသေသ သင်ံရောတီတီ သင်္ခါရော ဟူသော ဝေစနတ္ထအရ ထိုထိုကိစ္စအထူးကို ပြုတတ်သော ဝိရိယဟူသမျှကို သင်္ခါရဟု ဆို၏။ သို့သော် ဤ၌ ပဓာနသဒ္ဒါကြောင့် ဝိရိယအားလုံးကိုမယူဘဲ သမ္မပ္ပဓာန်ဝိရိယကိုသာ ယူရသည်။ ပဓာနဘူတာ (သေဋ္ဌဘူတာ) သင်္ခါရာ ပဓာန သင်္ခါရာ = မြတ်သည်ဖြစ်၍ ထိုထိုကိစ္စအထူးကို အားထုတ်တတ်သော သမ္မပ္ပဓာန်ဝိရိယများ။

ဣဒ္ဓိပါဒပုဒ်၏ဝေစနတ္ထ။ ။ ဤနေရာ၌ ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်းပါဠိတော်အတိုင်း ထိုဆန္ဒ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရဟူသော တရားသုံးပါး (ထို့အတူ ဝိရိယ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရ စသည်ဖြင့် သုံးပါးသုံးပါးစီသောတရား)တို့နှင့် ပြည့်စုံ သော ကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာလေးပါးကို ဣဒ္ဓိပါဒ်ဟုခေါ်၏။ ဣဒ္ဓေတိ သမိဒ္ဓေတိတိ ဣဒ္ဓိ၊ ဣဒ္ဓိ ဧဝ ပါဒေါ ကောဋ္ဌာသော ဣဒ္ဓိပါဒေါ=ပြီးစီးထမြောက်သော ဆန္ဒစသော ကုသိုလ်နာမ်ခန္ဓာလေးပါး အဖို့အစု။

အားထုတ်တတ်သော တရားတို့နှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံသော။ ပ။ ဝိမံသာ သမာဓိပဓာန သင်္ခါရသမန္နာဂတံ=ပညာဟူသော အကြီးအကဲရှိ. . . .စုံသော။ပ။

၄၀၂၊ ၄၁၁။ သိဒ္ဓိဇြိယံ=သဒ္ဓိဇြေကို၊ ဝါ=သဒ္ဓါဟူသော အကြီးအကဲကို၊ ဝါ=မိမိ၏ ယုံကြည်ခြင်းကိစ္စ၌ လိုက်ပါအောင် သမ္မယုတ်တရားတို့အပေါ်၌ စိုးမိုးအုပ်စီး အကြီးအကဲဖြစ်သော သဒ္ဓါကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အံ့။ပ။ ဝိရိယိဇြိယံ=ဝိရိယိဇြေကို၊ ဝါ=ဝိရိယဟူသော အကြီးအကဲကို၊ ဝါ=မိမိ၏ အားထုတ်ခြင်းကိစ္စ၌ လိုက်ပါလာအောင် သမ္မယုတ်တရားတို့အပေါ်၌ စိုးမိုးအုပ်စီး အကြီးအကဲဖြစ်သော ဝိရိယကို။ ပ။ သတိဇြိယံ=သတိဇြေကို၊ ဝါ=သတိဟူသောအကြီးအကဲကို၊ ဝါ=မိမိ၏ အောက်မေ့ အမှတ်ရခြင်းကိစ္စ၌ လိုက်. . . . .ဖြစ်သော သတိကို။ ပ။ သမာဓိဇြိယံ=ကို၊ ဝါ = သမာဓိဟူသော အကြီးအကဲကို၊ ဝါ= မိမိ၏ တည်ကြည်ခြင်းကိစ္စ၌. . . . .သမာဓိကို။ ပ။ ပညိဇြိယံ=ပညိဇြေကို၊ ဝါ=ပညာဟူသော အကြီးအကဲကို၊ ဝါ=မိမိ၏ သိမြင်ခြင်းကိစ္စ၌. . . . .ပညာကို။

(တနည်း) ဣဒ္ဓိဗလန္တိ ဝါ ဘောယ သတ္တာ ဣဒ္ဓါ ဝုဒ္ဓါ ဥက္ကံ့သဂတာ ဟောန္တိ ဣဒ္ဓိ = သတ္တဝါတို့၏ ကြီးပွားတိုးတက်ကြောင်းတရား (ပဌမစျာန်, ဒုတိယစျာန်စသည်နှင့် သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်စသော နောက်နောက်ရအပ်သော "ပဋိလာဘ" တရားများတည်း) ဣဒ္ဓိယာ ပါဒေါ အဓိဂမုပါယောတိ ဣဒ္ဓိပါဒေါ=သတ္တဝါတို့ကြီးပွား တိုးတက်ကြောင်း တရား (ဣဒ္ဓိ)ကို ရခြင်း၏ အကြောင်းတရား (ပ, ဒုစျာန်စသည်တို့၏ ပရိကမ် ဥပစာရစျာန်နှင့် သောတာပတ္တိမဂ် စသည်တို့၏ ဝိပဿနာဟူသော ရှေးရှေးအခြေခံ "ပုဗ္ဗဘာဂ" တရားများတည်း) ပဋိလာဘတရားများကို ဣဒ္ဓိဟု ဆိုလို၍ ပုဗ္ဗဘာဂတရားများကို ဣဒ္ဓိပါဒဟု ဆိုလို၏၊ ထိုကြောင့် ပဌမစျာန်၏ ပရိကမ်သည် ဣဒ္ဓိပါဒမည်၏၊ ပဌမစျာန်သည် ဣဒ္ဓိမည်၏။ ဒုတိယစျာန်၏ ပရိကမ်။ပ။ နေဝသညာနာသညာယတနစျာန်၏ ပရိကမ်သည် ဣဒ္ဓိပါဒမည်၏၊ ဒုတိယစျာန်။ ပ။ နေဝသညာနာသညာယတနစျာန်သည် ဣဒ္ဓိမည်၏။ သောတာပတ္တိမဂ် စသော မဂ်လေးပါး၏ အသီးအသီးသော ဝိပဿနာသည် ဣဒ္ဓိပါဒမည်၏။ ထိုမဂ်လေးပါးသည် ဣဒ္ဓိမည်၏။

(တနည်း)ဣဒ္ဓိနံ = ပြီးစီးထမြောက်သော (ဝါ = သတ္တဝါတို့၏ကြီးပွားတိုးတက်ကြောင်းဖြစ်သော) ဥပစာရစျာန်အစရှိသော ကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဆန္ဒ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရတရားတို့၏။ ပါဒေါ = တည်ရာမှီရာဖြစ်သော ကြွင်းသောစိတ်စေတသိတ် တရားအစု။ ဤသို့ဝစနတ္ထပြု၍ ဆန္ဒ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရတရားတို့ကို ဣဒ္ဓိဟုလည်းကောင်း၊ ထိုတရားတို့နှင့်ယှဉ်သော ကြွင်းကျန်သော စိတ်စေတသိက် နာမကွန္ဓာလေးပါးကို ဣဒ္ဓိပါဒဟုလည်းကောင်း ခေါ်၏။

ပ။ သဒ္ဓါဗလံ=သဒ္ဓါဗိုလ်ကို၊ ဝါ=အသဒ္ဓိယအကုသိုလ်ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော သဒ္ဓါဟူသော စွမ်းအားကို၊ [ဗလ=မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော စွမ်းအား]။ ပ။ ဝိရိယဗလံ = ဝိရိယဗိုလ်ကို၊ ဝါ = ကောသဇ္ဇအကုသိုလ်ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော ဝိရိယဟူသော စွမ်းအားကို။ ပ။ သတိဗလံ=သတိဗိုလ်ကို၊ ဝါ=မုဋ္ဌဿစ္စ အကုသိုလ်ကြောင့် . . . . .အားကို။ ပ။ သမာဓိဗလံ=သမာဓိဗိုလ်ကို၊ ဝါ=ဥद्ဓစ္စကြောင့် . . .ကို။ ပ။ ပညာဗလံ=ကို၊ ဝါ=အဝိဇ္ဇာကြောင့် . . .ကို။ ပ။

၄၁၂၊ ၄၂၆။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ=သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်တရားကို၊ ဝါ=သတိဟူသော ချီးမွမ်းအပ်, ကောင်းမြတ်သော ဗောဇ္झင်တရားကို၊ [ပဿတ္ထောသုန္ဒရော စ ဗောဇ္झင်္ဂေါ သမ္ဗောဇ္झင်္ဂေါ။ ဗောဇ္झင်ပုဒ်၏ သဒ္ဒတ္ထကို စာပိုဒ်(၇၄)၌ ကြည့်]။ ပ။ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ=ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို၊ ဝါ=သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို စူးစမ်းဆင်ခြင် သိမြင်တတ်သော ဉာဏ်ပညာဟူသော ချီးမွမ်းအပ်, ကောင်းမြတ်သော ဗောဇ္झင်ကို၊ [စတုသစ္စဓမ္မေ ဝိစိနာတီတိ ဓမ္မဝိစယော]။ ပ။ ဝိရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ=ကို၊ ဝါ=ဝိရိယဟူသော ချီးမွမ်းအပ် ကောင်းမြတ်သော ဗောဇ္झင်ကို။ ပ။ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ=ကို၊ ဝါ=ပီတိဟူသော ချီးမွမ်း . . . . .ကို။ ပ။ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ=ကို၊ ဝါ=ပဿဒ္ဓိဟူသော ချီးမွမ်း . . . . .ကို။ ပ။ သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ=ကို၊ ဝါ=သမာဓိဟူသော ချီးမွမ်း . . . . .ကို။ ပ။ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ=ကို၊ ဝါ=ဥပေက္ခာဟူသော ချီးမွမ်း . . . . .ကို။ ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=မှန်ကန်စွာ

ထိုတွင်လည်း ဆန္ဒ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရတရားသုံးပါးတို့အနက် တပါးပါးကို ဣဒ္ဓိဟုယူလျှင် ကျွန်နှစ်ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယှဉ်ဘက်နာမ်ခန္ဓာလေးပါးကိုလည်းကောင်း ဣဒ္ဓိပါဒဟု ယူရ၏။ ဝိရိယ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရစသော သုံးပါးသုံးပါးအတွက်လည်း ဤအတိုင်းပင် ယူရ၏။

ဤနည်းအားဖြင့် ဆန္ဒ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရတို့သည် (ထို့အတူ ဝိရိယ၊ သမာဓိ၊ ပဓာနသင်္ခါရ စသည်တို့သည်) ဣဒ္ဓိလည်းမည်၏။ ဣဒ္ဓိပါဒလည်း မည်၏။ ၎င်းတို့နှင့် ယှဉ်ဘက် ကုသိုလ်နာမ်ခန္ဓာလေးပါးသည် ဣဒ္ဓိပါဒသာမည်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဣဒ္ဓိနှင့် ဣဒ္ဓိပါဒတို့အရ ယူပုံ အမျိုးမျိုးဖွင့်ပြ၏။ [သမ္မောဟဝိနောဒနီ၊ ၂၉၃ စသည်]

ဤနေရာ၌ ဆန္ဒဒ္ဓိပါဒ်၊ ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ် စသောလေးမျိုးကိုသာ ဣဒ္ဓိပါဒ်ဟု အသိမှတ်ကြ၏။ ထိုအတိုင်းလည်း ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်း (ဥတ္တရဗုဒ္ဓဘာဒနီယ စာပိုဒ် ၄၅၇) ၌ ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးမျိုး ဟောထားတော်မူသေး၏။ သမာဓိရခြင်း၏ အကြောင်းရင်း (ဥပါယ) ဖြစ်သော အဓိပတိပစ္စည်းတပ်သော ဆန္ဒ၊ ဝိရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝိမံသာဟူသော တရားလေးမျိုးကိုသာ ရှေးကောက်၍ သီးခြား ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးမျိုးဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

သိတတ်သော ဉာဏ်ပညာကို။ ပ။ သမ္မာသင်္ကပ္ပ=မှန်ကန်စွာကြံစည်တတ်သော သဘောတရားကို။ ပ။ သမ္မာဝါစ=မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုကြောင်း သဘောတရားကို။ ပ။ သမ္မာကမ္မန္တ=မှန်ကန်စွာပြုလုပ်ကြောင်းသဘောတရားကို။ သမ္မာအာဇီဝ= မှန်ကန်စွာ အသက်မွေးကြောင်း သဘောတရားကို။ ပ။ သမ္မာ ဝါယာမ= မှန်ကန်စွာ အားထုတ်တတ်သော ဝီရိယကို၊ပ။ သမ္မာသတိ=မှန်ကန်စွာ အောက်မေ့အမှတ်ရတတ်သော သဘောတရားကို။ ပ။ သမ္မာသမာဓိ=မှန်ကန်စွာ အာရုံ၌စိတ်ကို တည်တည်တံ့တံ့ ထားတတ်သော သဘောတရားကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အုံ့။ [သာရတ္ထဒီကာ၊ တ၊ ၁၇၀]

၄၂၇၊ ၄၃၄။ [ယခုပြမည့် သုတ်ရှစ်သုတ်မှာ အလွန်ဉာဏ်ထက်သော ရဟန်း၏ အဘိဘာယတနဟုခေါ်ဝေါ်အပ်သော စျာန်ရှစ်မျိုးကိုပြသော သုတ်များတည်း၊] အဗ္ဗတ္တံ=သဗ္ဗတ္တကသိုဏ်းရပ်၌၊ ဝါ=မိမိ၏ ဆံပင်စသည်တို့၏ ကသိုဏ်းရပ်၌၊ ရူပသညီ=ကသိုဏ်းရပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းသော သညာရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) [ဤနှစ်ပုဒ်ကိုတွဲ၍ "အဗ္ဗတ္တံ ရူပသညီ=အဗ္ဗတ္တကသိုဏ်းရပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်း၍" ဟု အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ၊] ဗဟိဒ္ဓါ=ခန္ဓာကိုယ်၏ အပြင်အပ၌၊ ဝါ=ခန္ဓာကိုယ်မှ တခြားသော ပြင်ပအရာဝတ္ထု၌ ရှိကုန်သော၊ ပရိတ္တာနိ=ကျဉ်းငယ်ကုန်သော၊ (ဗန်းစကော ရေဒိုးဖုံးလောက်မျှသာ ရှိသဖြင့် ကျွယ်ကျွယ်ပြန့်ပြန့်, မဟုတ်ကုန်သော) သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ=တင့်တယ်သော အဆင်းရှိကုန်, မတင့်တယ်သော အဆင်းရှိကုန်သော၊ ရူပါနိ=(ပဋိဘာဂနိမိတ်ဖြစ်သော) ကသိုဏ်းရပ်တို့ကို၊ စေ ပဿတိ=အကယ်၍ရှုအုံ့၊ တာနိ=ထိုဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရပ်တို့ကို၊ အဘိဘုယျ=ဖိစီးလွှမ်းမိုး၍၊ ဝါ=ဖိစီးလွှမ်းမိုးကာ ရှု၍ (စေ သမာပဇ္ဇတိ=အကယ်၍

၁။ **အဗ္ဗတ္တံ ရူပသညီ။** ။ ဆံပင်နှင့် မျက်နှာဝန်း စသည်တို့၏ အညိုရောင် (နီလ) ကသိုဏ်းရှုပ်၊ အသား, အသွေး စသည်တို့၏ အနီရောင် (လောဟိတ) ကသိုဏ်းရှုပ်၊ အရိုးနှင့်သွားစသည်တို့၏ အဖြူရောင် (သြဒါတ) ကသိုဏ်းရှုပ် စသော (မိမိခန္ဓာကိုယ်မှာရှိသော) ကသိုဏ်းရှုပ်ကို အဗ္ဗတ္တကသိုဏ်းရှုပ်ဟု ခေါ်၏။ အဗ္ဗတ္တပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို စာပိုဒ်–၉၈–၌ ကြည့်ပါ။ ရူပေ ကသိဏရူပေ သညာ ပရိကမ္မသညာ ရူပသညာ၊ ရူပသညာ အသ အတ္ထိတိ ရူပသညီ။

၂။ **ဤတိုင်အောင် ဆိုလိုရင်း။** ။ ဤ "စေ ပဿတိ"ပုဒ်၏ အနက်တိုင်အောင် ဆိုလိုရင်းမှာ – ထိုရဟန်းသည် မိမိခန္ဓာကိုယ်၌ရှိသော ဆံပင်စသော အဗ္ဗတ္တကသိုဏ်းရှုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်း၏၊ သို့သော် ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်၍ အပွနာစျာန် ဖြစ်ပေါ်လာသည်တိုင်အောင် ထိုအဗ္ဗတ္တကသိုဏ်းရှုပ်ကိုပင် အာရုံပြု ရှုမှတ်နေသည်မဟုတ်၊ အပွနာစျာန်ဖြစ်ဖို့အတွက်ကား "ဗဟိဒ္ဓါ ပရိတ္တာနိ

အပ္ပနာစျာန်သို့ ရောက်အုံ့၊) ဧကာမိတိ=ငါသိ၏ဟု၊ ပဿာမိတိ=ငါမြင်၏ဟု၊ [ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ငါသိ၏, ငါမြင်၏ဟူ၍] ဧဝံသညီ = ဤသို့သော အာဘောဂသညာရှိသည်၊ စေ ဟောတိ=အကယ်၍ ဖြစ်အုံ့၊ (စျာန်မှထသောအခါ၌ အကယ်၍ ဖြစ်အုံ့၊) (တနည်း) ဧဝံသညီ=ဤသို့သော အဘိဘဝနစျာန်သညာရှိသည်၊ စေ ဟောတိ=အကယ်၍ ဖြစ်အုံ့၊ (စျာန်သမာပတ်အတွင်း၌ ဖြစ်အုံ့) [ဤကား ပဌမအဘိဘာယတနသုတ်တည်း။]

အဇ္ဈတ္တံ=၌။ပ။ အပ္ပမာဏာနိ=ကျယ်ပြန့်သော ပမာဏရှိကုန်သော။ပ။ အဇ္झတ္တံ = ၌၊ အရူပသညီ = ကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းသော စျာန်သညာရှိသည် မဟုတ်ဘဲ၊ ဗဟိဒ္ဓါ=၌၊ ဝါ=ကုန်သော။ ပ။ ဗဟိဒ္ဓါ=၌၊ ဝါ=ကုန်သော၊ နီလာနိ=ညိုကုန်သော၊ (နီလဝဏ္ဏ, နီလနိဒဿန, နီလနိဘာသ အားလုံးစုံ ပါဝင်သက်ဆိုင်၍ အညိုသာမာန်ဖြစ်ကုန်သော) နီလဝဏ္ဏာနိ=ညိုသော အဆင်းရှိကုန်သော၊ (ပင်ကိုသဘာဝ မူလဓာတ်ခံ ညိုသောအဆင်းရှိကုန်သော) နီလနိဒဿနာနိ=(ကြိုးကြားမလပ်, တဆက်စပ်တည်း) အညိုရည်းသာ တွေ့မြင်အပ်ကုန်သော၊ နီလနိဘာသာနိ=ညိုသောတောက်ပြောင်သောအရောင်ရှိကုန်သော၊ (ပင်ကိုမူလဓာတ်ခံ ညိုသောအဆင်းမှ ဝင်းဝင်းလက်လက် ပေါ်ထွက်တောက်ပြောင်သော အညိုရောင်ရှိကုန်သော) ရူပါနိ=ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို၊ စေ

ရူပါနိ ပဿတိ = ကျဉ်းကျဉ်းငယ်ငယ် နေရောင် လရောင် ကသိုဏ်းဝန်းစသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်ကို အာရုံပြုရှုမှတ်၏။ ထိုဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းကို ရှုမှတ်သဖြင့် အပ္ပနာစျာန် ဖြစ်ပေါ်လာစေ၏"ဟူလို။

တာနိ အဘိဘုယ္ယ (သမာပဇ္ဇတိ)။ ။တဒ္ဓန်းလောက်သာရှိသော ထမင်းကို တလုတ်တည်းဆုပ်၍ စားလိုက်သကဲ့သို့, ထိုကျဉ်းငယ်သော ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးကာရှု၍ ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်လာသည်နှင့် တပြိုင်နက် အပ္ပနာစျာန် ဖြစ်ပေါ်လာစေ၏။ ထို့နောက် ထိုရဟန်းမှာ ထိုအပ္ပနာစျာန်မှ ထသောအခါ ဧကာမိ ပဿာမိတိ ဧဝံသညီ ဟောတိ=ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ငါသိတယ်, ငါမြင်တယ်ဟု ပြန်၍ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှု (အာဘောဂသညာ) ဖြစ်၏။ စျာန်သမာပတ်အတွင်း၌ စျာန်တွေချည်းသာ ဖြစ်နေသောကြောင့် ထိုအာဘောဂသညာသည် စျာန်သမာပတ်အတွင်း၌ မဖြစ်နိုင်။ စျာန်မှထသော အခါ၌သာ ဖြစ်နိုင်၏။ (တနည်း) "ဧကာမိ။ ပ။ ဟောတိ"ဖြင့် ထိုရဟန်းမှာ စျာန်သမာပတ်အတွင်းမှာပင် (ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ငါသိ၏၊ ငါမြင်၏ဟု မဆိုသော်လည်း ဆိုသကဲ့သို့ဖြစ်သော) အဘိဘဝနစျာန်သညာဖြစ်၏ဟု ဆိုလို၏။ (ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ဖိဆီးလွှမ်းမိုး၍ ရှုသောစျာန်နှင့် ယှဉ်သောသညာကို အဘိဘဝနစျာန်သညာဟု ခေါ်၏)

ပသေတိ။ ပ။ ပိတာနိ=ဝါရွှေဖြစ်ကုန်သော၊ ပိတာဝဏ္ဏာနိ=ဝါရွှေအဆင်းရှိကုန်သော၊ ပိတနိဒဿနာနိ=(ကြီးကြားမလပ်, တဆက်စပ်တည်း) ဝါရွှေချည်းသာတွေ့မြင်အပ်ကုန်သော၊ ပိတနိဘာသာနိ=ဝါရွှေတောက်ပြောင်သောအရောင်ရှိကုန်သော။ ပ။

လောဟိတကာနိ=နီကုန်သော၊ လောဟိတကဝဏ္ဏာနိ=နီသောအဆင်းရှိကုန်သော၊ လောဟိတကနိဒဿနာနိ= (ကြီးကြားမလပ်, တဆက်စပ်တည်း) အနီချည်းသာတွေ့မြင်အပ်ကုန်သော၊ လောဟိတကနိဘာသာနိ=နီသော တောက်ပြောင်သော အရောင်ရှိကုန်သော။ ပ။ သြဒါတာနိ=ဖြူကုန်သော၊ သြဒါတဝဏ္ဏာနိ=ဖြူသောအဆင်းရှိကုန်သော၊ သြဒါတနိဒဿနာနိ=(ကြီးကြားမလပ်,တဆက်စပ်တည်း) အဖြူချည်းသာ တွေ့မြင်အပ်ကုန်သော၊ သြဒါတနိဘာသာနိ=ဖြူသော တောက်ပြောင်သော အရောင်ရှိကုန်သော။ ပ။ [ဤတိုင်အောင်ကား အဘိဘာယတနစျာန် ရှစ်မျိုးကို ပြသော သုတ်များတည်း၊ အဋ္ဌကနိပါတ်စာပိုဒ်(၆၅) အဘိဘာယတနသုတ် နိဿယဋ္ဌလည်း အကျယ်တဝင့် ရေးထားပြီ]

၄၃၅၊ ၄၄၂။ [ယခုပြမည့်သုတ်များသည် ဝိမောက္ခရှစ်မျိုးကို ပြသော သုတ်များတည်း] ရူပီ=(ဆံပင်စသော) အဓျတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌ ဖြစ်စေအပ်သော ရူပစျာန်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ရူပါနိ=ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့,ကိုလည်း၊ ဧစ ပသေတိ=အကယ်၍ စျာန်စက္ခုပြင့်ရှုအံ့၊ [အဋ္ဌကထာ၌ "ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပသေတိတိ"ဟူသော သံဝဏ္ဏနာတဖွဲ့၏ အစမှ ဗဟိဒ္ဓါပါဠိမှာ အပိုသာတည်း]။ ပ။ အဓျတ္တံ=၌၊ အရူပသညီ=ထိုအဓျတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌ ဖြစ်စေအပ်သော စျာန်သညာရှိသည်မဟုတ်ဘဲ၊ ဗဟိဒ္ဓါ=၌၊ ရူပါနိ=ကသိုဏ်းရုပ်တို့,ကိုသာလျှင်၊ ဧစ ပသေတိ=အံ့။ ပ။ သုဘန္တေ ဝ (သုဘံ+ဏ္ဍတိ+ဧဝ)=(ဤအဆင်းရောင်ကသိုဏ်းကား) တင့်တယ်လှပပါပေ၏ဟူ၍သာလျှင်၊ အဓိမုတ္တော=နှလုံးသွင်းနေသည်၊ စေယောတိ=အကယ်၍ ဖြစ်အံ့။ ပ။

သဗ္ဗသော = အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ [သမတိက္ကမာ, အတ္ထင်္ဂမာ, အမနသိကာရာတို့,၌စပ်] ဝါ=အားလုံးစုံကုန်သော၊ [ရူပသညာနံ, ပဋိဃသညာနံ, နာနတ္တသညာနံတို့,၌စပ်] ရူပသညာနံ[1]=ရူပစျာန်၌ ယှဉ်သော, သညာ, ကသိုဏ်းရုပ်အမည်ရှိသော အာရုံတို့,ကို၊ ဝါ=(၁၅) ပါးသော ရူပစျာန်နှင့်တကွ ထိုရူပစျာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းပညတ်တို့,ကို၊ ဝါ=တို့,၏၊

၁။ ရူပသညာဝုဒ်၏ ဝစနတ္ထ။ ။ ရူပေ (ရူပဇ္ဈာနေ) သညာ ရူပသညာ=ရူပစျာန်၌ သညာ။ သညာစေတသိက်ကို ခေါင်းတပ်၍ ဆိုထားသောကြောင့် သညာနှင့်တကွသော ရူပကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာစျာန် (၁၅) ပါးကို ရူပသညာဟု ခေါ်သည်။ နောက်ထပ်တဖန် ရူပံ (ကသိဏာရူပ်) သညာ အသ

သမတိက္ကမာ=လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရှုမှန်းစက်ဆုပ် ကင်းရှုပ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပဋိဃသညာနံ=ပဋ္ဌဝတ္ထုနှင့်ပဋ္ဌာရုံတို့ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆယ်ပါးသောဒွိပဋ္ဌဝိညာဏ်သညာတို့၏၊ [ပဋိဃေန= ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်၊ ဥပဋ္ဌာ သညာ ပဋိဃသညာ] အတ္ထင်္ဂမာ=ရှုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ နာနတ္တသညာနံ=အထူးထူးသော သဘောရှိသော အာရုံ၌ဖြစ်သော (၄၄)ပါးသော ကာမာဝစရသညာတို့ကို၊ [ဒွိပဋ္ဌဝိညာဏ် သညာဆယ်ပါးမှတပါး ကျန်သော(၄၄)ပါးသော ကာမာဝစရကုသိုလ် အကုသိုလ် ဝိပါက်ကြီးယာ သညာတို့တည်း။ နာနတ္တေ နာနာသဘာဝေ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တာ သညာ နာနတ္တသညာ] ဝါ=အထူးထူးသော သဘောရှိသော (၄၄)ပါးသော ကာမာဝစရသညာတို့ကို၊ [နာနတ္တာ နာနာသဘာဝါ သညာ နာနတ္တသညာ] အမနသိကာရာ=နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ "အနဿော=(ဖြစ်ခြင်း, ပျက်ခြင်း) အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော၊ အာကာသော=ကောင်းကင်တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့စီးဖြန်းပွားများလျက်၊ အာကာသာနဉ္စာယတနံ"= (ဖြစ်ခြင်း, ပျက်ခြင်း) အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာ

အာရမ္မဏသာတိ ရူပသည် = ကသိုဏ်းရုပ်ဟူသော နာမည်ရှိသော အာရုံ(ကသိုဏ်းအာရုံ)။ ဤဒုတိယဝစနတ္ထဒ္ဒ သညာသဒ္ဒါသည် (သညာစေတသိက်ဟူသော အနက်ကို မဟော) နာမည်ဟူသော အနက်ကို ဟောတတ်။ ဤနည်းဒ္ဒ အာကာသကသိုဏ်းကို ချန်လှပ်၍ ရူပဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကျန်သော ကသိုဏ်းကိုးပါးကို ရူပသညာဟု ခေါ်သည်။

နောက်တပ် ကေသော်လည်းပြု။ ။ ထို့အပြင် ရူပသညာနံ သမတိက္ကမာ ဖြင့် (၁) ရူပဈာန်သညာ (၁၅) ပါးကို လည်းကောင်း၊ (၂) ထိုရူပဈာန်သညာ (၁၅) ပါး၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းကိုးပါးတို့ကို လည်းကောင်း ဤနှစ်မျိုးလုံးကို လွန်မြောက်သည်ဟု ဆိုလိုသောကြောင့် ထိုနှစ်မျိုးလုံး ပါဝင်အောင် "ရူပသညာ စ ရူပသညာ စ ရူပသညာ"ဟု ကေသော်ပြုပါ။

၁။ အာကာသာနဉ္စာယတနံ။ ။ အာကာသံ အနန္တံ အာကာသာနန္တံ= ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဟူသော အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်၊ အာကာသာ နန္တ ဖေဝ=အာကာသာနဉ္စံ။ ရုပ်ပြီးပုံမှာ အာကာသာနန္တ ကျ=အာကာသာနန္တ ၂ (ကော်ကိုချေ)=အာကာသာနန္ဒ (တျကိုစပြု)=အာကာသာနံစ (နကို နိဂ္ဂဟီတ် ပြု)=အာကာသာနဉ္စ(နိဂ္ဂဟီတ်ကို ဉ ပြု)။ အာကာသာနဉ္စံ အာယတနံ (တည်ရာ အာရုံသည်) အသ သသမ္ဘယုတ္တဝမ္ဘသ ဈာနသာတိ အာကာသာနဉ္စာယတနံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာ အာရုံရှိသော သမ္ဘယုတ်တရားနှင့်ဝကွသော ဈာန်။

အာရုံရှိသောစျာန်သို့၊ ဝါ=အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဒ္ဒ =ရောက်၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ စေ ဝိဟရတိ=အကယ်၍ နေအုံ့။ ပ။

သဗ္ဗသော = အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ = အားလုံးစုံသော၊ အာကာသာနဉ္စာယတနံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသောစျာန်, အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင် ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံကို၊ ဝါ=အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်နှင့် တကွ ထိုစျာန်၏ ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံကို၊ [စျာန်နှင့် စျာန်၏အာရုံ နှစ်မျိုးစုံကိုဟုဆိုလို၏။] သမတိက္ကမ္မ=လွန်မြောက်ပြီး၍၊ "အနန္တံ=အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသော၊ ဝိညာဏံ=ဝိညာဏ်တည်း၊" ဣတိ=ဤသို့. စီးဖြန်းပွားများ လျက်၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ[2]=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ် ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော စျာန်သို့၊ ဝါ=ဝိညာဏဉ္စာယတန စျာန်သို့၊

သမတိက္ကမ္မ၏ ကံဖြစ်ခိုက် နောက်ထပ်ဝိဂြိုဟ်နှစ်မျိုး။ ။ ထိုအာကာသာနဉ္စာယတနပုဒ်ကို ဥပသမ္ပဒ္ဒ၏ ကံဖြစ်ခိုက်၌ ဤသို့. ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်တမျိုးသာ တွေ့စပ်ရ၏။ သမတိက္ကမ္မ၏ ကံဖြစ်ခိုက်၌ကား (စျာန်နှင့် စျာန်၏အာရုံနှစ်မျိုးစုံကို လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့် အာကာသာနဉ္စာယတနတပုဒ်တည်းဖြင့် ထိုနှစ်မျိုးစုံ ပါဝင်အောင်) ထိုဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်အပြင် နောက်ထပ် ကမ္မဓာရယသမာသ်နှင့် ဧကသေသ်လည်း ပြုရဦးမည်။ ထို.ကြောင့် အာကာသာနဉ္စ တံ အာယတနဉ္စာတိ အာကာသာနဉ္စာယတနံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံ။ အာကာသာနဉ္စာယတနဉ္စ အာကာသာနဉ္စာယတနဉ္စ အာကာသာနဉ္စာယတနံ။

၁။ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ။ ။အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်စိတ်ကိုပင် ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟု ခေါ်၏။ ၎င်းဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသည်သာ ဖြစ်၏။ သို့သော် သူသည် ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ "အနန္တော အာကာသော"ဟု စီးဖြန်းပွားများခြင်းကြောင့် သူ.ကိုလည်း အနန္တ ဝိညာဏ်ဟု ဆိုရသည်။ အနန္တမေဝ အာနဉ္စံ (အနန္တ+ဏျ) ဝိညာဏ် အာနဉ္စံ ဝိညာဏဉ္စံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်။ ဝိညာဏာနဉ္စဟု ဆိုလိုလျက် နကိုချေ၊ အာကို ရသပြု။ ဝိညာဏဉ္စံ အာယတနံ အသ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မသ စျာနသာတိ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ=အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော သမ္ပယုတ်တရားနှင့် တကွသော စျာန် (ဝါ=ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်)။ သမတိက္ကမ္မပုဒ်၏ ကံဖြစ်သော အခါ၌ကား ထိုဗဟုဗ္ဗီဟိအပြင် နောက်ထပ် ကမ္မဓာရယသမာသ်နှင့် ဧကသေသ်လည်း ပြုပါဦး။

ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဒ=၍၊ စေ ဝိဟရတိ=အံ့။ ပ။ သဗ္ဗသော=ဖြင့်၊ ဝါ=အားလုံးစုံသော၊ ဝိညာဏဋ္ဌာယတန=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသောစျာန်, အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာအာရုံကို။ ဝါ=ဝိညာဏဋ္ဌာယတနစျာန်နှင့်တကွ ထိုစျာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ကို၊ (စျာန်နှင့် စျာန်၏ အာရုံနှစ်မျိုးလုံးကို ဟူလို) သမတိက္ကမ္မ=၍၊ ကိဉ္စိ=(ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏) အနည်းငယ်စိုးစဉ်း ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိတော့ပေ၊ ဣတိ=ဤသို့, စိုးဖြန်းပွားများလျက်၊ အာကိဉ္စညာယတနံ[2]=(ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏) အနည်းငယ် စိုးစဉ်း ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန်မရှိသည် အဖြစ်တည်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသောစျာန်သို့၊ ဝါ=အာကိဉ္စညာယတနစျာန်သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဒ=၍၊ စေ ဝိဟရတိ=အံ့။ ပ။

သဗ္ဗသော=ဖြင့်၊ ဝါ=သော၊ အာကိဉ္စညာယတနံ=ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ အနည်းငယ်စိုးစဉ်း ဘင်မျှ အကြွင်းမရှိသည် အဖြစ်ဟူသော နတ္ထိဘောပညတ် တည်းဟူသော တည်ရာ အာရုံရှိသော စျာန်, ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ အနည်းငယ် စိုးစဉ်း ဘင်မျှ အကြွင်းမရှိသည် အဖြစ်တည်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံကို၊ ဝါ=အာကိဉ္စညာယတန စျာန်နှင့်တကွ ထိုစျာန်၏ နတ္ထိဘော ပညတ်အာရုံကို၊ သမတိက္ကမ္မ=၍၊ နေဝသညာနာသညာယတနံ[3]=ရှုန့်ရင်းသော သညာ မရှိသည်လည်း ဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သောသညာ မရှိသည်လည်း မဟုတ်သော စျာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်းဟူသော မနာယတနဓမ္မာယတနသို့၊ ဝါ=ရှုန့်ရင်းသော

၁။ အာကိဉ္စညာယတနံ။ ။ နတ္ထိ ကိဉ္စနံ အသောတိ အကိဉ္စနံ=စိုးစဉ်း အနည်းငယ်မျှ (ဥပါဒ်နှင့်ဌီကို မဆိုထားဘိ ဘင်မျှပင်) အကြွင်းအကျန် မရှိတော့သော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၊ အကိဉ္စနသ=အနည်းငယ်စိုးစဉ်း ဘင်မျှပင် အကြွင်းအကျန်မရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏၊ ဘာဝေါ=အဖြစ်ဟူသော (ဝါ= ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော) နတ္ထိဘောပညတ်တည်း၊ အာကိဉ္စည်=အနည်းငယ်စိုးစဉ်း ဘင်မျှ အကြွင်းမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ကြောင်း နတ္ထိဘောပညတ်၊ [အကိဉ္စန+ဏျ = အာကိဉ္စည] အာကိဉ္စည် အာယတံ အသ စျာနသောတိ အာကိဉ္စညာယတနံ=အနည်းငယ် . . . . .နတ္ထိဘောပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံ ရှိသော စျာန်။

၂။ နေဝသညာနာသညာယတနံ။ ။ ပဌမနည်းအလို နေဝသညာ နာသညာယတနစျာန် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုပင် နေဝသည ဟုလည်းကောင်း နာသည ဟုလည်းကောင်း အာယတန (မနာယတန ဓမ္မာယတန)ဟုလည်းကောင်း ခေါ်သည်ဟု ရှေးဦးစွာသိထားရမည်။ ထို့နောက် နေဝ အသ သညာ အတ္ထိတိ

သညာလည်းမဟုတ်, သိမ်မွေ့သော သညာမဟုတ်သည်လည်း မဟုတ်သည့်ပြင် သမ္မယုတ်တရားတို့၏ တည်ရာမှီရာလည်း ဖြစ်သော သညာသို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဒ္ဓ=၍၊ စေ ဝိဟာရတိ=အံ့။ ပ။ သဗ္ဗသော=ဖြင့်၊ ဝါ=သော၊ နေဝသညာ နာသညာယတန်=နေဝသညာနာသညာယတနတရားနှင့်တကွ ထိုတရား၏ အာရုံဖြစ်သော တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်ကို၊ သမတိက္ကမ္မ=၍၊ သညာဝေဒယိတ နိရောဓံ=သညာဝေဒနာတို့၏ ချုပ်ခြင်းတည်းဟူသော နိရောဓသမာပတ်သို့၊ ဝါ=ကို။ ပ။

၄၄၃၊ ၄၆၂။ ပထဝီကသိဏ်=ပထဝီကသိဏာစျာန်ကို၊ ဝါ=မြေကသိုဏ်း ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုသောစျာန်ကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အကယ်၍ ဖြစ်ပွားစေအံ့။ ပ။ အာပေါကသိဏ်=အာပေါကသိဏာစျာန်ကို၊ဝါ=ရေကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုသောစျာန်ကို။ ပ။ တေဇောကသိဏ်=စျာန်ကို၊ ဝါ=မီးကသိုဏ်း . . . . .စျာန်ကို။ ပ။ ဝါယောကသိဏ်=ကို၊ ဝါ=လေကသိုဏ်း . . . . .ကို။ ပ။ နီလကသိဏ်=ကို၊ ဝါ=အညိုရောင်ကသိုဏ်း . . . . .ကို။ ပ။ [ပီတ=အဝါရောင်၊ လောဟိတ=အနီရောင်၊ သြဒါတ=အဖြူရောင်" ဤပုဒ်တို့ကို ရှေးနည်းအတိုင်းဆို] အာကာသကသိဏ်=စျာန်ကို၊ဝါ=(နံရံပေါက်စသော) ဟင်းလင်းပေါက်ကသိုဏ်း ကို အာရုံပြုသောစျာန်ကို။ ပ။ စိညာဏကသိဏ်=ဝိညာဏကသိဏာစျာန်ကို၊

နေဝသည်=ရှန့်ရင်းသော (ထင်ရှားသော) သညာမရှိသော စျာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နတ္ထိ အသ သညာတိ အသည်၊ နှ အသည် နာသည်=သိမ်မွေ့သောသညာ မရှိသည်လည်း မဟုတ်သောစျာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နေဝသညဉ္ဉ တံ နာသညဉ္ဉာတိ နေဝသညာနာသည်၊ နေဝသညာနာသညဉ္ဉ တံ အာယတနဉ္ဉာတိ နေဝသညာ နာသညာယတန်=ရှန့်ရင်းပေါ်လွင်ထင်ရှားသော သညာမရှိသည်လည်းဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သော သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်သော စျာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော အာယတန (မနာယတနနှင့် ဓမ္မာယတန)။

(တနည်း)–သညာစေတသိက်ကိုပင် နေဝသညာဟုလည်း ခေါ်၏။ (ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင် ငြီးငွေ့မှုကို ဖြစ်စေနိုင်လောက်အောင် ရှန့်ရင်း (ထင်ရှား)သည် မဟုတ်သော သညာဟူလို။) နာသညာ (နှ+အသညာ)ဟုလည်း ခေါ်၏။ (သိမ်မွေ့သောသညာ မဟုတ်သည်လည်း မဟုတ်သော သညာဟူလို။) အယတန (တည်ရာ) ဟုလည်း ခေါ်၏။ (သမ္မယုတ်တရားတို့၏ တည်ရာမှီရာ နိဿယပစ္စည်းဖြစ်သော သညာဟူလို။) ဤသို့အားဖြင့် ထိုသုံးပုဒ်လုံးအရ သညာစေတသိက်ကိုချည်း ယူရသောကြောင့် အရတူ ကမ္မဓာရယသမာသ် တွဲရမည်။ နေဝသညာ စ သာ နာသညာ စာတိ နေဝသညာနာသညာ၊ နေဝ သညာနာသညာ စ သာ အာယတနဉ္ဉာတိ နေဝသညာနာသညာယတန်။

၀ါ=ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ကသိုဏ်းကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏဌာယတနစျာန်ကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အုံ။ ပ။ အသုဘသည်=(ဥဒ္ဓုမာတကစသော ဆယ်ပါးသော) မတင့်တယ်သော အာရုံတို့၌ ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သည်ကို၊ [ပဌမစျာန်နှင့် တကွဖြစ်ဖက်သည်ကို ဟူလို။]။ ပ။

မရဏသည်=(သုံးမျိုးသော) မရဏသဘောကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သည်ကို၊ [(၁) သစ်ပင်သေသွားပြီ၊ သံသေသည် စသည်ဖြင့် အများပြောဆိုရိုး ရှိသော "သမ္မုတိမရဏ" (၂) ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးရှိသော သင်္ခါရတို့၏ ဘင်ခဏ၌ ပျက်စီးခြင်းဟူသော "ခဏိကမရဏ"။ (၃)ရဟန္တာ တို့၏ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၏ အကြွင်းမဲ့ အပြီးသတ် ပြတ်စဲခြင်းဟူသော "သမုစ္ဆေဒမရဏ"။ ဤသုံးမျိုးသော မရဏနှင့်စပ်သော ဝိပဿနာဘာဝနာ သည်ကတည်း။] ၀ါ=(တဘာဝအနေအားဖြင့် သတ်မှတ်ထားအပ်သော) အသက် ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ပျက်စီးသေလွန်ခြင်းကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော မရဏသတိသည်ကို။ ပ။ အာဟာရေ=အစာအာဟာရ၌၊ ပဋိကူလသည်=စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု ရှုမှတ်သော သည်ကို၊ ၀ါ=စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု ရှုမှတ်သောသည်ကြောင့် ဖြစ်သော ဥပစာရ စျာန်ကို။ ပ။

သဗ္ဗလောကေ=(ကာမ, ရူပ, အရူပဟူသော) အားလုံးသော လောက၌၊ အနဘိရတိသည်=မမွေ့လျော်ခြင်း သဘောအားဖြင့်ဖြစ်သော သည်ကို။ ပ။ အနိစ္စသည်=(မမြဲသော ခန္ဓာငါးပါးတို့၌) မမြဲဟု ရှုမှတ်သောသည်ကို။ ပ။ အနိစ္စေ=မမြဲသောခန္ဓာငါးပါး၌၊ ဒုက္ခသည်=ဆင်းရဲဟု ရှုမှတ်သောသည်ကို။ ပ။ ဒုက္ခေ=ဒုက္ခဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါး၌၊ အနတ္တသည်=အလိုအတိုင်း ဖြစ်စေ နိုင်သော အသက်ရှင်အတ္တကောင်မဟုတ်ဟု ရှုမှတ်သော သည်ကို။ ပ။ ပဟာနသည်=(တဒင်္ဂပဟာန်စသော) ကိလေသာပယ်သတ်ခြင်း သဘောကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သည်ကို။ပ။ ဝိရာဂသည်=(တဒင်္ဂဝိရာဂစသော) ကိလေသာ ပျက်စီးခြင်း သဘောကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သည်ကို။ ပ။ နိရောဓသည် =သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သည်ကို၊ ၀ါ=သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သည်ကို။ ပ။

၄၆၃၊ ၅၆၂။ အဋ္ဌိကသည်=စက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုပဋိဘာဂနိမိတ်၌ ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သည်ကို၊ [က (ကုစ္ဆိတ)=စက်ဆုပ်ဖွယ်+အဋ္ဌိ=အရိုးစု ပဋိဘာဂနိမိတ်။ အဋ္ဌိကေ ပဝတ္တာ သည်ာ အဋ္ဌိကသည်ာ]။ ပ။ ပုဠဝကသည်= ပိုးလောက်တွေထွက် တရွရွတက်နေသော အသေကောင် ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သည်ကို၊ [ပုဠ၀+ကိရ+ကွ်။ ပုဠ၀ေ ကိမယော ကိရတီတိ ပုဠ၀ကံ၊ ပုဠ၀ကေ ပ၀တ္တာ သည်ာ ပုဠ၀ကသည်ာ]။ ပ။ ဝိနီလကသည်=ဖြူနီ ရောယှက် ညိုနက်မဲပုပ် စက်ဆုပ်ဖွယ်အသေကောင် ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ဖြစ်သော

ပဌမစျာန်သညာကို၊ [ဝိ=အဖြူအနီ ရောနှောနေသော+နီလ=ညိုနက်မဲပုပ်နေသော အသေကောင် +က=စက်ဆုပ်ဖွယ်]။ ပ။ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကသည်=နှစ်ပိုင်းခုတ်ဖြတ်ထား အပ်သော စက်ဆုပ်ဖွယ်အသေကောင် ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ ဖြစ်သော ပဌမစျာန် သညာကို၊ [ဒွိဓာ ဝိစ္ဆိဒ္ဒတေတိ ဝိစ္ဆိဒ္ဒံ၊ ကုစ္ဆိတံ ဝိစ္ဆိဒ္ဒံ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ]။ ပ။ ဥဒ္ဓုမာတကသည်=သေပြီးသည့်အထက် (သေပြီးဟိုဘက်) နောက်နောက်ရက်၌ ကြွတက်ဖူးရောင် စက်ဆုပ်ဖွယ်အသေကောင် ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သညာကို၊ [ဒီဝိတက္ခယတော ဥဒ္ဓံ ဥမာတံ ဥဒ္ဓုမာတံ၊ ကုစ္ဆိတံ ဥဒ္ဓုမာတံ ဥဒ္ဓုမာတကံ]။ ပ။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ=ဘုရားဂုဏ်တော်တို့ကို.....သတိကို၊ [စာပိုဒ်–၂၉၆၊ ၂၉၇–သုတ်ပြန်ကြည့်။] ပ။ ပဌမဇ္ဈာနသဟဂတံ = ပဌမစျာန်နှင့်တကွ ဖြစ်အောင်၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ=သဒ္ဓိဇြေကို၊ စေ ဘာဝေတိ=အုံ့။ ပ။ ပဌမဇ္ဈာနသဟဂတံ =အောင်၊ ဝိရိယိန္ဒြိယံ=ကို။ ပ။ ပဌမဇ္ဈာနသဟဂတံ=အောင်၊ သတိန္ဒြိယံ။ ပ။ မေတ္တာသဟဂတံ=မေတ္တာနှင့်တကွဖြစ်အောင်၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ စေ ဘာဝေတိ။ ပ။ အပရအစ္ဆရာသင်္ဃာတဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၁၉–ကာယဂတာသတိဝဂ်

၅၆၃။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ယသ ကသိဏံ= ပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးသည်၊ မဟာသမုဒ္ဒေါ=မဟာသမုद्रာကို၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ (အလေါကသိဏာစျာန်စိတ်, ဒီဗွစက္ခုအဘိညာဏ်စိတ်ဖြင့်) ဖုဋ္ဌော=ဖြန့်.အပ်ကြားအုံ့၊ သမုဒ္ဒဂ်မာ=သမုद्रာသို့. စီးဝင်ကုန်သော၊ ယာ ကာစိ=အားလုံးကုန်သော၊ (ကုန္နဒီယော=မြစ်ငယ်တို့.သည်၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏) တာ ကုန္နဒီယော=ထိုမြစ်ငယ်အားလုံးတို့.သည်၊ တသ=ထို ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (ဧဝံဖုဋ္ဌေ=ဤသို့စိတ်ဖြင့်ဖြန့်.အပ်သော၊ မဟာသမုဒ္ဒေ=မဟာသမုद्रာ၌) အဇ္ဈောဂဟော=အတွင်းဝင်ကုန်၏၊ ဝါ=ပါဝင်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝ= ဤအတူပင်၊ ယသ ကသိဏံ=ရဟန်းတပါးပါးသည်၊ ကာယဂတာ=ဆံပင်, မွေးညင်း စသည်တို့.၏ အစုအဝေး၌ အာရုံပြုလျက်ဖြစ်သော၊ သတိ=သတိကို၊ ဘာဝိတာ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ကြားအုံ့၊ ဗဟုလီကတာ=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာ ပြုအပ်ကြားအုံ့၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ=(ပွားပေါင်းယှဉ်တွဲခြင်းအားဖြင့်) ဝိဇ္ဇာဉာဏ်ရှစ်ပါးသို့. ချဉ်းကပ်ပါဝင်ကုန်သော၊ ဝါ=ဝိဇ္ဇာဉာဏ်ရှစ်ပါးအပို့.၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ယေဘုယ်စီ =အားလုံးကုန်သော၊ (ကုသလာ ဓမ္မာ=ကုသိုလ်တရားတို့.သည်၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊) တေ ကုသလာ ဓမ္မာ=ထိုကုသိုလ်တရား အားလုံးတို့.သည်၊ တသ=ထိုရဟန်း၏၊ (ဘာဝနာယ=ကာယဂတာသတိဘာဝနာ၌) အဇ္ဈောဂဟော=ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်.တော်မူပြီ) [ဆိုလိုရင်းကား–သမုद्रာကို အာလေါကသိဏာစျာန်စိတ်၊

ဒိဋ္ဌစက္ခုအာဘိညာဏ်စိတ်ဖြင့် ဖြန့်.လိုက်လျှင် သမုဒ္ဒြာသို့. စီးဝင်သော မြစ်ငယ် အားလုံးကိုလည်း ထိုစိတ်ဖြင့် ဖြန့်.ရာရောက်၏။ ထို.အတူ သမုဒ္ဒြာနှင့်တူသော ကာယဂတာသတိကို ပွားများအားထုတ်လိုက်လျှင် ကာယဂတာသတိ၌ ပါဝင်သော မြစ်ငယ်နှင့်တူသော ကျန်သော ဝိဇ္ဇာဘာဂိယ ကုသိုလ်အားလုံးကိုလည်း ပွားများအားထုတ်ရာ ရောက်၏ ဟူလို။]

၅၆၄၊ ၅၇၀။ ဘိက္ခဝေ=တို.၊ ဧကဓမ္မော=တခုသော တရားသည်၊ [သံဝတ္တတိ၌စပ်] ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတော=ဖြစ်ပွားစေအပ်လသော်၊ ဗဟုလီကတော=လသော်၊ [ဆရာမြတ်တို.ကား အန္တ, မာန မပါသော ပဌမာဝိဘတ္တန္တ ပုဒ်ကို လက္ခဏအနက်မပြန်ဘဲ ကတ္တားအနက်သာ ပြန်ဆို၍ သမာနောပုဒ် ထည့်ပေးတော်မူကြ၏။] မဟာတော=ကြီးစွာသော၊ သံဝေဂါယ=ထိတ်လန့်.ကြောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ ဧကဓမ္မော=တခုသောတရားဟူသည်၊ ကတမော=အဘယ်နည်း၊ ကာယဂတာ=သော၊ သတိ=သတိပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို.၊ အယံ ဧကဓမ္မော=(ကာယဂတာသတိဟူသော) ဤတခုသော တရားသည်၊ ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတော=သော်၊ ဗဟုလီကတော=သော်၊ မဟာတော=သော၊ သံဝေဂါယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဘိက္ခဝေ=တို.၊ ဧကဓမ္မော = သည်၊ ဝါ = ကို၊ ဘာဝိတော=သော်၊ ဗဟုလီကတော = သော်၊ မဟာတော=သော၊ အတ္ထာယ=မဂ်လေးပါးအကျိုးစီးပွားအလို.ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဧကဓမ္မော=သည်၊ ကတမော=နည်း၊ ကာယဂတာ=သော၊ သတိ=တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို.၊ အယံ ဧကဓမ္မော [စသည်ဖော်ဆိုပါ]။ ပ။

မဟာတော=သော၊ ယောဂက္ခေမာယ=ယောဂလေးဖြာ အားကုန်ရာ ဖိုလ်လေးပါးအကျိုးငှာ၊ [တနည်း–မဟာတော=သော၊ သံဝေဂါယ=ထိတ်လန့်.ကြောင်း ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ်အကျိုးငှာ။ပ။ မဟာတော=သော၊ အတ္ထာယ=ဖိုလ်လေးပါးဟူသော အကျိုးစီးပွားအလို.ငှာ။ ပ။ မဟာတော=သော၊ ယောဂက္ခေမာယ=ယောဂလေးဖြာ အားကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ၊]။ ပ။ သတိသမ္ဗဇ္ဈာယ=သတိနှင့် သမ္မဇ္ဇဉ်ဉာဏ်ပညာအလို.ငှာ။ ပ။ ဉာဏဒဿနပဋိလာဘာယ=ဒိဋ္ဌစက္ခုဉာဏ်အမြင်ကိုရခြင်းငှာ၊ ဝါ=ဝိပဿနာဉာဏ်အမြင်ကိုရခြင်းငှာ။ ပ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယ=ယခုတွေ.ကြုံနေရသော အတ္တဘောဌ် ချမ်းသာစွာ နေရခြင်းငှာ။ ပ။ ဝိဇ္ဇာ+ဝိမုတ္တိ+ဖလ+သစ္ဆိကိရိယာယ+ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ၊ [အလွယ်တကူအနက်သာ] ဝါ=မဂ်ပညာဝိဇ္ဇာတရားနှင့်+ထို၏ယှဉ်ဘက်စိတ္တုပ္ပါဒ် ဝိမုတ္တိတရားတို.၏+အကျိုးအရဟတ္တဖိုလ်ကို+မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ၊ [ပုဒ်ဖြတ်ထားသည်ကိုကြည့်၍ သူ.ပုဒ်နှင့် သူ.အနက်အစဉ်အတိုင်း တွဲဖက်စပ်ဟပ်ပါလေ။]ဝါ=သုံးပါးသော ဝိဇ္ဇာတရား+စိတ်၏ ခွဲမြဲသက်ဝင်ရာ နိဗ္ဗာန်တရား+ဖိုလ်လေးပါးတရားတို.ကို+မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ။ [စာပိုဒ် ၁၇၅–၌

ဖွင့်ပုံနှင့် ယှဉ်ကြည့်လေ]။ ပ။

၅၇၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကဓမ္မေ=တခုသော တရားကို၊ ဘာဝိတော=ဖြစ်ပွားစေအပ်လသော်၊ ဗဟုလီကတော=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်လသော်၊ ကာယောပိ=နာမကာယ, ကရဇကာယသည်လည်း၊ ပဿမ္ဘတိ=အပူငြိမ်း၏၊ စိတ္တမ္ပိ=စိတ်သည်လည်း။ ပ။ ဝိတက္ကဝိစာရာပိ=ဝိတက်ဝိစာရတို့သည်လည်း၊ ဥပသမ္မန္တိ=ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏၊ ကေဝလာ=အားလုံးကုန်သော၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ=ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးအဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာပိ=တရားတို့သည်လည်း၊ ဘာဝနာပါရိပူရိ=ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စ၏ ပြည့်စုံခြင်းသို့၊ ဝါ=ဖြစ်ပွားတိုးတက်အောင် အားထုတ်ခြင်းကိစ္စ၏ ဆုံးခန်းအထိ ပြည့်စုံခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကုန်၏၊ ကတမသ္မိံ=အဘယ်မည်သော၊ ဧကဓမ္မေ=ကို၊ (ဘာဝိတော=သော်၊ ဗဟုလီကတော=သော်။ ကာယောပိ=လည်း၊ ပဿမ္ဘတိ=အပူငြိမ်းသနည်း၊ စိတ္တမ္ပိ=လည်း၊ ပဿမ္ဘတိ=နည်း၊ ဝိတက္ကဝိစာရာပိ=လည်း၊ ဥပသမ္မန္တိ=နည်း။ ပ။ ဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကုန်သနည်းဟူမူ)ကာယဂတာယ=ဆံပင်.....သော၊ သတိယာ=သတိကို (ဘာဝိတာယ=လသော်၊ ဗဟုလီကတာယ=သော်၊ ကာယောပိ=လည်း၊ ပဿမ္ဘတိ=အပူငြိမ်း၏ ။ ပ။ ဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကုန်၏၊) [ကာယဂတာယ သတိယာနှင့် လိုင်တူအောင် ဘာဝိတာယဟုပြင်ဆိုရသည်၊] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမသ္မိံ ဧကဓမ္မေ=(ကာယဂတာသတိဟူသော) ဤတခုသောတရားကို၊ ဘာဝိတော=သော်။ ပ။

၅၇၂။ အနုပ္ပန္နာ=မဖြစ်သေးကုန်သော၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာစေဝ=တရားတို့သည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=မဖြစ်ကုန်၊ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပြီးကုန်သော၊ အကုသလာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာစ=တရားတို့ကိုလည်း၊ ပဟီယန္တိ=ပယ်အပ်ကုန်၏၊ ကတမသ္မိံ=သော၊ ဧကဓမ္မေ=ကို၊ (ဘာဝိတော=သော်။ ပ။ ပဟီယန္တိ=နည်း၊) ကာယဂတာယ=သော၊ သတိယာ=ကို၊ (ဘာဝိတာယ=သော်။ ပ။ ပဟီယန္တိ = ၏) ။ ပ။ ၅၇၄။ အဝိဇ္ဇာ = အဝိဇ္ဇာ အမှိုက်မှောင်ကို၊ ပဟီယတိ=ပယ်အပ်၏။ ဝိဇ္ဇာ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ဝိဇ္ဇာသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊ အသ္မိမာနော=ငါတကားဟု ထောင်လွှားမောက်မာသော မာနကိုးမျိုးကို။ ပ။ အနုသယာ=အနုသယ ခုနစ်ပါးတို့သည်၊ သမုဿိတံ=အကြွင်းမဲ့ ပယ်နုတ်အပ်ကုန်သည် အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကုန်၏၊ သံယောဇနာ=သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့ကို။ ပ။

၅၇၅၊ ၅၈၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပ။ ပညာပဘောဒါယ=ပညာဖြင့် ခွဲခြားသိမြင်ခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဧကဓမ္မော=ဟူသည်၊ ကတမော=နည်း၊ ကာယဂတာ=သော၊ သတိ=တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဧကဓမ္မော=သည်၊ ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတော [ဤသို့ စသည်ဖြင့် တသုတ်ဆုံးအောင်ဆိုပါ။]။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊

၈ကဝမ္မောဿည်၊ ဝါ=ကို၊ ဘာဝိတောသော်၊ ဗဟုလီကတောသော်၊အနုပါဒါ (အနုပါဒါယ)=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မည်သည့်သခ်ံတ တရားကိုမျှ မယူမူ၍၊ ပရိနိဗ္ဗာနာယ=(အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းကင်းလျက်) ဒုက္ခခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမှ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ။ ပ။ အနေကဓာတုပဋိဝေဓော = များစွာသော ဓာတ် (၁၈) ပါးတို့ကို လက္ခဏာအားဖြင့် ထိုးထွင်းသိခြင်းသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏။ ပ။ နာနာဓာတုပဋိဝေဓော=တသီးတခြား တပါးစီအားဖြင့် ဓာတ် (၁၈)ပါးတို့ကို လက္ခဏာအားဖြင့်ထိုးထွင်းသိခြင်းသည်၊ ဟောတိ။ပ။ အနေက ဓာတုပဋိသမ္ဘိဒါ= များစွာသော ဓာတ်တို့ကို လွန်ကဲခြင်း ယုတ်လျော့ခြင်း၏ အကျိုးအာနိ သင်အားဖြင့် ခွဲခြားသိမြင်နိုင်သောဉာဏ်သည်၊ ဤဓာတ်လွန်ကဲလျှင် (သို့မဟုတ်) ယုတ်လျော့နေလျှင် ဤအကျိုးအာနိသင် ဖြစ်သည်ဟု သိသောဉာဏ် တည်း။ စက္ခု၊ သောတ စသော သက်ရှိ ဥပါဒိန္နဓာတ်တို့နှင့်လည်းကောင်း၊ သက်မဲ့သစ်ပင် စသည်တို့၏ အနုပါဒိန္နဓာတ်တို့နှင့် လည်းကောင်း သက်ဆိုင်၏။ ပဋိသမ္ဘိဒါတိတိ ပဋိသမ္ဘိဒါ=အယုတ်အလွန်၏ အကျိုးကို ခွဲခြားသိသော ဉာဏ်]။ ပ။ သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ=သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ၊ ဟောတိ။ ပ။ [သကဒါဂါမိဖိုလ်၊ အနာဂါမိဖိုလ်၊ အရဟတ္တ ဖိုလ်ဟု ပြောင်းလဲ၍ဆိုလေ။]။ ပ။

၅၈၄၊ ၅၉၉။ ပညာပဋိလာဘာယ=(မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ်စသော) ပညာကို ရခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ ပ။ ပညာဝုဒ္ဓိယာ=ပညာ၏ တိုးပွားခြင်းငှာ၊ (ကလျာဏပုထုဇဉ်နှင့်တကွ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပညာ၏ တိုးပွား ခြင်းငှာ)။ ပ။ ပညာဝေပုလ္လာယ=ပညာ၏ ပြန့်ပွားသည်အဖြစ်ငှာ၊ (ကလျာဏ .....ပြန့်ပွားသည်အဖြစ်ငှာ)။ ပ။ မဟာပညတာယ=များစွာသော အကျိုး အကြောင်း စသည်တို့ကို ပိုင်းခြားသိတတ်သော ပညာအကျိုးငှာ၊ [မဟန္တာနံ အတ္ထဓမ္မာဒီနံ ပရိဂ္ဂါဟိကာ ပညာ မဟာပညာ၊ သာ ဧဝ မဟာပညတာ] ဝါ=(များစွာသောအကျိုးအကြောင်း စသည်တို့ကို ပိုင်းခြားသိခြင်းဖြင့်)များသော ပညာရှိသည်၏အဖြစ်ငှာ၊ [မဟတီ ပညာ ယဿာတိ မဟာပညော၊ တဿ ဘာဝေါ မဟာပညတာ]။ ပ။

ပုထုပညတာယ=(အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားသော ခန္ဓာ ဓာတ် အာယတန စသည်တို့ကို သိခြင်းဖြင့်) အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားသော ပညာရှိသည် အဖြစ်ငှာ။ ပ။ ဝိပုလပညတာယ=(ပြန့်ပွားများပြားသော အကျိုးအကြောင်း စသည်တို့ကို ပိုင်းခြားသိခြင်းဖြင့်) ပြန့်ပွားများပြားသော ပညာရှိသည်အဖြစ်ငှာ။ ပ။ ဂမ္ဘီရပညတာယ=(နုက်နဲသော ခန္ဓာဓာတ် အာယတန စသည်တို့ကိုသိခြင်း ဖြင့်) နုက်နဲသော ပညာရှိသည် အဖြစ်ငှာ။ ပ။ အသာမန္တ ပညတာယ=အလွန် ဝေးကွာခြား, မနီးနားသော ပညာရှိသည်အဖြစ်ငှာ၊ (အတ္တ၊ ဓမ္မ၊ နိဗ္ဗာန်တို့၊

ပဋိဘာန်အရာ၌ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့. မမြိန်ငင်လောက်အောင် အလွန်ဝေးကွာခြား, မနီးနားသော ပညာရှိသည်အဖြစ်ငှာ၊ ဝါ=ကလျာဏပုထုဇဉ်, သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်စသော အောက် အောက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့.ပညာမှ အလွန်ဝေးကွာခြား, မနီးနားသော ပညာရှိသည်အဖြစ်ငှာ) [အတ္ထ, ဓမ္မ စသည်တို့.ကို စတုက္ကစာပိုဒ် ၁၇၂-၌ ကြည့်။]။ ပ။

ဘူရိပညတာယ[1]=ရာဂ ဒေါသစသည်တို့.ကို လွမ်းဖိဆဲ, လွမ်းဖိပြီးဖြစ်သော ပညာအကျိုးငှာ။ ပ။ ပညာဟာဟုလ္လာယ = များသောပညာရှိသည်အဖြစ်ငှာ။ ပ။ သီဃပညတာယ=လျင်မြန်သောပညာရှိသည်အဖြစ်ငှာ။ ပ။

၁။ ဘူရိပညတာယ။ ။ ရာဂဒေါသာဒယော ဘဝတိ (အဘိဘဝတိ) ဘဝိ(အဘိဘဝိ) စာတိ ဘူရိ။ ဘူဓာတ်, ရိပစ္စည်း၊ နဒါဒိဏ္ဍိပစ္စည်းဟု ကြံပါ။ မဂ်ပညာသည် ရာဂဒေါသ စသည်တို့.ကို အဘိဘဝတိ=လွမ်းဖိဆဲ(ပစ္စုပ္ပန်)၊ ဖိုလ်ပညာသည် အဘိဘဝိ = လွမ်းဖိပြီး(အတိတ်)။ ဘူရိ စ သာ ပညာ စာတိ ဘူရိပညာ၊ (ရိဋ္ဌ သမာသမဠ္ဆရသ) သာ ဧဝ ဘူရိပညတာ။ (တနည်း) စိတ္တသန္ဓာနေ ဘူတော အရိတိ ဘူအရိ (စိတ်အစဉ်၌ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော ရာဂစသော ကိလေသာရန်သူ)၊ အကိုချေ၍ ဘူရိ-ဟု ဣရသပြင့် ရုပ်ဖြစ်၏။ ဘူတောကား ဘူ၏ ပရိယာယ်တည်း။ ဘူရိသ မဒ္ဒနီ ပညာ ဘူရိမဒ္ဒနိပညာ-ဟု ဆိုလိုလျက် မဒ္ဒနီပုဒ်ချေ၍ ဘူရိပညာ-ဟု ရုပ်ပြီး၏။ [ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ဒု၊ ၂၆၀]

ဤသုတ်အဂုံတွင်ဂုဏ်ကာ၌ကား ဘဝတိ အဘိဘဝတိ အရိန္တိ ဘူရိ (ရန်သူကိုလွမ်းမိုးဖိစီးတတ်သောပညာ)ဟု ပြု၏။ အရိသဒ္ဒူပပဒ ဘူဓာတ် ကွိပစ္စည်း (ပညာကို အရကောက်ရမည်ဖြစ်၍) နဒါဒိဏ္ဍိပစ္စည်းဖြင့် ဘူရိရုပ်ပြီး၏ ဟု ကြံပါ။ ဘူရိ စ သာ ပညာစာတိ ဘူရိပညာ။ ဤအဖွင့်များအရ "ဘူရိပညတာယ=စိတ်အစဉ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော ရာဂစသော ရန်သူကို ဖိစီးနှိပ်စက်တတ်သော ပညာအကျိုးငှာ"ဟု အနက်ဆိုပါ။

(တနည်း) ဘူရိ=မြေကြီး။ ဘူရိ ဝိယာတိ ဘူရိ၊ ဘူရိ ပညာ ယသ္သာတိ ဘူရိပညော (မြေကြီးကဲ့သို့ ကျယ်ပြန့်သောပညာရှိသောသူ)၊ ထိုနောက် "ဘူရိ ပညသ္သ ပညာ ဘူရိပညပညာ"ဟု ဆိုလိုလျက် အလယ်က ပညပုဒ်ကို ချေ၍ ဘူရိပညာဟု ရုပ်ပြီးကြောင်း ၆, ၈တို့ဖွင့်၏။ ဤနည်း၌ "မြေကြီးကဲ့သို့ ကျယ်ပြန့်သော ပညာရှိသူ၏ ပညာအကျိုးငှာ"ဟု အနက်ဆိုပါ။

(တနည်း) ဘူတော အတ္ထော ရမတိတိ ဘူရိ(ထင်ရှားရှိသော ဓမ္မာစသော အနက်သဘောကို မွေ့လျော်တတ်သောပညာ)နှင့်အညီ ဘူရိသဒ္ဒါသည် ပညာဟူသော အနက်ကို ဟောအ၏။ (ဘူတ+ရမု+ကွိ+ဏ္ဍိ)ဘူရိ စ သာ ပညာ စာတိ

လဟုပညတာယ = လေ့ါပါးသော ပညာရှိသည်အဖြစ်ဌာ။ ပ။ ဟာသပညတာယ = ရွှင်သော ပညာရှိသည်အဖြစ်ဌာ။ ပ။ ဇဝနပညတာယ = (ဝိပဿနာ၏ သခ်ါရအာရုံ, နိဗ္ဗာန်အာရုံတို့၌) လျင်မြန်စွာဖြစ်တတ်သော ပညာရှိသည်အဖြစ်ဌာ၊ [ဝိပဿနူပဂသခ်ါရေသု စ ဝိသခ်ါရေ စ ခိပ္ပံ ဇဝတိ ပဝတ္တတိတိ ဇဝနာ၊ ဇဝနာ ပညာ ယဿာတိ ဇဝနပညော]။ ပ။ တိက္ခပညတာယ=ထက်မြက်သော ပညာရှိသည်အဖြစ်ဌာ။ ပ။ နိဗ္ဗေဓိကပညတာယ=ကိလေသာအတုံးအခဲကို ဖြိုခွဲတတ်သော ပညာရှိသည်အဖြစ်ဌာ။ ပ။ ကာယဂတာသတိဝဂ္ဂါ=ဝဂ်တည်း။

၂၀–အမတာဝဂ်

(ရှေ့)

၆၀၀–၃။ ဘိက္ခဝေ = ရဟန်းတို့၊ ယေ = အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ=ကာယဂတာသတိကို၊ နပရိဘုဉ္ဇန္တိ=မသုံးဆောင်ကြကုန်အုံ့၊ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အမတံ=သေခြင်းမရှိရာ နိဗ္ဗာန်ကို၊ ဝါ=အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို၊ ဝါ = အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကိုရခြင်း၏ အကြောင်းတရားကို၊ ဝါ = အမြိုက်နိဗ္ဗာန်နှင့် တူသော မရောင့်ရဲစေနိုင်သော သုခ၌ သက်ရောက်သောချမ်းသာကို၊ [နောက်နှစ်နည်း၌ ကာယဂတာသတိကိုပင် ဖလူပစာရ, သဒိသူပစာရအားဖြင့် အမတ ဟု ဆိုလိုရကား ကာယဂတာသတိကို တိုက်ရိုက်ရအောင် အနက်ပေးထားသည်။] နပရိဘုဉ္ဇန္တိ=မသုံးဆောင်ကြရကုန်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ=ကို၊ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ=(ဈာန်ဝင်စားသောအားဖြင့်) သုံးဆောင်ကုန်အုံ့၊ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အမတံ=ကို၊ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ=သုံးဆောင်ကြကုန်၏။ ၆၀၁–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေသံ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ=ကို၊ အပရိဘုတ္တာ=မသုံးဆောင်အပ်ကြားအုံ့၊ တေသံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အမတံ=ကို၊ အပရိဘုတ္တံ=မသုံးဆောင်အပ်၊ ဝါ=မသုံးဆောင်ရ။ ပ။ ကာယဂတာသတိ=ကို၊ ပရိဘုတ္တာ=သုံးဆောင်အပ်ကြားအုံ့။ တေသံ=တို့သည်၊ အမတံ=ကို၊ ပရိဘုတ္တံ

ဘူရိပညာ။ ဤနည်းအလို "ဘူရိပညတာယ=ထင်ရှားရှိသော ခန္ဓာစသော အနက်သဘောခံ့ မြေ့လျော်သော ပညာအကျိုးငှါ"ဟု အနက်ဆိုပါ။ ဋီကာနှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ခ၌ မြေကြီးနှင့် ပညာအနက်ကို ဟောသော ဘူရိဟုဒ်၏ ဝစနတ္ထ ခ၌ပင် ဤရသဖြင့် ဘူရိဟု တွေ့ရ၏။ သို့သော် သဒ္ဒနီတိပဒမာလာခ၌လည်းကောင်း၊ အဘိဓာန်ဋီကာ (၁၅၃ နှင့် ၁၈၁ ဂါထာ)၌လည်းကောင်း၊ ဘူရိ-ဟု နဒါဒိဂိုဏ်း၌ သွင်း၏။ သဏ္ဌာတအဘိဓာန်တို့၌ကား ဤရသဖြင့်သာ တွေ့ရပြီး ပုလ္လိင်ဖြစ်မူ ဗိသဏုး, ဗြဟ္မာ, သိဝအနက်ဟောဟုလည်းကောင်း၊ နပုလ္လိင်ဖြစ်မှု သုဝဏ္ဏ(ရွှေ)အနက်ဟောဟုလည်းကောင်း၊ ဝိသေသန တိလိင်ဖြစ်မှု ပစုရ(အများ) အနက်ဟောဟုလည်းကောင်းဆို၏။

=သုံးဆောင်အပ်၏။ ဝါ=သုံးဆောင်ရ၏။ ၆၀၂။ ယေသံ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ၊ ကာယဂတာသတိ=သည်၊ ပရိဟီနာ=ယုတ်လျော့နေကြား၏၊ တေသံ=တို့မှာ၊ အမတံ=သည်၊ ပရိဟီနံ=ယုတ်လျော့နေ၏။ ပ။ အပရိဟီနာ=မယုတ်လျော့ကြား၏။ ပ။ အမတံ=သည်၊ အပရိဟီနံ=မယုတ်လျော့။ ၆၀၃။ ယေသံ=တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ=ကို၊ ဝိရဒ္ဓါ=လွဲချော်စေအပ်ကြား၏၊ တေသံ=တို့သည်၊ အမတံ=ကို၊ ဝိရဒ္ဓံ=လွဲချော်စေအပ်၏။ ပ။ အာရဒ္ဓါ=ပြီးစီးစေအပ်ကြား၏။ ပ။ အာရဒ္ဓံ=ပြီးစီးစေအပ်၏။

၆၀၄၊ ၆၀၅။ ယေ=တို့သည်။ ပ။ ပမာဒိ သု=မေ့လျော့နေကုန်ကြား၏၊ တေ=တို့သည်၊ အမတံ=ကို၊ ပမာဒိ သု=မေ့လျော့နေကြကုန်၏၊ [အတိတ်ဝိဘတ် ဖြင့်ရှိသော်လည်း ပစ္စုပ္ပန်အနက်သာ ပြန်ဆိုရသည်။ ကာလဗျတ္တယ=ကာလ ဝိပလ္လာသတည်း။ ပမာဒိ သူတိ ပမဇ္ဇန္တိ]။ ပ။ ၆၀၆။ ယေသံ = တို့မှာ၊ ကာယ ဂတာသတိ=သည်၊ ပမုဋ္ဌာ=ကင်းကွာနေကြား၏၊ ဝါ=ပျောက်ပျက်နေကြား၏၊ တေသံ=တို့မှာ၊ အမတံ=သည်၊ ပမုဋ္ဌံ=ကင်းကွာ၏။ ပ။ အပ္ပမုဋ္ဌာ=မကင်းကွာကြား၏။ ပ။ အပ္ပမုဋ္ဌံ=မကင်းကွာ။ ပ။ ၆၀၆။ ယေသံ=တို့သည်၊ ကာယ ဂတာသတိ=ကို၊ အနာသေဝိတာ=ရှေးဦးစွာ မမှီဝဲအပ်ကြား၏။ ပ။ ၆၀၇။ ယေသံ =တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ = ကို၊ အဘာဝိတာ = မဖြစ်ပွားစေအပ်ကြား၏။ ပ။ ၆၀၈။ ယေသံ=တို့သည်၊ ကာယဂတာသတိ=ကို၊ အဗဟုလီကတာ=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာ မပြုအပ်ကြား၏။ ပ။ အနဘိညာတာ=ထူးခြားသော ဉာဏ်ဖြင့် မသိအပ်ကြား၏။ ပ။ အပရိညာတာ=ပိုင်းခြား၍ မသိအပ်ကြား၏။ ပ။ အသစ္ဆိကတာ=မျက်မှောက်မပြုအပ်ကြား၏။ ပ။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ =မိန့်တော်မူပြီ၊)

ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣဒံ=ဤတရားစကားတော်ကို။ အဝေါစ =ပြီ၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ အတ္တမနာ=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သောစိတ် ရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ = ပီတိသောမနဿတို့သည် ယူအပ်သော စိတ်ရှိကြကုန် လျက်၊ ဝါ=ပြည့်စုံသော စိတ်အကြံရှိကုန်လျက်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ=သည်၊ ဘာသိတံ=ဟောတော်မူအပ်သော တရားစကားတော်ကို၊ အဘိနန္ဒုံ =ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ လက်ခံနာယူကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့ (သုတံ=နာယူ မှတ်မိထားအပ်ပါပြီ၊ ဣတိ=ဤတွင် အပြီးတည်း၊) အမတဝဂ္ဂေါ=အမတဝဂ် တည်း။

ဧကကနိပါတပါဠိ=ဧကကနိပါတ်ပါဠိတော်သည်၊ ဝါ=တရားတမျိုး တမျိုးကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရာ အပိုင်းအခန်းပါဠိတော်သည်၊ နိဋ္ဌိတာ=ပြီးပြီ။

❖ ❖ ❖ ❖ ❖

အဂုံတွိုရ်ပါဠိတော်နိသယ

ဒုကနိပါတ်

ပထမပဏ္ဏာသက

၁-ကမ္မကရဏဝဂ်၊ ၁-ဝဇ္ဇသုတ်

၁။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ သုတ္တံ=ဤဝဇ္ဇသုတ်ကို)ဝေ=ဤသို့၊ ဝါ = ဤယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်း၊ မေ = တပည့်တော်သည်၊ သုတံ= (မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ)နာယူ မှတ်မိထား အပ်ပါပြီ၊ (ကထံ=အဘယ်သို့၊ သုတံ=ဟူမူ၊) [စကကနိပါတ် ပဌမသုတ်ကြည့်]။ ပ။ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧတံ=ကို၊ အဝေါစ=ပြီ၊ (ကိန္တိ = သို့၊ အဝေါစ = မူ၊) ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဝဇ္ဇာနိ= အပြစ်တို့သည်၊ ဣဓမာနိ ဒွေ = ဤနှစ်မျိုးတို့တည်း၊ ဒွေ = နှစ်မျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော အတ္တဘောဋ္ဌ ဖြစ်သော အကျိုးဟူသော၊ ဝါ=ယခု မျက်မှောက်ဘဝဋ္ဌဖြစ်သော အကျိုးဟူသော၊ ဝဇ္ဇံစ=အပြစ်လည်းကောင်း၊ သမ္ပရာယိကံ=နောက်ထပ် လားရောက်အပ်သော အနာဂတ်အတ္တဘောဋ္ဌဖြစ်သော အကျိုးဟူသော၊ ဝါ=တမလွန်ဘဝဋ္ဌဖြစ်သော အကျိုးဟူသော၊ ဝဇ္ဇံ စ=အပြစ်လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ=သော၊ ဝဇ္ဇံ=အပြစ်ဟူသည်၊ ကတမဉ္စ= အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဋ္ဌ၊ အာဂုစာရီ=ပြစ်မှုကျူးလွန် သော၊ စောရံ=သူခိုးကို၊ ဂဟေတွာ=ဖမ်းချုပ်ကြ ကုန်၍၊ ဝိဝိဓာ=အမျိုးမျိုးကုန်သော၊ ကမ္မကာရဏာ=ညှင်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်း

အမှုတို့ကို၊ ကာရေဇ္ဇေ=ပြုလုပ်စေသည်တို့ကို၊ ဝါ=ပြုလုပ်ခိုင်းနေသည်တို့ကို၊ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ ပဿတိ=မြင်ရ၏။ [အဓိပ္ပါယ်ပေါ်လွင်မှုကို အဓိကထား၍ ရာဇာနောပုဒ်ကို ဂဟေတွာ၏ ကတ္တားအနေအားဖြင့် အနက်ပြန်ဆိုခြင်းဖြစ်၏၊ သဒ္ဒါစည်းကမ်းကို အဓိကထား၍ အနက်ပေးလိုလျှင်ကား "ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ရာဇာနော=မင်းတို့ကို၊ (ပဿတိ၌စပ်) အာဂုစာရိ=သော၊ စောရံ=ကို၊ ဂဟေတွာ=၍၊ ဝိဝိဓာ=ကုန်သော၊ ကမ္မကာရဏာ=တို့ကို၊ ကာရေဇ္ဇေ=တို့ကို၊ ဧကစ္စော=သည်၊ ပဿတိ=၏၊" ဟုဆိုပါ။ ရာဇာနောကား ပဿတိ၏ ပကတိက်တည်း၊ ကာရေဇ္ဇေကား ဝိကတိက်တည်း။]

ကသာဟိပိ=နင်တံတို့ဖြင့်လည်း၊ တာဠေဇ္ဇေ=ရိုက်နှက်နေသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝေဏ္ဏေဟိပိ=ကြိမ်လုံးတို့ဖြင့်လည်း၊ တာဠေဇ္ဇေ=လည်းကောင်း၊ အဒ္ဓဒဏ္ဍကေဟိပိ=လေးတောင်ထက်ဝက် နှစ်တောင်ရှိသော တုတ်တို့ဖြင့်လည်း [အဒ္ဓ=ထက်ဝက်+ဒဏ္ဍက=တုတ်] ဝါ=ဆောက်ပုတ်တို့ဖြင့်လည်း။ ပ။ ဟတ္ထမ္ပိ=လက်ကိုလည်း၊ ဆိန္ဒေ=ဖြတ်နေသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပါဒမ္ပိ=ခြေကိုလည်း။ ပ။ ဟတ္ထပါဒမ္ပိ=လက်ခြေကိုလည်း။ ပ။ ကဏ္ဏမ္ပိ=နားရွက်ကိုလည်း။ ပ။ နာသမ္ပိ=နှာခေါင်းကိုလည်း။ ပ။ ကဏ္ဏနာသမ္ပိ=နားရွက် နှာခေါင်းကိုလည်း၊ ဆိန္ဒေ=လည်းကောင်း။

ဗိလင်္ဂထာလိကမ္ပိ = ပုန်းရည်အိုးနှင့်တူအောင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကိုလည်း [အကျဉ်းချုပ်သဒ္ဒါနက်မျှသာတည်း။ ဗိလင်္ဂသ=ပုန်းရည်၏+ထာလိ=ထာလိကာ=အိုး။ ဗိလင်္ဂထာလိကာ ဝိယာတိ ဗိလင်္ဂထာလိကာ။ အကျယ်တဝင့် အနက်ပေးလိုလျှင်ကား–"ဗိလင်္ဂထာလိကမ္ပိ = ဦးခေါင်းခွံကို အပေါက်ပေါက်ကာ သံပူခဲရဲရဲကို ထည့်သွင်း၍ ပုန်းရည်အိုးမှ ပုန်းရည်ဆူပွက် လျှံတက်သကဲ့သို့ ဦးနှောက်ဆူပွက် လျှံတက်လာအောင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကိုလည်း" ဟုဆိုပါ] ကရောဇ္ဇေ = ပြုလုပ်နေသည်တို့ကို လည်းကောင်း၊ သခ်ိမုဏ္ဍိကမ္ပိ[1]=ခရုသင်းအတူ ဖွေးဖွေးဖြူအောင် ဦးပြည်းခေါင်းတုံးခြင်းကိုလည်း၊ [သခ်ိမုဏ္ဍိကမ္ပိ=

၁။ သခ်ိမုဏ္ဍိကာ။ ။ မုဏ္ဍနံ မုဏ္ဍိကာ = ဦးပြည်းခြင်း၊ ခေါင်းတုံးခြင်း၊ ခေါင်းရိတ်ခြင်း။ မုဏ္ဍဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ ဏ္ဍလာ၊ ယကို ကပြု၊ (တနည်း) မုဏ္ဍနံ မုဏ္ဍော၊ မုဏ္ဍော ဧဝ မုဏ္ဍိကာ = ခေါင်းတုံးခြင်း။ မုဏ္ဍပုဒ်၊ တဒ္ဓိတ် ဏ္ဍကပစ္စည်းကြောင့်။ "စရဏံ စာရိကာ၊ စရဏံ ဝါ စာရော၊ စာရော ဧဝ စာရိကာ" ဟူသော သီလက္ခန် အမ္မဋ္ဌသုတ်ဋီကာ (နာ–၂၅၆)ဝိဂြိုဟ်နှင့် အလားတူကြောင်းဖြစ်၏။ ထို့နောက် "သံခ ဝိယ မုဏ္ဍိကာ သခ်ိမုဏ္ဍိကာ = ခရုသင်းနှင့်တူအောင် ဦးပြည်းခေါင်းတုံးခြင်း" ဟူ၍ အကျဉ်းချုပ်ဝိဂြိုဟ်အနက်ဆိုလေ။ သံခ ဝိယ မုဏ္ဍကရဏံ ကမ္မကာရဏံ။ ဋီကာ။

အထက် နှုတ်ခမ်း နှားရင်းနှစ်ဘက်နှင့် လည်ချိုင့်တိုင်အောင် နယ်ပယ်ကန့်သတ်ရစ်ပတ်ကာ အရေကိုဖြတ်တောက်ပြီးလျှင် ဆံပင်အားလုံး သိမ်းကျုံးပေါင်းစု၍ တုတ်ဖြင့်ရစ်ပတ်ကာ ဆွဲဆောင့်သဖြင့် ဆံပင်နှင့်တကွ ဦးခေါင်းခွံ အရေကြွတက် ကျွတ်ပါလာစေပြီးနောက် ခရုသင်းအတူ ဖွေးဖွေးဖြူအောင် ကြမ်းတမ်းသော ကျောက်ခဲတို့ဖြင့် ပွတ်တိုက်ဆေးကြောလျက် ဦးပြည်းခေါင်းတုံးခြင်းကိုလည်း"ဟု အကျယ်ဖွင့် အနက်ဆိုပါ။] ကရောန္တေ=ပြုလုပ်နေသည်တို့ကို လည်းကောင်း။

ရာဟုမုခမ္မိ[3]=ပါးစပ်ကို သံဇုတ်ဖြင့်ဖွင့်ထောက်ကာ ဟထားစေ၍ ရာဟုခံတွင်းခ္ခေါက်နေသော နေလုံးနှင့်တူအောင် အာခေါင်ခံတွင်းခ္ခ မီးထွန်းခြင်းကို ၊ပည်း၊ ဝါ=နှားရင်းနှစ်ဖက်မှစ၍ ပါးစပ်ကို ဆောက်ဖြင့်ထွင်းကာ ကျယ်စွာချဲ့၍ ရာဟုခံတွင်းခ္ခ ရောက်နေသော နေလုံးနှင့်တူအောင် အရောင်အဆင်း နီးခြင်းခြင်းသွေးတို့ဖြင့် ခံတွင်းကို ပြည့်စေခြင်းကိုလည်း၊ ကရောန္တေ=လည်းကောင်း။

ဧောတိမာလိကမ္မိ[4] = ဆီစိမ်အဝတ်တို့ဖြင့် တကိုယ်လုံးရစ်ပတ်၍ မီးရှို့ခြင်းဖြင့် မီးပန်းရှိအောင် ညှဉ်းပန်းခြင်းကိုလည်း၊ ပ။ ဟတ္ထပဒ္ဓေါတိကမ္မိ[5] =ဆီစိမ်အဝတ်တို့ဖြင့် လက်ကိုရစ်ပတ်ကာ မီးတိုင်ပမာ အရောင်အဝါလင်းအောင်

ဤနေရာ၌ ညှင်းဆဲခြင်းအနက်ဟောဖြစ်သော ကာရဏာပုဒ်၏ ဣတ္ထိလိင်သို့လိုက်၍ ဗိလင်္ဂတ္ထလိကာ, သခ်ိမုဏ္ဍိကာ-စသည်ဖြင့် ဣတ္ထိလိင်ရပ်ရှိရသည်။ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၌မူ ဒုတိယာဝိဘတ္တန္တဖြင့်ရှိသော ပါဠိတော်အတိုင်း ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့်ချည်းရှိသည်။

၁။ ရာဟုမုခါ။ ။ရာဟုမုခေ ဂတော ရာဟုမုခဂတော = ရာဟုခံတွင်းခ္ခ ရောက်နေသော နေလုံး၊ ရာဟုမုခဂတော ဝိယာတိ ရာဟုမုခါ = ရာဟုခံတွင်းခ္ခ ရောက်နေသော နေလုံးနှင့်တူသော(တူအောင်) ညှဉ်းဆဲခြင်း (အကျဉ်းချုပ်ဝိဂြိုဟ် အနက်)။ ဂတပုဒ်အကျေကြံ။ "ရာဟုမုခဂတသူရိယသဒိသကမ္မကာရဏံ" ဟူသော ဋီကာအဖွင့်အတိုင်း ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်။ "ရာဟုနော ဝိယ မုခံ ယသ္သ ဟိ ရာဟုမုခါ"ဟုလည်း ဝိဂြိုဟ်ပြုတော်မူကြ၏။

၂။ ဧောတိမာလိကာ။ ။ဧောတိ ဧဝ မာလာ ဧောတိမာလာ = မီးသည် ပင်လျှင် ပန်း(မီးပန်း)၊ ဧောတိမာလာ ယဿ အတ္ထိ ဧောတိမာလိကာ = မီးပန်းရှိသော ညှဉ်းဆဲခြင်း၊ ဝါ=မီးပန်းရှိအောင် ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဧောတိမာလိကန္တိ ဧောတိမာလာဝန္တံ ကမ္မကာရဏံ။ ဋီကာ။

၃။ ဟတ္ထပဒ္ဓေါတိကာ။ ။ ပဒ္ဓေါတနံ ပဒ္ဓေါတိကာ=အရောင်တောက်စေခြင်း။ ပ+ဇုတ+ဏျ+ဏ္ဍလာ၊ ယကိုကပြု။ (တနည်း) "ပဒ္ဓေါတနံ ပဒ္ဓေါတော၊ ပဒ္ဓေါတော ဧဝ ပဒ္ဓေါတိကာ"ဟု ပဒ္ဓေါတပုဒ် တဒ္ဓိတ်ဏကပစ္စည်းသော်လည်း

မီးရှို့ခြင်းကိုလည်း။ပ။ ဧရကပတ္တိကမ္မိ[2]=ပြိန်းရွက်ပမာ ကိုယ်အရေလွှာကို ဆွဲခွါခြင်းကိုလည်း၊ ["လည်းပင်းအောက်မှစ၍ ခြေမျက်စိ တိုင်အောင် ပြိန်းရွက်ပမာ ကိုယ်အရေလွှာကို ဆွဲခွာပြီးနောက် ကြိုးဖြင့်ချည်ကာ ဆွဲငင်သွားခြင်းဖြင့် မိမိအရေလွှာကိုနင်းမိတိုင်း လဲကျစေခြင်းကိုလည်း" ဟု အကျယ်ဆိုလိုက ဆိုပါ]။ပ။ စီရကဝါသိကမ္မိ[3]=ခန္ဓာကိုယ်မှ ဆွဲခွါထားအပ်သော အရေတည်းဟူသော အဝတ်တို့ကို ဝတ်စေခြင်းကိုလည်း။ ပ။ ဧဏေယျကမ္မိ[4]=ဧဏီသားကောင်ပမာ လေးဖက်ထောက် ဝပ်တွားစေပြီးနောက် ပတ်ပတ်လည် မီးဖြင့်ရံလျက် ဖုတ်မြှိုက်လောင်ကျွမ်းစေခြင်းကိုလည်း၊ ["တဏှာင်နှစ်ဖက် ဒုးနှစ်ဖက်တို့၌ စွပ်ထားအပ်သော သံကွင်းအတွင်းဝယ် သံချွန်တို့ကို သွင်းလျှိုစိုက်နှက်ခြင်းဖြင့် ဧဏီသားကောင်ပမာ လေးဖက်ထောက် . . . . .ကျွမ်းစေခြင်းကိုလည်း" ဟု အကျယ်ဆိုပါ]။ ပ။

ကြံပါ၊ ဟတ္ထသ ပဒ္ဓောတိကာ ဟတ္ထပဒ္ဓောတိကာ = လက်ကိုအရောင်တောက်စေခြင်း (အရောင်တောက်အောင်မီးရှို့ခြင်း)။ ဟတ္ထပဒ္ဓောတိကန္တိ ဟတ္ထသ ပဒ္ဓောတနကမ္မကာရဏံ။ ဋီကာ။

၁။ ရေကပတ္တိကာ။ ။အရွက်ဟူသောအနက်ကို ပေါသော ပတ္တသဒ္ဒါဖြင့် "ရေကပတ္တိကာ"ဟူ၍လည်း စာမူတွေ့ရ၏။ ထိုအတိုင်းကောင်းသည်ဟု ယူဆ၏။ ရေကသ ပတ္တံ ရေကပတ္တံ = ပြိန်းမြက်ပင်၏အရွက် (ပြိန်းရွက်)။ ရေကပတ္တံ ဝိယာတိ ရေကပတ္တံ (စမ္မပတ္တံ) = ပြိန်းရွက်နှင့်တူသော အရေလွှာ၊ ရေကပတ္တသ ဥပ္ပါဒနံ ရေကပတ္တဥပ္ပါဒနံ=(ပြိန်းရွက်ပမာ အရေလွှာကို ဆွဲခွါခြင်း)ဟု ဆိုလိုလျက် ဥပ္ပါဒနပုဒ်ကို ချေ၍ "ရေကပတ္တ"ဟုပင်ရှိရ၏။ အာပူပိကောဋ္ဌ "အပူပခါဒန"မှ ခါဒနပုဒ်ချေထားသည်နှင့်တူ၏။ ထို့နောက် "ရေကပတ္တံ ဧဝ ရေကပတ္တိကာ"ဟူ၍ ဣကပစ္စည်း အနက်မရှိကြံပါ။ ရေကပတ္တသဒ်သော သရီရတော စမ္မပတ္တေ ဥပ္ပါဒနကမ္မကာရဏံ။ ဋီကာ။

၂။ စီရကဝါသိကာ။ ။ စီရက=အဝတ်။ ဤ၌မူ ခန္ဓာကိုယ်မှ ဆွဲခွါထားသော အရေတို့ကို စီရက (အဝတ်)ဟု ဆိုလိုသည်။ ဝါသာပနံ ဝါသိကာ၊ စီရကေဟိ ဝါသိကာ စီရကဝါသိကာ=အရေဟူသော အဝတ်တို့ဖြင့် (အဝတ်တို့ကို) ဝတ်စေခြင်း။ စီရကဝါသိကကမ္မကာရဏန္တိ သရီရတော ဥပ္ပါဒိတ ဝတ္ထစီရကေဟိ နိဝါသာပနကမ္မကာရဏံ။

၃။ ဧဏေယျကာ။ ။ "ဧဏေယ္ယော ဧဏိမိဂေါစ"ဟူသော အဘိဓာန်ဂါထာ(ဓ၁၈)နှင့်အညီ ဧဏိမည်သော သားကောင်ကို ဧဏေယျဟုခေါ်၏။ ဧဏေယ္ယော ဝိယာတိ ဧဏေယျကာ=ဧဏီသားကောင်းနှင့်တူသော ညှဉ်းဆဲခြင်း။

ဗဠိသမ်သိကမ္မိ[3]=အချွန်နှစ်ခုရှိသောသံချိတ်တို့ဖြင့် အရေအသားအကြောတို့ကို ဆွဲချိတ်ခွာယူခြင်းကိုလည်း။ ပ။ ကဟာပဏိကမ္မိ[4]=ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံးကို ထက်စွာသော ဓားတို့ဖြင့် တကျပ်သားချင်း ခုတ်စဉ်းချခြင်းကိုလည်း။ ပ။ ခါရာပတိစ္ဆိကမ္မိ[5]=ခန္ဓာကိုယ် တိုတိုနေရာတို့၌ လက်နက်တို့ဖြင့် ရိုက်နှက်ခုတ်မွှမ်းရ၍ အရေအသား အကြောတို့ကို ဘီးကြမ်းဖြင့် ပွတ်ခြစ်ကာ ဆားငန်ရေဖြင့် လောင်းချခြင်းကိုလည်း။ ပ။

ပလိယပရိဝတ္တိကမ္မိ[6]=တံခါးကျည်ပမာ ချာချာလည်အောင် ခြေထောက်

၁။ **ဗဠိသမ်သိကာ**။ ။ မ်သသ ဥပ္ပါဒုနံ မ်သုပ္ပါဒုနံ = အသားကို ဆွဲချိတ်ခွါယူခြင်း။ (အသားကိုသာမက အရေ အကြောတို့ကိုပါ ဆွဲချိတ်ခွါယူခြင်း)။ ဗဠိသေဟိ (သံချိတ်တို့ဖြင့်)မ်သုပ္ပါဒုနံ ဗဠိသမ်သုပ္ပါဒုနံ–ဟုဆိုလို လျက် ဥပ္ပါဒုနပုဒ်ကိုချေ၊ ဗဠိသမ်သ် ၀ဝ ဗဠိသမ်သိကာ=အချွန်နှစ်ခုရှိသော သံချိတ်တို့ဖြင့် အရေ, အသား, အကြောတို့ကို ဆွဲချိတ်ခွါယူခြင်း၊ (တနည်း) ဗဠိသေဟိ ဥပ္ပါဋိတ် မ်သ် ဗဠိသမ်သ်၊ တ် ၀ေါသာ အတ္ထိတိ ဗဠိသမ်သိကာ =သံချိတ်တို့ဖြင့် ဆွဲချိတ်ခွါယူအပ်သော အရေ, အသား, အကြောရှိသော ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဗဠိသမ်သိကန္တိ ဗလိသေဟိ မ်သုပ္ပါဒုနကမ္မကာရဏံ။ ဋီကာ။ ဗလိသမ်သိကာ–ဟု လင်ယ်ဖြင့်လည်းပါ၌ရှိ၏။

၂။ **ကဟာပဏိကာ**။ ။ ကဟာပဏသော (ကဟာပဏမတ္တသော) ဆိန္ဒနံ ကဟာပဏံ=တစ်ကျပ်သားစီ, တစ်ကျပ်သားစီ ခုတ်စင်းခြင်း။ ကဟာ ပဏသော–၌ သောပစ္စည်းကို ဝိဘတ္တိအနက်၌သက်။ ကဟာပဏဆိန္ဒနံ–၌ ဆိန္ဒန ပုဒ်ကိုလည်းချေ။ ကဟာပဏံ ၀ဝ ကဟာပဏိကာ = တကျပ်သားချင်းခုတ်စင်း ချခြင်း။ ကဟာပဏိကန္တိ ကဟာပဏမတ္တသော ဆိန္ဒနကမ္မကာရဏံ။ ဋီကာ။

၃။ **ခါရာပတိစ္ဆိကာ**။ ။ ပတိစ္ဆိကာ၌ "ပတိ + ဣသု + ဏျ"ဟု ခွဲ၊ သမ္ဘဋ္ဌနပုဒ်နှင့် ဓာတ်ချင်းတူ၏။ တဏ္ဍေတွာ ခါရပကွိပနံ ခါရာပဋ္ဌိတ် (ဝိဘင်းမူလဋီ၊ ၆၂) တဏ္ဍေတွာ ခါရာ၀သေစနကမ္မကာရဏံ (ဤသုတ်ဋီကာ) ခါရာပတိစ္ဆိကန္တိ သတ္တိဟိ ပဟရိတွာ ခါရာဟိ ပတိစ္ဆိတ် ကရောထ (ဓာတ် အဌကထာ၊ ဆ၊ ၂၁၊ တေမိယဓာတ်) ဟို့ကို ထောက်၍ ဣသုဓာတ်ကို ပက်ဖျန်းသွန်းလောင်းခြင်းအနက်ဟောကြ၊ ဤသုတ်၌ ၀စနတ္ထကိုလည်း – ပတိစ္ဆနံပတိစ္ဆိကာ ခါရာဟိ ပတိစ္ဆိကာ ခါရာပတိစ္ဆိကာ (အင်ရည်တို့ဖြင့် ပက်ဖျန်းလောင်းချခြင်း)ဟုပြု။

၄။ **ပလိယပရိ၀တ္တိကာ**။ ။ ပလိယ=တံခါးကျည်။ ပရိ၀တ္တနံ ပရိ၀တ္တိကာ၊ ပလိယသ ဝိယ ပရိ၀တ္တိကာ ပလိယပရိ၀တ္တိကာ=တံခါးကျည်ပမာ ချာချာလည် စေခြင်း (ချာချာလည်အောင်ဆွဲလှည့်ခြင်း)။

ကို ဆွဲလှည့်ခြင်းကိုလည်း။ ["စောင်းလျက်အိပ်စေ၍ သံချွန်ကို မြေကြီးထဲသို့ နှစ်ဝင်အောင် နားပေါက်တွင်းမှ ထိုးစိုက်ရိုက်သွင်းကာ တံခါးကျည်ပမာ ချာချာလည်အောင် ခြေထောက်ကို ဆွဲလှည့်ခြင်းကိုလည်း" ဟု အကျယ်ဆို။ ပလာလပိဋ္ဌကမ္မိ[1]=ကောက်ရိုးအင်းပျဉ်ပမာ ခန္ဓာကိုယ်ကို ခေါက်လိပ်ခြင်းကိုလည်း၊ [အရေတို့ကို မစုတ်ပြတ်စေဘဲ ကျောက်တုံးဖြင့် အရိုးတို့ကို ကျေမွအောင် ထုရိုက်ပြီးနောက် ဆံပင်မှ ဆွဲမြှောက်၍ အရိုးတို့ကို ခါချလိုက်သဖြင့် အသားစုချည်း ကျန်သောအခါ ကောက်ရိုးထုံးကဲ့သို့ ထိုအသားစုကို ဆံပင်တို့ဖြင့် ရစ်ပတ်ခေါက်လိပ်ခြင်းကိုလည်း] ကရောန္တေ = ပြုလုပ်နေသည်တို့ကိုလည်း ကောင်း၊ တတ္ထေနမ=ပူလောင်လှစွာသော၊ တောလေနပိ=ဆီဖြင့်လည်း၊ သြသိဉ္စန္တေ =သွန်းလောင်းချသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ သုနခေဟိပိ=(နှစ်ရက်သုံးရက် အစာ မကျွေးဘဲ ထားအပ်သော) ခွေးငတ်တို့ကိုလည်း၊ ခါဒါပေန္တေ=ကိုက်ဝါးခဲစား စေသည်တို့ကို လည်းကောင်း၊ ဇီဝန္တမ္ပိ = အရှင်လတ်လတ်ပင်လျှင်လည်း၊ သူလေ = တံကျင်ခ်ြ၊ ဥတ္တာသေန္တေ = သွင်းလျှိုနေသည်တို့ကို လည်းကောင်း၊ အသိနာပိ=သန်လျက်ဖြင့်လည်း၊ သီသံ=ဦးခေါင်းကို၊ ဆိန္ဒန္တေ=ဖြတ်နေသည် တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဿတိ=မြင်၏။

တဿ=ထိုသူမှာ၊ (သူခိုးကိုဖမ်း၍ ညှဉ်းဆဲနေသည်ကို မြင်နေရသော ထိုသူမှာ) ဧဝံ = ဤသို့တွေးတော ကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ တွေးတော ကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း ဟူမူ) ယထာရူပါနံ=အကြင်သို့သဘောရှိကုန်သော၊ ပါပကာနံ=ယုတ်မာကုန် သော၊ ကမ္မာနံ[2]=ပြစ်မှုတို့၏၊ ဝါ=ပြစ်မှုတို့တည်းဟူသော၊ ဟေတု=အကြောင်း ကြောင့်၊ အာဝုစာရိံ=သော၊ စောရံ=ကို၊ ရာဇာနော။ ပ။ ကာရေန္တိ=ပြုလုပ် စေကြကုန်၏။ ပ။ တာဠေန္တိ=ရိုက်နှက်ကြကုန်၏။ ပ။ ဆိန္ဒန္တိ=ခုတ်ဖြတ်ကြ

၁။ ပလာလပိဋ္ဌကာ။ ။ ပလာလပိဋ္ဌံ ဝိယာတိ ပလာလပိဋ္ဌကာ (ပလာလပိဋ္ဌိကာ) = ကောက်ရိုးအင်းပျဉ်နှင့်တူအောင် ညှဉ်းဆဲခြင်း။ (ခန္ဓာကိုယ်ကို ခေါက်လိပ်ခြင်းတည်း)။ ပလာလပိဋ္ဌကန္တိ ပလာလပိဋ္ဌသ ဝိယ သရီရသ သံဝေလ္လနကမ္မကာရဏံ။ ဋီကာ။

၂။ ကမ္မာနံ ဟောတု။ ။ ကမ္မာနံဟူသော ဆဋ္ဌမ ပုဒ်သည် ဟောတုဟူသော ပဌမန္တ ပုဒ်နှင့်(ဝိဘတ်မတူဘဲ) အရကောက် အနက်တူသော တုလျှာဓိကရဏ ဝိသေသနတည်း၊ ၎င်းခ်ြ ဆဋ္ဌီဝိဘတ်သည် သာမိအနက်ကို မဟော (ဆဋ္ဌီ ဟောတွေ့ရှေ့ဟု–ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် ၂၊ ၂၂သုတ်နှင့်အညီ) ဟိတ်အနက်ကို ဟောဏ်။ ဥဒရသ ကာရဏာ–ကဲ့သို့တည်း။ အကယ်၍ သာမိအနက်ဟော ယူလျှင်ကား အဘောဒဘောဒုပစာရ ကြောရလိမ့်မည်။

ကုန်၏။ ပ။ ကရောန္တိ=ပြုလုပ်ကြကုန်၏။ ပ။ သြသိဉ္စန္တိ=သွန်လောင်းကြကုန်၏။ ပ။ ခါဒါပေန္တိ=ကိုက်ဝါးခဲစားစေကြကုန်၏။ပ။ ဥတ္ဘာသေန္တိ=သွင်းလှူကုန်၏။ပ။ [အဟဗ္ဘေ၀ = အဟံ + ဗေ + ဗ၀။ ဗ၀နှင့် ခေါ်ပန အနုက်မရှိ]

အဟံ=ငါသည်၊ ဗ၀ရှေ့ပ်=ဤသို့သဘောရှိသော၊ ပါပကမ္မံ=ယုတ်မာသော အမှုကို၊ ဗေ ကရေယ္ယံ = အကယ်၍ပြုကြားအုံ့၊ (ဗ၀ံ သတိ = ဤသို့ပြုသည်ရှိသော်)မံပိ = ငါ့ကိုလည်း။ ပ။ ဗ၀ရှေ့ပါ = ကုန်သော။ ပ။ ကာရေယ္ယုံ =ပြုလုပ်စေကုန်ရာ၏။ ပ။ တာဠေယ္ယုံ=ရိုက်နှက်ကြကုန်ရာ၏။ပ။ ဆိန္ဒေယ္ယုံ =ဖြတ်ကုန်ရာ၏၊ ဣတိ = ဤသို့ တွေးတောကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ =ဖြစ်၏) သော=ထိုသူသည် (သူခိုးကိုဖမ်း၍ အမျိုးမျိုးညှဉ်းဆဲနေသည်ကို မြင်ရသဖြင့် တွေးတော ကြောက်ရွံ့နေသော ထိုသူသည်) ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဿ=သော၊ ဝဇ္ဇဿ = အပြစ်မှ၊ ဘီတော = ကြောက်သည်၊ (ဟုတ္တာ = ဖြစ်၍) ပရေသံ= သူတပါးတို့၏၊ ပါဘတံ=ပစ္စည်းဥစ္စာကို၊ ဝိလုမ္ပန္တော=လုယက်ခိုးဝှက်လျက်၊ နစရတိ=မလှည့်လည်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤအပြစ်ကို၊ (ဤအမျိုးမျိုးညှဉ်းပန်းခံရခြင်းဟူသော အပြစ်ကို) ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ = သော၊ ဝဇ္ဇံ = အပြစ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္မရာယိကံ=သော၊ ဝဇ္ဇံ=အပြစ်ဟူသည်၊ ကတမဉ္စ =နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ =ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ = ဆင်ခြင်စဉ်းစားသနည်းဟူမူ၊) အဘိသမ္ဘရာယံ=နောက်ထပ်လားရောက်ရမည့် ဘ၀၌၊ ဝါ=နောင်တမလွန်ဘ၀၌၊ ကာယဒုစ္စရိတသ=ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်၏၊ ဝါ=၏၊ [ဧကကနိပါတ်၊စာပိုဒ် ၂၈၄-သုတ် စသည်ကြည့်] ပါပကော=ယုတ်ညံ့ဆိုးဝါးသော၊ ဒုက္ခော=ဒုက္ခဖြစ်သော၊ ဝိပါကော=အကျိုးဝိပါက်သည်၊ (ဟောတိ= ဖြစ်၏၊) အဘိသမ္ဘရာယံ=၌။ ဝစီဒုစ္စရိတသ=၏။ ပ။ ဝိပါကော=သည်၊ (ဟောတိ)အဘိသမ္ဘရာယံ=၌၊ မနောဒုစ္စရိတသ=၏၊ ဝါ=၏။ ပ။

အဟံ=ငါသည်၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဒ္ဒါရဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဝိညတ်ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ဒုစရိုက်အကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ်ကံကို၊ ဗေ စရေယ္ယံ=အကယ်၍ ပြုကျင့်ကြားအုံ့၊ ဝါစာယ= နှုတ်ဖြင့်၊ ဝါ=ဝစီဒ္ဒါရဖြင့်၊ ဝါ=ဝစီဝိညတ်ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ကို၊ ဝါ=ကို၊ ဗေ စရေယ္ယံ =အုံ့၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ=မနောဒ္ဒါရဖြင့်။ ပ။ ဗေ စရေယ္ယံ=အုံ့၊ (ဗ၀ံ သတိ = ဤသို့ပြုကျင့်သည်ရှိသော်) [ယာဟံ = ယံ + အဟံ] ယံ (ယေန ကာရဏေန)=အကြောင်းအကြောင်းကြောင့်၊ အဟံ=ငါသည်၊ ကာယဿ=၏၊ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၄၃-ကြည့်]။ ပ။ နိရယံ=သို့၊ နဥပပဇ္ဇေယ္ယံ=မလားရောက်နိုင်ရာ၊ ကိဉ္စ=အဘယ်မည်သော၊ တံ (ကာရဏံ)=ထိုမလားရောက်

နိုင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ (ဘဝေယျ=ဖြစ်နိုင်ပါမည်နည်း၊ နု ဘဝတိ ဧဝ=ဧကန်စင်စစ် မဖြစ်နိုင်သည်သာတည်း) ဣတိ=ဤသို့၊ (ပဋိသဒ္ဓိကွတိ= ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏။) [ပြန်စပ်]

သော=ထိုသူသည် (ထိုဆင်ခြင်စဉ်းစားသောသူသည်) သမ္မရာယိကဿ =သော၊ ဝဇ္ဇဿ = မှ၊ ဘီတော = သည်၊ (ဟုတ္တာ = ၍) ကာယဒုစ္စရိတံ= ကာယဒုစရိုက် အကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=ကို၊ ပဟာယ=ပယ်ရှား၍၊ ကာယသုစရိတံ =ကာယသုစရိုက်ကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=ကို၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် ၂၈၇-စသည်ကြည့်] ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏။ ပ။ ဝစီသုစရိတံ=ဝစီသုစရိုက်ကုသိုလ်ကို၊ ဝါ= ကို။ ပ။ မနောသုစရိတံ=မနောသုစရိုက်ကုသိုလ်ကို၊ ဘာဝေတိ=၏။ သုဒ္ဓံ= စင်ကြယ်အောင်၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်စိတ်ကို၊ပရိဟရတိ=သုတ်သင်စောင့်ရှောက် ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤအပြစ်ကို၊ (သေပြီးနောက် ငရဲဥပြစ်ရခြင်းဟူသော ဤအပြစ်ကို) သမ္မရာယိကံ = သော၊ ဝဇ္ဇံ = ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝဇ္ဇာနိ=အပြစ်တို့ဟူသည်၊ ဣမာနိ ဒွေ=ဤနှစ်မျိုးတို့ပေတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဤနှစ်မျိုးတို့ အပြစ်စင်စစ် ဧကန်ဖြစ်ကြခြင်းကြောင့်) ဣဟ=ဤ၌၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် ၇၇-ကြည့်။](ဝေါ= တို့သည်) ဧဝံ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ (ကိန္တိ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မူ၊ မယံ=ငါတို့သည်) ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဿ=သော။ ဝဇ္ဇဿ=မှ၊ ဘာယိဿာမ=ကြောက်ကုန်အံ့။ပ။ ဝဇ္ဇဘီရုနော =အပြစ်မှ ကြောက်ကုန်သည်၊ ဝဇ္ဇဘယဒဿာဝိနော=အပြစ်ကို အားဟုရှုလေ့ ရှိကုန်သည်၊ ဘဝိဿာမ=ဖြစ်ကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ =မည်) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံဟိ=လျှင်၊ ဝေါ = သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ(ယေန ကာရဏေန)=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊သဗ္ဗဝဇ္ဇေဟိ =အားလုံးသော အပြစ်တို့မှ၊ ပရိမုစ္စိဿတိ=(အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်တို့ကြောင့်) လွတ်မြောက်လတ္တံ့၊ ဧတံ (ကာရဏံ)=ဤလွတ်မြောက်ခြင်းဟူသောအကြောင်း ကို၊ ဝဇ္ဇဘီရုနော=အပြစ်မှ ကြောက်သောသူသည်၊ [ဆဋ္ဌိ သဝိဘတ်] ဝဇ္ဇဘယ ဒဿာဝိနော=ရှိသူသည်၊ ပါဋိက်ခံ=အလိုရှိထိုက်၏၊ [တနည်း-ဧတံ (ကာရဏံ) =ဤလွတ်မြောက်ခြင်းဟူသောအကြောင်းသည်၊ ဝဇ္ဇဘီရုနော=သူ၏၊ ဝဇ္ဇဘယ ဒဿာဝိနော=ရှိသူ၏၊ ပါဋိက်ခံ=မလွဲဧကန်ဖြစ်မည့် အကြောင်းပေတည်း၊] ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊) ပဌမံ=ပဌမသုတ်တည်း။

၂-ပဓာနသုတ်

၂။ ဘိက္ခဝေ = ရဟန်းတို့၊ လောကသ္မိံ = သတ္တလောကဌ်၊ ဒုရဘိ သမ္ဘဝါနိ=ခက်ခဲစွာဖြစ်စေအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ဖြစ်စေနိုင်, ပြုလုပ်နိုင်ခဲကုန်သော၊ ပဓာနာနိ=ဝီရိယတို့သည်၊ ဣမာနိ ဒွေ=ဤနှစ်မျိုးတို့ပေတည်း၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးတို့ ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ အဂါရံ=အိမ်ဌ၊ အဇ္ဈာဝသတံ=

နေကြကုန်သော၊ ဂိဟိနံ=လူတို့၏၊ စီဝရ. . . . .နတ္ထံ=သင်္ကန်း, ဆွမ်း, အိပ်ရာ နေရာကျောင်း, လူမမာ၏ရောဂါအတွက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏ အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်းအဆောက်အဦးဖြစ်သောဆေးတို့ကို လွှဒါန်းခြင်းငှာ၊ [သင်္ကန်း, ဆွမ်း, ကျောင်း, ဆေးဟူသော ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို လွှဒါန်းခြင်းငှာ ဟုဆိုလို၏။] ယဉ္စ ပဓာနံ=အကြင်ဝိရိယသည်လည်းကောင်း၊ အဂါရသ္မာ= အိမ်မှ၊ (နိက္ခမိတ္တာ=ထွက်ခွာ၍)၊ အနဂါရိယံ[1]=ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ (အိမ်ခ္ဍနေထိုင်မှု လူ့အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ် နွားမွေး

---

[1]။ **စီဝရ. . . . .နတ္ထံ**။ ။ သေနာသန=အိပ်ရာနေရာကျောင်း။ ထို့နောက် "ဂိလာန+ပစ္စယ+ဘေသဇ္ဇ+ပရိက္ခာရ"ဟု ပုဒ်လေးပုဒ် သမာသ်တွဲစပ်ထား သော်လည်း "ဆေး"ဟူသော အနက်သာ လိုရင်းပဓာန ဖြစ်၏။ တပုဒ်ချင်းခွဲ၍ အနက်ပေးသောအခါ၌ကား "ဂိလာနသ=လူမမာ၏ရောဂါ၏ + ပဋိပက္ခ ဘာဝေန အယတိ ပဝတ္တတီတိ ပစ္စယော=ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်သော + ပရိက္ခာရ=အသက်၏ အကာအကွယ် (ပရိဝါရ)လည်းဖြစ်၍ အသက်ရှည် ခြင်း၏ အကြောင်းအဆောက်အဦးပစ္စည်း (သမ္ဘာရ)လည်းဖြစ်သော+ဘေသဇ္ဇ =ဆေး"ဟု စကား ရှည်လျား၏။ ထိုအချိန်က ပြောရိုးပြောစဉ် အများသုံးစကား ဖြင့် ယောတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ ဤနေရာ၌ ပရိက္ခာရသဒ္ဒါသည် ပရိဝါရအနက်, သမ္ဘာရအနက်တို့ကိုပေါ၏။ [ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ပ~၃၃] အန+ပ+ဒါန=လွှဒါန်းခြင်း။

[2]။ **အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတာနံ**။ ။ အနဂါရိယ = နဲ+အဂါရိယ။ အဂါရေ ဝါသော အဂါရံ (အိမ်ခ္ဍနေခြင်း) အဂါရဝါသ၌ ဝါသပုဒ်ကိုချေ၍ အဂါရဟု ဖြစ်၏။ ထို့နောက် အဂါရသ ဟိတံ (ဝမိအာဝဟံ)အဂါရိယံ ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ "အိမ်ခ္ဍနေထိုင်မှု လူ့အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လုပ်ငန်းကိစ္စ (လယ်လုပ်ခြင်း, နွားမွေးခြင်းစသည်)ကို အဂါရိယဟု ခေါ်၏။ နတ္ထိ အဂါရိယံ. ဧတ္ထာတိ အနဂါရိယာ (ထိုအဂါရိယ မရှိရာရဟန်းအဖြစ်)၊ ဤ၌ ထိုအဂါရိယ မရှိရာ ရဟန်း၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော (က) ရဟန်းအမျိုး ဓာတ် (ရဟန်းဘဝ) ကိုလည်းကောင်း, (ခ) သီလ သမာဓိ ပညာဟူသော အကျင့်သိက္ခာကိုလည်းကောင်း အနဂါရိယဟု ယူရ၏။

ထိုတွင် (က)အနက်ယူခိုက်၌ "အနဂါရိယံ = အိမ်ခ္ဍ နေထိုင်မှု လူ့ အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ် (ရဟန်းဘဝ)သို့။ ပဗ္ဗဇိတာနံ=ဝင်ရောက်ကြ ကုန်သော ရဟန်းတို့၏"ဟု အနက်ဆို၍ (ခ)အနက်ကိုယူခိုက်၌ "အနဂါရိယံ =အိမ်ခ္ဍ နေထိုင်မှု. . . . .သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ် တည်းဟူသော သီလ

ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့၊) ပဗ္ဗဇိတာနံ=ဝင်ရောက်ကြကုန်သော ရဟန်းတို့၏၊ သဗ္ဗုပဓိပဋိနိဿဂ္ဂတ္တာ=အားလုံးသော ဥပဓိတို့ကို စွန့်လွှတ်ပယ်ရှားရာ နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ၊ ယဒေ ပဓာနံ=အကြင် ဝီရိယသည်လည်းကောင်း၊ (အကြင်ဝိပဿနာ, မဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဝီရိယသည်လည်းကောင်း) (အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဣမာနိ = ဤသည်တို့ပင်တည်း၊) ဘိက္ခဝေ = တို့၊ လောကသ္မိံ = ၌၊ ဒုရဘိသမ္ဘဝါနိ=ကုန်သော၊ ပဓာနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ ဒွေ=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္နံ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ ပဓာနာနံ=ဤဝီရိယတို့တွင်၊ သဗ္ဗုပဓိပဋိနိဿဂ္ဂတ္တာ = ငှာ၊ ယဒိဒံ ပဓာနံ = အကြင်ဝီရိယသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊) ဧတံ (ပဓာနံ) = ဤဝီရိယသည်၊ အဂ္ဂံ = အမြတ်ဆုံးပေတည်း။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ တသ္မာ = ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ဤနှစ်ပါးသော ဝီရိယတို့၏ ခက်ခဲစွာ ဖြစ်စေအပ်ကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်) ဣဟ=၌၊ (ဝေါ=သင်တို့သည်) ဧဝံ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ = မည်၊ (ကိန္တိ = ၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ = မူ၊ မယံ=ငါတို့သည်၊) သဗ္ဗုပဓိပဋိနိဿဂ္ဂတ္တာ = ငှာ၊ ပဓာနံ = ကို၊ ပဒဟိဿာမ = အားထုတ်ကြကုန်အံ့၊ ဣတိ=၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ ဟိ=လျှင်၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊) ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက် သုတ်တည်း။

၃–တပနီယသုတ်

၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊တပနီယာ[1]=(မျက်မှောက်, တမလွန်၊ နှစ်တန်သော ဘဝ၌) နှိပ်စက်တတ်ကုန်သော၊ ဝါ=ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ၏အစီးအပွားဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ကြောင်းဖြစ်သော နောင်တ တဖန်ပူပန်မှု၏ အစီးအပွားဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့လည်း၊ ဣမေ ဒွေ = ဤ

သမာဓိ ပညာ အကျင့်သိက္ခာကို၊ ပဗ္ဗဇိတာနံ=ကျင့်ကြကုန်သောရဟန်းတို့၏"ဟု အနက်ဆိုပါ။

၁။ သဗ္ဗုပဓိပဋိနိဿဂ္ဂတ္တာ။ ။ "သဗ္ဗုပဓိ = သဗ္ဗ + ဥပဓိ"ဟုပုဒ်ဖြတ်။ ဒုက္ခ၏ တည်ရာဖြစ်သော (၁) ခန္ဓာငါးပါး၊ (၂) ကိလေသာ၊ (၃) အဘိသင်္ခါရဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ် စေတနာ–၂၉–ပါး။ (၄) ကာမဂုဏ်ငါးပါး၊ဤလေးမျိုးကို ဥပဓိဟုခေါ်၏။ [ဥပဓိ=ဒုက္ခ၏တည်ရာ] ထိုဂဏန်းစဉ်အတိုင်း (၁) ခန္ဓူပဓိ၊ (၂) ကိလေသူပဓိ၊ (၃) အဘိသင်္ခါရူပဓိ၊ (၄) ကာမူပဓိ–ဟူ၍ ဥပဓိ လေးပါးကိုမှတ်ပါ။

၁။ တပနီယာ။ ။ (ဣဓ စေဝ သမ္မရာယ စ) တပန္တိ ဝိဗာဓေန္တိ ဝိယောဇေန္တိ တိ တပနီယာ=(ဤယခုမျက်မှောက်ဘဝနှင့် နောင်ဘမလွန်ဘဝ၌)

နှစ်မျိုးတို့တည်း၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်း၊ ဘိက္ခဝေ တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စသ=အချို့သောသူသည်၊ ကာယဒုစ္စရိတံ= ကို၊ ဝါ=သည်၊ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ကာယသုစရိတံ= ကို၊ ဝါ=သည်။ အကတံ=မပြုအပ်သေးသည်၊ ဟောတိ=၏။ ပ။ သော= ထိုသူသည်၊ မေ=ငါသည်၊ ကာယဒုစ္စရိတံ=ကို၊ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးလေပြီ၊ ဣတိ =ဤသို့၊ တပ္ပတိ=နောင်တ တဖန်ပူပန်၏။ မေ=ငါသည်၊ ကာယသုစရိတံ= ကို၊ အကတံ မပြုအပ်သေး၊ ဣတိ=သို့၊ တပ္ပတိ=၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တပနီယာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=တည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ)။

၄–အတပနီယသုတ်

၄။ အတပနီယာ=(မျက်.....ဘဝဌ်) မနှိပ်စက်တတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ။ ။ပ။နေ တပ္ပတိ=နောင်တ တဖန် မပူပန်။ ပ။ စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၅–ဥပညာတသုတ်

၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တရား တို့ဌ်၊ ယာ အသန္တဋ္ဌိတာ=(အရဟတ္တမဂ်ကို မရသေးသမျှ) အကြင် ရောင့်ရဲ

ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော တရားများ (ဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကိုပြုပြီးခြင်း သဘောနှင့် သုစရိတ်ကုသိုလ်ကို မပြုရသေးခြင်းသဘောတရားများ)။ တပဓာတ်, ကတ္တားဃာ အနီယပစ္စည်းတို့ဖြင့် တပနီယ–ဟုရှုပ်ပြီး၏။

(တနည်း) "တပနံ ဝါ ဒုက္ခံ"ဟူသော ဋီကာနှင့်အညီ တပဓာတ်, ယုပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော တပနသဒ္ဒါသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခဟူသော အနုက်ကိုဟော၏၊ တပနသ ဒုက္ခသ ဟိတာတိ တပနီယာ=ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက် တတ်သော ဒုက္ခ၏ စီးပွားဖြစ်သောတရားများ၊ (မျက်မှောက်, တမလွန်၊ နှစ် တန်သောဘဝဌ် ဒုက္ခကိုဖြစ်စေခြင်း, ထိုဒုက္ခကို အားပေးအားမြှောက် အထောက် အကူပြုခြင်းအားဖြင့် ဒုက္ခ၏စီးပွားဖြစ်သောတရားများဟုဆိုလို၏)

(တနည်း) တပဌ် တောနာတိ တပနံ=ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ကြောင်းဖြစ်သော နောင်တ တဖန်ပူပန်ခြင်းသဘော၊ တပနသ ဟိတာတိ တပနီယာ=ထိုပူပန်ခြင်း ၏ စီးပွားဖြစ်သောတရားများ (ပူပန်ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ပူပန်ခြင်း၏ စီးပွားဟု ဆိုလို၏)။ ဤဒုတိယနည်းနှင့် တတိယနည်းတို့ဌ် သဒ္ဒနီတိ၊ တဒ္ဓိတ်–၇၇၅–သုတ်မှ ဒဿနီယာပုဒ်ကဲ့သို့ "တပန + ဤယ = တပနီယ"ဟု ဒီဃဖြင့်သော်လည်းကောင်း သုတ္တန်ကဲ့ ဒုကမာတိကာ မူလဋီကာ မရုဋီကာအတိုင်း "တပန + ဣယ = တပနီယ"ဟု ဣရသဖြင့်သော်လည်းကောင်းရှိနိုင်၏။

တင်းတိမ်ခြင်း မရှိသည် အဖြစ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊ တာယ အသန္တဠ္ဌိတာယ စ=ထို ကုသိုလ်တရားတို့၌ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်ခြင်း မရှိသည်အဖြစ်၏ လည်းကောင်း၊) ပဓာနသ္မိ=လုံ့လဝီရိယ၌၊ ယာ အပ္ပဋိဝါနိတာ=(အလုပ်ကိစ္စ မပြိုးပြတ်မီ အတွင်း၌) အကြင်နောက်သို့ တွန့်ဆုတ်ခြင်း မရှိသည်အဖြစ်သည် (အတ္ထိ=၏၊ တာယ အပ္ပဋိဝါနိတာယ စ=ထိုနောက်သို့ တွန့်ဆုတ်ခြင်း မရှိသည်အဖြစ်၏ လည်းကောင်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊) ဒ္ဒိန္ဒံ=နှစ်ပါးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တရားတို့၏၊ (ဂုဏံ=ဂုဏ်ကို၊) အဟံ=ငါသည်၊ ဥပညာသိ=(နီးနီးစပ်စပ်) ကပ်ရောက်၍ သိတော်မူပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ [သုဒ် အနက်မရှိ] အပ္ပဋိဝါနိ=နောက်သို့ တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိပဲ၊ (ပဓာနံ=ဝီရိယကို၊) ပဒဟာမိ=(သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ကို တောင့်တကာ) ကြိုးစား အားထုတ်တော်မူ၏၊

(ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နလုံးသွင်း၍၊ ပဒဟာမိ=ကြိုးစားအားထုတ်တော်မူသနည်းဟူမူ၊) သရီရေ=ခန္ဓာကိုယ်၌၊ တဏှာ စ=အရေသည်လည်းကောင်း၊ နှာရု စ=အကြောသည်လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌိ စ=အရိုးသည်လည်းကောင်း၊ ကာမံ အဝသိဿတု=အကယ်၍ပင် ကြွင်းကျန်တော့စေကာမူ၊ မံသလောဟိတံ=အသားအသွေးသည်၊ ကာမံ ဥပသုဿတု=အကယ်၍ပင် ခြောက်ခန်းသွားစေကာမူ၊ ယံ တံ (ဂုဏတတံ)=အကြင်ဂုဏ်ထူးသို့၊ ပုရိသထာမေန=ယောဂျီး၏ ဉာဏ်စွမ်းအားဖြင့်၊ ပုရိသဝီရိယေန=ယောဂျီး၏ဉာဏ် ဝီရိယဖြင့်၊ ပုရိသပရက္ကမေန=ယောဂျီး၏ ဉာဏ်လုံ့လဖြင့်၊ ပတ္တဗ္ဗံ=ရောက်အပ် ရောက်နိုင်၏၊ တံ(ဂုဏတတံ)=ထိုဂုဏ်ထူးသို့၊ အပါပုဏိတွာ=မရောက်သေးမူ၍၊ ဝီရိယဿ=လုံ့လ၏၊ သဏ္ဌာနံ=ရပ်တန့်ဆုတ်နစ်ခြင်းသည်၊ နဘဝိဿတိ=မဖြစ်လတ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နလုံးသွင်း၍ (ပဒဟာမိ=အားထုတ်တော်မူ၏၊) [နောက်ပြန်စပ်သည်]

ဘိက္ခဝေ = တို့၊ တဿ မယှံ = ထိုငါသည်၊ သမ္မောဓိ = မဂ်ဉာဏ်လေးရပ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်မြတ်ကို၊ အပ္ပမာဒါဓိဂတာ=မမေ့လျော့ မပေါ့ဆခြင်းဖြင့် ရအပ်ပြီ၊ အနုတ္တရော=မိမိထက် ထူးချွန်လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ = အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ ယောဂက္ခေမော = ယောဂလေးဖြာ, ဘေးကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို၊ အပ္ပမာဒါဓိဂတော=ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တုမှေ=သင်တို့

၁။ **အပ္ပဋိဝါနိတာ**။ ။ ဝီရိယပ္ပဝါဟော=ဝီရိယအယဉ်သည်၊ ဝတ္တမာနေ=ဖြစ်လသော်၊ အန္တရာဒေဝ=အလုပ်ကိစ္စမပြီးပြတ်မီ အကြားကာလ၌သာလျှင်၊ ပဋိဂမနံ နိဝတ္တနံ ပဋိဝါနံ=နောက်သို့တွန့်ဆုတ်ခြင်း၊ ပဋိဝါနံ အသ အတ္ထိတိ ပဋိဝါနိ=နောက်သို့တွန့်ဆုတ်ခြင်းရှိသောသူ၊ နပဋိဝါနိ အပ္ပဋိဝါနိ၊ အပ္ပဋိဝါနိနော ဘာဝေါ အပ္ပဋိဝါနိတာ=နောက်သို့တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိ သူ၏အဖြစ်၊ အနောသက္ကနာ=နောက်သို့မတွန့်ဆုတ်ခြင်း။ ဋီကာအဖွင့်။

သည်၊ အပ္ပဋိဝါနံ = နောက်တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိသော ဝီရိယကို [ပဓာနံကိုင်ဆဲသည်။ တုမှေနှင့် အရတ္ထ ဝိဘက်တူအောင် အပ္ပဋိဝါနီ, အပ္ပဋိဝါနီနော, အပ္ပဋိဝါနာ–ဟုလည်း တမျိုးမျိုးရှိနိုင်သည်သာ။ "စေပိ"ဌ ပိကို ဧဝံ သတိပိ–ဟု တွေ့လတ္တံ့]စေ ပဒေယျာထ=အကယ်၍ ကြိုးစားအားထုတ်ကုန်အံ့၊ (ကိန္တိ=၍၊ ပဒေယျာထ =အားထုတ်ကြရမည်နည်းဟူမူ၊)

သရီရေ=ဌ၊ တစော စ=ရင်း။ ပ။ နု ဘဝိဿတိ=တွံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ (စေ ပဒေယျာထ=အံ့၊ ဧဝံ သတိပိ=ဤသို့အားထုတ်သည် ဖြစ်လျှင်လည်း၊) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တုမှေပိ=သင်တို့သည်လည်း၊ နစိရဿေव= မကြာမြင့်မီသာလျှင်၊ [ဥပသမ္ပဒ္ဓ ဝိဟာရိသ်ထတို့ဌ လုမ်းစပ်] ယဿ=အကြင် အရဟတ္တဖိုလ်၏၊ ဝါ=အကြင် အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော၊ အတ္ထာယ=အကျိုးငှာ၊ ကုလပုတ္တာ=(အကျင့်သီလရှိသော) အမျိုးကောင်းသားတို့သည်၊ သမ္မဒေဝ = အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်သာလျှင်၊ (စာတိ ဧရာ မရဏအစရှိသော

၁။ သမ္မဒေဝ။ ။ပ။ ပဋ္ဌဏ္ဍီ။ ။"သမ္မဒေဝါတိ ဟေတုနာပ ကာရ ဏေနေ"ဟူ၍ သီလက္ခန် အဋ္ဌကထာ မဟာသီဟနာဒသုတ်(၂၂၉)စသည်ဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်နှင့်အညီ အနက်ပြန်ဆိုထား၏၊ "သမ္မဒေဝ=အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန် အားဖြင့် သာလျှင်၊ အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ ပဗ္ဗဇ္ဇန္တိ=ဝင်ရောက်ကြ (ကျင့်ကြံ အားထုတ်ကြ) ကုန်၏"ဟူသော ပါဠိတော်ဌ စာတိဧရာမရဏ အစရှိသော ဘေးဒုက္ခတို့ကြောင့် သံဝေဂဖြစ်ပွားလျှင် မြတ်စွာဘုရား ဟောကြား ဆုံးမတော်မူသည့်အတိုင်း ရဟန်းတရား သိက္ခာများကို ကျင့်ကြံပွါးများ အားထုတ်ကြသည်ကို ရည်ရွယ်၍ "သမ္မဒေဝ"ဟု ဟောတော်မူသည်။ ဩတိဏ္ဏောမှိ စာတိ ယာတိ အာဒိနာ နယေန ဟိ သံဝေဂပုဗ္ဗိကံ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ သန္ဓာယ ဣဒ "သမ္မဒေဝါ" တိ ဝုတ္တံ၊ ဟေတုနာတိ ဥာယေန(နယေန)။ ၎င်းဋီကာ၊ ၃၅၉။

သံယုတ်အဋ္ဌကထာ ဋီကာ။ ။ ကြွေးမြီနိပ်စက်ခြင်း, ဘေးအန္တရာယ် နိပ်စက်ခြင်း, အသက်မွေးမှုခက်ခဲခြင်းဟူသော အကြောင်းများကြောင့် ရဟန်းပြုသည် မဟုတ်ဘဲ ပင်ကိုယ်သဘောရှိ၊ ယုံကြည်ချက်သဒ္ဓါတရားဖြင့် ရဟန်းပြုမှသာ သမ္မဒေဝ (အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်)ရဟန်းပြုသည်ဟု ဆိုရ၏။ တနည်းအားဖြင့်ကား နဂိုမူလရဟန်း ပြုချိန်တုန်းက မည်သည့် အကြောင်း, မည်သည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရဟန်းပြုခဲ့သည်ဖြစ်စေ ရဟန်းပြု ပြီးနောက် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟူသော လောကုတ္တရာ တရားအားလျော်သော သီလ သမထ ဝိပဿနာအကျင့် (အနုလောမပဋိပဒါ)ကို ကျင့်ကြံအားထုတ်ကြ လျှင်ကား အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့် ရဟန်းပြုကြသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါ၏။

ဘေးဒုက္ခတို့ကြောင့် သံဝေဂဖြစ်ပွား၍ မြတ်စွာဘုရားဟောကြား ဆုံးမတော်မူအပ်သည့်အတိုင်း ရဟန်းတရား သိက္ခာများကို ကျင့်ကြံပွားများ အားထုတ်လိုခြင်းဟူသော အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန် အားဖြင့်သာလျှင်) အဂါရသွာ=မှ (နိုက္ခမိတွာ=ထွက်ခွာကြ၍၊) အနဂါရိယံ=သို့၊ ဝါ=ကို၊ ပဗ္ဗဇန္တိ=ဝင်ရောက်ကြကုန်၏၊ ဝါ=ကျင့်ကြကုန်၏၊ အနုတ္တရံ=သော၊ ဝါ=သော၊ ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဆုံးစွန်ဖြစ်သော၊ တံ=ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ ဝါ=သို့၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော အတ္တဘောဘ၌ပင်လျှင်၊ ဝါ=ယခုဘဝ၌ပင်လျှင်၊ သယံ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ အဘိညာ(အဘိညာယ)=ထူးမြတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့်၊ သစ္ဆိကတွာ=မျက်မှောက်ပြုကြကုန်၍၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ= ရောက်ကြကုန်၍။ ဝါ=ရကြကုန်၍၊ ဝိဟရိဿထ=နေကြရကုန်လတ္တံ့၊

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိသော ဝီရိယမည်သည်မှာ ကျေးဇူးများ၍ မြတ်သောအရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးကို ပြီးစေနိုင်သည်အဖြစ်ကြောင့်) ဣဟ=၌၊ (ဧဝါ=တို့သည်) ဧဝံ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည် (ကိန္တိ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မူ၊) သရီရေ၊ ၌၊ တစောစ=လည်းကောင်း။ ပ။ နဘ ဝိဿတိ=တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နလုံးသွင်း၍၊ (မယံ=ငါတို့သည်၊) အပ္ပဋိဝါနံ= နောက်တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိဘဲ၊ (ပဓာနံ=ဝီရိယကို၊) ပဒဟိဿာမ=အားထုတ်ကုန်အံ့၊ ဣတိ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံဟိ=လျှင်၊ ဧဝါ သိက္ခိတဗ္ဗံ ဣတိ (အဝေါစ) ပဋိမံ=ငါးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၆–သညောနေသုတ်

၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓမ္မာ=သဘောတရားတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=တည်း။ ။ပ။ သံယောဇနိယေသု=သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့၏ အကြောင်းတရား စီးပွားဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မေသု=တောဘူမကတရားတို့၌၊ ယာ အဿာဒါနုပဿိတာ =အကြင်သာယာမှယ် အနေအားဖြင့် ရှုလေ့ရှိသည် အဖြစ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊

သမ္မဒေဝါတိ နဝ ဣဏဒ္ဓာ နဝ ဘယဒ္ဓာ နဝ ဒိဋ္ဌိတပကတာ ဟုတ္ဝာ၊ ယထာဝါ တထာဝါ ပဋ္ဌဒိတာပိ ယေ အနုလောမပဋိပဒံ ပူရေန္တိ၊ တေ သမ္မဒေဝ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇန္တိ နာမ။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ်အဋ္ဌကထာ (သံယုတ်ဋ္ဌ၊ ပ–၁၈၇။ ဗြဟ္မဒေဝသုတ်အဖွင့်)။

သမ္မဒေဝါတိ ဉာယေနေဝ၊ သော ပန ယဒိ အာဂမနတော ပဋ္ဌာယ လဗ္ဘတိ၊ ဝတ္ထုဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ၊ အထ ပဋိပဒါရမ္ဘတော ပဋ္ဌာယ လဗ္ဘတိ၊ ဧဝမ္ပိ ဝဋ္ဋတေဝါတိ ဒဿေတုံ "ယထာဝါ တထာဝါ"တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ ဌင်းဋ္ဌီကာ၊ ပ–၂၃၉။

သာ အသာ ဒါနုပသိတာ စ=ထိုသာယာ . . . .အဖြစ်လည်းကောင်း၊) သံယောဇ နိယေသု=ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တို့၌၊ ယာ နိဗ္ဗိဒါနုပသိတာ=အကြင်ငြီးငွေ့ခြင်း သဘောအားဖြင့်ရှုလေ့ရှိသည် အဖြစ်သည်(အတ္ထိ=၏၊သာ. နိဗ္ဗိဒါနုပသိတာ စ=ထိုငြီးငွေ့. . . . . .ဖြစ်လည်းကောင်းတည်း၊)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သံယောဇနိယေသု=ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တို့၌၊ အသာဒါ နုပသိ=သာယာဖွယ်အနေအားဖြင့် ရှုလျက်၊ ဝိဟရန္တော=နေသောသူသည်၊ ရာဂံ=ရာဂကို၊ နု ပဇဟတိ=မပယ်စွန့်၊ ဒေါသံ=ကို။ပ။ ရာဂံ=ကို၊ အပ္ပဟာယ =မပယ်စွန့်၍၊ ဝါ=မပယ်စွန့်ခြင်းကြောင့်။ ပ။ မောဟံ=ကို၊ အပ္ပဟာယ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်၊ ဇာတိယာ=ဘဝဖန်ခါ ခန္ဓာအသစ် ထပ်တလဲလဲဖြစ်ခြင်းမှလည်း ကောင်း၊ ဇရာယ=ခန္ဓာဟောင်းမြင်းရင့်ရော်ခြင်းမှ လည်းကောင်း၊ မရဏေန= ခန္ဓာပျက်ယွင်း သေလွန်ခြင်းမှလည်းကောင်း၊ သောကေဟိ= ဝမ်းနည်းပူဆွေးခြင်း တို့မှ လည်းကောင်း၊ ပရိဒေဝေဟိ=ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်းတို့မှလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခေဟိ=ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်းတို့မှ လည်းကောင်း၊ ဒေါမနဿေဟိ=စိတ်ဆင်းရဲခြင်း တို့မှ လည်းကောင်း၊ ဥပါယာသေဟိ=ပြင်းစွာ ပင်ပန်းခြင်းတို့မှ လည်းကောင်း၊ နု ပရိမုစ္စတိ=မလွတ်မြောက်နိုင်၊ ဒုက္ခသ္မာ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံးမှ၊ နု ပရိမုစ္စတိ= နိုင်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝဒါမိ=ငါမိန့်ဆို၏။ ပ။ နိဗ္ဗိဒါနုပသိ=ငြီးငွေ့ခြင်းသဘော အားဖြင့် ရှုလျက်။။ ပ။ ပဇဟတိ=(မက်ဖြင့်) ပယ်စွန့်၏။ ပ။ ပရိမုစ္စတိ=လွတ် မြောက်၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓမ္မာ=တရားသဘောတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ= တည်း။ ပ။ ဆဋ္ဌံ=ခြောက်ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၇–ကဏ္ဍသုတ်

၇။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကဏ္ဍာ[1]=(ပင်ကိုယ် သဘောအားဖြင့်) မည်းညစ်ကုန်သော၊ ဝါ = မည်းညစ်သောအပါယ်ဘဝနှင့် နိမ့်ကျဘုန်းမဲ့ လူ ဆင်းရဲဘဝ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=

၁။ ကဏ္ဍာ, သုဏ္ဍာ။ ။"ကဏ္ဍာ ဂါဝီ = မည်းနက်သော နွားမ"ဟု ဆိုရာ၌ မည်းနက်သော အရောင်အဆင်းရှိ၍ ကဏ္ဍာဟုခေါ်ရ၏။ သို့သော် ဤနေ့ကား အဟိရိက အနောတ္တပ္ပမည်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ကဏ္ဍာဟု ခေါ်ဆိုရာ၌ ယင်သို့မည်းနက်သော အရောင်ရှိသောကြောင့် ခေါ်ဆိုသည်မဟုတ်၊ ကဏ္ဍာဘိဇာတိနိဗ္ဗတ္တိဟေတုတော = မည်းညစ်ယုတ်ညံ့သော အမျိုးဇာတ်၌ဖြစ် ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် (ဝါ=ထိုအမျိုးဇာတ်သို့ ပို့ဆောင်တတ်သော ကြောင့်) ထိုအကုသိုလ်တရားတို့ကို ကဏ္ဍာဟု ခေါ်ဆိုရသည်။ ထိုစကားရပ်၌

တို့တည်း။ ပ။ အဟိရိကဋ္ဌ=မကောင်းမှုကို မစက်ဆုပ်သည်အဖြစ် လည်းကောင်း၊ (မကောင်းမှုကို မစက်ဆုပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်, စိတ်, သမ္မယုတ်တရားအပေါင်း၏ ဖြစ်ကြောင်း စေတသိက်လည်းကောင်း) အနောတ္တပ္ပဋ္ဌ=မကောင်းမှုကြောင့် မကြောက်လန့် သည်အဖြစ် လည်းကောင်း၊ (မကောင်းမှုကြောင့် မကြောက်လန့်သော ပုဂ္ဂိုလ်, စိတ် သမ္မယုတ်တရားအပေါင်း၏ ဖြစ်ကြောင်းစေတသိက်လည်း ကောင်းတည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဏှာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=တို့တည်း။ ပ။ သတ္တမံ။

၈(စာပိုဒ်)။ ၈–သုက္ကသုတ်။ ။ သုက္ကာ=(ပင်ကိုသဘောအားဖြင့်) ဖြူစင်ကုန်သော၊ ဝါ=ဖြူစင်ဘုန်းရှိ သုဂတိ ဘဝ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ပ။ ဟိရိစ=မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်တတ်သော တရားလည်းကောင်း၊ သြတ္တပ္ပဋ္ဌ= မကောင်းမှုကြောင့် ကြောက်လန့်တတ်သော တရားလည်းကောင်းတည်း။ ပ။ အဋ္ဌမံ။

---

(၁)အပါယ်ဒုဂ္ဂတိဘဝနှင့် (၂)မနုဿဒေါဘဂ္ဂိယဟုခေါ်သော ဘုန်းကံမဲ့မွဲလူဆင်းရဲ လူနုံချာဘဝတို့ကို ကဏှာဘိဓာတိ (မည်းညစ်ယုတ်ညံ့သောအမျိုးဓာတ်) ဟုခေါ်၏။ ပါဠိတော်မှ ကဏှသဒ္ဒါသည်လည်း နဂိုမူလတုန်းက ထိုကဏှာဘိဓာတိအနက်ကို ဟောအ၏။ သို့သော် ဤသုတ်၌ကား အကျိုးဖြစ်သော ကဏှာဘိဓာတိ၏ ကဏှဟူသော နာမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော အဟိရိက အနောတ္တပ္ပအကုသိုလ်တရားတို့၌ မှည့်ခေါ်တင်စား၍ ဖလူပစာရအားဖြင့် ထိုအကုသိုလ်တရားတို့ကို ကဏှာဟုဟောတော်မူသည်။

နောက်တနည်းအဖွင့်။ ။ တနည်းအားဖြင့် အကုသိုလ်တရား အားလုံးတို့သည် အပ္ပဘာသရဘာဝကရဏတော = စိတ်ကိုမတောက်မပြောင် မဲမှောင်မည်းညစ်အောင် ပြုတတ်သောကြောင့် ပင်ကိုမူလသဘောအားဖြင့်ပင် မည်းညစ်သော တရားများဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အကုသိုလ်တရားတို့ကို ကဏှာဟု ဟောတော်မူသည်၊ နိဿယခန်း၌ ဤဒုတိယနည်းကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။

ထို့အပြင် ကုသိုလ်တရားတို့သည် သုက္ကာဘိဓာတိ(ဖြူစင်ဘုန်းရှိ သုဂတိဘဝ)၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် (ဝါ=ထိုသုက္ကာဘိဓာတိသို့ ပို့ဆောင်တတ်သောကြောင့်) ဖလူပစာရအားဖြင့် သုက္ကအမည်ရပုံနှင့် စိတ်ကို ဖြူစင်တောက်ပြောင်အောင် ပြုတတ်သောကြောင့် ပင်ကိုမူလ သဘောအားဖြင့်ပင် သုက္ကအမည်ရပုံကိုလည်းသိပါလေ။

၉–စရိယသုတ်

၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=နှစ်ပါးကုန်သော၊ သုက္ကာ=ဖြူစင်ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ = ဤတရားတို့သည်၊ လောကံ = သတ္တလောကကို၊ ပါလေန္တိ= စောင့်ရှောက်ကုန်၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=ကုန်သော၊ သုက္ကာ=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ လောကံ=ကို၊ နပါလေယျုံ=မစောင့်ရှောက်ကုန်အုံ။ ဣဓ=ဤလောကဌ၊ မာတာတိဝါ=အမိဟူ၍လည်းကောင်း၊ မာတုဋ္ဌာတိ ဝါ= မိကြီး မိထွေးဟူ၍ လည်းကောင်း၊ [အမိ၏ အမ ညီမတည်း] မာတုလာနိတိ ဝါ=ဦးကြီး ဦးလေး၏ မယားဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အာစရိယာဘရိယာတိ ဝါ= ဆရာ၏ မယားဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဂရုနံ=လေးစားထိုက်သော ဘကြီး ဘထွေး စသည်တို့၏၊ ဒါရာတိ ဝါ=မယားဟူ၍ လည်းကောင်း၊ နပညာယေထ= (အလေးဂရု စိတ်ဌပြုသောအားဖြင့်) မထင်ရှားလေတော့ရာ၊ ဝါ=မသိအပ်နိုင် တော့ရာ၊ အဇ္ဇေကာ ယထာ=ဆိတ်,သိုးတို့ ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ [အဇ+ဇ္ဇေက] ကုက္ကုဋေ သူကရာ ယထာ=ကြက်, ဝက် တို့ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ သောဏ သိဂါလာ ယထာ=အိမ်ခွေး, တောခွေးတို့ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ လောကော= လူအပေါင်းသည်၊ သမ္ဗေဓံ=ရောယှက်ဆက်ဆံခြင်းသို့၊ ဝါ=စည်းကမ်းဖောက် ဖျက်ခြင်းသို့၊ အဂမိသ=ရောက်ခဲ့လေရာပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ယသ္မာ=အကြောင့်ကြောင့်။ ပ။ ပါလေန္တိ=ကုန်၏၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ မာတာတိဝါ =ဟူ၍လည်းကောင်း။ ပ။ ဒါရာတိ ဝါ=၍လည်းကောင်း၊ ပညာယတိ=ထင်ရှား၏၊ ဝါ = သိအပ်သိနိုင်၏။ ဣတိ (အဝေါစ) နဝမံ။

၁၀–ဝဿူပနာယိကသုတ်

၁၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝဿူပနာယိကာ=မိုးလပတ်လုံး သီးတင်းသုံးမှီတင်း ကပ်ရောက်ခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=ဝါကပ်ခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ ဒွေ=ဤနှစ်ပါး တို့တည်း၊ [ဝဿံ အာဝါသော ဝဿာဝါသော=မိုးလပတ်လုံး နေထိုင်ခြင်း၊ ဥပနယနံ ဥပဂမနံ ဥပနာယော၊ ဝဿာဝါသသ ဥပနာယော ဝဿူပနာယော၊ အာဝါသပုဗ္ဗကျေ၏၊ သော ဧဝ ဝဿူပနာယိကာ=မိုးလပတ်လုံးနေခြင်းသို့ ကပ်ရောက်ခြင်း] ပုရိမိကာ စ=ရှေ့ဌခြစ်သော ဝါကပ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ =ပုရိမဝါကပ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ပစ္ဆိမိကာ စ=နောက်ဌခြစ်သော ဝါကပ်ခြင်း လည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=ပစ္ဆိမဝါကပ်ခြင်းလည်းကောင်းတည်း။ ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ ကမ္မ ကရဏဝဂ္ဂေါ=ကမ္မကရဏဝဂ်တည်း။

တသ=ထိုကမ္မကရဏဝဂ်၏၊ ဥဒ္ဒါနံ=ဥဒ္ဒါန်းကား၊ ဝါ=ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သုတ်တို့ကို နောက်ကာလ၌ မမေ့ပျောက်အောင် စောင့်ရှောက်တတ်သောခေါင်း

စဉ်ကား၊ [ဥဒ္ဒ=အထက်(နောက်ကာလ)၌၊ ဒါတိ ရက္ခတိတိ ဥဒ္ဒါနံ] ဝဒ္ဓာ=ဝဒ္ဓသုတ်လည်းကောင်း၊ ပဓာနာ=ပဓာနသုတ်လည်းကောင်း၊ ဒွေ=နှစ်ပါးကုန်သော၊ တပနီယာ=တပနီယသုတ်, အတပနီယသုတ်တို့ လည်းကောင်း၊ ပဌမ=ငါးခုမြောက်သော၊ ဥပညာတေန=ဥပညာတသုတ် လည်းကောင်း၊ သံယောဇနဿ=သံယောဇနသုတ်လည်းကောင်း၊ ကဏ္ဏဿ=ကဏ္ဏသုတ်လည်းကောင်း၊ သုက္ကဿ=သုက္ကသုတ်လည်းကောင်း၊ စရိယာ=စရိယသုတ်လည်းကောင်း၊ ဝဿူပနာယိကာ=ဝဿူပနာယိကာသုတ် လည်းကောင်းတည်း၊ ဝဂ္ဂေါ=ကမ္မကရဏဝဂ်တည်း။ [ပြန်ခဲ့သော သုတ်တို့၏ ရှေ့နောက်အစဉ်ကို ပါဠိကျက်သူတို့ မမေ့ပျောက်နိုင်အောင် ဖြစ်သလို စီစဉ်ထားသော ခေါင်းစဉ်ဂါထာမျှသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤ ဥဒ္ဒါန်းဂါထာကို အနက်ပေးရာ၌ ဝိဘတ်ကို ဂရုစိုက်စရာ မလိုပါ၊ သိပ်လည်း အကျိုးမများလှသောကြောင့် နောက်ဝဂ်များ၌ အနက်ပေးပြတော့မည် မဟုတ်]

၂–အဓိကရဏဝဂ်

ဝ၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗလာနိ=စွမ်းအားတို့သည်၊ (ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့ မလှုပ်ရှားစေနိုင်သော စွမ်းအားတို့သည်။ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့ မလွှမ်းမိုးနိုင်, မချေမှုန်းနိုင်သော စွမ်းအားတို့သည်) ။ပ။ ပဋိသခါနဗလဉ္စ=စဉ်းစားဆင်ခြင် သိမြင်ခြင်းဟူသော စွမ်းအားလည်းကောင်း၊ (မစဉ်းစား မဆင်ခြင် မသိမြင်သော မောဟသည် မလှုပ်ရှားစေနိုင်, မလွှမ်းမိုး မချေမှုန်းနိုင်သော စဉ်းစားဆင်ခြင် သိမြင်သော ဉာဏ်ပညာဟူသော စွမ်းအား လည်းကောင်း) ဘာဝနာဗလဉ္စ[1]=တိုးပွားစေခြင်းဟူသော စွမ်းအားလည်းကောင်းတည်း၊ [ကတမဉ္စ ဘိက္ခဝေ စသည်ဖြင့် အကျယ်ဟောဦးမည် ဖြစ်၍ အကျဉ်းချုပ် သာမည်မျှသာ အနက်ဆိုပါ] ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဋိသခါနဗလံ= စဉ်းစားဆင်ခြင် သိမြင်ခြင်းဟူသော

ဝ။ ဘာဝနာဗလံ ။ ။ ဋီကာ၌မူ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ, ၄, ၎င်းတို့ကိုယူ၍ အနက်ဖွင့်သေး၏။ ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် "ဘာဝနာဗလဉ္စ=ဝိရိယတရား အကြီးအကဲထား၍ ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါးတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း ဟူသော စွမ်းအား လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝိရိယတရား အကြီးအကဲထား၍ ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါး အစွမ်းအားလည်းကောင်း"ဟု အနက် ဆိုရာ၏။ ထိုအဖွင့်သည် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိဿိတं စသောပါဠိတော်နှင့် ဆီလျော်၏။

စွမ်းအားဟူသည်၊ ကတမဠ္ဆ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒ=၌၊ [ဝဋ္ဋ သုတ်ပြန်ကြည့်] ။ပ။ ဒိဋ္ဌေ=မျက်မှောက်ထင်ထင် တွေ့မြင်အပ်သော၊ ဓမ္မေစေ =ယခုပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘောဘ၌လည်းကောင်း [ယခုပစ္စုပ္ပန် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ တရားတည်း ဟူသော အတ္တဘောဘ၌လည်းကောင်း။ စတုက္ကနိပါတ်ဋီကာ၊ ၃၆၉] ဝါ=ယခုပစ္စုပ္ပန် ဘဝ၌လည်းကောင်း၊ အဘိသမ္ဘရာ ယဠ=နောက်ထပ် လားရောက်ရမည့် အနာဂတ် အတ္တဘောဘ၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=နောင်တမလွန်ဘဝ၌လည်းကောင်း၊ ကာယဒုစ္စရိတသ =၏၊ ပါပကော=သော၊ ဝိပါကော=သည်၊ (ဟောတိ=၏) ။ပ။ ဣတိ=သို့၊ (ပဋိသဠ္ဌိက္ခတိ=၏) သော=ထိုသူသည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိ သခ်ါယ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤစွမ်းအားကို၊ (မျက် မှောက် တမလွန် နှစ်တန်သောဘဝ၌ ဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်၏ ဆိုးဝါးသော အကျိုးဝိပါက်ကို စဉ်းစားဆင်ခြင် သိမြင်၍ ဒုစ္စရိတ်ကို ပယ်ရှားလျက် သုစရိတ်ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း ဟူသော စွမ်းအားကို) ပဋိသခ်ါနဗလ =ပဋိသခ်ါန ဗလမည်၏ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ =ဆိုအပ်၏။ [ယခင်စာပိုဒ် (၁)ဝဋ္ဋသုတ်လည်းကြည့်]။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုနှစ်မျိုးသော စွမ်းအားတို့တွင်၊ ယံ ဣဒံ. ဘာဝနာဗလံ=အကြင် တိုးပွားစေခြင်းဟူသော စွမ်းအားသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ ဗလံ=ဤတိုးပွားစေခြင်းဟူသော စွမ်းအားသည်၊ သေခါနံ=သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ဦးတို့၏၊ ဗလံ =ဉာဏ်အစွမ်းအားတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ် သည်၊ သေခံ=သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဗလံ ဟိ=ဉာဏ် အစွမ်းအားကိုသာလျှင်၊ အာဂမ္မ=ရည်မှန်း၍ ။ပ။ ယံ=အကြင်တရားသည်သော်သည်၊ အကုသလံ=အကုသိုလ်မည်၏ ။တံ=ထိုအကုသိုလ်တရားသည်သော်ကို၊ နု ကရောတိ =မပြုလုပ်၊ ယံ=အကြင်တရားသည်သော်သည်၊ ပါပံ=ယုတ်မာ၏၊ တံ=ထိုယုတ်မာ သော တရားသည်သော်ကို၊ နု သေဝတိ=မမှီဝဲ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤစွမ်း အားကို၊ (ဤရာဂစသည်ကို ပယ်သတ်ကြောင်းဖြစ်သော သေခဗလကို တိုးပွား စေခြင်းဟူသော စွမ်းအားကို) ဘာဝနာဗလံ=ဘာဝနာဗလဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။

၁၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဝါ=ဤသာသနာ တော်က၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ=သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို၊ (ဝိဂ္ဂြိဟ် နက်ကို ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ်–၇၄၊ ၄၁၂–၌ကြည့်] ဝိဝေကနိဿိတံ= သခ်ာ တရား အားလုံး ကင်းဆိတ်သုဉ်းသည့် နိဗ္ဗာန်ကို အမှီတဲ့ပြုနေအောင်၊ ["ဣဓ ပန နိဗ္ဗာနံ ယေဝ"စသော ဣဓာဓိပ္ပေတတ္ထ အဋ္ဌကထာ အမှင့်အတိုင်း အနက် ပေးသည်] ဝိရာဂနိဿိတံ=သခ်ာတရားအားလုံးတို့ ပျက်စီးရာနိဗ္ဗာန်ကို

အမှိတ်ကဲ ပြုနေအောင်၊ နိုရောဓနိသိတ်=သခ်ံတ တရားအားလုံး ချုပ်ဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်ကို.....အောင်၊ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ[1]=ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်စွန့်ခြင်း, နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်ခြင်းအားဖြင့် ရင့်ကျက်ပြီး ဖြစ်အောင်၊ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏။ ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂ=ကို၊ ဝိဝေကနိဿိတံ=အောင် ။ပ။ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ=အောင်၊ ဘာဝေတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤ စွမ်းအားကို (ဤဗောဇ္ဈင်တရားတို့ကို ဝိဝေကနိဿိတ စသည်ဖြစ်အောင် ဖြစ်ပွားစေခြင်း ဟူသော စွမ်းအားကို) ဘာဝနာဗလံ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

၁၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ကာမေဟိ=ဝတ္ထုကာမ, ကိလေသာ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့မှ၊ ဝိဝိစ္စ ဧဝ=ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်၊ အကုသလေဟိ=နိဝရဏ အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရား တို့မှ၊ ဝိဝိစ္စ ဧဝ=လျှင်၊ သဝိတက္ကံ=ဝိတက်နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သဝိစာရံ= ဝိစာရနှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော၊ ဝိဝေကဇံ[2]=နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော၊ ဝါ=နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်သော စျာနသမ္မယုတ် တရားအစုဋ္ဌ

၁။ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ ။ ။ ဝေါသဇ္ဇနံ ကိလေသပရိစ္စဇနံ ဝေါ သဂ္ဂေါ= ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်စွန့်ခြင်း၊ ဝေါသဇ္ဇနံ နိဗ္ဗာနပဋ္ဌနံ ဝေါသဂ္ဂေါ=နိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ပြေးဝင်ခြင်း၊ ဤသို့ ဝစနတ္ထနှစ်မျိုးပြု၊ ထို့နောက် ဝေါသဂ္ဂတပုဒ်တည်း၌ ထိုဝစနတ္ထ နှစ်မျိုးပါဝင်နိုင်အောင် "ဝေါ သဂ္ဂေါ စ ဝေါသဂ္ဂေါ စ ဝေါသဂ္ဂေါ"ဟူ၍ ဧကသေသ်ပြု၊ ပရဏာမိ ပရိပစ္စိတိ ပရိဏာမိ=ရင့်ကျက်ပြီးသော ဗောဇ္ဈင်တရား၊ ဝေါသဂ္ဂေန (ဝေါသဂ္ဂတ္ထံ ဝါ) ပရိဏာမိ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ=ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်စွန့်ခြင်း, နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်ခြင်းဖြင့် (ဝါ=သို့ပြေးဝင်ခြင်းငှာ)ရင့်ကျက်ပြီးသော ဗောဇ္ဈင် တရား။

၂။ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ ။ ။ ဝိဝေကာ=နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ် ခြင်းကြောင့် (တနည်း–ဝိဝေကော=နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်သော စျာနသမ္မယုတ် တရားအစုဋ္ဌ) ဇာတံ=ဖြစ်သော စျာန်တည်း၊ ဝိဝေကဇံ.....စျာန်။ ပီတိစ သုခံစ ပီတိသုခံ။ ဤ၌ ပီတိငါးမျိုးတို့တွင် ဖရဏာပီတိကို ယူရမည်ဟု အဋ္ဌသာလိနီ (၂၁၁)၌ ဖွင့်၏။ စျာန်ခန်းဖြစ်သောကြောင့် သုခအရ စေတသိက သုခကို ယူရကြောင်းကား အထူးဆိုဖွယ်မလို] ပီတိသုခံ အသော စျာနသော အတ္ထိတိ ပီတိသုခံ (ပီတိသုခရှိသောစျာန်)။ဤသို့ ဝစနတ္ထပြုလျှင် ဝိဝေကဇံနှင့် ပီတိ

ဖြစ်သော၊ ဝါ=နိဝရဏတို့သည် ကင်းဆိတ်စေအပ်သော ဈာနသမ္ပယုတ်တရား အစုဋ္ဌဖြစ်သော၊ ပီတိသုခံ=ပီတိသုခရှိသော [တနည်း-ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ = နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ပီတိသုခရှိသော၊ ဝါ=နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်သော ဈာနသမ္ပယုတ် တရားအစုဋ္ဌ ဖြစ်သော ပီတိသုခရှိသော၊ ဝါ =နိဝရဏတို့သည် ကင်းဆိတ်စေအပ်သော ဈာနသမ္ပယုတ် တရားအစုဋ္ဌ ဖြစ်သော ပီတိသုခ ရှိသော] ပဌမံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် ပဌမဖြစ်သော၊ ဈာနံ= ဈာန်သို့၊ ဝါ=ဈာန်ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ ["ဈာန်သို့+ရောက်၍" ဟုလည်းကောင်း, "ဈာန်ကို+ပြီးစီးစေ၍" ဟုလည်းကောင်း ဆက်စပ်ပါ၊ ဤတိုင်အောင် ပဌမဈာန်ခန်းတည်း]

ဝိတက္ကဝိစာရာနံ=ဝိတက်ဝိစာရတို့ကို၊ ဥပသမာ=ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းကြောင့်၊ ဝါ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်၊ အဇ္ဈတ္တံ=မိမိခန္ဓာအစဉ်ဖြစ်သော၊ သမ္ပသာဒနံ=ကောင်းစွာကြည်လင်သော၊ စေတသော=စိတ်၏၊ ဧကောဒိဘာဝံ

သုခံ နှစ်ပုဒ်လုံးပင် (ဈာန်ကိုချည်း အရကောက်ရသောကြောင့်) ဈာနံပုဒ်၏ ဝိသေသနချည်းသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ထိုနှစ်ပုဒ်ကို တခြားစီခွဲ၍ ပထမ တနည်းအနက် ရေးခဲ့သည်။

တနည်း-"ဝိဝေကာ=ကြောင့်၊ (တနည်း-ဝိဝေကော=ဌ) ဇာတ်=ဖြစ်သော ပီတိသုခတည်း၊ ဝိဝေကဇ(ဝိဝေကကြောင့်(ဌ)ဖြစ်သော ပီတိသုခ)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဝိဝေကဇ်အရ ပီတိသုခကို အရကောက်ရ၏။ ပီတိ စ သုခံ စ ပီတိသုခံ (ပီတိနှင့်သုခ)။ ဝိဝေကဇ် ပီတိသုခံ အသ ဈာနသာတိ ဝိဝေကဇ်ပီတိသုခံ (ဝိဝေကကြောင့်ဖြစ်သော ပီတိသုခရှိသောဈာန်)ဟူ၍ အလယ်(ဇ)ဌ ဝိဘတ် မကျသော ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် တပုဒ်တည်း အဖြစ်ဖြင့်လည်း ဈာန်ခန်းအဌကထာ တို့ဌ ပွင့်သေး၏။ ထိုအတိုင်းလည်း ဒုတိယတနည်း အနက် ပြန်ဆိုထားပါသည်။

၁။ ဧကောဒိဘာဝံ ။ ။ ဧကောဒိ-ဌ ဧကသဒ္ဒါသည် အမြတ်ဟူသော (သေဋ္ဌ)အနက်နှင့် အဖော်မရှိ၊ တဦးတည်းဟူသော (အသဟာယ)အနက်တို့ကို ဟောတ်။ ဧကော သေဋ္ဌော (အသဟာယော ဝါ) ဟုတ္တာ ဥဒေတိတိ ဧကောဒိ= မြတ်သည်ဖြစ်၍ (ဝါ=ဝိတက်ဝိစာရဟူသော အဖော်မရှိ၊တဦးတည်းဖြစ်၍) မြင့်တက်လာသော သမာဓိ။ ဧက+ဥဒိ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်။ ဥပုဗ္ဗ, ဣတာတ်, ကို ပစ္စည်း, ဒအာဂုံ [ဥဒေတိကို သူရိယော ဥဒေတိကဲ့သို့ "မြင့်တက်လာ၏" ဟု အနက်ဆိုပါ] တနည်း-သမ္ပယုတ္တာဓမ္မေ ဥဒါယတိ ဥဋ္ဌာပေတိတိ ဥဒိ၊ကာရိတ်

=မြတ်သည်ဖြစ်၍ မြင့်တက်လာသော သမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ ဝါ= ဝိတက်ဝိစာရဟူသော အဖော်မမှီ: တဦးတည်းဖြစ်၍ မြင့်တက်လာသောသမာဓိ ကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ ဝါ=မြတ်သည်ဖြစ်၍ သမ္မယုတ်တရား:တို့ကို မြင့် တက်လာစေတတ်သော သမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ ဝါ=ဝိတက်,ဝိစာရ ဟူသော အဖော်မမှီ: တဦးတည်းဖြစ်၍ သမ္မယုတ်တရား:တို့ကို မြင့်တက်လာစေ တတ်သော သမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ [ဤနည်း၌ စေတသောပုဒ်ကို ဧကောဒိဘာဝံ၌ စပ်ပါ။ တနည်း–"အဗ္ဗတ္တံ=သော၊ စေတသော=စိတ်ကို၊ သမ္မသာဒနံ=ကောင်းစွာ ကြည်လင်စေတတ်သော၊ ဧကောဒိဘာဝံ=သော" ဤသို့လည်း စေတသောပုဒ်ကို သမ္မသာဒနံ၌ စပ်၍ အနက်ဆိုနိုင်သေး၏] အဝိတက္ကံ=ဝိတက်လည်း မရှိသော၊ အဝိစာရံ= ဝိစာရလည်း မရှိသော၊ သမာ ဓိံ=ပဌမစျာန်သမာဓိကြောင့် ဖြစ်သော၊ ဝါ= ယုဇ္ဈဘက်ဒုတိယစျာန် သမာဓိ ကြောင့် ဖြစ်သော၊ ပီတိသုခံ=ပီတိသုခရှိသော၊ [ဤ၌လည်း "သမာဓိံ ပီတိသုခံ"ကို ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်ပုဒ် တပုဒ်တည်း ပြုလုပ်၍ အနက်ပေးနိုင်၏] ဒုတိယံ=ဂဏန်:စဉ်အား:ဖြင့် နှစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော ။ပ။ [ဤတိုင်အောင် ဒုတိယစျာန်ခန်:တည်:]

ပီတိယာ[1]=ပီတိကို၊ ဝိရာဂါ စ=စက်ဆုပ်ခြင်:ကြောင့်လည်:ကောင်:၊ (ဂူပသမာ စ=ချုပ်ငြိမ်:စေခြင်:ကြောင့်လည်:ကောင်:)ဥပေက္ခကော=(သုခ ဒုက္ခ,

---

ဏယ ပစ္စည်:ကျေ၏။ ကော စ သော ဥဒီ စာတိ ကောဒိ=မြတ်သည်ဖြစ်၍ (ဝါ=အဖော်မမှီ: တဦးတည်:ဖြစ်၍) သမ္မယုတ်တရား:တို့ကို မြင့်တက်လာစေ တတ်သည်လည်:ဖြစ်သော သမာဓိ။ ကောဒိ ဘာဝေတိ ဝမေုတိတိ ကော ဒိဘာဝံ=ကောဒိကို တိုးပွားစေတတ်သော ဒုတိယစျာန်။

၁။ ပီတိယာ စ ဝိရာဂါ။ ။ "ပီတိယာစ"၌ သမ္ပိဏ္ဍန အနက်ဟော စသဒ္ဒါဖြင့် ဂူပသမကြိယာကို ပေါင်:သည်။ ထိုစသဒ္ဒါဖြင့် "ပီတိကို စက်ဆုပ် ရုံမျှသာ မကသေး၊ ချုပ်ငြိမ်:လည်: ချုပ်ငြိမ်:စေသည်"ဟု ဆိုလို၏။ ဝိရာဂ သဒ္ဒါသည် ဇိဂုစ္ဆန (စက်ဆုပ်ခြင်:) အနက်ကို ဟော၏။ (တနည်:) ပီတိယာ =ပီတိကို၊ ဝိရာဂါ စ=လွန်မြောက်ခြင်:ကြောင့်လည်:ကောင်:၊ (ဝိတက္ကဝိစာရာနံ= ဝိတက်ဝိစာရတို့ကို၊ ဂူပသမာစ=ချုပ်ငြိမ်:စေခြင်:ကြောင့်လည်:ကောင်:) ဟုလည်: အနက်ဆိုနိုင်၏၊ ဤနည်:၌ သမ္ပိဏ္ဍန အနက်ဟော စသဒ္ဒါဖြင့် ဝိတက္ကဝိစာရဂူ ပသမကိုပေါင်:သည်၊ ထိုစသဒ္ဒါဖြင့် "ပီတိကိုလည်: လွန်မြောက်သည်၊ ထို့ပြင်

ဘက်မကျအောင်) သင့်လျော်ညီမျှစွာ ရှုတတ်သော တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ ရှိသည်၊ ဝါ=လျစ်လျူရှုတတ်သော တတြ မဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ ရှိသည် (ဟုတ္တာစ= ဖြစ်၍လည်း) ဝိဟရတိ=နေ၏၊ သတောာ=(စျာန်၏အာရုံကို) ဆောက်မှေ့အမှတ် ရသည်၊ ဝါ=သတိရှိသည်၊ သမ္ပဇာနော=ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိမြင်သည်၊ ဝါ= သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်ပညာရှိသည်၊ (ဟုတ္တာစ=လည်း၊ ဝိဟရတိ=နေ၏) သုခဉ္စ=စေတ သိကသုခ, ကာယိကသုခကိုလည်း၊ ကာယေန=နာမကာယဖြင့်၊ (တတိယစျာန် စိတ္တုပ္ပါဒ်, ကာယဝိညာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့်) ပဋိသံဝေဒေတိ= ခံစား၏၊[2] ယံ=အကြင်တတိယစျာန်ကြောင့်၊ တံ=ထိုတတိယစျာန်နှင့် ပြည့်စုံသော

ဝိတက်ဝိစာရတို့ကိုလည်း ချုပ်ငြိမ်းစေသည်”ဟု ဆိုလို၏။ ဤဒုတိယနည်းခြင်း ဝိရာဂသဒ္ဒါသည် သမတိက္ကမန (လွန်မြောက်ခြင်း)အနက်ကို ဟော၏။

၁။ **သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ ။** ။ သုခံ ဝေဒယာမိတိ ဧဝမာ ဘောဂေ အသတိပိ နာမကာယေန စေတသိကသုခံ ကာယိကသုခ ဟေတုရူပ သမုဋ္ဌာပနေန ကာယိကသုခဉ္စ စျာနသမ်ဂီ ပဋိသံဝေဒေတိတိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ ဋီကာ (ပ၊ နာ–၁၇၅) အတိုင်း အဋ္ဌကထာအဖွင့် နှစ်နည်းလုံးကို တပေါင်းတည်း အနက်ပေးလိုက်သည်။ ထိုအနက်၌ (၁) တတိယစျာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမ ကာယဖြင့် (ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ယှဉ်တွဲပါဝင်သော) စေတသိကသုခကို ခံစား သည်။ (၂) ကာယဝိညာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့် (ထို၌ယှဉ်သော) ကာယိကသုခကို ခံစားသည်ဟု အသီးအသီး ခွဲခြား၍ အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ။ ဤ ဋီကာ၌ ကာယိက စေတသိက ဟူသော သုခနှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ခံစားမည်ဟူသော အာဘောဂ (ကြုံရှယ်နှလုံးသွင်းမှု) မရှိဘဲ ခံစားသည်ဟု ဆိုလို၏။ ထိုဋီကာ အတိုင်းပင် ကာယိကသုခကို ကာယဝိညာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့် ခံစားသည်ဟု ဆိုလိုက်သည်။

ပြခဲ့သော (၁) (၂)ခွဲခြားချက်အတိုင်း အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှစ်နည်း ပေါ်လွင်အောင် ပါဠိတော်ကို အနက်ပြန်လိုလျှင် (၁) သုခဉ္စ=စေတသိက သုခကိုလည်း၊ ကာယေန=တတိယစျာန် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့်၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=ခံစား၏၊ [ထိုသို့ ခံစားရာ၌ တတိယစျာန် စိတ်စေတသိတ်များ ဖြစ်ဆဲ, စျာန်ဝင်စားနေတုန်းဆဲဆဲ ဖြစ်သောကြောင့် “ခံစားမည်”ဟူသော အာဘောဂမရှိဘဲ ခံစား၏] (၂) သုခဉ္စ=ကာယိကသုခကိုလည်း၊ ကာယေန= ကာယဝိညာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့်၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=(စျာန်မှ ထသောအခါ) ခံစား၏။

ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အရိယာ=ဘုရား အစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့သည်၊ အာစိဏ္ဏန္တိ=ချိုးမွမ်းစကား ပြောကြားတော် မူကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာစိဏ္ဏန္တိ=နည်းဟူမူ၊ အယံ=ဤ တတိယ စျာန်နှင့် ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဥပေက္ခကော=လျစ်လျူရှုတတ်သော တတြ မဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ ရှိပါပေစု၊ (ချမ်းမြေ့ ဂုဏ်အင်, စုံလင်ကဲမောက်, ထိပ်ဆုံးရောက်ရှိ, တတိယစျာန, သုခဌာပင် မခင်မင်မှု, လျစ်လျူရှုနိုင်ပါပေစု၊) သတိမာ= သတိ ရှိပါပေစု၊ (ပီတိထပ်ကာ, မပြစ်လာအောင်, သေချာမြဲကြပ်, စွဲကပ်သော သတိရှိပါပေစု) သုခဝိဟာရီ= ချမ်းမြေ့ကြည်သာ နေလေ့ရှိပါပေစု၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အာစိဏ္ဏန္တိ=ချိုးမွမ်းစကား ပြောကြားကြကုန်၏) တတိယံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် သုံးခုမြောက်သော၊ တံ စျာနံ=ထိုစျာန်သို့၊ ဝါ=ကို၊ [ယံပုဒ် ရှိခဲ့သောကြောင့် တံပုဒ်ကို ထည့်သည်] ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝါ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏၊ [တတိယစျာန်ခန်း ပြီး၏]

ပုဗ္ဗေဝ=(စျာန်လေးပါးတို့၏) ရှေးဦးမဆွ ဥပစာရခဏာ၌ သာလျှင်၊ သုခဿ=ကာယိကသုခကို၊ ပဟာနာ စ = ပယ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဿ=ကာယိကဒုက္ခကို၊ ပဟာနာ စ = ပယ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ သောမနဿဒေါမနဿာနံ= သောမနဿဝေဒနာ, ဒေါမနဿ ဝေဒနာတို့၏၊ အတ္ထင်္ဂမာ=ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ အဒုက္ခမသုခံ= ဒုက္ခလည်းမဟုတ်, သုခလည်း မဟုတ်သော၊ [နု ဒုက္ခံ အဒုက္ခံ (ဒုက္ခမဟုတ်သော စတုတ္ထစျာန်)ဟု ဋီကာတို့၌ ဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ နု သုခံ အသုခံ၊ (သုခမဟုတ်သော

ဤ(၂)အနက်၌ ဆိုလိုရင်းကား-တတိယစျာန် စိတ်စေတသိတ်များ ဖြစ်သောအခါ ၎င်းတို့နှင့် ယှဉ်တွဲကာ စေတသိကသုခ (သုခစျာန်အင်္ဂါ)လည်း ပါဝင်၏။ ထိုစေတသိကသုခကြောင့် ဖြစ်သော အလွန်ကောင်းသော စိတ္တဇရူပ်တို့သည် တကိုယ်လုံး၌ အနှံ့ဖြစ်ကြ၏။ ထိုစိတ္တဇရူပ်တို့နှင့် ကျန်သော တိဇရူပ်တို့ (ကမ္မဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရူပ်တို့) အချင်းချင်းတွေ့ထိ တိုက်ခိုက်မှု အရှိန်အဟုန်ကြောင့် စျာန်မှ ထသောအခါ ကာယဝိညာဏဝီထိ ဖြစ်သည်အထိပင် အရသာရှိလှ၏။ နေထိုင်ကောင်း၏။ ထိုဝီထိ၌ ပါသော ကာယိကသုခကို ကာယဝိညာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့် ခံစား၏။ (ခံစားမည်ဟူသော အာဘောဂဖြင့်လည်း ခံစား၏)ဟူလို။ ဤဒါနိ သဟာဝိ အာဘောဂေန သုခပဋိသံဝေဒနံ ဒဿေတုံ "ယံ ဝါ တ" နှင့်အာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ပ-၁၈၈။

ပါ ၅၆

၁၄၀ အဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်နိဿယ(ဒုက) [၀ထမ

စတုတ္ထစျာန်)။ အဒုက္ခံ စ တံ အသုခံ စာတိ အဒုက္ခမသုခံ။ 'အဒုက္ခံ+အသုခံ'ဟု တပုဒ်စီခွဲ၍ အနုက်ပေးလျှင်လည်း ဖြစ်နိုင်၏] ဝါ=ဒုက္ခလည်း မရှိ သုခလည်း မရှိသော၊ [ဥပေက္ခာ ဝေဒနာရှိ၏ဟူလို] ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိ =ဥပေက္ခာသည် ဖြစ်စေအပ်သော သတိ၏ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော၊ စတုတ္ထံ= ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် လေးခုမြောက်သော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဒံ=ဤ (စျာန်လေးပါးကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဟူသော) စွမ်းအားကို ။ပ။

၁၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ 'တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဓမ္မဒေသနာ=ဟောကြားအပ်သော တရားတော်တို့သည်၊ ဣမာ ဒွေ=ဤနှစ်ပါး တို့တည်း ။ပ။ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်၊ (ဓမ္မဒေသနာစ= ဟောကြား အပ်သော တရားတော် လည်းကောင်း) ဝိတ္ထာရေန=အကျယ်အားဖြင့်၊ (ဓမ္မ ဒေသနာစ=လည်းကောင်းတည်း)

၁၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိံ အဓိကရဏေ=အကြင်အဓိကရဏ်းဌ၊ (ဝိဝါဒါဓိကရဏ်း, အနုဝါဒါဓိကရဏ်း, အာပတ္တာဓိကရဏ်း, ကိစ္စာဓိကရဏ်း ဟူသော အဓိကရဏ်း လေးမျိုးတို့တွင် အကြင်အဓိကရဏ်းဌ) အာပန္နော= အာပတ်သင့်ရောက်သော၊ ဘိက္ခုစ=ရဟန်းသည်လည်းကောင်း၊ စောဒကော =အာပတ်ဖြင့် စွပ်စွဲစောဒနာသော၊ ဘိက္ခုစ=လည်းကောင်း၊ သာဓုကံ=ကောင်းစွာ၊ အတ္တနာဝ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို၊ ဝါ=မိမိ၏အပြစ်ကို၊ နံ ပစ္စဝေက္ခတိ=မစဉ်းစားအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ [တသ္မေတံ=တသ္မိံ+တေ–ဟု ပုဒ်ဖြတ်] တသ္မိံ အဓိကရဏေ=ထိုအဓိကရဏ်းဌ၊ "ဒီဃတ္တာယ=ကာလကြာရှည် တည်ရှိနေသည် အဖြစ်ငှာလည်းကောင်း၊ ခရတ္တာယ=ကြမ်းတမ်းသော ဆဲရေး စကား ဖြစ်ပွားနေသည် အဖြစ်ငှာလည်းကောင်း၊ ဝါဠတ္တာယ=ရိုက်နှက် ပုတ်ခတ်ခြင်းဖြင့် ခက်ထန်သည် အဖြစ်ငှာလည်းကောင်း၊ သံဝတ္တိသတိ=ဖြစ် လတ္တံ့။ ဘိက္ခုစ=ရဟန်းတို့သည်လည်း၊ ဖာသုံ=ချမ်းသာစွာ၊ နံ ဝိဟရိဿန္တိ= မနေကြရကုန်လတ္တံ့၊" ဣတိ တေ=ဤသို့သော အကျိုးတရားသည်၊ [တသ္မေတံ– မ တေပုဒ်တည်း] ပါဋိက်ခံ=အလိုရှိထိုက်သည်၊ ဝါ=မလွဲမသွေ ဖြစ်လတ္တံ့သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စဒေါ=ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ၊ ယသ္မိံ အဓိကရဏေ=ဌ ။ပ။ ပစ္စဝေက္ခတိ=စဉ်းစား၏ ။ပ။ နံ သံဝတ္တိသတိ=မဖြစ်လတ္တံ့ ။ပ။ ဝိဟ ရိဿန္တိ=နေကြရကုန်လတ္တံ့၊ ဣတိ တေ=ဤသို့သော အကျိုးတရားသည်၊ ပါဋိက်ခံ (ဟောတိ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့လျှင်၊ အာပန္နော=သော၊ ဘိက္ခု=သည် ။ပ။ ပစ္စဝေက္ခတိ=စဉ်းစားသနည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဝ=ဤသာသနာတော်၌ ။ပ။ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသင်္ခိုက္ခတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပဋိသင်္ခိုက္ခတိ=သနည်းဟူမူ) အဟံ=ငါသည်၊ ကိဉ္စိဒေဝ=တခုခုသာလျှင် ဖြစ်သော၊ ဒေသံ=(ထုတ်ဖော်ပြောကြား၊သင့်သော) အာပတ်ဟူသော၊ [ဒေသေတဗ္ဗာ အာ ဝိကာတဗ္ဗာတိ ဒေသာ] အကုသလံ=အကုသိုလ်အပြစ်သို့၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ အာပန္နော=ရောက်ခဲ့ပြီ၊ သော ဘိက္ခု=ထိုစောဒကရဟန်းသည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ ကိဉ္စိဒေဝ=သော၊ ဒေသံ=သော၊ အကုသလံ=သို့၊ ကာယေန=ဖြင့်၊ အာပဇ္ဇ မာနံ=ရောက်နေသည်ကို၊ အဒ္ဒသ=မြင်ပြီ၊ အဟံ=ငါသည် ။ပ။ ကာယေန=ဖြင့်၊ နော စေ အာပဇ္ဇေယျုံ=အကယ်၍ မရောက်ကြားအုံ၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ မရောက်သည်ဖြစ်လသော်) သော ဘိက္ခု=ထိုစောဒကရဟန်းသည်၊ မံ=ငါ့ကို ။ပ။ ကာယေန=ဖြင့်၊ အာပဇ္ဇမာနံ=ကို၊ နံ ပဿေယျ= မမြင်လေရာ၊ စခေါ=ထိုသို့ မဟုတ်ဘဲ၊ ယသ္မာ=အကြင်ကြောင့်၊ အဟံ=ငါသည် ။ပ။ ကာ ယေန=ဖြင့်၊ အာပန္နော=ပြီ၊ တသ္မာ=ထိုကြောင့်၊ သော ဘိက္ခု=သည်၊ မံ=ကို ။ပ။ ကာယေန=ဖြင့်၊ အာပဇ္ဇမာနံ=ကို၊ အဒ္ဒသ=ပြီ။

သော ဘိက္ခု=သည်၊ မံ=ကို ။ပ။ ကာယေန=ဖြင့်၊ အာပဇ္ဇမာနံ=ကို၊ ဒိသ္မာ စ ပန=မြင်ပြီး၍သာလျှင်၊ ဝါ=မြင်ခြင်းကြောင့်သာလျှင်၊ အနုတ္တမနော =မိမိ၏ပင်ကိုယ်မနော နှစ်သက်သောစိတ် မရှိသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ရလေပြီ၊ [စောဒကရဟန်းမှာ စိတ်မချမ်းမသာ ဖြစ်ရပြီဟူလို] အနုတ္တမနော=သည်၊ သမာနော=သော်၊ မံ=ငါ့ကို၊ သော ဘိက္ခု=သည်၊ အနုတ္တမနဝစနံ=မိမိ၏ ပင်ကိုယ်မနော နှစ်သက်သောစိတ် မရှိသူ၏ စကားကို၊ ဝါ=စိတ်မနှစ်သက် မြွက်ဆိုအပ်သော စကားကို၊ အဝစ=ပြောဆိုပြီ၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝါ=ငါ့ကို၊ အနုတ္တမနဝစနံ=ကို၊ တေန ဘိက္ခုနာ=ထိုစောဒကရဟန်းသည်၊ ဝုတ္တော= ပြောဆိုအပ်သည်၊ သမာနော= သော်၊ အနုတ္တမနော=သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ရပြီ။ [ငါစိတ်မချမ်းမသာ ဖြစ်ရပြီဟူလို] (အဟံ=သည်) အနုတ္တမနော=သည်၊ သမာနော=သော်၊ ပရေသံ =သူတပါးတို့အား၊ အာရောစေသိ=ပြောကြားပြီ။

ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဘဏ္ဍာသို့=ပစ္စည်းဥစ္စာ ဘဏ္ဍာကြောင့်၊ (အခွန်ကောက်ရာဌာနကို ရှောင်ရှား၍ သယ်ဆောင်အပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကြောင့်) သုက်ဒါယက်=အခွန်ပေးဆောင်ရမည့် သူထံသို့သာလျှင်၊ (အစ္ဆယော= အပြစ် သည်၊ အတိဂ္ဂတိ ဣဝ= လွန်းဖိစီးနင်း၍ ရောက်သကဲ့သို့၊ တထာ=ထို့အတူ)

ကတ္ထ=ထိုအဓိကရဏ်း၌၊ မမေဝ(မံဒေဝ)=ငါ့ထံသို့ သာလျှင်၊ အစ္ဆယော=သည်၊ အစ္ဆဂမာ=လွမ်းဖိစီးနင်း၍ ဆိုက်ရောက်ပြီ၊ [သုက်ဒါယက်+ဣဝ–ဟုဖြတ်။ အစ္ဆဂမာကိုပင် ဥပမာနဘက်၌ အတိဂစ္ဆတိဟု ပစ္စုပ္ပန် ဝိဘတ်ပြောင်း၍ ဆိုသည်] ဣတိ=သို့(ပဋိသဒ္ဓိကွတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ ခေါ=ဤသို့လျှင် ॥ပ॥ ပစ္ဆဝေကွတိ=၏ ॥ပ॥ စောဒကော=အာပတ်ဖြင့် စွပ်စွဲစောဒနာသော၊ ဘိက္ခု=သည် ॥ပ॥ အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းသည် ॥ပ॥ အဟံ=ငါသည်၊ (ငါ စောဒကရဟန်းသည်) ဣမံ ဘိက္ခုံ=ဤရဟန်းကို၊ (ဤအာပတ်သင့်သော ရဟန်းကို) ॥ပ॥ ကာယေန=ဖြင့်၊ အာပတ္တိမာနံ=ကို၊ အဒ္ဒသံ=မြင်ခဲ့ပြီ၊ အယံ ဘိက္ခု=သည် ॥ပ॥ နော စေ အာပတ္တေယျ=ငြားအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်) အဟံ= ငါ စောဒက ရဟန်းသည်၊ ॥ပ॥ နံ ပဿေယျံ=မမြင်ရရာ၊ စ=ခေါ=ဘဲ၊ ယသ္မာ =ကြောင့် ॥ပ॥ အဒ္ဒသံ=ပြီ၊ အဟံ=သည်၊ ဣမံ ဘိက္ခုံ=ကို ॥ပ॥ ကာယေန=ဖြင့်၊ အာပတ္တိမာနံ=ကို။ ဒီသွာ စ ပန=လျှင်၊ အနုဇ္ဇမနော=သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ရ လေပြီ၊ [ငါ စိတ် မချမ်းမသာ ဖြစ်ရပြီဟူလို] အဟံ=ငါစောဒက ရဟန်းသည်၊ အနုဇ္ဇမနော=သည်၊ သမာနော=သော်၊ အနုဇ္ဇမနဝစနံ=ကို၊ ဣမံ ဘိက္ခုံ= ဤအာပတ်သင့်သော ရဟန်းကို။ အဝစံ=ပြောဆိုခဲ့ပြီ၊ အယံ ဘိက္ခု=ဤ အာပတ်သင့်သော ရဟန်းသည်။ ဝါ=ကို၊ အနုဇ္ဇမနဝစနံ=ကို၊ မယာ= ငါ စောဒကရဟန်းက၊ ဝုတ္တော॥ပ॥ အ ဟောသိ=ဖြစ်ရပြီ၊ (အယံ ဘိက္ခု=သည်) အနုဇ္ဇမနော=သည်၊ သမာနော=သော်၊ ပရေသံ=တို့အား၊ အာရောစေသိ=ပြီ၊ ဣတိ=ဖြင့် ॥ပ॥ မမေဝ=ငါစောဒက ရဟန်းထံသို့သာလျှင် ॥ပ॥

၁၆။ အထ ခေါ=ကိုအခါ၌၊ အညတရော=တယောက်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားသည်၊ ယေန[1]=အကြောင်းအရပ်၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏) တေန=(မြတ်စွာဘုရားရှိတော်မူရာ) ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊

၁။ "ယေန"၌ ဝိဘတ်အနက် ။ ။ ယေန၌ နာဝိဘတ်သည် သတ္တမီ အနက်ဟောတည်း။ (တနည်း) ယေန=အကြောင်းအမျိုးမျိုးသော ဂုဏ်ထူးတို့ကို ရလိုခြင်းကြောင့်၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရား အထံတော်သို့၊ (ဒေဝမနုဿေဟိ =နတ်လူတို့သည်၊ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော=သွားရောက်သင့် သွားရောက်ထိုက်၏၊ ဝါ=ချဉ်းကပ်သင့် ချဉ်းကပ်ထိုက်၏။ တေန=ထိုနတ်လူတို့ သွားရောက်သင့် ကြောင်းဖြစ်သော အမျိုးမျိုးသော ဂုဏ်ထူးတို့ကို ရလိုခြင်းကြောင့်၊ (ဘဂဝန္တံ= မြတ်စွာဘုရား အထံတော်သို့) ဥပသင်္ကမိ=သွားရောက်၏ ။ ဝါ=ချဉ်းကပ်၏ ။

ဥပသက်မိ=ရောက်လာ၏။ [ပစ္စုပ္ပန်အနက်တည်း] ဥပသက်မိတွား= ရောက်လာပြီး၍ [တနည်း–ဥပသက်မိ=ရောက်လာပြီ၊ (အတိတ်အနက်တည်း) ဥပသက်မိတွား=နဂိုမူလရောက်အပ်ပြီးသော အရပ်ထက် နီးနီးကပ်ကပ် ရောက်လာပြီး၍] ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားနှင့်၊ သဒ္ဓိं=အတူတကွ၊ သမ္ဗောဓိ[၂]=

ဤသို့လည်း နာဝိဘတ် ဟိတ်အနက်ဟောကြ၍ ပါဠိသေသနှင့်တကွ အနက်ပေးနည်းကို အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သေး၏။

၁။ ဥပသက်မိပုဒ်အနက် ။ ။ ယေနာဟံ တေနုပသက်မိ ၌ကဲ့သို့ "ဥပသက်မိ=ရောက်လာ၏"ဟု အနက်ပေးသည်၊ "ကပ်ရောက်၏၊ ချဉ်းကပ်၏"ဟူသော အနက်နှင့် သဘောတူပင်တည်း၊ ဥပသက်မိပုဒ်ကို ဂတောဟု, ဥပဂတောဟု ၆, ၎င်းတို့ ဖွင့်သည့်အတိုင်း "သွား၏"ဟူသော ရိုးရိုးဂတိအနက်နှင့် "ရောက်လာ၏၊ သွားရောက်၏"ဟူသော ပါပုဏနဂတိအနက် နှစ်မျိုးလုံးပင် ဤနေရာ၌ သင့်လျော်၏။ "ယေန ဘဂဝါ တေနုပသက်မတု"ဟုရှိရာ၌ကား "သွား, ကြဲသွား"ဟူသော အနက်မျှား သင့်လျော်၏။

၂။ သမ္ဗောဓိ, သမ္ဗောဓနိယံ, သာရဏီယံ ။ ။ သမ္ဗောဓိ၌ သံဟူသော ဥပသာရသည် သမ(အညီအညွတ်ဟူသော) အနက်ကိုဟော၍ မုဒဓာတ်သည် သံသန္ဒန (နှီးနှောခြင်း, ရောနှောခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ သို့သော် သမ္ဗောဓနိယံ၌ကား သံသည် ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တက ဖြစ်ပြီးလျှင် မုဒဓာတ်သည် ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပါမောဇ္ဇအနက် ဟောဖြစ်၏။ သမ္ဗောဓိတဗ္ဗာတိ သမ္ဗောဓနိယာ (ဝမ်းမြောက်သင့်, ဝမ်းမြောက်ထိုက်သောစကား)။ အနိယ ပစ္စည်းဖြစ်၍ ဒီဃဖြင့်ရှိရ၏။ (တနည်း) သမ္ဗောဓနံ ဧနေတိတိ သမ္ဗောဓနိကာ (ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သောစကား)။ ထို့နောက် တဒ္ဓိတ်ဏိက ပစ္စည်း၏ ကကို ယပြု၍ ဣရသဖြင့် သမ္ဗောဓနိယာဟု ဖြစ်၏။ ပထမနည်းကဲ့သို့ ဤဒီဃဖြင့်ပင် ရှပ်ပြီးနိုင်အောင် ဤယပစ္စည်း သက်လျှင်ပိုကောင်းသည်ဟု ယူဆသည်။ ဤနည်းအလို "သမ္ဗောဓနိယံ=ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော"ဟု အနက်ဆို။

သရိတဗ္ဗာ အနုဿရိတဗ္ဗာတိ သာရဏီယာ=အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် အမှတ်ရသင့်သောစကား။ (သရ+အနိယ) ကာရိတ် ပစ္စည်း မပါ၍ ဝုဒ္ဓိမရောက်သောကြောင့် သ၌ အကို ဒီဃပြု။ သရဓာတ်သည် စိန္တာအနက်ဟောတည်း။ (တနည်း) ပဝတ္တေန အနက်ဟောကြ၍ "သုစိရမ္ပိ ကာလं သာရေတဗ္ဗာ နိရန္တရံ ပဝတ္တေတဗ္ဗာတိ သာရဏီယာ"ဟုပြု။ (သရ+ကာရိတ် ဏော+အံနိယ) ဤနည်း၌

တည်ကြည်ကြတ်ကြည်း နှီးနှောမိပြီ၊ (ကျွန်းမာသာရေး စသည်မေးကာ ညီညာဆိုပြော နှီးနှောမိပြီ) သမ္ဘောဒနိယံ=ဝမ်းမြောက်သင့် ဝမ်းမြောက်ထိုက်သော။ သာရဏီယံ =အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် အမှတ်ရသင့်သော၊ ကထံ=စကားကို၊ ဝိတိသာရေတွာ =ပြီးဆုံးစေပြီး၍၊ ဧကမန္တံ =သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌၊ (ဝေး, နီး, ရှေ, နောက်၊ မြင့်မောက်, လေညာ၊ ခြောက်ဖြာထိုင်ခြင်း, အပြစ်ကင်းကွာ, တခုသောနေရာ၌) ဝါ=သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌ ထိုင်ရာရောက် အောင်၊ ဝါ=သင့်လျော်လျောက်ပတ်စွာ၊ နိသိဒိ=ထိုင်နေပြီ၊ ဧက မန္တံ =၌၊ ဝါ= အောင်၊ ဝါ=စွာ၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော၊ သော ဗြာဟ္မဏော=ထိုပုဏ္ဏားသည်၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မေးလျှောက်သနည်းဟူမူ)

သော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ ယေန (ယောတုနာ)=အကြင်အကြောင်း ဟိတ်ကြောင့်၊ ယေန (ပစ္စယေန)=အကြင်အကြောင်းပစ္စည်းကြောင့်၊ [အနက်တူ ဖြစ်သော ဟေတုနှင့် ပစ္စယပါဠိနှစ်ပုဒ်ကို အနက်တူမြန်မာပရိယာယ် နှစ်မျိုး လဲလှယ်ပြန်ဆိုနိုင်လျှင် သာ၍ ကောင်းမည်] ဣဒ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စေ = အချို့ကုန်သော၊ [ဖိ(ဧကစ္စေ=ဣဒ+ဧကစ္စေ)သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ ကာယဿ =၏၊ [ဒကကနိပါတ် စာပိုဒ်–၄၃–ကြည့်] ။ပ။ ဥပပဇ္ဇန္တိ=ကုန်၏၊ သော ဟေတု=ထိုဇရဲသို့ လားရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်၊ ကော နုခေါ= အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုဇရဲသို့ လားရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်း သည်၊ ကော= အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ=သို့ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ အဓမ္မ စရိယာ+ဝိသမစရိယာ+ယောတု= မတရား သော အကုသိုလ်အမှုကို ပြုကျင့်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော+မမျှမတကျင့်ခြင်း ဟူသော+အကြောင်းကြောင့်၊ [ဝိသမံ စရိယာ=မမျှမတကျင့်ခြင်း၊ (တနည်း) ဝိသမသ စရိယာ=မမျှတသော အလုပ်ကို ပြုလုပ်ခြင်းဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဝစနတ္ထနှစ်မျိုး ပြု၏] ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤသင်မေးလျှောက်သည့်အတိုင်း၊

"သာရဏီယံ=အမြဲမသွေ ကြားမြင့်စွာ ဖြစ်တည်နေစေသင့်သော" ဟု အနက်ဆို။ ဧကမန္တံ ၌–ဧက=တခုသော+အန္တ (ကောဋ္ဌာသ) = နေရာအရပ်အဖို့။ ဧကသို့ အန္တေ ယုတ္တပဒေသေတိ အတ္ထော။ ဝိမတိဋီကာ၊ ပ–၆၇။ ဧကမန္တန္တိ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော၊ ဧကသို့ ဌာနေ၊ အတိသမ္ဘူဓါဒီဟိ ဆ နိသန္ဓေါသေ ဝဇ္ဇေတွာ ဧကသို့ ပဒေသေတိ အတ္ထော။ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ၊ ၄၉။

ဣဝ=ခ္ခ ။ပ။ ဥပပဇ္ဇန္တိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယေန(ယောတုနာ)=ကြောင့်။ပ။ ဥပပဇ္ဇန္တိ=၏၊ သော ယောတု=ထိုနတ်ပြည်သို့လားရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ ကော နုခေါ=နည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုနတ်ပြည်.....ပစ္စည်းသည်၊ ကော= နည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဗြာဟ္မဏ=ဏှား၊ ဓမ္မစရိယာ သမစရိယာဟေတု = ကုသိုလ်တရားကို ပြုကျင့်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော မျှတစွာ ကျင့်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ပ။ [ဒသကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂၂၀)အဓမ္မစရိယာသုတ်၌ ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း အကုသလကမ္မပထတရား၊ဆယ်ပါးကို အဓမ္မစရိယာ ဝိသမစရိယာဟု ခေါ်၍ ကုသလကမ္မပထတရား၊ဆယ်ပါးကို ဓမ္မစရိယာ သမစရိယာခေါ်၏]

ဘော ဂေါတမ= အရှင်ဂေါတမ၊ အဘိက္ကန္တံ=အလွန်လိုလား နှစ်သက်အပ်ပါပေ၏၊ ဝါ=အလွန်ကောင်းပါပေ၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ အဘိက္ကန္တံ[1]=၏၊

---

[1] အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမ။ ။ ဤ၌ နောက်တနည်းအဖွင့်များကား- ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ (ဝစနံ=အရှင်ဂေါတမ၏ တရားစကားတော်ကို၊ ဝါ=သည်) အဘိက္ကန္တံ=အလွန်လိုလား နှစ်သက်အပ်ပါပေ၏။ ဝါ= အလွန်ကောင်းပါပေ၏။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ (ပသာဒနံ=တရားစကားတော် ကြောင့် အကျွန်ပ်၏ ကြည်ညိုခြင်းကို၊ ဝါ=သည်) အဘိက္ကန္တံ=၏၊ ဝါ=၏၊ [ဤ နည်းကား အာမေဋိတ်မဟုတ်။ ရှေ့အဘိက္ကန္တ သဒ္ဒါဖြင့် တရားစကားတော်ကို ချီးကျူး၍ နောက်အဘိက္ကန္တ သဒ္ဒါဖြင့် မိမိ၏ ကြည်ညိုမှုကို ချီးကျူးသည်]

တနည်း- ဘော ဂေါတမ=မ၊ (ဝစနံ=တရားစကားတော်သည်) အဘိက္ကန္တံ=ကိလေသာအပြစ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သည် အဖြစ်ကြောင့် အလွန်ကောင်းပါပေ၏။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ (ဝစနံ=သည်) အဘိက္ကန္တံ=သီလစသော ဂုဏ်တို့ကို ရစေနိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့် အလွန်ကောင်းပါပေ၏။

တနည်း-ဘောဂေါတမ=မ၊ (ဝစနံ=သည်) အဘိက္ကန္တံ=သဒ္ဒါတရား ဖြစ်ပွားစေနိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့် အလွန်ကောင်းပါပေ၏။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ (ဝစနံ=သည်) အဘိက္ကန္တံ=ပညာတရား ဖြစ်ပွားစေနိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့် အလွန်ကောင်းပါပေ၏။ [ဤသို့ စသည်ဖြင့် အကြောင်းပြုချက် နှစ်မျိုးစီ နှစ်မျိုးစီကို စိတ်ဖြင့် ရည်မှန်းကာ နှစ်ကြိမ်တိတိ မြွက်ဆိုအပ်သော အဘိက္ကန္တ သဒ္ဒါတို့ဖြင့် ပုဏ္ဏားသည် မြတ်စွာဘုရား၏ တရားဒေသနာတော်ကိုသာ ချီးကျူးသည်ဟု အဌကထာ၌ နောက်တနည်း ဖွင့်ပြတော်မူ၏]

[ကြည်ညိုခြင်း, ချီးကျူးခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် အဓိပ္ပါယ်တမျိုးတည်းကိုပင် နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ မြွက်ဆိုအပ်သော အာမေဋိတ် စကားတည်း] သော ဂေါတမ=မ၊ နိဂ္ဂဠ္ဠိတံ=(တစုံတယောက်က) မှောက်၍ ထားအပ်သော အိုးခွက်ကို၊ ဝါ=(အလိုအလျောက်) မှောက်လျက်တည်နေသော အိုးခွက်ကို၊ ဥက္ကုဋ္ဌေယျ သေယျထာပိ ဝါ=လှန်ပြရာသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ပဋိစ္ဆန္နံ= မြက်သစ်ရွက် စသည်တို့ဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားအပ်သော အရာဝတ္ထုကို၊ ဝိဝရေယျ သေယျထာပိ ဝါ=ဖွင့်ဖော်ပြရာသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ မူဠှဿ=အရပ်မျက်နှာတို့၌ တွေဝေနေသူအား၊ ဝါ=မျက်စိလည် လမ်းမှားနေသူအား၊ မဂ္ဂံ=လမ်းမှန်ကို၊ အာစိက္ခေယျ သေယျထာပိ ဝါ=ပြောပြရာ သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ "စက္ခုမန္တော=မျက်စိရှိသော သူတို့သည်၊ ရူပါနိ=အရောင်အဆင်းတို့ကို၊ ဝါ=မြင်စရာဟူသမျှတို့ကို၊ ဒက္ခန္တိ =မြင်ကြရကုန်လိမ့်မည်" ဣတိ=ဤသို့ ကြံစည်၍၊ အန္ဓကာရေ=အမိုက်မှောင်၌၊ (တောကြီးမြို့ငယ်အုပ်, လဆုတ်ဆယ့်လေး, တိမ်မြွှားဖုံးကာ, သန်းခေါင်ခါဟု လေးဖြာစုံခိုက် အမိုက်တိုက်၌) တေလပဒီပေါ=ဆီမီးတန်ဆောင် အလင်းရောင်ကို၊ ဓာရေယျ သေယျထာပိ ဝါ=ညှိတွန်းဆောင်ပြရာသကဲ့သို့လည်းကောင်း။

ဝေမေ=ဤအတူပင်၊ သောတာ ဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမသည်း အနေကပရိယာယေန=များစွာသော နည်းပရိယာယ်ဖြင့်၊ ဓမ္မော=တရားတော်ကို၊ ပကာသိတော=ထင်ရှားပြတော်မူအပ်ပါပြီ၊ သောဟံ (သော အဟံ)= ထို အကျွန်ုပ်သည်၊ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=အရှင်ဂေါတမကို၊ သရဏံ= ကိုးကွယ်အားထားရာ ဟူ၍၊ (ကိုးကွယ်လဲလျောင်း ပုန်းအောင်းမှီခိုရာဟူ၍) ဂစ္ဆာမိ= ဆည်းကပ်ပါ၏၊ ဝါ=သတ္တောပေါက်သိမြင်ပါ၏။ ဓမ္မဉ္စ=ဆယ်ပါးသော တရားတော်ကိုလည်းကောင်း၊ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ=ရှစ်ပါးသော အရိယာရဟန်းတော်အပေါင်းကိုလည်းကောင်း၊ (သရဏံ=၍၊ ဂစ္ဆာမိ=၏) အဇ္ဇတဂ္ဂေ[1]=ယနေ့ကို အစပြု၍၊

၁။ အဇ္ဇတဂ္ဂေ, အဇ္ဇဒဂ္ဂေ ။ ။ "အဇ္ဇတန္တိ အဇ္ဇဏ္ဏေ ဝ အဇ္ဇော"ဟု တာပစ္စည်း၏ အနက်ကို ဝေဖြင့် ပယ်မြစ်လျက် ဋီကာဖွင့်ထား၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ "အဇ္ဇတန္တိ အဇ္ဇဘဝံ"ဟု (ဘ)၌ ရဿဖြင့်ရှိသော သိဟိုဠ်မူသာ ပါ၌မှန် ဖြစ်သင့်၏။ အဇ္ဇဘဝန္တိ အသို့ အဟနိ ပဝတ္တံ ပဿာ ဒါဒိ' ဟူသော ဝိမတိဋီကာ၊ (ပ–၈၈)၌လည်း ဘဝ၏ ပရိယာယ် ပဝတ္တာပုဒ်ဖြင့် ဖွင့် ၏။ ထိုအဖွင့်ဖြင့် "ယနေ့ကို အစပြု၍"ဟူရာ၌ "ယနေ့ ကြည်ညိုမှု ဖြစ်

["အဇ္ဇတံ+အဂ္ဂေ"ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ "အဇ္ဇတံ=ယနေ့ကို၊ ဝါ=ယနေ့၌ဖြစ်သော ကြည်ညိုမှု စသည်ကို၊ အဂ္ဂေ=အဦးအစကို၊ ကတ္တာ=ပြု၍"ဟု ကတ္တာပုဒ်ထည့်ကာ သေချာစွာ အနက်ဆိုနိုင်၏] ပါဏာပေတံ=အသက်တို့ဖြင့် ဆည်းကပ်လျက်၊ ဝါ=အသက်ထက်ဆုံး ဆည်းကပ်လျက်၊ သရဏံ=၍၊ ဂတံ=သဘောပေါက် သိမြင်သော၊ ဥပါသကံ=သီတင်းသည် ဒါယကာဟူ၍၊ မံ=အကျွန်ုပ်ကို၊ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်။ ဓာရေတု=အသိအမှတ် ပြုတော်မူပါ၊ ဣတိ =ဤသို့ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

၁၇။ အ'ထခေါ=၌၊ ဓာဏုသောဏိ=ဓာဏုသောဏိမည်သော၊ (ဓာ ဏုသောဏိပုရောဟိတ် ရာထူးရှိသော အမျိုး၌လည်း ပေါက်ဖွားရ၍ ဘုရင့်ထံမှ ဓာဏုသောဏိမည်သော ပုရောဟိတ်ရာထူးကိုလည်း ရရှိသည် အဖြစ်ကြောင့် ဓာဏုသောဏိမည်သော) ဗြာဟ္မဏော=သည် ။ပ။ သော ပစ္စယော=သည်၊ ကော=နည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ဣဿား၊ ကတတ္တာ စ=ပြုလုပ်အပ်ခဲ့သည် အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ အကတတ္တာ စ=မပြုလုပ် အပ်ခဲ့သည် အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝေံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤသင် မေးလျှောက်

သည်မှစ၍"ဟု အဓိပ္ပာယ် ယူစေလို၏။ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၌လည်း ဝုတ္တံ ဟောတိ ဟုပင် ပါသေး၏။ ထို့ကြောင့် 'အဇ္ဇဘဝံ'ဟူသော အဋ္ဌကထာ အဖွင့်သည်လည်း တာပစ္စည်း၏ အနက်ဖွင့်မဟုတ်။ အဇ္ဇတံ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့် သက်သက်သာတည်း။ သီလက္ခန် ဋီကာသစ်၊ ဒု၊ ၁၉၁–၌ကား အဇ္ဇဘာဝံဟူသော ဒီဃဖြင့် ရှိသော ပါဠိကို အတည်ပြု၍ တာပစ္စည်း အနက်ရှိအောင် ကြံကာ "အဇ္ဇတံ=ယနေ့၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ=ယနေ့ထင်ရှား ရှိသည်အဖြစ်ကို"ဟု အနက် ပေးရန် ဖွင့်ပြထား၏။

ထိုဋီကာသစ် မည်သို့ပင် ဖွင့်စေကာမူ တာပစ္စည်းအနက် မရှိကြောင်း အခိုင်လုံဆုံး သာဓကကား "အဇ္ဇတာတိ အဇ္ဇာတိပဒဿ ဝုဒ္ဓိမတ္တံ ဟောတ္ဆ တာသဒ္ဒေါ၊ ယထာ "ဒေဝတာတိ–ဟူသော သံယုတ်ဋီကာ၊ ပ–၁၇၄–တည်း။ ဒအာဝုံဖြင့် အဇ္ဇဒဂ္ဂေဟူသော မူကွဲပါဠိကိုကား "အဇ္ဇ=ယနေ့ကို၊ အဂ္ဂေ= အဦးအစကို၊ ကတ္တာ=ပြု၍"ဟု အနက်ဆိုပါ။ အဂ္ဂေ၌ ဒုတိယာ အဓိဝုတ်ကို ပြု၊ တနည်းအားဖြင့် ဒုတိယာဧကဝုစ် အဓိဝုတ်ကို ဗဟုဝုစ်ယောဝိဘတ်သို့ ပြောင်းလဲကာ ထိုယောဝိဘတ်ကိုပင် ပြုခြင်းအားဖြင့် ဧကဝုစ်မှ ဗဟုဝုစ်သို့ ပြောင်းလဲမှု ဝစနဝိပလ္လာသဟု ကြံပါ။

သည်အတိုင်း ။ပ။ ဥပပဇ္ဇန္တိ=ကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘော ဂေါတမ=မ၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ယေန(ဟေတုနာ)=ကြောင့်။ပ။ သော ပဠယော =သည်၊ ကော=နည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဗြာဟ္မဏ=ဟူး၊ ကတတ္တာစ =လည်းကောင်း ။ပ။ ဥပပဇ္ဇန္တိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘော တော ဂေါတမသ=အရှင်ဂေါတမ၏၊ ဝါ=သည်၊ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ် အားဖြင့်၊ ဘာသိတသ=ဟောပြအပ်ပြီး၍၊ ဝိတ္ထာရေန=အကျယ်တဝင့် အားဖြင့်၊ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ အဝိဘတ္တသ=မခွဲဝေအပ်သော၊ ဣမသ =ဤ တရားစကား၏၊ ဝိတ္ထာရေန=ဖြင့်၊ အတ္ထံ=ကို၊ အဟံ=အကျွန်ုပ်သည်၊ နိ ခေါ ဇာနာမိ=မသိနိုင်ပါ၊ သာဓု=တောင်းပန်ပါ၏၊ ယထာ=အကြင် အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ (ဒေသိယမာနေ=ဟောပြအပ်လသော်) ဘောတော ဂေါတမသ = ၏၊ ဝါ=သည်၊ သံခိတ္တေန ။ပ။ အဟံ=သည်၊ အာဇာနေယျံ=သိနိုင်ရာ၏၊ တထာ=ထို (အကျွန်ုပ်သိနိုင်လောက်သော) အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘဝံဂေါတမော =အရှင်ဂေါတမသည်၊ မေ=အကျွန်ုပ်အား၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေတု= ဟော တော်မူပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ တေနဟိ=(အကျယ်တဝင့် ဟောဖို့ရန်) ထိုသို့ အသင်တောင်းပန်ခြင်းကြောင့်၊ (တနည်း) တေနဟိ=ငါတို့ကိုတွန်း၏၊ [ဥယျော ဇနတ္ထနိပါတ်တည်း] (တွံ=သင်သည်၊ ဣမံ ဓမ္မံ=ဤတရားကို) သာဓုကံ= ကောင်းစွာ၊ [သုဋ္ဌုရအနက်တည်း] ဝါ=စွဲစွဲမြဲမြဲ (မှတ်မှတ်သားသား) [ဒဠှီကမ္မ အနက်တည်း] ဝါ=ငါ၏ စေခိုင်းတိုက်တွန်းခြင်းဖြင့် [အာဇာတ္တိအနက်] သုဏာဟိ=နာယူလော၊ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောဟိ=သွင်းပိုက်ထားလော။ [သီလကွန် အဌကထာ၌ ပါဌသေသ ထည့်စွက်၍ နောက်တနည်း အနက်ဖွင့်မျှား ရှိသေး၏။ ဤနေရာ၌မူ ဤသုတ်အဌကထာ၌လည်း မဖွင့်၊ လိုအပ်သည်ဟုလည်း မထင်၍ ချန်ထားခဲ့တော့အုံ့] ဘာသိဿာမိ=ငါဟောကြားအုံ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ] ဘော=အိုအရှင်၊ ဧဝံ=ကောင်းပါပြီ၊ ဣတိခေါ= ဤ သို့လျှင် ။ပ။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) ပဠယော သိ=ပြီ။ ဝါ=ပြီ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဟူး၊ ဣဒံ=ဤလောကဌ၌၊ ဧကစ္စသ=သည်၊ [စာပိုဒ်–ဥနှင့်ဌ ကြည့်] ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဟူး၊ ဧဝံခေါ=ဤသို့ ငါဟောပြအပ်သည့် အတိုင်းပင်၊ ကတတ္တာ စ ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဟူး၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဒံ=ဌ ။ပ။

၁၈။ အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည် ။ပ။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ အဘိဝါဒေတ္ဝာ=ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍ ။ပ။ နိသိန္နံ=ထိုင်နေပြီးသော၊ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ=အရှင်အာနန္ဒာကို၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧတံ=ဤတရားစကားကို၊ အဝေါစ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=မူ) အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ကာယဒုစ္စရိတံ=ကိုလည်းကောင်း ။ပ။ မနောဒုစ္စရိတံ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဧကံသေန=တခုသော အဖို့အားဖြင့်။ ဝါ=ဧကန်စင်စစ်အားဖြင့် [ဧက+အံသ] အကရဏီယံ=မပြုသင့်ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်) ဘဂ္ဂေ =အရှင်ဘုရား၊ ယမိဒံ(ယံ ဣဒံ) ကာယဒုစ္စရိတံ= အကြင်ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ယမိဒံ ဝစီဒုစ္စရိတံ=လည်းကောင်း၊ ယမိဒံ မနောဒုစ္စရိတံ=လည်းကောင်း၊ ဧကံသေန=ဖြင့်၊ အကရဏီယံ=၍၊ ဘဂဝတာ= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အက္ခာတံ=ဟောကြားတော်မူအပ်ပါပြီ၊ အကရဏီယေ= မပြုသင့် မပြုထိုက်သော၊ တသ္မိံ=ထိုဒုစရိုက် အကုသိုလ်ကို၊ ကယိရမာနေ= ပြုအပ်လသော်၊ ကော=အဘယ်မည်သော၊ အာဒီနဝေါ=အပြစ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ပါဋိကင်္ခါ=အလိုရှိအပ်ပါသနည်း၊ ဝါ=မလွဲမသွေ ဖြစ်ပါမည်နည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

အာနန္ဒ=အာနန္ဒ၊ ယမိဒံ ကာယဒုစ္စရိတံ=ကိုလည်းကောင်း ။ပ။ အကရဏီယံ=၍၊ မယာ=ငါသည်၊ အက္ခာတံ=ပြီ။ပ။ အယံ အာဒီနဝေါ=ဤဆိုလတ္တံ့သော အပြစ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ပါဋိကင်္ခါ=အလိုရှိအပ်၏၊ ဝါ=မလွဲမသွေ ဖြစ်လိမ့်မည်၊ အတ္တာပိ=မိမိသည်လည်း၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို၊ ဥပဝဒတိ= စွပ်စွဲ၏၊ ဝိညူပညာရှိတို့သည်။ အနုဝိစ္စ=သိမြင်ကုန်၍၊ ဝါ=ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ကုန်၍၊ ဂရဟန္တိ=ကဲ့ရဲ့ကုန်၏။ ပါပကော=ယုတ်ညံ့သော၊ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ= ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုအပ်သော သတင်းစကားသံသည်။ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ=ကျော်လွှမ်းပျံ့နှံ့၍ တက်၏။ သမ္မူဠှော=တွေဝေလျက်၊ ကာလံ=သေခြင်းကို၊ ကရောတိ=ပြု၏။ [သေခါနီး၍ အိပ်ရာထဲ လဲနေစဉ် ရာပေါင်းများစွာသော ဓားလုံတို့ဖြင့် ထိုးခုတ်ခံနေရသလို ငရဲဂတိနိမိတ်တွေ ထင်လာခြင်းကြောင့် ကယ်ပါ ကယ်ပါဟု ကြောက်လန့်စွာ ကယောင်ကယမ်း အော်မြည်တမ်းလျက် သေရသည်ဟူလို] ။ပ။ အယံ အာဒီနဝေါ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အပြစ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ပါဋိကင်္ခါ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်) ။ပ။ ကရဏီယံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်၏ဟု ။ပ။ ကရဏီယေ =ပြုသင့်ပြုထိုက်သော၊ တသ္မိံ=ထိုသုစရိုက် ကုသိုလ်ကို။ပ။ အာနိသံသော= အကျိုးအာနိသင်ကို၊ ဝါ=သည်။ပ။ နု ဥပဝဒတိ=မစွပ်စွဲ။ပ။ ပသံသန္တိ=ချီးမွမ်း

ကြကုန်၏၊ ကလျာဏော=ကောင်းသော၊ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ=ချီးမွမ်းပြောဆိုအပ်သော သတင်းစကားသံသည်။ပ။ အသမ္ဘူဏ္ဍော=မတွေ့ဝေဘဲ။ပ။

၁၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလံ=အကုသိုလ်ကို ၊ ပဇဟထ=ပယ်စွန့်ကြကုန်လော။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလံ=ကို၊ ဝါ=သည်။ ပဇဟိတုံ=ပယ်စွန့်ခြင်းငှာ၊သက္ကာ=တတ်စွမ်းနိုင်၏။[ပယ်စွန့်လျှင် ဖြစ်နိုင်သည်။ ပယ်စွန့်လို့ရသည်ဟူလို] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ အကုသလံ=ဤအကုသိုလ်ကို၊ ပဇဟိတုံ=ငှာ၊ သက္ကာ=တတ်စွမ်းနိုင်သည်။ နော စ အဘာဝိသ=အကယ်၍ မဖြစ်ငြားအုံ၊ အကုသလံ ဘိက္ခဝေ ပဇဟထာတိ=ရဟန်းတို့ အကုသိုလ်ကို ပယ်စွန့်ကြဟူ၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အဟံ=ငါသည်။ နဝဒေယျံ=မဟောရာပါ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မာ=အကြင့်ကြောင့်။ စ ခေါ=အမှန်တကယ်ပင်၊ အကုသလံ=ကို၊ ပဇဟိတုံ=ငှာ၊ သက္ကာ=၏။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ အကုသလံ ဘိက္ခဝေ ပဇဟထာတိ=ကြဟူ၍၊ ဧဝံ=သို့၊ အဟံ=သည်။ ဝဒါမိ=ဟောပါ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုမျှမကသေး။ ဣဒံ အကုသလံ=သည်၊ ပဟီနံ=ပယ်အပ်ပြီးသည်။ (သမာနံ=ဖြစ်လတော်) အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့ အလို့ငှာလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ သံဝတ္တေယျ=ဖြစ်လေရာငြားအုံ။ပ။ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှာလည်းကောင်း၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ပ။ ဘာဝေထ=ဖြစ်ပွားစေကုန်လော။ပ။ ဘာဝေတုံ= ဖြစ်ပွားစေခြင်းငှာ။ပ။ ဣဒံ ကုသလံ=ဤကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဘာဝေတုံ=ငှာ၊ သက္ကာ=သည်၊ နော စ အဘာဝိသ=အုံ၊ ကုသလံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထာတိ=ရဟန်းတို့ကုသိုလ်ကို ဖြစ်ပွားစေကြဟူ၍၊ ဧဝံ=သို့၊ အဟံ=သည်၊ နဝဒေယျံ=ပါ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုမျှမကသေး၊ ဣဒံ ကုသလံ=သည်၊ ဘာဝိတံ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးသည်၊ (သမာနံ=သော်)။ပ။

၂၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားသဘောတို့သည်။ သဒ္ဓမ္မသ=သူတော်ကောင်းတရားဟူသော သာသနာတော်၏၊ သမ္ဘောသာယ=မေ့ယောက်ပျက်စီးခြင်းငှာ၊ အန္တ ရဓာနာယ=ကွယ်ပခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ =ဖြစ်ကုန်၏၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=တို့နည်း၊ ဒုန္နိက္ခိတ္တံ = (ရှေ့နောက်အစဉ်လွဲမှား) မကောင်းသဖြင့် စိတ်ဌမှတ်သားထားအပ်သော၊ ပဒဗျဉ္ဇနံ=ပုဒ်ဗျည်းဟူသောပါဠိလည်းကောင်း၊ ဝါ=အနက်ကို ထင်ရှား ဖော်ပြတတ်သော ပါဠိပုဒ်လည်းကောင်း၊ [ဒု=မကောင်းသဖြင့်+ နိက္ခိတ္တ=မှတ်သားထားအပ်သော+ဗျဉ္ဇန=အနက်ကို ထင်ရှားဖော်ပြတတ်သော+ပဒ=ပုဒ်၊ ပါဠိ]

ဒုန္ဒိတော=(ရှေ့နောက်အစဉ်လွဲမှား)မကောင်းသဖြင့် စိတ်ဒုက္ခ ဆောင်ကပ် မှတ်ထားအပ်သော၊ အတ္ထောစ=အနက် အဓိပ္ပါယ်လည်းကောင်းတည်း။ (အဋ္ဌကထာဟူသော အကျယ်ဖွင့်ပြချက် အနက် အဓိပ္ပါယ်လည်းကောင်းတည်း) ဘိက္ခवे=တို့၊ ဒုန္ဒိကွိတ္တသ=သော၊ ပဒဗျဉ္ဇနသ=၏။ အတ္ထောပိ=အနက် အဓိပ္ပါယ်သည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ ဒုန္ဒယော=ခက်ခဲစွာ ထုတ်ဆောင် ဖွင့်ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ=ထုတ်ဆောင်၍ မဖွင့်ဆိုနိုင်တော့သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [ပါဠိတော်ပုဒ်များကို ရှေ့နောက်ပြောင်းပြန်ပြန်ကာ အစဉ်လွဲမှားစွာ နှုတ်တက်ကျက်မှတ်ထားသောကြောင့် ပါဠိတော်၏ ဆိုလိုရင်း အနက် အဓိပ္ပါယ် (အဋ္ဌကထာ)ကို ခက်ခဲစွာဖွင့်ဆိုရ၏၊ သို့မဟုတ် လုံးဝသော်လည်း မဖွင့်ဆိုနိုင်တော့ဟူလို။ ဤအဋ္ဌကထာ၊ နာ–၂၄နှင့် ၃၄၂တို့နှင့်အညီ ဒုန္ဒယဒ္ဒ နိဓာတ်သည် နိဟရဏ အနက်ဟောတည်း၊ ဒုကွေန နေတဗ္ဗော နိဟရိတ္တာ ကထေတဗ္ဗောတိ ဒုန္ဒယော။ တနည်း–နေတဗ္ဗော နိဟရိတ္တာ ကထေတုံ သက္ကုဏေယျောတိ နယော၊ နု နယော ဒုန္ဒယော–ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။ ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး၌ကား နိဓာတ်ကို သိခြင်းအနက် ဖွင့်ကြ၏] ဘိက္ခवे=တို့၊ ဒွေ=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်။ပ။

၂၁။ ဒုတိယာ=တည်တံ့ခြင်းငှာ၊ အသမ္ဘောသာယ=မမေ့ပျောက်ခြင်းငှာ၊ အနန္တ ရဓာနာယ=မကွယ်ပျောက်ခြင်းငှာ။ပ။ သုနိက္ခိတ္တံ=ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ စိတ်ဒုက္ခ မှတ်သားထားအပ်သော၊ ပဒဗျဉ္ဇနံစ=လည်းကောင်း၊ သုနိတော=ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ စိတ်ဒုက္ခဆောင်ကပ် မှတ်ထားအပ်သော၊ အတ္ထောစ=လည်းကောင်းတည်း။ပ။ သုနယော=လွယ်ကူစွာ ထုတ်ဆောင်ဖွင့်ဆိုအပ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ အဓိကရဏဝဂ္ဂေါ=အဓိကရဏဝဂ်တည်း။

၃–ဗာလဝဂ်

၂၂။ ဘိက္ခवे=တို့၊ ဗာလာ=မိုက်သောသူတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=ဤနှစ်ဦးတို့တည်း ။ပ။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အစ္ဆယံ=အပြစ်ကို၊ အစ္ဆယတော=အပြစ်ဟူ၍၊ နု ပဿတိ=မမြင်၊ (သောစ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အစ္ဆယံ=ကို၊ ဒေသေန္တသ=ဖွင့်ဟဝန်ခံ တောင်းပန်သောသူအား၊ (ဖွင့်ဟဝန်ခံကာ ဒဏ်ထမ်းလျက် တောင်းပန်ကန်တော့သူအား) ယထာဓမ္မံ=ဟုတ်မှန်သော သဘောအားလျော်စွာ၊ နပ္ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=လက်မခံ၊ ဝါ=သည်းမခံ ခွင့်မလွှတ်၊ (သော စ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း) ဘိက္ခवे

=တို့၊ ဗာလာ=တို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=တည်း။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါ၈) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့သည် ။ပ။ ပသတိ=မြင်၏။ပ။ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=လက်ခံ၏။ ဝါ=သည်းခံခွင့်လွှတ်၏။ပ။

၂၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေ ဒွေ=ဤနှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ တထာဂတံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဗ္ဘာစိက္ခန္တိ=လွှမ်းဖိ၍ ပြောဆိုကြကုန်၏။ ဝါ=မဟုတ်မမှန်ပြောဆိုကြကုန်၏။ပ။ ဒုဗ္ဘော=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ ဒေါသန္ဓရော=စိတ်အတွင်း၌ သက်ရောက်ကိန်းအောင်းသော ဒေါသရှိသော၊ ဝါ=ဒေါသနှင့်ယှဉ်သော စိတ်ရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော ဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) [အန္ဓရေ အဗ္ဗန္ဓရေ ပတိတော ဒေါသော ယသ္သာတိ ဒေါသန္ဓရော၊ ဒေါသေန ဝါ သမ္မယုတ္တံ အန္ဓံ ရံ စိတ္တံ ယသ္သာတိ ဒေါသန္ဓရော။ ရှေ့နည်း၌ အန္ဓရသဒ္ဒါ အဗ္ဗန္ဓ ရအနက်ကိုလည်းကောင်း, နောက်နည်း၌ စိတ်အနက်ကိုလည်းကောင်း ဟောစ်] ဒုဋ္ဌဟိတေန=မကောင်းသဖြင့် မှတ်ယူထားအပ်သော အယူအဆဖြင့်၊ သဒ္ဓေါ=(ဥာဏ်မပါဘဲ) လွန်ကဲသော ကြည်ညိုခြင်းရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော ဝါ=လည်းကောင်းတည်း) [ဆံပင် မွေးညင်းတော်မှစ၍ မြတ်စွာဘုရား၏ ကိုယ်ခန္ဓာတခုလုံး လောကုတ္တရာရာဂျည်းသာဖြစ်၏။ မြတ်စွာဘုရား၏ မစင်ကျင်ကြောင်းသည် မွေးကြောင်လှ၏ (ကထာဝတ္ထု၊ ၄၀၈)စသည်ဖြင့် အချို့သောသူတို့သည် အသိဥာဏ်မပါဘဲ အလွန်အကဲကြည်ညိုမှုဖြင့် ယုတ္တိကင်းမဲ့စွာ ပြောကြကုန်၏]

၂၄၊၃၀။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တထာဂတေန=သည်၊ အဘာသိတံ ။ပ။ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ်–၃၂–ကြည့်] ဒီပေတိ=ပြောပြ၏၊ (သောစ= ထို ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း)။ပ။ နာဗ္ဘာစိက္ခန္တိ=လွှမ်းဖိ၍ မပြောကုန်၊ ဝါ=မဟုတ်မမှန် မပြောကုန်။ပ။ နေယျတ္ထံ=(အခြားပါဠိတော်မှ) ဆောင်ယူ၍ သိစေအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ရှိသော၊ သုတ္တန္တံ=သုတ္တန်ကို၊ နီတတ္ထော=တိုက်ရိုက်ပြဆိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ရှိသော၊ သုတ္တန္တောတိ=သုတ္တန်ဟူ၍၊ ဒီပေတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဋိစ္စနုကမ္ပန္တသ=ဖုံးကွယ်ထားအပ်သော မကောင်းမှုရှိသောသူမှာ၊ [ကမ္မမေဝ ကမ္မန္တောဝ၊ အန္တသဒ္ဒါအနက်မရှိ၊ ပဋိစ္စနောဝ ကမ္မန္တောဝ ယေနာတိ ပဋိစ္စနုကမ္မန္တော] နိရယောဝါ=ငရဲဘုံ, ငရဲသား ဓနာလည်းကောင်း၊ တိရစ္ဆာန ယောနိ ဝါ=တိရစ္ဆာန်ဓနာလည်းကောင်း၊ [ဘုံဌာန မရှိ] ဣတိ=ဤသို့၊ ဒီဏံ =နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဂတိန်=လားရောက်အပ်သော ဘုံဓနာတို့တွင်၊ အညတရာ=တမျိုးမျိုးသော၊ ဂတိ=လားရောက်အပ်သော ဘုံဓနာကို၊ ပါဠိကခ်ါ=အလို ရှိအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အပ္ပဋိစ္ဆန္နကမ္မန္တ သေ=ဖုံးကွယ်ထားအပ်သော မကောင်းမှု မရှိသော သူမှာ၊ ဒေဝါဝါ=နတ်ဘုံ,နတ်ခန္ဓာလည်းကောင်း၊ မနုဿာဝါ=လူ့ဘုံ, လူ့ခန္ဓာလည်းကောင်း၊ [ဒေဝါနံ အယံ(ဂတိ)ဒေဝါ၊ မနုဿာနံ အယံ မနုဿာ] ဣတိ=ဤသို့၊ ဒ္ဝိန္နံ။ပ။ ပါဋိဂဓိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)။ပ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဿ=မှားသောအယူရှိသောသူမှာ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကဿ= မှန်သော အယူရှိသောသူမှာ။ပ။ ဒုဿီလဿ=သီလမရှိသော သူ၏၊ ဝါ=ကို၊ ပဋိဂ္ဂါဟာ =လက်သင့်ခံသော ဘုံခန္ဓာတို့သည်၊ နိရယော ဝါ=လည်းကောင်း၊ တိရစ္ဆာန ယောနိ ဝါ= လည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤသို့) ဒ္ဝေ=နှစ်မျိုးတို့တည်း ။ပ။ သီလဝတော=သီလရှိသောသူ၏၊ ဝါ=ကို။ပ။

၃၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ [ဒ္ဝါဟံ=ဒ္ဝေ+အဟံ]အဟံ=ငါသည်၊ ဒ္ဝေ=နှစ်မျိုး ကုန်သော၊ အတ္ထဝသေ=အကြောင်းတို့ကို၊ ["မိမိနှင့်စပ်သော အကျိုးရှိသော အကြောင်းတို့ကို"ဟု ဋီကာဝိဂြိုဟ်နက် ဆိုနိုင်၏။ ဝသ(အဓိန)=မိမိနှင့် ဆက်စပ်သော+အတ္ထ= အကျိုး(ရှိသောအကြောင်း)။ အတ္ထো (ဖလံ) ဝသော (တဒဓိနဝုတ္တိ) ယသ ယောတုသောတိ အတ္ထဝသော။) စာပိုဒ်–၂၀၁–၌ လည်းကြည့်] သမ္ဘဿမာနော=ကောင်းစွာ မြင်တော်မူသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) အရညဝနပတ္ထာနိ[1]=အရညကင် ဓုတင်ဖြစ်မြောက်, တောဆိုလောက်၍ လူသူ

၁။ အရညဝနပတ္ထာနိ။ ။ မြို့ရွာနှင့် ကုပ်လုပ်လေးတာ အပြန် ငါးရာဝေးသော တောကျောင်းသည် အရညကင် ဓုတင်ဆောင်လောက်သော တောဖြစ်သောကြောင့် အရညလည်း မည်၏။ မြို့ရွာနှင့် ဝေးကွာလှသဖြင့် ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးဖို့အတွက် လူတို့သွားလာရာ မဟုတ်သောကြောင့် ဝနပတ္ထ လည်းမည်၏။

ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဘွေ ဝိဝေကကာမာတိ ပတ္ထံ= (အလိုရှိအပ်သော တရား ထူးကို ရနိုင်ခြင်းကြောင့်) ဆိတ်ငြိမ်မှုကို လိုလားသော သူတော်ကောင်းတို့ တည်နေရာကျောင်း။ ဝနေသု ပတ္ထံ ဝနပတ္ထံ=တောထဲကကျောင်း (တောကျောင်း)၊ တောထဲ၌ ဆောက်လုပ်ထားသော ကျောင်းသာမက တောအုပ်(ဝနသဏ္ဍ) တခုလုံးပင် နေထိုင်ရာကျောင်း (ဝနပတ္ထ)ဖြစ်နိုင်၏။

ဝနပတ္ထန္တိ ဝနသဏ္ဍာနမေတံ သေနာသနာနံ အဓိဝစနံ။ ဗျာနုဝိဘင်း ပါဠိတော်၊ ၂၆၀။ အရညဝနပတ္ထာနိတိ အရညလက္ခဏပတ္ထာနိ ဝနသဏ္ဍာနိ။ အဂုတ္တိရ်ဋီကာ။ တ–၃၅၂။ မူလပဏ္ဏာဋီကာ၊ ပ–၂၀၈။ ဤသုတ်ဋီကာ၌ကား ဝနသဏ္ဍာနိ–ဟု မရှိဘဲ ဝနပတ္ထာနိ–ဟု စာရှိနေလေ၏။

အရောက်နည်းသော တောကျောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ပန္တာနိ=အလွန် ဝေးကွာခြား အစွန်အဖျား ဖြစ်ကုန်သော၊ သေနာသနာနိ=အိပ်ရာနေရာ ကျောင်းတို့ကို၊ ပဋိသေဝါမိ=မှီခိုသီတင်းသုံးတော်မူ၏။ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ဒွေ=နှစ်ပါးကုန်သော၊ (အတ္ထဝသေ=တို့ကို၊ သမ္မသမာနော=သည်၊ ဟုတ္တာ=၍၊ အရညဝနပတ္ထာနိ=ကုန်သော၊ ပန္တာနိ=ကုန်သော၊ သေနာသနာနိ=တို့ကို၊ ပဋိသေဝါမိ=မှီခိုနေထိုင်သနည်းဟူမူ) အတ္တနော=မိမိ၏၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ = ယခု မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာစွာ နေရကြောင်းဖြစ်သော လောကီလောကုတ္တရာ အကျိုးကို၊ ဝါ=ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ ဣရိယာပုထ် လေးဖြာ ချမ်းသာစွာ နေရခြင်းကို၊ သမ္မသမာနော စ=ကောင်းစွာ မြင်တော်မူသည် လည်းကောင်း၊ ပစ္ဆိမံ=နောက်၌ဖြစ်သော၊ ဇနတံ=လူရှင်ရဟန်းအပေါင်းကို၊ အနုကမ္ပမာနော စ=ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားတော်မူသည်လည်းကောင်း၊ (ဟုတ္တာ=၍၊ အရညဝနပတ္ထာနိ=ကုန်သော၊ ပန္တာနိ=ကုန်သော၊ သေနာသနာနိ=တို့ကို၊ ပဋိသေဝါမိ=၏)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=သည်၊ ဒွေ=ကုန်သော၊ ဣမေ အတ္ထဝသေ=တို့ကို ။ပ။

၃၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ=ဝိဇ္ဇာဉာဏ်အဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သို့ချဉ်းကပ် ပါဝင်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ။ပ။ သမထော စ=သမာဓိလည်းကောင်း (ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို ချုပ်ငြိမ်းစေတတ်သော သမာဓိလည်းကောင်း) ဝိပဿနာ စ=ဝိပဿနာဉာဏ်လည်းကောင်းတည်း၊ (သင်္ခါရတရားတို့ကို မမြဲခြင်းစသော အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုတတ်သောဉာဏ်လည်းကောင်းတည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမထော=သမာဓိသည်၊ ဘာဝိတော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) ကံ အတ္ထံ=အဘယ်အကျိုးကို ၊ အနုဘောတိ=ပြီးစီးစေသနည်း၊ စိတ္တံ= မဂ်စိတ်ကို၊ ဘာဝိယတိ= ဖြစ်ပွားစေအပ်၏။ စိတ္တံ=မဂ်စိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ= ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်၊ (သမာနံ=သော်)။ပ။ ယော ရာဂေါ=အကြင်တပ်မက်ခြင်း သဘောသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) သော (ရာဂေါ)=ထိုတပ်မက်ခြင်းသဘောကို၊ ပဟီယတိ=ပယ်အပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝိပဿနာ=သည်၊ ဘာဝိတာ=သည်၊ (သမာနာ=သော်) ။ပ။ ပညာ=မဂ်ပညာကို။ပ။ ယာ အဝိဇ္ဇာ=အကြင်သစ္စာလေးပါးစသည်တို့ကို မသိတတ်သော မောဟသည်၊ (အတ္ထိ) [ဋီကာ၌ ဗုဒ္ဓါဒီသု အဌသု-ဟု ပါ၌ ပျက်၏၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၏ ယုံမှားရာဌာနမဟုတ်သောကြောင့် ဒုက္ခေ- အညာဏ်

စသော အဘိဓမ္မာပါဠိတော်များနှင့်အညီ "ဒုက္ခာဒီသု အဌသု"ဟု ရှိရမည်] သာ (အဝိဇ္ဇာ)=ကို၊ ပဟီယတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂုပက္ကိလိဋ္ဌ=ရာဂသည် နှိပ်စက်အပ်သည်၊ ဝါ=ရာဂ၏ နှိပ်စက်မှုကို ခံရသည်၊ (ဟုတ္တာဝါ=ဖြစ်၍ လည်း) စိတ္တံ=မဂ်စိတ်သည်၊ နဝိမုစ္စတိ=မလွတ်မြောက်၊ ဝါ=မဖြစ်ပေါ်လာ၊ အဝိဇ္ဇူပက္ကိလိဋ္ဌာ=အဝိဇ္ဇာသည် နှိပ်စက်အပ်သည်၊ (ဟုတ္တာဝါ) ပညာ=မဂ်ပညာကို၊ နဘာဝိယတိ=မဖြစ်ပွားစေအပ်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိခေါ=ဤသို့လျှင်၊ ရာဂဝိရာဂါ=ရာဂ၏ ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းကြောင့်၊ စေတောဝိမုတ္တိ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ် စိတ်သမာဓိသည် (ဟောတိ=ဖြစ်၏) အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ=အဝိဇ္ဇာ၏ ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းကြောင့်၊ ပညာဝိမုတ္တိ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်ပညာသည်၊ (ဟောတိ) ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

၄–သမစိတ္တဝဂ်

၃၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေါ=သင်တို့အား၊ အသပ္ပုရိသဘူမိဿ=သူယုတ်မာတို့၏ တည်ရာဘုံဌာနကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=သူယုတ်မာတို့၏ ပင်ကိုယ်သဘောကိုလည်းကောင်း၊ သပ္ပုရိသဘူမိဿ=သူတော်ကောင်းတို့၏ တည်ရာဘုံဌာနကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ (အဟံ=ငါသည်)ဒေသေဿာမိ= ဟောတော်မူအံ့၊ တံ=ထိုဘုံဌာနနှစ်ပါး အကြောင်းအရာ တရားတော်ကို၊ သာဓုကံ=ကောင်းစွာ၊ သုဏာထ=နာယူကြကုန်လော၊ မနသိ ကရောထ= စိတ်နလုံးခ္ခ်သွင်းပိုက်ထားကြကုန်လော၊ ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဧवं ဘဒ္ဒေ=ကောင်းပါပြီဘုရား၊ [တနည်း–ဘဒ္ဒေ=အရှင်ဘုရား ဧवं=ကောင်းပါပြီ] ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝတော=၏၊ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) ပစ္စဿောသုံ=ကုန်ပြီ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အသပ္ပုရိသဘူမိ=ဌာနဟူသည်၊ ကတမာ စ= အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အသပ္ပုရိသော=သူယုတ်မာသည်၊ အကတညူ= သူတပါးပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို မသိတတ်သည်၊ အကတဝေဒီ=သူတပါး ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို ထင်ရှားဖော်ပြကာ မသိတတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ [ကတ=သူတပါးက မိမိအတွက် ပြုခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို+ နဝေဒီ= ထင်ရှားဖော်ပြကာ မသိတတ်၊ ပရိသတ်အလယ်၌ ထုတ်ဖော်မပြောတတ်, မပြောရက်နိုင်ဟူလို] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) အကတညုတာ=အကြင်သူတပါး

ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကိုမသိတတ်သည် အဖြစ်သည်၊ ယဒိဒံ (ယာအယဲ) အကတဝေဒိတာ=အကြောင်သူတပါး ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို ထင်ရှား ဖော်ပြကာ မသိတတ်သည်အဖြစ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ=ဤသူတပါး ပြုခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကိုမသိတတ်သည်အဖြစ်ကို၊ အသဒ္ဓေ=သူယုတ်မာတို့သည်၊ ဥပညာတံ=(ချီးမွမ်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်)ကပ်ရောက်၍ သိအပ်ပြီ၊ ဝါ=ချီးမွမ်းအပ်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ အကတညုတာ=သည်၊ ယဒိဒံ အကတဝေဒိတာ=သည်၊ (အတ္ထိ) ကေဝလာ=အားလုံးစုံသော၊ သော=ဤသူတပါး ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို မသိတတ်သည်အဖြစ်သည်၊ အသပ္ပုရိသဘူမိ=ဌာနမည်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သပ္ပုရိသော စ=သူတော်ကောင်းသည်ကား၊ ကတညူ=ဇူးကိုသိတတ်သည်၊ ကတဝေဒီ=ဇူးကိုထင်ရှားဖော်ပြကာ သိတတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ ကတညုတာ=ဇူးကို သိတတ်သည်အဖြစ်သည်၊ ယဒိဒံ ကတဝေဒိတာ=ဇူးကိုထင်ရှားဖော်ပြကာ သိတတ်သည် အဖြစ်သည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ=ဤသူတပါးပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို သိတတ်သည်အဖြစ်ကို၊ သဒ္ဓေ=သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ဥပညာတံ=ပြီ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

၃၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒ္ဝိန္နံ=နှစ်ဦးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ နု သုပ္ပတိကာရံ=လွယ်ကူစွာ အတုံ့ပြန်၍ ကျေးဇူးမပြုနိုင်ခြင်းကို၊ ဝါ=လွယ်ကူစွာ ကျေးဇူးမဆပ်နိုင်ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ ကတမေသံ ဒ္ဝိန္နံ=အဘယ်နှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုနည်းဟူမူ၊ မာတုစ=အမိကိုလည်းကောင်း၊ ပိတုစ=အဘကိုလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ပုတ္တော=သားသည်) ဝဿသတာယုကော=အနှစ်တရာ အသက်တမ်းရှိသည်၊ ဝါ=အနှစ်တရာ သက်တမ်းရှိရာအခါ၌ ဖွားမြင်သည် (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဝဿသတဓီတိ=အနှစ်တရာ ပတ်လုံး အသက်ရှည်ရှည် တည်နေလျက်၊ ဧကေန=တဖက်သော၊ အံသေန=လက်ယာပခုံး၌၊ မာတရံ=မိခင်ကို၊ (ဌပေတ္တာ=တင်ထား၍) ပရိဟရေယျ=ပြုစုစောင့်ရှောက်ကြားအံ့၊ ဧကေန=သော၊ အံသေန=လက်ဝဲပခုံး၌၊ ပိတရံ=ဘခင်ကို၊ (ဌပေတ္တာ)ပရိဟရေယျ=အံ့၊ စ=ထိုမျှမကသေး၊ သော=ထိုသားသည်၊ နေသံ=(ပခုံးပေါ်မှာပင်ရှိသော) ထိုမိဘတို့ကို၊ ဥစ္ဆာဒန+ပရိမဒ္ဒန+နှာပန+သမ္မာဟနေန=နံ့သာဖြင့် ပွတ်တိုက်လိမ်းကျံပေးခြင်း+လက်ခြေတို့ကို ဆုပ်နယ်ပေးခြင်း+ရေအေး ရေနွေး ချိုးပေးခြင်း+လက်ခြေတို့ကို ဆွဲဆန့်ပေးခြင်းဖြင့်၊ (ဥပဋ္ဌာနံ=လုပ်ကျွေးပြုစုခြင်းကို၊ ကရေယျ=ပြုလုပ်ကြားအံ့)စ=ထိုမျှမကသေး၊ တေ=ထိုမိဘတို့သည်၊ တတ္ထေဝ=ထိုသား၏ ပခုံးနှစ်ဖက်တို့၌ပင်၊ (နိသိန္နာ=

ထိုင်ကုန်လျက်) မုတ္တကရိသံ=ကျင်ငယ် ကျင်ကြီးကို၊ စဧယျုံ=စွန့်ကုန်ငြားအံ့၊ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ (ဧဝံပိ= ဤမျှလောက် ပြုစုစောင့်ရှောက်ပါသော်လည်း) မာတာပိတရော=မိဘတို့အား၊ ကတ်ဝါ=ကျေးဇူးပြုအပ်ပြီးသည်လည်းကောင်း၊ ပဋိကတ်ဝါ=အတုံ့ပြန်၍ ကျေးဇူးပြုအပ်ပြီးသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကျေးဇူးဆပ်အပ်ပြီးသည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထေဝ ဟောတိ=မပြစ်နိုင်သေးသည်သာ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ဤမျှမကသေး၊ ပဟူတရတ္တရတနာယ=များသောတပ်မက်ဖွယ်ရတနာရှိသော၊ ဣမိဿာ မဟာပထဝိယာ=ဤမြေကြီး၏၊ ဝါ=၌၊ မာတာပိတရော=အမိအဘတို့ကို၊ ဣဿရာဓိပစ္စေ=စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူဟူသော အကြီးအကဲအဖြစ်ရှိသော၊ ဝါ=စိုးမိုးအုပ်ချုပ် အကြီးအကဲပြုလုပ်ရခြင်းရှိသော၊ [ဣဿရာ စ တေ အဓိပတယောစာတိ ဣဿရာဓိပတယော၊ ဣဿရာဓိပတိနံ ဘာဝေါ ဣဿရာဓိပစ္စံ၊ တံ အသ္သ ရဇ္ဇဿ အတ္ထီတိ ဣဿရာဓိပစ္စံ။ တိကနိပါတ် စာပိုဒ်-၇၁-ဥပေါသထသုတ်ကြည့်] ရဇ္ဇေ=စကြဝဠာမင်းအဖြစ်၌၊ ဝါ=စကြတေမင်း၏ ရာထူး၌၊ ပတိဋ္ဌာပေယျ=တည်စေငြားအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံပိ=ဤသို့ပင် တည်စေပါသော်လည်း) မာတာပိတရော်။ ပ။ နတ္ထေဝ ဟောတိ=သာ၊ တံ=ထိုသို့ မပြစ်နိုင်ခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=အဘယ် အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မာတာပိတရော=မိဘတို့သည်၊ ပုတ္တာနံ=သားသမီးတို့အား၊ ဗဟုကာရာ=များသောကျေးဇူးရှိကုန်၏၊ (ပုတ္တာနံ=တို့ကို) အာပါဒကာ=ကြီးပြင်းခြင်းသို့ ရောက်စေကုန်၏၊ ဝါ=ကြီးပြင်းရွယ်ရောက်လူလားမြောက်အောင် စောင့်ရှောက် ကြကုန်၏၊ ပေါသကာ=နို့ချိုတိုက်ကျွေးမွေးမြူကြကုန်၏၊ ဣမဿ လောကဿ =ဤလောကကို၊ ဝါ=ဤလောကမှ အာရုံကောင်းဆိုး အမျိုးမျိုးကို၊ ဒဿေတာရော=ပြတတ်ကြကုန်၏၊ (ဣတိ=ကြောင့်ပေတည်း)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စခေါ=ကျေးဖြန်းစွာ ကျေးဇူးဆပ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို ပြုရလျှင်ကား၊ ယော=အကြင်သားသမီးသည်၊ အဿဒ္ဓေ=သဒ္ဓါတရား မရှိသေးကုန်သော၊ မာတာပိတရော=မိဘတို့ကို၊ သဒ္ဓါသမ္ပဒါယ=သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၌၊ သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာ နာယူစေအံ့၊ နိဝေသေတိ=သက်ဝင်စေအံ့၊ ပတိဋ္ဌာပေတိ= တည်ဖြစ်စေအံ့၊ ဒုဿီလေ=သီလမရှိသေးကုန်သော၊ (မာတာပိတရော=တို့ကို) သီလသမ္ပဒါယ=သီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၌။ ပ။ မစ္ဆရီ=မယေးရက်လို သဝန်တိုခြင်းရှိကုန်သော၊ (မာတာပိတရော=တို့ကို) စာဂသမ္ပဒါယ = စွန့်ကြဲပေးကမ်းမှုနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၌ ။ ပ။ ဒုပ္ပညော=ပညာမရှိ ကုန်သော၊

(မာတာပိတရော=တို့ကို) ပညာသမ္ပဒါယ=ပညာနှင့်ပြည့်စုံခြင်း၌ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ ဧတ္တာဝတာ=ဤမျှအတိုင်း အရှည်ရှိသော နာယူတည်မြဲစေခြင်းဖြင့်၊ (တေန=ထိုသားသမီးသည်) မာတာပိတူနံ=တို့အား၊ ကတဗ္ဗ=သည်လည်းကောင်း၊ ပဋိကတဗ္ဗ=လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

၃၅။ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ကိံဝါဒီ=အဘယ်သို့သော အယူဝါဒ ရှိပါသနည်း၊ ကိမက္ခာယီ=အဘယ်အကျင့်ကို ပြောဟောလေ့ ရှိပါ သနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အဟံ=ငါသည်၊ ကိရိယဝါဒီစ=ပြုသင့်ပြုထိုက်၏ဟူသော အယူဝါဒလည်းရှိ၏၊ အကိရိယဝါဒီ စ=မပြုသင့် မပြုထိုက်ဟူသော အယူဝါဒလည်း ရှိ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)ဘဝံ ဂေါတမော=သည်၊ ကထံ=အဘယ်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ကိရိယဝါဒီစ=လည်း ရှိပါသနည်း။ အကိရိယ ဝါဒီစ=နည်း။ [ထို့နောက် ယထာကို အနက်ပေးလိုလျှင် ဆက်လက်ဆိုရန်မှာ– "ယထာ = အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ တုယိ=အရှင်ဂေါတမသည်။ ဒေသေန္တော = ဟော ကြားလသော်၊ မယာ=အကျွန်ုပ်သည်၊ တံ ဝစနံ=ထိုအရှင်ဂေါတမ၏ စကား သည်၊ ဝါ=ကို။ ဥဘတုံ=သိခြင်းငှာ။ သက္ကာ=စွမ်းနိုင်၏၊ တထာ=ထိုအကျွန်ုပ် သိစွမ်းနိုင်လောက်မည့် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ မေ=အကျွန်ုပ်အား၊ ဒေသေတု= ဟောတော်မူပါ၊" ဤသို့အပိုထည့်ပါဠိများစွာဖြင့် အနက်ပေးရမည်။ ယထာကို အနက်မရှိ နိပါတ်ကြဲလျှင်ကား ထိုပါဠိအနက်အားလုံး ဆိုဖွယ်မလို] ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အဟံ=ငါသည်၊ ကာယဒုစ္စရိတသ=ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်၏လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း။ပ။ မနောဒုစ္စရိတသ= ၏လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ အကိရိယံ=မပြုသင့်သည် အဖြစ်ကို၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ အနေကဝိဟိတာနံ=များသောအပြား ရှိကုန်သော၊ ပါပကာနံ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလာနံ=အကုသိုလ် ဖြစ် ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တရား၊ ဝါ=တို့ကို။ အကိရိယံ=မပြုသင့်ကုန်သည် အဖြစ်ကို၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏။ [ကာယဒုစ္စရိတသ စသော သမ္ဘန်နှင့် အကိရိယံဟူသော သမ္ဘန္ဓီတို့ ဝိဘာတ်မတူဘဲလျက် အရကောက်အနက် တူနေ၏၊ ထို့ကြောင့် အရကောက်အနက် မတူအောင် အကိရိယပုဒ်ကို ဘာဝပွဓာန်ကြီးပါ] ဗြာဟ္မဏ= ပုဏ္ဏား။ စခေါ=ထိုမှတပါး။ အဟံ=သည်။ ကာယသုစရိတသ=ကာယသုစရိတ် ကုသိုလ်၏လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း ။ပ။ မနောသုစရိတသ =

၏ လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ကိရိယ=ပြုသင့်သည် အဖြစ်ကို။ ဝဒါမိ=၏။ ။ပ။ ကုသလာနံ=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တို့၏။ ဝါ=တို့ကို။ ကိရိယ=ပြုသင့်ကုန်သည် အဖြစ်ကို။ ဝဒါမိ=၏။ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။ ဒေဝ=ဤအခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=ဤနည်း ဤပုံအားဖြင့်။ ။ပ။ အကိရိယ ဝါဒိစ=ရှိ၏။ ။ ဣတိ(အဝေါစ)

၃၆။ အထ ခေါ=၌၊ အနာထပိဏ္ဍိကော=အနာထပိဏ်မည်သော၊ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်။ ။ပ။ ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ လောကေ=လောက၌၊ ဒက္ခိဏေယျာ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ခံယူထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကတိ နုခေါ= အဘယ်မျှ ရှိပါကုန်သနည်း၊ စ=ထို့အပြင်၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ ကတ္ထ=အဘယ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊ ဝါ=တို့အား၊ ဒါနံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို၊ ဒါတဗ္ဗံ= ပေးလှူထိုက်ပါသနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ လောကေ=၌၊ ဒက္ခိဏေယျာ=တို့သည်၊ သေခေါစ=ခုနှစ်ဦးသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ အသေခေါစ=အသေက္ခဖြစ်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ (ဣတိ= ဤသို့) ဒွေ=နှစ်ဦးတို့တည်း၊ ဂဟပတိ=ကာ၊ လောကေ=၌၊ ဒက္ခိဏေယျာ=တို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=ဤနှစ်ဦးတို့တည်း၊ စ=ထို့အပြင်၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ ဧတ္ထ=ဤနှစ်ဦးတို့၌၊ ဝါ=တို့အား၊ ဒါနံ=ကို၊ ဒါတဗ္ဗံ=ပေးလှူထိုက်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်) ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ကြီးမား မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣဒံ=ဤစကားပြေ တရားဒေသနာတော်ကို၊ အဝေါစ=ပြီး သုဂတော=ကောင်းသောစကားကို မိန့်ဆိုတော်မူတတ်သော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣဒံ=ဤစကားပြေတရား ဒေသနာတော်ကို၊ ဝတ္တာန=မိန့်တော်မူပြီး၍၊ အထ=မိန့်တော်မူပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ သတ္ထာ=လူနတ်တို့၏ ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အပရံ=အခြားတမျိုးသော၊ ဒုတံ= ဤသီကုံးဖွဲ့စပ် ဂါထာမြတ်ကို၊ အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြန်ပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=နည်းဟူမူ)

ဣမသ္မိံ လောကေ=ဤသတ္တလောက၌၊ သေခေါစ=သည်လည်းကောင်း၊ အသေခေါ စ=သည်လည်းကောင်း၊ ယဇမာနာနံ=ပေးလှူပူဇော်သူတို့၏၊ အာဟုနေယျာ=အလေးမှပင်ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူ ထိုက်ကုန်သည်၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် ၇၁-သုတ်ကြည့်] ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တေ=ထိုသေက္ခ, အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကာယေန=ကိုယ်အားဖြင့်လည်း ကောင်း၊ ဝါစာယ=နှုတ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥဒ=ထိုမှတပါး၊ စေတသာ =စိတ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဓုဘူတာ=ကြွားဝင့်မတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြကုန်၏၊

တံ=ထိုသေက္ခ, အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးသည်၊ ယဇမာနာနံ=တို့၏၊ ခေတ္တံ=ကုသိုလ်မျိုးစေ့၏ စည်ပင်ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေပေတည်း၊ ဇေတ္ထ=ဤပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးတို့၌၊ ဒိန္နံ=ပေးလှူကြောင်း စေတနာသည်၊ မဟပ္ဖလံ=များသောအကျိုးရှိ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

၃၇။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤသမစိတ္တပဋိပဒါသုတ်ကို) ဝေ=ဤသို့၊ မေ=တပည့်တော်သည်၊ သုတံ=ပြီ၊ (ကထံ=သို့၊ သုတံ=မူ)။ပ။ တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌၊ (ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=အရှင်သာရိပုတြာ သည်၊ သာဝတ္ထိယံ=သာဝတ္ထိမြို့တော်အနီး၌၊ ပုဗ္ဗာရာမေ=မြို့၏ အရှေ့ဘက် အာရာမ်၌၊ ဝါ=ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းတိုက်၌၊ မိဂါရမာတုပါသာဒေ=မိဂါရ၏မိခင် ဝိသာခါ၏ ပြာသာဒ်၌၊ [ဓကကနိပါတ်စာပိုဒ် ၂၅၉-၌ကြည့်] ဝိဟရတိ=သီတင်း သုံးနေတော်မူ၏၊ တတြ=ထိုပြာသာဒ်၌(ဝိဟရန္တော=နေတော်မူသော) အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=သည်၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ကို၊ "အာဝုသော ဘိက္ခဝေ=ငါ့ရှင် ရဟန်းတို့" ဣတိ=ဤသို့၊ အာမန္တေသိ=မိန့်ခေါ်တော်မူပြီ၊ "အာဝုသော=အရှင် ဘုရား" ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ =အရှင်သာရိပုတြာ၏၊ (အာမန္တနံ= မိန့်ခေါ်တော်မူခြင်းကို၊ ဝါ=အမိန့်စကားကို) ပစ္စဿောသုံ=ကုန်ပြီ။ပ။

အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ အတ္ထိတ္ထသံယောဇနံ=အတ္ထိတ္ထသံယောဇဉ်ရှိသော၊ ဝါ=မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာဟူသော ကာမဘဝ၌ ချည်နှောင်တတ်သော ကာမရာဂ သံယောဇဉ်နှောင်ကြိုးရှိသော၊ ဝါ=မိမိရုပ်နာမ် ခန္ဓာဟူသော ကာမဘဝ၌ ချည်နှောင်ထားတတ်သော သြရမ္ဘာဂိယ[1] သံယောဇဉ်နှောင်ကြိုး ငါးမျိုးရှိသော၊

၁။ သြရမ္ဘာဂိယ, ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ် ။ ။ သြရ=အောက်ကာမဘဝ သို့ + ဘာဂိယ(ဘဇ+ဏျ)=ချဉ်းကပ်တတ်(ပဋိသန္ဓေတည်နေစေတတ်)သော သံယောဇဉ်။ သြရံ ဘဇန္တိ တိ သြရမ္ဘာဂိယာနိ။ (တနည်း) သြရ=အောက် ကာမဘဝဟူသော+ဘာဂ=အဖို့(အပိုင်း)၏+ဣယ=စီးပွားဖြစ်သော သံယောဇဉ်။ သြရမ္ဘာဂဿ ဟိတာနိ သြရမ္ဘာဂိယာနိ။ [ကာမရာဂ,ပဋိဃနှင့် သီလ, ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ ဤငါးတန် သြရမ္ဘာဂိယ] ဥဒ္ဓံ= အထက် ရူပ အရူပ ဘဝသို့+ ဘာဂိယ=ချဉ်းကပ်တတ်သော သံယောဇဉ်။ (တနည်း) ဥဒ္ဓံ=အထက် ရူပ အရူပ ဘဝဟူသော+ ဘာဂ=အဖို့(အပိုင်း)၏ +ဣယ=အစီးအပွားဖြစ်သော သံယောဇဉ်။ [ရူပရာဂ,အရူပနှင့် မာနဒွန်း အဝိဇ္ဇာ ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ]

ပုဂ္ဂလဋ္ဌ= ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနံ=ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇဉ်ရှိသော၊ ဝါ=အပြင်အပ ရပ်နာမ်ခန္ဓာဟူသော ရူပ အရူပဘဝ၌ ချည်နှောင်ထားတတ်သော ရူပရာဂ, အရူပရာဂ သံယောဇဉ်နှောင်ကြိုးရှိသော၊ ဝါ=အပြင်အပ.....ဝ၌ ချည်နှောင်ထားတတ်သော ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်နှောင်ကြိုး ငါးမျိုးရှိသော၊ ပုဂ္ဂလဋ္ဌ=ကိုလည်းကောင်း၊ (အဟံ=သည်) ဒေသေသာမိ=ဟောကြားအံ့၊ တံ =ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်မျိုးကို၊ သာဓုကံ=စွာ၊ သုဏာထ။ပ။ ဘာသိဿာမိ=အံ့၊ ဣတိ (အဝေါစ)စေဝ အာဝုသော=ကောင်းပါပြီ အရှင်ဘုရား၊ ဣတိ=သို့၊ တေ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ=၏၊ (ဝစနံ=စကားကို) ပစ္စဿောသုံ=ကုန်ပြီ၊ [ဧတာဝေါစ ဟုရှိရာ၌ ဝစနံ-ဟုထည့်၍ အာမန္တေသိ ဟုရှိရာ၌ အာမန္တနံဟု ထည့်၏၊ နှစ်ဌာနလုံး ဝစနံချည်းလည်း ထည့်နိုင်ပါ၏]။ပ။

အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ အမ္ဘတ္တသံယောဇနော=ရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမောစ=အဘယ်နည်း၊ အာဝုသော=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သီလဝါ=ပါတိမောက္ခသံဝရသီလရှိသည်၊ ဟောတိ =၏၊ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော[1]=ပါတိမောက် သီလတည်းဟူသော အပိတ် အဆီးဖြင့် ကာယဒွါရ, ဝစီဒွါရတို့ကို ပိတ်ဆို့စောင့်စည်းလျက်၊ ဝါ=ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလနှင့် ပြည့်စုံလျက်၊ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော[2]=အကျင့်, ကျက်စားရာ

၁။ **ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော**။ ။ပါတိ=မိမိကို စောင့်ရှောက်သော သူကို+မောက္ခ=အပါယ်ဆင်းရဲ စသည်တို့မှ လွတ်မြောက်စေတတ်သော သီလတည်းဟူသော+သံဝရ=အပိတ်အဆီးဖြင့်+သံဝုတ=ပိတ်ဆို့စောင့်စည်းသော ရဟန်း (အာပတ်လွန်ကျူးမှုပိတိုက္ကမ အကုသိုလ်မဝင်လာအောင် ကာယဒွါရ ဝစီဒွါရတို့ကို ပိတ်ဆို့စောင့်စည်းသော ရဟန်း)

၂။ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော။ ။ ကာယဒွါရ ဝစီဒွါရတို့၌ ဖြစ်သော မလွန်ကျူးခြင်းတည်းဟူသော ကာယသုစရိတ်သုံးပါး, ဝစီသုစရိတ်လေးပါး တို့သည်လည်းကောင်း, ပစ္စည်းလာဘ်ကို မျှော်ကိုးမှီ လူတို့အား သစ်သီးပေးခြင်း, ပန်းပေးခြင်းစသော မိစ္ဆာဇီဝမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း ရဟန်းတို့အား လျောက်ပတ်သော အကျင့် (အာစာရ)မည်၏။

ဂါ၀ေါ စရန္တိ ဧတ္ထာတိ ဂေါစရော=နွားတို့ကျက်စားရာ နွားစားကျက် မြက်ခင်း၊ ဂေါစရော ဝိယာတိ ဂေါစရော=နွားစားကျက်နှင့်တူသော သွားလာ

ဌာနနှင့် ပြည့်စုံလျက်၊ (ရဟန်းတို့အား လျှောက်ပတ်သော အကျင့်နှင့် လည်းကောင်း, ဆွမ်းစသည်အတွက် သွားလာဝင်ထွက် ကျက်စားသင့်ရာ ဌာနနှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံလျက်) ဝိဟရတိ=နေ၏၊ အဏုမတ္တေသု = အဏုမြူအတိုင်း အရှည်ရှိကုန်သော၊ ဝါ=အဏုမြူသဖွယ် သေးငယ်ကုန်သော၊ ဝဇ္ဇေသု=အကုသိုလ် အပြစ်တို့၌၊ ဘယဒဿာဝီ=ကြောက်ဖွယ်သောဟု ရှုလေ့ ရှိလျက်၊ သိက္ခာပဒေသု=သိက္ခာပုဒ်တို့တွင်၊ (တံ တံ သိက္ခာပဒံ=ထိုထိုသိက္ခာ ပုဒ်ကို) သမာဒါယ=ကောင်းစွာခံယူ၍၊ ဝါ=ဆောက်တည်၍၊ သိက္ခတိ= ဖြည့် ကျင့်၏၊ [တနည်း-သိက္ခာပဒေသု=သီလသိက္ခာအဖို့တို့၌ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ဖြည့်ကျင့် ဖွယ်ရာ သီလသိက္ခာအားလုံးကို) သမာဒါယ=၍၊ သိက္ခတိ=၏]။

သော=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ အညတရံ=(ခြောက်မျိုးတို့တွင်) တမျိုး မျိုးသော၊ ဒေဝနိကာယံ=ကာမာဝစရနတ်အပေါင်းသို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=ကပ်ရောက်၏၊ ဝါ=လားရောက်၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတော=ထိုကာမာဝစရ နတ် အပေါင်းမှ၊ စုတော=စုတေသေလွန်ပြီးသည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) အာဂါမိ =(ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့်) ပြန်လာလေ့ရှိသည်၊ ဣတ္ထတ္တံ=ဤလူ့ဘဝသို့၊

ဝင်ထွက် ဆက်ဆံရာဌာန။ [ဂါဝေါ ဣန္ဒြိယာနိ စရန္တိ ဧတ္ထာတိ ဂေါစရော =စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့၏ ကျက်စားရာဌာန-ဟု ဂေါသဒ္ဒါကို ဣန္ဒြေအနက်ဟော ကြဲလျှင်ကား ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဆင့်ဖွယ်မလို] အကျွမ်းတဝင် ရောနှောဆက်ဆံ ရသော ပြည်တန်ဆာမ, မုဆိုးမစသော ဂေါစရတို့သည် ရဟန်းတို့ အတွက် မသင့်လျော်သော ကျက်စားရာဌာန (အဂေါစရ)မည်၏။ ရတနာ သုံးပါးခွဲ ကြည်ညိုသော အကျိုးလိုလားသော ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့ကား ဆွမ်း စသည်အတွက် ရဟန်းတို့ ဆက်ဆံသင့်သော ကျက်စားရာဌာန(ဂေါစရ)မည်၏၊ အကျယ်ကို ဗျာနဝိဘင်းနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်တို့၌ ကြည့်ပါ။

၁။ **ဣတ္ထတ္တံပုဒ် အရကောက်။** ။ အယံ ပကာရော ဣတ္ထံ= ဤလူ့ခန္ဓာငါးပါးအပြား (ဤလူ့ခန္ဓာ ငါးပါးအမျိုးအစား) ဣတ္ထံ ဘာဝေါ ဣတ္ထတ္တံ=ဤလူ့ခန္ဓာ ငါးပါးအပြား၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော လူ့ဘဝ။ ဤ၌ ဣတ္ထံအရ "ဤမည်သော လူ့ခန္ဓာဟု အထူးညွှန်ပြအပ်သော ခန္ဓာငါးပါး (မာနုသကပဋိကွန္ဓဝိသေသ)"ကို ယူရ၏၊ ဣတ္ထတ္တံအရကား ထိုပဋိကွန္ဓ ဝိသေသ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော အများဆိုင် လူ့ခန္ဓာငါးပါး (ထိုကဲ့သို့ အထူး မညွှန်ပြအပ်သဖြင့် လူအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်၍ သာမညဖြစ်သော

အာဂန္တာ=(ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့်) ပြန်လာသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အာဝုသော=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို။ (ဤသာသနာတော်၌ သိက္ခာပုဒ်ကို ဖြည့်ကျင့်သော ရဟန်းအဖြစ်ဖြင့် ကွယ်လွန်၍ ကာမာဝစရနတ်ဖြစ်ပြီးနောက် စုတေသောအခါ ဤလူ့ဘဝသို့ ပြန်လာသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) အဗ္ဗတ္ထသံယောဇနော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ (အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်) အာဂါမီ=သည်၊ ဣတ္ထတ္တံ=သို့၊ အာဂန္တာ=သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ အညတရံ=သမာပတ်ရှစ်ပါးတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ သန္တံ=ငြိမ်သက်သော၊ (ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့ ချုပ်ငြိမ်းပြီး၍ ငြိမ်သက်သော) စေတောဝိမုတ္တိ=ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့မှ ယှဉ်ဘက်စိတ်၏ လွတ်မြောက်ကြောင်း စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ရ၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ အညတရံ=တမျိုးမျိုးသော၊ ဒေဝနိကာယံ=သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာအပေါင်းသို့။ပ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတော=ထိုသုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာအပေါင်းမှ၊ စုတော=သည်၊ (သမာနော=သော်) အနာဂါမီ=(ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့်) ပြန်လာလေ့မရှိသည်၊ ဣတ္ထတ္တံ=သို့၊ အနာဂန္တာ=(ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့်) ပြန်မလာတော့သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အာဝုသော=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (သိက္ခာပုဒ်ကို ဖြည့်ကျင့်၍ သန္တ စေတောဝိမုတ္တိကိုရသော ရဟန်းအဖြစ်ဖြင့် ကွယ်လွန်၍ သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ ဖြစ်ပြီးနောက် စုတေသောအခါ ဤလူ့ဘဝသို့ ပြန်မလာသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ (အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်) အနာဂါမီ=သည်။ပ။

အာဝုသော=တို့၊ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော (ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနေ)

လူ့ခန္ဓာဇာတ်, လူအမျိုးဇာတ်, လူ့ဘဝ) တည်းဟူသော သဒ္ဒပ္ပဝတ္တိနိမိတ် အနက်ကို ယူရ၏။

အဋ္ဌကထာ၌ ဣတ္ထတ္တံပုဒ်ကို မာနုသကဘဝူကွန္ဓဘာဝံ–ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်သည် ဣတ္ထံဘာဝံ မနုဿတ္တံ (ဒီ,ပါထိကဝဂ် အဋ္ဌကထာ၊ ၄၉) ဣမံ ပကာရတံ မနုဿဘာဝံ (ဧင်းဋီကာ၊ ၄၂)တို့နှင့် အတူတူပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် မနုဿတ္တံ (လူ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ လူအမျိုးဇာတ်)၌ ကဲ့သို့ပင် ဣတ္ထတ္တံ၌ တွေ့ပစ္စည်းအရ လူအမျိုးဇာတ်ကို ကောက်ယူရသည်၊ စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ်–၁၇၁–သုတ်၌လည်း ကြည့်ပါ။

ပုဂ္ဂိုလ်တမျိုးကား၊ [တနည်း-အာဝုသော=တို့၊ ပုနစ= နောက်ထပ်လည်း၊ အပရံ=အခြားသော (ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနေ) ပုဂ္ဂိုလ်တမျိုးကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဘာသိဿာမိ=ဟောကြားဦးအုံ] ဘိက္ခု=သည်။ပ။သော=ထိုရဟန်းသည်၊ [သောတာပန်,သကဒါဂါမ် နှစ်ပါးတည်း] ကာမာနံယေဝ=ဝတ္ထုကိုလေသာ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့ကိုသာလျှင်၊ နိဗ္ဗိဒါယ=ငြီးငွေ့ခြင်းငှာ၊ ဝိရာဂါယ= မတပ်မက်ခြင်းငှာ၊ ဝါ=စက်ဆုပ်ခြင်းငှာ၊ နိရောဓာယ=ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းငှာ၊ ပဋိပန္နော=(အနာဂါမိမဂ်အတွက်) ဝိပဿနာအကျင့်ကို ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ [အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တည်း] ဘဝါနံယေဝ=(ကာမ,ရူပ, အရူပဟူသော)ဘဝသုံးပါးတို့ကိုသာလျှင်၊ နိဗ္ဗိဒါယ=ငှာ။ပ။ ပဋိပန္နော= (အရဟတ္တမဂ်အတွက်) ဝိပဿနာအကျင့်ကို ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏။

သော = ထိုရဟန်းသည်၊ [သောတာပန်, သကဒါဂါမ်တည်း] တဏှာက္ခယာယ=(ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်၌တပ်မက်သော) တဏှာ၏ ကုန်ခန်းခြင်းငှာ၊ ပဋိပန္နော=(အနာဂါမိမဂ်အတွက်) ဝိပဿနာအကျင့်ကို ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ [အနာဂါမ်တည်း] လောဘက္ခယာယ =(ဘဝ၌ တွယ်တာသော) လောဘ၏ကုန်ခန်းခြင်းငှာ၊ ပဋိပန္နော= (အရဟတ္တမဂ် အတွက်) ဝိပဿနာ အကျင့်ကို ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည် ။ပ။ ဒေဝနိကာယ်= သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာအပေါင်းသို့ ။ပ။ သော= ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ။ပ။ အာဝုသော=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (သိက္ခာပုဒ်ကို ဖြည့်ကျင့်၍ ကာမနိဗ္ဗိဒါ စသည် အကျိုးငှာ ဝိပဿနာအကျင့်ကို ကျင့်သောရဟန်းအဖြစ်ဖြင့် ကွယ်လွန်၍ သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ ဖြစ်ပြီးနောက် စုတေသောအခါ ဤလူ့ဘဝသို့ ပြန်မလာသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ။ပ။

အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ သမ္မဟုလာ=များစွာကုန်သော၊ သမစိတ္တာ[1]= သမ္ဓစိတ္တမည်ကုန်သော၊ ဒေဝတာ=ဗြဟ္မာတို့သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊

၁။ သမစိတ္တပုဒ်အနက်များ။ ။ "စိတ္တသ သုခုမဘာဝသမတာယ သမစိတ္တာ" စသော အဋ္ဌကထာအတိုင်း (၁) "သမစိတ္တာ=နူးညံ့သိမ်မွေ့သည် အဖြစ်အားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်နှင့်တူသော စိတ်ရှိကြကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့် သမစိတ္တမည်ကုန်သော"ဟု နာမလာဘဟိတ်နှင့် တကွ အနက်ဆိုနိုင်၏၊ ထိုဗြဟ္မာတို့သည် ခန္ဓာကိုယ်ကို စိတ်ကဲ့သို့ နူးညံ့သိမ်မွေ့အောင် ဖန်ဆင်းထားကြ၏။ ထို့ကြောင့် သူတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်နှင့်စိတ်သည် နူးညံ့ပုံချင်း တူကြ၏၊

ဘဂဝါ =သည်၊ (အတ္တိ)တေန=၌၊ ဝါ=သို့၊ ဥပသက်မိ"သု=ရောက်လာကြကုန်၏၊ ဥပသက်မိတ္တာ=ရောက်လာကြပြီး၍။ပ။ အဠ်သု=ရပ်နေကြကုန်ပြီ၊ ဧကမန္တံ=၌၊ ဌိတာ=ရပ်နေကြကုန်ပြီးသော၊ တာ ဒေဝတာ=ထိုဗြဟ္မာတို့သည်၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာ ဘုရားကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစုံ=နည်း) ဘန္တေ=ရား၊ ဧသော အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=ဤအရှင် သာရိပုတြာသည်။ပ။ ဘိက္ခူနံ=ရဟန်းတို့အား၊ အဗ္ဗတ္တသံယောဇနံ=သော၊ ပုဂ္ဂလံစ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနံ=သော၊ ပုဂ္ဂလံ စ=လည်းကောင်း၊ ဒေသေတိ=ဟောကြားပါ၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ ပရိသာ=တရားနာပရိသတ်သည်၊ ဟဋ္ဌာ=နှစ်သက်အားရ သဘောကျပါ၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ သာဓု=တောင်းပန်ပါကုန်၏၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော = သည် (အတ္တိ) တေန=ထိုအရှင်သာရိပုတြာရှိရာ အရပ်၌၊ အနုကမ္ပံ=(ထိုအရပ်၌ ရောက်နေကြသော နတ်လူတို့အား) သနားခြင်းကို၊ ဥပါဒါယ= အကြောင်းပြု၍၊ ဥပသက်မတု=ကြွသွားတော်မူပါ၊ ဣတိ(အဝေါစုံ) ဘဂဝါ= သည်၊ တုဏှီဘာဝေန=ဆိတ်ဆိတ် နေတော်မူသည် အဖြစ်ဖြင့်၊ အဓိဝါသေသိ =လက်ခံတော်မူပြီ။

အထခေါ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဗလဝါ=အားကောင်းသော၊ ပုရိသော =ယောကျ်ားသည်၊ သမိဉ္ဇိတံ=ကွေးထားအပ်ပြီးသော၊ ဗာဟံ=လက်မောင်းကို၊ ပသာရေယျ သေယျထာပိ နာမ ဝါ=ဆန့်တန်းလိုက်ရာ သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊

[စိတ္တာသ သုခုမဘာဝေါ ဣမ သုခုမတ္တာဘာဝမာပနေန ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဋီကာ]
"အတ္တာဘာဝေန သမ် စိတ္တံ် ယာသံ် ဒေဝတာနန္တိ သမစိတ္တာ"ဟု ဝစနတ္ထပြု။

(တနည်း) သမစိတ္တာ= (၂) မြတ်စွာဘုရားကို သမာပတ်၏ အစွမ်းကို ပေါစေလိုခြင်းအားဖြင့်-(၃) ဝါ=ပရိသတ်စုံလင်အောင် မြတ်စွာဘုရားကို ပင့်လိုခြင်းအားဖြင့်-(၄)ဝါ=အရှင်သာရိပုတြာ ပေါတော်မူအပ်သော သာဝကဘာသိတ တရားဒေသနာတော်ကို သဗ္ဗညုဘာသိတ ဖြစ်စေလိုခြင်းအားဖြင့်-အချင်းချင်းတူညီသော စိတ်ရှိကြသည်အဖြစ်ကြောင့် သမစိတ္တာမည်ကုန်သော။ (တနည်း) သမစိတ္တာ= (၅) သမာပတ်တမျိုးကိုသာ ရခြင်းအားဖြင့်-(၆) ဝါ =သမာပတ်အာရုံတမျိုးကိုသာရခြင်းအားဖြင့်-အချင်းချင်းတူညီသော သမာပတ်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်ရှိကြသည်အဖြစ်ကြောင့် သမစိတ္တာမည်ကုန်သော။ [အနက်-၆-နက်]

ပသာရိတံ=ဆန့်တန်းအပ်ပြီးသော၊ ဗာဟံ=ကို၊ သမိဇ္ဈေယျ သေယျထာပိ နာမ ဝါ=ကွေးလိုက်ရာသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဧဝမေဝံ=ဤနည်းအသွင် လျင်မြန်စွာပင်၊ ဧဝတဝနေ=ဧတဝန်ကျောင်းတိုက်၌၊ အန္တ ရဟိတော= ကွယ်ပျောက်တော်မူပြီးသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍)။ပ။ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တသ=အရှင်သာရိပုတြာ၏၊ သမ္မုခေ=ရှေ့မှောက်၌။ ပါတုရဟောသိ=ထင်ရှားရောက်လာတော်မူပြီ၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ= နေရာ၌၊ နိသိဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ၊ အာယသ္မာပိ သာရိပုတ္တော=သည်လည်း။ပ။ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ=အရှင်သာရိပုတြာကို။ပ။

သာရိပုတ္တ=သာရိပုတြာ၊ ဣဒ=ဤအရပ်၌။ပ။ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ အဟံ=ငါသည်။ (အတ္တိ)တေန=ထိုငါရှိရာအရပ်၌၊ ဝါ=သို့။ပ။ မံ=ငါ့ကို။ပ။ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ဧကမန္တံ=၌၊ ဌိတာ=ကုန်သော၊ တာ ဒေဝတာ=တို့သည်၊ မံ=ငါ့ကို။ပ။ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ တာ ဒေဝတာ=တို့သည်။ ဒသ=ဆယ်ယောက်တို့သည်။ ဟုတ္တာပိ=ဖြစ်ကြ၍လည်းကောင်း၊ ဝီသံ=၂၀သည်၊ ဟုတ္တာပိ=လည်းကောင်း၊ တိံသံ=၃၀သည်၊ ဟုတ္တာပိ=လည်းကောင်း၊ စတ္တာလီသံ= ၄၀ သည် ။ပ။ ပညာသံ=၅၀သည်။ပ။ သဋ္ဌိ=၆၀သည်၊ ဟုတ္တာပိ=လည်းကောင်း၊ အာရဂ္ဂကောဋိနိတုဒနမတ္တောပိ=အပ်ဖျား ထိပ်ချွန်၏ ကျရောက်ထိစပ်နိုင်ရုံမျှ သာရှိသော နေရာကလေး၌ပင်လည်း၊ တိဋ္ဌန္တိ=ရပ်တည် နေကြကုန်၏၊ [အာရာ=အပ်+ အဂ္ဂ=အဖျား+ကောဋိ=ထိပ်ချွန်+နိတုဒန=ကျရောက်ထိစပ်နိုင်ခြင်း (ထိစပ်နိုင်လောက်ရုံ)၊ မတ္တ=မျှသာ(ရှိသောနေရာကလေး)။ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်၌ကား "ဝါလဂ္ဂကောဋိ=သားမြီးဖျားချွန်"ဟု ရှိ၏] စ=ထိုမျှလောက် ကျဉ်းမြောင်းသောအရပ်၌ ရပ်တည်နေကြပါကုန်သော်လည်း၊ (တာဒေဝတာ=တို့သည်) အညမညံ=အချင်းချင်း၊ နဗျာဗာဓေန္တိ=မတိုးဝှေ့ မတိုက်နိုက်မိကြကုန်။

သာရိပုတ္တ=သာရိပုတြာ၊ သိယာ[1]=တရံတခါ၌၊ ဝါ=မချုတ်ကေန် အမှန်ပင်၊ ကဿစိ=တစုံတယောက်သောသူမှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့တွေးတောခြင်းသည်၊

၁။ သိယာနိပါတ်ပုဒ် အနက်နှစ်မျိုး။ ။ သိယာတို "သိယာ ဓေါ ပန တေ ဗြာဟ္မဏ ဧဝမသာ"တို အာဒီသု ဝိယ "ကဒါစိ"တို ဣမိနာ သမာနတ္ထော နိပါတော။ ကခါဠိကာသစ်(၁၈၈) ထိုဋီကာသစ် ထုတ်ပြထားသော ဥဒါဟရဏ်သည် ဤနေရာနှင့် စာသွားတူ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ၌လည်း သိယာ ကို ကဒါစိအနက်ဟော နိပါတ်ကြပါ။ (တနည်း) သိယာပိ တံ အဓိကရဏံ

အသ=ဖြစ်ရာ၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ တွေးတောခြင်းသည်။ အသ=ဖြစ်ရာ သနည်းဟူမူ) ယေန(စိတ္တေန)=အကြင်သမာပတ်စိတ်ဖြင့်။ ဝါ=အကြင်သမာပတ် စိတ်ကြောင့်၊ တာ ဒေဝတာ=တို့သည်၊ ဒသ=တို့သည်။ပ။ နဗျာဘာဓေန္တိ= ကုန်၊ တတ္ထ=ထိုဗြဟ္မာဘဝ၌၊ တာသံ ဒေဝတာနံ=ထိုဗြဟ္မာတို့သည်၊ တထာ= ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=ထိုမျှလောက်ကျဉ်းမြောင်းသောအရပ်၌ အချင်းချင်း မတိုးဝှေ့ရာဘဲ ပေါင်းစုနေနိုင်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ တံ စိတ္တံ=ထိုသမာပတ်စိတ်ကို၊ (မတိုးဝှေ့ရာဘဲ ပေါင်းစုနေနိုင်ကြောင်းဖြစ်သော ထိုသမာပတ်စိတ်ကို) ဘာဝိတံ နူန=ဖြစ်ပွားစေအပ်ခဲ့လေရာ၏၊ ဣတိ=ဤသို့ တွေးတောခြင်းသည်၊ အသ=ဖြစ်ရာ၏၊ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ပန=သို့သော်လည်း၊ ဝါ=ထိုသမာပတ်စိတ်ကို ဗြဟ္မာဘဝ၌ ဖြစ်ပွားစေခဲ့လေရာ၏ဟု တွေးတောမှု ဖြစ်နိုင်ရာသော်လည်း၊ တံ=ဤသမာပတ်စိတ်ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းကို၊ ဧဝံ=ဤသို့ တွေးတောသည့်အတိုင်း၊ နခေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ=မမှတ်သင့်သည်သာ၊ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ခေါ=အစစ်အမှန်ကား၊ ယေန(စိတ္တေန=ဖြင့်) တာ ဒေဝတာ။ပ။ နဗျာဘာဓေန္တိ =ကုန်၊ ဣဒေဝ=ဤသာသနာတော်နှင့် ဤလူ့လောကဌ်သာလျှင်၊ တာသံ ဒေဝတာနံ=တို့သည်၊ တထာ=ဖြင့်၊ တံ စိတ္တံ=ကို၊ ဘာဝိတံ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ခဲ့ပြီ၊ [ဗြဟ္မာဘဝရောက်မှ ထိုသမာပတ်ကို ဖြစ်ပွားစေသည်မဟုတ်၊ ဗြဟ္မာမဖြစ်မီ ဤသာသနာတော်၌သာ ဤလူ့ဘဝ၌သာ ဖြစ်ပွားစေခဲ့သည် ဟူလို]

သာရိပုတ္တ=တြာ၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုဗြဟ္မာတို့ ဤသာသနာ, ဤလူ့လောကဌ်သာလျှင် ငြိမ်သက်သော သမာပတ်ကို ဖြစ်စေပြီး၍ ငြိမ်သက် သော ဗြဟ္မာဘဝ၌ ဖြစ်ကြသည် အဖြစ်ကြောင့်) ဣဟ=ဤသာသနာတော်၌၊ (ဝေါ=သင်တို့သည်) ဧဝံ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ် ရမည်၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=နည်းဟူမူ၊ မယံ=ငါတို့သည်) သန္တိဋ္ဌိယာ=ငြိမ်သက်သော ဣရိယာပထ်ကို ရှိကုန်သည်၊ သန္တမာနသာ=ငြိမ် သက်သော စိတ်ရှိကုန်သည်၊ ဘဝိဿာမ=ဖြစ်ကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်) သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ဧဝံဟိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍သာလျှင်၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်၊ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ဟိ=ဣရိယာပထ်နှင့် စိတ် ငြိမ်သက်ခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးကား၊ သန္တိဋ္ဌိယာနံ=ရှိကုန်သော၊ သန္တမာနသာနံ

စသော စူဠဝါသမထက္ခန္ဓက ပါဠိတော်၌ "သိယာတိ အဝသဲ"ဟု ကခ်ါ ဋီကာသစ် (၄၄၉)ဖွင့်၏၊ ဤ၌လည်း ထိုအနက်ဖြစ်သင့်သည်ပင်။

ရှိကုန်သော၊ ဝေါ=သင်တို့မှာ၊ သန္တံ ဧဝ=ငြိမ်သက်သည်သာဖြစ်သော၊ ကာယကမ္မံ =ကာယက်သည်၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့၊ သန္တံ ဧဝ=သော၊ ဝစီကမ္မံ=ဝစီက်သည်၊ (ဘဝိဿတိ=တတ်.) သန္တံ ဧဝ=သော၊ မနောကမ္မံ=သည်၊ (ဘဝိဿတိ=တတ်.)

(တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ မယံ=ငါတို့သည်) သဗ္ဗဟိတာနုကမ္ပိနော=သိတင်းသုံးဖော် တို့၌၊ (ဧကဒ္ဒေသတာ အစရှိသော တူညီသော အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်ကြသော ရဟန်းတို့အပေါ်၌) ဥပဟာရံ=ကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့် ချဉ်းကပ်ကျင့်ဆောင်ခြင်းကို၊ ဝါ=ကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့် ပြုကျင့်ဆောင်ရွက် ဆက်ဆံခြင်းကို၊ သန္တံ ယေဝ=ငြိမ်သက် စွာသာလျှင်၊ ဝါ=လေးလေးစားစား အမြတ်ထား၍သာလျှင်၊ ဥပဟာရိဿာမ =ချဉ်းကပ်ကျင့်ဆောင်ကုန်အံ့၊ ဝါ=ပြုကျင့်ဆောင်ရွက် ဆက်ဆံကုန်အံ့၊ ဣတိ = ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်) [ဥပ=ချဉ်းကပ်၍+ ဟာရ=ကျင့် ဆောင်ခြင်း၊ ပြုကျင့် ဆောင်ရွက် ဆက်ဆံခြင်း။ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ ဥပဟာရံ ကို ကာယစိတ္တုပဟာရံ-ဟုဖွင့်၏၊ စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ်—၈၇—သုတ်၌ ကာယိကစေတသိက ဥပဟာရံ ဥပဟာရန္တိ ဥပနိယန္တိ ဟု ဖွင့်၏] သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ဧဝံဟိ=လျှင်၊ ဝေါ=တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ယေ=အကြင် အညတိတ္ထိယ ပရိဗိုဇ်တို့သည်၊ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ=ဤတရားဒေသနာတော်ကို၊ နု.အသောသုံ= မနာယူကြကုန်၊ အညတိတ္ထိယာ=ဗုဒ္ဓသာသနာပ အယူဝါဒရှိကြ ကုန်သော (ဘုရားအဆုံးအမ အယူဝါဒမှ တပါးသောအယူရှိကြကုန်သော) တေ ပရိဗ္ဗာဇကာ=ထိုပရိဗိုဇ်တို့သည်၊ အနသုံ=ပျက်စီးရှာကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ (အဝေါစ) [နသဓာတ်၊ ဒိဝါဒိ ယပစ္စည်း၊ အဋ္ဌတ္ထနိ ဥဝိဘာတ်၊ ဓာတ်၏ အစ၌ အလာ၍ အနသုံဟု ဖြစ်၏]

၃၈။ (ဘန္တေ=ရား၊ ဣဒံ=ဤအာရာမဒဏ္ဍသုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊ မေ =သည်၊သုတံ=ပြီ၊ (ကထံ=အဘယ်သို့၊ သုတံ=မူ)ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ =အခါ၌၊ အာယသ္မာ မဟာကစ္စာနော= အရှင်မဟာကစ္စာနသည်၊ ဝရဏာယံ= ဝရဏမည်သောမြို့၌၊ (ရေခံတက်ပင်အနီး၌ တည်ရှိသည်အဖြစ်ကြောင့် ရေခံ တက်ပင်မည်သော မြို့၌) ဘဒ္ဒသာရိတီရေ=ဘဒ္ဒသာရီ မြစ်ကမ်းနား၌၊ ဝိဟရတိ = နေတော်မူ၏၊ အထခေါ=၌၊ အာရာမဒဏ္ဍော= အာရာမဒဏ္ဍာ မည်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားသည်၊ ယေန=၌၊ အာယသ္မာ မဟာကစ္စာနော ။ပ။ အာယသ္မတာ မဟာကစ္စာနေန=အရှင်မဟာကစ္စာနနှင့် ။ပ။ သော ကစ္စာန= အိုအရှင်ကစ္စာန၊ ယေန (ဟေတုနာ)=အကြင်အကြောင်းဟိတ်ကြောင့်၊ ယေန (ပစ္စယေန)=အကြင်အကြောင်းပစ္စည်းကြောင့်၊ ခတ္တိယာပိ=မင်းတို့သည်လည်း၊

ခတ္တိယေဟိ=မင်းတို့နှင့်တကွ၊ ဝိဝဒန္တိ=ငြင်းခုန်ကြကုန်၏၊ ဗြာဟ္မဏာပိ=ပုဏ္ဏား တို့သည်လည်း။ပ။ ဂဟပတိကာပိ=အိမ်ပိုင်ရှင် လူတန်းစားတို့သည်လည်း၊ ဂဟပတိကေဟိ=တကွ၊ ဝိဝဒန္တိ=ကုန်၏၊ သော ဟေတု=ထိုငြင်းခုန်ကြခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်၊ ကော နုခေါ=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော= ထိုငြင်းခုန်ကြခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ ကော=အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ =မေးလျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ကာမရာဂါ[1] . . . ဟေတု=(ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၌ တပ်မက်သော) ကာမရာဂ၏ လွန်ကဲစွာဝင်ရောက်ခြင်း, ကာမရာဂ၏ ဖွဲ့တုပ်ချည်နှောင်ခြင်း, ကာမရာဂညွှန်တွင်း၌ ငြိကပ်နစ်ဝင်နေခြင်း, ကာမရာဂ၏ ထကြွသောင်းကျန်းခြင်း, ကာမရာဂ၏ ဝါးမျိုချလိုက်သကဲ့သို့ အာရုံကို အပြီးသတ် ဖမ်းချုပ်ယူငင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ခတ္တိယာပိ။ပ။ ဂဟပတိကေဟိ ဝိဝဒန္တိ=ကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=ဖြေကြားမိန့်ဆိုပြီ) သော ကစ္စာန=အရှင်ကစ္စာန၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ ယေန (ဟေတုနာ)။ပ။ သမဏာပိ=ရဟန်းတို့သည်လည်း၊ သမဏေဟိ=ရဟန်းတို့နှင့်တကွ၊ ဝိဝဒန္တိ =ကုန်၏၊ သော ဟေတု=သည်၊ ကော=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=သည်၊ ကော=နည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဒိဋ္ဌိရာဂါ.... ဟေတု= (၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယူတို့ကို မှီ၍တပ်မက်သော) ဒိဋ္ဌိရာဂ၏ လွန်ကဲစွာဝင်ရောက်ခြင်း, ဒိဋ္ဌိရာဂ၏ ဖွဲ့တုပ်ချည်နှောင်ခြင်း, ဒိဋ္ဌိရာဂဟူသော ညွှန်တွင်း၌ ငြိကပ်နစ်ဝင်နေခြင်း, ဒိဋ္ဌိရာဂ၏ ထကြွသောင်းကျန်းခြင်း, ဒိဋ္ဌိ ရာဂ၏ ဝါးမျိုကြောင့် ။ပ။ ဝိဝဒန္တိ=ကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ= ဖြေကြား မိန့်ဆိုပြီ)

သော ကစ္စာန=နု၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣမံ စေဝ ကာမရာဂါ.... ရှောသာနံ=ဤကာမရာဂ၏ လွန်ကဲစွာ ဝင်ရောက်ခြင်း...ယူငင်ခြင်းသော

၁။ ကာမရာဂ...ဟေတု။ ။ကာမ=ရူပါရုံစသော ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၌+ရာဂ=တပ်မက်မှု။ အဘိ=လွန်ကဲစွာ+နိဝေသ=ဝင်ရောက်ခြင်း (ပူးဝင်ခြင်း)။ ဝိနိဗန္ဓ=ချည်နှောင်ခြင်း။ ပလိဂေဓ=ငြိကပ်နစ်ဝင်ခြင်း။ ပရိယုဋ္ဌာန=ထကြွ သောင်းကျန်းခြင်း။ အရှောသာန=အာရုံကို ဝါးမျိုချလိုက် သကဲ့သို့ အပြီးသတ် ဖမ်းချုပ်ယူငယ်ခြင်း။ အဓိ+အဝ+သာဓာတ် ပြီးဆုံးခြင်း အနက်ဟော+ကာရိတ် ဏာပေပစ္စည်းကျေ+ယုပစ္စည်းဖြင့် အရှောသာနဟု ဖြစ်၏။

ကိုလည်း၊ သမတိက္ကန္တော=ကောင်းစွာကျော်လွန်ပေပြီ၊ ဣမဋ္ဌ ဒိဋ္ဌိ ...ဇေ္ဈာသာနံ =ဤဒိဋ္ဌိရာဂ၏ လွန်ကဲစွာဝင်ရောက်ခြင်း...ယူငင်ခြင်းသဘောကိုလည်း၊ သမတိက္ကန္တော=ပြီ၊ ကောစိ=တစုံတယောက်သော၊ (သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည်) လောကသ္မိं=သတ္တလောကဌ်၊ အတ္ထိပန=ရှိပါသလော၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဗြာဟ္မဏ=ကျွန်း၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣမံစေဝ။ပ။ သမတိက္ကန္တော=ပြီ၊ (သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) လောကသ္မိं=ဌ၊ အတ္ထိ=ရှိပါ၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)သော ကစ္စာန=နဲ၊ ယော=သည်၊ ဣမဿေဝ။ပ။ သမတိက္ကန္တော=ပြီ၊ လောကသ္မိं=ဌ၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကော ပန=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ပါနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဗြာဟ္မဏ= ကျွန်း၊ ပုရတ္ထိမေသု=အရှေ့ဘက်ဌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဇနပဒေသု= ဇနပုဒ်တို့ဌ၊ ဝါ=တိုင်းနယ်ပယ်တို့ဌ၊ သာဝတ္ထိနာမ=သာဝတ္ထိမည်သော၊ နဂရံ =မြို့သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ တတ္ထ=ထိုသာဝတ္ထိမြို့ဌ၊ အရဟံ=ကိလေသာအားလုံးမှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စတွင်, ကုန်စင်ခပင်း ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ သော ဘဂဝါ=ဘုန်းတော် ကြီးမား ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဇေတဝနဟိ=ယခုအခါဌ၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံး နေတော်မူ၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ကျွန်း၊ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်၊ သော ဘဂဝါ=သည်။ပ။ သမတိက္ကန္တော=ပြီ၊ ဣတိ (အဝေါစ)

ဇဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=(အရှင်ကစ္စာနက) မိန့်ဆိုအပ်လသော်။ပ။ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ၊ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍၊ ဧကံသံ(ဧကသ္မိं အံသေ)=တခုသော လက်ပဲဘက် ပခုံးပေါ်ဌ၊ ဥတ္တရာသင်္ဃံ=အပေါ်ရုံ ခြုံထည်ကို၊ ကရိတ္မာ=တင် ထား၍၊ ဒက္ခိဏံ=လက်ျာဘက်ဖြစ်သော၊ ဇာဏုမဏ္ဍလံ=ပုဆစ်ဒူးဝန်းကို၊ ပထဝိယံ=မြေပေါ်ဌ၊ နိဟန္တွာ=ထောက်၍၊ ယေန=အကြင်အရပ်ဌ၊ ဘဂဝါ=သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏) တေန=မြတ်စွာဘုရား ရှိတော်မူရာ ထိုအရပ်ဌ၊ အဇ္ဇလိं =လက်အုပ်ကို၊ ပဏာမေတ္မာ=ညွှတ်စေ၍၊ ဝါ=ချီမြှောက်၍၊ တိက္ခတ္တုံ= သုံး ကြိမ်၊ ဥဒါနံ=ဥဒါန်းစကားကို၊ (ပီတိအဟုန်ကြွ, မြူမရ၍, မြွက်ဟရွင်လန်း, ဥဒါန်းစကားကို) ဥဒါနေသိ=ကျူးရင့်မြွက်ဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဥဒါနေသိ=ဟူမူ) ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်၊ ယော သော ဘဂဝါ=အကြင်မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣမဿေဝ။ပ။ သမတိက္ကန္တော=ပြီ၊ အရဟာတော=လူမင်း နတ်မင်း ဗြဟ္မာမင်းတို့၏ ဝတ်စင်းဦးခိုက် အပူဇော်ခံတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသ=အမှားမပါ... မူသော၊ တဿ ဘဂဝတော=ဘုန်းတော်ကြီးမား ထိုမြတ်စွာဘုရားအား၊ နမော= အကျွန်ုပ်၏ ရှိခိုးခြင်းသည်၊ (အတ္တု=ဖြစ်ပါစေသတည်း) ဤကျွန်ုပ်အတိုင်း

နမော တဿကို သုံးကြိမ်အနက်ဆို။ အဘိက္ကန္တံ စသည်ကို စာပိုဒ်–၁၆–ကြည့်၊ နောက်အနက်ပေးနည်းများ၌ "ဝစနံ=အရှင်ကစ္စာန၏ တရားစကားတော်ကို၊ ဝါ=သည်၊"ဟူ၍ ပြင်ဆိုရုံမျှသာထူး၏]။ပ။ ဘောတာ ကစ္စာနေန= အရှင်ကစ္စာနသည်။ပ။ တံ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=ထိုအရှင်ဂေါတမကို။ပ။

ခ/၉။ ဧကံ=သော။ပ။ မဒုရာယံ=ဥတ္တရမဒုရာမြို့အနီး၌၊ ဂုန္ဒာဝနေ= ဂုန္ဒာမည်သော တောင်၌၊ ဝါ=ညောင်ကြတ်ညိုပင်တောင်၌၊ ဝါ=ပိတ်ချင်းနက်တောင်၌၊ [ဋီကာအဖွင့် ကာဌပိယွလိဝနေ၌ ပိယွလိသဒ္ဒါသည် ညောင်ကြတ်ပင်, ပိတ်ချင်းပင် ဟူသော အနက်နှစ်မျိုးလုံး၌ ဖြစ်နိုင်၏၊ သို့သော် မဏ္ဍိမပဏ္ဏာသ ၁၅၁–၌မူ သိပ္ပလိဟု ပါ၌ရှိ၏] ဝိဟရတိ=၏၊ အထခေါ=၌၊ ကန္ဒရာယနော=ကန္ဒရာယနမည်သော။ပ။ ဘော ကစ္စာန=နု၊ မေ=အကျွန်ုပ်သည်၊ ဧတံ= ဤအကြောင်းကို၊ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ သုတံ=ဟူမူ)သမဏော ကစ္စာနော =ရဟန်းကစ္စာနသည်၊ ဓိဏ္ဏော[1]=ရောစီးနင်း, အိုမင်းကုန်သော။ [ဗျာဓိမပါ,

---

၁။ ဓိဏ္ဏော ဝုဒ္ဓေ မဟလ္လကော အဒ္ဓဂတော ။ ။ ဤသုတ်နှင့် တိကနိပါတ် စာပိုဒ် ၅၂–သုတ်, စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ် ၂၂–သုတ်၌, ဋီကာအဖွင့်အတိုင်း ဓိဏ္ဏောစသော ငါးပုဒ်ကို တပုဒ်နှင့်တပုဒ် အနက်ချင်းထပ်တူ ဖြစ်မသွားအောင် အနက်ပြန်ဆိုရ၏၊ မဟတ္တံ လန္တီ ဂဏ္ဌန္တီတိ မဟလ္လကာ (မဟတ္တ+လာ+ဏ္ဍ) မဟတ္တ(မဟန္တ+တ)၌ တ္တကိုချေ။ မဟန္တသဒ္ဒါသည် ပစုရ (အများ)အနက်ကို ဟောတ်။

"ဓာတိယာ မဟန္တတာယ စိရရတ္တတာယ (စိရရတ္တသုတာယ) မဟလ္လကာ၊ နု ဘောဂပရိဝါရာဒီဟိ"ဟူသော ဋီကာအဖွင့်အတိုင်း မွေးဖွားချိန်မှစ၍ ရေတွက်ခြင်းဖြင့် ညဉ့်ရက်များပြား ကာလရှည်လျားမှု အဘိုးကြီးအို ဖြစ်နေသူကို မဟလ္လကဟု ခေါ်၏၊ ထို့ကြောင့် "မဟလ္လကော=မွေးဖွားချိန်မှစ၍ ရေတွက် ညဉ့်ရက်တိုးပွား, များသည်အဖြစ်ကို ယူကုန်သော"ဟု ဝိဂြိုဟ်နက် စွက်၍ အနက်ဆိုနိုင်၏၊

တနည်း-ဓိဏ္ဏော=ကာလကြာညောင်း ဆွေးဟောင်းမျိုးဟောင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ရှေးအထက်ထက် ဆွေမျိုးကြီးအဆက်ဆက်မှ ဆင်းသက်လာကုန်သော [အဓိရိတိ ဓိဏ္ဏံ၊ ဓိဏ္ဏော ပုရေ ဥစ္စကုလေ ဘဝါ ဓိဏ္ဏာ] ဝုဒ္ဓေ =သီလစသော ဂုဏ်အားဖြင့် ကြီးမြင့်ကုန်သော၊ မဟလ္လကော=စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပေါများသည်အဖြစ်ကို ယူကုန်သော၊ ဝါ=ပေါများသော စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိကုန်သော

ဧရာသက်သက်, နှိပ်စက်ယိုယွင်း, အိုမင်းကုန်သော။ ဒိရဏ္ဍီတိ ဒိဏ္ဍာ=အိုမင်း ကြီးရင့်သူများ] ဝုဒ္ဓေ=အရွယ်အားဖြင့် ကြီးရင့်ကုန်သော၊ [သီလစသော ဂုဏ် အားဖြင့် ကြီးရင့်သည်မဟုတ်ဟူလို] မဟလ္လကေ=မွေးဖွားခဲ့ရာ, ကာလကြာပြီး, အဘိုးကြီးဖြစ်ကုန်သော၊ အဒ္ဓဂတေ= ရှည်လျားသော ကာလကို ကျော်လွန် ကုန်သော၊ ဝါ=ကာလရှည်လျား အရွယ်သုံးပါးကို ကျော်လွန်ကုန်သော၊ ဝယောအနုပ္ပတ္တေ (၆၇–နှစ် စလစ်ချိန်ထောက်) နောက်ဆုံးအရွယ်သို့ ရောက်ကုန် သော၊ ဗြာဟ္မဏေ= ပုဏ္ဏားတို့ကို၊ နု အဘိဝါဒေတိဝါ=ရှိခိုးထိုက်၏ဟု မမှတ် ထင်၊ ဝါ=ရှိခိုးထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့်, ပင်ကိုယ်သဘာဝရှိ၏၊ (ဒိသွာ[1]=တွေ့မြင်၍။ ဝါ=တွေ့မြင်လသော်) နု ပစ္စုဋ္ဌေတိဝါ=နေရာမှ ထထိုက် ၏ဟု မမှတ်ထင်၊ ဝါ=နေရာမှထပေးထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့် ပင်ကို သဘာဝရှိ၏၊ အာသနေန=နေရာဖြင့်၊ နနိမန္တေတိဝါ= ဖိတ်မန်ထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင်၊ ဝါ=ဖိတ်မန်ထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့်, ပင်ကိုသဘာဝရှိ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ)ဘော ကစ္စာန=နု၊ တယိဒံ(တံ ဣဒံ) =ထိုအကျွန်ုပ်ကြားဖူးသော အကြောင်းသည်၊ တထေဝ=ထိုကြားဖူးသည့်အတိုင်း ဟုတ်မှန်သည်သာတည်း၊ (ကသ္မာ=အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ) ဟိ (ယသ္မာ)=

[ဤနည်းခ္ခ် မဟဒ္ဓနာ မဟာဘောဂါဟု ဖွင့်ဆိုသည့်အတိုင်း ဝိဘာဝမဟန္တ (စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပေါများသူ)ကို မဟလ္လကဟုခေါ်သည်] အဒ္ဓဂတေ=ပုဏ္ဏား စည်းကမ်း ကျင့်စဉ်လမ်းသို့ ဖြောင့်တန်းမတ်မတ် ကျင့်သွားတတ်ကုန်သော၊ [ဤနည်းခ္ခ် အဒ္ဓသဒ္ဒါ ခရီးလမ်းကြောင်း အနက်ဟောတည်း၊ ယခင်ပဌမနည်း တုန်းကမူ အဒ္ဓသဒ္ဒါ ဒီဃကာလ အနက်ဟောတည်း] ဝယောအနုပ္ပတ္တေ=၆၇နှစ် ...ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏေ=တို့ကို"ဟု အနက်ဆိုပါ။

၁။ ဒိသွာဟူသော ပါဌသော။ ။ ဒိသွာပုဒ်မထည့်ဘဲ အနက်ပေးလျှင် "ဗြာဟ္မဏေ နု ပစ္စုဋ္ဌေတိ=ပုဏ္ဏားတို့ကို နေရာမှ မထ"ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖျက်၏၊ ဗြာဟ္မဏေပုဒ်သည် နု ပစ္စုဋ္ဌေတိ၌ မစပ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် "ဗြာဟ္မဏေ ဒိသွာ နု ပစ္စုဋ္ဌေတိ=ပုဏ္ဏားတို့ကို မြင်၍ နေရာမှ မထ" ဟု ဒိသွာပုဒ် ထည့်ရသည်။ တနည်း–"နု ပစ္စုဋ္ဌေတိ ဝါ=ထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင်၊ ဝါ =ထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့်, ပင်ကိုသဘာဝရှိ၏" ဤသို့အနက်ပေးလျှင် ဒိသွာပုဒ် မထည့်ရ၊ "ပုဏ္ဏားတို့ကို ခရီးဦး မကြိုဆို"ဟု တိုက်ရိုက်စပ်နိုင်၏၊ ဝါသဒ္ဒါ၏အနက်ကို အဌကနိပါတ်ဝေရဏသုတ်ကြည့်။

အကြင်ကြောင့်၊ ဘဝံ ကစ္စာနော=အရှင်ကစ္စာနသည်၊ ဒိဋ္ဌော=ကုန်သော။ပ။ ဝယောအနုပ္ပတ္တော=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=တို့ကို၊ နအာဘိဝါဒေတိဝါ=ရှိုလည်းမခိုး၊ (ဒီသွာ=၍၊ ဝါ=သော်) နပစ္စုဋ္ဌေတိဝါ= နေရာမှလည်းမထ၊ ဝါ=ထ၍ ခရီးဦး မကြိုဆို၊ အာသနေန=နေရာဖြင့်၊ နနိမန္တေတိဝါ=မဖိတ်မန်လည်း မဖိတ်မန်၊ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်ပါတည်း) ဘော ကစ္စာန=နု၊ တယိဒံ=ထိုရှိခိုးမှု စသည်တို့ကို မပြုခြင်းသည်၊ နု သမ္မန္နမေဝ=မသင့်လျော်သည်သာတည်း၊ ဣတိ (အ ဝေါစ=ဆိုပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဇာနတာ=သိဖွယ်တရားအားလုံးကို သိတော်မူသော၊ ပဿတာ=(လက်ပေါ်တင်ထား သီးသျှီသျှားအသွင်) တရားအားလုံးကို မြင်တော်မူသော၊ အရဟတာ=ကိလေသာအားလုံးမှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန =အမှားမပါ...မူသော၊ တေန ဘဂဝတာ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ အက္ခာတာ =ဟောကြားတော်မူအပ်သော၊ ဝုဒ္ဓဘူမိစ=ကြီးသောသူ၏ ဖြစ်ရာအကြောင်းတရား သည်လည်းကောင်း၊ ဒဟရဘူမိ စ=ငယ်သောသူ၏ ဖြစ်ရာအကြောင်းတရား သည်လည်းကောင်း၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ဝုဒ္ဓေါ=အသက်ကြီးသော သူသည်၊ ဓာတိယာ=အဖိုဝမ်းတွင်းမှ မွေးဖွားခြင်းအားဖြင့်၊ အာသိတိကောဝါ= နှစ်ပေါင်းရှစ်ဆယ် အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ နာဝုတိကော ဝါ=နှစ်ပေါင်းကိုးဆယ်အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဝဿသတိကော ဝါ=နှစ်ပေါင်းတရာ အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ စေဝိ ဟောတိ =အကယ်၍ကား ဖြစ်ပါပေ၏၊ စ=ထိုသို့ပင်ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ သော=ထို အသက်ကြီးသောသူသည်၊ ကာမေ=ဝတ္ထု၊ ကိလေသာနှစ်ဖြာသော ကာမတို့ကို၊ ပရိဘုဇတိ=ခံစားပြား၏၊ ကာမံ=နှစ်ဖြာသော ကာမနေအိမ်ခ်ဉ်၊ အဗ္ဗောဝသတိ= အိမ်ပိုင်ရှင်အလား အုပ်စီးနေထိုင်ပြား၏။

(သော=ထိုအသက်ကြီးသောသူကို) ကာမပရိဠာဟေန=ကိလေသာကာမ မီးပူသည်၊ ပရိဍယှတိ=လောင်အပ်ပြား၏၊ ကာမဝိတက္ကေဟိ=ကာမဝိတက် တို့သည်၊ ဝါ=ကိလေသာကာမနှင့်ယှဉ်သော ကြံစည်တွေးတောမှု အကုသိုလ် တို့သည်၊ ခဇ္ဇတိ=ကိုက်ဝါးခံစားအပ်ပြား၏၊ (သော=ထိုအသက်ကြီးသောသူသည်) ကာမပရိယေသနာယ=နှစ်ဖြာသော ကာမတို့ကို ရှာမှီးခြင်းငှာ၊ ဥဿုကော= ကြိုးစားအားထုတ်နေပြား၏၊ အတ=ထိုသို့ဖြစ်နေလသော်၊ သော=ထိုအသက် ကြီးသောသူသည်၊ ဗာလော(ဣတိ ဇဝ)=ယုတ်နိမ့်သည့်ဖျင်းသူဟူ၍သာလျှင်၊ နု ထေရော ဣတိ ဇဝ=ထေရ်မဟုတ်ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝါ=တည်တံ့ခိုင်မြဲသူ၏

ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်ရှိသူ မဟုတ်ဟူ၍သာလျှင်၊ သင်္ချ=ထည့်သွင်းရေတွက် အပ်သည်အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏။ [ထိရံ ထိရဘာဝေါ အသ အတ္ထိတိ ထေရော]

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဒဟရော=အသက်ငယ်ရွယ်သူသည်၊ ယုဝါ=ပျိုမျစ်သည်၊ သုသု=နုနယ်သည်၊ ကာဠကေသော=ကောင်းစွာမည်းနက်သော ဆံပင်ရှိသည်၊ [ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ သုသုပုဒ်၏ အဖွင့်ဝါကျ မပါလာ၊ သုသူတိ တရုဏော၊ ကာဠကေသောတိ သုဋ္ဌု ကာဠကေသော။ သံယုတ်၌၊ ပ-၄၀] ဘဒြေန=ကောင်းသော၊ ယောဗ္ဗနေန=နုပျိုသူ၏ အဖြစ်နှင့်၊ [ယုဝပုဒ်,နဏ်ပစ္စည်း၊ ယုဝိနော ဘာဝေါ ယောဗ္ဗနံ] ပဌမေန=ပဌမဖြစ်သော၊ ဝယသာ=(၃၃)နှစ် အရွယ်နှင့်၊ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသည်၊ စေပိ ဟောတိ=အကယ်၍ကား ဖြစ်နေသေး၏။ စ=ထိုသို့ပင် ဖြစ်နေသေးသော်လည်း၊ သော=ထိုအသက်ငယ်ရွယ်သူသည်၊ ကာမေ=တို့ကို၊ နု ပရိဘုဉ္ဇတိ=မခံစားဘြားအံ့ ။ပ။ နု ဥဿုကော= မကြိုးစား အားမထုတ်ဘြားအံ၊ အထ=ထိုသို့ ဖြစ်လသော်၊ သော=ထိုအသက်ငယ်ရွယ်သူသည်၊ ပဏ္ဍိတော (ဣတိ ၉၀)=ပညာရှိသူတော်ကောင်း ဟူ၍သာလျှင်၊ ထေရောတ္တေ၀=ထေရ်ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝါ=တည်တံ့ခိုင်မြဲသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်ကောင်းရှိသူဟူ၍သာလျှင် ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ)ဝေ=ဤသို့၊ ဝုတ္တော= အရှင်ကစ္စာနက မိန့်ဆိုအပ်လသော် ။ပ။ ဒဟရာနံ=ငယ်ရွယ်ကုန်လျက်သာလျှင်၊ သတ (သန္တာနံ) ဖြစ်နေသေးကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=ရဟန်းတို့၏၊ ပါဒေ=ခြေတို့ကို၊ (သိရသာ=ဦးခေါင်းဖြင့်၊ ဝန္ဒတိ=ရှိခိုး၏၊ (ကိန္တု=အဘယ်သို့ဆိုမူ၊ ဝန္ဒတိ= ရှိခိုးသနည်းဟူမူ) ဘဝန္တော=အရှင်တို့သည်၊ ဝုဒ္ဓါ=ကြီးပါပေကုန်၏။ ဝုဒ္ဓဘာ၊မိယံ =ရားခ်ီ၊ ဌိတာ=တည်ပါကုန်၏။ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်ကား၊ ဒဟရာ= ငယ်ပါကုန်၏၊ ဒဟရဘာ၊မိယံ=ခ်ီ၊ ဌိတာ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့ဆိုမူ၊ (ဝန္ဒတိ=၏)။

၄၀။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ယသ္မိံ သမယေ=အကြင်အခါ၌၊ စောရာ= ခားပြသူပုန်တို့သည်၊ ဗလဝန္တော=အင်အားရှိကုန်သည်၊ (နောက်လိုက်ဘက်သား ဝနအားစသည် တောင့်တင်းကုန်သည်) ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်အံ့၊ တသ္မိံ သမယေ =ထိုအခါ၌၊ ရာဇာနော=မင်းတို့သည်၊ ဒုဗ္ဗလာ=အင်အားနည်းကုန်သည်၊ ဟောန္တိ =ဖြစ်ကုန်အံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မိံ သမယေ=၌၊ ရညော=မင်းအား၊ အတိယာတုံ ဝါ=မြို့တွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ နိယ္ယာတုံ ဝါ=မြို့ပြင်သို့ ထွက်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ ပစ္စန္တိမေ=နိုင်ငံ၏ အစွန်အဖျားရှိဖြစ်သော၊ ဒေ၊ပဒေ=နယ်ပယ်ဒေ၊ပုဒ်၌၊ အနုသညာတုံ ဝါ= လှည့်လည်သွားလာခြင်းငှာ

လည်းကောင်း၊ [အနု+သံ+ယာ+တုံ] ဖာသု=ချမ်းသာလွယ်ကူသည် အဖြစ်သည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ တသ္မိं သမယေ=(ဓားပြသူပုန်တို့ အင်အားကောင်းရာ) ထိုအခါ၌၊ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာနမ္မိ=မြို့တွင်းနေ ပုဏ္ဏား၊ အိမ်ပိုင်ရှင် လူတန်းစားတို့အားလည်း၊ အတိယာတုံ ဝါ ॥ပ॥ ဗာဟိရာနိ=မြို့အပြင်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ကမ္မန္တာနိ= ခြံလယ်ယာလုပ်ငန်းတို့ကို၊ ပဋိဝေက္ခိတုံ ဝါ=ကြည့်ရှုစစ်ဆေးခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဖာသု=သည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ယသ္မိं သမယေ=၌၊ ပါပဘိက္ခူ=ယုတ်မာသော ရဟန်းတို့သည်၊ ဗလဝန္တော=အင်အားရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=အုံ၊ တသ္မိं သမယေ=(ယုတ်မာသော ရဟန်းတို့ အင်အားရှိရာ)ထိုအခါ၌၊ ပေသလာ=ချစ်အပ်သော သီလရှိကုန်သော၊ ဝါ=သီလကို ချစ်မြတ်နိုးကုန်သော၊ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ ဒုဗ္ဗလာ=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=အုံ ॥ပ॥ တုဏ္ဍိဘူတာ တုဏ္ဍိဘူတာ ဝ=တိတ်ဆိတ်စွာ ဖြစ်ကြရ, တိတ်ဆိတ်စွာ ဖြစ်ကြရကုန်လျက်သာလျှင်၊ သံဃမဇ္ဈေ=သံဃပရိသတ်အလယ်၌၊ သက်သာယန္တိ=ထိုင်နေကြရကုန်၏။ [ဓာတွန်မကျေသော သံကသေဓာတ်တည်း] ॥ပ॥ အစ္ဆန္တိ=နေကြရကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယိဒံ (တံ ဣဒံ)=ထိုပေသလရဟန်းတို့ အင်အားနည်းပါးခြင်းသည်၊ ဗဟုနောဟိတာယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ စီးပွားမဲ့အလို့ငှာ [ဗဟုဇန+အဟိတာယ] ဗဟုဇနသုခါယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ မချမ်းသာခြင်းငှာ၊ ဗဟုနော=များစွာသော၊ ဇနသ=သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ အနတ္ထာယ=မကြီးပွားခြင်းငှာ၊ အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့အလို့ငှာ၊ ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်လူတို့၏၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာ၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏ ॥ပ॥ ယေန ဝါ ပန တေန=သွားလိုရာဒေသ တခုခုသို့သော်လည်း၊ ပက္ကမန္တိ=ထွက်ခွာသွားကြကုန်၏၊ [တနည်း–ယေန=အကြောင်းအရပ်၌၊ ပက္ကမိတုံ=ထွက်ခွာသွားခြင်းငှာ၊ ဣစ္ဆန္တိ=အလိုရှိကုန်၏၊ တေန ဝါ ပန=ထိုထွက်ခွာသွားလိုရာအရပ်သို့သော်လည်း၊ ပက္ကမန္တိ=၏] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယိဒံ=ထိုပါပဘိက္ခုတို့ အင်အားနည်းပါးခြင်းသည်၊ ဗဟုဇနဟိတာယ=ငှာ၊ [ဧကကနိပါတ် စာဝိဒ် ၁၄၀–ကြည့်] ဗဟုဇနသုခါယ ॥ပ॥ ဒေဝမနုဿာနံ=တို့၏၊ သုခါယ=ငှာ၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)။

ငှာ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဂိဟိသ ဝါ=လူ၏လည်းကောင်း၊ ပဗ္ဗဇိတဿ ဝါ=ရဟန်း၏လည်းကောင်း၊ ဒ္ဝိန္နံ=ဤနှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ မိစ္ဆာပဋိပတ္တိ=မှားယွင်းသောအကျင့်ကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ နု ဝဏ္ဏေမိ=မချီးမွမ်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊

ဂိဟိဝါ=လူသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လူပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ပဗ္ဗဇိတော ဝါ=ရဟန်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရဟန်းပဲဖြစ်ဖြစ်၊ မိစ္ဆာပဋိပန္နော=မှားယွင်းစွာကျင့်သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) မိစ္ဆာပဋိပတ္တာဓိကရဏဟေတု=မှားယွင်းသော အကျင့်ကို ပြုကျင့်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ [မိစ္ဆာပဋိပတ္တိ+အဓိကရဏ=ပြုကျင့်ခြင်း၊ အဓိအနက်မရှိ] ဥယံ=ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သော၊ [ဥယတိ ပဋိဝိဇ္ဈနဝသေန နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတီတိ ဥယော] ကုသလံ=ကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ ဓမ္မံ=ဝိပဿနာနှင့် တကွသော မဂ်တရားကို၊ နု အာရာဓေကော=မပြီးစီးစေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ သမ္မာပဋိပတ္တိ =မှန်ကန်သော အကျင့်ကို ။ပ။ သမ္မာပဋိပန္နော=မှန်ကန်စွာ ကျင့်သည်၊ (သမာနော) သမ္မာ . . . . . တု=မှန်ကန်သော အကျင့်ကို ပြုကျင့်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ပ။

၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ ဝေ ဘိက္ခူ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ ဒုဋ္ဌဟိတေဟိ=(အနက်, သဒ္ဒါ၊ နှစ်ဖြာအားဖြင့်) မကောင်းသဖြင့် သင်ယူမှတ်သားထားအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ယုတ်လျော့ခြင်း, ပိုလွန်ခြင်း, လွဲမှားခြင်း, ပုဒ်ရှေ့,နောက်ပြန်ခြင်း စသည်ဖြင့် မလျော်ကန်အောင် သင်ယူမှတ်သားထားအပ်ကုန်သော၊ ဗျဉ္ဇနပတိရူပကေဟိ=သဒ္ဒါအားဖြင့် အတုအပ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=(ဓာတ်, ပစ္စည်း, ဝိဘတ် ခွဲဝေခြင်းစသည်ဖြင့်) အကွာရာပုဒ်ပါဠိ ကြံစည်ကာ မှတ်သား ထားအပ်ကုန်သော၊ သုတ္တန္တေ ဟိ=သုတ္တန်တို့ဖြင့်၊ [နှုတ်မှထွက်သော အသံသည် ဗျဉ္ဇန (သဒ္ဒါ) အစစ်တည်း၊ ထိုအစစ်ကို ဓာတ်ပစ္စည်းစသည် ကြံစည်ပြုလုပ်အပ်သော ပုဒ်ပါဠိတို့ကား (ဆင်အစစ်၏ ပုံတူရုပ်တုကဲ့သို့) ဗျဉ္ဇနပတိရူပက (သဒ္ဒါအတု)များ ဖြစ်၏။ ထိုကဲ့သို့ အတုအပ ကြံစည်ပြုလုပ် မှတ်သားထားအပ်သော သုတ္တန်တို့ဖြင့်] (သုဋ္ဌုဟိတသုတ္တန္တာနံ=ကောင်းမွန် မှန်ကန်စွာ သင်ယူမှတ်သားထားအပ်သော သုတ္တန်တို့၏) အတ္ထဉ္စ=အနက် အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဓမ္မဉ္စ=ပါဠိကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိဗာဟန္တိ=ဟန့်တား ပယ်ဖျက်ကုန်အုံ၊ [သုဋ္ဌုဟိတ သုတ္တန်တို့၏ အတ္ထဓမ္မကို ပယ်ဖျက်၍ မိမိတို့ ဒုဋ္ဌဟိတသုတ္တန်တို့၏ အတ္ထဓမ္မကိုသာ အသာပေး အမှန်းတင်ကာ ဟောပြော ပို့ချကုန်အုံဟူလို] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ ဘိက္ခူ=တို့သည် ။ပ။ [စကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁၃၀ ကြည့်] သုဋ္ဌုဟိတေဟိ=ကောင်းမွန် မှန်ကန်စွာ သင်ယူမှတ်သားထား အပ်ကုန်သော၊ ဗျဉ္ဇနပတိ ရူပကေဟိ=ကုန်သော၊ သုတ္တန္တေ ဟိ=တို့ဖြင့်၊ အတ္ထဉ္စ =ကိုလည်းကောင်း၊ ဓမ္မဉ္စ=လည်းကောင်း၊ အနုလောမေန္တိ=သင့်လျော်စေကုန်အုံ၊

[ထို့နောက် စကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁၄၀ သုတ်ကြည့်] ။ပ။ စတုတ္ထောဿော၊ သမစိတ္တဝဂ္ဂေါ=တည်း။

၅–ပရိသဝဂ်

၄၃။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ပရိသာ=ပရိသတ်တို့သည်၊ ဣမာ, ဒွေ=ဤနှစ်မျိုးတို့တည်း၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်း၊ ဥတ္တာနာ=ပေါ်လွင်သော၊ ပရိသာစ=ပရိသတ်လည်းကောင်း၊ ဂမ्भီရာ=လျှို့ဝှက်နက်ရှိုင်းသော၊ ပရိသာစ=ပရိသတ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဥတ္တာနာ=သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်ဟူသည်၊ ကတမာစ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ = ဤသာသနာတော်၌၊ ယသ္သ ပရိသာယံ=အကြင်ပရိသတ်၌၊ ဘိက္ခူ= ရဟန်းတို့သည်၊ ဥဒ္ဓတာ=ပျံ့လွင့်ကုန်သည်၊ ဝါ=(အပ်မအပ်,အပြစ် ကင်းမကင်း၊ တွေးဆခြင်းဖြင့်) ပျံ့လွင့်လျှပ်ကြွ ဥဒ္ဓစ္စရှိကုန်သည်၊ ဥန္နဠာ=(အနှစ်မပါ အချည်းနှီးသာဖြစ်လျက်) မြင့်တက်လွင့်လူ, ကျူးရှိုးနှင့်တူသော မာနရှိကုန်သည်၊ [နဠော ဝိယာတိ နဠော=ကျူးရှိုးနှင့်တူသော အချည်းနှီးသော မာန၊ ဥဂ္ဂတော နဠော ယေသံ ဘိက္ခူနန္တိ ဥန္နဠာ] စပလာ=လျှပ်ပေါ်လော်လီကုန်သည်၊ (သပိတ်, သင်္ကန်းကို အလှပြင်ခြင်းစသည်ဖြင့် လျှပ်ပေါ်လော်လီကုန်သည်)

မုခရာ=ရိုင်းစိုင်းကြမ်းကြုတ်သော နှုတ်ခွန်းစကားရှိကုန်သည်၊ ဝါ=နှုတ်ခွန်းစကားအားဖြင့် ကြမ်းကြုတ်ကုန်သည်၊ [မုခအရ နှုတ်ခံတွင်းကို သာမက ၎င်းမှ ထွက်လာသော စကားတိုင်အောင် ဌာနပစာရအားဖြင့် ယူပါ၊ မုခံ ခရံ ယေသန္တိ မုခခရာ။ မုခေန ဝါ ခရာ ဖရုသာ မုခခရာ၊ ထို့နောက် ခ တလုံးချေ၊ သမာသ်ပုဒ်တည်း။ မဓွာဒိတောရော သုတ်အလို "မုခ+ရ"ဟု တန်ခိုတ်ပုဒ်] ဝိကိဏ္ဏဝါစာ=ဖရိုဖရဲ ဖွာကြဲသော စကားရှိကုန်သည်၊ (နှုတ်စောင့်စည်းမှု မရှိဘဲ ဟောင်ဖွာ ဟောင်ဖွာ ပြောချင်ရာ ပြောနေကြကုန်သည်) မုဋ္ဌဿတိ=လွတ်ကင်းသော သတိရှိကုန်သည်၊ အသမ္ပဇာနာ=ကောင်းစွာဆင်ခြင်မသိမြင်ကုန်သည်၊ အသမာဟိတာ=တခုတည်းသော အာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ မထားနိုင်ကုန်သည်၊ ဝါ=မတည်ကြည်ကုန်သည်၊ [စကသ္မိ အာရုမ္မဏေ စိတ္တံ သမ္မာ အာဒဟန္တိ ဌပေန္တိ သမာဟိတာ၊ နိ သမာဟိတာ အသမာဟိတာ] ဝိဗ္ဗန္တ စိတ္တာ=အာရုံအများ လှည့်လည်သွားနေသော စိတ်ရှိကုန်သည်၊ ပါကတိန္ဒြိယာ=လူ၏သွင်ပြင် ပေါ်လွင်သော ဣန္ဒြေရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤသို့သော ပရိသတ်ကို၊ (ဤဥဒ္ဓတ

ဥန္ဒုရဟန်းတို့ရှိရာ ပရိသတ်ကို) ဥတ္တာနာ=သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏ ။

။ပ။ အနုဒ္ဓတာ=မပျံ့လွင့်ကုန်သည်၊ ဝါ=ပျံ့လွင့်လျှပ်ကြွ ဥဒ္ဓစ္စမရှိကုန်သည်၊ အနုန္နတာ=မြင့်တက်လွင့်လွှ ကျူးရိုးနှင့်တူသော မာန မရှိကုန်သည်၊ အစပလာ=မလျှပ်ပေါ် မလော်လီကုန်သည် ။ပ။ ဥပဋ္ဌိတသတိ= (ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌) စွဲကပ်တည်နေသော သတိရှိကုန်သည်၊ သမ္မဿနာ=ကောင်းစွာ ဆင်ခြင်သိမြင်ကုန်သည်၊ သမာဟိတာ=တခုတည်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားကုန်သည်၊ ဝါ=တည်ကြည်ကုန်သည်၊ ဧကဂ္ဂစိတ္တာ=တခုတည်းသော အာရုံရှိသော စိတ်ရှိကုန်သည်၊ [ကော် အဂ္ဂ အာရမ္မဏော် ယသ စိတ္တသာတိ ဧကဂ္ဂ၊ ဧကဂ္ဂ စိတ္တံ ဧတေသံ ဘိက္ခူနန္တိ ဧကဂ္ဂစိတ္တာ] သံဝုတိန္ဒြိယာ=စောင့်စည်းအပ်သော ဣန္ဒြေရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏ ။ပ။ ပရိသာ=တို့သည်၊ ဣမာဒေ=တို့တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒ္ဝိန္နံ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမာသံ ပရိသာနံ=ဤပရိသတ်တို့တွင်၊ [ဧတေဒဂ္ဂဋ္ဌစပ်] ဂန္ဓိရာ=သော၊ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ပရိသာ=အကြင်ပရိသတ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ (ဧသော ပရိသာ)=ဤလှိုင်,ဝက်နက်ရှိုင်းသော ပရိသတ်သည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂါ)= အမြတ်ဆုံး ပရိသတ်ပေတည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ)

၄၄။ ဝဂ္ဂါ=အုပ်စုကွဲသော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်း၊ သမဂ္ဂါ=စည်းလုံးညီညွတ်သော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ ဘဏ္ဍနဇာတာ=ဖြစ်သော ခိုက်ရန်ပွားကြောင်း ကြိမ်းမောင်း ခြိမ်းခြောက်ခြင်း စသည်ရှိကုန်လျက်၊ [ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း (ရှေ့ပြေး) ဖြစ်သော ခြိမ်းခြောက်ခြင်း, တဖက်သား မခံချင်စရာ ပြုလုပ်ခြင်းကို ဘဏ္ဍနဟု ခေါ်သည်] ကလဟဇာတာ=ဖြစ်သော ကိုယ်လက်ထိပါး ခိုက်ရန်ပွားခြင်း ရှိကုန်လျက်၊ ဝိဝါဒါပန္နာ=ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆိုခြင်းသို့ ရောက်ကုန်လျက်၊ [ဝိ (ဝိရုဒ္ဓ) =ဆန့်ကျင်ဘက်+ဝါဒ=ပြောဆိုခြင်းသို့+အာပန္နာ=ရောက်သူ] အညမညံ= အချင်းချင်း၊ မုခသတ္တီဟိ=နှုတ်ခွန်းစကားဟူသော လုံတို့ဖြင့်၊ ဝိတုဒန္တာ=ထိုးကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပရိသတ်ကို၊ (ဤရဟန်းတို့ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားလျက် နေကြရာ ပရိသတ်ကို) ဝဂ္ဂါ=သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ ။ပ။

သမဂ္ဂါ=စည်းလုံးညီညွတ်ကြကုန်လျက် (တပေါင်းတည်း သံယတ်ကို ပြုခြင်း, တပေါင်းတည်း ပါတိမောက်ရွတ်ပြခြင်း, သိက္ခာပုဒ်ကို အညီအမျှ

ဖြည့်ကျင့်ခြင်းဖြင့် ညီညွတ်ကုန်လျက်) သမ္မောဒမာနာ=ဝမ်းမြောက်ကုန်လျက်၊ အဝိဝဒမာနာ=ဆန့်ကျင်ဘက် မပြောကြကုန်ဘဲ၊ ဝါ=မငြင်းခုန်ကြကုန်ဘဲ၊ ခီရောဒကီဘူတာ=နို့ရည်နှင့် ရေကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်လျက်၊ ဝါ=နို့ရည်နှင့် ရေမခြား တသားတည်း ရောနှောကုန်လျက်၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ ပိယစက္ခူဟိ =အချစ်မျက်လုံးတို့ဖြင့်၊ ဝါ=ချစ်ခင်သူဖြစ်ကြောင်း မေတ္တာစိတ်ကောင်းကို ဖော်ပြတတ်သော မျက်လုံးတို့ဖြင့်၊ [ပိယာယတိတိ ပိယော=ချစ်ခင်တတ်သူ။ (တနည်း) ပိယာယိဗ္ဗောတိ ပိယော=ချစ်ခင်အပ် (ချစ်ခင်ခံရ) သူ။ ဤဒွိကား ဘာဝပွဓာန်ကြ၍ ချစ်ခင်တတ်သူ(ချစ်ခင်ခံရသူ)၏ ဖြစ်ကြောင်း မေတ္တာစိတ်ကို ပိယဟု ဆိုရ၏။ ပိယသ ပိယဘာဝသ ဒီပနာနိ စက္ခူနိ ပိယစက္ခူနိ ဟုပြု။ ဒီပနပုဒ် ကျေ၏] သမ္မသန္တာ=ကြည့်ရှုကြကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပရိသတ်ကို၊ (ဤရဟန်းတို့ စည်းလုံးညီညွတ်စွာ နေထိုင်ကြရာ ပရိသတ်ကို) ။ပ။

၄၅။ အနုဂ္ဂဝတိ=ထူးမြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မရှိသော၊ ဝါ=ထူးမြတ်သော အကျင့်မရှိသော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်း၊ [နု+အဂ္ဂ+ဝန္တု+ဤ။ အဂ္ဂ (ဥတ္တမ) =ထူးမြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်(အကျင့်)+ဝန္တု=ရှိသော] အဂ္ဂဝတီ=ထူးမြတ်သောပုဂ္ဂိုလ် ရှိသော၊ ဝါ=ထူးမြတ်သော အကျင့်ရှိသော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်းတည်း။ပ။ ထေရာ=(ဆယ်ဝါပြည့်စုံ) ထေရ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ ဗာဟုလိကာ[1] =ပစ္စည်းပရိက္ခရာကို များပြားစွာ ခံယူကုန်သည်၊ ဝါ=ပစ္စည်းပရိက္ခရာ ပေါများ

၁။ ဗာဟုလိကာ, သာထလိကာ။ ။ ဗာဟုလိကာပုဒ်၌ "အဝိဂတ ဘဏ္ဍတာယ တံတံ ပရိက္ခာရဇာတံ ဗဟုံ လန္တိ အာဒိယန္တီတိ ဗဟုလာ၊ ဗဟုလာ ဧव ဗာဟုလိကာ၊ ယထာ ဝေနယိကောတိ ဟူ၍ ဋီကာ ဝိဂ္ဂြိဟ် ပြုထားသောကြောင့် ဗဟုသဒ္ဒူပပဒ လာဓာတ် အပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးသော ဗဟုလ သဒ္ဒါနောင် သွတ္ထ ဏိကပစ္စည်းသက်၍ "ဗာဟုလိကာ"ဟု ရုပ်စီရင်ကာ "ဗဟု=များစွာ+လာ=ခံယူတတ်သောသူ"ဟု အနက် ပြန်ဆိုရ၏။ "ဗာဟုလိကာတိ စီဝရာဒိဗာဟုလ္လာယ ဟဋ္ဌိပန္နာ"ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကိုမူ အဓိပ္ပာယ် အနက်ဖွင့်အဖြစ်ဖြင့် ဋီကာပြုဆိုထား၏။

သို့သော် ထိုအဋ္ဌကထာ အဖွင့်ကိုကြည့်၍ အများဟူသော အနက်ကို ဟောသော ဗဟုသဒ္ဒါနှင့် အနက်တူဖြစ်သော ဗဟုလသဒ္ဒါဟု ဆိုပြီးလျှင် ထိုဗဟုလသဒ္ဒါ၌ ဗာဟုလ္ယ (များသည်၏အဖြစ်) ဟူသော ဘာဝအနက်ကိုယူ၍

ခြင်းငှာ ပြုကျင့်အားထုတ်ကုန်သည်၊ သာထလိကာ=သိက္ခာသုံးဖြာ သာသနာကို မခိုင်မမြဲ လျှော့ရဲစွာ ဆွဲကိုင် ဖြည့်ကျင့်ကုန်သည်၊ သြက္ကမနေ=အောက် အပါယ်ဘုံသို့ လျှောကျကြောင်း နိဝရဏာဝါးပါး၌၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ= ရှေ့သွားပြုခြင်း ပဓာနထားကုန်သည်၊ ပဝိဝေကေ=(ကာယ, စိတ္တ, ဥပဓိ ဝိဝေကဟူသော) ဝိဝေက တရားသုံးပါး၌၊ ဝါ=ဥပဓိလေးမျိုးတို့၏ ကင်းကွာဆိတ်သုဉ်းသောနိဗ္ဗာန် ၌၊ နိက္ခိတ္တဓုရာ=လျှော့ချပစ်ပယ်အပ်သော ဝီရိယ ရှိကုန်သည်၊ [နိက္ခိတ္တဓုရာတိ နိဗ္ဗိရိယာ။ စတုက္ကအဂုံတွိုရ်၌၊ နာ-၃၄၂] ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

အပ္ပတ္တသ=မရောက်အပ်ဖူးသေးသော (စျာန် ဝိပဿနာ မဂ် ဖိုလ်) တရားထူးသို့၊ ပတ္တိယာ=ရောက်ခြင်းငှာ၊ အနဓိဂတသ=မရအပ်ဖူးသေးသော (စျာန် ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်)တရားထူးကို၊ အဓိဂမာယ=ရခြင်းငှာ။ အသစ္ဆိကတသ =မျက်မှောက် မပြုအပ်ဖူးသေးသော (စျာန် ဝိပဿနာ မဂ် ဖိုလ်) တရားထူးကို၊ သစ္ဆိကိရိယာယ=မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ၊ ဝီရိယံ=(ကာယိက စေတသိက)ဝီရိယကို၊

"ဗဟုလာယ ဗာဟုလ္လာယ (ဗဟုလဘာဝါယ) ပဋိပန္နာ ဗာဟုလိကာ"ဟူ၍ ပဋိပန္နတဒ္ဓိတ် ဝိဂြိုဟ်ပြုလျှင် အဌကထာအဖွင့်နှင့် တထပ်တည်း တူညီသည်ဟု ယူဆပါ၏။

သာထလိကာပုဒ် အဖွင့်ဝါကျများ၌ (၁) သာသနံ သိထိလံ ဂဏှန္တီတိ သာထလိကာ (အဌကထာဖွင့်)။ သိက္ခာယ အာဒရဂါရဝါဘာဝတော သိထိလံ အဒဠှံ ဂဏှန္တီတိ သာထလိကာတိ ဝုတ္တံ၊ သိထိလန္တိစ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော။ (၂) သိထိလသဒ္ဒေန ဝါ သမာနတ္ထသ သထလသဒ္ဒသ ဝသေန သာထလိကာတိ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတမ္ဘော (ဋီကာဖွင့်)။ ဤသို့ ရှေးဦးစွာ (၁) (၂) ဝါကျနှစ်မျိုး ခွဲရာ၏။ ထိုနှစ်မျိုးတွင်–

(၂)၌ သိထိလသဒ္ဒေန ဝါ"ဟု ဝါသဒ္ဒါဖြင့် ပြထားသောကြောင့် သာထလိကာပုဒ် ရှင်းပြုပုံနှစ်မျိုးဟု သိသာ၏။ ထို့ကြောင့် (၁) အဖွင့်ဝါကျအလို သိထိလပုဒ် ဏိကပစ္စည်း၊ သိဒ္ဓ ဣကို အပြု၊ ထိအက္ခိုလည်း အာဝုဒ္ဓိပြု၊ ထိ၌ ဣကို အပြုခြင်းဖြင့် သာထလိကာဟု ရှင်းပြီးစေသင့်၏။ (၂) အဖွင့်ဝါကျ အလို သိထိလသဒ္ဒါနှင့် အနက်တူဖြစ်သော သထလသဒ္ဒါဟု ဋီကာ ဆိုထား သောကြောင့် သထလပုဒ် ဏိကပစ္စည်း၊ သဒ္ဒ အကို အာဝုဒ္ဓိပြု၍ သာထလိကာဟု ရှင်းပြီးစေရမည်မှာ သိသာထင်ရှားပါ၏။ သိထိလ=သထလ–လျှော့ရဲစွာ+ ဏိက=ဆွဲကိုင်သောသူ။

နဲ့ အာရဘန္တီ=အားမထုတ်ကုန်၊ တေသံ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ဆရာရဟန်းတို့၏၊ ပစ္ဆိမာ=နောက်၌ ဖြစ်သော၊ ဇနတာ=တပည့်အပေါင်းသည်၊ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ=မိမိတို့ တွေ့မြင်ထားအပ်သော ဆရာ့အကျင့် အပြုအမူကို အတုလိုက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ =ရောက်၏၊ သာပိ(ဇနတာ)=ထိုနောင်လာနောက်သား တပည့်အပေါင်းသည် လည်း၊ ဗာဟုလိကာ=ပစ္စည်း ပရိက္ခရာကို များပြားစွာ ခံယူသည်။ [ကေဝုစ်အနက် ပြောင်းဆို] ။ပ။ နိက္ခိတ္တဝုရာ=ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ နဲ့ အာရဘတိ= အားမထုတ် ။ပ။ နဲ့ ဗာဟုလိကာ=ပစ္စည်း ပရိက္ခရာကို များပြားစွာ ခံယူသူ မဟုတ်ကုန်သည်၊ နဲ့ သာထလိကာ=သိက္ခာသုံးဖြာ သာသနာကို မခိုင်မမြဲ လျှော့ရဲစွာ ဆွဲကိုင်ဖြည့်ကျင့်သူ မဟုတ်ကုန်သည် ။ပ။ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ=ထားကုန်သည် ။ပ။ အာရဘန္တီ=အားထုတ်ကုန်၏ ။ပ။ သာပိ(ဇနတာ)=လည်း၊ နဲ့ ဗာဟုလိကာ= မဟုတ်သည် ။ပ။ နိက္ခိတ္တဝုရာ=ရှိသည် ။ပ။ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ=ထားသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

၄၆။ အနရိယာ=အရိယာမဟုတ် ပုထုဇဉ်ဖြစ်သော၊ ပရိသာစ= လည်းကောင်း၊ အရိယာ=အရိယသာဝကဖြစ်သော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်း တည်း။ပ။ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဣဒံ=ဤတရားမှတပါးသော တောဘူမက ခန္ဓာ ငါးပါးသည်သာ၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခသစ္စာမည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဒုက္ခသစ္စံ =ဒုက္ခ သစ္စာအားလုံးကို) ယထာဘူတံ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ နပ္ပဇာနန္တိ=ထိုးထွင်းမ၍ကုန်၊ အယံ=ဤတရားသည်သာ၊ ဒုက္ခသမုဒယော=ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာ မည်၏၊ ဣတိ=သို့၊ (တဏှာ=ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သော တဏှာကို) ယထာဘူတံ =စွာ၊ နပ္ပဇာနန္တိ=ကုန်၊ အယံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓော=ဒုက္ခ၏ ချုပ်ကြောင်း နိရောဓသစ္စာမည်၏၊ ဝါ=ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာမည်၏၊ ဣတိ=သို့၊ (နိဗ္ဗာန်=ဒုက္ခနှင့် သမုဒယတို့ မဖြစ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်ကို)။ပ။ အယံ =ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ=ဒုက္ခ၏ ချုပ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာမည်၏။ ဣတိ=သို့ (အရိယမဂ္ဂံ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကို) ယထာဘူတံ=စွာ၊ နပ္ပဇာနန္တိ=ကုန်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပရိသတ်ကို၊ (ဤသစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းမသိသော ပရိသတ်ကို)။ပ။ ယထာဘူတံ=စွာ၊ ပဇာနန္တိ=ထိုးထွင်း၍ သိကုန်၏။ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဖြင့် သိ ကုန်၏) [ပဇာနန္တိပုဒ်တို့ကို ဤသို့ချည်းဆို]

၄၇။ ပရိသာကသဏ္ဌာစ=(အဆီအနှစ်မပါ) အမှိုက်သရိုက်သာ ဖြစ်သော ပရိသတ်လည်းကောင်း။ [ကသဋ-အမှိုက်သရိုက်] ပရိသာမဏ္ဍာစ= (အဆီအနှစ်

ပြည့်တင်း) ကြည်လင်သန့်ရှင်းသော ပရိသတ်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ဆန္ဒာ =ချစ်ခင်ခြင်းကြောင့်၊ အဂတိ=မလိုက်ပါထိုက်သော အရာသို့၊ ဝါ=မပြုလုပ် ထိုက်သောအရာကို၊ ဂစ္ဆန္တိ=လိုက်ပါကုန်၏။ ဝါ=ပြုလုပ်ကုန်၏၊ [ဆန္ဒာ+ အဂတိ ။ ဤသုတ်နှင့် စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် ၁၇–သုတ် ၌, ဋီကာ့အဖွင့်နှင့်အညီ ဆန္ဒာ၌ ပဋိမိဂိဘတ်သည် ဟိတ်အနက်ကိုလည်းကောင်း, အဂတိ၌ တိပစ္စည်း သည် ကံအနက်ကိုလည်းကောင်း ဟောစ၏။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာမျိုး၌ ဆန္ဒာ ဂတိပုဒ်သည် သမာသ်မဟုတ်၊ ဝါကျသာတည်း၊ ဆန္ဒာကို ဂစ္ဆန္တိ၌ စပ်ပါ] ဒေါသာ=စိတ်ဆိုးမုန်းတီးခြင်းကြောင့်၊ အဂတိ=သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဂစ္ဆန္တိ=၏၊ မောဟာ =မသိနားမလည်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဘယာ=ကြောက်ခြင်းကြောင့် ။ပ။ အယံ = ဤပရိသတ်ကို၊ (ဤအဂတိလိုက်စားသော ရဟန်းပရိသတ်ကို) ပရိသာကသဏ္ဌော =ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ ။ပ။ နဂစ္ဆန္တိ=မလိုက်ပါကုန်၊ ဝါ=မပြုလုပ်ကုန် ။ပ။ အယံ= ဤ (အဂတိမလိုက်စားသော) ပရိသတ်ကို၊ ပရိသာမဏ္ဍော=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒ္ဝိန္နံ=ကုန်သော၊ ဣမာသံ ပရိသာနံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) ပရိသာမဏ္ဍော=အကြင် (အဆိအနစ်ပြည့်တင်း) ကြည်လင်သန့်ရှင်းသော ပရိသတ်သည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသော ပရိသာမဏ္ဍော)=သည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ) =တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ)

၄၈။ သြဏ္ဏာစိတဝိနီတာ[1]=ခက်ခဲသဖြင့် ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ နော ပဋိပုဗ္ဗာဝိနီတာ=မမေးမြန်းမူ၍ ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်

၁။ သြဏ္ဏာစိတဝိနီတာ။ ။ သမ္ဘောဟဝိနောဒနီ၊ အဋ္ဌကထာ (၄ဖြင့်) စသည်၌ "ဥ+ကစဓာတ်"ဖြင့် ဥက္ခိပိတ္တာ ကာစနာ ဥဏ္ဏာစနာ=မြှောက်ပင့် ပြောဆိုခြင်းဟု ဖွင့်၏။ ဤ၌ကား သြဏ္ဏာစိတပုဒ်ကို "အဝ+ကစ= ဒီတ္တိယံ+ စုရာဒိဏော+တ"ဟု ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲ၊ အဝဥပသာရ ဓာတုဏ္ဍဟာဓက၊ ဌင်းကို သြပြု၊ တိကနိပါတ်စာပိုဒ်–၁၃၅–သုတ်၌မူ"ဥဏ္ဏာစိတ"ဟု ရှိ၏။ အဝကို သြ၏ဝိပရိတ် ဥပြုပါ။ သြဏ္ဏာစိတာ=ဉာဏ်မပွင့်လင်းစေအပ်ဘဲ၊ ဝိနီတာ= ဆုံးမအပ်သော ပရိသတ် (ဉာဏ်ပွင့်လင်းအောင် ဟောပြောဆုံးမခြင်းငှာ မလွယ် ကူသော ပရိသတ်)ဟု သဒ္ဒတ္ထ ကြံရာ၏။ သို့သော် ထိုသဒ္ဒတ္ထမှာ အဓိပ္ပာယ် ကောက်ကွေ့၍ အကျိုးမများလှသဖြင့် ၌, ဋီကာတို့၌ "သြဏ္ဏာစိတဝိနီတာတိ ဒုဒ္ဒိနီတာ" ဟုလည်းကောင်း, ဒုကွေ့နေ ဝိနီတပရိသာ ဟုလည်းကောင်း အဓိပ္ပာယ်သက်သက်သာ ဖွင့်ပြသည် ဖြစ်ရာ၏။ သို့မဟုတ် သြဏ္ဏာစိတပုဒ်သည်

လည်းကောင်း။ ပဋိပုဗ္ဗာဝိနိတာ=မေးမြန်း၍ ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ နော သြက္ကာစိတဝိနိတာ=ခက်ခဲသဖြင့် ဆုံးမဟောပြောအပ်သည် မဟုတ်သော၊ ပရိသာ=လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သြက္ကာစိတဝိနိတာ=သော၊ နော ပဋိပုဗ္ဗာဝိနိတာ=သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်ဟူသည်၊ ကတမာစ=အဘယ်နည်း။ ပ။ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ [နု သုသ္မူသန္တိ စသည်၌စပ်] တထာဂတဘာသိတာ=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်သော၊ ဂန္ဓိရာ=(သလ္လသုတ်ကဲ့သို့) ပါဠိအားဖြင့် ခက်ခဲ နက်နဲကုန်သော၊ ဂမ္ဘီရတ္ထာ=(မဟာဝေဒလ္လသုတ်ကဲ့သို့) ခက်ခဲနက်နဲသော အနက်အဓိပ္ပာယ် ရှိကုန်သော၊ လောကုတ္တရာ[1]=လောကကို လွန်မြောက်သော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရား ပါရှိကုန်သော၊ ဝါ=လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးကို ဖော်ပြကုန်သော၊ သုညတာပဋိသံယုတ္တာ =သတ္တဝါကောင်, အတ္တကောင်မှ ဆိတ်သုဉ်းသော ခန္ဓာအာယတနစသော တရားသဘောသက်သက် နှင့်သာ စပ်ဆိုင်ကုန်သော၊ ယေ တေ သုတ္တန္တာ=အကြင် သုတ္တန်တရားတော်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေသု=ထိုဘုရားဟော သုတ္တန်တရားတော်တို့ကို၊ ဘည္ဒမာနေသု=ဟောကြားအပ်ကုန်လတော်၊ နု သုသ္မူသန္တိ=မနာယူလိုကြကုန်၊ သောတံ=နားကို၊ နု သြဒဟန္တိ=စိုက်၍မထောင်ကြကုန်၊ အညာ(အညာယ)=သိခြင်းငှာ၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ နု ဥပဋ္ဌပေန္တိ=(တရား အာရုံ၌) စွဲကပ်မတည်နေ စေကြကုန်၊ စ=ဤမျှမကသေး၊ တေ ဓမ္မေ=ထိုဘုရားဟောတရားတော်တို့ကို၊ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ (ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗေ)=သင်ယူထိုက်ကုန် ၏ဟူ၍၊ ပရိယာပုဏိတဗ္ဗံ (ပရိယာပုဏိတဗ္ဗေ) =ရွတ်အံမှတ်သား နှုတ်တက် ဆောင်ထားထိုက်ကုန်၏ဟူ၍၊ နု မညန္တိ=မမှတ်ထင်ကြကုန်၊ [တေ ဓမ္မေနှင့် အရတူသောကြောင့် ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗေ စသည်ဖြင့် ပုလ္လိင်ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ဆိုသင့်လျက် လိင်ဝစနဝိပလ္လာသ နည်းအားဖြင့် နပုလ္လိင်ဧကဝုစ်သို့ ပြောင်း၍ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ စသည်ဖြင့် ဆိုသည်]

ဒုသဒ္ဒါ, ဒုက္ခသဒ္ဒါတို့နှင့် အနက်တူ အနိမ္မနပါဠိပဒါကပုဒ်သော်လည်း ဖြစ်ရာ၏။ သို့ဖြစ်လျှင် သြက္ကာစိတေန ဒုက္ခေန ဝိနိတာ ဟုဝစနတ္ထပြုပါ။

[1] လောကုတ္တရာ ။ ။ လောက် ဥတ္တရတိတိ, လောကုတ္တရော=လောကကို ကျော်လွှားလွန်မြောက်သော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရား။ လောကုတ္တရော ဧတော သံ အတ္ထိတိ လောကုတ္တရာ=ထိုမဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရားဟူသော အနက်အဓိပ္ပာယ် ပါရှိသော သုတ္တန်တရားများ။

ပန=ထိုရဟန်းတို့ နာယူသင်ကြားလိုသော သုတ္တန်များကား၊ ကဝိတာ=ကဗျာပညာရှိ၏ အမှုလုပ်ငန်း လက်စွမ်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ကဗျာပညာရှိတို့ ဖွဲ့.ကုံးစီရင်အပ်ကုန်သော။ [ကဝိနော ကမ္မံ ကဝိတာ။ ကမ္မအနက်၌ တာ ပစ္စည်းသက်] ကာဝေယျာ=ကဗျာပညာရှိတို့ ဖွဲ့.ဆိုအပ်ကုန်သော၊ [ကဝိ+ဏေယျ။ ကဝိဟိ ဝုတ္တာ ကာဝေယျာ] စိတ္တကွရာ=ဆန်းကြယ်သော အကွရာရှိကုန်သော၊ စိတ္တဗျဉ္ဇနာ=ဆန်းကြယ်သော ဗျည်းရှိကုန်သော၊ ဗာဟိရကာ=သာသနာတော်မှ အပြင်အပ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ သာဝကဘာသိတာ=(မြတ်စွာဘုရားမှ တခြားသော) ထိုထိုဆရာသမားတို့၏ တပည့်များ ပေါကြားအပ်ကုန်သော၊ ယေ ဧတ သုတ္တန္တာ=အကြင်သုတ္တန်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)တေသု=ထိုသုတ္တန်တို့ကို၊ ဘည်မာဇနသု=သော်၊ သုဿူသန္တိ= နာယူလိုကြကုန်၏ ။ပ။ ဥပဋ္ဌပေန္တိ= (တရားအာရုံ၌) စွဲကပ်တည်နေစေကြကုန်၏၊ တေ ဓမ္မေ=(သာဝကဘာသိတ ဖြစ်သော) ထိုသုတ္တန် တရားတို့ကို ။ပ။ မညန္တိ=မှတ်ထင်ကုန်၏၊ စ=ထိုသို့ မှတ်ထင်ကြကုန်သော်လည်း၊တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ တံ ဓမ္မံ=(သာဝကဘာသိတ ဖြစ်သော) ထိုသုတ္တန် တရားကို၊ ပရိယာပုဏိတ္မာ=ရွတ်အံမှတ်သားကြပြီး၍၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ (ဟောပြောသူ,နာယူသူအချင်းချင်း) နစေဝ ပဋိပုစ္ဆန္တိ ၁= မေးလည်းမမေးကြကုန်။

၁။ နစေဝ ပဋိပုစ္ဆန္တိ ။ ။ ပဋိပုစ္ဆန္တိ၏ ကံပုဒ်ကို (အဋ္ဌကထာမှယူ၍) ထည့်ပေးလိုလျှင်–"အညမညံ=ချင်း၊ တသ ဓမ္မသ=ထိုသုတ္တန်တရား၏ [တံ ဓမ္မံကိုပင် ဝိဘတ်ပြင်၍ တဖန်ထပ် အနက်ဆိုသည်] အတ္ထံ ဝါ=အနက် အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း၊ အနုသန္ဓိံ ဝါ=စပ်လျှဉ်းလာပုံကိုလည်းကောင်း၊ [မည်သည့်အကြောင်းနှင့် စပ်လျှဉ်း၍ ဤတရားကို ဟောပါသနည်း၊ တဦးဦးက မေးမြန်း၍လော၊ သို့မဟုတ် တရားနာသူ တဦးဦး၏ အတွင်းခံစိတ်သဘော အရှာသယကြောင့်လော စသည်ဖြင့် တရားဒေသနာ စပ်လျှဉ်းလာပုံတည်း] ဝါ=ရှေ့နောက် အဓိပ္ပာယ်နှစ်ရပ် အဆက်အစပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပုဗ္ဗာပရံ ဝါ =ရှေ့နောက် စကားနှစ်ရပ် နီးနောတိုက်ဆိုင်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ နစေဝ ပဋိပုစ္ဆန္တိ=ကုန်"ဟု အနက်ဆိုပါ။ ပုရိမသ အတ္ထသ ပန္ဓိမေန အတ္ထေန အနုသန္ဓာနံ အနုသန္ဓိ ။ပ။ တံတံဒေသနာနံ ပန ပုဗ္ဗာပရသ်သန္ဓနံ ပုဗ္ဗာပရံ။ ,မူလပဏ္ဏာသဋီကာ၊၃–၁၈၈။

ဣဒံ[1]=ဤသဒ္ဒါကို။ ကထံ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ဝါ=အဘယ်သို့သော အနက်ဖြင့်၊ (ရောပေတဗ္ဗံ=စိတ်နှလုံးသို့ ရောက်စေရပါမည်နည်း၊ ဝါ=စိတ်၌မှတ်သားထားရပါမည်နည်း) ဣမသ္မာ=ဤဟောပြောအပ်သော တရား၏၊ ဝါ=ဤဟောပြောအပ်သော သဒ္ဒါ၏၊ အတ္ထော=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကား၊ ဝါ=အနက်အဓိပ္ပာယ်, အနုသန္ဓေ, ပုဗ္ဗာပရကား။ ကော=အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ မေးမြန်းခြင်းငှာ၊ နု စ ပဋိဝိစရန္တိ=(နားလည်သူရှိရာ) အရပ်တပါးသို့လည်း မသွားကြကုန်၊ တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ အဝိဝဋ္ဋေ=အကျယ်တဝင့် မဖွင့်အပ်သေးသော တရားကိုလည်း၊ ဝါ=ကွယ်ဝှက်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း၊ နု ဝိဝရန္တိ=အကျယ်တဝင့် မဖွင့်ပြကုန်၊ အနုတ္တာနိကတဋ္ဌ=(ပုဒ်အကွရာအနေအားဖြင့်) ပေါ်လွင်အောင် မပြုအပ်သေးသော တရားကိုလည်း၊ နု ဥတ္တာနီကရောန္တိ=ပေါ်လွင်အောင်မပြုကုန်။ အနေကဝိဟိတေသု=များသောအပြားရှိကုန်သော၊ ကခ်ါဌာနိယေသု[2]=ယုံမှားတွေဝေခြင်း၏ တည်ရာ

---

[1]။ ဣဒံ ကထံ ။ ။ "ဣဒံ ကထန္တိ ဣဒံ ဗျဉ္ဇနံ ကထံ ရောပေတဗ္ဗံ" ဟူသော အဋ္ဌကထာကို "ကေန ပကာရေန နိက္ခိပိတဗ္ဗံ"ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ စာပိုဒ် ၁၂၂သုတ်၌ နိက္ခိပတိတိ နိဒဟတိဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် တိုက်ဆိုင်၍ "ရောပေတဗ္ဗံ"၌ ရောပနဟူသည် နိတ္ထိပန, နိဒဟန (မည်သည့်အနက်ကို ဟောသောသဒ္ဒါဖြစ်သည်ဟု စိတ်နှလုံး၌ သိမ်းဆည်းမှတ်သားထားခြင်း)ကို ဆိုလိုသည်ဟု စဉ်းစားမိ၏။ ဇကာဒသကနိပါတ် အင်္ဂုတ္တိရဋီကာ စာပိုဒ်(၁၇) ဂေါပါလကသုတ်အဖွင့် (နာ ၃၆၇)၌ကား– "(ဣဒံ ဘန္တေ) ဗျဉ္ဇနံ ကထံ ရောပေတဗ္ဗန္တိ ဘန္တေ ဣဒံ ဗျဉ္ဇနံ အယံ သဒ္ဒေါ ကထံ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ ရောပေတဗ္ဗော၊ ကေန ပကာရေန ဣမသ္မိံ အတ္ထသ္မိံ ဝါ စကော ဇာတော" ဟူ၍ ပေါ်လွင်စွာ ဖွင့်ထား၏။ ထိုအဖွင့်အလို "ဣဒံ=ဤသဒ္ဒါကို၊ ကထံ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ရောပေတဗ္ဗံ=ဤအနက်၌ တက်ရောက်စေရပါသနည်း၊ ဝါ=ဤ အနက်ကို ဟောစေရပါသနည်း"ဟု သော်လည်းကောင်း (သို့မဟုတ် ရောပေတဗ္ဗံ–ဟူသော ပါဌသေသမထည်တဲ) "ဣဒံ=ဤသဒ္ဒါသည်၊ ကထံ=အဘယ် သို့ပါနည်း၊ ဝါ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့် ဤအနက်ကို ဟောရပါ သနည်း"ဟု သော်လည်းကောင်း အနက်ပြန်ဆိုရာ၏။

[2]။ **ကခ်ါဌာနိယေသု ဓမ္မေသု ။** ။ ကခ်ါဌာနိယေသု ဓမ္မေသု သံသယုပ္ပတ္တိယာ ဟေတူသု ဂဏ္ဌိဋ္ဌာနဘူတေသု ပါဠိပဒေသု။ ဆဋ္ဌနိပါတ် စာပိုဒ် (၅၁) အာနန္ဒသုတ်အဖွင့် ဋီကာ (နာ–၁၁၆)။

အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသုစ=ခက်ဆစ်ခက်ရာပါဠိပုဒ်တို့၌လည်း၊ ကံ၏=ယုံမှားတွေးခြင်းကို၊ နပ္ပဋိဝိနောဒေန္တိ=မပယ်ဖျောက်နိုင်ကုန်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယं=ဤပရိသတ်ကို၊ (ခက်ခဲနက်နဲခြင်း စသောဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော ဘုရားတရားတော်ကို မနာယူဘဲ ဗာဟိရက သာဝကဘာသိတ တရားကိုသာ နာယူသော ဤရဟန်းပရိသတ်ကို) သြက္ကာစိတဝိနီတာ=သော၊ နော ပဋိပုစ္ဆာဝိနီတာ=သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ပဋိပုစ္ဆာဝိနီတာ=သော၊ နော သြက္ကာစိတဝိနီတာ=သော၊ ယဒိဒံ ပရိသာ=သည် (အတ္တိ) ၏တံ (သော ပရိသာ)=ဤပရိသတ်သည် ။ပ။

၄၉။ အာမိသဂရု=(ဆွမ်း၊ သက်နှံ်းစသော) ပစ္စည်းအာမိသဟူသော အလေးဂရုပြုထိုက်သော အရာရှိသော၊ ဝါ=ပစ္စည်းအာမိသကို အလေးပြု ဂရုစိုက်သော၊ နော သဒ္ဓမ္မဂရု=လောကုတ္တရာကိုးပါး သူတော်ကောင်းတရားဟူသော အလေးဂရုပြုထိုက်သော အရာရှိသည် မဟုတ်လော၊ ဝါ=လောကုတ္တရာကိုးပါး သူတော်ကောင်းတရားကို အလေးမပြု ဂရုမစိုက်သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်လည်းကောင်း ။ပ။ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ သြဒါတဝသနာနံ=အဖြူရောင်အဝတ်ကို ဝတ်ဆင်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဂိဟီနံ=လူတို့၏၊ သမ္ပုခါ=ရှေ့မှောက်၌၊ အညမညဿ=အချင်းချင်း၏၊ ဝဏ္ဏံ=ဂုဏ်ကို၊ ဘာသန္တီ=ပြောဆိုကြကုန်၏၊ (ကိန္တီ= အဘယ်သို့၊ ဘာသန္တီ=နည်းဟူမူ) အသုကော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်၊ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော ̊= ဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တရဟန္တာတည်း၊ ဝါ=အရှုပ

၁။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော ။ ။ "ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော= နှစ်ပါးသော အဖို့တို့ဖြင့် နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှ လွတ်မြောက်သော ရဟန္တာ"ဟု ဥဘတောဘာဂပုဒ်ကို အာဝုတ္တိနည်းအားဖြင့် နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ အနက်ဆိုသည်။ အရှုပသမာပတ်ဖြင့် ရူပ်၌တပ်မက်သော တဏှာကို ပယ်ခွာခြင်းအားဖြင့် ရူပကာယမှ လွတ်မြောက်၏။ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ကိလေသာ အားလုံးကို အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်လိုက်ခြင်းဖြင့် ကိလေသာဟူသော နာမကာယ (နာမ်တရား အပေါင်း)မှ လွတ်မြောက်၏ဟု ဆိုလို၏။ ထိုဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် အရေအတွက်မှာ–

(က) အရှုပသမာပတ်လေးမျိုးတို့တွင် တမျိုးမျိုး ဝင်စားရာမှထ၍ သခ်ါရတရားတို့ကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟူ၍ ရှုဆင်ခြင်သဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်လေးဦးနှင့် (ခ) နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားရာမှထ၍ ထို

သမာပတ်နှင့် အရဟတ္တမဂ်တည်းဟူသော နှစ်ပါးသော အဖို့တို့ဖြင့် ရူပကာယ, နာမကာယ ဟူသော နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှ လွတ်မြောက်သော ရဟန္တာပါတည်း၊ အသုကော =ထိုရဟန်းသည်၊ ပညာဝိမုတ္တော= ပညာဝိမုတ္တ ရဟန္တာပါတည်း၊ ဝါ=အရူပ သမာပတ်မပါ, အရဟတ္တမဂ်ပညာဖြင့်သာ ကိလေသာဟူသော နာမကာယ အားလုံးမှ လွတ်မြောက်သော ရဟန္တာပါတည်း။

📖 အသုကော=သည်၊ ကာယသက္ခိ[1]=နာမကာယဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း၊ (အရူပါဝစရစျာန်ဖဿကို တွေ့ထိရှိပြီးနောက် ကာလမခြားဘဲပင် အလယ်မဂ်ဖိုလ် ခြောက်ပါးဟူသော နာမကာယဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း)။ပ။ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော[2]=သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အမြင်၏ အခြားမဲ့၌ အလယ်မဂ်ဖိုလ် ခြောက်ပါးသို့ရောက်သော

အတူ ရှေးဆင်ခြင်သဖြင့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်မှ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တဦးဟု (သမာပတ်ငါးမျိုးရှိသည့် အလျောက်) ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် ငါးဦး ရှိသည်။ ပညာဝိမုတ္တရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်လည်း (က)သုက္ခ ဝိပဿက ရဟန္တာတဦးနှင့် (ခ) ရူပစျာန်လေးပါးတို့တွင် တပါးပါး ဝင်စား ရာမှထ၍ အနိစ္စစသည် ရှုကာ ရဟန္တာဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လေးဦးအားဖြင့် ငါးဦးပင် ရှိသည်။ ဤဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တနှင့် စပ်၍ နောက်ထပ်ရေးသင့်သမျှ အားလုံးကို သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၄)ပုဂ္ဂလသုတ်နှင့် နဝကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၅) ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တသုတ်တို့၌ ကျယ်ဝန်းစွာ ရေးသားထားပါသည်။

၁။ **ကာယသက္ခိ** ။ ။ ကာယ=နာမကာယဖြင့်+သက္ခိ=မျက်မှောက်ပြုသူ။ သောတာပတ္တိဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်မှစ၍ အရဟတ္တမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်အောင် ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ် ခြောက်ယောက်ဖြစ်၏။ ထိုပြင် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ၌ကဲ့သို့ အရူပသမာပတ် တမျိုးမျိုးမှလည်းကောင်း၊ နိရောဓသမာပတ်မှလည်းကောင်း ထ၍ သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့ ရောက်သည့်အနေဖြင့် ရေတွက်လျှင်ကား ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ် ငါးယောက်ဖြစ်၏။ သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် ၁၄ သုတ်၌လည်းကြည့်။

၂။ **ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော**။ ။ဒိဋ္ဌသ အန္တော အနန္တရော ဒိဋ္ဌန္တော၊ ဒိဋ္ဌန္တံ ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော။ အန္တ ပုဒ်ကျေ၏။ ဋ္ဌ မှ အကို ဣပြု၊ သို့သော် သိဟိုဠ်မှ အတိုင်း ဋ္ဌ၌ အသရဖြင့် ဒိဋ္ဌပ္ပတ္တော ဟုလည်း ရှိနိုင်သည်ပင်။ ဒိဋ္ဌန္တံ= သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အမြင်၏ အဆုံး (အခြားမဲ့) ကာလ၌၊ ပတ္တော= အလယ်မဂ်ဖိုလ် ခြောက်ပါးသို့ ရောက်သောသူ။

သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း၊ ဝါ=သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုမြင်ပြီးသည် အဖြစ်ကြောင့် အလယ်မဂ်ဖိုလ် ခြောက်ပါးဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း ။ပ။ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော=(အားလုံးစုံ အကုန်အစင် လွတ်

(တနည်း) ဒိဋ္ဌတ္တာ ပတ္တော ဒိဋ္ဌိပတ္တော၊ အလယ်ဌ ဟ္တပစ္စည်းကျေ၏။ ဒိဋ္ဌသိတ္တံ ပတ္တော–ဟူသော သဒ္ဒနိတိ (၁၁၇၅) သုတ်ဌကား ဒိဋ္ဌာ (မြင်ပြီး၍)ဟု ဒိသွာကဲ့သို့ တွာပစ္စယန္တ ပုဒ်ကြဲ၍ ဌာမှ အာကို ဣပြုသည်။ ဒိဋ္ဌတ္တာ=သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မြင်ပြီးသည် အဖြစ်ကြောင့်၊ ပတ္တော=အလယ်မဂ်ဖိုလ် ခြောက်ပါးဖြင့် နိဗ္ဗာန် ရောက်သောသူ။ ပုဂ္ဂလပညတ် မူလဋီကာ (၃၆)ဌ ပါဠိမူကွဲတမျိုးပြု၍ ဖွင့်ထားသည့်အလျောက် ဤသုတ်ဋီကာဌ ထိုမူကွဲအပါအဝင် ဝစနတ္ထနှစ်မျိုး ဖွင့်ပြ၏။

ဒီ,ပါထိကဝဂ်ဋီကာ (၇၃)စသော များစွာသော ဋီကာတို့ဌ ဒိဋ္ဌတ္တာ ပတ္တောတိပိ ပါဌော်ဟု တည်ကြည်တည်ကြည်: ရှိကြသော်လည်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ဒု(၄၆၇)ဌကား "ဒိဋ္ဌိယာ ပတ္တော"တိ ဝါ ပါဌော်ဟု ရှိ၏။ ထိုသို့ပင် စာမူ မတူသော်လည်း "စတုသစ္စဒဿနသင်္ခါတာယ ဒိဋ္ဌိယာ နိရောဓံ ပတ္တောတိ အတ္ထော (နိရောဓသ ပတ္တတံ ဒဿေတိ)ဟု အနက်ဖွင့်ပုံကား တူညီကြပေ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ အတိုင်း မူရင်းပါဌ် ဖြစ်ဟန် ရှိ၏။ သို့သော် ဤပါဠိတော်ဌကား ဤသုတ်ဋီကာ အဖွင့်နှင့် "ဒိဋ္ဌတ္တာ ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပတ္တောတိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂကွဏော သမ္ပယုတ္တေန ပညာ်ဒ္ဓိယေန ပဌမံ နိဗ္ဗာနသ ဒိဋ္ဌတ္တာ ပတ္တာ သောတာပတ္တိဖလာဒိဝသေန နိဗ္ဗာနံ ပတ္တောတိ ဒိဋ္ဌိပတ္တော"ဟူသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ဌ၊ ဒု၊ ၁၆၂–အဖွင့်သို့လိုက်၍ အနက်ပြန်ဆိုထားပါသည်။

ကာယသက္ခီနှင့် ဒိဋ္ဌိပတ္တပုဂ္ဂိုလ်အရေအတွက် ။ ။ ကာယသက္ခီပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ပင် ဤဒိဋ္ဌိပတ္တနှင့် သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် အရေအတွက်မှာ သောတာပတ္တိဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ်မှ အရဟတ္တမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်အထိ ခြောက်ယောက်စီပင်တည်း၊ ကာယသက္ခီပုဂ္ဂိုလ်သည် သမာပတ်ရှစ်ပါးလုံးရ၏။ ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား အရူပသမာပတ်ကို မရကြ၊ ထို့ကြောင့် (က) သုက္ခဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်နှင့် (ခ) ရူပဈာန်လေးမျိုးတို့တွင် တမျိုးမျိုးမှ ထ၍ အလယ်သေက္ခ (၆)ဦးအဖြစ်သို့ ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်လေးဦးဟု ဒိဋ္ဌိပတ္တပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့ နောက်ထပ်ငါးမျိုးစီရှိကြောင်းကိုလည်း သိပါ၊ ဤနေရာဌ် အဂုံတ္တိရ်ဋီကာ၊ တ၊ ၁၅၂–ဌ် စတူဟိ အရူပဈာနေဟိ ဟု "အ"ဖိုလျက် ပါဌ်ဗျက်၏။ ဤသုတ်ဌနှင့် ပုဂ္ဂလပညတ်ဌ (၄၄)စသည်တို့ ပုဂ္ဂိုလ်ခွဲခြားပုံနှင့် မဏ္ဍိမပဏ္ဏာသ(ဂ)တို့ကို တိုက်ဆိုင်ကြည့်လျှင် သိသာပါသည်။

မြောက်သည် မဟုတ်သေးဘဲ) သဒ္ဓါတရားသက်သက်ဖြင့်သာ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တည်း [သဒ္ဓါယ သဒ္ဓါမတ္တေန ကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တော သဒ္ဓါဝိမုတ္တော] ဝါ=သဒ္ဓါတရားဖြင့် နိဗ္ဗာန်၌ ကောင်းစွာ သက်ဝင်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း၊ [သဒ္ဓါယ ဝိမုတ္တော အဓိမုတ္တော သဒ္ဓါဝိမုတ္တော]

။ပ။ ဓမ္မာနုသာရီ=(ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနအနေအားဖြင့်ဖြစ်သော) ပဌမမဂ်ပညာတရားသို့ အစဉ်လိုက်သော သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း၊ [ပဌမမဂ္ဂပညာသင်္ခါတ် ဓမ္မံ အနုသရတိ အနုဂစ္ဆတိတိ ဓမ္မာနုသာရီ] ဝါ= ပညာကို ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနထားလျက် အရိယမဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသော သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း ။ပ။ သဒ္ဓါနုသာရီ= (ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနအနေအားဖြင့် ဖြစ်သော) သဒ္ဓါသို့ အစဉ်လိုက်သော သောတာပတ္တိမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း၊ ဝါ=သဒ္ဓါကို ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနထားလျက် အရိယမဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသော သောတာပတ္တိမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။ အသုကောဿ= ထိုရဟန်းသည်၊ သီလဝါ=သီလရှိ၏၊ ကလ္လာဏဓမ္မော=ကောင်းသော သဘောရှိ၏၊ အသုကောဿ=သည်၊ ဒုဿီလော=သီလမရှိ၊ ပါပဓမ္မော=ယုတ်မာသော သဘောရှိ၏၊ ဣတိ=ဤသို့ (ဘာသန္တိ=ကုန်၏) တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ တေန=ထိုသို့ ပြောဆိုခြင်းကြောင့်၊ လာဘံ=ပစ္စည်းလာဘ်ကို၊ လဘန္တိ=ရကြကုန်၏။

တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ တံ လာဘံ=ထိုပစ္စည်းလာဘ်ကို၊ လဘိတ္တာ =ရကြ၍၊ ဂဏိတာ=တဏှာသည် ချုပ်နှောင်အပ်ကုန်လျက်။ ဝါ=တဏှာ၏ ချုပ်နှောင်မှုကို ခံကြရကုန်လျက်၊ မုဇ္ဈိတာ=တဏှာဖြင့် တွေဝေမှေးမြောနေကြကုန် လျက်၊ အဇ္ဈောပန္နာ[1] = တဏှာသည် အလွန်အကဲ ဖိစီးလွှမ်းမိုးအပ်ကုန်လျက်၊

---

[1] အဇ္ဈောပန္နာ။ ။ အဇ္ဈောပန္န=အဓိ+ဩပန္န။ အဓိ (အဓိဘဝိတ္တာ) =လွန်ကဲစွာဖြစ်၍ + ဩပန္န (အဝ+ပဒ+တ)=ဖိစီးလွှမ်းမိုးခံရသူ။ တိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၂၄) နှင့် စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် (၂၈) သုတ်တို့၌လည်းဖွင့်၏။ မဇ္ဈိမ ပဏ္ဏာသ၊ နှာ၊ ၃၅ ၌ "အဇ္ဈာပန္န(အဓိအာပန္န)"ဟုလည်း တွေ့ရ၏။ သာဓာတ် (သောဓာတ်) ဖြင့် အဇ္ဈောသာန (အဇ္ဈောသိတ) ဟူသောပါဠိသည် အဇ္ဈောသာယ ဂိလိတ္တာ ပရိနိဋ္ဌာပေတ္တာ ဌိတာ–ဟူသော အဖွင့်နှင့် လျော်၏။ တဖန် "အဓိ+ အဝ + သဒ + တ"ဖြင့် အဇ္ဈောသန္နာ ဟုလည်း တွေ့ရသေး၏။ သီလက္ခန်ဓ၊ ၃၃၅ မှ "ဩဂါဠှာ"ဟူသော အဖွင့်သည် ထိုသဒ္ဓါတ်နှင့် ကိုက်ညီ၏။ စာမူ အမျိုးမျိုးရှိနေရကား အသင့်လျော်ဆုံးမှုကို ရွေးချယ်ကြပါကုန်။

ဝါ=တဏှာဖြင့် မျိုချ၍ အညွှန့်တုံး အဆုံးသတ်ကြကုန်လျက်၊ [ပစ္စည်းလာတ် လာဘရ၍ ကုသိုလ်တရား, မဖြစ်ပွားနိုင်တော့ဘဲ ဝွတ်ကနဲမျိုချလိုက်သကဲ့သို့ တဏှာဖြင့်သာ အဆုံးသတ်ကုန်လျက်ဟူလို] အနာဒီနဝဒဿာဝိနော= (ပစ္စဝေက္ခဏာ မဆင်ခြင်ဘဲ စားသုံးခြင်း၌) အပြစ်ကို မမြင်ကြကုန်ဘဲ၊ အနိဿရဏပညာ=(ပစ္စည်းလေးပါး၌ တပ်မက်သော)ဆန္ဒရာဂမှ ထွက်မြောက် ကြောင်း ပညာမရှိကုန်ဘဲ၊ ပရိဘုဥ္ဇန္တိ=စားသုံးကြကုန်၏ ။ပ။ ဝတ္ထုံ=ကို၊ နု ဘာသန္တိ= မပြောဆိုကုန်၊ (ကိန္တိ=သို့၊ နု ဘာသန္တိ=ဟူမူ) ။ပ။ ပါပမဿော=၏၊ ဣတိ= ဤသို့၊ (နု ဘာသန္တိ=ကုန်) တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်။ တေန=ထိုသို့ မပြောဆိုကြခြင်းကြောင့်၊ လာဘံ ။ပ။ အဂဏိတာ=တဏှာသည် မချုပ်နှောင် အပ်ကုန်ဘဲ၊ အမုစ္ဆိတာ=တဏှာဖြင့် တွေဝေမေ့မြော မနေကုန်ဘဲ၊ အနဇ္ဈောပန္နာ= တဏှာသည်အလွန်အကဲမဖိစီးမလွှမ်းမိုးအပ်ကုန်ဘဲ၊ ဝါ=ဘဲ၊အာဒီနဝဒဿာဝိနော = (ပစ္စဝေက္ခဏာ မဆင်ခြင်ဘဲ စားသုံးခြင်း၌) အပြစ်ကို မြင်ကြကုန်လျက်၊ နိဿရဏပညာ= . . . .ပညာရှိကုန်လျက်၊ ပရိဘုဥ္ဇန္တိ ။ပ။

၅၀။၅၁။ ဝိသမာ=မညီညာ မပြေပြစ်သော၊ ဝါ=ကာယက် စသည် မပြေညီသဖြင့် သွေဖီမှားယွင်း ချွတ်ချော်ခြင်း ရှိသော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်း၊ သမာ=ညီညာပြေပြစ်သော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ အဓမ္မကမ္မာနိ[1] =တရားကင်းမဲ့သော အမှုတို့သည်၊ ဝါ=တရားဒေသနာဖြင့် မပြုအပ်သော အမှုတို့သည်၊ ပဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏ ။ ဓမ္မကမ္မာနိ=တရားရှိသော အမှုတို့သည်၊ ဝါ=တရားဒေသနာတော်ဖြင့် ပြုအပ်သော အမှုတို့သည်၊ နပ္ပဝတ္တန္တိ= မဖြစ်ကုန်၊ အဝိနယကမ္မာနိ= ဝိနည်းတရားကင်းမဲ့သော အမှုတို့သည်၊ ဝါ=ဝိနည်းတရားဖြင့် မပြုအပ်သော အမှုတို့သည် ။ပ။ ဝိနယကမ္မာနိ=ဝိနည်းတရားရှိသော အမှု တို့သည်၊ ဝါ=ဝိနည်းတရားဖြင့် ပြုအပ်သော အမှုတို့သည် ။ပ။ ဒိပ္ပန္တိ=

၁။ **အဓမ္မကမ္မာနိ, ဓမ္မကမ္မာနိ။** ။ နတ္ထိ ဓမ္မော ဧတေသံ ကမ္မာနန္တိ အဓမ္မာနိ၊ အဓမ္မာနိ ကမ္မာနိ အဓမ္မကမ္မာနိ။ (တနည်း)ဓမ္မေန ကတာနိ ကမ္မာနိ ဓမ္မကမ္မာနိ၊ နု ဓမ္မကမ္မာနိ အဓမ္မကမ္မာနိ။ ဓမ္မော ဧတေသံ ကမ္မာနံ အတ္ထီတိ ဓမ္မာနိ၊ ဓမ္မာနိ ကမ္မာနိ စသည်ဆို။ ဓမ္မောတိ ပါဠိယာ အဓိဝစနံ၊ တသ္မာ ယံ ယထာဝုတ္တာယ ပါဠိယာ နု ကရီယတိ၊ တံ အဓမ္မကမ္မန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိနည်း မဟာဝါဋ ၄၂ဖ။ ဓမ္မဝါဒီ၌ ဓမ္မသဒ္ဒါကိုကား သစ္စ၏ ပရိယာယ်ဟု ကမ်ားခိုသမ်၊ ၄၄၇–၌ မိန့်၏။ ဤ၌ ဓမ္မနှင့် ဝိနယအထူးမရှိ၊ ပရိယာယ်သာ။

တောက်ပြောင် ထင်ရှားကုန်၏ ။ပ။ အဓမ္မိကာ=တရားဒေသနာ၌ မယှဉ်သော၊ ပရိသာစ=လည်းကောင်း၊ ဓမ္မိကာ=တရားဒေသနာ၌ ယှဉ်သော။ပ။

၅၂။ အဓမ္မဝါဒိနိ=ဟုတ်မှန်သော တရားသဘောကို ပြောဆိုလေ့မရှိသော၊ ပရိသာ စ=လည်းကောင်း၊ ဓမ္မဝါဒိနိ=ဟုတ်မှန်သော တရားသဘောကို ပြောဆိုလေ့ရှိသော ။ပ။ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဓမ္မိကံ ဝါ=ဟုတ်မှန်သော တရားသဘော၌ ယှဉ်သည်သော်လည်း ဖြစ်သော၊ အဓမ္မိကံဝါ=ဟုတ်မှန်သော တရားသဘော၌ မယှဉ်သည်သော်လည်း ဖြစ်သော၊ အဓိကရဏံ=(ဝိဝါဒါဓိကရဏ်း စသော လေးမျိုးသော) အဓိကရဏ်းကို၊ အာဒိယန္တိ=ဆွဲကိုင်ကြကုန်၏၊ ဝါ=ဖြစ်ပေါ်လာစေကြကုန်၏၊ တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ တံ အဓိကရဏံ = ထိုအဓိကရဏ်းကို၊ အာဒိယိတ္မာ=ဆွဲကိုင်ကြပြီး၍၊ ဝါ=ဖြစ်ပေါ်လာစေကြပြီး၍၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ နစေဝ သညာပေန္တိ=ကောင်းစွာလည်း မသိမြင်စေ ကြကုန်၊ (အခြေအမြစ်မှစ၍ အဓိကရဏ်း ငြိမ်းပျောက်အောင် သဘောပေါက် နားဝင် မသိမြင်စေကြကုန်) သညတ္တိ=ကောင်းစွာ သဘောပေါက် သိမြင်စေ ခြင်းငှာ၊ နစ ဥပဂစ္ဆန္တိ =ချဉ်းကပ်စုဝေးကြသည်လည်း မဟုတ်ကုန် (တံ အဓိကရဏံ=ကို၊ အညမညံ=ချင်း) နစ နိဗ္ဗာပေန္တိ=(အခြေအမြစ်မှစ၍) ကြည့်ရှု စစ်ဆေးစေကြသည်လည်း မဟုတ်ကုန်၊ နိဗ္ဗတ္တိ=(အချင်းချင်း) ကြည့်ရှု စစ်ဆေးစေခြင်းငှာ၊ နစ ဥပဂစ္ဆန္တိ=ကုန်။

တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ အသညတ္တိဗလာ=ကောင်းစွာ သဘောမပေါက်စေခြင်းဟူသော စွမ်းအားရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ=ကောင်းစွာ သဘောပေါက်အောင် မပြောပြ မဆွေးနွေးခြင်း၌ စိတ်အား ထက်သန်နေကြကုန်လျက်၊ အနိဗ္ဗတ္တိဗလာ=မကြည့်ရှု မစစ်ဆေးစေခြင်းဟူသော စွမ်းအားရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ= (အခြေအမြစ်မှစ၍ အဓိကရဏ်းကို) မစစ်ဆေးစေခြင်း၌ စိတ်အားထက်သန်နေကြကုန်လျက်၊ အပ္ပဋိနိဿဋ္ဌမန္တိ နော=အဓမ္မိက အဓိကရဏ်းကို စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ မတိုင်ပင်ကြကုန်ဘဲ၊ တမေဝ အဓိကရဏံ=ထိုအဓိကရဏ်းကိုပင်၊ ထာမသာ=မိမိ အယူအဆ ခွန်အားဖြင့်၊ ပရာမာသာ=မိမိအယူအဆဖြင့် လွဲမှားစွာ သုံးသပ်ခြင်းဖြင့်၊ အဘိနိဝိဿ=အလွန်အကဲခွဲလန်း နစ်ဝင်ကြကုန်၍၊ "ဣဒမေဝ =ဤ၎င်းစကားသည်သာ၊ သစ္စံ=အမှန်တည်း၊ အညံ=အခြားသူ၏ စကားသည်၊ မောဃံ=အချည်းနှီးအလကားတည်း"၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝေါဟရန္တိ=ပြောဆိုကြကုန်၏။ ။ပ။ သညာပေန္တိ စေဝ=ကောင်းစွာလည်း သဘောပေါက် သိမြင်စေ

ကြကုန်၏။ သည်တွင်=ဌာ၊ ဥပဂစ္ဆန္တီစ=ချဉ်းကပ်စုဝေးလည်း စုဝေးကြကုန်၏။ နိဗ္ဗာပေန္တီစ=ကြည့်ရှုစစ်ဆေးစေလည်း စစ်ဆေးစေကြကုန်၏။ နိဗ္ဗုတ္တိ=ဌာ၊ ဥပဂစ္ဆန္တီစ=၏၊ တေ=တို့သည်၊ သည်တွင်ဗလာ=ကောင်းစွာ သဘောပေါက်စေခြင်း ဟူသော စွမ်းအားရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ=လျက် ။ပ။ ပဋိနိဿဂ္ဂမန္တီနော=အစဉ်ကာ အဓိကရုဏ်းကို စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ တိုင်ပင်ကြကုန်လျက်၊ တမေဝ ။ပ။ နဝေါဟရန္တီ=မပြောကြကုန် ။ပ။

ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ ပဏ္ဍာသကော=သုတ်ငါးဆယ်အပေါင်းသည်။ သမတ္တော=ပြီးပြီ။[၅၂သုတ်ရှိနေ၏။သို့သော် အပွက် ဦးနံ ဝါအဓိက်ဝါ ဂဏနုပဂ် နှ ဟောတိ]

၂ – ဒုတိယပဏ္ဏာသက

(၆) ၁–ပုဂ္ဂလဝဂ်

ဣဒ၊ ၆၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=နှစ်ဦးကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ လောကေ=၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ=ဖြစ်လာကုန်လတော်၊ ဝါ=ဖြစ်စွမ်းနိုင်ကုန်လတော် ။ပ။ [စကကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၇၀)စသည်ကြည့်] သုခါယ=ငှာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ဒွေ=နှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ အရဟံ=သော၊ သမ္မာသမ္ဗုद्ध=သော၊ တထာဂတော စ=မြတ်စွာဘုရားလည်းကောင်း၊ စက္ကဝတ္တိ=စကြာရတနာကို လည်စေတတ်သော၊ ဝါ=စကြဝတေးဖြစ်သော၊ ရာဇာ စ=ဘုရင်မင်းမြတ်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ အစ္ဆရိယမနုဿာ=တို့သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြကုန်၍) ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္နံ=နှစ်ဦးကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာနံ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ကာလကိရိယာ=သည် ။ပ။ ကတမေသံ ဒွိန္နံ=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးတို့၏နည်း၊ အရဟတော=သော၊ သမ္မာသမ္ဗုद्ध=သော၊ တထာဂတသ စ=၏လည်းကောင်း၊ စက္ကဝတ္တိ=သော၊ ရညော စ=ဘုရင်မင်း၏ လည်းကောင်းတည်း၊ [စကက နိပါတ်တုန်းက အတိုင်း ကာလကိရိယာ စသော နောက်ပုဒ်များကို လိုက်ပေးလိုက လိုက်ပေးပါ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္နံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ထူပါရဟာ=စေတီတည်ထား ကိုးကွယ်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=ဤနှစ်ဦးတို့တည်း ။ပ။ ဗုद्ध=သစ္စာလေးပါးတို့ကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်စွမ်းဖြင့် သိမြင်နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဣမေ ဒွေ=တည်း ။ပ။ ပစ္စေကဗုद्ध=သစ္စာလေးပါး မြတ်တရားကို သီးခြားကိုယ်တိုင် သိမြင်နိုင်သော ဒုတိယအဆင့် ဘုရားရှင်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေ ဒွေ=ဤနှစ်ဦးတို့သည်၊ အသနိယာ=မိုးကြိုးသည်၊ ဖလန္တိယာ=ထစ်ချုန်းလတော်၊ နိ သန္တ သန္တိ=မထိုတ်လန့်ကုန် ။ပ။ ခီဏာသဝေါ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝတရားရှိသော၊ ဘိက္ခုစ=ရဟန်းလည်းကောင်း၊ ဟတ္ထာဟနိယောစ=ဆင်အာဇာနည်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ အဿာဟနိယောစ=မြင်းအာဇာနည် လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ မိဂရာဇာ=သားကောင်တို့၏ ဘုရင်ဖြစ်သော၊ သီဟောစ=ခြင်္သေ့လည်းကောင်းတည်း ။ပ။

၆၁–၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ အတ္ထဝသေ=အကြောင်းတို့ကို၊ [စာပိုဒ်–၃၁နှင့် ၂၀၁–ကြည့်]သမ္မသသမာနာ=ကောင်းစွာ မြင်ကြကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြ၍)ကိ ပုရိသာ=ကိန္နရာတို့သည်၊ မာနုသိ=လူတို့ဥစ္စာဘာသာ ဖြစ်သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ နဘာသန္တိ=မပြောကြကုန်၊ ကတမေ ဒွေ=အဘယ် နှစ်မျိုးသော အကြောင်းတို့ကိုနည်း၊ [တနည်း–ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ အတ္ထဝသေ=တို့ကို၊ သမ္မသသမာနာ ။ပ။ နဘာသန္တိ= သနည်း] (မယံ=ငါတို့သည်) မုသာ=လွဲမှားသော စကားကို၊ မာ စ ဘဏိမှာ =မပြောလည်း မပြောမိကြပါစေကုန်သတည်း၊ ပရံ=သူတပါးကို၊ အဘူတေန= မဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းအရာဖြင့်၊ မာစ အဘ္ဘာစိက္ခိမှာ=မစွပ်စွဲလည်း မစွပ်စွဲမိပါစေကုန်သတည်း။ ဣတိ=ဤအကြောင်း နှစ်မျိုးတို့ပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ ဒွေ=ကုန်သော၊ ဣမေ အတ္ထဝသေ=တို့ကို ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္နံ= နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တရားသဘောတို့ကို၊ အတိတ္ထာ=အားရကျေနပ်ခြင်း မရှိသည်၊ အပ္ပဋိဝါနော=တွန့်ဆုတ်ပျင်းရိခြင်း မရှိသည်၊ ဝါ=မင်ြးဌေ.သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) မာတုဂါမော=မိန်းမသည်၊ ကာလံ=သေခြင်းကို၊ ကရော့တိ= ပြု၏။ ကတမေသံ ဒွိန္နံ=အဘယ်နှစ်မျိုးသော တရားသဘောတို့ကိုနည်း၊ မေထုနသမာစာတ္တိယာ စ =မေထုန်အကျင့်သို့ရောက်ခြင်းကို လည်းကောင်း၊ ဝိဇာယနသု စ=သားသမီးမွေးဖွားခြင်းကို လည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္နံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ဓမ္မာနံ=ဤတရားသဘောတို့ကို ။ပ။

၆၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေါ=သင်တို့အား၊ အသ္သ သန္ဓိဝါသူ=သူယုတ်မာတို့၏ အတူတကွ နေထိုင်ကြပုံကိုလည်းကောင်း၊ သန္ဓ သန္ဓိဝါသူ=သူတော်ကောင်းတို့၏ အတူတကွ နေထိုင်ကြပုံကိုလည်းကောင်း၊ ဒေသေဿာမိ=ငါ ဟောကြားအံ့၊ တံ=ထိုသန္ဓိဝါသနှစ်မျိုးကို၊ သာဓုကံ=စွာ၊ သုဏာထ[စာပိုဒ်– ၃၃–ကြည့်] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အသ္သ သန္ဓိဝါသော=ပုံသည်၊ ဟောတိ=နည်း၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ အသ္ဓော= သူ ယုတ်မာတို့သည်၊ သန္ဓိဝသ္ဓ=အတူတကွ နေထိုင်ကြသနည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ထေရသ=ထေရ်ဖြစ်သော၊ (ဆယ်ဝါပြည့်မှီထေရ် ဖြစ်သော) ဝါ=သီတင်းကြီး ရဟန်းဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ ဝါ=မှာ၊ ဝေ=ဤသို့သော, အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ= အဘယ်အကြံ အစည်သည်၊ ဟောတိ=နည်း)ထေရောပိ=သီတင်းကြီး ထေရ်သည်လည်း၊ မံ =ငါ့ကို၊ နဝဒေယျ=မဆိုဆုံးမစေလို၊ မဏ္ဍိမောပိ=(ငါးဝါစပျိုး ကိုးဝါတိုင်မှတ်)

သီတင်းလတ်သည်လည်း၊ မ်=ငါ့ကို၊ နဝဒေယျ=စေလို၊ နဝေါပိ=(ငါးဝါမကြွေယ်) သီတင်းငယ်သည်လည်း ။ပ။ အဟံ=ငါသည်၊ ထေရမ္ပိ=ထေရ်ကိုလည်း၊ နဝဒေယျံ=မဆိုဆုံးမလို၊ အဟံ=သည်၊ မဇ္ဈိမမ္ပိ=သီတင်းလတ်ကိုလည်း၊ နဝဒေယျံ=မဆိုဆုံးမလို၊ အဟံ=သည်၊ နဝမ္ပိ=သီတင်းငယ်ကိုလည်း ။ပ။ ထေရော=သည်၊ မ်=ငါ့ကို၊ စေပိ ဝဒေယျ= အကယ်၍မူလည်း ဆုံးမကြားအံ့၊ (ဧဝံသတိ=ဤသို့ ဆုံးမသည် ရှိသော်) အဟိတာနုကမ္ပိ=အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို လိုလား၍၊ မ်=ငါ့ကို၊ ဝဒေယျ=ဆိုဆုံးမရာ၏ ။ ဟိတာနုကမ္ပိ=အကျိုးစီးပွားကို လိုလား၍၊ နော ဝဒေယျ=မဆိုဆုံးမရာ။

(တသ္မာ=ကြောင့်) နောတိ=နောဟူ၍၊ ဝါ=အရှင်ဘုရား၏ စကားကို မနာယူနိုင်ဟူ၍၊ နံ=ထိုထေရ်ကို၊ ဝဒေယျံ=ငါပြောအံ့၊ ဝိယောဒ္ဓေယျံ=(စကားကို မနာယူခြင်းဖြင့်)လှည့်ဆဲအံ့၊ ပဿမ္ပိ (ပဿန္တောပိ)=(မနာယူလျှင် မသင့်လျော်ဟု) သိမြင်သော်လည်း၊ ဝါ=မိမိအပြစ်ကို သိမြင်သော်လည်း၊ အဿ=ထိုထေရ်၏၊ (ဝစနံ=စကားကို)နုပ္ပဋိကရေယျံ=မနာယူအံ့၊ မဇ္ဈိမော=သီတင်းလတ်သည် ။ပ။ နဝေါ= သီတင်းငယ်သည် ။ပ။ နောတိ=၍၊ နံ=ထိုသီတင်းငယ်ကို ။ပ။ အဿ=ထိုသီတင်းငယ်၏၊ (ဝစနံ=ကို) နုပ္ပဋိကရေယျံ=အံ့၊ (ဣတိ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ=၏) [ပြန်စပ်သည်] မဇ္ဈိမဿ=သော၊ ဘိက္ခုနောပိ=ရဟန်းမှာလည်း၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ နပ္ပဋိကရေယျံ=အံ့၊ (ဣတိ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အသ္မာ သန္ဓိဝါသော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဝေဠု=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း၊ အသ္မာ=တို့သည်၊ သန္ဓိဝသ္မာ=၏ ။ပ။ ထေရောပိ=လည်း၊ မ်=ငါ့ကို၊ ဝဒေယျ= ဆိုဆုံးမစေလိုပါ၏ ။ပ။ ထေရမ္ပိ=လည်း၊ အဟံ=သည်၊ ဝဒေယျံ=ဆိုဆုံးမလို၏ ။ပ။ သာဓုတိ=ကောင်းပါပြီဟူ၍၊ နံ=ထိုထေရ်ကို၊ ဝဒေယျံ=(နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်စွာ) လျှောက်အံ့၊ နံ=ထိုထေရ်ကို၊ နု ဝိယောဒ္ဓေယျံ= မလှည့်ဆဲအံ့၊ ပဿမ္ပိ (ဝဿန္တောပိ) = (မနာယူလျှင် မသင့်လျော်ဟု) သိမြင်သည် အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊ အဿ=ထိုထေရ်၏၊ (ဝစနံ=ကို) ပဋိကရေယျံ=နာယူအံ့ ။ပ။

၆၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိं အဓိကရဏေ= အကြင် အဓိကရဏ်း၌၊ ဥဘတောဒုဋ္ဌေ=ငြင်းခုံနေကြသော ရဟန်းနှစ်ဖက်တို့၌၊ ဝစီသံသာရော=အချင်းချင်းဆဲရေးခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်ပွားနေသော စကားသည်လည်းကောင်း၊ [သံသာရ=ဖြစ်ပွားနေသော၊ ဝစီ=စကား။ သံသရတိ ပဝတ္တတိ သံသာရော၊ ဝစီ စ သာ

သံသာရော စာတိ ဝစီသံသာရော] ဒိဋ္ဌိပဌာသော=အယူဒိဋ္ဌိဟူသော မိုရာ ရှိသော တန်းတူယှဉ်တဲ့ ဂုဏ်ပြိုင်မှုသည်လည်းကောင်း၊ [ပဌာသ=ဂုဏ်တဲ့ဂုဏ်ပြိုင် ပြုခြင်း၊ တန်းတူထားခြင်း၊ အသာမပေးခြင်း။ "ဒိဋ္ဌိသန္ဓိဿယပဌာသ" ဟု ဆိုလိုလျက် သန္ဓိဿယပုဒ်ကိုချေ]ဝါ=အယူဒိဋ္ဌိကို မှီ၍ ကိုယ်ထက်သာသူ တန်းတူယှဉ်တဲ့ ဂုဏ်ပြိုင်မှုသည်လည်းကောင်း၊ စေတသော=စိတ်၏၊ ဝါ=ကို၊ အာဃာတော= ပြင်းထန်စွာ နှိပ်စက်တတ်သော ဒေါသသည်လည်းကောင်း၊ အပ္ပစ္စယော=မနှစ်သက်ခြင်း ဒေါမနဿသည်လည်းကောင်း၊ [နု + ပတိ + ဣဓာတ် + အ။ နု ပစ္စေတိ ပိတိသောမနဿံ ဇေတေနာတိ အပ္ပစ္စယော=ပိတိ သောမနဿ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း ဖြစ်သော မနှစ်သက်မှု ဒေါမနဿသည် လည်းကောင်း–ဟု ဝိဂြိုဟ်နက်ဆို] အနဘိရဒ္ဓိ=မိမိသူတပါး၏ အကျိုးစီးပွားကို မပြုံးစီးစေတတ်သော ဒေါသသည်လည်းကောင်း၊ အဠ္ဠတ္တံ=(နိယကဠ္ဠတ္တ ဖြစ်သော) မိမိစိတ်နှင့် မိမိပရိသတ်၏ စိတ်ခ္ခ၊ အဝူပသန္တံ=မငြိမ်းအေးသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မိံ အဝိကရဏော=ခ္ခ၊ ။ပ။ [စာပိုဒ် ၁၅–အတိုင်းဆို] သုဝူပသန္တံ=ကောင်းစွာ ငြိမ်းအေးသည် ။ပ။

(၇) ၂–သုခဝဂ်

(၆၅–၉)။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုခါနိ=သုခတို့သည်၊ ဣမာနိ ဒွေ= ဤနှစ်မျိုး တို့တည်း။ပ။ ဂိဟိသုခဉ္စ=လူတို့၏ သုခလည်းကောင်း၊ ဝါ=လူတို့၏ အလိုရှိ သမျှ အားလုံး ပြီးစီးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော သုခလည်းကောင်း၊ ပဗ္ဗဇိတသုခဉ္စ= ရဟန်းတို့၏ သုခလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=ရဟန်းတို့အတွက် ရဟန်းအကျင့် သိက္ခာကြောင့် ဖြစ်သော ကိုယ်စိတ်ငြိမ်းချမ်းမှု သုခလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုခါနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ ဒွေ=တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒ္ဝိန္နံ= နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ သုခါနံ=ဤသုခတို့တွင်၊ ယဒိဒံ ပဗ္ဗဇိတသုခံ= အကြင်ရဟန်းသုခသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ=ဤရဟန်းသုခသည်၊ အဂ္ဂံ= အမြတ်ဆုံး သုခပေတည်း ။ပ။ ကာမသုခဉ္စ=ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သုခလည်းကောင်း၊ ဝါ=တရားဖြင့် လိုလားအပ်သမျှ တောဘူမက တရားအားလုံးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သုခလည်းကောင်း၊ နေက္ခမ္မသုခဉ္စ= အိမ်အနှောင်အဖွဲ့မှ ထွက်မြောက်သော ရဟန်းအဖြစ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သုခလည်းကောင်းတည်း။ ဝါ=ဝင်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံ ပြု၍ ဖြစ်သော သုခလည်းကောင်းတည်း ။ပ။

ဥပဓိသုခဿ =ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးဟူသော ဥပဓိခ်ဥ်မှီတည်နေသော တေဘူမက သုခလည်းကောင်း၊ နိရုပဓိသုခဿ=ဥပဓိသုခ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် လောကုတ္တရာ သုခလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ သာသဝသုခဿ=မိမိကို အာရုံပြုသော အာသဝတို့နှင့် တကွဖြစ်သော ဝဋ္ဋသုခလည်းကောင်း၊ ဝါ=အာသဝတို့၏ အာရုံအကြောင်း ဖြစ်သော ဝဋ္ဋသုခလည်းကောင်း၊ [ဝဋ်ဆင်းရဲခ်ဥ် ပါဝင်သော သုခသည် ဝဋ္ဋသုခမည်၏] အနာသဝသုခဿ=မိမိကို အာရုံပြုသော အာသဝ မရှိသော ဝိဝဋ္ဋသုခ လည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=အာသဝတို့၏ အာရုံ အကြောင်း မဟုတ်သော ဝိဝဋ္ဋသုခလည်းကောင်းတည်း၊ [ဝိဝဋ္ဋသုခ=ဝဋ်ဒုက္ခမှ ကင်းလွတ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော သုခ] ။ပ။ သာမိသ=ကိလေသာ အာမိသနှင့် တကွဖြစ်သော၊ သုခဿ=ဝဋ္ဋဂါမိ သုခလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝဋ်ဆင်းရဲသို့ လားရောက်စေတတ်သော သုခလည်းကောင်း၊ နိရာမိသ=ကိလေသာ အာမိသ မရှိသော၊ သုခဿ=မဂ်ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော သုခလည်းကောင်းတည်း ။ပ။

၇၀၊ ၇၇။ အရိယသုခဿ=အရိယာတို့၏ သုခလည်းကောင်း၊ ဝါ= ပြုစုစင်မြင့်မြတ်သော သုခလည်းကောင်း၊ အနရိယသုခဿ= အရိယာမဟုတ်သူ ပုထုဇဉ်တို့၏ သုခလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=မည်းညစ် ယုတ်နိမ့်သော သုခ လည်းကောင်းတည်း။ ပ။ ကာယိက=ကိုယ်ခ်ဥ်ဖြစ်သော၊ သုခဿ=(ကာယဝိညာဏ် စိတ်နှင့်ယှဉ်သော) သုခလည်းကောင်း၊ စေတသိက=စိတ်ခ်ဥ်ဖြစ်သော၊ သုခဿ= (လောကီလောကုတ္တရာ) သုခလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ သပ္ပီတိက=ပီတိနှင့် တကွဖြစ်သော၊ သုခဿ=ပထမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်သုခလည်းကောင်း၊ နိပ္ပီတိက =ပီတိမရှိသော၊ သုခဿ=တတိယဈာန်, စတုတ္ထဈာန် သုခလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ သာတသုခဿ = (အောက်ဈာန်သုံးပါးခ်ဥ် ရှိသော) ချိုသာ ကောင်းမြတ်သော သုခလည်းကောင်း၊ ဥပေက္ခာသုခဿ=ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဟူသော စတုတ္ထဈာန် သုခလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ သမာဓိသုခဿ=ဥပစာရသမာဓိ, အပ္ပနာ သမာဓိနှင့် ယှဉ်သော သုခလည်းကောင်း၊ အသမာဓိ သုခဿ=ဥပစာရ သမာဓိ,အပ္ပနာ သမာဓိနှင့် မယှဉ်သော သုခလည်းကောင်းတည်း ။ပ။

သပ္ပီတိကာရမ္ဘဏ်=ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်သော အောက်ဈာန် နှစ်ပါး ဟူသော အာရုံရှိသော၊ သုခဿ=သုခလည်းကောင်း။ [ထိုဈာန်နှစ်ပါးကို အာရုံပြု ဆင်ခြင်ဉာဏ်အစါ ဖြစ်ပေါ်လာသော သုခတည်း] နိပ္ပီတိကာရမ္ဘဏ်=ပီတိမရှိသော အထက်ဈာန်နှစ်ပါးဟူသော အာရုံရှိသော၊ သုခဿ=သုခလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ သာတာရမ္ဘဏ်=ချိုသာကောင်းမြတ်သော အောက်ဈာန်သုံးပါးဟူသော

အာရုံရှိသော၊ သုခဠ=လည်းကောင်း၊ ဥပေက္ခာရမ္မဏံ=ဥပေက္ခာဝေဒနာ ရှိသော စတုတ္ထစျာန်ဟူသော အာရုံရှိသော၊ သုခဠ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ရူပါရမ္မဏံ =ရူပါဝစရ စတုတ္ထစျာန်ဟူသော အာရုံရှိသော၊ ဝါ=ဖောက်ပြန်တတ်သော ရုပ်အားလုံးဟူသော အာရုံရှိသော၊ သုခဠ=လည်းကောင်း။ [ရူပ (ရူပဗျာန)= ရူပါဝစရ စတုတ္ထစျာန်ဟူသော၊ (တနည်း) ရူပ=ရုပ်တရားဟူသော +အာရမ္မဏ =အာရုံ (ရှိသော)] အရူပါရမ္မဏံ=အရူပါဝစရ စျာန်ဟူသော အာရုံရှိသော။ ဝါ=နာမ်တရားဟူသော အာရုံရှိသော၊ သုခဠ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။

(၈) ၃–သနိမိတ္တာဝဂ်

၇၈၊ ၈၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပါပကာ=ယုတ်ညံ့ကုန်သော၊ အကုသလာ= အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ သနိမိတ္တာ=အကြောင်း နိမိတ်နှင့် တကွ ဖြစ်ကုန်၍သာလျှင်၊ ဝါ=အကြောင်းနိမိတ် ရှိကုန်၍သာလျှင်၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ =ဖြစ်ကုန်၏၊ အနိမိတ္တာ=အကြောင်းနိမိတ် မရှိကုန်ဘဲ၊ နော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ= မဖြစ် ကုန်၊ တသေဝ နိမိတ္တသ= ထိုအကြောင်း နိမိတ်ကိုသာလျှင်၊ ပဟာနာ= ပယ်ခြင်းကြောင့်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ပါပကာ=ကုန်သော၊ အကုသလာ=ကုန်သော၊ တေ ဓမ္မာ=ထိုတရားသည်၊ နု ဟောန္တိ=မဖြစ်နိုင်တော့ကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပါပကာ ။ပ။ သနိဒါနာ=အကြောင်း နိဒါန်းနှင့် တကွ ဖြစ်ကုန်၍သာလျှင်၊ ဝါ=အကြောင်းနိဒါန်း ရှိကုန်၍သာလျှင် ။ပ။ အနိဒါနာ=အကြောင်းနိဒါန်း မရှိကုန်ဘဲ ။ပ။ တသေဝ နိဒါနသ=ထို အကြောင်း နိဒါန်းကိုသာလျှင် ။ပ။ သဟေတုကာ=အကြောင်းဟိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၍သာလျှင်၊ ဝါ=ရှိကုန်၍သာလျှင် ။ပ။ အဟေတုကာ=အကြောင်းဟိတ် မရှိကုန်ဘဲ။ ပ။ တသေဝ ဟေတုသ=ထိုအကြောင်းဟိတ်ကိုသာလျှင် ။ပ။ သသခ်ါရာ=အကျိုးတရားကို စီမံပြုလုပ်တတ်သော အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ် ကုန်၍သာလျှင်၊ ဝါ=လျှင် ။ပ။ တေသံယေဝ သခ်ါရာနံ=ထိုအကျိုးတရားကို စီမံပြုလုပ်တတ်သော အကြောင်းတို့ကိုသာလျှင် ။ပ။ သပ္ပစ္စယာ=အကြောင်း ပစ္စည်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၍သာလျှင် ။ပ။ သရူပါ=အကျိုးတရားကို ဖော်ပြ တတ်သော အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၍သာလျှင် ။ပ။ တသေဝ ရူပသ =ထိုအကျိုးတရားကို ဖော်ပြတတ်သော အကြောင်းကိုသာလျှင် ။ပ။

[နိမိတ္တမှစ၍ ရူပတိုင်အောင် (၆)ပုဒ်တို့သည် အကြောင်းဟူသော အနက်ကိုဟောသောပရိယာယ်ပုဒ်ချည်းတည်း၊ ထိုတွင် ရူပနှင့် သခ်ါရ နှစ်ပုဒ်

ကိုသာ ဝိုက္ခြိုဟ်နက် ရေး၏။ စာသင်သားတို့ နားရှုပ်မည်စိုး၍ နိမိတ္တစသော ပုဒ်တို့ကို ဝိုက္ခြိုဟ်နက် မရေးခဲ့]

သဝေဒနာ=ယှဉ်ဘက် အကြောင်းဝေဒနာနှင့်တကွ ပြစ်ကုန်၍သာလျှင် ။ပ။ တသာယေဝ ဝေဒနာယ=ထိုယှဉ်ဘက် အကြောင်း ဝေဒနာကိုသာလျှင်၊ [နောက်သုတ်များ၌ "ယှဉ်ဘက်အကြောင်း သညာ, ယှဉ်ဘက်အကြောင်း ဝိညာဏ်"ဟု လဲလှယ်ဆိုပါ] ။ပ။ သခ်ံတာရမ္မဏာ=သခ်ံတ တရားဟူသော အာရုံရှိကုန်လျက်သာလျှင်၊ ဝါ=သခ်ံတ တရားကို အာရုံပြုကုန်လျက်သာလျှင် ။ပ။ အသခ်ံတာရမ္မဏာ=အသခ်ံတ နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံရှိကုန်လျက်၊ ဝါ= အသခ်ံတနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုကုန်လျက် ။ပ။ တဿေဝ သခ်ံတဿ=ထိုသခ်ံတ တရားကိုသာလျှင် (ထိုအကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းဆုံဆိုက်ရောက်၍ စီမံပြုလုပ်အပ်သော စိတ် စေတသိတ် ရုပ်တရားကိုသာလျှင်)[သင်္ကမ္မ သမာဂမ္မ ပစ္စယေဟိ ကတောတိ သခ်ံတော၊ ဤဝစနတ္တေ၌ သင်္ကမ္မပုဒ်၏ အနက်ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ပ-၃၄၇၌ "သင်္ကမ္မာတိ ပစ္စယသမောဓာနလက္ခဏော သင်္ကမေနု သန္ဓိပတိတွာ၊ သမာဂမ္မာတိ တဿေဝ ဝေဝစနံ"ဟု ဖွင့်၏]

(၉) ၄-ဓမ္မဝဂ်

၈၈၊ ၉၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓမ္မာ=တရားသဘောတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ= ဤနှစ်ပါးတို့တည်း ။ပ။ စေတောဝိမုတ္တိစ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော လေးပါးသော ဖိုလ်စိတ် သမာဓိလည်းကောင်း၊ [ဖိုလ်လေးပါးတို့၌ ပါဝင်သော သမာဓိဟုဆိုလို၏၊ ပညာဝိမုတ္တိလည်း ထို့အတူပင်တည်း] ပညာဝိမုတ္တိစ= ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော လေးပါးသော ဖိုလ်ပညာ လည်းကောင်း တည်း ။ပ။ ပဂ္ဂါဟော စ=ယှဉ်ဘက်တရားတို့ကို မြှောက်ပင့်အားပေးတတ်သော ဝီရိယလည်းကောင်း။ အဝိက္ခေပေါ စ=မယိုလွင့်တတ်သော သမာဓိလည်းကောင်း၊ ဝါ=စိတ်ကို အာရုံအမျိုးမျိုးတို့၌ မပစ်လွင့်တတ်သော သမာဓိလည်းကောင်း၊ ဝါ=ယိုလွင့်သော ဥဒ္ဓစ္စ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် သမာဓိလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ နာမဠူ=အာရုံသို့ ညွှတ်တတ်သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးလည်းကောင်း၊ ရူပဠူ= ဖော်ပြနိုင်တတ်သော ရုပ်ခန္ဓာလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဝိဇ္ဇာစ=နိဗ္ဗာန်ကို သိမြင်တတ်သော ဖိုလ်ဉာဏ်လည်းကောင်း၊ ဝိမုတ္တိစ=ဖိုလ်ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်ဘက် ဖြစ်သော လွတ်မြောက်သော တရားအပေါင်းလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဘဝ

ဒိဋ္ဌိ စ=(အသက်ရှင် အတ္တကောင်နှင့် လောကသည်) မပြတ်မစဲ အမြဲတည်ရှိ၏ဟု ယူဆသော သဿတဒိဋ္ဌိလည်းကောင်း၊ [ခန္ဓာငါးပါးကိုပင် အတ္တဟုလည်းကောင်း, လောကဟုလည်းကောင်း ယူဆကြသည်။ ဘဝတိ အတ္တိ သဗ္ဗကာလံ တိဋ္ဌတီတိ ဘဝေါ၊ ဘဝေါတိ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဘဝဒိဋ္ဌိ] ဝိဘဝဒိဋ္ဌိစ=(အသက်ရှင် အတ္တကောင်နှင့် လောကသည်) အတည်မမြဲ ပြတ်စဲ၏ဟု ယူဆသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ လည်းကောင်းတည်း၊ [ဝိဘဝတိ ဝိနသ္သတိ ဥစ္ဆိဇ္ဇတီတိ ဝိဘဝေါ–စသည်ပြု] အဟိရိကစသည်ကို စာပိုဒ် ၇ နှင့်စ ကြည့်]။ ။ပ။

၉၅–၈။ ဒေါဝစဿတာစ=ဆိုဆုံးမခက်သူ လူရိုင်းစိုင်း၏ မလေးစားမှု အပြုအမူ စေတနာရှိသည်၏ အဖြစ်လည်းကောင်း[1]၊ ပါပမိတ္တတာစ=(သဒ္ဓါတရား မရှိသူစသော) ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ သောဝစဿတာ စ=ဆိုဆုံးမလွယ်ကူသူ လူလိမ္မာ၏ ယဉ်ကျေးလေးစားမှု အပြုအမူ စေတနာရှိသည်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ကလ္လာဏမိတ္တတာ စ=(သဒ္ဓါတရားရှိသူစသော) ကောင်းသော မိတ်ဆွေရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း။ပ။ ဓာတုကုသလတာ စ=ဓာတ် ၁۸–ပါးတို့၌ ခွဲခြားသိမြင် ကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ မနသိကာရကုသလတာ စ =(လက္ခဏာ, ရသစသည်, အနိစ္စစသည်အားဖြင့်) ဓာတ် ၁۸–ပါးတို့ကို နလုံးသွင်းမှု၌ ကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ အာပတ္တိကုသလတာ စ= (အာပတ်သင့်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဝတ္ထုနှင့်တကွ) အာပတ်(၅)မျိုး (၇)မျိုးတို့၌ ခွဲခြားသိမြင်

၁။ ဒေါဝစဿတာ။ ။ ဒုက္ခံ ဝစော တေသွိ ပုဂ္ဂလေတိ ဒုဗ္ဗစော = ခက်ခဲသော ဆိုဆုံးမ စကားရှိသူ (ဆန့်ကျင်ဘက် ကန့်လန့်ပြောတတ်သူ၊ ရိုင်းစိုင်းကြမ်းကြုတ်သူ) ဒုဗ္ဗစသ ကမ္ဘံ (မလေးစားမှု ရိုင်းစိုင်းမှု အပြုအမူ စေတနာ) ဒေါဝစဿံ၊ တဿ ဘာဝေါ (အတ္ထိဘာဝေါ) ဒေါဝစဿတာ။ တာပစ္ဆည်း ဆင့်ထားသော်လည်း တရားကိုယ်အားဖြင့် ဒေါဝစဿ၏ အရဖြစ်သော ယခင်စေတနာကိုပင် ရယူ၏။ ထို့ကြောင့် ဆက္ကနိပါတ် အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ (တ၊ နာ၊ ၁၀၀)၌ တာပစ္ဆည်းအနက် မရှိနည်းကိုလည်း ပြထားသည်။ ဤ၌, ဋီတို့၏ ဝစနတ္ထ၌ နပုလ္လိင် မနောဝိထား ဝစောသဒ္ဒါနှင့် လျော်ညီစွာ နပုလ္လိင်ဖြင့်ပင် ရှိသော ဒုက္ခံဟူသော ပဌမန္တပုဒ်သည် ကြိယာဝိသေသန မဖြစ်နိုင်၊ ဝစော၏ နာမဝိသေသနသာ ဖြစ်နိုင်၏။ သုန္ဒရံ မနော သုမနောနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါ။

ကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ [ပါရာဒိက, သံဃာဒိသေသ်, ပါစိတ်, ပါဋိဒေသနီယ, ဒုက္ကဋ်ဟု အာပတ်ငါးမျိုး၊ ထုလ္လစ္စယနှင့် ဒုဗ္ဘာသိတထည့်၍ ခုနစ်မျိုးတည်း]အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ ၈=အာပတ်မှ ထမြောက်မှု၌ ခွဲခြားသိမြင် ကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း၊ (အာပတ်မှ ထမြောက်စင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဒေသနာပြောကြားခြင်းကိစ္စ, အဘိဓမ္မာ ကမ္မဝါစာ, တိဏဝတ္ထာရကကမ္မဝါစာတို့နှင့်တကွ အာပတ်မှ ထမြောက်ခြင်းကိစ္စ၌ ခွဲခြားသိမြင် ကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း) ။ပ။

(၁၀) ၅-ဗာလဝဂ်

၉၉၊ ၁၀၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗာလာ=နှားမလည်သူ လူဖျင်းတို့သည် ။ပ။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနာဂတံ=မိမိထံသို့ မရောက်လာသေးသော၊ ဝါ=မိမိမဆောင်ရွက်သင့်သော၊ ဘာရံ=တာဝန်ကို၊ ဝဟတိ=ဆောင်ရွက်၏ ။ (သောစ= ထိုပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း) ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အာဂတံ=မိမိထံသို့ ရောက်လာသော၊ ဝါ=မိမိဆောင်ရွက်သင့်သော၊ ဘာရံ=ကို၊ နဝဟတိ =မဆောင်ရွက်၊ (သောစ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း) ။ပ။ ပဏ္ဍိတာ= ပညာရှိတို့သည် ။ပ။ အကပ္ပိယေ=မအပ်စပ်သော ခြေသုံ့အသားစသည်၌၊ ကပ္ပိယသညီ=အပ်စပ်၏ဟု အမှတ်ရှိ၏၊ (သောစ=လည်းကောင်း) ။ပ။ ကပ္ပိယေ=အပ်စပ်သော မိကျောင်းသား စသည်၌၊ အကပ္ပိယသညီ=မအပ်စပ်ဟု အမှတ်ရှိ၏၊ ။ပ။ အနာပတ္တိယာ= အာပတ်မဟုတ်သည်၌၊ အာပတ္တိသညီ= အာပတ်ဟု အမှတ်ရှိ၏ ။ပ။ အာပတ္တိယာ=အာပတ်၌၊ အနာပတ္တိသညီ=အာပတ် မဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိ၏ ။ပ။ အဓမ္မေ=ကုသိုလ်တရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တရား၌၊ ဓမ္မသညီ=ကုသိုလ်တရားဟု အမှတ်ရှိ၏ ။ပ။ ဓမ္မေ= ကုသိုလ်တရား၌၊ အဓမ္မသညီ=ကုသိုလ်တရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ် တရားဟု အမှတ်ရှိ၏ ။ပ။ အဝိနယေ=ရာဂစသည်ကို ပယ်ရှားကြောင်း မဟုတ်သော အကုသိုလ်တရား၌၊ ဝိနယသညီ=ရာဂစသည်ကို ပယ်ရှားကြောင်း ကုသိုလ်တရားဟု အမှတ်ရှိ၏ ။ပ။ ဝိနယေ=ရာဂစသည်ကို ပယ်ရှားကြောင်း ကုသိုလ်တရား၌၊ အဝိနယသညီ=ရာဂစသည်ကို ပယ်ရှားကြောင်း မဟုတ်သော အကုသိုလ်တရားဟု အမှတ်ရှိ၏ ။ပ။

ဝ၀၉၊ ဝ၁၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒ္ဒိန္ဒ=နှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ၊ အာသဝါ=ကိလေသာ အာသဝတို့သည်၊ ဝဗ္ဗန္တိ=တိုးပွားနေကုန်၏။ ကတမေသံ ဒ္ဒိန္ဒ=အဘယ်နှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ၊ (အာသဝါ=တို့သည်၊ ဝဗ္ဗန္တိ=နည်း) ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နကုက္ကုစ္စာယိတဗ္ဗံ=ယုံမှားတွေးတောမှု ကုက္ကုစ္စ မပြုသင့်သည်ကို၊ ဝါ=ယုံမှားသံသယ မဖြစ်နိုင်လောက်သော ဝက်သားစသည်ကို။ ကုက္ကုစ္စာယတိ=ယုံမှားတွေးတောမှု ကုက္ကုစ္စပြု၏။ ဝါ=ဝံသားလေလော စသည်ဖြင့် တွေးတောကာ မစားဘဲနေ၏။ (တသေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာလည်းကောင်း) ယော=သည်၊ ကုက္ကုစ္စာယိတဗ္ဗံ=ယုံမှားတွေးတောမှု ကုက္ကုစ္စပြုသင့်သည်ကို၊ ဝါ=ယုံမှား သံသယ ဖြစ်သင့်သော ဝံသား ဆင်သား စသည်ကို၊ နကုက္ကုစ္စာယတိ=ယုံမှား တွေးတောမှု ကုက္ကုစ္စမပြု၊ ဝါ=ဝက်သားလေလော စသည်ဖြင့် မတွေးတောဘဲ စားလိုက်၏။ [ဝက်သားဘဲဖြစ်ဖြစ်, ဝံသားဘဲ ဖြစ်ဖြစ်,ဖြစ်ချင်ရာ ဖြစ်ဟု ဆိုကာ စားချလိုက်၏ဟူလို] (တသေ=မှာလည်းကောင်း၊ အာသဝါ=တို့သည်၊ ဝဗ္ဗန္တိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေသံ ဒ္ဒိန္ဒ=ဤနှစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ၊ အာသဝါ ဝဗ္ဗန္တိ ။ပ။ နကုက္ကုစ္စာယိတဗ္ဗံ=ယုံမှားတွေးတောမှု ကုက္ကုစ္စ မပြုသင့်သည်ကို။ နကုက္ကုစ္စာယတိ=ယုံမှားတွေးတောမှု ကုက္ကုစ္စမပြု ။ပ။

ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ပဏ္ဏာသကော=သုတ်ငါးဆယ် အပေါင်းသည်၊ သမတ္တော=ပြီးပြီ။

၁။ နကုက္ကုစ္စာယိတဗ္ဗံ ကုက္ကုစ္စာယတိ ။ ။ ပုဂ္ဂလပညတ်၌ (၅၅) နှင့် ဤသုတ်ဦးကာ အဖွင့်ကို ထည့်သွင်း၍ အနက်ပေးသည်။ (တနည်း) နကုက္ကုစ္စာယိတဗ္ဗံ=ကုက္ကုစ္စ မပြုသင့်သော သံဃာဝိုင်လယ်ယာစသည် မစီမံခြင်းကို၊ [မစီမံကောင်း၍ မစီမံခြင်းကို] ကုက္ကုစ္စာယတိ=ကုက္ကုစ္စပြု၏ ။ပ။ ကုက္ကုစ္စာယိတဗ္ဗံ=ကုက္ကုစ္စပြုသင့်သော သံဃာဝိုင် လယ်ယာစသည် စီမံခြင်းကို၊ နကုက္ကုစ္စာယတိ=ကုက္ကုစ္စမပြု။

ပစ္စည်းလေးပါးသုံးစွဲဖို့အတွက် အပ်စပ်သော နည်းဖြင့် သံဃာအားလျှဒါန်းထားသော လယ်ယာ, တဖက်ဆည်ကန်စသည်နှင့် ထိုလယ်ယာထွက် ပစ္စည်းမှ ရရှိသော ရွှေငွေ စသည်တို့၌ "ဤရေကန်ထဲမှ ရေကို ဤလယ်ထဲသွင်းပြီး ထွန်ကြ၊ စပါးနိုက်ကြ၊ အဲဒီရွှေငွေဖြင့် သက်နီးဝယ်ခဲ့" စသည်ဖြင့် သံဃာဝိုင် ပစ္စည်းများကို ရဟန်းများ မစီမံကောင်း၊ ထိုကိစ္စမှာ ကုက္ကုစ္စာယိတဗ္ဗတည်း။

၃–တတိယပဏ္ဏာသက

(၁၁) ၁–အာသာဒုပ္ပဇဟာဝဂ်

ဝ၁၉၊ ၁၂၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဒုပ္ပဇဟာ=ခက်ခဲသဖြင့် ပယ်စွန့်အပ်ကုန်သော်၊ ဝါ=ပယ်စွန့်နိုင်ခဲကုန်သော၊ အာသာ=ခင်တွယ်တပ်မက် ငဲ့ကွက်တတ်သော တဏှာတို့သည်၊ ဣမာ ဒွေ=ဤနှစ်မျိုးတို့တည်း၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်း၊ လာဘာသာစ=ပစ္စည်းလာဘ်၌ ခင်တွယ်သော တဏှာလည်းကောင်း၊ ဇီဝိတာသာစ=အသက်၌ ခင်တွယ်သော တဏှာလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုပ္ပဇဟာ=ကုန်သော၊ အာသာ=တို့သည်၊ ဣမာ ဒွေ=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောက၌၊ ဒုလ္လဘာ=ခက်ခဲသဖြင့် ရအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ရနိုင်ခဲကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ။ပ။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပုဗ္ဗကာရီ=ရှေးဦးစွာ ကျေးဇူးပြုတတ်၏၊ (သောစ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ယော=သည်၊ ကတညူ=သူတပါးပြုခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို သိတတ်၏။ ကတဝေဒီ= သူတပါးပြုခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို ထင်ရှားပြုတတ် ဆပ်ပေးတတ်၏။ (သောစ=လည်းကောင်းတည်း) ။ပ။ တိဏ္ဏောစ=လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးတို့ဖြင့် ရောင့်ရဲကုံလုံပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း ။[ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနှင့် မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့တည်း] တမ္ပေတာစ=လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးတို့ဖြင့် သူတပါးကို ရောင့်ရဲကုံလုံ ပြည့်စုံစေသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ [မြတ်စွာဘုရားတည်း]

ဝ၂၂၊ ၁၃၀။ ဒုတ္တပ္ပယာ=(ဒါယကာတို့က) ခက်ခဲသဖြင့် ကျေနပ်နှစ်သိမ့်စေအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ကျေနပ်နှစ်သိမ့်စေခြင်းငှာမလွယ်ကူကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ ။ပ။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ=ရအပ်တိုင်း ရအပ်တိုင်းသော ပစ္စည်းကို၊ နိက္ခိပတိ=မသုံးစွဲဘဲ သိမ်းဆည်းထား၏၊ (သောစ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ယော=သည်၊ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ=ကို၊ ဝိဿဇ္ဇေတိ=သူတပါးတို့အား အကုန်လုံး ပေးစွန့်လိုက်၏၊ (သောစ=လည်းကောင်းတည်း) ။ပ။ သုတပ္ပယာ =လွယ်ကူသဖြင့် ကျေနပ်နှစ်သိမ့် စေအပ်ကုန်သော ။ပ။ ရာဂဿ=ရာဂ၏၊ ဥပ္ပါဒါယ=ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ပစ္စယာ=အကြောင်းတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ။ပ။ သုဘနိမိတ္တာ =ရာဂ၏ အကြောင်းဖြစ်သော တင့်တယ်သော အာရုံလည်းကောင်း၊ [ဧကက

စာပိုဒ်-၁၁-ကြည့်] အယောနိသော=ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း မဟုတ်သော အားဖြင့်၊ မနသိကာရောစ=နှလုံးသွင်းခြင်း လည်းကောင်းတည်း။ပ။ ပဋိဃနိမိတ္တဿ=ဒေါသ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌာရုံ လည်းကောင်း ။ပ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ=မှားယွင်းသော အယူ၏ ။ပ။ ပရတော= မိစ္ဆာအယူရှိသူ အခြားသူထံမှ၊ ယောသောစ=သူယုတ်မာတရားသံ နာခံရခြင်း လည်းကောင်း ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ=မှန်ကန်သော အယူ၏ ။ပ။ ပရတော၊ သမ္မာအယူရှိသူ အခြားသူထံမှ၊ ယောသောစ=သူတော်ကောင်း တရားသံ နာခံရခြင်း လည်း ကောင်း ။ပ။ အာပတ္တိယော=အာပတ်တို့သည် ။ပ။လဟုကာ=အပေါ့စား အသေးစားဖြစ်သော၊ အာပတ္တိစ=အာပတ် လည်းကောင်း၊ ဂရုကာ=ကြီးလေးသော၊ အာပတ္တိစ= လည်းကောင်းတည်း။ [ဧကကစာပိုဒ် ၁၆၂ ကြည့်] ။ပ။ ဒုဗ္ဗုလ္လာ=ရွန်.ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ။ပ။ သာဝဇ္ဇာ=သီလသိက္ခာ အကြွင်းအကျန်ရှိသော ။ပ။ အနဝဇ္ဇာ=သီလ သိက္ခာ အကြွင်းအကျန် မရှိတော့သော ။ပ။

(၁၂) ၂-အာယာစနဝဂ်

၁၃၁၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ [အာယာစမာနော အာယာစေယျ-ဌ်စပ်] "သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂလ္လာနာ= ရှင်သာရိပုတြာ ရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်တို့သည်၊ ယာဒိသာ=အကြင်ကဲ့သို့ တွေ.မြင် အပ်ကုန်၏၊ (ပညာနှင့် တန်ခိုးအရာတွင် အကြင်ကဲ့သို့ တွေ.မြင်အပ်ကုန်၏) အဟမ္ပိ=ငါ သည်လည်း၊ တာဒိသော=ထိုကဲ့သို့ တွေ.မြင်အပ်သူသည်၊ ဝါ= ထိုအရှင်မြတ် နှစ်ပါးကဲ့သို့ ပညာတန်ခိုးကြီးမားသူသည်၊ ဟောမိ=ဖြစ်ရပါလို၏" ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာယာစမာနော=တောင်းတသော်သာ၊ ဝါ=တောင်းတမှသာ၊ သမ္မာ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ အာယာစေယျ=တောင်းတသည် မည်နိုင်၏၊ [အဋ္ဌကထာ ၌ "အဟမ္ပိ တာဒိသော ဟောမိတိ ဧဝံ အာယာစန္တော"ဟု ဖွင့်သဖြင့် "တာဒိသော ။ပ။ မောဂ္ဂလ္လာနာတိ"ဟူသော ပါဠိတော် အာကာရဝါကျသည် အာယာစမာနော၏ အာကာရဝါကျဟု ဆိုလို၏၊ သမ္မာ ပတ္ထေယျ နာမ-ဟု ဖွင့်သဖြင့် ပါဠိတော်၌ သမ္မာကို အာယာစေယျ၌ စပ်စေလို၏]ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=ငါ၏၊ သာဝကာနံ=တပည့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=ရဟန်းတို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယေ ဣမေ) သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂလ္လာနာ=အကြင်သာရိပုတြာ မောဂ္ဂလ္လာန်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) ဧသာ=ဤသာရိပုတြာနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်သည်၊ တုလာ= ချိန်ခွင်ပမာ နှိုင်းချိန်စရာပေတည်း၊ ဧတေ=ဤသာရိပုတြာနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်သည်၊

ပမာဏံ=ချင့်တောင်းပမာ နှိုင်းချင့်ကြောင်း အတိုင်းအတာပေတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဝ၃၂-၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒ္ဓါ=သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ဘိက္ခုနီ=ရဟန်းမသည်၊ "ခေမာ=ခေမာမည်သော၊ ဘိက္ခုနီစ= ရဟန်းမသည်လည်းကောင်း [ပညာကြီးသော အရှင်မတည်း] ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ=ဥပ္ပလဝဏ်မည်သော၊ ဘိက္ခုနီစ =သည်လည်းကောင်း၊ [တန်ခိုးကြီးသော အရှင်မတည်း] ယာဒိသီ=အကြင်ကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်၏။ (အဟမ္ပိ=လည်း) တာဒိသီ=ထိုကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင် အပ်သူသည်၊ ဟောမိ=ဖြစ်ရပါလိုမူ၏"ဣတိ ဧဝံ=သို့၊ အာယာစမာနာ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ = တို့၊မမ=၏၊ သာဝိကာနံ= တပည့်မ ဘိက္ခုနီဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနီနံ=ရဟန်းမတို့တွင်၊ ခေမာ=သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဘိက္ခုနီစ= အကြင်ရဟန်းမသည်လည်းကောင်း၊ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ=သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဘိက္ခုနီစ=လည်းကောင်း၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) သော=ဤခေမာနှင့် ဥပ္ပလဝဏ်သည်၊ တုလာ။ပ။ ဥပါသကော =သီတင်းသည် ဒါယကာသည်၊ စိတ္တော=စိတ္တမည်သော၊ ဂဟပတိစ= အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည် လည်းကောင်း၊ [ပညာထူးချွန်သူ] ဟတ္ထကော=ဟတ္ထကမည်သော၊ အာဠဝကောစ=အာဠဝက မင်းသားသည်လည်းကောင်း [တန်ခိုးကြီးသူ] ယာဒိသော=အပ်၏ ။ပ။ စိတ္တော=သော၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) ဂဟပတိ စ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟတ္ထကော=သော၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) အာဠဝကော စ=သည်လည်းကောင်း၊ (သန္တိ)သော=ဤစိတ္တသူကြွယ်နှင့် ဟတ္ထကမည်သော အာဠဝကမင်းသားသည်၊ တုလာ ။ပ။ ခုဒ္ဓတ္တရာ=ခုဒ္ဓတ္တရာမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယာအယံ) ဥပါသိကာ စ=အကြင်သီတင်းသည် ဒါယိကာမသည်လည်းကောင်း၊ [ပညာထူးချွန်သူ] ဇေဋ္ဌကဏ္ဍကိယာ= ဇေဋ္ဌကဏ္ဍကိမြို့သူဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) နန္ဒမာတာ စ=အကြင်နန္ဒ၏ မယ်တော်သည် လည်းကောင်း၊ [တန်ခိုးကြီးသူ](အတ္ထိ=ရှိ၏)သော=ဤခုဒ္ဓတ္တရာနှင့် နန္ဒမယ်တော်သည် ။ပ။

ဝ၃၅၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒ္ဝီဟိ=နှစ်ပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ဗာလော=ဉာဏ်ပညာကင်း လူမျိုး လူမိုက်ဖြစ်သော၊ အဗျတ္တော=မလိမ္မာသော၊ အသပ္ပုရိသော=သူယုတ်မာသည်၊ ဓတံ=တူးဖြိုထားအပ်ပြီးသော ဂုဏ်ရှိသော၊ ဝါ=ဂုဏ်မရှိသော။ [ခညိ သူတိ ခတာ၊ ခတာ ဂုဏာ ယသ အတ္ထသော သန္တိတိ ခတော၊ ဆိန္နဂုဏော နိဂ္ဂုဏော အတ္ထာ] ဥပဟတ်=ဖျက်ဆီးခေါ်ဆောင်အပ်ပြီးသော ဂုဏ်ရှိသော၊ ဝါ=ဂုဏ်မရှိသော၊ [ဥပဟညိ သူတိ ဥပဟတာ စသည်ပြု] အတ္ထာနံ=မိမိခန္ဓာကိုယ်ကို၊ ပရိဟရတိ= ပြုစု

စောင့်ရှောက်၏၊ သာဝဇ္ဇောစ=အပြစ်ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝိညုဒုံ= ပညာရှိတို့၏၊ သာနုဝဇ္ဇောစ=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခံရသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဗဟုံ=များစွာသော၊ အပုညံစ= မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကိုလည်း၊ ပသဝတိ=မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေ၏၊ ဝါ=ရရှိ၏။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ဒ္မိဟိ=နှစ်ပါးကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ= တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတောာ=သော၊ ဗာလော=သော ။ပ။ ပရိဟာရတိ=သနည်း ။ပ။ ဟောတိ=သနည်း ။ပ။ ပသဝတိ=သနည်း) အနနုဝိစ္စ=မသိမူ၍၊ ဝါ=မသိဘဲ၊ ဝါ=အမှားအမှန် မဆုံးဖြတ်နိုင်မူ၍၊ ဝါ=နိုင်ဘဲ၊ အပရိယောဂါဟောတွာ=ဉာဏ်ဖြင့် မသက်ဝင်နိုင်မူ၍၊ ဝါ=နိုင်ဘဲ၊ အဝဏ္ဏာရဟာသ=ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အပြစ်ပြောဆို ထိုက်သူ၏၊ (ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော တိတ္ထိယဆရာနှင့် တပည့်၏) ဝဏ္ဏံ=ဂုဏ်ကို၊ ဘာသတိ=ပြောဆို၏ ။ပ။ ဝဏ္ဏာရဟာသ=ချီးမွမ်းဖွယ်ဂုဏ်ကို ပြောဆိုထိုက်သူ၏၊ (ချီးမွမ်းထိုက်သော ရတနာသုံးပါး၏) အဝဏ္ဏံ=ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အပြစ်ကို၊ ဘာသတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒ္မိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ= ဤတရား တို့နှင့် ။ပ။ ပဏ္ဍိတောာ=ပညာရှိသော၊ ဝိယတ္တောာ=လိမ္မာသော၊ သမ္ဘုရိသော= သူတော်ကောင်းသည်၊ အက္ခတံ=မတူးဖြိုအပ်သော ဂုဏ်ရှိသော၊ ဝါ=ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ အနုပဃာတံ=မဖျက်ဆီးအပ်သော ဂုဏ်ရှိသော ။ပ။ အနဝဇ္ဇောစ =အပြစ်မရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝိညုဒုံ=တို့၏၊ အနနုဝဇ္ဇောစ= ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခြင်း မရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဗဟုံ=သော၊ ပုညံစ=ကောင်းမှု ကုသိုလ် ကိုလည်း ။ပ။ အနုဝိစ္စ=သိ၍၊ ဝါ=အမှားအမှန် ဆုံးဖြတ်နိုင်၍ ။ပ။

၁၃၆၊ ၁၄၁။ အပွသာဒနီယေ=မကြည်ညိုသင့်သော၊ ဌာနေ=(မှား ယွင်းသော အကျင့်ဟူသော) အကြောင်းအရာ၌၊ ပသာဒံ=ကြည်ညိုခြင်းကို၊ ဥပဒံသေတိ=ဖြစ်စေ၏ ။ပ။ ပသာဒနီယေ=ကြည်ညိုသင့်သော၊ ဌာနေ= (မှန် ကန်သော အကျင့်ဟူသော) အကြောင်းအရာ၌၊ အပွသာဒံ=မကြည်ညိုခြင်းကို ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒ္မိသု=နှစ်မျိုးသော အရာဌာနတို့၌၊ မိစ္ဆာပဋိပဇ္ဇမာနော= လွဲမှားသော အကျင့်ကို ကျင့်သော ။ပ။ ကတမေသု=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ဒ္မိသု=တို့၌၊ (မိစ္ဆာပဋိပဇ္ဇမာနော ဗာလော ။ပ။ ပသဝတိ=နည်း) မာတရိစ= အမိ၌လည်းကောင်း။ ပိတရိစ=အဘ၌ လည်းကောင်း၊ (မိစ္ဆာပဋိပဇ္ဇမာနော ။ပ။ ပသဝတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေသု ဒ္မိသု=ဤနှစ်မျိုးသော အရာဌာနတို့၌ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒ္မိသု=တို့၌၊ သမ္မာပဋိပဇ္ဇမာနော=မှန်ကန်သော အကျင့်ကို ကျင့်သော ။ပ။ တထာဂတော စ=မြတ်စွာဘုရား၌လည်းကောင်း၊ တထာဂတ

သာဝကေစ=မြတ်စွာဘုရား၏တပည့် သူတော်ကောင်းခ၊်လည်းကောင်း ။ပ။ သစိတ္တဝေါဒါနဋ္ဌ=မိမိစိတ်၏ ဖြူစင်ကြောင်း သမာဟတ်ရှစ်ပါးလည်းကောင်း၊ လောကေ=အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သောရုပ် ဝေဒနာ စသောတရား၊ ဝါ=တွင်၊ ကိဉ္စိ=မည်သည့်တရားကိုမျှ၊ (ယံ) နဥပါဒိယတိ=အကြင်မြဲမြံ ပြင်းထန်စွာ မယူင၊ ဝါ=အကြင်မစွဲလန်း၊ (တဋ္ဌ အနုပါဒါနံ=ထိုမည်သည့်တရားကိုမျှ မြဲမြံပြင်းထန်စွာ မယူင၊ခြင်းလည်းကောင်းတည်း) ။ပ။ ကောဓောစ= အမျက်ထွက်ခြင်းလည်းဟောင်း၊ ဥပနာဟောစ= ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=ရှေ့ဒေါသကို ဖွဲ့ကပ်ဆက်စပ်တတ်သော နောက်ဒေါသလည်းကောင်းတည်း၊ [ပုဗ္ဗကာလိက .ကောဓ ဥပနယှတိ ဗဟွတိတိ (အပရကာလိကော ကောဓော) ဥပနာဟော နာမ] ။ပ။ ကောဓဝိနယော စ=အမျက်ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဥပနာဟဝိနယော စ= ရန်ငြိုးဖွဲ့မှုကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းလည်းကောင်းတည်း။

(၁၃) ၃-ဒါနဝဂ်

၁၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒါနာနိ=အလှူဒါနတို့သည်၊ [သာမညအနက်တည်း] ဝါ=ပေးလှူဖွယ် အရာဝတ္ထုတို့သည်၊ [ဝတ္ထုဒါနတည်း၊ ဒိယတေတိ ဒါနံ] ဝါ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေးလှူကြောင်း စေတနာတို့သည်၊ [စေတနာဒါနတည်း၊ ဒိယတေ အနေနာတိ ဒါနံ]ဣမာနိ ဒွေ=ဤနှစ်မျိုးတို့တည်း ။ပ။ အာမိသဒါနဋ္ဌ =အာမိသအလှူလည်းကောင်း၊ ဝါ=(ဆွမ်း၊ သက်နှံ၊ ကျောင်း၊ ဆေး) လေးမျိုးသော ပစ္စည်းအာမိသဟူသော ပေးလှူဖွယ် ဝတ္ထုလည်းကောင်း၊ ဝါ= လေးမျိုးသော ပစ္စည်းအာမိသကို ပေးလှူကြောင်း စေတနာလည်းကောင်း၊ ဓမ္မဒါနဋ္ဌ=တရားအလှူလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း မှန်ကန်သော အကျင့်တရားဟူသော ပေးလှူဖွယ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း မှန်ကန်သော အကျင့်တရားကို ပေးလှူကြောင်း စေတနာလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွိန္နံ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ ဒါနာနံ=ဤအလှူဒါနတို့တွင်၊ ယဒိဒံ ဓမ္မဒါနံ=အကြင်တရားအလှူသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေါ=ဤတရားအလှူသည်၊ အဂ္ဂံ=အမြတ်ဆုံးပေတည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) [နောက်သုတ်များ၌လည်း ဝတ္ထုနှင့် စေတနာ နှစ်ဖြာခွဲ၍ အနက်ဆိုနိုင်၏]

၁၄၃၊ ၁၅၁။ ယာဂါ= ပူဇော်ဖွယ် အမျိုးအစားတို့သည် ။ပ။ အာမိသယာဂေါစ=လေးမျိုးသော ပစ္စည်းအာမိသဟူသော ပူဇော်ဖွယ် အမျိုးအစား

လည်းကောင်း၊ ဓမ္မယာဂေါစ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း မှန်ကန်သော အကျင့်တရား ဟူသော ပူဇော်ဖွယ် အမျိုးအစားလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဒ္ဒိန်=ကုန်သော၊ ဣရေသံ ယာဂါနံ=ဤပူဇော်ဖွယ် အမျိုးအစားတို့တွင် ။ပ။ စာဂါ=စွန့်ကြဲခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသစာဂေါစ=ပစ္စည်းအာမိသကို စွန့်ကြဲခြင်းလည်းကောင်း၊ ဓမ္မစာဂေါ စ=တရားကို စွန့်ကြဲခြင်းလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=တရားဟောခြင်းလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ပရိစ္စာဂါ=စွန့်ကြဲခြင်းတို့သည်၊ [စာဂနှင့် အားလုံးတူ၏] ။ပ။ သောဂါ=သုံးဆောင်ခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသသောဂေါစ =အာမိသကို သုံးဆောင်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဓမ္မသောဂေါစ=တရားကို သုံးဆောင်ခြင်းလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ သမ္ဘောဂါ=သုံးဆောင်ခြင်းတို့သည် ။ပ။ သံဝိဘာဂါ=ခွဲခြမ်းဝေပန်ခြင်းတို့သည် ။ပ။ သဂ်ဟာ=ချီးမြှောက်ထောက်ပင့်ခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသသဂ်ဟော စ=အာမိသဖြင့် ချီးမြှောက်ထောက်ပင့်ခြင်း လည်းကောင်း၊ ဓမ္မသဂ်ဟော စ=တရားဖြင့် ချီးမြှောက်ထောက်ပင့်ခြင်း လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ [အနုဂ္ဂဟာဒ္ဒိလည်း သဂ်ဟာအတိုင်း ဆိုပါ] ။ပ။ အနုကမ္ပာ=ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသာနုကမ္ပာ စ=အာမိသဖြင့် ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားခြင်းလည်းကောင်း ။ပ။

(၁၄) ၄-သန္ဓာရဝဂ်

၁၅၂-၆။ သန္ဓာရာ=လောကတံထွာ, ပျုဂ္ဂဿဝတ်ပြု, ချီးမြှောက်မှုတို့သည်၊ ဝါ=အာမိသ ဓမ္မ, မရကြရာ, သူငါအကြား, ခြားနားပေါက်ပျက်, ကွာဟ ချက်များ, မထင်ရှားအောင်, တသားတည်းကပ်, ဆက်စပ်ဖုံးကာ, ပျုဂ္ဂဿဝတ်ပြု, ချီးမြှောက်မှုတို့သည်၊ [ဦးကာအဖွင့်အားလုံး ငုံမိအောင် အနက်ပြန်ထားသည်၊ သံပုဗ္ဗ ထရဝတ်၏ မူရင်းသဒ္ဒတ္ထမှာ ပိဒဟန (ဖုံးအုပ်ခြင်း) အနက်တည်း၊ သဂ်ဏာန(ချီးမြှောက်ခြင်း)အနက်ကား အဓိပ္ပာယတ္ထတည်း]။ပ။ အာမိသသန္ဓာရော စ=ပစ္စည်းအာမိသဖြင့် လောကတံထွာ ပျုဂ္ဂဿဝတ်ပြု ချီးမြှောက်မှု လည်းကောင်း၊ [မိမိထံ ရောက်လာသော အာဂန္တုက ရဟန်းစသည်တို့အား ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်းမှစ၍ တတ်စွမ်းသမျှ ကျွေးမွေးဧည့်ခံခြင်းတည်း] ဓမ္မသန္ဓာရော စ=တရားဖြင့် လောကတံထွာ ပျုဂ္ဂဿဝတ်ပြု ချီးမြှောက်မှုလည်းကောင်းတည်း [တပည့်တို့အား စာပေကျမ်းဂန် ပို့ချခြင်း, ကမ္မဋ္ဌာန်းပေးခြင်း၊ ရှင်ရဟန်းပြု ပေးခြင်း စသည်တည်း၊ ပုံဝတ္ထုနှင့်တကွ အဓိပ္ပာယ်အကျယ်ကို အဋ္ဌသာလိနီ ၄၂၆-၌ ကြည့်ပါ] ပဋိသန္ဓာရဟုခေါ်သည် ဤသန္ဓာရဟုခေါ်နှင့် အနက်တူ၏။ပ။ သေနာ=

ရှာမှီးခြင်းတို့သည်။ပ။ အာမိသေသနာ စ=ပစ္စည်းအာမိသကို ရှာမှီးခြင်း လည်းကောင်း။ ဓမ္မေသနာ စ= တရားကို ရှာမှီးခြင်း လည်းကောင်းတည်း။ [ပရိယေသနာကိုလည်း ဧသနာအတိုင်းဆို] ။ပ။ ပရိယေဋ္ဌိယော= ထိပ်ဆုံးသို့ ရောက်သော ရှာမှီးခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသပရိယေဋ္ဌိ စ=ထိပ်ဆုံးသို့ ရောက်အောင် အာမိသကို ရှာမှီးခြင်းလည်းကောင်း။ ဓမ္မပရိယေဋ္ဌိစ=ထိပ်ဆုံးသို့ ရောက်အောင် တရားရှာမှီးခြင်း လည်းကောင်းတည်း ။ပ။

၁၅၇၊ ၁၆၃။ ပူဇာ=ပူဇော်ခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသပူဇာစ=အာမိသဖြင့် ပူဇော်ခြင်းလည်းကောင်း။ ဓမ္မပူဇာ စ=တရား ဖြင့် ပူဇော်ခြင်းလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ အာတိထေယျာနိ=ဧည့်သည်တို့အား ပေးကမ်းဖွယ် လက်ဆောင်တို့သည် ။ပ။ အာမိသာတိထေယျဿ=အာမိသဟူသော ဧည့်သည်လက်ဆောင်လည်း ကောင်း၊ ဓမ္မာတိထေယျဿ=တရားဟူသော ဧည့်သည် လက်ဆောင် လည်း ကောင်းတည်း ။ပ။ ဣဒ္ဓိယော=ပြီးစီးအောင်မြင်ကြောင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသိဒ္ဓိ စ=အာမိသဟူသော ပြီးစီးအောင်မြင်ကြောင်း လည်းကောင်း၊ ဓမ္မိဒ္ဓိစ=တရား ဟူသော ပြီးစီးအောင်မြင်ကြောင်း လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဝုဋ္ဌိယော=ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသဝုဋ္ဌိ စ=အာမိသကြောင့် ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်း လည်းကောင်း၊ ဓမ္မဝုဋ္ဌိ စ=တရားကြောင့် ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်း လည်းကောင်း တည်း ။ပ။ ရတနာနိ=ရတနာတို့သည်၊ ဝါ=နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော အဖိုးတန်ပစ္စည်းတို့သည် ။ပ။ အာမိသရတနဉ္စ=အာမိသ ဟူသော ရတနာ လည်းကောင်း၊ ဝါ=အာမိသဟူသော နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော အဖိုးတန် ပစ္စည်းလည်းကောင်း၊ ဓမ္မရတနဉ္စ=တရားဟူသောရတနာလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=တည်း။ပ။ သန္ဓိစယော=ဆည်းပူးစုဆောင်းခြင်းတို့သည်။ပ။အာမိသသန္ဓိစယော စ=အာမိသကို ဆည်းပူးစုဆောင်းခြင်းလည်းကောင်း၊ ဓမ္မသန္ဓိစယော စ=တရား ကို ဆည်းပူးစုဆောင်းခြင်းလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဝေပုလ္လာနိ= ပြန့်ပွားသည် အဖြစ်တို့သည်။ပ။ အာမိသဝေပုလ္လံ စ=အာမိသ၏ ပြန့်ပွားသည်အဖြစ်လည်း ကောင်း၊ ဓမ္မဝေပုလ္လံ စ=တရား၏ ပြန့်ပွားသည် အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း။ပ။

(၁၅) ၅-သမာပတ္တိဝဂ်

၁၆၄၊ ၁၇၃။ သမာပတ္တိကုသလတာ စ=သမာပတ် ဝင်စားခြင်းဌာ ကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ရှေ့ဖိုင်းဌာ ပရိကမ္မဘာဝနာ ဖြစ်၏။

နောက်ပိုင်း၌ တဝင်ဖြစ်၏။, အလယ်၌ သမာပတ်ဖြစ်၏ဟု ပရိကမ္မဘာဝနာ နှင့်တကွ အပ္ပနာစျာန် သမာပတ်ကို ခွဲခြားသိမြင်သော ပညာတည်း] သမာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ စ=(သတ်မှတ်ထားသည့် အချိန်နာရီအတွင်း) သမာပတ်မှ ထခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း။ပ။ အဓ္ဓဝူ=ဖြောင့်မတ်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ မဒ္ဒဝူ=နူးညံ့သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ခန္တီစ=သည်းခံခြင်းလည်းကောင်း၊ သောရစ္စဝူ=တင့်တယ်သော သုစရိတ်အမှု၌ မွေ့လျော်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း၊ [ရမတီတိ ရတော၊ သောဘနေ ရတော သူရတော၊ ["သူ"ဟု ဥဒါဒယဖြင့် ရှိသင့်ပုံကို ဆက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၅၂) ခတ္တိယသုတ်၌ ရေးထားပြီ] သူရတသ ဘာဝေါ သောရစ္စံ] ဝါ=မကောင်းမှုမှ ကောင်းစွာ ရှောင်ကြဉ်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း၊ [ပါပတော သြရမတိ ဝိရမတီတိ သြရတော။ အဝ+ရမ+တ+။ သုဒ္ဓ သြရတော သောရတော၊ သောရတသ ဘာဝေါ သောရစ္စံ] ။ပ။

သာခလျဝူ=နူးညံ့သိမ်မွေ့သော စကားရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ထာရော စ=အာမိသ, ဓမ္မ, နှစ်ဌာနဖြင့်, လောကဝတ်ပြု, ချီးမြှောက်မှုလည်းကောင်းတည်း၊ (အာမိသ ဓမ္မာ, ဤနှစ်ဖြာဖြင့်, သူငါနှစ်ပါး, ခြားနားပေါက်ပျက်, ကွာဟချက်ကို, ဆက်စပ်ဖုံးကာ, ပျူဂြာဝတ်ပြု, ချီးမြှောက်မှုလည်းကောင်းတည်း) ။ပ။ အဝိဟိ'သာစ=သတ္တဝါတို့ကို မညှဉ်းဆဲကြောင်း ကရုဏာလည်းကောင်း၊[(၁) အပ္ပနာသို့ ရောက်သော ကရုဏာ (၂) ၎င်း၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော ကရုဏာ၊ ဤနှစ်မျိုးလုံး ဦးကာ၌ ယူ၏ ।အဌကထာ၌ကား (၂) ကိုသာ ပြထား၏] သောစေယ္ယဝူ=သီလစင်ကြယ်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ [သီလပင်တည်း]ဝါ=စင်ကြယ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း မေတ္တာလည်းကောင်းတည်း၊ [ဦးကာ၌ သောစဗျံဟု ပါ၌ရှိ၏] ။ပ။

ဣန္ဒြိယေသု=ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့၌၊ အဂုတ္တဒ္ဒါရတာစ=မပိတ်ဆီးအပ်သော ဒွါရရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ သောစနေ=သောစဉ်၌၊ အမတ္တညုတာ

၁။ ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒ္ဒါရတာ။ ။ အဂုတ္တဒ္ဒါရတာတိ ဝုတ္တော ကေသု ဒ္ဒါရေသူတိ နု ပညာယတိတိ "ဣန္ဒြိယေသု" တိ ဝုတ္တံ။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ မူလဋီကာ (၅၇)။ အဂုတ္တဒ္ဒါရ=မပိတ်ဆီးအပ်သော ဒွါရဟု ဆိုရုံမျှဖြင့် မည်သည့် ဒွါရ (အပေါက်) တို့၌ မပိတ်ဆီးသည်ဟု မသိသာ မထင်ရှားသောကြောင့် "ဣန္ဒြိယေသု"ဟု ဟောတော်မူ၏။ စက္ခုဒ္ဒြေ အစရှိသော ဒွါရ

စ=(ခံယူခြင်း, ဘုံးဆောင်ခြင်းနှင့် စပ်၍) အတိုင်းအတာကို မသိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း ။ပ။ ဂုတ္တာဒွါရတာ စ=ပိတ်ဆီးအပ်သော ဒွါရရှိသူ၏အဖြစ် လည်းကောင်း ။ပ။ မတ္တညုတာ စ=အတိုင်းအတာကို သိသူ၏ အဖြစ် လည်း ကောင်းတည်း ။ပ။ ပဋိသန္ဓိ နဗလဟူ=စဉ်းစားဆင်ခြင် သိမြင်သော ဉာဏ်ပညာ ဟူသော (မလွှပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော) စွမ်းအားလည်းကောင်း၊ ဘာဝနာဗလဟူ =ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဟူသော စွမ်းအားလည်းကောင်း၊ (ဝိရိယတရား အကြီးအကဲထား၍ ဖောဓိပက္ခိယ တရား, ဖောဌဗ္ဗင်တရားတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဟူသော ခိုင်မြဲသော စွမ်းအားလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝိရိယတရား အကြီးအကဲ ထား၍ ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဖောဓိပက္ခိတရား, ဖောဌဗ္ဗင်တရား ဟူသော ခိုင်မြဲသော စွမ်းအားလည်းကောင်း) ။ပ။ [သမထဒုက်ကို ဤဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် ၃၂သုတ်, သတိဗလဲကို ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၄၀၇၌ကြည့်]

၁၇၄၊ ၁၈၀။ သီလဝိပတ္တိစ=သီလပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ စ=အယူပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော မိစ္ဆာအယူလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ သီလသမ္ပဒါစ= သီလပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါစ=အမြင်မှန် ဉာဏ်ပညာ၏ ပြည့်စုံ ခြင်းလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=ပြည့်စုံသော အမြင်မှန် ဉာဏ်ပညာလည်းကောင်း တည်း ။[ဌင်းပညာဝါးမျိုးကို အဌကထာ၌ကြည့်] ။ပ။ သီလဝိသုဒ္ဓိစ = သီလ စင်ကြယ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ (စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ စသော အထက်ဝိသုဒ္ဓိသို့ ရောက်စေ နိုင်လောက်အောင် သီလစင်ကြယ်ခြင်း လည်းကောင်း) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစ=ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်ခြင်း လည်းကောင်းတည်း၊ (ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပရမတ္ထဝိသုဒ္ဓိ

ခြောက်ပေါက်တို့၌ မပိတ်ဆီးဟူလို၊ ဤစကားဖြင့် "အဂုတ္တဒွါရတာ"မှ ဒွါရ နှင့် ဣန္ဒြေယသုဝုဒ်တို့အရ စက္ခုန္ဒြေ (စက္ခုပသာဒ) အစရှိသော ဒွါရခြောက်ပါး ကိုချည်း ယူရကြောင်း သိသာ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၁-၂၁) အဌသာလိနီ (၄၂၈၊ ၄၂၉) တို့၌ အဓိပ္ပာယ်အကျယ် ဖွင့်ပုံကို ကြည့်လျှင်လည်း ထိုဒွါရနှင့် ဣန္ဒြေယ ဝုဒ်တို့ အနက်တူကြောင်း သိသာ၏။

မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌ(၁-၁၅၇) နှင့် ထို၏ ဋီကာ (၁-၂၅၃) တို့၌ကား ဒွါရအရ စက္ခုဒွါရ စသော ထိုဒွါရခြောက်ပါးကို မယူဘဲ ကမ္မဒွါရ (ကာယ ကမ္မဒွါရ စသည်)ကို ယူပြီးလျှင် ဣန္ဒြေယသုဝုဒ်၌လည်း သတ္တမိဝိဘတ်ကို အာဓာရအနက်ကိုသာမက နိမိတ်အနက် ယောကြောင်းကိုပါ ဖွင့်ထား၏။

ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေနိုင်သော ကမ္မဿကတာသမ္မာဒိဋ္ဌိစသော ဉာဏ်အမြင်ငါးမျိုးစင်ကြယ်ခြင်း လည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=ပရမတ္ထ ဝိသုဒ္ဓိ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေနိုင်သော လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်ခြင်း လည်းကောင်းတည်း) [ဤသုတ်ဋီကာစာမူ မသန့်ရှင်း၊ ဒီ၊ ပါထိကဝဂ်ဋီကာ၊ ၁၈၂-သန့်ရှင်း၏] ။၀။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ စ=လည်းကောင်း၊ ယထာဒိဋ္ဌိသ=ဝိရိယအား သင့်လျော်သော ကောင်းသော ဉာဏ်အမြင်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ [ယထာ အနုရူပါ ဒိဋ္ဌိ ယဿ တိ ယထာဒိဋ္ဌိ] ဝါ=ဖြစ်စေအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော ဉာဏ်အမြင်ရှိသူ၏၊ ဝါ=ဖြစ်စေထိုက်သော ဝိရိယအား လျော်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသူ၏၊ ဝါ=ဉာဏ်အမြင်အား လျော်စွာဖြစ်သော ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်းရှိသူ၏ ။ ဤ နောက်အနက်များမှာ နိဂ္ဂေါ၀ကဏ္ဍ မူလဋီကာ (၅၇) မှ ယူထားသော ဤသုတ်ဋီကာ အဖွင့်များတည်း]ပဓာနံ စ=သောတာပတ္တိမဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဝိရိယလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တရားတို့၌၊ အသန္တုဋ္ဌိတာစ =(အရဟတ္တမဂ်သို့ မရောက်မချင်း) အပြည့်အစုံ ရောင့်ရဲကျေနပ်မှု မရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ပဓာနသို့=ကုသိုလ်တရားပွားများ အားထုတ်ခြင်း၌၊ အပဋိ၀ါနိတာစ=(အရဟတ္တမဂ် မရောက်မချင်း) နောက်တွန့်ဆုတ်ခြင်း မရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ မုဒ္ဒသဿ=ကင်းလွတ်ပျောက်ပျက်သော သတိရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ အသမ္မုဠ္ဠ=ကောင်းစွာမသိ ဉာဏ်မရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ သတိစ=ကုသိုလ်တရား၌ အမှတ်ရသော သဘောလည်းကောင်း၊ သမ္မုဠ္ဠ=ကောင်းစွာ သိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ပဗ္ဗမော=ငါးခုမြောက်သော၊ သမာပတ္တိ၀ေါ=၀င်တည်း။

တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ ပဏ္ဍာသကော=သုတ်ငါးဆယ်အပေါင်း အစုသည်၊ သမတ္တော=ပြီးပြီ။

၁-ကောဓဝဂ္ဂ

ဝ၈ဝ-၆။ [ကောဓကို စာပိုဒ် ၁၄၀-၌ကြည့်] မကွောစ=သူတပါး ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချေဖျက်ခြင်း သဘောလည်းကောင်း [အေါမနသဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း။ ဣတိဂုတ်၊ ၌ ၄၇] ပဒ္ဒါသောစ=ကိုယ့်ထက်သာသူ တန်းတူ ယှဉ်တူ ဂုဏ်ပြိုင်မှုလည်းကောင်း၊ [ဝါ=သူတပါးဂုဏ်တို့ကို ကိုက်ဖြတ်၍ မိမိ ဂုဏ်နှင့် ညီမျှအောင် ပြုတတ်သော သဘောလည်းကောင်း-ဟု ဝိဂြိုဟ်နက်

ဆိုပါ။ တရားကိုယ်မှာ ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း] ။ပ။ ဣဿာစ=ပြေးစုတတ်သော တရားလည်းကောင်း၊ မစ္ဆရိယဠ= ဝန်တိုလျှိုဝှက်သူ၏ အပြစ်လည်းကောင်း၊ မာယာစ=မိမိ၏ မကောင်းမှုအပြစ်ကို ဖုံးဖိလှည့်စားခြင်း လည်းကောင်း၊ သာဌေယျဠ=စဉ်းလဲ ကောက်ကျစ်သူ၏ အပြစ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မိမိ၌ မရှိသော ဂုဏ်ကို အရှိလုပ်ကာ လွဲမှားစွာ ပြောဆိုတတ်သူ၏ အပြစ်လည်းကောင်း၊ [လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်ချည်းတည်း၊ သဌယတိ နှ သမှာ ဘာသတိတိ သဌော= မှန်ကန်စွာ မပြောတတ်သူ၊ သဌသ ဘာဝေါ သာဌေယျံ (အဂ်ုတ္တိုရ်ဋီကာ၊ တ၊ ၁၀၇) အဟိရိကပုဒ်ကို စာပိုဒ် (၇၊ ၈) သုတ်ကြည့်]

အက္ကောစောစ=အမျက်မထွက်ခြင်း လည်းကောင်း၊ အနုပနာဟောစ =ရန်ပြိုးမမွဲ့ခြင်းလည်းကောင်း ။ပ။ ဒ္ဒိဟိ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသောသူသည်၊ ဒုက္ခံ=ဆင်းရဲစွာ၊ ဝိဟရတိ=နေရ၏။ ကတမေဟိ ဒ္ဒိဟိ=အဘယ်နှစ်မျိုးသော တရားတို့နှင့်နည်း၊ ကောဓေနစ=စိတ်ဆိုးခြင်းနှင့်လည်းကောင်း၊ ဥပနာဟေနစ=နှင့်လည်းကောင်း ။ပ။ အဟိရိကေနစ =နှင့်လည်းကောင်း၊ အနောတ္တပ္ပေနစ=နှင့်လည်းကောင်း ။ပ။ သုခံ= ချမ်းသာစွာ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒ္ဒေ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမေ ခဿ=ဤတရား တို့သည်၊ သေခသ=ခုနစ်ဦးသော သေကွဲဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ ပရိဟာနာယ =အထက်အထက်ဂုဏ်တို့မှ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏ ။ပ။ အပရိဟာနာယ=အထက်အထက် ဂုဏ်တို့မှ မဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှာ ။ပ။

ဝ၈၇–၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒ္ဒိဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော =ပြည့်စုံသူကို၊ အာဘတ=တနေရာရာသို့ ဆောင်ယူ၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ= ချထားအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ(အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ= အကုသိုလ်ကံသည်) နိရယေ=ငရဲ၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထားအပ်သည်သာ ။ပ။ ဧဝံ =တူ၊ (အတ္တနော=၏၊ ကမ္မုနာ=ကုသိုလ်ကံသည်)သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ နိက္ခိတ္တော။ပ။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ ကာယဿ=၏[ကေကနိပါတ် စာပိုဒ် ၄၃၊၄၄–ကြည့်] ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ= လားရောက်၏ ။ပ။ ကောဓပေယျာလံ=ကောဓပုဒ်၏ မြှုပ်ကွက်သည်၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးပြီ။

၂–အကုသလပေယျာလ

ဝ၉၁၊ ၂၀၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ဣမေ ဒ္ဒေ=တည်း၊ [ကတမေ ဒ္ဒေ? ကောဓော စ

ဥပနာဟောစ။ ဣမေ ခေါ် ဘိက္ခဝေ ဒွေ ဓမ္မာ အကုသလာတိ။ ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ အကုသလာ၊ ကတမေ ဒွေ? မဏ္ဍာ စ ပဏ္ဍာသော စ။ ဣမေ ခေါ် ဘိက္ခဝေ ဒွေ ဓမ္မာ အကုသလာတိ။ စသည်ဖြင့် ဖော်ဆိုပါ] ။ပ။ သာဝဇ္ဇာ =အပြစ်ရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာ ။ပ။ အနဝဇ္ဇာ=အပြစ်မရှိကုန်သော ။ပ။ ဒုက္ခဒြယာ =ဒုက္ခ၏ တိုးပွားခြင်းရှိကုန်သော၊ [ဥပဗ္ဗ,ဣတိ အပစ္စည်းဖြင့် ဥဒယ၊ ဒကို ဒြပြု၍ ဥဒြယ။ ဒုက္ခသ ဥဒြယော.ဝမို ဧတေသံ ဓမ္မာနန္တိ ဒုက္ခဒြယာ] ။ပ။ ဒုက္ခဝိပါကာ=ဒုက္ခ ဖြစ်သော အကျိုးရှိကုန်သော၊ ဝါ=အခံရခက်သော အကျိုး ရှိကုန်သော ။ပ။ သုခဝိပါကာ=ချမ်းသာ ကောင်းမြတ်သော အကျိုးရှိကုန်သော ။ပ။ သဗ္ဗာဗဇ္ဇာ=အမျိုးမျိုးနှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ် ၂၃ သုတ် ဋီကာ၌ ပုဒ်ပြိုးပုံပြလတ္တံ့] ။ပ။ အဗ္ယာဗဇ္ဇာ =အမျိုးမျိုးနှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခမရှိကုန်သော ။ပ။ အကုသလပေယ္ယာလ= အကုသလပုဒ်၏ မြှုပ်ကွက်သည်၊ နိဋ္ဌိတ=ပြီ။

၃–ဝိနယပေယ္ယာလ

၂၀၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမေ အတ္ထဝသေ= ဤအကြောင်းတို့ကို၊ [အတ္ထောယေဝ အတ္ထဝသော။ အတ္ထသဒ္ဒါ အကြောင်းဟော၊ ဝသသဒ္ဒါ အနက်ထူးမရှိ] ဝါ=(သိက္ခာပုဒ် ပညတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော) ကြီးပွားမှု အကျိုးအာနိသင် အထူးတို့ကို၊ [အတ္ထ(ဝုဒ္ဓိ)=ကြီးပွားမှု+ဝသ= အထူး။ စာပိုဒ်–၃၁–လည်းကြည့်] ပဋိစ္စ=ရည်ရွယ်တော်မူ၍၊ တထာဂတေန= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သာဝကာနံ=တပည့်ရဟန်းတို့အား၊ သိက္ခာပဒံ = သိက္ခာ ပုဒ်သီလကို၊ ဝါ=သိက္ခာပုဒ်သီလကို ဖော်ပြသော "ယော ပန ဘိက္ခု" အစ

၁။ **သိက္ခာပဒပုဒ်၏ဝစနတ္ထ။** ။ သိက္ခာပဒံကို နိဿယခန်းဌ် လွယ်ကူအောင် အကျဉ်းချုပ် သာမညမှု အနက်ပြန်ဆိုထားသည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ=ဖြည့်ကျင့်ထိုက်သော တရား၊ (သီလ, ဝိပဿနာ, စျာန်, မဂ် ဟူသော ကုသိုလ်တရားများတည်း) ပဒေတော ဣမိနာတိ ပဒံ = ရကြောင်း (ရခြင်း၏ အကြောင်း) ဖြစ်သော တရား၊ ဝါ = တည်ရာမှီရာ တရား၊ [မေထုန ဝိရတိ အစရှိသော ဝိရတိစေတသိက်တည်း၊ သို့မဟုတ် (၁) ဝိရတိစေတသိတ် (၂) စေတနာ (၃) စေတနာနှင့် ယှဉ်ဘက်ကုသိုလ်တရားများတည်း] ပဒသဒ္ဒါ၏ တည်ရာမှီရာဟူသော အနက်ကိုလည်း ဖွင့်၏။

ရှိသော သိက္ခာပုဒ်ပါဠိတော်ကို၊ ပညတ္တံ=ဟောဖော်သတ်မှတ် ပညတ်တော်မူ အပ်ပြီ၊ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ဒွေ=ကုန်သော၊ (အတ္ထဝသေ=တို့ကို၊ ပဋိစ္စ=၍ ။ပ။ ပညတ္တံ=ဟောဖော်သတ်မှတ် ပညတ်တော်မူအပ်သနည်းဟူမူ) သံဃသုဋ္ဌုတာယ=သံဃာတော်၏ ကောင်းပါပြီဟု လက်ခံကျင့်သုံးသည်အဖြစ်ငှာလည်းကောင်း၊ သံဃဖာသုတာယ=သံဃာတော်၏ ချမ်းသာစွာ နေထိုင်ရသည် အဖြစ်ငှာလည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန=သည်၊ သာဝကာနံ=တို့အား၊ သိက္ခာ

သိက္ခာယ ပဒံ သိက္ခာပဒံ=သိက္ခာ၏ ရကြောင်းတရား၊ ဝါ =သိက္ခာ၏ တည်ရာမှီရာတရား၊ ဤဝစနတွဲနှင့်အညီ အနက်ပြန်ဆိုလျှင် "သိက္ခာပဒံ = သီလဝိပဿနာ ဈာန်မဂ်ဟူသော သိက္ခာရရှိကြောင်း ဖြစ်သော (ဝါ = သိက္ခာ၏ တည်ရာ မှီရာဖြစ်သော) ဝိရတိသီလကို၊ ဝါ=သီလဝိပဿနာ ဈာန်မဂ်ဟူသော သိက္ခာ၏ တည်ရာမှီရာ ဖြစ်သော ဝိရတိသီလကို ဖော်ပြသော "ယော ပန ဘိက္ခု"အစရှိသော သိက္ခာပုဒ်ပါဠိတော်ကို၊ ပညတ္တံ = အပ်ပြီ"ဟု အနက်ဆို။

(တနည်း) ပဒသဒ္ဒါကို ကောဌာသ အနက်ဟောကြ၍ "သိက္ခာပဒံ = သီလ ဝိပဿနာဈာန်မဂ်ဟူသော သိက္ခာ၏ တဖို့တစိတ်ဖြစ်သော ဝိရတိ, စေတနာ, စေတနာ သမ္မယုတ်ကုသိုလ်တရားအပေါင်းကို၊ ဝါ = သီလဝိပဿနာ ဈာန်မဂ်ဟူသော သိက္ခာ၏ တဖို့တစိတ်ဖြစ်သော ဝိရတိ, စေတနာ, စေတနာ သမ္မယုတ် ကုသိုလ်တရားအပေါင်းကို ဖော်ပြသော "ယော ပန ဘိက္ခု" အစရှိသော သိက္ခာပုဒ်ပါဠိတော်ကို"ဟု အနက်ဆို [ပါရာဇိကဏ် ၌၊ ပ–၁၈၇]

သိက္ခာပဒါနိတိ သိက္ခိတဗ္ဗပဒါနိ သိက္ခာကောဌာသာတိ အတ္ထော၊ အဝိစ ဥပရိ အာဂတာ သဗ္ဗေပိ ကုသလာ ဓမ္မာ သိက္ခိတဗ္ဗတော သိက္ခာ၊ ပဋ္ဌသု ပန သီလဂေါ်သု ယံကိဉ္စိ အင်္ဂ တာသံ သိက္ခာနံ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ပဒန္တိ သိက္ခာနံ ပဒတ္တာ သိက္ခာပဒါနိ (ဝိဘင်္ဂ၊ ၃၆၅)ကို နည်းမှီးမှ--

"သိက္ခာပဒံ = ဖြည့်ကျင့်ထိုက်သော ဝိရတိ, စေတနာ, စေတနာ သမ္မယုတ်ဟူသော ကုသိုလ်တရားအစုကို၊ ဝါ = စေတနာ, စေတနာသမ္မယုတ် ကုသိုလ်တရားဟူသော သိက္ခာတို့၏ တည်ရာမှီရာ ဖြစ်သော ဝိရတိသီလကို" ဟုလည်း အနက်ဆိုနိုင်၏။ ထိုတွင် မဟာကုသိုလ်ဝိရတိ စေတသိက်ကိုသာ (ပရိယာယ်မဟုတ် မုချအစစ်အားဖြင့်) သိက္ခာပဒဟုခေါ်၍ မဟာကုသိုလ်စေတနာ နှင့် စေတနာသမ္မယုတ် ကုသိုလ်တရားတို့ကိုကား ပရိယာယ် (အတု)အားဖြင့် သိက္ခာပဒခေါ်သည်ဟု ဖွင့်ပြထားသည်။

ပဒံ=ကို၊ ပညတ္တံ=ဟောဖော်သတ်မှတ် ပညတ်တော်မူအပ်ပြီ) ဒုမ္မင်္ကုနံ[1]=သီလ မရှိကုန်သော၊ ဝါ=ခက်ခဲသဖြင့် အရှိန်အဝါ မရှိသူ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေ အပ်သော ဒုသီလ ဖြစ်ကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာနံ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ နိဂ္ဂဟာယ= နှိပ်ကွပ်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ ပေသလာနံ=ချစ်အပ်သော သီလရှိကုန်သော၊ ဝါ=သီလကို ချစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=ရဟန်းတို့၏၊ ဖာသုဝိဟာရာယ= ချမ်း သာစွာ နေထိုင်ရခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန=သည်၊ သာဝကာနံ =တို့အား၊ သိက္ခာပဒံ=ကို၊ ပညတ္တံ=ပြီ)။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာနံ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော မျက်မှောက်ဘဝ အတွက်ဘေး ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ယခုဘဝ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ အာသဝါနံ=ဒုက္ခဘေးရန်တို့ကို၊ (ပြစ်မှုလွန်ကျူးခြင်းကြောင့် နှိပ်စက်သတ်ဖြတ်ခံရခြင်း, ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခံ ရခြင်းစသော ဒုက္ခဘေးရန် အမျိုးမျိုးတို့ကို) သံဝရာယ=ပိတ်ပင်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ သမ္ပရာယိကာနံ=နောက်ထပ်လားရောက်ရမည့် အနာဂတ်ဘဝ

၁။ ဒုမ္မင်္ကုနံ ပုဂ္ဂလာနံ။ ။ "ဒုမ္မင်္ကုနာမ ဒုသီလပုဂ္ဂလာ၊ ယေ မကုံတံ (နိဏ္ဍေစတံ) အာပါဒိယမာနာပိ ဒုက္ခေန အာပဇ္ဇန္တိ"ဟူ၍ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့ ဖွင့်ပြတော်မူကြ၏။ ထိုအဖွင့်၌ မကုံသဒ္ဒါ၏ ဓာတ်နက်, ပစ္စည်းနက် (ဝစနတ္ထ)ကို မပြဘဲ "နိဏ္ဍေစတံ"ဟုသာ ပြထားသောကြောင့် မကုံသဒ္ဒါသည် အရှိန်အဝါ မရှိသူ(နိဏ္ဍေစ) အနက်ကို ယောသော ရုဋ္ဌိအနိပ္ပန္နပါဠိပဒီကဟု ဆိုရတော့မည် ဖြစ်၏။ သို့သော် ဤနေရာ၌မူ မကုံသဒ္ဒါကို ဘာဝပွဓာန ကြံပြီးလျှင် အရှိန်အဝါ မရှိသူ၏အဖြစ်, အရှိန်အဝါမရှိခြင်း (နိဏ္ဍေစတာ)ကို မကုံဟူ၍ အနက်ယူကာ ထိုမကုံသဒ္ဒါနောင် ဥပစ္စည်းသက်၍ (မူရင်းဥကာရ၏နောင် လျော်သော တဒ္ဓိတ်ဥပစ္စည်းသက်၍) မကုံ မကုံတံ နိဏ္ဍေစတံ အာပါဒိယန္တီ တိ မကုံ (တန်ခိုးအရှိန်အဝါ မရှိသူအဖြစ်သို့ ရောက်စေအပ်သောသူများ) ဟူ၍ အာပါဒိယန္တီတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုသင့်၏။ ထို့နောက် ဒုက္ခေန မကုံ ဒုမ္မင်္ကုံ (ခက်ခဲသဖြင့် အရှိန်အဝါ မရှိသည်အဖြစ်သို့ ရောက်စေအပ်သော ဒုသီလများ) ဟူ၍ ဌဋ္ဌ အဖွင့်အတိုင်း အကျင့်ယုတ် ဒုသီလများကို ဒုမ္မင်္ကုဟူ၍ အဘိဓေယျတ္ထ ဖော်ဆိုအပ်၏။ ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၊ဒု၊ နာ–၂၉၁၊ ၂၉၂–၌မူ မကုံပုဒ်ကို ဂတိအနက်ယောဘ မကိဓတ်, ဥပစ္စည်းခွဲ၍ "မကီယန္တီ နိဏ္ဍေစတံ အာပါဒိယန္တီ တိ မကုံ"ဟူ၍ ဝစနတ္ထ ကြံတော်မူ၏။ ပေသလပုဒ်၏ ရူပသိဒ္ဓိကို ဒသက နိပါတ်စာပိုဒ် (၈၉) ကောကာလိကသုတ်၌ ရေးထားပြီ။

အတ္တဘောဒ္ဒ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=တမလွန်ဘဝဒ္ဒ ဖြစ်ကုန်သော၊ အာသဝါနံ= (အပါယ်ဆင်းရဲစသော) ဒုက္ခဘေးရန် တို့ကို၊ ပဋိဃာတာယ=ပယ်ရှားတားမြစ်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန=သည်၊ သာဝကာနံ=တို့အား၊ သိက္ခာပဒံ =ကို၊ ပညတ္တံ=ပြီ) ။ပ။ ဝေရာနံ=အကုသိုလ်ရန်, ပုဂ္ဂိုလ်ရန်တို့ကို၊ [ထိုရန် နှစ်မျိုးကို နဝကနိပါတ်စာပိုဒ်(၂၇) ပဌမဝေရသုတ်ဒ္ဒ ရေးထားသည်] သံဝရာယ =ငှာလည်းကောင်း ။ပ။ ပဋိဃာတာယ=ငှာလည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန ။ပ။ ပညတ္တံ) ။ပ။ ဝဇ္ဇာနံ=အပြစ်ဒေါသတို့ကို၊ ဝါ=ရောင်ရှားအပ်သော ဒုက္ခဘေးရန်တို့ကို၊ [ပြုခဲ့သော အာသဝတို့ပင်တည်း] သံဝရာယ= ငှာလည်း ကောင်း။ပ။ ပဋိဃာတာယ=ငှာလည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန ။ပ။ ပညတ္တံ) ။ပ။ ဘယာနံ=စိတ်ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့ခြင်းတို့ကို၊ ဝါ=ကြောက်ဖွယ်ဘေးဆိုး ဒုက္ခအမျိုးမျိုးတို့ကို ။ပ။

အကုသလာနံ=အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=မအေးမချမ်း ဘေးဘျမ်း ဖြစ်ကုန်သော၊ [ကုသလံ ခေမံ ،သောတ္ထိဘာဝေါ ဟူသော သံဃဘေဒက သိက္ခာပုဒ် အဌကထာအဖွင့်ကို ထောက်၍ အကျွေမဌေန ဟူသော အဌကထာ (သီ,သျှာမ) အတိုင်း အနုက်ပေးသည်] ဓမ္မာနံ=ဒုက္ခတရားတို့ကို ။ပ။ ဂိဟီနံ =လူတို့ကို၊ အနုကမ္ပာယ=ငဲ့ညှာထောက်ထားသနားခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ ပါပိစ္ဆာနံ=ယုတ်မာသော အလိုဆိုးရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=တို့၏၊ ပက္ခုပဇ္ဇေဒါယ =အသင်းအဖွဲ့.ကို ဖြိုဖျက်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန ။ပ။ ပညတ္တံ) အပ္ပသန္နာနံ=မကြည်ညိုသေးသော သူတို့၏၊ ပသာဒါယ=ကြည်ညိုခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ ပသန္နာနံ=ကြည်ညိုပြီးသောသူတို့၏၊ ဘိယ္ယောဘावါယ= တိုးတက်များပြား ကြည်ညိုမှု ဖြစ်ပွားခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန ။ပ။ ပညတ္တံ) သဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိယာ=သူတော်ကောင်းတရား၏ ကြာရှည်တည်တံ့ခြင်း ငှာလည်းကောင်း၊ ဝိနယာနုဂ္ဂဟာယ=(တဒင်္ဂဝိနည်းစသော ငါးပါးသော) ဝိနည်းကို ချီးမြှောက်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ (တထာဂတေန ။ပ။ ပညတ္တံ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒွေ=ကုန်သော၊ ဣမေ အတ္ထဝသေ။ပ။ ပညတ္တံ=ပြီ၊ဣတိ(အဝေါစ)။

၂၀၂၊ ၂၃၀။ ဘိက္ခဝေ ။ပ။ ပါတိမောက္ခံ=ဘိက္ခု, ဘိက္ခုနီ နှစ်လိပ် သော ပါတိမောက်ကို၊ ပညတ္တံ=ပြီ၊ [ကတမေ ဒွေ? သံဃသုဋ္ဌုတာယ၊ သံဃ ဖာသုတာယ။ ဒုမ္မင်္ကုနံ စသည် ဖော်ဆိုပါ] ။ပ။ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသော=ကိုးမျိုးသော ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသကို ၊ ဝါ=ကိုးမျိုးသော ရွတ်ပြအပ်သော ပါတိမောက်ကို၊ ပညတ္တော=ပြီ။ပ။ ပါတိမောက္ခဥပနံ–(အာပတ် သင့်နေသော ရဟန်းအတွက်)

ပါတိမောက်ကြားနာခွင့် ရပ်ဆိုင်းဟန့်တားထားခြင်းကို ။ပ။ ပဝါရဏာ= ပဝါရဏာကို၊ ဝါ=ပြောဆိုဆုံးမဖို့ ဖိတ်မန်ခြင်းကို ။ပ။ ပဝါရဏာဌပနံ= (အာပတ်သင့်နေသော ရဟန်းအတွက်) ပဝါရဏာ ပြုခွင့်ရပ်ဆိုင်း ဟန့်တားထားခြင်းကို ။ပ။ တဒ္ဓနိယကမ္မံ=တဒ္ဓနိယက်ကို၊ ဝါ=ခိုက်ရန်များပြား အငြင်းပွားသော ရဟန်းကို ခြိမ်းခြောက်ကြောင်းဖြစ်သော နိဂ္ဂဟက်ကို ။ပ။ နိယဿကမ္မံ= နိယဿက်ကို၊ ဝါ=အမြဲမပြတ် အာပတ်သင့်နေသော ဗာလအဗျတ္တရဟန်းကို ဆရာ့ထံ မိုခိုနေစေကြောင်း ဖြစ်သော နိဂ္ဂဟက်ကို၊ [နိ+ယသု+ဏျ။ နိယဿတိ ဘဗာပေတိ ဗာလံ အနေန ကမ္မေနာတိ နိယဿံ၊ တမေဝ ကမ္မံ] ။ပ။

ပဇ္ဇာဇနိယကမ္မံ=ကို၊ ဝါ=ကုလဒူသကရဟန်းကို သူ၏ နေထိုင်ရာ ရွာနှင့် ကျောင်းမှ နှင်ထုတ်ကြောင်း နိဂ္ဂဟက်ကို ။ပ။ ပဋိသာရဏီယကမ္မံ=ကို၊ ဝါ=လူဒါယကာကို ဆဲရေးသော ရဟန်းကို ဒါယကာထံ တဖန် ပြန်သွားခိုင်းကာ တောင်းပန်စေကြောင်း ဖြစ်သော နိဂ္ဂဟက်ကို၊ [ပဋိသာရေတိ ပုန ဂမာပေတိ ဂန္ဓာ ခမာပေတိ ဇေတေနာတိ ပဋိသာရဏီယံ] ။ပ။ ဥက္ခေပနိယကမ္မံ=ကို၊ ဝါ=(ယုတ်မာသော အယူကို မစွန့်ခြင်း, အာပတ်ကို မရှုခြင်း၊ မကုစားခြင်းကြောင့်) အပေါင်းအသင်း မလုပ် ကြဉ်ဖယ်ထုတ်ကြောင်း နိဂ္ဂဟက်ကို ။ပ။ ပရိဝါသဒါနံ= (ဖွင့်ဖော်မပြောကြားဘဲ ဖုံးကွယ်ထားအပ်သော သံဃာဒိသေသ် အာပတ်အတွက်) ပရိဝါသ်ပေးခြင်းကိစ္စကို ။ပ။ မူလာယ=အရင်းအစ ပရိဝါသ် ကျင့်သုံးခြင်းသို့၊ ပဋိကဿနံ=တဖန်ပြန်၍ ဆွဲငင်ခြင်းကို ။ပ။ မာနတ္တဒါနံ= မာနတ်ပေးခြင်းကို ။ပ။ အဗ္ဘာနံ=အဗ္ဘာန်ကို၊ ဝါ=မာနတ်ကျင့်ပြီးသော ရဟန်းကို သံဃာ့ဘောင်သို့ ခေါ်ဆောင်သွတ်သွင်းခြင်းကို ။ပ။ သြသာရဏီယံ=(ကျင့်ဝတ်ကို ကောင်းစွာ လိုက်နာပြုကျင့်သော ရဟန်းကို)သံဃာ့ဘောင်တွင်း ခေါ်ဆောင်သွင်းခြင်းကို ။ပ။ နိဿာရဏီယံ=(ကျင့်ဝတ်ကို ကောင်းစွာ မကျင့်သော ရဟန်းကို) သံဃာ့ဘောင်မှ နှင်ထုတ်ခြင်းကို ။ပ။ ဥပသမ္မဒါ=မြင့်မြတ်သော ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကို ။ပ။

ဥတ္တိကမ္မံ=ဥတ္တိက်ကို၊ ဝါ=သံဃာတော်ကို အသိပေးခြင်းဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော လုပ်ငန်းကိစ္စကို၊ [ဥပုသ်ပြုခြင်း, ပဝါရဏာပြုခြင်း စသော ကိစ္စများတည်း။ ဥတ္တိယာ ဥပနေန ကတ္တမ္ဗံ ကမ္မံ ဥတ္တိကမ္မံ] ။ပ။ ဥတ္တိဒုတိယကမ္မံ=ဥတ္တိဒုတိယက်ကို၊ ဝါ=ဥတ်ဟူသော နှစ်ကြိမ်မြောက်ရှိသော ကမ္မ ဝါစာဖြင့် ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်အပ်သော လုပ်ငန်းကိစ္စကို၊ [ဥတ်တကြိမ်, ကမ္မဝါစာတကြိမ်ဟု နှစ်ကြိမ်တိတိ ရွတ်ဖတ်ကြားသိစေလျက် ဆောင်ရွက်

အပ်သော ကိစ္စဟူလို၊ သိမ်သမုတ်ခြင်း သိမ်နှတ်ခြင်း၊ ကထိန်သင်္ကန်းပေးခြင်း စသည်တည်း၊ ဥတ္တိ ဒုတိယာ ဧတိသာ အနုသာဝနာယာတိ ဥတ္တိဒုတိယာ၊ တာယ ကတ္တမ္ဘူ ကမ္မံ ဥတ္တိဒုတိယကမ္မံ] ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မံ=ကို၊ ဝါ=ဉာတ်ဟူသော လေးကြိမ်မြောက်ရှိသော ကမ္မဝါစာဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော လုပ်ငန်းကိစ္စကို၊ [ပရိဝါရပါဠိ, ၄, ၄ ကမ္မဝဂ်၌ကြည့်] ။ပ။ အပညတ္တော (အပညတ္တံ)= မပညတ်အပ်သေးသော သိက္ခာပုဒ်ကို၊ ပညတ္တံ=(မူလပညတ်အဖြစ်ဖြင့်) ရှေးဦးအစ ပညတ်အပ်ပြီ။ပ။ ပညတ္တော (ပညတ္တံ)=ပညတ်အပ်ပြီးသော သိက္ခာပုဒ်ကို အနုပညတ္တံ=(အနုပညတ်အဖြစ်ဖြင့်) နောက်ထပ်ပညတ်အပ်ပြီ။ပ။ [တနည်း– (သိက္ခာပဒေ=သိက္ခာပုဒ်ကို) အပညတ္တော= မပညတ်အပ်သေးလသော်၊ ပညတ္တံ =(မူလပညတ် အဖြစ်ဖြင့် ရှေးဦးအစ ပညတ်အပ်ပြီ။ (သိက္ခာပဒေ=ကို၊ ပညတ္တော=ပညတ်အပ်ပြီးလသော်၊ အနုပညတ္တံ=(အနုပညတ်အဖြစ်ဖြင့်) နောက်ထပ် ပညတ်အပ်ပြီ] ။ပ။

သမ္ဘုဓါဝိနယော=သမ္ဘုဓါဝိနည်းကို၊ ဝါ=သံဃ, ဓမ္မ ဝိနယ, ပုဂ္ဂလတို့၏ မျက်မှောက်၌ အဓိကရဏ်းလေးပါး ပယ်ရှားခြင်းကို၊ ပညတ္တော=ပညတ်တော်မူအပ်ပြီ။ပ။ သတိဝိနယော=သတိဝိနည်းကို၊ ဝါ=ပြန့်ပွားများပြားသော သတိရှိသော ရဟန္တာအား ပေးထိုက်သော စွပ်စွဲမှုပယ်ရှားကြောင်း ဝိနည်းကဲ့ကို၊ [သတိဝိပုလသ ခီဏာသဝသ ဒါတဗ္ဗော ဝိနယော (စွပ်စွဲမှု ပယ်ရှားကြောင်း ဝိနည်းကဲသည်) သတိဝိနယော] ။ပ။ အမူဠှဝိနယော=(ရှေးက ရူးသွပ်ဖူး၍ ယခု) မရူးသွပ် မတွေဝေခိုက်ဖြစ်သော ရဟန်းအား ပေးထိုက်သော စွပ်စွဲမှု ပယ်ရှားကြောင်း ဝိနည်းကဲကို ။ပ။ ပဋိညာတကရဏ=အာပတ်ကို ဝန်ခံအပ်ပြီးလသော် စောင့်စည်းခိုင်းမှု, ပရိဝါသ်ပေးမှု စသည်ကိုပြုခြင်းကို ။ပ။ ယေဘုယျသိကာ=ယေဘုယျသိကာသမထကို၊ ဝါ=ဓမ္မဝါဒီရဟန်း အရေအတွက်များသည် အဖြစ်ကို ပြီးစီးစေတတ်သော မဲဆန္ဒယူစေခြင်းကို၊ ဝါ=မဲဆန္ဒယူစေခြင်းဖြင့် ဓမ္မဝါဒီရဟန်း အရေအတွက်များပြားမှုကို အမှီပြု၍ ဝိဝါဒါဓိကရဏ်း ငြိမ်းစေခြင်းကို၊ [ယေဘုယျ+ဣက၊ သအာဂုံ၊ ဓမ္မဝါဒိနံ ယေဘုယျဘာဝံ သမ္ဘာဒိကာ ကိရိယာ ယေဘုယျသိကာ] ။ပ။ တဿပါပိယသိကာ= တဿပါပိယသိ ကာကဲ့ကို၊ ဝါ=(ဥပဝါဠရဟန်းကဲ့သို့) ထိုယုတ်မာသော ရဟန်းအတွက် ပြုထိုက်သော နှိပ်ကွပ်မှုကို၊ [တဿ ပါပိယဿ ကတ္တဗ္ဗာ တဿပါပိယသိကာဟု အလုတ္တသမာသ်တွဲ] ။ပ။ တိဏဝတ္ထာရကော=တိဏဝတ္ထာရကဲကို၊ ဝါ=မစင်ကို ဖုံးအုပ်ကြောင်း မြက်နှင့် အလားတူ အာပတ္တာဓိကရဏ်း ဖုံးအုပ်ထားကြောင်း

ဝိနည်းကဲ့ကို၊ [ဂျုထဲ အဝတ္ထာရတိ ဧတေန တိဏေနာတိ အဝတ္ထာရက်၊ တိဏဠူ တံ အဝတ္ထာရကဠာတိ တိဏာဝတ္ထာရက်၊ တं ဝိယာတိ တိဏာဝတ္ထာရကော သမထော]

၄–ရာဂပေယျာလ

၂၃၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂဿ=ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်၌ တပ်မက်သော ရာဂကို၊ အဘိညာယ=အထူးသိမြင်ခြင်းငှာ၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မာ= တရားတို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွားစေထိုက်ကုန်၏ ။ပ။ [စာပိုဒ်(၃၂) သုတ် လည်းကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂဿ=ကို၊ ပရိညာယ=ပိုင်းခြားသိခြင်းငှာ၊ ဒွေ ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာ [ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြည့်စုံအောင် ဆိုပါ] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ ရာဂဿ=၏၊ ပရိက္ခယာယ=ကုန်ခန်းခြင်းငှာ ။ပ။ ရာဂဿ=ကို၊ ပဟာနာယ=ပယ်စွန့်ခြင်းငှာ ။ပ။ ရာဂဿ=၏၊ ခယာယ=ကုန်ခန်းခြင်းငှာ ။ပ။ ဝယာယ=ပျက်စီးခြင်းငှာ ။ပ။ ဝိရာဂါယ=ကင်းကွာပျောက်ပျက်ခြင်းငှာ ။ပ။ နိရောဓာယ=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာ ။ပ။ စာဂါယ=စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ ။ပ။ ပဋိနိဿဂ္ဂါယ=တဖန်စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒေါသဿ=ဒေါသကို ။ပ။ မောဟဿ=မောဟကို ။ပ။ ကောဓဿ=စိတ်ဆိုးခြင်းကို ။ပ။ ဥပနာဟဿ=ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းကို ။ပ။ [စာပိုဒ် (၁၈၁)လည်းကြည့်] ထမ္ဘဿ=ကောဓမာနအစွမ်းဖြင့် ကြွမ်းတမ်း ခက်ထန်ခြင်းကို ။ပ။ သာရမ္ဘဿ=သူတပါးထက် နှစ်ဆသုံးဆ စသည်တိုးပွား သာလွန်အောင် ကြိုးစားခြင်း ဟူသော မာနကို ။ပ။ မာနဿ= (ကိုးမျိုးသော) မာနကို ။ပ။ အတိမာနဿ=ပိုလွန်၍ မိမိကိုယ်ကို အထင်ကြီးသော မာနကို ။ပ။ မဒဿ=မာန်ယစ်ခြင်းကို ။ပ။ ပမာဒဿ=မေ့လျော့ခြင်းကို၊ အဘိညာယ ဒွေ ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ကတမေ ဒွေ ။ပ။ [ကုဒမဝေါစ စသည်ကို ဧကက နိပါတ် အဆုံး၌ကြည့်] ရာဂပေယျာလ်=ရာဂပုဒ်၏ ဖြေပ်ကွက်သည်၊ နိဋ္ဌိတ်=ပြီးပြီ၊

ဒုကနိပါတပါဠိ=ဒုကနိပါတ်ပါဠိတော်သည်၊ ဝါ=တရားနှစ်မျိုး နှစ်မျိုး တို့၏ အပေါင်းအစုကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရာ အခန်း ပါဠိတော်သည်၊ နိဋ္ဌိတာ =ပြီးပြီ။

တိကနိပါတ်

၁–ပထမပဏ္ဏာသက

၁–ဗာလဝဂ်၊ ၁–ဘယသုတ်

၁။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤဘယသုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊ မေ=တပည့်တော်သည်၊ သုတံ=ပြီ၊ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁–သုတ်ကြည့်] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ယာနိ ကာနိစိ=အမှတ်မထား တပါးပါးကုန်သော၊ ဘယာနိ=ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းတို့သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်လာကုန်၏။ သဗ္ဗာနိ တာနိ (ဘယာနိ)=ထိုအားလုံးသော ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်းတို့သည်၊ ဗာလတော=လူမိုက်ကြောင့်၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ရကုန်၏။ ပဏ္ဍိတတော=ပညာရှိ

၁။ ဘယ, ဥပဒ္ဒဝ, ဥပသဂ္ဂ။ ။ ဘယန္တိ စိတ္တုတ္တြာသော = စိတ် ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းသည် ဘယမည်၏။ ဥပဒ္ဒဝေါတိ အနေကဂ္ဂတာကာရော = စိတ်မတည်ကြည် မငြိမ်သက်ခြင်း (တုန်လှုပ်ချောက်ချားခြင်း) သဘောသည် ဥပဒ္ဒဝ မည်၏။ ဥပသဂ္ဂေါတိ ဥပသဇ္ဇာကာရော၊ တတ္တ တတ္တ လဂ္ဂနာကာရော = ထိုထိုအရပ်၌ နှိုက်ပန်နေထိုင်ရခြင်းသည် ဥပသဂ္ဂ မည်၏။ အဋ္ဌကထာ၌ ဘယ, ဥပဒ္ဒဝ, ဥပသဂ္ဂ ဟူသော သုံးမျိုးတို့ကို ဤအတိုင်း အကျဉ်းချုပ် ဖွင့်ပြပြီးနောက် ထိုသုံးမျိုးတို့၏ ထူးခြားဟန်ကို ဆက်လက် ဖွင့်ပြထားသည်မှာ–

သင်တို့ရှာကို ဘယ်နေ့ဘယ်ရက်မှာ ငါတို့လာပြီး လုယက်တိုက်ခိုက်မည်ဟု ရှာသားများထံသို့ နိုးသားစားပြတို့က သတင်းပေး အကြောင်းကြား လိုက်ခြင်းကြောင့် ထိုသတင်းကို ကြားရသည်မှစ၍ ရှာသားများ ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်းသည် စိတ္တုတ္တြာသဘယ မည်၏။

ထိုရှာသားတို့သည် လက်ဖြင့် သယ်ယူနိုင်သမျှ အဖိုးတန် ပစ္စည်း ဥစ္စာများကို ယူဆောင်ကာ ကျွဲ နွားစသော အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များနှင့်တကွ လွတ်ရာကျွတ်ရာ တောထဲသို့ ဝင်ရောက်ပုန်းအောင်းရှိ မြေကြီးပေါ်၌ အိပ်ရခြင်း, ခြင်မှက် အကိုက်ခံရခြင်း၊ ဆူးငြောင့်ခလုတ် နင်းမိတိုက်မိခြင်းတို့ကြောင့် မငြိမ်မသက် စိတ်စက်ထွေပြား တုန်လှုပ်ချောက်ချားမှုဖြစ်ကြရ၏။ ယင်းသို့ ဖြစ်ရခြင်းသည် အနေကဂ္ဂတာကာရ (ဥပဒ္ဒဝ) မည်၏။

သူတော်ကောင်းကြောင့်၊ နော ဥပဓိနန္တိ=ဖြစ်ရသည် မဟုတ်ကုန်။ ယေ ကေစိ= အမှတ်မထား တပါးပါးကုန်သော၊ ဥပဒ္ဓဝါ=သေားဥပဒ်အန္တ ရာယ်တို့သည်၊ (မင်ြမ်မသက် စိတ်စက်ထွေပြား ရောက်ချားကြောင်း သေားအန္တ ရာယ်တို့သည်)

ထို့နောက် ယင်းသို့ သတင်းပေးအကြောင်းကြားထားသော်လည်း ထိုနေ့၌ သူခိုးဓားပြတို့ မလာကြသဖြင့် ရွာသားတို့သည် ပစ္စည်းဥစ္စာ များနှင့်တကွ မိမိတို့ ရွာသို့ ပြန်လာကြ၏။ ထိုအချိန်ကျမှ ဓားပြများ ရောက်လာကြပြီး ရွာကို ဝိုင်းရံပိတ်ဆို့ကာ မီးရှို့လူသတ်ပြီး ရှိသမျှ ပစ္စည်းဥစ္စာများကို လုယက်ယူဆောင်သွားကြ၏။ အသက်မသေဘဲ ကျန်နေ ရစ်ခဲ့သော ရွာသားများသည် မီးကို ငြိမ်းသတ်ပြီး ကျီ(ဂိုဒေါင်)၏ အရိပ်, နံရံအရိပ် စသည်တို့၌ ခိုကပ်နေထိုင်ကာ ဆုံးရှုံးသမျှကို တွေးတောပူဆွေး ဝမ်းနည်းနေကြ၏။ ယင်းသို့ ဖြစ်ရခြင်းသည် ဥပသဋ္ဌာကာရ လဂ္ဂနာကာရ (ဥပသဂ္ဂ) မည်၏။ (ဤကား အဋ္ဌကထာအဖွင့်)။

ဋီကာအဖွင့်။ ။ ဥပဒ္ဒဝေါတိ အန္တ ရာယော၊ တာသ ပန ဝိကွေပ ကာရဏတ္တာ ဝုတ္တံ "အနေကဂ္ဂတာကာရော"တိ = ဥပဒ္ဒဝသဒ္ဒါသည် သေား အန္တ ရာယ်ဟူသော အနက်ဟောတည်း၊ ထိုအန္တ ရာယ်သည် စိတ်ဓာတ် မငြိမ် သက်ခြင်း (တုန်လှုပ်ရောက်ချားခြင်း)၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် "အနေ ကဂ္ဂတာကာရော" ဟု အဋ္ဌကထာမိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ဋီကာ ဖွင့် ၏။ ထိုအဖွင့်အတိုင်း နိဿယခန်း၌ အနက်ပြန်ဆိုထားသည်၊ ဥပသဂ္ဂပုဒ်ကို ဖွင့်ဆိုရာ၌ကား-

ဥပသဂ္ဂေါတိ ဥပသဇ္ဇနံ၊ ဒေဝတောပဝိဇ္ဇာဒိနာ အပ္ပဋိကာရ ဝိယာ တာပတ္တိ = တွယ်ကပ်ခြင်း၊ နတ်ပူးကပ်နှိပ်စက်ခြင်း စသည်ကြောင့် ကုသ၍ မရနိုင်လောက်အောင် ဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းသည် ဥပသဂ္ဂ မည် ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် တွေ့ရ၏။ အခြားနေရာများ၌ ဥပသဂ္ဂေါတိ ဥပဒ္ဒဝေါ (သာရတ္ထဋီကာ၊ တ-၂၀၈)ဟူ၍ ဥပသဂ္ဂပုဒ်ကို ဥပဒ္ဒဝပုဒ်နှင့် အနက်တူ ဖွင့်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်သာမက ဤသုတ်ဋီကာအဖွင့်နှင့် အလားတူပင် ဖြစ်သော-

ဒေဝတူပသဂ္ဂေါ ဝိယ (ထေရီအဋ္ဌကထာ၊ ၂၅၀)။ ဥပသဂ္ဂေါတိ စ ဒေဝတူပသံဟာရဝသေန ပဝတ္တော ဗျာဓိအာဒိအနတ္ထော (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာ ဋီကာ၊ ၃-၃၉၆)ဟူသော အဖွင့်များကိုလည်း တွေ့ရ၏။ ဆရာတော် အရှင်

ဥပဓိန္တိ=ဖြစ်လာကုန်၏။ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ တေ(ဥပဒ္ဒဝါ)=ထိုဘေးဥပဒ်အန္တရာယ်တို့သည် ။ပ။ ဥပသဂ္ဂါ=ထိုထိုအရပ် ခိုကပ်မှီတင်း ကြောက်ဖွယ်နေရခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=စုန်းဘီလူးနတ် ပူးကပ်ညှဉ်းဆဲသဖြင့် ဆင်းရဲညှဉ်းနှမ်းပင်ပန်းခြင်းတို့သည် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နဠာဂါရာ ဝါ=ကျူမိုးကျူကာ အိမ်မှလည်းကောင်း၊ တိဏာဂါရာ ဝါ=မြက်မိုးမြက်ကာ အိမ်မှလည်းကောင်း၊ မုဏ္ဍော=လွတ်ထွက်လွင့်စင်လာသော၊ အဂ္ဂိ=မီးသည်၊ ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တာနိ=အတွင်းအပြင် · လိမ်းကျံထားအပ်ကုန်သော၊ နိဝါတာနိ=လေမရှိကုန်သော။ ဝါ=လေလုံကုန်သော၊ ဖုသိတဂ္ဂဠာနိ=ထိမိစေ့စပ်သော တံခါးရွက် ရှိကုန်သော၊ [ဖုသိတ+အဂ္ဂဠ] ပိဟိတဝါတပါနာနိ=ပိတ်အပ်ပြီးသော လေသာပြူတင်း ရှိကုန်သော၊ ကူဋာဂါရာနိပိ=အထွတ်တပ်ဆင်ထားအပ်သော အိမ်တို့ကိုပင်လည်း၊ ဥဟာတိ သေယျထာပိ=လောင်နိုင်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝ=ဤအတူပင် ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိ ခေါ=ဤသို့ ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်းပင်။ ဗာလော =လူမိုက်သည်၊ သပ္ပဋိဘယော=ကြောက်ရွံ့ထိတ် လန့်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်၏။ ဝါ=ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်၏၊ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိ သူတော်ကောင်းသည်။ အပ္ပဋိဘယော=ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းမရှိ၊ ဝါ=ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းကို မဖြစ်စေတတ်၊ ဗာလော=သည်၊ သဥပဒ္ဒဝေါ= ဘေးဥပဒ်နှင့်တကွဖြစ်၏။ ဝါ=ဘေးဥပဒ်ကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ပဏ္ဍိတော=သည်၊ အနုပဒ္ဒဝေါ=ဘေးဥပဒ်မရှိ၊ ဝါ=ဘေးဥပဒ်ကို မဖြစ်စေတတ်၊ ဗာလော=သည်၊ သဥပသဂ္ဂေါ=ထိုထိုအရပ် .....ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်၏။ ဝါ=ထိုထိုအရပ်.....ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ပဏ္ဍိတော=သည်၊ အနုပသဂ္ဂေါ=ထိုထိုအရပ်.....ခြင်း မရှိ၊ ဝါ=ခြင်းကို မဖြစ်စေတတ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဏ္ဍိတတော=ပညာရှိကြောင့်၊

မြတ်များကား ထိုအဖွင့်များအတိုင်း ဥပသဂ္ဂပုဒ်ကို အစွဲ (စုန်းနတ်ပယောဂ)။ ကပ်ငြိတတ်သော အနှောင့်အယှက်။ ပူးကပ်တတ်သော အမှောင့်ပယောဂ။ ဤသို့ မြန်မာပြန်ဆိုတော် မူကြ၏။ THE PRACTICAL မည်သော သက္ကတ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်၌လည်း possession by an evil spirit (စုန်းဘီလူးနတ် ပူးကပ်ခြင်း)ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ထိုတွေ့ရသမျှ အဖွင့်များသည် ပြခဲ့သော ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ အဖွင့်နှင့် မည်သို့ မည်ပုံ ဆက်စပ်သည်ကို စဉ်းစားကြပါလေ။

ဘယ်=ကြောက်ရွံ့,ထိတ်လန့်ခြင်းသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ပဏ္ဍိတတော=ကြောင့်၊ ဥပဒ္ဒဝေါ=ဘေးဥပဒ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ ။ပ။ ဥပသဂ္ဂေါ=ထိုထိုအရပ် ..... ခြင်းသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့် (ထိုသို့ လူမိုက်သည် ဘေးဥပဒ်ကို ဖြစ်စေ၍ ပညာရှိသည် ဘေးဥပဒ်ကို မဖြစ်စေတတ်သည် အဖြစ်ကြောင့်)လူဟ=၌၊ (ဝေါ=တို့သည်) ဇဝံ=၍၊ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၇၇ကြည့်] သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ (ကိန္တိ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ဟူမူ) တိဟိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ယေဟိ ခမ္မေဟိ= အကြင်တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသောသူကို၊ ဗာလော=လူမိုက်ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=သိနိုင်၏။ (မယံ=ငါတို့သည်) တယော=သုံးမျိုးကုန်သော၊ တေ ခမ္မေ= ထိုတရားတို့ကို၊ အဘိနိဝဇ္ဇေတွာ=ရှောင်ကြဉ်၍၊ [နောက်သုတ်များ၌ ထိုတရားသုံးမျိုးတွေ့,လတ္တံ့.] ။ပ။ ပဏ္ဍိတော=ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏ ။ပ။ သမာဒါယ=ကောင်းစွာခံယူ၍၊ ဝတ္တိသာမ=ဖြစ်စေကုန်အံ့၊ ဝါ=ကျင့်သုံးကုန်အံ့၊" လူတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဇဝံဟိ=လျှင်၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ လူတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ ပဌမံ=ပဌမသုတ်တည်း။

၂-လက္ခဏသုတ်

၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗာလော=သည်၊ ကမ္မလက္ခဏော =(မိမိ ပြုလုပ်အပ်သော)ကာယကံစသော သိကြောင်းအမှတ်အသား ရှိ၏။ ပဏ္ဍိတော=သည်၊ ကမ္မလက္ခဏော=၏၊ ပညာ=ပညာသည်၊ အပဒါနသောဘနီ=သတ္တဝါတို့၏ အမှန်အမှား နှစ်မျိုးကွဲပြားသော အားထုတ်လုပ်ဆောင်မှုဖြင့် ထင်ရှား၏၊[1] [လူတိသဒ္ဒါ မလို] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ ။ပ။ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏၊ ကတမေဟိ =အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ (ခမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ကို၊

၁။ **အပဒါနသောဘနီ**။ ။ အပဒါနပုဒ်၏ အဘိဓေယျတ္ထမှာ အားထုတ်လုပ်ဆောင်မှု အကျင့်စရိုက် ပယောဂတည်း၊ ဒါဓာတ်သည် ဤနေရာ၌ ရက္ခဏအနက်, ဆေဒနအနက်တို့ကို ဟောတ်။ အပဒီယန္တိ ဒေါသာ ဧတေန ရက္ခီယန္တိတိ အပဒါနံ = အပြစ်ဒေါသတို့ကို ထိန်းသိမ်းကြောင်း ဖြစ်သော မှားယွင်းသော အားထုတ်လုပ်ဆောင်မှု (မိစ္ဆာပဝတ္တပွယောဂ)။ အပဒီယန္တိ လူယန္တိ ဆိဒ္ဓန္တိ ဒေါသာ ဧတေနာတိ အပဒါနံ = အပြစ်ဒေါသတို့ကို ပယ်

ဗာလော=၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=နည်း) ကာယဒုစ္စရိတေန=ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ် နှင့်လည်းကောင်း၊ [ဧကကစာပိဒ်–၂၈၄–စသည်ကြည့်] ။ပ။ မနောဒုစ္စရိတေန =နှင့်လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတောဟု=ကို၊ ဗာလော=၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တီဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့် ။ပ။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့် (ထိုသို့ ဒုစ္စရိတ်သုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသူကို ဗာလဟု သိနိုင်၍ သုစရိတ်သုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသူကို ပဏ္ဍိတဟု သိနိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့်) ။ပ။

၃–စိန္ဒိသုတ်

၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗာလဿ=လူမိုက်၏၊ ဗာလလက္ခဏာနိ=လူမိုက် အမှတ် လက္ခဏာတို့သည်၊ (လူမိုက်ဟု သိနိုင်ကြောင်း အမှတ်အသားတို့သည်) ဗာလနိမိတ္တာနိ=လူမိုက်အမှတ်တံဆိပ်တို့သည်။ ဗာလာပဒါနာနိ=လူမိုက်၏ ထင်ရှားသော အားထုတ်လုပ်ဆောင်မှုတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုး တို့တည်း၊ တီဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၌၊ ဗာလော=သည်၊ ဒုစ္စိန္တိတစိန္တီ စ=အဘိဓျာ စသည်တို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်သော အကြံဆိုးကိုသာ ကြံစည်တတ်သည်လည်းကောင်း၊ [ဒု (ဒုဋ္ဌ)=ဖျက်ဆီးအပ်သော+စိန္တိတ=ကြံစည်အပ်သော အကြံဆိုးကို+စိန္တီ= ကြံစည် တတ်သူ] ဒုဘ္ဘာသိတဘာသီ စ=လောဘစသည်တို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်သော မုသာဝါဒစသော ပြောဖွယ်စကားကို ပြောဆိုတတ်သည်လည်းကောင်း၊ [ဘာသိ တ=ပြောဆိုဖွယ်စကား] ဒုက္ကဋကမ္မကာရီ စ=မကောင်းသဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော ပါဏာတိပါတ စသော အလုပ်ကိုသာ ပြုလုပ်တတ်သည် လည်းကောင်း၊ ယောတိ=ဖြစ်၏။ [ဒု=မကောင်းသဖြင့်+ကဋ= ပြုလုပ်အပ်သော+ ကမ္မ=(ပါဏာ တိပါတ စသော) အလုပ်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗာလော=သည်၊ ဒုစ္စိန္တိတစိန္တီ စ=လည်းကောင်း ။ပ။ [စေဒံ=စေ+ဣဒံ။ ဣဒံအနက်မဲ့] ဧာ စေ အဘဝိဿ=အကယ်၍ မဖြစ်ဘြားအုံ။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ မဖြစ်သည်ရှိသော်) ကေန=အဘယ်ကြောင့်၊ နံ=ထိုလူမိုက်ကို၊ "အယံ ဘဝံ=ဤသူကား၊ ဗာလော=လူမိုက်တည်း၊ အသပ္ပုရိသော=သူတော်

ပြတ်ကြောင်းဖြစ်သော မှန်ကန်သော အားထုတ်လုပ်ဆောင်မှု (သမ္မာပဝတ္တပ္ပ ယောဂ)။

ကောင်း မဟုတ်၊" ဣတိ=ဤသို့၊ ပဏ္ဍိတာ= ပညာရှိတို့သည်၊ ဧနေယျုံ= သိနိုင်ပါကုန်မည်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စခေါ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ယသ္မာ= အကြင်ကြောင့် ။ပ။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ နံ=ထိုလူမိုက်ကို ။ပ။ အသပ္ပုရိသော =ဟုတ်၊ ဣတိ=ဤသို့=၊ ပဏ္ဍိတာ=တို့သည်၊ ဧနန္တိ=သိကြကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ ဗာလသ=၏ ။ပ။ ဗာလာပဒါနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=တည်း ။ပ။ ပဏ္ဍိတသ=ပညာရှိ၏၊ ပဏ္ဍိတလက္ခဏာနိ=ပညာရှိ အမှတ်လက္ခဏာ တို့သည် ။ပ။သုစိန္တိ တစိန္တိ စ=(အနဘိဇ္ဈာစသော မနောသုစရိတ် အစွမ်းဖြင့်) ကောင်းသောအကြံအစည်ကိုသာ ကြံစည်တတ်သည်လည်းကောင်း၊ သုဘာသိတ ဘာသိစ=(အလောဘစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်) ကောင်းသော ပြောဆိုမှုယ် စကားကိုသာ ပြောဆိုတတ်သည်လည်းကောင်း၊ သုကတကမ္မကာရီစ=ကောင်းစွာ ပြုလုပ်အပ်သော ကာယသုစရိတ် အလုပ်ကိုသာ ပြုလုပ်တတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ ။ပ။ ကေန=အဘယ်ကြောင့်၊ နံ=ထိုပညာရှိကို၊ "အယံ ဘဝံ=ကား၊ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိတည်း၊ သပ္ပုရိသော=သူတော်ကောင်းတည်း" ဣတိ=သို့၊ ပဏ္ဍိတာ=တို့သည်၊ ဧနေယျုံ=နည်း ။ပ။

၄–အစ္ဆယသုတ်

၄။ အစ္ဆယံ=မိမိအပြစ်ကို၊ အစ္ဆယတော=အပြစ်အနေအားဖြင့်၊ ဝါ = အပြစ်ဟူ၍၊ နု ပဿတိ=မမြင် ။ပ။ ဒီဃော=မြင်ပြီး၍လည်း၊ ယထာဓမ္မံ= တရားသဘောအတိုင်း၊ နုပဋိကရောတိ=မကုစား၊ ဝါ=ဒဏ်ထမ်း၍ ဝန်ခံ တောင်းပန်မှု မပြု၊ ပန=ထို့အပြင်၊ အစ္ဆယံ=ကို၊ ဒေသေန္တသ=ဖွင့်ဟဝန်ခံ တောင်းပန်သော၊ (ဖွင့်ဟဝန်ခံကာ ဒဏ်ထမ်းလျက် တောင်းပန်ကန်တော့သော) ပရသ=သူတပါးအား၊ ယထာဓမ္မံ=တိုင်း၊ နုပဋိဂ္ဂဏှာတိ=လက်မခံ၊ ဝါ=သည်းမခံ ခွင့်မလွှတ် ။ပ။ ပဋိကရောတိ=ကုစား၏၊ ဝါ=ဒဏ်ထမ်း၍ ဝန်ခံတောင်းပန်မှုပြု၏ ။ပ။ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=လက်ခံ၏၊ ဝါ=သည်းခံ ခွင့်လွှတ်၏ ။ပ။

၅–အယောနိသောသုတ်

၅။ အယောနိသော=သင့်လျော်သော အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့်၊ ပဠံ=အမေးပုစ္ဆာပြဿနာကို၊ ကတ္တာ=ကြံစည်ပြုလုပ် တတ်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ၊ ဝိဿဇ္ဇေတာ=ဖြေဆိုတတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ပရသ =သူတပါးသည်၊ ဝါ=၏၊ ယောနိသော=သင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့်၊

ဝိသေဋ္ဌိတဲ=ဖြေဆိုအပ်သော၊ ပဉ္ဍံ=ကို၊ ပရိမဏ္ဍလေဟိ=ပြည့်ဝညီညာ ပီသစွာ ကုန်သော၊ (သိထိလ, ဓနိတ စကာဆယ်လီ အညီပြည့်ဝ ပီပီသသ ပြောဆို အပ်ကုန်သော) သိလိဋ္ဌေဟိ=ပြေပြစ်ညက်ညော ချောမောကုန်သော၊ ဥပဂတေဟိ =အကြောင်းအကျိုးသို့ ကပ်ရောက်ကုန်သော၊ ဝါ=အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ် ကုန်သော၊ ပဒဗျဉ္ဇနေဟိ=ပုဒ်ဗျည်းတို့ဖြင့်၊ ဝါ=အနက်ကို ထင်ရှားပြတတ်သော ပုဒ်တို့ဖြင့်၊ [အတ္ထံ ဗျဉ္ဇယတိ ပကာသေတီတိ ဗျဉ္ဇနံ၊ ပဒမေव ဗျဉ္ဇနံ ပဒဗျဉ္ဇနံ] အဇ္ဈာနမောဒိတာ=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်တတ်သည်၊ နဟောတိ=မဖြစ် ။ပ။

၆–အကုသလ စသောသုတ်များ

၆၊ ၁၀။ အကုသလေန=အကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ ကာယကမ္မေန= ကာယကံနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံ သုံးပါးနှင့်လည်းကောင်း ။ပ။ ဝစီကမ္မေန=ဝစီကံနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝစီ ဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာ ကံလေးပါးနှင့်လည်းကောင်း ။ပ။ မနောကမ္မေန=လည်းကောင်း၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံ သုံးပါးနှင့် လည်းကောင်း။ (သမန္နာဂတော=ကို၊ ဗာလော=၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏) ။ပ။ သာဝဇ္ဇေန=အပြစ်ရှိသော၊ ကာယကမ္မေန= နှင့်လည်းကောင်း ။ပ။ အနဝဇ္ဇေန=အပြစ်မရှိသော= ။ပ။ သဗ္ဗာဘဗ္ဗေန=အမျိုးမျိုး နိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ပ။ အဗ္ဗာဘဗ္ဗေန=အမျိုးမျိုး နိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ မရှိသော ။ပ။ [ဓတသုတ်ကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၁၃၅–ကြည့်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော=သူကို၊ တယော= သုံးမျိုးကုန်သော၊ မလေ[1]=အညစ်အကြေးတို့ကို၊ [မလေ=အပါယ်ဘုံတို့၌ အပူ မီးတိုက် လောင်မြိုက်တတ်သော အကုသိုလ်အညစ်အကြေးတို့ကို၊ ဝါ=အနုံ့ဆိုး

---

[1] **မလသဒ္ဒါ၏ အနက်များ။** ။ ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်ပါရှိပြီးသည့် အတိုင်း ဒုဿီလျ, ကုဿာ, မဏ္ဍေရဟူသော အကုသိုလ် အညစ်အကြေး သုံးမျိုးတို့ကို မလဟုခေါ်၏။ ဘာ့ကြောင့် တိုသုံးမျိုးတို့ကို မလဟု ခေါ်သနည်း။

(၁) အနဒဟနဋ္ဌ=အပါယ်ဘုံတို့၌ အပူမီးတိုက်လောင်မြိုက်ခြင်း အနက်သဘောကြောင့်လည်း မလဟု ခေါ်၏။ (၂) ဒုဂ္ဂန္ဓဋ္ဌ=စက်ဆုပ်ဖွယ် အနုံ့ဆိုးရှိခြင်း အနက်သဘော။ (၃) ကိလိဋ္ဌကရဏဋ္ဌ=ပူပန်အောင် ပြုခြင်းနှင့် မည်းညစ်မဖွယ် မစင်ကြယ်သော ကာယကံစသည်ရှိအောင်ပြုခြင်း အနက်

ရှိသော အကုသိုလ်အညစ်အကြေးတို့ကို၊ ဝါ=ပူပန်ညစ်နွမ်းအောင် ပြုတတ်သော အကုသိုလ်အညစ်အကြေးတို့ကို၊ ဝါ=လူ,နတ်,နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော သမ္မတ္တိတို့ကို ညှိုးနွမ်းစေတတ်သော အကုသိုလ်အညစ်အကြေးတို့ကို] အပ္ပဟာယ=မပယ်မူ၍၊ ဝါ=မပယ်ခြင်းကြောင့်။ အာဘာတံ=၍၊ နိုက္ခိ တ္တော ယထာ=သို့၊[ဒုကစာပိဒ် ၁၈၇ ကြည့်] ။ပ။ ကတမေဟိ တိဟိ(ဧမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ။ပ။ နိရယေ=၌၊ နိုက္ခိတ္တော=ချထားအပ်သနည်း) ဒုဿီလော စ=သီလမရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ အသ=ထိုသူသည်၊ ဒုဿီလျမလ=သီလမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကုသိုလ် အညစ်အကြေးကို၊ ဝါ=သည်၊ အပ္ပဟီနံစ=မပယ်စွန့်အပ်သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။ ဣဿုကီစ=မနာလို ငြူစူမှု ရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။ အသ=ထိုသူသည်၊ ဣဿာမလ=မနာလိုမှု အညစ်အကြေးကို၊ ဝါ=သည်၊ အပ္ပဟီနံစ ဟောတိ။ မစ္ဆရီစ=ဝန်တိုလျှိုးဝှက်မှုရှိသည်လည်း ။ပ။ မစ္ဆေရမလ=ဝန်တိုမှု အညစ်အကြေးကို ။ပ။ ပဟာယ=ပယ်စွန့်၍၊ ဝါ=ကြောင့် ။ပ။ သီလဝါစ =သီလရှိသည်လည်း ။ပ။ အနိဿုကီစ=မနာလိုခြင်း မရှိသည်လည်း ။ပ။

၂-ရထကာရဝဂ်၊ ၁-ဥာတသုတ်

၁၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဧမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော =ပြည့်စုံသော၊ ဥာတော=ထင်ရှားသော၊ ဝါ=အများသိအပ်သော၊ ဘိက္ခု= ရဟန်းသည်၊ ဗဟုဇနအဟိတာယ=၄၁၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိဒ် (၁၃၀)ကြည့်] ဗဟုဇနဒုက္ခာယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ ဆင်းရဲခြင်း၄၁ ။ပ။ ဒေဝ မနုဿာနံ=တို့၏၊ ဒုက္ခာယ=၄၁၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ကတ မေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ (ဧမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာ ဂတော=သော၊ ဥာတော=သော ။ပ။ ဟောတိ=နည်း) အနုနုလောမိကော = သာသနာတော်အား မလျော်သော၊ ဝါ=သာသနာတော်ကို မသင့်လျော်စေသော၊ ကာယကမ္မေ=ကာယကံ၌၊ (ပါဏာတိပါတဝေသော ကာယဒုစ္စရိတ် သုံးပါး ဟူသော ကာယကံ၌၊ ဝါ=အရှေ့အနောက်စသော အရပ်မျက်နှာတို့ကို ရှိခိုးခြင်း, နတ်တို့ကို ပူဇော်ပသမှု ပြုခြင်းဟူသော ကာယကံ၌) သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာ

သဘော။ (၄) မိလာပနဋ္ဌ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ လူနတ်နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော သမ္မတ္တိ တို့ကို ညှိုးနွမ်းစေခြင်း အနက်သဘောကြောင့်လည်း မလဟုခေါ်၏၊ ဤသို့ အဋ္ဌကထာမှတ်ထား သည်။

နာယူကျင့် သုံးစေ၏ ။ပ။ ဝစီကမ္မေ=ဝစီကံ၌၊ (မုသာဝါဒစသော ဝစီဒုစ္စရိုတ် လေးပါးဟူသော ဝစီကံ၌၊ ဝါ=မိမိပစ္စည်းကို မပေးလိုဘ် "မရှိဘူး"ဟု လှည့်ပတ် ပြောဆိုမှု ဝစီကံ၌) ။ပ။ အနနုလောမိကေသု=သာသနာတော်အား မလျော်ကန်ကုန်သော၊ ဝါ=သာသနာတော်ကို မသင့်လျော်စေကုန်သော။ ဓမ္မေသု=မနောက် တရားတို့၌။ (အဘိဇ္ဈာစသော မနောဒုစ္စရိုတ် သုံးပါးဟူသော မနောက်တရားတို့၌၊ ဝါ=မိမိ၏ လွဲမှားစွာ ဟောကြားပြသအပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသော မနောက်တရားတို့၌) ။ပ။ ဗဟုဇနဟိတာယ=ဝာ၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၄၀)-ကြည့်] ။ပ။ အနုလောမိကေ= သာသနာတော်အား လျော်သော၊ ဝါ= သာသနာတော်ကို သင့်လျော်စေသော၊ ကာယကမ္မေ=ကာယကံ၌၊ (ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိ စသော ကာယသုစရိုတ် သုံးပါး၌) ။ပ။ ဝစီကမ္မေ=၌၊ (ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော မုသာဝါဒါ ဝေရမဏိစသော ဝစီသုစရိုတ်လေးပါး၌) ။ပ။ ဓမ္မေသု=မနောက် တရားတို့၌၊ (မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော အနဘိဇ္ဈာစသော မနောသုစရိုတ်သုံးပါးနှင့် မှန်ကန်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားတို့၌) ။ပ။

၂-သာရဏီယသုတ်

ဝ၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ခတ္တိယသ=အမျိုးအားဖြင့် မင်းဖြစ်သော၊ မုဒ္ဓါဝသိတ္တသ=(မင်းတို့၏ အဘိသိက်ရေစင်ဖြင့်) ဦးထိပ်၌ သွန်းဖျန်းအပ်ပြီးသော၊ ဝါ=ဦးထိပ်၌ အဘိသိက်သွန်း၍ မင်းမြှောက်အပ်ပြီးသော၊ ရညော=မင်း၏၊ ယာဝဒေ=ဝံ= အသက်ထက်ဆုံး၊ သာရဏီယာနိ=မမေ့ဖျောက်အပ်, အမှတ်တရ အရပ်တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့သည်၊ ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ကတမာနိ တီဏိ=အဘယ်သုံးမျိုးတို့သည်၊ (ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်သနည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိံ ဒေသေ=အကြင်အရပ်၌၊ ခတ္တိယော=သော၊ မုဒ္ဓါဝသိတ္တော=သော၊ ရာဇာ=ဘုရင်မင်းသည်၊ ဓာတော=မွေးဖွားသည်၊ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤမွေးဖွားရာအရပ်သည်၊ ခတ္တိယသ=သော၊ မုဒ္ဓါဝသိတ္တသ=သော၊ ရညော=၏၊ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊ ယာဝဒေ=ဝံ=ဆုံး၊ သာရဏီယံ=မမေ့ဖျောက်အပ်, အမှတ်တရ အရပ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စ ပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော သာရဏီယ တမျိုးကား၊ ယသ္မိံ ပဒေသေ=၌၊ ခတ္တိယော=သော၊ ရာဇာ=သည်၊ မုဒ္ဓါဝသိတ္တော= အပ်သည်၊ ဝါ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤအဘိသိက်သွန်း၍ မင်းမြှောက်ရာ

အရုပ်သည် ။ပ။ ဒုတိယ်=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ယာဝဒိဝံ=ဆုံး၊ သာရဏီယ်=သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ မုဒ္ဓါဝသိတ္တော=သော၊ ရာဇာ=သည်၊ သင်္ဂါမံ=စစ်ပွဲကို၊ အဘိဝိဇိနိတ္တာ=အောင်မြင်၍၊ ဝိဇိတသင်္ဂါမော=အောင်မြင်အပ်ပြီးသော စစ်ပွဲ ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) တမေဝ သင်္ဂါမသီသံ=ထိုတိုက်ပွဲ၏ စစ်မြေပြင်စခန်း ကိုပင်၊ အဇ္ဈာဝသတိ=လွှမ်းမိုးသိမ်းပိုက်၍ နေ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤ စစ်မြေပြင်စခန်းကို သိမ်းပိုက်ရာအရုပ်သည်၊ ဝါ=ဤတိုက်ပွဲအောင်ရာ အရုပ်သည် ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဘိက္ခုသ=ရဟန်း၏၊ ယာဝဒိဝံ =ဆုံး၊ သာရဏီယာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ ဘဝန္တိ ။ပ။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ကေသမဿုံ=ဆံပင်မုတ်ဆိတ်ကို၊ ဩဟာရေတ္တာ=ရိတ်ပယ်၍၊ ကာသာယာနိ= ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ဖန်ရည်ကို သောက်တတ်ကုန်သော၊ ဝတ္ထာနိ= အဝတ်သင်္ကန်းတို့ကို၊ အစ္ဆာဒေတ္တာ=ဝတ်ရုံ၍၊ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ၊ ဝါ=အိမ်ရာ တည်ထောင် လူ့ဘောင်မှ၊ (နိက္ခမိတ္တာ=ထွက်ခွာ၍) အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ (အိမ်၌နေထိုင်မှု လူ့အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့) ပဗ္ဗဇိတော=ဝင်ရောက် သည်၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၂–သုတ်လည်းကြည့်] ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤရဟန်းဖြစ်ရာအရုပ်သည်၊ ဘိက္ခုသ=၏၊ ပဌမံ=သော ။ပ။ ဘိက္ခု= သည်၊ [ပဓာနာတိဌ်စပ်] ဣဒံ=သည်သာ၊ ဒုက္ခံ=၏၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၄၆)၌ ကြည့်] ဣတိ=ဤသို့၊ (ဒုက္ခသစ္စံ=ကို) ယထာဘူတံ=စွာ၊ ပဓာနာတိ=ထိုးထွင်း၍ သိ၏။ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဖြင့် သိ၏၊) အယံ=သာ၊ ဒုက္ခသမုဒယော=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (တဏှံ=ကို) ယထာဘူတံ=စွာ၊ ပဓာနာတိ=၏၊ (သဘော.....၏) [နောက် ပဓာနာတိနှစ်ပုဒ်ကိုလည်း ဤ အတိုင်းချည်းဆို] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤသစ္စာလေးပါးကိုသိရာ (သော တာပန်ဖြစ်ရာ) အရုပ်သည်၊ ဘိက္ခုသ=၏၊ ဒုတိယံ=သော ။ပ။

ဘိက္ခု=သည်၊ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏၊ ခယာ= ကုန်ခန်း ခြင်းကြောင့်၊ အနာသဝံ=အာသဝမရှိသော၊ စေတောဝိမုတ္တိံ= ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=သို့ လည်းကောင်း၊ ပညာဝိမုတ္တိံ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ် ပညာကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=သို့လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခု တွေ့ကြုံ နေရသော အတ္တဘောဌ်ပင်လျှင်၊ ဝါ=ယခုဘဝ၌ပင်လျှင်၊ သယံ= ကိုယ်တိုင်

သာလျှင်၊ အဘိညာ(အဘိညာယ)=သိ၍၊ သစ္စိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍၊ [တနည်း –အဘိညာ(အဘိညာယ)=ထူးသော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့်၊ သစ္စိကတွာ=၍။ ပဌမနည်း၌ အဘိညာယ၌ တွာပစ္စည်း၏ ကာရိယ"ယ"ကို ချေ၏။ ဒုတိယနည်း၌ နာဝိဘတ်၏ ကာရိယ "ယ"ကိုချေ၏] ဥပသမ္ပဒ္ဓ=ရောက်၍၊ ဝါ=ရ၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤအရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရာ (ရဟန္တာဖြစ်ရာ) အရပ်သည် ။ပ။ ဘဝန္တိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဒုတိယံ။

၃–အာသံသသုတ်

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောက၌၊ တယော= သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် [သန္တောဿစပ်] ဝါ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ [သံဝိဇ္ဇမာနာဿစပ်] သန္တော=ထင်ရှားရှိကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်ကုန်၏၊ ဝါ=သိမြင်အပ်ကုန်၏၊ တယော=သုံးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဟူသည်။ ကတမေ= အဘယ်တို့နည်း၊ နိရာသော=မျှော်လင့်တောင့်တခြင်း မရှိသောပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း၊ [နတ္ထိ အာသာ ပတ္ထနာ ယဿာတိ နိရာသော] အာသံသော = မျှော်လင့်တောင့်တနေသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ [အာသံသတိ ပတ္ထေတိတိ အာသံသော] ဝိဂတာသော=ကင်းပြတ်ပြီးသော မျှော်လင့်တောင့်တခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နိရာသော=မျှော်လင့်တောင့်တခြင်း မရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမောစ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ နိစ=နိမ့်ကျသော၊ ကုလေ=အမျိုး၌၊ ပစ္စာဇာတော=ဖြစ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊

ယတ္ထ=အကြင်အမျိုး၌၊ [ရှေ့သို့ စာတကြောင်းကျော် လှမ်းကြည့်ပါ] ကသိရေန=ခက်ခဲသဖြင့်၊ ဃာသစ္ဆာဒေါ (ဃာသ+အစ္ဆာဒေါ) အစား, အဝတ်ကို၊ လဘတိ=ရအပ်၏၊ (တာဒိသေ=ထိုကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်သော) ဒလိဒ္ဒေ=ဆင်းရဲသော၊ အပ္ပန္နပါနဘောဇနေ=နည်းပါးသော ထမင်းအဖျော်ဘောဇဉ်ရှိသော၊ [အပ္ပ=နည်းပါးသော+အန္န=ထမင်း+ပါန=အဖျော်] ကသိရဝုတ္တိကေ= ဆင်းရဲသဖြင့် အသက်မွေးရခြင်း ရှိသော၊ စဏ္ဍာလကုလေဝါ=ခွန်းစဏ္ဍား သူတောင်းစား မျိုး၌သော်လည်းကောင်း၊ ဝေနကုလေဝါ=နှီးအလုပ်သမား အမျိုး၌သော် လည်းကောင်း၊ (ဝါးကြိမ်စသော နှီးတို့ဖြင့် ဖျာ, စကော, တောင်းစသည် ရက်လုပ်သော အမျိုး၌သော်လည်းကောင်း) နေသာဒကုလေဝါ=မုဆိုးတံငါ အမျိုး၌

သော်လည်းကောင်း၊ ရထကာရကုလေဝါ= ရထားသားရေ အလုပ်သမားမျိုး၌သော် လည်းကောင်း၊ [ရထေသု စမ္မေန နဟာနံ ကရောတိတိ ရထကာရော =ရထားလှည်းတို့၌ သားရေဖြင့် ဖွဲ့ပတ်ကွပ်မှုကို ပြုသောသူ၊ သားရေ အလုပ်သမား၊ ဖိနပ်ချုပ်သမား] ပုက္ကုသကုလေဝါ=ပန်းမှိုက်သွန် မစင်ကျုံးသမား အမျိုး၌သော်လည်းကောင်း၊ (ပစ္စာဇာတော=သည်၊ ဟောတိ=၏)

စ=ဤမြတ်မကသေး၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော=မတင့်တယ်သော အဆင်းရှိသည်၊ ဝါ=အရပ်ဆိုးသည်၊ ဒုဒ္ဒသိကော=(မွေးမိခင်ကိုယ်တိုင်ပင်) ဆိုးဝါးစွာ မြင်ရခြင်းရှိသည်၊ သြကောဋိမကော=ပုကွသည်၊ ဗဟုဗာဓော= များသောအနာရောဂါရှိသည်၊ ကာဏောဝါ=မျက်စိကန်းသည်လည်းကောင်း၊ ကုဏီဝါ=လက်ကောက်ကွေးခြင်း ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ခဇ္ဇောဝါ= ခြေခွင်သည် လည်းကောင်း၊ ပက္ခဟတောဝါ=သေနေသော အောက်ပိုင်းကိုယ် ရှိသည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ [ဟတ=နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးအပ်သော (သေနေသော) +ပက္ခ=ကိုယ်တပိုင်း(ရှိသူ)၊ ပိဋ္ဌသပ္ပိ=ထိုင်ခုံကုလားထိုင်ဖြင့် တွန်းဆွဲသွားရသူ၊ ဆွဲ,] အနုသ=ခဲဖွယ်စားဖွယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပါနုသ=သောက်ဖွယ်အဖျော် ကိုလည်းကောင်း၊ ဝတ္ထုသ=အဝတ်ကို လည်းကောင်း၊ ယာနုသ=ယာဉ်ကို လည်းကောင်း၊ မာလာ, ဂန္ဓ, ဝိလေပနုသ=ပန်း, နံ့သာ, နံ့သာပျောင်းကို လည်းကောင်း၊ သေယျာ+အာဝသထ+ပဒီပေယျသ=အိပ်ရာခင်း+ နေရာအိမ်+ မီးထွန်းစရာ မီးစာ, မီးခွက်, ဆီကိုလည်းကောင်း၊ [ပဒီပေ= မီးထွန်းခြင်း ကိစ္စ၌၊ ဧတဇ္ဈံ နေတဇ္ဈံ=ဆောင်ယူထိုက်သော မီးစာ, မီးခွက် ဆီသည်၊ ပဒီ ပေယျံ=မည်၏။ ပဒီပနင့် ယျကို သမာသ်တွဲထားသည်၊ ယျ၌ ဤဓာတ် ကျ ပစ္စည်း]လာဘီ=ရခြင်းရှိသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်။

သော=ထိုသူသည်၊ (ထိုဒွန်းစကားစသော နိမ့်ကျသော အမျိုး၌ ဖြစ်သောသူသည်) သုဏာတိ=ကြားရ၏၊ (ကိန္တို=အဘယ်သို့၊ သုဏာတိ= ကြားရသနည်းဟူမူ) ဤတ္ထနှာမော=ဤအမည်ရှိသော၊ ခတ္တိယော=မင်းကို၊ ခတ္တိယေဟိ=မင်းတို့သည်၊ ခတ္တိယာဘိသေကေန=မင်းတို့၏ အဘိသိက် ရေစင်ဖြင့်၊ အဘိသိတ္တော ကိရ=သွန်းပျန်းအပ်ပြီတဲ့၊ ဝါ အဘိသိက်သွန်း၍ မင်းမြှောက်အပ်ပြီတဲ့၊ ဤတိ=ဤသို့၊ (သုဏာတိ=ကြားရ၏) တသ=ထိုသူမှာ၊ (ထိုနိမ့်ကျသောအမျိုး၌ ဖြစ်သောသူမှာ) ဧဝံ=ဤသို့ကြံစည် စိတ်ကူးခြင်းသည်၊ နဟောတိ=မဖြစ်၊ (ကိန္တို=အဘယ်သို့ ကြံစည်စိတ်ကူးခြင်းသည်၊ နု ဟောတိ= မဖြစ်သနည်းဟူမူ) ကုဒါနာမ=အဘယ်မည်သောအခါ၌၊ [အဿု အနက်မရှိ]

မမ္မိ=ငါ့ကိုလည်း၊ ခတ္တိယာ=မင်းတို့သည်၊ ခတ္တိယာဘိသေကေန=ဖြင့်၊ အဘိသိဋ္ဌိသန္တိ=သွန်းဖျန်းကြကုန်လတ္တံ့,နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ ကြံစည်စိတ်ကူးခြင်းသည်၊ (နု ဟောတိ=မဖြစ်) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤနိမ့်ကျသော အမျိုးခ္ခ ဖြစ်သောသူကို၊ နိရာသော= မျှော်လင့်တောင့်တခြင်း မရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာသံသော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ဟူသည်၊ ကတမောစ= နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကခ္ခ၊ ခတ္တိယသေ= သော၊ မုဒ္ဓါဝသိတ္တသ =သော၊ ရညော= ၏၊ ဧဝဋ္ဌော=အကြီးဆုံးဖြစ်သော၊ ပုတ္တော=သားသည်၊ အာ ဘိသေကော= အဘိသိက်သွန်းထိုက်သည်၊ အနဘိသိတ္တော=အဘိသိက် မသွန်း ရသေးသည်၊ အစလပုတ္တော=မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသူအဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ (၁၆ နှစ်အရွယ်ရှိ၍ တိုင်းပြည်ကို စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်စွမ်းရှိသဖြင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသူအဖြစ်သို့ ရောက်သည်) ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုဘုရင့်သားကြီးသည် ။ပ။ တဿ=ထိုဘုရင့်သားကြီးမှာ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤဘုရင့်သားကြီးကို ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ခ္ခ၊ ခတ္တိယော=သော၊ မုဒ္ဓါဝသိတ္တော=သော၊ ရာဇာ =မင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုအဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီးသော မင်းသည် ။ပ။ တဿ=ထိုအဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီးသော မင်းမှာ ။ပ။ တံ=ထိုသို့ ကြံစည်စိတ်ကူးမှု မဖြစ်ခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့် နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ(ယသ္မာ) အကြင့်ကြောင့်၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေးခ္ခ၊ အနဘိ သိတ္တသ=အဘိသိက် မသွန်းရသေးသော၊ အဿ=ထိုမင်း၏၊ ယာ အဘိသေ ကာသာ=အကြင်အဘိသိက် သွန်းခြင်းခ္ခ လိုလားတောင့်တခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ =ရှိ၏) သာ အဘိသေကာသာ=ထိုအဘိသိက်သွန်းခြင်းခ္ခ လိုလားတောင့်တ ခြင်းသည်၊ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓါ=ငြိမ်းပျောက်လေပြီ၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်တည်း) ဘိက္ခဝေ =တို့၊ အယံ=ဤဘုရင်မင်းကို၊ (အဘိသိက်သွန်းခံရပြီးဖြစ်၍ အဘိသိက်သွန်း လိုသော ဆန္ဒ ငြိမ်းပျောက်ပြီးသော ဤဘုရင်မင်းကို) ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဘိက္ခုသု=ရဟန်းတို့ခ္ခ၊ တယော =ကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ ။ပ။ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဒုဿီလော[1]=သီလမရှိသည်၊ ပါပ

၁။ ဒုဿီလော ပါပဓမ္မော။ ။ နတ္ထိ သီလံ ယဿာတိ ဒုဿီလော။ ဒုသဒ္ဒါ အဘာဝအနက်ဟောတည်း။ ဤသုတ်ဦးကာနှင့် ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာ (၅၇)တို့၏ နောက်ထပ် အဖွင့်အနက်များမှာ–

ဓမ္မော=ယုတ်မာသော သဘောရှိသည်၊ အသုစိ=မစင်ကြယ်သော ကာယကံ စသည်ရှိသည်၊ သက်သာရသမာစာရော[1]=သို့လော သို့လော တွေးတောခြင်းဖြင့် အောက်မေ့မှတ်ထင်ထိုက်သော အကျင့်ရှိသည်၊ ပဋိစ္ဆန္နကမ္မန္တော=ဖုံးကွယ်ထား အပ်သော မကောင်းမှုရှိသည်၊ အဿမဏော=ရဟန်းမဟုတ်ပါဘဲလျက်၊ သမဏ

ဒုဿီလော= သီလမရှိသည်၊ ပါပဓမ္မော= ယုတ်မာသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ တရားရှိသည်၊ (တနည်း) ဒုဿီလော = ကာယဝါစာ သံဝရဟူသော သီလ မရှိသည်၊ ပါပဓမ္မော= မနောသံဝရ, သတိသံဝရစသည် ပျက်စီးခြင်းဟူသော ယုတ်မာသော သဘောရှိသည်။

(တနည်း) ဒုဿီလော= စင်ကြယ်သော ပယောဂဟူသော သီလ မရှိသည်၊ ပါပဓမ္မော= ယုတ်ညံ့သော အတွင်းခံ အာသယ သဘောရှိသည် (တနည်း) ဒုဿီလော= ကုသိုလ်သီလ မရှိသည်၊ ပါပဓမ္မော= ယုတ်ညံ့သော အကုသိုလ်သီလ ရှိသည်။

၁။ သက်သာရသမာစာရော။ ။ သရီတမ္ဘောတိ သရော (အောက်မေ့ မှတ်ထင်ထိုက်သော)၊ သရော သမာစာရော (အကျင့်သည်) ယသာတိ သရ သမာစာရော (အောက်မေ့ မှတ်ထင်ထိုက်သော အကျင့်ရှိသူ)။ သက်ယ (သို့လော သို့လော တွေးတောခြင်းဖြင့်) သရသမာစာရော သက်သာရသမာ စာရော= "ဟောဒီ မလျော်တဲ့ အလုပ်ဟာ အဲဒီကိုယ်တော်လုပ်တာ ဖြစ်မှာဘဲ"ဟု သူတပါးတို့ တွေးတော ထင်မြင်စရာ အကျင့်ဆိုးရှိသူ။ (တနည်း) အခြားသော ရဟန်းတို့ စုဝေးတိုင်ပင်နေသည်ကို မြင်တိုင်း "ဒီကိုယ်တော်တွေဟာ ငါ လုပ်တဲ့ကိစ္စတွေ သိလို့, ငါအကြောင်း ပြောနေကြတာ ဖြစ်မှာဘဲ"ဟု မိမိ ကိုယ်တိုင် တွေးတော ပူပင်စရာ အကျင့်ဆိုးရှိသူ။

(တနည်း) သရပုဒ်၌ အပစ္စည်းကို ကတ္တားဟောကြောင့် "သမာစာရံ (သူတပါးတို့ စုဝေးပြောဆို ပြုလုပ်မှုကို) သရတိ အာသက်တိ ဝိဓာဝတီတိ သမာစာရသရော"ဟု ဆိုလိုလျက် သမာစာရပုဒ်ကို နောက်ထား၍ "သရ သမာစာရော"ဟု ပုဒ်ပြီး၏။ တို့နောက် "သက်ယ (သက်သာမကင်း စိုးရွံ့ခြင်းဖြင့်) သရသမာစာရော သက်သာရသမာစာရော"ဟု သမာသ်တွဲ။ "သက်သာရသ မာစာရော= သူတပါးတို့ စုဝေးပြောဆို ပြုလုပ်မှုကို သက်သာမကင်း စိုးရွံ့ခြင်းဖြင့် သို့လော သို့လော တွေးတောထင်မှတ်, အကဲခတ်နေသူသည်"ဟု အနက်ဆို။

ပဋိညော=ရဟန်းဟု ဝန်ခံခြင်းရှိသည်၊ အဗြဟ္မစာရိ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူ မဟုတ်ပါဘဲလျက်၊ ဗြဟ္မစာရိပဋိညော=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူဟု ဝန်ခံခြင်း ရှိသည်၊ အန္တောပူတိ=အတွင်း၌ ညစ်ပုပ်သော မကောင်းမှုရှိသည်၊ ဝါ=ဂုဏ်အနှစ်ကင်းယုတ်, အတွင်း၌ ပုပ်သည်၊ အဝဿုတော=ရာဂစသည်တို့ဖြင့် ရွဲရွဲစိုသည်၊ ကသမ္ဗုဇာတော=ဖြစ်မှားနေသော ရာဂစသော အမှိုက်ရှိသည်၊ [ကသမ္ဗု=အမှိုက်]ဝါ=စိုစွတ်သော အမှိုက်ပုပ်ရေကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သော=ထိုဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သုဏာတိ=ကြား၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ သုဏာတိ=မူ) ဣတ္ထန္နာမော=သော၊ ဘိက္ခု=သည် ။ပ။ ဝိဟရတိ ကိရ= နေသတဲ့၊ ဣတိ=သို့၊ (သုဏာတိ=၏) တဿ=ထိုဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ။ပ။ အဟမ္ပိ=ငါလဲပဲ။ပ။ ဝိဟရိဿာမိ=နေရအုံ့နည်း၊ ဣတိ=သည်၊ (နု ဟောတိ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ သီလဝါ=သီလရှိသည်၊ ကလ္လာဏဓမ္မော=ကောင်းသောသဘောရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုသီလရှိသော ရဟန်းသည် ။ပ။ တဿ=ထိုသီလရှိသော ရဟန်းမှာ ။ပ။ အယံ=ဤသီလရှိသော ရဟန်းကို ။ပ။ ဘိက္ခု=သည်၊ အရဟံ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာသည်၊ ခီဏာသဝေါ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ။ပ။ တံ=ထိုသို့ ကြံစည်စိတ်ကူးမှု မဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည်၊ ကိသ ဟေတု=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ(ယသ္မာ)=အကြင်ကြောင့်၊ ပုဗ္ဗေ=၌၊ အဝိမုတ္တာသ=ကိလေသာတို့မှ မလွတ်မြောက်သေးသောအသ=ထိုရဟန်း၏၊ ယာ ဝိမုတ္တာသာ=အကြင်ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်မှု၌ လိုလားတောင့်တခြင်းသည်၊ (အတ္တိ) သာ(ဝိမုတ္တာသာ)=ထိုကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်မှု၌ လိုလားတောင့်တခြင်းသည်၊ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓါ=ငြိမ်းပျောက်လေပြီ၊ (ဣတိ=ဟို့ကြောင့်ပေတည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို ။ပ။

၄-စက္ကဝတ္တိသုတ်

၁၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စက္ကဝတ္တိ=စကြဝဠာတော်ဖြစ်သော၊ ဝါ=အာဏာစက်ကို လည်စေတတ်သော၊ ဝါ=စကြာရတနာကို လည်စေတတ်သော၊ ဓမ္မိကော=ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးရှိသော၊ ဝါ=စကြဝဠာမင်းတို့၏ ကျင့်ဝတ်

တရားဆယ်ပါး ရှိသော၊ ဓမ္မရာဇာ[1]=တရားမင်းဖြစ်သော၊ ဝါ=စကြဝဠာမင်း၏ ကျင့်ဝတ်တရားဆယ်ပါးဖြင့် မင်းဖြစ်သော၊ ယောပိ သော ရာဇာ=အကြင်မင်း သည်လည်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) သောပိ ရာဇာ=ထိုစကြဝဠာမင်း တရားသော်မှ လည်း၊ အရာဇကံ=အခြားသော မိုဓိအားထားရာ ဘုရင်မင်း မရှိဘဲ၊ စက္ကံ= အာဏာစက်ကို၊ ဝါ=စကြာရတနာကို၊ နဝတ္တေတိ=မလည်စေနိုင်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူအပ် လသော်၊ အညတရော=တပါးသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာ ဘုရားကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်သနည်းဟူမူ) ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ စက္ကဝတ္တိသ=စကြဝဠာ ဖြစ်သော၊ ဝါ=အာဏာစက်ကို လည်စေတတ်သော၊ ဝါ=သော၊ ဓမ္မိကသ=သော၊ ဓမ္မရညော=ဘုရင်မင်းတရား ဖြစ်သော၊ ရညော=မင်း၏၊ ရာဇာ=အခြားသော မိုဓိအားထားရာ ဘုရင်မင်းဟူသည်၊ ကော ပန=အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ (ရာဇာ=အခြားသော မိုဓိအားထားရာ ဘုရင်မင်းဟူသည်) ဓမ္မော=ကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါးတည်း၊ ဣတိ= ဤသို့၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ဣဓ=ဤလောကင်၌၊ စက္ကဝတ္တိ=သော၊ ဓမ္မိကော=သော၊ ဓမ္မရာဇာ=သော၊ ရာဇာ=မင်းသည်၊ ဓမ္မံယေဝ=ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါး ကိုသာလျှင်၊ နိဿာယ=မိုဓိ၍၊ ဓမ္မံဧဝ= ကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါးကို

၁။ **ဓမ္မရာဇာ**။ ။ ဓမ္မရာဇာပုဒ်၌ ဓမ္မအရ အဋ္ဌကထာ၌ စကြဝဠာမင်း၏ ကျင့်ဝတ်တရား ဆယ်ပါးကိုယူ၍ ဦးကာ၌မူ ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါး ကိုလည်း ယူသေး၏၊ ဓမ္မေန ဧဘောဘာ ရာဇာ ဓမ္မရာဇာ (ထိုတရား ဆယ်ပါး ဖြင့် ဖြစ်သောမင်း)ဟု အဋ္ဌကထာ အလို ဝိဂြိုဟ် ပြုပါ၊ ထိုတရား ဆယ်ပါး ဖြင့် မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်သောမင်းဟု ဆိုလို၏။ (တနည်း) ရဇ္ဇေတိတိ ရာဇာ၊ ဓမ္မေန ရာဇာ ဓမ္မရာဇာ= ကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါးဖြင့် (ဝါ =စကြဝဠာမင်း၏ ကျင့်ဝတ်တရား ဆယ်ပါးဖြင့်) တလောကလုံးကို နှစ်သက်စေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သော။ (တနည်း) ဓမ္မေန ဉာယေန လဒ္ဓါ ရာဇာ ရာဇောဝေါ ယသ္မာတိ ဓမ္မရာဇာ=တရားနည်းလမ်းဖြင့် ရအပ်သော မင်းအဖြစ် ရှိသော၊ ဝါ= တရားနည်းလမ်းဖြင့် မင်းအဖြစ်ကိုရသော။ ဤ သို့လည်း ဝိဂြိုဟ်နက် အမျိုးမျိုး ဆိုနိုင်သေး၏။

သာလျှင်၊ သက္ကရောန္တော=ရိုသေသမှု ကောင်းစွာပြုလျက်၊ ဓမ္မဝေ=ကိုသာလျှင်၊ ဂရုံကရောန္တော=ကျောက်ထီးတန္တ၊ အလေးဂရုပြုလျက်၊ ဓမ္မဝေ=လျှင်၊ အပစာ ယမာနော=ရိုသေတုပ်ကွ ဦးနှိမ်ချလျက်၊ ဓမ္မဒ္ဓဇော=ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးဟူသော အောင်လံရှိလျက်၊ ဓမ္မကေတု=ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးဟူသော တံခွန်ရှိလျက်၊ ဓမ္မာဓိပတေယျော=ကုသိုလ် .....ပါးဟူသော အကြီးအကဲမှ ရောက်လာလျက်၊ [ဓမ္မောယေဝ အဓိပတိ ဓမ္မာဓိပတိ၊ ဓမ္မာ ဓိပတိတော အာဂတော ဓမ္မာဓိပတေယျော။ ဤအနက်ဖြင့် ရှေးဘဝတုန်းက ကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါးကို အကြီးအကဲအရာထားကာ ရိုသေစွာ ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးခဲ့သည် အဖြစ်ကိုပြ၏] ဝါ=ကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါး ဟူသော အကြီးအကဲရှိလျက်၊ [အဓိပတိယေဝ အာဓိပတေယျော၊ ဓမ္မော အာဓိပတေယျော ယသာတိ ဓမ္မာဓိပတေယျော။ ဤအနက်ဖြင့် ရပ်ခြင်းထိုင်ခြင်း စသည်တို့၌ ထိုကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါး၌ ညွှတ်ယိမ်းကိုင်းရှိုင်းကြောင်း ပြ၏] အန္ဓောဇနသို့=အတွင်းလူဖြစ်သော သားမယား စသည်၌၊ ဓမ္မိကံ= တရားရှိသော၊ ရက္ခာ+အာဝရဏ+ဂုတ္တိ=အစောင့်အရှောက်တရား+အကာ အကွယ် ပေးကမ်းဖွယ်နှင့်+ဘေးဥပဒ် လုံခြုံစေရေးကို၊ [အကျင့်ချုပ်အနက်သာ တည်း၊ ပုဒ်ဖြတ်လက္ခဏာကို ကြည့်၍ သူ့ပုဒ်နှင့် သူ့အနက် တွဲဖက်၍ မှတ် ပါ] ဝါ=မျက်မှောက်တမလွန် အကျိုးမဲ့မှ စောင့်ရှောက်တတ်သော သီလ ခန္ဓာ အစရှိသော တရား+အချမ်းအပူ စသည်ကို ကာကွယ်တားဆီးတတ်သော နေစရာအိမ်, အဝတ်အထည်, ပန်းနံ့သာ စသည်နှင့်+သူခိုး ဓားပြစသော ဘေးဥပဒ်အားလုံးမှ လုံခြုံစေခြင်းကိစ္စကို၊ သံဝိဒဟတိ=ကောင်းစွာ စီစဉ်၏။ [သားမယား စသည်တို့ကို သီလခန္ဓာစသော ကုသိုလ်(ရက္ခာ) တရားတို့၌ တည်မြဲစေ၏။ နေစရာအိမ်နှင့် အဝတ်အထည် ပန်းနံ့သာ စသည် (အာဝ ရဏ)တို့ကိုလည်း ပေး၏။ ဘေးဥပဒ်လုံခြုံရေး (ဂုတ္တိ)ကိုလည်း စီစဉ်ပေး၏ ဟူလို]

ဘိက္ခူ=ရဟန်း၊ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ဓမ္မိကရက္ခာဝရဏ ဂုတ္တိကား ။ပ။ ဓမ္မာဓိပတေယျော=လျက်၊ ဓတ္တိယေသု=အဘိသိက်ခံပြီးသော လက်အောက်ခံ မင်းတို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=အစောင့်အရှောက် တရား, အကာအကွယ် ပေးကမ်းဖွယ်နှင့် ဘေးဥပဒ် လုံခြုံစေရေးကို၊ ဝါ= မျက်မှောက်တမလွန် အကျိုးမဲ့မှ စောင့်ရှောက်တတ်သော သီလခန္ဓာ အစရှိသော တရား+သွားလာရေး စသည်တို့၌ အခက်အခဲကို ကာကွယ်တားဆီးတတ်သော

အာဇာနည် မြင်း ရတနာ စသည်နှင့်+ဘေးဥပဒ်အားလုံးမှ လုံခြုံစေခြင်းကိစ္စကို၊ သံဝိဒဟတိ=၏၊ [ခတ္တိယေသု ။ပ။ ဟူ၍ ပေယျာလ ရှိသင့်၏။ ပေယျာလကို ဖော်၍ အနက်ပြန်ဆိုမည်] ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ဓမ္မိကရက္ခာ ဝရဏဂုတ္တိကား၊ စက္ကဝတ္တိ=သော၊ ဓမ္မိကော=သော၊ ဓမ္မရာဇေ=သော၊ ရာဇာ=သည်၊ ဓမ္မံယေဝ=သာလျှင်၊ နိဿာယ=မှီ၍ ။ပ။ ဓမ္မာဓိပတေယျော= လျက်၊ အနုယန္တော သုမ=အဘိသိက်မခံရသော နောက်လိုက်မင်းတို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=.....ခြုံစေရေးကို၊ ဝါ=မျက်မှောက်.....တရား+ သွားလာ ရေးစသည်တို့၌ အခက်အခဲကို ကာကွယ်တားဆီးတတ်သော ယာဉ်ရထား စသည်နှင့် +ဘေးဥပဒ်.....ကိစ္စကို၊ သံဝိဒဟတိ=၏။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=ကား၊ စက္ကဝတ္တိ=သော ။ပ။ ဓမ္မာဓိပ တေယျော=လျက်၊ ဗလကာယသ္မိ=စစ်သည်ဗိုလ်ပါ မှူးမတ်အပေါင်း၌၊ ဓမ္မိကံ =သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ရေးကို၊ ဝါ=မျက်မှောက်.....တရား+စားဝတ်နေရေး အခက်အခဲကို ကာကွယ်တားဆီးတတ်သော ထမင်းရိက္ခာ လစာငွေစသည်နှင့် +ဘေး.....ကိစ္စကို၊ သံဝိဒဟတိ=၏၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=ကား၊ စက္ကဝတ္တိ=သော။ပ။ ဓမ္မာဓိပတေယျော=လျက်၊ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကေသု=ပုဏ္ဏား, အိမ်ပိုင်ရှင် လူတန်းစားတို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ရေးကို၊ ဝါ=မျက်မှောက် ...တရား+စားဝတ်နေရေး အခက်အခဲကို ကာကွယ်တားဆီး တတ်သော စားဖွယ်, သောက်ဖွယ်, အဝတ်, မျိုးစပါး, ထွန်နွားစသည်နှင့် +ဘေး.....ကိစ္စကို၊ သံဝိဒဟတိ=၏၊ [စားသောက်ဖွယ်နှင့် အဝတ်တို့ကား ဗြာဟ္မဏနှင့် ဆိုင်၏။ မျိုးစပါး ထွန်နွားကား ဂဟပတိကနှင့် ဆိုင်၏]

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=ကား၊ စက္ကဝတ္တိ=သော ။ပ။ ဓမ္မာဓိပ တေယျော=လျက်၊ နေဂမဇာနပဒေသု=နိဂုံးနေ လူထု, ဇနပုဒ်နယ်ပယ်နေ လူထုတို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ရေးကို၊ ဝါ=မျက်.....တရား+ စားဝတ်.....ဆီးတတ်သော မျိုးစပါး ထွန်နွားစသည်နှင့်+ဘေး.....စ္စကို၊ သံဝိဒ ဟတိ=၏၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=ကား ။ပ။ သမဏဗြာဟ္မဏေသု= မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော ရဟန်း, မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှား မျှောသွားစေတတ်သော သူတော်ကောင်းတို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏ ဂုတ္တိ=ရေးကို၊ ဝါ=မျက်မှောက်.....တရား+ရဟန်းတို့ဆိုင်ရာ အခက်အခဲကို ကာကွယ်တားဆီးတတ်သော ရဟန်းပရိက္ခာရာနှင့်+ ဘေး.....စ္စကို၊ သံဝိဒ ဟတိ=၏၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=ကား ။ပ။ မိဂပက္ခီသု=သားကောင်နှင့်

ၜက်တို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=အားဥပဒ်အားလုံးမှ စောင့်ရှောက်ခြင်း, ကာကွယ်ခြင်း, လုံခြုံစေခြင်းကိစ္စကို၊ သံဝိဒဟတိ=၏။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ စက္ကဝတ္တိ=သော၊ ဓမ္မိကော=သော၊ ဓမ္မရာဇာ=သော၊ သ သော ရာဇာ=ထိုမင်းသည်၊ ဓမ္မံယေဝ=သာလျှင်၊ နိဿာယ=မှီ၍ ။ပ။ အန္တောဇနသ္မိံ=၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ကို၊ သံဝိဒဟိတွာ=ကောင်းစွာ စီစဉ်၍လည်းကောင်း၊ ခတ္တိယေသု=တို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ကို၊ သံဝိဒဟိတွာ=၍လည်းကောင်း၊ အနုယန္တေသု=တို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ကို၊ သံဝိဒဟိတွာ=လည်းကောင်း ။ပ။ မိဂပက္ခိသု=တို့၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ကို၊ သံဝိဒဟိတွာ=လည်းကောင်း၊ ဓမ္မေနေဝ=ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးဖြင့်သာလျှင်၊ စက္ကံ=အာဏာစက်ကို၊ ဝတ္တေတိ=လည်စေ၏။ တံ စက္ကံ=ထိုလည်စေအပ်သော အာဏာစက်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ကေနစိ=တစုံတယောက်သော၊ ဝါ=တဦးဦးသော၊ မနုဿဘူတေန= လူသားဖြစ်သော၊ ပစ္စတ္ထိကေန=ရန်သူဖြစ်သော၊ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက်လိုလားသူဖြစ်သော၊ ပါဏိနာ=သတ္တဝါသည်၊ အပ္ပဋိဝတ္တိယံ=ကြောင်းပြန်မလည်စေနိုင်သည်၊ ဝါ=မဟန့်တား မကန့်ကွက်နိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ အရဟံ=ကိလေသာရန်သူတို့ကို ပယ်သတ်တော်မူပြီးသော၊ ဝါ= လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးတို့၏ ရှိခိုးဦးခိုက်ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ, သိမြင်တော်မူသော၊ ဓမ္မိကော=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားရှိတော်မူသော၊ ဓမ္မရာဇာ=တရားမင်းဖြစ်တော်မူသော၊ ဝါ=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာတရားဖြင့် သတ္တဝါအများကို အားရနှစ်သက်စေတော်မူသော၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မံယေဝ=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာတရားကိုသာလျှင်၊ နိဿာယ=မှီ၍၊ ဓမ္မဇေ=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားကိုသာလျှင်၊ သက္ကရောန္တော=ရှိသေသမှု ကောင်းစွာပြုလျက် ။ပ။ ဓမ္မဇေ=လျှင်၊ အပစာယမာနော=အရှိအသေပြုလျက်၊ ဓမ္မဒ္ဓဇော=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားဟူသော အောင်လံရှိလျက်၊ ဓမ္မကေတု=ကိုးပါး.....ဟူသော တံခွန်ရှိလျက်၊ ဓမ္မာဓိပတေယျော=ကိုးပါး.....ဟူသော အကြီးအကဲရှိလျက်၊ ဝါ=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာတရားကို အကြီးအကဲ အရာခံထားလျက်၊ "ဧဝရူပ=ဤသို့ မှီဝဲသင့်သော သဘောရှိသော၊ ကာယ ကမ္မံ=(ကာယသုစရိတ် သုံးပါးဟူသော) ကုသိုလ်ကာယကံကို၊ သေဝိတဗ္ဗံ=

မှီဝဲရမည်၊ ဧဝရှပ်=ဤသို့ မမှီဝဲသင့်သော သဘောရှိသော။ ကာယကမ္မံ=(ကာယဒုစ္စရိတ်သုံးပါး ဟူသော) အကုသိုလ်ကာယကံကို၊ နသေဝိတဗ္ဗံ=မမှီဝဲရ" ဣတိ=ဤသို့၊ ကာယကမ္မသ္မိံ=ကာယကံ၌၊ ဓမ္မိကံ=လောကီလောကုတ္တရာတရားကို ပေးတတ်သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ=စောင့်ရှောက်တတ်, ကာကွယ်တတ်, လုံခြုံစေတတ်သော တရားဒေသနာ အမိန့်အာဏာကို၊ သံဝိဒဟတိ=စီစဉ်မိန့်မှတ်ပညတ်တော်မူ၏။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ဓမ္မိကရက္ခာဝရဏဂုတ္တိကား ။ပ။ ဧဝရှပ်=ဤသို့ မှီဝဲသင့်သော သဘောရှိသော၊ ဝစီကမ္မံ=(ဝစီသုစရိတ်လေးပါးဟူသော) ကုသိုလ်ဝစီကံကို၊ သေဝိတဗ္ဗံ=ရမည်၊ ဧဝရှပ်=ဤသို့ မမှီဝဲသင့်သော သဘောရှိသော၊ ဝစီကမ္မံ=(ဝစီဒုစ္စရိတ် လေးပါးဟူသော) အကုသိုလ်ဝစီကံကို၊ နသေဝိတဗ္ဗံ=မမှီဝဲရ"ဣတိ=ဤသို့၊ ဝစီကမ္မသ္မိံ=ဝစီကံ၌၊ ဓမ္မိကံ=လောကီလောကုတ္တရာတရားကို ပေးတတ်သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ=ဏာကို၊ သံဝိဒဟတိ=၏၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ပုန စ ပရံ=ကား ။ပ။ ဧဝရှပ်=သော၊ မနောကမ္မံ=(မနောသုစရိတ်သုံးပါးဟူသော)ကုသိုလ်မနောကံကို၊ သေဝိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဧဝရှပ်=သော၊ မနောကမ္မံ=(မနောဒုစ္စရိတ်သုံးပါးဟူသော) အကုသိုလ်မနောကံကို၊ နသေဝိတဗ္ဗံ=ရ၊ ဣတိ=သို့၊ မနောကမ္မသ္မိံ=မနောကံ၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ=ကို၊ သံဝိဒဟတိ=၏။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ အရဟံ=သော ။ပ။ ဓမ္မရာဇာ=သော၊ သ သော တထာဂတော=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မံယေဝ=လျှင် ။ပ။ ဓမ္မာဓိပတေယျော=လျှက်၊ ကာယကမ္မသ္မိံ=၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ=ကို၊ သံဝိဒဟိတ္တာ=စီစဉ်မိန့်မှတ်, ပညတ်တော်မူ၍လည်းကောင်း၊ ဝစီကမ္မသ္မိံ=၌၊ ဓမ္မိကံ=သော၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိံ=ကို၊ သံဝိဒဟိတ္တာ=လည်းကောင်း ။ပ။ ဓမ္မေနေဝ=ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာတရားဖြင့်သာလျှင်၊ အနုတ္တရံ=မိမိထက် ထူးကဲသာလွန် မြန်မြတ်သော ဓမ္မစက် မရှိသော၊ ဝါ=သာလွန်မြန်မြတ်ဆုံး ဖြစ်သော၊ ဓမ္မစက္ကံ=ဓမ္မစက်ကို၊ ဝါ=မြတ်သော တရားဒေသနာ စက္ကြာစက်ဝန်းကို၊ [ပဋ္ဌာန်ပါတ်စာပိုဒ်(၁၃၁) သုတ်လည်းကြည့်] ပဝတ္တေတိ=အဆက်မပြတ် ဖြစ်စေတော်မူ၏၊ ဝါ=လည်စေတော်မူ၏၊ တံ စက္ကံ=ထိုဓမ္မစက်ကို၊ ဝါ=သည်၊ သမဏေနဝါ= ရဟန်းသည်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏေနဝါ=ပုဏ္ဏားသည်လည်းကောင်း၊ ဒေဝေနဝါ =ကာမာဝစရနတ်သည်လည်းကောင်း၊ မာရေနဝါ=မာရ်နတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မုနာဝါ=ဗြဟ္မာသည်လည်းကောင်း၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောက၌၊ ကေနစိ ဝါ=

တယောက်ယောက်သော သူသည်လည်းကောင်း၊ အပ္ပဋိဝတ္ထိယ်=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၅–သစ္စေတနသုတ်

၁၅။ ကော=တပါးသော၊ သမယော=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဟာရာဝတိယံ=ဟာရာဝတီမြို့၌၊ ဣသိပတနေ= ဣသိပတနမည်သော၊ ဝါ=ဘုရားပစ္စေကဗုद्ध၊ အရှင်မြတ်တို့ ပေါင်းဆုံစည်းဝေးရာဖြစ်သော၊ မိဂဒါယေ=(သားကောင်တို့အား ဘေးမဲ့ပေးရာ) မိဂဒါဝုန်တောဌ်၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ တတြ=ထိုအခါ၌၊ (ဟာရာဝတီမြို့၊ ဣသိပတနမည်သော မိဂဒါဝုန်တောဌ် မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) ဝါ=ထိုသီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ဣသိပတနမည်သော မိဂဒါဝုန်တောဌ် ။ပ။ [ဧကကနိပါတ် ပဌမသုတ်ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေးဌ် ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အကြောင်းကား၊ [တနည်း–ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေးဌ်ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အကြောင်းကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူအုံ့] သစ္စေတနော နာမ=သစ္စေတနမည်သော၊ ရာဇာ=မင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ဖူးပြီ၊

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ သစ္စေတနော=သစ္စေတနမည်သော၊ ရာဇာ=သည်၊ ရထကာရံ=ရထားလုပ်သော ဆရာကို၊ အာမန္တေသိ=တိုင်ပင်နှီးနော်ပြောဆိုပြီ။ (ကိန္တိ=သို့၊ အာမန္တေသိ=ဟူမူ) သမ္မ ရထကာရ=မိတ်ဆွေရထားလုပ်ဆရာ။ မေ=ငါ့မှာ၊ ဣတော=ဤနေ့မှ၊ ဆန္နံ မာသာနံ=၆ လတို့၏၊ အစ္စယေန=ကုန်လွန်ရာအခါ၌၊ သင်္ဂါမော=စစ်တိုက်ရခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။သမ္မ ရထကာရ=ရာ၊ (တံ=သင်သည်) မေ=ငါ့အတွက်၊ နဝံ=အသစ်ဖြစ်သော၊ စက္ကယုဂ်=ရထားဘီးတစုံကို၊ ကာတုံ=ပြုလုပ်ခြင်းငှာ။ သိက္ခိဿသိ=စွမ်းနိုင်ပါမည်လော၊ ဣတိ=သို့၊ (အာမန္တေသိ=ပြီ) ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ (အဟံ=ကျွန်တော်မျိုးသည်၊ တေ=အရှင်မင်းမြတ်အတွက်၊ နဝံ=သော၊ စက္ကယုဂ်=ကို၊ ကာတုံ=ငှာ)သက္ကောမိ=စွမ်းနိုင်ပါ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ရထကာရော=သည်၊ သစ္စေတနဿ=သစ္စေတနမည်သော၊ ရညော=မင်း၏၊ (ဝစနံ=စကားကို) ပစ္စဿောသိ=ရှေ့ရှုနာယူပြီ၊ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် ဝန်ခံပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထခေါ=ဌ်၊ ရထကာရော=သည်၊ ဆာရတ္တေ=နေဟိ=ဖ–ညဉ့်ယုတ်လျှော့ကုန်သော၊ [ဆ ရတ္တိယော ဆာရတ္တံ၊ ဆာရတ္တေန ဥနာ

ဆာရတ္တာ||နှာ၊ တေဟိ] ဆဟိ မာသေဟိ=ဖ လတို့ဖြင့်၊ ဧကံ=တဖက်သော၊ စက္ခံ=ရထားဘီးကို၊ နိဗ္ဗာပေသိ=ပြီးစီးစေပြီ။ ပ။ ဆနံ ဒိဝသာနံ=ဖ နေ့တို့၏ ။ပ။ (တယာ=သင်သည်) နုဝံ=သော၊ စက္ခယုဂံ=ကို၊ နိဗ္ဗိတံ= ပြီးစီးစေအပ်ပြီလော၊ ဣတိ(အာမန္တေသိ) ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ ဆာရတ္တာ||နေဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဆဟိ မာသေဟိ=ဤ ဖ–လတို့ဖြင့်၊ (မယာ=အကျွန်ုပ်သည်) ဧကံ=သော၊ စက္ခံ=ကို၊ နိဗ္ဗိတံ=ပြီးစီးစေအပ်ပါပြီ။ ဣတိ(အဝေါစ=သံတော်ဦးတင်ပြီ) သမ္မ ရထကာရ=ရာ၊ မေ=ငါ့အတွက်၊ ဆဟိ=ဖ–ခုကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဒိဝ သေဟိ=ဤနေ့တို့ဖြင့်၊ ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သော၊ စက္ခံ=ကို၊ နိဗ္ဗာပေတုံ= ပြီးစီးစေခြင်းငှာ၊ (တွံ=သည်) သက္ခိဿသိ ပန=စွမ်းနိုင်ပါမည်လော၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ) ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ သဏ္ဌာနိ=၏၊ [လိုက်သင့်ရာပုဒ်များကို လိုက်ဆိုလိုလျှင်–ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ တေ=အရှင်မင်းမြတ်အတွက်၊ ဆဟိ= ကုန် သော၊ ဣမေဟိ ဒိဝသေဟိ=ဤနေ့တို့ဖြင့်၊ ဒုတိယံ စက္ခံ နိဗ္ဗာပေတုံ=ငှာ၊ အဟံ=သည်၊ သဏ္ဌာနိ=၏] ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝတ္တာ=သံတော်ဦး တင်ပြီး၍) ရထကာရော=သည်၊ ဆဟိ ဒိဝသေဟိ=ဖ နေ့တို့ဖြင့်၊ ဒုတိယံ=သော၊ စက္ခံ=ကို၊ နိဗ္ဗာပေတွာ=ပြီးစီးစေပြီး၍ ။ပ။ အာဒါယ=ယူ၍၊ ယေန=အကြင် အရပ်၌၊ သစေတနော=သော၊ ရာဇာ=သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=သစေတန မင်းရှိရာ ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=သွား၏၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားပြီး၍၊ သစေတနံ=သော၊ ရာဇာနံ=မင်းကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=သံတော်ဦး တင်ပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=မူ) ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ တေ=သင်မင်းမြတ်၏၊ နုဝံ=အသစ်ဖြစ်သော၊ ဣဒံ စက္ခယုဂံ=ဤရထားဘီးအစုံကို၊ နိဗ္ဗိတံ=ပြီးစီး စေအပ်ပါပြီ၊ ဣတိ(အဝေါစ)။

သမ္မ ရထကာရ=ရာ၊ တေ=သင်သည်၊ ယဒိ ဣဒံ စက္ခံ=ဤ ရထားဘီးကိုလည်း၊ ဆာရတ္တာ||နေဟိ=ကုန်သော၊ ဆဟိ မာသေဟိ=ဖ–လ တို့ဖြင့်။ နိဗ္ဗိတံ=ပြီးစီးစေအပ်ပြီ၊ တေ=သင်သည်၊ ယဒိ ဣဒံ စက္ခံ=လည်း၊ ဆဟိ ဒိဝသေဟိ=ဖ–နေ့တို့ဖြင့်၊ နိဗ္ဗိတံ=ပြီ၊ ဣမေသံ(စက္ခာနံ)= ဤရထား ဘီးနှစ်ခုတို့၏၊ နာနာကရဏံ=ထူးခြားချက်ကား၊ ကိံ=အဘယ်နည်း၊ [နာနာ ကရီယတိ ဧတေနာတိ နာနာကရဏံ=တသီးတခြားစီ ကွဲပြားအောင် ပြုကြောင်း ဖြစ်သော ထူးခြားချက်] အဟံ=ငါသည်၊ ဧသံ=ဤရထားဘီးနှစ်ခုတို့၏၊ [နေသံ=နေ+ဧသံ] ကိဠိ=တစုံတခုသော၊ ဝါ=စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ၊ နာနာကရဏံ= ကို၊ နေ ပဿामိ=မမြင်ပါ၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ [အတ္ထေသံ=

အတ္ထိ+ဃေ] ဃေ=တို့၏၊ နာနာကရဏေ=သည်၊ အတ္ထိ=ရှိပါ၏၊ ဒေဝေါ=မင်းမြတ်သည်၊ နာနာကရဏေ=ကို၊ ပဿတု=ကြည့်တော်မူပါ၊ ဣတိ(အဝေါစ) ။ပ။ ယံ တံ စက္ခုံ=အကြင်ရထားဘီးကို ။ပ။ နိဋ္ဌိတံ=ပြီ၊ တံ(စက္ခုံ)=ထိုရထားဘီးကို၊ ပဝတ္တေသိ=လိမ့်လိုက်ပြီ၊ တံ(စက္ခုံ)=သည်၊ ပဝတ္တိတံ=လိမ့်အပ်သည်၊ သမာနံ=ဖြစ်လသော်၊ အဘိသခ်ါရသ=ဘီးလိမ့်အောင် ပြုလုပ်အားထုတ်မှု၏၊ ဂတိ=အရှိန်အဟုန်အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ယာဝတိကာ=အကြင်မျှလောက် အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ တာဝတိကံ=ထိုအရှိန်အဟုန်ရှိသလောက်၊ ဂန္ဓွာ=လိမ့်သွားပြီး၍၊ စိဂ်ုံလယိတ္ဝာ=ချာချာလည်၍၊ [စိဂ်ုံလဓာတ်, စုရာဒိဏာယပစ္စည်း] ဘူမိယံ=မြေ၌၊ ပပတိ=လဲကျပြီ၊ ယံ ပန တံ စက္ခုံ=အကြင်ရထားဘီးကိုကား၊ ဆာရတ္တူနေဟိ ဆဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌိတံ ။ပ။ ဂန္ဓွာ=၍၊ အဂ္ဂာဟတံ မညေ=ဝင်ရိုး၌ သွင်းလျှို့တပ်ထားအပ်သကဲ့သို့၊ အဋ္ဌာသိ=(မလဲတိမတ်) ရပ်တည်နေပြီ၊ [အဂ္ဂ=ဝင်ရိုး၌+အာဟတ]။

သမ္မ ရထကာရ=ရာ၊ (ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်) ယံ ဣဒံ စက္ခုံ=အကြင်ရထားဘီးကို၊ ဆဟိ ဒိဝသေဟိ ။ပ။ ဘူမိယံ=၌၊ ပပတိ=ပြီ၊ သော ဟေတု=ထိုလဲကျခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်၊ ကော နုခေါ=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုလဲကျခြင်း၏အကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ကော=အဘယ်ပါနည်း၊ [ထို့နောက် "ကောပန ။ပ။ အဋ္ဌာသိတိ"ကို အနက်ပေးအံ့] သမ္မ ရထကာရ=ရာ၊ (ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်) ယံ ဣဒံ စက္ခုံ=ကို၊ ဆာရတ္တူနေဟိ ဆဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌိတံ ။ပ။ အဋ္ဌာသိ=ပြီ၊ သော ဟေတု=ထိုရပ်တည်နေခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ ကော ပန=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=သည်၊ ကော=နည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ ယံ ဣဒံ စက္ခုံ=ကို ။ပ။ တာသ(စက္ခုသ)=ထိုရထားဘီး၏၊ နေမိပိ=အကွပ်သည်လည်း၊ သဝက်ာ=အကွေးအကောက်ရှိ၏၊ သဒေါသာ=အဖုအထစ် အပြစ်ရှိ၏။ သက သာဝါ=အနှစ်ဆွေး, အကာရှိ၏။ အရာပိ=အကန့်ဒေါက်တို့သည်လည်း၊ သဝက်ာ=အကွေးအကောက် ရှိကုန်၏၊ သဒေါသာ=ရှိကုန်၏ ။ပ။

နာဘိပိ=ပုံတောင်းချက်မသည်လည်း၊ သဝက်ာ=ရှိ၏ ။ပ။ တံ=ထို ရထားဘီးသည်၊ နေမိယာပိ=အကွပ်၏ လည်း၊ သဝက်ဏ္ဏာ=အကွေးအကောက် ရှိသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ [ဧကဝုစ်အနက်ဆို] ။ပ။ သကသာဝဏ္ဏာ=ရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်၊ အရာနမ္မိ=အကန့်တို့၏ လည်း၊ သဝက်ဏ္ဏာ=အကွေးအကောက် ရှိကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ [ဗဟုဝုစ်အနက်ဆို] ။ပ။ နာဘိယာပိ=၏ လည်း၊

သဝကံတ္ထာ=ရှိသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ [ဧကဝုစ်] ။ပ။ သကသာဝတ္ထာ=ကြောင့်၊ ပဝတ္တိတံ=လိုမ့်အပ်သည် ။ပ။ ဒေဝ=မြတ်၊ ယံ ပန တံ စက္ကံ=ကိုကား ။ပ။ နေမိပိ=သည်လည်း၊ အဝကံာ=အကွေးအကောက်မရှိ၊ အဒေါသာ=အဖုအထစ် အပြစ်မရှိ။ ပ။ အရာပိ=တို့သည်လည်း၊ အဝကံာ=အကွေးအကောက် မရှိကုန်၊ အဒေါသာ=ကုန် ။ပ။ နာဘိပိ=သည်လည်း၊ အဝကံာ=မရှိ ။ပ။ တံ=ထို ရထားဘီးသည်၊ နေမိယာပိ=၏လည်း၊ အဝကံတ္ထာ=အကွေးအကောက်မရှိသည် အဖြစ်ကြောင့် ။ပ။ အရာနမ္မိ=တို့၏လည်း၊ အဝကံတ္ထာ=အကွေးအကောက် မရှိကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့် ။ပ။ အဌာသိ=ပြီ၊ ဣတိ(အဓေါစ=သံတော်ဦးတင်ပြီ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သိယာ=မချုတ်ဧကန် အမှန်ပင်၊ တုမှာကံ=သင်တို့မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ တွေ့တောခြင်းသည်၊ အသ=ဖြစ်နိုင်ပေ၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အသ=ဟူမူ) တေန သမယေန=ထိုသစေတနမင်း၏ လက်ထက်အချိန်အခါ၌၊ သော ရထ ကာရော=ထိုရထားလုပ်သော ဆရာသည်၊ အညော=ငါဘုရားမှ အခြားသော သူသည်၊ အဟောသိ နု နု=ဖြစ်ခဲ့လေရာ၏၊ ဣတိ=သို့ (အသ=ဖြစ်နိုင်ပေ၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုသို့ တွေ့းတောနိုင်သော်လည်း၊ ဧတံ=ဤရထားဆရာ၏ ဘဝဇာတ်ကြောင်းကို၊ ဧဝံ=ဤသင်တို့ တွေ့းတောသည့်အတိုင်း၊ နု ခေါ ဒဠ္ဍမ္ဘံ=မမှတ်သင့်သည်သာ၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ တေန သမယေန=ထိုသစေ တနမင်း၏ လက်ထက်အခါ၌၊ သော ရထကာရော=သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=သည်၊ တဒါ=ထိုရထား ဆရာ ဖြစ်စဉ်အခါ၌၊ ဒါရဝကံာနံ =သစ်သားအကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဒါရဒေါသာနံ=သစ်သား၏ အဖုအထစ် အပြစ်အနာအဆာ တို့၌လည်းကောင်း၊ ဒါရကသာဝါနံ=သစ်သားအဆွေးအကာ တို့၌လည်းကောင်း၊ ကုသလော=ခွဲခြားသိမြင် ကျွမ်းကျင်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧတရဟိ=ဘုရားဖြစ်ရာ ယခုအခါ၌၊ အရဟံ= ကိလေ သာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ, သိမြင်တော်မူသော၊ အဟံ =ငါသည်၊ ကာယဝကံာနံ= ကိုယ်အကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာယ ဒွါရ၌ဖြစ်သော ဒုစ္စရိတ်အကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ကာယဒေါသာနံ=ကိုယ် အပြစ်အနာတို့၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော ဒုစ္စရိတ် အပြစ် အနာတို့၌လည်းကောင်း၊ ကာယကသာဝါနံ= ကိုယ်အဆွေးအကာတို့၌ လည်း ကောင်း၊ ဝါ=ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော ဒုစ္စရိတ်အဆွေးအကာတို့၌ လည်းကောင်း၊ ကုသလော=၏၊ ဝစီဝကံာနံ=နှုတ်အကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝစီဒွါရ၌

ဖြစ်သော ဒုစ္စရိတ်အကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝစီဒေါသာနံ= နှုတ်အပြစ်တို့၌လည်းကောင်း။ ဝါ=ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော ဒုစ္စရိတ်အပြစ်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝစီကသာဝါနံ=နှုတ်အဆွေးအကာတို့၌ လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝစီဒွါရ၌ ဖြစ်သော ဒုစ္စရိတ်အဆွေးအကာတို့၌လည်းကောင်း၊ ကုသလော=၏၊ မနောဝကံနံ= စိတ်အကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော ဒုစ္စရိတ်အကောက်တို့၌လည်းကောင်း၊ မနောဒေါသာနံ= စိတ်အပြစ်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝါ= မနောဒွါရ.....လည်းကောင်း၊ မနောကသာဝါနံ= စိတ်အဆွေးအကာတို့၌ လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း။ ကုသလော=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္သ ကသ္သစိ=အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ ဘိက္ခုသ္သ ဝါ=ရဟန်းသည်လည်းကောင်း၊ ယာယ ကာယစိ= အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ [ဘိက္ခုနီနှင့်တူအောင် လိင်ပြင်၍ လိုက်ရသည်] ဘိက္ခုနိယာ ဝါ=ရဟန်းမသည်လည်းကောင်း၊ ကာယဝကော်=ကိုယ်အကောက်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ကာယဒေါသော= ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ကာယ ကသာဝေါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ အပ္ပဟီနော=မပယ်အပ်သေး ။ပ။ မနောကသာဝေါ= စိတ်အဆွေးအကာကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ကောင်း။ အပ္ပဟီနော=သေး၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဆဟိ=ဖ–ရက်ကုန်သော၊ ဒိဝသေဟိ= နေ့တို့ဖြင့်၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးစီးစေအပ်သော၊ တံ စက္ကံ=ထိုရထားဘီးသည်၊ ပဟတိတံ သေယျထာပိ=မြေ၌ လဲကျသွားသကဲ့သို့ ဒဝ=ဤအတူ၊ တေ=ထိုကာယဝကံစသည်ကို မပယ်ရှားသေးသော ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီတို့သည်၊ ဣမသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ=(တုတ်ဓားမပါ) တရားဖြင့်သာ ဆုံးမရာ ဤသာသနာတော်မှ၊ ပဟတိတာ=(ဂုဏ်သိက္ခာကင်း, လဲကျခြင်းဖြင့်) လဲကျကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္သ ကသ္သစိ ။ပ။ ကာယကသာဝေါ= ကိုလည်းကောင်း၊ ပဟီနော=ပယ်အပ်ပြီ။ပ။ မနောကသာဝေါ= ကိုလည်းကောင်း၊ ပဟီနော=ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဆာရတ္တာ့နေဟိ=ကုန်သော၊ ဆဟိ မာသေဟိ=ဖ–လတို့ဖြင့်၊ နိဋ္ဌိတံ=သော၊ တံ စက္ကံ=သည်၊ ပတိဋ္ဌိတံ သေယျထာပိ=မကျမလဲ တည်မြဲနေသကဲ့သို့၊ ဧဝ=တူ၊ တေ=ထိုကာယဝကံစသည်ကို ပယ်ရှားပြီးသော ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီတို့သည်၊ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=၌၊ ပတိဋ္ဌိတာ=မကျမလဲ ဂုဏ်သိက္ခာတို့ဖြင့် တည်မြဲနေကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ =ကာယဝကံစသည်ကို မပယ်နိုင်သူတို့မှာ ဂုဏ်ရောင်ဂုဏ်ဝါ သိက္ခာမမြဲ လဲကျပြီးလျှင် ပယ်ရှားနိုင်သူတို့မှာ မကျမလဲ တည်မြဲနေကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်

။ပ။ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၇၇)လည်းကြည့်] (မယံ=ငါတို့သည်) ကာယဝက်=ကိုလည်းကောင်း ။ပ။ ကာယကသာဝ=လည်းကောင်း၊ ပဇဟိသာမ=ပယ်ရှားကုန်အံ့ ။ပ။ မနောကသာဝ=ကိုလည်းကောင်း၊ ပဇဟိသာမ=ကုန်အံ့၊ ဣတိ=၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံဟိ=လျှင်၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဗ္ဗမံ= ငါးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၆–အပဏ္ဏကသုတ်

၁၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အပဏ္ဏကပဋိပဒံ=မလွဲဧကန်မှန်သောအကျင့်ကို၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သူမည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ · အသ=ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ=သည်၊ အာသဝါနံ[1]=အာသဝတရားတို့၏၊ ခယာယ=ကုန်ခန်းကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးငှာ၊ ယောနိစ= အကြောင်းသည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ အာရဒ္ဓါ=အားထုတ်အပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော ။ပ။ အာရဒ္ဓါ=သည်၊ ဟောတိ=နည်း)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဣန္ဒြိယေသု=(စက္ခုစသော) ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့၌၊ ဂုတ္တဒ္ဒါရော=ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်အပ်သော ဒွါရရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘောဇနေ=စားဖွယ်ဘောဇဉ်၌၊ မတ္တညူ=(ခံယူခြင်း, သုံးဆောင်ခြင်းနှင့် စပ်၍) အတိုင်း

---

[1] **အာသဝဝုဒ်၏ ဝိဂြိုဟ်အနက်များ။** ။ အာသဝါနံ= စက္ခုစသော ခြောက်ပါးဒွါရ အမာဝတို့မှ သန့်ရှင်း ပြည်သွေးပမာ ယိုစီးတတ်သော တရားတို့၏ [အာသဝန္တိ စက္ခာဒိဒွါရတော ယူသံ ဝိယ သန္ဒန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ အာသဝါ] ဝါ= ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘုတိုင်အောင်, ဘုံဌာနအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားရောက်ဖြစ်ပွားတတ်သော တရားတို့၏။ [ဓမ္မတော ယာဝဂေါတြဘုံ, သြကာသတော ယာဝဘဝဂ္ဂံ သဝန္တိ ဂစ္ဆန္တိ အာရမ္မဏကရဏဝသေန ပဝတ္တန္တိတိ အာသဝါ] ဝါ= ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်စိမ်အပ်သော အရက်နှင့်တူသော တရားတို့၏၊ [အာသဝါ ဝိယ စိရပါရိဝါသိယ မဒိရာဒယော ဝိယာတိ အာသဝါ] ဝါ= ရှည်လျားသော သံသရာ ဝဋ်ဒုက္ခ အသီးကို သီးတတ်သော တရားတို့၏၊ [အာယတံ ဝါ သံသာရဒုက္ခံ သဝန္တိ ပသဝန္တိတိ အာသဝါ]

အတာ ပမာဏကိုသိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဇာဂရိယံ=နိုးကြားသူ၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ=နိုးကြားမှုကို၊ အနုယုတ္တော=ကြိုးစားအားထုတ်သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု ॥ပ॥ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ စက္ခုနာ =မျက်စိဖြင့်၊ ဝါ=စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ရူပံ=အဆင်းရောင်ရူပါရုံကို၊ ဒိသွာ=မြင်၍၊ ဝါ=မြင်လျှင်၊ နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ=ဣတ္ထိန်မိတ်, ပုရိသနိမိတ်, သုဘနိမိတ် စသော အာရုံနိမိတ်ကို ဆန္ဒရာဂဖြင့် မှတ်ယူလေ့ရှိသည်။ ဝါ=မိန်းမယောက်ျားပုံ သဏ္ဌာန်နှင့် လှပသော အခြင်းအရာစသော ကိလေသာပွားကြောင်း တပေါင်း တစုတည်းသော အာရုံကို ဆန္ဒရာဂဖြင့် မှတ်ယူလေ့ရှိသည်။ နု ဟောတိ=မဖြစ် [ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ပ–၂၀] အနုဗ္ယဉ္ဇနဂ္ဂါဟီ=ကိလေသာတို့ကို ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ထင်ရှား ပေါ်ကြွလာစေတတ်သော လက်ခြေသဏ္ဌာန် ပြုံးရယ်ဟန်စသော အသေးစိတ် အမူအရာကို ဆန္ဒရာဂဖြင့် မှတ်ယူလေ့ရှိသည်။ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ [အနု အနု=အဖန်ဖန်အထပ်ထပ်၊ ဝါ=ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ၊ ဗျဉ္ဇန=ကိလေသာတို့ကို ထင်ရှားပေါ်ကြွလာစေတတ်သော အသေးစိတ် အမူအရာကို+ဂါဟီ= မှတ်ယူ လေ့ရှိသူ။ အနု အနု ဗျဉ္ဇယန္တိ ပါကဋဘာဝံ ကရောန္တိ တိ အနုဗျဉ္ဇနာ]

ယတ္ထာဓိကရဏံ (ယတော အဓိကရဏံ) =အကြင်စက္ခုနှင့်ကို မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ဝါ=အကြင်မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်အပ်သော စက္ခုနှင့်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ စက္ခုန္ဒြိယံ =စက္ခုနှင့်ကို၊ အသံဝုတံ= (သတိဟူသော တံခါးရွက်ဖြင့်) မပိတ်ဆီး မစောင့် ရှောက်ဘဲ၊ [တပစ္စည်းသည် ကတ္တားဟောဖြစ်၍ စက္ခုန္ဒြိယံသည် အဝုတ္တကံတည်း] ဝိဟရန္တံ=နေသော၊ ဒဏ်(ဘိက္ခု)=ဤရဟန်းကို၊ [ယတ္ထာဓိကရဏမေနံမှ ဒဏ်တည်း] အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿာ=အဘိဇ္ဈာ, ဒေါမနဿဟူကုန်သော၊ ဝါ=မတရား လိုချင်ခြင်း, စိတ်ဆင်းရဲခြင်းဟူကုန်သော၊ ပါပကာ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလာ =အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ အန္ဝာဿဝေယ္ယုံ=အစဉ်လိုက် ကုန်ရာ၏၊ ဝါ=ဖိစီးလွှမ်းမိုးကုန်ရာ၏၊ တဿ=ထိုစက္ခုနှင့်ကို၊ သံဝရာယ=(သတိ တံခါးရွက်ဖြင့်) ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ၊ ပဋိပဇ္ဇတိ=ကျင့်၏၊ စက္ခုန္ဒြိယံ = စက္ခုနှင့်ကို၊ ရက္ခတိ= စောင့်ရှောက်၏၊ စက္ခုန္ဒြိယေ=၌၊ သံဝရံ=ပိတ်ဆီး စောင့်ရှောက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏။

သောတေန=နားဖြင့်၊ ဝါ=သောတဝိညာဏ်ဖြင့်၊ သဒ္ဒံ=အသံကို၊ ဝါ= သဒ္ဒါရုံကို၊ သုတ္တာ=ကြားရ၍၊ ဝါ=ကြားရလျှင်၊ နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ=သည် ॥ပ॥

ယတ္တာဓိကရဏ်=အကြင်သောတိန္ဒြေကို မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ သောတိန္ဒြိယ်=သောတိန္ဒြေကို၊ အသံဝုတံ=ဘဲ။ပ။ တဿ =ထိုသောတိန္ဒြေကို၊ သံဝရာယ=ငှာ၊ ပဋိပဇ္ဇတိ=၏၊ သောတိန္ဒြိယ်=ကို၊ ရက္ခတိ=၏၊ သောတိန္ဒြိယေ=၌၊ သံဝရံ=သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=၏၊ ယာနေန=နာခေါင်းဖြင့်၊ ဝါ=ယာနဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဂန္ဓံ=အနံ့ကို၊ ဝါ=ဂန္ဓာရုံကို၊ ယာယတ္တာ=နမ်းရ၏။ပ။ ဇိဝှာယ=လျှာဖြင့်၊ ဝါ=ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ရသံ=အရသာကို၊ ဝါ=ရသာရုံကို၊ သာယတ္တာ=လျှက်၏။ပ။ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ =တွေ့ထိဖွယ်အာရုံကို၊ ဝါ=ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို၊ ဖုသိတ္တာ=တွေ့ထိ၍။ပ။ မနသာ =မနောဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဓမ္မံ=သဘောဓမ္မာရုံကို၊ ဝိညာယ=သိ၍၊ နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ။ပ။ ယတ္တာဓိကရဏ်=အကြင်မနိန္ဒြေကို မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ=အကြင်မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်အပ်သော မနိန္ဒြေဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ မနိန္ဒြိယ်=မနိန္ဒြေကို။ပ။တဿ=ထိုမနိန္ဒြေကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့် (ဤသို့ ရူပါရုံ,သဒ္ဒါရုံအစရှိသော အာရုံ(၆)ပါးတို့နှင့် တွေ့ကြုံရာ အခါတို့၌ နိမိတ္တဂ္ဂါဟ, အနုဗျဉ္ဇနဂ္ဂါဟ မဖြစ်အောင်, အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿအစရှိသော အကုသိုလ်တို့ မဝင်လာအောင် စက္ခုစသော ဒွါရခြောက်ပေါက်တို့၌ သတိတံခါးရွက်ဖြင့် ပိတ်ဆီးခြင်းအားဖြင့်) ဘိက္ခု။ပ။ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခု=သည်။ ယောနိသော=သင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့်။ ပဋိသင်္ခါ (ပဋိသင်္ခါယ)=ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်၍။ အာဟာရံ=အစာအာဟာရကို။ အာဟာရေတိ[1]=စားမျိုမြိုဝဲ၏။ ဒဝါယ= (ကလေးသူငယ်တို့ကဲ့သို့) မြူးတူးလျော်ပါး ကစားခြင်းငှာ။ နေဝ အာဟာရေတိ=စားမျိုသည်မဟုတ်။ မဒါယ=(လက်ဝှေ့

---

[1] **အာဟာရေတိပုဒ် စီစစ်ချက်**။ ။ အာဟာရေတိတိ ပရိဘုဥ္ဇတိ အဇ္ဈောဟရတိ။ အဋ္ဌသာလိနီ (၄၂၉)။ ထို့ပြင် "အာဟရေယ္ယာတိ ပဝေသေယ္ယ" ဟူသော ပါစိတ် ဒန္ဓပေါနသိက္ခာပုဒ် အဋ္ဌကထာဋီကာတို့အတိုင်းလည်း "အာဟာရေတိ= (ခံတွင်းဝသို့) ဆောင်သွင်း၏"ဟု အနက်ဆိုနိုင်သေး၏။ ထိုသိက္ခာပုဒ် ပါဠိတော်၌ "အဒိန္နံ မုခဒ္ဒါရံ အာဟာရံ အာဟာရေတိ, အာဟရသိ, အာဟရိဿတိ"ဟုလည်းကောင်း, ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (ပ–၄၃)၌ "ဧဝံ အာဟာ ရေ (အာဟရေ) အာဟာရံ "ဟုလည်းကောင်း ဏောပစ္စည်း, အပစ္စည်း (ဟု၌ ဝုဒ္ဓိ ရောက်မရောက်) နှစ်မျိုး တွေ့ရ၏။ ဒီ, မဟာဝဂ္ဂ, မဟာဂေါဝိန္ဒသုတ်

သမား လက်ပန်းသမား စသည်တို့ကဲ့သို့) ခွန်အားမာန်,ယောကျ်ားမာန်စသည်ဖြင့် မာန်တက်ထောင်လွှားဝင့်ကြွားခြင်းငှာ။ နု အာဟာရေတိ=မဟုတ်။ မဏ္ဍနာယ= (နန်းတော်သူ ပြည့်တန်ဆာမတို့ကဲ့သို့) ကိုယ်လက်အင်္ဂါ ပြည့်ဖြိုးခြင်းငှာ။ နု အာဟာရေတိ=မဟုတ်။ ဝိဘူသနာယ=(ရွှမ်းသမား, ကချေသည်တို့ကဲ့သို့) အရေအဆင်း ကြည်လင်ခြင်းငှာ။ နု အာဟာရေတိ=ဟုတ်။ ဣမဿ ကာယဿ=ဤခန္ဓာကိုယ်၏၊ ယာဝဒေဝ ဋ္ဌိတိယာ=အဆက်မပြတ် ခိုင်မတ် တည်တံ့နေရုံအကျိုးငှာသာလည်းကောင်း။ ယာဝဒေဝ ယာပနာယ=ဇီဝိတိန္ဒြေကို မပြတ်မစဲ ဖြစ်မြဲဖြစ်တည်စေရုံ အကျိုးငှာသာလည်းကောင်း။ [တနည်း–ဣမဿ ကာယဿ=၏၊ ယာဝဒေဝ ဋ္ဌိတိယာ=လည်းကောင်း၊ ယာဝဒေဝ ယာပနာယ =ကာလကြာရှည် တည်နေနိုင်ရုံ အကျိုးငှာသာ လည်းကောင်း] ယာဝဒေဝ ဝိဟိံသူပရတိယာ=ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း ဆင်းရဲကင်းရုံ အကျိုးငှာသာလည်း ကောင်း။ [ဝိဟိံသာ= ဆင်းရဲ၏+ဥပရတိ= ကင်းဝေးခြင်း] ယာဝဒေဝ ဗြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂဟာယ=သာသနမဂ္ဂ နှစ်ပါးသော ဗြဟ္မစရိယကို ချီးမြှောက်နိုင်ရုံ

---

(၁၈၀)၌ "အာဟာရံ အာဟာရေတိ, အာဟာရံ အာဟာရယမာနံ" ဟူ၍ ဟော, ကာယနှစ်မျိုး တွေ့ရ၏။

ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဟရဓာတ်၏ စုရာဒိရုပ် မပြောသော်လည်း ဤနေရာ၌ ဘူဝါဒိ စုရာဒိနှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်သင့်၏၊ အကယ်၍ ဟော, ကာယပစ္စည်းဖြင့် ရှိရာ၌ စုရာဒိ(ရုဒ္ဓိကာရိတ်)ရုပ် မကြံဘဲ မုချ (အနုတ္တ) ကာရိတ်ရုပ် ကြံခဲ့သော် မူလက ဒွိကမ္မကဖြစ်သော ဟရဓာတ်အတွက် နောက်ထပ် ကံတမျိုး ရှာနေရလိမ့်ဦးမည်၊ သို့ဖြစ်လျှင် မုခဒွါရံ, အာဟာရံဟု ကံနှစ်ပုဒ် ရှိထားပြီးသော ဒန္ဓပေါနသိက္ခာပုဒ်၌ အဓိပ္ပာယ် ပျက်သွားနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အနုတ္တကာရိတ် ရုပ်မဖြစ်သင့်ဟု ယူဆ၏။

၁။ ဣမဿ ကာယဿ ဋ္ဌိတိယာ ယာပနာယ။ ။ ဋ္ဌိတိယာတိ ပဗန္ဓဋ္ဌိတတ္တံ၊ ယာပနာယာတိ ပဝတ္တိယာ အဝိစ္ဆေဒတ္တံ၊ စိရကာလဋ္ဌိတတ္တံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်(ပ–၃၁)။ တနည်း–ဣမဿ ကာယဿ=ဤခန္ဓာကိုယ်၏။ ဋ္ဌိတိယာ= တည်တံ့ကြောင်း ဇီဝိတိန္ဒြေကို၊ ယာဝဒေဝ ယာပနာယ=မပြတ်မစဲ ဖြစ်မြဲ ဖြစ်တည်စေရုံ အကျိုးငှါသာလည်းကောင်း၊ [အပိစ ဋ္ဌိတိတိ ဇီဝိတိန္ဒြိယသေတံ အဓိဝစနံ။ပ။ ဧတဿ ကာယဿ ဇီဝိတိန္ဒြိယပဝတ္တာပနတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ]

အကျိုးငှာသာလည်းကောင်း၊ (အာဟာရေတိ=စားမျိုမှီဝဲ၏) ဣတိ=ဤသို့ အာဟာရကို စားမျိုမှီဝဲခြင်းဖြင့်။ ပုရာဏံ ²= အဟောင်းဖြစ်သော၊ ဝေဒနံ စ= ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း ဆင်းရဲ ဝေဒနာကိုလည်း။ ပဋိဟန်မိ= ပယ်ရှား

၁။ "ဣတိ ပုရာဏဉ္စ"စသည်၌ တနည်း အနက်ဖွင့်။ ။ ဣတိ ပုရာဏဉ္စ–စသည်၌ တနည်းအဖွင့်မှာ= အထဝါ ယာ အဝုနာ အသပ္ပါယာပရိမိတ ဘောဇနံ ။ပ။ နဉ္စ ဥပ္ပါဒေသာမိ=မိမိနှင့် မသင့်မြတ်သော အစာကို စားခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း, အလွန်အကျွံ စားခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ရောဂါ ဝေဒနာ တခုခုဖြစ်လာလျှင် (ယခုချက်ချင်း ပေါ်ပေါက်လာသော ဝေဒနာပင် ဖြစ်သော်လည်း) ရှေးဘဝက ပြုခဲ့သော အကုသိုလ်ကံဟောင်းကြောင့် ပေါ်လာသော ဝေဒနာဖြစ်သောကြောင့် (ကာရဏူပစာရအားဖြင့်) ပုရာဏဝေဒနာ (ဝေဒနာဟောင်း)ဟုပင် ဆိုရ၏။ မိမိနှင့် သင့်မြတ်သော အစာကိုစားခြင်း နှိုင်းနှိုင်း ချိန်ချိန် စားခြင်းဖြင့် ထိုဝေဒနာဟောင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ထိုအကုသိုလ်ကံဟောင်းကို (အကျိုးပေးခွင့် မရအောင်) ပယ်ရှားပစ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုအကြောင်းရင်း အကုသိုလ်ကံဟောင်းကို ပယ်ရှားလျက်ပင် "ပုရာဏဉ္စ ဝေဒနံ ပဋိဟန်မိ= အကျိုးဝေဒနာဟောင်းကိုလည်း ပယ်ရှားအံ"ဟု ဆိုလို၏။

ထို့ပြင် ပစ္စဝေက္ခဏာ မဆင်ခြင်ဘဲ (ပျော်မြူးနိုင်အောင်, ခန္ဓာကိုယ် လှပဝင်ပြိုးအောင်) အစာအာဟာရကို စားခြင်းသည် အကုသိုလ်ကံ အသစ် ပြုလုပ်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ဤ၌ ထိုအကုသိုလ်ကံ အသစ်ကြောင့် နောက်ဘဝ၌ တွေ့ကြုံရမည့် ဒုက္ခဝေဒနာကို နဝဝေဒနာ (ဝေဒနာအသစ်)ဟုခေါ်၏။ ပစ္စဝေက္ခဏာဆင်ခြင်၍ စားလျှင်ကား ထိုအကုသိုလ်ကံ အသစ်မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအကုသိုလ်ကံအသစ် မဖြစ်စေသော အားဖြင့် "နဝဉ္စ ဝေဒနံ နဥ္ပါဒေသာမိ= ဝေဒနာအသစ်ကိုလည်း မဖြစ်စေအံ့"ဟု ဆိုလို၏။

ဤအဖွင့်အရ အနက်ဆေးလျှင်–ဣတိ=ဤသို့ သင့်မြတ်သော အစာကို စားခြင်း, နှိုင်းနှိုင်းချိန်ချိန် စားခြင်းအားဖြင့်၊ ပုရာဏံ= အဟောင်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ရှေးအကုသိုလ်ကံဟောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် အဟောင်းဟုဆိုရသော၊ ဝေဒနဉ္စ=ဒုက္ခဝေဒနာကိုလည်း (မသင့်မြတ်သော အစာကိုစားခြင်း, အတိုင်းအဆ မရှိ စားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာကိုလည်း) ပဋိဟန်မိ= အကြောင်းရင်း အကုသိုလ်ကံဟောင်းကို ပယ်ရှားခြင်းဖြင့် ပယ်ရှားအံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ ပစ္စဝေက္ခဏာ

တားဆီးအုံ့၊ နဝံ=အသစ်ဖြစ်သော၊ ဝေဒနဉ္စ=အတိုင်းအဆမရှိ စားမိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲဝေဒနာကိုလည်း၊ နဥပ္ပါဒေဿာမိ=မဖြစ်စေအုံ့၊ မေ=ငါ၏၊ ယာတြာစ=ဤကိုယ်ခန္ဓာ ရှည်ကြာကာလ မျှတဖြစ်တည်နေခြင်းသည်လည်း ကောင်း၊ ဝါ=ကျေရိယာပုထ်လေးပါး မပျက်ပြားပဲ ဖြစ်မြဲဖြစ်တည်နေခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ [စိရကာလပွဝတ္တိသခ်ါတာ သရီရဿ ယာတြာ ယာပနာ ဘဝိဿတိ။ပ။ စတုန္နမ္မိ ကျေရိယာပထာနံ အဝိစ္ဆေဒသခ်ါတာ ယာပနာ ယာ တြာ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ပ–၆၀၊ ၆၁] အနဝဇ္ဇတာစ= အပြစ်မရှိသူ၏ အဖြစ် သည်လည်းကောင်း၊ ဖာသုဝိဟာရောစ=ချမ်းသာစွာနေရခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့၊ ကတိ=ဤသို့ဆင်ခြင်၍၊ (အာဟာရေတိ=၏)

။ပ။ ဘိက္ခု=သည်၊ ဒိဝသံ=နေ့အချိန်၌၊ စက်မေန=စက္ကြီသွားခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ နိသဇ္ဇာယ=ထိုင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အာဝရဏီယေဟိ= ကုသိုလ်စိတ်ကို တားဆီးတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=နိဝရဏတရားတို့မှ၊ စိတ္တံ =စိတ်ကို၊ ပရိသောဓေတိ=သုတ်သင်၏၊ ရတ္တိယာ=ညဉ့်၏၊ ပဌမံ=ပထမပိုင်း ဖြစ်သော၊ ယာမံ=ယာမ်၌။ပ။ မဇ္ဈိမံ=အလယ်၌ ဖြစ်သော၊ ယာမံ=ယာမ်၌၊ ပါဏေ=လက်ရာဘက်ခြေပေါ်၌၊ ပါဒံ=လက်ဝဲဘက်ခြေကို၊ အစ္စာဓာယ (အတိ အာဓာယ)= အနည်းငယ်ပိုလွန်အောင်ထား၍၊ သတော=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို အမှတ်ရနေသည်၊ ဝါ=သတိရှိသည်၊ သမ္ပဇာနော=ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံကို ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိမြင်သည်၊ ဝါ=သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္ဝာ=ဖြစ်၍) ဥဋ္ဌာနသညံ =အိပ်ရာမှထခြင်း၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာကို၊ ဝါ=အိပ်ရာမှထရန်ကို ပိုင်း ဖြတ် ကန့်သတ်သော အမှတ်သညာကို၊ မနသိ=စိတ်နှလုံးအတွင်း၌၊ ကရိတ္ဝာ= သွင်းပိုက်ထား၍၊ ဝါ=ဖြစ်ပေါ်လာစေ၍၊ ဒက္ခိဏေန= လက်ရာဘက်ဖြစ်သော၊ ပဿေန=နံပါးဖြင့်၊ သီဟသေယ္ယံ=ခြင်္သေ့မင်း၏ အိပ်ခြင်းနှင့်တူသော အိပ်ခြင်းကို၊ ကပ္ပေတိ=ပြု၏၊ ရတ္တိယာ=၏၊ ပစ္ဆိမံ=နောက်ဆုံး၌ဖြစ်သော၊ ယာမံ=၌၊ ပစ္စု ဋ္ဌာယ=ထ၍။ပ။

ဆင်ခြင်ကာ သင့်လျော်စွာ စားခြင်းဖြင့်၊ [လိုက်ခဲ့] နဝံ= အသစ်ဖြစ်သော၊ ဝါ= နောက်ဘဝ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သောကြောင့် အသစ်ဟု ဆိုရသော၊ ဝေဒနဉ္စ= ဒုက္ခဝေဒနာကိုလည်း၊ နဥပ္ပါဒေဿာမိ= အကုသိုလ်က အသစ်ကို မဖြစ်စေ ခြင်းအားဖြင့် မဖြစ်စေအုံ့။

၇–အတ္တဗျာဘာသုတ်

၁၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးပါးကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ= ဤတရားတို့သည်၊ အတ္တဗျာဘာဓယပိ=မိမိကိုယ်ကို ဆင်းရဲစေခြင်းငှာလည်း၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ပရဗျာဘာဓယပိ=သူတပါးကို ဆင်းရဲစေခြင်းငှာလည်း။ပ။ ဥဘယဗျာဘာဓယပိ=မိမိ သူတပါးနှစ်ဦးသားလုံးဆင်းရဲစေခြင်းငှာလည်း။၅။ တယော=သုံးပါးသောတရားတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်း၊ ကာယ ဒုစ္စရိတံ=ကာယဒုစ္စရိတ်လည်းကောင်း။ပ။ မနောဒုစ္စရိတံ=မနောဒုစ္စရိတ်လည်း ကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ။ပ။ [နေဝ+ အတ္တဗျာဘာဓယပိ–ဟုပုဒ်ဖြတ်] အတ္တဗျာဘာဓယပိ=လည်း၊ နေဝ သံဝတ္တန္တိ= မဖြစ်ကုန်၊ ပရဗျာဘာဓယပိ=လည်း၊ နု သံဝတ္တန္တိ= မဖြစ်ကုန်။ပ။ ကာယ သုစရိတံ=ကာယသုစရိတ်လည်းကောင်း။ပ။သတ္တမံ။

၈–ဒေဝလောကသုတ်

၁၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေါ=သင်တို့ကို၊ အညတိတ္ထိယာ=ဗုဒ္ဓသာသနာပ အယူဝါဒရှိကြကုန်သော၊ (ဘုရားအဆုံးအမ အယူဝါဒမှ တပါးသော အယူဝါဒ ရှိကုန်သော) ပရိဗ္ဗာဇကာ=ပရိဗိုဇ်တို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ သစေ ပုဗ္ဗေယျုံ= အကယ်၍ မေးကုန်ရာငြားအုံ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပုဗ္ဗေယျုံ=မေးကုန်ရာသနည်း) အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ (တုမှေ=သင်တို့သည်) ဒေဝလောကူပပတ္တိယာ= နတ် ပြည်သို့လားရောက်ခြင်းငှာ၊ သမဏော ဂေါတမေ=ရဟန်းဂေါတမထံ၌၊ ဗြဟ္မ စရိယံ=မြတ်သောအကျင့်ကို၊ ဝုဿထ=ကျင့်သုံးကြပါကုန်သလော၊ ဣတိ= ဤသို့၊ (သစေ ပုဗ္ဗေယျုံ=အုံ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ပဋိဘာ=အမေးခံကြရကုန်သည်၊ (သမာနာ=ဖြစ်ကုန်လသော်) အဋ္ဌယေယျာထ နနု=နှိပ်စက်ခံရသလိုဖြစ်ကုန်ရာသည်မဟုတ်လော၊ ဝါ=နာကြည်းကြကုန်ရာသည် မဟုတ်လော၊ ဟရာယေယျာထ နနု=ရှက်ကြကုန်ရာသည် မဟုတ်လော၊ ဇိဂုচ্ছေ ယျာထ နနု=စက်ဆုပ်ကုန်ရာသည် မဟုတ်လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မေးတော်မူပြီ) ဧဝံ ဘန္တေ=မှန်ပါ၏၊ အရှင်ဘုရား၊ [တနည်း–ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဧဝံ=အနှိပ်စက်ခံရသလို ဖြစ်ကြ,ရှက်ကြ, စက်ဆုပ်ကြသည် မှန်ပါကုန်၏]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ ဒိဋ္ဌေန=နတ်၌ဖြစ်သော၊ အာယုနာ =အသက်ဖြင့်၊ ဣတိ=အဲဒီလို၊ အဋ္ဌယထ ကိရ=နှိပ်စက်ခံရသလို ဖြစ်ကြပါသည် ဆိုလျှင်၊ ဟရာယထ ကိရ=ရှက်ကြပါသည်ဆိုလျှင်၊ ဇိဂုচ্ছထ ကိရ= စက်ဆုပ်

ကြပါသည်ဆိုလျှင်၊ ဒီဗွေန=သော၊ ဝဏ္ဏေန=အဆင်းဖြင့်။။ပ။။ဒီဗွေန=သော၊ သုခေန=ချမ်းသာဖြင့်။ပ။ ဒီဗွေန=သော၊ ယသေန=အခြံအရံဖြင့်။ပ။ ဒီဗွေန=သော၊ အာဓိပတေယျေန=အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ=အကြီးအကဲ၏ ဖြစ်ကြောင်း တန်ခိုးတေဇော် အာနုဘော်ဖြင့်၊ ဣတိ=အဲဒီလို၊ အဋ္ဌယထ ကိရ=လျှင်။ပ။ဖိဂ္ဂုထ ကိရ=လျှင်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဂေဝ=ရှေးဦးမဆွ အစကပင်လျှင်၊ တုမှေဟိ=သင်တို့သည်၊ ကာယဒုစ္စရိတေန=ကာယဒုစ္စရိတ်ဖြင့်၊ အဋ္ဌယိတဗ္ဗံ=အနှိပ်စက်ခံရသလို ဖြစ်သင့်ပေ၏၊ ဟရာယိတဗ္ဗံ=ရှက်သင့်ပေ၏၊ ဖိဂ္ဂုတ္ထိတဗ္ဗံ=စက်ဆုပ်သင့်ပေ၏၊ ဝစီဒုစ္စရိတေန=ဖြင့်။ပ။ မနောဒုစ္စရိတေန=ဖြင့်၊ အဋ္ဌယိတဗ္ဗံ=၏။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉–ပဌမပါဝဏိကသုတ်

၁၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တီဟိ=ကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ=အကြောင်းအင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ပါဝဏိကော=ကုန်သည်သည်၊ အနုဓိဂတံ=မရအပ်သော်သော၊ ဘောဂံ=စည်းစိမ်ဥစ္စာကို၊ အဓိဂန္တုံ ဝါ=ရခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ အဓိဂတံ=ရအပ်ပြီးသော၊ ဘောဂံ=ကို၊ ဖာတိံ=တိုးပွားသည်ကို၊ ဝါ=တိုးပွားအောင်၊ ကာတုံ ဝါ=ပြုလုပ်ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ အဘဗ္ဗော=မထိုက်၊ ဝါ=တည်ရာမဟုတ်၊ ကတမေဟိ တီဟိ=အဘယ်သုံးပါးတို့နှင့်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၌၊ ပါဝဏိကော=သည်၊ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်ပိုင်းအချိန်၌၊ သက္ကစ္စံ=ကောင်းမွန်စွာ၊ ကမ္မန္တံ=အရောင်းအဝယ်လုပ်ငန်းကို၊ နု အဓိဋ္ဌာတိ=ကြိုးစားအားထုတ် မပြုလုပ်၊မဇ္ဈန္ဟိကသမယံ=နေ့လည်ပိုင်းအချိန်၌။ပ။ သာယန္ဟသမယံ=ညနေပိုင်းအချိန်၌ ။ပ။ တီဟိ=ကုန်သော၊ ဣဓမေဟိ အင်္ဂေဟိ=ဤအကြောင်းအင်္ဂါတို့နှင့်။ပ။အနုဓိဂတံ=သော၊ ကုသလံ=ကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ အဓိဂန္တုံ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု ။ပ။သမာဓိနိမိတ္တံ=အကြောင်းစျာန်သမာဓိကို၊ (နောက်၌ဖြစ်သော စျာန်သမာဓိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးပိုင်း စျာန်သမာဓိကို) [နိမိတ္တ=အကြောင်းဖြစ်သော + သမာဓိ=ရှေ့ပိုင်းစျာန်သမာဓိ] နအဓိဋ္ဌာတိ=ကြိုးစားပွားများ မဝင်စား၊ [တနည်း–သမာဓိနိမိတ္တံ=စျာန်သမာဓိ၏အာရုံကို၊ နု အဓိဋ္ဌာတိ=စွဲမြဲပေါ်လွင်မထင်လာစေ]။ပ။ ဘဗ္ဗော=ထိုက်၏။ နဝမံ။

၁၀–ဒုတိယပါပဏိကသုတ်

၂၀။ နစိရသေဝ=မကြာမြင့်မီပင်လျှင်၊ ဘောဂေသု=စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့၌၊ မဟတ္တံ=ပေါများသူ၏ အဖြစ်သို့၊ ဝေပုလ္လတ္တံ=ပြန့်ပွားသူ၏ အဖြစ်သို့၊ ပါပုဏာတိ=ရောက်၏ ။ပ။ စက္ခုမာ စ=ပညာမျက်စိ ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝိဓုရော စ=(ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော) ထူးမြတ်သော ဝိရိယရှိသည်လည်းကောင်း၊ [ဝိ(ဝိသိဋ္ဌ, ဥတ္တမ)=ထူးခြားမြင့်မြတ်သော+ ဓုရ=လုံ့လဝိရိယ(ရှိသူ)] နိဿယ သမ္ပန္နောစ=မှီငြမ်းအားကိုးရာ ပဋိဂ္ဂိုလ်နှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ပါပဏိကော=သည်၊ စက္ခုမာ=ပညာမျက်စိရှိသည်၊ ဟောတိ =ဖြစ်သနည်း ။ပ။ ပဏိယံ=ရောင်းစရာ ကုန်ပစ္စည်းကို၊ ဇာနာတိ=သိ၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဇာနာတိ=ဟူမူ) ဣဒံ ပဏိယံ=ဤကုန်ပစ္စည်းကို၊ ဧဝံ=ဤဈေးနှုန်းဖြင့်၊ ကိတံ=ဝယ်ယူထားအပ်ပြီ၊ (တသ္မိံ ပဏိယေ=ထိုကုန်ပစ္စည်းကို) ဧဝံ=ဤ ဈေးနှုန်းဖြင့်၊ ဝိက္ကိယမာနေ=ရောင်းအပ်လသော်။ [မူလဟူသော ပဌမကတ္တားနှင့် အရုမတူသောကြောင့် သတ္တမီဝိဘတ်ဖြင့် ရှိရမည်] ဇတ္တုကံ=ဤမျှ အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ မူလံ=အရင်းအနှီးသည်၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဇတ္တုကော=သော၊ ဥဒယော= အတိုးအပွား အမြတ်အစွန်းသည်၊ ဘဝိဿတိ=တတ်၏၊ ဣတိ(ဇာနာတိ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ပ။ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ပါပဏိကော=သည်၊ ပဏိယံ=ကုန်ပစ္စည်းကို၊ ကေတုံ စ=ဝယ်ခြင်းငှာလည်း ကောင်း၊ ဝိက္ကေတုံ စ=ရောင်းခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ကုသလော=ကျွမ်းကျင်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့ ဣဓ=ဤသတ္တလောကဌ၌၊ ပါပဏိကံ=ကုန်သည်ကို၊ [ဇာနန္တိ–ဌ်စပ်]အမှာ=မြှုပ်နှံသိမ်းဆည်း ပစ္စည်းဓန ပေါကြွယ်ဝ၍ အစိုးရသူ ဖြစ်ကုန်သော၊ [ဋီကာ၊ ဒု၊ ၃၆၈]မဟာဓနာ=နေ့စဉ်သုံးစွဲစရာ များစွာသော ဥစ္စာရှိကုန်သော၊ မဟာဘောဂါ=များစွာသော ငါးဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်နှင့် အခြံအရံဘဏ္ဍာရှိကုန်သော၊ ယေ တေ ဂဟပတိ ဝါ=အကြင် အိမ်ရှင်သူကြွယ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ယေ တေ ဂဟပတိပုတ္တာ ဝါ=အကြင် အိမ်ရှင်သူကြွယ်၏ သားတို့သည်လည်းကောင်း၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေ=ထိုသူကြွယ်နှင့် သူကြွယ် သားတို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဇာနန္တိ=သိကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဇာနန္တိ=နည်းဟူမူ) အယံ ဘဝံ ပါပဏိကော=ဤအရှင် ကုန်သည်သည်၊ စက္ခုမာစ=ပညာမျက်စိ လည်းရှိ၏၊ ဝိဓုရောစ=(ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော)ထူးမြတ်သော ဝိရိယလည်းရှိ၏၊

ပုတ္တဒါရံ=သားမယားကို၊ ပေါသေတုံ စ=ကျွေးမွေးခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ အမှာကံ=ငါတို့အား၊ ကာလေန ကာလံ=သင့်လျော်သည့်အခါတိုင်း,အခါတိုင်း၌၊ ဝါ=ရံခါရံခါ၌၊ ဝါ=မကြာမကြာ၊ အနုပ္ပဒါတုံစ=အတိုးဆပ်ပေးခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ပဋိဗလော=(ကိုယ်စွမ်းဉာဏ်စွမ်းဖြင့်) စွမ်းဆောင်နိုင်၏၊ ဣတိ (စာနန္တိ) တေ=ထိုသူကြွယ်နှင့် သူကြွယ်သားတို့သည်၊ နံ=ထိုကုန်သည်ကို၊ "သမ္မ ပါပဏိက= မိတ်ဆွေကုန်သည်၊ ဣတောဘော=ဤငါတို့ထံမှ၊ ဘောဂေ= ဥစ္စာတို့ကို၊ ဟရိတ္ဝာ=ဆောင်ယူ၍၊ ပုတ္တဒါရဏ္ဍ=သားမယားကိုလည်း၊ ပေါသေ ဟိ=ကျွေးမွေးလော့ ။ပ။ အနုပ္ပဒေဟိ=အတိုးဆပ်ပေးလော" ဣတိ=ဤသို့၊ ဘောဂေဟိ=ဥစ္စာတို့ဖြင့်၊ နိပတန္တိ=ဖိတ်မန်ကြကုန်၏၊ ဝါ=ရိုသေတုပ်ကွ ခယမေကြကုန်၏၊ ဤနောက်အနက်မှာ နိပစ္စကာရကဲ့သို့ သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏၊ "နိပတန္တိတိ နိပါတေန္တိ"ဟု ဋီကာ၌ ကာရိတ်ပစ္စည်းသွင်း၍ (ဌ၊ မ္ဟကွဲပါဠိအတိုင်း) ဖွင့်၏]။ပ။ကုံသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တရားတို့၌၊ မဟတ္တံ =သို့။ပ။ [ဣဒံ ဒုကွဲစသည်ကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ်–၁၂နှင့် ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်–၄၆–ကြည့်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ပဟာနာယ=ပယ်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ဥပသမ္ပဒါယ=ပြီးစီးစေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝါ=ရှိခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ အာရဒ္ဓဝီရိယော=အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယရှိသည်၊ ထာမ ဝါ=ဉာဏ်စွမ်းရှိသည်၊ ဒဠ္ဍပရက္ကမော=ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော မြဲမြံသော လုံ့လရှိသည်၊ ကုသလေသု=ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တရားတို့၌၊ ဝါ= တရားတို့ကြောင့်၊ ဝါ=တရားတို့ကိုရဖို့ အကြောင်းကြောင့်၊ [ရဖို့အတွက်ဟု ဆိုလို၏၊ ဒသကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၇)ပဌမနာထသုတ်ကြည့်ပါလေ] အနိက္ခိတ္တ ဓုရော=(အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် မရသေးသမျှ) မလျှော့ချအပ်သော ဝီရိယရှိသည်၊ (ဟုတ္ဝာ=ဖြစ်၍) ဝိဟရတိ=နေ၏ ။ပ။ ဘိက္ခု=သည်၊ [ဥပသက်မိတ္တာ စသည်၌ စပ်] ယေ တေ ဘိက္ခူ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ ဗဟုသုတာ=များစွာကြားနာအပ်ပြီးသော ဘုရားစကားတော်ရှိကုန်၏၊ အာဂတာဂမာ=ကျေပွန်စွာ နှုတ်၌ရောက်လာပြီးသော အာဂုံနိကာယ်ပါဠိရှိကုန်၏၊ ဓမ္မဓရာ=သုတ်, အဘိဓမ္မာ တရားကို ဆောင်ကုန်၏။ ဝိနယဓရာ=ဝိနည်းပိဋကကိုဆောင်ကုန်၏။ မာတိကာဓရာ=ဝိနည်း, အဘိဓမ္မာ နှစ်ဖြာသော မာတိကာကိုဆောင်ကုန်၏။ ဝါ =ဘိက္ခု, ဘိက္ခုနီ နှစ်လီသော မာတိကာကို ဆောင်ကုန်၏။ တေ=ထိုရဟန်းတို့

ထံသို့၊ ကာလေန ကာလ=၌၊ ဝါ=မကြာမကြာ။ ဥပသင်္ကမိတ္တာ=သွားရောက်၍။ "ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ဣဒံ=ဤသဒ္ဓါကား။ ကထံ= အဘယ်သို့ပါနည်း၊ ဝါ =အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့် ဤအနက်ကို ဟောရပါသနည်း၊ ဣမသ= ဤတရားတော်၏။ အတ္ထော=အနက် အဓိပ္ပါယ်ကား။ ကော=အဘယ်နည်း" ဣတိ=ဤသို့စသည်ဖြင့်၊ ပရိပုစ္ဆတိ=အကျိုးအကြောင်း ဟုတ်မဟုတ်မေးမြန်း၏၊ ပရိပဥ္ဇတိ=မေးသင့်သည့်အကြောင်းအရာကို ကောင်းစွာစီစစ်၏၊ တသ=ထို ရဟန်းအား။ တေ အာယသ္မန္တော=ထိုအရှင်မြတ်တို့သည်။ အဝိ ဌ ဌော=လည်း။ [ဒုက စာပိုဒ် (၄၈) ကြည့်]။ပ။

ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော။ ရထကာရဝဏ္ဏော=ရထကာရဝဏ်တည်း။ ပဌမဘာဏဝါရော=ပဌမဘာဏဝါရ သည်။ ဝါ=ရွတ်ဆိုဖတ်ကြား တထောက်နားဖို့ ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ပဌမအခန်း တရပ်သည်။ နိဋ္ဌိတော=ပြီးပြီ။ [အဋ္ဌကွာ ကေ ပဒံ။ ဧကာ ဂါထာ စတုပ္ပဒံ။ ဂါထာဒ္ဝိသတပညာသံ။ ဘာဏဝါရောတိ ဝုစ္စတိ။ ဂါထာအားဖြင့် ၂၅၀, အက္ခရာလုံးရေအားဖြင့် ရှစ်ထောင်သည် ဘာဏဝါရ တခုဖြစ်၏]၊

၃–ပုဂ္ဂလဝဂ်၊ ၁–သမိဒ္ဓိသုတ်

၂၁။ အထခေါ=၌။ အာယသ္မာ စ သမိဒ္ဓေါ=အရှင်သမိဒ္ဓိသည် လည်းကောင်း။ အာယသ္မာ စ မဟာကောဋ္ဌိကော= အရှင်မဟာကောဋ္ဌိကသည် လည်းကောင်း။ ယေန=အကြောင်းအရပ်၌။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော= အရှင်သာရိ ပုတြာသည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရှင်သာရိပုတြာရှိရာ အရပ်၌။ ဝါ =သို့။ ဥပသင်္ကမိ'သု=ရောက်လာကြကုန်၏။ ဥပသင်္ကမိတ္တာ=ရောက်လာကြ ပြီး၍။ အာယသ္မတာ သာရိပုတ္တေန=အရှင်သာရိပုတြာနှင့်။ သဒ္ဓိ'=အတူတကွ။ သမ္မောဒိ'သု=ကုန်ပြီ၊[ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁၆ကြည့်]။ပ။ နိသီဒိ'သု=ကုန်ပြီ ။ပ။ အာယသ္မန္တံ သမိဒ္ဓံ=အရှင်သမိဒ္ဓကို။ပ။ အာဝုသော သမိဒ္ဓ=ငါ့ရှင်သမိဒ္ဓ။ပ။ ကာယသက္ခီ=ကာယသက္ခီပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၉)ကြည့်] ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော=လည်းကောင်းတည်း။ပ။ အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ တိဏ္ဏံ=သုံးယောက်ကုန်တော။ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=ဤပုဂ္ဂိုလ် တို့တွင်။ ကတမော=အဘယ်မည်သော။ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဘိဏှန္တ ဝရောစ=သာလွန်ကောင်းမွန်လျက် လည်းကောင်း။ ဝါ=သာလွန်ကောင်းမွန်၍ လည်းကောင်း၊ ပဏီတတရောစ=သာလွန်မြင့်မြတ်လျက်လည်းကောင်း။ ဝါ

=ရှိ်လည်းကောင်း။ တေ=သင့်အား။ ခမတိ=နှစ်သက်သကောကျပါသနည်း။ ဝါ=နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေပါသနည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=မေးမြန်းပြီ) ။၀။ တိဏ္ဍေ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=တို့တွင်၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော=သဒ္ဓါဝိမုတ္တ မည်သော။ ယွာယံ (ယော အယံ)ပုဂ္ဂလော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တိဏ္ဍေ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=တို့တွင်။ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤသဒ္ဓါဝိမုတ္တ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဘိဏှန္တ တရောစ=လည်းကောင်း။ ပဏီတတရောစ=လည်းကောင်း။ မေ=တပည့်တော်အား။ ခမတိ=နှစ်သက်သကောကျပါ၏။ တံ=ထိုသို့ နှစ်သက်သကောကျခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ၊ အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဣမဿ ပုဂ္ဂလဿ=ဤသဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ=သဒ္ဓိန္ဒြေသည်၊ အဓိမတ္တံ=လွန်ကဲသော အတိုင်းအရှည်ရှိပါ၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့် ပါတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။၀။

၁။ "တေ ခမတိ"၌ တေပုဒ်၏ ဝိဘတ်အနက်။ ။ "ယဿ ဒါတု ကာမော ရောစတေ"စသော သုတ်အရ ကစ္စည်း, ရူပသိद္ဓိ, သဒ္ဒနီတိတို့အလို "တေ"သည် ရောစနတ္ထဓာတ်၏ယုဇ်ရာ သမ္မဒါန်တည်း၊ မောဂ္ဂလ္လာန် ဒု ကတ္ထာမှ "တာဒတ္ထေ" (၂၅) သုတ်အလိုမူ "တေ=သင်၏၊ (စိတ္တေ=စိတ်၌) ခမတိ=နှစ်သက်မှုကို ပြုပါသနည်း၊ ဝါ=နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေပါသနည်းဟု "တေ"ကို သမ္ပဒါန်ဆင့် အနက်ဆိုရမည်၊ [ရုစ္စတိတိ ရုစိ ကရောတိ။ ၎င်း ပဋ္ဌိကာ]

ရှေးမြန်မာ ဆရာတော် အချို့ကမူ ဤဝါကျမျိုးမှ "ခမတိ, ရုစ္စတိ"တို့ကို ကမ္မရုပ်ကြဲ၍ တေကဲ့သို့သော ပုဒ်ကို အဝတ္ထုကတ္တား ကြံတော်မူကြ၏၊ [သတ ပဒိက ပုစ္ဆာစသည်] ထိုဆရာတော်တို့အလို "ကတမော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို၊ အဘိဏှန္တ တရောစ=လည်းကောင်း၊ ပဏီတတရောစ=လည်းကောင်း၊ တေ=သင်သည်၊ ခမတိ=နှစ်သက်အပ်ပါသနည်း"ဟု အနက်ဆိုရာ၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် ခမုဓာတ်နောင် ကဲဟောယပစ္စည်းဖြင့် ခမျတိ, ခမ္မတိဟု ဆိုလိုလျက် ယနှင့် မတို့ကို ချေ၍ ခမတိရုပ်ပြီးသည်ဟု ကြံရပေလိမ့်မည်၊ သို့သော် သဒ္ဒါကျမ်းတို့၏ ဤနေရာမျိုး၌ တေကဲသို့ပုဒ်ကို သမ္ပဒါန်နှင့်သမ္ပန်ဟု အဆိုနှစ်မျိုး ကွဲသော်လည်း ခမတိနှင့် ရုစ္စတိတို့ကိုမူ မည်သည့် သဒ္ဒါကျမ်းမျှ ကမ္မရုပ်ဟု မဆိုကြ၊ ထို့ကြောင့် ခမတိမှာ ဘူဝါဒိကတ္တုရုပ်, ရုစ္စတိမှာ ဒိဝါဒိကတ္တုရုပ်သာ ဖြစ်သင့်ပါသည်။

အထခေါ=၌၊ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=သည်၊ အာယသ္မန္တဉ္စ သမိဒ္ဓံ=အရှင်သမိဒ္ဓကိုလည်းကောင်း၊ အာယသ္မန္တဉ္စ မဟာကောဋ္ဌိကံ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=ဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ အဝေါစ) အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ သဗ္ဗေဟေဝ=အားလုံးစုံပင် ဖြစ်ကုန်သော၊ အမှေဟိ=ငါတို့သည်၊ ယထာသကံ=အကြင်ကြင်မိမိကိုယ်ပိုင်ဖြစ်သော၊ ဝါ=ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာအသီးအသီးဖြစ်သော၊ ပဋိဘာနံ=ဉာဏ်၌ ထင်မြင်လာသောအကြောင်းအရာကို၊ ဗျာကတံ=ဖြေကြားအပ်ပြီးပေပြီ၊ အာဝုသော=တို့၊ အာယာမ=လာ,သွားကြစို့။ပ။ ဥပသင်္ကမိသာမ=သွားကြကုန်အံ့၊ ဥပသင်္ကမိတ္မာ=သွားကြပြီး၍၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားအား၊ ဧတံ အတ္ထံ=ဤအကြောင်းကို၊ (ဤအချင်းချင်း အယူအဆ မတူပုံအကြောင်းကို) အာရောစေဿာမ=လျှောက်ထားကြကုန်အံ့၊ ယထာ=အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ နော=ငါတို့အား၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဗျာကရိဿတိ=ဖြေကြားတော်မူလတ္တံ့၊ တထာ= ထို(မြတ်စွာဘုရား ဖြေကြားတော်မူတိုင်းသော) အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ နံ=ထိုအနက်သဘောကို၊ ဓာရေဿာမ=မှတ်သားထားကြကုန်အံ့၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဧवं=ကောင်းပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့။ပ။ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ=အရှင်သာရိပုတြာ၏၊ (ဝစနံ=စကားကို)ပစ္စဿောသုံ=ကုန်ပြီ။ပ။ ဧကမန္တံ =၌၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော၊ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=သည်၊ အာယသ္မတာ စ သမိဒ္ဓေန=အရှင်သမိဒ္ဓနှင့်လည်းကောင်း၊ အာယသ္မတာ စ မဟာကောဋ္ဌိကေန=နှင့်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ၊ ကထာသလ္လာပေါ=ပြောဆိုဆွေးနွေးအပ်သော တရားစကားသည်၊ ယာဝတကော=အကြင်မျှလောက်ရှိသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ တံ သဗ္ဗံ=ထိုပြောဆိုဆွေးနွေးခဲ့သမျှ တရားစကား အားလုံးကို၊ ဘဂဝတော=အား၊ အာရောစေသိ=လျှောက်ထားပြီ။

သာရိပုတ္တ=တြာ၊ တိဏ္ဏံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=တို့တွင်၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ၊ အဘိဏှန္တိ တရောစ=သာ၍လည်းကောင်းမှန်၏၊ ပဏီတတရောစ=သာ၍လည်း မြင့်မြတ်၏၊" ဣတိ=ဤသို့၊ ဧတ္ထ=ဤအကောင်းမြတ်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ကို ရွေးကောက်ခြင်းကိစ္စ၌၊ ဧကံသေန (ဧကဒံသေန) =တခုသော အဖို့အားဖြင့်၊ ဝါ=တဖက်သတ် မူသေအားဖြင့်၊ ဗျာကာတုံ= ဖြေကြားခြင်းငှာ၊ နေ သုကရံ=လွယ်ကူသဖြင့် မပြုနိုင်၊ [ထိုသုံးယောက်တို့တွင် ဤပုဂ္ဂိုလ်သာ အကောင်းမြတ်ဆုံးဟု တဖက်သတ် ဖြေကြားရမည်မဟုတ်ဟူလို] သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ဟိ=အမှန်စင်စစ်ကား၊ ဧတံ ဌာနံ=ဤဆိုလတ္တံ့သော အကြောင်းသည်၊ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော=သဒ္ဓါဝိမုတ္တမည်သော၊ယွာယံ

(ယော အယံ) ပုဂ္ဂလော=သည်၊(အတ္တိ=ရှိ၏) [သွာသေ=သော+အသေ] သော =ထိုသဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အရဟတ္တာယ=အရဟတ္တဖိုလ် အကျိုးငှာ၊ ပဋိ ပန္နော=ကျင့်ဆဲအရဟတ္တမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အသေ=ဖြစ်နိုင်၏။ ကာယသက္ခိ= ကာယသက္ခိမည်သော၊ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ (အတ္တိ)သော= ထိုကာယသက္ခိ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သကဒါဂါမိ ဝါ=သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ အနာဂါမိ ဝါ=အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ အသေ=ဖြစ်နိုင်၏၊ ဒိဋ္ဌိပတ္တော=ဒိဋ္ဌိပတ္တမည်သော၊ ယော စ အယံ ပုဂ္ဂလော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် လည်း၊ (အတ္တိ)သောပိ=ထိုဒိဋ္ဌိပတ္တပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ [သောပိသေ=သောပိ+ အသေ] ။ပ။ ပဌမံ။

၂-ဂိလာနသုတ်

၂၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ လောကသ္မိံ=၌၊ တယော=သုံးဦးကုန်သော။ကြွေ ဂိလာနာ=ဤမကျန်းမာသူတို့သည်။ ဝါ=တို့ကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကြွ= ဤလောကဌ်။ ဧကစ္စော=အချို့သော။ ဂိလာနော=မကျန်းမာသူသည်၊ သပ္ပါ ယာနိ=သင့်လျော်ကုန်သော။ ဝါ=ကျန်းမာရေးစသည် တိုးတက်ကြောင်း အစွမ်း သတ္တိနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော။ ဝါ=ကျန်းမာစေနိုင်ကုန်သော။ [ပါယတိ ဝဋ္ဌတိ စောနာတိ ပါယော၊ သဟ ပါယေန ယာနိ ဝတ္တန္တိ သပ္ပါယာနိ] ဘောဇနာနိ=ဘောဇဉ်တို့ကို။ လဘန္တော ဝါ=ရသော်လည်းကောင်း။ သပ္ပါယာနိ =ကုန်သော။ ဘောဇနာနိ=တို့ကို။ အလဘန္တော ဝါ=မရသော်လည်းကောင်း။ပ။ ဘေသဇ္ဇာနိ=ဆေးတို့ကို။ လဘန္တော ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ပတိရူပံ= သင့် လျော်သော။ (သူနာပြုဂုဏ်အင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံ၍ မယုင်းမရီ ဉာဏ်လည်းရှိသော) ဥပဋ္ဌာကံ=သူနာပြုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ လဘန္တော ဝါ=လည်းကောင်း၊ ပတိရူပံ=သော၊ ဥပဋ္ဌာကံ=ကို၊ အလဘန္တော ဝါ=လည်းကောင်း၊ တမှာ အာဗာဓာ=ထိုအနာ ရောဂါမှ၊ နေဝ ဝုဋ္ဌာတိ=မထမြောက် မပျောက်ကင်းနိုင်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန =ထိုမှတပါး၊ ကြွ=ဤလောကဌ်။ပ။ ဝုဋ္ဌာတိ=ထမြောက်ပျောက်ကင်း၏ ။ပ။ ဂိလာနော=သည်၊ သပ္ပါယာနိ ဘောဇနာနိ=တို့ကို၊ (လဘန္တောဝ=ရမှသာ။ တမှာ အဗာဓာ=မှ၊ ဝုဋ္ဌာတိ=၏) [လုမ်းယူပေးသည်] အလဘန္တော=မရလျှင်၊ (တမှာ အာဗာဓာ=မှ၊ နော ဝုဋ္ဌာတိ=မထမြောက် မပျောက်ကင်းနိုင်) သပ္ပါ ယာနိ ဘေသဇ္ဇာနိ လဘန္တောဝ (တမှာ အဗာဓာ ဝုဋ္ဌာတိ) အလဘန္တော (တမှာ အာဗာဓာ နော ဝုဋ္ဌာတိ) ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုသုံးဦးသော ဂိလာနတို့တွင်၊ ယွာယံ ဂိလာနော အကြင်တတိယဂိလာနသည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ဂိလာနံ=ဤတတိယဂိလာနကို၊ (သပ္ပါယဘောဇဉ် ဆေးစသည်ကို ရမှသာ ပျောက်ကင်းနိုင်မည့် ဤတတိယ ဂိလာနကို) ပဋိစ္စ=အကြောင်းပြု၍၊ ဂိလာနဘတ္တံ=ဂိလာနအား လျှဖွယ်ဆွမ်းကို၊ အနုညာတံ=ခွင့်ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ ဂိလာနဘေသဇ္ဇံ=ဂိလာနအား တိုက်ကျွေးဖွယ်ဆေးကို။ပ။ ဂိလာနုပဋ္ဌာကော=ဂိလာနကို ပြုစုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အနုညာတောပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ပန=ထိုပြင်၊ ဣမဉ္စ ဂိလာနံ=ဤတတိယ ဂိလာနကိုပင်၊ ပဋိစ္စ=၍၊ အညေပိ=အခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဂိလာနာ=ပဌမ, ဒုတိယဂိလာနတို့ကို၊ (သပ္ပါယဘောဇဉ်စသည်တို့ကို ရသော်လည်းကောင်း, မရသော်လည်းကောင်း ရောဂါပျောက်ကင်းတော့မည် မဟုတ်သော ပဌမဂိလာနနှင့် သပ္ပါယဘောဇဉ် စသည်ကို ရသော်လည်းကောင်း, မရသော်လည်းကောင်း ရောဂါပျောက်ကင်းမည့် ဒုတိယဂိလာနတို့ကို) ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗာ=ပြုစုစောင့်ရှောက်သင့်ကုန်၏၊ ဝါ=ပြုစုစောင့်ရှောက်ကြရမည်။ပ။

တယော=သုံးယောက်ကုန်သော၊ ဂိလာနူပမာ=ဂိလာနဟူသော နှိုင်းနိုင်းဖွယ်ရာ ဥပမာရှိကုန်သော၊ ဝါ= ဂိလာနနှင့် ဥပမာနှိုင်း၍ ပြောကြားထိုက်ကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို။ပ။ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ တထာဂတံ= မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဒဿနာယ=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ၊ လဘန္တော ဝါ= ရသော်လည်းကောင်း၊ တထာဂတံ=ကို၊ ဒဿနာယ=ငှာ၊ အလဘန္တောဝါ =မရသော်လည်းကောင်း၊ တထာဂပူဇေဒိတံ=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားသိစေတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယံ=သုတ်, အဘိဓမ္မာတရားနှင့် ဝိနည်းကို၊ သဝနာယ=ကြားနာခြင်းငှာ၊ လဘန္တော ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ သဝနာယ=ငှာ၊ အလဘန္တော ဝါ=လည်းကောင်း၊ ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တရားတို့တွင်၊ နိယာမံ=မဂ္ဂနိယာမတည်းဟူသော၊ ဝါ=မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အရိယဖိုလ် အကျိုးပေးမှု မချွတ်မလွဲကိန်းသေမြဲသော အရိယမဂ်တည်းဟူသော၊ သမ္မတ္တံ=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော သဘောရှိသော တရားသို့၊ နေဝ သြက္ကမတိ=မသက်ရောက်နိုင်။ပ။ တထာဂတံ=ကို၊ ဒဿနာယ=ငှာ၊ လဘန္တောဝ= ရမှသာလျှင်၊ (ကုသလေသု ဓမ္မေသု=တို့တွင်၊ နိယာမံ=သော၊ သမ္မတ္တံ=သို့၊ သြက္ကမတိ=သက်ရောက်နိုင်၏) အလဘန္တော=မရလသော်၊ (ကုသလေသု ဓမ္မေသု နိယာမံ သမ္မတ္တံ=သို့၊ နော သြက္ကမတိ=မသက်ရောက်နိုင်) တထာဂတပူဇေဒိတံ=သော၊ ဓမ္မဝိနယံ=ကို၊ သဝနာယ=ငှာ၊ လဘန္တောဝ=လျှင်၊

ကုသလေသု ဓမ္မေသု နိယာမ် သမ္မတ္တံ သြဏ္ဍမတိ=နိုင်၏၊ အလဘန္တော=သော်၊ ကုသလေသု။ပ။ နောသြဏ္ဍမတိ=နိုင်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုသုံးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=အကြင်တတိယပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤတတိယပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပဋိစ္စ=၍၊ ဓမ္မဒေသနာ=တရားဒေသနာတော်ကို၊ အနုညာတာ=ခွင့်ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ဣမဉ္စ ပုဂ္ဂလံ=ဤတတိယပုဂ္ဂိုလ်ကိုပင်၊ ပဋိစ္စ=၍၊ အညေသမ္မိ=အခြားသော ဒုတိယ,တတိယပုဂ္ဂိုလ်တို့အားလည်း၊ ဓမ္မော=တရားကို၊ ဒေသေတဗ္ဗော= ဟောကြားသင့်၏၊ ဝါ=ဟောကြားရမည်။ပ။

၃-သခ်ါရသုတ်

၂၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကင်၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော =သည်၊ သဗ္ဗာဗဇ္ဇီ[1]=ဒုက္ခနှင့်တကွဖြစ်သော၊ (အမျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ညှဉ်းဆဲတတ်သော ကာယိကစေတသိကဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်သော) ဝါ=ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကာယသခ်ါရံ=ကာယသခ်ါရကို၊ ဝါ=ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော စေတနာအစုအဝေးကို၊ အဘိသင်္ခရောတိ=အားထုတ်စုဆောင်း၏၊ သဗ္ဗာဗဇ္ဇီ= သော၊ ဝစီသခ်ါရံ=ဝစီသခ်ါရကို၊ ဝါ=ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော စေတနာ အစုအဝေး ကို။ပ။ မနောသခ်ါရံ=ကို၊ ဝါ=မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော စေတနာ အစုအဝေးကို။ပ။ သောဧထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ အဘိသင်္ခရိတ္တာ=အားထုတ်စုဆောင်းပြီး၍။ပ။ သဗ္ဗာ ဗဇ္ဇီ=ဒုက္ခနှင့်တကွဖြစ်သော၊ လောကံ=ဘုံဘဝသို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=ကပ်ရောက်၏၊ ဝါ=လားရောက်၏၊ သဗ္ဗာဗဇ္ဇီ=သော၊ လောကံ=သို့၊ ဥပပန္နံ=ကပ်ရောက်လျက်၊ ဝါ=လားရောက်လျက်၊ သမာနံ=ဖြစ်နေသော၊ တမေနံ (တံဧနံ)=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊

၁။ သဗ္ဗာဗဇ္ဇီ။ ။ "ဝိ+အာ+ဗာဓောတ် အပစ္စည်းဖြင့် ဗျာဗာဓ၊ ထို့နောက် သွတ္ထ ဏျပစ္စည်းဖြင့် ဗျာဗဇ္ဇ (ဗကို ပစောက်ပြုလျှင် ဗျာပဇ္ဇ)ဟု ရုပ်ဖြစ်၏။ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ အာဗာဓတိတိ ဗျာဗာဓော၊ ဗျာဗာဓောဧव ဗျာဗဇ္ဇီ=အမျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ညှဉ်းဆဲတတ်သော ကာယိက စေတသိက ဒုက္ခ။ သဟ ဗျာဗဇ္ဇေန ယော ဝတ္တတိတိ သဗ္ဗာဗဇ္ဇော=ထိုဒုက္ခနှင့် တကွဖြစ်သော ကာယသခ်ါရ စသည်။ ဤ၌ ကာယသခ်ါရ စသောပုဒ်၏ ပုလ္လိင်အတိုင်း "သဗ္ဗာဗဇ္ဇော"ဟု သြကာရန္တဖြင့် ထားသည်။ ဦးကာ၌မူ သဗ္ဗာဗဇ္ဇီဟု နပုလ္လိင်ဖြင့် ရုပ်ရှိနေ၏။

သဗ္ဗာဗဗ္ဗာ=ဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဖဿာ=အကျိုးဝိပါက် ဖဿတို့သည်၊ ဖုသန္တီ=တွေ့ထိကုန်၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဗ္ဗာဗဗ္ဗေဟိ=ကုန်သော၊ ဖဿေဟိ=တို့သည်၊ ဖုဋ္ဌော=တွေ့ထိအပ်သည်၊ သမာနော=ဖြစ်လတော်၊ နေရယိကာ=ငရဲဌာနဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တာ သေယျထာပိ=သတ္တဝါတို့ကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=ဤအတူ)သဗ္ဗာဗဗ္ဗဲ= (အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော နောက်နောက်သော) ဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ဝါ=နောက်နောက် ဒုက္ခတို့ကို ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်စေတတ်သော၊ ဧကန္တဒုက္ခံ=ကေန်စင်စစ် ဒုက္ခဖြစ်သော၊ ဝါ=သုခမပါ ဒုက္ခချည်းသာဖြစ်သော၊ ဝေဒနံ=ဝိပါက်ဝေဒနာကို၊ ဝေဒယတိ=ခံစားရ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=ဤ ။ပ။ အဗ္ဗာဗဗ္ဗဲ=ဒုက္ခမရှိသော၊ ဝါ=ဒုက္ခကို မဖြစ်စေတတ်သော၊ ကာယသခ်ါရံ။ပ။ အဗ္ဗာဗဗ္ဗဲ=ဒုက္ခမရှိသော၊ လောကံ။ပ။ အဗ္ဗာဗဗ္ဗာ=ဒုက္ခမရှိကုန်သော၊ ဖဿာ။ပ။ ဖုဋ္ဌော=သည်၊ သမာနော=သော်၊ သုဘကိဏ္ဏာ သုဘကိဏ္ဏာဘုံ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါ သေယျထာပိ=ဗြဟ္မာတို့ကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=ဤအတူ)အဗ္ဗာဗဗ္ဗဲ=သော၊ ဧကန္တသုခံ=ကေန်စင်စစ် သုခဖြစ်သော၊ ဝေဒနံ=ဝိပါက်ဝေဒနာကို၊ ဝေဒယတိ=၏ ။ပ။ သဗ္ဗာဗဗ္ဗမ္ပိ=ဒုက္ခနှင့် အတူတကွလည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ အဗ္ဗာဗဗ္ဗမ္ပိ=ဒုက္ခမ်ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခကို မဖြစ်စေတတ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ ကာယသခ်ါရံ။ပ။ ဥပပန္နံ =လျက်၊ သမာနံ=သော၊ တမေနံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ပ။ ဖုဋ္ဌော=သည်၊ သမာနော=သော်၊ မနုဿာ စ=လူတို့သည်လည်းကောင်း၊ ကေစေ=အချို့ကုန်သော၊ ဒေဝါ စ=ကာမာဝစရနတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ကေစေ=ကုန်သော၊ ဝိနိပါတိကာ စ=ဗိမာန်ပိုင်ရှင် ဝိနိပါတိက ပြိတ္တာတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ချမ်းသာကြီးပွားရေးမှ ဖောက်ပြန်စွာ ကျဆင်းခြင်းရှိသော ဗိမာန်ပိုင်ရှင် ပြိတ္တာတို့သည်လည်းကောင်း၊ [သုခသမုဿယတော ဝိရူပ် နိပါတော နိပတန် ဝိနိပါတော၊ သော ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဝိနိပါတိကာ] သဗ္ဗာဗဗ္ဗမ္ပိ=သော၊ အဗ္ဗာဗဗ္ဗမ္ပိ=သော၊ ဝေါကိဏ္ဏာ သုခဒုက္ခံ=ရောနှောသော သုခဒုက္ခဖြစ်သော၊ ဝါ=သုခဒုက္ခ အရောရော အနှောနှောဖြစ်သော၊ ဝေဒနံ=ကို၊ ဝေဒယန္တိ သေယျထာပိ=ခံစားကြကုန်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=တူ) သဗ္ဗာဗဗ္ဗမ္ပိ=သော၊ အဗ္ဗာဗဗ္ဗမ္ပိ=သော၊ ဝေါကိဏ္ဏာသုခဒုက္ခံ=သော၊ ဝေဒနံ=ကို၊ ဝေဒယတိ=ခံစားရ၏ ။ပ။

၄-ဗဟုကာရသုတ်

၂၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ တယော=သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=ဤဆရာဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ပုဂ္ဂလဿ=တပည့်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ ဝါ=တပည့်ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်၊ ဗဟုကာရာ=များသော ကျေးဇူးရှိကုန်၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ ပုဂ္ဂလံ=အကြင်ဆရာဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အာဂမ္မ=အကြောင်းပြု၍၊ ပုဂ္ဂလော=တပည့်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဗုဒ္ဓံ=သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ မြတ်စွာဘုရားကို၊ သရဏံ=(ဝဋ်ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်ရေးအတွက်) ကိုးကွယ်အားထားရာဟူ၍၊ ဂတော=ဆည်းကပ်သည်၊ ဝါ=သဘောပေါက် သိမြင်သည်၊ ယောတိ=၏၊ ဓမ္မံ=(မဂ်ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်, ဓမ္မကွန်ပရီယတ် ဆယ်ပါးသော) တရားတော်မြတ်ကို။ပ။ သံဃံ=(ရှစ်ပါးသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ် အပေါင်းဟူသော) သံဃာတော်မြတ်ကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤရတနာသုံးပါး အားထားဆည်းကပ်သူအဖြစ်သို့ ရောက်စေသော ဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=ဤသရဏဂုံပေးသော ဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣမဿ ပုဂ္ဂလဿ=ဤတပည့်ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ ဗဟုကာရော=များသော ကျေးဇူးရှိ၏ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုနစ္စပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ကျေးဇူးများသော ဆရာပုဂ္ဂိုလ်တဦးကား၊ ယံ ပုဂ္ဂလံ=အကြင်ဆရာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အာဂမ္မ=၍၊ ပုဂ္ဂလော=တပည့်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။[ဣဒံ ဒုက္ခံ–စသည်ကို ဤတိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၂)နှင့် ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၆)သုတ်တို့ကိုကြည့်ပါ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (သစ္စာလေးပါးတရားကို သိမြင်သော သောတာပတ္တိမဂ်သို့ ရောက်စေသော ဤဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုနစ္စပရံ=ကား။ပ။ [အာသဝါနံ ခယာစသည်ကို ဤတိကနိပါတ် စာပိုဒ် ၁၂–ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့ အယံပုဂ္ဂလော=ဤဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (အာသဝတရားကုန်ခန်းကြောင်း အရဟတ္တမဂ်သို့ ရောက်စေသော ဤဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ ပန=ဆက်လက်၍ အထူးဆိုဖွယ်ရှိသည်ကား၊ တီဟိ=သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေဟိ ပုဂ္ဂလေဟိ=ဤဆရာပုဂ္ဂိုလ်တို့ထက်၊ ဣမဿ ပုဂ္ဂလဿ=ဤတပည့်ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ ဝါ=အတွက်၊ ဗဟုကာရော=များသော ကျေးဇူးရှိသော၊ အညော=အခြားသော၊ ပုဂ္ဂလော=ဆရာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိတော့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဟံ=ငါသည်) ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ဤမျှမကသေး၊ တိဏ္ဏံ=သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=ဤဆရာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဣမိနာ ပုဂ္ဂလေန= ဤတပည့်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊

အဘိဝါဒန+ပစ္စုဋ္ဌာန+အဋ္ဌလိကမ္မ+ သာမီစိကမ္မ+စီဝရ+ ပိဏ္ဍပါတ+ သေနာသန+ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရ+အနုပ္ပဒါနေန =ရှိခိုးခြင်း+ နေရာမှထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်း+ လက်အုပ်ချီခြင်း+ အရိုအသေပြုခြင်း+ သက်နှံ+ဆွမ်း+ အိပ်ရာနေရာကျောင်း+ဂိလာန၏ ရောဂါအတွက်ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏ အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်းအဆောက်အဦးဖြစ်သော ဆေးတို့ကို+ လှူဒါန်းခြင်းဖြင့်၊ [ယဒိဒံ အနက်မရှိကြ,ပါ၊ ဂိလာနပစ္စယ စသည်ကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၂–ကြည့်]နှ သုပ္ပတိကာရ်=လွယ်ကူစွာ အတုံ့ပြန်၍ ကျေးဇူးမပြုနိုင်ခြင်းကို၊ ဝါ=နိုင်ဟူ၍၊ (အဟံ)ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ [ယဒိဒံကို အနက်ရှိ ကြံလိုလျှင်–တိဏ္ဍံ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=တို့ကို၊ ယဒိဒံ အာဘိဝါဒန...နုပ္ပဒါနံ=အကြင်ရှိခိုးခြင်း ...လှူဒါန်းခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန အာဘိဝါဒန...နုပ္ပဒါနေန=ထိုရှိခိုးခြင်း.....လှူဒါန်းခြင်းဖြင့်၊ ဣမိနာ ပုဂ္ဂလေန=ဤတပည့် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နှ သုပ္ပတိကာရ်=ကို၊ ဝါ=၍၊ ဝဒါမိ=၏။] ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

၅–ဝဇိရူပမသုတ်

၂၅။ အရဂ္ဂူပမစိတ္တော=အနာဟောင်း အနာဆွေးဟူသော ဥပမာရှိသော စိတ်ရှိသော၊ ဝါ=အနာဟောင်း အနာဆွေးနှင့်တူသော စိတ်ရှိသော၊ [အရ= အနာဆွေး။ အရ ဥပမာ ယဿ စိတ္တသာတိ အရဂ္ဂူပမံ။ ပဒသန္ဓိ အဂ္ဂျိုးဌာ ကအက္ခရာလာ။ အရဂ္ဂူပမံ စိတ္တံ ယဿ ပုဂ္ဂလဿာတိ အရဂ္ဂူပမစိတ္တော] ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဝိဇ္ဇုပမစိတ္တော=လျှပ်စစ်ဟူသော ဥပမာရှိသော စိတ်ရှိသော၊ ဝါ=လျှပ်စစ်နှင့်တူသော စိတ်ရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း၊ ဝဇိရူပမစိတ္တော=ဝဇိရစိန်လက်နက်ဟူသော ဥပမာရှိသော စိတ်ရှိသော၊ ဝါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အရဂ္ဂူပမစိတ္တော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမော စ=အဘယ်နည်း။ပ။ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဂေါမေနော=စိတ်ဆိုးလေ့ရှိသည်၊ ဝါ=ဒေါသကြီးသည်၊ ဥပါယာသဗဟုလော=များသော ပြင်းထန်စွာ စိတ်ပင်ပန်းခြင်း ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အပ္ပမ္ပိ=စကားအနည်းငယ်မျှကိုပင်လည်း၊ ဝုတ္တော=ပြောဆိုအပ်သည်၊ သမာနော=ဖြစ်လသော်၊ အဘိသဇ္ဇတိ=ဒေါသဖြင့် ငြိတွယ်၏၊ (ဒေါသဖြင့် ဆူးကောက်ကဲ့သို့ ငြိတွယ်၏) ကုပ္ပတိ=စိတ်ဆိုး၏၊ ဗျာပဇ္ဇတိ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်၏၊ ပတိတ္ထိယတိ=ဒေါသဖြင့် ကြမ်းတမ်းခက်ထန်၏၊ [ပတိရှေးရှိသော ထာဓာတ်,ထေဓာတ် နှစ်မျိုး ဖြစ်နိုင်၏၊

ဓာတွန်သရကို ဣယင်ပြု၊ မောဂ္ဂလ္လာန်နိုသျ၊ ခါဒိ၊ ၁၃၂ သုတ်] ကောပဠ္ဆ =အားနည်းသော ဒေါသကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါသဠ=ထို့ထက်အားကြီးသော ဒေါသကိုလည်းကောင်း၊ အပ္ပစ္စယဠ=မနှစ်သက်မှု ဒေါမနဿကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ပီတိသောမနဿ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း ဒေါမနဿကိုလည်းကောင်း၊ ပါတု ကရောတိ=ထင်ရှားပြု၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဋ္ဌေန ဝါ=ထင်းချောင်း, တုတ်ချောင်း ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ကဋ္ဌလာယဝါ=အိုးခြမ်းကွဲဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဃဋ္ဋိတော=တိုက်ခိုက်ပုတ်ခတ်အပ်သော၊ ဒုဗ္ဗာရကော=ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော အနှာသည်၊ ဝါ=အံ့နှာဆွေးသည်၊ မတ္တာယ=အတိုင်းအတာထက်၊ ဘိယျောသော =လွန်စွာ၊ အာသဝံ=သန့်ရှင်းပြည့်ဩွေးကို၊ ဒေတိ သေယျထာပိ=ပေးသကဲ့သို့၊ ဝါ=ယိုစီးစေသကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤဒေါသကြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အရက္ခပမစိတ္တော=သော၊ ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စက္ခုမာ=မျက်စိရှိသော၊ ပုရိသော=ယောကျ်ားသည်၊ ရတ္တန္ဓကာရတိမိသာယံ=ညဉ့်အခါ မမြင်စမ်းတမ်း ကန်းသည်အဖြစ်ကို ပြု တတ်သော အမိုက်မှောင်၌ [ရတ္တိ=ညဉ့်၌+အန္ဓကာရ=ကန်းသည်အဖြစ်ကို ပြု တတ်သော၊ ဝါ=စက္ခုဝိညာဏ်ဖြစ်မှုကိုတားဆီးတတ်သော+တိမိသာ= အမိုက် မှောင်] ဝိဇ္ဇန္တေ ရိကာယ=လျှပ်စစ်ပြက်ဆဲ ခဏ၌၊ [ဝိဇ္ဇုယာ =လျှပ်စစ်၏+အန္ဓ ရိကာ နိစ္စရဏကွဏော =ပြက်ဆဲခဏသည်၊ ဝိဇ္ဇန္တေ ရိကာ။ အန္ဓ ရိကာသဒ္ဒါ ခဏ အနက်ဟော] ရူပါနိ=ရူပါရုံတို့ကို၊ ပသေယျ သေယျထာပိ=မြင်နိုင်သကဲ့သို့။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (သစ္စာလေးပါး တရားသိမြင်သော အောက်မဂ် ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးကို) ဝိဇ္ဇုပမစိတ္တော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝဇိရသ=ဝဇိရစိန်ကျောက်၏၊ ဝါ=ဝရဏိန်လက်နက်သည်၊ ကိဋ္ဌ=တစုံတခုသော၊ အသောဇ္ဇ= မဖောက်ခွဲနိုင်သော၊ မဏိ ဝါ=ပတ္တမြားတုံးသည် လည်းကောင်း၊ ပါသာဏော ဝါ=ကျောက်တုံးသည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ သေယျထာပိ=မရှိသကဲ့သို့။ပ။အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ဤစေတောဝိမုတ္တိသို့ ရောက်၍နေသော ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို) ဝဇိရူပမစိတ္တော။ပ။

၆-သေဝိတဗ္ဗသုတ်

၂၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နသေဝိတဗ္ဗော=မချဉ်းကပ် မမှီဝဲထိုက်သော၊ နဘဇိတဗ္ဗော=မဆည်းကပ်ထိုက်သော၊ နပယိရုပါသိတဗ္ဗော=(အနိုးအပါး၌

နေခြင်းဖြင့်) ထပ်တလဲလဲ မမှီခိုထိုက်သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေဝိတဗ္ဗော=ချဉ်းကပ်မှီဝဲထိုက်သော၊ ဘဒိတဗ္ဗော=ဆည်းကပ်ထိုက်သော၊ ပယိရုပါသိတဗ္ဗော= (အနီးအပါးခ်ဉ်နေခြင်းဖြင့်) ထပ်တလဲလဲ မှီခိုထိုက်သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်။ အတ္ထိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဏ္ဌတ္တာ= ကောင်းစွာပြု၍၊ ဂရုံကတ္တာ=အလေးဂရုပြု၍၊ သေဝိတဗ္ဗော။ပ။ အတ္ထိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကတမော=အဘယ်မည်သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို၊ နု သေဝိတဗ္ဗော =မချဉ်းကပ် မမှီဝဲထိုက်သနည်း၊ နဘဒိတဗ္ဗော=သနည်း၊ နု ပယိရုပါ သိတဗ္ဗော=နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကခ်ဉ်၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သီလေန=သီလအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သမာဓိနာ=သမာဓိ အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပညာယ=ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဟီနော=မိမိအောက် ယုတ်နိမ့်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနုဒ္ဒယာ=အစဉ်မပြတ် စောင့် ရှောက်တတ်သော မေတ္တာကို၊ အညတြ=ကြဉ်ဖယ်ထား၍၊ အနုကမ္ပါ=ငဲ့ညှာ ထောက်ထားသနားမှု ကရုဏာကို၊ အညတြ=၍၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ (ဤသို့ သီလစသည်ဖြင့် မိမိအောက်ယုတ်နိမ့်ခြင်း သဘောရှိသော) ပုဂ္ဂလော=ကို၊ နသေဝိတဗ္ဗော=(မိမိအကျိုးစီးပွားအတွက်) မချဉ်းကပ် မမှီဝဲထိုက်၊ နု ဘဒ္ဒ တဗ္ဗော=ထိုက်၊ နု ပယိရုပါသိတဗ္ဗော=ထိုက်။ [ထိုသူ၏ အကျိုးကိုငဲ့၍သာ ချဉ်းကပ်ထိုက်၏ဟူလို]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကတမော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို၊ သေဝိတဗ္ဗော= ချဉ်းကပ်မှီဝဲထိုက်သနည်း။ပ။ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သီလေန=ဖြင့်လည်းကောင်း ။ပ။ပညာယ=ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဒိသော=မိမိနှင့်တူညီသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို၊ သေဝိတဗ္ဗော =ထိုက်၏။ပ။ ကိသ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ ချဉ်း ကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) သီလသာမည ဂတာနံ=သီလအားဖြင့် တူသည်အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်လျက်[သမာနသ ဘာဝေါ သာမည်၊ သီလေန သာမည် သီလသာမည်၊ တံ ဂတာ] သတံ (သန္ဓာနံ)=ဖြစ်ကြကုန်သော၊ နော=ငါတို့၏၊ သီလကထာ စ=သီလနှင့်စပ်သော စကားသည်သာလျှင်၊ ဘဝိသတိ=ဖြစ်လတ္တံ့၊ နော=ငါတို့၏၊ သာ=ထိုသီလက ထာသည်၊ ပဝတ္တိနီ စ=(ကန့်ကွက်သူကင်းလျက်) အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း ရှိသည်လည်း၊ ဘဝိသတိ=တတ်၊ နော=ငါတို့၏၊ သာ=ထိုသီလကထာသည်၊ ဟာသု စ=ချမ်းသာစွာနေရကြောင်း စကားသည်လည်း၊ ဘဝိသတိ=တတ်၊

သမာဓိသာမညဂတာနံ=သမာဓိအားဖြင့် တူညီသည်အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်လျက် ။ပ။ သာ=ထိုသမာဓိကထာသည်။ပ။ ပညာသာမညဂတာနံ=ပညာအားဖြင့် ...လျက်။ပ။ သာ=ထိုပညာကထာသည်။ပ။ ဖာသု စ=လည်း၊ ဘဝိဿတိ=တည်၊ ဣတိ=ဤအကြောင်းကြောင့် (သီလကထာ စသည်ဖြင့် ချမ်းသာစွာ နေရခြင်း ဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်) တံ=ထိုသို့ ချဉ်းကပ်ထိုက်သည်အဖြစ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [တံ ကိဿ ဟေတုသို့ ပြန်အုပ်သည်။ တသ္မာစသည်ကား နိဂုံးဝါကျ] တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ သီလစသည် တူညီသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် သီလကထာ စသည်ကိုသာ အမြဲပြောဆိုနေရခြင်း, ထို သီလကထာစသည်၏ ချမ်းသာစွာ နေရကြောင်းလည်း ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို။ပ။

ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သီလေန=ဖြင့်လည်းကောင်း ။ပ။ ပညာယ=ဖြင့် လည်းကောင်း၊ အဓိကော=မိမိထက်သာလွန်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို။ပ။ ပယိရုပါ သိတမ္ဘော=၏၊ ကိဿ ဟေတု =ကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ အလေးဂရုပြု၍ ချဉ်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ အဟံ=ငါသည်) ဣတိ=ဤသို့အလေးဂရုပြု၍ ချဉ်းကပ်ခြင်းဖြင့်၊ အပရိပ္ပရံ=မပြည့်စုံ မလုံလောက်သေးသော၊ သီလက္ခန္ဓံ ဝါ =သီလအစုကိုလည်း၊ ပရိပူရေဿာမိ=ပြည့်စုံလုံလောက်စေအံ့၊ ပရိပူရံ=ပြည့်စုံ လုံလောက်သော၊ သီလက္ခန္ဓံ ဝါ=လည်း၊ တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထို တိုးမြှင့်သင့်သော သီလသိက္ခာအရာ၌၊ ပညာယ=ပညာဖြင့်(သာလွန်သော သီလကိုမှီ၍ဖြစ်သော ပညာဖြင့်) အနုဂ္ဂဟေဿာမိ=တိုးမြှင့်အံ့၊ [တသ္မိं တသ္မိं ဌာနေတိ တံတံ သိက္ခာကောဋ္ဌာသပဒဋ္ဌာနေ=ဟူသော ဋီကာ၌ ပဒသဒ္ဒါဝိုသည်ဟု ယူဆ၏] အပရိပ္ပရံ=သော၊ သမာဓိက္ခန္ဓံ ဝါ=သမာဓိအစုကိုလည်း။ပ။တတ္ထ တတ္ထ= ထိုထို တိုးမြှင့်သင့်သော သမာဓိအရာ၌၊ ပညာယ=ပညာဖြင့်၊ (သာလွန်သော သမာဓိကို မှီ၍ဖြစ်သောပညာဖြင့်) အနုဂ္ဂဟေဿာမိ=တိုးမြှင့်အံ့၊ (တိုးတက် မြင့်မားလာစေအံ့) ။ပ။ ပညာက္ခန္ဓံ ဝါ=ပညာအစုကိုလည်း။ပ။ တတ္ထ တတ္ထ =ထိုထို တိုးမြှင့်သင့်သော ပညာအရာ၌၊ ပညာယ=ပညာဖြင့်၊ (သာလွန်သော ပညာကိုမှီ၍ဖြစ်သော ပညာဖြင့်) အနုဂ္ဂဟေဿာမိ=အံ့။ ဣတိ=ဤအကြောင်း ကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့ အလေးဂရုပြု၍ ချဉ်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏) တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ မပြည့်စုံသေးသော သီလက္ခန္ဓ စသည်ကို ပြည့်စုံစေခြင်း, ပြည့်စုံသော သီလက္ခန္ဓစသည်ကို တိုးတက်မြင့်မား

လာစေနိုင်ခြင်းကြောင့်၊ ဧဝရူပေါ။။ပ။။ သဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

နိဟီနသေဝိ=(သီလစသောဂုဏ်ဖြင့်) မိမိအောက် ယုတ်နိမ့်သောသူကို မှီခိုဆည်းကပ်သော၊ ပုရိသော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နိဟီယတိ=(သီလစသော ဂုဏ်အားဖြင့်) ယုတ်နိမ့်ကျဆင်း၏၊ တုလျသေဝိ=သီလစသည်ဖြင့် မိမိနှင့်တန်းတူညီမျှ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီခိုဆည်းကပ်သောသူသည်၊ ကဒါစိ=တရံတခါမျှ၊ ဝါ=မည်သည့် အခါ၌မျှ၊ နစဟာယေထ=မယုတ်နိမ့်နိုင်သည်သာ၊ [ဧထဝိဘတ်ကို သတ္တိအနက်ဟောကြ၏] သေဋ္ဌ=(သီလစသောဂုဏ်ဖြင့်) မိမိထက်မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဥပနမံ (ဥပနမန္တော)=ကိုင်းရှိုင်းဆည်းကပ်သောသူသည်၊ ခိပ္ပံ=လျင်မြန်စွာသာလျှင်၊ ဥဒေတိ=(သီလစသောဂုဏ်ဖြင့်) တိုးတက်မြင့်မား၏၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ အတ္တာနော=မိမိထက်၊ ဥတ္တရိ=သီလစသည်ဖြင့် သာလွန်မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဘဇေထ=မှီ ခိုဆည်းကပ်သင့်၏၊ ဝါ=မှီ ခိုဆည်းကပ်ပါလော၊ [ဤ၌ သတ္တမီ "ထေ"ဝိဘတ်သည် အရဟာအနက်, အာဏတ္တိအနက်ဟု အနက်နှစ်မျိုးဟော ဖြစ်နိုင်၏] ဣတိ (အဝေါစ) ဆဋ္ဌံ။

၇–ဒိဋ္ဌိတဇ္ဇသုတ်

☰ ၂၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒိဋ္ဌိတဇ္ဇော=(မစင်ပမာ) ရှုရှာစက်ဆုပ်သင့်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) နု သေဝိတဗ္ဗော=သော၊ နု ဘဇိတဗ္ဗော=သော၊ နု ပယိရုပါသိတဗ္ဗော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဗ္ဗုဟေကွိတဗ္ဗော= လျစ်လျူရှုသင့်သည်၊ (ဟုတ္တာ)။ပ။ နု ပယိရုပါသိတဗ္ဗော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အတ္ထိ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကတမော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို၊ ဒိဋ္ဌိတဗ္ဗော=သည်၊ (ဟုတ္တာ) နု သေဝိတဗ္ဗော=ထိုက်သနည်း။ပ။နု ပယိရုပါသိတဗ္ဗော=သနည်း၊ [ထို့နောက် စာပိုဒ်–၁၃–ကြည့်]။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဒိဋ္ဌိတဗ္ဗော=သည်၊ (ဟုတ္တာ)နု သေဝိတဗ္ဗော=မချဉ်းကပ် မမှီဝဲထိုက်။ပ။ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ ရှုရှာသင့်၍ မချဉ်းကပ်ထိုက်သည်အဖြစ်သည်၊ (ဟောတိ=ဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပဿ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလဿ=ဒုဿီလ ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ=တွေ့မြင်အပ်သော အပြုအမူကို အတုလိုက်ခြင်းသို့၊ ကိဉ္စာပိ နု အာပဇ္ဇတိ=အကယ်၍ကား မရောက်ပါပေ၊ အထခေါ=ထိုသို့ပင် မရောက်ပါသော်လည်း၊ နံ=ထိုဒုဿီလကိုမှီခိုဆည်းကပ်သောသူ၏၊ ပါပကော=ယုတ်ညံ့သော၊ ကိတ္တိ

သခ္ခေါ=ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုအပ်သော သတင်းစကားသံသည်၊ အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆတိ= ကျော်လွှမ်း ပျံ့နှံ့၍တက်၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆတိ=သနည်းဟူမူ)

(အယံ=ဤသူကား) ပါပမိတ္တော=ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေရှိသော၊ ပါပသဟာယော=ယုတ်မာသော အဖော်သဟဲရှိသော၊ ပါပသမ္ဘဝကော= သူယုတ်မာတို့၌ ညွှတ်ယိမ်းကိုင်းရှိုင်းသော၊ ပုရိသပုဂ္ဂလော=လူသူပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဂျုထဂတော=မစင်တွင်း၌ ကျရောက်သော၊ အဟိ=မြွေသည်၊ (လင်းမြွေသည်) ကိဉ္စာပိ နဒ်သတိ= အကယ်၍ကား မကိုက်ပါပေ၊ အထခေါ=ထိုသို့ပင် မကိုက်ပါသော်လည်း၊ နံ=(မြွေကို မစင်တွင်းမှထုတ်ဆယ်သော) ထိုသူ့ကို၊ (အဟိ=မြွေသည်) မကွေတီ သေယျထာပိ=မစင်ဖြင့် သုတ်လိမ်းသကဲ့သို့။ပ။ ပါပသမ္ဘဝကော=သော၊ ပုရိသပုဂ္ဂလော=တည်း၊ ဣတိ (အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆတိ=၏၊ ဣတိ=ဤ မကောင်းသတင်း ပျံ့နှံ့ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ ရှုရှာသင့်၍ မချဉ်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊) [တံ ကိသ ဟောတု သို့ ပြန်စပ်သည်] တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ဒုဿီလကို ဆည်းကပ်သူ၏ မကောင်းသတင်း ပျံ့နှံ့သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို။ပ။

[အာသဝံ ဒေတိ။ ဧဝမေဝံခေါ ဘိက္ခဝေ ဣမေကမ္ဘော ပုဂ္ဂလော ကောနော ဟောတိ။ပ။ ပါတုကရောတိ။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ တိန္တုကာလာတံ–ဟုပေယျာလဟော်ပါ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိန္တုကာလာတံ=တယ်သားမီးစသည်၊ [တိန္တုက=တယ်သား+အလာတ=မီးစ] ကဋ္ဌေန ဝါ=ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကဋ္ဌလာယ ဝါ=ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ယဋ္ဌိတံ=ရိုက်ခတ်အပ်သည်၊ (သမာနံ= ဖြစ်လသော်)မတ္တာယ=ထက်၊ ဘိယ္ယောသော=စွာ၊ စိစ္စိဌာယတိ သေယျထာပိ=စိစ္စိဌဟူသော အသံကို ပြုသကဲ့သို့၊ ဝါ=ဖျစ်ဖျစ်ဟူသော အသံကို ပြုသကဲ့သို့၊ စိဋိစိဌာယတိ သေယျထာပိ=စိဋိစိဌဟူသော အသံကို ပြုသကဲ့သို့၊ ဝါ=ဖျတ်ဖျတ်ဟူသော အသံကို ပြုသကဲ့သို့။ပ။ ဂျုထဂူပေါ= မစင်ကျင်ကြီးဖြင့် ပြည့်သောကျင်းသည်၊ ဝါ=မစင်ကျင်ကြီးပုံသည်။ပ။ ယဋ္ဌိတော =သည်၊ (သမာနော=သော်)။ပ။ ဒုဂ္ဂန္ဓော=မကောင်းသောအနံ့ရှိသည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့။ပ။ ကိသ ဟောတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့လျစ်လျူရှုသင့်၍ မဆည်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်၊ (ဟောတိ =ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ သော=ထိုဒေါသကြီးသောသူသည်) မံ=ငါ့ကို၊ အက္ကော သေယျပိ= ဆဲရေးမူလည်း ဆဲရေးလေရာ၏၊ မံ=ငါ့ကို၊ ပရိဘာသေယျပိ=

ခြိမ်းခြောက်မှုလည်း ခြိမ်းခြောက်လေရာ၏၊ မံ=ငါ့ကို၊ အနုတ္တံ=အကျိုးစီးပွားကင်းမဲ့သူဖြစ်အောင်၊ ကရေယျပိ=ပြုမှုလည်း ပြုလေရာ၏၊ ဣတိ= (ဆဲရေးခြင်းစသည်ကို ပြုလေရာသော) ဤအကြောင်းကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့ လျစ်လျူရှုသင့်၍ မဆည်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏)

တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်, အကျိုးမဲ့ပြုလေရာသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့ဒေါသကြီးခြင်း သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ပ။ ကေစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သီလဝါ=သီလရှိသည်၊ ကလ္လာဏဓမ္မော=ကောင်းသော သဘောရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့ သီလနှင့်ပြည့်စုံခြင်း သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို။ပ။ ကိသ ဟေတု=ကြောင့်၊ တံ=ထိုသီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဆည်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည် (ဟောတိ=မူ)။ပ။ နံ=ထိုသီလဝန္တ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီခိုဆည်းကပ်သူ၏၊ ကလ္လာဏော=ကောင်းသော၊ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ=ချီးမွမ်းပြောဆိုအပ်သောသတင်းစကားသံသည်။ပ။ (အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်) ကလ္လာဏမိတ္တော=ကောင်းသော မိတ်ဆွေရှိသော၊ ကလ္လာဏသဟာယော= ကောင်းသော အဖော်သဟဲရှိသော၊ ကလ္လာဏသမ္ဘဝကော=သူတော်ကောင်းတို့၌ ညွှတ်ကိုင်းသော၊ ပုရိသပုဂ္ဂလော=ယောကျ်ားပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း၊ ဣတိ (အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ=၏၊ ဣတိ=ဤအကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဆည်းကပ်ထိုက်သည် အဖြစ်သည်၊ ဟောတိ=၏) တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့သီလရှိသူကို မှီခိုဆည်းကပ်သူ၏ သတင်းကောင်း ပျံ့နှံ့သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ပ။သတ္တမံ။

၈-ဣတ္ထဘာဝါသုတ်

၂၈။ ဣတ္ထဘာဝါ=မစင်ကျင်ကြီးကဲ့သို့ အနံ့ဆိုးသော စကားကို ပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ပုမ္ဘာဝါ= (စကားဝါ,မြလေးစသော) ပန်းကဲ့သို့ အနံ့မွှေးသော စကားကို ပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း မဒုဘာဝါ=ပျားရည်ပမာ နားချိုသာသော စကားကိုပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတ္ထဘာဝါ.....ကိုပြောဆိုသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမော စ=နည်း။ပ။ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သဘဂ္ဂတောဝါ=အစည်းအဝေးခ၌ ရောက်နေသည်သော်လည်းကောင်း၊ ပရိသဂ္ဂတော ဝါ = ရွာသားပရိသတ်၌ ရောက်နေသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဉာတိမဇ္ဈဂတော

ဝါ=ဆွေမျိုးတို့အလယ်၌ ရောက်နေသည် သော်လည်းကောင်း၊ပူဂမဗ္ဗဂတော ဝါ=အသင်းအဖွဲ့အလယ်၌ ရောက်နေသည်သော်လည်းကောင်း၊ ရာဇကုလ မဗ္ဗဂတော ဝါ=မင်းမျိုးအလယ် ဝိနိစ္ဆယခုံရုံးကြီး၌ ရောက်နေသည်သော်လည်း ကောင်း၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) "အမ္ဘော ပုရိသ=အမောင်ယောကျာ်း၊ ဧဟိ=လာပါ လော၊ ယံ=အကြင်အကြောင်းအရာကို၊ ဇာနာသိ=သင်သိ၏၊ တံ=ထိုသင် သိအပ်ပြီးသော, အကြောင်းအရာကို၊ ဝဒေဟိ=ပြောပါလော"၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဘိနီတော=မေးစစ်ခြင်းဟာ ခေါ်ဆောင်အပ်သည်၊ သက္ခိပုဗ္ဗော=သက်သေပြု၍ မေးစစ်အပ်သည်၊ (သမာနော=သော်) သော=ထိုသူသည်၊ အဇာနံ(အဇာနန္တော) ဝါ=မသိဘဲလျက်လည်း၊ ဇာနာမိတိ=ကျွန်ုပ်သိပါ၏ဟု၊ အာဟ=ပြော၏၊ ဇာနံ (ဇာနန္တော) ဝါ=သိပါလျက်လည်း၊ နဇာနာမိတိ=မသိပါဟု၊ အာဟ= ပြော၏။ အပဿံ (အပဿန္တော) ဝါ= မမြင်ဘဲလျက်လည်း၊ ပဿာမိတိ= မြင်ပါ၏ဟု၊ အာဟ=၏။ ပဿံ (ပဿန္တော) ဝါ=မြင်ပါလျက်လည်း၊ နပဿာမိတိ=မမြင်ပါဟု၊ အာဟ=၏။

ဣတိ=ဤသို့၊ အတ္တာဟောတု ဝါ=မိမိ၏ အကြောင်းတခုခုကြောင့်သော် လည်းကောင်း၊ (မိမိ၏ လက်ခြေစသည် အဖြတ်ခံရခြင်းနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာ ရရှိခြင်း, ပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် သော်လည်းကောင်း) ပရဟောတုဝါ=(ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေ စသော) သူတပါး၏ အကြောင်းကြောင့်သော် လည်းကောင်း၊ (သူတပါး၏ လက်ခြေစသည် အဖြတ်ခံရခြင်းနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာ ရရှိခြင်း, ဆုံးရှုံးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း) အာမိသ ကိဉ္စိက္ခဟောတု ဝါ=အနည်းငယ်မျှသော တံစိုးလက်ဆောင်ဟူသော အကြောင်း ကြောင့် သော်လည်းကောင်း [ကိဉ္စိက္ခ=အနည်းငယ်မျှသော+အာမိသ=မျက်နှာလိုမျက်နှာရ ပေးစရာလာဘ် တံစိုးလက်ဆောင်ပစ္စည်း] သမ္ဘဇာနံ (သမ္ဘဇာနန္တော)= မှားယွင်းနေမှန်း သိပါလျက်၊ [သမ္ဘဇာနံ=၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကိုချေ၍ "သမ္ဘဇာန" ဟုရှိသည်] မုသာ=မှားယွင်းသောစကားကို၊ဘာသိတာ=ပြောဆိုသည်၊ ဟောတိ =၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (အတ္တာ, ပရ, အာမိသကိဉ္စိက္ခဟူသော အကြောင်းကြောင့် မဟုတ်မမှန် ပြောဆိုသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ဝူထဘာဏီ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ပ။

သော=ထိုသူသည်၊ အဇာနံ (အဇာနန္တော) ဝါ=မသိလျှင်လဲပဲ၊ နဇာနာမိတိ=မသိပါဟု၊ အာဟ=၏၊ ဇာနံ (ဇာနန္တော) ဝါ=သိလျှင်လဲပဲ၊ ဇာနာမိတိ=သိပါ၏ဟု၊ အာဟ=၏။ပ။ မုသာ=ကို၊ ဘာသိတာ=သည်၊ နဲ

ဟောတိ=မဖြစ်။ပ။ ဖရသံ=ကြမ်းတမ်းသော၊ ဝါ=မိမိနှင့် သူတပါးကို ကြမ်းတမ်းအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ဝါ=စကား၏ အကြောင်းရင်းစေတနာကို၊ ပဟာယ=ပယ်၍၊ ဖရသာယ=သော၊ ဝါ=သော၊ ဝါစာယ=မှ၊ ဝါ=မှ၊ ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်သည်။ ဟောတိ=၏ ၊ ယာ သာ ဝါစာ=အကြင် စကားသည်၊ နေလာ=အပြစ်မရှိ၊ ကဏ္ဏသုခါ=ကြားရသူတို့၏နားကို ချမ်းသာ

၁။ နေလာ, ကဏ္ဏသုခါ,ပေမနီယာ။ ။ နေလာ=နေ+လော–ဟု ပုဒ်ဖြတ်။ "ဗဟုလာယဘ္ဗ ခေလမ္ပိ၊ လော ဒေါသေလ မိရိတံ"ဟူသော အဘိဓာန်ဂါထာ (၁၀၁၀)နှင့်အညီ ဣတ္ထိလိင် လော(ဌော) သဒ္ဒါသည် ဖာလာပင်နှင့် တံတွေးဟူသော အနက်တို့ကို ဟော၍ နပုလ္လိင် လ (ဌ)သဒ္ဒါသည် အပြစ်ဒေါသဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ လလေး, ဌကြီး နှစ်မျိုးလုံးပင် အသုံးရှိ၏။ ထို အနက် သုံးမျိုးတို့တွင် ဤပါဠိတော်၌ "နေလာတိ လံ ဝုစ္စတိ ဒေါသော"ဟူ၍ အပြစ်ဒေါသဟူသော အနက်ကို အဋ္ဌကထာ ဖွင့်၏။ နာသာ လေန္တိ နေလာ နိဒ္ဒေါသာ= အပြစ်မရှိသော စကား။ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ မည်သို့မည်ပုံ အပြစ်မရှိသည်ကို မဖွင့်ပြ၊ သဒ္ဒါအားဖြင့်လည်းကောင်း, အနက်အားဖြင့်လည်းကောင်း အပြစ်မရှိသော စကားဟု ဆရာတော်မြတ်များ မိန့်တော်မူကြ၏။

အဋ္ဌသာလိနီ ဝေဒနာတိုက် အဖွင့်အတိုင်း "သုခယတီတိ သုခါ= ချမ်းသာစေတတ်သော စကား"ဟု ဝစနတ္ထပြုသင့်၏။ သုခ၏အကြောင်းဟု ဖလူပစာရသော်လည်း ကြံသင့်၏။ ဗျဉ္ဇနမဓုရတာယ=စကားသံ၏ ချိုသာသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ [သဒ္ဒါ၏ ချိုမြိန်သော အရသာနှင့်တူသည်အဖြစ်ကြောင့်–ဟုလည်း ပြန်ဆိုတော်မူကြ၏] ကဏ္ဏာနံ သုခါ ကဏ္ဏသုခါ= (ကြားရသူတို့၏) နားကို ချမ်းသာစေတတ်သော (နားဝင်ချိုသော) စကား။

"ချာဒီဟိ မန် မစတော ဝါ"ဟူသော ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး ဥဏာဒိကပ္ပ၌ ပေမသဒ္ဒါကို ပီဓာတ် မန်ပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်စီရင်၏၊ ပီယနံ ပေမော (ပီဏာနံ ပေမော)= ချစ်ခင်ခြင်း၊ ယခုစာအုပ်တို့၌ ပေမနီယာ–ဟု ဤဒီဃဖြင့်ချည်းတွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် ပေမပုဒ်နောင် တဒ္ဓိတ် ဤယပစ္စည်းသက်ရမည်ဖြစ်၏။ ဣယပစ္စည်းသက်၍ "ပေမနီယာ"ဟု ဣရသဖြင့်လည်း ရုပ်စီရင်တော်မူကြ၏။ နဝယ်လည်းလာရ၏။ အတ္ထမဓုရတာယ= အနက်သဘော ချောညက်ချိုသာသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ပေမံ ဇနေတီတိ ပေမနီယာ=ချစ်ခင်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော စကား။

စေနိုင်၏၊ ပေမနိယာ=ချစ်ခင်ခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်၏၊ ဟဒယဂ်မာ=(မထိုးမနက်, ရောညက်စွာ) စိတ်နှလုံးသို့ ဝင်ရောက်လာ၏။ ပေါရိ[2]=မြို့ကြီးသူသဖွယ် နုနယ်သိမ်မွေ့၏၊ ဝါ=ကောင်းခြင်းဂုဏ်အင် ပြည့်စုံလင်သည်အဖြစ်၌ ဖြစ်၏၊ ဝါ=မြို့သူမြို့သားတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အသုံးအနှုန်းဖြစ်၏။ ဗဟုဇနကန္တာ =များစွာသော လူအပေါင်းသည် နှစ်သက်အပ်၏၊ ဗဟုဇနမနာပါ[4]=များစွာသော

၁။ **ပေါရိအဖွင့်သုံးမျိုး။** ။ "ဂုဏပရိပုဏ္ဏတာယ ပူရေ ဘဝါ ပေါရီ" ဟု အဋ္ဌကထာ ဝစနတ္ထပြု၏။ ဂုဏပရိပုဏ္ဏတာယ (ဂုဏ်တို့၏ ပြည့်စုံသည် အဖြစ်ကြောင့်)ဟူသော ဟိတ်ပါဠိနှင့် အညီ ပူရေဗုဒ်ကို ဤသုတ်ဋီကာ၌ "ပူရေတိ ဂုဏာနံ ပါရိပူရိယံ"ဟု လည်းကောင်း, စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် (၉၇) ခိပ္ပနိသန္တိသုတ် ဋီကာ (နှာ-၃၂၁)၌ "ပူရေ ပုဏ္ဏာဘာဝေ"ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ဤပဌမနည်း၌ ဥဒီဃဖြင့် ပူရေဟုရှိရမည် ဖြစ်၏။ ထိုပူရေကိုလည်း ဘာဝပွဓာန (သို့မဟုတ်) ဘာဝလောပ ကြံရ၏။ ပူရေ (ပူရဘာဝေ)=ကောင်းခြင်းဂုဏ်အင် ပြည့်စုံလင်သည်အဖြစ်၌၊ ဘဝါ= ဖြစ်သော စကားတည်းဟု အနက်ဆိုရ၏။ ဤနည်း၌ ဥဒီဃဖြင့် ပူရဗုဒ်, ဏာပစ္စည်း၊ ဥကို သြဝုဒ္ဓိပြု၊ ဣတ္ထိဓောတက ဤပစ္စည်းသက်၍ ပေါရီဟု ရပ်ဖြစ်၏။

အဋ္ဌကထာ ဒုတိယနည်း အဖွင့်၌ မြို့ဟူသော အနက်ကိုဟော၍ ဥရသဖြင့်ရှိသော ပုရပုဒ်, ဏာပစ္စည်း ဤပစ္စည်းဖြင့် ပေါရီဟု ဖြစ်၏။ ပုရေ သံဝဟာ ပေါရီ= မြို့၌ ကြီးပွားသော အမျိုးသမီး၊ ပေါရီ ဝိယာတိ ပေါရီ= မြို့သူသဖွယ် နုနယ်သိမ်မွေ့သော စကား။

(တနည်း) မြို့ဟူသော အနက်ကိုဟောသော ပုရသဒ္ဒါဖြင့်ပင်-ပုရသ သောတိ ပေါရီ= မြို့သူမြို့သားတို့၏ အပြောအဆို အသုံးအနှုန်းဖြစ်သော စကား၊ ဤသို့ ဝစနတ္ထပြု၊ ပုရသဒ္ဒါသည် မူလက မြို့ဟူသော အနက်ကို ဟောသော်လည်း ဤနေရာ (ဤတတိယနည်း)၌မူ ဂါမော အာဂတော (ရွာနေလူစုသည် လာ၏)၌ကဲ့သို့ ဌာနူပစာရ အလောဒနည်းအားဖြင့် မြို့သူ၊ မြို့သားကို ပုရဟု ဆိုရသည်။

၂။ **ဗဟုဇနမနာပါ။** ။ အပဓာတ် ဏာပစ္စည်းဖြင့် ရပ်ပြီး၍ အာဒီဃဖြင့် ရှိသော အာပသဒ္ဒါဖြင့် "မနံ အာပယတိ ဝမေတိတိ မနာပါ= စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သောစကား"ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ ဋီကာတို့၌ အပဓာတ်နှင့် အနက် တူသော အပွဓာတ်ဖြင့် "မနံ အပ္ပါယတိ ဝမေတိတိ မနာပါ"ဟု တွေ့ရ၏။

လူအပေါင်း၏ စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်၏၊ တထာရူပ်=ထိုသို့သဘောရှိ သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ဖရုသဝါစာကို ရှောင်၍ နေလ ကဏ္ဏာသုခ စသည်ဖြစ်သော စကားကို ပြောဆိုသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉–အန္ဓသုတ်

၂၉။ အန္ဓော=မျက်စိနှစ်ဖက်ကန်းသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဧက စက္ခု=မျက်စိတဖက်သာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဒွိစက္ခု=မျက်စိနှစ်ဖက် ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အန္ဓော=မျက်စိနှစ်ဖက်ကန်း သော၊ ပုဂ္ဂလော=ဟူသည်၊ ကတမော စ=နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ= ဤ လောကဌ၊ ဧကစ္စသ=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလသ=ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ယထာရူပေန=အကြင် သို့ သဘောရှိသော၊ စက္ခုနာ=ပညာမျက်စိဖြင့်၊ အနဓိဂတံ=မရအပ်သေးသော၊ ဘောဂံ ဝါ=စည်းစိမ်ဥစ္စာကိုလည်း၊ အဓိဂစ္ဆေယျ=ရနိုင်၏၊ အဓိဂတံ= ရအပ် ပြီးသော၊ ဘောဂံ ဝါ=လည်း၊ ဖာတိ=တိုးပွားအောင်၊ ကရေယျ=ပြုနိုင်၏၊ တထာရူပံ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ စက္ခု=ပညာမျက်စိသည်၊ နု ဟောတိ=မရှိ၊ ယထာရူပေန=သော၊ စက္ခုနာ=ပညာမျက်စိဖြင့်၊ ကုသလာကုသလေ=ကုသိုလ် အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေ=တရားတို့ကို၊ ဇာနေယျ=သိနိုင်၏၊ သာဝဇ္ဇာန ဝဇ္ဇေ=အပြစ်ရှိကုန်, အပြစ်မရှိကုန်သော ။ပ။ ဟီနပ္ပဏီတေ=ယုတ်ညံ့ကုန်, မြင့်မြတ်ကုန်သော ။ပ။ ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂေ=မည်းညစ်သောတရား, ဖြူ စင်သော တရားများဖြစ်၍ အချင်းချင်း တားမြစ် ကန့်ကွက် ဆန့်ကျင်ဘက်အဖို့ ရှိကုန်သော၊ [သဟ+ပဋိဘာဂ။သဟသဒ္ဒါ သံဝိဇ္ဇမာနအနက်ဟော ကြံ့ပါ။ ပဋိ=ဆန့်ကျင်ဘက်+ ဘာဂ=အဖို့၊ သံဝိဇ္ဇမာနော ပဋိဘာဂေါ ယေသန္တိ သပ္ပ ဋိဘာဂါ] ဓမ္မေ=တို့ကို၊ ဇာနေယျ=၏၊ အသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ တထာရူပံ=သော၊ စက္ခုပိ=ပညာမျက်စိသည်လည်း၊ နု ဟောတိ=မရှိ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ= ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ယခုဘဝအတွက် စီးပွားဥစ္စာ ရရှိတိုးပွားစေနိုင်သော ပညာမျက်စိ နှင့် တမလွန်ဘဝအတွက် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို သိမြင်နိုင်သောပညာမျက်စိ မရှိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) အန္ဓော=ပညာမျက်စိနှစ်ဖက်ကန်းသော၊ ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဟောတိ=ရှိ၏ ။ပ။ အသ=မှာ၊ တထာရူပံ=သော၊ စက္ခု ပန=ပညာမျက်စိသည်ကား၊ နု ဟောတိ ။ပ။ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ယခုဘဝအတွက် စီးပွားဥစ္စာ ရရှိတိုးပွားစေနိုင်သော ပညာ မျက်စိသာရှိ၍ တမလွန်ဘဝအတွက် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို သိမြင်နိုင်သော ပညာမျက်စိ မရှိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ဧကစက္ခု=သော၊ ပုဂ္ဂလော=၍၊ ဝုစ္စတိ ။ပ။

[ဂါထာအနက်] (အန္ဓသ=ပညာမျက်စိကန်းသောသူမှာ) တထာရူပါ=ထိုသို့သဘောရှိကုန်သော၊ (သားမယားစသည်တို့နှင့်တကွ မိမိကိုယ်ကို ချမ်းသာဝမြောက်စေနိုင်ခြင်း သဘောရှိကုန်သော) ဘောဂါစေဝ=စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့သည်လည်း၊ နဟောန္တိ=မရှိကုန်၊ (အန္ဓော=ပညာမျက်စိ ကန်းသောသူသည်) ပုညာနိ စ=ကုသိုလ်တို့ကိုလည်း၊ နကုဗ္ဗတိ=မပြုလုပ်၊ ဟတစက္ခုဟော=ဖျက်ဆီးအပ်သော ပညာမျက်စိရှိသော၊ အန္ဓသ=သူကန်းမှာ၊ ဥဘယတ္ထ=မျက်မှောက်, တမလွန် နှစ်တန်သောလောကဌ်၊ ဝါ=မျက်မှောက် တမလွန်, နှစ်တန်သော လောကအကျိုးစီးပွားဌ်၊ [ဥဘယတ္ထာတိ ဥဘယသ္မိံ လောကေ၊ ဥဘယသ္မိံ ဝါ အတ္ထေ-ဟူသော ဋီကာအဖွင့် နှစ်နည်းလုံးပင် "ဥဘယတ္ထ"ဌ် သတ္တမီဝိဘတ် အနက်ဟော ထပစ္စည်းတည်း] ကလိဂ္ဂါဟော=ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုကို သိမ်းယူပွေ့ပိုက်ထားခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) [တနည်း-ဥဘယတ္ထကလိဂ္ဂါဟော= မျက်မှောက် တမလွန်၊ နှစ်တန်သော လောက အကျိုးစီးပွားတို့၏ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုကိုသာ သိမ်းယူပွေ့ပိုက်ထားခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဥဘယသ္မိံ အတ္ထာနံ ကလိဂ္ဂါဟော-ဟူသော အဋ္ဌကထာစာသွားအတိုင်း "ဥဘယတ္ထက လိဂ္ဂါဟော"ကို သမာသ်ကြ၍ အနက်ပြန်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥဘယ= နှစ်မျိုးစုံကုန်သော +အတ္ထ=လောကအကျိုးစီးပွားတို့၏+ ကလိ=ဆုံးရှုံးခြင်း]

အထ=အန္ဓပုဂ္ဂိုလ်၏ အခြားမဲ့ဌ်၊ အဂ္ဂါတော=ဟောကြားတော်မူအပ်သော၊ အပရော=အခြားတဦးသော၊ ကေစဂ္ဂေ=တဖက်သော ပညာမျက်စိရှိသော၊ အယံ ပုဂ္ဂလောစ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား၊ ဓမ္မာဓမ္မေန=ကုသိုလ်ဓမ္မ, အကုသိုလ် အဓမ္မအားဖြင့်၊ သဗ္ဗော=(ပညာမျက်စိမရှိ၍) စဉ်းလဲကောက်ကျစ်၏၊ [ဓမ္မ, အဓမ္မတို့ကို ခွဲခြားသိသော ပညာမရှိ၍ စဉ်းလဲကောက်ကျစ်၏ဟူလို] (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်) သော=ထိုကေစဂ္ဂေပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ထေယ္ယေန=ခိုးဝှက်တတ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ [ထေနသ ဘာဝေါ ထေယ္ယံ] ကုဋ္ဌကမ္မေနစ=စဉ်းလဲကောက်ကျစ်သောအမှုဖြင့်လည်းကောင်း၊ မုသာဝါဒေနစ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကို ပြောဆိုခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥဘယံ (ဥဘယေန)=နှစ်မျိုးစုံဖြင့်၊ [အဋ္ဌကထာအတိုင်း အနက်ပေးလိုလျှင်ကား= (၁) ထေယ္ယေန=သော၊ ကုဋ္ဌကမ္မေနစ=ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ထေယ္ယေန=သော၊ (လိုက်ခဲ့) မုသာဝါဒေနစ=ဖြင့်လည်းကောင်း၊ (၂) ကုဋ္ဌကမ္မေန= စဉ်းလဲကောက်ကျစ်သော အမှုဖြစ်သော၊ မုသာဝါဒေန စ=ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥဘယံ (ဥဘယေန)=ဖြင့်၊ ဤသို့ အနက်ဆိုပါ။။ ဥဘယ အရေအတွက်ကိုလည်း (၁)(၂)ဂဏန်းစဉ်အတိုင်း မှတ်ပါ] ဘောဂါနိ=ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို၊ ပရိယေသတိ=ရှာဖွေ၏၊ ကာမဘောဂီ= ကာမစည်းစိမ်ကို ခံစားသော၊ မာနဝေါ=ပညာမျက်စိ တဖက်သာရှိသော

ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဃ်ာတုံစ=ပစ္စည်းဥစ္စာကို စုဆောင်းခြင်းငှာသာလျှင်၊ ကုသ လော=ကျွမ်းကျင်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ကေစကျူ=သော၊ သော=ထိုသူသည်၊ ဣတောမ=ဤဘဝမှ၊ နိရယံ=ငရဲသို့၊ ဂန္တွာ=သွား၍၊ ဝိဟညတိ=ပင်ပန်းဆင်းရဲ ရ၏။

ပန=ထိုမှတပါး၊ ဒ္ဒိစကျူ=ပညာမျက်စိ နှစ်ဖက်ရှိသူဟူ၍၊ အက္ခာတော =ဟောကြားတော်မူအပ်သော၊ သေဋ္ဌော=မြတ်သော၊ ပုရိသပုဂ္ဂလော= ယောကျ်ားပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ=တရားဖြင့် ရအပ်ကုန်သော၊ ဘောဂေဟိ =စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့နှင့်၊ (သမ္ဘဋ္ဌော=ပြည့်စုံသည်၊ ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဥဋ္ဌာနာဓိဂတော= တက်ကြွသော ဝီရိယဖြင့် ရအပ်သော၊ ဓနံ=ဥစ္စာကို၊ ဒဒါတိ=လှူဒါန်း၏၊ သေဋ္ဌသက်ယွေါ=မြတ်သော အကြံအစည်ရှိသော၊ အဗျဂ္ဂမာနသော=ယုံမှား သံသယကင်းရှင်းသော စိတ်ရှိသော၊ [ဝိဝိဓ အဂ္ဂ အာရမ္မဏ ဗျဂ္ဂ=အမျိုးမျိုးသော အာရုံ။ နတ္ထိ ဗျဂ္ဂ ယသ မာနသသာတိ အဗျဂ္ဂ၊ အဗျဂ္ဂ မာနသံ ယသ နရသာတိ အဗျဂ္ဂမာနသော=အမျိုးမျိုးသော အာရုံမရှိသော စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ မဋ္ဌ ဝုဒ္ဓိဖြင့် မာနသဟု ပါဠိရှိ၏၊ သဒ္ဒနီတိ (၃၇၆)သုတ် စသည်တို့ဌ်ကား ဝုဒ္ဓိမဲ့ဖြင့် မနသဟုရှိ၏] နရော=ပညာမျက်စိ နှစ်ဖက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဘဒ္ဒကံ=ကောင်းမြတ်သော၊ ဌာနံ=နတ်ဘုံဌာနသို့၊ ဥပေတိ=ရောက်၏၊ ယတ္ထ =ယင်းနတ်ဘုံဌာနဌ်ပင်၊ ဂန္တွာ=ရောက်၍၊ နသောစတိ=မပူဆွေးရ၊ ဝါ=ကြည် လင် ရှင်ပျ ဝမ်းမြောက်စွာ နေထိုင်ရ၏။ အန္ဓဋ္ဌ=ပညာမျက်စိကန်းသော သူကိုလည်းကောင်း၊ ဧကစက္ခု စ=ပညာမျက်စိ တဖက်သာရှိသော သူကို လည်းကောင်း၊ အာရကာ=ဝေးစွာ၊ ပရိဝဇ္ဇယေ=ရှောင်ကြဉ်ရမည်၊ ဒ္ဒိစက္ခု= ပညာမျက်စိ နှစ်ဖက်ရှိသော၊ သေဋ္ဌ=မြတ်သော၊ ပုရိသပုဂ္ဂလ ပန=ယောကျ်ား ပုဂ္ဂိုလ်ကိုကား၊ သေဝေထ=မှီခိုဆည်းကပ်ရမည်၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မိန့်)

၁၀–အဝကုဇ္ဇသုတ်

☰ ၃၀။ အဝကုဇ္ဇပညော=မှောက်ထားအပ်သော ပညာရှိသော၊ ဝါ= မှောက်ထားအပ်သော အိုးနှင့်တူသော ပညာရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်း ကောင်း၊ ဥစ္ဆင်္ဂပညော=ရင်ခွင်နှင့်တူသော ပညာရှိသော။ပ။ပုထုပညော= ကျယ် ပြန့်သော ပညာရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်းတည်း။ပ။ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဘိက္ခူနံ=ရဟန်းတို့၏၊ သန္တိကေ=အထံ၌၊ ဓမ္မသဝနာယ=တရားနာခြင်းငှာ၊ အဘိက္ခဏံ=အမြဲမပြတ်၊ အာရာမံ=ကျောင်းတိုက်သို့၊ ဂန္တွာ=သွားတတ်သည်၊

ဟောတိ=၏၊ တသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်၊ ဓမ္မံ=ပရိယတ္တိတရားကို၊ အာဒီကလျာဏံ=အစပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း (လေးပါဒရှိသော, ဂါထာ၌ ပဌမပါဒဟူသော အစပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း) မဇ္ဈေကလျာဏံ=အလယ်ပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း၊ (ဒုတိယ, တတိယပါဒဟူသော အလယ်ပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း) ပရိယောသာနကလျာဏံ=အဆုံးပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း၊ (စတုတ္ထပါဒဟူသော အဆုံးပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း)

သာတ္ထံ=(သတိပဋ္ဌာန်,သမ္မပ္ပဓာန်စသော) အနက်သဘောနှင့် ပြည့်စုံအောင်လည်းကောင်း၊ သဗ्ယဉ္ဇနံ=(သိထိလ,ဓနိတစသော) အက္ခရာနှင့် ပြည့်စုံအောင်လည်းကောင်း၊ [လျှော့လျှော့ရွတ်ဆိုရမည့် သိထိလအက္ခရာကို လျှော့လျှော့ရွတ်ဆိုရ၏လည်းကောင်း၊ ပြင်းပြင်းရွတ်ဆိုရမည့် ဓနိတအက္ခရာကို ပြင်းပြင်းမာမာရွတ်ဆိုရ၏လည်းကောင်း, ရှည်ရှည်ဆွဲရွတ်ဆိုရမည့် ဒီဃအက္ခရာကို ရှည်ရှည်ရွတ်ဆိုရ၏လည်းကောင်း၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် အက္ခရာကို ပြည့်စုံပီသစွာရွတ်၍ တရားဟောတော်မူ၏ ဟူလို] ကေवलပရိပုဏ္ဏံ=အားလုံးစုံထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံအောင်လည်းကောင်း၊ ပရိသုဒ္ဓံ=အသိမခက်, ရောယှက်မှုကင်း, ရှင်းလင်း ပေါ်လွင်အောင်လည်းကောင်း၊ [စာပိုဒ်–၆၄–ဝေနာဂပုရသုတ်၌ကား ပရိသုဒ္ဓံပုဒ်ကို ဤအတိုင်း အနက်မရေးဘဲ,ထိုသုတ်အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည့်အတိုင်းသာ ရေးပါမည်] ဒေသေန္တိ=ဟောတော်မူကြကုန်၏၊ (ဝေ=ဤသို့ အာဒီကလျာဏ စသည်ဖြစ်အောင်၊ ဒေသေန္တာစ=ဟောကြားတော်မူကြလျှင်လည်း) ဗြဟ္မစရိယံ[1]=(သိက္ခာသုံးရပ်ဖြင့် သွင်းယူအပ်သော) မြတ်သောအရိယမဂ်အကျင့်ကို၊ ပကာသေန္တိ=ထင်ရှားဖော်ပြကြကုန်၏။

၁။ သိက္ခာသုံးပါးဖြင့် သွင်းယူအပ်သော ဗြဟ္မစရိယ။ ။ ဗြဟ္မစရိယပုဒ်အရ အရိယမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဟူသော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို ယူရန် အဋ္ဌကထာ ဖွင့်၏။ ထိုမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို သိက္ခာသုံးပါးဖြင့် ခွဲဝေယူလျှင် (၁) သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော မဂ္ဂင်သုံးပါးကို သီလသိက္ခာ အဖြစ်ဖြင့် ယူရ၏၊ (၂) သမ္မာဝါယာမ, သမ္မာသတိ, သမ္မာသမာธိဟူသော မဂ္ဂင်သုံးပါးကို သမာธိသိက္ခာအဖြစ်ဖြင့် ယူရ၏။ (၃) သမ္မာဒိट्ठि, သမ္မာသင်္ကပ္ပဟူသော မဂ္ဂင်နှစ်ပါးကို ပညာသိက္ခာအဖြစ်ဖြင့် ယူရ၏။ ဤသို့အားဖြင့် ထိုမဂ္ဂဗြဟ္မစရိယသည် သိက္ခာတ္တယသင်္ဂဟိတ (သိက္ခာသုံးပါးဖြင့် သိမ်းသွင်း ယူငင်အပ်သော) ဗြဟ္မစရိယ ဖြစ်သည်။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တသို့ အာသနေ=တရားနာရာ ထိုနေရာ၌၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေလျက်၊ တဿာ ကထာယ=ထိုတရားစကား၏၊ အာဒိ=အစ ပိုင်းကို၊ နေဝ မနသိကရောတိ=နှလုံးမသွင်း၊ မဇ္ဈေ=အလယ်ပိုင်းကို၊ နဲ့ မနသိ ကရောတိ=နှလုံးမသွင်း၊ ပရိယောသာနံ=အဆုံးပိုင်းနိဂုံးကို။ပ။တမှာ အာသနာ =တရားနာရာ ထိုနေရာမှ၊ ဝุฏฐိတောပိ=ထလျှင်လည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ကုမ္ဘော=အိုးသည်၊ နိကုဇ္ဇော=မှောက်ထား အပ်သည်၊ (အသေ=ဖြစ်ကြားအံ့)တတြ=ထိုအိုး၌။ အာသိတ္တံ=လောင်းထည့် အပ်သော၊ ဥဒကံ=ရေသည်၊ ဝိဝဋ္ဋတိ=လျှောဆင်းသွား၏၊ နော သဏ္ဌာတိ = အိုး၌မတည်နေ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။

[ဥစ္ဆင်ပညာဆိုင်ရာ ဝါကျသို့သွားတော့အံ့] အာဒိမ္ဒိ=အစပိုင်းကိုလည်း၊ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောတိ=ထည့်သွင်းထား၏၊ [တဲ့နည်း=မနသိကရောတိ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်၏]။ပ။ တမှာ အာသနာ=မှ၊ ဝุฏฐိတော စ=ထပြီးလျှင်တော့ ကား။ပ။ ပုရိသဿ=ယောကျ်ား၏၊ ဥစ္ဆင်္ဂေ=ရင်ခွင်၌၊ နာနာခဇ္ဇကာနိ= အမျိုး မျိုးသော ခဲဖွယ်တို့ကို၊ တိလာ=နှမ်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ တဏ္ဍုလာ=ဆန် တို့ကိုလည်းကောင်း၊ မောဒကာ=ကတွတ်မုန့်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လျှူး မုန့်တို့ကိုလည်းကောင်း [နှမ်းမှုန့်ညက်,ထောပတ်နှင့် ပဲစသည်တို့ကို ဆုပ်လုံး၍ ပြုအပ်သော မုန့်လုံးကို လျှူးမုန့်ဟုခေါ်ကြောင်း တောင်ပေါက်အဘိဓာန်နိဿယ (၁၁၁၄ ဂါထာ)၌မိန့်၏။ ဟိန္ဒီဘာသာအားဖြင့် "လျှူ"ဟု ခေါ်သတတ်] ပဒရာ=ဆီးသီးတို့ကိုလည်းကောင်း။ အာကိဏ္ဏာနိ=ရောနှောထည့်ထားအပ်ကုန် သည်၊ (ဘဝေယျုံ=ဖြစ်ကုန်အံ့)သော=ထိုယောကျ်ားသည်၊ တမှာ အာသနာ= ထိုထိုင်နေရာမှ၊ ဝุฏฐหန္တော=ထလသော်။ သတိသမ္ဘောသာ=သတိကင်းလွတ် ခြင်းကြောင့်၊ ပကိရေယျ=ဖရိုဖရဲ ဖြန့်ကျဲချမိလေရာ၏။ပ။ ကုမ္ဘော=အိုးသည်၊ ဥက္ကုဇ္ဇော=လှန်ထားအပ်သည်၊ (အသေ=ဖြစ်ကြားအံ့)။ပ။ သဏ္ဌာတိ= အိုး၌ တည်နေ၏၊ နော ဝိဝဋ္ဋတိ=လျှောဆင်းမသွား။ပ။

[ဂါထာ] အဝကုဇ္ဇပညော=သော၊ ဒုမ္မေဓော=ပညာမရှိသော။ အဝိ စက္ခုဏော=ထိုထိုကိစ္စ တွေးဆမမြင် မစီစဉ်တတ်သော၊ ပုရိသော=ယောကျ်ား သည်၊ ဘိက္ခုနံ=တို့၏၊ သန္တိကေ=၌၊ အဘိက္ခဏံ=အမြဲမပြတ်၊ ဂန္တာ=သွား တတ်သည်၊ ဝါ=သွားလေ့သွားထရှိသည်၊ စေ ဟောတိ=အကယ်၍ဖြစ်အံ့၊ (ဧဝံ သတိပိ=ဤသို့ပင် ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ တာဒိသော=ထိုကဲ့သို့ တွေ့မြင်

အပ်သောသူသည်၊ ကထာယ=တရားစကား၏၊ အာဒိ=ကိုလည်းကောင်း၊ မဇ္ဈေ=လည်းကောင်း၊ ပရိယောသာနဿ=လည်းကောင်း၊ ဥဂ္ဂဟေတုံ=မှတ်ယူခြင်းငှာ၊ နသက္ကောတိ=မစွမ်းနိုင်၊ (ကသ္မာ=အဘယ်ကြောင့်နည်း) ဟိ=အကြင့်ကြောင့်၊ အသ=ထိုယောကျ်ားမှာ၊ ပညာ=ပညာသည်၊ နိ ဝိဇ္ဇတိ=မရှိ၊ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်တည်း) ဥစ္ဆဋ်ပညော=သော၊ ပုရိသော=ကို၊ ဧတေန=ထိုအဝ ကုဇ္ဇပညပုဂ္ဂိုလ်ထက်၊ သေယျော=သာလွန်မြင့်မြတ်၏ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏၊ တာဒိသော=သည်၊ ဘိက္ခူနံ=တို့၏။ သန္တိ ဂေ=၌၊ အဘိက္ခဏံ=မပြတ်၊ ဂန္တာ=သည်၊ ဧ ယောတိ=အုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လျက်) ကထာယ=၏၊ အာဒိ စ=ကိုလည်းကောင်း၊ မဇ္ဈေ=လည်းကောင်း၊ ပရိယောသာနဿ=လည်းကောင်း။ တသ္မိ အာသနေ=တရားနာရာ ထိုနေရာ၌၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေလျက်၊ ဗျဉ္ဇနံ=တရားဒေသနာတော်သဒ္ဒါအစဉ်ကို၊ ဥဂ္ဂဟေတွာ=နှလုံးသွင်းမှတ်ယူပြီး၍၊ ဝုဋ္ဌိတော=ထိုင်ရာမှထပြီးသည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) နပ္ပဟာနာတိ=မသိတော့၊ (ကသ္မာ=အဘယ်ကြောင့်နည်း) ဟိ=အကြင့်ကြောင့်၊ အသ=ထိုသူမှာ၊ ဂဟိတံ=မှတ်ယူထားအပ်သော တရားတော်သည်၊ မုဿတိ=မေ့လျော့ကသွား၏၊ (တသ္မာ=တည်း)

ပုထုပညော=သော၊ ပုရိသော=ကိုကား၊ ဧတေဟိ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ယောက်တို့ထက်၊ သေယျော=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ တာဒိသော=သည်၊ ဘိက္ခူနံ=တို့၏၊ သန္တိ ဂေ=၌၊ အဘိက္ခဏမ္ပိ=အမြဲမပြတ်ပင်လည်း၊ ဂန္တာ=သည်၊ ဧ ယောတိ=အုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လျက်၊ ဝါ=ဤသို့သွားလျက်)။ပ။ ဗျဉ္ဇနံ=ကို၊ ဥဂ္ဂဟေတွာ=၍၊ ဓာရေတိ=နှုတ်တက်ဆောင်ထား မှတ်သား၏၊ သေဋ္ဌသက်ပွါ=သော၊ အဗျဂ္ဂမာနုသော=သော၊ နုရော=ပုထုပညပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဓမ္မာနုဓမ္မ ပဋိပန္နော=လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးအား လျော်သော သီလအစထား ရှေ့ပိုင်းအကျင့် တရားကို ကျင့်လျက်၊ [ဓမ္မ=လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးအား+အနု=လျော်သော+ဓမ္မ=အရိယမဂ်ကို ရစေနိုင်သော သီလဝိသုဒ္ဓိ, စိတ္တဝိသုဒ္ဓိစသော ရှေ့ပိုင်းအကျင့် (အရိယမဂ်၏ ရှေ့ကအကျင့်)တရားကို+ပဋိပန္နော=ကျင့်သူ၊] ဒုက္ခဿ=တေဘူမကဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ အန္တ ကရော= အဆုံးကိုပြုသည်၊ သိယာ= စင်စစ်မသွေ ဖြစ်နိုင်ပေ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဒသမံ။

၄-ဒေဝဒူတဝဂ်၊ ၁-သဗ္ဗြဟ္မကသုတ်

၃၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေသံ (ကုလာနံ)=အကြင်အမျိုးတို့၏၊ ပုတ္တာနံ=သားသမီးတို့သည်၊ မာတာပိတရော=မိဘတို့ကို၊ [ပူဇိတာ၌စပ်]ဝါ=တို့သည်၊

[ဟောန္တိ၌စပ်] အဠာဂါရေ=မိမိအိမ်၌၊ ပူဇိတာ=ပူဇော်စောင့်ရှောက်ထားအပ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တာနိ ကုလာနိ=ထိုအမျိုးတို့သည်၊ (မိဘတို့ကို ပူဇော်စောင့်ရှောက်တတ်သော သားသမီးရှိသော ထိုအမျိုးတို့သည်) သဒ္ဓြဟ္မ ကာနိ=ဗြဟ္မာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။ ဝါ=မြတ်သော ဟုဂ္ဂိုလ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေသံ (ကုလာနံ)=တို့၏၊ ပုတ္တာနံ=တို့သည်။ပ။ ပူဇိတာ=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ကုန်၏၊ တာနိ ကုလာနိ=တို့သည်၊ သပုဗ္ဗာစရိယကာနိ=လက်ဦးဆရာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေသံ။ပ။ ပူဇိတာ ဟောန္တိ၊ တာနိ ကုလာနိ=တို့သည်၊ သာဟုနေယျာနိ=အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ ပေးကမ်းအပ်သမျှ ကောင်းနိုးရာရာ စားသောက်ဖွယ် စသည်ကို လက်ခံထိုက်သူတို့နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏၊ [အာ=အဝေးမှ ဆောင်ယူ၍+ဟုန=အထူးတလည် စိမ်ပြုလုပ်အပ်သော ပေးကမ်းဖွယ် ပစ္စည်းကို+ယေ=လက်ခံသုံးစွဲထိုက်သော မိဘများ။ သဟ အာဟုနေယ္ယေဟိ ယာနိ ကုလာနိ ဝတ္တန္တိ တိ သာဟုနေယျာနိ။ စာပိုဒ် (၇၁) သုတ်လည်းကြည့်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗြဟ္မာတိ ဧတံ=ဗြဟ္မာဟူသော ဤအမည်သည်၊ မာတာပိတူနံ=မိဘတို့၏၊ အဓိဝစနံ=နာမည်တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုဗ္ဗာစရိယာတိ ဧတံ=လက်ဦးဆရာဟူသော ဤအမည်သည်။ပ။ အာဟုနေယျာတိ ဧတံ=အာဟုနေယျဟူသော ဤနာမည်သည်၊ ဝါ=အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ၍ ပေးကမ်းအပ်သမျှ ကောင်းနိုးရာရာ စားသောက်ဖွယ်စသည်ကို လက်ခံထိုက်သူဟူသော ဤနာမည်သည်၊ မာတာပိတူနံ=တို့၏၊ အဓိဝစနံ=တည်း၊ ကိသ ဟေတု=အဘယ် အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ မိဘတို့ကို ဗြဟ္မာစသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုရခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မာတာပိတရော=မိဘတို့သည်၊ ပုတ္တာနံ=သားသွီးတို့အား၊ ဗဟုကာရာ=များသော ကျေးဇူးရှိကုန်၏၊ (ပုတ္တာနံ=တို့ကို) အာပါဒကာ=အသက်ရှည်ခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်ကုန်၏၊ ပေါသကာ=နို့ချို တိုက်ကျွေး မွေးမြူတတ်ကုန်၏၊ ဣမသ္မာ လောကသ္မာ=ဤလောကကို၊ ဝါ=ဤလောကမှ အာရံကောင်းဆိုး အမျိုးမျိုးကို၊ ဒဿေတာရော=ပြတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့ မိဘတို့ကို ဗြဟ္မာစသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါ စ=မိန့်တော်မူပြီ)

မာတာပိတရော=တို့ကို၊ ပုတ္တာနံ=သားသမီးတို့၏၊ ဗြဟ္မာတိ= ဗြဟ္မာဟူ၍လည်းကောင်း (ပဋိသန္ဓေ တည်နေသည်မှစ၍ ချိန်ခါရှယ်ရောက် လူလားမြောက်သဖြင့် လက်ထပ်ထိမ်းမြား၍ အိုးအိမ်သစ်ထူထောင်ကာ အတည်တကျ

နေထိုင်သည်တိုင်အောင် မေတ္တာစသော ဗြဟ္မဝိဟာရတရား လေးပါးဖြင့် အသက်အရွယ်အားလျော်စွာ ပွားများ စောင့်ရှောက်တတ်သည်အဖြစ်ကြောင့် ဗြဟ္မာမခြား အလားတူပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊) ပုဗ္ဗာစရိယာတိ=လက်ဦးဆရာ တို့ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပုတ္တာနံ=တို့၏၊ အာဟုနေယျာတိ စ=အဝေးမှ . . . . . ထိုက်သူတို့ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စရေ=ဆိုအပ်ကုန်၏၊ (မာတာပိတရော= တို့သည်) ပဇေယ=သားသမီးကို၊ အနုကမ္ပကာ=ငဲ့ညှာထောက်ထား သနား တတ်ကုန်၏။

တသ္မာ ဟိ=ထို့ကြောင့်ပင်၊ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသားသမီးကောင်းသည်၊ နေ=ထိုမိဘတို့ကို၊ နမဿေယျ စ=ရှိခိုးလည်း ရှိခိုးထိုက်၏၊ အန္နေန စ= ခဲ ဖွယ် ဘောဇဉ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အထ=ထိုမှတပါး၊ ပါနေန စ=သောက်ဖွယ် အဖျော်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝတ္ထေနစ=အဝတ်အထည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သယ နေနစ=အိပ်ရာဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥစ္ဆာဒနေနစ=နံ့သာဖြင့် ပွတ်တိုက်လိမ်းကျံ ပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ နှာပနေနစ = ရေချိုးပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပါဒါနံ= ခြေတို့ကို၊ ဓောဝနေနစ= ရေဆေးပေးခြင်း, ဆီလိမ်းပေးခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ သက္ကရေယျစ=ကောင်းစွာပြုစုလည်း ပြုစုထိုက်၏။

မာတာပိတူသု=မိဘတို့၌၊ [နံ အနက်မရှိ] တာယ ပါရိစရိယာယ=ထိုသို့ ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်းကြောင့်၊ ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည်၊ နံ= ထိုပြုစုလုပ်ကျွေးသော သားသို့ကို၊ ဣဓေဝ=ဤမျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်၊ ပသံ သန္တိ=ချီးကျူးကြကုန်၏၊ (သော=ထိုသားသမီးသည်) ပေစ္စ=တမလွန်ဘဝသို့ သွားရောက်၍၊ [ပ+ဣ+တွာ]သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ ပမောဒတိ=ဝမ်းမြောက်ရ၏၊ ဝါ=နတ်စည်းစိမ်တို့ဖြင့် ဝမ်းမြောက်ရွင်လန်း ချမ်းသာစွာ နေထိုင်ရ၏။ ဣတိ (အဝေါစ) ပဌမံ။

၂-အာနန္ဒသုတ်

၃၂။ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်-၁၆-နှင့်-၁၈-ကြည့်] ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ယထာ (ယေန သမာဓိပဋိလာဘေန)=အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိကို ရခြင်း ကြောင့်၊ သဝိညာဏကေ=ဝိညာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဣမသ္မိံ ကာယေ= (မိမိ သူတပါး နှစ်ဦးသား၏) ဤခန္ဓာကိုယ်၌လည်း၊ အဟင်္ကာရ+မမင်္ကာရ+ မာနာနုသယာ=ငါ,ငါကောင်ဟု အယူမှားမှု ပြုလုပ်တတ်သော ဒိဋ္ဌိ+ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာဟု တွယ်တာမှုပြုတတ်သော တဏှာ+မာနတည်းဟူသော အနုသယ

ဓာတ်ခံ တရားတို့သည်၊ နု အသု=မဖြစ်ကုန်ရာ၊ ဗဟိဒ္ဓါ စ=(ခန္ဓာကိုယ်၏) အပြင်ဌာလည်း၊ သဗ္ဗနိမိတ္တေသု=(ရူပါရုံ သဒ္ဒါရုံစသော) ကိလေသာ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း နိမိတ်အားလုံးတို့ဌာ။ပ။ နု အသု=ရာ၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းမှာ၊ တထာရူပေါ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ (ထိုအဟက်ံရစသည်တို့ မဖြစ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော)သမာဓိပဋိလာဘော=အရဟတ္တဖိုလ် သမာဓိကို ရခြင်းသည်၊ သိယာ နုခေါ=ဖြစ်နိုင်ပါသလော၊ စ=ထို့အပြင်၊ ယံ စေတော ဝိမုတ္တိ=အကြင်ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် သမာဓိ သို့လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ယံ ပညာဝိမုတ္တိ=အကြင်ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ် ပညာသို့လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ရ၍၊ ဝိဟရတော=နေသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ပ။ နဟောန္တိ =မဖြစ်တော့ကုန်၊ တဋ္ဌ စေတောဝိမုတ္တိ=သို့လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ တဋ္ဌ ပညာဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း၊ [ထိုအဟက်ံရစသည်တို့ မဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော စေတောဝိမုတ္တိကိုလည်းကောင်း ပညာဝိမုတ္တိကိုလည်းကောင်းဟူလို] ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရေယျ နုခေါ=နေနိုင်ပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ =မေးလျှောက်ပြီ)

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ယထာ (ယေန သမာဓိပဋိလာဘေန)= အကြင် အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိကို ရခြင်းကြောင့်၊ သဝိညာဏကေ။ပ။ နု အသု=ရာ၊ ဘိက္ခုနော=မှာ၊ တထာရူပေါ=သော၊ သမာဓိပဋိလာဘော=သည်၊ သိယာ= ဖြစ်နိုင်ပါ၏၊ စ=ထို့အပြင်၊ ယံ စေတောဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း။ပ။ ဝိဟ ရေယျ=နေနိုင်ပါ၏၊ ဣတိ=သို့(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ယထာ (ယေန သမာဓိပဋိလာဘေန)=ကြောင့်၊ သဝိညာဏကေ။ပ။ နု အသု=ရာ၊ ယထာ ကထံ ပန=အဘယ်သို့သော အကြောင်းဖြင့်၊ ဘိက္ခုနော=မှာ၊ တထာ ရူပေါ=သော၊ သမာဓိပဋိလာဘော=သည်၊ သိယာ=ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း၊ စ= ထို့အပြင်၊ ယံ စေတောဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း၊ယံ ပညာဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း ။ပ။ နဟောန္တိ=မဖြစ်တော့ကုန်၊ (ယထာ ကထံ ပန=အဘယ်အကြောင်းဖြင့်) [လိုက်ပေးသည်] တဋ္ဌ စေတောဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း၊ တဋ္ဌ ပညာဝိမုတ္တိ= လည်းကောင်း၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရေယျ=နေနိုင်ပါသနည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)

အာနန္ဒ=နှာ၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းမှာ၊ ဧဝံ =ဤသို့ နုလုံးသွင်းခြင်းသည်၊ ဝါ=ဤသို့နိဗ္ဗာန်ကို အရုံပြုနေခြင်းသည်၊

ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ (ကိန္တိ=အဘာယ်သို့၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ယဒိဒံ (ယောအယံ) သဗ္ဗသခ်ိါရသမထော=အကြင်အားလုံးသော သခ်ိါရတို့၏ ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ) သဗ္ဗူပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါ=အကြင်အားလုံးသော ဥပဓိတို့ကို စွန့်ပယ်ရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ယဒိဒံ (ယောအယံ)တဏှာက္ခယော=အကြင်တဏှာကုန်ခန်းရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) ဝိရာဂေါ=အကြင်ကိလေသာရာဂ အားလုံး ပျက်သုဉ်းရာနိဗ္ဗာန်သည်၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) နိရောဓော=အကြင်ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး ချုပ်ဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ယဒိဒံ (ယံ ဣဒံ) နိဗ္ဗာနံ အကြင်တဏှာဝါန မရှိရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ဝါ=အကြင်တဏှာဝါနမှ ထွက်မြောက်သော နိဗ္ဗာန်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်၊ သန္တံ=ငြိမ်းအေးလှပေ၏။ ဧတံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်၊ ပဏီတံ=မွန်မြတ်လှပေ၏၊ ဣတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်းခြင်းသည်၊ ဝါ=ဤသို့ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏)

အနုန္ဒ=နွှာ၊ ယထာ (ယေန သမာဓိပဋိလာဘေန)=ကြောင့်၊ သဝိညာဏကေ။ပ။ နု အသ္သု=ရာ၊ ဧဝံ=ဤသို့နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့်၊ (ဤသို့ နိဗ္ဗာန်ကို "သန္တ ပဏီတ"ဟု အာရုံပြု နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့်) ဘိက္ခုနော=မှာ၊ တထာ ရူပေါ=သော၊ သမာဓိပဋိလာဘော=အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိကို ရခြင်းသည်၊ ဝါ=အရဟတ္တဖလသမာပတ် ဝင်စားခြင်းသည်၊ သိယာ=ဖြစ်နိုင်၏၊ စ=ထို့အပြင်၊ ယံ စေတောဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း။ပ။ နု ဟောန္တိ=ကုန်၊ (ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့်) တဿ စေတောဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း၊ တဿ ပညာဝိမုတ္တိ=လည်းကောင်း၊ ဥပသမ္ပဒ္ဒ=၍၊ ဝိဟရေယျ=နေနိုင်၏၊ [ဣတိသဒ္ဒါမလိုသေး] အာနန္ဒ=နွှာ၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ဣဒဏ္ဍ=ဤအရဟတ္တဖလသမာပတ်ကိုပင်၊ (ဤနိဗ္ဗာန်ကို သန္တ ပဏီတစသည်ဖြင့် အာရုံပြု၍ အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ် ဝင်စားနေခြင်းကိုပင်) သန္ဓာယ=ရည်ရွယ်၍၊ မေ=ငါသည်၊ ပါရာယနေ=ပါရာယနတရားတော်အပေါင်း၌၊ ဝါ=ဧရာမရဏာ၏ ဟိုမှာဘက်ကမ်း နိဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်းဆိုက်ရောက်ကြောင်း ဒေသနာတော်အပေါင်း၌၊ ဝါ=တွင်၊ [ဧရာမရဏာသ ပါရံ အယတိ ဂစ္ဆတိ ဧတေန ဓမ္မပရိယာယဓာတောနာတိ ပါရာယနံ] ပုဏ္ဏကပညှေ=ပုဏ္ဏကလုလင်၏ အမေးပုစ္ဆာခန်း၌၊ "သခ်ိယ လောကသို့"။ပ။ ဗြဟ္မုနာ=သခ်ိယ လောကသို့"။ပ။ ဗြဟ္မုဟူသော၊ဧတံ=ဤတရားကို၊ ဘာသိတံ=ဟောကြားတော်မူအပ်ပြီ။

လောကသို့=သတ္တလောကမှ၌၊ ပရောပရာနိ(ပရ+သြပရာနိ)=မြတ်ကုန်

ယုတ်ကုန်သော သူတပါးအတ္တဟော, မိမိအတ္တဟောတို့ကို၊ သခ်ါယ= ဝိပဿနာ ဉာဏ်,မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်သိ၍၊ ဝါ=ဖြင့်သိခြင်းကြောင့်၊ ယဿ=အကြင်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ လောကေ=သတ္တလောကဌ်၊ ကုဟိဋ္ဌိ=မည်သည့်အာရုံ တစုံတခုဌ်မျှလည်း၊ ဣဋ္ဌိတံ=လှုပ်လှုပ်ရှားရှား ဖြစ်တတ်သော ရာဂဒေါသစသော အကုသိုလ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ သော=ထိုရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သန္တော=ကိလေသာဟူ အပူခပ်သိမ်းငြိမ်းပြီးသည်၊ ဝိဓူမော=ဒုစ္စရိတ်ဟူသော ပူလောင်သော အခိုးအငွေ့ မရှိသည်၊ အနီဃော (နဿ)ဃော)=ရာဂစသော အကုသိုလ်မရှိသည်၊ နိရာသော=တောင့်တတွယ်တာတတ်သော တဏှာမရှိသည်(ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဧတိဧရံ=ပဋိသန္ဓေခြင်း, အိုခြင်းကို၊ ဝါ=ပဋိသန္ဓေ အိုနာသေရေး ဒုက္ခဘေးကို၊ အတာရိ=ကျော်လွန်တော်မူပြီ၊ ဣကိ=ဤသို့၊ (အဟံ=ငါသည်) ဗြူမိ=ဟောတော်မူ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒုတိယံ။

၃–သာရိပုတ္တသုတ်

၃၃။ သာရိပုတ္တ=သာရိပုတြာ၊ အဟံ=ငါသည်၊ သံခိတ္တေနပိ=အကျဉ်းခေါင်းစဉ်ထားခြင်းအားဖြင့်လည်း၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေယျံ=ဟောကြားလို၏၊ [ပရဒါရံ နဂစ္ဆေယျံကဲ့သို့ "ဧယျံ"ဝိဘတ်ကို ပတ္တနာ အနက်ဟောကြ၏] သာရိပုတ္တ=တြာ၊ အဟံ=သည်၊ ဝိတ္ထာရေနပိ=(အကျဉ်းခေါင်းစဉ်ကို) အကျယ်ဝေဖန်ခြင်းအားဖြင့်လည်း၊ ဓမ္မံ=ကို၊ ဒေသေယျံ=၏။ပ။ သံခိတ္တဝိတ္ထာရေနပိ=ရံခါအကျဉ်းခေါင်းစဉ်ထားခြင်း, ရံခါအကျယ်ဝေဖန်ခြင်းအားဖြင့်လည်း။ပ။ စ=ထိုသို့ပင် ဟောကြားလိုပါသော်လည်း၊ အညာတာရော=သိနိုင်ကျင့်နိုင်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒုလ္လဘာ=ခက်ခဲသဖြင့် ရအပ်ကုန်၏၊ ဝါ=ရနိုင်ခဲကုန်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည် [ယံ ဘဂဝါမှ ဘဂဝါကို အနက်ပေးသည်] သံခိတ္တေနပိ=လည်း၊ ဓမ္မံ=ကို။ ယံ ဒေသေယျ=အကြင် ဟောကြားတော်မူလိုကြား၏, ဝိတ္ထာရေနပိ=လည်း၊ ဓမ္မံ=ကို၊ ယံ ဒေသေယျ=အံ့။ပ။ ယံ ဒေသေယျ=အံ့၊ ဘဂဝါ=ရွှေဘုန်းတော်သခင် ရှင်တော်မြတ်ဘုရား၊ ဧတသ=ဤတရား ဟောကြားတော်မူခြင်း၏၊ ကာလော=အချိန်အခါပါတည်း၊ သုဂတ=ကောင်းသောစကားကို ဆိုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၊ ဧတသ= ဤတရားဟောတော်မူခြင်း၏၊ ကာလော=တည်း၊ဓမ္မသ=တရားတော်ကို၊ အညာတာရော=သိနိုင်ကျင့်နိုင်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဘဝိဿန္တိ=ရှိပါကုန်လိမ့်မည်၊ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်)

သာရိပုတ္တ=တြာ၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့သိနိုင်ကျင့်နိုင်ကြမည် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) ဧဝံ=ဤသို့နလုံးသွင်း၍၊ (ဝါ=သင်တို့သည်) သိက္ခိတဗ္ဗံ =ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ဟူမူ) သဝိညာဏကေ=သော၊ ဣမသ္မိံ စ ကာယေ။ပ။ နု ဘဝိဿန္တိ=မဖြစ်ကုန်လတ္တံ ။ပ။ဝိဟရိဿာမ=နေရကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်) သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ဧဝံ=၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ စ=ကျင့်ကြံ အားထုတ်ခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးကား၊ ယတော=အကြင်ကြောင့်၊ ဝါ=အကြင် အခါ၌၊ ဘိက္ခုနော=မှာ။ပ။ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ (တတော= ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုအခါ၌) အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို (အဟက်ံရစသည် မဖြစ် မူ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ, ပညာသို့ ရောက်၍နေသော ဤရဟန်းကို) တဏှံ=တဏှာကို၊ အဇ္ဈေန္တိ=(အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဓားဖြင့်) ပယ်ဖြတ်ပြီးသူဟူ၍ လည်း ကောင်း၊ သံယောဇနံ=သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးကို၊ ဝိဝတ္တယိ=(အမြစ်အရင်းနှင့် တကွ) ဆွဲနုတ်စွန့်ပစ်ပြီးသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်အားဖြင့်၊ ဝါ=မှန်ကန်သောအကျင့်ဖြင့်၊ မာနာဘိသမယာ=ကိုးပါးသော မာနကို ပယ်ရှား ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ=ကိုးပါးသော မာနကို သိမြင်ခြင်းကြောင့်။ ဒုက္ခဿ=ဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ အန္တံ=အဆုံးကို၊ အကာသိ=ပြုပြီးသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏၊ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ပန=ထို့ပြင်၊ ဣဒဉ္စ=ဤဖလသမာပတ်ကိုပင်၊ သန္ဓာယ=၍၊ မေ=သည်၊ ပါရာယနေ=၌၊ ဥဒယပဉ္ဇေ=ဥဒယပုဏ္ဏား၏ အမေးပုစ္ဆာ၌၊ "ပဟာနံ= ။ပ။ ပဟောဒနန္တိ=ပဟာနံ။ပ။ ပဟောဒနံ"ဟူသော၊ ဧတံ=ဤတရားကို၊ ဘာသိတံ=ပြီ၊

ကာမသညာနံ စ=ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သညာ တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာမဂုဏ်တို့ကို လိုလားတတ်သော လောဘသဟ ဂုတ်စိတ်ရှစ်ပါးနှင့် ယှဉ်သော သညာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါမနဿာနံစ =ဒေါမနဿ ဝေဒနာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဥဘယံ(ဥဘယေသံ)=ဤနှစ်မျိုးသော အကုသိုလ်တို့ကို၊ ပဟာနံ=(ထပ်၍ငြိမ်းစေသောအားဖြင့်) ပယ်သတ်တတ်သော၊ [အရဟတ္တဖလဟူသော ပါဌသေသသ၌စပ်] ထိနသိဒ=ထိနကိုလည်း၊ ပနူဒနံ =(ထပ်၍ငြိမ်းစေသောအားဖြင့်) ပယ်နုတ်တတ်သော၊ ဝါ=ပယ်နုတ်တတ်သော အရဟတ္တမဂ်အဆုံး၌ဖြစ်သော [ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန ပနုဒတိတိ ပနူဒနံ ဟုပြု၍ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ကောက်] ကုက္ကုစ္စာနံ စ=ကုက္ကုစ္စ အကုသိုလ်တို့ကိုလည်း၊ နိဝါရဏံ= (ထပ်၍ငြိမ်းစေသောအားဖြင့်) တားဆီးတတ်သော၊ ဥပေက္ခာသတိ

သံသုဒ္ဓ =(စတုတ္ထစျာန်အရဟတ္တဖိုလ်ဌဖြစ်သော) ဥပေက္ခာသတိတို့ဖြင့် ကောင်းစွာ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော၊ ဓမ္မ+တက္ကာ+ပုရေဧဝံ=သစ္စာလေးပါး တရားတို့ကို+ ကြံစည်စဉ်းစားတတ်သော သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်ဟူသော+ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွားရှိသော၊ အဝိဇ္ဇာယ=အဝိဇ္ဇာအမှောင်ထုကို၊ ပဘေဒနံ= (ထပ်၍ငြိမ်းစေသောအားဖြင့်) ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ ဝါ=ဖျက်ဆီးရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော၊ (အရ ဟတ္တဖလံ=အရဟတ္တဖိုလ်ကို) အညာဝိမောက္ခံ[1]=အညာဝိမောက္ခမည်၏ ဟူ၍၊ ဝါ=အညိန္ဒြေ၏ အဆုံးဌဿဖြစ်သော လွတ်မြောက်သော တရားဟူ၍၊ ဝါ= ဝိုင်းခြားသိတတ်သော ပညာဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသောတရား ဟူ၍၊ ပဇ္ဇုမိ=ဟောကြားတော်မူ၏။

၄–နိဒါနသုတ်

၃၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=ဝဋ်ဆင်းရဲသို့ လားရောက်စေတတ်သော ကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဝါ=အားထုတ်စုဆောင်းခြင်းငှာ၊ နိဒါနာနိ=အကြောင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ =ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်း ဟူမူ၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ လောဘော=လောဘဟူသော၊ ဝါ=လိုချင်တပ်မက်ခြင်း သဘောဟူသော၊ နိ

---

[1] **အညာဝိမောက္ခံ။ပ။ပဘေဒနံ။** ။ "(ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန) ပဘိန္ဒ တိတိ ပဘေဒနံ (ထပ်၍ငြိမ်းစေသောအားဖြင့် ဖျက်ဆီးတတ်သော အရဟတ္တ ဖိုလ်)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ကောက်။ (တနည်း) ပဘိန္ဒတိ ဇေတ္ထ နိဗ္ဗာနေတိ ပဘေဒနံ (ဖျက်ဆီးရာနိဗ္ဗာန်)ဟု ပြု၍ နိဗ္ဗာန်ကိုအရ ကောက်ပြီးနောက် အာရုံအကြောင်းဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၏ ပဘေဒနဟူသော နာမည်ကို အာရမ္မဏိက အကျိုးဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ဌ တင်စားသော ကာရဏူပစာရအားဖြင့် အရ ဟတ္တဖိုလ်ကို ကောက်ရသည်။ အညာဝိမောက္ခဌ် "အညာယ အညိန္ဒြိယသ ပရိယောသာနံ အညာ"ဟု ပရိယောသာနပုဒ် အကျေကြေပြီးနောက် အညာယ ဥပ္ပဇ္ဇနော ဝိမောက္ခော အညာဝိမောက္ခော=အညိန္ဒြေ၏ အဆုံးဌဿဖြစ်သော လွတ် မြောက်သောတရား။ (တနည်း) အာဇာနာတီတိ အညာ၊ အညာယ ဝိမောက္ခော အညာဝိမောက္ခော=ဝိုင်းခြားသိတတ်သောပညာဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက် ပြီးသောတရား။

ဒါနံ=အကြောင်းလည်းကောင်း၊ ကမ္မာနံ=တို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ဌာ၊ ဝါ=ဌာ၊ ဒေါသော=ဒေါသဟူသော၊ ဝါ=စိတ်ဆိုးမုန်းတီးခြင်း သဘောဟူသော၊ နိဒါနံ=လည်းကောင်း။ပ။ မောဟော=သော၊ ဝါ=အမှန်အတိုင်းမသိခြင်း တွေဝေခြင်းသဘောဟူသော၊ နိဒါနံ=လည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=အကြင်ကံသည်၊ လောဘပကတံ=လောဘသည် ပြုလုပ်အပ်၏၊ ဝါ=လောဘဖိစီး,လောဘကြီး၍ ပြုလုပ်အပ်၏။ ဘောဘဇံ= လောဘကြောင့်ဖြစ်၏၊ လောဘနိဒါနံ=လောဘဟူသော အကြောင်းရှိ၏။ လောဘသမုဒယံ= လောဘဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိ၏။

ယတ္ထ=အကြင်ဘဝဟူသောဌာနဌ၌၊ အသ=ထိုလောဘကြောင့်ဖြစ်သောကံရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အတ္ထဘာဝေါ= ခန္ဓာအတ္တဘောသည်၊ နိဗ္ဗတ္တတိ=ထင်ရှားဖြစ်၏၊ တတ္ထ=ထိုဘဝခန္ဓာတို့၌၊ တံ ကမ္မံ=(လောဘကြောင့်ဖြစ်သော) ထိုကံသည်၊ ဝိပစ္စတိ=ရင့်ကျက်၏၊ ဝါ=အကျိုးပေး၏၊ ယတ္ထ=အကြင်ဘဝခန္ဓာတို့၌။ပ။ တတ္ထ=ထိုဘဝခန္ဓာတို့၌၊ ဝါ=တို့တွင်၊ တသ ကမ္မသ=ထိုကံ၏၊ ဝိပါကံ=အကျိုးကို၊ ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ ဝါ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော ဘဝခန္ဓာ၌သော်လည်း၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=ခံစားရ၏၊ ဥပပဇ္ဇ ဝါ=ယခုဘဝ၏ အခြားမဲ့ ဒုတိယဘဝသို့ရောက်၍သော်လည်း [ရောက်မှသော်လည်း]ပဋိသံဝေဒေတိ=၏၊ အပရေ=(ယခုဘဝနှင့် ဒုတိယဘဝမှ) အခြားတပါးသော၊ ပရိယာယေ ဝါ=အကျိုးပေးဘို့အလှည့်ကျသော ဘဝခန္ဓာ၌သော်လည်း၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=၏ [ဤပါဠိတော်ကို ကြည့်၍ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယက်, ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယက်,အပရပရိယာယဝေဒနီယက်ဟုကံသုံးမျိုးခွဲရသည်၊ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိဟ်၌မူ အပရာပရိယဟုပါ၌ရှိသည်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=သည်၊ဒေါသပကတံ=ဒေါသသည် ပြုလုပ်အပ်၏၊ ဝါ=ဒေါသဖိစီး ဒေါသကြီး၍ပြုလုပ်အပ်၏၊ ဒေါသဇံ=ဒေါသကြောင့် ဖြစ်၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ အဇဏ္ဍာနိ=မကျိုးမပြတ်ကုန်သော၊ အပူတိနိ=မပုပ်ဆွေးကုန်သော၊ အဝါတာတပဟာတာနိ=(အဆီသြဇာ ခန်းခြောက်အောင်) လေနေပူတို့ မဖျက်ဆီးအပ်ကုန်သော၊ [နေ+ဝါတ= လေ+အာတပ= နေပူ+ဟတ] သာရာဒါနိ=အနှစ်အဆန်ကို ယူကုန်သော၊ ဝါ=အနှစ်အဆန်ရှိကုန်သော၊ [သာရံ အာဒိယန္တိ ဂဏှန္တိတိ သာရာဒါနိ] သုခသယိတာနိ=ဂိုဒေါင်၌ကောင်းစွာတည်နေရကုန်သော၊ ဝါ=ဂိုဒေါင်၌ ကောင်းစွာ သိုလှောင်ထားအပ်ကုန်သော၊ ဗီဇာနိ=မျိုးစေ့တို့ကို၊ သုခေတ္တေ=(မြေသြဇာရှိ၍) ကောင်းသော

လယ်ယာ၌၊ သုပရိကမ္မကတာယ=ကောင်းစွာထွန်ယက် ပြုလုပ်အပ်သော၊ ဘူမိယာ=မြေ၌၊ နိက္ခိတ္တာနိ=ကြဲချစိုက်ပျိုးအပ်ကုန်ကြားအံ့၊ ဒေဝေါ စ= မိုးသည်လည်း၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ ဓာရံ=ရေအယဉ်ကို၊ အနုပ္ပဝေစ္ဆေယျ=ရွာသွန်းချင်ကြားအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤအတိုင်းဖြစ်ခဲ့သော်၊ [ဧဝံ+အသု။ အသု အနက်မရှိ] တာနိ ဗီဇာနိ=ထိုမျိုးစေ့တို့သည်၊ ဝုဒ္ဓိं=အညောက်ပေါ်ထွက် တိုးတက်ခြင်းသို့၊ ဝိရူဠှိं=အမြစ်သက်ဆင်း စည်ပင်ခြင်းသို့၊ ဝေပုလ္လံ=အကိုင်းအခက်ဖြန့်ကား ပြန့်ပွားသည်အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇေယျုံ=ရောက်ကုန်ရာ၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ နိဒါနာနိ=တို့သည်။ ဣမာနိ တီဏိ=တို့တည်း။ [နိဂုံးဝါကျ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝိဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=ဝဋ်ဆင်းရဲကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော ကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ နိဒါနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ ။ပ။ ကမ္မာနံ=ဝိဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ အလောဘော=အလောဘတည်းဟူသော၊ ဝါ=လောဘ ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားဟူသော၊ နိဒါနံ=အကြောင်းလည်းကောင်း ။ပ။ယဲ့ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=သည်၊ အလောဘပကတံ=အလောဘသည် ပြုအပ်၏ ။ပ။ လောဘော=လောဘသည်၊ ဝိဂတော=(အရိယမဂ်ကိုရခြင်းကြောင့်) ကင်းကွာပြီးလသော်၊ ဧဝံ=ဤသို့လောဘကင်းကွာခြင်းဖြင့်၊ တံ ကမ္မံ= ထို လောဘကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ ပဟီနံ=ပယ်အပ်ပြီးတော့သည်။ ဥစ္ဆိန္နမူလံ =အရဟတ္တမဂ်ဓားဖြင့်ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာတရာ အရင်းအမြစ်ရှိသည်၊ တာလာဝတ္ထုကတံ-(လည်ဆစ်ပြတ်ပြီး၍) အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်နေရာမဖြစ်နိုင်သော ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသည်၊ [တာလ+အဝတ္ထု+ကတ။ အဝတ္ထု=အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်နေရာမဟုတ်သော + တာလ= ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့+ကတ=ပြုအပ်ပြီးသောကံ။ ၊ စာပိုဒ်-၃၅-၌လည်းကြည့်] အနဘावံကတံ= နောက်၌ ဖြစ်ခြင်းမရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးသည်၊ အာယတိं= နောင်အခါ၌၊ အနုပ္ပါဒဓမ္မံ= ဖြစ်ခြင်းသဘောမရှိသည်။ ယာတိ=၏ ။ပ။

သုခသယိတာနိ=ကုန်သော၊ ဗီဇာနိ=တို့သည်၊ (ဘဝေယျုံ=ရှိကုန်ရာ၏) တာနိ=ထိုမျိုးစေ့တို့ကို၊ ပုရိသော=ယောကျ်ားသည်၊ အဂ္ဂိနာ=မီးဖြင့်၊ ဍဟေယျ=တိုက်ရာ၏ ။ အဂ္ဂိနာ=မီးဖြင့်၊ ဍဟိတ္တာ=တိုက်ပြီး၍၊ မသိं=မီးသွေးကို၊ ကရေယျ=ပြုရာ၏၊ မသိं=ကို၊ ကရိတ္တာ=ပြုပြီး၍၊ မဟာဝါတော ဝါ=ကြီးမားပြင်းထန်သော လေ၌သော်လည်း၊ သြဝုဏ္ဏေယျ=လွင့်ရာ၏၊ သီဃသောတာယ

=လျှင်မြန်သောအယဉ်ရှိသော။ နဒီယာဝါ=မြစ်၌သော်လည်း၊ ပဝါဟေယျ =မျှောရာ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ဖျက်ဆီးပစ်လိုက်ခြင်းဖြင့်၊ တာနိ ဗိဇာနိ=ထိုမျိုးစေ့တို့သည်၊ ဥဒ္ဓိန္နမူလာနိ=ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အမြစ်အရင်း ရှိကုန်သည်။ပ။ အနုပ္ပါဒဓမ္မာနိ=ကုန်သည်၊ အသု=ဖြစ်ကုန်ရာ၏၊ [ဧဝသုဒ္ဓ အသုတည်း] .

အဝိဒ္ဒသု=ပညာကင်းမဲ့သူလူမိုက်သည်၊ လောဘဇံစ=လောဘကြောင့် ဖြစ်သောကံကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါသဇံစေဝ= ဒေါသကြောင့် ဖြစ်သောကံကို လည်းကောင်း၊ မောဟဇံ စာပိ=လည်းကောင်း၊ (ကရောတိ=ပြု၏) တေန= ထိုပညာကင်းမဲ့သူလူမိုက်သည်၊ အပ္ပ ဝါ=အနည်းငယ်သော်လည်းဖြစ်သော၊ ယဒိ=သို့မဟုတ်၊ ဗဟုဝါ=အများအပြားသော်လည်းဖြစ်သော၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင် ကံကို၊ ပကတံ=ပြုလုပ်အပ်ပြီ၊ (တေန=ထိုလူမိုက်သည်) တံ ကမ္မံ= ထိုမိမိ ပြုအပ်သောကံကို၊ ဣဓေဝ=ဤခန္ဓာကိုယ် အတွင်းဘောဂ်သာလျှင်၊ ဝေဒနိယံ[1] =အကျိုးခံစားအပ်၏(ဝေဒနတ္ထာယ=ထိုကံအကျိုးခံစားခြင်းငှာ) အည= မိမိခန္ဓာ အတွင်းဘောမှ တပါး အခြားသော၊ ဝတ္ထု = သူတပါးခန္ဓာအတွင်းဘော ဟူသော တည်ရာသည်၊ နိ ဝိဇ္ဇတိ=မရှိ၊

တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ မိမိပြုခဲ့သော ကံ၏ မိမိခန္ဓာအတွင်းဘော ၌သာ အကျိုးခံစားရသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိဒ္ဒသု=ကြောင်းကျိုးမြင်သိပညာရှိသော၊ (ယော ဘိက္ခု=အကြင်ရဟန္တာရဟန်းသည်) လောဘဋ္ဌ=လောဘဟူသော အကြောင်းရှိသော ကံကိုလည်းကောင်း၊ ["လောဘော ဧတသ ကမ္မသ

၁။ ဣဓေဝ တံ ဝေဒနိယံ။ ။ "တံ ဝေဒနိယံ=ထိုကံကို ခံစား အပ်၏" ဟူရာ၌ ကံကို ခံစားသည်မဟုတ်၊ ကံ၏အကျိုးကိုသာ ခံစား၏။ ထို့ကြောင့် ဝေဒနိယသဒ္ဒါသည် အကျိုးဝိပါက်၏ အမည်ကို အကြောင်းကံ၌ တင်စားသော ဖလူပစာရတည်း၊ "ထိုကံသည် အကျိုးပေးရန် ရင့်သန်၏၊ အကျိုးပေး၏"ဟု အဖြောင့်မှန် အဓိပ္ပာယ်ယူပါ၊ နိဿယခန်း၌ကား မှတ်လွယ် အောင် "ဝေဒနိယ်=အကျိုးခံစားအပ်၏"ဟု ပြီးစလွယ် အနက်ပေးထားလိုက် သည်။ တနည်းအားဖြင့် ဤသုတ်ဋီကာဝယ် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယံ၌ ဝေဒနိယ်ကို ဝေဒိတဗ္ဗဖလံဟု ယခင်က ဖွင့်ခဲ့၏။ ထိုအတိုင်းပင် "တံ ကမ္မံ=ထိုမိမိ ပြုအပ် ခဲ့သော ကံသည်၊ ဣဓေဝ=လျှင်၊ ဝေဒနိယ်=ခံစားအပ်သော အကျိုးရှိ၏"ဟု သော်လည်း အနက်ဆိုပါ။

အတ္ထိတိ လောဘံ"ဟု အသယတ္ထိတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြု] ဝါ=လောဘကြောင့်ဖြစ်သော် ကံကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါသဋ္ဌ=ဒေါသဟူသော အကြောင်းရှိသောကံကိုလည်း ကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ မောဟဋ္ဌာပိ=မောဟကြောင့်ဖြစ်သော ကံကို လည်းကောင်း၊ (နကရောတိ=မပြု)

သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန္တာရဟန်းသည်၊ ဝိဇ္ဇ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာကို။ ဥပ္ပါဒယံ(ဥပ္ပါဒယိတ္တာ)=ဖြစ်စေပြီး၍၊ [ဥ+ပဒ+ဏယ+တ္တာ။ ဤ၌ အနာပုဏ္ဏ ဝါ ပဏ္ဏမေယျဋ္ဌကဲ့သို့ တ္တာကိုချေ၍ နိဂ္ဂဟီတ်လာ] (တနည်း) ဥပ္ပါဒယံ (ဥပ္ပါ ဒယန္တော)=ဖြစ်စေလျက်၊ [ဥ+ပဒ+ဏယ+အန္တ] သဗ္ဗာ=အားလုံးကုန်သော၊ ဒုဂ္ဂတိယော=ဒုဂ္ဂတိဘဝတို့ကို၊ ဝါ=ဒုဂ္ဂတိဘဝ, သုဂတိဘဝတို့ကို၊ ဝါ=သခ်ါရ ဒုက္ခ၏ဖြစ်ရာ ကာမ ရူပ အရူပဘဝဟူသမျှတို့ကို၊ ဖေဟေ(ဖေဟတိ)= ပယ် စွန့်တော်မူ၏၊ [ဒုက္ခသ သခ်ါရဒုက္ခသ ဂတိ ပဝတ္တိဋ္ဌာနံ ဒုဂ္ဂတိ] ဣတိ(အဝေါစ)

၅–ဟတ္ထကသုတ်

၃၅။ (ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤဟတ္ထကသုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊ မေ=သည်၊ သုတံ=ပြီ၊ (ကထံ=အဘယ်သို့။ သုတံ=ဟူမူ) ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ အာဠဝိယံ=အာဠဝီတိုင်း၌၊ ဂေါမဂ္ဂေ=နွားတို့ သွားရာ လမ်းခရီးအနီး၌၊ သိံသပါဝနေ=သင်းဘောပိတောက်ပင်တော၌၊ [ရှေးက "သိံသပါ=ယင်းတိုက်ပင်"ဟု အနက်ပေးကြ၏၊ စိစစ်ချက်ကို အဘိ ဓာန် နိဿသစ်(၅၇၁–၇၁ထာ)၌ကြည့်] ပဏ္ဍာသန္ဌာရေ=သစ်ရွက်အခင်းပေါ်၌ (အလိုလိုကြွေကျသော သစ်ရွက်တို့ကို စုရုံး၍ ပြုလုပ်အပ်သော အခင်းပေါ်၌) ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ အထ=သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌၊

၁။ အထသဒ္ဒါ၏ အဝိစ္ဆေဒ အနက် ။ ။ ဤနေရာ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ ၌ အထသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို အထူးတလည် ဖွင့်ထား၏။ ထိုအဖွင့်နှင့်အညီ အနက်ရှည်ရှည် ပြန်ဆိုလိုလျှင်–အထ=ယင်းသို့ အာဠဝိတိုင်းပြည် နွားလမ်းခရီး အနီးရှိ သင်းဘောပိတောက်ပင်တောဝယ် သစ်ရွက်အခင်းပေါ်၌ မြတ်စွာဘုရား ထိုင်နေတော်မူလသော်၊ ဝါ=ထိုသင်းဘောပိတောက်ပင် တောဝယ် သစ်ရွက် အခင်းပေါ်၌ မြတ်စွာဘုရား ထိုင်နေတော်မူခြင်းကိစ္စ မပြီးဆုံးသေးမီမှာပင်။ ဤသို့အနက်ဆိုပါ၊ အထာတိ **အဝိစ္ဆေဒတ္ထေ** နိပါတော။ တတ္ထ ဘဂဝတော နိသဇ္ဇာယ အဝိစ္ဆိန္နာယ ဧဝါတိ အတ္ထော။ တေနာဟ "ဧဝ" ဣစ္စာဒိ။ ဋီကာ။

ဟတ္ထကော=ဟတ္ထကမည်သော၊ (အာဠဝကဘီလူး၏ လက်မှ မြတ်စွာဘုရား၏ လက်တော်စသည်သို့ အဆင့်ဆင့်ကူးပြောင်းရောက်သွားတတ်သည် အဖြစ်ကြောင့် ဟတ္ထကမည်သော) အာဠဝကော=အာဠဝကမင်းသားသည်၊ ဧယ်ာ ဝိဟာရံ[1]=ခြေသလုံး မြင်းခေါင်း,အညောင်းဖြေဖျောက်, လမ်းလျှောက်ခြင်းကို၊ အနုစက်မမာနော=ထိုမှဤရောက် လျှောက်လသော်၊ အနုဝိစရမာနော=ထိုထို ဤဤ လှည့်လည်လသော်၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဂေါမရှေ။ပ။ နိသိန္နံ=ထိုင်နေတော်မူသည်ကို၊ အဒ္ဒသ=မြင်ပြီ၊ ဒိသွာ=မြင်ပြီး၍။ပ။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ကစ္စိ=အဘယ်သို့ပါနည်း၊ [တနည်း-ကစ္စိ ဘန္တေ=ဘယ့်နယ်ပါလဲ အရှင်ဘုရား] ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သုခံ=ချမ်းသာစွာ၊ အသယိတ္ထ[2]=ကျိန်းစက်တော်မူရပါ၏လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ

၁။ ဧယ်ာဝိဟာရံ အနုစက်မမာနော။ ။ ဧယ်ာဝိဟာရံပုဒ်ကို ဤအတိုင်း ကံအနက်ပေးလျှင် ဝိဟာရဏကြိယာနှင့် အနုစက်မနကြိယာတို့ မကွဲပြားဘဲ ကွဲပြားသကဲ့သို့ဆိုသောကြောင့် (စာရိုက် စရမာနောကဲ့သို့) အဘေဒဘေဒူပ စာရတည်း (တနည်း) "ဧယ်ာဝိဟာရံ-ခြေသလုံး.....ခြင်းငှာ" ဟုသော်လည်း အနက်ဆို။ ဒီဝါဝိဟာရံ နိသိဒိ, အလဂဒ္ဒပရိယေသနံ စရမာနောတို့၌ကဲ့သို့ အံဝိဘတ်ကို တဒတ္ထသမ္ဗန္ဓါန်အနက်၌သက်။

(တနည်း) "ဧယ်ာဝိဟာရံ=ခြေသလုံး.....ခြင်းဖြင့်" ဟု ကြိယာဝိသေသန အနက်လည်း ဆိုနိုင်၏။ ဧယ်ာယ ဟိတော ဝိဟာရော သဏ္ဌာရော ဧယ်ာဝိဟာရော =ခြေသလုံး မြင်းခေါင်း၏ အစီးအပွားဖြစ်သော လမ်းလျှောက်သွားလာခြင်း။ ဧယ်ာသုဝါ ဥပ္ပန္နကိလမထဝိနောဒနတ္ထာ ဝိဟာရော ဧယ်ာဝိဟာရော=ခြေသလုံး မြင်းခေါင်းတို့၌ဖြစ်သော ညောင်းညာမှုကို ဖြေဖျောက်ခြင်း အကျိုးရှိသော လမ်းလျှောက်ခြင်း။ [ဤ၌သွားခြင်း ဣရိယာပုထ်ကိုပင် ဝိဟာရဟုဆိုသည်]

၂။ အသယိတ္ထ, အသယိတ္ထံ။ ။ "ကစ္စိ ဘန္တေ ဘဂဝါ သုခမသယိတ္ထ" ဟူသော ဝါကျ၀ယ် "အသယိတ္ထ"၌ အနွတ္တနိ အာဝိဘတ်တည်း။ [အနွတ် အာမှာ ဒွေဘာ တ္ထပြု] "ဧဝံ ကုမာရ သုခမသယိတ္ထံ . . . . .တသ္မာဟံ သုခ မသယိတ္ထံ"ဟူသော ဝါကျတို့၌ကား "အသယိတ္ထံ"ကို အနွတ္တနိ ဣဝိဘတ်ဖြင့် ရုပ်ပြီးစေရမည်ဖြစ်၏။ သီဓာတ်နောင် ဣဝိဘတ်ကို တ္ထံပြု၍ "အသယိတ္ထံ"ဟု ရုပ်စီရင်ထားသည်ကို သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ မတွေ့ရ၊ "လဘသ္မာ ဤဣံနံ တ္ထတ္ထံ" သုတ်၀ယ် "ဤဣံနံ တ္ထတ္ထံ"ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဣဝိဘတ်ကို တ္ထံပြု ဟု ဆိုသင့်၏။

=မေးလျှောက်ပြီ) ကုမာရ=မင်းသား၊ ဧဝံ=အေးဟုတ်ပါ၏၊ [တနည်း-ဧဝံ ကုမာရ=ဟုတ်တယ်မင်းသား] (အဟံ=ငါသည်) သုခံ=စွာ၊ အသယိတ္ထွံ=ကျိန်းစက်ရပါ၏၊ စပန=အမှန်တကယ်အားဖြင့်၊ လောကော=သတ္တလောကဌ၊ ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သုခံ=စွာ၊ သေန္တိ=ကျိန်းစက်ကြရကုန်၏၊ တေသံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ အဟံ=ငါသည်။ အညတရော=တဦး အပါအဝင်တည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

ဘန္တေ=ရား၊ ယောမန္တိကာ=ဆောင်းဥတုဌ်ဖြစ်သော၊ ရတ္တိ=ညဌ်သည်၊ သိတာ=အေးလှပါ၏၊ အန္တ ရဋ္ဌကော[1]=တပို့တွဲလ, တပေါင်းလတို့၏အကြားဌ်

၁။ အန္တ ရဋ္ဌက ဖြစ်သင့်သောရက်များ။ ။ အဌ ပရိမာဏာနိ ယသ သမယသာတိ အဌကော=ရစ်ခု အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော နေ့ရက် အချိန်ကာလ။ အန္တ ရေ=တပို့တွဲလ, တပေါင်းလတို့၏ အကြားကာလဌ၊ အဌကော= ရစ်ခုသော နေ့ရက် အချိန်ကာလသည်၊ အန္တ ရဋ္ဌကော= အန္တ ရဋ္ဌက မည်၏။ တပို့တွဲလ၏ နောက်ဆုံးလေးရက်နှင့် တပေါင်းလ၏ အဦးအစပဌမဆုံးလေးရက်အားဖြင့် ရက်ပေါင်းရှစ်ရက်ကို အန္တ ရဋ္ဌက ခေါ်သည်ဟု ဤသုတ် အဌကထာနှင့် မဟာဝါစီဝရက္ခန္ဓက အဌကထာ (၄၀၉)တို့ဌ် ဖွင့်ထား၏။ ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုထားရာဌ် မြန်မာပြည်မှာ သတ်မှတ်ထားအပ်သော ရက်လအတိုင်း တပို့တွဲလဆုတ် (၁၁)ရက်နေ့ကစ၍ အစဉ်အတိုင်း ရေတွက်ရသော ရက်ရှစ်ရက်ကို အန္တ ရဋ္ဌကဟု မဆိုသင့်ကြောင်းနှင့် တပို့တွဲလဆန်း (၁၂)ရက်နေ့ကစ၍ အစဉ်အတိုင်း ရေတွက်ရသော ရက်ရှစ်ရက်ကိုသာ အန္တ ရဋ္ဌကဟု ဆိုသင့်ကြောင်းကို ဤနိဿယ ပဌမအကြိမ်ရိုက်ဌ် အကျဉ်းချုပ်မျှ ရေးသားခဲ့၏။ ယခု ထို့ထက် ပြည့်စုံအောင် အနည်းငယ် ချဲ့ထွင်ရေးပါဦးမည်။

ရက်လသတ်မှတ်ပုံ နှစ်မျိုး။ ။ ပိဋကကျမ်းဂန်တို့ဌ် မာဃ(တပို့တွဲလ), ဖဗ္ဗုဏ (တပေါင်းလ)စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် သုံးနှုန်းထားရာဌ် ထိုလများ၏ ကုန်ဆုံးသောနေ့ရက် သတ်မှတ်ပုံ နှစ်မျိုးဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်း ထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ထိုသတ်မှတ်ပုံ နှစ်မျိုးမှာ-

(၁)ယခုမြန်မာပြည်မှာ အသုံးပြုသော ပြက္ခဒိန်အတိုင်း လဆန်းတရက်နေ့မှစ၍ တရက်, နှစ်ရက်စသည် ရေတွက်ပြီးလျှင် ကောင်းကင်မှ လဝန်းကြီး ကွယ်ပျောက်သွားသောနေ့ (လကွယ်နေ့) အရောက်တွင် ရက်ပေါင်း (၃၀) သို့မဟုတ် (၂၉)ရက် ပြည့်၍ လကုန်သည်, တလပြည့်သည်ဟု ခေါ်ဝေါ်သတ်မှတ်

ရှစ်ရက်အတိုင်းအရည်ရှိသော အခါကာလသည်၊ ဟိမပါတသမယော= ဆီးနှင်းကျရာ အခါပါတည်း၊ ဘူမိ=မြေသည်၊ ဂေါကဏ္ဍကဟတာ=နွားခွာအကြား, လွှသွားဆူးခွန်, ခွံ့ညွှန်ခြောက်တို့သည် ဖျက်ဆီးထားအပ်သည်။ ဝါ=နွားခွာ

ထားခြင်းလည်း ရှိ၏။ ထိုသတ်မှတ်ချက် အတိုင်းပင် ပုဗ္ဗကတ္တိကမာသသ ကာဠပက္ခစာတုဒ္ဒသော= သီတင်းကျွတ်လဆုတ် (၁၄)ရက် (ကခ်ါ၊ နှာ-၈၆) စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရ၏။ ထိုအသုံးအနှုန်းကို မြန်မာနှင့် သီဟိုဠ်(သီရိလင်္ကာ) အသုံးအနှုန်းဟု ဆရာတော် အရှင်မြတ်များ မိန့်တော်မူကြ၏။

(၂) ကောင်းကင်မှ လဝန်းကြီး ပြည့်သောနေ့, (လပြည့်နေ့)တွင် လဝန်းကြီး ပြည့်သလို ရက်(၃၀)တလပြည့်၍, သို့မဟုတ် (၂၉)ရက် တလပြည့်၍ လကုန်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်းလည်း ရှိ၏။ ထိုခေါ်ဝေါ်သတ်မှတ်ချက် အတိုင်းဆိုလျှင် တပို့တွဲလပြည့်နေ့, ရောက်လျှင် တပို့တွဲလကုန်၏။ လပြည့်ကျော်တရက်နေ့ကစ၍ တပို့တွဲလ မဟုတ်တော့၊ တပေါင်းလဘက်သို့ ရောက်သွားလေပြီ၊ ထိုသတ်မှတ်ချက်သည် မြန်မာပြည်အနေအားဖြင့် အတော်ထူးဆန်းသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သော်လည်း ဝိဇ္ဇကကျမ်းဂန်တို့၌ကား တော်တော်များများ တွေ့နိုင်၍ အထူးအဆန်း မဟုတ်တော့ပါ၊ နမူနာ သာဓက အနည်းငယ်မျှ ထုတ်ပြရသော်-

ကတ္တိကပုဏ္ဏမာယံ ပဝါရေတွာ မာဂသိရမာသသ ပဌမဒိဝသေ (ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၊ ပ-၁၆၄)။ ဤ၌ သီရိလင်္ကာခေါ် သီဟိုဠ်ကျွန်းနှင့် မြန်မာ အခေါ်အဝေါ်ဖြစ်သော တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် တရက်နေ့ကို မာဂသိရမာသသ ပဌမဒိဝသေ (နတ္တော်လ၏ ပဌမနေ့)ဟု ခေါ်ဆိုထားသည်ဟု သာရတ္ထဒီကာ (ပ-၄၅၃)၌ မိန့်ဆို၏။ ထိုအခေါ်အဝေါ်သည် စန္ဒမာသ အခေါ်အဝေါ် ဖြစ်သည်ဟုလည်း ဝိမတိဒီကာ (ပ-၉၆) မိန့်၏။

ကတ္တိကမာသသ ပဋ္ဌမဒိဝသော နာမ ပဋ္ဌမကတ္တိကမာသသ ပုဏ္ဏမာ= တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့သည် တန်ဆောင်မုန်းလ၏ နောက်ဆုံးနေ့ မည်၏။ (ဝဿိကသာဒီကာသိက္ခာပုဒ် ကခ်ါဒီကာသစ်-၃၃၃)။ တဒဟုပေါသ ထေ ပန္နရသေ ကောမုဒိယာ စာတုမာသိနိယာ ပုဏ္ဏာယ ပုဏ္ဏမာယ ရတ္တိယာ (သီလက္ခန်ပါဠိတော်၊ သာမညဖလသုတ်-၄၅)။ ဤပါဠိတော်၌လည်း တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့သည် ရက်ပေါင်း (၂၉)ရက် တလပြည့်၍ ပုဏ္ဏ

အကြား, ဆူးရွန်းများသည် ပိုင်းခြားဖျက်ဆီးထားအပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ခရာ=ကြမ်းတမ်းလှပါ၏၊ ပဏ္ဍာသန္ဓာရော=သစ်ရွက်အခင်းသည်၊ တနုကော =ပါးလှပ်နေပါ၏၊ ရုက္ခဿ=သစ်ပင်၏၊ ပတ္တာနိ=အရွက်တို့သည်၊ ဝိရဠာနိ=

မည်၏ဟု ထိုသုတ်အဋ္ဌကထာဠီကာတို့၌ မိန့်ဆိုထား၏။ ပုရိမပုဏ္ဏမိတော ဟိ ပဌာယ ယာဝ အပရာ ပုဏ္ဏမီ၊ တာဝ ဧကော မာသောတိ တတ္ထ ဝေါဟာ ရော=ရှေ့လပြည့်မှစ၍ နောက်လပြည့်အထိ တလဟူ၍ ထိုမဖျိုမဒေသ အိန္ဒိယ၌ ခေါ်ဝေါ် သတ်မှတ်သည်။ (သီလက္ခန်ဋီကာသစ်၊ ၃-၁၂၀)

ယခုအိန္ဒိယ ပြက္ခဒိန် ။ ။ ထို့အပြင် ယခု အိန္ဒိယပြည်၌ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသော ပြက္ခဒိန်များ၌လည်း လဆုတ်တရက်နေ့မှ စ၍ တရက်, နှစ်ရက်စသည် ရေတွက်ပြီး လပြည့်နေ့အရောက်တွင် ရက်ပေါင်း(၃၀)တလ, (၂၉)ရက် တလ သတ်မှတ်ထားခြင်းကြောင့် မြန်မာပြည်နှင့် မတူကြောင်း စုံစမ်းသိရှိရသည်သာ မက မြန်မာပြည်အတွင်းမှာပင် ဟိန္ဒူအသင်းဖြစ်သော သနန္ဒနဓမ္မပါလက အဖွဲ့ချုပ်မှ ထုတ်ဝေသော ပြက္ခဒိန်၌လည်း မြန်မာအခေါ် အဝေါ် ဖြစ်သော ဗြာသိုလဆုတ်တရက်ကို မာယကဏ္ဍ (တပို့တွဲလဆုတ်) တရက်ဟုလည်းကောင်း, မြန်မာလို တပို့တွဲလဆုတ် တရက်ကို ဖဂ္ဂုဏကဏ္ဍ (တပေါင်းလဆုတ်) တရက်ဟုလည်းကောင်း ဤသို့စသည်ဖြင့် ရက်စွဲရိုက်နှိပ်ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ အိန္ဒိယပြည်၏ ထိုရက်လ သတ်မှတ်ချက်သည် ဘုရားမပွင့်မီကစ၍ ယခုအချိန်အထိ အပြောင်းအလဲ မရှိသော သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်ရကား ဤအဂုံတ္တိုရ်ပါဠိတော်နှင့် ဝိနည်းမဟာဝါစိုဝရက္ခန္ဓက ပါဠိတော် (၄၀၁)၌ ပါရှိသော အန္တရဋ္ဌကရက်ကိုလည်း ထိုအိန္ဒိယပြည်အတိုင်းသာ ယူသင့်သောကြောင့် တပို့တွဲလဆန်း (၁၂)ရက်နေ့ကစ၍ အစဉ်အတိုင်း ရေတွက်ရသော ရက်ရှစ်ရက်ကိုသာ အန္တရဋ္ဌက (တပို့တွဲလ, တပေါင်းလတို့၏ အကြား ရက်ရှစ်ရက်)ဟု ခေါ်ဆိုသင့်၏။ ရာသီဥတု အခြေအနေ အားဖြင့် ဆိုလျှင်လည်း—

ထိုရှစ်ရက်သည် အလွန်အေးသော ရက်များဖြစ်နိုင်၏။ တပို့တွဲလဆုတ် (၁၁)ရက်နေ့ကစ၍ အစဉ်အတိုင်း ရေတွက်ရသော ရက်ရှစ်ရက်ကား မြန်မာလို အန္တရဋ္ဌကရက်ဟု ဆိုဖွယ်ရှိသော်လည်း ဆောင်းဥတုကုန်ခါနီး၍ အအေး ပေါ့သွားပြီ ဖြစ်သဖြင့် "သိတာ ဘန္တေ ဟေမန္တိကာ ရတ္တိ"ဟူသော ပါဠိတော်နှင့် မကိုက်ညီတော့ပေ၊

ကျိုးတိုးကျဲတဲ့ ဖြစ်နေပါကုန်၏၊ ကာသာယာနိ=ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်ကုန်သော၊ ဝတ္ထာနိ=အဝတ်သက်နိုးတို့သည်၊ သိတာနိ=အေးစက်နေပါကုန်၏၊ သိတော=အေးသော၊ ဝေရမ္ဘော=ဝေရမ္ဘလေနှင့်တူသော၊ ဝါတောစ= (အရပ်လေးမျက်နှာမှ လာသော) လေသည်လည်း၊ ဝါယတိ=တိုက်ခတ်နေပါ၏၊ [ကျွန်းကြီးလေးကျွန်းကို ကြာရှက်လောက်မျှ မြင်ရတော့သည်အထိ မြင့်မားလှစွာသော ကောင်းကင်၌ တိုက်ခတ်သောလေကို ဝေရမ္ဘလေဟုခေါ်သတတ်၊ သံယုတ်၌၊ ၃၊ ၁၉၂ (ဝေရမ္ဘသုတ်)။ ဤ၌ကား ထိုဝေရမ္ဘလေနှင့်တူသော အရပ်လေးမျက်နှာမှလာသော လေတည်း]၊ အထ စပန=ထိုသို့ဖြစ်နေပါလျက်၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ "ဧဝံ ကုမာရ။ပ။ အညတရောတိ=ဧဝံ ကုမာရ။ပ။ အညတရော"ဟူ၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟ=မိန့်တော်မူ၏။

ကုမာရ=မင်းသား၊ တေနဟိ=ထိုသို့ဖြစ်လျှင်၊ ဝါ=ထိုသို့ "သုခမသယိတ္ထ" စသော ငါ့စကားခံ သင်အပြစ်တင်နေခြင်းကြောင့်၊ တ္တေ=သုခမသယိတ္ထံ စသော ဤစကားခံ၊ [ဤစကားနှင့် စပ်၍ဟူလို] တံဧဝ=သင့်ကိုသာလျှင်၊

ဂေါကဏ္ဏကဟတာ။ ။ ဂါဝိနံ ကဏ္ဏာ ဂေါကဏ္ဏာ=နွားမတို့၏ ဆူးများ (နွားခြေရာခွက်ဆူးများ)။ မိုးရွာပြီးစ အခါဝယ် နွားခြေထောက်များဖြင့် ဖိနင်းသွားသော နေရာတိုင်းခံ နွားတို့၏ ခွါအကြားမှ ထွက်လာသော ရွံ့ညွှံသည် ခြောက်သွေ့လာသောအခါ လွှသွားကဲ့သို့ ချွန်ထက်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုချွန်ထက်နေသော ရွံ့ညွှန်ခြောက်ကို ဂေါကဏ္ဏက (နွားတို့၏ဆူး)ဟု ခေါ်၏။ ဂေါကဏ္ဏကေဟိ ဟတာ ဂေါကဏ္ဏကဟတာ=နွားခြေရာခွက် ဆူးတည်းဟူသော ရွံ့ညွှံခြောက်တို့သည် ပိုင်းပြတ်ဖျက်ဆီးထားအပ်သော၊ ဘူမိ=မြေကြီး။

တနည်းအားဖြင့်ကား ထိုရွံ့နွံခြောက်ကို ဂေါကဏ္ဏကဟု မခေါ်ဘဲ နွားတို့၏ ခွာနှစ်ခြမ်းအကြား အရပ် (ခုရန္တရ)ကို ဂေါကဏ္ဏက (နွားတို့၏ ဆူး) ဟု ခေါ်၍ ထိုဂေါကဏ္ဏကဟု ခေါ်သော နွားခွာအကြား အရပ်ဟူသော ဆူးတို့က ပိုင်းပြတ် ဖျက်ဆီးထားအပ်သော ဘူမိကို ဂေါကဏ္ဏကဟတာ–ဟု ခေါ်သည်။ ဤသို့အားဖြင့် အဋ္ဌကထာခံ ဤပုဒ်ကို နှစ်နည်းပွင့်ထားသည်။

ဂေါကဏ္ဏကဟတာတိ နဝဝုဋ္ဌေ ဒေဝေ ဂါဝိနံ အက္ကန္တက္ကန္တဋ္ဌာနေ ခုရန္တရေဟိ ကဒ္ဒမော ဥဋ္ဌဟာ တိဋ္ဌတိ၊ သော ဝါတာတပေန သုက္ခော ကကစ ဒန္ဓသဒိသော ဟောတိ ဒုက္ခသမ္ဘဝေါ၊ တံ သန္ဓာယာဟ "ဂေါကဏ္ဏကဟတာ ဘူမိ"တိ။ ဂန္ဓံ ခုရန္တရေဟိ ဆိန္နာတိပိ အတ္ထော။ အဋ္ဌကထာ။

ပဋိပုစ္ဆိသာမိ=ပြန်၍မေးပါအုံ့ (အတ္ထော=ငါမေးအပ်သော အနက်သဘောသည်) ယထာ=အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အကြင်သို့သောနည်းဖြင့်၊ (ဗျာက ရောန္တ သေ=ဖြေဆိုသော) တေ=သင်အား၊ ခမေယျ=နှစ်သက်သဘောကျရာ၏၊ ဝါ=နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေရာ၏၊ [တနည်း-တေ=သင်၏၊ စိတ္တေ=စိတ်၌၊ ခမေယျ=၏]တထာ=ထိုနှစ်သက်သဘောကျသည့် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ နံ= ထိုငါမေးမြန်းအပ်သော အနက်သဘောကို၊ (တွံ=သင်သည်) ဗျာကရေယျာသိ= ဖြေဆိုလော၊ [သင်ကြိုက်သလို ဖြေပါဟူလို] ကုမာရ=မင်းသား၊ တံ=ထို ငါပြောဆိုအပ်သောစကားကို၊ (တွံ=သင်သည်) ကိံ မညသိ=အဘယ်သို့ ထင် မြင်သနည်း၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဂဟပတိသ ဝါ=အိမ်ပိုင်ရှင် သူကြွယ်၏ သော်လည်းကောင်း၊ ဂဟပတိပုတ္တသ ဝါ=အိမ်ပိုင်ရှင် သူကြွယ်သား၏သော် လည်းကောင်း၊ ကူဋာဂါရံ=အတွတ်တပ်ဆင်ထားအပ်သော အိမ်သည်၊ ဥလ္လိတ္တာ ဝလိတ္တံ=အတွင်း၌ လိမ်းသုတ်ထားအပ် အပြင်၌ လိမ်းသုတ်ထားအပ်သည်၊ နိဝါတံ=လေမတိုက်သည်၊ ဖုသိတဂ္ဂဠံ=ထိမိစေ့စပ်သော တံခါးရွက်ရှိသည်၊ ပိဟိတဝါတပါနံ=ပိတ်အပ်ပြီးသော လေသောက်ပြတင်းရှိသည်။ အသေ= ဖြစ်ရာ၏၊ ဝါ=ဖြစ်သည် ဆိုပါစို့၊ [ဣဓသည်၌ အသေတည်း]

တတြ=ထိုအတွတ်တပ်ဆင်ထားအပ်သောအိမ်၌၊ ဂေါနကတ္ထတော= လက်လေးသစ်ထက်ရှည်သော အမွေးရှိသော ကော်ဇောနက်ကြီးဖြင့်သော်လည်း ခင်းထားအပ်သော၊ [ဂေါနက=ကော်ဇောနက်ကြီးဖြင့်+ အတ္ထတော= ခင်းထား အပ်သော] ပဋိကတ္ထတော=အဖြူရောင် သားမွေးအခင်းဖြင့်သော်လည်း ခင်းထား အပ်သော၊ ပဋလိကတ္ထတော=အားလုံးစုံ ပန်းပြောက်ခြယ်အပ်သော သားမွေး အခင်းဖြင့်သော်လည်း ခင်းထားအပ်သော၊ ကဒလိမိဂပဝရပစ္စတ္ထရဏော= ဝံပိုင်မည်သော သားကောင်၏ အရေဖြင့်ပြီးသော မြတ်သော အခင်းဖြင့်သော် လည်း ခင်းထားအပ်သော [ကဒလီ=ဝံပိုင်+မိဂ= သားကောင်(၏အရေဖြင့် ပြီးသော)+ပဝရ=မြတ်သော+ ပစ္စတ္ထရဏ=အခင်း(ဖြင့် ခင်းထားအပ်သော)] သဉ္ဇာရဏ္ဍဒေါ[1]=နီမြန်းသော အိပ်ရာအပေါ်လွှမ်းအခင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊

၁။ ဥတ္တရဏ္ဍဒနှင့် ဝိတာနပုဒ်နက် စီစစ်ချက်။ ။ ဥတ္တရံ ဥပရိဘာဂံ ဆာဒေတိတိ ဥတ္တရဏ္ဍဒေါ ဝိတာနံ (အိပ်ရာ၏ အထက်ဘက်ကို ဖုံးအုပ်တတ်သော အဝတ်အထည်၊ အိပ်ရာလွှမ်းအခင်း) သာရတ္ထဒီကာ၊တ၊ ၂၉၅။သဟ ဥတ္တရဏ္ဍဒေန ယော ပလ္လင်္ကော ဝတ္တတိတိ သဉ္ဇာရဏ္ဍဒေါ= ဥတ္တရဏ္ဍဒနှင့် တကွဖြစ်သော

ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနော= ခြေရင်းခေါင်းရင်း နှစ်ဖက်တို့၌ နီမြန်းသော ခြေအုံးခေါင်းအုံး နှစ်လုံးလည်းရှိသော၊ [ဥဘတော=နှစ်ဖက်တို့၌+လောဟိတက= နီမြန်းသော+ဥပဓာန=ခြေအုံးခေါင်းအုံး (ရှိသော)] ပလ္လင်္ကော=အိပ်ခုတင်သည်၊ အသ=ရှိရာ၏။

ဇတ္တ=ဤအိမ်အတွင်း၌၊ တေလပ္ပဒီပေါစ=ဆီမီးရောင်သည်လည်း၊ ဈာယေယျ=ထိန်ထိန်လင်းနေရာ၏၊ စတသော=လေးယောက်ကုန်သော၊ မနာပါ =စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်ကုန်သော၊ ပဇာပတိယောစ=မယားတို့သည်လည်း၊

(ပလ္လင်္ကော=အိပ်ခုတင်)ဟု ပလ္လင်္ကကို အရကောက်ရသော (ပလ္လင်္ကော၏ ဝိသေသနဖြစ်သော) ဗဟုဗ္ဗီဟိဝစနတ္ထပြု။

တောမနိမ်ခ်ဋ္ဌ ဥတ္တရဏ္ဍဒပုဒ်ကို သေယျာယ ဥပရိယာတ္ထရဏော ဝတ္ထော (အိပ်ရာခင်းပေါ်၌ လွှမ်းအပ်ခင်းအပ်သော အဝတ်ထည်)ဟု ဖွင့်၏။ သက္ကတ အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်တို့၌လည်း "a bed covering, covering (in general)" ဟု အလားတူပင် ဖွင့်၏။

ဝိတာနပုဒ်ကို cushion (ကူရှင်၊ ဖုံအခင်း)ဟု လည်းဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ဥပရိဗဒ္ဓေန ရတ္တဝိတာနေန ဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ ဝိတာနပုဒ်၏ အနက်သည် အိပ်ရာလွှမ်း အခင်းပင် ဖြစ်သင့်၏။ အကယ်၍ အများရေးရိုးအတိုင်း "ဝိတာန=မျက်နှာကြက်"ဟု အနက်ပြန်ဆိုလျှင်လည်း အိပ်ရာကြမ်းခင်းမှ အထက်သို့မော်၍ ကြည့်ရသော အမိုးမျက်နှာကြက် (မြူမှုန်စသည် မကျအောင် ကာကွယ်သော အဝတ်) ကိုမယူဘဲ အိပ်ရာ မျက်နှာပြင်ပေါ်, အိပ်ရာခင်းပေါ်၌ ဖြန့်ကြက်လွှမ်းအုပ် ခင်းထားအပ်သော အခင်းကိုသာ ယူသင့်၏။

ထိုဥတ္တရဏ္ဍဒမည်သော အိပ်ရာလွှမ်းအခင်းကို အောက်ခံအခင်း (ပစ္ဆတ္ထရဏ)၏ အပေါ်၌ လွှမ်း၍ခင်း၍ အသုံးပြုကြောင်းကို "သေတဝိတာနမ္ပိ ဟေဋ္ဌာ အကပ္ပိယပစ္ဆတ္ထရဏော သတိ နု ဝဋ္ဋတိ၊ ရတ္တဝိတာနသ ဟေဋ္ဌာ ကပ္ပိယပစ္ဆတ္ထရဏော သတိပိ နု ဝဋ္ဋတိ ဇေ"ဟူသော (ဝိနည်းမဟာဝါ စမ္မက္ခန္ဓက အဋ္ဌကထာ၊ ၃၇၀။ ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာဟောင်း၊ နှာ-၁၄၉နှင့် ဂါထာ၊ ၁၈၇-၉) စကားဖြင့် သိသာ၏။ ဤသုတ်၌မူ "သဥတ္တရဏ္ဍဒေါ"သည် "ပလ္လင်္ကော"၏ ဝိသေသန ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဥတ္တရဏ္ဍဒမည်သော အိပ်ရာလွှမ်း အခင်းကို အိပ်ခုတင် (ပလ္လင်္ကော) အပေါ်၌ ခင်းထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိသာထင်ရှား၏၊ စာပိုဒ် (၆၄) ဝေနာဂပုရသုတ်လည်း ကြည့်လေ။

မနာပေန=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော ပြုစုယုယမှုဖြင့်၊ ပစ္ဆာပဋ္ဌိတာ=ပြုစုယုယကြကုန်သည်၊ အသု=ဖြစ်ကုန်ရာ၏၊ ကုမာရ=မင်းသား၊ တံ=ထိုငါ ပြောဆိုအပ်သောစကားကို၊ (တွံ=သင်သည်) ကိ ံ မညသိ=နည်း၊ သော=ထိုအိမ်ရှင်သူကြွယ်နှင့် သူကြွယ်သားသည်၊ သုခံ=ချမ်းသာစွာ၊ သယေယ္ယ ဝါ= အိပ်ရပါသလော၊ နော (သယေယ္ယ) ဝါ=မအိပ်ရပါသလော၊ ဘွော=ဤ ငါ မေးအပ်သော ပြဿနာဌ်ားကထံ ဝါ=အဘယ်သို့မူလည်း၊ တေ=သင်၏၊ (မတိ =အယူအဆသည်) ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဘဂ္ဂေ=ရား၊ သော=ထိုအိမ်ရှင်သူကြွယ်နှင့် သူကြွယ်သားသည်၊ သုခံ=စွာ၊ သယေယ္ယ=အိပ်ရပါ၏ ။ပ။ သော=ထိုအိမ်ရှင် သူကြွယ်နှင့် သူကြွယ်သားသည်၊ အညတရော =တည်း၊ ဣတိ. (အဝေါစ)

ကုမာရ=သား၊ တံ=ကို၊ ကိ ံ မညသိ=နည်း၊ [ယေဟိ–စသော အနိ ယမ ဝါကျကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးမည်] သော=ထိုသူကြွယ်နှင့် သူကြွယ် သားသည်၊ ရာဂဧေဟိ=ရာဂကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော၊ ယေဟိ ပရိဠာဟေဟိ= အကြင်ပူလောင်ခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=အကြင်အပူမီးတို့သည်၊ ပရိဒုယှမာနော= လောင်အပ်သည်၊ ဝါ=အလောင်ခံရသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဒုက္ခံ=ဆင်းရဲစွာ၊ သယေယ္ယ=အိပ်ရလေရာ၏၊ တသ ဂဟပတိသ ဝါ=ထိုအိမ်ရှင်သူကြွယ်မှာ သော်လည်းကောင်း၊ တသ ဂဟပတိပုတ္တသ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ကာယိကာဝါ = ပဋ္ဌဒ္ဓါရသို့ အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်သော ဝိညာဏ်အပေါင်းကို တုန်လှုပ်ချောက်ချား စေတတ်သည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ [ကာယ=ဝိညာဏ်အပေါင်း+ ဣက = ချောက်ချားစေသော] စေတသိကာ ဝါ=မနောဒ္ဓါရကို တုန်လှုပ်ချောက်ချားစေ တတ်သည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=မနောဒ္ဓါရိက စိတ်၌ မှီတည်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ရာဂဇာ=ကုန်သော၊ တေ ပရိဠာဟာ=ထိုပူလောင်ခြင်းတို့သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယ္ယုံ အပိနု=ဖြစ်နိုင်ကုန်ရာပါသလော၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ဧဝံ=ဖြစ်နိုင်ကုန်ရာပါ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ကုမာရ=သား၊ သော ဂဟပတိ ဝါ=သည်လည်းကောင်း၊ သော ဂဟ ပတိပုတ္တော ဝါ=သည်လည်းကောင်း၊ ရာဂဧေဟိ=ကုန်သော၊ ဟေဟိ ပရိဠာဟေ ဟိ=တို့သည်။ပ။ သယေယ္ယ=ရာ၏၊ (တေသံ ပရိဠာဟာနံ=ထိုပူလောင်ခြင်းတို့ကို၊ ဧနကော=ဖြစ်စေတတ်သော) သော ရာဂေါ=ထိုသူကြွယ်၏ ရာဂနှင့် အလားတူ ရာဂကို၊ ဝါ=သည်၊ တထာဂတသ= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရားမှာ။ ပဟီနော=ပယ်အပ်ပြီ၊ [တနည်း–သော ရာဂေါ=သည်၊ တထာဂတသ=၏၊

(စိတ္တသန္ဓာနတော=စိတ်အစဉ်မှ) ပဟီနော=ကင်းကွာပြီ၊] ဥစ္ဆိန္နမူလော= (အရ ဟတ္ထမဂ်ဟူသော ဓားဖြင့်) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာ, တဏှာအမြစ်အရင်း ရှိ၏၊ တာလာဝတ္ထုကတော= (လည်ပင်းပြတ်ပြီး၍) အရှက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာမဖြစ်နိုင်သော ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီ၊ ဝါ=ထန်းပင်ရှိခဲ့ဖူးသော မြေနေရာကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသော တည်နေရာစိတ်အစဉ်ရှိ၏၊ အနုဘာဝံကတော= နောက်၌ဖြစ်ခြင်းမရှိအောင် ပြုအပ်ပြီ၊ အာယတိ=နောင်အခါ၌၊ အနုပ္ပါဒ ဓမ္မော =ဖြစ်ခြင်းသဘောမရှိ၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ရာဂကို ပယ်သတ်ပြီးသည် အဖြစ်ကြောင့်) အဟံ=ငါသည်၊ သုခံ=စွာ၊ အသယိတ္ဆံ=ကျိန်းစက်ရပြီ။ပ။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

[ဂါထာ] ပရိနိဗ္ဗုတော=ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းတော်မူသော၊ သီတိဘူတော=ကိလေသာဟူ အပူမသန်း အေးချမ်း ခြင်းသို့ ရောက်တော်မူသော၊ နိရုပဓိ=ကိလေသာဟူသော ဥပဓိရှိတော်မမူသော၊ ယော ဗြာဟ္မဏောဟု=အကြင်မဉ္ဇကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော

၁။ တာလာဝတ္ထုကတော။ ။ အဝတ္ထုဘူတော တာလော အဝတ္ထု တာလော (အရှက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာမဟုတ်သော ထန်းပင်ငုတ်) အဝတ္ထုတာလော ဝိယ ကတော တိ အဝတ္ထုတာလကတော (အရှက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာမဟုတ်သော ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသော ရာဂ) ဟု ဆိုလိုလျက် ဝိသေသနပုဒ်ကို နောက်ထား၍ တာလာဝတ္ထုကတောဟု ဆိုသည်။

ဝိမတိဋ္ဌိကာ၊ (ပ-၆၈) အလိုအားဖြင့် "တာလောယေဝ အဝတ္ထူတိ တာလာဝတ္ထု၊ တံ ဝိယ ယသ(ရာဂသ) ဝတ္ထု (စိတ္တသန္တာနံ) ကတန္တိ တာလာဝတ္ထုကတော" ဟူ၍ ဝတ္ထုတပုဒ်ကျသော ဗဟုဗ္ဗီဟိပြု၍ "တာလာ ဝတ္ထုကတော=အရှက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာ မဖြစ်နိုင်သော ထန်းပင်ငုတ် ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသောတည်ရာ စိတ်အစဉ်ရှိ၏"ဟု အနက်ဆို။

တနည်း---တာလ=ထန်းပင်၏+ဝတ္ထု=တည်ရာဖြစ်ခဲ့ဖူးသော မြေ နေရာကဲ့သို့+ဝတ္ထုကတ= ပြုအပ်ပြီးသောတည်ရာ စိတ်အစဉ်ရှိသော (ရာဂ)။ တာလသ ဝတ္ထု တာလာဝတ္ထု၊ (လ၏အကို ဒီဃပြုသည်) တာလာဝတ္ထု ဝိယ ယသ ရာဂသ ဝတ္ထု(စိတ္တသန္တာနံ) ကတန္တိ တာလာဝတ္ထုကတော (ဝတ္ထုတပုဒ်ကျ၏) အဋ္ဌကအဂ္ဂိတ္ထိရ် ဝေရဇ္ဇသုတ်နိဿယလည်းကြည့်။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကာမေသု= ဝတ္ထုကာမ,ကိလေသာကာမတို့၌၊ နလိမ္ဗတိ= သုတ်လိမ်းဖွယ်ရာ တဏှာဒိဋ္ဌိ အညစ်အကြေးတို့ဖြင့် သုတ်လိမ်းတော်မမူ၊ သော ဗြာဟ္မဏော=ထိုမကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှား မျောသွားစေပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=ထိုပရိနိဗ္ဗုတ, သီတိဘူတစသည် ဖြစ်တော်မူသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝေ=ဧကန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ သဗ္ဗဒါ=အမြဲခပ်သိမ်း၊ သုခံ =ချမ်းသာစွာ၊ သေတိ=ကျိန်းစက်တော်မူ၏။

(သော ဗြာဟ္မဏော=သည်) သဗ္ဗာ=အားလုံးကုန်သော၊ အာသတ္တိယော =အာရုံ ငါးပါးတို့၌ ငြိကပ်တွယ်တာတတ်သော တဏှာတို့ကို၊ ဆေတ္တွာ= ပယ်ဖြတ်ပြီး၍။ ဟဒယေ=စိတ်နှလုံး၌၊ ဒရံ=ကိလေသာအပူကို၊ ဝိနေယျ= ငြိမ်းသတ်ပြီး၍၊ စေတသော=စိတ်၏၊ သန္တိ=ကိလေသာအပူငြိမ်းခြင်းသို့၊ [တနည်း–စေတသော=စိတ်ဖြင့်၊ သန္တိ=ကိလေသာ အပူငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့] ပမ္ပယျေ=ရောက်ပြီး၍၊ ဥပသန္တော=ငြိမ်းအေးလျက်၊ သုခံ=စွာ၊ သေတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

၆–ဒေဝဒူတသုတ်

၃၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒေဝဒူတာနိ[1]=သေမင်း၏ အမိန့်နှာခံ စေတမန် နှင့်တူသောသူတို့သည်၊ ဝါ=နတ်နှင့်မခြား၊ ပြောစကားအတည်, ယုံကြည် ထိုက်သော စေတမန်တို့သည်၊ ဝါ=ဝိသုဒ္ဓိနတ်ဗြဟ္မာ ရဟန္တာတို့၏ စေတမန်

၁။ ဒေဝဒူတာနိ။ ။ ဒေဝဒူတပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာ၌ (၃)နည်းဖွင့်ပြ၏။ ထိုတွင် "ဒေဝါတိ မစ္စု"ဟူသော အဖွင့်နှင့်အညီ ဤနေရာ၌ ဒေဝသဒ္ဒါသည် မစ္စု(မစ္စုရာဇာ)=သေခြင်း (သေမင်း)ဟူသော အနက်ကို ဟောအ၏။ သေခြင်း သဘောတရားတည်းဟူသော မစ္စုကိုပင် မစ္စုရာဇာ(သေမင်း)ဟု တင်စားသုံးနှုန်း ထား၏။ နဂိုမူလကမူ ဒေဝသဒ္ဒါသည် နတ်ဟူသော အနက်ကိုပင် ဟောအ၏။ နတ်သည် သတ္တဝါတို့ကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးသကဲ့သို့ ထိုအတူ သေမင်းသည်လည်း သတ္တဝါတို့ကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးကာ မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါစေ၏။ ထို့ကြောင့် သေ မင်းသည် နတ်နှင့်တူသည်ဖြစ်ရကား ဤနေရာ၌ "ဒေဝေါ ဝိယာတိ ဒေဝေါ" ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဆင့်၍ သေမင်းကို ဒေဝဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အမိန့်နှာခံသော စေတမန်ကို ဒူတဟု ခေါ်၏။ သို့သော် ဤသုတ်၌ကား ထိုပကတိရိုးရိုး စေတမန်ကို ဒူတဟု မဆိုလို၊ သူအို, သူနာ, သူသေဟူသော

တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးဦးတို့တည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤ လောကဌ်၊ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယ ဒွါရဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကို၊ စရတိ=ပြုကျင့်၏၊ ဝါ စာယ=နှုတ်ဖြင့်၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့်။ပ။ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်။ပ။သော=ထိုသူသည်။ပ။

ပုဂ္ဂိုလ် သုံးဦးကို ဒူတဟု ဆိုလို၏၊ ထိုသုံးဦးတို့သည် ပင်ကိုသဘာဝအားဖြင့်ပင် မြင်ရသူလူအပေါင်းကို ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်စေနိုင်၏။ ထို့ကြောင့်–

"မောင်မင်း...အသင်သည် ယခုပင် သေမင်းထံမှောက်သို့ ငါတို့နှင့် အတူလိုက်ခဲ့ ရမည်ဟူ၍ တွေ့သမျှ လူအပေါင်းကို အထိတ်တလန့်ဖြစ်အောင် ထိုသုံးဦးတို့သည် သတိပေး နှိုးဆော်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေကုန်၏။ ဟိုလူကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ရအောင် ငါလာခဲ့မည်၊ အသင်က အဲဒီလူကို ဘယ်ကိုမျှ ရုန်းကန် ထွက်မပြေးနိုင်အောင် သူ့ဆံပင်ကို မြဲမြဲဖမ်းဆွဲထားလိုက်ဟူ၍ သေမင်းက ထိုသုံးဦးကို အမိန့်ပေး၏။ ထိုသုံးဦးကလည်း သေမင်း၏ အမိန့် အာဏာကို တသဝေမတိမ်း လိုက်နာပြုလုပ်၏။ ထို့ကြောင့်–

"မစ္စုဒေဝသ အာဏာကရာ ဒူတာ ဝိယာတိ ဟိ ဒူတာတိ ဝုစ္စန္တိ" ဟူသော ဋီကာနှင့် အညီ "ဒူတာ ဝိယာတိ ဒူတာ (စေတမန်နှင့် တူသော သူများ)"ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဆင့်ကာ "ဒေဝသ ဒူတာ ဒေဝဒူတာ"ဟု ဝစ နတ္ထပြု၍ သေမင်း (ဒေဝ)၏ အမိန့်နာခံ စေတမန်နှင့်တူသော သူအို, သူနာ, သူသေဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးတို့ကို ဒေဝဒူတဟု ခေါ်သည်။ ဤတိုင်အောင် အဋ္ဌကထာအဖွင့် ပဌမနည်း ဖြစ်၏။

ဒုတိယနည်း။ ။ နတ်ဝတ်တန်ဆာ ဆင်ယင်ထားသော နတ်တဦးဦးက ကောင်းကင်မှာရပ်ပြီး "အသင်ဟာ နက်ဖြန်မှာ သေလိမ့်မည်"ဟု ပြောလျှင် ထိုနတ်၏ စကားသည် အမှန်တကယ် ယုံကြည်ဖွယ် ဖြစ်နေ၏။ ထို့အတူ သူအို, သူနာ, သူသေ သုံးဦးတို့သည်လည်း တိတ်လန့်ဖွယ် အသွင်ကို ပြကာ "အသင်လဲပဲ ငါလိုသေရမည်သူ, သေခြင်းသဘောရှိသူ ဖြစ်သည်ဟု သတိပေး နှိုးဆော် သကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏၊ ထိုသုံးဦးတို့၏ သတိပေး နှိုးဆော်စကားသည်လည်း နတ်ကပြောသော စကားကဲ့သို့ပင် မလွဲဧကန်မှန်၍ တကယ်ယုံကြည်ရမည့် စကားဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသုံးဦးတို့သည် နတ်နှင့်တူရကား "ဒေဝါ ဝိယ ဒူတာတိ ဒေဝဒူတာ"ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ ဒေဝါ ဝိယာတိ ဒေဝါ (နတ်နှင့်တူသောသူများ)၊ ဒေဝါ စ တေ ဒူတာ စာတိ ဒေဝဒူတာ (နတ်နှင့်

စရိတ္တာ=ပြုကျင့်ပြီး၍။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏။ [ဧကက စာပိုဒ်– ၄၃–ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တမေနံ=ထိုင်ရဲသို့ လားရောက်သောသူကို၊ နိရယပါလာ=ငရဲထိန်းတို့သည်၊ နာနာဘာဟာသု=အမျိုးမျိုးသော လက်မောင်းတို့၌၊ ဂဟေတ္မာ=ဆွဲကိုင်၍၊ ယမဿ=ယမမည်သော၊ (သတ္တဝါတို့ကို မိမိတို့ ဆည်းပူးအားထုတ်ခဲ့သော ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ စိစဉ်သတ်မှတ် သတိရစေတတ်သည် အဖြစ်ကြောင့် ယမမည်သော) ရညော=ဗိမာန်ပိုင်ရှင် ပြိတ္တာမင်းကို၊ ဒဿေန္တိ=မြင်စေကြကုန်၏၊ ဝါ=ပြကြကုန်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ သဲတော်ဦးတင်၍၊ ဒဿေန္တိ=ဟူမူ)

ဒေဝ=မင်းမြတ်၊ အယံ ပုရိသော=ဤယောကျ်ားသည်၊ အမတ္တေယျော

မခြား ပြောစကားအတည် ယုံကြည်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦး)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သူအို, သူနာ, သူသေဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးကို ဒေဝဒူတဟု ခေါ်သည်။

တတိယနည်း။ ။တနည်းအားဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိနတ်ဖြစ်သော ရဟန္တာဗြဟ္မာကြီးများကို ဒေဝဟု ခေါ်၏။ ပစ္ဆိမဘဝိက (ဘုရားဖြစ်မည့် နောက်ဆုံးဘဝသို့ ရောက်နေကြသော) ဘုရားအလောင်းတော်တို့ကို ထိုဝိသုဒ္ဓိနတ်ဗြဟ္မာကြီးများသည် သူအို, သူနာ, သူသေ, ရဟန်းအသွင် ဖန်ဆင်း ပြကြ၏။ ယင်းသို့ ဖန်ဆင်းပြအပ်သော ထိုသူအိုစသည်ကို မြင်ကြရသဖြင့် ဘုရားအလောင်းတော်တို့သည် သံဝေဂဉာဏ်ဖြစ်ပွားလျှင် ထီးနန်းစည်းစိမ်ကို စွန့်ခွာပြီး ရဟန်းပြုတော်မူကြ၏။ ထိုဝိသုဒ္ဓိနတ်ဗြဟ္မာကြီးများသည် ဘုရားအလောင်းတော်တို့မှ လွဲ၍ အခြားဘယ်သူ့ကိုမျှ ယင်းသို့ ဖန်ဆင်း မပြကြပါ။ သို့သော် ဘုရားအလောင်းတော်ကို ဖန်ဆင်းပြခဲ့သည်ကို အကြောင်းပြု၍ ယခုမျက်မြင် သူအို, သူနာ, သူသေသုံးဦးတို့ကိုလည်း ဝိသုဒ္ဓိနတ်ဗြဟ္မာတို့က ဖန်ဆင်းပြလိုက်သော စေတမန် ဒေဝဒူတ အဖြစ်ဖြင့် ပရိယာယ်သဘော တင်စား၍ ဒေဝဒူတဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းထားသည်။ ဒေဝါနံ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါနံ ဒူတာ ဒေဝဒူတာ= ဝိသုဒ္ဓိနတ်ဗြဟ္မာ ရဟန္တာတို့၏ စေတမန်များ။

ပါဠိတော်၌မူ "ဒေဝဒူတာနိ"ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့် ရှိ၏။ ဒေဝဒူတာ–ဟု ပုလ္လိင်ဖြင့် ဆိုလိုလျက် လိင်္ဂဝိပလ္လာသနည်းအားဖြင့် ပုလ္လိင်မှ နပုလ္လိင်သို့ ကူးပြောင်း၍ ဒေဝဒူတာနိ–ဟု ဟောတော်မူသည်ဟု အဋ္ဌကထာ မိန့်၏။ တနည်းအားဖြင့် ဒူတသဒ္ဒါသည် ပုလ္လိင်, နပုလ္လိင်နှစ်မျိုး ရှိနိုင်သော ပုဒ်ဖြစ်သည်ဟုလည်း ဋီကာမိန့်ဆို၏။

=မိခင်၏အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်သူမဟုတ်၊ ဝါ=မိခင်၌ ရက်စက်စော်ကား ပြစ်မှားသူတည်း၊ [မာတု+ဏေယျ။ မာတု ဟိတော မတ္တေယျော၊ နု မတ္တေ ယျော] အပေတ္တေယျော=ဘခင်၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်သူမဟုတ်၊ ဝါ=တည်း၊ အသာမညော=မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန္တာတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်သူမဟုတ်၊ ဝါ=တည်း၊ [သမဏ+ဏ္ဍ] အပြဟ္မ ညော=မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော ရဟန္တာတို့၏ အကျိုး စီးပွားကို ဆောင်ရွက်သူမဟုတ်၊ ဝါ=တည်း၊ [ဗြာဟ္မဏ+ဏ္ဍ] ကုလေ=အမျိုး၌၊ နဇေ္ဇာပစာယိ=ကြီးသောသူတို့ကို ရိုသေတတ်သူမဟုတ်၊ ဒေဝေါ=မင်းမြတ်သည်၊ ဣမဿ=ဤယောက်ျားအား၊ ဒဏ္ဍံ=ပြစ်ဒဏ်ကို၊ ပဏေတု=ချမှတ်တော်မူပါ။ ဣတိ=ဤသို့ သံတော်ဦးတင်၍၊ (ဒဿေန္တိ=ကုန်၏)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တမေနံ=ထိုယောက်ျားကို၊ ယမော=ယမမည်သော၊ ရာဇာ=မင်းသည်၊ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊ ဒေဝဒူတံ=သေမင်း၏ စေတမန်ကို၊ ဝါ=သေမင်းစေတမန်၏ အကြောင်းအရာကို၊ သမနုယုဉ္ဇတိ=အဖြေပေးအောင် စစ်ဆေးမေးမြန်း၏။ (မေးမြန်းရာ၌ လိုက်နာရမည့် ကျင့်ဝတ်ကို လိုက်နာစေလျက် စစ်ဆေးမေးမြန်း၏) သမနုဂါဟတိ=(အယူအဆကို မပြောင်းမလဲ တည်မြဲ စေကာ) နှိုက်ယူမေးမြန်း၏။ သမနုဘာသတိ=(အကြောင်းယုတ္တိ အမှန်သဘော ပေါ်အောင်) မေးမြန်း၏၊ "အမ္ဘော ပုရိသ=အမောင်ယောက်ျား၊ တွံ=သင်သည်၊ မနုဿေသု=လူတို့၌၊ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊ ဒေဝဒူတံ=သေမင်းတမန်ကို၊ ပါတုဘူတံ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်နေသည်ကို၊ နု အဒ္ဒသ=မမြင်ခဲ့ဖူးလော၊ ဣတိ =ဤသို့ (သမနုယုဉ္ဇတိ=၏၊ သမနုဂါဟတိ=၏။ သမနုဘာသတိ=၏) "နု အဒ္ဒသံ ဘဒ္ဒေ=မမြင်ခဲ့ဖူးပါအရှင်" ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ သော=ထိုယောက်ျားသည်၊ အာဟ=ဖြေဆို၏။ ပ။ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟ=မေးမြန်း၏ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာဟ=မူ)

အမ္ဘော ပုရိသ=ကျိုး၊ တွံ=သင်သည်၊ မနုဿေသု=လူတို့၌၊ ဇာတိယာ =အမိဝမ်းမှ မွေးဖွားခြင်းဖြင့်၊ ဝါ=အမိဝမ်းမှ မွေးဖွားချိန်မှစ၍၊ အာသီတိက် ဝါ=နှစ်ပေါင်းရှစ်ဆယ် အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်း ဖြစ်သော၊ နာဝုတိ ကဝါ=နှစ်ပေါင်းကိုးဆယ် အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်းဖြစ်သော၊ ဝဿ သတိက ဝါ=နှစ်ပေါင်းတရာ အသက်အရွယ် ရှိသည်သော်လည်း ဖြစ်သော၊ ဒိဋ္ဌေ=ဇရာစီးနင်း အိုမင်းနေသော၊ ဂေါပါနသိဝင်္ကေ=အခြင်ရနယ်အကောက်ကဲ့သို့

ကောက်သော၊ ဘောဂ္ဂံ=အလွန်ခါးကုန်းနေသော၊ (ချိုးထားအပ်သကဲ့သို့ ခါး၌ ကောက်ကွေးနေသော ကိုယ်ရှိသော) ဒဏ္ဍာပရာယဏံ=တောင်ရှေးချည်းသာ ထောက်ကာရပ်သွား အားထားစရာရှိသော၊ ပဝေဓမာနံ=တုန်လှုပ်လျက်၊ ဂစ္ဆန္တံ =သွားနေရသော၊ အာတုရံ=အိုမင်းမစွမ်း ပင်ပန်းနွမ်းနယ်နေသော၊ ဂတယောဗ္ဗနံ =ကျော်လွန်ပြီးသော ပျိုမျစ်ဇနနယ် ငယ်ရွယ်သူ၏ အဖြစ်ရှိသော၊ [ယုဝ+ဏ။ နလာ၊ ယုဝဿ ဘာဝေါ ယောဗ္ဗနံ] ဝါ=ကျော်လွန်ပြီးသော ပဌမ, ဒုတိယ အရွယ်ရှိသော၊ ခဏ္ဍာဒန္တံ =ကျိုးသောသွားရှိသော၊ ဝလိတဂေါသံ=ဖြူဖွေးသော ဆံပင်ရှိသော၊ ဝိလူနံ=ဆံပင်တို့ကို ဆွဲနုတ်ထားအပ်သကဲ့သို့ ပြောင်နေသော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ခလ္လိဌသိရံ=(ဆံပင်အားလုံး ပိုးကိုက်ဖြတ်ထား အပ်သကဲ့သို့) များစွာပြောင်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဝလိတံ=တကိုယ်လုံး၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော

၁။ ဘောဂ္ဂံ, ဒဏ္ဍာပရာယဏံ–စသည်။ ။ ဘောဂ္ဂံ၌ ဘုဇ+တ။ ဘုဇတိ ကုဋ်လော (ကုဋ်လော ဝါ) ဘဝတိတိ ဘောဂ္ဂေါ ဘောဂ္ဂါ ဝါ (ကောက်ကွေးသော သူ) ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ဘောဂ္ဂန္တိ အတိ ဝိယ ဝက်တာယ ဘောဂ္ဂံ၊ တာဒိသံ ပန သရီရံ ဘဂ္ဂံ ဝိယ ယောတိတိ အာဟ "ဘဂ္ဂ"န္တိ။ မူလပဏ္ဏိ၊ ၃၊ ၄၅။

ဒဏ္ဍာပရံ ဒဏ္ဍဂ္ဂဟဏပရံ (အလွန်အကဲ တောင်ရှေး ကိုင်ဆောင်ရခြင်း ရှိသော)အယနံ ဂမနံ, ဘေသာ (ဘေသာ ဝါ)တိ ဒဏ္ဍာပရာယဏော, ဒဏ္ဍာ ပရာယဏာ ဝါ= အကွန်အကဲ တောင်ရှေးကိုင်ဆောင် အားပြုသွားရခြင်းရှိသော။ (တနည်း) အယတိ ဘေတနာတိ အယနံ၊ ပရံ အယနံ ပရာယဏံ= အလွန် အကဲ ကိုင်စွဲသွားရကြောင်းဖြစ်သော (တောင်ရှေး)။ ဒဏ္ဍော ပရာယဏံ ဘေသာတိ ဒဏ္ဍာပရာယဏော= အလွန်အကဲ ကိုင်စွဲသွားရကြောင်း တောင်ရှေး ရှိသော။ ဒီ, မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌ (၄၅)ကို နည်းမှီးသည်။

ဝိပုဗ္ဗ လူဓာတ်, တပစ္စည်း၊ ဌင်းတပစ္စည်းကို နပြု။ ဝိလူယန္တေ ကေသာ လုဗ္ဘိတ္တာ ဝိယ ဂယှန္တေ ဘြဲ့ သိသေ တိ ဝိလူနံ။ ဝိလူနံ (သိသံ) ဘေသ (ဘေသာ ဝါ) အတ္ထိတိ ဝိလူနော, ဝိလူနာ ဝါ။ သက္ကတ အဘိဓာန် တို့၌ "ဆံပင်ကျွတ်၍ ဦးခေါင်းပြောင်သူ"ဟူသော အနက်ကို ဟောရာ၌ "ခလတိ, ခလ္လိဋ, ခလ္လိဋ, ခလ္လာဋ"ဟု လေးပုဒ် တွေ့ရ၏။ ခလိတဟုကား မတွေ့ရ၊ ထိုတွင် ခလ္လာဋပုဒ်မှ အသံတူအကွာရာပြောင်းလျှင် ပါဠိ၌ ခလ္လာဋဟု ဖြစ်၏။ ဝလိ=အရေတွန့်။ ဝလိ သဗ္ဗာတာ ယဿာတိ ဝလိတော၊ ဣတ ပစ္စည်း။ မူလပဏ္ဏိ၌၊ ပ–ဒုဗ္ဗဏ္ဏကား "ဝလိန"ဟု နပစ္စည်းဖြင့် ရှိ၏။

အရေတွန်.ရှိသော၊ တိလကာဟတဂတ္တံ =အဖြူပြောက်, အမဲပြောက် စွဲရောက် အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ [တိလက=အဖြူပြောက်, အမဲပြောက်တို့+ အာဟတ= စွဲကပ်အပ်သော+ဂတ္တ=ကိုယ်] ဣတ္ထိ ဝါ=အဘွားကြီးအိုကိုလည်းကောင်း၊ ပုရိသံ ဝါ=အဘိုးကြီးအိုကို လည်းကောင်း၊ နု အဒ္ဒသ=မမြင်ခဲ့ဖူးလော၊ ဣတိ(အာဟ= မေးမြန်း၏). အဒ္ဒသံ ဘန္တေ=မြင်ခဲ့ဖူးပါ၏အရှင်၊ ဣတိစေ=ဤသို့၊ သော= ထိုယောက်ျားသည်၊ အာဟ=ဖြေဆို၏။

။ပ။ အမ္ဘော ပုရိသ=ကျား၊ ဟသ တေ=ထိုသင်သည်၊ ဝိညုသ =သိနားလည်သော၊ မဟလ္လကသ=အသက်အရွယ်ကြီးသူသည်၊ သတော= ဖြစ်နေစဉ်၊ ဇတံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ နု အဟောသိ=မဖြစ်ခဲ့ဖူးလော၊ (ကိန္တု =အဘယ်သို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ နု အဟောသိ=မဖြစ်ခဲ့ဖူးသနည်းဟူမူ) အဟမ္ပိ=ငါလဲပဲ၊ ဇရာဓမ္မော=အိုခြင်းသဘောရှိသည်၊ ဇရံ=အိုခြင်းသဘောကို၊ အနတီတော=မကျော်လွန်နိုင်သည်၊ အမှိ=ဖြစ်၏ ၊ ဟန္ဒ=ယခု၊ အဟံ=ငါသည်၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မနသာ= စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကလျာဏံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို၊ ကရောမိ=ပြုအံ့၊ ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ နု အဟောသိ=မဖြစ်ခဲ့ဖူးလော၊ ဣတိ=သို့၊ (အာဟ=မေး၏) နာသက္ခိသံ ဘန္တေ=ကုသိုလ်ပြုရန် မစွမ်းနိုင်ခဲ့ပါအရှင်၊ ပမာဒသံ ဘန္တေ=မေ့လျော့နေခဲ့ပါသည်အရှင်၊ ဣတိစေ=သို့၊ သော=သည်၊ အာဟ=၏ ။ပ။

အမ္ဘော ပုရိသ=ကျား၊ (တွံ=သည်) ပမာဒတာယ=မေ့လျော့နေသည် အဖြစ်ကြောင့်၊ ကာယေန=လည်းကောင်း။ပ။ မနသာ=လည်းကောင်း၊ ကလျာ ဏံ=ကို၊ နု အကာသိ=မပြုလုပ်ခဲ့၊ အမ္ဘော ပုရိသ=ကျား၊ တဋ္ဌ=အမှန်တကယ်ပင်၊ ပမတ္တံ=မေ့လျော့သူကို၊ ကရောန္တိ ယထာ=အပြစ်ပေးမှု ပြုကြကုန်သကဲ့သို့၊ တထာ=ထို့အတူ၊ တွံ=သင့်ကို၊ ကရိဿန္တိ=အပြစ်ပေးမှု ပြုကြကုန်လတ္တံ့၊ [ယထာ တံ၌ တံကား အနက်မရှိ] တေ=သင်၏၊ တံ ဇတံ ပါပကမ္မံ=ထိုမကောင်း မှုကို၊ မာတရာ=အမိသည်၊ နေဝ ကတံ=ပြုအပ်သည်မဟုတ်၊ ပိတရာ=အဘသည်၊ နကတံ=ပြုအပ်သည်မဟုတ်၊ ဘာတရာ=ညီနှင့်အကိုသည် ။ပ။ ဘဂိနိယာ=အမ, နှမသည် ။ပ။ မိတ္တာမစ္စေဟိ=မိတ်ဆွေ, သူငယ်ချင်းတို့သည်၊ [အမာ သဟ ဝတ္ထုန္တိ တတ္ထ တတ္ထ ကိစ္စေတိ အမစ္စာ=ထိုထိုကိစ္စ၌ အတူတကွ ပြစ်ဖက် သူငယ်ချင်း]။ပ။ ဉာတိသာလောဟိတေဟိ= ဆွေမျိုး သွေးသားတော်စပ်သူ တို့သည်၊ [လောဟိတေန သမ္ဗန္ဓာ သာလောဟိတာ] ဝါ=ဆွေမျိုးသားချင်းတို့သည်

။ပ။ ဒေဝတာဟိ=နတ်တို့သည် ။ပ။ သမဏာဗြာဟ္မဏောဟိ= ရဟန်း, သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ နု ကတံ =ဟုတ်၊ အထခေါ=အဟုတ်သော်ကား၊ တယာဝ=သင်သည်သာ၊ ဧတံ ပါပကမ္မံ=ကို၊ ကတံ=ပြုအပ်ခဲ့ပြီ။ တွံ ဧဝ=သင်သည်သာလျှင်၊ ဧတဿ=ဤမကောင်းမှုကံ၏၊ ဝိပါကံ=အကျိုးကို၊ ပဋိသံဝေဒိဿသိ=ခံစားရလိမ့်မည်၊ ဣတိ=ဤသို့ (အာဟ=ပြော၏)

။ပ။ ဒေဝဒူတံ=ကို၊ သမနုယုဉ္ဇိတွာ=အပြေပေးအောင် စစ်ဆေးမေးမြန်းပြီး၍၊ သမနုဂါဟိတွာ=အယူအဆ မပြောင်းမလဲ တည်မြဲစေကာ နှိုက်ယူ မေးမြန်းပြီး၍၊ သမနုဘာသိတွာ=အကြောင်းယုတ္တိ အမှန်သဘောပေါ်လာအောင် မေးမြန်းပြီး၍၊ ဒုတိယံ=နှစ်ဦးမြောက်သော ။ပ။ အမ္ဘော ပုရိသ=ကျွား၊ တွံ=သည်၊ မနုဿသု=တို့၌။ အာဗာဓိကံ=အနာရောဂါ စွဲကပ်နေသော၊ ဒုက္ခိတံ=အလွန်ဖြစ်သော ဒုက္ခရှိသော၊ [ဒုက္ခံ သဠာတံ ယဿာတိ ဒုက္ခိတော] ဝါ=ဒုက္ခရောက်နေသော၊ [ဒုက္ခံ ဣတော ဂတော ပတ္တောတိ ဒုက္ခိတော] ဗာဠှ ဂိလာနံ=အပြင်းအထန် မကျန်းမာနေသော၊ သကေ=မိမိဥစ္စာဖြစ်သော၊ မုတ္တ ကရီသေ=ကျင်ငယ် ကျင်ကြီး၌၊ ပလိပန္နံ= ပေကျံလူးကပ်အပ်လျက်၊ သေမာနံ=အိပ်နေသော၊ အညေဟိ=အခြားသောသူတို့က၊ ဝုဋ္ဌာပိယမာနံ=ထဲစေအပ်သော၊ ဝါ=ထူပေးအပ်သော၊ အညေဟိ=တို့က၊ သံဝေသိယမာနံ=အိပ်စေအပ်သော်၊ ဝါ=သိပ်ပေးအပ်သော၊ ဣတ္ထိ ဝါ= မိန်းမကို လည်းကောင်း၊ ပုရိသံ ဝါ=ယောကျ်ားကိုလည်းကောင်း၊ နု အဒ္ဒသ=မမြင်ခဲ့ဖူးလော၊ ဣတိ (အာဟ) ။ပ။

ဗျာဓိဝမ္မော=မကျန်းမမာ နာခြင်းသဘောရှိသည်၊ ဗျာဓိ=နာခြင်းသဘောကို၊ အနတိတော=သည်၊ အမှိ=ဖြစ်၏ ။ပ။ ဧကာဟမတ်ဝါ=သေပြီး၍ တရက်ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဒွီဟမတ်ဝါ=သေပြီး၍ နှစ်ရက်ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ တီဟမတ်ဝါ=သေပြီး၍ သုံးရက်ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဥဒ္ဒုမာတကံ=သေပြီးသည့်အထက် နောင်နောက်ရက်၌ ကြွတက်ဖူးရောင် စက်ဆုပ်ဖွယ်အသေကောင်လည်းဖြစ်သော၊ [ကေကနိပါတ် စာပိုဒ် ၄၆၃-ကြည့်] ဝိနီလကံ=ဖြူနီရောယှက် ညိုနက်မဲပုပ် စက်ဆုပ်ဖွယ်ဆောင် အသေကောင်လည်းဖြစ်သော၊ ဝိပုဗ္ဗကဇာတံ=ပြည်သွေးယိုကာ ရွံဖွယ်ရာမသွေ ဖြစ်၍နေသော အသေကောင်လည်း ဖြစ်သော၊ [ဝိဿန္ဒမာနော ပုဗ္ဗော ယဿာတိ ဝိပုဗ္ဗော၊ ကုစ္ဆိတော ဝိပုဗ္ဗော ဝိပုဗ္ဗကော၊ ဝိပုဗ္ဗကော ဟုတ္ဝာ ဇာတော ဝိပုဗ္ဗကဇာတော] ဣတ္ထိ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ပုရိသံ ဝါ=လည်းကောင်း၊ နု အဒ္ဒသ=လော၊ ဣတိ(အာဟ) ။ပ။ မရဏဝမ္မော=သေခြင်း သဘောရှိသည်၊ မရဏံ=သေခြင်း

သဘောကို ။ပ။ တုဏ္ဍီ=ဆိတ်ဆိတ်နေသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တမေနံ=ထိုယောက်ျားကို၊ နိရယပါလာ=တို့သည်၊ ပဗ္ဗဝိဓဗန္ဓနံ နာမ=ငါးမျိုး အပြားရှိသော ချုပ်နှောင်ခြင်းမည်သော။ ကာရဏံ=ညှင်းဆဲခြင်းကို၊ ကရောန္တိ =ပြုကြကုန်၏။ တတ္ထ=ဟူလောင်လှစွာသော၊ အယောခီလံ(ထန်းပင်လုံးလောက် ရှိသော) သံချွန်တံကျင်ကြီးကို၊ ဟတ္ထေ=ယာဘက်လက်၌၊ ဂမေန္တိ=ထိုးစိုက် ရိုက်သွင်းကြကုန်၏ ။ပ။ ဒုတိယသို့=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ဟတ္ထေ=ဝဲဘက်လက်၌ ။ပ။ ပါဒေ=ယာဘက်ခြေ၌ ။ပ။ မဇ္ဈေ=အလည်တည့်တည့်ဖြစ်သော၊ ဥရသို့ =ရင်ဘတ်၌ ။ပ။ သော=ထိုယောက်ျားသည်၊ တတ္ထ=ထိုင်ရာ၌၊ ဒုက္ခာ= ခဲယဉ်း သဖြင့် သည်းခံအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=သည်းခံနိုင်ခဲကုန်သော၊ တိဗ္ဗာ=ထူထပ် ကုန်သော၊ ခရာ=ကြမ်းတမ်းကုန်သော၊ ကဋုကာ= ထက်မြက်စူးရှကုန်သော၊ ဝါ=ခါးစပ်သော်အရသာနှင့် တူကုန်သော၊ ဝေဒနာ=ဒုက္ခဝေဒနာတို့ကို၊ ဝေဒိ ယတိ=ခံစားနေရ၏၊ စ=ထို့အပြင်၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ ယာဝ=အကြင်မျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး၊ တံပါပကမ္မံ=ထိုမကောင်းမှုကံသည်၊ နု ဗျန္တီဟောတိ= ကင်းသောအဆုံးအဝိုင်းအခြား ရှိသည် မဖြစ်သေး၊ ဝါ=မကုန်သေး၊ [ဗျန္တ= ဝိ+အန္တ။ ဝိဂတော အန္တော ယဿ ပါပကမ္မဿာတိ ဗျန္တံ၊ ထို့နောက် ဤ လာ၍ "ဗျန္တီဟောတိ"ဟု ဖြစ်၏။ သဒ္ဒနီတိ ၁၃၃၉-သုတ်]၊ တာဝ=ထိုမျှလောက် ကာလပတ်လုံး၊ ကာလံ=သေဆုံးခြင်းကို၊ နု ကရောတိ=မပြု ။ပ။ သံဝေ သေတွာ=အိပ်စေ၍၊ (ရဲရဲပြောင်ပြောင် တောက်လောင်သော သံမြေပြင်ပေါ်၌ အိပ်စေ၍) ကုဋ္ဌာရိဟိ=ပုဆိန်ကြီးတို့ဖြင့်၊ (အိမ်၏အမိုး တခြမ်းလောက်ရှိသော ပုဆိန်ကြီးတို့ဖြင့်) တစ္ဆန္တိ=ခုတ်ရွေးကြကုန်၏။

။ပ။ ဥဒ္ဓံပါဒံ=အထက်၌ခြေထောက်ရှိအောင်၊ [ဥဒ္ဓံ ပါဒေါ ယဿာတိ ဥဒ္ဓံပါဒေါ တံ] ဝါ=ခြေထောက်မိုးမျှော်၊ အဓောသိရံ=အောက်၌ ဦးခေါင်းရှိအောင်၊ ဝါ=ဦးခေါင်းစောက်ထိုး၊ ဂဟေတ္မာ=ဆွဲကိုင်ကြကုန်၍၊ ဝါသီဟိ= (ဓန်းစကော လောက်ရှိသော) ပဲခွပ်ကြီးတို့ဖြင့် ။ပ။ ရထေ=ရထားဌ (မီးလျှံကြွတက် တဝင်းဝင်းလက်နေသော ရထား၌) ယောဇေတွာ=တပ်၍၊ အာဒိတ္တာယ= မီး အဆင်းရောင် ဝင်းဝင်းပြောင်နေသော၊ [အဂ္ဂိဝဏ္ဏော နု အာဒိပ္ပတိ ပဇ္ဇလတိတိ အာဒိတ္တာ] သမ္ပဇ္ဇလိတာယ=ဝန်းကျင်ပတ်ရံ, မီးလျှံကြွတက် ဝင်းဝင်းလက်နေ သော၊ [သမန္တတော ပဇ္ဇလတိတိ သမ္ပဇ္ဇလိတာ] သဓောတိဘူတာယ= မီးလျှံအရောင်အလင်းနှင့် တကွဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ (မီးတောက်မီးလျှံ, ပတ်ပတ် ရံဝင်း, တဆက်တည်းသော အရောင်အလင်းနှင့် တကွဖြစ်၍ဖြစ်သော)

ဘူမိယာ=မြေပြင်၌၊ သာရေ့ဿ ပိ=ပြေးသွားလည်း ပြေးသွားစေကြကုန်၏။ ဝါ= မောင်းနှင်လည်း မောင်းနှင်ကြကုန်၏။ ပစ္ဆာသာရေ့ဿ ပိ= တဖန်ပြေးလာ လည်း ပြေးလာစေကြကုန်၏။ ဝါ=ပြန်၍လည်း မောင်းနှင်လာကြကုန်၏၊ [သော တတ္ထ ဒုက္ခာ ။ပ။ ဗျန္ဓိ ဟောတိ ဟုပေယျာလဖော်ပါ]

မဟန္တံ =(ဘုံခုနစ်ဆင့်ရှိ အထွတ်တပ်အိမ်ကြီးလောက်) ကြီးမားလှစွာ သော၊ အာဒိတ္တံ=မီးအဆင်းရောင် ဝင်းဝင်းပြောင်နေသော၊ သမ္ဗဇ္ဇလိတံ=သော၊ သဓောတိဘူတံ=သော၊ အဂ်ါ ရုပဗ္ဗတံ=မီးကျီးတောင်ပေါ်သို့၊ အာရောပေန္တိ ပိ= တက်လည်းတက်စေကြကုန်၏။ သြရောပေန္တိ ပိ=ဆင်းလည်း ဆင်းစေကြကုန်၏ ။ပ။ တတ္ထာယ=ပူလောင်လှစွာသော၊ အာဒိတ္တာယ=သော ။ပ။ သဓောတိ ဘူတာယ= သော၊ လောဟကုမ္ဘိယာ=သံအိုးကြီးထဲ၌၊ ပက္ခိပန္တိ =ပစ်ချထည့်သွင်း ကြကုန်၏၊ သော=ထိုယောက်ျားသည်၊ တတ္ထ=ထိုသံအိုးကြီးထဲ၌၊ ဖေဏုဒ္ဒေဟက် =အမြှုပ်တစိစိထစေလျက်၊ ပစ္စမာနော=ကျက်နေစဉ်၊ သကိမ္မိ=တကြိမ်လည်း၊ ဥဒ္ဓံ=အထက်သို့၊ ဂစ္ဆတိ= ပေါ်တက်လာ၏။ သကိမ္မိ=လည်း၊ အဓော=အောက်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=နစ်မြှုပ်သွား၏။ သကိမ္မိ=လည်း၊ တိရိယံ=ဖီလာအရပ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=သွား၏ ။ပ။ မဟာနိရယော=အဝီစိငရဲကြီး၌၊ ပက္ခိပန္တိ =ပစ်ချကြကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သော မဟာနိရယော=ထိုအဝီစိငရဲကြီးသည်၊ ဝါ=ကို။

စတုက္ကဏ္ဏော=(လေးထောင့်သေတ္တာကဲ့သို့) လေးခုသောထောင့်ရှိ၏။ စတုဒ္ဒါရော=(အရပ်လေးမျက်နှာ ရှိသည့်အလျောက်) လေးပေါက်သော တံခါး ရှိ၏။ ဝိဘတ္တော=(လေးဘက်တံခါး, အညီထား၍) နယ်မြေပိုင်းခြား ကန့် သတ်ထားအပ်၏၊ ဘာဂသော=ငရဲခံသတ္တဝါ အုပ်စုတို့ကို၊ (ဌပေတ္တာ=တံခါး နှင့်လမ်း, ဖြောင့်တန်းကိုက်ညီ, တသန့်စီထား၍) မိတော=(သတ္တဝါတို့၏ သဘောတူရာ ကံကြမ္မာဖြင့်) တိုင်းတာခွဲခြားထားအပ်၏။ အယောပါကာရ ပရိယန္တော=သံတံတိုင်းဟူသော အကာအရံ အပိုင်းအခြားရှိ၏။ အယသာ= (ကိုးယူဇနာရှိသော) သံပြားကြီးဖြင့်၊ ပဋိကုဋ္ဌိတော=ဖုံးအုပ်ထားအပ်၏။ တသ=ထိုအဝီစိငရဲကြီး၏၊ ဘူမိ=မြေပြင်သည်၊ အယောမယာ=သံဖြင့်ပြီး၏၊ တေဒသော=(ဝန်းကျင်ပတ်ရံ အလျှံပြောင်ညီး) လောင်မီးကြီးနှင့်၊ ယုတာ= အစဉ်အမြဲယှဉ်တွဲနေ၍၊ ဧလိတာ=ထိန်ထိန်ဝင်းဝင်း အလင်းကြီးလင်းလျက်၊ သမ္ဘဒါ=အမြဲခပ်သိမ်း၊ သမန္တာ=ပတ်ပတ်လည်၌၊ ယောဇနသတံ=ယူဇနာတရာ တိုင်အောင်၊ ဖရိတ္တာ=ဖြန့်၍၊ တိဋ္ဌတိ=တည်ရှိ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) [ဤ

သုတ်၌, ဦးနှင့်တကွ ပေတဝတ္ထု၌ (၄၈)မဟာနိဒ္ဒေသ၌ (၃၇၅)ဓာတ် ၌(မ–၂၈၉၊ သံကိစ္စဓာတ်)စသည်တို့ကို ကြည့်၍ အနက်ပေးသည်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘူတပုဗ္ဗ=ရှေးဘ၌ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အကြောင်းဝတ္ထုကား၊ ယမသ=ယမမည်သော၊ ရညော=မင်းမှာ၊ ဧတံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ဖူးပြီ။ (ကိန္တိ=သို့၊ အဟောသိ=မူ) ယေ=အကြင်သူတို့သည်၊ လောကေ=သတ္တလောကဘ၌၊ ပါပကာနိ=ယုတ်မာကုန်သော၊ ကမ္မာနိ=အကုသိုလ်အမှုတို့ကို၊ ကရောန္တိ=ပြုလုပ်ကြကုန်၏၊ တေ=ထိုသူတို့ကို၊ ဧဝရူပါ (ဧဝရူပါယ) =ဤအလွန်အမင်း ရက်စက်ခြင်းသဘောရှိသော၊ ဝိဝိဓာ (ဝိဝိဓာယ)= အထူးထူးအဖုံဖုံ နည်းမျိုးစုံရှိသော၊ ကမ္မကာရဏာ (ကမ္မကာရဏာယ)= ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းအမှုဖြင့်၊ ကရိယန္တိ ကိရ ဘော=ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်အပ်ကုန်လေတုံ့ဟုရှိ၊ [အကယ်၍ ဂ်ရဓာတ်ကို ဒွိကမ္မကဟု ယူဆလျှင်ကား ဧဝရူပါစသော သုံးပုဒ်၌ ပဌမာယောဇဝိဘတ်ချည်းသာတည်း၊ ကိရ၏ အနက်ကို စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ် ၃၃–ကြည့်] အဟံ=ငါသည်၊ မနုဿတ္တံ=လူ့အဖြစ်ကို၊ လဘေယျံ= ရပါမူကား၊ အဟောဝတ= ကြောက်ကောင်းလေစု၊ အရဟံ=ကိလေသာရန်ဘေးကင်းဝေးတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ မှန်စွာပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်စထွင်ကုန်စင်ခပင်း ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ တထာဂတော= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ လောကေ=သတ္တလောကဘ၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ စ=ပွင့်ထွန်းလည်း ပွင့်ထွန်းလာပါမူကား (အဟော ဝတ=စု) အဟံ=ငါသည်၊ တံ ဘဂဝန္တံ= ထိုမြတ်စွာဘုရားကို၊ ပယိရုပါသေယျံ စ=ဆည်းကပ်လည်း ဆည်းကပ်ရပါမူကား၊ (အဟော ဝတ)

သော ဘဂဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ မေ=ငါ့အား၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေယျ စ=ဟောကြားလည်း ဟောကြားပါမူကား၊ (အဟော ဝတ) အဟံ =ငါသည်၊ တဿ ဘဂဝတော=ထိုမြတ်စွာဘုရား၏၊ ဓမ္မံ=ကို၊ အာဇာနေယျံ စ=သိလည်းသိပါမူကား၊ (အဟော ဝတ) ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (အဟောသိ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ယုံကြည်ဖွယ်ရာအကြောင်း ထပ်လောင်း၍ ပြောရလျှင်ကား၊ အဟံ=ငါသည်၊ တံ=ထိုအကြောင်းအရာကို၊ (ငရဲနှင့် စပ်သမျှသော ထိုအဖြစ်သနစ်ကို) အညဿ=ငါဘုရားမှတပါး တခြားသော၊ သမဏဿ ဝါ=ရဟန်း၏လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏဿ ဝါ=ဗြာဟ္မဏ သူတော်ကောင်း၏ လည်းကောင်း (ဝစနံ=စကားကို) သုတ္တာ=တဆင့်ကြားရ၍၊ ဧဝံ= ဤသို့၊ နဝဒါမိ=ဟောတော်မူသည်မဟုတ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အပိစ ခေါ=

အဟုတ်အမှန်ကား၊ ယံ=အကြင်အကြောင်းအရာကို၊ မေ=ငါသည်၊ သာမံ ဧဝ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ ဉာတံ=သိအပ်ပြီ၊ သာမံဧဝ=လျှင်၊ ဒိဋ္ဌံ=မြင်အပ်ပြီ၊ သာမံဧဝ=လျှင်၊ ဝိဒိတံ=ထင်ရှားသိအပ်ပြီ၊ တံ ဧဝ=ထိုကိုယ်တိုင် သိမြင်အပ်သော အကြောင်းအရာကိုသာလျှင်၊ အဟံ=သည်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

ယေ မာဏဝါ=အကြင်သတ္တဝါတို့သည်၊ ဒေဝဒူတေဟိ=(သူအို, နာ, သေ၊ သုံးထွေသော) သေမင်းစေတမန်တို့သည်၊ စောဒိတာ=တိုက်တွန်းဟောပြ ဆုံးမအပ်ပါကုန်လျက်၊ ပမဒ္ဓန္တိ=မေ့လျော့ပေါ့ဆ နေကြကုန်၏။ နရာ=ဗာလ မည်တွင် ပုထုဇဉ်ဖြစ်ကြကုန်သော၊ တေ မာဏဝါ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်၊ ဟိနကာယူပဂါ=ယုတ်ညံ့သော သတ္တဝါအပေါင်းသို့ လားရောက်ကြကုန်လျက်၊ ဝါ=ယုတ်ညံ့သော ကိုယ်ခန္ဓာအတွေ့ဘောသို့ လားရောက်ကြကုန်လျက်။ ဒီဃ ရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ သောစန္တိ=ဝမ်းနည်းပူဆွေးနေကြရ ကုန်၏၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၊ သန္တော=ကိလေသာခပ်သိမ်း ငြိမ်းအေးတော် မူကြကုန်သော၊ ယေစ သပ္ပုရိသာ=အကြင်သူတော်ကောင်းတို့သည်ကား၊ ဒေဝဒူတေဟိ=တို့သည်၊ စောဒိတာ=တိုက်တွန်းဟောပြ ဆုံးမအပ်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြ၍၊ ဝါ=ဖြစ်ကြခြင်းကြောင့်) အရိယဓမ္မေ= အရိယာ သူတော် ကောင်းတို့၏ တရားဌ၊ ကုဒါစနံ=အဘယ်အခါမျှ၊ နပမဒ္ဓန္တိ=မမေ့လျော့ကြကုန်။

(တေ သပ္ပုရိသာ=ထိုသူတော်ကောင်းတို့သည်) ဇာတိမရဏသမ္ဘဝေ= ပဋိသန္ဓေနေခြင်း, သေခြင်း၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ဥပါဒါနေ=ဥပါဒါန် တရားလေးပါးဌ၊ ဝါ=ပြင်းထန်မြဲမြံစွာ ဖမ်းယူတတ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတရားဌ၊ ဘယံ=ကြောက်ဖွယ်ဘေးကို၊ ဒိသွာ=တွေ့မြင်ကြ၍၊ အနုပါဒါ (အနုပါဒါယ)= ဥပါဒါန်လေးပါးတို့ဖြင့် တစုံတခုသော အာရုံကို ပြင်းထန်မြဲမြံစွာ မဖမ်းယူကြ ကုန်၍၊ ဝါ=ဥပါဒါန်.....မဖမ်းယူကြခြင်းကြောင့်၊ ဇာတိမရဏသင်္ခယေ= ပဋိသန္ဓေနေခြင်း, သေခြင်း၏ ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်ဌ၊ ဝိမုစ္စန္တိ=လွတ်လွတ်ကင်းကင်း နှလုံးသွင်းသက်ဝင်ကြကုန်၏။ အပ္ပမတ္တာ=မမေ့လျော့ကြကုန်သော၊ တေ (သပ္ပုရိသာ)=တို့သည်၊ သုခိနော=လောကုတ္တရာ ချမ်းသာရှိကြကုန်လျက်၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မာဘိနိဗ္ဗုတာ=ယခုမျက်မှောက် အတွေ့ဘောဌ ကိလေသာခပ်သိမ်း ငြိမ်း ခြင်းဖြင့် ငြိမ်းအေးကြကုန်လျက်၊ သဗ္ဗဝေရဘယာတီတာ=အားလုံးသော ရန် ဘေးကို ကျော်လွှားကြကုန်လျက်၊ သဗ္ဗဒုက္ခံ=အားလုံးသော ဝဋ်ဆင်းရဲကို၊ ဥပစ္စဂုံ=လွန်မြောက်ကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

၇–စတုမဟာရာဇသုတ်

၃၇။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ပက္ခဿ=လဆန်းရက်ပိုင်း, လဆုတ်ရက်ပိုင်း၏၊ အဋ္ဌမိယံ=ရှစ်ရက်မြောက်ဥပုသ်နေ့၌၊ စတုန္နံ=လေးယောက်ကုန်သော၊ မဟာရာဇာနံ=နတ်မင်းကြီးတို့၏၊ ပါရိသဇ္ဇာ=အခြွေအရံ နတ်ပရိသတ်တွင် အပါအဝင် ဖြစ်ကုန်သော၊ အမစ္စာ=အပါးတော်မြန်နတ်ကြီးတို့သည်၊ ဣမံ လောကံ=ဤလူ့လောကကို၊ အနုဝိစရန္တိ=လှည့်လည်စုံစမ်းကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ= အဘယ်ကို သိလို၍၊ အနုဝိစရန္တိ=မူ) ကစ္စိ=အဘယ်သို့လေနည်း၊ ဗဟူ=များစွာ ကုန်သော၊ မနုဿာ=လူတို့သည်၊ မနုဿေသု=လူတို့၌၊ မတ္တေယျာ=မိခင်၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်ကုန်သည်၊ ပေတ္တေယျာ=ဘခင်၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်ကုန်သည်၊ သာမညာ=ရဟန်းတို့၏အကျိုး. ....ကုန်သည်၊ ဗြဟ္မညာ= ရဟန္တာတို့၏ အကျိုး....ကုန်သည်၊ ကုလေ=အမျိုး၌၊ ဇေ္ဌာပစာယိနော= ကြီးသောသူတို့ကို ရိုသေကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကြပါကုန်၏လော) ဥပေါ သထံ= ဥပုသ်သီလကို၊ ဥပဝသန္တိ= စောင့်ထိန်းကြပါကုန်၏လော၊ ပဋိဘာဂ ရောန္တိ[1]=ဥပုသ်အကြို,အပိုဆင့်ပွား နီးနီးကြားကြား စောင့်ထိန်းကြပါကုန်၏လော၊ ပုညာနိ=တန်ခြားသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို၊ ကရောန္တိ=ပြုကြပါကုန်၏လော၊ ဣတိ=ဤအကြောင်းကို သိလို၍၊ (အနုဝိစရန္တိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပက္ခဿ =၏၊ စာတုဒ္ဒသီ=၁၄–ရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့၌ ။ပ။ ပုတ္တာ=သားတို့သည်

၁။ ပဋိဘာဂရောန္တိ။ ။ ပဋိ ပဋိ=ထပ်ကာ ထပ်ကာ+ဘာဂရောန္တိ= နီးနီးကြားကြား ဥပုသ်စောင့်ကုန်၏။ ပဌမိ, အဋ္ဌမိ, စာတုဒ္ဒသီ, ပန္နရသီဟူ၍ လဆန်းပိုင်း၌ လေးဥပုသ်, လဆုတ်ပိုင်း၌ လေးဥပုသ်ဟု တလတလ၌ မူလ ဥပုသ် ရှစ်ရက်စီ ရှိ၏။ (ရက်မစုံလျှင်ကား ပန္နရသီဥပုသ် တရက်လျှော့၏) ထိုမူလဥပုသ်၏ ပဋိဘာဂရ (အကြိုအပို) ဥပုသ်လည်း ရှိသေး၏။ လေးရက် နေ့သည် ပဌမီဥပုသ်၏ အကြို (ပဋိဘာဂရ) ဥပုသ်ဖြစ်၍ (၆)ရက်နေ့သည် အပို(ပဋိဘာဂရ) ဥပုသ်ဖြစ်၏။

ဤနည်းအားဖြင့် (၇)ရက်နေ့နှင့် (၉)ရက်နေ့ကိုလည်းကောင်း၊ ၁၃–ရက်နေ့နှင့် လပြည့်ကျော်တရက် လဆန်းတရက်ကို လည်းကောင်း အကြိုအပို (ပဋိဘာဂရ) ဥပုသ်ဖြစ်ပုံကို သိပါ။ ပန္နရသီဥပုသ်နေ့မှန်သမျှ အကြိုဥပုသ် မရှိသကဲ့သို့ ရက်စုံလဆုတ်၏ စာတုဒ္ဒသီဥပုသ်မှာလည်း အပိုဆင့်ပွား ဥပုသ်မရှိဟု မှတ်ပါ။

။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန္နရသေ=၁၅-ရက်မြောက်သော၊ ဥပေါသထေ= ဥပုသ်ဖြစ်သော၊ တဒဟု=ထိုနေ့၌၊ စတ္တာရော=လေးယောက်ကုန်သော၊ မဟာရာဇာနော=နတ်မင်းကြီးတို့သည်၊ သာမံ ဇေ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင် ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အပ္ပကာ=အနည်းငယ်မျှလောက်ကုန်သော၊ မနုဿာ=လူတို့သည် ။ပ။ ဧဇ္ဇာပစာယိနော=ကုန်သည်၊ သစေ ဟောန္တိ=အကယ်၍ဖြစ်ကုန်အုံ၊ ဥပေါသထံ=ကို၊ သစေ ဥပဝသန္တိ=အကယ်၍ စောင့်ထိန်းကုန်အုံ၊ သစေ ပဋိဇာဂရောန္တိ=အုံ၊ ပုညာနိ=တို့ကို၊ သစေ ကရောန္တိ=အုံ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဇဝံ သန္ဓေသု=ဤသို့ ဖြစ်ကုန်လသော်) တမေနံ=ထိုအကြောင်းကို၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ မဟာရာဇာနော=တို့သည်၊ သုဓမ္မာယ=သုဓမ္မာမည်သော၊ သဘာယ=နတ်သဘင်၌၊ ဝါ=စည်းဝေးရာ ခန်းမဆောင်၌၊ သန္နိသိန္နာနံ=ပေါင်းစုထိုင်နေကြကုန်သော၊ သန္နိပတိတာနံ=တစုတဝေးတည်း ရောက်နေကြကုန်သော၊ တာဝတိံသာနံ=တာဝတိံသာဘုံသား ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=နတ်တို့အား၊ အာရောစေန္တိ=ပြောကြားကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာရောစေန္တိ=ဟူမူ) မာရိသာ=ဒုက္ခကင်းပြား အချင်းနတ်သားတို့၊ အပ္ပကာ=ကုန်သော၊ မနုဿာ။ပ။ ကရောန္တိ=ကုန်၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အာရောစေန္တိ=ကုန်၏)၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေန=ထိုသို့ ပြောကြားခြင်းကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုသော လူတို့နည်းပါးကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ တာဝတိံသာ=တာဝတိံသာဘုံ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါ=နတ်တို့သည်၊ "ဪ= အိုနတ်သားတို့၊ ဒီဗွာ=နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ကာယာ=နတ်အပေါင်းတို့သည်၊ ပရိဟာယိဿန္တိ ဝတ=ယုတ်လျော့နည်း ပါးကုန်တော့မည်တကား၊ အသုရကာယာ=အပါယ်လေးဘုံသား သတ္တဝါအပေါင်းတို့သည်၊ ပရိပူရိဿန္တိ ဝတ=အရေအတွက် တိုးပွားများပြားကုန်တော့မည်တကား၊" ဣတိ=ဤသို့၊ အနုတ္တမနာ=ပီတိသောမနုဿတို့ ယူအပ်သော စိတ်မရှိကုန်သည်၊ ဝါ=စိတ်မချမ်းသာကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုသို့ မဟုတ်မူ၍၊ ဗဟူ=ကုန်သော၊ မနုဿာ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေန=ထိုသို့ပြောကြားခြင်းကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုသော လူတို့များပြားကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ အတ္တမနာ=ပီတိသောမနုဿတို့ ယူအပ်သော စိတ်ရှိကြကုန်သည်၊ ဝါ=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ကြကုန်သည် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေးခဏတုန်းခဲ့ဖူးသော အကြောင်းဝတ္ထုကား၊ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏၊ ဣန္ဒော=အစိုးရသူ နတ်ဘုရင်ဖြစ်သော၊ သက္ကော=သကြား

မင်းသည်၊ တာဝတိံသေ=တာဝတိံသာဘုံသား ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝေ=နတ်တို့ကို၊ အနုနယမာနော=ယောပြောသိစေလသော်၊ တာယ ဝေလာယ=ယောပြောသိစေရာ ထိုအခါ၌၊ ဣမံ ဂါထံ=ဤဂါထာကဗျာကို၊ အဘာသိ=သိဆိုပြီ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဘာသိ=သနည်းဟူမူ)

ယော နရော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မာဒိသော=ငါကဲ့သို့သော သိကြား မင်းသည်၊ အသ=ဖြစ်ငြားအံ့၊ ဝါ=ဖြစ်လျှင်၊ သော(နရော) ဝိ=ထိုငါကဲ့သို့ သိကြားမင်းဖြစ်သော သူသည်လည်း၊ [တနည်း–ယော နရော=သည်၊ မာဒိ သော=ငါကဲ့သို့သော စည်းစိမ်ရှင်သကြားမင်းသည်၊ အသ=ဖြစ်လိုငြားအံ့၊ ဝါ=ဖြစ်ချင်လျှင်၊ သော နရောပိ=ထိုငါကဲ့သို့ သကြားမင်းဖြစ် ချင်သူသည်လည်း]၊ ပက္ခသ=လဆန်းရက်ပိုင်း, လဆုတ်ရက်ပိုင်း၏၊ စာတုဒ္ဒသိ=၁၄–ရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့ပတ်လုံး လည်းကောင်း၊ ပဉ္စဒသိ=၁၅–ရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့ပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ [အစ္ဆန္ဒသံယောဂေစေတံ ဥပယောဂဝစနံ။ မိတ္တာထေရိဂါထာ အဋ္ဌကထာ၊ ၃၉] ပက္ခသ=၏၊ ယော အဋ္ဌမီ=အကြင်ရှစ်ရက်မြောက် ဥပုသ် နေ့သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊ တံ အဋ္ဌမိံ စ=ထိုရှစ်ရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့ပတ်လုံး လည်းကောင်း)၊ ပါဋိဟာရိယပက္ခဿ[1]=ရက်ရှည်မပြတ် စောင့်ထိန်းအပ်သည့်

၁။ ပါဋိဟာရိယပက္ခ။ ။ နိဗဒ္ဓဥပေါသထ (အဆက်မပြတ် စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလ)ကို ပါဋိဟာရိယပက္ခဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆို၏။ ထိုဥပုသ်သီလ သုံးမျိုးကား–––

(၁) ဝါတွင်းသုံးလတိတိ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလ။ (၂) ထိုသုံးလ မစွမ်းနိုင်ခဲ့သော် သီတင်းကျွတ်လပြည့် ပဌမပဝါရဏာနေ့နှင့် တန်ဆောင်မုန်းလပြည့် ဒုတိယပဝါရဏာနေ့တို့၏အကြား တလတိတိ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလ။ (၃) ထိုတလမစွမ်းနိုင်ခဲ့သော် ပဌမပဝါရဏာနေ့မှစ၍ ၁၅–ရက်တိတိ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလဟူသော သုံးမျိုးတည်း။ [သံယုတ်၌ (ပ–၂၈၁)၌ကား ယခင်ပဋိဟာဂရဥပုသ်၌ ပြခဲ့သော အဋ္ဌမီ, စာတုဒ္ဒသီ, ပန္နရသီတို့၏ အကြိုအပို ဥပုသ်နှင့် အမှတ်(၃) ဥပုသ်ကို ပါဋိဟာရိယပက္ခဟု ဖွင့်ဆို၏။]

ဟရိတဗ္ဗော ဟံတ္ဗောတဗ္ဗောတိ ဟာရိယော= ဖြစ်စေသင့် (စောင့်ထိန်းသင့်)သော ဥပုသ်သီလ။ ပဋိပဋိ (ထပ်ကာထပ်ကာ) ဟာရိယော ပဋိဟာရိယော၊ သော ဧဝ ပါဋိဟာရိယော။ ပက္ခ=ဘက်၊ အုပ်စု။ ပါဋိဟာရိယော

အကျင့်မြတ်သုံးဖြာ ဥပုသ်အချိန်အခါ ကာလပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတံ=(ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိစသော) ရှစ်ပါးသော ဥပုသ်ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့် ကောင်းစွာပြည့်စုံသော၊ ဥပေါသထံ=ဥပုသ်သီလကို၊ ဥပဝသေယျ=စောင့်ထိန်းထိုက်၏၊ ဝါ=စောင့်ထိန်းရမည်၊ [ဒယျဝိဘတ်ကို အရဟာအနက်နှင့် အာဏတ္တိအနက်ဟောကြ၏] ဣတိ=ဤသို့၊ (အဘာသိ=သိဆိုပြီ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုသို့ သိဆိုအပ်ပါသော်လည်း၊ ဒေဝါနံ=တို့၏၊ ဣန္ဒေန=သော၊ သက္ကေန=သည်၊ သာ ဒေသာ ဂါထာ=ထိုဂါထာကို၊ ဒုဋ္ဌိတာ=မကောင်းသဖြင့် သိဆိုအပ်ပြီ၊ ဝါ=မထိုက်မတန် သိဆိုအပ်ပြီ၊ နု သုဂီတာ=ကောင်းစွာ သိဆိုအပ်သည်မဟုတ်၊ ဝါ=မှန်ကန်စွာ သိဆိုအပ်သည်မဟုတ်၊ ဒုဗ္ဘာသိတာ=မကောင်းသဖြင့် ရွတ်ဆိုပြောပြအပ်ပြီ၊ နသုဘာသိတာ=ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ ရွတ်ဆိုပြောပြအပ်သည်မဟုတ်။ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ မကောင်းသဖြင့် သိဆိုခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း ဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ(ယသ္မာ)=အကြောင်းကြောင့်၊ ဒေဝါနံ=တို့၏၊ ဣန္ဒော=သော၊ သက္ကော=သည်၊ အဝီတရာဂေါ=မကင်းရှင်းသော ရာဂရှိ၏ ။ပ။ အဝီတမောဟော=ရှိ၏၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ မကောင်းသဖြင့် သိဆိုခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=အစစ်အမှန်အားဖြင့်၊ ယော သော ဘိက္ခု=အကြင်ရဟန်းသည်၊ အရဟံ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာ၏၊ ခီဏာသဝေါ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝရှိ၏၊ ဝုသိတဝါ=မြတ်သော မဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီးဖြစ်၏၊ ဗြဟ္မစရိယော=မြတ်သောအကျင့်ရှိ၏၊ ဤပါဌ်မှာ အပိုသက်သက်သာတည်း။ နောက်သုတ်နှင့် ဆက်လာအင်္ဂုတ္တိုရ်-၃၁၅-ဌ်လည်းမပါ။ အဋ္ဌကထာဌ်လည်းမမှတ်၊ ဒီ,ပါထိကဝဂ်၊ ၆၈၊ ၈၀-စသည်နှင့် မူလပဏ္ဏာသ၊ ၅၊ ၁၉၄-စသော အခြားပါဠိတော် များစွာတို့ဌ်လည်း ဤပါဌ်မရှိ၊ "ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော"နှင့် ဆင်တူယိုးမှားဖြစ်ပြီး ပါနေဟန် တူ၏]

ကတကရဏီယော=ပြုအပ်ပြီးသော ပရိညာစသော မဂ်ကိစ္စရှိ၏၊ ဝါ

ပဏ္ဍော ပါဠိဟာရိယပဏ္ဍော=အမြဲမပြတ် ထုပ်ကာထပ်ကာ စောင့်ထိန်းသင့်သော ဥပုသ်သီလအစု။ ဤဌ်ကား ထိုပါဠိဟာရိယ ဥပုသ်သီလစောင့်ထိန်းရာ နေ့ရက်ကာလကို ဌာနုပစာရအားဖြင့် ပါဠိဟာရိယပဏ္ဍဟု ယူရာ၏။ သို့မဟုတ် "ပါဠိဟာရိယသော ပဏ္ဍော (ပါဠိဟာရိယ ဥပုသ်သီလ၏ ရက်ပိုင်းကာလ)ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် ကြ၏။

=မဂ်လေးပါးဖြင့် ပြုသင့်သော ပရိညာ, ပဟာန, ဘာဝနာ, သစ္ဆိကိရိယာဟူသော ကိစ္စကို ပြုပြီးလေပြီ။ သြဟိတဘာရော=စွန့်ချအပ်ပြီးသော ခန္ဓာစသော ဝန်ထုပ် ဝန်ပိုးရှိ၏၊ ဝါ=ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကဲ့သို့ လွမ်းမိုးဖိစီးတတ်သော ခန္ဓာ, ကိလေသာ အဘိသင်္ခါရတို့ကို စွန့်ပစ်ပယ်ချပြီးလေပြီ၊ အနုပ္ပတ္တိသဒ္ဓေါ= ရောက်အပ်ရအပ်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွားရှိ၏၊ [သဒ္ဓေါ=သက+အတ္ထော=မိမိကိုယ်ပိုင် အကျိုး] ပရိက္ခီဏဘဝသံယောဇနော= ကုန်ခန်းပြီးသော ဘဝအနှောင်အဖွဲ့ ရှိ၏၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်, နည်းလမ်းမှန် အားဖြင့်၊ အညာ(အညာယ)=ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဖြင့်သိ၍၊ ဝိမုတ္တော= ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်လေပြီ၊ ဝါ=နိဗ္ဗာန်၌ ညွှတ်ကိုင်းလေပြီ၊ ဘိက္ခဝေ =တို့၊ တဿ ဘိက္ခုနော=အာသဝကုန်ခန်း ထိုရဟန်းအား၊ "စာတုဒ္ဒသီ ။ပ။ မာဒိသော နရော"တိ="စာတုဒ္ဒသီ ။ပ။ မာဒိသော နရော" ဟူသော၊ ဧတေ= ဤဂါထာစကားကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝစနာယ=သိဆိုခြင်းငှာ၊ ကလ္လံ=သင့်လျော်၏။

ယော နရော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မာဒိသော=အာသဝကုန်ခန်း ငါကဲ့သို့သောရဟန်းသည်၊ အသ=ဖြစ်ကြားအံ့၊ သော နရောပိ=ထိုအာသဝကုန်ခန်း ငါကဲ့သို့သော ရဟန်းသည်လည်း၊ [တနည်း-ယော နရော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မာဒိသော=ငါကဲ့သို့ အရဟတ္တဖိုလ်စည်းစိမ် ရရှိပြီးသော ရဟန်းသည်၊ အသ =ဖြစ်လိုကြားအံ့၊ ဝါ=ဖြစ်ချင်လျှင်၊ သော နရောပိ=အရဟတ္တဖိုလ် စည်းစိမ် ရရှိလိုသော ထိုရဟန်းသည်လည်း] စာတုဒ္ဒသီ=လည်းကောင်း [စသည်ဆိုပါ] ။ပ။ ကိသ ဟေတု=ကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့သိဆိုသင့်ခြင်းသည်၊ (ဟေတိ=မူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ=အကြင့်ကြောင့်၊ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်၊ ဝိတရာဂေါ= ကင်းပြီးသော ရာဂရှိ၏ ။ပ။ ဝိတမောဟော=ရှိ၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ (တံ =ထိုသို့သိဆိုသင့်ခြင်းသည်၊ ဟေတိ=၏) ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)

၃၈(စာပိန်)။ ၈-ဒုတိယစတုမဟာရာဇသုတ်။ ။ ဤသုတ်၌ ထူးသော ပုဒ်နက်ကား-ဇာတိယာ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်းမှ လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဘဝအသစ် ထပ်ကာဖြစ်ရခြင်းမှ လည်းကောင်း၊ ဇရာယ=အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်းမှလည်းကောင်း၊ မရဏေန=သေခြင်းမှလည်းကောင်း၊ သောကေဟိ=ဝမ်းနည်းခြင်း တို့မှ လည်း ကောင်း၊ ပရိဒေဝေဟိ=ငိုကြွေးခြင်းတို့မှလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခေဟိ=ကိုယ်ဆင်းရဲ တို့မှလည်းကောင်း၊ ဒေါမနဿေဟိ=စိတ်ဆင်းရဲခြင်းတို့မှလည်းကောင်း၊ ဥပါ ယာသေဟိ=ပြင်းထန်စွာ ပင်ပန်းခြင်းတို့မှလည်းကောင်း၊ အပရိမုတ္တော=မလွတ် မြောက်သေး၊ ဒုက္ခသ္မာ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံးမှ၊ အပရိမုတ္တော=သေး၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဟံ=ငါသည်) ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏ ။ပ။ ပရိမုတ္တော=လွတ်မြောက်ပြီ။

၉–သုခုမာလသုတ်

၃၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ သုခုမာလော= ဆင်းရဲကင်းကွာ ချမ်းသာလှပေ၏၊ ပရမသုခုမာလော= အလွန်အမင်း ဆင်းရဲကင်းကွာ ချမ်းသာ လှပေ၏။ အစ္ဆ ဿ သုခုမာလော= အမြဲမပြေ ချမ်းသာလှပေ၏။ ["နယ်ပယ် အဆုံးကို ကျော်လွန်အောင် ချမ်းသာလှပေ၏၊"ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏။] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ [သုဒ် အနက်မရှိ] မမ=ငါ၏၊ ပိတုနိဝေသနေ= ခမည်းတော်၏ နန်းတော်၌၊ ယာဝဒေဝ မမတ္ထာယ= ငါ့အကျိုးငှါသာလျှင်၊ ပေါက္ခရဏီယော= ရေကန်တို့ကို၊ ကာရိတာ= တူးဖော်ပြုလုပ်စေအပ်ကုန်သည်၊ ယာဝဒတ္ထိ= ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယာဝဒေဝ မမတ္ထာယ= ငါ့အကျိုးငှါသာလျှင်၊ ကေတ္ထ=တခုသော ရေကန်၌၊ ဥပ္ပလ=ကြာညိုကို၊ ဝပ္ပတိ–စိုက်ပျိုးအပ်၏၊ ကေတ္ထ=၌၊ ပဒုမ= ပဒုမာကြာဖြူကို၊ (ဝပ္ပတိ=၏) ကေတ္ထ=၌၊ ပုဏ္ဏရိက= ပဒုမာကြာနီကို၊ (ဝပ္ပတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=သည်၊ [ခေါ်ပနသ အနက်မရှိ၊ နိပါတ်သာ] အကာသိကံ=ကာသိတိုင်းဖြစ် အဝတ်ထည်တမျှ ချောညက်လှသည် မဟုတ်သော၊ စန္ဒနံ=စန္ဒကူးကို၊ နဓာရေမိ= ဆောင်သည်မဟုတ်၊ ဝါ=သုံးစွဲသည် မဟုတ်၊ [အလွန်ချောညက်၍, အဘိုးများစွာ ထိုက်တန်သော ကာသိတိုင်းဖြစ် အဝတ်အထည်ကို "ကာသိက"ဟု ခေါ်တွင်သုံးနှုန်းပြီးလျှင် ထိုအဝတ်ထည်ကဲ့သို့ ချောညက်သော အခြားအရာ ဝတ္ထုကိုလည်း သဒိသူပစာရ, ရှင်ဖန်ညီးအားဖြင့် "ကာသိက"ဟု သုံးနှုန်း၏ဟု ဋီကာ၌ ဖွင့်၏။]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မေ= ငါ၏၊ ဝေဠုနံ= ဦးရစ်ခေါင်းပေါင်းသည်၊ ကာသိကံ=ကာသိတိုင်းဖြစ် အဝတ်အထည်တမျှ ချောညက်လှသည်။ ယောတိ=၏၊ [သုနှင့်တံ အနက်မရှိ] (မေ=ငါ၏) ကဠေဝရံ=အင်္ကျီသည်၊ ကာသိကာ=သည်၊ နိဝါသနံ=ခါးဝတ်ပုဆိုးသည်၊ ကာသိကံ=သည်၊ ဥတ္တရာသင်္ဂေါ=အပေါ်ရုံခြုံထည် သည်၊ ကာသိကော=သည်၊ (ယောတိ=ဖြစ်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ "သိတံ ဝါ= အအေးသည်လည်းကောင်း၊ ဥဏှံ ဝါ=အပူသည်လည်းကောင်း၊ တိဏံ ဝါ= မြက်သည် လည်းကောင်း၊ ရဇော ဝါ=မြေမှုန်သည်လည်းကောင်း၊ ဥဿာဝေါ ဝါ=ဆီနှင်းသည်လည်းကောင်း၊ နံ=ထိုဘုရားအလောင်း မင်းသားကို၊ မာဖုသိ= မထိရောက်စေသတည်း" ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ ရတ္တိန္ဒိဝံ=နေ့ရော ညဉ့်ပါ ချိန်ခါမပြတ်၊ မေ=ငါ့အား၊ သေတဗ္ဗတ္တံ=ထီးဖြူကို၊ ဓာရိယတိ= ဆောင်းမိုးအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တဿ မယှံ= ထိုငါ့မှာ၊ ဟေမန္တိကော= ဆောင်းဥတုဌ

နေထိုင်ထိုက်သော၊ [နေဘို့ သင့်လျော်သော] ဧကော=ကိုးထပ်ရှိသော ပြာသာဒ် တဆောင်လည်းကောင်း၊ ဂိမှိကော=နွေဥတုဌ် နေထိုင်ထိုက်သော၊ ဧကော= ငါးထပ်ရှိသော ပြာသာဒ် တဆောင်လည်းကောင်း၊ ဝဿိကော=မိုးဥတုဌ် နေထိုင်ထိုက်သော၊ ဧကော= (၇)ထပ်ရှိသော ပြာသာဒ် တဆောင်လည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤသို့) တယော=သုံးဆောင်ကုန်သော၊ ပါသာဒါ=ပြာသာဒ်တို့သည်၊ အဟေသုံ=ရှိကုန်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သော အဟံ= ထိုငါသည်၊ ဝဿိကော= မိုးဥတုဌ် နေထိုင်ထိုက်သော၊ ပါသာဒေ=ဌ်၊ ဝဿိကော= မိုးဥတုဌ် ဖြစ်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=လေးခုကုန်သော၊ မာသေ= လတို့ပတ်လုံး၊ နိပ္ပုရိသေဟိ= ယောကျ်ားအတီးသမား မပါကုန်သော၊ တူရိယေဟိ= (မိန်းမချည်းသာ တီးအပ်သော) တူရိယာတို့ဖြင့်၊ ပရိစာရယမာနော=မြူးရွှင်ပျော်ပါး ကစားနေသည်၊ (ဟုတ္တာ =ဖြစ်၍) ဟေဋ္ဌာပါသာဒံ=ပြာသာဒ်၏ အောက်သို့၊ နု ဩရောဟာမိ=မသက်ဆင်းတော့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ယထာ=အကြင် သို့သော ပေးကမ်းရိုး ထုံးတမ်းစဉ်လာအားဖြင့်၊ အညေသံ=အခြားသော သူတို့၏၊ နိဝေသနေ =အိမ်ဌ်၊ ဒါသ+ ကမ္မကရ+ ပေါရိသဿ= ကျွန်+အခကြေးစား အလုပ်သမား+ မိန်းမအသက်မွေးသူ လူအပေါင်းအား၊ ဗိလဂါဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက် ပုံးရည်ဟင်းသာ ပါရှိသော၊ ဝါ= ပုံးရည် ဟင်းတခွက်သာ တွဲဖက်ပါသော၊ ကဏာဓကံ=ဆန်ကွဲထမင်းဟူသော၊ ဘောဇနံ=ဘောဇဉ်ကို၊ ဒီယတိ=ပေးအပ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝ=ဤသို့သော ပေးကမ်းရိုးထုံးတမ်း စဉ်လာအတိုင်းပင်၊ မေ=ငါ၏၊ ပိတုနိဝေသနေ=ခမည်းတော်၏ စံနန်းတော်ဌ်၊ ဒါသကမ္မကရပေါရိသဿ=အား၊ သာလိမ်သောဒနော=သလေးဆန် သားပြွမ်းထမင်းကို၊ ဒီယတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေရူပါယ=ဤသို့သောရှိသော၊ ဣဒ္ဓိယာ စ=ကောင်းမှုကုသိုလ် တန်ခိုးနှင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ= ကောင်းမှုကုသိုလ်၏ ပြီးစီးထမြောက်ခြင်းနှင့် လည်းလောင်း၊ ဧဝရူပေန=ဤသို့သော ရှိသော၊ သုခုမာလေန စ=ဆင်းရဲကင်းကွာ ချမ်းသာသည်အဖြစ်နှင့် လည်းကောင်း၊ [ဘာဝပွဓာန်ကြုပါ] သမန္နာဂတဿ= ပြည့်စုံသော၊ တဿ မယ္ဟံ= ထိုငါ့မှာ၊ ဧတံ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဟူမူ) အသုဘဝါ=အကြားအမြင် သုတမရှိသော၊ ဝါ= အာဂမသုတ, အဓိဂမသုတ မရှိသော၊ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ်–၅၁ ကြည့်] ပုထုဇ္ဇနော= အနုပုထုဇဉ်သည်၊ အတ္တာနံ=ကိုယ်တိုင်၊ ဧရာဓေမ္မော=အိုခြင်းသဘောရှိသည်၊ ဧရံ=အိုခြင်းသဘောကို၊ အနတီတော=မကျော်လွန်နိုင်သည်၊ သမာနော=

ဖြစ်နေပါလျက်၊ ဓိဏ္ဍံ=အိုမင်းကြီးရင့်သော၊ ပရံ=အခြားသောသူကို၊ ဒိသွာ=မြင်၍၊ ဝါ=မြင်လျှင်၊ အတ္တာနံ ယေဝ= မိမိကိုယ်ကိုပင်၊ ဝါ=မိမိ၏ အိုရဉီးမည့် အရေးကိုပင်၊ အတိသိတ္ကာ=မစဉ်းမစား ကျော်လွန်သွား၍၊ အဋ္ဌိယတိ= အနှိပ်စက်ခံရသလို ဖြစ်နေဘိ၏။ ဟရာယတိ= ရှက်နေဘိ၏၊ ဓိဂုစ္ဆတိ= မစင်ပမာ ရွံရှာနေဘိ၏၊ [မိမိ၏ အိုရမည့်အရေးကို မတွေးတောဘဲ အခြားလူအိုကို စက်ဆုပ်ရွံရှာနေဘိ၏ ဟူလို]

အဟမ္ပိ=ငါလဲဘဲ၊ ဇရာဓမ္မောမှာ=သည်၊ ဇရံ=ကို၊ အနတီတောမှာ=သည်၊ အမှိ=ဖြစ်၏၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဇရာဓမ္မောမှာ=သည်၊ ဇရံ=ကို၊ အနတီတောမှာ=သည်၊ သမာနော=လျက်၊ ဓိဏ္ဍံ=သော၊ ပရံ=ကို၊ ဒိသွာ=၍၊ ဝါ=လျှင်၊ စေ အဋ္ဌိယေယျုံ=အကယ်၍ နှိပ်စက်ခံရသလို ဖြစ်နေကြားအုံ့၊ စေဟရာယေယျုံ=အကယ်၍ ရှက်ကြားအုံ့၊စေ ဓိဂုစ္ဆေယျုံ=အကယ်၍ ရွံရှာကြားအုံ့၊ (ဧဝံသတိ=ဤသို့ဖြစ်နေ ချေလသော်)၊ တံ=ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဝါ=ထိုသို့ အနှိပ်စက်ခံရသလိုဖြစ်ခြင်း, ရှက်ခြင်း, ရွံရှာခြင်းသည်၊ မေ=ငါ့အား၊ နပတိရူပံ=မသင့်လျော်သည်၊ အသ=ဖြစ်ရာ၏။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသင်္ခိကွတောမှာ=စဉ်းစားဆင်ခြင်သော၊ တသ မယုံ=ထိုငါ၏၊ ယောဗ္ဗနေ=ပျိုမျစ် နုနယ် ငယ်ရွယ်သူ၏အဖြစ်၌၊ ယော ယောဗ္ဗနမဒေါ=အကြင်ငယ်ရွယ်သူ၏ အဖြစ်ကို မှီ၍ မာန်တက် ထောင်လွား ဝင့်ကြွားခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)သော (ယောဗ္ဗန မဒေါ)=ထိုငယ်ရွယ်သူ၏ အဖြစ်ကိုမှီ၍ မာန်တက်ထောင်လွားဝင့်ကြွားခြင်းကို၊ သဗ္ဗသော=အားလုံးစုံ အကုန်အစင်၊ ပဟီယိ=ပယ်အပ်ပြီ။ပ။

[စာပိုဒ် (၃၆) ဒေဝဒူတသုတ်လည်း ကြည့်] ဗျာဓိတံ=အသည်းအသန် ဖြစ်နေသော နာခြင်းဆင်းရဲရှိသော။ ဝါ=မကျန်းမမာ ရောဂါဖြစ်နေသော၊ ပရံ=အခြားသော သူကို၊ [ဝိဝိဓံ ဒုက္ခံ အာဗာ၊ဘိတိ ဗျာဓိ=အမျိုးမျိုးသော ဒုက္ခကို ဆောင်ထားတတ်သော မကျန်းမမာနာခြင်းဆင်းရဲ။ ဝိ+အာ+ဓာ+ ဣ။ ဗျာဓိ သဠာတောမှာ ယသ္သာတိ ဗျာဓိတောမှာ] ။ပ။ အတ္တာနံယေဝ=မိမိ ကိုယ်ကိုပင်၊ ဝါ=မိမိ၏ နာခြင်းဆင်းရဲကိုပင်၊ အတိသိတ္ကာ ။ပ။ အာရောဂျ =အနာရောဂါ မရှိသူ၏ အဖြစ်၌၊ ယော အာရောဂျမဒေါ=အကြင်အနာရောဂါ မရှိသူ၏အဖြစ်ကိုမှီ၍ မာန်တက်ဝင့်ကြွားခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ)သော (အာရောဂျ

မဒေါ)=ကို ။ပ။ မတ်=သေပြီးသော၊ ပရံ=အခြားသော သူကို ။ပ။ အတ္တာနံ ယေဝ=ကိုပင်၊ ဝါ=မိမိ၏ သေရဉီးမည့် အရေးကိုပင် ။ပ။ ဓိဝိတော=အသက်ရှင်

ခြင်းခ၊ ယော ဒိဋိတမဒေါ=အကြင် အသက်ရှင်ခြင်းကို မှီ၍ မာန်တက်ဝင့်ကြွားခြင်းသည် ။ပ။ ပဟီယိ=ပြီ၊ [ဣတိမလိုဟု ယူဆ၏]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဒါ=မာန်တက်ထောင်လွှားဝင့်ကြွားခြင်းတို့သည်၊ ဣမေ တယော ။ပ။ ယောဗွနမဒေါ=ခြင်းလည်းကောင်း ။ပ။ ဒိဋိတမဒေါ=ခြင်းလည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယောဗွနမဒမတ္တော=ဖျိုမျစ်ခုနယ် ငယ်ရွယ်သူ အဖြစ်ကိုမှီ၍ မာန်တက်ခြင်းဖြင့် မာန်တက်ဝင့်ကြွားသော၊ အသုတဝါ=သော၊ ပုထုဇ္ဇနောဝါ=ပုထုဇဉ်သည်လည်း။ပ။ အာရောဂျမဒမတ္တော=အနာရောဂါ မရှိသူ၏ အဖြစ်ကို မှီ၍မာန်တက်ခြင်းဖြင့် မာန်တက် ဝင့်ကြွားသော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယောဗွနမဒမတ္တော=သော၊ ဘိက္ခု ဝါ=ရဟန်းသည်လည်း၊ သိက္ခံ=(ကောင်းစွာ ခံယူ ကျင့်သုံးအပ်မြဲ ဖြစ်သော) ရဟန်းသီလ သိက္ခာကို၊ ပစ္စက္ခာယ=ပယ်စွန့်၍၊ ဟီနာယ=ယုတ်ညံ့သော လူအဖြစ်၌၊ အာဝတ္တတိ= ပြန်လည်သွား၏ ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

[ဂါထာ] ဗျာဓိဓမ္မာ=မကျန်းမမာ နာခြင်းသဘော ရှိကုန်သော၊ ဇရာဓမ္မာ=အိုခြင်းသဘောရှိကုန်သော၊ အထော=ထိုမှ တပါး၊ မရဏဓမ္မိနော= သေခြင်းသဘော ရှိကုန်သော၊ ပုထုဇ္ဇနာ= ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ယတ္ထ ဝမ္မာ=အကြင်သို့သော အိုနာသေခြင်း သဘောရှိကုန်၏။ တထာသန္ဓာ=ထို အိုနာသေခြင်းသဘောတို့ဖြင့် မလွဲစင်စစ် ကေန်ဖြစ်နေကြရပါကုန်လျက်သာလျှင်၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိနော=သူတပါးကို စက်ဆုပ်ရွံရှာကြကုန်၏။ အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝံဇာတိကော=ဤသို့ အိုနာသေခြင်းသဘောရှိကုန်သော၊ ပါကဋိသု=သတ္တဝါတို့၌၊ တံ=ထိုအိုနာသေသူ အခြားလူကို၊ ဧ ဒိဋ္ဌေယျံ=အကယ်၍ စက်ဆုပ်ရွံရှာငြားအုံ၊ ဧဝံဝိဟာရိနော= ဤသို့ ဝင့်ခုကွအားလုံးကိုပင် စက်ဆုပ်ရွံရှာစွာ နေလေ့ရှိသော၊ မမ=ငါ့အား၊ ဧတံ=ဤသူတပါးကို စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်းသည်၊ [နမေတံ=နမ+ဧတံ]နမ ပတိရူပံ= မသင့်လျော်သည်၊ အဿ=ဖြစ်ရာ၏၊

ဧဝံ=ဤသို့ သူတပါးကို မရွံရှာဘဲ၊ ဝိဟရန္တော=ကရုဏာဖြင့်နေသော၊ [ဋီကာအတိုင်း "ပရံ အဇိဂုစ္ဆမာနော"ဟု အဋ္ဌကထာပါ၌ ရှိရမည်။ တနည်း– ဧဝံ=ဤသို့ ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်ကာနေခြင်းဖြင့်၊ ဝိဟရန္တော=နေသော] သော အဟံ= ထိုငါသည်၊ နိရူပမိ=ခန္ဓာစသော ဥပဓိအားလုံးမရှိသော၊ ဓမ္မံ= နိဗ္ဗာန် တရားကို၊ ဥတ္တော=သိ၍၊ အာရောဂ္ယေ စ=ရောဂါကင်းသူ၏ အဖြစ်၌လည်းကောင်း၊ ယောဗွနသ္မိံ စ=ဖျိုရွယ်သူ၏ အဖြစ်၌လည်းကောင်း၊ ဒိဋိတသ္မိံ စ=အသက်ရှင် ခြင်းခ၌ လည်းကောင်း၊ ယော မဒါ=အကြင်မာန်တက် ထောင်လွှား ဝင့်ကြွားခြင်း

တို့သည်၊ (သန္ဓိ=ရှိကုန်၏)၊ အဟံ=ငါသည်၊ နေက္ခမ္မေ=ဝဋ္ဋဒုက္ခအားလုံးမှ ထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်၌၊ ခေမတံ-ဘေးကင်းသည် အဖြစ်ကို၊ ဒဋ္ဌုံ=မြင်၍၊ [တုံ့ပစ္စည်းသည် တွာပစ္စည်း၏အနက်ကို ဟောစ၏။ မူကွဲပါဠိ၌ "နေက္ခမ္မံ=ဝဋ္ဋ ဒုက္ခအားလုံးမှ ထွက်မြောက်ရာနိဗ္ဗာန်ကို၊ ခေမတော=ဘေးကင်း၏ဟူ၍၊ ဒဋ္ဌုံ= မြင်၍" ဟုအနက်ဆို] သမ္ဘေ=အားလုံးကုန်သော၊ တေ မဒေ=ထိုသုံးမျိုးသော မာန်တက်ဝင့်ကြွားခြင်းတို့ကို၊ အဘိဘောမိ=လွှမ်းမိုးကျော်လွန်ပြီးပြီ။

နိဗ္ဗာန်=နိဗ္ဗာန်ကို၊ အဘိပသဿတော=မြင်ရသော၊ တသ မေ= ထိုငါ့မှာ၊ ဥဿာဟော=တက်တက်ကြွကြွ ဝီရိယသည်၊(အဂ်ါလေးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ဝီရိယနှင့် လေးပါးသော သမ္မပ္ပဓာန် ဝီရိယသည်) အဟု=ဖြစ်ပြီ၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧတရဟိ= ယခုအခါ၌၊ ကာမာနိ=ဝတ္ထု၊ ကိလေသာ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့ကို၊ ပဋိသေဝိ တုံ=မှီဝဲ ခြင်းငှာ၊ နာ ဘဗ္ဗော=မတိုက်၊ အနိဝတ္တိ=(ရဟန်းအဖြစ်နှင့် သမ္ဘည္ဟတဥာဏ်မှ) ဆုတ်နှစ်ခြင်းမရှိသည်၊ ဗြဟ္မစရိယပရာယဏော=မြတ်သော အရိယမဂ်အကျင့်ဟူသော မှီခိုအားထားရာ ရှိသည်၊ ဘဝိဿာမိ= ဖြစ်ပေတော့အုံ၊ ဣတိ(အဝေါစ)

၁၀-အာဓိပတေယျသုတ်

☰ ၄၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာဓိပတေယျာနိ=အကြီးအကဲမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဂုဏ်တို့သည်၊ ဝါ=အကြီးအကဲအရာ၌ ထား၍ ဖြစ်ပေါ်လာစေအပ်သောဂုဏ်တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း။ ပ။ အတ္တာဓိပတေယ္ယံ=မိမိဟူသော အကြီးအကဲမှ ဖြစ်ပေါ်လာသောဂုဏ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မိမိကိုယ်ကို အကြီးအကဲအရာ၌ ထား၍ ဖြစ်ပေါ်လာစေအပ်သော ဂုဏ်လည်းကောင်း၊ လောကာဓိပတေယ္ယံ-သတ္တလောကဟူသော အကြီးအကဲမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဂုဏ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=သတ္တလောကကို အကြီးအကဲအရာ၌ထား၍ဖြစ်ပေါ်လာစေအပ်သော ဂုဏ်လည်းကောင်း၊ ဓမ္မာဓိပတေယ္ယံ

၁။ <u>အဘိဘောမိ</u>။ ။ ယခုစာမူများ၌ "အဘိဘောသ္မိ" ဟုပါ၌ရှိနေ၏၊ "အဘိဘော=လွှမ်းမိုးကျော်လွန်သည်၊ အသ္မိ=ဖြစ်၏" ဟူ၍လည်းပါ၌ရှိသည်အတိုင်း ယခင်ကအနက်ပြန်ဆိုခဲ့၏၊ သို့သော် "အဘိဘာ" ဟု ရုပ်မရှိနိုင်သောကြောင့် သိဝိဘတ်ဖြင့် "အဘိဘော" ဟု ပုရိသာဒိဂုဏ်းရုပ်မရှိနိုင်၊ အမှန်အားဖြင့်ကား-အနု,အဘိရှေးရှိသော ဘူဓာတ် တိရိဘတ်ဖြင့် "အနုဘောတိ,အဘိဘောတိ" ဟု ရုပ်ရှိသကဲ့သို့ ဤပါဠိတော်၌ "အဘိဘောမိ" ဟုရှိ၏ရှင့်၏။ အဋ္ဌကထာ၌ "အဘိဘဝိ သမတိက္ကမိ" ဟူ၍ အတိတ်ဝိဘတ်ဖြင့်ဖွင့်သောကြောင့် "အဘိဘောမိ"၌ မိဝိဘတ်သည် အတိတကာလိကဖြစ်သည်ဟု သိနိုင်၏၊ ရှေးနိဿယ၌ "အတိတော =လွန်မြောက်သည်၊ အသ္မိ= ဖြစ်၏" ဟုပါ၌တမျိုးဖြင့်အနက်ပေးပြီးလျှင် ဋီကာဆရာ အလိုအားဖြင့်ကား "အဘိဘောသ္မိ" ဟုရှိလို၏၊ "အဘိဘော=နှိပ်စက်အပ်သည်၊ အသ္မိ= ဖြစ်၏" ဤသို့သမ္ဗန်ဟုမိန့်ဆိုထား၏။ ထိုရှေးနိဿယအတိုင်း "အတိတောသ္မိ" ဟုရှိလျှင်လည်း ကောင်း၏။

=လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးဟူသော အကြီးအကဲမှဖြစ်ပေါ်လာသောဂုဏ်လည်း ကောင်းတည်း၊ ဝါ=လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးကို....လည်းကောင်းတည်း။[ဓမ္မပဒ် အရ လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးကိုသာ အဌကထာ၌ ယူထားသည်မှာ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသ ဟု ဋီကာမိန့်၏] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတ္တာဓိပတေယျ=အတ္တာဓိပတေယျဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း သည်၊ အရညဂတော ဝါ=တောအရပ်သို့ရောက်လျှင်လည်းကောင်း၊ ရုက္ခမူလဂတော ဝါ=သစ်ပင်အနီးသို့ရောက်လျှင်လည်းကောင်း၊ သုညာဂါရဂတော ဝါ=ဆိတ်ငြိမ်သော နေရာကျောင်းသို့ရောက်လျှင်လည်းကောင်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသင်္ခါ=ဆင်ခြင်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပဋိသင်္ခါ=ဟူမူ)

အဟံ=ငါသည်၊ စီဝရဟေတု=သင်္ကန်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ အဂါရဿ=အိမ်မှ၊ ဝါ=အိမ်ရာတည်ထောင်လူဘောင်မှ(နိုက္ခမိတ္တာ=ထွက်ခွာခဲ့၍) အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ (အိမ်၌နေထိုင်မှု လူအဆင့်အတန်းမြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်ရွက်သော လယ်လုပ်,နွားမွေး,ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာရဟန်းအဖြစ်သို့) နှ ပဗ္ဗဇိတော =ဝင်ရောက်လာသည် မဟုတ်၊ ပိဏ္ဍပါတဟေတု=ဆွမ်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ (အဂါရဿ နိုက္ခမိတ္တာ အနဂါရိယံ နှ ပဗ္ဗဇိတော=မဟုတ်) သေနာသနဟေတု= အိပ်ရာနေရာကျောင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ (အဂါရဿ။ပ။နှ ပဗ္ဗဇိတော)ဣတိ ဘဝါဘဝဟေတု=ဤသို့သော သမ္ဘတ္တိဘဝငယ်, ဤသို့သော သမ္ဘတ္တိဘဝကြီး ဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ=ထိုထိုနောင်ဘဝ ကြီးပွားချမ်းသာရေးဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ (အဂါရဿ။ပ။ နှ ပဗ္ဗဇိတော) [ဣတိ+ဘဝ+အဘဝ။ ဣတိ=ဤသို့သော+ဘဝ= အငယ်စားသမ္ဘတ္တိဘဝ+အဘဝ=အကြီးစား သမ္ဘတ္တိဘဝ။ ဋီကာ၊ ခု၊ ၂၂၈ (စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်-၉)နှင့် ဥပရိပဏ္ဏာသ(၂၃၈)စသည်တို့၌ အဘဝပုဒ်မှ အကို ဝုဒ္ဓိအနက်ဟော ဖွင့်၏၊ ဤသုတ်အဌကထာ၌လည်း "ဣတိ ဘဝေါ ဣတိ အဘဝေါ"ဟု ပါဠိ၌ရှိလျှင် ကောင်းမည်]

အပိစ ခေါ=အဟုတ်အမှန်ကား၊ ဧတိယာ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသည် လည်း ကောင်း၊ ဧရောယ=သည်လည်းကောင်း။ ပ။ [စာပိုဒ်-၃၈-သုတ်ကြည့်] ဥပါယာ သေဟိ =တို့သည်လည်းကောင်း။ ဩတိဏ္ဏော=ဝင်ရောက်အပ်သည်၊ ဒုက္ခောတိဏ္ဏော =ဒုက္ခသည် ဝင်ရောက်အပ်သည်၊ ဒုက္ခပရေတော=ဒုက္ခသည် အစဉ်လိုက်အပ်သည်၊ အမှိ=ဖြစ်၏။ [အပိစ ခေါမှိတုန်းက"အမှိ"တည်း]ကေဝလသ=အားလုံးသော၊ ဣမသ ဒုက္ခက္ခန္ဓသ=ဤဝဋ်ဒုက္ခအစုအဝေး၏၊ အန္တကိရိယာ=အဆုံးစွန်ကို ပြုခြင်း သည်၊ အပ္ပေဝ နာမ ပညာယေထ=ထင်ရှားတန်ကောင်းရာ၏။ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍ (ပဗ္ဗဇိတော=ရဟန်းအဖြစ်သို့ရောက်လာခဲ့၏) ပန=တိုပြင်း၊ အဟံ=ငါသည်၊ ယာဒိသကေ=အကြင်ကဲ့သို့ တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရကုန်သော၊ ကာမေ=ကာမဂုဏ် အာရုံတို့ကို၊ ဩဟာယ =

ပယ်စွန့်၍ ။ပ။ ပဗ္ဗဇိတောဿ=ရောက်လာခဲ့၏။ တာဒိသကော=ထိုကဲ့သို့ပင် တွေ့ကြုံခံစားရဦးမည် ဖြစ်ကုန်သော၊ ကာမေဝါ=တို့ကိုလည်းကောင်း။ တတော = ထိုခံစားခဲ့သော ကာမဂုဏ်အာရုံ တို့အောက်၊ ပါပိဋ္ဌတရေ=သာ၍ ယုတ်ညံ့ကုန်သော၊ (ကာမေဝါ=တို့ကိုလည်းကောင်း)၊ စေ ပရိယေသေယ္ယုံ=အကယ်၍ ရှာဖွေနေလေရာ ငြားအုံ၊ တံ=ထိုသို့ ရှာဖွေနေခြင်းသည်။ မေ=ငါ့အား၊ နပတိရူပံ=မသင့်လျော်၊ ဣတိ=သို့ (ပဋိသဒ္ဓိကွတိ=၏)

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ဣတိ ပဋိသဒ္ဓိကွတိ=၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ပဋိသဒ္ဓိကွတိ=မူ) မေ=ငါ၏၊ ဝါ=ငါသည်၊ ဝိရိယံ=ဝီရိယသည်၊ အာရဒ္ဓံ=အားထုတ်အပ်ပြီးသည်၊ ဝါ= ပြီးစီးစေအပ်သည်၊ ["အာရဒ္ဓတ္တာ= အားထုတ်အပ်ပြီးသည် အဖြစ်ကြောင့်"ဟု ဟိတ်ပါဌ်ပြင်၍ လိုက်ဆိုလိုက ဆိုပါ၊ နောက်၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းပင်] အသလ္လီနံ=မတွန့်ဆုတ်သည်၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့၊ သတိ =သတိသည်၊ ဥပဋ္ဌိတာ=အာရုံ၌ စွဲကပ်တည်နေသည် (ဥပဋ္ဌိတတ္တာ=အာရုံ၌ စွဲကပ်တည်နေသည် အဖြစ်ကြောင့်ပင်) အသမ္မုဋ္ဌာ=မကင်းလွတ်သည်၊ (ဘဝိဿတိ=တံ့)ကာယော=ရူပကာယ, နာမကာယသည်၊ ပဿဒ္ဓေါ=အပူခပ်သိမ်းကင်းငြိမ်းသည်၊ (ပဿဒ္ဓတ္တာ= အပူခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းသည် အဖြစ်ကြောင့်ပင်) အသာရဒ္ဓေါ=ပူလောင်ခြင်း မရှိသည်၊ (ဘဝိဿတိ) စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ သမာဟိတံ=အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားအပ်သည်၊ (သမာဟိတတ္တာ= ကြောင့်ပင်) ဧကဂ္ဂံ=တခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၊ ဝါ=တည်ကြည် ငြိမ်သက်သည်၊ (ဘဝိဿတိ) ဣတိ (ပဋိသဒ္ဓိကွတိ)

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ အတ္တာနံ ယေဝ=မိမိကိုယ်ကိုသာလျှင်၊ အဓိပတိ =အကြီးအကဲကို၊ ကရိတ္တာ=ပြု၍၊ အကုသလံ=အကုသိုလ်ကို၊ ပဇဟတိ=ပယ်စွန့်၏၊ ကုသလံ=ကုသိုလ်ကို၊ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏၊ သာဝဇ္ဇံ= အပြစ်ရှိသော အကုသိုလ်ကို၊ ပဇဟတိ=၏၊ အနဝဇ္ဇံ=အပြစ်မရှိသော ကုသိုလ်ကို၊ ဘာဝေတိ =၏၊ သုဒ္ဓံ= (ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေး ကင်းဝေး) စင်ကြယ်အောင်၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်စိတ်ကို၊ ပရိဟရတိ=ပြုစုစောင့်ရှောက်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤမိမိကိုယ်ကို အကြီးအကဲအရာ၌ ထား၍ အကုသိုလ်ပယ်ရှား ကုသိုလ်ဖြစ်ပွားစေခြင်းကို၊ အတ္တာဓိပတေယျံ=အတ္တာဓိပတေယျ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏ ။ပ။အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဝင်ခဲ့ကွာအားလုံး ကုန်ဆုံးအောင် အားထုတ်လိုသော ဆန္ဒဖြင့်၊ ပဗ္ဗဇိတောဿ=ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်လာခဲ့သည်၊ သမာနော= ဖြစ်ပါလျက်၊ ကာမဝိတက္ကံ ဝါ=ကာမဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝါ=ကာမရာဂနှင့်

ယှဉ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဝါ=ဝတ္ထုကာမတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဧစ ဝိတက္ကေယျ=အကယ်၍ကြံစည်နေကြားအုံ့၊ ဗျာပါဒ ဝိတက္ကံ ဝါ=ဗျာပါဒဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝါ=ဒေါသနှင့် ယှဉ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဧစ ဝိတက္ကေယျ=အုံ့၊ ဝိဟိံသာဝိတက္ကံ ဝါ=ကိုလည်း၊ ဝါ=သတ္တဝါတို့ကို ညှင်းဆဲမှု ဒေါသစသော အကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဧစ ဝိတက္ကေယျ=အုံ့၊ အယံ လောကသန္ဓိဝါသော=ဤသတ္တဝါတို့ ပေါင်းစုနေထိုင်ရာ လောကကြီးသည်၊ [သင်္ကမ္မ နိဝသန္တိ သတ္တာ ဇတ္တာတိ သန္ဓိဝါသော၊ လောကော စ ဝ သန္ဓိဝါသော] မဟာ=ကြီးမား ကျယ်ဝန်းလှ၏။

မဟန္တ သို့=ကြီးမားကျယ်ဝန်းလှသော၊ လောကသန္ဓိဝါသေ=ကြီး၌၊ ဣဒ္ဓိမန္တော=ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာ=ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ရှိကုန်သော၊ ဝါ=နတ်မျက်စိကဲ့သို့ တောင်နံရံခြားကွယ်သော ရူပါရုံနှင့် ဝေးကွာလှစွာ, သေးငယ်စွာသော ရူပါရုံကို မြင်စွမ်းနိုင်သော အဘိညာဉ်မျက်စိ ရှိကုန်သော၊ ပရစိတ္တဝိဒုနော=သူတပါးစိတ်ကို သိနိုင်ကုန်သော၊ သမဏာ ဗြာဟ္မဏာ=ရဟန်း, သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တေ=ထိုရဟန်း,သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ဒူရတောပိ= အဝေးမှလည်း၊ ပဿန္တိ=ငါ့ကို မြင်နိုင်ကုန်၏။ အာသန္နာ=ငါ၏ အနီးအပါးမှာပင်နေကုန်သည်၊ (သမာနာပိ=ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်း၊ တေ=ထိုရဟန်း, သူတော်ကောင်းတို့ကို) နု ဒိဿန္တိ=ငါကမမြင်အပ်မမြင်နိုင်ကုန်၊ (တေ=ထိုရဟန်း သူတော်ကောင်းတို့သည်) စေတသာပိ=သူတို့၏ စိတ်ဖြင့်လည်း၊ စိတ္တံ=အခြားသူ၏ စိတ်ကို၊ ပဇာနန္တိ=ကွဲကွဲပြားပြား သိကြကုန်၏။

တေပိ=ထိုရဟန်းသူတော်ကောင်း တို့သည်လည်း၊ မံ=ငါ့ကို၊ "ဘော= အိုအချင်းတို့။ ဣမံ ကုလပုတ္တံ=ဤအမျိုးကောင်း သားကို၊ ပဿထ=ကြည့်ကြကုန်လော၊ (အယံ ကုလပုတ္တော=ဤအမျိုးကောင်းသားသည်) သဒ္ဓါ (သဒ္ဓါယ) =သဒ္ဓါတရားဖြင့် (ရတနာသုံးတန်, ကံနှင့် ကံအကျိုးကို ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရားဖြင့်) [သဒ္ဓါယ–၌ နာဝိဘတ်၏ ကာရိယဖြစ်သော ယအက္ခရာကိုချေထားသည်။ တနည်း–သဒ္ဓါ(သဒ္ဓါယ)=ရတနာသုံးတန်, ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်၍၊ ဝါ=ယုံကြည်ခြင်းကြောင့်။ ဤနည်း၌ သဒ္ဓါပုဒ်သည် တွာပစ္စယန္တပုဒ်တည်း၊ တွာပစ္စည်း၏ ကာရိယ"ယ"ကို ချေထားသည်]။ ပ။ ပဗ္ဗဇိတော =ရောက်လာသည်၊ သမာနော=ဖြစ်ပါလျက်၊ ပါပကေဟိ= ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလေဟိ=အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့ဖြင့်၊ ဝေါကိဏ္ဏော

=ရောပြွမ်းလျက်၊ ဝိဟရတိ=နေထိုင်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဧဝနေယျ=သိကြ လေကုန်ရာ၏။ ဣဒ္ဓိမန္တိနိယော=ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာ= နတ် ပြည်၌ဖြစ်သော မျက်စိရှိကုန်သော၊ ပရစိတ္တဝိဒုနိယော=သူတပါးစိတ်ကို သိနိုင် ကုန်သော၊ ဒေဝတာပိ=နတ်တို့သည်လည်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တာ=ထိုနတ် တို့သည် ။ပ။ အာသန္နာ=ကုန်သည်၊ (သမာနာပိ=လည်း၊ တာ=ထိုနတ်တို့ကို) နဲ ဒိဿန္တိ=ကုန်၊ (တာ=ထိုနတ်တို့သည်) စေတသာပိ ။ပ။ တာပိ=ထိုနတ်တို့ သည်လည်း ။ပ။ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ လောကံယေဝ=သတ္တလောကကို သာလျှင်။ပ။ ဣဒံ=ဤသတ္တလောကကို အကြီးအကဲအရာ၌ ထား၍ အကုသိုလ် ပယ်ရှား ကုသိုလ်ဖြစ်ပွားစေခြင်းကို။ပ။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မော =တရားတော်မြတ်ကို၊ သွာက္ခာတော = ကောင်းစွာ ဟောကြားတော်မူအပ်၏။

၁။ သွာက္ခာတော, သန္ဒိဋ္ဌိကော–စသည် ။ ။ သွာက္ခာတောစသော တရားဂုဏ်တော်တို့ကို နိဿယခန်း၌ သာမညမျှသာ အနက်ပေးခဲ့၏။ ဝိသုဒ္ဓိ မဂ်၌ ဂုဏ်တော်တပုဒ် တပုဒ်အတွက် တရားအမျိုးမျိုး ခွဲယူ၍ နည်းအမျိုးမျိုး ဖွင့်ပြထား၏။ ဤ၌ တနည်းလောက်မျှကိုသာယူ၍ သူ့ပုဒ်နှင့် သူ့ဆိုင်ရာ တရားတော်ကို အသီးအသီး တွဲဖက်ကာ အနက်ပေးပြဦးမည်---

ဘဂဝတာ=သည်၊ ဓမ္မော=ပရိယတ္တိ တရားတော်ကို၊ သွာက္ခာတော= အစ, အလယ်, အဆုံး၊ သုံးပါးလုံးစုံ, ကောင်းခြင်းဂုဏ်နှင့်, ပြည့်စုံသောချာ, ကောင်းစွာဟောကြားတော်မူအပ်ပါပေ၏။ ဓမ္မော=မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ကိုးတန်သော တရားတော်မြတ်သည်၊ သန္ဒိဋ္ဌိကော=တဆင့်စကား, အားမထားဘဲ, ဘုရား တပည့်, အရိယာအရှင်, သူတော်စင်တို့, ဆင်ခြင်ပစ္စဝေက္ခဏာ, ဉာဏ်ပညာဖြင့်, အသင့်ကိုယ်တိုင်, သိမြင်နိုင်သော တရားတော်ပေတည်း၊ ဓမ္မော= မဂ်လေးပါး တရားတော်သည်၊ အကာလိကော= တည်း၊ [နိဿယခန်းက အတိုင်းဆိုပါ]

ဓမ္မော=မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ကိုးတန်သော တရားတော်မြတ်သည်၊ ဧဟိ ပဿိကော=တည်း၊ ဓမ္မော= မဂ်ဖိုလ်ရှစ်ရပ် တရားတော်မြတ်သည်၊ ဩပနေ ယျိကော=အဝတ်, ဥသျှောင်, မီးစွဲလောင်လည်း, ငြိမ်းအောင်သတ်ရေး, မပြု သေးဘဲ, အရေးတကြီး, ပြီးစီးသင့်ရာ, ဘာဝနာအနေ, မသွေအမြဲ, စိတ်မှာ စွဲအောင်, ဆွဲကပ်ဆောင်လင့်, ဖြစ်စေသင့်သော တရားတော်ပေတည်း၊ ဓမ္မော =မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ကိုးတန်သော တရားတော်မြတ်ကို၊ ဝိညူဟိ=တို့သည်၊ ပစ္စတ္တံ=၌၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=သိမြင်ခံစား ထိုက်ပါပေ၏။

(ဓမ္မော=တရားတော်မြတ်သည်) သန္ဒိဋ္ဌိကော=ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် သိမြင်နိုင်သော တရားတော်ပေတည်း။ အကာလိကော=အကျိုးပေးခွင့် ဆိုင်းငံ့သင့်ရာ အချိန်အခါမရှိသော တရားတော်ပေတည်း၊ ဝါ= ယခုချက်ချင်း မယွင်းတိုက္ခ

သန္ဒိဋ္ဌိကော ။ ။ သွာက္ခာတောပုဒ်အရ ပရိယတ္တိတရားကိုယူ၍ အနုက်ပြန်ဆိုသည်။ သန္ဒိဋ္ဌိကောစသည်၌–သံ(သယံ) ဒဋ္ဌဗ္ဗာတိ သန္ဒိဋ္ဌိ= ကိုယ်တိုင်သိမြင်ထိုက်သောတရား။ (မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟူသော ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားတည်း)။ သန္ဒိဋ္ဌိ ဧဝ သန္ဒိဋ္ဌိကော။ အရိယသာဝကသည် မဂ်ဖိုလ်ကို သိမြင်ရာ၌ သူတပါးထံမှ တဆင့်စကားအားထားယုံကြည်၍ သိမြင်ရသည် မဟုတ်၊ အရိယသာဝက ကိုယ်တိုင်ပင် ဆင်ခြင်ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်ပညာဖြင့် သိမြင်၏။ ယင်းသို့ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ့, သိမြင်ရ သိမြင်နိုင်သော လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးကို သန္ဒိဋ္ဌိကဟု ဆိုလို၏။

အကာလိကော။ ။ အကာလ=(ဆိုင်းငံ့ထားရမည့်) အချိန်အခါမရှိသော အရိယမဂ်တရား။ နတ္ထိ (အာဂမေတဗ္ဗော) ကာလော ယဿတိ အကာလော၊ အကာလော ဧဝ အကာလိကော။ လောကိကုသိုလ်တရားတို့သည် ၎င်းရက် (၇)ရက်စသည် အချိန်ကြာမြင့်မှ သော်လည်းကောင်း, ဒုတိယဘဝ တတိယဘဝ စသည်သို့ ရောက်မှသော်လည်းကောင်း အကျိုးပေး၏။ အရိယမဂ်တရား များကား အရိယဖိုလ်ဟူသော အကျိုးကို ပေးဖို့အတွက် ယင်းသို့အချိန်ကြာမြင့်စွာ စောင့်ဆိုင်းနေရသည်မဟုတ်၊ မဂ္ဂဝိထိဖြစ်စဉ်အတိုင်း အရိယမဂ်ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီး သည်နှင့် တပြိုင်နက် အရိယဖိုလ် အကျိုးတရား ပေါ်လာ၏။ ယင်းသို့ ယခု ချက်ချင်း မယွင်းတိုက္ခ အရိယဖိုလ် အကျိုးကိုပေးသော အရိယမဂ်လေးပါး တရားကို အကာလိကဟု ခေါ်၏။

ဟေဝဿိကော ။ ။ ဟေ=လာပါ+ပဿ=ကြည့်ရှုလှည့်စမ်းပါ၊ ကျင့်ကြံအားထုတ်ကြည့်စမ်းပါ+ (ဣတိ=ဤသို့ ဖိတ်ခေါ်ပြသမှုကို)+ဣက= ထိုက်သော(သင့်လျော်သော) လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါး။ ဟေ ပဿ ဣတိ အရဟတိတိ ဟေဝဿိကော။ လက်ထဲမှာ ဘာမျှမရှိဘဲ လက်သီးကိုသာ ဆုတ်ပြပြီး "ဟောဒီ လက်သီးဆုပ်ထဲမှာ ရွှေရှိတယ်၊ ငွေရှိတယ်၊ လာကြပါ၊ ကြည့်လှည့်ကြစမ်းပါ"ဟူ၍ ဖိတ်ခေါ်ပြရန် မဖြစ်နိုင်၊ အကယ်၍ လက်သီးဆုပ် ထဲမှာ ပစ္စည်းတခုခု ရှိနေစေကာမူ ထိုပစ္စည်းက မစင်မကြယ်ရှံစဖွယ် ကျင်ကြီး စသည် ဖြစ်နေပြန်လျှင်လည်း ယင်းသို့ဖိတ်ခေါ်ပြသရန် မဖြစ်နိုင်။

အရိယဖိုလ် အကျိုးကိုပေးသော တရားတော်ပေတည်း။ ဧဟိ ပဿိကော=လိုက်ခဲ့စမ်းပါ, ကြည့်ရှုလှည့်စမ်းပါဟု ဖိတ်ခေါ်ပြထိုက်သော တရားတော်ပေတည်း၊ သြပနေယျိကော=မိမိစိတ်မှာ မကွာစွဲအောင် ဆွဲကပ် ဆောင်လင့်

လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည်ကား အစစ်အမှန်ပရမတ်သဘော အနေအားဖြင့်လည်း တကယ်ရှိသောတရား (ဝိဇ္ဇမာနတရား)ဖြစ်၏။ တိမ်တိုက်ကင်းရှိ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော ကောင်းကင်ပြင်က လပြည့်ဝန်းကြီးနှင့် အများ မြင်သာအောင် ချပြထားအပ်သော အဖိုးတန် တွင်းထွက်ပတ္တမြား ရတနာကဲ့သို့ အလွန်သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော တရား (ပရိသုဒ္ဓတရား)လည်း ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်ရကား ထိုလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် ယင်းသို့ အမှန်တကယ်လည်းရှိ၍ အလွန်လည်း သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော တရားဖြစ်သောကြောင့် "ဧဟိ=လာပါ၊ လိုက်ခဲ့ပါ၊ ပဿ=ကြည့်ရှုလှည့်စမ်းပါ"ဟု၍ ဖိတ်ခေါ် ပြသထိုက်သော တရားဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤအဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ပြချက်အတိုင်း ထိုလောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးကို ဧဟိပဿိကဟု ခေါ်သည်။

သြပနေယျိကော။ ။ ဥပနေတဗ္ဗောတိ ဥပနေယျော= ဆွဲကပ်ဆောင်ယူထိုက်သော တရား (တရားဘာဝနာတမျိုး အနေအားဖြင့် မိမိစိတ်ထဲ၌ ဖြစ်ပေါ်လာစေထိုက်သော မဂ်ဖိုလ်တရား)၊ ဥပနေယျော ဧဝ သြပနေယျိကော။ ဤလောက၌ အမှန်တကယ် အရေးကြီးဆုံး အလုပ်ကိစ္စကို ညွှန်ပြစမ်းပါဟု ဆိုလျှင် မဂ်ဖိုလ်တရားထူး ရအောင် အားထုတ်ခြင်း အလုပ်ကိစ္စကိုသာ ညွှန်ပြရမည် ဖြစ်၏။ အပါယ်ဘေးဒုက္ခ တွေ့ကြုံခံစားရခြင်း, အိုနာသေ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာဒုက္ခ အစဉ်မပြတ် ဖြစ်နေခြင်း (ဘဝသံသရာ ကျင်လည်နေရခြင်း)တို့သည် ထိုမဂ်ဖိုလ် တရားထူးကို မရခြင်းကြောင့်သာ (သစ္စာလေးပါးကို မသိမြင်ရခြင်းကြောင့်သာ) ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မဂ်ဖိုလ်တရားထူးရအောင် အားထုတ်ခြင်း အလုပ်ကိစ္စထက် အရေးကြီးသော အလုပ်ကိစ္စဟု၍ မရှိတော့ပေ။

မီးကုန်ယမ်းကုန် အစွမ်းကုန် ပြောရလျှင် မိမိကိုယ်မှာ ဝတ်ဆင်ထားသော အဝတ်ကို (သို့မဟုတ်) ဦးခေါင်းဆံဥသျှောင်ကို မီးစွဲလောင်နေလျှင် သော်မှပင် ထိုမီးကို ငြိမ်းသတ်မှု မပြုသေးဘဲ ထို့ထက်အရေးကြီးသော မဂ်ဖိုလ် တရားထူး ရဖို့ကိစ္စကိုသာ အားထုတ်ရမည်၏။ သို့ဖြစ်ရကား ဒုက္ခခပ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းရန် အလို့ငှါ ယင်းသို့ အရေးတကြီး အားထုတ်၍ မိမိစိတ်ထဲမှာ ဖြစ်ပေါ်လာစေထိုက်သော မဂ်ဖိုလ် လေးပါးကို သြပနေယျိကဟု ခေါ်၏။

ဖြစ်စေသင့်သော တရားတော်ပေတည်း၊ ဝိညူဟိ= (သစ္စာလေးပါး တရားမြင်သိ) အရိယာပညာရှိတို့သည်၊ ပစ္စတ္တं=မိမိ မိမိသန္တာန်၌၊ ဝါ= မိမိ ကိုယ်တိုင် ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ ဝါ= ကိုယ်စီကိုယ်ငါ အသီးအသီး၊ ဝေဒိတဗ္ဗော = သိမြင် ခံစားထိုက်သော တရားတော်ပေတည်း၊ [ဣတိသဒ္ဒါ မလိုသေး]

မေ=ငါ၏၊ သဗ္ဗဟူစာရီ=အတူတကွ မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်ကြ ကုန်သော ရဟန်းတို့သည်၊ ဝါ=သီတင်းသုံးဖော်တို့သည်၊ သန္တိ ခေါ= ရှိကြ ကုန်သည်သာ၊ (တေ=ထိုသဗ္ဗဟူစာရီ ရဟန်းတို့သည်) တं ဓမ္မं=ထိုတရားတော်ကို၊ (ထိုသွာကွာတတာ, သန္ဓိဋ္ဌိကတာစသော ဂုဏ်တော်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော တရားတော်ကို) ဇာနံ(ဇာနန္တာ)=သိကြကုန်လျက်၊ ပသံ(ပသန္တာ)=မြင်ကြ

ပစ္စတ္တं ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟိ ။ ။ သစ္စာလေးပါး တရားသိမြင်သော ဉာဏ်ရှိတည်ရှိစသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဤနေရာ၌ "ဝိညူ"ဟု ဆိုလို၏။ ဤ နေရာမှ ပစ္စတ္တံပုဒ်ကို ဝိဘာတ္တအဗျယီဘောသမာသ်ဟု သဒ္ဒါကျမ်းတို့ နာမည် ပေး၍ "အတ္တာနံ အတ္တာနံ ပတိ ပစ္စတ္တं=မိမိ မိမိ၌၊ (ကိုယ်စီကိုယ်ငါ အသီး အသီး)" ဟု ဝစနတ္ထပြု၏။ "ကိုယ့်မင်, ကိုယ့်ဖိုလ်, ကိုယ့်နိဗ္ဗာန်နှင့်ကိုယ် အသီးအသီး ကိုယ်စီကိုယ်ငါ"ဟူသော အနက်သဘောကို ပစ္စတ္တံပုဒ်က ဖော်ပြ၏။ ဆိုလိုသည်မှာ–

ဆရာသန္တာန်၌ ဖြစ်ပွားစေအပ်သော အရိယမဂ်သည် ဆရာ့သန္တာန်မှာ ရှိသော ကိလေသာတို့ကိုသာ ပယ်၏။ တပည့်မှာရှိသော ကိလေသာတို့ကို မပယ်၊ ဆရာ့မှာရှိသော ဖလသမာပတ်ဖြင့်လည်း ဆရာ့အတွက်သာ ချမ်းသာစွာ နေရခြင်းဖြစ်နိုင်၏၊ တပည့်အတွက် မဖြစ်နိုင်၊ ထို့အတူ ဆရာမျက်မှောက်ပြု အပ်သော နိဗ္ဗာန်ကိုလည်း တပည့်က မျက်မှောက် မပြုနိုင်၊ ဥပမာအားဖြင့် သူတပါးဦးခေါင်းမှာ ဆင်ယင်ထားသော တန်ဆာကို ကြည့်ရှုမြင်တွေ့လို့ ရသကဲ့သို့ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် တရားများကား ထို့နည်းအလားတူ ကြည့်ရှုမြင်တွေ့လို့ ရနိုင်သောတရားများ မဟုတ်၊ ငါသည် မဂ်ကို ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီ၊ ဖိုလ်ကိုရအပ်ပြီ၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုအပ်ပြီဟူ၍ အရိယာပညာရှိတို့ ကိုယ့်မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်နှင့် ကိုယ် အသီးအသီး ကိုယ်စီကိုယ်ငါ မိမိစိတ်၌သာ (မိမိကိုယ်တိုင်သာ)တွေ့မြင် သိရှိ ခံစားရသည်ဟု "ပစ္စတ္တं ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟိ"ဟူသော ဂုဏ်တော်ဝါကျက ဆိုလိုသည်၊ ဤအဓိပ္ပာယ်အတိုင်း ဤဂုဏ်တော်သည် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟူ သော လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးနှင့် သက်ဆိုင်၏။

ကုန်လျက်၊ ဝိဟာရန္တိ=နေကြကုန်၏ [တနည်း–မေ=ငါ၏၊ ယေ သဗ္ဗဟွစာရီ= အကြင်သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတို့သည်၊ တံ ဓမ္မံ=ကို၊ ဇာနံ=ကုန်လျက်၊ ပဿံ=ကုန်လျက်၊ ဝိဟာရန္တိ=ကုန်၏၊ မေ=၏၊ တေ သဗ္ဗဟွစာရီ=ထိုသီတင်းသုံး ဖော်ရဟန်းတို့သည်၊ သန္တိဓေါ=သာ။ (တနည်း) တံ ဓမ္မံ=ကို၊ ဇာနံ=ကုန်လျက်၊ ပဿံ=ကုန်လျက်၊ ဝိဟာရန္တိ=နေကြကုန်သော၊ မေ=၏၊ သဗ္ဗဟွစာရီ=တို့သည်၊ သန္တိဓေါ=သာ] အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ သွာက္ခာတော=ကောင်းစွာ ဟော ကြားတော်မူ အပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယေ=(တုတ်, ဓားမပါ) တရားဖြင့် ဆုံးမရာ သာသနာတော်၌၊ ပဗ္ဗဇိတော= ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်လာသည်၊ သမာနော= ဖြစ်ပါလျက်၊ ကုသီတော=ပျင်းရိလျက်၊ ပမတ္တော=မေ့လျော့လျက်၊ စေ ဝိဟ ရေယျုံ=အကယ်၍နေကြားအုံ့၊ တံ=ထိုသို့ နေခြင်းသည်၊ မေ=ငါ့အား၊ ပတိရူပံ =သင့်လျော်သည်၊ နအသ=မဖြစ်ရာ၊ ဣတိ (ပဋိသဏ္ဌိကွတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏) သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ဣတိ=သို့၊ ပဋိသဏ္ဌိကွတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား ပြန်၏။ ။ပ။သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ဓမ္မံယေဝ=လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးကို သာလျှင် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤလောကုတ္တရာ တရားကို အကြီးအကဲအရာ၌ ထား၍ အကုသိုလ်ပယ်ရှား ကုသိုလ်ဖြစ်ပွားစေခြင်းကို ။ပ။

[ဂါထာ] ပုရိသ=အမောင်ယောကျ်ား၊ (ယသ္မာ=အကြင့်ကြောင့်၊ ကမ္မံ =အသင်ပြုလုပ်အပ်သော လုပ်ငန်းကို) သစ္စံ ဝါ=ဟုတ်မှန်သော လုပ်ငန်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ယဒိ=သို့မဟုတ်၊ မုသာ ဝါ=မှားယွင်းသော လုပ်ငန်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ တေ=သင်၏၊ အတ္တာ=မိမိကိုယ်တိုင်သည်သာလျှင်၊ ဇာနာတိ= သိ၏၊ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်) လောကေ=လောက၌၊ ပါပကမ္မံ=မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကို၊ ပကုဗ္ဗတော=ပြုလုပ်သောသူ မှာ၊ ရဟော နာမ= ဆိတ်ကွယ်ရာ ဌာနမည်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ (ဣတိ=ဤသို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ=သိနိုင်၏)

ဘော=အိုအမောင်ယောကျ်ား၊ ယော(တွဲ) အကြင်သင်သည်၊ ဝတ= အမှန်တကယ်ပင်၊ ကလျာဏ=ကောင်းသော၊ သက္ခိ(သက္ခိ) =မျက်မြင်သက်သေ ဖြစ်သော၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို၊ အတိမညသိ (မျက်မြင်သက်သေ မဟုတ်ဟု) ကျော်လွန်၍ အောက်မေ့မှတ်ထင်၏။ ဝါ= မထေမဲ့မြင် ပြု၏။ အတ္တာနံ=မိမိ၌၊ သန္တံ=အမှန်တကယ် ရှိနေသော၊ ပါပံ=မကောင်းမှုကို၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်တိုင်ပင် မသိအောင်၊ ပရိဂူဟသိ=ဖုံးအုပ်၏။ ဝါ=ဖုံးအုပ်မည်ဟု ကြိုးစား၏။ [အတ္တာနံ ပရိဂူဟသိတိ ယထာ မေ အတ္တာပိ နု ဇာနာတိ၊ ဧဝံ နံ (ပါပံ) ပရိဂူဟာမိတိ ဝါ ယမသိ ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ ပရိဂူဟသိအတွက် ပါပံဟူသော

ကံပုဒ်ရှိနေပြီး ဖြစ်သောကြောင့် အတ္တာနုံဟူသော ဒြပ်ဟောပုဒ်ကို ကြိယာ ဝိသေသန အနက်ပေးရ၏။ အတ္တာနုံအရ မိမိကိုယ်တိုင်ကိုသာ မက မိမိကိုယ်တိုင် မသိခြင်း ကြိယာတိုင်အောင် ဌာနုပစာရ အားဖြင့်ယူပါ]။

လောကသ္မိं=လောကဌ၊ ဝိသမံ=မညီမမျှ၊ ဝါ=မတရားသဖြင့်၊ စရန္တံ= ပြုကျင့်သော၊ ဗာလံ=မိုက်မဲသော၊ (တံ တုဝံ=ထိုသင့်ကို) ဒေဝါ စ=နတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ တထာဂတာ စ= မြတ်စွာဘုရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ ပဿန္တိ=တွေ့မြင်ကြကုန်၏။ တသ္မာ ဟိ=ထို့ကြောင့်ပင်၊ အတ္တာဓိပတေယျကော စ=မိမိဟူသော အကြီးအကဲ ရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဝါ=မိမိကိုယ်ကို အကြီးအကဲ တင်မြှောက်ထားသည်လည်းဖြစ်သော၊ လောကာဓိပေါ စ=သတ္တလောကဟူသော အကြီးအကဲရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=သော၊ နိုပကော စ=ပညာရှိလည်းဖြစ်သော၊ [ပဋိပက္ခံ နိုပယတိ ဝိသောသေတိတိ နိုပကော=ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာကို ခြောက်သွေ့စေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပညာရှိ။ နိ+ပေ+အ=နိုပယ၊ ယကိုကပြု] ဗျာယိ စ=ကိလေသာတို့ကို ရှိုးမြှုက် ဖျက်ဆီးတတ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဓမ္မာဓိပေါ စ=လောကုတ္တရာ တရားဟူသော အကြီးအကဲ ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ အနုဓမ္မစာရီ စ=လောကုတ္တရာတရားအား လျော်သော ကုသိုလ်တရားကို ကျင့်လေ့ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ သစ္စပရက္ကမော စ=ခိုင်မြဲကန်မှန်သောဝီရိယရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ မုနိ=ရဟန်းသည်၊ နု ဟိယတိ=ပညာအစရှိသောဂုဏ်မှ မဆုတ်ယုတ်၊

ပဓာနဝါ=လုံ့လဝီရိယရှိသော၊ ယော မုနိ=အကြင်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မာရံ=ကိလေသမာရ်ကို၊ ပသယှ=လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်၍၊ အန္တကံ=ကုသိုလ်တရားဆုံးပါးဖျက်စီးအောင် ပြုတတ်သော ကိလေသမာရ်ကို၊ အဘိဘုယျ=လွှမ်းမိုး၍၊ ဇာတိက္ခယံ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏ ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ဖုသိ=ရောက်ပြီ၊ တာဒိသော=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ လောကဝိဒူ=လောကသုံးပါးကို ထင်ရှားစွာသိတတ်သော၊ သုမေဓသော=ကောင်းသောပညာရှိသော၊ သမ္ဘေသု=အားလုံးကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တောဘူမကတရားတို့၌၊ အတမ္မယော=ထိုတဏှာဖြင့်ဖြစ်သည် မဟုတ်သော၊ ဝါ=ထိုတဏှာ၏အလိုသို့ မလိုက်သော၊ သော မုနိ=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နု ဟိယတိ=ပညာအစရှိသော ဂုဏ်တို့မှ မဆုတ်ယုတ်။ ["တမ္မယော"၌ တသဒ္ဒါနောင် မယ ပစ္စည်းသက်။ တာယ (တဏှာယ) နိဗ္ဗတ္တော တမ္မယော၊ နု တမ္မယော အတမ္မယော]

၅–စုဠဝဂ်၊ ၁–သမ္မုခီဘာဝသုတ်

၄၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဏ္ဏံ=သုံးမျိုးသုံးစားတို့၏၊ သမ္မုခီဘာဝါ= မျက်မှောက်၌ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ [သမ္မုခေါ ဘဝတိ ယေန သော သမ္မုခီဘာဝေါ=မျက်မှောက်ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ထင်ရှားဖြစ်သည်၏ အဖြစ်။ ဋီကာဝိဂြိုဟ်] သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ကုလပုတ္တော=အမျိုးကောင်းသားသည်၊ ဗဟုံ=များစွာသော၊ ပုညံ=ဒါနကုသိုလ်ကို၊ ပသဝတိ=မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေ၏၊ ဝါ=ရရှိ၏၊ ကတမေသံ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဏ္ဏံ=သုံးမျိုးသုံးစားတို့၏၊ (သမ္မုခီဘာဝါ=ကြောင့်၊ သဒ္ဓေါ ကုလပုတ္တော ဗဟုံ ပုညံ ပသဝတိ=သနည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒ္ဓါယ=သဒ္ဓါတရား၏ ။ပ။ ပသဝတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒေယျဓမ္မသ=လှူဖွယ်ဝတ္ထု၏ ။ပ။ ဒက္ခိဏေယျာနံ=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေသံ တိဏ္ဏံ=ဤသုံးမျိုးတို့၏ ။ပ။ ပဌမံ။

၂–တိဌာနသုတ်

၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဌာနေဟိ=အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားရှိသူဟူ၍၊ ပသန္နော=ရတနာသုံးပါး၌ ကြည်ညိုသူဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=သိနိုင်၏၊ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ =ကုန်သော၊ (ဌာနေဟိ။ပ။ဝေဒိတဗ္ဗော=နည်း) သီလဝန္တာနံ=သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒဿနကာမော=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ အလိုရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သဒ္ဓမ္မံ=(မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်သော) သူတော်ကောင်းတရားကို၊ သောတုကာမော=ကြားနာခြင်းငှာ အလိုရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဝိဂတမလ မစ္ဆေရေန=ကင်းသောဝန်တိုမှု အညစ်အကြေးရှိသော၊ [“မစ္ဆေရ=ဝန်တိုမှု ဟူသော+မလ=အညစ်အကြေး”ဟု အတ္ထက္ကမဖြစ်၏] စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ မုတ္တစာဂေါ=လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် စွန့်ကြဲမှုရှိလျက်၊ ပယတပါဏိ=ဆေးကြော အပ်ပြီးသော လက်ရှိလျက်၊ ဝေါသဂ္ဂရတော=စွန့်လွတ်လှူဒါန်းခြင်း၌ မွေ့လျော်လျက်၊ ယာစယောဂေါ=တောင်းရမ်းအလှူခံခြင်းငှာ သင့်လျော်လျက်၊ ဝါ= တောင်းရမ်းအလှူခံသူတို့နှင့် ယှဉ်တွဲမှုရှိလျက်၊ ဒါနသံဝိဘာဂရတော=ပေးလှူခြင်း, ခွဲခြမ်းဝေဘန်ခြင်း၌ မွေ့လျော်လျက်၊ အဂါရံ=အိမ်၌၊ အဇ္ဈာဝသတိ=နေ၏ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ ဣမေဟိ ဌာနေဟိ ။ပ။

(ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) သီလဝတံ=သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒဿနကာမော=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ အလိုရှိ၏၊ သဒ္ဓမ္မံ=ကို၊ သောတုံ=နာယူခြင်းငှာ၊

ဣဒ္ဓတိ=အလိုရှိ၏၊ မဠ္ဆေရမလ်=ဝန်တိုမှုအညစ်အကြေးကို၊ ဝိနယေ (ဝိနယတိ) =ပယ်ဖျောက်၏၊ သ(သော)=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝေ=အမှန်စင်စစ်၊ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရား၊ ရှိသူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)ဒုတိယံ။

၃-အတ္ထဝသသုတ်

၄၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးမျိုးကုန်သော၊ အတ္ထဝသေ=အကြောင်းတို့ကို၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၃၁၊ ၂၀၁၅ခုနှစ်] သမ္မသမာနေန= ကောင်းစွာမြော်မြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပရေသံ=သူတပါးတို့အား၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေတုံ=ဟောခြင်းငှာ၊ အလံ ဧဝ=သင့်လျော်သည်သာ၊ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တယော=ကုန်သော၊ (အတ္ထဝသေ။ပ။ အလံ=သင့်လျော်သနည်း) ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဓမ္မံ=သစ္စာလေးပါးတရားကို၊ ဒေသေတိ=ဟော၏၊ သော=ထိုဟောသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္ထပ္ပဋိသံဝေဒီစ=ပါဠိ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အသီးအသီး သိမြင်လေ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ [အတ္ထ=အဋ္ဌကထာဟူသော အကျယ်ဖွင့်ပြချက် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို+ပဋိ=အသီးအသီး၊ ဝါ=အသေးစိတ်+သံဝေဒီ=(ဤကား ဤပါဠိ၏အနက်ဖြစ်၏ဟု) အကျယ်ဖွင့်ပြတတ်သော ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်သည့်အလေ့အလာ ဓာတ်ခံရှိသည်]၊ ဓမ္မပ္ပဋိသံဝေဒီစ=ပါဠိအသွားကို အသီးအသီး သိမြင်လေ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ယောတိ=ဖြစ်၏၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဓမ္မံ=သစ္စာလေးပါးတရားကို၊ သုဏာတိ=နာယူ၏၊ သော=ထိုနာယူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ ယောစေဝ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း။ပ။ ယော စ =အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း။ပ။ တေ ဥဘော=ထိုဟောသူ နာသူ ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးတို့သည်၊ အတ္ထပ္ပဋိသံဝေဒီနောစ=လေ့ရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ပ။ နောက် သုတ်၌-ကထာ=တရားစကားသည်။ ပဝတ္တိ=အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းရှိသည်။ပ။ စတုတ္ထံ။

၅-ပဏ္ဍိတသုတ်

၄၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့ကို၊ ပဏ္ဍိတပညတ္တာနိ = (ကောင်းမြတ်သော တရားဟု) ပညာရှိတို့ ရှေးဦးပဌမ ဟောပြောချီးကျူးအပ်ကုန်၏၊ သမ္ဘူရိသပညတ္တာနိ= (ကောင်းမြတ်သော တရားဟု) ဘုရားအလောင်း သူတော်ကောင်းတို့ ရှေးဦးပဌမ ဟောပြောချီးကျူးအပ်ကုန်၏၊ ကတမာနိ တီဏိ=အဘယ်သုံးမျိုးတို့ကို၊ (ပဏ္ဍိတပညတ္တာနိ=အပ်ကုန်သနည်း

သပ္ပုရိသပညတ္တာနိ=နည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒါနံ=လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်းကို၊ ပဏ္ဍိတပညတ္တံ=အပ်၏၊ သပ္ပုရိသပညတ္တံ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဇ္ဇဟာ= ရှင်ရဟန်းအပြစ်ကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မာတာပိတူနံ=မိဘတို့ကို၊ ဥပဋ္ဌာနံ= ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်းကို။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ)

[ဂါထာ] ဒါနံ=လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ အဟိ သာ= သတ္တဝါတို့ကို မညှဉ်းဆဲကြောင်း ကရုဏာကိုလည်းကောင်း၊ (သတ္တဝါတို့ကို မညှဉ်းဆဲကြောင်း စေတောဝိမုတ္တိ ကရုဏာဈာန်နှင့် ၎င်း၏ ရှေ့ပိုင်း ဥပစာရ ကရုဏာကိုလည်းကောင်း၊) သံယမော=သီလ စောင့်ထိန်းခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဒမော=စက္ခုစသော ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့ကို ထိန်းချုပ်ဆုံးမခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဥပုသ်စောင့်ထိန်းခြင်းဖြင့် စိတ်ကိုဆုံးမခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဒေါသ စသည်တို့ကို ဆုံးမနှိပ်ကွပ်တတ်သော ခန္တီတရားကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ= ကိလေသာတို့ကို ဆုံးမနှိပ်ကွပ်တတ်သော ပညာကိုလည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မစာရိနံ= မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိကုန်သော၊ သန္တာနံ=မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ မာတာပိတူဥပဋ္ဌာနံ=မိဘတို့ကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ သဒ္ဓိ= သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ဥပညတ္တံ=ကောင်းမြတ်သောတရားဟု လက်ဦးပဌမ ဟောပြောမျိုးကျူးအပ်၏။

ဧတာနိ=ဤဒါနစသော တရားသုံးပါးတို့သည်၊ [ဒါန, ပဇ္ဇဟာ, မာတာပိတူဥပဋ္ဌာနဟူသော တရားသုံးပါးတည်း] ဝါ=ဤမိဘတို့ကို ပြုစု စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့သည်၊ သတံ=မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဌာနာနိ= အကြောင်းတရားတို့ပေတည်း၊ ယာနိ=ယင်းသို့သော အကြောင်းတရားတို့ကို၊ အရိယော=(ဒါနစသား အကြောင်းတရားတို့ကို ကြိုးစားကျင့်တက်) သူတော် သူမြတ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=(မိဘတို့ကို ပြုစုစောင့်တတ်) သူတော်သူမြတ်ဖြစ်သော၊ ဒဿနသမ္မတ္တော=(ဒါနစသော အကြောင်းတရားတို့ကို ပြုလုပ်တတ်သော) ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဝါ=(မိဘတို့ကို ပြုစုစောင့်ရှောက်တတ်သော) ဉာဏ်အမြင်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ ယော ပဏ္ဍိတော=အကြင်ပညာရှိသည်၊ သေဝေထ =မှီဝဲသုံးစွဲ၏၊ သ(သော ပဏ္ဍိတော)=ထိုပညာရှိသည်၊ သိဝံ=သေားရန်ကုန်စန်း အေးချမ်းသော၊ လောကံ=နတ်ပြည်သို့၊ ဘဇတေ=လားရောက်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ပဋ္ဌမံ။

၆–သီလဝန္တသုတ်

၄၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သီလဝန္တော=သီလရှိကုန်သော၊ ပဗ္ဗဇိတာ=ရဟန်းတို့သည်၊ ယံ ဂါမံ ဝါ=အကြင်ရွာကိုလည်းကောင်း၊ ယံ နိဂမံ ဝါ=အကြင်နိဂုံးကိုလည်းကောင်း၊ ဥပနိဿာယ=မှီခိုမှီ၍၊ ဝိဟရန္တိ=နေတော်မူကြကုန်၏၊ တတ္ထ=ထိုရွာနိဂုံး၌၊ မနုဿာ= လူတို့သည်၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဌာနေဟိ =အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ ဗဟုံ=များစွာသော၊ ပုညံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို၊ ပသဝန္တိ =ဖြစ်ပွားစေကြကုန်၏၊ ဝါ=ရှိကုန်၏၊ ကတမေဟိ တိဟိ=အဘယ်သုံးပါးသော အကြောင်းတို့ဖြင့်နည်း၊ ကာယေန ဝါ=ကိုယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါစာယ ဝါ=နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မနသာ ဝါ=စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်းတည်း။

၇–သခ်ၤတလက္ခဏသုတ်

၄၇။ ၄၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သခ်ၤတဿ=သခ်ၤတတရား၏၊ ဝါ=အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းဆုံဆိုက်ရောက်၍ ပြုလုပ်စီမံအပ်သော တေဘူမကတရား၏၊ သခ်ၤတလက္ခဏာနိ=သခ်ၤတတရားဟု သိနိုင်ကြောင်း အမှတ်အသားတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဥပ္ပါဒေါ=ဖြစ်ခြင်းကို၊ (အကြောင်းတရားတို့ ညီညွတ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ၏ဖြစ်ခြင်းဥပါဒ်ကို) ပညာယတိ=သိအပ်၏၊ ဝယော =ယုတ်စီးခြင်းကို၊ ပညာယတိ=၏၊ ဌိတဿ=တည်တံ့သော သခ်ၤတတရား၏၊ ဝါ=ဥပါဒ်မှနောက် ဌိခဏာသို့ရောက်သော သခ်ၤတတရား၏၊ အညထတ္တံ=တမျိုးတမုံဟောက်ပြန် ပြောင်းလဲသည်အဖြစ်ကို၊ ဝါ=ရင့်ခြင်းကို။ပ။ ဣမာနိ တိဏိ =တို့တည်း။ပ။ အသခ်ၤတဿ=အသခ်ၤတတရား၏၊ ဝါ=အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းဆုံဆိုက်ရောက်၍ ပြုလုပ်စီမံအပ်သည်မဟုတ်သော တရား၏၊ အသခ်ၤတ လက္ခဏာနိ=အသခ်ၤတ တရားဟုသိနိုင်ကြောင်း အမှတ်အသားတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=တည်း။ပ။ ဥပ္ပါဒေါ=ကို၊ နု ပညာယတိ=မသိအပ်။ အဋ္ဌမံ။

၉–ပဗ္ဗတရာဇသုတ်

၄၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိမဝန္တံ=ဟိမဝန္တမည်သော၊ ပဗ္ဗတရာဇံ=တောင်ဘုရင်မင်းကို၊ နိဿာယ=မှီ၍၊ မဟာသာလာ=ကြီးစွာသော သစ်ပင်တို့သည်၊ တိဟိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဝမိဟိ=ကြီးပွားခြင်းတို့ဖြင့်၊ ဝဍ္ဎန္တိ=ကြီးပွားကုန်၏၊

ကတမာဟိ တီဟိ=အဘယ်သုံးမျိုးကုန်သော၊ (ဝမိဟိ=တို့ဖြင့်၊ ဝမ္ဘို=သနည်း) သာခါပတ္တပလာသေန=အကိုင်းအခက်, စိမ်းလန်းသော သစ်ရွက်ဖြင့်၊ [ပလာသ =စိမ်းလန်းသော+ပတ္တ=အရွက်။ အဂုတ္တိုရ်ဋ္ဌ၊ တ–၂၂ (ပဌကနိပါတ်စာပိုဒ်–၄၀)ဌ်ကား ထိုနှစ်ပုဒ်ကို အနက်တူ ပရိယာယ်ပြုမ္ပြီးဖွင့်၏] ဝမ္ဘို=ကုန်၏၊ တစပပဒိုကာယ=အခွံအပွေးဖြင့်။ပ။ ဖေဂ္ဂုသာရေန=အကာ, အနှစ်ဖြင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ သဒ္ဓံ=သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ကုလပတိ=အမျိုးဌ် အရှင်သခင် အကြီးအကဲပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ နိဿာယ=မှီ၍၊ အန္ဓောဘဝေနော= သားမယားစသော အတွင်းသူ လူအပေါင်းသည်။ပ။ ဝမုတိ=ကြီးပွားတ်။ပ။ သဒ္ဓါယ= သဒ္ဓါတရားဖြင့်၊ ဝမုတိ=၏၊ သီလေန=သီလဖြင့်။ပ။ ပညာယ= ပညာဖြင့်။ပ။ တီဟိ=ကုန်သော၊ ဤမာဟိ ဝမိဟိ=တို့ဖြင့်။ပ။

အရညသ္မိ=တောအရပ်တည်းဟူသော၊ ဝနေ=တောအုပ်ဌ်၊ ဗြဟာ= ကြီးမားသော၊ သေလော=ကျောက်ဖြင့်ပြီးသော၊ ပဗ္ဗတော=တောင်သည်၊ (အတ္ထိ =ရှိ၏) တံ=ထိုကျောက်တောင်ကြီးကို၊ ဥပနိဿာယ=မှီ၍၊ ဝနပ္ပတိ=တောဌ် အရှင်သခင်အကြီးအကဲ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=တောကိုလွမ်းမိုး, တောစိုးဖြစ်ကုန် သော၊ တေ ရုက္ခာ=ထိုသစ်ပင်ကြီးတို့သည်၊ ဝမုဗ္ဗေ ယထာ=ကြီးပွားကုန်သကဲ့သို့၊ တထေဝ=ထို့အတူပင်၊ ဤဝ=ဤလောကဌ်၊ သီလသမ္ပန္နံ=သီလနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သဒ္ဓံ=သော၊ ကုလပတိ=ကို၊ ဥပနိဿာယ=မှီခိုကြကုန်၍၊ ပုတ္တဒါရာ စ=သား မယားတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝန္ဓဝါ=သားချင်းတော်စပ်သူတို့သည်လည်း ကောင်း၊ အမစ္စာ=အပေါင်းအသင်း သူငယ်ချင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဉာတိ သံဃာစ=ဆွေမျိုးအပေါင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ယေ=အကြင်သူတို့သည်၊ အသ(ကုလပတိနော)=ထိုအမျိုးဌ် အရှင်သခင်အကြီးအကဲ ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အနု ဇီဝိနော=မှီခိုရ်ဖြင့် အသက်မွေးသူတို့သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တေ စ=ထိုမှီခိုရ်ဖြင့် အသက်မွေးသူတို့သည်လည်းကောင်း) ဝမုဗ္ဗေ=ကြီးပွားကြကုန်၏။

အတ္ထာမတ္ထံ=မိမိအကျိုးကို၊ ဝိစက္ခဏာ=စဉ်းစားဆင်ခြင် မြော်မြင်ကြ ကုန်သော၊ တေ=ထိုသားမယားတို့သည်၊ [တျာသ=တေ+အသ] သီလဝတော =သီလရှိသော၊ အသ (ကုလပတိနော)=၏၊ သီလံ=သီလကိုလည်းကောင်း၊ စာဂံ= စွန့်ကြဲပေးကမ်းခြင်းကို လည်းကောင်း၊ သုစရိတာနိစ=ကောင်းသော အကျင့်စရိုက်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဿမာနာ=တွေ့မြင်ကြရကုန်သည် အဖြစ် ကြောင့်၊ အနုကုဗ္ဗန္တိ=အတုလိုက်၍ ပြုကျင့်ကြကုန်၏၊ (တေ=ထိုအတုလိုက်၍ ပြုကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်) ဤဝ=ဤလူ့ပြည်ဌ်၊ သုဂတိဂါမိနံ=ကောင်းသော

ဘဝသို့ သွားကြောင်းဖြစ်သော၊ မဂ္ဂ=လမ်းခရီးဟူသော၊ ဓမ္မ=အကျင့်တရားကို၊ စရိတ္တာန=ကျင့်ကြံပြီး၍၊ ဒေဝလောကသို့=နတ်ပြည်၌၊ နန္ဒိနော=နှစ်သက်ရွှင်လန်းကြကုန်လျက်၊ ကာမကာမိနော= ကာမဂုဏ် အာရုံတို့ကို လိုတိုင်းရကုန်လျက်၊ မောဒန္တိ=ဝမ်းမြောက်ကြရကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) နဝမံ။

၁၀–အာတပ္ပကရဏီယသုတ်

၅၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဌာနေဟိ=အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ အာတပ္ပံ=ပြင်းထန်သော လုံ့လဝီရိယကို၊ (ကိလေသာတို့ကို ပူပန် လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော ဝီရိယကို) ကရဏီယံ=ပြုသင့်၏၊ ကတမေဟိ တိဟိ=အဘယ်သုံးပါးကုန်သော၊ (ဌာနေဟိ=တို့ကြောင့်၊ အာတပ္ပံ ကရဏီယံ=ပြုသင့်သနည်း) [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ်–၃၉၄–လည်းကြည့်]။ပ။ အနုပ္ပါဒါယ=ငှာ၊ အာတပ္ပံ=ကို၊ ကရဏီယံ=ပြုသင့်၏။ ။ပ။ ဥပ္ပန္နာနံ=ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော၊ သာရီရိကာနံ=ခန္ဓာကိုယ်၌ စွဲကပ်နေကုန်သော၊ ဒုက္ခာနံ=ခဲယဉ်းသဖြင့် သည်းခံအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=သည်းခံနိုင်ခဲကုန်သော၊ [ဒကွေန ခမိတဗ္ဗာတိ ဒုက္ခာ၊ ဒု+ခမု+ကို] တိဗ္ဗာနံ= ထူထပ်ကုန်သော၊ (အဆက်မပြတ် တရစပ်ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် ထူထပ်ကုန်သော) ဝါ= (ပူပြင်းဆင်းရဲစေခြင်းအားဖြင့်) ကြမ်းကြုတ်ကုန်သော၊ ခရာနံ=ကြမ်းတမ်းခက်ထန်ကုန်သော၊ ကဋုကာနံ=ထက်မြက်စူးရှကုန်သော၊ ဝါ=ခါးစပ်သော အရသာနှင့် တူကုန်သော၊ အသာတာနံ=ချိုသာခံချင်ဖွယ် မကောင်းကုန်သော၊ အမနာပါနံ=စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွားစေတတ်ကုန်သော၊ ဝါ=မနှစ်မြို့ဖွယ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါဏဟရာနံ=အသက်ကိုဆောင်ယူပယ်ရှားနိုင်ကုန်သော၊ ဝေဒနာနံ=ဝေဒနာတို့ကို၊ အဓိဝါသနာယ=သည်းခံခြင်းငှာ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယတော=အကြင်အခါ၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့ (တတော=ထိုအခါ၌) အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို၊ သမ္မာ=နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ ဒုက္ခဿ=ဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ အန္တကိရိယာယ=အဆုံးကိုပြုခြင်းငှာ၊ အာတာပီ=ပြင်းထန်သော ဝီရိယ ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ နိပကော=ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ သတော= ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ အမြဲမပြတ် အမှတ်ရနေသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။ ။ ဣတိ(အဝေါစ) ဒသမံ။

၁၁–မဟာဓောရသုတ်

၅၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ= အကြောင်းအင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ မဟာဓောရော=အင်အားကောင်းသော

ခိုးသားဓားပြကြီးသည်၊ (ခန္ဓာကိုယ်အင်အားကြီးမား၍ နောက်လိုက် အခြံအရံ များပြားလျက် 'အကြီးအကျယ် လုယက်တိုက်ခိုက်မှုကို ပြုစွမ်းနိုင်သော ခိုးသားဓားပြဗိုလ်ကြီးသည်) သန္ဓိမ္ပိ=အိမ်နံရံအစပ်ကိုလည်း၊ ဆိန္ဒတိ=ဖောက်ဖြတ်၏၊ နိလ္လောပမ္ပိ=အကြွင်းအကျန်မရှိအောင် လုယက်ခြင်းအားဖြင့်လည်း၊ ဝါ= . . . လုယက်၍လည်း၊ ဟရတိ=ဆောင်ယူသွား၏၊ [နိရဝသေသော လောပေါ ဝိလုမ္ပနံ နိလ္လောပေါ။ ၎င်းကို ကြိယာဝိသေသန အနက်ပြန်ဆိုသည်၊ "နိလ္လောပ=ယက်ခြင်းကို၊ ကတ္တာပိ=ပြု၍လည်း၊ ဟရတိ=၏" ဟု ကတ္တာပုဒ် ထည့်သော်လည်း ဆိုနိုင်၏] ဧကာဂါရိကမ္ပိ= တအိမ်တည်း၌သာ ဝိုင်းရံလုယူခြင်းကိုလည်း၊ ကရောတိ=ပြု၏၊ [ဧကာဂါရေ နိယုတ္တော ဝိလောပေါ ဧကာဂါရိကော] ပရိပန္ထေ ပိ=လူသွားလမ်းခရီး၌လည်း၊ တိဋ္ဌတိ=လုယူခြင်းငှာတည်နေ၏၊ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တီဟိ=ကုန်သော၊ (အဂ်ေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော။ပ။ တိဋ္ဌတိ=သနည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကင်၊ မဟာစောရော=သည်၊ ဝိသမနိဿိတော . . စ=မညီညာသော နေရာကို မှီခို ပုန်းအောင်းနေသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဂဟနနိဿိတောစ=ရွှေ့ထွေးထူထပ်သော အရပ်ကို မှီခိုပုန်းအောင်းနေသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဗလဝနိဿိတောစ=တန်ခိုးစွမ်းအားကြီးမားသောပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီခိုအားထားသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ မဟာစောရော=သည်၊ ဝိသမနိဿိတော=မညီညာသောနေရာကို မှီခိုပုန်းအောင်းနေသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကင်၊ မဟာစောရော=သည်၊ နဒီဝိဒုဂ္ဂံ ဝါ=ခက်ခဲစွာ သွားရသော မြစ်အလယ်ကျွန်းကို သော်လည်းကောင်း၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ်–၃၂၂–သုတ်လည်းကြည့်] ပဗ္ဗတဝိသမံ ဝါ=မညီညာသော တောင်ကြား အရပ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ နိဿိတော=မှီခိုပုန်းအောင်းနေသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧवံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ပ။ တိဏဂဟနံ ဝါ=ရွှေ့ထွေးထူထပ်သော မြက်တောကိုသော်လည်းကောင်း ရုက္ခဂဟနံဝါ=ရွှေ့ထွေးထူထပ်သောသစ်တောကိုသော်လည်းကောင်း၊ ရောဓံ=အကိုင်းအခက်, ရောယှက်ပူးကပ်, သစ်ပင်ချင်းစပ်၍ ထူထပ်လှသော၊ မဟာဝနသဏ္ဍံ ဝါ=ကြီးစွာသော တောအုပ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ [အဌကထာ၌ ရောဓံကို မဟာဝနသဏ္ဍံ၏ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ထားသောကြောင့် မဟာဝနသဏ္ဍံမှ ဝါသဒ္ဒါပိုဒ်၏] နိဿိတော= မှီခိုပုန်းအောင်းနေသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။

မဟာစောရော=သည်၊ ရာဇာနံ ဝါ=မင်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ရာဇ မဟာမတ္တာနံ ဝါ=မင်း၏ အမတ်ကြီးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ [ဤနှစ်ပုဒ်၌ နံ ဝိဘတ်ကို ဒုတိယာအနုက်ယောကြောပါ၊ သို့မဟုတ် "ရာဇာနံ ဝါ ရာဇမဟာမတ္တံ ဝါ"ဟူ၍ ဧကဝုစ်အံ့ဝိဘတ်ဖြင့်ချည်း သော်လည်း ရှိသင့်၏] နိဿိတောမှီခိုအားထားသည်၊ ဟောတိ=၏၊ တဿ=ထိုသူနိုးကြီးမှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ် အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ =ဖြစ်သနည်းဟူမူ) မံ=ငါ့ကို၊ ကောစိ=တယောက်ယောက်သောသူသည်၊ ကိဉ္စိ =ငါ၏ပြစ်မှု တခုခုကို၊ သစေ ဝကွတိ=အကယ်၍ ပြောဆိုလတ္တံ့ငြားအံ့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ပြောဆိုလတ္တံ့သည် ဖြစ်လသော်) မေ=ငါ၏၊ ဣမေ ရာဇာနော ဝါ=ဤမင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဣမေ ရာဇမဟာမတ္တာ ဝါ= ဤမင်း အမတ်ကြီးတို့သည်လည်းကောင်း၊ ပရိယောဓယ=ငါ၏အပြစ်ကို ဖုံးကွယ်ထား၍၊ အတ္တံ=ငါ၏အကျိုးကို၊ ဘဏိဿန္တိ=ပြောကြကုန်လိမ့်မည်၊ [တနည်း–ပရိယော ဓယ=ထိုထိုအကြောင်း ယုတ္တိကို ကြံဖန်ထည့်သွင်းကြကုန်၍၊ (မဟန္တံ =ကြီးမားလှသော၊ ဒေါသမ္ပိ=အပြစ်ကိုသော်မှလည်း၊ ဟရန္တာ=ဖယ်ရှား ကုန်လျက်၊) အတ္တံ=ငါ၏အကျိုးကို၊ ဘဏိဿန္တိ=မည်] ဣတိ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ (ဟောတိ=၏)

နံ=ထိုသူနိုးဓားပြကြီးကို၊ ကောစိ=သည်၊ ကိဉ္စိ=ပြစ်မှုတခုခုကို၊ သစေ အာဟ=အကယ်၍ ပြောဆိုငြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ပြောဆိုသည် ဖြစ်လသော်) [တျာဿ=တေ+အဿ] အဿ=ထိုသူနိုးကြီး၏၊ တေ ရာဇာနော ဝါ=ထိုမင်း တို့သည်လည်းကောင်း၊ တေ ရာဇမဟာမတ္တာ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ပရိယော ဓယ=ခိုးသူကြီး၏ အပြစ်ကို ဖုံးကွယ်ထားကြ၍၊ အတ္တံ=ခိုးသူကြီး၏ အကျိုးကို၊ ဘဏန္တိ=ပြောဆိုကြကုန်၏၊ [တနည်း–ပရိယောဓယ=ထိုထိုအကြောင်းယုတ္တိကို ကြံဖန်ထည့်သွင်းကြကုန်၍၊ (မဟန္တံ=သော၊ ဒေါသမ္ပိ=လည်း၊ ဟရန္တာ= ကုန်လျက်) အတ္တံ=ခိုးသူကြီး၏ အကျိုးကို၊ ဘဏန္တိ=၏] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ=ဤအကြောင်းအင်္ဂါတို့နှင့် ["ဣမေ ခေါ"ဟူ၍ "ဟိ"ကျနေ၏၊ ထို့နောက် ခတ် ဥပဟာတ် စသည်ကို ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်–၁၃၅–ကြည့်]။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ပါပဘိက္ခု =ယုတ်မာသောရဟန်းသည်၊ ဝိသမနိဿိတော စ=မညီညာသော အကုသိုလ်ကို မှီသည်လည်းကောင်း၊ ဂဟနနိဿိတောစ=ရှုပ်ထွေးသော အကုသိုလ်ကို မှီသည် လည်းကောင်း၊ ဗလဝနိဿိတောစ=တန်ခိုးစွမ်းအား ကြီးမားသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီခိုအားထားသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပါပဘိက္ခု=သည်၊ ဝိသမနိသိတော= မညီညာသော အကုသိုလ်ကိုမှီသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ပ။ ဝိသမေန မညီညာသော၊ ဝါ=မပြေမည် သွေဖိမှားယွင်း, ရှုတ်ချော်ခြင်းရှိသော၊ ကာယ ကမ္မေန=ကာယကံနှင့်၊ [ဤတိကနိပါတ်စာပိုဒ်–၆–သုတ်လည်းကြည့်] သမန္နာ ဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ပါပဘိက္ခု=သည်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော= မှားယွင်းသောအယူရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အန္ဓ ဂ္ဂါဟိကာယ=သဿတနှင့် ဥစ္ဆေဒဟူသော အဖို့အစွန်း တဖက်ဖက်ကို ဆုပ်ကိုင်ယူငင်တတ်သော၊ ဒိဋ္ဌိယာ= မိစ္ဆာအယူနှင့် ။ပ။ တဿ=ထိုယုတ်မာသော ရဟန်းမှာ၊ ဒေဝ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ=သည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ) မံ=ငါ့ကို၊ ကောစိ=သည်။ပ။ နံ=ထိုယုတ်မာသော ရဟန်းကို၊ ကောစိ=သည်၊ ကိဉ္စိ= ပြစ်မှုတခုခုကို၊ သစေ အာဟ=အုံ့၊ (ဒေဝ သတိ=သော်) အသ=ထိုယုတ်မာသော ရဟန်း၏၊ တေ ရာဇာနောဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ပရိယောဓာယ=ယုတ်မာသော ရဟန်းအပြစ်ကို ဖုံးကွယ်ထားကြ၍၊ အတ္ထံ=ယုတ်မာသောရဟန်း၏ အကျိုးကို၊ ဘဏ္ဍန်=၏ ။ပ။ ဧကာဒသမံ=ဃာခုမြောက်သုတ်တည်း၊ ပဋ္ဌမော=ငါးခု မြောက်သော၊ စူဠဝဂ္ဂေါ=စူဠဝဂ်တည်း ။ပ။

ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ ပဏ္ဏာသကော=သုတ်ငါးဆယ်တစုသည်၊ သမတ္တော=ပြီးပြီ။

၂–ဒုတိယပဏ္ဏာသက

(၆) ၁–ဗြာဟ္မဏဝဂ်

၁–ပဌမဒွေဗြာဟ္မဏသုတ်

ဤ ၅၂။အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဇိဏ္ဏာ=ကုန်သော၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၃၉)သုတ်ကြည့်]။ပ။ ဝယောအနုပ္ပတ္တာ=ကုန်သော၊ ဧတိယာ= မွေးဖွားခြင်း အားဖြင့်၊ (မွေးဖွားချိန်မှစ၍) ဝီသဝဿသတိကာ=နှစ်ပေါင်း(၁၂၀) အသက် အရွယ်ရှိကုန်သော၊ ဒွေ=နှစ်ဦးကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏားတို့သည်။ပ။ ဥပသက်မိ"သု=ကုန်၏ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၂၁)ကြည့်]။ပ။ ဧကမန္တံ=၌၊ နိသိန္နာ= ထိုင်နေကြကုန်ပြီးသော၊ တေ ဗြာဟ္မဏာ= ထိုပုဏ္ဏားတို့သည်၊ ဘဂဝန္တံ= မြတ်စွာဘုရားကို၊ တေ"=ဤစကားကို၊ အဝေါစုံ= လျှောက်ထားကြကုန်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစုံ=ဟူမူ)ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်၊ [အသု အံနက်မရှိ နိပါတ်]ဇိဏ္ဏာ= ကုန်သော။ပ။ ဧတိယာ=ဖြင့်၊ ဝီသဝဿသတိကာ=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ= ပုဏ္ဏားတို့ ပါတည်း။ စ=ထို့အပြင်၊ ဝါ= ပြီးတော့၊ တေ(မယံ)=ထိုအကျွန်ုပ်တို့သည်၊ အဂတဂတလျှာဏာ= မပြွန်အပ်သေးသော ကောင်းမှုရှိကုန်သည်၊ အဂတ ဂုသလာ= မပြွန်အပ်သေးသော ကုသိုလ်ရှိကုန်သည်၊ အဂတဘီရုဇ္ဇာဏာ= မပြွန်အပ်သေးသော ဒုဂ္ဂတိဘေး ကာကွယ်ရေး ကုသိုလ်ရှိကုန်သည်၊ ဝါ= ဒုဂ္ဂတိဘေး ကာကွယ်ရေး ကုသိုလ်ကို မပြွန်ရသေးကုန်သည်၊ [ဘီရု=ဒုဂ္ဂတိဘေး+ တာဏ=ကာကွယ်ရေးကုသိုလ်] အမှာ= ဖြစ်ပါကုန်၏၊ ဘဝံ ဂေါတမော= အရှင်ဂေါတမသည်၊-နော=အကျွန်ုပ်တို့ကို၊ ဩဝဒတု= ဆုံးမတော်မူပါ၊ ဘဝံ ဂေါတမော=သည်၊ နော=တို့ကို၊ အနုသာသတု= သွန်သင်တော်မူပါ၊ ဝါ= ကံမြစ်တော်မူပါ၊ ယံ=ယင်းသို့ဆုံးမသွန်သင်ခြင်းသည်၊ အမှာကံ= အကျွန်ုပ်တို့၏၊ ဒီဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ ဟိတာယ= စီးပွားအကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ အသု=ဖြစ်နိုင်ပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ)။

ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏားတို့၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ တဋ္ဌ=အမှန်တကယ်ပင်၊ [တနည်း–ဗြာဟ္မဏာ=တို့၊ တဋ္ဌ=သင်တို့စကားကို ငါလက်ခံပါ၏၊ တုမှေ= သင်တို့သည်]ဇိဏ္ဏာ=ဧရာစီးနင်း အိုမင်းကြကုန်၏၊ ဝုဒ္ဓါ=ကုန်၏။ပ။ ဧတိယာ=ဖြင့်၊ ဝီသဝဿသတိကာ=ကုန်၏။စ=ထို့အပြင်၊ ဧတေ(တုမှေ)= ထိုသင်တို့သည်၊ အဂတဂတလျှာဏာ=ကုန်သည်။ပ။အဂတဘီရုဇ္ဇာဏာ=

ကုန်သည်၊ အတ္ထ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏားတို့၊ အယံ လောကော=ဤသတ္တဝါအပေါင်းကို၊ ဧရာယ=အိုခြင်းသဘောသည်လည်းကောင်း၊ ဗျာဓိနာ=မကျန်းမမာ နာခြင်းသဘောသည်လည်းကောင်း၊ မရဏေန=သေခြင်းသဘောသည်လည်းကောင်း၊ ဥပနိယတိ=အဆင့်ဆင့်ခေါ်ဆောင်အပ်၏၊ [ဇာတိသည် ဧရာထံသို့လည်းကောင်း, ဧရာသည် ဗျာဓိထံသို့လည်းကောင်း, ဗျာဓိသည် မရဏထံသို့လည်းကောင်း, မရဏသည် ဇာတိထံသို့လည်းကောင်း သတ္တဝါတို့ကို အဆင့်ဆင့်ခေါ်ဆောင်သွား၏ဟူလို။]

ဗြာဟ္မဏာ=တို့၊ လောကေ=သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ ဧရာယ= သည်လည်းကောင်း၊ ဗျာဓိနာ= လည်းကောင်း၊ မရဏေန=လည်းကောင်း။ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဥပနိယမာနေ= အဆင့်ဆင့်ခေါ်ဆောင်အပ်လသော်၊ ဣဓ=ဤယခုဘဝ၌၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့်၊ ယော သံယမော=အကြင်စောင့်စည်းမှု ကုသိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့်၊ ယော သံယမော=လည်းကောင်း၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်၊ ယော သံယမော=လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)တံ= ထိုစောင့်စည်းမှု ကုသိုလ်သည်၊ တသ ပေတသ=ထိုတမလွန်ဘဝသို့ ပြောင်းသွားသောသူ၏၊ တာဏဋ္ဌ= အကာအကွယ် အစောင့်အရှောက်သည်လည်းကောင်း၊ လေဏဋ္ဌ= ခိုအောင်းရာသည်လည်းကောင်း၊ ဒီပဋ္ဌ=တည်နေရာဌာနသည်လည်းကောင်း၊ သရဏဋ္ဌ=မှီခို အားထားရာသည်လည်းကောင်း၊ ပရာယဏဋ္ဌ=မြတ်သော လားရောက်အပ်သော ဂတိသည်လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ=၏)ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

ဒီဝိတံ=အသက်ဒီဝိတိန္ဒြေကို၊ (ဧရာယ=ဧရာသည်) ဥပနိယတိ=[1] မရဏထံသို့ ခေါ်ဆောင်သွားအပ်၏။ အာယု= သက်တမ်း ပမာဏသည်၊

၁။ **ဥပနိယတိ ဒီဝိတံ။** ။ ဤဂါထာကို ဤသုတ်ဌဋ္ဌိအဏူးမဖွင့်။ ဒေဝတာသံယုတ်အဋ္ဌကထာ(၂၀)၌ ဥပနိယတိကို"ဧရာယ မရဏာသန္တိကံ ဥပနိယတိ" ဟု ကမ္မရုပ်ဖွင့်သည့်နည်းအတိုင်း အနက်ပေးသည်။ဥပနိယတိတိ ပရိက္ခီယတိ နိရုဇ္ဈတိ(ဝိနသ္သတိတိ အတ္ထော)ဟု ဖွင့်သည့်နည်းအလို "ဒီဝိတံ= ဒီဝိတိန္ဒြေသည်။ ဥပနိယတိ=ကုန်ခန်းပျက်စီး၏"ဟု ကတ္တားအနက်ဆိုပါ။

ဥပနိယတိတိ ဝါ သရသေနေ ဒီဝိတသ မရဏူပဂမနံ ဝုတ္တန္တိ အာဟ"ဥပဂစ္ဆတိ ဝါ အနုပုဗ္ဗေန မရဏံ ဥပေတိတိ အတ္ထော" တိ- ဟူသော ထို ၄, ဋ္ဌိအဖွင့်အလို"ဒီဝိတံ=သည်။ ဥပနိယတိ=မိမိသဘောအလျောက် မရဏသို့ အစဉ်အားဖြင့်ရောက်၏"ဟုဆို။ ဤအလို ဥပနိယတိသည် "သယံ ကရိယတေ ကတ္တော"၌ကဲ့သို့ ကမ္မကတ္တုရုပ်တည်း။

ဝါ=ဇီဝိတိန္ဒြေသည်၊ အပ္ပံ=တိုတောင်းလှ၏၊ [သတ္တဝါတို့၏သက်တမ်းသည် အလွန်ဆုံး တစ်ရာ, တစ်ရာကျော်မျှသာဖြစ်၍ တိုတောင်းလှ၏၊ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည်လည်း စိတ္တကွဏ တစ်ချက်ခန့်မျှသာ အသက်ရှည်သောကြောင့် တိုတောင်း လှ၏] ဇရူပနီတသ=ဇရာသည် မရဏထံသို့ ခေါ်ဆောင်အပ်သောသူမှာ၊ ဝါ=အိုခြင်းသို့ ကပ်ရောက်သောသူမှာ၊ တာဏာ=ကယ်ဆယ်စောင့်ရှောက်နိုင်သူတို့သည်၊ နတ္ထိ=မရှိတော့ကုန်၊ မရဏေ=သေခြင်း၌၊ ဧတံ ဘယံ= ဤကြောက်ဖွယ်ဘေးကို၊ [ဇီဝိတိန္ဒြေကို မရဏထံသို့ ဇရာကဆွဲခေါ်သွားခြင်း, အာယုဟ်တိုတောင်းလှခြင်း, ဇရူပနီတ ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ကယ်နိုင်မည့်သူမရှိခြင်းဟူသော ဘေးသုံးမျိုးတည်း] ပေက္ခမာနော=ကြည့်ရှုဆင်ခြင်လျက်၊ သုခါဝဟာနိ= ချမ်းသာကို ဆောင်နိုင် ကုန်သော၊ ပုညာနိ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို၊ ကယိရာထ= ပြုသင့်ပြုထိုက်၏၊ [သတ္တမီ ဗေထဝိဘတ်ကို အရဟအနက်ဟောကြ]

ဣဓ=ဤယခုဘဝ၌၊[ယောဓ=ယော+ဣဓ]ကာယေန=ကာယဒွါရဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါစာယ=ဝစီဒွါရဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥဒ=ထိုမှတပါး၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊.ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်လည်းကောင်း၊ ယော သံယမော=အကြင်စောင့်စည်းမှု ကုသိုလ်သည်၊(အတ္ထိ=ရှိ၏)ဒီဝမာနော=အသက်ရှင်စဉ်မှာပင်၊ ယံ ပုညံ=အကြင်ကုသိုလ်ကို၊ ပကရောတိ=ကြိုးစားပြုလုပ်၏၊ တံ=ထိုကုသိုလ်သည်၊ (ထိုသံယမ, ပုညကုသိုလ်သည်)တသ ပေတသ=၏၊ သုခါယ=ငှါ၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) ပဌမံ။

၂–ဒုတိယဒွေဗြာဟ္မဏသုတ်

ရှင်ရှုရ ၅၃။["အာဒိတ္တော ခေါ အယံ ဗြာဟ္မဏာ"စသော ဝါကျသို့သွားအုံ့] ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏားတို့၊ အယံ လောကော=ဤသတ္တလောကကို၊ ဇရာယ= ဇရာမီးသည် လည်းကောင်း၊ ဗျာဓိနာ=ဗျာဓိမီးသည်လည်းကောင်း၊ မရဏေန= မရဏမီးသည်လည်းကောင်း၊ အာဒိတ္တော=လောင်အပ်၏၊ ဗြာဟ္မဏာ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဇရာယ=သည်လည်းကောင်း။ပ။ မရဏေန=လည်းကောင်း၊ အာဒိတ္တော= လောင်အပ်သော၊ လောကေ= သတ္တလောက၌၊ ဣဓ=ဤယခုဘဝ၌၊ ကာယေန=ဖြင့်၊ ယော သံယမော။ပ။

[ဂါထာ] အာဒိတ္တသို့= မီးလောင် အပ်သော၊ အဂါရသို့= အိမ်၌၊ ယံ ဘာဇနံ=အကြင်ပစ္စည်းဥစ္စာကို၊ နီဟရတိ=ဆွဲထုတ်ယူငင်၏၊ တံ(ဘာဇနံ)= ထိုဆွဲထုတ်ယူငင်အပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာသည်သာ၊ တဿ= ထိုအိမ်ရှင်၏၊ အတ္ထာယ= အကျိုးငှာ၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တတ္ထ=ထိုအိမ်၌၊ ယံ(ဘာဇနံ)= ကို၊ ဍဟတိ=မီးလောင်အပ်၏၊ (တံ ဘာဇနံ=ထိုမီးလောင်အပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာသည်ကား၊ တဿ= ထိုအိမ်ရှင်၏၊ အတ္ထာယ=ငှာ)နော စ ဟောတိ=

မဖြစ်တော့သည်သာ၊ [နော စ ယံ တတ္ထ ဒုယ္ဟတိ ယံ ပန တတ္ထ ဒုယ္ဟတိ၊ အန္ဓမသော တိဏာသန္ဓာရောပိ၊ သဗ္ဗံ တသ အနုပကရဏမေव ဟောတိ-ဟူသော ဇာတ်အဋ္ဌကထာ(တ၊ ၄၄၇)အဖွင့်အတိုင်း နောသည် ဒုယ္ဟတိ၏ ပဋိသေဓ မဟုတ်ဟုမှတ်]

ဒေဝ=ဤအတူ၊ လောကော=သတ္တလောကကို၊ ဇရာယ=ဇရာမီးသည် လည်းကောင်း၊ မရဏေနစ=လည်းကောင်း၊ အာဒီတ္တော=၏၊ [ဤသုတ်၌ ဇရာစသော-မီးသုံးမျိုးကိုသာ ခေါင်းတပ်၍ ဟောထား၏၊ ရာဂစသော မီး ၁၁-မျိုးလုံး ပါဝင်နိုင်သည်ပင်]ဒါနေန=လှူဒါန်းပေးကမ်းကြောင်း ဒါန စေတနာဖြင့်၊ (လောကာ=တဆယ့်တသီး မီးလောင်အပ်သော သတ္တလောကမှ) နိဗ္ဗာနရေထေဝ(နိဗ္ဗာနရထ ဧဝ)=လွှဖွယ်ပစ္စည်းကို ဆွဲထုတ်ယူင်ထင့်သည်သာ၊ ဒိန္နံ=(နည်းများမဟူ)ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာသည်သာ၊ သုနိဟတံ=ကောင်းစွာ ဆွဲထုတ်ယူင်အပ်သည် မည်သည်၊ ဟောတိ=၏။။ပ။ ဒုတိယံ။

၃-အညတရဗြာဟ္မဏသုတ်

၅၄။ အထ ခေါ=၌၊ အညတရော=တယောက်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားသည်။။ပ။ ဧကမန္တံ=၌၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော၊ သော ဗြာဟ္မဏော=သည်၊ ဘဂဝန္တံ=ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ==လျှောက်ထားပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ထားသနည်းဟူမူ)ဘော ဂေါတမ= အရှင်ဂေါတမ၊"သန္ဓိဋ္ဌိကော=ဥာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်သိမြင်နိုင်သော၊ ဓမ္မော= မဂ်တရား၊ သန္ဓိဋ္ဌိကော=သော၊ ဓမ္မော=မဂ်တရား၊" ဣတိ=ဤသို့၊ ဝုစ္စတိ= ဆိုအပ်၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ကိတ္တာဝတာ=အဘယ်မျှလောက်အတိုင်းအရှည် ရှိသော အကျင့်ဖြင့်၊ ဝါ=အဘယ်မျှလောက်ကျင့်ခြင်းဖြင့်၊ သန္ဓိဋ္ဌိကော=သော၊ အကာလိကော=အကျိုးပေးခွင့်-----ခါမရှိသော၊ [စာပိုဒ် ၄၀-ကြည့်] ဧဟိပဿိကော=-----ပြတိုက်သော၊ ဩပနေယျိကော=စေသင့်သော၊ ဝိညူဟိ= တို့သည်၊ ပစ္စတ္တံ=၌၊ ဝါ=လျှင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=သိမြင်ခံစားထိုက်သော၊ ဓမ္မော= မဂ်တရားသည်၊ ဟောတိ နုခေါ=ထင်ရှားဖြစ်ပါသနည်း။ဣတိ= ဤသို့ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ရတ္တော=တပ်မက်သောသူသည်၊ ရာဂေန=ရာဂသည်၊ အဘိဘူတော=လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်၊ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=ထက်ဝန်းကျင်မှ ယူင်အပ်သော စိတ်ရှိသည်၊ ဝါ=မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်အပ်သောစိတ်ရှိသည်၊

(ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍)အတ္တဗျာဓယပိ=မိမိကိုယ်ကို ဆင်းရဲစေခြင်းငှာလည်း၊ စေတေတိ=ကြံစည်အားထုတ်၏၊ ပရဗျာဓယပိ=သူတပါးကို ဆင်းရဲစေခြင်းငှာလည်း၊ စေတေတိ=၏၊ ဥဘယဗျာဓေယပိ=နှစ်ဦးလုံးဆင်းရဲစေခြင်းငှါလည်း၊ စေတေတိ=၏ ၊စေတသိကံ=စိတ်၌ဖြစ်သော၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခဖြစ်သော၊ ဒေါမနဿမ္မိ= နှလုံးမသာယာမှု ဒေါမနဿဝေဒနာကိုလည်း၊ ပဋိသံဝေဒေတိ= ခံစား၏၊ ရာဂေ=ရာဂကို၊ ပဟီနေ=ပယ်အပ်ပြီးလသော်၊ အတ္တဗျာဓယပိ= လည်း၊ နေဝ စေတေတိ=မကြံစည် အားမထုတ်၊ ပရဗျာဓယပိ=လည်း၊ နှ စေတေတိ= မကြံစည် အားမထုတ်။ပ။ဒေါမနဿံ=ကို၊ နှ ပဋိသံဝေဒေတိ= မခံစား၊ ဗြာဟ္မဏ=ကျွန်း၊ ရတ္တော=သည်၊ [ပေယျာလ ဖော်ဆိုမည်]ရာဂေန=သည်၊ အဘိဘူတော=သည်၊ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=သည်၊ (ဟုတ္တာ)ကာယေန=ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ကို၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၁–သုတ်ကြည့်] စရတိ=ကျင့်၏ ။ပ။ရာဂေ=ကို၊ ပဟီနေ=သော်၊ ကာယေန=ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ကို၊ နေဝ စရတိ=မကျင့်တော့။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ကျွန်း၊ ရတ္တော=သည်။ ရာဂေန အဘိဘူတော ပရိယာဒိန္နစိတ္တော (ဟုတ္တာ) အတ္တတ္ထမ္မိ=မိမိ၏အကျိုးကိုလည်း၊ (မိမိ၏ မျက်မှောက်ဘဝ၌ ဖြစ်သော အကျိုး , တမလွန်ဘဝ၌ ဖြစ်သောအကျိုး, လောကီလောကုတ္တရာ ရောနှောသောအကျိုးကိုလည်း) ယထာဘူတံ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ နပ္ပဇာနာတိ=မသိ၊ ပရတ္ထမ္မိ=သူတပါးအကျိုးကိုလည်း၊ (သူတပါး၏ မျက်မှောက်----ကိုလည်း)။ပ။ဥဘယတ္ထမ္မိ=နှစ်ဦးလုံး၏အကျိုးကိုလည်း၊ (နှစ်ဦးလုံး၏ မျက်----လည်း)။ပ။ပဇာနာတိ=သိ၏ ။ပ။ဗြာဟ္မဏ=ကျွန်း၊ ဧဝမ္မိ= ဤသို့ရာဂကို ပယ်သတ်ခြင်းအကျင့်ဖြင့်လည်း၊ သန္ဓိဋ္ဌိကော=သော၊ အကာလိကော=သော ။ပ။ ဝိညူဟိ=တို့သည်၊ ပစ္စတ္တံ=၌၊ ဝါ=လျှင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=သော၊ ဧမ္မော=မင်္ဂလာရှားသည်၊ ဟောတိ=ထင်ရှားဖြစ်၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ကျွန်း၊ ဒုဋ္ဌော=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သောသူသည်၊ ဝါ= ဒေါသကြီးသောသူသည်၊ ဒေါသေန= ဒေါသသည်။ပ။ဧဝမ္မိ=ဤသို့ဒေါသကို ပယ်သတ်ခြင်းအကျင့်ဖြင့်လည်း။ပ။ မူဠှော=တွေဝေသောသူသည်၊ ဝါ= မောဟကြီးသောသူသည်။ပ။ဗြာဟ္မဏ=ကျွန်း၊ ဧဝမ္မိ=ဤသို့မောဟကို ပယ်သတ်ခြင်းဖြင့်လည်း။ပ။ဟောတိ=၏၊ ဣတိ= ဤသို့၊(အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) [အဘိဏှန်စ်သည်ကို ဒုကစာပိုဒ်(၁၆)ကြည့်] **ပရိဗ္ဗာဇကသုတ်၌**– ဗြာဟ္မဏ ပရိဗ္ဗာဇကော=ပုဏ္ဏားဓာတ်ရှိသော ပရိဗိုဇ်သည်။ပ။

၅-နိဗ္ဗုတသုတ်

၅၆။ အထ ခေါ=၌၊ ဘဏ္ဍုသော်ဏိ= ဘဏ္ဍုသော်ဏိမည်သော၊ [ဒုကစာပိဒ်(၁၇)ကြည့်] ဗြာဟ္မဏော=သည်။ပ။သော ဂေါတမ=မ။ "သန္ဒိဋ္ဌိက်=သော၊ နိဗ္ဗာန်=နိဗ္ဗာန်၊ သန္ဒိဋ္ဌိက်=သော၊ နိဗ္ဗာန်=နိဗ္ဗာန်" ဣတိ=သို့၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ သော ဂေါတမ=မ၊ ကိတ္တာဝတာ=ဖြင့်၊ သန္ဒိဋ္ဌိက်=သော၊ အကာလိက်=ဆိုင်းငံ့မျှော်လင့်,အချိန်ကြာမြင့်မှ ဉာဏ်ဖြင့်ဆိုက်ရောက် မျက်မှောက်ပြုထိုက်သည်မဟုတ်သော၊ ဝါ= သစ္စာလေးဖြာ သိမြင်ရာအခါ၌ပင် ဉာဏ်ဖြင့်ဆိုက်ရောက် မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော၊[နိဗ္ဗာန်ကိုယူရမည်ဖြစ်၍ နိဗ္ဗာန်နှင့် လျော်အောင် အနက်ဖွင့်ရသည်]ဧဟိပဿိက်=သော၊ သြပနေယျိက်= မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ချဉ်းကပ်ထိုက်သော၊ ဝိညူဟိ=တို့သည်၊ ပစ္စတ္တं=၌၊ ဝါ=လျှင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ=သော၊ နိဗ္ဗာန်=နိဗ္ဗာန်သည်၊ ဟောတိ=ဉာဏ်၌ပေါ်ထင် မြင်လာပါသနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်)။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ရှာ၊ ယတော=အကြင်အခါ၌၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနုဝသေသံ=အကြွင်းအကျန် မရှိအောင်၊ ရာဂကွယ်=ရာဂကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာကို၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=ခံစား၏၊ အနုဝသေသံ=အောင်၊ ဒေါသကွယ်= ဒေါသကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာကို။ပ။မောဟကွယ်=ကို။ပဋိသံဝေဒေတိ= ၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ရှာ၊(တတော=ထိုအခါ၌)ဧဝံ=ဤသို့ ရာဂ, ဒေါသ,မောဟ ကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာကို ခံစားခြင်းဖြင့်၊ သန္ဒိဋ္ဌိက်=သော၊ ။ပ။ ဝေဒိတဗ္ဗံ=သော၊ နိဗ္ဗာန်=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)[ရာဂ ပယီနေ စသော ဝါကျတို့ဖြင့် ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းဖြင့် မဂ်ဉာဏ်၌ နိဗ္ဗာန်အာရုံထင်လာပုံကိုပြ၍ ယတော ခေါ စသောဝါကျတို့ဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာကို ခံစားခြင်းဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်၌ နိဗ္ဗာန်အာရုံ ထင်လာပုံကိုပြသည်ဟု အဓိပ္ပါယ်စဉ်းစားမိ၏၊ အနုဝသေသံဟု ဟောတော်မူ ခြင်းကြောင့် အောက်ဖိုလ်ကိုမယူဘဲ အရဟတ္တဖိုလ်ကိုသာယူသည်]

၆-ပလောကသုတ်

၅၇။ အထ ခေါ=၌၊ အညတရော=သော၊ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလော= များသောဥစ္စာနှစ်ရှိသော ပုဏ္ဏားသည်။ပ။သော ဗြာဟ္မဏမဟာသာလော= ထိုများသောဥစ္စာနှစ်ရှိသော ပုဏ္ဏားသည်။ပ။တော ဂေါတမ=မ၊ ပုဗ္ဗကာနံ= ရှေးဦးဖြစ်ကုန်သော၊ ဝုဋ္ဌါနံ=အရွယ်အားဖြင့် ကြီးကုန်သော၊ မဟလ္လကာနံ=

အဖိုးကြီးအိုဖြစ်ကုန်သော၊ အာစရိယ+ပါစရိယာနံ=မိမိတို့ ဆရာနှင့်+မိမိတို့ ဆရာ၏ ဆရာဖြစ်ကုန်သော။ ဘာသမာနာနံ=ရှေးဟောင်းနှောင်းဖြစ်ကို ပြောဆိုကြကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာနံ=ပုဏ္ဏားတို့၏၊ စတံ=ဤစကားကို၊ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ၊(ကိန္တိ=သို့၊ သုတံ=ဟူမူ)ပုဗ္ဗေ=ရှေးဦး၌၊ [သုဒံ အနက်မရှိ]အယံ လောကော=ဤလောကသည်၊ အဝိစိ မညေ=အဝီစိ ငရဲကြီးကဲ့သို့၊ မနုဿေဟိ=လူတို့ဖြင့်။ဖုဋော=ပြည့်နေသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။[တနည်း–အဝီစိ= အဝီစိငရဲကြီးသည်၊ ဖုဋော မညေ=ငရဲဘုံသား သတ္တဝါများဖြင့် ထိစပ်ပြည့်ကြပ်နေသကဲ့သို့၊ တထာ=ထိုအတူ၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေးဦး၌၊ အယံ လောကော=သည်၊ မနုဿေဟိ=လူတို့ဖြင့်၊ ဖုဋော=ပြည့်နေသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ ဤသို့လည်း ဥပမာန, ဥပမေယျ ခွဲပေးလိုကပေးပါ]

ဂါမ, နိဂမ, ရာဇဓာနိယော=ရွာ, နိဂုံး, မင်းနေပြည်တော်တို့သည်၊ ကုက္ကုဋသံပါတိကာ=ကြက်ပျံတက္ကဲ စည်ကားကုန်၏၊[1] ဝါ=တရွာ၏ အိမ်အမိုးမှ ပျံတက်သွားသောကြက်၏ အခြားရွာအိမ်အပေါ်၌ သက်ဆင်းနိုင်ခြင်း ရှိကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့၊(သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ)ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယေန= အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊(ယေနေတရဟိမ"ယေန"တည်း)ဇေတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ မနုဿာနံ=လူတို့၏၊ ခယော=ကုန်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ တနုတ္တံ=နည်းပါးကုန်သည်အဖြစ်သည်၊ ပညာယတိ=ထင်ရှား၏၊ ဂါမာပိ= ရှေးက ရွာတို့သည်လည်း၊ အဂါမာ=(ယခုအခါ)ရွာမဟုတ်တော့ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ= ဖြစ်ကုန်၏၊ နိဂမာပိ=ရှေးက နိဂုံးတို့သည်လည်း၊ အနိဂမာ=(ယခုအခါ) နိဂုံးမဟုတ်တော့ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏၊ နဂရာပိ=ရှေးက မြို့တို့သည်လည်း၊ အနဂရာ=ကုန်သည်။ပ။ဇနပဒါပိ=ရှေးက ဇနပုဒ်တို့သည်လည်း၊ အဇနပဒါ= ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းဟိတ်သည်၊ (ထိုလူတို့ နည်းပါးခြင်း၏အကြောင်းဟိတ်သည်) ကောနုခေါ=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ ကော= အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ= လျှောက်ပြီ)

၁။ ။ကုက္ကုဋသံပါတိကာ။ ။ မြန်မာဝေါဟာရ၌"ကြက်ပျံမကျ စည်ကားသည်"ဟုလည်းအသုံးရှိ၏။ကုက္ကုဋာနံ သံပါတော ကုက္ကုဋသံပါတော= ပျံတက်သောကြက်တို့၏ သက်ဆင်းနိုင်ခြင်း၊ သော စတောသု အတ္ထိတိ ကုက္ကုဋသံပါတိကာ=ပျံတက်သောကြက်တို့ သက်ဆင်းနိုင်ခြင်းရှိရာ ဒေသ ဖြစ်သောရွာ, နိဂုံး, မင်းနေပြည်များ။(တနည်း) သံပါဒေါ= ခြေဖြင့် သွားနိုင်ခြင်း။ ကုက္ကုဋ သံပါဒေါ စတောသု အတ္ထိတိ ကုက္ကုဋသံပါဒိကာ= ကြက်တို့ခြေဖြင့် သွားနိုင်ခြင်းရှိကုန်၏–ဟုလည်း အဋ္ဌကထာ၌ ပါဠိတမျိုး ဖွင့်သေး၏။

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ မနုဿာ=လူတို့သည်၊ အဓမ္မရာဂရတ္တာ=(သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာတို့၌) မတရားတပ်မက်ခြင်းဖြင့် တပ်မက်ကုန်သည်၊ ဝိသမလောဘာဘိဘူတာ=(သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာကို လိုချင်တပ်မက်သဖြင့်)မညီမျှသော လောဘသည် လွှမ်းမိုးအပ်ကုန်သည်၊ မိစ္ဆာဓမ္မပရေတာ=(ရာဂ မဖြစ်သင့်ရာဝတ္ထုတို့၌) ဖေါက်ပြန်မှားယွင်း မှိုင်ခြင်းအကျင့်ဆိုးတို့ အစဉ်မပြတ် စွဲကပ်အပ်ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ= ဖြစ်ကုန်၏) တေ= ထိုလူတို့သည်၊ အဓမ္မရာဂရတ္တာ=ကုန်သည်။ပ။ မိစ္ဆာဓမ္မပရေတာ= ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြ၍)တိဏာနိ=အစွမ်းထက်မြက်ကုန်သော၊ သတ္ထာနိ= လက်နက်တို့ကို၊ ဂဟေတွာ=ဆွဲကိုင်ကြကုန်၍၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ ဧဝိတာ= ရုပ်နာမ်နှစ်ချက် အသက်ဧဝိန်မှ၊ ဝေါရောပေန္တိ=ပယ်ခွင်းကြကုန်၏၊ တေန= ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ဧဝိန်ပယ်ခွင်း သတ်ဖြတ်ကြခြင်းကြောင့်)ဗဟူ=များစွာကုန်သော၊ မနုဿာ=လူတို့သည်၊ ကာလံ=သေခြင်းကို၊ ကရောန္တိ=ပြုကြကုန်၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဧတရဟိ=၌၊ မနုဿာနံ ခယော။ပ။အဧနုပဒါ ဟောန္တိ=၏၊ အယမ္ပိ=ဤသို့ အဓမ္မရာဂဖြင့် တပ်မက်ကြသောလူတို့ အချင်းချင်းသတ်၍ သေကြ ပျက်စီးကြခြင်းသည်လည်း၊ သော ဟေတု=ထိုလူတို့နည်းပါးခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်၊ (ဟောတိ) အယမ္ပိ= ဤသို့ အဓမ္မရာဂဖြင့် တပ်မက်ကြသောလူတို့ အချင်းချင်းသတ်၍ သေကြ ပျက်စီးကြခြင်းသည်လည်း၊[ပိသဒ္ဒါလိုက်ဆို] သော ပစ္စယော= ထိုလူတို့နည်းပါးခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်၊(ဟောတိ)

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော အကြောင်းတမျိုးကား၊ [တနည်း—ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ပုန စ=နောက်ထပ်တဖန်လည်း၊ အပရံ=အခြားအကြောင်းတမျိုးကို၊ အဟံ= ငါသည်၊ ဘာသိဿာမိ= ဟောတော်မူဦးအုံ]ဧတရဟိ=၌၊ မနုဿာ။ပ။မိစ္ဆာဓမ္မပရေတာ=ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ)တေသံ=ထိုလူတို့သည်၊ အဓမ္မရာဂရတ္တာနံ=ကုန်သည်။ပ။မိစ္ဆာဓမ္မပရေတာနံ=ကုန်သည်၊(သမာနာနံ=ဖြစ်ကုန်လသော်)ဒေဝေါ=မိုးသည်၊ သမ္မာ= ကောင်းစွာ၊ ဝါ=ရွာသင့်ရာအခါ၌၊ ဓာရံ=မိုးရေအယဉ်ကို၊ နိ အနုပ္ပဝေစ္ဆတိ= မရွာသွန်း၊ တေန=ထိုသို့ကောင်းစွာ မိုးမရွာသွန်းခြင်းကြောင့်၊(တံ ဌာနံ= ထိုကောင်းစွာ မိုးမရွာသွန်းရာအရပ်သည်)ဒုဗ္ဘိက္ခံ=ခက်ခဲသဖြင့် ရအပ်သော ထမင်းရှိသည်၊ ဝါ=ငတ်မွတ်ခေါင်းပါး အစာရှားသည်၊ [ဒုက္ခေန လဒ္ဓါ ဘိက္ခာ ယတ္ထာတိ ဒုဗ္ဘိက္ခံ]ဒုဿသဿံ= မပြည့်စုံသော ကောက်စပါးရှိသည်၊

ဝါ=မိုးခေါင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းတရားသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော ကောက်စပါးရှိသည်၊[အသမ္ဘန္ဓံ(ပစ္စယဒူသေန ဝါ ဒူသိတံ)သသံ ယတ္ထာတိ ဒုဿသသံ]သေတဋ္ဌိကံ°=ဖွေးဖွေးဖြူအောင် နှိပ်စက်တတ်သော ကောက်ရောဂါ ရှိသည်၊ သလာကာဝုတ္တံ=ကောက်ပင်အားလုံး ရိုးတံချည်းသာ ပြိုးစီးရာဌာနသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တေန=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ငတ်မွတ် ခေါင်းပါးအစာရှားသည် အဖြစ်ကြောင့်)။ပ။ကရောန္တိ=ပြုကုန်၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဣသေး၊ ယေန=အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ဧတရဟိ=၌၊ မနုဿာနံ။ပ။အဇနပဒါ ဟောန္တိ=၏၊ အယမ္ပိ=ဤသို့ငတ်မွတ်ခေါင်းပါး၍ လူတို့သေကြေပျက်စီးကြခြင်းသည်လည်း၊ သော ဟေတု=ထိုလူတို့နည်းပါး ခြင်း၏အကြောင်းသည်၊(ဟောတိ) အယမ္ပိ= ဤသို့ငတ်မွတ်----လည်း၊ သော ပစ္စယော=သည်၊ (ဟောတိ)။ပ။ အဓမ္မရာဂရတ္တာနံ----ဖြင့်တပ် မက်ကုန်သော ။ပ။မိစ္ဆာဓမ္မပရေတာနံ= ကုန်သော၊ တေသံ=ထိုလူတို့၏၊(ပဌေ= သွားရာ လမ်းခရီး၌)ယက္ခာ= ဘီလူးအကြီးအကဲတို့သည်၊ ဝါ ဌေ=ကြမ်းကြုတ်ကုန်သော၊ အမနုဿေ= ဘီလူးတို့ကို၊ သြဿဇန္တိ=စေလွှတ်ကုန်၏၊ တေန= ထိုသို့စေလွှတ်ခြင်း ကြောင့်။ပ။အဲ့ယမ္ပိ=ဤဘီလူးအစားခံရ၍ လူတို့သေကြေ ပျက်စီးကြခြင်း သည်လည်း၊ သော ဟေတု=သည်၊(ဟောတိ)အယမ္ပိ=ဤဘီလူး----လည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုလူတို့နည်းပါးခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ (ဟောတိ)ဣတိ(အဝေါစ)

၁။ ။ **သေတဋ္ဌိကံ သလာကာဝုတ္တံ။** ။သေတဋ္ဌိကပုဒ်၏ ယခုပြန် ဆိုထားသော အနက်မျိုးအတွက် ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌"သေတဋ္ဌိကာတိပိ ပါဌော"စသည်ဖြင့် မှတ်ပါ၌ပြု၍ဖွင့်၏။ ဤ၌မူ"သေတဋ္ဌိကံ"ဟုချည်း ပါ၌ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့်"သေတာ အဋ္ဌိ(သဿရောဂေါ)ယတ္ထာတိ သေတဋ္ဌိကံ"ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် (အဘိဓာန်ဋီကာ၊၄၅၄–ဂါထာ၌ကဲ့သို့)ဋ္ဌကို ဋ္ဌပြုဟုကြံရပေ လိမ့်မည်၊ ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ သာမညမျှသာဖွင့်၏၊ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၌ကဲ့သို့ အသေးစိတ် မဖွင့်။အဋ္ဌကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၁) ဂေါတမီသုတ်၌ လည်းကြည့်ပါလေ။

တနည်းအားဖြင့် သာလိသီသ(စပါးနှံ)စသည်ကို အဋ္ဌိ(အရိုး)ဟု ဆိုပြီး လျှင်"သေတာနိ အဋ္ဌိနိ ယတ္ထာတိ သေတဋ္ဌိကံ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ "သေတ ဋ္ဌိကံ=(ပိုးကိုက်ခြင်းကြောင့်)ဖြူဖွေးသော စပါးနှံဟူသော အရိုးရှိသည်"ဟုသော် လည်း အနက်ကြံရာ၏ ။ဝပိတံ ဝပိတံ သဿံ သလာကာမတ္တမေဝ ဝုတ္တံ နိပ္ပတ္တံ ယတ္ထာတိ သလာကာဝုတ္တံ။ ဤ၌ ဝုတ္တသဒ္ဒါ နိပ္ပတ္တိ အနက်ဟောတည်း။

၇-ဝစ္ဆဂေါတ္တသုတ်

(ရှေ့) ၅၈။ ။အထ ခေါ=၌၊ ဝစ္ဆဂေါတ္တော=ဝစ္ဆဂေါတ္တမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော= ပရိဗိုဇ်သည်။ပ။သော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ မေ=အကျွန်ုပ်သည်၊ တေ= ဤအကြောင်းကို၊ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ သုတံ=မူ) သမဏော ဂေါတမော=ရှင်ရဟန်းဂေါတမသည်၊ "မယှမေဝ=ငါ့အား သာလျှင်၊ ဒါနံ=အလှူကို(လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို)ဒါတဗ္ဗံ=ပေးလှူသင့်၏၊ အညေသံ=အခြားသော သူတို့အား၊ ဒါနံ=ကို၊ နဒါတဗ္ဗံ=မပေးလှူသင့်၊ မယှံ=ငါ၏၊ သာဝကာနံ ဧဝ=တပည့်တို့အား သာလျှင်၊ ဒါနံ=ကို၊ ဒါတဗ္ဗံ=၏၊ အညေသံ=အခြားသောသူ တို့၏၊ သာဝကာနံ=တို့အား၊ ဒါနံ=ကို၊ နဒါတဗ္ဗံ=သင့်၊ မယှမေဝ=ငါ့အား သာလျှင်၊ ဒိန္နံ=ပေးလှူကြောင်းစေတနာသည်၊ မဟပ္ဖလံ=များသောအကျိုး ရှိ၏၊ အညေသံ=တို့အား၊ ဒိန္နံ=သည်၊ နမဟပ္ဖလံ=များသောအကျိုးမရှိ။ပ။ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟ=ပြောဟောအပ်၏(ဣတိ=ဤသို့၊ သုတံ=ကြားအပ်ဖူး ပါပြီ)၊[မဟပ္ဖလန္တိ=မဟပ္ဖလံ+ဣတိ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဣတိသဒ္ဒါနှစ်လုံး ရှိသင့်ရာတွင် နောက်တလုံးကို ချေထားသည်၊ ထိုတွင် ပဌမ"ဣတိ"ကို ဧဝမာဟ၌ ဧဝံနှင့်တွဲ၍ အနက်ဆိုရ၏၊ ချေထားသော ဒုတိယ"ဣတိ"ကို သုတမေတံသို့ ပြန်လှည့်စပ်ရသည်။]

သော ဂေါတမ=မ၊ ယေ တေ=အကြင်သူတို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟံသု=ပြောဆိုကြကုန်ပြီ(ကိန္တိ အာဟံသု)သမဏော ဂေါတမော=သည်၊ မယှမေဝ=လျှင်၊ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ။ပ။အညေသံ=တို့၏၊ သာဝကာနံ=တို့အား၊ ဒိန္နံ=သည်၊ နမဟပ္ဖလံ=များသောအကျိုးမရှိ၊ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟ= ပြောဟော၏(ဣတိ=သို့၊ အာဟံသု=ပြီ)ကစ္စိ=အဘယ်သို့ပါနည်း၊ ဝါ=ဘယ့် နယ်ပါလဲ၊ တေ=ထိုသူတို့သည်၊ သောတော ဂေါတမဿ=အရှင်ဂေါတမ၏၊ ဝါ=သည်၊ ဝုတ္တဝါဒိနော=ပြောဟောအပ်သော တရားစကားကိုပင် ထပ်မံ ပြောဟောသူတို့သည်(ဟောန္တိ=ဖြစ်ပါကုန်၏လော)[အရှင်ဂေါတမ ပြောဟော သည့်အတိုင်းပင် ထပ်မံပြောဟောတာမှ ဟုတ်ပါ၏လောဟူလို။ ဝုတ္တံ= ပြောဟောအပ်ပြီးသော တရားစကားကို+ဝဒန္တိ တိ ဝါဒိနော=ထပ်မံပြောဟော ကြသောသူများ] ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=အရှင်ဂေါတမကို၊ အဘူတေန=မဟုတ်မမှန် သော စကားဖြင့်၊ နစ အဗ္ဘာစိက္ခန္တိ=လွှမ်းမိုးဖိစီး၍ မပြောလည်း မပြောကြ ပါကုန်၏လော၊ ဝါ= မစွပ်စွဲလည်း မစွပ်စွဲကြပါကုန်၏လော၊ ဓမ္မသ^{1}=

၁။ ။ဓမ္မသ စ အနုဓမ္မံ။ ။"ဓမ္မော နာမ ကထိတကထာ=ပြော ဟောအပ်ပြီးသော တရားစကားသည် ဓမ္မမည်၏" ဟူ၍ အဋ္ဌကထာ

၊အရှင်ဂေါတမ ပြောဟောအပ်ပြီးသော တရားစကားကို၊ အနုဓမ္မံ= အစဉ်လိုက်သောတရားစကားကို၊ ဝါ=နောက်ထပ်တဆင့် ပြောဟော ခြင်းကို၊ ဗျာကရောန္တိ စ=ပြောဟောလည်း ပြောဟောကြပါကုန်၏လော။

သဟဓမ္မိကော=အကြောင်းယုတ္တိနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဝါဒါနုပါတော= အရှင်ဂေါတမစကား၏ နောက်ခ္ခံဖြစ်လာခြင်းသည်၊ ဝါ=နောက်ခ္ခံဖြစ်လာသော အရှင်ဂေါတမစကားသည်၊[တနည်း––ဝါဒါနုပါတော=သူတပါးတို့စကား၏ နောက်ထပ်ဖြစ်လာခြင်းသည်၊ ဝါ=နောက်ထပ်ဆင့်ပွား သူတပါးတို့ပြောစကား သည်၊]ကောစိ=စိုစဉ်းအနည်းငယ်မျှ၊ ဂါရယှံ=ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော၊ ဌာနံ= အကြောင်းသို့၊ နု စ အာဂစ္ဆတိ=မရောက်လည်း မရောက်ပါ၏လော၊[သဟ ဓမ္မေန ကာရဏေန ယော ဝတ္တတိတိ သဟဓမ္မော၊ သော ဧဝ သဟဓမ္မိကော၊ အနုပဒ္ဓာ ပတနံ ပဝတ္တိ အနုပါတော၊ ဝါဒသ ဝစနသ အနုပါတော ဝါဒါနုပါတော]ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်၊ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်၊ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=အရှင်ဂေါတမကို၊ အနုဗ္ဗဏ္ဏာတုကာမာ=လွမ်းမိုးဖိစီး၍ ပြောဆိုခြင်းငှါ အလိုမရှိ ပါကုန်၊ ဝါ=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခြင်းငှာ အလိုမရှိပါကုန်၊ ဣတိ(အဝေါစ= လျှောက်ပြီ)

ဝစ္ဆ=ဝစ္ဆ၊ ယေ တေ=အကြင်သူတို့သည်။ပ။တေ=ထိုသူတို့သည်၊ မေ= ငါ၏၊ဝါ=ငါသည်၊ ဝုတ္တဝါဒီနော=ကုန်သည်၊ နု(ဟောန္တိ)မဟုတ်ကြကုန်၊ စ ပန=အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ အသတာ(အသန္တေ နု)= ထင်ရှားမရှိသော အကြောင်းအရာဖြင့်၊ အဘူတေန=မဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းအရာဖြင့်၊ မံ= ငါ့ကို၊ အဗ္ဘာစိက္ခန္တိ=လွမ်းမိုးဖိစီး၍ ပြောကြကုန်၏၊ ဝါ=စွပ်စွဲကြကုန်၏၊ ဝစ္ဆ= ဝစ္ဆ၊ ယော=အကြင်သူသည်၊ ဒါနံ=အလှူကို၊ ဒဒန္တံ=ပေးလှူနေသော၊ ပရံ=သူတပါးကို၊ ဝါရေတိ=(မလှူနဲ့ဟု)တားမြစ်အံ့၊ သော=ထိုသူသည်၊ တိဏ္ဏံ=

ဖွင့်သောကြောင့် ဤနေရာ၌ ဓမ္မသဒ္ဒါသည် ပြောဟောအပ်ပြီးသော တရားစကားဟူသော အနက်ကိုဟောသည်ဟုသိရ၏၊ ထို့ကြောင့် အတ္ထံ ဒဟတိ ဝိဒဟတိတိ ဓမ္မော(အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို စီမံတတ်သော တရားစကား) ဟု ဋီကာ ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်။

"အနုဓမ္မော နာမ ကထိတသ ပဋိကထနံ=ထိုပြောဟောအပ်ပြီးသော တရားစကား(ဓမ္မ)ကို ထပ်မံပြောဟောခြင်းသည် အနုဓမ္မမည်၏"ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကိုရ၍"အနုဂတော ဓမ္မော အနုဓမ္မော= (ပြောဟောအပ် ပြီးသော တရားစကားသို့)အစဉ်လိုက်သောစကား၊ ဝါ=အစဉ်လိုက်သော စကားကို ပြောဆိုခြင်း(ပြောပြီးစကားကို ထပ်မံပြောဆိုခြင်း)။အနုဓမ္မပုဒ်အရ စကားကိုသာမက ယင်းစကားကို ပြောဆိုခြင်းတိုင်အောင် ဌာနျုပစာရ အားဖြင့်ယူပါ။

သုံးမျိုးတို့၏၊ အန္တ ရာယကရော=အန္တ ရာယ်ကို ပြုလုပ်သူမည်သည်၊ တိဏ္ဏံ=တို့၏၊ ပါရိပန္ထိကော=လမ်းခရီးဌ ချောင်းမြောင်းတည်နေလျက် လုယက်သူမည်သည်၊ ဝါ=လမ်းခရီးဓားပြမည်သည်၊[ပရိပန္ထေ မဂ္ဂေ တိဋ္ဌတီတိ ပါရိပန္ထိကော] ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ကတမေသံ တိဏ္ဏံ=အဘယ်သုံးမျိုးတို့၏၊ (အန္တ ရာယကရော= သည်၊ ပါရိပန္ထိကော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)

ဒါယကဿ=ပေးလှူသောအလှူရှင်၏၊ ပုညန္တ ရာယကရော=ကုသိုလ်၏ အန္တ ရာယ်ကို ပြုလုပ်သူမည်သည်၊ဟောတိ=၏၊ ပဋိဂ္ဂါဟကာနံ=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ လာဘန္တ ရာယကရော=ပစ္စည်းလာဘ်လာဘ၏ အန္တ ရာယ်ကို ပြုလုပ်သူမည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပန=ထို့ပြင်၊ ပုဗ္ဗေ၀=ရှေးဦးအစကပင်လျှင်၊ (သူတပါးတို့အတွက် ပုညန္တ ရာယ, လာဘန္တ ရာယ မပြုလုပ်မီ ရှေးဦးအစကပင်လျှင်)အဿ=အန္တ ရာယ်ပြုသော ထိုသူသည်၊ အတ္တာ=မိမိကိုယ်ကို[ခတော, ဥပဟတောဘ၌စပ်]ဝါ=မိမိကိုယ်သည်၊[ဟောတိဘ၌စပ်]ခတော စ=(ဂုဏ်ကိုတူးဖြိုခြင်းအားဖြင့်)တူးဖြိုအပ်သည်လည်းကောင်း၊ ဥပဟတော စ=(ဂုဏ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းအားဖြင့်)ဖျက်ဆီးအပ်သည်လည်းကောင်း။ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဣမေသံ တိဏ္ဏံ=ဤသုံးမျိုးတို့၏ ။ပ။ ဣမေသံ တိဏ္ဏံ=တို့၏၊ ပါရိပန္ထိကော= သည်၊ ဟောတိ=၏၊

ဝစ္ဆ=ဝစ္ဆ၊ ခေါ ပန=အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝဒါမိ=ပြောဟောအံ့(ကိန္တိ=သို့၊ ဝဒါမိ=မူ)စဋ္ဌနိကာယဝယ် ဝါ=မစင်ညွန်ပုပ်တွင်းဌ၌လည်းကောင်း၊ ဩလိဂလ္လေ ဝါ=မစင်ညွန်ပုပ် လွတ်ထုတ်ရာမြောင်းဌ၌လည်းကောင်း၊ ယေ တေ ပါဏာ=အကြင်ပိုးမွှားသတ္တဝါတို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)[ဟိကား နိပါတ်မှ]တတြပိ=ထိုပိုးမွှားသတ္တဝါတို့ဌ၌သော်မှလည်း၊ ယော= အကြင်သူသည်၊ ထာလိဓောဝနံ ဝါ=အိုးဆေးရေကိုလည်းကောင်း၊ သရာဝဓောဝနံ ဝါ=ခွက်ဆေးရေကိုလည်းကောင်း၊ ဆဋ္ဌေတိ=စွန့်ပြားအုံ့၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ကြံရွယ်၍၊ ဆဋ္ဌေတိ=စွန့်သနည်းဟူမူ)တတ္ထ= ထိုမစင်ညွန်ပုပ်တွင်းမြောင်းဌ၌၊ ယေ ပါဏာ=အကြင်ပိုးမွှားသတ္တဝါတို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)တေ(ပါဏာ)=ထိုပိုးမွှားသတ္တဝါတို့သည်၊ တေန= ထိုအိုးခွက်ဆေးရေဖြင့်၊ ယာပေန္တု=စားသောက်မျှတ နေနိုင်ကြပါစေကုန်သတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ကြံရွယ်၍၊(ဆဋ္ဌေတိ=စွန့်အုံ့)

ဝစ္ဆ=ဝစ္ဆ၊ တတောနိဒါနမိ=ထိုအိုးခွက်ဆေးရေစွန့်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်သော်မှလည်း၊ ပုညဿ=ကုသိုလ်၏၊ အာဂမံ=ဖြစ်ခြင်းကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=ပြောဟောအံ့၊ မနုဿဘူတေ=လူဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်ဌ၌၊ ဝါ=လူဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလူဒါန်းခြင်းဌ၌၊ ဝါဒေါ=ကုသိုလ်ဖြစ်၏ဟု အထူး

ပဏ္ဏာသက]　　၁–ဗြာဟ္မဏဝဂ်၊၇–ဝစ္ဆဂေါတ္တသုတ်　　၃၅၁

ပြောဆိုဖွယ်သည်၊ ကော ပန(အတ္ထိ)=အဘယ်မှာရှိတော့အုံ့နည်း။ ဝစ္ဆ=ဝစ္ဆ၊ အပိစ= အမှန်စင်စစ် ကား၊ သီလဝတောဝ=သီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်အား၊ ဒိန္နံ= ပေးလှူကြောင်း ဒါနစေတနာကို၊ မဟပ္ဖလံ=များသောအကျိုးရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ= ငါသည်၊ ဝဒါမိ=၏၊ ဒုဿီလဿ=သီလမရှိသူအား၊(ဒိန္နံ=ကို)တထာ= ထိုသီလ ရှိသူနှင့် ထပ်တူညီမျှပင်၊ (မဟပ္ဖလံ=၍)နော(ဝဒါမိ)=မပြောဟော၊ သော စ= ထိုသီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ ပဋ္ဌဂ်ဝိပ္ပဟီနော=ပယ်အပ်ပြီးသော ငါးပါးသော အကြောင်း အင်္ဂါရှိသည်၊ ပဋ္ဌဂ်သမန္နာဂတော=ငါးပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်ရသေး၏။

ကတမာနိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ပဋ္ဌ=ငါးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂါနိ= အကြောင်းအင်္ဂါတို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ ပဟီနာနိ=ပယ်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ ဟောန္တိ= ဖြစ်ကုန်သနည်း။ ကာမစ္ဆန္ဒော=ကာမစ္ဆန္ဒကို၊ ဝါ=ကာမဂုဏ်အာရုံတို့၌ လိုချင်သော လောဘကို၊ ဝါ=သည်၊ ပဟီနော=ပယ်အပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဗျာပါဒေါ=ဗျာပါဒကို၊ ဝါ=စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဒေါသကို၊ ဝါ=သည်။ပ။ထိန, မိဒ္ဓံ=ထိနနှင့်မိဒ္ဓကို၊ ဝါ=စိတ်၏လေးလံထိုင်းမှိုင်းခြင်းနှင့် စေတသိက်၏ လေးလံထိုင်းမှိုင်းခြင်းကို။ပ။ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ=ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စကို၊ ဝါ=စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းနှင့် နောင်တတဲ့ဖန် ပူပန်ခြင်းသဘောကို။ပ။ဝိစိကိစ္ဆာ= ဝိစိကိစ္ဆာကို၊ ဝါ=ရတနာသုံးဖြာ, အကျင့်သိက္ခာ စသည်တို့၌ သို့လောသို့လော တွေးတောယုံမှားခြင်းသဘောကို၊ ဝါ=သည်။ပ။ပဋ္ဌ=ငါးပါးကုန်သော၊ ဣမာနိ အင်္ဂါနိ=ဤအကြောင်း အင်္ဂါတို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ ဝိပ္ပဟီနာနိ= ပယ်အပ်ပြီး ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ ပဋ္ဌဟိ=ငါးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ= ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=နည်း၊ အသေက္ခေန[1]= ရဟန္တာတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဝါ= ရဟန္တာတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော၊

၁။ ။**အသေက္ခေန သီလက္ခန္ဓေန**။ ။အဋ္ဌကထာ၌"ဣတရာနိ သိက္ခာ ပရိယောသာနပ္ပတ္တာတာယ သယမ္ပိ အသေက္ခာနေဝ"ဟု ဖွင့်သေး၏၊ ထိုအဖွင့် အလို--"**အသေက္ခေန**= (အပြီးအစီးဖြည့်ကျင့်ပြီးသဖြင့်)ဖြည့်ကျင့်ဆဲ ဖြည့်ကျင့်လေ့ရှိသော တရားမဟုတ်သော"ဟု လည်းကောင်း, အအက္ခရာကို ဝုဒ္ဓိအနက်ဟောကြောင့် "ဝါ=ကြီးပွားတိုးတက်သော ဖြည့်ကျင့်လေ့ရှိသော တရားဖြစ်သော"ဟု လည်းကောင်း အနက်ဆိုပါ။

သို့သော် ထိုအနက်သည် လောကုတ္တရာတရားများဖြစ်သော သီလက္ခန္ဓ စသော တရားလေးမျိုးနှင့်သာဆိုင်၏၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓ (ပစ္စဝေက္ခဏာ

သီလကွန္ဓေန=သီလအစုအဝေးနှင့်၊ ဝါ=သီလဂုဏ်နှင့်၊ သမန္နာဂတော= သည်၊ဟောတိ=၏။ပ။သမာဓိကွန္ဓေန= သမာဓိ အစုအဝေးနှင့်၊ ဝါ=သမာဓိ ဂုဏ်နှင့်။ပ။ ပညာကွန္ဓေန= ပညာအစုအဝေးနှင့်၊ ဝါ=ပညာဂုဏ်နှင့်။ပ။ ဝိမုတ္တိကွန္ဓေန= အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိ အစုအဝေးနှင့်၊ ဝါ= အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိဟူသောဂုဏ်နှင့် ။ပ။ဝိမုတ္တိဉာဏ ဒဿနကွန္ဓေန= အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို သိမြင်တတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် အစုအဝေးနှင့်၊ ဝါ= ဏာဉာဏ် ဟူသောဂုဏ်နှင့် ။ပ။ပဋ္ဌဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အဂေါ်ဟိ= ဤဂုဏ် အင်္ဂါတို့နှင့်။ပ။ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋ္ဌင်ဝိပ္ပဟီနေ= ပယ်အပ်ပြီးသော ငါးပါးသော အကြောင်းအင်္ဂါရှိသော၊ ပဋ္ဌင်သမန္နာဂတော= ငါးပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့် ပြည့်စုံသော (ပုဂ္ဂလေ= ပုဂ္ဂိုလ်အား)ဒိန္နံ=ပေးလှူကြောင်း ဒါနစေတနာကို၊ မဟပ္ဖလန္တိ= များသော အကျိုးရှိ၏ဟူ၍၊ ဝဒါမိ= ပြောဟောအံ့၊ ဣတိ(အဝေါစ)

ဣတိ=ဤသို့ဤပုံ အမျိုးမျိုးကုန်သော၊ ကဏ္ဍာသု=မည်းနက်ကုန်သော၊ ဂေါသု ဝါ = နွားမတို့၌ သော်လည်းကောင်း၊ သေတာသု = ဖြူကုန်သော၊ ဂေါ သု ဝါ=နွားမတို့၌သော်လည်းကောင်း၊ ရောဟိဏီသု=နီကုန်သော၊ဂေါ သု ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဟရိသု=ရွှေဝါရောင် အဆင်းရှိကုန်သော၊ ဂေါ သု ဝါ= လည်းကောင်း၊[ဟရိသဒ္ဒါသည် အစိမ်းရောင်ဟူသောအနက်နှင့် ရွှေ(သုဝဏ္ဏ) ဟူသောအနက်တို့ကိုဟော၏။ ဤ၌စိမ်းသောအဆင်းရှိသော နွားဟု ဆိုသင့် မဆိုသင့်(ၦင်းနွားရှိမရှိ)စဉ်းစားပါ] ကမ္မာသာသု=ပြောက်ကျားသော အဆင်းရှိ ကုန်သော၊ ဂေါသု ဝါ=လည်းကောင်း၊ သရူပါသု=မိမိ၏သားငယ်နှင့်တူသော အဆင်းရှိကုန်သော၊ ဂေါသု ဝါ=လည်းကောင်း၊ ပါရေဝတာသု= ခိုပြာရောင် အဆင်းရှိကုန်သော၊ ဂေါသု ဝါ=လည်းကောင်း၊ ယာသု ကာသုစိ= အမှတ်မရှိ တမျိုးမျိုးကုန်သော၊ ဧတာသု=ဤနွားမတို့၌၊ ဒန္တော= လိမ္မာယဉ်ကျေးသော၊ ဓောရယော=ဝန်ကိုဆောင်နိုင်သော[ခုရံ ဝဟတိတိ ဓောရယော၊ ခုရပုဒ် ယုဏ်ပစ္စည်း]ဗလသမ္ပန္နော=ခွန်အားနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ကလ္ယာဏ ဧဝနိက္ခမော=

ဉာဏ်)နှင့်မဆိုင်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည် လောကိတရားဖြစ်သောကြောင့် မိမိသဘာဝအတိုင်း အသေကွဟူသော နာမည်ကို တိုက်ရိုက်မရနိုင်၊ အသေကွဿ ပဝတ္တတ္တာ အသေကွဲ ဟူသော အဖွင့်အတိုင်း"အသေကွဿ ဣဒံ အသေကွဲ" ဟု တဒ္ဓိတ်ဆင့်၍"အသေကွမည်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ကြောင့်သာ(ဝါ=ရဟန္တာ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သောကြောင့်သာ) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် သည် အသေကွဟူသော နာမည်ကိုရသည်။ ဤနေရာမျိုး၌ သံယုတ်၌(ပ-၁၅၂)၌ တမျိုးပွင့်ထား၏။

ကောင်းမွန်ဖြောင့်မတ်သော အရိုန်အဟုန်ဖြင့် သွားတတ်သော၊ [ဧဝ= အရိုန်အဟုန်+နိုဂ္ဂမ=သွားတတ်]ပုဂ်ဝေါ=ဥသဘနွားလားသည်၊ ဧယတိ= ဖြစ်ထွန်းပေါက်ဖွားအံ့၊ တမေဝ=ထိုဥသဘနွားလားကိုသာလျှင်၊ ဘာရေ= ရွက်ဆောင်သည်ပိုးအပ်သောဝန်၌၊ ယုဇ္ဇန္တိ=ပူးယှဉ်ဖွဲ့စပ် တပ်ထားကြကုန်၏။ အသေ=ထိုဥသဘနွားလား၏၊ ဝဏ္ဏေ=အသွေးအရောင် ကို၊ နပရိဟာရေ=မစူးစမ်းမစစ်ဆေးကြတော့ကုန်။

ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်၊ မနုဿေသု=လူတို့၌၊ ယသ္မိं ကသ္မိံစိ=တဦးဦးသော၊ ဧတိယေ=အမျိုး၌[ဧတိံ နိဗ္ဗတ္တိံ ယာတိ ဥပဂစ္ဆတိတိ ဧတိယော= ဖြစ်ခြင်းသို့ ရောက်တတ်သော အမျိုး]ခတ္တိယေ=မင်းမျိုး၌သော်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားမျိုး၌သော်လည်းကောင်း၊ ဝေသေ=ကုန်သည် လယ်လုပ်လူတန်းစားမျိုး၌သော်လည်းကောင်း၊ စဏ္ဍာလ+ပုက္ကုသေ=ခွေးစဏ္ဍားနှင့်+ပန်းမွှေက်သွန် မစင်ကျုံးသမားဖြစ်သော၊ သုဒ္ဒေ=လူဆင်းရဲမျိုး၌ သော်လည်းကောင်း၊ ယံသု ကာသုစိ=တဦးဦးကုန်သော၊ ဧတာသု=ဤအမျိုးတို့၌၊ ဒန္ဓော=ယဉ်ကျေးသော၊ သုဗ္ဗတော=ကောင်းသောအကျင့်ရှိသော၊ ဓမ္မဋ္ဌော= တရား၌တည်သော၊ သီလသမ္ပန္နော=သီလနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သစ္စဝါဒီ=မှန်ကန်သော စကားကိုသာ ပြောလေ့ရှိသော၊ ဟိရိမနော=မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်ခြင်းသဘောနှင့် ယှဉ်တွဲသောစိတ်ရှိသော၊ ပဟီနဓာတိမရဏော= ပယ်အပ်ပြီးသော ပဋိသန္ဓေနေခြင်း, သေခြင်းရှိသော၊ ဗြဟ္မစရိယဝါသ= မြတ်သောအရိယမဂ်အကျင့်၏၊ ကေဝလီ=အားလုံးပြည့်စုံသည် အဖြစ်ရှိသော၊ ဝါ=အားလုံးအပြည့်အစုံ ကျင့်သုံးပြီးသော၊[မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယလေးပါးလုံးကို ပြည့်စုံကုန်စင်အောင် ကျင့်သုံးပြီးသောဟူလို၊ ကေဝလံ သကလဘာဝေါ ဗြဟ္မစရိယဝါသ ပရိပုဏ္ဏ ဘာဝေါ အသ အတ္ထိတိ ကေဝလီ။]

ပန္နဘာရော=စွန့်ချပစ်ပယ်အပ်ပြီးသော ခန္ဓာစသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးရှိသော၊ ဝါ=(ခန္ဓာဝန်, ကိလေသာဝန်, ကာမဂုဏ်ဝန်ဟူသော)ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို စွန့်ချပစ်ပယ်ပြီးသော၊ ဝိသံယုတ္တော= ယောဂလေးပါးတို့နှင့် ကင်းကွာပြီးသော၊ ကတကိစ္စော=မဂ်လေးပါးတို့ဖြင့် ပြုအပ်ပြီးသောကိစ္စရှိသော၊ အနာသဝေါ= အာသဝကိလေသာမရှိသော၊ သဗ္ဗမဟာနံ=အားလုံးသော ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်တရားတို့၏၊ ပါရဂူ= အပြီးအဆုံးသို့ရောက်သော၊(အဘိညာ အစထား, ခြောက်ပါးပြီးမြောက်, အဆုံးသို့ ရောက်သော)ဌိတာ၊ ဒု(၂၄၈) အဖွင့်အတိုင်း စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂၂) ဒုတိယဥဒုရဝေလသုတ်၌ ရေးထားသည်ကိုကြည့်လေ] အနုပါဒါယ= တစုံ တခုသော သခ်ၢတတရားကို ၎၊, ၎ဥစ္စာဟု မစွဲလမ်း မဖမ်းယူမှု၍၊ နိဗ္ဗုတော= ကိလေသာဟူ အပူမသန်းအေးချမ်းပြီးသော၊ (ခီဏာသဝေါ= ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်)ဧယတိ=

ဖြစ်ထွန်းပေါက်ဖွား၏။ ဝိရဧ=ကင်းရှင်းသော ရာဂစသောမြူရှိသော၊ တသ္မိံ ယေဝ ခေတ္တေ= ထိုလယ်ယာမြေကောင်းပမာ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၌သာလျှင်၊ ဒက္ခိဏာ= ဒါနကုသိုလ်မျိုးစေ့သည်၊ ဝိပုလာ=အကျိုးတရားအားဖြင့် စည်ပင်ဖွံ့ထား ကြီးမားသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဝိဇာနန္ဒာ= မသိ နားမလည် ကြသော၊ (ဒါနမျိုးစေ့၏စည်ပင်ရာ လယ်ယာမြေကောင်းကို မသိကြကုန်သော) ဒုမ္မေဓာ= ပညာမရှိကုန်သော၊ အသုတာဝိနော= (လယ်ယာမြေကောင်း အဆုံးအဖြတ်ကို) မကြားဖူးကုန်သော၊ ဗာလာ စ=လူဖျင်းလူအတို့သည်ကား၊ ဗဟိဒ္ဓါ= ဤသာသနာတော်မှ အပြင်အပ၌၊ ဒါနာနိ=လူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို၊ ဒေန္တိ= ပေးလှူကြကုန်၏၊ သန္တေ=ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့ကို၊ နဲ ဥပါသရေ= မဆည်းကပ်ကြကုန်။

ယေ စ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ကား၊ သပ္ပညေ=ပညာနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော၊ ဓီရသမ္မတေ=ပညာရှိတို့ချီးကျူးသမှု အသိအမှတ်ပြုအပ်ကုန်သော၊ သန္တေ=တို့ကို၊ ဥပါသန္တိ=ဆည်းကပ်ကြကုန်၏၊ နေသံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ သဒ္ဓါ=သဒ္ဓါတရားသည်၊ သုဂတေ=မြတ်စွာဘုရား၌၊ မူလဇာတာ=ဖြစ်ပွားသော အမြစ်ရှိ၏၊ ပတိဋ္ဌိတာ=စွဲမြဲတည်တံ့၏၊ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဒေဝလောကဥ္စ=နတ်ပြည်သို့လည်း၊ ယန္တိ=ရောက်ကြကုန်၏၊ ဝါ=သို့မဟုတ်၊ ဣဓ=ဤလူ့ပြည်၌၊ ကုလေ=မင်း, ပုဏ္ဏား, ကုန်သည်, လယ်သမားမျိုး၌၊ ဇာယရေ=ဖြစ်ကြကုန်၏၊ တေ ပဏ္ဍိတာ=ထိုပညာရှိတို့သည်၊ (ပူရေတွာ=သီလ, သမာဓိ, ပညာဂုဏ်တို့ကို ပြည့်စုံစေကြကုန်ပြီး၍)အနုပုဗ္ဗေန=အစဉ်အားဖြင့်၊ နိဗ္ဗာနံ= နိဗ္ဗာန်သို့၊ အဓိဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကြကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊(အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)သတ္တမံ=(၇)ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၈- တိကဏ္ဏသုတ်

၅၉။ အထ ခေါ=၌၊ တိကဏ္ဏော=တိကဏ္ဏမည်သော၊ ဗြာဟ္မဏော= ပုဏ္ဏားသည်၊ ယေန ။ပ။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ သမ္မုခါ=ရှေ့တော် မှောက်၌၊ (နိသိဒိတ္တာ=ထိုင်၍) တေဝိဇ္ဇာနံ=သုံးမျိုးသော ဝိဇ္ဇာရှိကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာနံ=ပုဏ္ဏားတို့၏၊ [သုဒ်ကားနိပါတ်မှု] ဝဏ္ဏံ=ဂုဏ်ကို၊ ဘာသတိ= ချီးမွမ်းပြောဆို၏။(ကိန္တိ=သို့၊ ဘာသတိ=မူ)တေဝိဇ္ဇာ=သုံးမျိုးသောဝိဇ္ဇာ ရှိကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ ဧဝမိ=ဤသို့ဤပုံ ပညာ,ဝိရိယ စသည်နှင့် ပြည့်စုံကြပါပေကုန်၏၊ တေဝိဇ္ဇာ=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ ဣတိပိ= ဤရှေ့ဤမျှသော အကြောင်းကြောင့် ပညာ,ဝိရိယစသည်နှင့် ပြည့်စုံကြပါ ပေကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဘာသတိ=ချီးမွမ်းပြောဆို၏) [တနည်း-တေ ဝိဇ္ဇာ=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ ဧဝမိ=ဤသို့ဤပုံလည်း၊ ပဏ္ဍိတာ=

ပညာရှိသူ ဖြစ်ပါပေကုန်၏၊ ဧဝမ္မိ=ဤသို့ဤပုံလည်း၊ ဓီရာ=လုံ့လဝီရိယရှိသူ ဖြစ်ပါပေကုန်၏၊ ဧဝမ္မိ=လည်း၊ ဗျတ္တာ=သူတပါးဝါဒ,ပယ်ချလွှမ်းဖို, သတ္တိကဲလွန်,လူရည်ချွန်ဖြစ်ကြပေကုန်၏၊ ဧဝမ္မိ=လည်း၊ ဗဟုဿုတာ=မြောက်မြား လှစွာ,ကြားနာသင်မှတ် ကျမ်းဂန်တတ်ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ကြပေကုန်၏၊ ဧဝမ္မိ= လည်း၊ ဝါဒိနော=အယူဝါဒယောပြောသူများ ဖြစ်ကြပေကုန်၏၊ ဝါ=အယူဝါဒ, လမ်းပြတီထွင်,ကျမ်းကျင်သူများဖြစ်ကြပေကုန်၏၊ ဧဝမ္မိ=လည်း၊သမ္မတာ= များစွာသောလူအပေါင်းတို့က သူတော်ကောင်းဟု အသိအမှတ်ပြုခံရသူများ ဖြစ်ကြပေကုန်၏၊ တေဝိဇ္ဇာ=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ဤတိပိ= ဤရွှေ့,ဤမျှသော အကြောင်းကြောင့်လည်း။ ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိသူဖြစ်ကြပါပေ ကုန်၏၊ ဤတိပိ=လည်း၊ဓီရာ=ကုန်၏၊ ဤတိပိ=လည်း၊ ဗျတ္တာ=ကုန်၏ ။ပ။ ဤတိပိ=လည်း၊ သမ္မတာ=ကုန်၏၊ ဤတိ=ဤသို့၊ ဘာသတိ=ချီးမွမ်းပြောဆို၏၊]

ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ကထံ=အဘယ်သို့သောအကြောင်းဖြင့်၊ ဗြာဟ္မဏာ= ပုဏ္ဏားတို့သည်၊ ဗြာဟ္မဏံ=ပုဏ္ဏားထူးချွန် လူရည်မွန်တဦးကို၊ တေဝိဇ္ဇံ= ဝိဇ္ဇာသုံးပါးရှိသူဟူ၍၊ ဝါ=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ပညာပေန္တိ=ပြောဆိုသတ်မှတ်, ပညတ်ကြကုန်သနည်း၊ ဤ၌ ယတ္ထ ကထံမှ ယထာကို အနက်ပေးရှေ့းမည်၊ **အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း**[1] ပါဠိသောသများစွာ ထည့်ပေးမှ အဓိပ္ပါယ်ပြည့်စုံမည် ဖြစ်၍ ထိုအတိုင်းအနက်ပေးမည်] ယထာ=အကြင်သို့သော အကြောင်းဖြင့်၊ ဧတံ=ဤတေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဟု ပညတ်ခြင်းသည်၊ ဝါ=ကို၊မယာ=ငါသည်၊ ဇာနိတုံ= သိခြင်းငှာ၊ သက္ကာ=စွမ်းနိုင်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တထာ(တံ ကာရဏံ)= ထိုအကြောင်းကို၊ (ထိုတေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဟု ပညတ်ခြင်း၏အကြောင်းကို)ဝဒေဟိ= ပြောပြစမ်းပါလော၊ ဤတိ(အဝေါစ=မိန့်) ဤ၌ ဧတံပုဒ်သည် သက္ကာ ဟောတိတို့၏ ဝုတ္တကတ္တာဖြစ်သော ပဌမာဝိဘတ္တိနာမပုဒ်တည်း၊ ၎င်းကို အဓိပ္ပါယ်ရရုံမျှ ရည်ရွယ်၍ ဇာနိတုံ၌လည်း စပ်နိုင်အောင် နောက်ထပ် ကံအနက်ပေးထားသည်]

ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ ဤဓ=ဤလောက၌၊ ဗြာဟ္မဏော= ပုဏ္ဏားသည်၊မာတိတော စ=အမိဘက်မှလည်းကောင်း၊ပိတိတော စ=အဖဘက်မှ လည်းကောင်း၊ ဥဘတော= နှစ်ဖက်လုံးတို့မှ၊ သုဇာတော=(မျိုးရိုးသန့်စင်) ကောင်းစွာဖွားမြင်သည်၊ ဝါ=မျိုးကွဲမစပ် သန့်ရှင်းသောဇာတ်ရှိသည်၊သတ္တမာ=

၁။**အဋ္ဌကထာအဖွင့်**။ ။တိုက်ဆိုင်ကြည့်ရန် အဋ္ဌကထာဖွင့်ဝါကျကား– ယထာ ကထံ ပန ဗြာဟ္မဏာတိ ဇတ္ထ ယထာတိ ကာရဏာဝစနံ၊ ကထံ ပနာတိ ပုစ္ဆာဝစနံ။ ဤဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ–ကထံ ပန ဗြာဟ္မဏ ဗြာဟ္မဏာ တေဝိဇ္ဇံ ပညာပေန္တိ၊ ယထာ ဧတံ သက္ကာ ဟောတိ ဇာနိတုံ၊ တံ ကာရဏံ ဝဒေဟိတိ။

ခုနှစ်ဆက်မြောက်သော၊ ယာဝ ပိတာမဟာယုဂါ=အဘိုးအဘွားတို့၏ အစုံအစုံ တိုင်အောင်၊ ဝါ=အဘိုးအဘွားတို့၏ အသက်တမ်း ပမာဏတိုင်အောင်၊ သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော=စင်ကြယ်သော အမိဝမ်းတိုက်ရှိသည်၊ ဧာတိဝါဒေန= ဧာတ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော ကဲ့ရဲ့စကားကြောင့်၊ အက္ခိတ္တော= မပစ်ပယ်အပ်သည်၊ ဝါ=ထုတ်ပယ်မခံရသည်၊ အနုပက္ကုဋ္ဌော=မဆဲရေးအပ်သည်၊

၁။**ပိတာမဟာယုဂါ**။ ။ "ယာဝ သတ္တမာ ပိတာမဟာယုဂါ" ဟူသော ပုဒ်တို့သည် သံသုဒ္ဓဂဟဏိကောဟူသော ရှေ့ပုဒ်၌လည်းကောင်း, အက္ခိတ္တော အနုပက္ကုဋ္ဌောဟူသော နောက်ပုဒ်တို့၌လည်းကောင်း စပ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် "သတ္တမာ=သော၊ ယာဝ ပိတာမဟာယုဂါ=အောင်၊ သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော = သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သတ္တမာ=သော။ယာဝ ပိတာမဟာယုဂါ=အောင်၊ ဧာတိဝါဒေန=ကြောင့်၊ အက္ခိတ္တော=အပ်သည်၊ အနုပက္ကုဋ္ဌော=သည်၊ ဟောတိ=၏" ဟု ကာကောလောကနနည်းပေါ်လွင်အောင် ၎င်းပုဒ်တို့ကို နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ အနက်ဆိုနိုင်သည်။

ပိတာ စ မာတာ စ ပိတရော(အဖေ,အမေတို့)။ ပိတူနံ ပိတရော ပိတာမဟာ (အဖေ၏အဖေနှင့် အမေ၏အဖေဟူသော အဘိုးများ) ပိတုသဒ္ဒါနောင် ပိတုအနက်၌ အာမဟာပစ္စည်းသက်၍ ပိတာမဟာဟု ရှပ်ပြီး၏၊ ပိတာမဟာသဒ္ဒါဖြင့် မာတာမဟာ(အဘွား)ကိုပါယူဟု သီလက္ခန်ဒီကာ(၃၁၄)၌ ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် အဖဘက်က ဘိုးဘွားတစုံနှင့် အမိဘက်က ဘိုးဘွား တစုံအားဖြင့် နှစ်စုံလုံးယူနိုင်အောင်"ယုဂေါ စ ယုဂေါ စ ယုဂေါ"ဟု ဧကသေသပြုပြီး, ပိတာမဟာနံ ယုဂေါ ပိတာမဟာယုဂေါ=အဘိုးအဘွားတို့၏ အစုံအစုံ(အဖဘက်အစုံနှင့် အမိဘက်အစုံ)ဟု ဝစနတ္ထပြုပါ။ [ဒီကာတို့၌ယုဂေါ ဟု ပုလ္လိင်ညြကာရန္တနှင့် တွေ့ရသော်လည်း အဘိဓာန်တို့၌ နပုလ္လိင်သာပြသည်]

ဤ၌ သတ္တမာဟုဆိုထားသောကြောင့် "ဘ၊ ဘိုး၊ ဘေး၊ ဘီ၊ ဘင် ဘောင်၊ ဘော"ဟု အထက်ဆွေမျိုး(၇)ဆက်ရှိရာတွင် နောက်ဆုံး (၇)ဆက်မြောက် "ဘောယောဂျားနှင့်ဘောမိန်းမ"တို့သာ သတ္တမ ပိတာမဟာယုဂ ဖြစ်သည်။ ပိတာမဟာယုဂပုဒ် အဖွင့်ကို ဒီကာအတိုင်း ရေးထားသည်၊ ဒီကာတို့၌ ယုဂသဒ္ဒါကို ဒွန္ဒ(အစုံ) ဟူသော အနက်ဟော အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ထား၏၊ အဋ္ဌကထာ၌မူ"ယုဂန္တိ အာယုပ္ပမာဏံ ဝုစ္စတိ= အသက်တမ်း ပမာဏ (အသက်အပိုင်းအခြား) ကို ယုဂဟု ခေါ်ဆိုသည်"ဟု ဖွင့်သည်။

ဝါ=ဆဲရေးကဲ့ရဲ့မခံရသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အဠာယဓောာ=ဝေဒကျမ်းတို့ကို ရွတ်အံ့ သရဇ္ဈာယ်တတ်၏၊ မန္တ ဓရော= ဝေဒကျမ်းတို့ကို စိတ်၌ဆောင်ထား မှတ်သားနိုင်၏၊ သနိဃဏ္ဍုကေဋုဘာနံ=နိဃဏ္ဍုမည်သော အဘိဓာန်ကျမ်း, ကေဋုဘမည်သော ကဗျာအလင်္ကာကျမ်းတို့နှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော၊ သာက္ခရပ္ပဘေဒါနံ= (ဌာန်,ကရဏ်း,ဝိဂြိုဟ်စသည်ဖြင့်) အက္ခရာ ပုဒ်ပါဠိတို့ကို ခွဲခြမ်းပြကြောင်းဖြစ်သော သိက္ခာကျမ်း, နိရုတ္တိကျမ်းတို့နှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော၊ ဣတိဟာသပဉ္စမာနံ=ဣတိဟာသကျမ်းဟူသော ငါးကျမ်းမြောက်ရှိကုန်သော၊ ဝါ=ငါးကျမ်းမြောက်ဖြစ်သော ဣတိဟာသကျမ်း အပါအဝင်ဖြစ်ကုန်သော၊ တိဏ္ဏံ=(ဣရု, ယဇု, သာမအားဖြင့်)သုံးပုံကုန်သော၊ ဝေဒါနံ= ဝေဒကျမ်းတို့၏၊ ပါရဂူ=ပြီးစီးထုတ်ရောက် ဆုံးခန်းရောက်၏၊ (သဘော အနက်တွင်, မသက်ဝင်ဘဲ, နှုတ်တွင်မပြတ်, ရွတ်ဖတ်အံ့တည်း, သင်ယူနည်းဖြင့်, ပြီးစီးထုတ်ရောက်, ဆုံးခန်းရောက်၏) [ဋီကာ၌ "နအတ္ထာဝဓာရဏဝသေန" ဟူ၍ (သီလက္ခန်ဋီကာ၊ ၂၉၁-ကဲ့သို့) ပဋိသေဓ နအက္ခရာပါစေရမည်]

၁။ **သာက္ခရပ္ပဘေဒါနံ။** ။အက္ခရာတို့ကို ဌာန်ကရိဏ်းစသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းပြသော ကျမ်းကို သိက္ခာကျမ်းဟု ခေါ်၏။ အက္ခရာလာခြင်း, အက္ခရာရှေ့နောက်ပြန်ခြင်း, ချေခြင်းစသော လက္ခဏာငါးမျိုးတို့ဖြင့် သဒ္ဒါ၏အနက်(ဝစနတ္ထ)ကို ပြသောကျမ်းကို နိရုတ္တိကျမ်းဟုခေါ်၏။ ဌာနကရဏာဒိဝိဘာဂတော နိဗ္ဗစနဝိဘာဂတော စ အက္ခရာ ပဘေဒီယန္တီ ဇေတေဟိတိ အက္ခရပ္ပဘေဒါ=ဌာန်ကရိဏ်းစသည်ကို ခွဲခြမ်းပြခြင်း, နိဗ္ဗစန(ဝစနတ္ထ)ကို ခွဲခြမ်းပြခြင်းအားဖြင့် အက္ခရာပုဒ်ပါဠိတို့ကို ခွဲခြမ်းပြကြောင်းဖြစ်သော သိက္ခာကျမ်း, နိရုတ္တိကျမ်းများ။ သဟ အက္ခရပ္ပဘေဒေဟိ ယေ ဝတ္တန္တိတိ သက္ခရပ္ပဘေဒါ=ထိုနှစ်ကျမ်းတို့နှင့်တကွဖြစ်သော ဝေဒသုံးမျိုးတို့တည်း။

ဣရုဝေဒ, ယဇုဝေဒ, သာမဝေဒဟူသော ဝေဒသုံးမျိုး၌ အာထဗ္ဗဏဝေဒကို ထည့်လျှင် ဝေဒလေးမျိုးဖြစ်၏။ ထိုနောက် ပဉ္စမနေရာ၌ ဣတိဟာသကျမ်းကို ထည့်ခြင်းကြောင့် ဣတိဟာသပဉ္စမဟု ဆို၏။ "ဣတိဟ အာသ=ဤလိုဖြစ်ဖူးသတဲ့၊ ဣတိဟ အာသ=ဤလိုဖြစ်ဖူးသတဲ့" ဟူ၍ ရှေးဟောင်း နောင်းဖြစ်ကို ပြသော ကျမ်းများကို ဣတိဟာသကျမ်းဟု ခေါ်သည်။

ပဒကော = ဗျာကရဏ်းကျမ်းလာ ပုဒ်ဝါကျကို သင်အံပို့ချတတ်၏၊ (ဗျာကရဏ်းကျမ်းခ္ဍပါသော နာမ်အာချာတ်စသောပုဒ်နှင့် ဝါကျကို သင်အံ

၁။ပဒကော ဝေယျာကရဏော။ ။ပါနိဏိကျမ်း, စန္ဒြကျမ်းစသော ယခုထိအောင်ရှိသေးသော ရှေးခေတ်က သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းတို့ကို ဗျာကရဏ်းကျမ်းဟု ခေါ်၏၊ ကစ္စည်း, သဒ္ဒနီတိ, မောဂ္ဂလ္လာန်စသော ပါဠိသဒ္ဒါဗျာကရဏ်းကျမ်းများကား တိကဏ္ဏပဏ္ဏား၏ လက်ထက်ခ္ဍ မရှိသေးသောကြောင့် ဤနေရာနှင့် မဆိုင်။ "ပဒံ တဒဝေသေသဉ္စ ဗျာကရဏံ အဓိယတိ ဝေဒေတိ စာတိ ပဒကော ဝေယျာကရဏော"ဟု၍ ပဒကောနှင့် ဝေယျာကရဏော ဟူသောနှစ်ပုဒ်ကို ဝိဂြိုဟ်ဝါကျတခုစီခွဲ၍ မဖွင့်ပြဘဲ တခုတည်းပေါင်း၍ အဋ္ဌကထာခ္ဍ ဖွင့်ပြ၏။

ထိုဝိဂြိုဟ်ဝါကျခ္ဍ မဏ္ဍိမပဏ်၊ ဗြဟ္မာယုသုတ်အဋ္ဌကထာ (၂၄၉)ခ္ဍ "ပဒဉ္စ တဒဝေသေသဉ္စ" ဟု စသဒ္ဒါနှစ်လုံးပါ၏။ ထိုတွင် ပဒဉ္စဖြင့် ပုဒ်ကိုယူထားသောကြောင့် တဒဝေသေသဉ္စဖြင့် ဝါကျကိုယူရ၏။ ပဒဉ္စ တဒဝေသေသဉ္စဖြင့် ပုဒ်ဝါကျဟူသော သဒ္ဒဗျာကရဏ်းကိုပြဆို၍ ဗျာကရဏ်ဖြင့် အနုက်အဓိပ္ပါယ်ဟူသော အတ္ထဗျာကရဏ်းကို ပြဆို၏။ [တဒဝေသေသန္တိ ဝုတ္တာဝေသေသံ ဝါကျံ။ ဧတ္တာဝတာ သဒ္ဒဗျာကရဏံ ဝတ္တာ ပုန "ဗျာကရဏန္တိ" အတ္ထဗျာကရဏမာဟ။ဋီကာ]

ဤဋီကာစကားကို ထောက်၍ ပဒဉ္စ တဒဝေသေသဉ္စ ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်သည် ပါဠိတော်မှ "ပဒကော"တပုဒ်တည်း၏ အဖွင့်ဖြစ်ကြောင်း သိသာ၏။ ထို့ကြောင့် ပဒကောခ္ဍ ပဒဖြင့် ပုဒ်ကိုသာမက ဝါကျကိုလည်းယူရ၏၊ သီလက္ခန်ဋီကာသစ် (၃၊၂၂၄)ခ္ဍကား တဒဝေသေသံကို ဗျာကရဏ်၏ ဝိသေသနပြုလုပ် ပြီးလျှင် ထို တဒဝေသေသံဖြင့် ဝါကျကို မယူဘဲ ပုဒ်မှကြွင်းကျန်သော ပကတိပစ္စည်းစသော သဒ္ဒလက္ခဏာကိုယူထား၏၊ ဤအဂ္ဂုတ္တိရ်ဋီကာနှင့် မကိုက်ညီချေ။

ပဒံ ကာယတိတိ ပဒကော (ပုဒ်ဝါကျကို သင်အံပို့ချသူ) ထိုပုဒ်ဝါကျဟူသည်လည်း ဗျာကရဏ်းကျမ်းခ္ဍပါရှိသော နာမ်, အာချာတ်, ဥပသာရ, နိပါတ်ဟူသောပုဒ်များနှင့် ဗျာကရဏ်းကျမ်းမှ ဝါကျများတည်း၊ ဤခ္ဍ ပဒကော, ဝေယျာကရဏောဟူသော နှစ်ပါခ္ဍလုံးဖြင့်ပင် ဗျာကရဏ်းကျမ်းကို သင်အံပို့ချသူဟုချည်း ဆိုလိုသောကြောင့် အဓိပ္ပါယ်ထပ်တူဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ပဒကောဖြင့် သဒ္ဒဗျာကရဏ်းခ္ဍ ကျမ်းကျင်

ပို့ချတတ်၏၊ ဝါ=ဝေဒကျမ်းတို့ကို ပုဒ်ဝါကျအားဖြင့် သင်အံ ပို့ချတတ်၏)။ ဝေယျာကရဏောဟု=ဗျာကရဏ်းကျမ်း၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သင်အံ ပို့ချတတ်၏၊ လောကာယတ, မဟာပုရိသလက္ခဏောသု=လောကာယတကျမ်း, မဟာပုရိသလက္ခဏာကျမ်းတို့၌၊ ဝါ=အနာဂတ်စီးပွါး ကုသိုလ်တရားကို

ပုံကိုပြု၍ ဝေယျာကရဏောဖြင့် အတ္ထဗျာကရဏ်း၌ ကျမ်းကျင်ပုံကို ပြသည်ဟု ထိုနှစ်ပုဒ်၏ ထူးခြားချက်ကို ဤသုတ်ဋီကာကို နည်းမှီး၍ သိရသည်။

ဋီကာတို့၌ "တေ ဧဝ ဝေဒေ ပဒသော ကာယတိတိ ပဒကော"ဟု တနည်း ဝိဂြိုဟ်ပြုသေး၏၊ ထိုအလို "ပဒကော=ဝေဒကျမ်းတို့ကို ပုဒ်ဝါကျအားဖြင့် သင်အံ ပို့ချသူ"ဟု ဆိုလိုသောကြောင့် ဝေယျာကရဏောနှင့် အဓိပ္ပါယ်မထပ်တော့ပေ။ သိလက္ခန်ဋီကာသစ်၌ကား "ပဒသောတိ ဂဒ္ဓဗန္ဓပဒ္ဓဗန္ဓပဒေန=စုဏ္ဏိယအဖွဲ့ပုဒ်, ဂါထာအဖွဲ့ပုဒ်အားဖြင့်"ဟု ဖွင့်လေ၏။

ယခုပြခဲ့သော ဋီကာတို့အလို ပဒကောသည်(စာတက်ပုဒ်ကဲ့သို့) ပဒသဒ္ဒူပပဒ,ကေဓာတ်, အပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ကိတန္တ သမာသ်ပုဒ်တည်း။ မောဂ္ဂလ္လာန် ၄-ကဏ္ဍ, ၁၄-သုတ်အလို ပဒပုဒ် ကပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ဖြစ်၏။ ၎င်းသုတ် ပဋ္ဌိကာ၌ "ကမပဒသဒ္ဒေဟိ ဝေဒဂ်ဝိသေသာ ကထိယန္တိ" ဟုလည်းကောင်း, ၎င်းနိဿယ၌ "ပဒကော=ပဒကျမ်းကို သင်သူ,သိသူ"ဟု အနက်ပေးပြီးလျှင် ကမ ပဒတို့လည်း ဝေဒ၌ အကျုံးဝင်သော ဂန္ထ ဝိသေသတို့တည်း"ဟုလည်းကောင်း ပိန့်ဆို၏။

ဤနေရာ၌ ဆရာတို့ကား"တမဓိတေ တံ ဇာနာတိ"ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်မှ ဇာနာတိနှင့် ကိုက်ညီအောင်"အဓိယတိ,ဝေဒေတိ"ဟူသော အဋ္ဌကထာမှ ဝုဒ္ဓိနှင့်တကွသော ဝေဒေတိဟူသော ပါဋ္ဌကို ဝုဒ္ဓိမဲ့ဖြင့်"ဝိဒတိ"ဟု ပြင်တော်မူကြ၏၊ သို့သော် ဗြဟ္မာယုသုတ်၌၌ ပဝေဒေတိဟု ပဥ္စပသာဒပင် အပိုပါလျက်ရှိသောကြောင့် မပြင်သင့်ဟု ယူဆ၏၊ အဓိရှေးရှိသော ဣဓာတ်၌ ဣကို ဧပြု၊ ဧကို အယပြုလျှင် အဓိယတိဟု ဖြစ်နိုင်၏၊ သို့သော် အဓိတေဟု ရှိလျှင် ကောင်း၏။

၁။**လောကာယတကျမ်း**။ ။**လောကာယတကျမ်း**ဟူသည် ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုလိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်မလာစေနိုင်သောကျမ်းတည်း၊ ကျီးကန်းက ဖြူတယ်၊ ဘာကြောင့်လဲ? အရိုးဖြူလို့ပေါ့၊ ဗျိုင်းက နီတယ်၊ သွေးနီလို့၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် အကျိုးမရှိသော အကြောင်းအရာများကို ရေးသားထားသော တိတ္ထိယတို့ ကျမ်းဂန်ဖြစ်၏ဟု ဝိနည်းစူဠဝါ အဋ္ဌကထာ(၅၆)စသည်၌ဖွင့်၏။

သတ္တဝါအပေါင်း အားမထုတ်ကြောင်း ကျမ်းဂန်နှင့် ဘုရား အစရှိသော ယောကျ်ားမြတ်တို့၏ လက္ခဏာတော်တို့ကို ဖော်ပြသော ကျမ်းဂန်တို့၌၊ အနဝယော=အပြည့်အစုံ သင်ကြားတတ်မြောက်ပြီးသည်၊ ဝါ=အခက်အခဲမရှိ အပြည့်အစုံ ဆောင်ထား မှတ်သားနိုင်သည်၊ ဝါ=အခက်အခဲမရှိ အပြည့်အစုံ ရွတ်ဆို ပြောပြနိုင်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏)[ဣတိသဒ္ဒါမလို] သော ဂေါတမ =မ။ ဧဝံ=ဤသို့သော အကြောင်းဖြင့်။ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏားတို့သည်၊ ဗြာဟ္မဏံ=ပုဏ္ဏားထူးချွန် လူရည်မွန်တစ်ဦးကို၊ တေဝိဇ္ဇံ=ဟူ၍၊ ပညာပေန္တိ= ပြောဆိုသတ်မှတ် ပညတ်ကြပါကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ အညထာ=တမျိုးတခြားသော အကြောင်းဖြင့်၊ (မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် မတူ ကွဲပြားခြားနားသောအကြောင်းဖြင့်) ဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ ဗြာဟ္မဏံ=ကို၊ တေဝိဇ္ဇံ= သုံးပါးသောဝိဇ္ဇာရှိသူဟူ၍၊ ဝါ=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ပညာပေန္တိ=ကုန်၏၊ အညထာ စ ပန=တမျိုးတခြားသော အကြောင်းဖြင့်သာလျှင်၊ (ပုဏ္ဏားတို့ဓလေ့ထုံးဟောင်း၌ တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်းနှင့်မတူ ကွဲပြားခြားနားသော အကြောင်းဖြင့်သာလျှင်)အရိယဿ=အရိယာ ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏၊

၂။**အနဝယော**။ ။နဲ+အ+ဝယော ဟုဖြတ်၊ ဝယောခ် ဝယဓာတ် အပစ္စည်းဟုကြ။ဝယတိတိ ဝယော=အခက်အခဲမရှိ အပြည့်အစုံဆောင်ထား မှတ်သားနိုင်သူ၊ ဝါ=အခက်အခဲမရှိ အပြည့်အစုံရွတ်ဆိုပြောပြနိုင်သူ၊ နဝယော အဝယော=ထိုကဲ့သို့မမှတ်သားနိုင်, မရွတ်ဆိုမပြောပြနိုင်သူ၊ နအဝယော အနဝယော=ထိုကဲသို့မမှတ်သားနိုင်, မရွတ်ဆိုမပြောပြနိုင်သည် မဟုတ်သော သူ၊ ဝါ=အခက်အခဲမရှိ အပြည့်အစုံဆောင်ထား မှတ်သားနိုင်, ရွတ်ဆိုပြောပြနိုင်သူ။ ပဋိသေဓ နှစ်ချက်ဆင့်ထားသောကြောင့် မူရင်း"ဝယ"၏အနက်ကိုပင် ပြန်ယူရသည်။

ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ ဒုတိယပါရာဇိက ဓနိယဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ၌ ကဲသို့ အနဝယော ကို "အနု+အဝယော"ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ ဒုတိယနည်းဖွင့်သေး၏၊ ထိုအလို ဝယခ် "ဝိ+အယ"ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ အယနံ အယော=ဖြစ်ခြင်း၊ နအယော ဝယော=မဖြစ်ခြင်း၊ ဝါ=ယုတ်လျော့ခြင်း, မပြည့်စုံခြင်း၊ နတ္ထိ ဝယော ဧတဿာတိ အဝယော= ယုတ်လျော့ခြင်းမရှိသူ၊ ဝါ=ပြည့်စုံသော အတတ်ရှိသူ၊ အနု အနု(သိသင့်သိအပ် အရပ်ရပ်၌) အဝယော အနဝယော။ ဤအလို"အနဝယော=သိသင့်သိအပ် နှံ့စပ် ကုံလုံပြည့်စုံသော အတတ်ရှိသည်" ဟု အနက်ဆို။

ဝိနယေ=ဆုံးမရာ သာသနာတော်၌၊ ဝါ=အဆုံးအမတရားတော်၌၊ တေဝိဇ္ဇော=သုံးပါးသော ဝိဇ္ဇာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) ဘော ဂေါတမ=မ၊ ကထံ=အဘယ်သို့သော အကြောင်းဖြင့်၊ အရိယဿ=၏။ ဝိနယေ=၌၊ တေဝိဇ္ဇော=သည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်ပါသနည်း၊ [နောက်၌ သာဓု မေ စသော ဝါကျရှိနေသောကြောင့် ဤနေရာ၌ "ယထာ ကထံ"မှ ယထာကို အနက်မရှိ နိုပါတ်ကြဲပါ] သာဓု=တောင်းပန်ပါ၏၊ ယထာ=အကြင်အကြောင်းဖြင့်၊ အရိယဿ=၏၊ ဝိနယေ=၌၊ တေဝိဇ္ဇော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တထာ=ထိုအကြောင်းဖြင့်၊ (ထိုတေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြင့်) ဘဝံ ဂေါတမော= အရှင်ဂေါတမသည်၊ မေ=အကျွန်ုပ်အား၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေတု= ဟောတော်မူပါ၊ ဣတိ=(အဝေါစ=လျှောက်) [တေန ဟိ စသည်ကို ဒုကစာပိဒ် ၁၇-သုတ်ကြည့်] ။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ပဏ္ဏာ။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ [ဝိဝိဓွေဝစသည်ကို ဒုကစာပိဒ် ၁၃-၌ကြည့်]။ပ။ သော=ထိုစတုတ္ထဈာန် ရရှိပြီးသော ရဟန်းသည်၊ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အစီအစဉ်အတိုင်း၊ ဝါ=ဤပဌမဈာန်ရခြင်းစသော အစဉ်အားဖြင့် စတုတ္ထဈာန်ကို ရပြီး၍၊ [ဣဒမိနာ ပဌမဇ္ဈာနာဒိကမာဒိနာ ကမေန စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ပဋိလဘိတ္တာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ၃၊ ၅] စိတ္တေ=အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်၊ သမာဟိတေ= စတုတ္ထဈာန်သမာဓိဖြင့် တည်ကြည်လသော်၊ ပရိသုဒ္ဓေ= ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်လသော်၊ ပရိယောဒါတေ=ထက်ဝန်းကျင်မှ

၁။**သမာဟိတေ စိတ္တေ ပရိသုဒ္ဓေ**။ ။ဤပုဒ်တို့ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် စသည်တို့ ပွင့်သည့်အတိုင်း ပြည့်စုံစွာ အနက်ပေးလိုလျှင်-- စိတ္တေ=အဘိညာဉ် ၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်၊ ဝါ=ကို၊ သမာဟိတေ=စတုတ္ထဈာန် သမာဓိဖြင့် အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားအပ်လသော်၊ ဝါ= စတုတ္ထဈာန်သမာဓိဖြင့် တည်ကြည်လသော်၊ [တနည်း--သမာဟိတေ= စတုတ္ထဈာန်သမာဓိဖြင့် တည်ကြည်သော၊ စိတ္တေ=အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်] ပရိသုဒ္ဓေ=ဥပေက္ခာသည် ဖြစ်စေအပ်သော သတိ၏ စင်ကြယ်ခြင်းဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်လသော်၊ (ပရိသုဒ္ဓတ္တာဝေ= ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်သည် အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်)ပရိယောဒါတေ= သော်၊ အနင်္ဂဏေ= သော်၊ (အနင်္ဂဏတ္တာ ဧဝ=ရာဂဒေါသ အညစ်အကြေး မရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်)ဝိဂတူပက္ကိလေသေ=စိတ်ကိုပူးကပ်၍ နိပ်စက်တတ်, ပူပန်စေတတ်သော ရာဂဒေါသမှ ကင်းပြီးလသော်။

ဖြူစင်လသော်၊ အနုဂ်ဏော=ရာဂဒေါသ အညစ်အကြေး မရှိလသော်၊ ဝိဂတူပက္ကိလေသော=စိတ်ကို ပူးကပ် နှိပ်စက်တတ်သော ရာဂဒေါသ ကင်းကွာပြီး

["စိတ္တံ ဥပဂန္တွာ ကိလိသ္သတိ ဝိဗာဓိယတိ ဥပတာပိယတိ ယေဟိ ရာဂါဒိဟိတိ ဥပက္ကိလေသာ"ဟု အဝုတ္တကတ္တုသာဓနသော်လည်းကောင်း,"စိတ္တံ ဥပဂန္တွာ ကိလိသ္သန္တိ ဝိဗာဓေန္တိ ဥပတာပေန္တိတိ ဥပက္ကိလေသာ" ဟု ဝုတ္တကတ္တုသာဓနသော်လည်းကောင်း ဝစနတ္ထပြု၍ စိတ်ကို ပူးကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်,ပူပန်စေတတ်ကုန်သော ရာဂ ဒေါသ တို့ကို"ဥပက္ကိလေသ"ဟု ခေါ်ဆိုပြီးလျှင်"ဝိဂတာ ဥပက္ကိလေသာ ယတော စိတ္တတောတိ ဝိဂတူပက္ကိလေသံ (ကင်းပြီးသော ဥပက္ကိလေသရှိသောစိတ်)ဟူ၍ ဗဟုဗိဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်တွဲပါ]

မုဒုဘူတော=ကျေပြွန်စွာ ဖြစ်ပွားစေမှု အလေ့အလာပြုအပ်ပြီးဖြစ်၍ နူးညံ့စွာဖြစ်လသော်၊ ဝါ=လိုတိုင်းပြီးမြောက် ဝသီဘော်သို့ရောက်ခြင်းအားဖြင့် နူးညံ့စွာဖြစ်လသော်၊(မုဒုဘူတတ္တာ ဧဝ=နူးညံ့စွာဖြစ်သည် အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်) ကမ္မနိယော=သော်၊ ဌိတော=ဆိုအပ်ပြီးသော ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်းစသော သဘောတို့၌ နိုင်မြဲစွာရပ်တည်လသော်၊(ဌိတတ္တာ ဧဝ=ခိုင်မြဲစွာရပ်တည်သည် အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်)အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တော= သော်၊[တနည်း--ဌိတော=မုဒုဘူတ, ကမ္မနိယဖြစ်ခြင်းကြောင့် မိမိအလိုကျ နိုင်မြဲတည်တံ့လသော်၊ အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တော= အသဒ္ဓိယစသော အကုသိုလ်တို့ကြောင့် တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသည် အဖြစ်သို့ ရောက်လသော်]

တနည်း--စိတ္တော=အဘိညာဉ်၏အခြေခံ စတုတ္ထစျာန်စိတ်သည်၊ သမာဟိတော=သော်၊ ပရိသုဒ္ဓေ=နီဝရဏအညစ်အကြေးတို့မှ ထက်ဝန်းကျင် ကင်းဝေးစင်ကြယ်လသော်၊ ပရိယောဒါတော=ဝိတက်စသော အောက်အောက် စျာန်အင်္ဂါတို့ကို ပယ်ခွါလွန်မြောက်ခြင်းကြောင့် ထက်ဝန်းကျင်မှဖြူစင်လသော်၊ အနုဂ်ဏော=စျာန်ရခြင်းကြောင့် ဖြစ်လာတတ်သော မာန, မာယာ, သာဒ္ဒေယျစသော ယုတ်မာသော အလိုဆိုး အညစ်အကြေးမရှိလသော်၊ ဝိဂတူပက္ကိလေသော=စိတ်ကိုပူးကပ် နှိပ်စက်တတ်,ပူပန်စေတတ်သော အဘိဇ္ဈာစသည် ကင်းကွာလသော်၊ မုဒုဘူတော=လိုတိုင်းပြီးမြောက် ဝသီဘော်သို့ ရောက်ခြင်း အားဖြင့် နူးညံ့စွာဖြစ်လသော်၊ ကမ္မနိယော=တန်ခိုး၏ နီးကပ်သော အခြေခံအကြောင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကြောင့် တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်းအမှု၌ ခိုင်ခံ့လျောက်ပတ်လသော်၊ အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တော=တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသည်အဖြစ်သို့ ရောက်လောက်အောင်၊ ဌိတော=ဘာဝနာစျာန် ပြည့်စုံလုံလောက်၍ မြင့်မြတ်သည် အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းဖြင့် နိုင်မြဲတည်တံ့လသော်။[ဤနောက်နည်း၌ "အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တော"ပုဒ်သည်"ဌိတော" ၏ ဝိသေသန]

လသော်၊ မုဒုဘူတော=နူးညံ့စွာ ဖြစ်လသော်၊ ကမ္မနိယော=တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း အမှုကိစ္စ၌ ခိုင်ခဲ့လျှောက်ပတ်လသော်၊ ဌိတော=ခိုင်မြဲတည်တံ့လသော်၊ အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တော=တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသည် အဖြစ်သို့ ရောက်လသော်၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏာယ= ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ ဝါ=ရှေးဘဝက နေခဲ့ဘူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့ကြောင်း သတိနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ ဝါ=ရှေးဘဝ၌ မိမိစိတ်, သူတပါးစိတ်ဖြင့် တွေ့ကြုံအာရုံပြုနေအပ်, ခွဲခြားသိမြင်အပ်သော တရားတို့ကို အောက်မေ့ကြောင်း သတိနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ စိတ္တံ=ပရိကမ်စိတ်ကို။ ဝါ= ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်၏ ရှေ့ပြေးဖြစ်သော ကြိုတင်စီစဉ် ပြုလုပ်တတ်သော စိတ်ကို၊ အဘိနိန္နာမေတိ= ပုဗ္ဗေနိဝါသသို့ ရှေ့ရှည့်တတ်စေ၏၊ [ပရိကမ်စိတ်ဟူသည် ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြိုတင် စီစဉ်ပြုလုပ်သော ကာမာဝစရမဟာကုသိုလ် ကြိယာစိတ်တည်း၊ ထိုပရိကမ်စိတ်ကို ပုဗ္ဗေနိဝါသ (ရှေးဘဝ)ဆီသို့ ပို့လိုက်, နှင်လိုက်, ဦးလှည့်လိုက်မှသာ ပုဗ္ဗေနိဝါသာ နုဿတိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဤပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်ခန်းအတွက် အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ပြသင့်သော တချို့အဖွင့်များကို အဌကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၁)ဝေရဉ္ဇသုတ်နိဿယ၌ ဆက်လက် ကြည့်ကြပါကုန်]

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ (ပရိကမ်စိတ်ကို ပုဗ္ဗေနိဝါသသို့ ရှေ့ရှည့်တတ်စေသော ထိုရဟန်းသည်) အနေကဝိဟိတံ=များသောအပြားရှိသော၊ (ဘဝ, ယောနိ, ဂတိ စသည်ဖြင့် များသောအမျိုးအစား အကွဲအပြားရှိသော) ဝါ=အမည်,အနွယ်စသော များသောအမျိုးအစား အကွဲအပြားတို့နှင့်တကွ ချဲ့ထွင် ဖွင့်ပြအပ်သော၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ=ရှေးဘဝ၌ နေအပ်ခဲ့ဘူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို၊ ဝါ=ရှေးဘဝ၌ နေအပ်ခဲ့ဘူးသော ခန္ဓာအစဉ်နှင့်တကွ ထိုခန္ဓာအစဉ်နှင့် ဆက်စပ်သော အမည် အနွယ်စသည်ကို၊ အနုဿရတိ=အစဉ်လျှောက်၍ လျှောက်၍ အောက်မေ့၏၊ သေယျထိဒံ=အဘယ်သို့သော ပုဗ္ဗေနိဝါသကို၊ (အနုဿရတိ=နည်းဟူမူ) ဧကမ္ပိ ဇာတိं=တခုသော ဘဝကိုလည်းကောင်း၊ ဒွေပိ ဇာတိယော=နှစ်ခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ တိသောပိ ဇာတိယော=သုံးခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ စတသောပိ ဇာတိယော= လေးခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဉ္စပိ ဇာတိယော=ငါးခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဒသပိ ဇာတိယော=ဆယ်ခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝီသမ္ပိ ဇာတိယော=၂၀-သော ဘဝတို့ကို လည်းကောင်း၊ တိံသမ္ပိ ဇာတိယော=၃၀-သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ စတ္တာရီသမ္ပိ ဇာတိယော=၄၀-သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပညာသမ္ပိ

ဇာတိယော=၅၀-သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတိသတမ္မိ= ဘဝအရာကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတိသဟဿမ္မိ=ဘဝအထောင်ကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတိသတ သဟဿမ္မိ= ဘဝအသိန်းကို လည်းကောင်း၊ အနေကေပိ သံဝဋ္ဋကပ္ပေ=များစွာကုန်သော သံဝဋ္ဋကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=များစွာကုန်သော ပျက်စီးဆဲ အသင်္ချေယျကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အဲနေကေပိ ဝိဝဋ္ဋကပ္ပေ=များစွာကုန်သော ဝိဝဋ္ဋကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=များစွာကုန်သော ဖြစ်ပွားဆဲ အသင်္ချေယျကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အနေကေပိ သံဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋကပ္ပေ= များစွာကုန်သော သံဝဋ္ဋကပ်, ဝိဝဋ္ဋကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ (အနုဿရတိ= အစဉ်လျှောက်၍ လျှောက်၍ အောက်မေ့၏၊ ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အနုဿရတိ=နည်းဟူမူ)

(အဟံ=ငါသည်)အမုတြ=ထိုမည်သော သံဝဋ္ဋကပ်, ဘဝ, ယောနိ, ဂတိ၌၊ ဧဝံနာမော=ဤသို့သော နာမည်ရှိသူသည်၊ ဧवံဂေါတ္တော=ဤသို့သော အနွယ်ရှိသူသည်၊ ဧवံဝဏ္ဏော=ဤသို့သော အဆင်းရှိသူသည်၊ ဧवမာဟာရော= ဤသို့သော အစာအာဟာရ ရှိသူသည်၊ ဧवံသုခ ဒုက္ခပ္ပဋိသံဝေဒီ= ဤသို့သော သုခဒုက္ခတို့ကို ခံစားခြင်း ရှိသူသည်၊ ဧवမာယုပရိယန္တော=ဤသို့သော အသက်အပိုင်းအခြား ရှိသူသည်၊ အာသိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ သော(အဟံ)= ထိုငါသည်၊ တတော=ထိုဘဝ, ယောနိ, ဂတိမှ၊ (ထိုဘဝ, ယောနိ, ဂတိ, ဝိညာဏဋ္ဌိတိ, သတ္တာဝါသ, သတ္တနိကာယမှ) စုတော=ရွှေ့လျောစုတေ သေလွန်ခဲ့သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) အမုတြ=ထိုမည်သော ဘဝ, ယောနိ, ဂတိ၌၊ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ တတြာပိ= ထိုဘဝ,ယောနိ, ဂတိ၌လည်း၊ (အဟံ=ငါသည်) ဧवံနာမော=သည်၊ ။ပ။ ဧवမာယုပရိယန္တော=သည်၊ အာသိ=ဖြစ်ခဲ့ဘူးပြီ၊ သော (အဟံ)= သည်၊ တတော=ထိုဘဝယောနိဂတိမှ၊စုတော=သည်(ဟုတ္တာ)ဣဓ=ဤယခုဘဝ,ဤမည်

၁။**အမုတြသဒ္ဒါ၏အနက်(၂)နည်း။** ။"အမုတြ=ထိုမည်သော သံဝဋ္ဋကပ်ဝယ် ထိုမည်သောဘဝ, ထိုမည်သောယောနိ, ထိုမည်သောဂတိ၌" စသည်ဖြင့် အနက်ဆိုလို၏၊ များစွာသောသံဝဋ္ဋကပ်နှင့် များစွာသောဘဝ, ယောနိ, ဂတိစသည်တို့ကို တခုတည်းပေါင်းစုကာ အမုတြသဒ္ဒါတခုတည်းဖြင့် သာမညမျှ ညွှန်ပြလိုက်ခြင်းတည်း၊(တနည်း)အမုတြ=ထိုမည် ထိုမည်သော သံဝဋ္ဋကပ်ဝယ် ထိုမည်ထိုမည်သောဘဝ, ထိုမည်ထိုမည်သောယောနိ, ထိုမည်ထိုမည်သောဂတိ၌ ဟုအနက်ဆို၊ အမုတြ အမုတြ အာသိ ဟုဆိုလိုလျက် အမုတြတပုဒ်ချေထားခြင်း (ဝိစ္ဆာလောပ)တည်း။

သော အမျိုးအနွယ်၌၊ ဥပပန္နော=ဖြစ်ရပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊(အနုသယရတိ=၏)

ဣတိ=ဤသို့၊ သာကာရံ=(ဝတ္ထု,အာဟာရစသော) အခြင်းအရာတို့နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=မြင်ရုံမျှဖြင့် မည်သူမည်ဝါဟု သိနိုင်ကြောင်းဖြစ်သော ဝတ္ထု, အာဟာရ စသည်တို့နှင့် တကွဖြစ်သော၊ [အာကရိယတိ ဒီသွာဝ သတ္တော ဝိညာယတိ ဧတေဟိတိ အာကာရာ ဟုဝိဂ္ဂြိဟ်ပြု၍ ဝတ္ထု, အာဟာရ, သုခဒုက္ခပဋိသံဝေဒန, အာယုပရိယန္တ တို့ကို အာကာရ ဟုခေါ်၏၊ ထို့နောက်- သဟ အာကာရေဟိ ယော ပုဗ္ဗေနိဝါသော ဝတ္ထုတိတိ သာကာရော] သဉ္ဇေသံ= ညွှန်ပြ ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော နာမ, ဂေါတ္တနှင့်တကွဖြစ်သော၊ [ဥဒ္ဒိသိယတိ သတ္တော ဧတေနာတိ ဥဒ္ဒေသော=သတ္တဝါ တဦးတယောက်ကို မြင်ရုံမျှဖြင့် မသိနိုင်၍ သိအောင် ညွှန်ပြပြောဆိုကြောင်း အမည်, အနွယ်တည်း၊ သဟ ဥဒ္ဒေသေန ယော ပုဗ္ဗေနိဝါသော ဝတ္ထုတိတိ သဉ္ဇေသော] အနေကဝိဟိတံ=သော၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ=ကို၊ အနုသယရတိ=၏၊ အသ= ထိုရဟန်းသည်၊ ဝါ= ထိုရဟန်းမှာ၊ ပဌမာ=ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ အယံ ဝိနာ=ဤပုဗ္ဗေနိဝါသကို သိတတ်သောဉာဏ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ အဝိဂတာ= ရအပ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ["ယတ္ထ တံ။ပ။ ဝိဟရတော"ဟူသော ဥပမာနဝါကျကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးပြီးမှ "အဝိနာ ဝိဟတာ။ပ။ ဥပ္ပန္နော"ဟူသော ဥပမေယျဝါကျကို အနက်ပေးမည်၊ ထိုဒ္ဒွိလည်း ဥပမေယျဝါကျမှ ဝိဟတာကို ဝိဟညေယျဟု လည်းကောင်း, ဥပ္ပန္နာကို ဥပ္ပဇ္ဇေယျဟုလည်းကောင်း အာရျာတ်ကြိယာ ပြောင်းလဲကာ ဥပမာန ဝါကျဘက်သို့ ဆောင်ယူ၍ အနက်ပေးမည်၊ ယသ္မာ, တသ္မာ, ဧဝမေဝံ, တဿ တို့ကား အသစ်ထည့်စွက်ပေးရသော ပါဋ္ဌတို့တည်း]

အပ္ပမတ္တဿ=မမေ့လျော့ဘဲ၊ အာတာပိနော=ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော ဝီရိယရှိလျက်၊ ပဟိတတ္တဿ=ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိလျက်၊ (ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်ကိုရခြင်းငှာ ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သောစိတ်ရှိလျက်) [ပဟိတ=စေလွှတ်အပ်သော+အတ္တာ=စိတ် (ရှိသူ)] ဝိဟရတော=နေသောပုဂ္ဂိုလ် တဦးဦးမှာ၊ ယသ္မာ=အကြောင့်ကြောင့်၊ ဝိနာ=ပုဗ္ဗေနိဝါသကို သိတတ်သော ဉာဏ်သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=ဖြစ်ပေါ်လာရာ၏၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ အဝိနာ= အဝိနာကို၊ ဝါ=ပုဗ္ဗေနိဝါသကို ဖုံးကွယ်တတ်သော မောဟကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟညေယျ ယတ္ထ=ဖျက်ဆီးအပ်ရာသကဲ့သို့၊ ဝါ=ကင်းကွာပျက်စီးရာသကဲ့သို့၊ ယသ္မာ= ကြောင့်၊ အာလောကော=ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်အရောင်အလင်းသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ= ဖြစ်ပေါ်လာရာ၏၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ တမော=အဝိနာ

အမိုက်မှောင်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟညေယျ ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဝါ=ကဲ့သို့ [“ယထာ တံ”မှ တံ အနုက်မရှိ]

ဇဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ တသ=ထိုပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်ဝိဇ္ဇာကို ရပြီးသော ရဟန်းမှာ၊ [ယခုအခါ၌ “အဝိဇ္ဇာ ဝိဟတာ။ပ။ဥပ္ပန္နော”ဟူသော ဥပမေယျဝါကျ တို့ကို အနုက်ပေးမည်၊ အကြောင်းအကျိုး ပေါ်လွင်အောင် ဝါကျကို ရှေ့နောက်ပြန်ပြီး ယသ္မာ တသ္မာ ထည့်စွက်၍ အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည့်အတိုင်း အနုက်ပေးမည်] ယသ္မာ=ကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇာ=ပုဗ္ဗေနိဝါသကို သိတတ်သော ဉာဏ်သည်၊ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပေါ်လာပြီ၊ တသ္မာ=ကြောင့်၊ အဝိဇ္ဇာ=အဝိဇ္ဇာကို၊ ဝါ=ပုဗ္ဗေနိဝါသကို ဖုံးကွယ်တတ်သော မောဟကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟတာ= ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ။ ဝါ=ကင်းကွာပျက်စီးပြီ၊ [“အဝိဇ္ဇာကို+ ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ” ဟုလည်းကောင်း, “အဝိဇ္ဇာသည်+ကင်းကွာပျက်စီးပြီ” ဟုလည်းကောင်း ဆက်စပ်၍ အဓိပ္ပါယ်ယူပါ။ ဝိဟတာကို အဋ္ဌကထာ၌ ဝိနဋ္ဌာဟု ကတ္တားအနုက် ဖွင့်၍ ဋီကာ၌ ဝိဒ္ဓသ္သာဟု ကံအနုက်ဖွင့်၏] ယသ္မာ=ကြောင့်၊ အာလောကော= ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ် အရောင်အလင်းသည်၊ ဥပ္ပန္နော= ဖြစ်ပေါ်လာပြီ၊ တသ္မာ=ကြောင့်၊ တမော=အဝိဇ္ဇာအမိုက်မှောင်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟတော= ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ၊ ဝါ=ကင်းကွာပျက်စီးပြီ။

သော=စတုတ္ထဈာန်ရပြီးသော ထိုရဟန်းသည်၊ ဧဝံ=တိုင်း၊ ဝါ=၍။ပ။ သတ္တာနံ=သတ္တဝါတို့၏၊ စုတူပပါတဉာဏာယ=စုတိပဋိသန္ဓေကို သိမြင်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ ဝါ=စုတေခါနီးနှင့် ပဋိသန္ဓေနေပြီးစ သတ္တဝါတို့ကို သိမြင်တတ်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ [စုတိ စ ဥပပါတော စ စုတူပ ပါတံ=စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေ၊ တသ္မိံ ဉာဏေ စုတူပပါတဉာဏေ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဉာဏ်ကိုပင် စုတူပပါတဉာဏ်ဟု ခေါ်၏] စိတ္တံ=ပရိကမ်စိတ်ကို၊ ဝါ=ဒိဗ္ဗစက္ခု ဉာဏ်၏ရှေ့ပြေးဖြစ်သော ကြိုတင်စီစဉ်ပြုလုပ်သော စိတ်ကို၊ အဘိနိန္နာမေ တိ=စုတူပပါတသို့ ရှေ့ရှု ညွှတ်စေ၏။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ (ပရိကမ်စိတ်ကို စုတူပပါတသို့ ရှေ့ရှုညွှတ် စေ်သော ထိုရဟန်းသည်)၊ ဒိဗ္ဗေန=နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော ပသာဒစက္ခုနှင့်

၁။ဒိဗ္ဗသဒ္ဒါ၏အနုက်ဖွင့်များ။ ။ ဒိဝိ ဘဝံ ဒိဗ္ဗံ=နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော ပသာဒစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗံ ဝိယာတိ ဒိဗ္ဗံ=ငင်းနှင့်တူသောအဘိညာဉ်စက္ခု။ (တနည်း)ဒိဗ္ဗေန=ဒိဗ္ဗဝိဟာရဖြစ်သော ရူပဈာန်လေးပါးတို့၏အစွမ်းဖြင့် ရအပ်သော၊ [အကြောင်းရူပဈာန်လေးပါးကို ဒိဗ္ဗဟုခေါ်၏၊ သို့သော် ဤ၌မူ အကျိုးအဘိညာဉ်စက္ခုတိုင်အောင် ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဆွဲယူ၍ (အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း) အနုက်ပေးသည်] ဝါ= ပါဒကဈာန်ဖြစ်သော

တူသော၊ ဝိသုဒ္ဓေန=အယူစင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ (စုတိပဋိသန္ဓေနှစ်မျိုးလုံးကို မြင်ခြင်းကြောင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ,နဝသတ္တပါတုဘာဝဒိဋ္ဌိဟူသော အယူမှားတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်သော) ဝါ=ဝိစိကိစ္ဆာ အစရှိသော တစ်ဆယ့် တပါးသော အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်သော၊ အတိက္ကန္တ မာနုသကေန=လူတို့မြင်နိုင်သော ရူပါရုံကို ကျော်လွန်၍ မြင်နိုင်သော၊[ရိုးရိုး လူတို့မြင်နိုင်သော အဆင်းရူပါရုံကို ကျော်လွန်၍ နတ်ရူပါရုံနှင့် နံရံ, တောင်ခြားကွယ်နေသော ရူပါရုံ,ဝေးကွာလွန်စွာ သေးငယ်စွာသော ရူပါရုံကို မြင်နိုင်သော] စက္ခုနာ=အဘိညာဉ်မျက်စိဖြင့်၊ စဝမာနေ=စုတေခါနီးကုန်သော၊ သတ္တေ=သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဥပပဇ္ဇမာနေ=ပဋိသန္ဓေ နေပြီးခါစ ဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တေ=သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဟီနေ= ယုတ်နိမ့် အောက်ကျကုန်သော၊ သတ္တေ=လည်းကောင်း၊ ပဏီတေ=မြင့်မြတ်ကုန်သော၊ သတ္တေ=လည်းကောင်း၊ သုဝဏ္ဏေ=ကောင်းသောအဆင်းရှိကုန်သော၊ ဝါ=အဆင်းလှကုန်သော၊ သတ္တေ=လည်းကောင်း၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏေ=မကောင်းသော အဆင်းရှိကုန်သော၊ ဝါ=အဆင်းမလှကုန်သော၊ သတ္တေ=လည်းကောင်း၊ သုဂတေ=ကောင်းသောဘဝသို့ လားရောက်နေကြသော၊ [သုန္ဒရံ ဂတိं ဂတာ သုဂတာ] ဝါ= (ဥစ္စာမနု, ပေါကြွယ်ဝ၍) သုခသို့ရောက်နေကြကုန်သော၊ [သုခံ ဂတာ သုဂတာ] သတ္တေ=လည်းကောင်း၊ ဒုဂ္ဂတေ=ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော ဘဝသို့ လားရောက်နေကြကုန်သော၊ [ဒုက္ခံ ဂတိं ဂတာ ဒုဂ္ဂတာ] ဝါ=ဥစ္စာမဲ့မွဲ

ဒီဗ္ဗဝိဟာရကို မှီသော၊[မှီရာဌာန ပါဒကစျာန်၏ ဒီဗ္ဗဟူသော နာမည်ကို ဌာနီအဘိညာဉ်စက္ခုဟု] တင်စားသော ဌာနူပစာရတည်း]ဝါ=ဒီဗ္ဗဝိဟာရ စျာန်လေးပါး၌ ပါဝင်သော နိဿယပစ္စည်းဖြစ်သော ယှဉ်ဘက်ရူပါဝစရစတုတ္ထ စျာန်ကို မှီသော၊[ဌာနူပစာရပင်]ဝါ=ထွန်းလင်း တောက်ပတတ်သော၊[ဒိဗ္ဗတိ ဇောတယတီတိ ဒိဗ္ဗံ။ဒိဝု+ဏျု]ဝါ=နံရံနှင့် တောင်စသည်တို့ကို မငြိမကပ်, ထုတ်ချင်းခတ်လျက် ဖြစ်တတ် မြင်တတ်သော[ဒိဗ္ဗတိ ဂစ္ဆတိ အသဒ္ဓမာနံ ပဝတ္တတိတိ ဒိဗ္ဗံ]

၁။**အတိက္ကန္တ မာနုသကေန**။ ။မနုဿာနံ ဣဒန္တိ မာနုသကံ= လူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ရူပါရုံ၊ ဝါ=လူတို့မြင်နိုင်သော ရူပါရုံ။မာနုသကံ=လူတို့ ဥစ္စာဖြစ်သောရူပါရုံကို၊ဝါ=လူတို့မြင်နိုင်သော ရူပါရုံကို၊ အတိက္ကန္တံ= ကျော်လွန်သော(ကျော်လွန်၍မြင်နိုင်သော)အဘိညာဉ်စက္ခု။ (တနည်း) မာနုသကံ=လူတို့၏ဥစ္စာဖြစ်သော မဲ့သစက္ခုကို၊ ဝါ=ယင်းစက္ခု၏မြင်နိုင်ခြင်းကို၊ အတိက္ကန္တံ=ကျော်လွန်သော အဘိညာဉ်စက္ခု။ မာနုသကာတိက္ကန္တံဟု ဆိုလိုလျက် ရှေ့နောက်ပြန်၍ အတိက္ကန္တ မာနုသကံ ဟုဆိုသည်။

ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်နေကြကုန်သော၊ [ဒုက္ခံ ဂတာ ဒုဂ္ဂတာ]သတ္တော=သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဿတိ=မြင်ရ၏။ [ဤနေရာ၌ အကျယ်ဖွင့် အနက်မှားနှင့် ရှင်းလင်းချက်တို့ကို အင္ဂုတ္တိပါတ် စာဗိုဒ်(၁၁) ဝေရဇ္ဇသုတ်ကြည့်]

ယထာကမ္မူပဂေ=မိမိတို့ ဆည်းပူးအားထုတ်ခဲ့သမျှသော ကံအသီးသီးကြောင့် ထိုထိုဘုံဘဝသို့ လားရောက်နေကြကုန်သော၊ [ယထာကမ္မ=မိမိတို့ ဆည်းပူးအားထုတ်အပ်ခဲ့သမျှသော ကံအသီးသီးကြောင့်၊ ဥပဂ=လားရောက်နေကြသော] သတ္တော=သတ္တဝါတို့ကိုလည်း၊ ပဇာနာတိ=သိ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပဇာနာတိ=သိသနည်းဟူမူ) ဘောန္တော=အိုအချင်းတို့၊ ဝတ=ဖြစ်မှုဖြစ်ရလေခြင်း၊ [ဝတသဒ္ဒါကို ခေဒအနက်ဟောကြ] ဣမေ သတ္တာ=ဤသတ္တဝါတို့သည်၊ ကာယဒုစ္စရိတေန=ကာယဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်နှင့်၊ [ဧကကစာပိုဒ် ၂၄၄ စသည် ကြည့်] သမန္နာဂတာ=ပြည့်စုံကြကုန်၏။ ။ပ။ မနောဒုစ္စရိတေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတာ= ကုန်၏၊ အရိယာနံ=ဘုရားအစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့ကို၊ ဥပဝါဒကာ=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲ ဆဲရေးကြကုန်၏၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ=လွဲမှားယောက်ပြန်သော အယူရှိကြကုန်၏၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနာ=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့် ကောင်းစွာ လက်ခံကျင့်သုံးအပ်သော ကံအမျိုးမျိုးရှိကုန်၏ ।[သမာဒါန= ကောင်းစွာလက်ခံ ကျင့်သုံးအပ်သော+ကမ္မ=ကံအမျိုးမျိုး] ဝါ=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့် ကာယကံစသည်တို့၌ သူတပါးတို့ကို လက်ခံကျင့်သုံးစေကြကုန်၏၊ တေ=ထိုသတ္တဝါတို့သည် ။ပ။ နိရယံ=သို့၊ ဥပပန္နာ=ကပ်ရောက်ကြရကုန်၏၊ ဝါ=လားရောက်ကြရကုန်၏ ।(တနည်း)

၁။**အပါယံ**။ပ။**နိရယံ ဥပပန္နာ**။ ။(တနည်း)အပါယံ=သုဂတိဘဝမှကင်းကွာသော ငရဲ, တိရစ္ဆာန်, ပြိတ္တာ, အသုရကာယ် လေးသွယ်သော ဘဝသို့လည်းကောင်း၊ ဒုဂ္ဂတိ=ဒုက္ခ၏ဖြစ်ရာ ငရဲ, ပြိတ္တာ, အသုရကာယ် သုံးသွယ်သော ဘဝသို့လည်းကောင်း၊ ဝိနိပါတံ=စည်းစိမ်ချမ်းသာအပေါင်းမှ ပျက်စီးလျက် ကျရောက်ရာ ငရဲ, အသုရကာယ် နှစ်သွယ်သော ဘဝသို့လည်းကောင်း၊ နိရယံ= သာယာဘွယ်သုခ အနည်းငယ်မျှမရှိရာ အဝီစိစသော ငရဲသို့လည်းကောင်း၊ ဥပပန္နာ=လားရောက်ကြကုန်၏။

ဤနည်းဖြင့် အပါယမှ အယသဒ္ဒါသည် သုဂတိအနက်ဟောတည်း၊ ဘေ ပဝတ္တတိ သုခံ ဘဏ္ဍာတိ အယော=သုခ၏ဖြစ်ရာဘဝ(သုဂတိဘဝ)။ သဗ္ဗသမုဿယယေဟိ ဝိနိပတန္တိ ဘဏ္ဍာတိ ဝိနိပါတော=အားလုံးသော ချမ်းသာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရိ သမ္ပတ္တိ အစုအဝေးတို့မှ ပျက်စီးလျက် ကျရောက်ရာဘဝ။

ကမ္မပ္ပဝေနိယဖြစ်သင့်မသင့်။ ။ဤနေရာ၌ ဥပပန္နာမှ ဥပသဒ္ဒါကို ကမ္မပ္ပဝေနိယဟု မိန့်ဆိုတော်မူလိုကြ၏၊ သို့သော် အကယ်၍ ကမ္မပ္ပဝေနိယ

နိရယ်=၌၊ ဥပပန္နာ=ဖြစ်ကြရကုန်၏။ [စကကနိပါတ် စာပိုဒ်(၄၃)လည်းကြည့်]

ဘောန္တော=အိုအချင်းတို့၊ ဣမေ ဝါ ပန သတ္တာ=ဤသတ္တဝါတို့သည်ကား၊ ကာယသုစရိတေန=ကာယသုစရိတ်ကုသိုလ်နှင့်[စကကစာပိုဒ် ၂၈၇ စသည်ကြည့်]။ပ။အနုပဝါဒကာ=မကဲ့ရဲ့မစွပ်စွဲ မဆဲရေးကြကုန်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ=မှန်ကန်သော အယူရှိကြကုန်၏၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနာ=သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့် ကောင်းစွာခံယူ ကျင့်သုံးအပ်သော ကံအမျိုးမျိုး ရှိကုန်၏၊ ဝါ=သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့် ကာယကံစသည်တို့၌ သူတပါးတို့ကို ကောင်းစွာခံယူ ကျင့်သုံးစေကြကုန်၏၊ တေ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်။ပ။သုဂတိ=ကောင်းသော လားရောက်ရာဖြစ်သော၊ လောကံ=လူ့ဘုံဘဝသို့လည်းကောင်း၊ သုဂတိ=ကောင်းသော လားရောက်ရာဖြစ်သော၊ [လိုက်ခဲ့] သဂ္ဂံ=ရူပါရုံစသော အာရုံတို့ဖြင့် လွန်စွာမြင့်မြတ်သော၊ လောကံ=နတ်ဘုံဘဝသို့ လည်းကောင်း၊ ဥပပန္နာ=လားရောက်ကြရကုန်၏၊ [လူ့ဘဝသည် သုဂတိသာ ဖြစ်၏၊ သဂ္ဂမဖြစ်၊ နတ်ဘဝကား သုဂတိ, သဂ္ဂ နှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်၏၊ ဤအခန်းဆိုင်ရာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်စသည် ဖွင့်သည့်အတိုင်း အနုက်ပေးခြင်း ဖြစ်၏၊ စကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၄၄၊ ပဋ္ဌာနိပါတ် စာပိုဒ် ၃၁ သုမနသုတ်နှင့်လည်း တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ] ဣတိ=ဤသို့၊ ပဇာနာတိ=သိ၏၊ [ယထာကမ္မုပဂေ သတ္တေ ပဇာနာတိ သို့ပြန်စပ်သည်] ဣတိ=ဤသို့၊ ဒိဋ္ဌေန။ပ။ ပဇာနာတိ=၏။

အသ=ထိုရဟန်းမှာ၊ ဒုတိယာ=နှစ်ကြိမ်မြောက် ဖြစ်ပေါ်လာသော၊

ဖြစ်သည်မှန်လျှင် ထိုဥပသဒ္ဓါသည် လက္ခဏာ, ဣတ္ထမ္ဘူတာဝုတ္တိနစသော အနက်တို့တွင် မည်သည့်အနက်ကိုထွန်းပြသနည်းဟု စဉ်းစားရန်ရှိ၏၊ ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ ကမ္မပ္ပဝစနီယအမည်စာရင်းမှာပင် ဥပသဒ္ဓါကို မထည့်သွင်းကြ၊ အဋ္ဌကထာ၌လည်း "ဥပပန္နာတိ ဥပဂတာ"ဟု ဖွင့်ပြီးနောက် 'သတ္တမီအနက် အတွက်ကိုမူ "တတ္ထ အဘိနိဗ္ဗတ္တာတိ အဓိပ္ပာယော"ဟု အဓိပ္ပါယ်မျှသာဖွင့်၏။ ဤအဂုံတွင်ရှိ၍ပြု၊ ဒု(၃၃၂)၌လည်း "သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိတိ သဟဘာဝံ ဂစ္ဆတိ (ဥပဂစ္ဆတိ)တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တတိတိ အတ္ထော"ဟု အလားတူပင်ဖွင့်၏။ တနည်းအားဖြင့်မူ ယင်းသို့အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဟုမကြောင်း "ဥပပန္နာ"၌ ဥပသဒ္ဓါကို ဓာတုတ္ထာနုဝတ္တကကြောင့် ဒုတိယာဝိဘတ်ကို သတ္တမီအနက်ဟောကြောင်း၏၊ ဤသို့အားဖြင့် ဥပပန္နာ၌ ဥပသည် ကမ္မပ္ပဝစနီယ မဖြစ်သင့်ရကား ထိုဥပသဒ္ဓါနှင့် အပါယ်စသောပုဒ်တို့ကို တွဲ၍ "အပါယံဥပ=၌၊ပန္နာ=ဖြစ်ကြရကုန်၏"ဟူ၍ အနက် မပြန်ဆိုသင့်။ သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၃)နန္ဒမာတာသုတ် "ယဂ္ဘယောနိ ဥပပန္နာ"၌လည်း ရေးထားပါသေးသည်။

အယံ ဝိဇ္ဇာ=ဤစုတ္ရူပပါတဥာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်၊ဝါ=ဤစုတိပဋိသန္ဓေကို သိတတ်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်သည်၊ဝါ=ကို၊ အဓိဂတာ=သည်၊ ဃာတိ=၏၊ အပ္ပမတ္တသ=ဘဲ၊ အာတာပိနော=လျက်၊ ပဟိတတ္တသ=ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိလျက်၊ (ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ကိုရခြင်းငှာ ကိုယ်နှင့်အသက်မငဲ့ကွက်ဘဲ ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိလျက်) ဝိဟရတော= နေသောဟုဂ္ဂိုလ် တဦးဦးမှာ၊ ယသ္မာ=ကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇာ= စုတ္ရူပပါတဥာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=ဖြစ်ပေါ်လာရာ၏၊တသ္မာ=ကြောင့်၊ အဝိဇ္ဇာ=အဝိဇ္ဇာကို၊ ဝါ= စုတိပဋိသန္ဓေကို မသိအောင် ဖုံးကွယ်တတ်သော မောဟကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟညေယျ ယထာ=သို့၊ ဝါ=သို့၊ ယသ္မာ=ကြောင့်၊ အာလောကော= စုတ္ရူပပါတဥာဏ် အရောင်အလင်းသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=၏၊ တသ္မာ=ကြောင့်၊ တမော= အဝိဇ္ဇာအမှိုက်မှောင်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟညေယျ ယထာ=သို့၊ ဝါ=သို့၊ ဧဝမေဝံ= ပင်၊ တဿ=ထိုစုတ္ရူပပါတဥာဏ်ဝိဇ္ဇာကို ရပြီးသော ရဟန်းမှာ၊ ယသ္မာ= ကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇာ=စုတ္ရူပပါတဥာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်၊ ဝါ= စုတိ ပဋိသန္ဓေကို သိတတ်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်သည်၊ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပြီ၊ တသ္မာ= ထို့ကြောင့်၊ အဝိဇ္ဇာ= အဝိဇ္ဇာကို၊ ဝါ=စုတိပဋိသန္ဓေကို မသိအောင် ဖုံးကွယ် တတ်သော မောဟကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟတာ=ပြီ၊ ဝါ=ပြီ၊ ယသ္မာ=ကြောင့်၊ အာလောကော=သည်၊ ဥပ္ပန္နော= ပြီ၊ တသ္မာ=ကြောင့်၊ တမော=ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟတော=ပြီ၊ ဝါ=ပြီ။

သော=သည်၊ ဧဝံ=တိုင်း၊ ဝါ=၍၊ စိတ္တေ=ဝိပဿနာ၏ အခြေခံစတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်၊ သမာဟိတေ=သော်။ပ။ကမ္မနိယေ=ဝိပဿနာအမှုခံ ခိုင်ခဲ့လျှောက်ပတ်လသော်။ပ။အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏၊ ခယညာဏာယ= အကြွင်းမဲ့ ကုန်ခန်းကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ စိတ္တံ= ဝိပဿနာစိတ်ကို၊ အဘိနိန္နာမေတိ= (အာသဝက္ခယဉာဏ်သို့)ရှေ့ရှည်တွတ်စေ၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊[ထို့နောက် ဤတိကစာပိုဒ် ၁၂- နှင့် ဒုကစာပိုဒ် ၄၆ ကြည့်]။ပ။ဣမေ=ဤလောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့သည်သာ၊ အာသဝါ= အာသဝတို့မည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊(အာသဝေ=အာသဝတရားတို့ကို)ယထာဘူတံ= စွာ၊ ပဇာနာတိ=ထိုထွင်းဖြင့်သိ၏၊ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်းဖြင့် သိခြင်းဖြင့် သိ၏) အယံ=ဤတရားသည်သာ၊ အာသဝသမုဒယော= အာသဝတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာမည်၏၊ ဣတိ=သို့၊ (တရံ= အာသဝတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော တရားကို)ယထာဘူတံ=စွာ။ပ။ အယံ= ဤနိဗ္ဗာန်သည်သာ၊ အာသဝနိရောဓော= အာသဝတို့၏ ချုပ်ကြောင်း နိရောဓ သစ္စာမည်၏၊ ဣတိ=သို့၊(နိဗ္ဗာနံ=အာသဝနှင့် သမုဒယတို့မဖြစ်ကြောင်းနိဗ္ဗာန်ကို) ။ပ။အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်သာ၊ အာသဝနိရောဓဂါမိနီ= အာသဝတို့၏

ချုပ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ= အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာမည်၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အရိယမဂ္ဂ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကို) ယထာဘူတံ=စွာ၊ ပဇာနာတိ=၏ ။(သဟော------၏)ဝေ= ဤသို့၊ ဇာနတော= သစ္စာလေးပါးကိုသိသော၊ ဝေ=သို့၊ ပဿတော=သစ္စာလေးပါးကို မြင်သော၊ တဿ=ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ=ထိုရဟန်းမှာ၊ [တနည်း--တဿ=ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ=သည်၊ ဝေ=ဤသို့၊ ဇာနတော=သစ္စာလေးပါးကို သိသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝေ=သို့၊ ပဿတော=အဖြစ်ကြောင့်]ကာမာသဝါပိ=ကာမာသဝမှလည်း၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ဝိမုစ္စတိ=လွတ်ကင်း၏၊ ဘဝါသဝါပိ=ဘဝါသဝမှလည်း။ပ။ အဝိဇ္ဇာသဝါပိ=အဝိဇ္ဇာသဝမှလည်း။ပ။ဝိမုတ္တသ္မိံ=အာသဝ ကိလေသာတို့မှ လွတ်ကင်းပြီးသောစိတ်၌၊ (စိတ္တံ=ငါ၏ စိတ်သည်)ဝိမုတ္တံ=အာသဝကိလေသာ တို့မှ လွတ်ကင်းပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဉာဏံ=ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏။ [တနည်း-(စိတ္တော=စိတ်သည်)ဝိမုတ္တသ္မိံ=အာသဝကိလေသာ တို့မှ ကင်းလွတ်ပြီးလသော်၊ (စိတ္တံ=ငါ၏ စိတ်သည်)ဝိမုတ္တံ=အာသဝကိလေသာ တို့မှ ကင်းလွတ်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဉာဏံ=ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်၊ ဟောတိ=၏]

ဇာတိ=ပဋိသန္ဓေသည်၊ ခီဏာ=ကုန်ပြီ၊ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သော မဂ် အကျင့်ကို၊ ဝါ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို၊ ဝုသိတံ=ကျင့်သုံးအပ်ပြီ၊ ကရဏီယံ=ပြုသင့် ပြုထိုက်သော(၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စကို[1]၊ ကတံ=ပြုအပ်ပြီ၊ ဣတ္ထတ္တာယ[2]=ဤ ၁၆-ပါး ကွဲပြားသောမဂ်ကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ၊ ဝါ=ဤထူးထွေ ကွဲပြားခြားနားသော ကိလေသာ ကုန်ခန်းစေခြင်းကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟူသော

၁။၁၆-ပါးသော မဂ်ကိစ္စ။ ။မဂ်လေးပါးတို့တွင် တပါးတပါးဖြင့် ပြုရမည့် ကိစ္စသည် လေးပါးစီရှိ၏၊(၁)ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်းဟူသော ပရိညာကိစ္စ ။(၂)သမุဒယသစ္စာကို ပယ်သတ်ခြင်းဟူသော ပဟာနကိစ္စ။ (၃)နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းဟူသော သစ္ဆိကိရိယာကိစ္စ။ (၄)မဂ္ဂသစ္စာ ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဟူသော ဘာဝနာကိစ္စတို့တည်း၊ မဂ်တပါး၌ လေးကိစ္စဖြစ်၍ မဂ်လေးပါး၌(၁၆)ပါးဖြစ်၏၊ ၎င်းတို့ကို မဂ်ကိစ္စ(၁၆)ပါး ဟုခေါ်သည်။

၂။နာပရဲ့ ဣတ္ထတ္တာယ။ ။ဣမေ ပကာရာ ဣတ္ထံ= ဤ(၁၆)ပါး ကွဲပြားသော မဂ်ကိစ္စတို့၊ ဣတ္ထံ ဘာဝေါ ဣတ္ထတ္တံ=ဤ(၁၆)ပါးကွဲပြားသော မဂ်ကိစ္စတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မဂ်ကိစ္စဇာတ်။[မနုဿတို့(လူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ လူအမျိုးဇာတ်)၌ကဲ့သို့ ဇာတိသဒ္ဒါကြောင့် မဂ်ကိစ္စဇာတ်ဟုဆိုသည်]

ဤ၌ ဣတ္ထံအရ ဤမည်သော(၁၆)ပါးကွဲပြားသော မဂ်ကိစ္စဟု

အကျိုးငှာ၊အပရံ=နောက်ထပ်တမျိုးတခြား မဂ်ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စသည်။ နု(အတ္ထိ)=ငါ့မှာ မရှိတော့ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဇာနာတိ=သိ၏၊ [တနည်း-

---

အထူးညွှန်ပြအပ်သော မဂ်ကိစ္စဝိသေသကိုယူရ၏။ ဘာဝပစ္စည်း သက်ထားသော "ဣတ္ထတ္တं"အရကား ထို(၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စဝိသေသ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော မဂ်ကိစ္စဇာတ်(ထိုကဲ့သို့ အထူးမညွှန်ပြအပ်သဖြင့် သာမညဖြစ်သော(၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စအမျိုးအစား)ကိုယူရ၏။ ဤသို့ယူရာ၌ ဣတ္ထံအရ မဂ်ကိစ္စဝိသေသကို လည်းကောင်း, ဣတ္ထတ္တံအရ မဂ်ကိစ္စဇာတ်(မဂ်ကိစ္စသာမည)ကိုလည်းကောင်း ယူရသဖြင့် အရကောက်မတူဟု ဆိုဖွယ်ရှိသော်လည်း ထိုနစ်ပုဒ်လုံးအရ (၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စချည်းသာဖြစ်၍ သိပ်ထူးခြားလှသည်မဟုတ်။

ဤနည်းအရ"နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယ"၏ဆိုလိုရင်းမှာ"ဤသို့သော(၁၆)ပါး သော မဂ်ကိစ္စမျိုး(ဒီလိုမဂ်ကိစ္စမျိုး)ပြုလုပ်ဘို့အတွက် ငါ့မှာ နောက်ထပ် မဂ်ဖြစ်ပွားစေဖွယ်မလိုတော့ပြီ"ဟူလို။ နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယာတိ ပုန ဣတ္ထံဘာဝါယ, ဧဝံသောဠသဝိဓကိစ္စဘာဝါယ ကိလေသက္ခယာယ ဝါ မဂ္ဂဘာဝနာကိစ္စံ မေ နတ္ထိ။

သိလက္ခန်ဦးကာသစ်၌ပြထားသော သဒ္ဒဝိဒူတို့အလိုအားဖြင့်-ဣမေ ပကာရာ အသ္သတ္ထိတိ ဣတ္ထံ=ဤ(၁၆)ပါး အပြားရှိသော မဂ်ကိစ္စဟူသော ပကာရဝန္တတည်း၊ ဣတ္ထံ ဘာဝေါ ဣတ္ထတ္တံ=ဤ(၁၆)ပါး အပြားရှိသော မဂ်ကိစ္စ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ၁၆-ပါးအပြား(မဂ်ကိစ္စ၏ ၁၆-ပါးသော အပြားဟူသော ပကာရ)တည်း၊ ဤသို့ ပကာရဝန္တနှင့် ပကာရဟု ခွဲခြားကောက် ရ၏။ ဒဗ္ဗသဒ္ဒါဖြစ်သော ဒဏ္ဍီပုဒ်၌ ဘာဝပစ္စည်းဆင့်ထားသော ဒဏ္ဍီတ္တံပုဒ်၏ အရကောက်ပုံမျိုးတည်း။

ဤနေရာ၌ သတိပြုဖွယ်ရှိသည်မှာ သဒ္ဒထုံးစံအတိုင်း သဒ္ဒပွဝတ္တိနိမိတ် ဖြစ်သော အကြောင်းသာလျှင် ဘာဝပစ္စည်း၏ အနက်ဖြစ်၏။ အခြားသော ရိုးရာအကြောင်းတို့မှာ ဘာဝပစ္စည်း၏အနက်မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ဘာဝပစ္စည်း၏ အရ ရိုးရာအကြောင်းတို့ကို မကောက်ယူမိရန် သတိထားသင့်၏။

ဥပမာအားဖြင့် မနုဿသ္သ ဘာဝေါ မနုဿတ္တံ=လူ၏ဖြစ်ကြောင်း။ ဤ၌ လူဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းမှာ ရှေးကုသိုလ်ကံသာတည်း၊ သို့သော် ထိုကုသိုလ် ကံမှာ ရိုးရာအကြောင်းမျှသာဖြစ်၍ မနုဿတ္တံပုဒ်နှင့်မဆိုင်။ ထို့ကြောင့် လူဇာတ်ဖြစ်သော သဒ္ဒပွဝတ္တိနိမိတ်အကြောင်းကိုသာ မနုဿတ္တံအရ ကောက်ယူ ရသည်။ ထို့အတူ ၁၆-ပါးသော မဂ်ကိစ္စဖြစ်ခြင်း၏ ရိုးရာအကြောင်းမှာ ဝိပဿနာမဂ်တို့တည်း။ ထိုဝိပဿနာနှင့် မဂ်တို့သည် သဒ္ဒပွဝတ္တိနိမိတ်

ဣတ္ထတ္တာယ=ဤထူးထွေကွဲပြားခြားနားသော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာအစဉ်၏ အမြစ်မှ၊ အပရံ=နောက်ထပ်တခြားသော အနာဂတ်ခန္ဓာအစဉ်သည်၊ နု(အတ္ထိ)=ငါ့မှာ

အကြောင်းမဟုတ်သောကြောင့် ဤဣတ္ထတ္တံပုဒ်၏ အနက်၌ မပါဝင်နိုင်။

သီလက္ခန်ပါဠိတော်နိဿယသစ်၌ကား "ဣတ္ထတ္တာယ=ဤ ၁၆-ပါးသော မဂ်ကိစ္စအပြား၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မဂ်အကျိုးငှာ" ဟု ရိုးရာမဂ်အကြောင်းကို ယူ၍ အနက်ပြန်ဆိုထား၏။ ထိုသို့ပြန်ဆိုခြင်းကြောင့် "နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယ= မဂ်အကျိုးငှာ မဂ်ကို ဖြစ်ပွါးစေခြင်းကိစ္စမရှိတော့ပြီ"ဟု မဆီလျော်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် ပေါ်ထွက်လာ၏။

အချို့ဆရာတော်တို့ကမူ "ပဋ္ဌမော=ငါးခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း" ဟူရာ၌ ငါးခုမြောက် နောက်ဆုံးအရာဝတ္ထုသည် ငါးခုပြည့်ခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်သကဲ့သို့ (၁၆) ပါးသော မဂ်ကိစ္စဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းမှာ (၁၆) ပါး မပြည့်သေး၍ နောက်ဆုံးဖြည့်စွက်ရမည်ဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်ကိစ္စလေးပါး ဖြစ်၏ဟု အဓိပ္ပါယ်ယူ၍ ထိုအရဟတ္တမဂ် ကိစ္စလေးပါးကိုသာ ဣတ္ထတ္တာယအရ ကောက်ယူတော်မူကြ၏။

သို့သော် ယင်းသို့ကောက်ယူခြင်းမှာ ဣတ္ထံသဒ္ဒါ၏ ပဝတ္တိနိမိတ်ကို သတိမထားပဲ အလွတ်ကောက်ယူခြင်းသာ ဖြစ်သည့်အပြင် ဤ၌ အရဟတ္တမဂ် ကိစ္စလေးပါးသည် မဂ်ကိစ္စ (၁၆)ပါး အရေအတွက် ပြည့်ခြင်း၏အကြောင်းသာ ဖြစ်နိုင်၍ မဂ်ကိစ္စ (၁၆)ပါး ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းကား မဖြစ်နိုင်၊ ထို့အပြင် မဂ်ကိစ္စ (၁၆)ပါးတွင် အရဟတ္တမဂ်ကိစ္စလေးပါးလည်း ပါဝင်နေ သောကြောင့် အရဟတ္တမဂ်ကိစ္စလေးပါး သည်ပင်လျှင် အရဟတ္တမဂ်ကိစ္စလေးပါး ဖြစ်ပေါ် လာခြင်း၏ အကြောင်း (သူသည်ပင် သူ၏ အကြောင်း)မှာ သာ၍ပင် မဖြစ်နိုင်။ ဤတိုင်အောင် စကားများသည် ဣတ္ထတ္တာယပုဒ်ကို အနက်သုံးနည်း ပေးရာတွင် ပဌမအနက်အတွက် ရှင်းလင်းချက်တည်း။

ဒုတိယအနက်ကို "ကိလေသက္ခယာယ ဝါ"ဟူသော ဒုတိယ အဖွင့်အတိုင်း ပြန်ဆိုထား၏၊ အယံ ပကာရော ဣတ္ထံ=ဤကိလေသာတို့ကို ကုန်ခန်းစေခြင်းဟူသော ထူးထွေကွဲပြားခြားနားသော ပဟာနကိစ္စ (ဤမည်သော ပဟာနကိစ္စဟု အထူးညွှန်ပြအပ်သဖြင့် တသီးတခြား ကွဲပြားသော ပဟာနကိစ္စဝိသေသတည်း) ဣတ္ထံ ဘာဝေါ ဣတ္ထတ္တံ=ယင်းပဟာနကိစ္စ ဝိသေသ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ပဟာနကိစ္စအမျိုးစာတ်(ထိုကဲ့သို့ အထူးမညွှန်ပြအပ်သဖြင့် သာမညဖြစ်သော ပဟာနကိစ္စအမျိုးအစားတည်း)။

မရှိတော့ပြီ၊ဣတိ=သို့၊ပဇာနာတိ=သိ၏]အဿ=ထိုရဟန်းမှာ၊ တတိယာ= သုံးကြိမ်မြောက်ဖြစ်ပေါ်လာသော၊အယံဝိဇ္ဇာ=ဤအရဟတ္တ မဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာကို၊ ဝါ=ဤသစ္စာလေးပါးကိုသိတတ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို၊ ဝါ= သည်၊ အဓိဂတာ=သည်၊ဟောတိ=၏၊အပ္ပမတ္တဿ=ဘဲ၊အာတာပိနော=လျက်၊ ပဟိတတ္တဿ=လျက်၊(အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ရခြင်းငှါ ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိလျက်) ဝိဟရတော=မှာ၊ ယသ္မာ=ကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇာ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယ္ယ=၏၊

ဤ၌လည်း ဣတ္ထံနှင့် ဣတ္ထတ္တံတို့အရ ပဟာနကိစ္စဝိသေသနှင့် ပဟာန ကိစ္စသာမညလောက်သာ ထူးခြား၍ ပဟာနကိစ္စချည်း ယူရခြင်း အားဖြင့်ကား တူ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ ကိလေသကွယာယ ဟုလည်းကောင်း, သီလကွန်အဋ္ဌကထာ၌ ကိလေသကွယဘာဝါယ ဟုလည်းကောင်း ဘာဝပုဒ် ပါခြင်းမပါခြင်းအတွက် အနက်အရ မထူးခြားလှတော့ပေ။ ဤနည်း၌ ၁၆-ပါးသော မဂ်ကိစ္စအားလုံးကို မယူဘဲ ပဟာနကိစ္စတပါးမျှကိုသာ ယူထား၏။ အကြောင်းကား ထို ၁၆-ပါးတို့တွင် ပဟာနကိစ္စသာ ပဓာနဖြစ်၍ ကျန်မဂ်ကိစ္စ တို့မှာ ပဟာနကိစ္စ၏ အကျိုးတရား အပဓာနများသာ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

တတိယအနက်ကို အထဝါ ဣတ္ထတ္တာယာတိ ဣတ္ထဘာဝတော၊ ဣမသ္မာ စဝ်ပကာရာ ဣဒါနိ ဝတ္တမာနကွန္ဓသန္တာနာ အပရံ ခန္ဓသန္တာနံ မယှံ နတ္ထိ ဟူသော အဖွင့်အတိုင်း ပြန်ဆိုထား၏၊ အယံ ပကာရော ဣတ္ထံ= ဤထူးထွေကွဲပြားခြားနားသော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာအစဉ်၊ (ဤမည်သော ခန္ဓာအစဉ် ဟု အထူးညွှန်ပြအပ်သဖြင့် တသီးတခြား ကွဲပြားသော ယခုဖြစ်ဆဲ ခန္ဓာအစဉ်ဝိသေသတည်း) ဣတ္ထံ ဘာဝေါ ဣတ္ထတ္တံ=ဤကွဲပြားခြားနားသော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာအစဉ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာအစဉ်အမျိုးဓာတ်၊ (အထူးမညွှန်ပြအပ်သဖြင့် သာမညဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာအစဉ်အမျိုးအစား တည်း) ဤနည်း၌ ဣတ္ထတ္တာယမှ သဝိဘတ်ကို အပါဒါန်အနက်၌သက်။

သီလကွန်ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာနိဿယသစ်၌ကား "ဣတ္ထတ္တာယ ကို "ဣတ္ထံ+ အတ္တာယ"ဟု ပုဒ်ဖြတ်သင့်၏ဟုလည်းကောင်း၊ ဣတ္ထဘာဝတော ဟူသော သံဝဏ္ဏနာပါဠိ၌လည်း"ဣတ္ထံအတ္တာဘာဝတော"ဟု ရှိသင့်၏ ဟု လည်းကောင်းကြံတော်မူ၏၊ သို့သော် ဤတတိယနည်းမှာ"အာဂန္တာ ဣတ္ထတ္တံ" စသည်တို့၌ ဖွင့်ပုံနှင့် သိပ်မထူးခြားသော ဖွင့်ရိုးဖွင့်စဉ်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ထိုကဲ့သို့ မကြံသင့်ပါ၊ ဒုကစာပိုဒ် ၃၇-သုတ်နှင့် စတုက္ကစာပိုဒ် ၁၇၁-သုတ်၌လည်းကြည့်။

တသ္မာ=ကြောင့်၊ အဝိဇ္ဇာ=အဝိဇ္ဇာကို၊ ဝါ=သစ္စာလေးပါးကို မသိမြင်အောင် ဖုံးကွယ်ထားတတ်သော မောဟကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟညေယျ ယထာ=သို့၊ ဝါ=သို့၊ ယသ္မာ=ကြောင့်၊ အာလောကော= အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် အရောင် အလင်းသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=၏၊ တသ္မာ=ကြောင့်၊ တမော=အဝိဇ္ဇာအမိုက်မှောင်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဟညေယျ ယထာ=သို့၊ ဝါ=သို့၊ ဧဝမေဝ=ပင်၊ တဿ= ထိုအရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ဝိဇ္ဇာကို ရပြီးသောရဟန်းမှာ၊ ယသ္မာ=ကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇာ= အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်၊ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပြီ၊ တသ္မာ=ကြောင့်၊ အဝိဇ္ဇာ= ကို၊ဝါ=သည်၊ ဝိဟတာ=ပြီ၊ ဝါ=ပြီ၊ယသ္မာ=ကြောင့်၊ အာလောကော=သည်၊ ဥပ္ပန္နော=ပြီ၊ တသ္မာ=ကြောင့်၊ တမော=ကို၊ ဝါ=သည်၊ဝိဟတော=ပြီ၊ ဝါ=ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

အနုစ္စာဝစသီလသ=ရံခါတိုးမြင့်၍ ရံခါယုတ်လျော့နိမ့်ကျသွားသော သီလရှိသူ မဟုတ်သော၊ ဝါ=ဧကန်မြင့်မား တိုးပွားသော သီလရှိသော၊ [ဥစ္စ=မြင့်သော+အဝစ=နိမ့်ကျသော၊ ဥစ္စာဝစ် သီလ ယဿတိ ဥစ္စာဝစ သီလော၊ နု ဥစ္စာဝစသီလော အနုစ္စာဝစသီလော]နိပကသ=ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သော၊ စျာယိနော=ဈာန်ဝင်စားလေ့ရှိသော၊ ဝါ=ကသိုဏ်းအစရှိသော အာရုံ, အနိစ္စတာစသော လက္ခဏာနှင့် နိဗ္ဗာန်အာရုံတို့ကို စူးစိုက်စွာရှုတတ်သော၊ ယသ=အကြင် ဂေါတမရှင်တော်မြတ်ဘုရား၏၊ ဝါ=အကြင် မြတ်စွာဘုရား တပည့်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏၊[ဤဂါထာတို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာ မြတ်စွာ ဘုရားအနေအားဖြင့်လည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ ဘုရားတပည့် ရဟန္တာအနေဖြင့်လည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသ ဝသေန ဂါထာနံ အတ္ထံ ဝတ္တာ စသည်ဖြင့် ဋီကာမိန့်ဆို၏]စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ဝသီဘူတံ=ဝသီတော်သို့ ရောက်သည်၊ဝါ=လိုတိုင်းပြီးမြောက်သိဒ္ဓိပေါက်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ ဝါ=စွမ်းရည်သတ္တိရှိသည်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ [စတုက္ကနိပါတ်-၅-သုတ်ကြည့်] ကေဂ္ဂ=တခုတည်းသောအာရုံရှိသည်၊ သုသမာဟိတံ=(အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိဖြင့်) တခုတည်းသောအာရုံ၌ ကောင်းစွာထားအပ်သည်၊(ဟောတိ=ဖြစ်၏)

ဧဝ=စင်စစ်အားဖြင့်၊ တမောနုဒ=အဝိဇ္ဇာအမိုက်မှောင်ကို ပယ်နုတ်တော် မူသော၊ ဓိရံ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိရိယရှိတော်မူသော။ တေဝိဇ္ဇံ=သုံးပါးသော ဝိဇ္ဇာရှိတော်မူသော၊ မစ္စုဟာယိနံ=သေခြင်းတရားကို ပယ်စွန့်တော်မူပြီးသော၊ သဗ္ဗပ္ပဟာယိနံ=အားလုံးသော အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်စွန့်တော်မူပြီးသော၊ တံ=ထိုဂေါတမမြတ်စွာဘုရားကို၊ ဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားတပည့်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဒေဝမနုဿာနံ၊ နတ်လူတို့၏၊ ဟိတံ=အစီးအပွားဟူ၍၊ ဝါ=အစီးအပွားကို

ကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ အာဟု= ပညာရှိတို့ဆိုကြကုန်၏။

တီဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဝိဇ္ဇာဟိ=ဝိဇ္ဇာတို့နှင့်၊ (ပုဗ္ဗေနိဝါသာ နုဿတိ ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာ, ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ဝိဇ္ဇာ, အာသဝက္ခယဉာဏ်ဝိဇ္ဇာတို့နှင့်) သမ္ပန္နံ= ပြည့်စုံတော်မူသော၊ အသမ္ဘိန္နဝိဟာရိနံ=မတွေ့မဝေ ဉာဏ်ပညာဖြင့် နေလေ့ရှိတော်မူသော၊ ဗုဒ္ဓံ=သစ္စာလေးပါးကို သိတော်မူသော၊ အန္တိမဒေဟိနံ= နောက်ဆုံးဘဝ၌ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆောင်တော်မူသော၊ တံ ဂေါတမံ= ထိုဂေါတမနွယ်ဖွား မြတ်စွာဘုရားကို၊ [ဂေါတမေ ဂေါတမဂေါတ္တေ ဇာတော ဂေါတမော] ဝါ=အနွယ်အားဖြင့် ဂေါတမမည်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားကို၊ နမဿန္တိ=(တပည့်သာဝကတို့က) ရှိခိုးကြကုန်၏၊ (တနည်း) တံ ဂေါတမံ= ထိုဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သား ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ နမဿန္တိ= (နတ်လူတို့က) ရှိခိုးကြကုန်၏၊ [ဂေါတမဿ အပစ္စံ ဂေါတမော]

☰ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ=ရှေးဘဝ၌ နေအပ်ခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို၊ အဝေဒိ=ထင်ရှားစွာသိပြီ၊ [အဝရှေးရှိသော ဣကာတ်ဖြင့် အဝေတိဟု ပါဠိ၌ရှိမူ "အဝေတိ=ထင်ရှားစွာသိ၏"ဟု ပစ္စုပ္ပန်အနုက်ဆို] သဂ္ဂါပါယဆ=နတ်ဗြဟ္မာဘုံ, အပါယ်ဘုံကိုလည်း၊ ပဿတိ= ဒိဗ္ဗစက္ခု ဉာဏ်ဖြင့်မြင်၏၊ အထော=ထိုမှတပါး၊ ဇာတိက္ခယံ=ပဋိသန္ဓေ၏ ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ပတ္တော=ရောက်၏၊ အဘိညာ (အဘိညာယ)= သစ္စာလေးပါး တရားကို သိ၍၊ ဝေါသိတော=၁၆–ပါးသော မဂ်ကိစ္စအားလုံး ပြီးဆုံးခြင်းဖြင့် ပြီးဆုံးသော၊ မုနိ=မောနေယျတရားနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [မောနေယျတရားတို့ကို စာပိုဒ် ၁၂၃–မောနေယျသုတ်၌ကြည့်]

တီဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ တောဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ=ဤဝိဇ္ဇာတို့ဖြင့်၊ တေ ဝိဇ္ဇေ=သုံးပါးသောဝိဇ္ဇာရှိသည်၊ ဗြာဟ္မဏော=မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှား

၁။ဝေါသိတော။ ။ဝေါသိတောသည် သုဒ္ဓကတ္တုရူပ်[ဝိ+အဝ+ သာ+ တ] ၎င်း၏ကတ္တားမှာ ဂါထာ၌ တိုက်ရိုက်ရှိသော"ယော"လည်းဖြစ်နိုင်၏၊ တိုက်ရိုက်မရှိသော"မဂ်ကိစ္စ"လည်းဖြစ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့်"အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြီးဆုံး၏။ ၁၆–ပါးသောမဂ်ကိစ္စသည် ပြီးဆုံး၏"ဟု ပြီးဆုံးခြင်းကြိယာ တခုတည်း၌ ကတ္တားနှစ်ခုထပ်နေ၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုကဲ့သို့ မထပ်ရအောင် မဂ်ကိစ္စ၏ ပြီးဆုံးမှုကို ကြိယာဝိသေသနပြု၍"ကိစ္စဝေါသာနေန ဝေါသိတော"ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ ထိုအတိုင်းအနုက်ပေးရ၏။"ဝေါသိတော= ၁၆–ပါးသော မဂ်ကိစ္စအားလုံး ပြီးဆုံးပြီးသော"ဟု ပြီးစလွယ်အနုက်လည်းဆိုနိုင်ပါ၏။

မျောသွားစေပြီးသည်၊ ဟောတိ=၏၊ တံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာလျှင်၊ (ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်စသော ဝိဇ္ဇာသုံးပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာလျှင်) တေဝိဇ္ဇံ=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ အည်=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးမှ တပါးသော၊ လပိတလာပနံ[1] =သူတပါးတို့ ပြောဆိုအပ်သော စကားမျှကိုသာ တဆင့်ပြောတတ်သောသူကို၊ (ဝိဇ္ဇာသုံးပါးကို ကိုယ်တိုင်မသိဘဲ သူတပါးတို့ ပြောဆိုအပ်သော ဝိဇ္ဇာသုံးပါး အကြောင်းအရာကိုသာ တဆင့်ပြောတတ်သောသူကို) ဝါ=အဋ္ဌက, ဝါမက စသော ရသေ့တို့ရွတ်ဆိုအပ်သော ဗေဒင်မန္တန်ကိုသာ လိုက်၍ ရွတ်ဆိုတတ်သော ပုဏ္ဏားလူမျိုးကို၊ ဝါ=ဗေဒင်မန္တန်ကို ကိုယ်တိုင်လည်း ရွတ်ဆိုတတ်, သူတပါးကိုလည်းရွတ်ဆိုစေတတ်သော ပုဏ္ဏားလူမျိုးလောက်မျှကို၊ တေဝိဇ္ဇံ= တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊နှ ဝဒါမိ= ဟောတော်မမူ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အကြောင်းဖြင့်၊ အရိယဿ=၏။ ဝိနယေ=၌၊ တေဝိဇ္ဇော=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) သော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ အညထာ=တမျိုးတခြားသော အကြောင်းဖြင့်၊ ဗြာဟ္မဏာနံ=ပုဏ္ဏားတို့၏၊ တေဝိဇ္ဇော=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အညထာ စ ပန=လျှင်။ပ။ ဟောတိ=၏၊ သော ဂေါတမ=မ၊ စ ပန=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ် နှစ်မျိုးကို နှိုင်းယှဉ်၍ ပြောရလျှင်ကား၊ အရိယဿ=၏၊ ဝိနယေ=အဆုံးအမ တရားတော်၌၊ (အဆုံးအမတရားတော်က) ဣမဿ တေဝိဇ္ဇဿ=ဤတေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သောဠသိ=၁၆-ခုမြောက်သော၊ ကလ=အစိတ်တစိတ်ကို၊ [တနည်း-သောဠသိ ကလ=၁၆-စိတ်, စိတ်၍ တစိတ်လောက်မျှကို] ဗြာဟ္မဏာနံ=တို့၏၊ တေဝိဇ္ဇော=တေဝိဇ္ဇပုဂ္ဂိုလ်ဆိုသူသည်၊ နှ အဋ္ဌတိ=မထိုက်တန်တော့ပါ။

၁။**လပိတလာပနံ**။ ။လပ္ပတေတိ လပိတံ= သူတပါးတို့ ပြောဆိုအပ်သော စကား၊ ဝါ=အဋ္ဌက, ဝါမကစသော ရသေ့တို့ ရွတ်ဆိုအပ်သော ဗေဒင်မန္တန်၊ လပိတမေဝ လပတိတိ လပိတလာပနောဟု ဝစနတ္ထပြု။ ဣတိဝုတ်ဌ(၂၉၇၊ ၃၀၂)၌ကား ဤသုတ်အဋ္ဌကထာအတိုင်း မဖွင့်ဘဲ တမျိုးဖွင့်ထား၏။ နောက်အနက်နှစ်မျိုးမှာ ထိုဣတိဝုတ်ဌ အဖွင့်အနက်တို့တည်း၊ နောက်ဆုံးအနက်၌ သယံ လပတိတိ လပိတော=ကိုယ်တိုင်လည်း ဗေဒင်မန္တန်ကို ရွတ်ဆိုတတ်သူ၊ လာပေတိတိ လာပနော= သူတပါးတို့ကိုလည်း ရွတ်ဆိုနိုင်းတတ်, ပို့ချဟောပြောတတ်သူ။လပိတော စ သော လာပနောစာတိ လပိတလာပနော-ဟု ဝစနတ္ထပြု။

၉-ဇာဏုဿောဏိသုတ်

၆၈။ ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ ယဿ=အကြင်သူ့မှာ၊ ယညော ဝါ=ယဇ်ပူဇော်လှူဒါန်းဖွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထုသည်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓံ ဝါ= သေလွန်ပြီးသော မိဘတို့ကိုရည်စူး၍ ပေးလှူအပ်သော ထမင်းသည်လည်း ကောင်း၊ ထာလိပါကော ဝါ=(ထူးမြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပေးလှူသင့်သော) ထမင်းချက်အိုးသည်လည်းကောင်း[1]၊ ဒေယျဓမ္မံ ဝါ=(ယညစသည် တို့မှ) အခြားသော ပေးလှူဖွယ်ဝတ္ထု ဟူသမျှသည်လည်းကောင်း၊ အဿ=ရှိကုန်၏၊ ဧတံ ဒါနံ=(ယည, သဒ္ဓစသော) ထိုပေးလှူဖွယ် ဝတ္ထုဟူသမျှ အားလုံးကို၊ တေဝိဇ္ဇေသု=သုံးမျိုးသော ဝိဇ္ဇာရှိကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏေသု=ပုဏ္ဏားတို့၌သာလျှင်၊ ဝါ=ပုဏ္ဏားတို့အားသာလျှင်၊ ဒဒေယျ=ပေးလှူသင့်ပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ပ။[ယခင်သုတ်အတိုင်းဆိုပါ]

[ဂါထာ] ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သီလဗ္ဘတသမ္ပန္နော=သီလ, အကျင့်နှင့် ပြည့်စုံ၏၊ ပဟိတတ္တော=(အလိုရှိအပ်သော အကျိုး၏ ပြီးစီးခြင်းငှါ) ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိ၏၊ သမာဟိတော=စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားတတ်၏၊ ဝါ=တည်ကြည်၏၊ [အရမ္မဏော စိတ္တံ သုဋ္ဌု အာဒဓာတိ ဌပေတီတိ သမာဟိတော-ဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြု။ တနည်း--အရမ္မဏော သုဋ္ဌု အာဓိယတေ ဌပိယတေတိ သမာဟိတံ(စိတ္တံ)ဟု-ကမ္မသာဓနပြုပြီးနောက် "သမာဟိတံ ယဿ အတ္ထိတိ သမာဟိတော"ဟူ၍-

---

၁။**ထာလိပါကော**။ ။ထာလိပါကောတိ ဝရပုရိသာနံ ဒါတဗ္ဗယုတ္တံ ဘတ္တံ -ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ သက္ကတအဘိဓာန်တို့၌လည်း "ဘာသာရေးနှင့် စပ်၍ အထူး တလည် ချက်ပြုတ်လှူဒါန်းအပ်သော နို့ထမင်းကို ထာလိပါက"ဟုဆို၏။ ထာလိယံ ပါကော ထာလိပါကော(အိုးခွဲ ချက်အပ်သောထမင်း)ဟု ထောမနိမိ အတိုင်း ဝိဂ္ဂြိဟ်ပြု၊ သို့သော် ထိုထမင်းကို ပုဂ်ထဲသို့ ရှုးခပ်မထည့်တော့ဘဲ အိုးနှင့်တကွပေးလှူအပ်သောကြောင့် "ထာလိပါက=ထမင်းချက်အိုး "ဟု အနက်ပေးထားသည်။

(တနည်း)ပစိယိတ္တာတိ ပါကော=ချက်အပ်ပြီးဆွမ်းထမင်း၊ ပါကသ ထာလိ ထာလိပါကော=ချက်ပြီးထမင်း၏အိုး(ထမင်းချက်အိုး) (တနည်း)ပစ္စတော ဘတ္တံ ဧတ္ထာတိ ပါကော၊ ထာလိ စ သာ ပါကော စာတိ ထာလိပါကော= ထမင်းချက်ရာအိုး(ထမင်းချက်အိုး)။ အိုးတည်းဟူသော ဌာနကိုဆိုသဖြင့် ထမင်းတည်းဟူသော ဌာနီကိုလည်းယူရသော ဌာနျပစာရ, နာမာဒိ ရိကနည်း ဟုကြ၊ ပါရာဇိကဏ် သုဒိန္နကဏ္ဍမှ"သဒ္ဓိမတ္တေ ထာလိပါကေ"နှင့်တူ၏။

အသယတ္ထိဆင့်၍ "သမာဟိတောမေ=အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားအပ်သော စိတ်ရှိ၏၊ ဝါ=တည်ကြည်သောစိတ်ရှိ၏" ဟုအနက်ဆို]ယသ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ပ။

၁၀–သင်္ဂါရဝသုတ်

၆၁။ အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ သင်္ဂါရဝေါ=သင်္ဂါရဝမည်သော။ပ။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဗြာဟ္မဏာ နာမ=ပုဏ္ဏားမည်ကုန်သော၊ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်၊ [အသု အနက်မရှိ] ယည်=ယဇ်အလှူဒါနကို၊ [ခြေနှစ်ချောင်းရှိသော သတ္တဝါ, ခြေလေးချောင်းရှိသော သတ္တဝါစသည်တို့တွင် တမျိုးတမျိုး၌ လေးကောင်စီ, ရှစ်ကောင်စီ စသည်သတ်ဖြတ်၍ ပေးလှူဖွယ်အပ်သော အလှူဒါနကို ဆိုလို၏]]ယဇာမပိ=ကိုယ်တိုင်လည်း ပေးလှူဖွယ်ပါကုန်၏၊ ယဇာပေမပိ= သူတပါးကိုလည်း ပေးလှူဖွယ်စေပါကုန်၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ တတြ=ထိုသို့ ယဇ်ပူဇော်ခြင်းကိစ္စ၌၊ ယော စေဝ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ ယဇတိ= ကိုယ်တိုင်ပေးလှူပူဇော်၏၊ ယော စ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ ယဇာပေတိ= သူတပါးကိုယေးလှူပူဇော်စေ၏၊ သံဗေ တော=အားလုံးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ [ပဋိပန္နာ ဟောန္တိ၌စပ်] ယညာဓိကရဏံ=ယဇ်ပူဇော်ခြင်း, ယဇ်ပူဇော်စေခြင်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ယဒိဒံ(ယာ ဧသာ ပုညပ္ပဋိပဒါ)= အကြင်ကုသိုလ် အကျင့်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏)အနေကသာရိရိုက်= များစွာသော ခန္ဓာကိုယ်၌ ဖြစ်သော၊ ဝါ=များစွာသော သတ္တဝါတို့၏ အကျိုးစီးပွား အတွက်ဖြစ်သော၊ တံ ပုညပ္ပဋိပဒံ=ထိုကုသိုလ်အကျင့်ကို၊ ပဋိပန္နာ= ကျင့်ကြကုန်သည်၊ ဟောန္တိ= ဖြစ်ပါကုန်၏။

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယော ပန အယံ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား၊ ယသ ဝါ တသ ´ ဝါ=အမှတ်မရှိ တဦးဦးသော၊ ကုလာ=အမျိုးမှ၊ [ယသ, တသတို့၌ သာမီဝိဘတ်ကို အပါဒါန်အနက်၌သက်] အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ၊ (နိက္ခမိတ္တာ=ထွက်ခွါ၍) အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့(အိမ်၌ နေထိုင်မှု လူ့အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွါးရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်, နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့)[ဒုကစာပိဒ် ၂–သုတ်လည်းကြည့်] ပဗ္ဗဇိတောမေ=ဝင်ရောက်လျက်၊ ဧကံ=တဦးတယောက်တည်းသော၊ အတ္တာနံ= မိမိကိုယ်ကိုသာလျှင်၊ [တနည်း––ဧကံ အတ္တာနံ=မိမိတကိုယ်တည်းကိုသာလျှင်] ဒမေတိ=(ကျွန်ုပ်တို့ကို ဆုံးမခြင်းအားဖြင့်) ဆုံးမ၏၊ ဧကံ=သော၊ အတ္တာနံ= လျှင်၊ သမေတိ=(ရာဂစသည်ကို ကင်းငြိမ်းစေခြင်းအားဖြင့်) ကင်းငြိမ်းစေ၏၊ ဧကံ=သော၊ အတ္တာနံ=လျှင်၊ ပရိနိဗ္ဗာပေတိ=(ရာဂစသည်ကို ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်း အားဖြင့်)ချုပ်ငြိမ်းစေ၏၊ [ဧဝမသ္သာယံ= ဧဝံ+အသ္သ+အယံ ဟုဖြတ်၊

အသုအနက်မရှိ] ဧဝံ=ဤသို့ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ (ဤသို့ဆုံးမမှု, ငြိမ်းစေမှု ပြုပါသော်လည်း) အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပဗ္ဗဇွာဓိကရဏံ= ရဟန်းပြုခြင်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ယဒိဒံ(ယာ ဧသာ ပုညပ္ပဒိပဒါ)= သည်၊ (ဟောတိ=၏) ဧကသာရိရိကံ=တခုတည်းသော ခန္ဓာကိုယ်၌ဖြစ်သော၊ ဝါ=မိမိတကိုယ်တည်းအတွက်သာဖြစ်သော၊ တံ ပုညပ္ပဒိပဒံ=ကို၊ ပဒီပနော= ကျင့်သူမည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ တေန ဟိ=ထိုသို့ဖြစ်လျှင်၊ ဝါ=ထိုသို့ ရဟန်းပြုခြင်းဖြင့် ဧကသာရိရိက ကုသိုလ်အကျင့်ကိုသာ ကျင့်သည်မည်၏ဟု သင်ပြောဆို ခြင်းကြောင့်၊ ဧတ္ထ=ဤသင်ပြောဆိုအပ်သော စကားဌာ၊ တံ ဧဝ=သင့်ကိုပင်၊ ပဒီပုစ္ဆိသာမိ=အံ့၊[စာပိုဒ် ၃၅–သုတ်ကြည့်] (အတ္ထော=သည်) ယထာ=ဖြင့်၊ (ဗျာကရောန္တ သေ=သော) တေ=သင့်အား၊ ခမေယျ=၏၊ တထာ=ဖြင့်၊ နံ=ကို၊ (တွံ=သည်) ဗျာကရေယျာသိ=လော၊ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ တံ=ကို၊ (တွံ=သည်) ဘီ မည္ဟသိ=နည်း၊ ဣဓ လောကေ=ဤသတ္တလောကဌ၊ အရဟံ= ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော=ဝိဇ္ဇာသုံးပါး, ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး, စရဏာ(၁၅)ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော၊ ဝါ=အသိဉာဏ်ဝိဇ္ဇာ, အကျင့်စရဏာတို့နှင့် ပြည့်စုံတော် မူသော၊ သုဂတော=ကောင်းမြတ်ဖြောင့်တန်း, နိဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်းတော် မူသော၊ ဝါ=(အကျိုးရှိ, ဟုတ်မှန်, ကြားနာခံခက်, မခံခက်ဟု, နှစ်ချက် ပေါင်းစပ်)ကောင်းမြတ်သော စကားကိုသာ ဆိုသင့်ရာအခါ၌ မိန့်ဆိုတော်မူသော၊ လောကဝိဒူ=(သတ္တလောက, သင်္ခါရလောက, သြကာသလောက တည်းဟူ သော) လောကသုံးပါးကို သိတော်မူသော။

အနုတ္တရော=သီလ,သမာဓိ, ပညာစသော ဂုဏ်တို့ဖြင့် မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သောသူ ရှိတော်မမူသော၊ ဝါ=သီလ---- တို့ဖြင့် လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးတို့ထက် သာလွန်မြင့်မြတ်တော်မူသော၊ ပုရိသဒမ္မသာရထိ= ဆုံးမသင့် ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမတော်မူသော၊ [တနည်း--"အနုတ္တရော ပုရိသဒမ္မသာရထိ=ဆုံးမသင့် ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင်ဆုံးမတော်မူရာ၌ တန်းတူရည်တူ မှီသူကင်းအောင် စွမ်းဆောင်တော်မူသော" ဟုလည်း ပေါင်း၍ဆိုနိုင်၏] ဒေဝမနုဿာနံ= နတ်လူတို့၏ ၊သတ္ထာ=ဆရာဖြစ်တော်မူသော၊ ဗုဒ္ဓေါ=သစ္စာလေးပါးတရားကို ကိုယ်တိုင်လည်းသိ၍ ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကိုလည်း တဆင့်သိစေတော်မူသော၊ ဘဂဝါ=(ဣဿရိယ, ဓမ္မ, ယသ, သိရီ, ကာမ, ပယတ္တဟူသော)

ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော၊ တထာဂတော= မြတ်စွာဘုရား သည်၊ ဥပဓိဒ္ဓတိ=ပွင့်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာတော်မူ၏။

သော=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ စဝံ=ဤသို့၊ အာဟ=မိန့်တော်မူ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာဟ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ၊ တုမှေ=သင်တို့သည်) ဧထ=လာကြကုန်လော၊ အယံ=ဤသည်ကား၊ (ဤဝိပဿနာနှင့် အရိယမဂ်သည်ကား) မဂ္ဂေါ=အကျင့်လမ်းစဉ်ပေတည်း၊ အယံ=ဤသည်ကား၊ (ဤဝိပဿနာနှင့် အရိယမဂ်သည်ကား) ပဋိပဒါ=အကျင့်ပေတည်း၊ ယထာ=ယင်းသို့သော အကျင့်လမ်းစဉ်ဖြင့်၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သွားပြီးသော၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ အနုတ္တရံ=သူ့ထက်ထူးချွန် လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ=အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ ဗြဟ္မစရိယောဂဓံ= အရဟတ္တမဂ် ဟူသော မြတ်သော အကျင့်၏ မူရင်းအခြေခံတည်မှီရာ နိဗ္ဗာန်ကို၊ [သြဂဓ= မူရင်းအခြေခံ တည်မှီရာနိဗ္ဗာန်] သယံ=ကိုယ်တိုင်၊ အဘိညာ= ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိ၍၊ (ထူးသော မဂ်ဉာဏ်,ဖိုလ်ဉာဏ်,ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့်သိ၍) သစ္ဆိကတ္တာ=မျက်မှောက်ပြု၍၊ ပဝေဒေမိ=သိစေတော်မူ၏၊ ဝါ=သိအောင် ဟောကြားတော်မူ၏၊ ဧထ=လာကြကုန်လော၊ ယထာ= အကြင်သို့သော အကျင့်လမ်းစဉ်ဖြင့်။ ပဋိပန္နာ=ကျင့်သွားကြမည်ဖြစ်ကုန်သော၊ တုမှေပိ= သင်တို့သည်လည်း။ပ။ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝိဟရိဿထ= နေကြရကုန်လတ္တံ့၊ တုမှေပိ=လည်း၊ တထာ=ထိုအကျင့်လမ်းစဉ်ဖြင့်၊ (ထိုဝိပဿနာနှင့် အရိယမဂ်လမ်းစဉ်ဖြင့်)ပဋိပဇ္ဇထ=ကျင့်သွားကြကုန်လော၊ ဣတိ=သို့၊(အာဟ= မိန့်တော်မူ၏) ဣတိ=ဤသို့ မိန့်တော်မူသည့်အတိုင်း၊ အယံ စေဝ သတ္ထာ=ဤဆရာသခင် မြတ်စွာဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင်သည်လည်း၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေတိ=ဟောတော်မူ၏၊ ပရေ စ=(မြတ်စွာဘုရားမှ) တပါးတခြားသော တရားနာကြား တပည့်သားတို့သည်လည်း၊ တထတ္တာယ (တထာ+အတ္တာယ)=ထိုနိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းအကျိုးငှါ၊ ပဋိပန္နာ= ကျင့်ကြကုန်၏။

တာနိ ခေါ ပန=(နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းအကျိုးငှါ ကျင့်ကြ ကုန်သော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ကား၊ အနေကာနိပိ သတာနိ=များစွာသော အရာတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရာပေါင်းများစွာတို့သည်လည်းကောင်း၊ အနေကာနိပိ သဟဿာနိ=များစွာသော အထောင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ထောင်ပေါင်းများစွာတို့သည်လည်းကောင်း၊ အနေကာနိပိ သတသဟ သဿာနိ=များစွာသော အသိန်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ပ။ စဝံ သန္တေ=ဤသို့ဖြစ်လသော်၊(ဤသို့ မြတ်စွာဘုရား

ဟောတော်မူအပ်သော အကျင့်လမ်းစဉ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုခြင်းငါ ကျင့်ကြသောပုဂ္ဂိုလ်တို့ သိန်းပေါင်းများစွာ ရှိကုန်လတော်) ပဗ္ဗဇာဓိကရဏံ=ကြောင့်၊ ယဒိဒံ(ပုညပ္ပဋိပဒါ)=အကြင်ကုသိုလ်အကျင့်သည်၊ (ဟောတိ)ဣစ္ဆာယံ (ဣတိ အယံ ပုညပ္ပဋိပဒါ)=ဤကုသိုလ်အကျင့်သည်၊ ဧကသာရိရိကာ=သော၊ ပုညပ္ပဋိပဒါ ဝါ=ကုသိုလ်အကျင့်သည်သော်လည်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်သလော၊ အနေကသာရိရိကာ=သော၊ ပုညပ္ပဋိပဒါ ဝါ=လည်း၊ဟောတိ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ပုစ္ဆိ=မေးတော်မူပြီ) ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဧဝံ သန္တေ=သော်၊ ပဗ္ဗဇာဓိကရဏံ=ကြောင့်၊ ယဒိဒံ ပုညပ္ပဋိပဒါ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣစ္ဆာယမ္မိ(ဣတိ အယမ္မိ ပုညပ္ပဋိပဒါ)=သည်လည်း၊ အနေကသာရိရိကာ=သော၊ ပုညပ္ပဋိပဒါ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=သင်္ဂါရဝပုဏ္ဏားက လျှောက်ထားအပ်လတော်၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ သင်္ဂါရဝံ=သင်္ဂါရဝမည်သော၊ ဗြာဟ္မဏံ=ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မူ)

ဗြာဟ္မဏ=ဏွား၊ ဒ္ဝိန္နံ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဣမာသံ ပဋိပဒါနံ=ဤကုသိုလ်အကျင့်တို့တွင်၊ (ဤယဇ်ပူဇော်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်အကျင့်, ရဟန်းပြုခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်အကျင့်တို့တွင်) ကတမာ ပဋိပဒါ=အဘယ်ကုသိုလ်အကျင့်သည်၊ အပ္ပဋ္ဌတရာစ= သာလွန်၍ နည်းပါးသော အလုပ်သမားနှင့် အသုံးအဆောင်တို့ဖြင့် ပြုဖွယ်ကိစ္စရှိသည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=များစွာသောအလုပ်သမားနှင့် အသုံးအဆောင်တို့မပါဘဲ ပြီးစီးနိုင်သည် လည်းကောင်း၊ [အပ္ပေဟိ ဝေယျာဝစ္စကရေဟိ ဝါ ဥပကရဏေဟိ ဝါ အတ္ထော ကိစ္စံ ဧတိသာ ပဋိပဒါယာတိ အပ္ပတ္ထာ၊ ဝိသေသေန အပ္ပတ္ထာ အပ္ပတ္ထတရာ။ ဒီကာဒ္ဒ ဣတ္ထိ ဒ္ဒ ပြု၍ အပ္ပဒ္ဒတရာဟု ရှိ၏] အပ္ပသမာရမ္ဘတရာ စ=လူသူအများကို သာလွန်၍ နည်းပါးသော ညှဉ်းဆဲမှုရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လူသူအများကို လုပ်ငန်းကိစ္စ ပျက်ကွက်လစ်ဟင်းစေခြင်းအားဖြင့် ညှဉ်းဆဲမှု မရှိသည်လည်းကောင်း၊ [သမာရမ္ဘ=ညှဉ်းဆဲခြင်း။ အပ္ပေါ သမာရမ္ဘော ဧတိသာတိ အပ္ပသမာရမ္ဘာ၊ ဝိသေသေန အပ္ပသမာရမ္ဘာ အပ္ပသမာရမ္ဘတရာ] မဟာပ္ပလတရာ စ=သာလွန်၍များသော အရင်းခံအကျိုးရှိသည်လည်းကောင်း၊ မဟာနိသံသတရာစ=သာလွန်၍ များသော အကျိုးဆက်ရှိသည်လည်းကောင်း၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) တေ=သင့်အား၊ ခမတိ=နှစ်သက်ပါသနည်း [တနည်း-- တေ=သင်၏၊ စိတ္တေ=စိတ်၌၊ ခမတိ=နှစ်သက်မှုကိုဖြစ်စေပါသနည်း] ဣတိ (အဝေါစ=မေးမြန်းပြီ)

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=အရှင်အာနန္ဒာက မေးမြန်းအပ်လတော် ။ပ။

အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ=အရှင်အာနန္ဒာကို ။ပ။ သေယျထာပိ ဘဝံ ဂေါတမော= အရှင်ဂေါတမကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ သေယျထာပိ ဘဝံ စ အာနန္ဒော=အရှင်အနန္ဒာကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ဧတေ= ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ မေ=အကျွန်ုပ်၏၊ ပုဗ္ဗော=ပူဇော်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပါတည်း။ [ပူဇ+ဏျ]ဧတေ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ မေ=၏၊ ပါသံသာ=ချီးမွမ်းထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပါတည်း၊ ဣတိ=(အဝေါစ=လျှောက်) ဒုတိယမ္မိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း ။ပ။ ဗြာဟ္မဏံ=ကို၊ ဘော်=ကို၊ အဝေါစ (ကိန္တိ အဝေါစ) ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ ကေ ဝါ=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း၊ တေ=သင်၏၊ ပုဗ္ဗော=ပူဇော်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပါနည်း၊ ကေ ဝါ=လည်း၊ တေ=၏၊ ပါသံသာ=ဂုဏ်လိုလ်တို့ပါနည်း၊ ဣတိဧဝံ=ဤသို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ တေ=သင့်အား၊ [တျာဟံ=တေ+အဟံ]နဲ ခေါ် ပုစ္ဆामि=မေးမြန်းနေသည်မဟုတ်၊ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ အဟံ=သည်၊ တေ= သင့်အား၊ ဧဝံ ခေါ=ဤသို့သာလျှင်၊ ပုစ္ဆामि=မေးပါ၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ပုစ္ဆामि=နည်းဟူမူ) ဗြာဟ္မဏာ=ဏွား၊ ဒ္ဝိန္နံ=ကုန်သော၊ ဣမာသံ ပဋိပဒါနံ ။ပ။ မဟာနိသံသတရာ စ=သည်လည်းကောင်း၊ (ဟုတ္တာ=၍) တေ= သင့်အား၊ ခမတိ=နည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (ပုစ္ဆामि=မေးပါ၏၊ ဣတိ=သို့၊ အဝေါစ=မိန့်ပြီ) [ဣတိတလုံး အကျေကြေရ၏၊ တိုက်ရိုက်ရှိသော ဣတိဖြင့် ပုစ္ဆामिသို့လည်းကောင်း, ကျေသောဣတိဖြင့် ဗြာဟ္မဏံ ဧတေဒဝေါစ သို့လည်းကောင်း ပြန်လှည့်၍ စပ်ရ၏] ။ပ။ တတိယမ္မိ= သုံးကြိမ်မြောက် လည်း။ပ။

အထခေါ=၌၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားမှာ၊ ဘော်=ဤအကြံအစည် တော်သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်အကြံအစည်သည်၊ အဟောသိ= ဟူမူ) ယာဝတတိယမ္မိ=သုံးကြိမ်တိုင်အောင်သော်မှလည်း၊ သင်္ဂါရဝေါ=သော၊ ဗြာဟ္မဏော=သည်၊ အာနန္ဒေန=အာနန္ဒာက၊ သဟမ္မိကံ=အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ဝါ=နည်းလမ်းကျသော၊ ပဋိ=မေးခွန်းကို၊ ပုဗ္ဗော=မေးမြန်းအပ်ပါလျက်၊ သံသာဒေတိ=ဆုတ်နစ်စေ၏ ။ဆက်လက်၍ မေးမြန်းခြင်းမပြုနိုင်လောက်အောင် ပြဿနာကို ရပ်တန့်သွားစေ၏ ။အဆက်ပြတ်သွားစေ၏ဟူလို] နော ဝိသေသေတိ=မဖြေဆို၊ အဟံ=ငါသည်၊ (ဧတေ ဥဘောပိ=ဤနှစ်ဦးလုံးတို့ကိုပင်) ယံ နုန္နု ပရိမောစေယ္ယ=(အချင်းချင်းညှဉ်းပန်းနေခြင်းမှ) လွတ်မြောက်စေရပါမူ ကောင်းလေစု၊ ဣတိ=ဤသို့သော အကြံအစည်တော်သည်၊ (အဟောသိ= ဖြစ်ပြီ)။ပ။

[ကာနု-ကာ+နု+အဒ္ဓ]ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ အဒ္ဓ=ယနေ့၊ ရာဇဂ္ဂေ ပုရေ= မင်းနန်းတော်အတွင်း၌၊ ရာဇပုရိသာနံ=မင်းခစား ယောကျ်ားတို့သည်၊

သန္ဓိသိန္ဓာနံ=ပေါင်းစုထိုင်နေကြစဉ်၊ သ်န္ဓိပတိတာနံ= တစုတဝေးတည်း ရောက်နေကြစဉ်၊ အန္တ ရာ=အခြားစကား၏ ကြိုးကြားကြိုးကြား ကာလ၌၊ ကာ=အဘာယ်မည်သော၊ ကထာ=စကားသည်၊ ဥဒပါဒိ= ဖြစ်လာခဲ့သနည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)[ခ္ဍ=ခေါ+အ=]ဘော ဂေါတမ=မ၊ အ=ယနေ့၊ ရာဇ=ရှေ့ ပုရေ=၌။ပ။သန္ဓိပတိတာနံ=စဉ်၊ အန္တ ရာ=၌၊"ပုဗ္ဗ=ရှေး၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်၊ အပ္ပတရာစေဝ=အရေအတွက် အထူးနည်းပါးကုန်သည်သာလျှင်၊ အဟောသုံ=ဖြစ်ခဲ့ပေကုန်ပြီ။ စ= သို့သော်လည်း၊ ဗဟုတရာ= အရေအတွက်အထူးများပြားသော ရဟန်းတို့သည်၊ မနုဿဓမ္မာ=လူတို့၏ ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးထက်၊ ဥတ္တရိ= သာလွန်သော၊ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ=တန်ခိုးပြာဋิဟာကို၊ ဒဿေသုံ=ပြခဲ့ကုန်ပြီ။ တေရဟိ ပန=ယခုအခါ၌ကား၊ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဗဟုတရာ စေဝ= အရေအတွက် အထူးများပြား ကုန်သည်သာလျှင်၊(ဟောန္တိ= ဖြစ်ပေကုန်၏) စ=သို့သော်လည်း၊ အပ္ပတရာ= အရေအတွက် အထူးနည်းပါးသော ရဟန်းတို့ကသာလျှင်၊ မနုဿဓမ္မာ=ထက်၊ ဥတ္တရိ=သော၊ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ=ကို၊ ဒဿေန္တိ၊ ပြကြကုန်၏။ ဣတိ= ဤသို့သော၊ အယံ ကထာ=ဤစကားသည်၊ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်လာခဲ့ပါပြီ။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ အ=ယနေ့၊ ရာဇ=ရှေ့ ပုရေ=၌၊ ရာဇပုရိသာနံ။ပ။အန္တ ရာ=၌၊ အယံ ကထာ= သည်၊ ဥဒပါဒိ=ပြီ၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ပါဋိဟာရိယာနိ=ပြာဋิဟာတို့သည်၊ ဝါ= မြတ်စွာဘုရားနှင့် သာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တိတ္ထိယတို့ကို ပယ်ရှားတတ်သော သဘောတရားတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ= ဤသုံးမျိုး

၁။**ပါဋိဟာရိယာနိ**။ ။ဘဂဝတော စ သာသနဿ စ ပဋိပက္ခေ တိတ္ထိယေ ဟရတိ အပနေတိတိ ပဋိဟာရိယံ၊ ပဋိဟာရိယမေव ပါဋိဟာရိယံ။(တနည်း)ပဋိပက္ခေ ဝေနေယျဂတေ ကိလေသေ ဟရတိ အပနေတိတိ ပဋိဟာရိယံ၊ တမေဝ ပါဋိဟာရိယံ=ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်တတ်သော တရားသဘော။ (တနည်း)ဟရိတဗ္ဗံ ပဝတ္တေတဗ္ဗန္တိ ဟာရိယံ၊(ဝိဂတူပက္ကိလေ သေန ကတကိစ္စေန စ သတ္တာဟိတတ္ထံ) ပဗ္ဗာ ဟာရိယံ ပဋိဟာရိယံ၊ တမေဝ ပါဋိဟာရိယံ=(ကိလေသာအညစ်အကြေး ကင်းဝေး၍ ၁၆-ပါးသော မဂ်ကိစ္စကိုပြုပြီးသော ဘုရား ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် သတ္တဝါတို့အကျိုးစီးပွား အလို့ငှါ)နောက်ထပ်ဖြစ်စေထိုက်သော တရားသဘော။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဤသုတ်ဦးကာနှင့် ဥဒါနဌကထာ(၉)စသည်တို့၌ အမျိုးမျိုး ဖွင့်ထား၏။

တို့တည်း။ တိဏာ= သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ= အဘယ်တို့ နည်းဟူမူ၊ ဣဒ္ဓိပါဒိဟာရိယံ= တန်ခိုးဟူသော ပြာဋိဟာ ·လည်းကောင်း၊ အာဒေသနာ ပါဋိဟာရိယံ=အာဒေသနာ ပြာဋိဟာလည်းကောင်း၊ ဝါ= သူတပါးစိတ်ကို သိ၍ ပြောပြခြင်းဟူသော ပြာဋိဟာလည်းကောင်း၊ အနုသာသနီ ပါဋိဟာရိယံ=လည်းကောင်း၊ ဝါ= မြတ်စွာဘုရားနှင့် သာဝကတို့ အမြဲမပြတ် ဟောကြားအပ်သော အဆုံးအမ တရားဒေသနာဟူသော ပြာဋိဟာ လည်းကောင်းတည်း။ ဗြာဟ္မဏ=ဏှား၊ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ= ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယ ဟူသည်၊ ကတမံ စ=အဘယ်နည်း၊ ဗြာဟ္မဏ= ဏှား၊ ဣဓ= ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စော= အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနေကဝိဟိတံ= များသော အပြားရှိသော၊ ဣဒ္ဓိဝိဓံ= တန်ခိုးအဖို့ကို၊ ဝါ= တန်ခိုးအမျိုးအစားကို၊ ပစ္စနုဘောတိ= ခံစားသုံးစွဲ၏၊ . ဝါ= ကိုယ်တွေ့ထိရောက် မျက်မှောက်ပြု၏၊ ဧကော= ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်တည်းသည်၊ ဟုတ္ဝာပိ=ဖြစ်၍လည်း၊ ဝါ= ဖြစ်ပါလျက်လည်း၊ ဗဟုဓာ= ရာထောင်စသား ပုဂ္ဂိုလ်များပြားလာသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏၊ ဗဟုဓာ=သည်၊ ဟုတ္ဝာပိ= ဖြစ်ပြီး၍လည်း၊ ဝါ=ဖြစ်ပြီးမှလည်း၊ ဧကော= ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်တည်းသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်သွားပြန်၏၊ အဝိဘာဝံ= အထင်အရှားမြင်သာသည်အဖြစ်ကို၊ (ကရောတိ=ပြု၏) တိရောဘာဝံ= ကွယ်ပျောက်သည် အဖြစ်ကို၊ (ကရောတိ=၏) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊၃၊၁၈]

တိရောကုဋ္ဋံ= နံရံ၏ တဖက်သို့လည်းကောင်း၊ တိရောပါကာရံ= တံတိုင်း၏ တဖက်သို့ လည်းကောင်း၊ တိရောပဗ္ဗတံ= တောင်၏ တဖက်သို့ လည်းကောင်း၊ သေယျထာပိ အာကာသေ= ဟင်းလင်းပြင် ကောင်းကင်ဌ်ကဲ့သို့၊ အသဇ္ဇမာနော= ငြိတွယ်မနေဘဲ၊ ဂစ္ဆတိ= သွားနိုင်၏၊ ပထဝိယာပိ=မြေဌ်လည်း၊ သေယျထာပိ ဥဒကေ= ရေဌ်ကဲ့သို့၊ ဥမ္မုဇ္ဇ+နိမုဇ္ဇံ=ပေါ်ခြင်း+ ငုတ်ခြင်းကို၊ ကရောတိ=ပြု၏၊ သေယျထာပိ ပထဝိယံ=မြေပြင်ဌ်ကဲ့သို့၊ ဥဒကေပိ= ရေပြင်ဌ်လည်း၊ အဘိဇ္ဇမာနေ= မကွဲမပျက်အောင်၊ ဂစ္ဆတိ=သွားနိုင်၏၊ [ကျွန်စ်ဝင်သွားခြင်း မရှိသဖြင့် မကွဲမပျက်အောင်သွားနိုင်၏ဟူလို] အာကာသေပိ= ကောင်းကင်ဌ်လည်း၊ ပလ္လင်္ကေန=တင်ဖျဉ်ခွေ့ခွေ ထိုင်နေခြင်းဖြင့်၊ ပက္ခိ= အတောင်ရှိသော၊ သကုဏော သေယျထာပိ=ငှက်ကဲ့သို့၊ ဂမတိ= သွားနိုင်၏၊ ဧवံမဟိဒ္ဓိကော= ဤသို့ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော၊ ဧवံ မဟာနုဘာဝေ= ဤသို့ ကြီးသော အစွမ်းအာနုဘော်ရှိကုန်သော၊ ဣမေပိ စန္ဒိမသူရိယေ= ဤလနေတို့ကိုပင်လည်း၊ ပါဏိနာ=လက်ဖြင့်၊ ပရာမသတိ= သုံးသပ်နိုင်၏၊ ပရိမဇ္ဇတိ= ပွတ်တိုက်နိုင်၏၊ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာပိ=ဗြဟ္မာ့ပြည် တိုင်အောင်လည်း၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ဝသံ= မိမိအလိုသို့၊ ဝတ္တေတိ=လိုက်စေ

နိုင်၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဣဒံ=ဤသို့ ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်တည်းက ရာထောင်စသား ပုဂ္ဂိုလ်တိုးပွားလာရခြင်းစသော တန်ခိုးကို၊ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယ်=ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ= ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ [ဣဒ္ဓေတိတိ ဣဒ္ဓိ၊ ဣဒ္ဓိ ဧဝ ပါဋိဟာရိယ် ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယ်= တန်ခိုးဟူသော ပြာဋိဟာ၊ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက်တို့ကို ပယ်ရှားတတ်သော တန်ခိုး]

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ အာဒေသနာပါဋိဟာရိယ်=အာဒေသနာပါဋိဟာရိယဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=နည်း၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ဣဓ=ခ္ဍ၊ ဧကစ္စော=သည်၊ နိမိတ္တေန= ကောက်ယူအပ်သော အတိတ်နိမိတ် အမှတ်အသားဖြင့်၊ (တစုံတခု ရောက်လာခြင်း, လွန်သွားခြင်း, မိမိအနီးခ္ဍ တည်ရှိနေခြင်းဖြင့် ကောက်ယူအပ်သော အတိတ်နိမိတ်ဖြင့်)၊ အာဒိသတိ=(တပ်အပ်သေချာ) ပြောဟောတတ်၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အာဒိသတိ=မူ) ဧဝမ္ပိ=ဤသို့သော အခြင်းအရာ အားဖြင့်လည်း၊ တေ=သင်တို့၏၊ မနော=စိတ်သည်၊ (သောမနဿ, ဒေါမနဿ, ကာမဝိတက် စသည်တို့တွင် တမျိုးမျိုးနှင့် ယှဉ်တွဲနေသော စိတ်သည်) ပဝတ္တတိ=ဖြစ်နေ၏၊ ဣတ္ထမ္ပိ= ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း၊ တေ=သင်တို့၏၊ မနော=စိတ်သည်၊ (ပဝတ္တတိ=၏) ဣတိပိ=ဤသို့ ဤပုံလည်း၊ ဝါ=ဤမည် ဤမည်သော အကြောင်းအရာကိုကြံစည်လျက်လည်း၊ တေ=၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ (ပဝတ္တတိ=ဖြစ်နေ၏) ဣတိ=ဤသို့၊ (အာဒိသတိ=ပြောဟောတတ်၏)၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဗဟုံ များစွာ၊ ဝါ=များစွာသော စိတ်ကို၊ ဝါ=စိတ်နှင့်

၁။**ဗဟုံ စေပိ အာဒိသတိ**။ ။အဋ္ဌကထာမှ ပုံဝတ္ထုဟု ရှင်ဘုရင်၏လက်ထဲ ဝုက်ထားသော အရာဝတ္ထုမှာ ပုလဲသုံးလုံးဖြစ်၏ဟု ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားက (အတိတ်နိမိတ်ကောက်၍)မလွဲတမ်းပြောလိုက်ခြင်းမှာ(သူတပါး၏စိတ်ကို ပြောဟောခြင်း မဟုတ်သော်လည်း) အာဒေသနာပါဋိဟာရိယပင်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် "ဧဝံမ္ပိ တေ မနော" စသည်ဖြင့် သူတပါး၏စိတ်ကို ပြောဟောခြင်း တမျိုးကိုသာ အာဒေသနာပါဋိဟာရိယ အဖြစ်ဖြင့် ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်ပြထားခြင်းသည် နိဒဿနနည်းမျှ(နမူနာလောက်မျှ)သာ ပြထားခြင်းဖြစ်၏ ဟု ဒီ, ပါထိကဝဂ်ဋီကာ(၆၇)၌ မိန့်ဆို၏။

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာ(၃၊ ၃၀၉)၌ကား "ဗဟုံ စေပိ အာဒိသတိ"၌ သူတပါးစိတ်မှတပါး အခြားသောအကြောင်းအရာများကို ပြောဟောခြင်းကိုပါ ယူ၍ဖွင့်ထား၏။(ဗဟုံ၏ နောက်ဆုံးအနက်ကို သတိပြုပါ)ထိုအဋ္ဌကထာအလို သူတပါးစိတ်ကိုသာမက အခြားအကြောင်းအရာများကို ပြောဟောခြင်းကိုလည်း ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်ပြရာရောက်ပါ၏။

တကွ မျှားပြားလှသော အခြားအကြောင်းအရာအမျိုးမျိုးကို၊ စေပိ အာဒိသတိ= အကယ်၍ပင် ပြောဟောစေကာမူ၊ တံ=ထိုပြောဟောသမျှ အားလုံးစုံသည်၊ တထေဝ=ပြောဟောသည့်အတိုင်း မလွဲစေကန် မှန်သည်သာ၊ ဟောတိ=၏၊ အညထာ= တမျိုးတခြား အလွဲအမှားအားဖြင့်၊ နော(ဟောတိ)= မဖြစ်။

ဗြာဟ္မဏ=ဏွာ။ ပန=ထို့အပြင်၊ ဣဒ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စော=သည်၊ နိမိတ္တေန=ဖြင့်၊ နဟေဝ အာဒိသတိ=မပြောဟောသေး၊ [အတိတ်နိမိတ် ကောက်တတ်သော်လည်း ထိုအတိတ်နိမိတ်လောက်မျှဖြင့် မပြောဟောသေး]အပိ စခေါ=စင်စစ်သော်ကား၊ မနုဿာနံ ဝါ=လူတို့၏လည်းကောင်း၊ အမနုဿာနံ ဝါ=ဘီလူး တစ္ဆေစသည်တို့၏လည်းကောင်း၊ ဒေဝတာနံ ဝါ=စတုမဟာရာဇ် စသော နတ်တို့၏လည်းကောင်း၊ သဒ္ဒံ=အသံကို၊(သူတပါးစိတ်ကိုသိ၍ ပြောဆိုသံကို)သုတ္တာ=ကြားရ၍၊ အာဒိသတိ=၏၊(ကိန္တိ အာဒိသတိ)။ပ။ နဟေဝ အာဒိသတိ=သေး၊ မနုဿာနံ စ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။သဒ္ဒံ=ကို၊ သုတ္တာပိ=ကြားရ၍လည်း၊ နဲ အာဒိသတိ=မပြောဟောသေး၊ အပိစ ခေါ= ကား။ ဝိတက္ကယတော=ကြံစည်သောသူ၏၊ ဝိစာရယတော=ဆင်ခြင်သုံးသပ် သောသူ၏၊ ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒံ[1]=ကြံစည်မှုအရှိန်အဟုန်ကြောင့်ဖြစ်သော အသံကို၊ သုတ္တာ=ကြားရ၍။ပ။ဗြာဟ္မဏ=ဏွာ။ ပန=ထို့အပြင်၊ ဣဒ=ဤ၊ ဧကစ္စော= (စေတောပရိယဉာဏ်ကိုရသော)အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ [ပရိစ္ဆ ဇာနာတိ တိုင်အောင် လုမ်းစပ်]နိမိတ္တေန=ဖြင့်။ပ။သုတ္တာပိ=လည်း၊ နဲ အာဒိသတိ=သေး၊ အပိစ ခေါ=ကား၊ အဝိတက္ကံ=ဝိတက်လည်းမရှိသော၊ အဝိစာရံ=ဝိစာရလည်းမရှိသော၊ သမာဓိ[2]=ဈာန်သမာဓိသို့၊ ဝါ=ကို၊ သမာပန္နဿ=ကောင်းစွာ ဆိုက်ရောက်ဝင်စား နေသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦး၏၊ စေတော=စိတ်ကို၊ စေတသာ=မိမိ၏စိတ်ဖြင့်၊

၁။ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒ။ ။ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒံ သုတ္တာတိ ဝိတက္ကဝေဂဝသေန ဥပ္ပန္နံ ဝိပ္ဖလပန္တာနံ သုတ္တပမတ္တာဒီနံ ကူဇနသဒ္ဒံ သုတ္တာ။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ။ ဝိတက္ကသ ဝိပ္ဖါရော(ကြံစည်မှုဝိတက်၏ ပျံ့နှံ့သော အရှိန်အဟုန်) ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရေန ဥပ္ပန္နော သဒ္ဒေါ ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒေါ။

(၁)အိပ်ပျော်နေသူ, မူးမေ့နေသူ, ရောဂါဒဏ်ခံနေရသူ စသည်တို့၏ ယောင်ယမ်းပြောဆိုသံနှင့် ညည်းညူသံ။(၂)ဤအကြောင်းအရာကိုပြောမည်, ဤလိုပြောမည်စသည်ဖြင့် ကြံစည်စိတ်ကူးရင်း တယောက်ထီးတည်း ပြောဆိုအပ်သောအသံတို့ကို ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒ ဟုခေါ်၏။ အလွန်တိုးတိုး တိတ်တိတ်မဟုတ်လျှင် ထိုအသံကို နီးနီးကပ်ကပ် နေသူများကြားနိုင်၏။ အဋ္ဌကထာ၏ ဝတ္ထုကြောင်းများကိုကြည့်ပါ

ပရိစ္ဆေ=ပိုင်းခြားမှ၊ ပဇာနာတိ=သိ၏။(ကိန္တိ=သို့၊ ပဇာနာတိ=ဟူမူ)

ယထာ=အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဣမသ္မိ ဘောတော=ဤအရှင်သည်၊ မနောသင်္ခါရာ=မနောသင်္ခါရတို့ကို၊ ဝါ=စိတ်သည် စိမ်ပြုလုပ်အပ်သော ဝေဒနာ, သညာတို့ကို၊ ပဏိဟိတာ=ကောင်းစွာ ထားအပ်ကုန်ပြီ၊ ဝါ=ပဓာနအဖြစ်ဖြင့် ထားအပ်ကုန်ပြီ၊ ဝါ=ဖြစ်စေအပ်ကုန်ပြီ၊(တထာ=ထိုမနောသင်္ခါရတို့ကို ကောင်းစွာထားခြင်းဟူသောအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=မနောသင်္ခါရတို့ကို ကောင်းစွာထားခြင်းဟူသောအကြောင်းကြောင့်) ဣမသ္မိ စိတ္တသ=ဤစျာန်စိတ်၏၊ အနန္တရာ=အခြားမဲ့၌၊ ဝါ=အခြားမဲ့ဖြစ်သော စျာန်မှ ထရာအခါ၌၊ အမုံ နာမ ဝိတက္ကံ=ထိုမည်သော အကြံအစည်ကို၊ ဝိတက္ကေသိတိ=ကြံစည်လိမ့်လတ္တံ့၊ ဝါ=ဖြစ်စေလိမ့်လတ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ပဇာနာတိ=၏)[၂] သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ထိုစေတောပရိယဉာဏ်ရှိသော

၁။ယထာ ဣမသ္မိ။ပ။ဝိတက္ကေသိတိတိ၌ ဆိုလိုရင်းမှာ – စေတောပရိယအဘိညာဉ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် စျာန်ဝင်စားနေသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦး၏ သမာပတ်အတွင်းမှ စျာန်စိတ်အခြေအနေကို ကြည့်ပြီးလျှင် "ဤစျာန်ဝင်စားသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤနည်း ဤပုံ စျာန်စိတ်(မနောသင်္ခါရ)တို့ကို ဖြစ်စေသောကြောင့် စျာန်မှထသောအခါ ဤမည်သော အကြံကိုကြံစည်လိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် သူ၏ စျာန်သမာဓိသည် ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးသွားလိမ့်မည်၊ သို့မဟုတ် မတိုးတက်ဘဲ ရပ်တန့်နေလိမ့်မည်၊ သို့မဟုတ် သူသည် အထက်စျာန်တရားထူးကို တိုးတက်ရရှိလိမ့်မည်၊ မဂ်ဖိုလ်ကိုရလိမ့်မည်။ အဘိညာဉ်ကို ဖြစ်စေလိမ့်မည်"ဤသို့စသည်ဖြင့် သူတပါး စိတ်ကိုသိသည်ဟူလို။

မနာသာ သခ်ရိယန္တိ မနောသင်္ခါရာ၊ ဝေဒနာ သညာ။ ပဏိဟိတာတိ ပုရိမပရိဗန္ဓဝိနယေန(ရှေးဦးဖြစ်သော နိဝရဏာကိလေသာ ဘေးရန်အတားအဆီးတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းအားဖြင့်)ပဓာနဘာဝေန နိဟိတာ ဌပိတာ၊ တေနာဟ "စိတ္တသင်္ခါရာ သုဌပိတာ"တိ။ ပါထိကဝဂ်ဋီကာ၊ဒေ၊

ဤ၌ မနောသင်္ခါရအရ ဝေဒနာသညာ တရားနှစ်ပါးကိုသာ ယူထားခြင်းမှာ ပဓာနဘာဝေန နိဟိတာနှင့်အညီ ပဓာနအကျဆုံး, အရေးပါဆုံးတရားများ ဖြစ်သောကြောင့်ဟု ယူဆ၏။ ထို့ကြောင့် "အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ သမာဓိ" ဟူသော ဤသုတ်ပါဠိတော်နှင့် အညီ ဝိတက်, ဝိစာရနှစ်ပါးကို ချန်လှပ်၍ ကျန်သော စျာန်စိတ်စေတသိက်အားလုံးကိုပင် မနောသင်္ခါရဟု ဆိုသင့်၏။ "သညာ စ ဝေဒနာ စ စိတ္တသင်္ခါရော၊ ဌပေတွာ ဝိတက္ကဝိစာရေ သဗ္ဗေပိ စိတ္တသမ္ပယုတ္တကာ ဓမ္မာ စိတ္တသင်္ခါရော"ဟူသော သင်္ခါရယမိုက် ပါဠိတော် ကိုလည်း သတိပြုလေ။

ပုဂ္ဂိုလ်သည်)ဗဟုံ=များစွာ၊ ဝါ=များစွာသော သရာဂစသော(၁၆)ပါးသော စိတ်ကို၊ စေပိ အာဒီသတိ=မူ [ဤနေရာ၌ကား စေတောပရိယညာဏ်၏ အရာဖြစ်သောကြောင့် ဗဟုံအရ စိတ်မှတပါး တခြားသော အကြောင်းအရာများ မပါဝင်နိုင်၊ စေတောပရိယညာဏ်သည် စိတ်စေတသိက်တို့ကိုသာ အာရုံပြုသော ကြောင့် သရာဂစသော စိတ် (၁၆)ပါးတို့သာ ပါဝင်နိုင်ကြောင်းကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌၊ ဒု၊၃၁၀–၌ဖွင့်၏]။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣသိ၊ ဣဒံ= ဤသို့တပါး စိတ်ကို သိ၍ ပြောပြခြင်းကို။ အာဒေသနာပါဋိဟာရိယ်=ယဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ [ပရသ စိတ္တံ ဥတ္တာ အာဒိသန် ကထန် အာဒေသနာ၊ အာဒေသနာ စ သာ ပါဋိဟာရိယဉ္စာတိ အာဒေသနာပါဋိဟာရိယံ]

ဗြာဟ္မဏ=ဣသိ၊ အနုသာသနီပါဋိဟာရိယံ=အနုသာသနီပါဋိဟာရိယ ဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=နည်း။ပ။ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အနုသာသတိ=ဟောပြောညွှန်ပြဆုံးမ၏၊ (ကိန္တိ အနုသာသတိ) ဧဝံ= ဤနေကွမ္မဝိတက်စသည်တို့ကို၊ ဝိတက္ကေထ=ကြံစည်ကြကုန်လော၊ ဝါ= ဖြစ်စေကြကုန်လော၊ ဧဝံ=ဤကာမဝိတက်စသည်တို့ကို၊ မာ ဝိတက္ကယိတ္ထ= မကြံစည်ကြကုန်လင့်၊ ဧဝံ=ဤအနိစ္စသညာစသည်တို့ကို၊ ဝါ=ဤသို့ အနိစ္စ,ဒုက္ခ,အနတ္တ,အသုဘဟူ၍၊ မနသိကရောထ= နှလုံးသွင်းကြကုန်လော၊ ဧဝံ=ဤနိစ္စသညာစသည်တို့ကို၊ ဝါ=နိစ္စ,သုခ,အတ္တ, သုဘဟူ၍၊ မာ မနသိ အကတ္ထ=နှလုံးမသွင်းကြကုန်လင့်၊ ဣဒံ=ဤ ကာမဂုဏ်ငါးပါးခု တပ်မက်သော ရာဂကို၊ ပဇဟထ=ပယ်စွန့်ကြကုန်လော၊ ဣဒံ=ဤမက်တရားသို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟရထ=နေကြကုန်လော၊ ဣတိ (အနုသာသတိ=၏) ဗြာဟ္မဏ=ဣသိ၊ ဣဒံ=ဤမြတ်စွာဘုရားနှင့် သာဝကတို့ စဉ်လာမပြတ် ဟောကြားအပ်သော အဆုံးအမ တရားဒေသနာတော်ကို၊ အနုသာသနီပါဋိဟာရိယ်=ယဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ [သာဝကာနဉ္စ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ သတတံ ဓမ္မဒေသနာ အနုသာသနီပါဋိဟာရိယ်။ သီလကွန်ဒ၊ ၃၂၂။ သတတံ ဓမ္မဒေသနာတိ သမ္ဘကာလံ ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မဒေသနာ၊ ၎င်းဋီကာ၊ ၃၉၀။ အနုသာသီယတေတိ အနုသာသနီ=သွန်သင်ညွှန်ပြ ဟောကြားအပ်သော တရားတော်၊ အနုသာသနီ စ သာ ပါဋိဟာရိယဉ္စာတိ အနုသာသနီပါဋိဟာရိယံ] ဗြာဟ္မဏ=ဣသိ၊ ပါဋိဟာရိယာနိ=ပြာဋိဟာတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=တည်း။

ဗြာဟ္မဏ=ဣသိ၊ တီဏိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ ပါဋိဟာရိယာနံ= ဤပြာဋိဟာတို့တွင်၊ ကတမံ ပါဋိဟာရိယံ=အဘယ်ပြာဋိဟာသည်၊ အဘိဏှန္တိ တရဉ္စ=သာလွန်ကောင်းမွန်လျက်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မွန်၍ လည်းကောင်း၊ ပဏီတတရဉ္စ= သာလွန်မြင့်မြတ်လျက်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မြတ်၍

လည်းကောင်း၊ တေ=သင့်အား၊ ဝါ=သင်၏စိတ်၌၊ ခမတိ= နှစ်သက်ပါသနည်း၊ ဝါ=နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေပါသနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ= မေးမြန်းတော်မူပြီ) ဘော ဂေါတမ=မ၊ တတြ=ထိုသုံးမျိုးသော ပြာဋိဟာတို့တွင်၊ ယဒိဒံ ပါဋိဟာရိယံ=အကြင်ပြာဋိဟာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော။ပ။ ဝတ္ထေတိ=၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဣဒံ ပါဋိဟာရိယံ=ဤဣဒ္ဓိပြာဋိဟာသည်၊ (အတ္ထိ)ယော= အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ [ဧဝ-အနက်မရှိ]နံ=ထိုဣဒ္ဓိပြာဋိဟာကို၊ ကရောတိ=ပြု၏၊ သော ဧဝ=(ဣဒ္ဓိပြာဋိဟာကိုပြုသော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင်၊ နံ=ထိုဣဒ္ဓိပြာဋိဟာကို၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=ခံစားရ၏၊ ယော=သည်။ပ။ တသ္မေ ဝ=(ဣဒ္ဓိပြာဋိဟာကိုပြုသော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်အတွက်သာလျှင်၊ တံ= ထိုဣဒ္ဓိပြာဋိဟာသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဣဒံ ပါဋိဟာရိယံ=ဤဣဒ္ဓိပြာဋိဟာသည်၊ မေ=အကျွန်ုပ်အား၊ မာယာသဟဓမ္မရူပံ ဝိယ= မျက်လှည့်နှင့်တူသော အကြောင်းသဘောရှိသကဲ့သို့၊ [မျက်လှည့်နှင့် တူသကဲ့သို့ ဟုပင်ဆိုလို၏]ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍၊ ခါယတိ= ထင်မြင်လာပါ၏၊[သဟ သမာနော ဓမ္မော ကာရဏံ သဟဓမ္မော၊ သဟဓမ္မော ရူပံ(သဘော) သဟဓမ္မရူပံ၊ မာယာယ သဟဓမ္မရူပံ ယဿ ပါဋိဟာရိယဿတိ မာယာသဟဓမ္မရူပံ]

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယမ္ပိဒံ ပါဋိဟာရိယံ=အကြင်ပြာဋိဟာသည်လည်း၊ (အတ္ထိ)ဣဓ။ပ။ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဣဒမ္ပိ ပါဋိဟာရိယံ=ဤအာဒေသနာ ပြာဋိဟာသည်လည်း(အတ္ထိ)ယော=သည်၊ နံ= ထိုအာဒေသနာပြာဋိဟာကို၊ ကရောတိ= ၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင်၊ နံ=ထိုအာဒေသနာ ပြာဋိဟာကို။ပ။ တသ္မေ=(အာဒေသနာပြာဋိဟာကို ပြုသော)ထိုပုဂ္ဂိုလ်အတွက် သာလျှင်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဣဒမ္ပိ ပါဋိဟာရိယံ= ဤအာဒေသနာပြာဋိဟာသည်လည်း၊ မာယာသဟဓမ္မရူပံ ဝိယ=စိန္တာမဏိ မည်သော မာယာအတတ်နှင့်တူသော အကြောင်းသဘောရှိသကဲ့သို့၊ ဝါ=သူတပါး စိတ်အကြံကို သိကြောင်းအတတ်နှင့်တူသော အကြောင်းသဘော ရှိသကဲ့သို့၊(ဟုတ္တာ)မေ= အား၊ ခါယတိ=၏၊[ပရေသံ စိန္တံ မနတိ ဝိဇာနာတိ တောယာတိ စိန္တာမဏိ] ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယဒေ ခေါ ဣဒံ ပါဋိဟာရိယံ= အကြင်ပြာဋိဟာသည်လည်း၊ (အတ္ထိ)ဣဓ=၌။ပ။ဘော ဂေါတမ=မ၊ တိဏ္ဏံ= ကုန်သော၊ ဣမေသံ ပါဋိဟာရိယာနံ=တို့တွင်၊ ဣဒမေဝ ပါဋိဟာရိယံ= ဤအနုသာသနီပြာဋိဟာသည်သာလျှင်၊ အဘိက္ကန္တတရဉ္စ= လည်းကောင်း။ ပဏီတတရဉ္စ=လည်းကောင်း၊ မေ=အကျွန်ုပ်အား၊ ဝါ= အကျွန်ုပ်၏စိတ်၌= ခမတိ=နှစ်သက်ပါ၏၊ ဝါ=၏။

ဘော ဂေါတမ=မ၊ အစ္ဆရိယံ=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အုံ့ချီးထိုက်ပါပေစွ၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ အစ္ဆရိယံ=မဖြစ်စဖူး အသစ်အထူးဖြစ်ပါပေစွ၊ ဘောတာ ဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ယာဝ=အလွန်အကဲသာလျှင်၊ ဣဒံ=ဤတရားစကားကို၊ သုဘာသိတံ=ကောင်းစွာဟောကြားတော်မူအပ်ပါပြီ၊ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်၊ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=အရှင်ဂေါတမကို၊ တီဟိ= သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေဟိ ပါဋိဟာရိယေဟိ=ဤပြာဋิဟာတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတံ စ=ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍လည်း၊ ဓာရေမ=သိမြင်မှတ်သားနှားလည်ပါကုန်၏၊ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်၊ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်။ပ။ဝဏ္ဏောတိ=၏၊ ဟိ=ပင်၊ ဘဝံ ဂေါတမော=သည်၊ အဝိတက္ကော။ပ။ဝိဟရတိ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အနုသာသတိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ဣသိ:၊အဒ္ဓါ ခေါ=ဧကန်စင်စစ်အားဖြင့်ပင်၊ တေ=သင်သည်၊ အာသဒ္ဓေ=ငါ့ဂုဏ်တို့ကို မသွယ်မဝိုက် တိုက်ရိုက်တိုက်ခတ်၍၊ ဥပနီယ=ငါ့ဂုဏ်တို့၏ အနီးသို့ ကပ်ဆောင်၍၊ အယံ ဝါစာ=ဤစကားကို၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုအပ်ပြီ၊ အပိစ=အမှန်စင်စစ်ကား၊ အဟံ=ငါကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ တေ=သင့်အား၊ ဗျာကရိဿာမိ=ပြောဆိုပေအုံ့၊ ဗြာဟ္မဏ=ဣသိ:၊ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်၊ အဟံ=ငါသည်။ပ။ဝိဟရတိ=နေကြကုန်လော၊ ဣတိ(အနုသာသာမိ= ဟောပြောညွှန်ပြ ဆုံးမတော်မူ၏၊ ဣတိ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဘောတာ ဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမကို၊ အညတြ=ကြဉ်ဖယ်ထား၍၊ ယော=အကြင်ရဟန်းသည်၊ တီဟိ= သုံးမျိုး ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ပါဋိဟာရိယေဟိ=ဤပြာဋิဟာတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံ၏၊ အညော=အရှင်ဂေါတမမှ တပါးတခြားသော၊ သော ဧကဘိက္ခုပိ=(ပြာဋิဟာသုံးမျိုးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော) ထိုတပါးတလေသော ရဟန်းသည်လည်း၊ အတ္ထိ ပန=ရှိပါသေးသလော၊ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်) ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဧကဿ ဝ သတံ=ရဟန်း တရာတည်းသာလျှင်၊ နု(အတ္ထိ)=ရှိသည်မဟုတ်၊ ဒွေ(ဧ၀)သတာနိ=ရဟန်းနှစ်ရာတို့သာလျှင်၊ နု(အတ္ထိ)=ရှိကုန်သည်မဟုတ်၊ တိဏိ(ဧ၀)သတာနိ=ရဟန်းသုံးရာတို့သာလျှင်၊ နု အတ္ထိ=ရှိကုန်သည်မဟုတ်၊ စတ္တာရိ ဧ၀ သတာနိ=ရဟန်းလေးရာတို့သာလျှင်၊ နု အတ္ထိ=ဟုတ်၊ ပဉ္စ ဧ၀ သတာနိ=ရဟန်းငါးရာတို့သာလျှင်၊ နု အတ္ထိ=ဟုတ်၊ အထ ခေါ=အဟုတ်သော်ကား၊ ယေ ဘိက္ခူ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ တီဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ပါဋိဟာရိယေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတာ= ပြည့်စုံကုန်၏၊ (တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်) ဘိယ္ယောဝ=ထို့ထက်မက များလှကုန်သည်သာတည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဧတရဟိ=

ယခုအခါ၌၊ တေ ဘိက္ခဝေ=ထိုပြာဋိဟာသုံးမျိုးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းတို့သည်၊ ကဟံ=အဘယ်အရပ်၌၊ ဝိဟရန္တိ=နေကြပါကုန်သနည်း၊ ကတိ(အဝေါစ=လျှောက်) ဗြာဟ္မဏာ=ကျွန်း၊(တေ ဘိက္ခဝေ=တို့သည်)ကမသို့ယေဝ ဘိက္ခဝဲ့ဃေ= ဤရဟန်း အပေါင်း၌သာလျှင်၊ (ဝိဟရန္တိ=နေပါကုန်၏) ကတိ(အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) [အဘိက္ကန္တံ စသည်ကို ဒုကစာပိဋ် ၁၆–သုတ်၌ကြည့်] ပဋ္ဌမော=သော၊ ဗြာဟ္မဏ ဝဏ္ဏော= တည်း။

(၇)၂–မဟာဝဂ်

၁–တိတ္ထာယတနသုတ်

၆၂။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ တိတ္ထာယတနာနိ=မှားယွင်းသော အယူရှိသူတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ မိစ္ဆာအယူတို့သည်၊ ကတမာနိ တီဏိ= ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ ယာနိ=ယင်းမိစ္ဆာအယူသုံးမျိုးတို့သည်[သဏ္ဌာဟန်၌စပ်] ဝါ=တို့ကို၊ [သမနုယုဇ္ဇိယမာနာနိ စသည်၌စပ်]ပဏ္ဍိတေဟိ=ပညာရှိတို့က၊ သမနုယုဇ္ဇိယမာနာနိ=စစ်ဆေးမေးမြန်းအပ်ကုန်လသော်၊ သမနုဂါဟိယမာနာနိ=နှိုက်ယူစုံစမ်း မေးမြန်းအပ်ကုန်လသော်၊ သမနုဘာသိယမာနာနိ=ကောင်းစွာဆွေးနွေး မေးမြန်းအပ်ကုန်လသော်၊ ပရံ=ရှေးဟောင်းအဆက်ဆက်သို့၊ (ဆရာအဆက်ဆက်, အယူဝါဒအဆက်ဆက်, အတ္တဘောအဆက်ဆက်တို့တွင် တမျိုးမျိုးသော

၁။တိတ္ထာယတနာနိ။ ။"အာယတန=မှားယွင်းသောအယူရှိသူတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ, ပေါင်းဆုံစုဝေးရာ ဌာနဖြစ်သော+တိတ္ထိ= မိစ္ဆာအယူ"ဟု အလွယ်အနက်မှတ်ပါ၊ တရုန်ဦ ဥပ္ပိလဝဏ္ဏီ သတ္တာ ဇော်ထာတိ တိတ္ထံ=သတ္တဝါတို့ ၎င်းချေပေါ်ချိုးဖြစ်ရာ မိစ္ဆာအယူ၊ တိတ္ထဘူတာနိ အာယတနာနိ တိတ္ထာယတနာနိ=မိစ္ဆာအယူဟူသော ပေါက်ဖွားရာ, စုဝေးရာဌာန။ (တနည်း) တိတ္ထိယ=မှားယွင်းသော အယူရှိသောသူ။တိတ္ထိယာနံ အာယတနာနိ ကာရဏာနိ တိတ္ထိယာယတနာနိ(မှားယွင်းသော အယူရှိသူတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူတို့)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဤယကိုချေလျှင် တိတ္ထာယတန–ဟုဖြစ်၏။

၂။သမနုယုဇ္ဇိယမာနာနိ။ ။"သမနုယုဇ္ဇိယမာနာနိ"စသော သုံးပုဒ်လုံးပင်"စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်း"အနက်ကိုဟောသော ပရိယာယ်ပုဒ်များ ဖြစ်၏။ (တနည်း)သမနုယုဇ္ဇိယမာနာနိ=(ထိုမိစ္ဆာအယူတို့ဟူသည် အဘယ်နည်းဟု) စစ်ဆေးမေးမြန်းအပ်ကုန်လသော်၊ သမနုဂါဟိယမာနာနိ=(အဘယ်ကြောင့် ထိုမိစ္ဆာအယူများ ဖြစ်သနည်းဟု) နှိုက်ယူမေးမြန်းအပ်ကုန်လသော်၊ သမနုဘာသိယမာနာနိ= (ထိုမိစ္ဆာအယူတို့ကို စွန့်ပစ်ဘို့ရန်)ကောင်းစွာသွန်သင်ဆုံးမအပ်ကုန်လသော်။

ရှေးဟောင်းအဆက်ဆက်သို့)၊ ဂန္ဓာဝိ=ရှည်ဝေးစွာ လိုက်သွားပြီး၍လည်း၊ ဝါ=ရှည်ဝေးစွာ လိုက်သွားပါသော်လည်း၊ အကိရိယာယ=မတီထွင် မပြုလုပ်ခြင်း သဘောမျှ၌သာလျှင်၊ (မိစ္ဆာအယူနှင့် မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့ကို တီထွင်ပြုလုပ် မွေးထုတ်လိုက်သူ တရားခံ လက်သည် မထင်ပေါ်ခြင်းသဘော၌သာလျှင်) သဏ္ဌာဟန္တိ=ရပ်တန့်နေကုန်၏၊ တိဏိ=သုံးမျိုးသော မိစ္ဆာအယူတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=ဤသတ္တဝါဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယံကိဉ္စိ=တစုံတခုသော၊ သုခံ ဝါ=သုခဝေဒနာကိုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခံ ဝါ=ဒုက္ခဝေဒနာကိုလည်းကောင်း၊ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ=ဒုက္ခလည်းမဟုတ်, သုခလည်းမဟုတ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိသံဝေဒေတိ= ခံစား၏၊ ဝါ=မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်လာသည်ကိုသိ၏၊ သဗ္ဗံ=အားလုံးသော၊ တံ=ထိုဝေဒနာကို၊ ပုဗ္ဗေကတဟေတု=ရှေးဘဝ၌ ပြုအပ်ခဲ့သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်သာလျှင်၊ (ပဋိသံဝေဒေတိ=၏) ဣတိ=ဤသို့၊ ဧဝံဝါဒိနော=ဤသို့သော အယူဝါဒရှိကုန်သော၊ ဧဝံဒိဋ္ဌိနော= ဤသို့သောအယူဒိဋ္ဌိရှိကုန်သော၊ ဧကေ=အချို့ကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ= သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော= သည်၊ ယံကိဉ္စိ=သော၊ သုခံ ဝါ။ပ။ သဗ္ဗံ=သော၊ တံ=ကို၊ ဣဿရနိမ္မာနဟေတု= တလောကလုံးကိုအစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာ၏ ဖန်ဆင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း ကြောင့်သာလျှင်၊ (ပဋိသံဝေဒေတိ=၏)ဣတိ= သို့၊ ဧဝံဝါဒိနော=ကုန်သော၊ ဧဝံဒိဋ္ဌိနော=ကုန်သော၊ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ သန္တိ ။ပ။ အဟေတု= အကြောင်းမဲ့သက်သက်သာလျှင်၊ အပစ္စယာ= အကြောင်းမရှိဘဲသာလျှင်၊ (ပဋိသံဝေဒေတိ) ဣတိ=သို့၊ ဧဝံဝါဒိနော=။ပ။ သန္တိ=ရှိကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုသုံးမျိုးသော သမဏဗြာဟ္မဏတို့တွင်၊ယေ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ=အကြင်သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊ အယံ ပုရိသ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ယံ ကိဉ္စိ။ပ။ ပုဗ္ဗေကတဟေတု=ကြောင့်၊ (ပဋိသံဝေဒေတိ) ဣတိ=သို့၊ ဧဝံဝါဒိနော=ဤသို့သော အယူဝါဒရှိကုန်၏၊ ဧဝံဒိဋ္ဌိနော= ဤသို့သော အယူဒိဋ္ဌိရှိကုန်၏၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ တေ=(ပုဗ္ဗေကတ ဝါဒီဖြစ်သော) ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့ထံသို့၊ ဥပသင်္ကမိတ္တာ=သွား၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝဒါမိ=မေးမြန်းပြောဆို၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဝဒါမိ=ဟူမူ)အာယသ္မန္တော=အရှင်တို့၊ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=သည်၊ ယံကိဉ္စိ။ပ။ ပုဗ္ဗေကတဟေတု=ကြောင့်၊ (ပဋိသံဝေဒေတိ=၏) ဣတိ=ဤသို့၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ ဧဝံဝါဒိနော ကိရ= ဤသို့သော အယူဝါဒရှိကြကုန်သတဲ့၊ ဧဝံဒိဋ္ဌိနော ကိရ=သတဲ့၊

(ဣတိ=ဤသို့ငါကြား၊ရသောစကား၊သည်) သစ္ခဲ=မှန်ပါသလော၊ ဣတိ=သို့၊ (ဝဒါမိ=မေးမြန်းပြောဆို၏) တေ စ=ထိုသမဏာဗြာဟ္မဏာတို့သည်လည်း၊ မေ= ငါဘုရား၊က၊ ဧဝံ ပုဋ္ဌာ=ဤသို့ မေးမြန်းအပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာ= ဖြစ်ကုန်လသော်) အာမ=မှန်ပါ၏၊ (ပုဗ္ဗေကတအယူရှိ၏ဟုဆိုသည်မှာ မှန်ပါ၏) ဣတိ=သို့၊ ပဋိဇာနန္တိ=ဝန်ခံကြကုန်၏။

အဟံ=ငါသည်၊ တေ=ထိုသမဏာဗြာဟ္မဏာတို့ကို၊ ဧवं=သို့၊ ဝဒါမိ=၏၊ (ကိန္တိ ဝဒါမိ) အာယသ္မန္တော=တို့၊ (ဧဝံ သန္တေ=ဤသင်တို့စကား၊အတိုင်း အမှန်ဖြစ်ခဲ့သော်) တေန=ထိုသင်တို့အယူဝါဒအား၊ဖြင့်၊ ပုဗ္ဗေကတဟေတု= ကြောင့်၊ ပါဏာတိပါတိနော= သတ္တဝါ, အသက်ကိုသတ်သော သူတို့သည်၊ [စာပိုဒ် ၇၁-၌ကြည့်] ဘဝိဿန္တိ=ဖြစ်ကြကုန်တော့လတ္တံ့၊ ပုဗ္ဗေကတဟေတု= ကြောင့်၊ အဒိန္နာဒါယိနော=ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူတပါး၏ဥစ္စာကို ခိုးယူလုယက်သူတို့သည်၊ ဘဝိဿန္တိ=တတ်။ပ။ အဗြဟ္မစာရိနော= မမြတ်သော မေထုန်အကျင့်ကို ကျင့်သောသူတို့သည်။ပ။ မုသာဝါဒိနော= မဟုတ်မမှန်သော စကားကို ပြောသောသူတို့သည်။ပ။ပိသုဏာဝါစာ=ကုန်းတိုက်စကားကို ပြောဆိုသူတို့သည်[စာပိုဒ်(၁၁၈)သုတ်ကြည့်]။ပ။ဖရုသဝါစာ=ကြမ်းတမ်းသော စကားကို ပြောဆိုသူတို့သည်။ပ။သမ္ဖပ္ပလာပိနော=ပြိန်ဖျင်းသောစကားကို ပြောဆိုသူတို့သည် ။ပ။ အဘိဇ္ဈာလုနော=များသော အဘိဇ္ဈာရှိသော သူတို့သည် ။ပ။ ဗျာပန္နစိတ္တာ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်ရှိသူ တို့သည်။ပ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ= မှားယွင်းသော အယူရှိသူတို့သည်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုဗ္ဗေကတံ=ရှေးဘဝ၌ပြုခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကံကိုသာလျှင်၊သာရတော=အနှစ်သာရအား၊ဖြင့်၊ ပစ္စာဂစ္ဆတံ=လက်ခံနေသူတို့မှာ၊ ဣဒံ=ဤကုသိုလ်သုစရိုက်ကို၊ ကရဏီယံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်၏၊ ဣတိ ဝါ= ဤသို့လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဤသို့ပြုသင့်သော ကုသိုလ်သုစရိတ်ကို ပြုကျင့်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ဣဒံ=ဤအကုသိုလ်ဒုစ္စရိတ်ကို၊ အကရဏီယံ=မပြုသင့် မပြုထိုက်၊ ဣတိဝါ=ဤသို့လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဤသို့ မပြုသင့်သော အကုသိုလ်ဒုစ္စရိတ်ကို မပြုခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဆန္ဒော ဝါ=လိုလားသောသဘောသည်လည်းကောင်း၊ ဝါယာမော ဝါ=ဝီရိယသည်လည်းကောင်း၊ နု ဟောတိ=မရှိတော့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ကရဏီယာကရဏီယေ=ပြုသင့်သောကုသိုလ်သုစရိတ်, မပြုသင့်သော အကုသိုလ် ဒုစ္စရိတ်ကို၊ သစ္စတော=အမှန်အကန်အား၊ဖြင့်၊ ထေတတော= ခိုင်မြဲသောအား၊ဖြင့်၊ အနုပလဗ္ဘိယမာနေ=မရအပ်, မသိအပ်လသော်၊ မုဌသတိနံ=လွတ်ကင်းသော သတိရှိကုန်၍၊ အနာရက္ခာနံ=ဒွါရခြောက်ပါး၊တို့၌ စောင့်ရှောက်ခြင်းမရှိကုန်ဘဲ၊ ဝိဟရတံ=နေကုန်သောသူတို့မှာ၊ ပစ္စတ္တံ=မိမိမိမိ၌၊

ဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း၊ သဟာမ္မိကော=(ခိုင်လုံသော) အကြောင်းနှင့် တကွဖြစ်သော၊ သမဏဝါဒေါ=ငါသမဏဟု ပြောဆိုခြင်းသည်၊ နဟောတိ= မဖြစ်နိုင်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံဝါဒီသု= ဤသို့ ပုဗ္ဗေကတ အယူဝါဒရှိကုန်သော၊ ဧဝံဒိဋ္ဌိသု=ဤသို့ ပုဗ္ဗေကတ အယူဒိဋ္ဌိရှိကုန်သော၊ တေသု သမဏဗြာဟ္မဏေသု= ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့၌၊ မေ=ငါ၏၊ ပဋ္ဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ သဟာမ္မိကော= သော၊ အယံ နိဂ္ဂဟော= ဤနှိပ်ကွပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ပ။

အဟံ=သည်၊တေ(ဣသိရနိမ္မာနဝါဒီဖြစ်သော) ထိုသမဏဗြာဟ္မဏ တို့ထံသို့၊ ဥပသင်္ကမိတွာ။ပ။ အာမ=(ဣသိရနိမ္မာန အယူရှိ၏ဟု ဆိုသည်မှာ) မှန်ပါ၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣသိရနိမ္မာနံ=အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာ၏ ဖန်ဆင်းခြင်းကိုသာလျှင်၊ သာရတောပ။ပ။ဧဝံဝါဒီသု=ဤသို့ ဣသိရနိမ္မာန အယူဝါဒရှိကုန်သော။ပ။ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော။ပ။ အဟံ= သည်၊တေ=(အဟေတု အပ္ပစ္စယဝါဒီဖြစ်သော) ထိုသမဏဗြာဟ္မဏ တို့ထံသို့၊ ဥပသင်္ကမိတွာ။ပ။အာမ=မှန်ပါ၏၊ (အဟေတု အပ္ပစ္စယအယူရှိ၏ဟု ဆိုသည်မှာ မှန်ပါ၏)။ပ။အဟေတု=သာလျှင်၊ အပ္ပစ္စယာ=လျှင်၊ ပါဏာတိပါတိနော= တို့သည်၊ ဘဝိဿန္တိ=တည်။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟေတုံ=အကြောင်းကင်းသည် အဖြစ်ကို၊ အပ္ပစ္စယံ=အကြောင်းမရှိသည်အဖြစ်ကို၊ သာရတော=ဖြင့်၊ ပစ္စာဂစ္ဆတိ=မှာ။ပ။ဧဝံဝါဒီသု=ဤသို့ အဟေတု အပ္ပစ္စယအယူဝါဒ ရှိကုန်သော။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မယာ=ငါသည်၊ ဒေသိတော=ဟောတော်မူအပ်သော၊ အယံ ခေါ ပန ဓမ္မော=ဤတရားကိုကား၊ ဝါ=ဤတရားသည်ကား၊ အနိဂ္ဂဟိတော=အခြားသောပုဂ္ဂိုလ်တို့က မနှိပ်ကွပ်နိုင်သည်၊ အသံကိလိဋ္ဌော= ညစ်နွမ်းသော ကိလေသာမရှိသည်၊ ဝါ=အခြားသူတို့က မညစ်နွမ်းစေနိုင်သည်၊ ဝိညူဟိ=ပညာရှိဖြစ်ကုန်သော၊ သမဏေဟိ= သမဏ သူတော်ကောင်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏေဟိ=ဗြာဟ္မဏ သူတော်ကောင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ အနုပဝဇ္ဇော=မကဲ့ရဲ့ မစွပ်စွဲအပ်သည်၊ အပ္ပဋိကုဋ္ဌော= မပယ်ရှားမတားမြစ် အပ်သည်၊ ဝါ=မဆဲရေးအပ်သည်၊ (ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မယာ=သည်၊ ဒေသိတော=သော၊ ကတမော= အဘယ်မည်သော၊ ဓမ္မော=တရားကို၊ ဝါ=သည်၊ အနိဂ္ဂဟိတော= သည်။ပ။အပ္ပဋိကုဋ္ဌော=သည်၊ (ဟောတိ=နည်း)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓာတုယော=ဓာတ်သဘောတို့သည်၊ ဝါ=အသက်ကောင်, သတ္တဝါကောင် မဟုတ်သော အစစ်အမှန် ပရမတ်သဘောတို့သည်၊ ဣမာ ဆ=ဤခြောက်မျိုးတို့တည်း၊ ဣတိ=သို့၊ မယာ=သည်၊ ဒေသိတော=သော၊ ဓမ္မော=ကို၊ ဝါ=သည်။ပ။အပ္ပဋိကုဋ္ဌော=သည်၊ (ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊

ဖဿာယတနာနိ=ဝိပါက်ဖဿတို့၏ ဖြစ်ရာဌာနတို့သည်၊ [အာယတန=ဖြစ်ရာဌာန]ဣမာနိ ဆ=ဤခြောက်မျိုးတို့တည်း၊ ဣတိ=သို့၊ မယာ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မနောပဝိစာရာ=ထိုထိုအာရုံသို့ ကပ်ရောက်၍ စိတ်၏ အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံဖြစ်ခြင်းသဘောတို့သည်၊ [မန=စိတ်၏+ဥပ=ထိုထိုအာရုံသို့ ကပ်ရောက်၍+ဝိ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ+စာရ= ဖြစ်ခြင်း]ဣမေ အဋ္ဌာရသ=ဤ၁၈–ပါး၊တို့တည်း။ပ။အရိယသစ္စာနိ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ကိုပြုတတ်သော အမှန်သဘောတို့သည်၊["အရိယဘာဝကရသစ္စ"၌ ဘာဝကရကိုချေ] ဝါ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထိုးထွင်းသိအပ်သော အမှန်သဘောတို့သည်၊ [အရိယ ပဋိဝိဒ္ဓသစ္စ=၌ ပဋိဝိဒ္ဓကိုချေ]ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးပါး၊တို့တည်း။

"ဣမာ ဆ ဓာတုယော။ပ။ ဝိညူဟိတိ=ဣမာ ဆ ဓာတုယော။ပ။ဝိညူဟိ" ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧတံ(ဝစနံ)=ဤစကားကို၊ (မယာ=ငါဘုရားသည်) ဝုတ္တံ=မိန့်ဆိုအပ်ပြီ၊ ဧတံ(ဝစနံ)=ဤစကားကို၊ ကိံ=အဘယ်အနက်သဘောကို၊ ပဋိစ္စ=ရည်စွယ်၍၊ ဝုတ္တံ=မိန့်ဆိုအပ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓာတုယော=တို့သည်၊ ပထဝီဓာတု=မြေဓာတ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=တည်ရာ ဖြစ်ခြင်းသဘောလည်းကောင်း၊ (မိမိမှ ကြွင်းသော တကွဖြစ်ဘက် မဟာဘုတ် သုံးပါးနှင့် ဥပါဒါရုပ်တို့၏ တည်ရာမှီရာ၏ အဖြစ်ဟူသော ခက်မာခြင်း ဓာတ်သဘောလည်းကောင်း) အာပေါဓာတု=ရေဓာတ်လည်းကောင်း၊ ဝါ= ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းခြင်းသဘောလည်းကောင်း၊(မိမိမှကြွင်းသော တကွဖြစ်ဖက် မဟာဘုတ်, ဥပါဒါရုပ်တို့ကို ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းခြင်းဟူသော အရည်ဓာတ် သဘောလည်းကောင်) တေဇောဓာတု=အပူဒွေ, အအေးဒွေ ဓါတ်သဘော လည်းကောင်း၊ ဝါ=တကွဖြစ်ဘက် ရုပ်တို့ကို ရင့်ကျက်စေခြင်း ဟူသော အဒွေ,ဓာတ်သဘောလည်းကောင်း၊ ဝါယောဓာတု=လေဓာတ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=တကွဖြစ်ဖက်ရုပ်တို့ကို ထောက်ကန်ခြင်း, တောင့်တင်းလာစေခြင်းသဘော လည်းကောင်း၊ အာကာသဓာတု=ဟင်းလင်းကွက်လပ် ဓာတ်သဘော လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရုပ်ကလပ်နှစ်ရပ် မထိစပ်အောင်, ဝိုင်းခြားကန့်သတ်, ကွက်လပ်ဓာတ်သဘောလည်းကောင်း၊ ဝိညာဏဓာတု=အာရုံကိုသိခြင်း သဘောလည်းကောင်း၊(သညာ၏ မှတ်သိမှုထက် ထူးခြားစွာ အာရုံကို ရခြင်းသိခြင်း သဘောလည်းကောင်း)ဣတိ=ဤသို့၊ ဣမာ ဆ=ဤ(၆)မျိုး တို့တည်း၊[ဆယိမာ=ဆ+ဣမာ]"ဣမာ ဆ ဓာတုယော ။ပ။ဝိညူဟိတိ=ဣမာ ဆ ဓာတုယော။ပ။ဝိညူဟိ" ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ယံတံ=အကြင်စကားကို၊ (မယာ=သည်)ဝုတ္တံ=ပြီ၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ ဣဒံ=ဤပထဝီစသော ဓာတ်(၆) ပါးကို၊ ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ။

"ဣမာနိ ဆ။ပ။ဝိညျုဟိတိ=ဣမာနိ ဆ။ပ။ဝိညျုဟိ"ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧတံ=ဤစကားကို(မယာ=ငါဘုရားသည်)ဝုတ္တံ=မိန့်ဆိုအပ်ပြီ၊ ဧတံ=ကို၊ ကိံ=ကို၊ ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဖဿာယတနာနိ=တို့သည်၊ စက္ခု=စက္ခုပသာဒဟူသော၊ ဖဿာယတနံ=ဝိပါက်ဖဿ၏ဖြစ်ရာဌာနလည်း၊ ကောင်း၊ သောတံ=သောတပသာဒဟူသော၊ ဖဿာယတနံ=လည်း၊ ကောင်း၊ ဃာနံ=ဃာနပသာဒဟူသော။ပ။ဇိဝှါ=ဇိဝှါပသာဒဟူသော။ပ။ကာယော=ကာယပသာဒဟူသော။ပ။မနော=စိတ်ဟူသော၊ ဖဿာယတနံ=လည်း၊ ကောင်း(ဣတိ=ဤသို့)ဣမာနိ ဆ=ဤ-ဖ-ပါး တို့တည်း၊ "ဣမာနိ ဆ။ပ။ ဝိညျုဟိတိ=ဣမာနိ ဆ။ပ။ဝိညျုဟိ"ဟူ၍၊ ဣတိ=သော၊ ယံ တံ။ပ။ဣဒံ=ဤစက္ခုပသာဒစသည်ကို၊ ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ။"ဣမေ အဋ္ဌာရသ။ပ။ ဝိညျုဟိတိ=ဣမေ အဋ္ဌာရသ။ပ။ဝိညျုဟိ"ဟူ၍၊ ဣတိ=သော၊ ဧတံ=ကို။ပ။စက္ခုနော=စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ရူပံ=ရူပါရုံကို၊ ဒိသွာ=မြင်ရ၍၊ သောမနဿဋ္ဌာနိယံ=သောမနဿ၏ အကြောင်းရင်းဌာနဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရူပါရုံကို၊ ဥပဝိစရတိ=စွဲကပ်၍ဖြစ်၏၊ ဒေါမနဿဋ္ဌာနိယံ=ဒေါမနဿ၏ အကြောင်းရင်းဌာနဖြစ်သော။ပ။ဥပေက္ခာဋ္ဌာနိယံ=ဥပေက္ခာ၏ အကြောင်းရင်းဌာနဖြစ်သော။ပ။သောတေန=သောတဝိညာဏ်ဖြင့်၊ သဒ္ဒံ= သဒ္ဒါရုံကို၊ သုတ္တာ=ကြားရ၍၊ သောမနဿဋ္ဌာနိယံ=သော၊ ရူပံ=ကို၊ ဥပဝိစရတိ=၏ ।[စသည်ဖြင့် ဖေါ်ဆို]ဃာနေန=ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဂန္ဓံ=ဂန္ဓာရုံကို၊ ဃာယိတ္တာ=နမ်း၍။ပ။ဇိဝှါယ=ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ရသံ=ရသာရုံကို၊ သာယိတ္တာ=လျက်၍။ပ။ကာယေန=ကာယဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ=ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို၊ ဖုသိတ္တာ=တွေ့ထိ၍။ပ။မနသာ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဓမ္မံ=ဓမ္မာရုံကို၊ ဝိညာယ=သိ၍။ပ။"ဣမေ အဋ္ဌာရသ။ပ။ဝိညျုတိတိ=ဣမေ အဋ္ဌာရသ။ပ။ဝိညျုဟိ-ဟူ၍၊ ဣတိ=သော။ပ။ဣဒံ=ဤ သောမနဿဋ္ဌာနိယ မနောပဝိစာရစသည်ကို၊ ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ။

"ဣမာနိ။ပ။ဝိညျုဟိတိ=ဣမာနိ။ပ။ဝိညျုဟိ"ဟူ၍၊ ဣတိ=သော။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဆန္ဒံ=ဖ-ပါးကုန်သော၊ ဓာတူနံ=ဓာတ်တို့ကို၊ (ပဋိသန္ဓေနေမည်ဖြစ်သော သတ္တဝါ၏ ပထဝီအစရှိသောဓာတ်တို့ကို) ဥပါဒါယ=အကြောင်းပြု၍၊ ဂဗ္ဘဿ= သန္ဓေသား လူသတ္တဝါကလေး၏၊ အဝက္ကန္တိ=(အမိဝမ်းတွင်း၌) သက်ရောက်ဖြစ်လာခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတ္ထက္ခန္ဓိယာ= သက်ရောက်ဖြစ်လာခြင်းသည်၊ သတိ=ဖြစ်လသော်၊ နာမရူပံ=နာမ်ရုပ်သည်၊ (ကာမဝိပါက် နာမ်ခန္ဓာလေးပါးနှင့် ကာယ, ဘာဝ, ဝတ္ထုဒသကဟူသော ရုပ်ကလာပ် သုံးစည်းသည်)ဟောတိ=၏၊ နာမရူပ ပစ္စယာ=နာမ်ရုပ်ဟူသော အကြောင်း ကြောင့်၊ သဠာယတနံ=ဖ-ပါးသော

အာယတနသည်၊(စက္ခုစသော- ၆-ပါးသော အမျှတ္တိကာယတနသည်) ဟောတိ=၏၊သဒ္ဒာယတနပစ္ဆယာ= ၆-ပါးသော အာယတနဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ (စက္ခုစသော ၆-ပါးသော အမျှတ္တိကာယတနနှင့် ရူပါရုံစသော ၆-ပါးသော ဗာဟိရာယတနဟူသော အကြောင်းကြောင့်) ဖဿော=ဖဿသည်၊ (ကာမဝိပါက်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဖဿသည်) ဟောတိ=၏။

ဖဿပစ္ဆယာ=ဖဿဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ ဝေဒနာ=ဝေဒနာသည်၊ (ကာမဝိပါက်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာသည်)ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝေဒိယမာနသ=သိနိုင်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်အားသာလျှင်၊ "ဣဒံ= ဤတဏှာမှတပါး တခြားသော တေဘူမကခန္ဓာငါးပါးသည်သာလျှင်၊ ဒုက္ခံ= ဒုက္ခသစ္စာမည်၏" ဣတိ=ဤသို့၊ ပညပေမိ=သိစေတော်မူ၏၊ ဝါ=သိအောင် ဟောကြားတော်မူ၏။ "အယံ=ဤရှေးဘဝက ဖြစ်ခဲ့သော တဏှာသည် သာလျှင်၊ ဒုက္ခသမုဒယော=ဒုက္ခ၏ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာ မည်၏၊ ဣတိ=သို့၊ ပညပေမိ=၏၊ အယံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓော= ဒုက္ခနှင့် တဏှာ၏ အပြီးသတ်ချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာမည်၏။ [ဒုက္ခသဒ္ဒါဖြင့် တဏှာကိုလည်းယူရမ်၏]။ပ။အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ= ဒုက္ခနှင့် တဏှာ၏ အပြီးသတ်ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာမည်၏ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခမည်သော၊ အရိယသစ္စံ=အရိယသစ္စာဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=နည်း၊ ဇာတိပိ=ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ ဦးစွာပဌမ ဖြစ်ရခြင်းသည်လည်း၊ ဒုက္ခာ=ဆင်းရဲတည်း၊ ဝါ=ဆင်းရဲဒုက္ခ၏အကြောင်းတည်း၊ ဇရာပိ= ခန္ဓာ ဟောင်းမြင်း, ရင့်ရော်ခြင်းသည်လည်း၊ ဒုက္ခာ=တည်း၊ မရဏမ္ပိ= ခန္ဓာ ပျက်ယွင်းသေရခြင်းသည်လည်း၊ ဒုက္ခံ=တည်း၊ သောက+ပရိဒေဝ+ ဒုက္ခ+ ဒေါမနဿ+ ဥပါယာသာပိ= ပူဆွေးဝမ်းနည်းခြင်း+ ငိုကြွေး မြည်တမ်းခြင်း+ ကိုယ် ဆင်းရဲခြင်း+ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း+ ပြင်းထန်စွာပင်ပန်းခြင်းတို့သည်လည်း၊ ဒုက္ခာ= ဆင်းရဲတို့တည်း၊ ဝါ=တည်း၊ အပ္ပိယေဟိ=မိမိ မချစ်ခင်အပ်, ရွံမုန်းအပ် သော ပုဂ္ဂိုလ်, ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့နှင့်၊ သမ္ပယောဂေါ=အတူယှဉ်တွဲ နေရခြင်း သည်လည်း၊ ဒုက္ခာ=တည်း၊ ပိယေဟိ=မိမိ ချစ်ခင်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်, ပစ္စည်း ဝတ္ထုတို့နှင့်၊ ဝိပ္ပယောဂေါ=ခွဲခွါနေရခြင်းသည်လည်း၊ ဒုက္ခာ=တည်း၊

ယမ္ပိ (ယေနပိ) အကြင်လိုချင်တောင့်တမှု တဏှာဖြင့်လည်း၊ ဣစ္ဆံ(ဣစ္ဆန္တော)=မရနိုင်သော အရာဝတ္ထုကို အလိုရှိလသော်၊ နလဘတိ=မရ၊ တမ္ပိ=ထိုမရနိုင်သော အရာဝတ္ထုကို လိုချင်မှု တဏှာသည်လည်း၊

ဝါ=ထိုမရနိုင်သော အရာဝတ္ထုကို လိုချင်ကြောင်းတရားသည်လည်း၊ ဒုက္ခံ=တည်း၊ [တနည်း-ဣဋ္ဌံ=အလိုရှိအပ်သော အရာဝတ္ထုကို၊ ယံ နလဘတိ=အကြင်မရ၊ တမ္မိ=ထိုအလိုရှိအပ်သော အရာဝတ္ထုကို မရခြင်းသည်လည်း၊ ဒုက္ခံ=တည်း၊ တနည်း-ယမ္ပိဏ္ဍံ=အကြင်လိုချင်ခြင်းကို၊ နလဘတိ=လိုချင်သည့်အတိုင်းမရ၊ တမ္မိ=ထိုမရနိုင်သောလိုချင်ခြင်းသည်လည်း၊ ဝါ=ထိုမရနိုင်သည်ကို လိုချင်ခြင်းသည်လည်း၊ ဒုက္ခံ=တည်း]၊ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်၊ ပဉ္စ=ငါးပါးကုန်သော၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ=ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်၊ ဒုက္ခာ=တို့တည်း၊ ဘိက္ခवे=တို့၊ ဣဒံ=ဤဟောတိစသော တရားအပေါင်းကို၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခမည်သော၊ အရိယသစ္စံ=အရိယသစ္စာဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊

ဘိက္ခवे=တို့၊ ဒုက္ခသမုဒယော=ဒုက္ခသမุဒယမည်သော၊ အရိယသစ္စံ=အရိယသစ္စာဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=နည်း၊ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ=အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ=သစ္စာလေးပါးစသည်တို့၌ မသိခြင်း မောဟဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ သင်္ခါရာ=(၂၉-ပါးသော လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ် စေတနာဟူသော) သင်္ခါရတို့သည်၊ သမ္ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ [ထို ၂၉-ပါးကိုပင် ပုညာภิသင်္ခါရ, အပုညာภิသင်္ခါရ, အာနဉ္ဇာภิသင်္ခါရ ဟုလည်းကောင်း၊ ကာယသင်္ခါရစသည်ဖြင့်လည်းကောင်း အသီးအသီး ခွဲခြားဟောတော်မူ၏၊] သင်္ခါရပစ္စယာ=သင်္ခါရဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝိညာณံ=(၃၂-ပါးသော လောကီဝိပါက်စိတ်ဟူသော) ဝိညာณ်သည်၊ သမ္ဘဝတိ=ဖြစ်၏၊ ဝိညာณပစ္စယာ=ဝိညာณ်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ=၂၉-ပါးသော အဘိသင်္ခါရဝိညာณ်နှင့် ၃၂-ပါးသော လောကီဝိပါက် ဝိညာณ်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ [လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်က (စေတနာ) ၂၉-ပါးနှင့်ယှဉ်သောစိတ်ကို အဘိသင်္ခါရဝိညာณ်ဟုလည်းကောင်း, ကမ္မဝိညာณ်ဟုလည်းကောင်း ခေါ်၏၊] နာမရူပံ=နာမ်တရား, ရုပ်တရား, နာမ်ရုပ်တရားသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏၊ နာမရူပပစ္စယာ=နာမ်တရား, ရုပ်တရား, နာမ်ရုပ်တရားဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ သဠာယတနံ=သဠာယတနသည်၊ ဝါ=၆-ခုမြောက် မနာယတနနှင့် ၆-ပါးသော အဖွဲ့တို့ကာယတနသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏။

သဠာယတနပစ္စယာ=သဠာယတနဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ=၆-ခုမြောက် မနာယတန, ၆-ပါးသော အဖွဲ့တို့ကာယတန, ၆-ပါးသော ဗာဟိရာယတနဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဖဿော= (၃၂-ပါး သော လောကီဝိပါက်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဖဿသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏[ထိုဖဿကို

စက္ခုသမ္ဘဝ, သောတသမ္ဘဝစသည်ဖြင့် ခွဲခြားဟောတော်မူ၏]ဖဿပစ္စယာ= ဖဿဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ ဝေဒနာ=(၃၂-ပါးသော လောကီဝိပါက် စိတ်နှင့်ယှဉ်သော)ဝေဒနာသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏ ([ထိုဝေဒနာကို စက္ခုသမ္ဘဝစာ ဝေဒနာစသည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏]ဝေဒနာပစ္စယာ= ဝေဒနာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ တဏှာ=၁၀၈-ပါးသော တဏှာသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏ [ရူပတဏှာ, သဒ္ဒတဏှာစသည်ဖြင့် ခွဲခြားဟောတော်မူ၏]တဏှာပစ္စယာ= တဏှာ ဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ ဥပါဒါနံ=(မြဲမြံစွာ စွဲလမ်းတတ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိဟူသော)ဥပါဒါန်သည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏၊ ဥပါဒါနပစ္စယာ= ဥပါဒါန်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဘဝေါ=ကမ္မဘဝ, ဥပပတ္တိဘဝသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏။

[၂၉-ပါးသော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာသည် မုချအားဖြင့် ကမ္မဘဝမည်၏။ ထိုစေတနာနှင့်ယှဉ်သော အဘိဇ္ဈာစသည်တို့သည်လည်း (အာစယဂါမိဖြစ်သောကြောင့်) ပရိယာယ်အားဖြင့် ကမ္မဘဝမည်၏။ လောကီ ဝိပါက်စိတ်, စေတသိက်, ကမ္မဇရူပ်သည် ဥပပတ္တိဘဝမည်၏]

ဘဝပစ္စယာ=ကမ္မဘဝဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဇာတိ=ဘဝအသစ် ထပ်၍ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဝါ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသည်၊ သမ္ဘဝတိ=၏၊ ဇာတိပစ္စယာ=ဘဝအသစ် ထပ်၍ဖြစ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဇရာမရဏံ= အိုခြင်းသေခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ သောက------ ယာသာ=ပူဆွေးဝမ်းနည်းခြင်း------ပြင်းထန်စွာ ပင်ပန်းခြင်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ သမ္ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤအဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းကြောင့်သာလျှင်၊ ကေဝလဿ=အားလုံးစုံသော၊ ဝါ=သုခမဖက် သက်သက်သော၊ ဝါ=သတ္တဝါကောင်, အသက်ကောင်မဖက် သက်သက်သော၊ ဒေဝသ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ=ဤဝဋ်ဒုက္ခအစုအဝေး၏၊ သမုဒယော=ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [ပဋိစ္စသမุปบาท်ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ သုတ္တန္တဘာဇနီယ အဖွင့်ကို ယူ၍ အနုက်ရေးသည်]ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤတဏှာကို၊ (ဤဆိုအပ် ခဲ့ပြီးသော ဥပါဒါန်စသည်၏ အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာကို)ဒုက္ခသမုဒယော= ဒုက္ခသမုဒယမည်သော၊ အရိယသစ္စံ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုက္ခနိရောဓော=ဒုက္ခနိရောဓမည်သော၊ အရိယသစ္စံ= ဟူသည်၊ ကတမဿ=နည်း၊ အဝိဇ္ဇာယ တု ဇဝ=အဝိဇ္ဇာ၏သာလျှင်၊ အသေသ ဝိရာဂနိရောဓာ=အကြွင်းမဲ့ပျက်စီးခြင်း, အကြွင်းမဲ့ချုပ်ခြင်းကြောင့် ([ဝိရာဂ= ပျက်စီးခြင်း]ဝါ=သခါရတရား၊ တို့ကို မတပ်မက်ကြောင်း ရှုမှန်းကြောင်း အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ [ဝိရာဂ=မတပ်မက်ကြောင်း

အရဟတ္တမဂ်]သခ်ါရနိုရောဓော=သခ်ါရတို့၏ ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သခ်ါရနိုရောဓာ=သခ်ါရတို့၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝိညာဏနိုရောဓော= ဝိညာဏ်၏ ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဝိညာဏနိုရောဓာ= ဝိညာဏ်၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ နာမရူပနိုရောဓော=နာမ်ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ နာမရူပနိုရောဓာ=ကြောင့်၊ သဠာယတနနိုရောဓော= သဠာယတနတို့၏ ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သဠာယတနနိုရောဓာ=ကြောင့်၊ ဖဿနိုရောဓော= ဖဿ၏ ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ဝေဒနာနိုရောဓော= ဝေဒနာ၏ ချုပ်ခြင်းသည်။ပ။ တဏှာနိုရောဓော=တဏှာ၏ ချုပ်ခြင်းသည်။ပ။ ဥပါဒါနနိုရောဓော=ဥပါဒါန်၏ ချုပ်ခြင်းသည်။ပ။ဘဝနိုရောဓော= ဘဝ၏ ချုပ်ခြင်းသည်။ပ။ဇာတိနိုရောဓော=ဇာတိ၏ ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဇာတိနိုရောဓာ=ကြောင့်၊ ဇရာမရဏံ= သည်လည်းကောင်း။ပ။ နိရုဇ္ဈန္တိ= ချုပ်ကုန်၏၊ ဝေ=ဤသို့၊ ဝါ= ဤအဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သာလျှင်။ပ။ နိုရောဓော=ချုပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ= ဤအဝိဇ္ဇာ အစရှိသော ဝဋ်ဒုက္ခအစုအဝေး၏ အပြီးသတ်ချုပ်ခြင်းကို၊ဝါ= ဤအဝိဇ္ဇာ--ပြီးသတ်ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို၊ ဒုက္ခနိုရောဓော=ဒုက္ခနိုရောဓ မည်သော။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုက္ခနိုရောဓဂါမိနီ=ဒုက္ခနှင့်တဏှာ၏ အပြီးသတ်ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော၊ အရိယသစ္စံ= ဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=နည်း၊ အရိယော=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာသော၊ ဝါ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော၊ အဠက်ဏော=ရစ်ပါးသော အစိတ်အပိုင်းရှိသော၊ အယမေव မဂ္ဂေါ=ဤမဂ်ပင်တည်း၊ သေယျထိဒံ= ထိုအဠက်ကမဂ် ဟူသည်၊ သေယျထာ=အဘယ်နည်း၊ [တနည်း-ဣဒံ အယံ မဂ္ဂေါ= ဤအဠက်ကမဂ်ဟူသည်၊ သေယျထာ=အဘယ်နည်း၊] သမ္မာဒိဋ္ဌိ= မှန်ကန်စွာ သိတတ်သော ပညာလည်းကောင်း၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ= မှန်ကန်စွာကြံစည်တတ်သော သဘောတရားလည်းကောင်း။ပ။[ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ်(၄၁၉)ကြည့်] သမ္မာသမာဓိ=မှန်ကန်စွာ----တရားလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ဣဒံ= ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို။ပ။"ဣမာနိ စတ္တာရိ။ပ။ဝိညူဟိတိ=ဣမာနိ စတ္တာရိ။ပ။ ဝိညူဟိ"ဟူ၍၊ ဣတိ=သော။ပ။ဣဒံ=ဤဒုက္ခသစ္စာစသည်ကို၊ ပဋိစ္စ= ၍၊ ဥတ္တံ=ပြီ၊ ဣတိ(အဝေါစ)

၂-ဘယသုတ်

၆၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တီဏိ=(ယခုဟောတော်မူမည့်) ဤသုံးမျိုးတို့ကို

အမာတာပုတ္တိကာနိ=အချင်းချင်း ကူညီစောင့်ရှောက်နိုင်သော အမိနှင့်သား မရှိရာဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အမိနှင့်သား အချင်းချင်းအကူအညီ မပေးနိုင်လောက်အောင် ကြီးမားဆိုးရွားလှကုန်သော၊ ဘယာနိတိ=ဘေးတို့ဟူ၍၊ အသုတဝါ=အကြားအမြင် သုတမရှိသော၊[ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် ၅၁ကြည့်] ပုထုဇနော=ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဘာသတိ=ပြောဆို၏၊ တီဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ(ယသ္မိं သမယေ) အကြင် အခါ၌၊ မဟာအဂ္ဂိဇာဟော=ကြီးမားသော မီးစွဲလောင်ခြင်းသည်၊ ဝုဋ္ဌာတိ= အုံ့ကြွဖြစ်လာ၏၊ သော သမယော=ထိုအခါသည်၊(ကြီးစွာသော မီးစွဲလောင်မှု အုံ့ကြွဖြစ်လာရာ ထိုအခါသည်) ဟောတိ=ဖြစ်တတ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဟာအဂ္ဂိဇာဟော=သည်၊ ဝုဋ္ဌိတော=အုံ့ကြွဖြစ်လာလသော်၊ တေန=ထိုမီးကြီးသည်၊ ဂါမာပိ=ရွာတို့ကိုလည်း၊ ဍဟန္တိ=လောင်အပ်ကုန်၏၊ နိဂမာပိ=နိဂုံးတို့ကိုလည်း၊ ဍဟန္တိ=၏၊ နဂရာပိ=မြို့တို့ကိုလည်း၊ ဍဟန္တိ=၏၊ ဂါမေသုပိ=ရွာတို့ကိုလည်း၊ ဍဟမာနေသု=လောင်အပ်ကုန်လသော်၊ နိဂမေသုပိ=နိဂုံးတို့ကိုလည်း။ပ။ တတ္ထ= ထိုမီးစွဲလောင်ရာ မြို့ရွာနိဂုံး၌၊ ဝါ=ဖြစ်ပေါ်လာသော ထိုမီးဘေးကြောင့်၊ မာတာပိ=မိခင်သည်လည်း၊ ပုတ္တံ=သားသမီးကို၊(ပဿိတုံ=တွေ့မြင်ခြင်းငှါ၊ ဝါ=တွေ့မြင်နိုင်ခွင့်ကို) နပ္ပဋိလဘတိ=မရ၊ ပုတ္တောပိ=သားသမီးသည်လည်း၊ မာတရံ=မိခင်ကို၊ (ပဿိတုံ=ငှါ၊ ဝါ=ကို)နပ္ပဋိလဘတိ=မရ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊ ဣဒံ=ဤကြီးမားသော မီးဘေးကို၊ အမာတာပုတ္တိကံ= အချင်းချင်း ကူညီစောင့်ရှောက်နိုင်သော အမိနှင့်သား မရှိရာဖြစ်သော၊ ဝါ= အမိနှင့်သား အချင်းချင်း အကူအညီ မပေးနိုင်လောက်အောင် ကြီးမား ဆိုးရွားသော၊ ဘယန္တိ=ဘေးဟူ၍။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ဘေးတမျိုးကား၊ ယံ(ယသ္မိं သမယေ)=၌၊ မဟာမေဃော=ကြီးစွာသောမိုးသည်၊ ဝုဋ္ဌာတိ= တက်လာ၏၊သော သမယော=မိုးကြီးတက်လာရာ ထိုအခါသည်၊ ဟောတိ= ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဟာမေဃော=သည်၊ ဝုဋ္ဌိတော=တက်လာလသော်၊ မဟာဥဒကဝါဟကော=(မြစ်ကမ်းပြည့်မျှ)ကြီးမားလှသော ရေအယဉ်သည်၊ သဇ္ဇာယတိ=ဖြစ်လာ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဟာဥဒကဝါဟကော=သည်၊ သဇ္ဇာယန္တော=ဖြစ်လသော်၊ တေန=ထိုကြီးစွာသော ရေအယဉ်သည်၊ ဂါမာပိ=ရွာတို့ကိုလည်း၊ ဝုယ္ဟန္တိ=မျှောအပ်ကုန်၏၊ ဝါ=ရိုက်ခတ်သယ်ဆောင်သွားအပ်ကုန်၏။ပ။ဝုယ္ဟမာနေသု=မျှောအပ်ကုန်လသော်။ပ။တတ္ထ=ထိုရေမျှောရာ ဌာန၌၊ ဝါ=ထိုရေဘေးကြီးကြောင့်။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သော၊

ဣဒံ=ဤဘေးကြီးကို။ပ။ယံ(ယသို့ သမယော)၌၊ အဋ္ဌိသင်္ခါ[1]=တောပုန်း ဓားပြ ထင်ကြွေသောင်းကျန်းခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဘယံ=ကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ စက္ခုသမာရုဠှာ[2]=ဣရိယာပုထ်စက်, ယာဉ်ရထားစက်ကို တက်စီးကြကုန်လျက်၊ ဇာနုပဒါ=ဇနပုဒ်နယ်ပယ်နေ လူတို့သည်၊ ပရိယာယန္တီ=ဝန်းကျင်ပတ်လည် ထိုဤရပ်ခြား ပြေးသွားကြရကုန်၏၊ သော သမယော=(တောပုန်းဓားပြတို့ကြောင့် ကြောက်လန့်လျက် ထွက်ပြေး ကြရာ)ထိုအခါသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်တတ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဋ္ဌိသင်္ခါပေ= သော၊ ဘယေ=ကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ သတိ=ဖြစ်လသော်၊ စက္ခုသမာရုဠှေသု= ကုန်လျက်၊ ဇာနုပဒေသု=တို့သည်၊ ပရိယာယန္တေသု=ဝန်းကျင်ပတ်လည် ထိုဤရပ်ခြား ပြေးသွားကြကုန်လသော်၊ တတ္ထ=ထိုပြေးသွားကြရာအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုတောပုန်းဓားပြဘေးကြောင့်။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတိယံ=သုံးခုမြောက် သော၊ ဣဒံ=ဤတောပုန်းဓားပြဘေးကို။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တီဏိ= ဤဘေးသုံးမျိုးတို့ကို။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တီဏိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ သမာတာပုတ္တိကာနိ=ယော= အချင်းချင်း ကူညီစောင့်ရှောက်နိုင်သော အမိနှင့်သားရှိသည်သာဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အမိနှင့်သားအချင်းချင်း အကူအညီ ပေးနိုင်လောက်သေးသည်သာ ဖြစ်ကုန်သော၊ တာနိ ဣမာနိ ဘယာနိ= ထိုဘေးတို့ကို၊ အမာတာပုတ္တိကာနိ= ကုန်သောဘယာနိတိ=ဟေးတို့ဟူ၍။ပ။နဂရေသုပိ=တို့ကိုလည်းဥယျာဉ်ကုန်သော=သော်၊

၁။**အဋ္ဌိသင်္ခါပေါ**။ ။အဋ္ဌိယာ=တောအ၏၊ ဝါ=တောပုန်းဓားပြ၏၊ သင်္ခါပေါ=ထင်ကြွေသောင်းကျန်းခြင်း။ ဤ၌မူ ထင်ကြွ သောင်းကျန်းခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်း တိုင်အောင် ကာရကဟုပစာရအားဖြင့်ယူပါ။

၂။**စက္ခုသမာရုဠှာ**။ ။စက္ခု=စက်ဘီးကို+သမာရုဠှ=တက်စီးသူ။ ဤ၌ "စက္ခု"အရ ရပ်ခြင်းသွားခြင်းစသော ဣရိယာပုထ်တည်းဟူသော ဘီး (ဣရိယာပထစက္ခု)ကိုလည်းကောင်း, ရထားလှည်းစသော ဘီးတပ်ယာဉ် (ယာနစက္ခု)ကိုလည်းကောင်းယူရ၏။ ဘေးအန္တရာယ်နှင့် တွေ့ကြုံသောအခါ ထိုယာဉ်ရှိသူတို့က ယာဉ်ပေါ်၌ ပစ္စည်းဥစ္စာကိုတင်၍ ထိုယာဉ်ဖြင့် ထွက်ပြေးကြ၏။ ယာဉ်မရှိသူတို့ကမူ ကိုယ်ခန္ဓာ၏ ရပ်ခြင်းသွားခြင်းစသော ဣရိယာပုထ်ဟူသော ဘီးကိုသာ အားကိုးလျက် ပစ္စည်းများကို ထမ်းပိုးဖြင့်ထမ်း၍ လည်းကောင်း၊ ဦးခေါင်းဖြင့်ရွက်၍လည်းကောင်း ထွက်ပြေးကြ၏။ ထိုယာနစက္ခု, ဣရိယာပထစက္ခုကို တက်စီးသူများကို "စက္ခုသမာရုဠှ"ဟု ခေါ်၏။

ယံ(ယသ္မိ သမယေ)=၌၊ ကဒါစိ ကရဟစိ=တခါတရံ တခါတရံ၌၊ မာတာပိ=လည်း၊ ပုတ္တံ=ကို၊(ပသိတုံ) ပဋိလဘတိ=ရနိုင်သေး၏ ။ပ။ပဋိလဘတိ=၏၊ သော သမယော=(သား၊အမိနှစ်ဦး တွေ့မြင်ခွင့် ရနိုင်လောက်ရာ)ထိုအခါသည်၊ ဟောတိ=ရှိပါသေး၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဌမံ=သော၊ သမာတာပုတ္တိကံယေဝ= သည်သာဖြစ်သော၊ ဣဒံ ဘယံ=ဤဘေးကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဏိ= ကုန်သော၊ သမာတာပုတ္တိကာနိယေဝ=ကုန်သော၊ ဣမာနိ ဘယာနိ= ဤဘေးတို့ကို။ပ။ဘာသတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တိဏိ= (ယခုဟောတော်မူမည့်)ဤသုံးမျိုးတို့သည်ကား၊ အမာတာ ပုတ္တိကာနိ=ကုန်သော၊ ဘယာနိ=ဘေးတို့တည်း။ပ။ဧရာဘယံ=ဧရာ ဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ=အိုခြင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဗျာဓိဘယံ=ဗျာဓိဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ=မကျမ်းမမာ နာခြင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်းလည်းကောင်း၊ မရဏဘယံ=မရဏာဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ=သေ ခြင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သောကြောက်ရွံ့ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဣဒံ=ဤသည်တို့တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မာတာ=မိခင်သည်၊ ဇီဝမာနံ=အိုမင်းကြီးရင့်နေသော၊ ပုတ္တံ=သားကို၊အဟံ=ငါသည်သာ၊ ဇီရာမိ=(သား၏ကိုယ်စား)အိုချင်ပါ၏။ မေ=ငါ၏၊ ပုတ္တောဿ=သားသည်၊ မာ ဇီရိတိ=မအိုပါစေသတည်း ဟူ၍၊ ဧဝံ=ဤသို့တောင်းတ၍၊(ပရိတ္တာတုံ=အိုဘေးမှ ကယ်တင်စောင့်ရှောက်ခြင်းငှါ၊ ဝါ=-------နိုင်ခွင့်ကို)နှ လဘတိ=မရ၊ ဝါ ပန=သို့မဟုတ်၊ ပုတ္တောဿ=သားသည်၊ ဇီဝမာနံ=သော၊ မာတရံ=မိခင်ကို၊ အဟံ=ငါသည်သာ၊ ဇီရာမိ=(မိခင်၏ကိုယ်စား)အိုချင်ပါ၏။ မေ=ငါ၏၊ မာတာ=သည်၊ မာဇီရိတိ=ဟူ၍၊ ဧဝံ=၍ (ပရိတ္တာတုံ) နလဘတိ= မရ ။ပ။ ဗျာဓိယမာနံ= မကျမ်းမမာနာနေသော၊ ပုတ္တံ=သားကို၊ အဟံ=သည်၊ ဗျာဓိယာမိ[1] နာချင်ပါ၏။ပ။မာ ဗျာဓိယိတိ= မနာပါစေသတည်းဟူ၍၊ ဧဝံ=၍၊(ပရိတ္တာတုံ=နာဘေးမှ ကယ်တင်စောင့်ရှောက်ခြင်းငှါ၊ ဝါ=ခွင့်ကို)နှ လဘတိ=မရ။ပ။မိယမာနံ=သေနေသော။ပ။မိယာမိ= သေချင်ပါ၏။ မာ မိယိတိ=မသေပါစေသတည်းဟူ၍။ဧဝံ=၍၊(ပရိတ္တာတုံ)

၁။**ဗျာဓိယာမိပုဒ် ရှုပ်ပြီး**။ ။ဗျာဓိ ဘဝတိ(မကျမ်းမမာ နာခြင်းဆင်းရဲ ဖြစ်၏)ဟူသော အနက်၌(ဓာတုရူပေ နာမသ္မာ ဏယော စ–ဟူသော ကစ္စည်းသုတ်ဖြင့်)ဗျာဓိဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင် ဏယပစ္စည်းသက်၍(သို့မဟုတ်– ဓာတုတွေ့ နာမသ္မိ–ဟူသော မောဂ္ဂလာန် ၅–ခါဒိကဏ္ဍ၊ ၁၂–သုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊ ထိုဣကို ဖျောက်၊ ဧကိုလည်း အယပြု၍) ဗျာဓိယ–ဟု နာမဓာတ် ဖြစ်၏။ ထို့နောက် မာနပစ္စည်း, မိဝိဘတ်တို့ဖြင့် "ဗျာဓိယမာနံ ဗျာဓိယာမိ"ဟုရှုပ်ပြီးပုံ ကြံသင့်သည်။

နံ လဘတိ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့သည်။ပ။ ဘယာနိ=တို့တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့(ယော မဂ္ဂေါ=အကြင်လမ်းစဉ်သည်၊ ယာ ပဋိပဒါ=အကြင် အကျင့်သည်)တိဏ္ဏံ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ သမာတာပုတ္တိကာနံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ စ ဘယာနံ=ဤဘေးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ တိဏ္ဏံ=ကုန်သော၊ အမာတာ ပုတ္တိကာနံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ စ ဘယာနံ=လည်းကောင်း၊ ပဟာနာယ= ပယ်ခွါခြင်းငှါ၊ သမတိက္ကမာယ=ကျော်လွန်ခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ သော မဂ္ဂေါ=(ပယ်ခွါကျော်လွန်ကြောင်းဖြစ်သော)ထိုလမ်းစဉ်သည်၊ အတ္ထိ= ရှိ၏၊ သာ ပဋိပဒါ=(ပယ်ခွါကျော်လွန်ကြောင်းဖြစ်သော) ထိုအကျင့်သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊(ယော မဂ္ဂေါ=သည်၊ ယာ ပဋိပဒါ=သည်)တိဏ္ဏံ= ကုန်သော၊ သမာတာပုတ္တိကာနံ=ကုန်သော။ပ။သမတိက္ကမာယ=ငှါ၊ သံဝတ္တတိ= ၏၊ သော မဂ္ဂေါ=ထိုလမ်းစဉ်ဟူသည်၊ ကတမော စ=အဘယ်နည်း၊ သာ ပဋိ ပဒါ=ထိုအကျင့်ဟူသည်၊ ကတမာ စ=နည်း၊ အရိယော=သော၊ အဋ္ဌင်္ဂိကော= သော၊ အယမေव မဂ္ဂေါ=တည်း။ပ။[ယခင်သုတ်ကြည့်]ဘိက္ခဝေ=တို့၊(ယော မဂ္ဂေါ ယာ ပဋိပဒါ)တိဏ္ဏံ=ကုန်သော၊ သမာတာပုတ္တိကာနံ။ပ။ သံဝတ္တတိ= ၏၊ သော မဂ္ဂေါ=ဟူသည်၊ အယံ ခေါ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်း၊ သာ ပဋိပဒါ=သည်၊ အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်း၊ ဣတိ=သို့(အဝေါစ=မိန့်)ဒုတိယံ= ၂–ခုမြောက် သုတ်တည်း။

၃–ဝေနာဂပုရသုတ်

၆၄။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ မဟတာ=အရေအတွက်အားဖြင့် များစွာသော၊ ဝါ=(အပ္ပိစ္ဆတာစသော) ဂုဏ်အားဖြင့် မြင့်မြတ်သော၊ ဘိက္ခုသံဃေန=ရဟန်းအပေါင်းနှင့်၊ သဒ္ဓိ= အတူတကွ၊ ကောသလေသု[1]=ကောသလမည်သော ဧနပုဒ်၌၊ ဝါ=ကောသလ

၁။ **"ကောသလေသု"၌ ဗဟုဝုစ်ဝိဘတ်၏ ဧကဝုစ်အနက်ဖွင့်။** ။ကောသလ ဧနပုဒ်သည် တခုတည်းသာရှိ၏။ သို့သော် ထိုဧနပုဒ်ကို ပိုင်ဆိုင်ကြသော မင်းသားများစွာတို့၏ နေရာဌာနဖြစ်သောကြောင့် တခုတည်းသော ဧနပုဒ် ကိုပင်(ရှင်ဘုရင်ခဲ့ဖြစ်၍)ကောသလေသု–ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့်ဆိုကြောင်း ၌, ဋီကာတို့ဖွင့် ကြသည်။ အနက်ပေးသောအခါ၌လည်း "ကောသလေသူတို့ ဧဝံနာမကေ ဧနပဒေ"ဟူသော အဖွင့်အတိုင်း ဧကဝုစ်အနက်ပေးရသည်။

ကောသလေသု–ဟူသော အာဓာရပုဒ်၌ ဧနပုဒ်အနက်ဟောယူ၍ ဧကဝုစ် အနက်ကိုသာ ပေးရသော်လည်း ကောသလာနံ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိမော–၌ကား

မည်သော တိုင်းနယ်ပယ်၌၊ စာရိုက်=ခရီးရှည်လျှား ကြွသွားတော်မူခြင်းကို၊ ဝါ=ခရီးရှည်လျှား ကြွသွားတော်မူခြင်းဖြင့်၊ စရမာနော=(ဖြည်းဖြည်းသက်သာ) ကြွသွားတော်မူလသော်၊[၆], ဤကိုဖွင့်သည်အတိုင်း"စရမာနော=တနေ့, တယူဇနာ, ယူဇနာဝက်ထား, ရပ်ကာနား၍ကြွသွားတော်မူလသော်၊ ဝါ= တနေ့, တယူဇနာ, နှစ်ယူဇနာနှုန်းထား, ရပ်ကာနား၍ ကြွသွားတော်မူလသော်"ဟု အနက်ဆိုနိုင်၏] ယေန(ပဒေသေန)=အကြောင်အရပ်၌၊ ဝေနာဂပုရံ နာမ= ဝေနာဂပုရ မည်သော၊ ကောသလာနံ=ကောသလမင်းသားတို့၏၊ ဝါ= ကောသလတိုင်းနယ်ပယ်၏၊ ဗြဟ္မဏဂါမော=ပုဏ္ဏားရွာသည်၊(အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ(ပဒေသံ)= ထိုအရပ်သို့,(ထိုဝေနာဂပုရမည်သော ပုဏ္ဏားရွာရှိရာ အရပ်သို့) အဝသရိ= ရောက်တော်မူပြီ,[တနည်း-ယေန (ဒီသာဘာဂေန)= အကြောင်အရပ်မျက်နှာဘက်ဖြင့်၊ ဝေနာဂပုရံ နာမ=သော၊ ကောသလာနံ=တို့၏၊ ဗြာဟ္မဏဂါမော= သို့, အဝသရိတဗ္ဗော=ရောက်အပ်ရောက်နိုင်၏,တံ(တေန ဒီသာဘာဂေန)= ထိုအရပ်မျက်နှာဘက်ဖြင့်၊ ဝေနာဂပုရံ နာမ=သော၊ ကောသလာနံ= တို့၏၊ ဝါ=၏၊ ဗြာဟ္မဏဂါမံ=သို့, အဝသရိ=ရောက်ပြီ]

ဝေနာဂပုရိကာ=ဝေနာဂပုရရွာသား ဖြစ်ကြကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ=ပုဏ္ဏားသူကြွယ်တို့သည်, အသောသုံ ခေါ=ကြားသိကြကုန်ပြီးသည်သာ,[ခေါသဒ္ဒါ အဝဓာရဏအနက်ဟောတည်း။ တနည်း-အသောသုံ= ကြားသိကြကုန်ပြီ။ ခေါသဒ္ဒါ အနက်မရှိ](ကိန္တို=အဘယ်သို့, အသောသုံ= ကြားသိကြကုန်ပြီးသနည်းဟူမူ)ဘော=အိုအမောင်တို့, သက္ယပုတ္တော=သာကီဝင်သုद्ध ဒေါဒနမင်း၏ သားတော်ဖြစ်သော, သက္ယကုလာ=သာကီဝင်မင်းမျိုးမှ, (နိက္ခမိတ္တာ=ထွက်ခွါ၍) ပဗ္ဗဇိတော=ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်သော, ဂေါတမော= ဂေါတမနွယ်ဖွား ဖြစ်တော်မူသော, သမဏော=ရဟန်းတော်မြတ်သည်, ဝေနာဂပုရံ=ဝေနာဂပုရရွာသို့, အနုပ္ပတ္တော ခလု=ရောက်လာတော်မူသတဲ့,

---

ရာဇ ကုမာရအနက်ကိုလည်းယူ၍ "ကောသလာနံ=ကောသလမင်းသား တို့၏" ဟု ဗဟုဝုစ်အနက်လည်း ပေးရသေး၏။ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရန်ကား -

ဝဇ္ဇိဂါမဏ္ဍိ ဝဇ္ဇိနံ ဂါမံ, ဝဇ္ဇိသု ဝါ ဂါမံ။ ပါရာဇိကဏ္ဍ, ၁-၁၇၂။ ဝဇ္ဇိနဏ္ဍိ ရာဇာနော အပေက္ခိတ္တာ သာမိဝစနံ ကတံ, ဝဇ္ဇိရာဇူနဏ္ဍိ အတ္ထော, ဇနပဒသဒ္ဒသ တဏ္ဍိဝါသိသုပိ ပဝတ္တနတော။"ဝဇ္ဇိသု"တိ ဇနပဒါပေက္ခံ ဘုမ္မဝစနံ, ဝဇ္ဇိနာမကေ ဇနပဒေတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ, ၃, ၆။ဤနေရာ၌ ကောသလေသုနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို မောဂ္ဂလ္လာန်နိသျ ၃, ၄-ဏာဒိကဏ္ဍ, ၁၉-သုတ်နှင့်, ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ,"ဏ ရာဂါ တသေဒမည္ထေသု စ"သုတ်၌ကြည့်ကြပါကုန်။

တံ ခေါ ပန ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=ထိုအရှင်ဂေါတမ၏၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤယခု ပြောပြမည့်အတိုင်း၊ ကလျာဏော=ကောင်းသော၊ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ=ချီးကျူးအံ့သြ ပြောဆိုအပ်သော ဂုဏ်သတင်းသည်၊ ဝါ=ချီးကျူးခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော ကျော်စောသံသည်၊[ကိတ္တိယတေ အဘိတ္ထဝိယတေတိ ကိတ္တိ= ချီးကျူးအပ်သောဂုဏ်။ သဒ္ဒိယတေ ဥဒ္ဓာရိယတေတိ သဒ္ဒေါ= ပြောဆိုအပ်သော ဂုဏ်၊ ကိတ္တိ ဧဝ သဒ္ဒေါ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ။ တနည်း–ကိတ္တန် အဘိတ္ထဝန် ကိတ္တိ၊ ကိတ္တိဝသေန ထုတိဝသေန ပဝတ္တော သဒ္ဒေါ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ]အဗ္ဘုဂ္ဂတောဿ = နတ်နှင့်တကွ, လောကအားလုံး, လွမ်းခြုံဖုံးလျက်, ပျံ့နှံ့တက်ပြီ၊(ကိန္တိ=သို့၊ အဗ္ဘုဂ္ဂတော=ဟူမူ)

၁။**အဗ္ဘုဂ္ဂတော–၌ အဘိသဒ္ဒါ၏အနက်။** ။အဘိ=လွမ်းမိုးပျံ့နှံ့လျက်+ ဥဂ္ဂတော=တက်ပြီ။ အဋ္ဌကထာ၌"တံ ခေါ ပန ဘဝန္တံ ဂေါတမံ"၌ ဒုတိယာ ဂိုဏတ်သည် ဣတ္ထမ္ဘူတာချာန အနက်၌ဖြစ်၏ဟုဖွင့်၏၊ သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်း တို့ အလိုအားဖြင့် ဣတ္ထမ္ဘူတာချာနဧေတကဖြစ်သော အဘိသဒ္ဒါသည် ကမ္မပ္ပဝစနီယဖြစ်သောကြောင့် အဘိဘဝန, အဗ္ဘောတ္ထရဏာကြိယာကို မပေါနိုင်။

သို့သော် အဋ္ဌကထာ၌ကား"အဗ္ဘုဂ္ဂတောတိ သဒေဝကံ လောကံ အဗ္ဘောတ္ထရိတ္တာ ဥဂ္ဂတော"ဟု အဘိသဒ္ဒါ၏ အဗ္ဘောတ္ထရဏာအနက်ကို ဖွင့်ထား၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့်လည်းကောင်း, သဒ္ဒါကျမ်းတို့ အဆိုနှင့်လည်းကောင်း ကိုက်ညီအောင်"တံ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ"နှင့် တွဲစပ်ရသော ဣတ္ထမ္ဘူတာချာန ဧေတကဖြစ်သော ကမ္မပ္ပဝစနီယ အမည်ရသော"အဘိ" သဒ္ဒါတခုနှင့် ကမ္မပ္ပဝစနီယအမည် မရသော(အဗ္ဘောတ္ထရဏာကြိယာကို ဟောသော)ဥပသဂ္ဂဖြစ်သော"အဘိ"သဒ္ဒါတခုဟူ၍ အဘိသဒ္ဒါနှစ်ခုရှိသင့်ရာတွင် တခုကိုချေ၍ အဗ္ဘုဂ္ဂတောဟု ဆိုထားသည်ဟု ဆရာတို့ကြံတော်မူကြ၏။ "[မောဂ္ဂလ္လာန်နိသျှသစ်။ ၂–သျှာဒိကဏ္ဍ။ ၈–သုတ်]

ထိုဆရာတော်တို့သည် အဋ္ဌကထာ၌ဖွင့်ပြထားသော အဗ္ဘောတ္ထရဏာ အနက်ကို ကမ္မပ္ပဝစနီယ မဟုတ်သော အဘိဥပသာရ၏ အနက်ဟုဆိုလို၏၊ ထိုအလို"တံခေါ ပန ဘဝန္တံ ဂေါတမံ အဘိ=ထိုအရှင်ဂေါတမ၏၊ ဧဝံ= သို့၊ ကလျာဏော=သော၊ကိတ္တိသဒ္ဒေါ=သည်၊အဗ္ဘုဂ္ဂတော=နတ်နှင့်တကွ------ ပျံ့နှံ့တတ်ပြီ"ဟု အနက်ဆိုရမည်ဖြစ်၏။သို့သော်"သီလသမ္ပန္နသ ကလျာဏော ကိတ္တိသဒ္ဒေါ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ"ဟူသော ကမ္မပ္ပဝစနီယနှင့် မဆိုင်သော ရိုးရိုးဝါကျ၌ကဲ့သို့ အနက်ပေးခြင်းသာ အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် ကိုက်ညီသည်ဟု ယူဆ၏။

သော ဘဂဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣတိပိ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသည်အဖြစ်တည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အရဟံ=အရဟံမည်တော်မူ၏။[ထို့နောက် "ဣတိပိ သော ဘဂဝါ"ကို ဂုဏ်တော်ပုဒ်တိုင်းပုဒ်တိုင်းသို့ လိုက်၍အနက်ပေးရဦးမည်။ ဦးကာ၌ကား "သော ဘဂဝါ"ဟူသော နိယမ၏ ရှည်လျားသော အနိယမဝါကျ အသစ်ထည့်၍ ဖွင့်ထားသေး၏] သော ဘဂဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣတိပိ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ သမ္မာသမ္ဗုद्ধော=သမ္မာသမ္ဗုद္ဓမည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=ဝိဇ္ဇာသုံးပါး, ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးစရဏာ ၁၅-ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော=ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နမည်တော်မူ၏၊ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=ကောင်းမြတ်ဖြောင့်တန်း နိဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်းတော်မူခြင်း တည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ သုဂတော=သုဂတမည်တော်မူ၏၊ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=(သတ္တလောက, သင်္ခါရလောက, သြကာသလောက တည်းဟူသော)လောကသုံးပါးကို သိတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ လောကဝိဒူ=လောကဝိဒူ မည်တော်မူ၏၊

သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=သီလ, သမာधိ, ပညာစသော ဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် လူ နတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးတို့ထက် သာလွန်ထူးကဲတော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အနုတ္တရော= အနုတ္တရမည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ပုရိသဒမ္မသာရထိ= ပုရိသဒမ္မသာရထိ မည်တော်မူ၏၊ [ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၃၈၀)လည်းကြည့်] သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=နတ်လူတို့၏ ဆရာဖြစ်တော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့် လည်း၊ ဝါ=ခေါင်းဆောင်ဦးစီး, ကုန်သည်ကြီးပမာ, သတ္တဝါငယ်သား, နောက်ပါများကို, ဆိုးဝါးသန္ဓေ, အိုနာသေလမ်း, ခရီးကြမ်းမှ, အေးချမ်းမြေဌ, ပြည်နိဗ္ဗာန်သို့, ဆောင်ယူကယ်တင်, ဤအကြောင်းရပ်ကြောင့်လည်း၊ သတ္ထာ ဒေဝမနုဿာနံ= သတ္ထာ အဝမနုဿာနံ မည်တော်မူ၏၊ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=သစ္စာလေးပါးတရားကို ကိုယ်တော်တိုင်သိ၍ ဝေနေယျသတ္တဝါ တို့ကိုလည်း တဆင့်သိအောင် ဟောကြားတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်း ကြောင့်လည်း၊ ဗုद्ধော= ဗုद္ဓမည်တော်မူ၏၊ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=(ဣသိရိယ, ဓမ္မ, ယသ, သိရိ, ကာမ, ပယတ္တ ဟူသော) ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်း ကြောင့်လည်း၊ ဘဂဝါ= ဘဂဝါမည်တော်မူ၏၊ [ဘဂဝန္တမည်တော်မူ၏၊]

သော ဘဂဝါ=သည်၊ သဒေဝကံ=အောက် ကာမာဝစရ နတ်ပြည် ငါးထပ်ရှိ နတ်အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သမာရကံ= မာရ်မင်း အမှူးထား, ဝသဝတ္တီဘုံသားနတ်အပေါင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဗြဟ္မကံ= နှစ်ဆယ်သော ဗြဟ္မာအပေါင်းနှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော၊ ဣမံ လောကံ= ဤသြကာသလောကကိုလည်းကောင်း၊ [သဒေဝကံ စသော သုံးပုဒ်တို့၌ပါသော ဒေဝ, မာရ, ဗြဟ္မတို့ဖြင့် သတ္တလောကကို ယူပြီးဖြစ်ရကား "ဣမံ လောကံ=(ထိုဒေဝ, မာရ, ဗြဟ္မဟူသော သတ္တလောကနှင့် တကွဖြစ်သော) ဤသြကာသလောကကိုလည်းကောင်း" ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်သည် ပြည့်စုံပြီးဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဣမံ လောကံ=ဤသြကာသလောက, သတ္တလောကကို လည်းကောင်း" ဟု သတ္တလောကကို နောက်ထပ်ထည့်စွက် အနက်ပေးဖွယ်မလို] သဿမဏ ဗြာဟ္မဏိ = သမဏ, ဗြာဟ္မဏတို့နှင့်လည်း

၁။**သဿမဏဗြာဟ္မဏိ ပဇံ သဒေဝမနုဿံ။** ။(က)ဤမြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ရဟန်းပုဏ္ဏား။(ခ)ပါပါနိ သမယိတ္ထာတိ သမဏောမဟာကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန္တာ။ပါပဏာ အကုသလေ ဓမ္မေ ဝါဟယိတ္ထာတိ ဗြာဟ္မဏောမဟာကောင်းမှုအကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော သူတော်ကောင်း။ဤ(က)(ခ)အားလုံးကို ဤ၌ "သမဏ ဗြာဟ္မဏ"ဟုဆိုသည်။ သဟ သမဏဗြာဟ္မဏေဟိ ယာ ပဇာ ဝတ္တတိတိ သဿမဏဗြာဟ္မဏိ။

သဒေဝမနုဿသဒ္ဒ သမ္မုတိနတ်တည်းဟူသော လူမင်းကို ဒေဝဟုဆိုလို၏၊ ထိုလူမင်းနှင့် သမဏဗြာဟ္မဏတို့မှ ကြွင်းကျန်သော လူအားလုံးကို မနုဿဟု ခေါ်၏။ သဟ ဒေဝမနုဿေဟိ ယာ ပဇာ ဝတ္တတိတိ သဒေဝမနုဿာ။ထို့အပြင် သဒေဝကံဒ္ဒ ဒေဝအရ အောက်ကာမာဝစရနတ်ပြည်ငါးထပ်ရှိ နတ်အပေါင်းကို ယူရပုံနှင့် သမာရကံ သဗြဟ္မကံတို့၌ မာရ, ဗြဟ္မပုဒ်တို့ အရကောက်ပုံကို နိဿျခန်းအနက်ပေးထားသည့်အတိုင်း သိနိုင်၏။ ယခုတဖန် အဌကထာ၌ နောက်ထပ်အမျိုးမျိုး အရကောက်ပြသည့်အတိုင်း အနက်ပေး ပြဦးမည်။

သော(ဘဂဝါ)=သည်၊ သဒေဝကံ=အရူပါဝစရဗြဟ္မာတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သမာရကံ=မာရ်မင်း၏ အာဏာပျံ့နှံ့ရာ ကာမာဝစရနတ်ပြည် ခြောက်ထပ် နတ်အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သဗြဟ္မကံ=ရူပါဝစရဗြဟ္မာ အပေါင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ဣမံ လောကံ=ဤသြကာသလောကကို လည်းကောင်း။ သဿမဏဗြာဟ္မဏိ=ရဟန်းပရိသတ်, ပုဏ္ဏားပရိသတ်တို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=ရဟန်းပရိသတ်နှင့် တကွဖြစ်သော

တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=ဤ သာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ရဟန်း ပုဏ္ဏား, မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသောရဟန္တာ, မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှား

ပုဏ္ဏားပရိသတ်လည်းဖြစ်သော၊ သဒေဝမနုဿံ=သမ္မုတိနတ်တည်းဟူသော လူမင်းပရိသတ်, အိမ်ပိုင်ရှင် ဂဟပတိပရိသတ်တို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=သမ္မုတိနတ်တည်းဟူသော လူမင်းပရိသတ်နှင့်တကွဖြစ်သော အိမ်ပိုင်ရှင် ဂဟပတိပရိသတ်လည်းဖြစ်သော၊ ပဇံ=(ပရိသတ်လေးဖြာ)လူသတ္တဝါ အပေါင်းကိုလည်းကောင်း။ [သဿမဏာ ဗြာဟ္မဏာဒီဂ္ဂဟဏေန စတုပရိသ ဝသေန မနုဿလောကော (ဂဟိတော)။အဋ္ဌကထာ]

ဤနည်းခ္ခ ဝိမတိဋ္ဌိကာ၊ ပ–ဖဒ–အလို"သဟ သမဏေဟိ ယာ(ဗြာဟ္မဏ် ပဏာ)ဝတ္ထုတိတိ သဿမဏာ၊ သဿမဏာ စ သာ ဗြာဟ္မဏီ စာတိ သဿမဏာဗြာဟ္မဏီ၊ သဟ ဒေဝေဟိ ယာ(မနုဿာ ပဏာ)ဝတ္ထုတိတိ သဒေဝါ၊ သဒေဝါ စ သာ မနုဿာ စာတိ သဒေဝမနုဿာ"ဟု ဝိဂ္ဂြိဟ်ပြု၊ သို့သော် ဝိမတိနောက် မလိုက်ဘဲ ရှေးကအတိုင်းပင် ဝိဂ္ဂြိဟ်ပြု၍ သဿမဏာ ဗြာဟ္မဏီနှင့် သဒေဝမနုဿာဟူသော ဝိသေသနပုဒ်တို့အရ သူ့ပုဒ်ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ပရိသတ် လောက်မျှကို ယူပြီးလျှင် ပဇံဟူသောဝိသေသျှပုဒ်အရ အားလုံးပေါင်း ပရိသတ်လေးပါးလုံးကို ယူလျှင်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါ၏။

တနည်း –သဿမဏာဗြာဟ္မဏီ=ရဟန်း, ပုဏ္ဏားလူမျိုးတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=ရဟန်းနှင့် တကွဖြစ်သော ပုဏ္ဏားလူမျိုးလည်းဖြစ်သော၊ သဒေဝမနုဿံ=သမ္မုတိနတ်ဟူသော မင်းမျိုး, အိမ်ပိုင်ရှင် ဂဟပတိမျိုး, လူဆင်းရဲသုဒ္ဒမျိုးတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ဝါ= သမ္မုတိနတ်ဟူသော မင်းမျိုးနှင့် တကွဖြစ်သော ဂဟပတိမျိုး, သုဒ္ဒမျိုးလည်းဖြစ်သော၊ (ပဇံ=အမျိုးလေးဖြာ)လူသတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်းကောင်း။[သမ္မုတိ ဒေဝေဟိ ဝါ သဟ မနုဿလောကော] တနည်း–သဿမဏာဗြာဟ္မဏီ=ရဟန်းပရိသတ်, ပုဏ္ဏားပရိသတ် တို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဒေဝမနုဿံ= သမ္မုတိနတ် ဟူသော မင်းပရိသတ်, ဂဟပတိပရိသတ်တို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ပဇံ=ကြွင်းသော လူဆင်းရဲ သုဒ္ဒမျိုးနှင့် နဂါး, ဂဠုန်, ငရဲသားစသော သတ္တဝါအပေါင်းကို လည်းကောင်း။ [စတုပရိသဝသေန အဝသေသသဗ္ဗ သတ္တလောကော ဝါ]

တနည်း–သဿမဏာဗြာဟ္မဏီ=ရဟန်း, ပုဏ္ဏားမျိုးတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဒေဝမနုဿံ=သမ္မုတိနတ်ဟူသော မင်းမျိုး, ဂဟပတိမျိုး, သုဒ္ဒမျိုးတို့နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ ပဇံ=ကြွင်းသော နဂါး, ဂဠုန်,

မျောသွားစေပြီးသော သူတော်ကောင်းတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော။ သဒေဝမနုဿံ=သမ္မုတိနတ် တည်းဟူသော လူမင်း, ထိုလူမင်းနှင့် သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့မှ ကြွင်းကျန်သော လူတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ပဇံ=သတ္တဝါ အပေါင်းကိုလည်းကောင်း၊ သယံ=ကိုယ်တော်တိုင်၊ အဘိညာ (အဘိညာယ)= ထူးချွန်လွန်ကဲသော သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်ဖြင့် သိ၍၊ သစ္ဆိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍၊ ပဝေဒေတိ=ဟောကြားသိစေတော်မူ၏။

သော (ဘဝေါ)=သည်၊ ဓမ္မံ=ပရိယတ်တရားတော်ကို၊ အာဒိကလ္လာဏံ= အောင်လည်းကောင်း၊ [စာပိုဒ် (၃၀) အဝကုဇ္ဇသုတ်ကြည့်]။ပ။ ကေဝလ

ငရဲသားစသော သတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်းကောင်း[သမ္မုတိဒေဝေဟိ ဝါ သဟ အဝသေသသဗ္ဗသတ္တလောကော ဝါ]

တနည်း-သဒေဝကံ=အရူပါဝစရ ဗြဟ္မာတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သမာရကံ=ခြောက်ဘုံကာမ, ဒေဝလွမ်းမိုး, အုပ်စိုးပိုင်နင်း, မာရ်နတ်မင်းနှင့် လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဗြဟ္မကံ=လက်ချောင်းဆယ်လီ, တခုစီဖြင့်, စုံညီစက္ကဝါ, တထောင်ကွာသို့, ရောင်ဝါလွှမ်းဖြာ, ဈာန်ချမ်းသာမှီး, မဟာဗြဟ္မာကြီးနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ ဣမံ လောကံ= ဤသြကာသ လောကကိုလည်းကောင်း၊ သဿမဏာ ဗြာဟ္မဏိ= ဤသာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဒေဝမနုဿံ= သမ္မုတိနတ် တည်းဟူသော လူမင်း, ထိုလူမင်းတို့နှင့် သမဏဗြာဟ္မဏတို့မှ ကြွင်းကျန်သော လူတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ပဇံ=သတ္တဝါအပေါင်းကို လည်းကောင်း။ [ဤနည်းမှာ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ မပါ၊ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ စသည်၌"အပိစတ္တ"စသည်ဖြင့် ဖွင့်သည်။]

တနည်း-သဒေဝကံ=နတ်တို့နှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဣမံ လောကံ= ဤကြွင်းသော သတ္တလောကနှင့် သြကာသလောကကိုလည်းကောင်း၊ သမာရကံ=မာရ်မင်းနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဣမံ လောကံ=ဤကြွင်းသော သတ္တလောကနှင့် သြကာသလောကကိုလည်းကောင်း၊ သဗြဟ္မကံ=(၂၀)သော ဗြဟ္မာတို့နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဣမံ လောကံ= လည်းကောင်း။ သဿမဏ ဗြာဟ္မဏိ=ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့နှင့် တကွဖြစ်သော။ ပဇံ=ကြွင်းသော သတ္တဝါ အပေါင်းကိုလည်းကောင်း။ သဒေဝမနုဿံ= သမ္မုတိနတ် ဟူသော လူမင်း, ထိုလူမင်းနှင့် သမဏဗြာဟ္မဏတို့မှ ကြွင်းသော လူတို့နှင့် တကွဖြစ်သော။ ပဇံ=ကြွင်းသော သတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်းကောင်း။ [ပေါ်ရာဏာဟု စသော အဖွင့်]

ပရိပုဏ္ဏံ=လည်းကောင်း၊ ပရိသုဒ္ဓံ=ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်အောင် လည်းကောင်း၊(ပစ္စည်းလာဘ်မျိုး, မမျှော်ကိုးဘဲ,အကျိုးလိုလား,မေတ္တာပွားယှဉ်, ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်အောင်လည်းကောင်း) [အဝကုဇ္ဇသုတ်၌ကား ထိုသုတ်အဖွင့်အတိုင်း "ပရိသုဒ္ဓံ=အသိမခက်, ရောယှက်မှုကင်း, ရှင်းလင်း ပေါ်လွင်အောင် လည်းကောင်း"ဟု အနုက်ပေးခဲ့သည်။] ဒေသေတိ= ဟောတော်မူ၏၊ (ဧဝံ= အောင်၊ ဒေသေန္တော စ=ဟောကြားတော်မူလျှင်လည်း) ဗြဟ္မစရိယံ= (သိက္ခာ သုံးရပ်ဖြင့် သွင်းယူအပ်သော) မြတ်သောအကျင့်ဖြစ်သော သာသနာ တော်ကို၊ ဝါ=မြတ်သော ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့၏ သိက္ခာ သုံးရပ်ဖြင့် သွင်းယူအပ်သော အကျင့်ဖြစ်သော သာသနာတော်ကို၊ ပကာသေတိ= ထင်ရှားပြတော်မူ၏၊ (ဣတိ=ဤသို့၊ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ=သည်၊ အဗ္ဘုဂ္ဂတော=ပြီ၊ ဣတိ=သို့၊ အသောသုံ ခေါ=ကြားသိကြရကုန်ပြီးသည်သာ ")

၁။ "**အဗ္ဘုဂ္ဂတော, အသောသုံ "တို့၏ အာကာရနယ်ပယ်**

သာရတ္ထဒီကာ(ပ–၃၃၆)ဝိမတိ(ပ–၆၆)စသည်တို့နှင့် ရှေးဆရာတော်တို့သည် အဗ္ဘုဂ္ဂတောနှင့် အသောသုံတို့၏ အာကာရနယ်ပယ်သတ်မှတ်ပုံ အယူအဆ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားလျက်ရှိ၏။ ဒဿနမတ္တမ္မိ သာဓု ဟောတိတိ ဧဝမဗ္ဗောသယံ ကတ္တာဟူသော အဌကထာ၌"ဒဿနံ ဟောတိတိ"ဟူသော ပါဠိတော်မှ ဣတိ၏စပ်ရာကို"ဧဝမဗ္ဗောသယံ ကတ္တာ"ဟု အသစ်ထည့်ဖွင့်ထား၏။ ထို့ကြောင့် သာရတ္ထဒီပနီ၌လည်းကောင်း, ရူပသိဒ္ဓိဒီကာ(ကမ္မပွဝစနီယယုတ္တေသုတ်) ၌လည်းကောင်း ထိုအာကာရ၏ နယ်ပယ်ကို "ဒဿနံ ဟောတိ"တိုင်အောင် မသတ်မှတ်တော့ဘဲ"ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိ"မှာပင် သတ်မှတ်ကာ ထိုနေရာ၌ ဣတိပုဒ်ကို ဆောင်ယူ၍ အဗ္ဘုဂ္ဂတောသို့ ပြန်လှည့်စပ်တော်မူကြ၏။

ဝိမတိဒီကာ၌ကား အဗ္ဘုဂ္ဂမနာကာရ၏နယ်ပယ်ကို သစ္ဆိကတ္တာ ပဝေဒေတိ၌ သတ်မှတ်၏။ သဝနာကာရ၏ နယ်ပယ်ကိုကား ဒဿနံ ဟောတိရောက်မှ အဆုံးသတ်၏။ ပါရာဇိကဏ္ဍဋီသစ်၌မူ ဒဿနံ ဟောတိ၌ အဗ္ဘုဂ္ဂမနာကာရကို လည်းကောင်း, ထိုအဗ္ဘုဂ္ဂမနာကာရ၏ အဆုံး၌ သဝနာကာရကိုလည်းကောင်း သတ်မှတ်တော်မူ၏။ ဤနိဿယခန်း၌ သာရတ္ထနှင့် ထိုဂဏ္ဌိသစ်နည်းအားဖြင့် နှစ်နည်းအနက်ပေးထားသည်။

ပါရာဇိကဏ်အဌကထာ(ပ–၉၈)၌ သဒေဝကံ သမာရကံစသည်တို့ကိုလည်း အဗ္ဘုဂ္ဂမနာကာရအတွင်း၌ ထည့်သွင်းကြောင်းကို"အပိစေတ္ထ။ပ။ သဒေဝမနုဿန္တိ အဗ္ဘုဂ္ဂတော"ဟူသောစကားဖြင့် ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် "ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ။ပ။ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ"ဟူသော ဂုဏ်တော်ကိုးပါး

တထာရူပါနံ=ထိုအရှင်ဂေါတမကဲ့သို့ သဘောရှိကုန်သော၊ အရဟတံ= ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒဿနံ=မူးမြင်ရခြင်းမျှသည်လည်း၊ ဝါ=ဖူးမြင်ရရုံ ကလေးမျှသော်မှလည်း၊ သာဓု ခေါ ပန=ကောင်းလုပေသည်သာ၊ (မျက်မှောက်, တမလွန်, တဖန် ပရမတ် နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ဟု, သုံးရပ်စီးပွား, ချမ်းသာများအောင်, ဆောင်နိုင်ပေတတ်, ကောင်းမြတ်လုပေသည်သာ၊) ဣတိ=ဤသို့၊ (အဠာသယံ=အလိုဆန္ဒကို၊ ကတွာ=ပြု၍၊) [အဋ္ဌကထာအတိုင်း ထိုနှစ်ပုဒ်ထည့်၍ အနက်ပေးသည်၊ ၎င်းကို ဥပသက်မိ သုဒ္ဓစပ်ပါ။]

[တနည်း–ဗြဟ္မစရိယံ=ကို၊ ပကာသေတိ=၏၊ တထာရူပါနံ=ကုန်သော၊ အရဟတံ=တို့ကို၊ ဒဿနံ=လည်း၊ သာဓု ခေါ ပန=သာ၊ ဣတိ=သို့၊ ကိတ္တိသဒ္ဒေါ=သည်၊ အဗ္ဘုဂ္ဂတော = ပြီ၊ ဣတိ=သို့၊ အသေသာသုံ ခေါ=သာ၊ ဣတိ=သို့၊ သုတွာ=ကြားကြကုန်ပြီး၍၊ တထာရူပါနံ=ကုန်သော၊ အရဟတံ= တို့ကို၊ ဒဿနံ=လည်း၊ သာဓု ခေါ ပန=သာ၊ ဣတိ=သို့၊ အဠာသယံ=ကို၊ ကတွာ=ပြုပြီး၍။]

အထ ခေါ=ကြားသိကြပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ ဝေနာဂပုရိကာ= ဝေနာဂပုရ ရွာသားဖြစ်ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ=တို့သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊

အဆုံး၌ အဗ္ဘုဂ္ဂမနာကာရ မကုန်ဆုံးသေးကြောင်းနှင့် ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါတိဟု ဣတိသဒ္ဒါမရှိသင့်သည်မှာ သတိပြုစရာဖြစ်၏။ သို့သော် ဤသုတ် အဂ်ုတ္တိရ် အဋ္ဌကထာနှင့် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၊ ၃–၂၂၈(သာလေယျကသုတ်အဖွင့်) တို့၌ကား"အဗ္ဘုဂ္ဂတောတိ သဒေဝကံ လောကံ အဠောတ္ထရိတ္တာ ဥဂ္ဂတော၊ ကိန္တိ? ဣတိပိ သော ဘဂဝါ။ပ။ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါတိ" ဟူ၍ ဖွင့်ထား၏၊ ထိုအဖွင့်အတိုင်းဆို လျှင်ကား ပါဠိတော်ဝယ်"ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ"ဟူသော ဂုဏ်တော်ပုဒ်များအဆုံး၌ အဗ္ဘုဂ္ဂမနာကာရကုန်ဆုံး၍"ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါတိ"ဟု ဣတိသဒ္ဒါ တိုက်ရိုက် ရှိရမည်ကဲ့သို့ဖြစ်နေလေ၏၊ သို့သော် ထိုနေရာ၌ အဗ္ဘုဂ္ဂမနာကာရ မကုန် ဆုံးသေး၍ ဣတိသဒ္ဒါလည်း တိုက်ရိုက်မရှိသင့်သည် မှန်သော်လည်း အဗ္ဘုဂ္ဂမနာကာရ ဝါကျ တချို့တဝက်သို့ ရောက်နေသော"ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ"၏ နောက်၌ ဣတိသဒ္ဒါကိုဆောင်ယူထည့်စွက်၍ နမူနာအနေဖြင့် အနက်ပြန်ဆို ပြလို၍ အဋ္ဌကထာ၌ ယင်းသို့ဖွင့်ထားသည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် အဋ္ဌကထာမှ ထိုဣတိသဒ္ဒါကို အာဒိအနက်ဟောကြပြီးလျှင်"ဘဂဝါ= ဘဂဝါ(ဘဂဝန္တ၂)မည်တော်မူ၏၊ ဣတိ=ဤသို့အစရှိသည်ဖြင့်၊ အဗ္ဘုဂ္ဂတော= နတ်နှင့်တကွလောကအားလုံး လွမ်းခြုံဖုံးလျက် ပျံ့နှံ့တက်ပြီ"ဟူ၍ ထိုအဋ္ဌကထာကို အနက်ပြန်ဆိုသင့်၏။

ဘဂဝါ=သည်၊ (အတ္ထိ) [ဒုက်စာပိုဒ် ၁၆–ကြည့်]။ပ။ဥပသက်မိ"သု= ရောက်လာကြကုန်၏၊ ဝါ=သွားကြကုန်၏၊ ဥပသက်မိတွာ= ရောက်လာကြပြီး၍။ ဝါ=သွားကြပြီး၍၊ အပ္ပေကစ္စေ=အချို့သောသူတို့သည်၊ ဘဂဝန္တံ= မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍၊ ဧကမန္တံ=၌၊ နိသီဒိ"သု= ထိုင်နေကြကုန်ပြီ။ပ။သမ္မောဒိ"သု=ကုန်ပြီ။ပ။ အပ္ပေကစ္စေ=တို့သည်၊ ယေန= အကြင် အရပ်၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ (အတ္ထိ) တေန=မြတ်စွာဘုရား ရှိတော်မူရာ ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊အဥ္ဇလိ"=လက်အုပ်ကို၊ ပဏာမေတွာ= မြှောက်ချီ၍။ပ။ နာမဂေါတ္တံ= အမည်အနွယ်ကို၊ သာဝေတွာ=ကြားသိစေကြပြီး၍၊ ဝါ= လျှောက်ထား ကြပြီး၍။ပ။တုဏှီဘူတာ=တိတ်ဆိတ်စွာ ဖြစ်ကြကုန်လျက် ။ပ။ နိသိန္နော= ထိုင်နေပြီးသော၊ ဧကမန္တပရိဏော= ဧကမန္တပရဏသားဖြစ်သော၊ ဝစ္ဆဂေါတ္တော= ဝစ္ဆဂေါတ္တမည်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားသည်၊ ဘဂဝန္တံ= မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ အဝေါစ)

ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊အစ္ဆရိယံ=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချီးထိုက်ပါ ပေစွ၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ အစ္ဆရိယံ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာဖြစ်ပါပေစွ၊ ဘောတော ဂေါတမဿ= အရှင်ဂေါတမ၏၊ ဣန္ဒြိယာနိ=စက္ခုအစရှိသော ခြောက်ပါးသော ဣန္ဒြေတို့သည်၊ ယာဝဠိဒံ=အလွန်အကဲပင်၊ [ဤပုဒ်ကို နိပါတသမုဒါယဟု ဖွင့်၏၊ ဧကကစာပိုဒ် ၄၈–၌မူ ဣဒန္တိ နိပါတမတ္တံဟုဖွင့်ခဲ့သည်] ဝိပ္ပသန္နာနိ=အထူးကြည်လင်နေပါကုန်၏၊ ဆဝိဝဏ္ဏော=အရေ အဆင်းရောင် သည်၊ပရိသုဒ္ဓေါ=ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်နေပါ၏၊ပရိယောဒါတော=ထက်ဝန်းကျင် ဖြူစင်နေပါ၏၊ဘော ဂေါတမ=မ၊သာရဒံ=သရဒရာသီ တန်ဆောင်မုန်းလ၌ ဖြစ်သော၊ ဗဒရပဏ္ဏာ= (ဖြူဝါရောင် ရောနှောမျှ) ဖျော့တော့သော အဆင်းရှိသော ရွှမ်းပြင်းဆီးသီးသည်၊ ပရိသုဒ္ဓံ=ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သည်၊ ပရိယောဒါတံ= ထက်ဝန်းကျင်ဖြူစင်သည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝံ= ဤအတူပင်၊ ဘောတော ဂေါတမဿ=၏၊ ဣန္ဒြိယာနိ=တို့သည်၊ ဝိပ္ပသန္နာနိ= ကုန်၏။ပ။ဘော ဂေါတမ=မ၊ သမ္ပတိ= ယခုချက်ချင်းပင်၊ ဗဒ္ဓနာ=အညာမှ၊ ပမုတ္တံ=ကြွေကျသော၊ တာလပဏ္ဏံ=ထန်းသီးမှည့်သည်၊ ပရိသုဒ္ဓံ=သည်၊ ပရိယောဒါတံ=သည်၊ဟောတိ သေယျထာပိ=သို့။ပ။

ဘော ဂေါတမ = မ၊ ဒကွ+ ကမ္မာရပုတ္တ+ သုပရိကမ္မကတံ= လိမ်မာ ကျွမ်းကျင်သော+ရွေပန်းထိမ်ဆရာ၏ သားသည်+ကောင်းစွာပြုအပ်ပြီးသော+ ပြေပြစ်ညက်ညောအရောသမ္ဘရှိသော၊ [သု(သုဋ္ဌု)=ကောင်းစွာ+ ကတ=ပြုအပ်

ပြီးသော+ပရိကမ္မ=ပြေပြစ်ညက်ညော အချောသမ္ဘ] ဥက္ကာမုခေ= မီးဖိုဝန်း၊ သုကသလ သမ္မဟဋ္ဌ=အလွန်ကျွမ်းကျင်သော ရွှေပန်းထိန်ဆရာသည် ကောင်းစွာရှင်ပျ အရောင် မြူးကြွစေအပ်သော၊ [သုကသလ=အလွန်ကျွမ်းကျင်သော ရွှေပန်းထိမ် ဆရာသည်+သံ=ကောင်းစွာ+ပဟဋ္ဌ=(ထုခတ်ပွတ်သ, အရောင်မြူးကြွ စေခြင်းဖြင့်)ရှင်ပြစေအပ်သော] ပဏ္ဏကမ္မလေ= နီမြန်းသော ကမ္မလာအခင်းပေါ်၌၊ နိက္ခိတ္တံ=ချထားအပ်သော၊ နေက္ခံ=တနိုက္ခ အလေးချိန်ရှိသော၊ ဧမ္မောနဒံ= ဧမ္ဘုရစ် ရွှေတုံးရွှေခဲသည်၊ [ဧမ္ဘုယာ=သပြေပင် ကိုင်းကြီးများ သွားရာဌာနဌ၌၊ နဒီ=စီးသွားသောမြစ်သည်၊ ဧမ္ဘောနဒီ=ဧမ္ဘောနဒီမည်၏၊ ဧမ္ဘောနဒီယံ နိဗ္ဗတ္တံ ဧမ္ဘောနဒံ=ထိုမြစ်၌ ဖြစ်သောရွှေ]ဝါ= ဧမ္ဘုရစ်ရွှေဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော အဆင်တန်ဆာရတနာသည်၊ ဘာသတော စ သေယျထာပိ=ထွန်းလင်းလည်း ထွန်းလင်းသကဲ့သို့၊ တပတော စ သေယျထာပိ= အမှောင်ပယ်ဖျောက် အရောင်လည်း တောက်သကဲ့သို့၊ ဝိရောစတိ စ သေယျထာပိ=တင့်တယ်လည်း တင့်တယ် သကဲ့သို့။ပ။

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယာနိ တာနိ ဥစ္စာသယန, မဟာသယနာနိ=အကြင် (သတ်မှတ်ချက်ထက်) မြင့်သောနေရာ, အလျားအနံကြီးမား ခမ်းနားဆန်းကြယ်သော အိမ်ရာခင်းတို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) [ဥစ္စာ=မြင့်သော၊ သယန= နေရာ(ညောင်စောင်း အိပ်ခုတင် အင်းပျဉ်)+မဟာ= ကြီးမားခမ်းနားသော၊ သယန=အိပ်ယာခင်း] သေယျထိဒံ=ထိုဥစ္စာသယန, မဟာသယနတို့ ဟူသည်အဘယ်နည်းဟူမူ၊ အာသန္ဒီ= မြတ်စွာဘုရား လက်ရှစ်သစ်ထက် ရှည်သောခြေထောက်ရှိသော ညောင်စောင်း ခုတင် အင်းပျဉ်လည်းကောင်း၊ ပလ္လင်္ကော=ခြေထောက်တို့၌ (ခြသေ့, သစ်, ကျားစသော) သားကောင် အရုပ်ပါရှိသော ညောင်စောင်းခုတင် အင်းပျဉ် လည်းကောင်း၊ [အာသန္ဒီနှင့် ပလ္လင်္ကတို့သည် ဥစ္စာသယနဖြစ်၍ ကျန်သော ဂေါနကစသည်တို့ကား မဟာသယနဖြစ်၏၊ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ (၂၆၅၈)ဂါထာနှင့် ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာ (၁၈၇) ဂါထာ]ဂေါနကော=လက်လေးသစ်ထက်ရှည်သောအမွေးရှိသော ကောဇောနက်ကြီး လည်းကောင်း၊စိတ္တကော[1]=အကွက်ဖော်လျက်ချုပ်ရက်ခြင်းဖြင့် ဆန်းကြယ်သော

၁။**စိတ္တကော ၌ အဖွင့်ပါဠိ၌အမျိုးမျိုး။** ။ စိတ္တကောတိ ဝါနစိတ္တံ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ"ဟူသောအဋ္ဌကထာအဖွင့်၌–ဝါနဝိစိတ္တန္တိ ဘိတ္တိစ္ဆဒါဒိဝသေန

သားမွေးအခင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=အကွက်ဖော်ကာ ရတနာတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော သားမွေးအခင်းလည်းကောင်း၊ ပဋိကာ= အဖြူရောင်သားမွေးအခင်း လည်းကောင်း၊ ပဋလိကာ=အားလုံးစုံ ပန်းပြောက်ခြယ်အပ်သော သားမွေး အခင်းလည်းကောင်း၊ တူလိကာ=(သစ်လဲ, နွယ်လဲ, မြက်လဲတို့တွင် တမျိုးမျိုးသော)လဲဖြင့်ပြည့်သော ဘုံလျှိုမွေ့ရာ အခင်းလည်းကောင်း၊ ဝိကတိကာ= ခြင်္သေ့ သစ် ကျားစသော အရုပ်များဖြင့် ဆန်းကြယ်စွာ ရက်လုပ်အပ်သော သားမွေးအခင်း လည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဒလောမီ[1]=မျက်နှာ နှစ်ဖက်တို့မှပေါ်ထွက်သော အမွေးအဆာရှိသော သားမွေးအခင်းလည်းကောင်း၊

ဝါနေ့နေ့ (သိဗ္ဗနေ့နေ့)ဝိစိတြေ။ သီလက္ခန်ဒ်ကာ၁၂၅။ ဤသုတ်ဒီကာ၌ကား၊ ဝါနေ့စိတ္တဟု မရှိဘဲ ရတနစိတြေဟု ရှိပြီး"ရတနစိတြန္တိ ဘိတ္ထိဆ္ဆေဒါဒိဝသေန ရတန စိတြေ"ဟုလည်းကောင်း ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ(၄၅၂) ၌လည်း "စိတ္တကောတိ ရတနစိတြဥဏ္ဏာမယတ္ထရကော"ဟုလည်းကောင်းဖွင့်၏။

နာနာဝဏ္ဏေဟိ ဥဏ္ဏာမယသုတ္တေဟိ ဘိတ္ထိဆ္ဆေဒါဒိဝသေန ဝါယိတ္တာ ကတစိတ္တတ္ထရဏော–ဟူသော ဝိမတိဒီကာ၊ ဒု၊ ၁၉၄–အလို"စိတ္တကော= အပြောက်အကွက်ဖေါ်လျက် ချုပ်ရက်အပ်သဖြင့် ဆန်းကြယ်သော ရောင်စုံ သားမွေးအခင်းလည်းကောင်းဟု အနက်ဆို။ အဘိဓာန်(၃၁၂–ဂါထာ) နိသယသစ်စသည်တို့၌ ဘိတ္ထိဆိဒ္ဒဟု ပါ၌ရှိပြီး"နံရံအပေါက်, နံရံ အပြောက်အကွက်"ဟု ပြန်ဆိုတော်မူကြ၏။

၁။**ဥဒ္ဒလောမီ ဧကန္တ လောမီ။** ။ ဥဒိတ=ပေါ်ထွက်သော+လောမ=အမွေး။ ဥဒိတ၌ တကိုချေ၊ ဣကို အပြု၊ ဒလာ၍"ဥဒ္ဒ"ဟုရုပ်ပြီး၏။[သီလက္ခန်ဒ်ကာ သစ်၊ ပ–၃၆၃]ဥဒ္ဒလောမံ ယသ အတ္ထိတိ ဥဒ္ဒလောမီ။ ဧက=တခုသော+ အန္တ=အဖို့=ဘက်။ဧကန္တတော ဥဂ္ဂတံ လောမံ ဧကန္တလောမံ။ တံ ယသ အတ္ထိတိ ဧကန္တလောမီ။(တနည်း)အန္တေဟိ ဥဂ္ဂတံ လောမံ အန္တလောမံ၊ ဧကံ သဒိသံ အန္တလောမံ ဧကန္တလောမံ(ထပ်တူညီမျှ မျက်နှာနှစ်ဖက်တို့မှ ပေါ်ထွက်သော အမွေးပန်းပွင့်)စသည်ဝိဂြိုဟ်ပြု။

ကဋ္ဌိဿဟုဒ်အဖွင့်။ ။ဝိမတိဒီကာ၌ ရွှေချည်ကို ကဋ္ဌိဿဟုလည်းကောင်း, ကသဋ္ဌဟုလည်း ကောင်း ခေါ်ကြောင်းဖွင့်၏။ အဘိဓာန်ဒီကာ(၃၁၅ဂါထာ) ၌ကား" ကဋ္ဌိဿ ဝါက=ကဋ္ဌိဿမည်သော လျှော်ချည်ဟု ဖွင့်၏။ ကောသေယျဥ္စ ကဋ္ဌိဿဥ္စ ကဋ္ဌိဿာနိ(ဝိရူပေကသေသ်)၊ တေဟိ ပကတံ အတ္ထရဏံ ကဋ္ဌိဿံ။ အဘိဓာန်ဒီကာ။

ဝါ=မျက်နှာတဖက်မှ ပေါ်ထွက်သော အမွေးပန်းပွင့်ရှိသော သားမွေး အခင်းလည်းကောင်း၊ ဧကန္တ လောမီ=မျက်နှာတဖက်မှ ပေါ်ထွက်သော အမွေး အဆာရှိသော သားမွေးအခင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ= မျက်နှာနှစ်ဖက်တို့မှ ပေါ်ထွက်သော အမွေးပန်းပွင့်ရှိသော သားမွေးအခင်း လည်းကောင်း။

ကဋ္ဌိဿံ=ပိုးချည်အတွင်း ရှေချည်သွင်း၍ ရက်လျက် ရတနာချည်တို့ဖြင့် ချုပ်အပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=ပိုးချည်, လျှော်ချည်တို့ဖြင့်ရက်၍ ရတနာချည်တို့ဖြင့် ချုပ်အပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ ကောသေယျံ= ရတနာချည်တို့ဖြင့်ချုပ်အပ်သော ပိုးချည်အခင်းလည်းကောင်း၊ ကုတ္တက= တကျိပ်ခြောက်ယောက်သော ကချေသည်မတို့ ရပ်၍ကလောက်သော သားမွေးအခင်းလည်းကောင်း၊ ဟတ္ထတ္ထရံ=ဆင်ကျောကုန်းပေါ်၌ ခင်းအပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊[ဟတ္ထိ+အတ္ထရ] ဝါ=ဆင်ရုပ်အမှတ်အသားဖြင့် ဆန်းပြားစွာချုပ်ရက်အပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ အဿတ္ထရံ= မြင်းကျောကုန်းပေါ်၌ ခင်းအပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=မြင်းရုပ် အမှတ်အသားဖြင့် ဆန်းပြားစွာ ချုပ်ရက်အပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ ရထတ္ထရံ=ရထားပေါ်၌ ခင်းအပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ အဇိနပ္ပဝေဏီ= (ခုတင်ညောင်စောင်းနှင့် ကိုက်ညီအောင်) သားကောင်အရေ အထပ်ထပ်ချုပ်စပ် အပ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=အထပ်ထပ်သော သားရေအခင်း လည်းကောင်း[၁]၊ကဒလိမိဂပဝရပစ္စတ္ထရဏံ= ဝံပိုင်အရေဖြင့် ပြွတ်လုပ်အပ်သော

၁။အဇိနသဒ္ဒါ၏အနက်စိစစ်ချက်။ ။ အဇိနမိ ဟညတေ ဒီပိ(အရေကြောင့် သစ်ကို သတ်အပ်၏)နာဂေါ ဒန္တေ ဟိ ဟညတေ။မဟာနိပါတ် သုဝဏ္ဏသာမ ဇာတ်။ ခမ္ပတု အဇိနံ ယျထ။ အဘိဓာန်၊ ၄၄၂–ဂါထာ။The(hair) skin of a tiger, lion, elephant &c.,especially of a black antelope (ကျား, ခြင်္သေ့, ဆင်စသော သားကောင်တို့၏အရေ။ အထူးအားဖြင့် မည်းနက်သော သားကောင်အရေ)။သက္ကတအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်။

ဤသို့အားဖြင့်ပင်ဌက ကျမ်းဂန်တို့နှင့် အဘိဓာန်တို့၌ အဇိနသဒ္ဒါကို သားကောင်အရေဟူသော အနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့်သာ တွေ့ရပြီး သစ်နက် မည်သော သားကောင်အနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့် မတွေ့ရပေ။ (မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊ ပ–တွဲ၊ ပ–ပိုင်း၊ ဂီ–၌လည်း ကျယ်ဝန်းစွာ စိစစ်ထားဟု) ထို့ကြောင့် "အဇိနာနိတိ အဇိနမိဂစမ္မာနိ" ဟူသော ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၊ ၂၂၁–၌ "အဇိန+

မြတ်သော အခင်းလည်းကောင်း၊[စာပိုဒ် ၃၅-လည်းကြည့်]သဉ္ဇာရဏ္ဍဒံ=
နိုမြန်းသော အိပ်ရာလွှမ်းအခင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ဝါ=နိုမြန်းသောအိပ်ရာ

မိဂစမ္မာနိ"ဟု ပုဒ်ခွဲပြီးလျှင် မိဂစမ္မဟူသော နောက်ပုဒ်ဖြင့် အဇိနဟူသော ရှေ့ပုဒ်၏"သားကောင် အရေ"ဟူသော အနက်ဟောကြောင်းကို သိစေသည်ဟု ကြံရာ၏။ ဣတိ စိတ္တမနော ဟူသော တတိယ ပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်ပါဠိ၌ မနသဒ္ဒါဖြင့် စိတ္တသဒ္ဒါ၏ စိတ်အနက်ဟောကြောင်း သိစေသကဲ့သို့တည်း။ ပဝေဏီ=အထပ်ထပ် အလွှာလွှာ ဖြစ်သောအခင်း၊ အဇိနေဟိ အဇိနစမ္မေဟိ (အဇိနဟုခေါ်အပ်သော သားရေ တို့ဖြင့်)ကတာ ပဝေဏီ အဇိနပ္ပဝေဏီ။

၁။**သဉ္ဇာရဏ္ဍဒံ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနံ**။ ။ သဉ္ဇာရဏ္ဍဒံ၌ ဉတ္တရဏ္ဍ ပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သောအနက် အဆုံးအဖြတ်ကို စာပိုဒ်-၃၅-ဟတ္ထကသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။ ဤဝေနာဂပုရသုတ်၌ မဟာသယနရေတွက်သောအခါ နိဿယခန်း၌ အနက်ပေးခဲ့သည့်အတိုင်း ဉတ္တရဏ္ဍ(နိုမြန်းသော အိပ်ရာလွှမ်းအခင်း)ကို မဟာသယနတခုအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း, လောဟိတကူပဓာန(နိုမြန်းသော ခေါင်းအုံး ခြေအုံးနှစ်လုံး)ကို မဟာသယနတခု အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း ရေတွက်ပါ။ ထိုခေါင်းအုံး ခြေအုံးသည်လည်း ဦးခေါင်းနှင့် ခြေထောက်၏ အောက်၌ ခုရ, ခံရ, ခင်းရသောကြောင့် မဟာသယနပင်ဖြစ်၏။ဤနေရာဝယ် ထိုသဉ္ဇာရဏ္ဍဒပုဒ်နှင့် ဥဘတော လောဟိတကူပဓာနပုဒ်တို့ကို အနက်ပေးကြရာ၌ စိစစ်ဖွယ် ရှိသေး၏။

ဟေဋ္ဌာ ရတ္တဝိတာနသ၊ ဒ္ဝိဓာရတ္တူပဓာနက်။

အကပ္ပိယမိုဒ်သင့်၊ဒုက္ကဋ်ပရိဘုဇ္ဇတော။(ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊၂၆၆-ဂါထာ) ရတ္တဝိတာနသ=ဝတ်ပန်း စသည်တို့ဖြင့် ဆိုးအပ်သော ဗိတာန်နိ(အိပ်ရာလွှမ်းအခင်းနိ)၏၊ ဟေဋ္ဌာ=အောက်၌၊(အတ္ထတံ=အပ်စပ်သော အခင်းတို့ဖြင့် ခင်းအပ်သော၊ သယနာသနဿ=အိပ်ရာထိုင်နေရာ ညောင်စောင်း, ခုတင်, အင်းပျဉ်သည်လည်းကောင်းစသည်ဖြင့် ဂါထာအနက်ဆိုပါ။

ဤဂါထာနှင့် ၎င်း၏ဋီကာကိုနည်းမှီ၍ အနက်ပေးလျှင်"သဉ္ဇာရဏ္ဍဒံ= နိုမြန်းသော အိပ်ရာလွှမ်းအခင်းနှင့် တကွဖြစ်သော အိပ်ရာနေရာထိုင်ခင်း လည်းကောင်း"ဟု အိပ်ရာနေရာထိုင်ခင်းကို ပဓာန အဘိဓေယျတွယူ၍ အနက်ပေးရပေလိမ့်မည်။ထို့အတူ"ဒ္ဝိဓာရတ္တူပဓာနကန္တိ သီသပယော ပါဒပယော စာတိ ဥဘတောပယော ပညတ္တရတ္တဗိမ္ဗောဟနဝန္တဿ သယနာသနံ"ဟူသော ၎င်းဂါထာဋီကာ အဖွင့်အတိုင်းဆိုလျှင်"ဥဘတော လောဟိတကူပဓာနံ= ခေါင်းရင်း ခြေရင်း နှစ်ဖက်တို့၌ နိုမြန်းသောခေါင်းအုံး

လွမ်းအခင်းအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ [မဟာသယနတခု အဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်သောဟူလို] ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနံ= ခေါင်းရင်း,ခြေရင်းနှစ်ဖက်တို့၌ နိုမြန်းသော

ခြေအုံးရှိသော အိပ်ရာနေရာထိုင်ခင်းလည်းကောင်း" ဟု အနက်ပေးရလိမ့်မည်။ သီလက္ခန် ပါဠိတော်နိဿယသစ်(နာ-၆၀)၌လည်း "သဉ္ဇာရဿ=အထက်၌ ကြက်အပ်သော ဗိတာန်နီနှင့်တကွဖြစ်သော အခင်းလည်းကောင်း" စသည်ဖြင့် ထိုနှစ်ပုဒ်အရ အခင်းကိုယူ၍အနက်ပေးထား၏။

ထိုပြခဲ့သော အနက်များအတိုင်းဆိုလျှင် ဥတ္တရဿနှင့် အိပ်ရာထိုင်ခင်းဟူသော ပစ္စည်းနှစ်မျိုးသည်လည်းကောင်း, လောဟိတကူပဓာနနှင့် အိပ်ရာထိုင်ခင်းဟူသော ပစ္စည်းနှစ်မျိုးသည်လည်းကောင်း(ဤသို့သော ပစ္စည်းနှစ်မျိုး, နှစ်မျိုးသည်)မဟာသယနဖြစ်၏ဟု ဆိုလိုသကဲ့သို့ ဖြစ်နေလေ၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ဥတ္တရဿ(နိုမြန်းသော အိပ်ရာလွမ်းအခင်း),လောဟိတကူပဓာန(နိုမြန်းသောအုံးနှစ်လုံး)တို့နှင့် တွဲဖက်၍ ခင်းရမည့် ထိုအိပ်ရာထိုင်ခင်းတို့ဟူသည် ဘယ်ဟာဘယ်ဟာတွေနည်း။ ထိုအိပ်ရာထိုင်ခင်းတို့သည် ဥတ္တရဿ လောဟိတကူပဓာနတို့နှင့် တွဲဖက်၍ သုံးစွဲသည့်အခါကျမှသာ မဟာသယန ဖြစ်သလော။ မတွဲဖက်ဘဲ သူတို့ချည်းဆိုလျှင် မဟာသယနမဟုတ်ဘူးလော စသည်ဖြင့် လောပေါင်းများစွာ မသေမချာ ဧဝေဧဝါတွေ ဖြစ်လာနိုင်၏။

ထို့အပြင် ဝိနည်းမဟာဝါ စမ္မက္ခန္ဓကအဋ္ဌကထာ(၃၆၉)သီလက္ခန်ဋ္ဌ(၈၄) အဂုံတွေ့ရှိရ၍(၃ ၁၁၆၊ ၁၇၁)စသည်တို့၌ ဂေါနက, စိတ္တကစသည်တို့၌သာ အခင်းကိုယူဘို့ရာ "မဟာကောဇဝေါ။ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရကော၊ ပစ္စတ္ထရဏံ" စသည်ဖြင့် ဖွင့်ပြ၍ သဉ္ဇာရဿနှင့် ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနဟူသော နောက်ဆုံးနှစ်ပုဒ်၌ကား ထိုကဲ့သို့မဖွင့်ပြပါ။ သေတဝိတာနမ္မိ ဟောဒ္ဓာ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏော သတိ နဝဋ္ဋတိ။ အသတိ ပန ဝဋ္ဋတိ-ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်သည်လည်း သဉ္ဇာရဿ၏ မူရင်းပုဒ်နက်(အဘိဓေယျတ္ထ)ကို ဖွင့်သော စကားမဟုတ်။ မူရင်းပုဒ်နက်ထက် ပိုလွန်၍ ဖြစ်သင့်သော အနက်ကိုယူ၍ ဖွင့်ပြသော စကားသာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ထိုစကားနှင့်အလားတူ ဂါထာစီထားသော "ဟောဒ္ဓာ ရတ္တဝိတာနသ" ဟူသော ဝိနယဝိနိစ္ဆယကိုကြည့်၍ သဉ္ဇာရဿပုဒ်ကို အနက်မပေးသင့်ပါ။

ထို့ကြောင့် ဤကျမ်းနိဿယခန်း၌ ခုဒ္ဒသိက္ခာဒီကာအဖွင့်အတိုင်း သဉ္ဇာရဿပုဒ်ကို ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနံ၏ ဝိသေသနပြုလုပ်၍ အနက်ပေးခဲ့ပါသည်။ ဝိဂြိုဟ်ကိုလည်း "သဟ ဥတ္တရဿေန ယံ ဥပဓာနံ ဝတ္တတိ သဉ္ဇာရဿံ" ဟုပြု။ လောဟိတဉ် ဥပဓာနံ လောဟိတကူပဓာနံ။

ခေါင်းအုံးခြေအုံး နှစ်လုံး လည်းကောင်း၊ (ကျတိ= ဤသည်တို့တည်း)ဘဝ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမ သည်၊ ဝေရူပါနံ= ဤသို့သဘောရှိကုန်သော၊

ထို့နောက် ဥဘတော ဥဘယတ္ထ ဌာနေသုလောဟိတဂ္ဂပမာနံ ဥဘတောလောဟိတကူပမာနံ ဟု အလုတ္တတပ္ပုရိသ်သမာသ်တွဲပါ။ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်တွဲဖို့ နှင့် သယနာသန(ညောင်စောင်း, ခုတင်, အိပ်ရာခင်း)ကို အရကောက်ဖို့ မလိုတော့ပါ။

သလောဟိတဝိတာနဆ္ဆု၊ဘတောရတ္တာ့ပမာနကံ။[ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၁၉၉ ဂါထာ] ဤဂါထာ၌ သဉ္ဇာတရစ္ဆဒ်၏ နေရာ၌ သလောဟိတဝိတာန်ဟု အနက်တူ ပါဠိသုံးနှုန်းထားခြင်းမျှသာ ထူး၏။ သလောဟိတဝိတာနန္တိ တေ "ဥဘတော ရတ္တာ့ပမာနက"န္တိမသ ဝိသေသနံ၊ လောဟိတဝိတာနေန သဟ ဝတ္တမာနန္တိ သမာသော။ပ။ရတ္တံ ဥပမာနံ သီသူပမာနံ ပါဒူပမာနဉ္စ ရတ္တာ့ပမာနကံ၊ ဥဘတော မဇ္ဈသ သီသပါဒနိက္ခိပနဋ္ဌာနေ ရတ္တာ့ပမာနကန္တိ အလောပ သမာသော။ ၎င်းဋီကာသစ်။

ပြခဲ့သော စီစစ်ချက်များ ပို၍ခိုင်လုံအောင် ထပ်မံ၍စီစစ်ဦးအုံ--အာသန္ဒိ ပလ္လင်္ကော်စသော ရှေးရှေးပုဒ်တို့ကို အနက်ပေးရာ၌"အာသန္ဒိ=လည်းကောင်း၊ ပလ္လင်္ကော်=လည်းကောင်းစသည်ဖြင့်"လည်းကောင်း"ဟု အဆုံးသတ်သကဲ့သို့ပင် သီလက္ခန်နိဿယစသည်တို့၌ သဉ္ဇာရစ္ဆဒ်ကို အနက်ပေးသောအခါ "သဉ္ဇာရစ္ဆဒ်=လည်းကောင်း"ဟု အဆုံးသတ်၍ အနက်ပေးထား၏။သို့သော် "သဝိတက္ကာ ဓမ္မာ"ဟူသော ပါဠိတော်၌ သဝိတက္ကာပုဒ်ကဲ့သို့ပင် သဉ္ဇာရစ္ဆဒပုဒ် သည်လည်း ဝိသေသနပုဒ်ဖြစ်သည် သာမက သူ၏ဝိသေသျှပုဒ်လည်း တိုက်ရိုက်ပါရှိနေသောကြောင့် "သဉ္ဇာရစ္ဆဒ်=လည်းကောင်း"ဟု အဆုံးမသတ်သင့်သေးပါ။"သဉ္ဇာရစ္ဆဒ်=နိမြန်းသော အိပ်ရာလွှမ်းအခင်းနှင့်တကွဖြစ်သော" ဟု ဝိသေသန အနက်ပေးကာ သူ၏ဝိသေသျှဆီသို့ လှမ်းမျှော်ကြည့် လိုက်ရဦးမည်ဖြစ်၏။ သူ၏ဝိသေသျှ (အဘိဓေယျတ္ထ)မှာလည်း သီသာပေါ်လွင်နေပြီး ဖြစ်သောကြောင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ အဘိဓေယျတ္ထကို အထူးမဖွင့်တော့ဘဲ "သဉ္ဇာရစ္ဆဒန္တိ သဟ ဥတ္တရစ္ဆဒေန၊ ဥပရိ ဗဟွေန ရတ္တဝိတာနေန သဒ္ဒိန္တိ အတ္ထော"ဟုသာ ဖွင့်ပြတော့၏။ ထိုသဉ္ဇာရစ္ဆပုဒ်၏ ဝိသေသျှ(အဘိဓေယျတ္ထ) မှာ ဖေါ်ပြလတ္တံ့သော ပါဠိတော်များအတိုင်း အမျိုးမျိုးပြောင်းလဲလျက်ရှိ၏။

(၁)သေယျထိဒံ ? အာသန္ဒိ ပလ္လင်္ကော်(အာသန္ဒိ ပလ္လင်္ကော်)စသည်ဖြင့် ဥစ္စာသယန, မဟာသယန အရေအတွက်ကို ပေါ်လွင်အောင် ထုတ်ပြသော ဤဓေနာဂပုရသုတ်နှင့် ဝိနည်းမဟာဝါပါဠိတော်(နာ၊၂၈)သီလက္ခန် ပါဠိတော်(၇)

ဥစ္စာသယနဲ့, မဟာသယနာနဲ့= မြင့်သောနေရာ, အလျားအနုံကြီးမား ခမ်းနားဆန်းကြယ်သော အိပ်ရာခင်းတို့ကို၊ နိုကာမလာဘီ= အလိုရှိတိုင်း ရနိုင်ခြင်းရှိသည်၊ အကိစ္ဆလာဘီ=အခက်အခဲမရှိ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်၊ အကသိရလာဘီ=မနည်းမရှားများပြားစွာ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ နုန=ဖြစ်သည်ထင်ပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။)

စသည်တို့၌ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနံဟူသော အနီးကပ်ဆုံးသော နောက်ပုဒ်သည် ထိုသဉ္ဇာရဿဒပုဒ်၏ ဝိသေသျဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းပါဠိတော်၌ "သဉ္ဇာရဿံ=ဉဿရဿနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=(မဟာသယန တခု အဖြစ်ဖြင့်)ဉဿရဿ အပါအဝင်ဖြစ်သော၊ ဥဘတော လောဟိတကူပဓာနံ= ခေါင်းရင်း ဇခြေရင်းနှစ်ဖက်တို့၌ နီမြန်းသော ခေါင်းအုံးခြေအုံး နှစ်လုံး လည်းကောင်း" ဟု အနက်ဆိုရ၏။

(၂)မဟာသယန အရေအတွက်ကို ပဓာနမထားသော တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၅)ဟတ္ထကသုတ်၌လည်းကောင်း, စတုရာသီတိပလ္လင်္ကသဟဿာနိ အဟေသုံ။ပ။သဉ္ဇာရဿဒါနိ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနာနိ ဟူသော ဒီ, မဟာဝဂ္ဂပါဠိတော်၊ မဟာသုဒဿနသုတ်(၁၅၃)၌လည်းကောင်း သဉ္ဇာရဿဒပုဒ်, ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနပုဒ်ဟူသော နှစ်ပုဒ်လုံးပင် ဝိသေသနပုဒ်များဖြစ်၍ ထိုနှစ်ပုဒ်လုံး၏ ဝိသေသျများမှာ ပလ္လင်္ကော, စတုရာသီတိပလ္လင်္ကသဟဿာနိ ဟူသော နိပုဒ်တို့ဖြစ်ကြောင်း သိသာထင်ရှား၏။ ထိုဟတ္ထကသုတ်နှင့် မဟာသုဒဿနသုတ်လိုနေရာမျိုး၌သာ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနပုဒ်ကို ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် တွဲစပ်ရ၏။ အရကောက်ယူသောအခါ၌လည်း အခင်းကို မယူဘဲ ပလ္လင်္ကကိုယူရ၏။

ဤသို့အားဖြင့် ယခုပြခဲ့သော စီစစ်ချက်များအရ ဥစ္စာသယနမဟာသယန အရေအတွက်ကို သိသာပေါ်လွင်စေရသော ဤဝေနာဂပုရသုတ်စသော(၁)ပါဠိ တော်ကဲ့သို့သော နေရာမျိုး၌ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာန(နီမြန်းသော အိပ်ရာလွှမ်းအခင်း) လောဟိတကူပဓာန(နီမြန်းသော အုံးနှစ်လုံး)တို့ကိုသာ မူရင်းပဓာန အကပ္ပိယ ပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့် သရုပ်(အဘိဓေယျတ္ထ)ထုတ်ပြ သင့်ပါလျက် မထုတ်ပြမူ၍ ထိုဉဿရဿ, လောဟိတကူပဓာနတို့နှင့် တွဲဖက်သုံးစွဲရသော အိပ်ရာထိုင်ခင်း တို့ကိုသာ ပဓာန အကပ္ပိယပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့် သရုပ်ထုတ်ပြထားသော ထိုဆိုင်ရာ နိဿယအနက်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဥဘတောလောဟိတ ကူပဓာနပုဒ်အတွက် "ဝိမ္ဘောဟနဝန္ဓနဿ သယနာသနံ" ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဖွင့်ပြ၍ သယနာသနကို ပဓာနအရကောက်ပြထားသော ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ အဖွင့်ကိုလည်းကောင်း ဝေဖန်စဉ်းစားကြပါကုန်။

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ယာနိ တာနိ ဥစ္စာသယန, မဟာသယနာနိ=တို့သည်၊ (သန္တို့)။ပ။(ဣတိ=ဤသည်တို့တည်း) တာနိ=ထိုဥစ္စာသယန, မဟာသယန တို့ကို၊ ပဗ္ဗဇိတာနံ=ရဟန်းတို့သည်၊ဒုလ္လဘာနိ=ခက်ခဲသဖြင့် ရအပ်ကုန်၏၊ ဝါ=ရနိုင်ခဲကုန်၏၊ လဒ္ဓါ စ ပန=ရပြီး၍လည်း၊ ဝါ=ရပြီးလျှင်လဲဘဲ၊နကပ္ပန္တိ= (သုံးစွဲခြင်းငှာ) မအပ်ကုန်၊ ဝါ=မသုံးစွဲကောင်းကုန်၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား၊ယေသံ (ဥစ္စာသယန . မဟာသယနာနံ)=အကြင်မြင့်သောနေရာ, ကြီးမားခမ်းနား ဆန်းပြားသော အိပ်ရာခင်းတို့ကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ နိကာမလာဘီ=အလိုရှိတိုင်းရနိုင်ခြင်းရှိ၏။ပ။ အကသိရလာဘီ=၏၊ တာနိ ဥစ္စာသယန မဟာသယနာနိ=ထိုမြင့်သောနေရာ,ကြီးမားခမ်းနားဆန်းပြားသော အိပ်ရာခင်းတို့သည်၊ဣမာနိ တိဏာနိ=ဤသုံးမျိုးတို့ပေတည်း၊ တိဏာနိ= သုံးမျိုးတို့ ဟူသည်၊ ကတမာနိ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဒိဗ္ဗံ ¹=ဒိဗ္ဗမည်သော၊(ဒိဗ္ဗဝိဟာရ

၁။**ဒိဗ္ဗံ ဥစ္စာသယန မဟာသယနံ** ။ "အာသန္ဒီ ပလ္လင်္ကော ဂေါနကော" စသည်ဖြင့် နေရာထိုင်ခင်းကိုသာ ဥစ္စာသယန မဟာသယန အဖြစ်ဖြင့် ယခင်ပါဠိတော်ဝါကျတို့၌ ဖေါ်ပြခဲ့၏၊ ထို့ကြောင့် ဥစ္စာသယနမဟာသယန သုံးမျိုးကို အကျဉ်းချုပ်ခေါင်းစဉ်မာတိကာအဖြစ်ဖြင့် ထုတ်ပြသော ဤနေရာ၌လည်း ထိုယခင်ပါဠိတော်ဝါကျတို့နှင့် ရှေ့နောက်ညီညွတ်အောင် "ဒိဗ္ဗံ=ဒိဗ္ဗမည်သော၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=မြင့်သောနေရာ,ကြီးမားခမ်းနား ဆန်းပြားသော အိပ်ရာခင်းလည်းကောင်း" စသည်ဖြင့် နေရာထိုင်ခင်းကိုသာ ဥစ္စာသယနမဟာသယနပုဒ်၏ အနက်အဖြစ်ဖြင့် မြန်မာပြန်ဆိုရေးသားထား ပါသည်၊ သို့သော် အကျယ်တဝင့်ဟောကြားတော်မူအပ်သော ဝိတ္ထာရ ပါဠိတော်ဝါကျတို့၌ကား "သေယျဿ ကတ္ထေမိ၊ ဒိဗ္ဗံ မေ။ပ။ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ ဟောတိ" ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် ထိုဝိတ္ထာရပါဠိတော်ဝါကျတို့၌ ပါရှိသော ဥစ္စာသယနမဟာသယနပုဒ်ကို အနက်မြန်မာပြန်ဆိုသောအခါ ဥစ္စာသယန မဟာသယနမည်သော နေရာထိုင်ခင်းကိုသာမက ထိုနေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌ လျောင်းစက်ခြင်းဣရိယာပုထ်တိုင်အောင် ဌာနူပစာရအားဖြင့်ယူ၍ အနက်မြန်မာပြန်ဆိုရ၏။ [နောက်၌လည်းထပ်၍ပြဆိုဦးမည်]

ထိုဝိတ္ထာရပါဠိတော်ဝါကျတို့၌ စကြိုသွားခြင်း ဣရိယာပုထ်ကို "ဒိဗ္ဗော မေ ။ပ။စင်္ကမော ဟောတိ" ဟုလည်းကောင်း, ရပ်ခြင်းဣရိယာပုထ်ကို "ဒိဗ္ဗံ မေ။ပ။ ဌာနံ ဟောတိ" ဟု လည်းကောင်း, ထိုင်ခြင်းဣရိယာပုထ်ကို "ဒိဗ္ဗံ မေ။ပ။ အာသနံ ဟောတိ" ဟုလည်းကောင်း, လျောင်စက်ခြင်း ဣရိယာပုထ်ကို

မည်သော)၊ ဝါ=ဗြဟ္မာ၏ အဖြစ်သို့ ပို့ဆောင်တတ်သော၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ= မြင့်သောနေရာ, ကြီးမားခမ်းနားဆန်းပြားသောအိပ်ရာခင်း

"ဒိဋ္ဌံ မေ ။ပ။ဥစ္စာသယနမဟာသယနံဟောတိ"ဟုလည်းကောင်း ဟောတော်မူသည်။ ထိုဣရိယာပုထ်လေးမျိုးတို့တွင် ဒိဋ္ဌစက်မဣရိယာပုထ်အတွက် ငိုကာဖွင့်ထားသည်မှာ –

စတ္တာရိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနိ ဒိဋ္ဌဘာဝါဝဟတ္တာ ဒိဋ္ဌဝိဟာရာ နာမ ဟောန္တိ တဒါသန္နပ္ပဝတ္တစက်မောပိ တဒုပစာရတော ဒိဋ္ဌော နာမဟောတိတိ အာဟ "စတ္တာရိ ဟိ ရူပဇ္ဈာနာနိ"တိအာဒိ။ဤသို့စသည်ဖြစ်၏။

ထိုအဖွင့်နှင့်အညီ ဒိဋ္ဌပုဒ်ကို"ဒိဝ+ဏျ"ဟုခွဲ၍ ဒိဝိ ဘဝေါ ဒိဋ္ဌော=ဗြဟ္မာ ပြည်ဌဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်(ဗြဟ္မာ)။ထို့နောက် ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဏာပစ္စည်းဆင့်၍ ဒိဋ္ဌသ ဘာဝေါ ဒိဋ္ဌံ=ဗြဟ္မာ၏အဖြစ်(ဗြဟ္မာဘဝ)။ထို့နောက် ဒိဋ္ဌံ အာဝဟတီတိ ဒိဋ္ဌော(ဒိဋ္ဌံ)=ဗြဟ္မာဘဝသို့ ပို့ဆောင်တတ်သော ရူပစျာန်လေးပါး။[ဏာပစ္စည်း ထပ်ဆင့်သည်၊သို့မဟုတ်"ဒိဋ္ဌာဝဟ"ဟုဆိုလိုလျက် အာဝဟပုဒ်ကို ချေထားသည်ဟုကြံပါ] ဝိဟရဏံ ဝိဟာရော=နေခြင်းသဘောတရား၊(တနည်း) ဝိဟရတိ ဧတေနာတိ ဝိဟာရော=နေကြောင်းသဘောတရား၊ ဒိဋ္ဌော ဝိဟာရော ဒိဋ္ဌဝိဟာရော=ဗြဟ္မာဘဝသို့ပို့ဆောင်တတ်သော ရူပစျာန်လေးပါးတည်းဟူသော နေခြင်း(ဝါ=နေကြောင်း)သဘောတရား။ဤသို့ဝစနတ္ထပြု၍ ရူပစျာန်လေးပါးကို ဒိဋ္ဌဝိဟာရဟုခေါ်၏၊ ဒိဋ္ဌဟုလည်းခေါ်၏၊ [ဤသုတ်၌ ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း ရူပစျာန်လေးပါးကိုသာ ယူခြင်းဖြစ်သည်၊ အခြားနေရာ၌ကား အရူပသမာပတ်များကိုလည်း ဒိဋ္ဌဝိဟာရဟုခေါ်၏]

သို့သော်"သောစေ အဟံ ဗြာဟ္မဏ ဗ်ဝဏ္ဏော စက်မာမိ"စသည်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားသည် ဒိဋ္ဌဝိဟာရမည်သော ရူပစျာန်လေးပါးကို ဝင်စားအပြီးတွင် စင်္ကြံကြွသွားခြင်း, ရပ်ခြင်း, ထိုင်ခြင်း, လျောင်းစက်ခြင်း ဣရိယာပုထ်တို့ကို ပြုတော်မူသည်ဟု ဟောထားသောကြောင့်"ဒိဋ္ဌော မေ။ပ။စက်မော,ဌာနံ,အာသနံ, ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ ဟောတိ"တို့၌ ဒိဋ္ဌဝိဟာရမည်သော ရူပစျာန်လေးပါးကိုသာ ဒိဋ္ဌဟုဆိုလိုသည်မဟုတ်ဘဲ ထိုစျာန်လေးပါး နှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော စင်္ကြံကြွသွားခြင်းအစရှိသော ဣရိယာပုထ်တိုင်အောင် သမီပျူပစာရအားဖြင့် ဒိဋ္ဌဟုခေါ်ဆိုရ၏။[ရူပစျာန်နှင့်နီးကပ်စက်စပ်သော ဣရိယာပုထ်ကို သမီပ(ရူပစျာန်၏အနီး)ဟုယူ၍ ရူပစျာန်ကို သမီပိ(အနီးရှိသောစျာန်)ဟုယူကာ သမီပျူပစာရဟု ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်]

ဥစ္စာသယန မဟာသယနပုဒ်၌ ဥပစာအမျိုးမျိုး ။ ။ "ဒိဋ္ဌ ဝိဟာရ"၌ ဝိဟာရပုဒ်ကိုဖြုတ်၍ ထိုဝိဟာရပုဒ်နေရာ၌ စက်မ

လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မံ=ဗြဟ္မာမည်သော၊ (ဗြဟ္မာဝိဟာရမည်သော)၊ ဝါ=မြတ်သော၊ ဥစ္စာသယန မဟာသယနံ=လည်းကောင်း၊ အရိယံ=အရိယာမည်သော၊ (အရိယဝိဟာရမည်သော)၊ ဝါ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော၊

အစရှိသော ပုဒ်များကိုသွင်း၍"ဒိဗ္ဗော စက်မော၊ ဒိဗ္ဗံ ဌာနံ၊ ဒိဗ္ဗံ အာသနံ၊ ဒိဗ္ဗံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ"ဟုဟောတော်မူသည်၊ ထိုပုဒ်များတွင် မြင့်သော ထိုင်စရာ အိပ်စရာ ခုတင်ညောင်စောင်းနှင့် အိပ်ရာခင်းကြီးများကိုသာ ဥစ္စာသယနမဟာသယန ခေါ်သည်မဟုတ်ဘဲ ထိုထိုင်စရာ အိပ်စရာ ဥစ္စာသယနမဟာသယနနေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌ လျောင်းစက်ခြင်း ဣရိယာပုထ်တိုင်အောင် ဌာနုပစာရအားဖြင့် ဥစ္စာသယန မဟာသယနဟု ခေါ်ဆိုရမည်ဟု ယခင်ကပြုဆိုခဲ့၏၊ သို့ရာတွင်ဤနေရာ၌ မြတ်စွာဘုရားသည် ပုဏ္ဏား၏ စကားစဉ်ကိုလိုက်၍ ပုဏ္ဏား၏စကားနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်အောင် ဥစ္စာသယနမဟာသယန ဟူသောစကားကို သုံးနှုန်းဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏၊ အမှန်အားဖြင့်ကား –

"ဒုလ္လဘာနိ တာနိ ပဗ္ဗဇိတာနံ၊ လဒ္ဓါ စ ပန နာ ကပ္ပန္တိ"ဟူ၍ ဥစ္စာသယန မဟာသယနဖြစ်သော နေရာထိုင်ခင်းများကို ရဟန်းများအသုံးမပြုကောင်းကြောင်းကို ပုဏ္ဏားအား မြတ်စွာဘုရားဟောကြားတော်မူပြီး ဖြစ်သည်အတိုင်းပင် ထိုဥစ္စာသယနမဟာသယနဖြစ်သော နေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌ မြတ်စွာဘုရား လျောင်းစက်တော်မူသည်မဟုတ်ပါ၊"သော စေ အဟံ ဗြာဟ္မဏ ဧဝံဘူတော သေယျံ ကပ္ပေမိ"စသည်ဖြင့် အကျယ်တဝင့်ဟောတော်မူသောကြောင့် ဒိဗ္ဗဝိဟာရမည်သော ရူပစျာန်သမာပတ်ကိုဝင်စားအပြီး သမာပတ်မှထချိန်တွင် ထိုဥစ္စာသယနမဟာသယန နေရာထိုင်ခင်းမဟုတ်သော ရိုးရိုးမြက်သစ်ရွက် အခင်းပေါ်၌သာ မြတ်စွာဘုရားလျောင်းစက်တော်မူပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းသို့ဒိဗ္ဗဝိဟာရ ရူပစျာန်သမာပတ်မှထ၍ ထိုရိုးရိုးမြက်သစ်ရွက် နေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌ လျောင်းစက်ခြင်း ဣရိယာပုထ်ကို"ဒိဗ္ဗံ မေ တေ တသ္မိ သမယေ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ ဟောတိ"ဟု ဟောတော်မူသည်။

ယင်းသို့ဟောတော်မူရာ၌ ဒိဗ္ဗဝိဟာရမည်သော ရူပစျာန်လေးပါးကို သဒိသူပစာရအားဖြင့် ဥစ္စာသယနမဟာသယနနေရာထိုင်ခင်းဟု ခေါ်ဆိုပြီးလျှင် ထိုဥစ္စာသယနမဟာသယနနေရာထိုင်ခင်းနှင့်တူသော ရူပစျာန်လေးပါးကို ဝင်စားအပြီးတွင် ရိုးရိုးမြက်သစ်ရွက်နေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌ လျောင်းစက်ခြင်း ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း သမီပျူပစာရ, ဌာနုပစာရအားဖြင့် ဥစ္စာသယန မဟာသယနဟုပင် ခေါ်သည်ဟုကြံသင့်ပါသည်။

[အရိယာနံ့ ဣဒံ အရိယံ] ဥစ္စာသယန မဟာသယန်=လည်းကောင်းတည်း၊ ဗြာဟ္မဏာ=ကျွန်း၊ ယေသံ(ဥစ္စာသယံန မဟာသယနာနံ)=တို့ကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ စတေရဟိ။ပ။ တာနိ ဥစ္စာသယန မဟာသယနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=တို့တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။)

ဗြဟ္မဝိဟာရ၊ ဗြဟ္မာ စက်မော။ ။ဗြဟ္မာနော=မြင့်မြတ်ကုန်သော၊ (မြင့်မြတ်သော ဗြဟ္မဝိဟာရစျာန်ဖြစ်ကုန်သော)ဝိဟာရာ=နေခြင်းသဘောတရား (ဝါ=နေကြောင်းသဘောတရား)တို့တည်း၊ ဗြဟ္မဝိဟာရာ=တရားတို့၊ ဤသို့ ဝစနတ္ထပြု၍ မေတ္တာစျာန်, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာစျာန်ဟူသော အပွမညာစျာန်လေးပါးကို ဗြဟ္မဝိဟာရဟုခေါ်၏၊ သို့သော် ဤသုတ်၌ကား ယခင် ဒီဗွပုဒ်တုန်းက ရေးခဲ့သည့်အတိုင်း"ဗြဟ္မာ စက်မော၊ဗြဟ္မံ ဌာနံ၊ ဗြဟ္မံ အာသနံ၊ ဗြဟ္မံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ"တို့၌ ထိုဗြဟ္မဝိဟာရစျာန်လေးပါးကိုသာ"ဗြဟ္မ"ဟုဆိုလိုသည်မဟုတ်ဘဲ ထိုဗြဟ္မဝိဟာရစျာန်လေးပါး ဝင်စားအပြီးတွင် စကြ်ိုကြွသွားခြင်း ရပ်ခြင်း, ထိုင်ခြင်း, လျောင်းစက်ခြင်း ဣရိယာပုထ်တို့ကိုပြုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ ထိုဗြဟ္မဝိဟာရ စျာန်လေးပါးနှင့်နီးကပ်ဆက်စပ်သော ထိုဣရိယာပုထ်လေးပါးတိုင်အောင် သမိုဗျူဟစာရအားဖြင့် ဗြဟ္မဟုဆိုလိုသည်။

အရိယဝိဟာရ၊ အရိယော စက်မော။ ။အရိယာနံ့ ဝိဟာရာ အရိယ ဝိဟာရာ=(ပုထုဇဉ်နှင့်မသက်ဆိုင်သော)အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ နေခြင်း(ဝါ= နေကြောင်း)သဘောတရားများ။(တနည်း)အရိယာ ဥတ္တမာ ဝိဟာရာ အရိယ ဝိဟာရာ=မြင့်မြတ်သော ဖလသမာပတ်လေးပါးဟူသော နေခြင်း(နေကြောင်း) သဘောတရားများ။(တနည်း)အရိယာနံ့ စတော အရိယာ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော ဖလသမာပတ်တရားများ၊ အရိယာ ဝိဟာရာ အရိယဝိဟာရာ=ထိုဖလသမာပတ်တည်းဟူသော နေခြင်း သဘောတရားများ၊ ဤသို့ဝစနတ္ထပြု၍ ဖလသမာပတ်လေးပါးကို အရိယဝိဟာရဟုခေါ်၏၊ သို့သော် ဤသုတ်၌ကား မြတ်စွာဘုရား၏ အရဟတ္တဖလ သမာပတ်ကိုသာ အရိယဝိဟာရဟု ဆိုလို၏။ ဤ၌လည်း ယခင်ကရေးခဲ့သည့်အတိုင်းပင် "အရိယော စက်မော၊ အရိယံ ဌာနံ၊ အရိယံ အာသနံ၊ အရိယံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ"တို့၌ ထိုအရိယဝိဟာရမည်သော အရဟတ္တ ဖလသမာပတ်ကိုသာ အရိယဟု ဆိုလိုသည်မဟုတ်ဘဲ ထိုအရိယဝိဟာရ အရဟတ္တဖလသမာပတ်နှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော စကြ်ိုကြွသွားခြင်း စသော ဣရိယာပုထ်တိုင်အောင် သမိုဗျူဟစာရအားဖြင့် အရိယဟုဆိုလိုသည်။

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယသ=အကြင်ဒီဗွမည်သော ဥစ္စာသယန မဟာသယနကို၊ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ဧတရဟိ=ဌ်။ပ။ အကသိရလာဘီ=၏၊ ဒီဗ္ဗံ=သော၊ တံ ဥစ္စာသယန မဟာသယန်= ထိုမြင့်သော နေရာ, ကြီးမားခမ်းနားဆန်းပြားသော အိပ်ရာခင်းဟူသည်၊ ကတမံ ပန= အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ= ပုဏ္ဏား၊ဣဒ=ဤသတ္တလောကဌ်၊ အဟံ=ငါသည်၊ ယံ ဂါမံ ဝါ= အကြင်ရွာကို လည်းကောင်း၊ ယံ နိဂမံ ဝါ=အကြင်နိဂုံးကိုလည်းကောင်း၊ ဥပနိဿာယ=မှီ၍၊ ဝိဟရामိ=နေ၏၊ သော(အဟံ)=ထိုငါသည်၊ ပုဗ္ဗဏှသမယံ= နံနက်အခါ၌၊ နိဝါသေတွာ= သင်းပိုင်ကို ကောင်းမွန်ညီညာစွာ ပြင်ဝတ်၍၊ ပတ္တစီဝရံ= သပိတ်သင်္ကန်းကို၊ အာဒါယ=ယူ၍၊ ဝါ=ကိုင်ဆောင် ခြုံရုံ၍၊ တမေဝ ဂါမံ ဝါ= ထိုရွာကို ပင်လျှင်လည်းကောင်း၊ တမေဝ နိဂမံ ဝါ= ထိုနိဂုံးကိုပင်လျှင် လည်းကောင်း၊ ပိဏ္ဍာယ=ဆွမ်းအကျိုးငှါ၊ ပဝိသामိ=ဝင်၏၊ သော=ထိုငါသည်၊ ပစ္ဆာဘတ္တံ=ဆွမ်းစားပြီးရာကာလမှ နောက်ဌ်၊ [ရှေးက ရှာတွင်းဌ် ဆွမ်းစားဧရပ် ရှိတတ်၏၊ ထိုဆွမ်းစားဧရပ်ဌ် ဆွမ်းစားပြီးသည်မှ နောက်ဌ်ဟူလို] ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော=ဆွမ်းခံရှာမှ ဖဲခွါခဲ့သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) ဝနန္တရေဝ=တောသို့သာလျှင်၊ [ဝနမေဝ ဝနန္တံ] ပဝိသामိ=ဝင်၏။

သော=ထိုငါသည်၊ တတ္ထ=ထိုတောဌ်၊ ယံ (ယာနိ) တိဏာနိ ဝါ= အကြင်မြက်တို့သည်လည်းကောင်း၊ [ယဒေဝ=ယံ+ဧဝ။ ထိုတွင် ယံကား ဝစနဝိပလ္လာသ၊ ဧဝကို တာနိနှင့် တွဲလိမ့်မည်] ယံ (ယာနိ) ပဏ္ဏာနိ ဝါ= အကြင်သစ်ရွက်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တာနိဧဝ= ထိုမြက်သစ်ရွက်တို့ကိုပင်၊ ဧကဇ္ဈံ=တပေါင်းတည်း၊ သယံရိတ္တာ=ပေါင်းစု၍၊ ပလ္လင်္ကံ=ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေခြင်းကို၊ ဝါ=တင်ပျဉ်ခွေခြင်းကို၊ ဝါ=ပတ်ပတ်လည်

၁။ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတ္တာ။ ။"ပရိ+အင်္ကံ"ဌ် ရကို လပြု။ဣကို အပြု။ လဒ္ဓေဘော်လာ၍ ပလ္လင်္ကဟု ဖြစ်၏။ ပရိ သမန္တတော= ထက်ဝန်းကျင် ပတ်ပတ်လည်ဌ်။အင်္ကံ အာသနံ=ပေါင်နှစ်ဖက်တို့ကို ဖွဲ့ယှက်နေခြင်းတည်း။ ပလ္လင်္ကော=ခြင်း။"အာဘုဇိတ္တာ=ဖွဲ့ခွေ၍"ဟုဆိုရာဌ် အဘယ်သို့ ဖွဲ့ခွေသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍"ပလ္လင်္ကံ"ဟု မိန့်ဆိုရ၏။"ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတ္တာ=တင်ပျဉ်ဖွဲ့ခွေခြင်း ဟူသော ဖွဲ့ခွေမှုပြု၍"ဟူလို။

ပေါင်နှစ်ဖက် ဖွဲ့ယှက်နေခြင်းဟူသော ပလ္လင်ကို၊ အာဘုဇိတွာ=ဖွဲ့ခွေ၍၊ ကာယံ=အထက်ပိုင်းကိုယ်ကို၊ ဥဇုံ=ဖြောင့်မတ်စွာ၊ (၁၈-ချောင်းသော ကျောက်ကုန်း ဆူးရိုးတို့ကို အချင်းချင်း ထိစေခြင်းဖြင့် ဖြောင့်ဖြောင့်စန့်စန့်) ပဏိဓာယ=ထား၍၊ သတိံ=သတိကို၊ ပရိမုခံ=ကမ္မဋ္ဌာန်းသို့ရှေ့ရှု၊ [အဘိမုခံနှင့် အနုက်တူ၏] ဝါ=ပါးစပ်ပေါက်၏ အနီးဖြစ်သော နှာသီးဖျားနှင့် အထက် နှုတ်ခမ်းအလယ်၌ ဥပဋ္ဌပေတွာ=ထား၍၊ နိသီဒါမိ=ထိုင်နေ၏၊ (တနည်း) ပရိမုခံ=အသမ္ဘောသ တရားကို သိမ်းယူလျက် ဆန့်ကျင်ဘက် သမ္ဘောသမှ ထွက်မြောက်တတ်သော၊ ဝါ=အသမ္ဘောသတရားကို သိမ်းယူလျက် ဆန့်ကျင် ဘက် သမ္ဘောသမှ ထွက်မြောက်အောင်၊ သတိံ= သတိကို၊ ဥပဋ္ဌပေတွာ= ဖြစ်စေ၍၊ နိသီဒါမိ=၏၊ သော=ထိုငါသည်၊ ကာမေဟိ=တို့မှ၊ ဝိဝိစ္စဧ=လျှင်၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်-၁၃ ကြည့်]။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ဏှား၊ သော အဟံ၊ ထိုငါသည်၊ ဧဝံဘူတော= ဤရူပစျာန် လေးပါးတို့တွင် တပါးပါးကို ဝင်စားသူဖြစ်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်ပြီး၍) စေ စက်မာမိ= အကယ်၍ စကြီသွားအုံ၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ စကြီသွားသည် ရှိသော်) တဿိ သမယေ=(ရူပစျာန်တပါးပါး ဝင်စားပြီး၍ စကြီသွားရာ) ထိုအခါ၌၊ မေ=ငါ၏၊ ဧသော စက်မော=ဤစကြီသွားခြင်းသည်၊ ဒီဃော= ဒီဃမည်သော၊ ဝါ=ဒီဃဝိဟာရ ရူပစျာန်လေးပါးနှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော

၂။ပရိမုခံပုဒ်၏ နောက်အနုက်ဖွင့်နှစ်မျိုး။။ဤဒုတိယနည်း၌ မုခသဒ္ဒ သမီပံ ပရိမုခံ (ပါးစပ်ပေါက်၏အနီး)ဟု ဝစနတ္ထပြု။ အထက်နှုတ်ခမ်း၏ အလယ်အရပ်ကို မုခနိမိတ္တဟုခေါ်၏(စျာနဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ၊ ၃၅၂)ထိုမုခ နိမိတ္တနှင့် နှာသီးဖျားကို ပရိမုခ(ပါးစပ်ပေါက်၏အနီး)ဟု ခေါ်သည်။

တတိယနည်း၌- ပရိ(ပရိဋ္ဌဟိတ)=မမေ့ပျောက်မှုဟူသော အသမ္ဘောသကို သိမ်းယူတတ်သော သတိတရား+မုခ(မောက္ခ=နိယျာန)=မေ့ပျောက်မှု သမ္ဘောသမှ ထွက်မြောက်သော သတိတရား။ အသမ္ဘောသ ပရိဋ္ဌဏှာတိတိ ပရိဋ္ဌဟိတံ။ ပရိဋ္ဌဟိတံ မုခံ ပရိမုခံဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။ ပရိဋ္ဌဟိတံ=မမေ့ ပျောက်ခြင်းသဘောဟူသော အသမ္ဘောသကို ယူဝင်သိမ်းပိုက်လျက်၊ မုခံ(မောက္ခံ=နိယျာနံ)=မေ့ပျောက်ခြင်းသဘောဟူသော သမ္ဘောသမှ ထွက်ခွါလွတ်မြောက်သော သတိတည်း-ဟု အနုက်ဆို၊ ပရိမုခံပုဒ်၌ မုခသဒ္ဒါကို မောက္ခသဒ္ဒါ, နိယျာနသဒ္ဒါတို့နှင့် အနုက်တူ ပရိယာယ်ဟုကြောပါ။ သို့မဟုတ် မောက္ခမှ ဩကို ဥပြန်၊ ကကိုချေ၍"မုခ"ဟုရပ်ပြီးသည်ဟုသော်လည်းကြောပါ။

ဣရိယာပုထ်ဖြစ်သော၊ စက်မော=စကြိုသွားခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ စေ တိဋ္ဌာမိ= အကယ်၍ရပ်နေအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ရပ်နေသည်ရှိသော်) တသ္မိံ သမယေ=(ရူပစျာန်တပါးပါးဝင်စားပြီး၍ ရပ်နေရာ) ထိုအခါ၌၊ မေ=၏၊ ဧတံ ဌာနံ=ဤရပ်နေခြင်းသည်၊ ဒိဋ္ဌံ=ဒိဋ္ဌမည်သော၊ ဝါ= ဒိဋ္ဌဝိဟာရရူပစျာန်လေးပါးနှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော ဣရိယာပုထ်ဖြစ်သော၊ ဌာနံ=ရပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ စေ နိသီဒါမိ=အကယ်၍ ထိုင်နေအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ= ဤသို့ထိုင်နေသည်ရှိသော်) တသ္မိံ သမယေ=ထိုအခါ၌၊ မေ=ငါ၏၊ ဧတံ အာသနံ= ဤထိုင်နေခြင်းသည်၊ ဒိဋ္ဌံ=သော၊ ဝါ=သော၊ အာသနံ=သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။

သေယျံ=လျောင်းစက်ခြင်းကို၊ စေ ကပ္ပေမိ=အကယ်၍ ပြုကြားအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ လျောင်းစက်နေသည်ရှိသော်) တသ္မိံ သမယေ=၌၊ မေ= ၏၊ ဧတံ သယနံ=ဤလျောင်းစက်နေခြင်းသည်၊ ဒိဋ္ဌံ=သော၊ ဝါ=သော၊ ဥစ္စာသယန မဟာသယနံ=မြင့်သောနေရာ, ကြီးမားမမ်းနား ဆန်းပြားသော အိပ်ရာခင်းပေါ်၌ လျောင်းစက်ခြင်းမည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဗြာဟ္မဏာ=ဗ္ရာဟ္မဏ၊ ယသ=အကြင်ဒိဋ္ဌဥစ္စာသယနမဟာသယနကို၊ အဟံ= ငါသည်၊ ဧတရဟိ=၌ ။ပ။အကသိရလာဘီ=၏၊ ဒိဋ္ဌံ=ဒိဋ္ဌမည်သော၊ ဝါ=ဗြဟ္မာ၏ အဖြစ်သို့ ပို့ဆောင်တတ်သော၊ တံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=ထိုမြင့်---ရာခင်းဟူသည်၊ ဣဒံ=ဤဒိဋ္ဌဝိဟာရရူပစျာန်လေးပါးပင်တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ)။ပ။ ဘောတာ ဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမကို၊ အညတြ= ကြဉ်ဖယ်ထား၍၊ အညော= အရှင်ဂေါတမမှ တပါးတခြားသော၊ ကော= အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧဝရူပသ= ဤသို့သဘောရှိသော၊ ဒိဋ္ဌသ=ဒိဋ္ဌမည်သော၊ ဝါ=ဗြဟ္မာ၏ အဖြစ်သို့ ပို့ဆောင်တတ်သော၊ ဥစ္စာသယန မဟာသယနသ= မြင့်-----ရာခင်းကို၊ နိကာမလာဘီ=အလိုရှိတိုင်းရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ပ။ အကသိရလာဘီ= သည်၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်နိုင်ပါလတ္တံ့နည်း။ (နု ဘဝတိ ဧဝ=မဖြစ်နိုင်သည် သာတည်း)

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယသ=အကြင် ဗြဟ္မမည်သော ဥစ္စာသယန မဟာသယနကို၊ ဘဝံ ဂေါတမော=သည်။ပ။ အကသိရလာဘီ=၏၊ ဗြဟ္မံ= ဗြဟ္မမည်သော၊ (ဗြဟ္မဝိဟာရမည်သော) တံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ= ရာခင်းဟူသည်၊ ကတမံ ပန=နည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ)။ပ။သော=ထိုငါသည်၊ မေတ္တာသဟဂတေန=မေတ္တာနှင့်တကွဖြစ်သော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဧကံ=တခုသော၊ ဒိသံ=အရပ်မျက်နှာကို၊ ဝါ=အရပ်မျက်နှာ၌နေသော သတ္တဝါ အဃေါင်းကို၊ ဖရိတ္ဝာ=ဖြန့်၍၊ ဝါ=အာရုံပြု၍၊ ဝိဟရामိ=နေ၏၊ တထာ=ထိုအတူ၊ ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သော၊ (ဒိသံ=အရပ်မျက်နှာကိုလည်း။ ဝါ=အရပ်မျက်နှာ၌

နေသော သတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်း၊ ဖရိတ္တာ=၍၊ ဝိဟာရာမိ=၏၊) တထာ=တူ၊ တတိယံ=သုံးခုမြောက်သော၊ (ဒိသံ=လည်း၊ ဝါ=လည်း၊ ဖရိတ္တာ=၍၊ ဝိဟာရာမိ=၏) တထာ=တူ၊ စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက်သော၊ (ဒိသံ ဖရိတ္တာ ဝိဟာရာမိ) ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဝါ=ဤအရှေ့, အနောက်, တောင်,မြောက်, အရပ်လေးမျက်နှာတို့၌ ဖြန့်သည့်နည်းတူပင်၊ ဥဒ္ဓံ=အထက်အရပ်ကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=အထက်အရပ်၌နေသော သတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်းကောင်း၊ အဓော=အောက်အရပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ တိရိယံ= အထောင့်အရပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ (ဖရိတ္တာ ဝိဟာရာမိ) [ဤတိုင်အောင် ညြွှမ်းသော မေတ္တာဖရဏာ (အရပ်မျက်နှာ သတ္တဝါတို့ကို ပိုင်းခြားကန့်သတ်၍ မေတ္တာဖြန့်ပုံ) ဖြစ်၏၊ ထို့နောက် ယင်းသို့ မကန့်သတ်သော အနောမိသော မေတ္တာဖရဏာကို ပြလိုရ၍ သဗ္ဗမိစသည်ဖြင့်ဟောတော်မူ၏]

သဗ္ဗမိ=အားလုံးသော အရပ်မျက်နှာတို့၌၊ သဗ္ဗတ္တတာယ=အားလုံးသော သတ္တဝါတို့၌ မိမိကိုယ်၏အဖြစ်အားဖြင့်၊ ဝါ=အားလုံးသောသတ္တဝါတို့၌ မိမိနှင့်တန်းတူညီမျှသည်အဖြစ်အားဖြင့်၊ ဝါ=ကမ္မဋ္ဌာန်းမှ တခြားပြင်ပအာရုံသို့ မပျံ့လွင့်ဘဲ အားလုံးသောစိတ်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ သဗ္ဗာဝန္တံ=အားလုံးသော သတ္တဝါအပေါင်းရှိသော၊ လောကံ=သတ္တလောကကို၊ မေတ္တာသဟဂတေန= သော၊ ဝိပုလေန=ကျယ်ပြန့်သော၊ ဝါ=ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြန့်တတ် အာရုံ ပြုတတ်သော၊ [အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း စသည်တို့၌ကဲ့သို့ အာရုံ၏တစိတ်တဖို့ တချို့မျှကိုသာမက သတ္တဝါအာရုံ၌ အကြွင်းအကျန်မရှိအောင် ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြန့်၍ အာရုံပြုသော်ဟူလို] မဟဂ္ဂတေန=(ဘုံအားဖြင့်) မဟာဂျုတ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=ကိလေသာပယ်ခွါနိုင်ခြင်းစသော ဂုဏ်အားဖြင့် မြတ်သည်အဖြစ်သို့

၁။သဗ္ဗတ္တတာ။ ။အတ္တနော ဘာဝေါ အတ္တတာ။သမ္ဘေသု သတ္တေသု အတ္တတာ သဗ္ဗတ္တတာ=အားလုံးသော သတ္တဝါတို့၌ မိမိကိုယ်၏(ဝါ=မိမိကိုယ် နှင့် တန်းတူညီမျှသည်၏)အဖြစ်။(တနည်း)သဗ္ဗာ အတ္တတာ သဗ္ဗတ္တတာ= အားလုံးသောစိတ်၏ အဖြစ်။ အားလုံးသောစိတ်အနေအားဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံမှ တပါးသော ပြင်ပအာရုံသို့ အနည်းငယ်မျှ မပျံ့လွင့်ဘဲ၊ ဖရိတ္တာ ဝိဟာရာမိ=ဖြန့်၍နေ၏ဟူလို။(အပ္ပမညာဝိဘင်းဌ၊ ၃၆၁)။ဤဒုတိယနည်း၌ "စိတ္တဘာဝေန"၏နေရာ၌ စိတ္တဘာဂေနဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ပ–၃၀၂ ၌ ဂငယ် ဖြင့်ရှိ၏။

ရောက်သော၊ ဝါ=မြင့်မြတ်သော ဆန္ဒ,စိတ်,ဝိရိယ,ပညာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့-သွားအပ်,ကျင့်အပ်သော၊ အပွမာဏေန=အတိုင်းအဆ ပမာဏမရှိသော၊ [ကြီမ်ဖန်များစွာ စီးဖြန်းပွားများခြင်းကြောင့် မေတ္တာစိတ်သည် ဤရွှေဤမြေရှိ၏ဟု အတိုင်းအဆမရှိ များပြားလှ၏ဟူလို] ဝါ=အတိုင်းအဆမရှိ များပြားလှသော သတ္တဝါတို့ကို အာရုံပြုသော၊ [ဤနည်းဌ အပွမာဏာရမ္မဏေနဟု ဆိုလိုလျက် အာရမ္မဏာပုဒ်ကို ချေ၍ အပွမာဏေနဟု ဆိုသည်ဟုကြံပါ] အဝေရေန= ဒေါသရန်မရှိသော၊ ဝါ=ဒေါသရန်မရှိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော၊ အဗျာပဇ္ဇေန= စိတ်ဆင်းရဲမှု ဒေါမနဿ မရှိသော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဖရိတ္တာ=ဖြန့်၍၊ ဝါ=အာရုံပြု၍၊ ဝိဟရামိ=နေ၏။

ကရုဏာသဟဂတေန=ကရုဏာနှင့်တကွဖြစ်သော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဧကံ=သော၊ ဒိသံ=ကို၊ ဖရိတ္တာ။ပ။ အဗျာပဇ္ဇေန=သော၊ စေတသာ=ဖြင့်၊ ဖရိတ္တာ=၍၊ ဝိဟရামိ=၏၊ မုဒိတာသဟဂတေန=မုဒိတာနှင့် တကွဖြစ်သော။ပ။ ဥပေက္ခာသဟဂတေန= ဥပေက္ခာနှင့်တကွဖြစ်သော ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ= ဣသိ။ သော အဟံ=ထိုငါသည်၊ ဧဝံဘူတော=ဤဗြဟ္မဝိဟာရစျာန်လေးပါးတို့တွင် တပါးပါးကိုဝင်စားသူဖြစ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ပြီး၍) စေစက်မာမိ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်) တသ္မိံ သမယေ=(ဗြဟ္မဝိဟာရစျာန်တပါးပါးဝင်စားပြီး၍ စကြိသွားရာ) ထိုအခါ၌၊ မေ=ငါ၏၊ ဧသော စက်မော=သည်၊ ဗြဟ္မာ= ဗြဟ္မမည်သော၊ ဝါ=ဗြဟ္မဝိဟာရစျာန်နှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော ဣရိယာပုထ် ဖြစ်သော၊ စက်မော=သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဧဝံ ဘူတော= ဤဗြဟ္မဝိဟာရ စျာန်တပါးပါး ဝင်စားသည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) သေယျံ=ကို၊ စေ ကပ္ပေမိ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်) တသ္မိံ သမယေ=(ဗြဟ္မဝိဟာရစျာန်တပါးပါး ဝင်စားပြီး၍ လျှောင်းစက်ရာ) ထိုအခါ၌၊ မေ=၏၊ တေ သယနံ= ဤ လျှောင်းစက်ခြင်းသည်၊ ဗြဟ္မံ=ဗြဟ္မမည်သော၊ ဝါ=ဗြဟ္မဝိဟာရစျာန်လေးပါးနှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော ဣရိယာပုထ်ဖြစ်သော၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=မြင့်သောနေရာ, ကြီးမား ခမ်းနားဆန်းပြားသော အိပ်ရာခင်းပေါ်၌ လျှောင်းစက်ခြင်းမည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ဣသိ၊ အဟံ=သည်၊ ယသ=အကြင်ဗြဟ္မမည်သော ဥစ္စာသယန မဟာသယနကို၊ ဧတရဟိ။ပ။ အကသိ ရလာဘိ=၏၊ ဗြဟ္မံ=ဗြဟ္မမည်သော၊ (ဗြဟ္မဝိဟာရမည်သော) တံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ= ထိုမြင့်---အိပ်ရာခင်းဟူသည်၊ ဣဒံ=ဤမေတ္တာစျာန်စသော ဗြဟ္မဝိဟာရ စျာန်လေးပါးပင်တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) ။ပ။ ဧဝရူပသ=သော၊ ဗြဟ္မသ= ဗြဟ္မမည်သော၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနသ=ခင်းကို။ပ။

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ယသ=အကြင်အရိယမည်သော ဥစ္စာသယန

မဟာသယနကို၊ ဘဝံ ဂေါတမော=သည်၊ ဒေတရဟိ။ပ။ အရိယံ=အရိယမည်သော၊ တံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=ခင်းဟူသည်၊ ကတမံ ပန=နည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ)။ပ။သော=ထိုင်ပါသည်၊ ဒဝံ=ဤသို့၊ ပဇာနာမိ= စဉ်းစားဆင်ခြင်သိမြင်၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ပဇာနာမိ=ဟူမူ) မေ=ငါသည်၊ ဝါ=ငါ့မှာ၊ ရာဂေါ=ရာဂကို၊ ဝါ=ရာဂသည်၊ ပဟီနော=ပယ်အပ်ပြီ [တနည်း–ရာဂေါ=ရာဂသည်၊ မေ=ငါ၏၊ (စိတ္တသန္တာနတော=စိတ်အစဉ်မှ)ပဟီနော=ကင်းကွာပြီ] ။ပ။ [စာပိုဒ် ၃၅–ကြည့်] အနုပ္ပါဒဓမ္မော=မရှိ၊ မေ=သည်၊ ဝါ=မှာ၊ ဒေါသော=ဒေါသကို၊ ဝါ=သည်။ပ။ မေ=သည်၊ ဝါ=မှာ၊ မောဟော=မောဟကို၊ ဝါ=သည်။ပ။ အနုပ္ပါဒဓမ္မော=မရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ပဇာနာမိ=စဉ်းစားဆင်ခြင်သိမြင်၏)ဣဟဟ္ဟဏ=ဤနှား၊ သော အဟံ=သည်၊ ဒဝံဘူတော=ဤသို့(ရာဂစသည်ကို ပယ်ရှားပြီးဖြစ်ကြောင်းကို) စဉ်စားဆင်ခြင်သိမြင်သူဖြစ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) စေ စင်္ကမာမိ=အုံ၊ (ဒဝံ သတိ=သော်) တဿ သမယော=ထိုအခါ၌၊ (အရဟတ္တဖလသမာပတ် ဝင်စားပြီးလျှင် ရာဂစသည်ကို ပယ်ရှားပြီးကြောင်း ဆင်ခြင်စဉ်းစားလျက် စင်္ကြံသွားရာ ထိုအခါ၌) မေ=၏၊ သော စင်္ကမော=သည်၊ အရိယော= အရိယမည်သော၊ ဝါ=အရိယဝိဟာရ မည်သော ဖလသမာပတ်နှင့် နီးကပ် ဆက်စပ်သော ဣရိယာပုထ်ဖြစ်သော၊ စင်္ကမော=သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဒေတံ=ဤလျှောင်းစက်ခြင်းသည်၊ အရိယံ=အရိယမည်သော၊ ဝါ= အရိယဝိဟာရ မည်သော ဖလသမာပတ်နှင့် နီးကပ်ဆက်စပ်သော ဣရိယာပုထ် ဖြစ်သော၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=မြင့်---လျှောင်းစက်ခြင်းမည်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။

ဣဟဟ္ဟဏ=ဤနှား၊ အဟံ=သည်၊ ယသ=အကြင်အရိယမည်သော ဥစ္စာသယနမဟာသယနကို၊ ဒေတရဟိ။ပ။အကသိရလာဘီ=၏၊ အရိယံ=အရိယမည်သော(အရိယဝိဟာရမည်သော)ဝါ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော၊ တံ ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ=ထိုမြင့်----အိပ်ရာခင်း ဟူသည်၊ ဣဒံ=ဤဖလသမာပတ်ပင်တည်း။ပ။အရိယသ=မည်သော၊ ဝါ= အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဥစ္စာသယနမဟာသယနသ= ခင်းကို။ပ။ [အဘိဏှန်ဆ် စသည်ကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၁၆–ကြည့်၊ ဤ၌ ဝုစ်မတူသော ပုဒ်တို့ကိုသာ အနက်ပေး တော့အုံ] ဒေတေ မယံ=ထိုအကျွန်ုပ် တို့သည် ။ပ။ ဂစ္ဆာမ= ဆည်းကပ်ပါကုန်၏ ။ပ။ အစ္ဆတဂ္ဂေ=၍၊ ပါဏုပေတေ= အသက်တို့ဖြင့် ဆည်းကပ်ကြကုန်လျက်၊ ဝါ=လျက်၊ သရဏံ=၍၊ ဂတေ=သဘောပေါက်သိမြင်ကြကုန်သော၊ ဥပါသကေ=ဥပါသကာတို့ဟူ၍၊ ဝါ=၍၊ နော= အကျွန်ုပ်တို့ကို။ပ။

၄-သရဘသုတ်

၆၅။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤသရဘသုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊ မေ=တပည့်တော်သည်၊ သုတံ=နာယူမှတ်မိထား၊အပ်ပါပြီ၊(ကထံ=အဘယ်သို့၊ သုတံ=ဟူမူ) ဧကံ=တပါး၊သော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ရာဇဂဟေ= ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏အနီး၌၊ ဂိဇ္ဈကူဋေ=ဂိဇ္ဈကူဋ်မည်သော၊ (လင်းတနင့် တူသော အထွတ်ရှိသည်အဖြစ်ကြောင့် ဂိဇ္ဈကူဋ်မည်သော၊ ဝါ= အထွတ်တို့၌ လင်းတတို့ တည်ရှိကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့် ဂိဇ္ဈကူဋ်မည်သော) ပဋ္ဌတေ=တောင်၌၊ ဝါ= တောင်ပေါ်ကျောင်း၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ တေန ခေါ ပန သမယေန=(ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီးရှိ ဂိဇ္ဈကူဋ်တောင်ပေါ်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံး နေတော်မူရာ) ထိုအခါ၌၊ သရဘော နာမ=သရဘမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော= ပရိဗိုဇ်သည်၊ ဣမသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ=ဤမြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမတရား တည်းဟူသော သာသနာတော်မှ၊ အစိရပက္ကန္တော=ထွက်ခွာသွား၍ မကြာမြင့် သေးသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုသရဘပရိဗိုဇ်သည်၊ ရာဇဂဟေ= ရာဇဂြိုဟ်မြို့၌၊ ပရိသတိ=ပရိသတ်၌၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ဘာသတိ= ပြောဆို၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဘာသတိ=ဟူမူ) မယာ=ငါသည်၊ သက္ကပုတ္တိကာနံ= သာကီဝင်မင်းသား ရှင်ဂေါတမ၏ တပည့်ဖြစ်ကုန်သော၊ သမဏာနံ= ရဟန်းတို့၏၊ ဓမ္မော=တရားကို၊ အညာတော=သိအပ်ခဲ့ပါပြီ၊ အဟံ=ငါသည်၊ သက္ကပုတ္တိကာနံ=ကုန်သော၊ သမဏာနံ=တို့၏၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ အညာယ စ=သိပြီး၍သာလျှင်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤယခုသင်တို့ မျက်မြင် အတိုင်းပင်၊ အဟံ=ငါသည်၊ တသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ=ထိုရှင်ဂေါတမ၏ အဆုံးအမ တရားတည်းဟူသော သာသနာမှ၊ အပက္ကန္တော=ခွဲခွါလာခဲ့ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဘာသတိ=ပြောဆို၏၊)

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ သမ္မဟုလာ=များစွာကုန်သော၊ ဘိက္ခူ= တောနေရဟန်းတို့သည်။ပ။ ရာဇဂဟံ=ရာဇဂြိုဟ်မြို့သို့၊ ပိဏ္ဍာယ=ဆွမ်း အကျိုးငှာ၊ ပဝိသိ'သု=ဝင်ကြကုန်ပြီ၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ရာဇဂဟေ=၌၊ ပရိသတိ=၌၊ "အညာတောပ။ အပက္ကန္တော"တိ= "အညာတော ။ပ။ အပက္ကန္တော"ဟူ၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ဘာသမာနသ= ပြောဆိုသော၊ သရဘသ=သရဘမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကသ= ပရိဗိုဇ်၏၊ (ဝစနံ=စကားကို) အသောသုံ ခေါ=ကြားသိခဲ့ကြကုန်သည်သာ၊ အထ

ခေါ=၌၊ တေ ဘိက္ခေ=တို့သည်၊ ရာဇဂဟေ=၌၊ ပိဏ္ဍာယ=ငှာ၊ စရိတ္မာ=လှည့်လည်ကြပြီး၍၊ ပစ္ဆာဘတ္တံ=၌၊ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တာ=ဆွမ်းခံရှာမှ ဖဲခွါခဲ့ကြကုန်ပြီးသည်၊ (သမာနာ=ဖြစ်ကုန်လသော်)။ပ။ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစုံ=လျှောက်ထားကြကုန်ပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစုံ=ဟူမူ)

ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ သရဘော နာမ=သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော=သည်၊ ဣမသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ=မှ၊ အစိရပက္ကန္တော=ထွက်ခွါသွား၍ မကြာမြင့်သေးပါ၊ သော=ထိုသရဘပရိဗိုဇ်သည်။ပ။ ဝါစံ=ကို၊ ဘာသတိ=၏၊ (ကိန္တိ ဘာသတိ) မယာ=ငါသည်။။ပ။အပက္ကန္တော=ပြီး၊ဣတိ(ဘာသတိ) ဘဂ္ဂေ=ရား၊ သာဓု=တောင်းပန်ပါကုန်၏၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ယေန=အကြောင်အရပ်၌၊ သိပ္ပိနိ-ကာတီရံ=သိပ္ပိနိကာမြစ်ကမ်းသည်၊ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမော=ပရိဗိုဇ်တို့၏ အာရာမ်သည်၊ ဝါ=ပရိဗိုဇ်ကျောင်းတိုက်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ယေန=အကြောင်အရပ်၌၊ သရဘော=သရဘမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော=ပရိဗိုဇ်သည်၊ (အတ္ထိ) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုအရပ်သို့၊ (ထိုသိပ္ပိနိကာမြစ်ကမ်း ပရိဗိုဇ် အာရာမ်, သရဘပရိဗိုဇ်ရှိရာ အရပ်သို့) အနုကမ္ပံ=ငဲ့ညှာ ထောက်ထား သနားခြင်းကို၊ ဥပါဒါယ=အကြောင်းပြု၍၊ ဥပသင်္ကမတု=ကြွသွားတော်မူပါ၊ ဣတိ(အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ) ဘဂဝါ=သည်၊ တုဏ္ဍီဘာဝေန= ဆိတ်ဆိတ်နေတော်မူသည် အဖြစ်ဖြင့်၊ အဓိဝါသေသိ=လက်ခံတော်မူပြီ။

အထ ခေါ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သာယန္ဟသမယံ=ညနေချမ်းအခါ၌၊ ပဋိသလ္လာနာ[1]=အာရုံများစွာ စိတ်ကိုခွါလျက်,ငြိမ်သက်ကိန်းဝပ်,ဖလသမာပတ်မှ၊ ဝါ=သခ်ါရသတ္တဝါ, ဖဲခွါကင်းဆိတ်, ကိုယ်စိတ်ရှင်းလင်း, ဖလသမာပတ် ဝင်စားတော်မူခြင်းမှ၊ဝုဋ္ဌိတော=ထတော်မူပြီးသည်၊(ဟုတ္မာ=ဖြစ်၍)။ပ။ ဥပ သင်္ကမိ=ကြွသွားတော်မူ၏၊ ဥပသင်္ကမိတ္မာ=ကြွသွားတော်မူပြီး၍၊ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ=နေရာ၌၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ၊ နိသဇ္ဇ=ထိုင်နေတော်မူပြီး၍၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သရဘံ=သရဘမည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကံ=

---

[1]။ပဋိသလ္လာနာ။ ။ပဋိ(ပဋိသံဟရိတ္မာ)=အာရုံများစွာမှ စိတ်ကို ခွဲခွာ ရုပ်သိမ်း၍+သလ္လာနံ= ငြိမ်သက်စွာ ကိန်းအောင်းတော်မူခြင်း(ဖလသမာပတ် ဝင်စားတော်မူခြင်း)အဋ္ဌကထာ။

ထိုထို တပည့်ဒါယကာစသော သတ္တဝါတို့မှလည်းကောင်း အခြားသော ရူပါရုံစသော သခ်ါရတို့မှလည်းကောင်း၊ ပဋိနိဝတ္တေတွာ အပသက္ကိတွာ=ဆုတ်ခွာရှောင်ရှား၍၊ နိလီယနံ ဝိဝေစနံ=ကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့် ထိုသတ္တဝါသခ်ါရတို့မှ ကင်းဆိတ်ရှင်းလင်း ငြိမ်သက်စွာ ကိန်းအောင်းတော်မူခြင်း(ဖလသမာပတ် ဝင်စားတော်မူခြင်း)ဋီကာ။

ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=ပြီ၊(ကိန္တိ အဝေါစ)သရဘ= သရဘ၊ "အညာတော မယာ။ပ။အပဏ္ဏော"တိ="အညာတော မယာ။ပ။ အပဏ္ဏော" ဟူ၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ တွံ=သင်သည်၊ ဝဒေသိ=ပြောဆို၏ဟူ၍၊ ဝါ=၏ဟူသော၊ ကိရ=ငါတဆင့်ကြားရသော စကားသည်၊ သစ္စံ=မှန်သလော၊ ဣတိ (အဝေါစ)

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရားက မေးမြန်းတော်မူအပ်လသော်။ပ။ ဘုဏ္ဏိ=ဆိတ်ဆိတ်နေသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ ဒုတိယမ္ပိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း ။ပ။သရဘ=သရဘ၊ ဝဒေဟိ=ပြောပါလော၊ ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ တေ=သင်သည်၊ သက္ကပုတ္တိကာနံ=ကုန်သော၊ သမဏာနံ=တို့၏၊ ဝမ္မော=ကို၊ အညာတော= သိအပ်ခဲ့ပါသနည်း၊ တေ=သင်၏၊ (ဝစနံ=စကားသည်) အပရိပူရံ= မပြည့်စုံ သည်၊ သစေ ဘဝိဿတိ=အကယ်၍ ဖြစ်နေအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့မပြည့်မစုံ ဖြစ်နေလသော်) အဟံ=ငါသည်၊ ပရိပူရေဿာမိ=ပြည့်စုံစေပါအံ့၊ ဝါ=ဖြည့်စွက် ပါအံ့၊ ပန=ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ၊ တေ=သင်၏၊ (ဝစနံ=သည်) ပရိပူရံ=ပြည့်စုံသည်၊ သစေ ဘဝိဿတိ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ပြည့်စုံသည်ဖြစ်လသော်)အဟံ= ငါသည်၊ အနုမောဒိဿာမိ=ဝမ်းမြောက်နှုမော် သာဓုခေါ်ပါအံ့၊ ဣတိ(အဝေါစ) ။ပ။တတိယမ္ပိ=သုံးကြိမ်မြောက်လည်း။ပ။ သရဘ=သရဘ၊ သက္ကပုတ္တိကာနံ= ကုန်သော၊ သမဏာနံ=တို့၏၊ ယော ဝမ္မော=အကြင်တရားကို၊ (တယာ= သင်သည်)ပညာယတိ=ထင်ရှားစွာသိအပ်၏၊ သရဘ=သရဘ၊ (တံ ဝမ္မံ= အသင်ထင်ရှားစွာသိအပ်သော ထိုတရားကို) ဝဒေဟိ=ပြောပြ စမ်းလော။ပ။

အထ ခေါ=၌၊ တေ ပရိဗ္ဗာဇကာ=စုဝေးနေကြသော ထိုပရိဗိုဇ်တို့သည် ။ပ။အာဝုသော သရဘ=ငါ့ရှင်သရဘ၊ ယဒေဝ (ဝမ္မံ) (အသင် သိထား အပ်ပြီးသော) အကြင်တရားကိုသာလျှင်၊ တွံ=သင်သည်၊ သမဏေ ဂေါတမံ= ရှင်ရဟန်းဂေါတမကို၊ ယာစေယျာသိ=နှုတ်ဖြင့်တောင်းဆို, စိတ်ဖြင့်လည်း လိုလား၏၊ တဒေဝ (ဝမ္မံ)=ထိုတရားကိုသာလျှင်၊ ဝါ=ထိုတရားဖြင့်သာလျှင်၊ တေ=သင်အား၊ သမဏော ဂေါတမော=ရှင်ရဟန်းဂေါတမသည်၊ ပဝါရေတိ= ဖိတ်မန်နေပါ၏၊အာဝုသောသရဘ=ဘ၊ဝဒေဟိ=ပြောပါလော။ပ။အနုမောဒိဿတိ= ဝမ်းမြောက်နှုမော် သာဓုခေါ်ပါလိမ့်မည်၊ ဣတိ (အဝေါစုံ= ပြောကြကုန်ပြီ) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=အခြားပရိဗိုဇ်တို့က ပြောဆိုအပ်လသော်။ပ။ ဘုဏ္ဏိဘူတော= ဆိတ်ဆိတ်နေသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်၊ မက်ုဘူတော= အရှိန်အဝါမရှိသည်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ ပတ္တာကွန္ဒော= ငိုက်ဆိုက်ကျသော လည်ဂုတ်ရှိသည်၊ အဝေမုခေါ= အောက်သို့ငုံ့သော မျက်နှာရှိသည်၊ ပဇ္ဇာယန္တော=ကြိတ်ကွေးပေးမှိုင်နေသည်၊ အပ္ပဋိဘာနော=ပြောဆိုဘို့ရန် ရှေ့ရှုထင်ပေါ်သော ဉာဏ်မရှိသည်၊ ဝါ= အကြဉာဏ်တုံးနေသည်၊ (ဟုတ္တာ= ဖြစ်၍)၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေပြီ၊ အထ ခေါ=

ဉ်၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သရဘံ=သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကံ=ကို၊ တုဏ္ဍီဘူတံ=ရှိပြစ်သည်ကို၊ မဂ်ုံဘူတံ=သို့ရောက်သည်ကို ။ပ။အပ္ပဋိဘာနံ=သည်ကို၊ ဝိဒိတွာ=သိတော်မူ၍၊ တေ ပရိဗ္ဗာဇကေ= ထိုပရိဗိုဇ်တို့ကို။ပ။

ပရိဗ္ဗာဇကာ=ပရိဗိုဇ်တို့၊ ယော=အကြင်သူသည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝဒေယျ=ပြောဆိုကြားအံ့၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဝဒေယျ=ပြောဆိုရာသနည်းဟူမူ) သမ္မာသမ္မုဒ္ဓသ= အမှားမပါ ,မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ, သိမြင်၏ဟူ၍၊ ပဋိဇာနတော=ဝန်ခံသော၊ တေ=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤမည်သော တရားတို့ကို၊ အနဘိသမ္မုဒ္ဓါ= မသိအပ်, မသိနိုင်ပါကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝဒေယျ=ပြောဆိုကြားအံ့) အဟံ= ငါသည်၊ တံ=ထိုပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တတ္ထ=မသိနိုင်ပါဟု ပြောဆိုအပ်သော ထိုတရားတို့၌၊ သာဓုကံ=ကောင်းစွာ၊ သမနုယုဇ္ဇေယျံ=စစ်ဆေးမေးမြန်းရမည်၊ သမနုဂါဟေယျံ=နှိုက်ယူစုံစမ်း မေးမြန်းရမည်၊ သမနုဘာသေယျံ= ကောင်းစွာ ဆွေးနွေး မေးမြန်းရမည်၊ ဝတ=အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ သော=ထိုပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ မယာ=ငါက၊ သာဓုကံ=စွာ၊ သမနုယုဇ္ဇိယမာနော= စစ်ဆေးမေးမြန်းအပ်သည်၊ သမနုဂါဟိယမာနော= နှိုက်ယူစုံစမ်း မေးမြန်းအပ်သည်၊ သမနုဘာသိယမာနော=ကောင်းစွာဆွေးနွေးမေးမြန်းအပ်သည်၊ (ဘဝေယျ=ဖြစ်ကြားအံ့) ["ယံ သော တိဏ္ဏံ" ဟူ၍ နောက်ထပ်(သော) တပုဒ်ပါနေသောကြောင့် "သော ဝတ"မှ (သော)၏ စပ်ရာ "ဘဝေယျ" ဟူသော ကြိယာအသစ်ထည့်ပေးရသည်။]

ယံ (ယေန ဌာနေန) = အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ယံ (ယေန အဝကာသေန)=အကြင်အခွင့်အလမ်းကြောင့်၊ သော=ထိုပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (၁) အညေန ဝါ=အခြားသော စကားတမျိုးဖြင့်သော်လည်း၊ အညံ=အခြားသော စကားကို၊ ပဋိစရိသတိ=ဖုံးကွယ်ခြင်းအားဖြင့်ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဝါ=ဖုံးကွယ်ထားလတ္တံ့၊ [သူ၏အပြစ် ပေါ်လောပေါ်လာစေနိုင်သော/အမေး စကားကို အခြားစကားဖြင့် ဖုံးကွယ်ထားလတ္တံ့ဟူလို] (အာဂန္တုကကထံ= အခြားစကားအသစ်ကို၊ အာဟရန္တော=မစပ်ဆိုင်ဘဲ ဆောင်ယူပြောဆိုလျက်) ကထံ=နဂိုမူလစကားကို၊ ဗဟိဒ္ဓါ=အပြင်အပသို့၊ အပနာမေသတိ= ဖယ်ရှားပစ်လတ္တံ့၊ [စာပိုဒ် ၆၈-သုတ် အဖွင့်နှင့်လည်း တိုက်ဆိုင်ထားသည်။] (၂) ကောပဠ= အားနည်းသော အမျက်ဒေါသကို လည်းကောင်း၊ ဒေါသဠ= အားကြီးသော အမျက်ဒေါသကိုလည်းကောင်း၊ အပစ္စယဠ=နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်မှုမဖြစ်ကြောင်း ဒေါမနဿကိုလည်းကောင်း၊ ပါတုကရိသတိ= ထင်ရှားပြလတ္တံ့၊ (၃) သရဘော=သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော သေယျထာပိ=ပရိဗိုဇ်ကဲ့သို့၊

တုဏ္ဏီဘူတောဟု=ဖြစ်သည်။ပ။ အပ္ပဋိဘာနော=သည်၊ (ဟုတ္တာ)နိသိဒိဿတိ=ထိုင်နေလတ္တံ့၊ (ဣတိ=ဤသို့) တိဏ္ဏံ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဌာနာနံ=အကြောင်းတို့တွင်၊ [သုံးမျိုးကို ဂဏန်းစဉ်အတိုင်းသိပါ] အညတရံ=တမျိုးမျိုးသော၊ ဌာနံ=အကြောင်းသို့၊ နု နိဂစ္ဆေယျ=မရောက်နိုင်ရာ၊ ဧတံ (ဌာနံ)=ဤမရောက်နိုင်ခြင်းတည်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ အဌာနံ=မရအပ် မရနိုင်သော အကြောင်းတည်း၊ ဝါ=မရှိနိုင် မဖြစ်နိုင်သော အကြောင်းတည်း၊ [ဧကဂစာပိဒ် ၂၆၈-ကြည့်] ဧသော(အဝကာသော)=ဤမရောက်နိုင်ခြင်း ဟူသော အခွင့်အလမ်းသည်၊ အနဝကာသော=မရအပ် မရနိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း၊ ဝါ=မရှိနိုင် မဖြစ်နိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း၊ [ဤသုံးမျိုးသော အကြောင်းတို့တွင် တမျိုးမျိုးသို့ မရောက်ဘို့ရန် အကြောင်း အခွင့်အလမ်းမရှိ၊ ဧကန်ရောက်မည်သာဟူလို]။ပ။ခီဏာသဝဿ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝရှိသူဟူ၍၊ ပဋိဇာနတောဟု= သော၊ တေ=အရှင်ဂေါတမမှာ၊ ဣမေ အာသဝါ=ဤမည်သော အာသဝတို့သည်၊ အပရိက္ခီဏာ=မကုန်ခန်းသေးပါကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝဒေယျ=အံ့) အဟံ=ငါသည်၊ တံ=ထိုပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တတ္ထ= မကုန်ခန်းသေးပါဟု ပြောဆိုအပ်သော ထိုအာသဝတို့၌။ပ။ ယဿ အတ္ထာယ= အကြင်မဂ်ဖိုလ် အကျိုးငှာ၊ တေ=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ဓမ္မော= သစ္စာလေးပါးတရားကို၊ ဒေသိတော=ဟောကြားအပ်ပြီ၊ သော=ထိုသစ္စာလေးပါးတရားသည်၊ သမ္မာ= အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ တက္ကရသ=ထိုသစ္စာလေးပါး တရားကို လိုက်နာပြုကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန် အားဖြင့်၊ [ဋီကာအတိုင်း "သမ္မာ"ကို တက္ကရသဟူသော ရှေ့ပုဒ်၌စပ်၍ လည်းကောင်း, ဒုက္ခက္ခယာယဟူသော နောက်ပုဒ်၌စပ်၍ လည်းကောင်း နှစ်ထပ် အနက်ပြန်ဆိုသည်]။ ဒုက္ခက္ခယာယ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး ကုန်ဆုံးခြင်းငှာ၊ (တံ အတ္ထံ=ထိုမဂ်ဖိုလ် အကျိုးကို) နု နိယျာတိ=မဖြစ်စေနိုင်ပါ၊ ဝါ= မပြီးစီးစေနိုင်ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝဒေယျ=အံ့)၊ အဟံ=ငါသည်၊ တံ=ကို၊ တတ္ထ=ထိုအနိယျာနိုက တရား၌၊ (မဂ်ဖိုလ်ဟူသောအကျိုးကို မဖြစ်စေနိုင်ပါဟု သူတပါးတို့ ကြိုဆပြောဆိုအပ်သော ထိုသစ္စာလေးပါးတရား၌)

[တနည်း-ယဿ အတ္ထာယ=အကြင်ရာဂ ဒေါသကို ပယ်သတ်ခြင်းစသော အကျိုးငှာ၊ တေ=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ဓမ္မော=အသုဘ ကမ္မဋ္ဌာန်း, မေတ္တာဘာဝနာ စသောတရား၊ ဒေသိတော=ပြီ၊ သော=ထိုအသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း, မေတ္တာဘာဝနာစသောတရားသည်၊ သမ္မာ=ဖြင့်၊ တက္ကရသ=(အသုဘ ကမ္မဋ္ဌာန်း, မေတ္တာဘာဝနာစသော) ထိုတရားကို လိုက်နာပြုကျင့်သော

ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သမ္မာ=ဖြင့်၊ ဒုက္ခက္ခယာယ=ငှာ၊ တံ အတ္ထံ=ထိုရာဂဒေါသကို ပယ်သတ်ခြင်းစသော အကျိုးကို၊ နနိယျာတိ=ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝဒေယျ=အံ့၊ အဟံ=သည်၊ တံ=ကို၊ တတ္ထ=ထိုအနိယျာနိကတရား၌၊ (ရာဂဒေါသကို ပယ်သတ်ခြင်းစသော အကျိုးကို မဖြစ်စေနိုင်ပါဟု သူတပါးတို့ ကြေဆပြောဆိုအပ်သော ထိုအသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း, မေတ္တာဘာဝနာအစရှိသော တရား၌)။ ။ပ။ ဧသော (အဝကာသော)သည်၊ အနုဝကာသော=တည်း၊ ဣတိ=(အဝေါစ=မိန့်) အထခေါ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သိပ္ပိနိကာတီရေ=၌၊ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ=၌၊ တိက္ခတ္တုံ=သုံးကြိမ်၊ သီဟနာဒ=မြင့်မြတ်သော မိန့်ခွန်းစကားတော်ကို၊ ဝါ= ခြေသော့်မင်းကဲ့သို့ ရဲတင်းစွာ မိန့်မြွက်အပ်သော မိန့်ခွန်းစကားတော်ကို၊ ဝါ= တစုံတယောက်က မကန့်ကွက်နိုင် မပယ်ဖျက်နိုင်သော မိန့်ခွန်းစကားတော်ကို၊ [စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် ၈–သုတ်၌လည်းကြည့်] နဒီတွာ=မိန့်မြွက်တော်မူပြီး၍၊ ဝေဟာသံ=ကောင်းကင်သို့၊ ပက္ကာမိ=ပျံတက်ကြွသွားတော်မူပြီ။

အထ ''ခေါ=၌၊ တေ ပရိဗ္ဗာဇကာ=တို့သည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အစိရပက္ကန္တ သ=ကြွသွားတော်မူပြီး၍ မကြာမြင့်မီပင်၊ သရဘံ=သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကံ=ကို၊ သမ္မန္တ တော=ထက်ဝန်းကျင်မှ၊ ဝါစာယသန္နိ တောဒကေန ²=စကားတည်းဟူသော ကောင်းစွာ ထိုးနှက်နိုပ်စက်ကြောင်း

၁။ဝါစာယသန္နိတောဒကေန။ ။သမ္မန္တ တော နိဂ္ဂဏှနဝသေန တောဒနံ ဝိဗ္ဗနံ သန္နိတောဒကံ၊ သမ္မာ ဝါ နိတုဒန္တိ ပီဠေန္တိ ဧတေနာတိ သန္နိ တောဒကံ၊ ဝါစာယာတိ စ ပစ္စတ္တေ ကရဏဝစနံ(ဤသုတ်ဋီကာ)။ ဝါစာယ သန္နိ တောဒကေနာတိ ဝစနသခ်ါတေန သမ္မန္တ တော နိစ္စံ ကတ္တာ ဥပတုဒနတော သန္နိတုဒကေန၊ ဝိဘတ္တိအလောပေန သော နိဒ္ဒေသော၊ တေနာဟ "ဝစနပတောဒေနာ"တိ။သံယုတ်ဋီကာ၊ ၃၊ ၁၉၇။

ဤ၌"ဝါစာယ+သန္နိတောဒကေန"ဟု နှစ်ပုဒ်ခွဲခြင်း(ဝါကျယူခြင်း) မပြုမူ၍ သံယုတ်ဋီကာအတိုင်း ဝါစာယ၌ ကရိဏ်းဝိဘတ် မကျေသော အလုတ္တကမှတပါးရယသမာသ်အဖြစ်ဖြင့် "ဝါစာယသန္နိတောဒကေန" ဟု တပုဒ်တည်းယူမှသာ ဝါစာယ–၌ ကရိဏ်းဝိဘတ်သည် ပဌမာအနက်ဟောဖြစ်နိုင်၍ ဤသုတ်ဋီကာအဖွင့်နှင့် ကိုက်ညီ၏။ ထိုကရိဏ်းဝိဘတ်၏ ပဌမာအနက်ဟော ဖြစ်ကြောင်းကို စာသင်သားတို့မျက်စိ၌ပိုမြင်ထင်ရှားအောင် "ဝါစာယ သန္နိတောဒကံ=စကားတည်းဟူသော ကောင်းစွာထိုးနှက်ကြောင်း နှင်တံ ချွန်သည်၊ ဝါစာယသန္နိတောဒကာနိ=စကား––––ချွန်တို့သည်"ဟူ၍ ပဌမာဝိဘတ္တိပုဒ် ပြောင်းလဲကြည့်ပါ။

နင်တံ့ချန်ဖြင့်၊ ဝါ=စကားတည်းဟူသော ပတ်ပတ်လည်မှ ဝိုင်းအုံနှိပ်ကွပ် ထိုးသတ်ခြင်းဖြင့်၊ [တနည်း-ဝါစာယ=စကားတည်းဟူသော နင်တံ့ချန်ဖြင့်၊ သန္ဓိတောဒကေန=ပတ်ပတ်လည်မှဝိုင်းအုံနှိပ်ကွပ် ထိုးသတ်ခြင်းဖြင့် (တနည်း)သန္ဓိတောဒကေန=ကောင်းစွာထိုးနှက် နှိပ်စက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါစာယ=စကားတည်းဟူသော နင်တံ့ချန်ဖြင့်] သဠာယတနမ္ပိ=ထက်ဝန်းကျင်မှ

ဝါစာယပုဒ်၌ ယ အက္ခရာမပါဘဲ "ဝါစာသန္ဓိတောဒကေန" ဟူသော ပါဠိသည်လည်း ဋီကာအဖွင့်ပါဠိ မဟုတ်သော်လည်း ယုတ္တာပါဌဖြစ်သည်သာ၊ နိဿယခန်းဝယ် ထောင့်ကွင်းအတွင်း၌ ဝါစာယပုဒ်နှင့် သန္ဓိတောဒကေနပုဒ်တို့ကို တခြားစီခွဲကာ ဝါကျပြုလုပ်၍ အနက်ပေးထားခြင်းမှာ စာသင်သားတို့အတွက် ပိုရ်ုလွယ်ကူစေလိုသောကြောင့် ဖြစ်၏။

၂။သဠာယတနမ္ပိ။ ။The Pali Text Society(P.T.S)အဘိဓာန်နှင့် မော်နီယာဝီလျံအဘိဓာန်တို့၌"သဠာယတန"ဟူသော ပါဠိပုဒ်ကိုလည်းကောင်း, "ဇဘ္ဘ ရိ"ဟူသော ဝေဒိကသက္ကတပုဒ်ကိုလည်းကောင်း ထုတ်ပြပြီးလျှင် ထိုပုဒ်၌လည်း Reduplicated ဟူ၍ ဓာတုဒွေဘော်ပြုထားကြောင်းကို ပြဆိုထား၏။ ထိုပြဆိုထားချက်ကို နည်းမှီပြီးလျှင်"ဘရဓာတ် ဣပစ္စည်း"ဟုခွဲ၍ ဓာတုဒွေ ဘော်ပြုလျှင်"ဘရ် ဘရ်+ဣ=ဘဘ္ဘ ရိ= ဇဘ္ဘ ရိ"ဟု အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပြီးနောက် ဇဘ္ဘရိဟုဖြစ်စေ, ပါဠိတော်အတိုင်း ဇမ္ဘရိ(ထို့နောက် သံဃပသာဒဖြင့်)သဠာယတနရိ ဟုဖြစ်စေ ရုပ်ပြီးစေသင့်၏။

ဓာတုဒွေဘော်ပြုထားသော ရုပ်များစွာရှိရာတွင်လည်း တိတိကွတိ၌ "တိတိ"ဟုဒွေဘော်ပြုထားသော်လည်း"သည်းခံ၏"ဟူသော အနက်ထက် ဘာမျှမပိုလွန်နိုင်၊ စက်မတိ၌ကား ဓာတုဒွေဘော်ပြုထားသည့်အတွက် သွားခြင်းရိုးရိုးမျှသာ မကတော့ဘဲ"လူးလာခေါက်ပြန် စကြ်ိသွား ၏"ဟုအနက်ပိုလွန်လာ၏၊ မောမူဟပုဒ်၌လည်း သာမန်ရိုးရိုး တွေဝေရုံမျှ မကတော့ဘဲ "အတိသယေန မုယှန=အလွန်တွေဝေသောတရား"ဟု အနက်ပိုလွန်းလာ၏။ ဤသဠာယတနရိပုဒ်၌လည်း ဓာတုဒွေဘော်သည် တိတိကွတိ၌ကဲ့သို့ အနက်ထူးမရှိသည်မဟုတ်၊ စက်မတိ၊ မောမူဟပုဒ်တို့၌ကဲ့သို့ အတိသယ=သုဘ=ပုနပ္ပုန(=Intensive) အနက်ကိုဟောနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းဓာတုဒွေဘော်၏ ဘုသအနက်လည်း ပါဝင်အောင်"သမ္ဘ ဟော ဘုသံ ဘရိတံ"ဟု သီလက္ခန်ဋီကာဟောင်း(၃၇၆) ၌ဖွင့်ဆိုထားသည်ဟု ကြ်ိသင့်၏။

ဤနေရာ၌ ဘနှင့် အသည် ဆင်တူရိုးမှားဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ထိုဋီကာဟောင်း၌ အရိတ်ဟု(အစ၌ အသရဖြင့်)ပါဠိပျက်နေ၏။ ဤသုတ် အဂ်ုတ္တိုရ်၌, ဋီတို့မှ"သမ္ဘရိတံ"ဟူသော အဖွင့်ကိုထောက်လျှင် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ အရိတ်ဟု မရှိသင့်ကြောင်း သိသာပါသည်။ သီလက္ခန် ဋီကာသစ်၌ကား

လွန်ကဲစွာပြည့်နှက်နေသည်ကို၊ ဝါ=သူ၏အထက်၌ ထိုးနှက်နှိပ်စက်အပ်သည်ကို၊ အကံသု=ပြုကြကုန်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အကံသု=ပြုကြကုန်သနည်းဟူမူ) အဝုသော သရဘ=ငါ့ရှင်သရဘာ၊ ဗြဟာရညေ=ကြီးစွာသော တောတွင်၊ ဧရသိဂ်ါ လော=မြေခွေးအိုသည်၊ သီဟနာဒံ=ခြင်္သေ့၏ဟောက်သံကို၊ နဒိဿာမိတိ=ဟောက်လိုက်မည်ဟု၊ (အာရဘန္ဟော= ကြိုးစားအားထုတ်လသော်) သိဂ်ါလကံယေဝ=မြေခွေးအူသံကိုသာလျှင်၊ နဒတိ သေယျထာပိ= အူလိုက်လေသကဲ့သို့၊ ဘေရဏ္ဍကံယေဝ=မြေခွေးအူသံကိုသာလျှင်၊ ဝါ= ဘေရဏ္ဍာ မည်သော ငှက်အသံကဲ့သို့ ဆိုးဝါးကွဲအက် မနှစ်သက်ဖွယ်အသံကို သာလျှင်၊ နဒတိ သေယျထာပိ=သို့၊ အဝုသော သရဘာ=ဘ၊ ဧဝမေဝ= ဤအတူပင်လျှင်၊ တွံ=သင်သည်၊ သမဏေန ဂေါတမေန=ရှင်ရဟန်းဂေါတမကို၊ အညတြ ဧဝ= မတွေ့မမြင်, အဝေးကကြဉ်ဖယ်နေရ၍သာလျှင်၊ [ရှင်ရဟန်း ဂေါတမ၏ ကွယ်ရာ၌သာလျှင် ဟူလို] သီဟနာဒံ=ခြင်္သေ့ဟောက်သံကို။ပ။ သိဂ်ါလ ကံယေဝ=လျှင်၊ နဒသိ=အူလိုက်လေ၏ ။ပ။

သဠာယတနရိ၊ သဠာယတနရိတံကို အမှန်ယူ၍ သမဓိဘာရိတန္တိ ပဒဿေဒေါ(ရှေးမူဟောင်း) ဟု ဖွင့်ခြင်းဖြစ်ရာ၏ ။ သို့သော် အဓိသဒ္ဒါဖြင့် ဓာတုဒ္ဒေဘော်၏ ဘုသတ္တိကိုပြလျက် သဠာယတနရိပါဠိကိုပင် ဖွင့်သည်ဟုဆိုနိုင်ပါသေး၏ ။သဠာယတနရိတံကို အမှန်ယူကြသော နောက်ဆရာတို့ကား ထိုရှေးမူဟောင်းဋီကာသစ်ပါဠိကို ပယ်ဖျက်၍"သံ, အဓိ, အဘိ, အရိတန္တိ ပဒဿေဒေါ"ဟု ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူ ထိုဋီကာသစ်(၃၉၀)၌ ပြင်ဆင်ထားကြလေ၏ ။

ထို့အပြင် အချို့ဆရာတို့သည် သဠာယတနရိ(သဠာယတနရိ)ပုဒ်၌ ဣပစ္စည်းကို ဘောဟောကြကြ၏ ။ သို့သော် သဠာယတနရိပုဒ်သည် သရဘံ ပရိဗ္ဗာဇကံ ဟူသော ပကတိကံနှင့် အရတ္ထ ဝိကတိက ဖြစ်သောကြောင့်"သမဏ္ဍ တော ဘုသံ ဘရတိ နိရန္တရံ ဖုဋော ဟောတိတိ သဠာယတနရိ"ဟု ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထ ကြီရမည်ဖြစ်၏ ၊ အကယ်၍ ဘောဟောကြလျှင်ကား အကံသုဒ္ဒ ဒွိကမ္မကမဟုတ်သော ကရဏတ်အတွက် အရမတ္ထသော ကံပုဒ်နှစ်ခုထပ်နေသောကြောင့် သဒ္ဒစည်းကမ်းပျက်၏ ။ ဤနိဿယခန်း၌"သူ၏အထက်၌ ထိုးနှက်နှိပ်စက်အပ်သည်ကို"ဟူသော ဒုတိယအနုက်ကား"ဥပရိ ဝိဇ္ဇိ'သုတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ" ဟူသော အဖွင့်အတိုင်း ဝါစာယသန္ဓိတောဒကေန ဟူသော ကရိဏ်းနှင့် ဆီလျော်အောင် ပြန်ဆိုထားသော အဓိပ္ပါယ်နက်တည်း။

ထို့အပြင် အဋ္ဌကထာမှ"ဖုဋ"သဒ္ဒါကိုလည်း ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးခြင်း(ဘေဒန)အနုက်ဟောမကြစည်သင့်ပါ၊ အဝိစိ မညေ ဖုဋော။ပ။နိရန္တရံ ဖုဋော နေရယိကသတ္တေဟိ ပရိပုဏ္ဏော ဟူသော တိကစာပိုဒ်(၅၇)သုတ်၌ကဲ့သို့ ပရိပုဏ္ဏအနုက်ဟော(ဖရဏတ်,တပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော)ဖုဋသဒ္ဒါသာဖြစ်သင့်ပါသည်။

အမ္ဘကမမ္ဘရီ ၁= ကြက်မငယ်သည်၊ ပုရိသက+ရဝိတံ= ကြက်ဖ၏+ တွန်သံကို၊ ရဝိသာမိတိ=တွန်လိုက်မည်ဟု၊ (အာရဘန္တော=သော်) အမ္ဘကမမ္ဘရိရဝိတံယေဝ=ကြက်မငယ်၏ မပီမသ တွန်သံကိုသာလျှင်၊ရဝတိ သေယျထာပိ=တွန်လိုက်လေသကဲ့သို့။ပ။ရဝသိ=တွန်လိုက်လေ၏ ။ပ။ ဥသဘော=နွားတကောင်သည်၊ သုညာယ=ခေါင်းဆောင်ဦးစီး နွားကြီး ဆိတ်သုန်းသော၊ ဂေါသာလာယ=နွားခြံ၌၊ ဂမ္ဘီရံ=လေးနက်မြည်ဟီးနွားသံ ကြီးကို၊ နဒိတဗ္ဗံ=မြည်ဟီးစေသင့်သည်ဟု၊ မည္ဟတိ သေယျထာပိ= မှတ်ထင်နေ သကဲ့သို့။ပ။မည္ဟသိ=မှတ်ထင်နေ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သဗ္ဗမ္ဘာရီ=ကို၊ အက်သုပ=ပြုကြကုန်ပြီ) အထ ခေါ=၌၊ တေ ပရိဗ္ဗာဇကာ=တို့သည် ။ပ။ သဗ္ဗမ္ဘာရီ=ကို၊ အက်သုပ=ပြီ၊ ဣတိ=ဤတွင်အပြီးတည်း၊ စတုတ္ထံ=တည်း။

၅-ကောသမုတ္တိသုတ်

၆၆။ [တချို့ကိုစာပိုဒ် ၆၄-၌ကြည့်] ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ကောသမုတ္တံ နာမ=ကောသမုတ္တမည်သော၊ ကာလာမာနံ=ကာလာမမင်းတို့၏၊ နိဂမော=နိဂုံးသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ=ထိုကောသမုတ္တနိဂုံးရှိရာ အရပ်သို့၊ အဝသရိ=ရောက်တော်မူပြီ၊ ကောသမုတ္တိယာ=ကောသမုတ္တနိဂုံးသား ဖြစ်ကြသော၊ ကာလာမာ=ကာလာမမင်းတို့သည်၊ အသောသုံ ခေါ=ကြားသိကြကုန်ပြီးသည်သာ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အသောသုံ=ဟူမူ)။ပ။ ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ သန္တိ=ယခုဖြစ်နေကြသည်မှာ၊ ဝါ=ယခုရှိနေကြသည်မှာ၊ ဧကော=အချို့ကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ=သမဏ, ဗြာဟ္မဏတို့သည်၊ (သမဏ, ဗြာဟ္မဏအမည်ခံ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်) ကောသမုတ္တံ=ကောသမုတ္တနိဂုံးသို့၊ အာဂစ္ဆန္တိ=လာကြပါကုန်၏၊ တေ=ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊ သကံ=မိမိဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဝါဒံ ဝေ= အယူဝါဒကိုသာလျှင်၊ ဒီပေန္တိ=ပြောပြကြပါကုန်၏၊ ဓောတေန္တိ= ထင်ရှားတောက်ပြောင်စေကြပါကုန်၏၊ ပရပ္ပဝါဒံ ပန=သူတပါးတို့ အယူဝါဒကိုကား၊

၁။ **အမ္ဘကမမ္ဘရီ။** ။ဤ၌လည်း စာမူအမျိုးမျိုးရှိနေ၏ ।အတ္ထနောမတိ ဖြင့် ဓာတ်ပစ္စည်းပုဒ်ပါဠိကြီးရန် လွယ်ကူသော်လည်း မည်သည့်ပါဠိ မှန်ကန်ကြောင်း ခိုင်လုံသောကျမ်းဂန်သာဓကဖြင့် တိတိကျကျဆုံးဖြတ်ရန် ကား ခဲယဉ်း၏ ။စည်ရှင်ဆရာတော်၏ ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်၌မူ "အမ္ဘကမမ္ဘရီ" ဟု ရှိသင့်ကြောင်း မိန့်ဆို၏ ၊ အမ္ဘကာယ=အမသတ္တဝါ၏ ၊ မမ္ဘရော(မရ္ဘရော)= မရ် မရ်ဟူသောအသံ(မပီသသောအသံ)၊အမ္ဘကမမ္ဘရော ဧတိသာ အတ္ထိတိ အမ္ဘကမမ္ဘရီ=အမသတ္တဝါ၏ မရ်မရ်ဟူသော မပီမသ တွန်သံရှိသော သတ္တဝါမ၊ ဝါ=ကြက်မငယ်၊ ဤသို့ ဝစနတ္ထပြုတော်မူ၏ ။

ခုံသေန္တိ=ပုတ်ခတ်ကြပါကုန်၏၊ ဝမ္ဘေန္တိ=အောက်တန်းစားဟု အသိအမှတ်ပြုကြပါကုန်၏၊ ဝါ=ကဲ့ရဲ့ကြပါကုန်၏၊ ပရိဘဝန္တိ=အယုတ်စား အညံ့စား သဘောထားကြပါကုန်၏၊ ဝါ=ရှုတ်ချကြပါကုန်၏၊ သြမက္ခိ=မြှောက်ပင့်ချေဖျက်အပ်သည်ကို၊ကရောန္တိ=ပြုကြပါကုန်၏။

ဘန္တေ=ရား၊ အပရေပိ=နောက်ထပ် တမျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဧကော=ကုန်သော။ပ။ တေပိ=ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်လည်း။ပ။ ဘန္တေ=ရား၊ တေသံ အမှာကံ=ထိုတပည့်တော်တို့မှာ၊ [နောကား နိပါတမတ္တ] ကခ်ိ=ယုံမှားသံသယသည်၊ ဟောတိ ဧဝ=ဖြစ်ပါတော့သည်သာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ=သို့လောသို့လော တွေးတောခြင်းသည်၊ ဟောတိ ဧဝ=သာ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) သမဏဗြာဟ္မဏာနံ=သမဏဗြာဟ္မဏ ဖြစ်ကြကုန်သော၊ ဣမေသံ ဘဝတံ=ဤအရှင်ဆရာကြီးတို့တွင်၊ ကော နာမ=အဘယ်မည်သော ဆရာကြီးသည်၊ သစ္စံ=မှန်သောအယူဝါဒကို၊ အဟ=ပြောလေသနည်း။ ကော=အဘယ်ဆရာကြီးသည်၊ မုသာ=လွဲမှားသောဝါဒကို၊ အဟ=နည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (ကခ်ိ=သည်၊ ဟောတိ ဧဝ=သာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ=သည်၊ ဟောတိ ဧဝ=သာ) ကာလာမာ=ကာလာမတို့၊ ဧဝါ=သင်တို့အား၊ ကခ်ီတုံ=ယုံမှားခြင်းငှာ၊ အလံ=သင့်ပါပေ၏၊ ဝိစိကိစ္ဆိတုံ=သို့လောသို့လောတွေးတောခြင်းငှာ၊ အလံ=၏၊ ပန=အမှန်တကယ်ပင်၊ ဧဝါ=သင်တို့မှာ၊ ကခ်ီဃေ=ယုံမှားသင့်သော၊ ဌာနေ ဧဝ=အရာဌာနဌ်သာလျှင်၊ ဝိစိကိစ္ဆာ=သည်၊ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပါ၏။

ကာလာမာ=ကာလာမတို့၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ ဧဏ=သိနားလည်ထားကြကုန်လော၊ အနုဿဝေန=အဆင့်ဆင့်ပြောစကား ကြားရုံမျှဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏှိတ္ထ=(ဟုတ်လုပြီဟု) အတည်အမြဲ စွဲမှတ်မထားကြကုန်လင့်၊ ပရမ္ပရာယ=မိဘဘိုးဘွားအဆက်ဆက် ပြောစကားဖြင့်လည်း၊ မာ(ဂဏှိတ္ထ)=လင့်၊ ဣတိကိရာယ=အဲဒါဒီလိုတဲ့ဟု မသေမချာ ပြောစကားဖြင့်လည်း၊ မာ(ဂဏှိတ္ထ)=လင့်၊ [ဣတိ ကိရ ဧတန္တိ ပဝတ္တာ ကထာ ဣတိကိရာ] ပိဋကသမ္ပဒါနေန=ကျန်းဂန်ကို သင်ပြပေးရာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်း၊ ["ပိဋကံ ဂဏ္ဍော သမ္ပဒီယတိ ဧတသ္မာတိ ပိဋကသမ္ပဒါနံ" ဟူသော ဋီကာဝိဂ္ဂြိဟ် အနုက်တည်း] ဝါ=မိမိကိုယ်ကို ကျမ်းဂန်ကို သင်ယူထားသော ကျမ်းတတ်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးအနေထား၍လည်း၊ မာ(ဂဏှိတ္ထ)=(မိမိတို့ကျမ်းဂန်နှင့် ကိုက်ညီ၏ဟု) အတည်အမြဲစွဲမှတ် မထားကြကုန်လင့်၊ [ဤစကား, ဤအယူ ဝါဒသည် ငါတို့ သင်ယူထားသော ကျမ်းဂန်နှင့် ကိုက်ညီ သည်ဟု အတည်အမြဲ စွဲမှတ်မထားကြကုန်လင့်၊]၊တက္ကဟေတု=(ဤအတိုင်းသာ ဖြစ်လောက်ရာ၏ဟု)

ကြီးဆယ္ခြင်းဟူသော အကြောင်းဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏ္ဍိတ္ထ= (ဤအကြီးအတိုင်း ဟုတ်ပြီဟု) အတည်မယူကြကုန်လင့်၊

နယဟေတု=နည်းလမ်းယုတ္တိချိန်ဆယ္ခြင်းဟူသော အကြောင်း ဖြင့်လည်း၊ ဝါ=နည်းယူခြင်း, နည်းမှီးခြင်းဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏ္ဍိတ္ထ= အတည်မယူကြကုန်လင့်၊ အာကာရပရိဝိတက္ကေန=အကြောင်းကို ကြီးဆခြင်း ဖြင့်လည်း၊ ဝါ=မိမိကြိုစည်အပ်သော အကြောင်းဖြင့်လည်း၊ မာဂဏ္ဍိတ္ထ= (အကြောင်းခိုင်လုံသည်ဟူ၍) အတည်မယူကြကုန်လင့်၊ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာနက္ခန္တိယာ= တွေးကြံစဉ်းစား၍ကြေနပ်နှစ်သက် လက်ခံထားအပ်သော မိမိအယူအဆ ဖြင့်လည်း၊ ဝါ=တွေးကြံ---အဆနှင့် ကိုက်ညီသဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏ္ဍိတ္ထ= အတည်မယူကြကုန်လင့်၊ [နိဗ္ဗာနေန=တွေးကြံစဉ်းစားခြင်းဖြင့်၊ ခန္တိ= ကြေနပ် နှစ်သက်သော၊ ဝါ=ကြေနပ်နှစ်သက်၍ လက်ခံထားအပ်သော၊ ဒိဋ္ဌိ=အယူအဆ] ဘဗ္ဗရူပတာယ=စကားကိုနာယူထိုက်သော သဘောရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ် အားဖြင့်လည်း၊မာဂဏ္ဍိတ္ထ=(ဤပုဂ္ဂိုလ်ပြောစကား မမှားကေန်မှန်၏ဟု) အတည် မယူကြကုန်လင့်၊ နော=ငါတို့၏၊ ဂရု=ဆရာဖြစ်သော၊ သမဏော= ရဟန်းပေတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့အားကိုးတခု အခိုင်အမာပြု၍လည်း၊ မာ ဂဏ္ဍိတ္ထ=အတည်အမြဲ စွဲမှတ်မထားကြကုန်လင့်။

ကာလာမာ=ကာလာမတို့၊ ယဒါ=အကြင်အခါ၌၊ "ဣမေ ဓမ္မာ= ဤတရားတို့သည်၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်တို့ဟုသည်း၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ သာဝဇ္ဇာ=အပြစ်ရှိကုန်၏၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့ကို၊ ဝိညုဂရဟိတာ= ပညာရှိတို့ ကဲ့ရဲ့အပ်ကုန်၏၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ သမတ္တာ=ပြည့်စုံကုန်သည်၊ သမာဒိန္နာ=စွဲမြဲစွာ ယူအပ်ကုန်သည်၊ ဝါ=ဆောက်တည်အပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာ=ဖြစ်ကုန်လသော်)အဟိတာယ=အကျိုးစီးပွားမဲ့ အလို့ငှာ လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ အတ္တနာဝ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ ဇာနေယ္ယာထ=သိကုန်ကြားအုံ့၊ ကာလာမာ=တို့၊ အထ=ထိုသို့သိရာအခါ၌၊တုမှေ= သင်တို့သည်၊ (ဣမေ ဓမ္မေ=တို့ကို) ပဓေယ္ယာထ=ပယ်စွန့် ကြကုန်လော၊ ကာလာမာ=တို့၊ တံ=ထိုငါဆိုမည့်စကားကို၊ (တုမှေ= သင်တို့သည်) ကိ'မညထ=အဘယ်သို့ ထင်မြင်ကြကုန်သနည်း၊ လောဘော= လောဘသည်၊ ပုရိသဿ=ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏၊ အဇ္ဈတ္တံ=မိမိခန္ဓာ အစဉ်၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော= ဖြစ်လသော်၊ ဟိတာယ ဝါ=အကျိုးစီးပွား အလို့ငှာသော်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ= ဖြစ်သလော၊အဟိတာယ ဝါ=အကျိုးမဲ့ အလို့ငှာသော်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ= လော၊ဣတိ=ဤသို့၊(အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ)ဘဂ္ဂေ=ရား၊အဟိတာယ= ငှာ၊

(ဥပဓိတို=ဖြစ်ပါ၏) ဣတိ=သို့၊ (အဝေါ၊ စုံ= လျှောက်ကြကုန်ပြီ)

ကာလာမာ=တို့၊ လုဒ္ဓေါ=တပ်မက်သော၊ ဝါ=လောဘကြီးသော၊ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=ဤသတ္တဝါဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောဘေန=လောဘသည်၊ အဘိဘူတော=လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်၊ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=ထက်ဝန်းကျင်မှ သိမ်းယူအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသည်၊ ဝါ=ကုန်ခန်းစေအပ်သော ကုသိုလ်စိတ် ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ပါဏာမိ=သတ္တဝါ, အသက်ကိုလည်း၊ ဟနတိ= သတ်၏၊ အဒိန္နမ္ပိ=ပိုင်ရှင်က မပေးအပ်သော သူတပါးဥစ္စာကိုလည်း၊ အဒိယတိ= ခိုးယူလုယက်၏၊ ပရဒါရမ္ပိ=သူတပါးမယားကိုလည်း၊ ဣဿတိ=မေထုန်ပျော်ပါး သွားလာလွန်ကျူး၏၊ မုသာပိ=မဟုတ်မမှန်သောစကားကိုလည်း၊ ဘဏတိ= ပြောဆို၏၊ ပရမ္ပိ=သူတပါးကိုလည်း၊ တထတ္တာယ (တထာ+တ္တာယ) ထိုနည်းမခြား မိမိအလားတူပြုကျင့်သူ၏ အဖြစ်ငှာ၊ သမာဒပေတိ= ကောင်းစွာ နာယူစေ၏၊ ဝါ=ဟောပြောတိုက်တွန်း၏၊ ယံ=ယင်းသို့သတ်ဖြတ် ခိုးယူခြင်း စသော အကုသိုလ်အကြောင်းတရားသည်၊ [ယံသ=ယံ+အသ] အသ= (သတ်ဖြတ်ခိုးယူခြင်းစသော အကုသိုလ်ကိုပြုသော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဒီဃရတ္တံ= ရှည်မြင့်ကြာသော ညဉ့်နေ့ပတ်လုံး၊ အဟိတာယ=ငှာ၊ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ ဟောတိ= ဖြစ်နိုင်သလော၊ ဣတိ(အဝေါစ=မေးပြီ) ဧဝံ ဘန္တေ=ဖြစ်နိုင်ပါ၏ ဘုရား၊ (ဣတိ=သို့၊ အဝေါစုံ=လျှောက်ကုန်ပြီ)။ပ။

ဒေါသော = ဒေါသသည် ။ပ။ ဒုဋ္ဌော= ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော။ ဝါ=ဒေါသထွက်သော ။ပ။ မောဟော=မောဟသည်။ပ။ မုဠှော=မောဟဖြင့် တွေဝေသော၊ ဝါ=အမှန်မသိ အမှားသိသော။ပ။ ဣဒမေ ဓမ္မာ=ဤလောဘ, ဒေါသ, မောဟတရားတို့သည်၊ ကုသလာ ဝါ= ကုသိုလ်တို့လော၊ အကုသလာ ဝါ=အကုသိုလ်တို့လော၊ ဣတိ (အဝေါစ= မေးပြီ) အကုသလာ ဘန္တေ= အကုသိုလ်တို့ပါဘုရား၊ (ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစုံ= ဖြေကြားလျှောက်ထားကုန်ပြီ) သာဝဇ္ဇာ ဝါ=အပြစ်ရှိသော တရား တို့လော၊ အနဝဇ္ဇာ ဝါ=အပြစ်မရှိသော တရားတို့လော၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေး) သာဝဇ္ဇာ ဘန္တေ=အပြစ်ရှိသော တရားတို့ပါဘုရား၊ (ဣတိ=သို့၊ အဝေါစုံ=ဖြေ) ဝိညုဂရဟိတာ ဝါ= ပညာရှိတို့ကဲ့ရဲ့အပ်သော တရားတို့လော၊ ဝိညုပ္ပသတ္ထာ ဝါ=ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းအပ်သော တရားတို့လော၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေး) ဝိညုဂရဟိတာ ဘန္တေ=ပညာရှိတို့ ကဲ့ရဲ့အပ်သော တရားတို့ပါဘုရား၊ (ဣတိ အဝေါစုံ=ဖြေ) ဣမေ ဓမ္မာ=ဤလောဘစသောတရားတို့သည်၊ သမတ္တာ=ကုန်သည်၊ သမာဒိန္နာ=ကုန်သည်၊ (သမာနာ) အဟိတာယ=ငှာ၊ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ ဝါ=ဖြစ်ကုန်သလော၊ နော (သံဝတ္တန္တိ) ဝါ=မဖြစ်ကုန်သလော၊ တ္ထေ=

ဤအဟိတ, ဒုက္ခအကျိုးငှာဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်း ပြဿနာ၌၊ ကထံ ဝါ=အဘယ်သို့မူလည်း၊ ဝေါ=သင်တို့၏၊ (မတိ= ထင်မြင်ယူဆမှုသည်) ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဘဂ္ဂေ=ရား၊ (ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်) သမတ္တာ=ကုန်သည်၊သမာဒိန္နာ=ကုန်သည်၊ (သမာနာ) ။ပ။သံဝတ္တန္တိ= ဖြစ်ပါကုန်၏၊ [ဣတိ–မလိုသေး]တ္ထေ=ဤအဟိတ ဒုက္ခအကျိုးငှာ ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်း၌၊ ဧဝံ=ဤအတိုင်းသာ (ဤအဟိတ ဒုက္ခအကျိုးငှာ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍သာ) နော=တပည့်တော်တို့၏၊ (မတိ=သည်) ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ (အဝေါစုံ)

ကာလာမာ=တို့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ယံ တံ=အကြင်စကားကို၊ (မယံ= ငါတို့သည်) အဝေါစုမှာ=ဆိုခဲ့ကြကုန်ပြီ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစုမှာ= ဆိုခဲ့ကြကုန်သနည်းဟူမူ) ကာလာမာ=တို့၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ ဝေ=လော။ပ။ ပဇဟေယျာထ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစုမှာ=ပြီ) ဣတိ=ဤသို့သော၊ ယံ တံ=အကြင်စကားကို၊ (မယာ=ငါဘုရားသည်) ဝုတ္တံ=ဆိုအပ်ခဲ့ပြီ၊ ဝေတံ=ဤစကားကို၊ ဣဒံ=ဤအနက်သဘောကို၊ (လောဘစသောအကုသိုလ် တရားတို့၏ သာဝဇ္ဇစသည်ဖြစ်ခြင်း, အဟိတ ဒုက္ခအကျိုးငှာ ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=ရည်စွယ်၍၊ ဝုတ္တံ=ဆိုအပ်ပြီ။ပ။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရား၊တို့သည်၊ ကုသလာ= ကုသိုလ်တို့တည်း။ပ။ အနဝဇ္ဇာ= အပြစ်မရှိကုန်၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့ကို၊ ဝိညုပ္ပသတ္ထာ= ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းအပ် ကုန်၏ ။ပ။ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှာ၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ= ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ=သို့၊ တုမှေ အတ္တနာဝ ဇာနေယျာထ=ကြားအံ့၊ ကာလာမာ=တို့၊ အထ=ထိုသို့သိရာအခါ၌၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ (ဣမေ ဓမ္မေ= ဤတရားတို့ကို)ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ပြည့်စုံစေကုန်၍၊ ဝိဟရေယျာထ= နေကြကုန်လော ။ပ။ အလောဘော=အလောဘသည်၊ ဝါ= လောဘ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် တရားသည် ။ပ။ အလုဒ္ဓေါ=မတပ်မက် မခင်တွယ် သော။ပ။ အနဘိဘူတော= မလွှမ်းမိုး မနှိပ်စက်အပ်သည်၊ အပရိယာဒိန္နစိတ္တော= ထက်ဝန်းကျင်မှ မသိမ်းယူအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသည်၊ ဝါ= မကုန်ခန်း စေအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) ပါဏံ=ကို၊ နေဝ ဟနတိ= မသတ်။ပ။ ယံ=ယင်းသို့ မသတ်ဖြတ် မခိုးယူခြင်းစသော ကုသိုလ်အကြောင်း တရား၊သည်၊ အသ=ထိုကုသိုလ်ကို ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ။ပ။ အဒေါသော= အဒေါသသည်၊ ဝါ=ဒေါသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရား၊သည်။ပ။

[ပေယျာလအတွင်းမှ ထူးသော ပုဒ်နက်များမှာ–အဒုဋ္ဌော=ဒေါသသည် မဖျက်ဆီးအပ်သော၊ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=သည်။ပ။ အမောဟော=

အမောဟာသည်၊ ဝါ=မောဟာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် တရားသည်။ပ။ အမုဠှော= မောဟဖြင့် မတွေးဝေသော၊ ဝါ=တွေးဝေကင်းသိ ပညာရှိသော]

ဣမေ ဓမ္မာ=ဤအလောဘစသော တရားတို့သည်၊ ကုသလာ ဝါ= ကုသိုလ်တို့လော။ပ။ တေ=ဤဟိတ,သုခအကျိုးဂှာဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်းပြဿနာ၌၊ ကထံ ဝါ=လည်း၊ ဝေါ=သင်တို့၏ ।(မတိ=သည်)ဟောတိ=နည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေးပြီ) ဘန္တေ=ရှား (ဣမေ ဓမ္မာ=ဤအလောဘ စသော တရား တို့သည်) သမတ္တာ။ပ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ပါကုန်၏၊ တေ=ဤဟိတသုခ အကျိုးဂှာ ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်း ပြဿနာ၌၊ ဧဝံ=ဤအတိုင်းသာ၊ (ဤသို့ ဟိတသုခအကျိုးဂှာဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍သာ) နော=တို့၏ ।(မတိ=သည်) ဟောတိ= ဖြစ်ပါ၏ ।ဣတိ(အဝေါ စုံလျှောက်ကုန်ပြီ)။ပ။ တေ=ဤစကားကို၊ ဣဒံ=ဤအနက် သဘောကို၊(အလောဘစသော တရားတို့၏ အနဝဇ္ဇစသည်ဖြစ်ခြင်း, ဟိတသုခ အကျိုးဂှာဖြစ်ခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ။

ကာလာမာ=ကာလာမတို့၊ သ သော အရိယသာဝကော= ထိုအရိယာ ဖြစ်သော တပည့်သည်၊ ဝါ=အရိယာသခင် ဘုရားရှင်၏ တပည့်သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ဝါ=ဤပြဆိုခဲ့သော လောဘစသည်ကို မဖြစ်စေခြင်းဖြင့်၊ ဝိဂတာ ဘိဇ္ဈော= ကင်းရှင်းသော အဘိဇ္ဈာ လောဘရှိသည်၊ ဝိဂတ ဗျာပါဒေါ= ကင်းရှင်းသော ဒေါသရှိသည်၊ အသမ္မုဠှော=ပြင်းထန်စွာ မတွေးဝေသည်၊ သမ္ပဇာနော=ကောင်းစွာခွဲခြား သိမြင်သည်၊ ဝါ=သမ္ပဇဉ်ဉာဏ် ပညာရှိသည်၊ ပတိဿတော=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို ထပ်ကာမပြတ်အမှတ်ရနေသည်၊ (ဟုတ္တာ= ဖြစ်၍) မေတ္တာသဟဂတေန။ပ။ [စာပိုဒ် ၆၄–ကြည့်] ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ= ဤသို့ပါဏာတိပါတ စသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဖြင့်၊ အဝေရစိတ္တော= ရန်ကင်းသောစိတ်ရှိ၏၊ (ပါဏာတိပါတ အစရှိသော ငါးမျိုးသောအကုသိုလ် ရန်နှင့် ရန်သူပုဂ္ဂိုလ် ကင်းရှင်းသောစိတ်ရှိ၏) ဧဝံ=သို့၊ ဝါ=ဖြင့်၊ အဗျာပဇ္ဇ စိတ္တော=အမျက်ဒေါသဟူသော စိတ်ဒုက္ခ ကင်းရှင်းသောစိတ်ရှိ၏၊ ဧဝံ=သို့၊ ဝါ=ဖြင့်၊ အသံကိလိဋ္ဌစိတ္တော=စိတ်ကို နှိပ်စက်တတ်, ပူလောင်စေတတ်သော ဥဒ္ဓစ္စစသော ကိလေသာ ကင်းကွာသောစိတ်ရှိ၏၊ ဧဝံ=သို့၊ ဝါ=ဖြင့်၊ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တော=ကိလေသာ အညစ်အကြေး ကင်းဝေး စင်ကြယ်သောစိတ်ရှိ၏၊ တဿ=ထိုအရိယ သာဝကသည်၊ ဝါ=မှာ၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခုမျက်မှောက် ဘဝ၌ပင်လျှင်၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးကုန်သော၊ အဿာသာ=မိုခိ အားထား ရာတို့ကို၊ ဝါ=ရှာသာရှိက်သာ သက်သာရာတို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ အဓိဂတာ= ရအပ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

ပရော=ယခုပစ္ဆုပ္ပန်လောကမှတပါး တခြားသော၊ လောကော=နောင်

တမလွန်လောကသည်၊ သစေ အတ္ထိ=အကယ်၍ရှိခြားအံ့၊ သုကတဒုက္ကဋာနံ=ကောင်းစွာပြုအပ်, မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်ကုန်သော၊ ကမ္မာနံ=ကုသိုလ်တဲ, အကုသိုလ်တဲတို့၏၊ ဖလံ=အကြောင်းကံနှင့် မတူသော အကျိုး အာနိသင်သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=ထပ်ဆင့်တိုးတက်အကျိုးဆက်သည် လည်းကောင်း ဝိပါကော= အကြောင်းကံနှင့်တူသော အကျိုးသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကံတူမူရင်း၊ အကျိုးသည်လည်းကောင်း၊ သစေ အတ္ထိ=အကယ်၍ ရှိခြားအံ့၊ အထ= ထိုသို့ရှိလသော်၊ အဟံ=ငါသည်။ပ။ [စကကနိပါတ်စာပိုဒ် ၄၃၊ ၄၄-ကြည့်] ဥပပဇ္ဇိဿာမိ=လားရောက်ရပေလိမ့်မည်၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ပဌမော= ရှေးဦးစွာသော၊ အယံ အဿာသော=ဤမှီခိုအားထားရာကို၊ အဿ= ထိုအရိယသာဝကသည်၊ အဓိဂတော=ရအပ်သည်၊ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ပရော= သော၊ လောကော=သည်၊ သစေ နတ္ထိ=အကယ်၍ မရှိခြားအံ့၊ သုကတဒုက္ကဋာနံ= ကုန်သော၊ ကမ္မာနံ=တို့၏၊ ဖလံ=လည်းကောင်း၊ ဝိပါကော=လည်းကောင်း၊ သစေ နတ္ထိ=အံ့၊ အထ=ထိုသို့မရှိလသော်၊ အဟံ=သည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=လျှင်၊ အဝေရံ=ရန်မရှိအောင်၊ အဗျာပဇ္ဇံ=ဒေါသ ဗျာပါဒမရှိအောင်၊ အနီဃံ=ဆင်းရဲဒုက္ခ မရှိအောင်၊ သုခီ=ချမ်းသာမှုရှိအောင်၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်စိတ်ကို၊ ပရိဟရামি= သုတ်သင် စောင့်ရှောက်ရပေ၏၊ ဣတိ=သော၊ ဒုတိယော= နှစ်ခုမြောက်သော။ပ။

ကရောတော=မကောင်းမှုကို ပြုလသော်၊ ဝါ=ပြုလျှင်၊ ပါပံ= မကောင်းမှုကို၊ သစေ ကရီယတိ=အကယ်၍ ပြုအပ်သည် မည်ခြားအံ့၊ ဝါ=ပြုအပ်ရာ ရောက်ခြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) အဟံ=ငါသည်၊ ကဿစိ= မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အပေါ်ဌာ်မှ၊ ပါပံ=မကောင်းမှုကို၊ [တနည်း-ကဿစိ (ကိဉ္စိ)=စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှသော၊ ပါပံ=မကောင်းမှုကို] နှ စေတေမိ= ကြိုစားအားထုတ် ပြုလုပ်နေသည် မဟုတ်၊ ပါပကမ္မံ=ယုတ်မာ ညစ်ကျေ မကောင်းမှုကို၊ အကရောန္တံ=မပြုလုပ်သော၊ မံ=ငါ့ကို၊ ကုတော= အဘယ်ကြောင့်၊ ဝါ=အဘယ်မှာလျှင်၊ ဒုက္ခံ=ဆင်းရဲသည်၊ ဖုသိဿတိ=တွေ့ကြုံနိုပ်စက် ထိုးနှက်လတ္တံ့နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ တတိယော=သုံးခုမြောက်သော ။ပ။ ကရောတော=မကောင်းမှုကို ပြုနေပါလျှက်၊ ပါပံ=ကို၊ သစေ နှ ကရီယတိ= အကယ်၍ပြုအပ်သည်မမည်အံ့၊ ဝါ=အံ့၊ အထ=ထိုသို့ဖြစ်လသော်၊ အဟံ= ငါသည်၊ ဥဘယေနေဝ=နှစ်မျိုးစုံအားဖြင့်ပင်၊ (မကောင်းမှုကို မပြုခြင်း, ပြုသော်လည်း ပြုရာမရောက်ခြင်းဟူသော နှစ်မျိုးစုံအားဖြင့်ပင်) ဝိသုဒ္ဓိ= အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို၊ သမနုပဿामि=တွေ့မြင်နေ ရ၏၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော၊ အယံ အဿာသော=ကို၊ အဿ=ထိုအရိယသာဝကသည်၊ အဓိဂတော=သည်၊

ယောတိ=၏ ။ပ။ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ဣမေ အသဿသာ= ဤမြိုခိုအားထားရာ တို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ အဓိဂတာ=ကုန်သည်၊ ယောန္တိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ကြီးမား မြတ်စွာဘုရား၊ ဧတံ=ဤစကားတော်သည်၊ ဧဝံ= မိန့်တော်မူတိုင်း မှန်ပါ၏၊ သုဂတ=ကောင်းသောစကားကို မိန့်ဆိုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၊ ဧတံ=သည်၊ ဧဝံ=၏၊ ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ သ သော အရိယသာဝကော=သည်။ပ။

၆–သာဠသုတ်

၆၇။ အာယသ္မာ နန္ဒကော=အရှင်နန္ဒကသည်။ပ။ [ဒုကစာပိဒ် ၃၇–ကြည့်] အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ မိဂါရနတ္တာ=မိဂါရသူဌေး၏ မြေးဖြစ်သော၊ သာဌေ္ဌာစ=သာဌသည်လည်းကောင်း၊ သေခုနိယနတ္တာ=သေခုနိယသူဌေး၏ မြေးဖြစ်သော၊ သာဏောစ=သာဏသည်လည်းကောင်း။ပ။ သာဌာ=သာဌတို့၊ ဧဝ=လော။ပ။ လောဘော=လိုချင်တပ်မက်မှုလောဘသည်၊အတ္ထိ=ရှိပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဧဝံ ဘဂ္ဂေ=ရှိပါသည်အရှင်ဘုရား၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစုံ=ဖြေကြားလျှောက်ထားကြကုန်ပြီ) သာဌာ=သာဌတို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ ,ဧတံ အတ္ထံ=ဤလောဘဟူသော အနက်သဘောကို၊ အဘိဇာနာတိ=အလွန်လိုချင်တတ်သော တဏှာဟူ၍၊ ဝါ=သူတပါးစည်းစိမ်ကို တပ်မက်သောအားဖြင့် ရှေ့ရှုကြံစည်တတ်သော တဏှာဟူ၍၊ ဝဒါမိ=ဆိုအံ့၊ သာဌာ=သာဌတို့၊ လုဒ္ဓေါ=သော၊ အဘိဇ္ဈာလု=များသောအဘိဇ္ဈာရှိသော၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပါဏာမ်ိ။ပ။ ဒေါသော=အမျက်ဒေါသသည်၊ အတ္ထိ=ရှိပါသလော။ပ။ သာဌာ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧတံ အတ္ထံ=ဤဒေါသဟူသော အနက်သဘောကို၊ ဗျာပါဒေါတိ=ဗျာပါဒဟူ၍၊ ဝါ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်တတ်သော တရားဟူ၍၊ ဝါ=စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော တရားဟူ၍၊ ဝဒါမိ=၏၊ သာဌာ=တို့၊ ဒုဋ္ဌော=သော၊ ဗျာပန္နစိတ္တော= ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်ရှိသော၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ မောဟော=မသိမှု အသိမှားမှု မောဟသည်၊ အတ္ထိ=လော။ပ။ ဧတံ အတ္ထံ= ဤမောဟဟူသော အနက်သဘောကို၊ အဝိဇ္ဇာတိ=အဝိဇ္ဇာဟူ၍၊ ဝါ=အမှန် သဘောကို ဖုံးကွယ်တတ်သော တရားဟူ၍။ပ။မုဌ္ဌော=သော၊ အဝိဇ္ဇာဂတော= အဝိဇ္ဇာသည် စွဲကပ်အပ်သော၊ [အဝိဇ္ဇာယ ဂတော ဥပဂတောတိ အဝိဇ္ဇာဂတော] ဝါ=ဖြစ်ပွားသော အဝိဇ္ဇာရှိသော၊ [အဝိဇ္ဇာ ဂတာ ပဝတ္တာ ယဿာတိ အဝိဇ္ဇာဂတော] အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤလောဘစသော တရားတို့သည်။ပ။

အလောဘောဟာ=အလောဘသည်၊ ဝါ=လောဘ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည်၊ အတ္ထိ=ရှိသလော။ပ။ စေတံ အတ္ထံ= ဤအလောဘဟူသော အနက်သဘောကို၊ အနဘိဇ္ဈာတိ=အဘိဇ္ဈာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားဟူ၍။ပ။ အလုဒ္ဓေါ=သော၊ အနဘိဇ္ဈာလု=များသောအဘိဇ္ဈာရှိသူမဟုတ်သော၊ အယံ= ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ စေတံ အတ္ထံ=ဤအဒေါသအနက်သဘောကို၊အဗျာပါဒေါတိ= ဒေါသဗျာပါဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားဟူ၍။ပ။ အဒုဋ္ဌော= ဒေါသသည် မဖျက်ဆီးအပ်သော၊ အဗျာပန္နစိတ္တော=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်မရှိသော၊ အယံ=သည်။ပ။ အမောဟော= အမောဟသည်၊ ဝါ=မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည်။ပ။ စေတံ အတ္ထံ=ဤအမောဟအနက်သဘောကို၊ ဝိဇ္ဇာတိ=ဉာဏ်ပညာဟူ၍။ပ။ အမူဠှော=မောဟဖြင့် မတွေဝေသော၊ ဝိဇ္ဇာဂတော=ဉာဏ်ပညာသည် စွဲကပ်အပ်သော၊ ဝါ=ဖြစ်သော ဉာဏ်ပညာရှိသော၊ အယံ=သည်။ပ။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤအလောဘအစရှိသော တရားတို့သည်။ပ။ သော=ထိုအရိယသာဝကသည်၊ (ဗြဟ္မဝိဟာရတရားလေးပါးတို့ကို ဖြစ်မွားစေပြီးသော ထိုအရိယသာဝကသည်) စေဝ=ဤသို့၊ ပဇာနာတိ=ခွဲခြားသိ၏၊ (ဗြဟ္မဝိဟာရသမာပတ်မှထ၍ ဝိပဿနာအားထုတ်သောအခါ ခွဲခြားသိ၏) (ကိန္တိ=သို့၊ ပဇာနာတိ=ခွဲခြားသိသနည်းဟူမူ) ဣဒံ=ဤခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရားသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဟိနံ=ယုတ်ညံ့သော တဏှာသမုဒယသစ္စာသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ပဏီတံ=မြင့်မြတ်သော မဂ္ဂသစ္စာသည်၊ အတ္ထိ=၏၊ ဣမသ္မိံ သညာဂတသ=ဤဝိပဿနာသညာ၏၊ [ဂတသဒ္ဒါ တဗ္ဗော] ဥတ္တရိ=နောက်၌၊ နိဿရဏံ=ဝင်ရောင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဣတိ (ပဇာနာတိ)[ထို့နောက် စာပိုဒ် ၅၉–တိကဏ္ဍာသုတ်ကြည့်]

သော=ထိုအရိယသာဝကသည်၊ စေဝ=ဤသို့၊ ပဇာနာတိ=၏ (ကိန္တိ ပဇာနာတိ) ပုဗ္ဗေ=ရှေးဦး၌၊ (မေ=ငါ့မှာ)လောဘော= လောဘသည်၊ အဟု=ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ [တဒဟု–တံ+အဟု]တံ=ထိုလောဘသည်၊ အကုသလံ= အကုသိုလ်မည်သည်၊ အဟု=ဖြစ်ပြီ၊ [တနည်း–တဒဟု=တဒါ+အဟု။ တဒါ= ထိုရှေးအခါ၌။ အကုသလံ=အကုသိုလ်မည်သည်၊ အဟု=ဖြစ်ခဲ့ပြီ] သော=ထိုလောဘ အကုသိုလ်သည်၊ စေတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ နတ္ထိ=ငါ့မှာမရှိတော့၊ ဝါ= မဖြစ်တော့၊ ဣဒ္ဓေတံ (ဣတိ စေတံ)=ဤလောဘအကုသိုလ်မရှိခြင်းသည်၊ ကုသလံ=ကောင်းရန်ကင်းကြောင်း ကောင်းမြတ်လှပေ၏၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေးဦး၌၊ (မေ=ငါ့မှာ) ဒေါသော= ဒေါသသည်၊ အဟု=ပြီ။ တံ=ထိုဒေါသသည်၊ အကုသလံ= အကုသိုလ်မည်သည်၊ အဟု=ဖြစ်ပြီ၊ ["တဒါ+အဟု"ဟုပုဒ်ဖြတ်၍လည်း ဆိုလိုကဆိုပါ] သော= ထိုဒေါသအကုသိုလ်သည်၊ စေတရဟိ=၌၊ နတ္ထိ=တော့၊ ဣဒ္ဓေတံ=ဤဒေါသ

အကုသိုလ်မရှိခြင်းသည်၊ ကုသလ=ကောင်းရန်ကင်းကြောင်းကောင်းမြတ်လှပေ၏၊ ပုဗ္ဗေ=၌(မေ=ငါ့မှာ)မောဟော=သည်၊ အဟု=ပြီ။ပ။ကုသလ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (ပဇာနာတိ)သော=ထိုအရိယသာဝကသည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ= ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်၊ နိစ္စာတော=ဆာလောင်ကြောင်းတရားမရှိသည်၊ နိဗ္ဗုတော= ကိလေသာဟူ မီးပူကင်းဝေး ငြိမ်းအေးသည်၊ သိတိဘူတော= ကိလေသာဟူ အပူမသန်း အေးချမ်းသူဖြစ်သည်၊ သုခပဋိသံဝေဒီ=ကိုယ်စိတ် နှစ်ဖြာချမ်းသာကို ခံစားရသည်၊ ဝါ=မက်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သောချမ်းသာကို ခံစားရသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍)ဗြဟ္မဘူတေန=မြတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ အတ္တနာ=ကိုယ်စိတ်ဖြင့်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)

၇-ကထာဝတ္ထုသုတ်

၆၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကထာဝတ္ထူနိ=စကား၏ဖြစ်ပေါ်လာရာ အကြောင်းရင်းတို့သည်၊ ဝါ=စကားပြောဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တီဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတီတံ=အတီတ်ဖြစ်သော၊ ဝါ= လွန်ခဲ့ပြီးသော၊ ယံ အဒ္ဓါနံ=အကြင်အချိန်ကာလကို၊ ဝါ=အကြင် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတရားကို၊ အရဗ္ဘ=အကြောင်းပြု၍၊ "အတီတံ=အတီတ်ဖြစ်သော၊ အဒ္ဓါနံ= အခါကာလ၌၊ ဝါ=အခါကာလတုန်းက၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အဟောသိ= ဖြစ်ခဲ့ဘူးပြီ" ဣတိ=ဤသို့၊ ကထံ=စကားကို၊ ကထေယျ=ပြောဆိုရာ၏၊ (သော အဒ္ဓါ ဝါ=ထိုအတီတ်ဖြစ်သော အခါကာလလည်းကောင်း၊ ဝါ=ထိုအတီတ်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတရားလည်းကောင်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနာဂတံ=အနာဂတ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=နောင်လာလတ္တံ့သော၊ ယံ အဒ္ဓါနံ=အကြင်အခါကာလကို၊ ဝါ=အကြင် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတရားကို၊ အရဗ္ဘ=၍၊ "အနာဂတံ=သော၊ အဒ္ဓါနံ=အခါကာလ၌၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့" ဣတိ=သို့၊ ကထံ=စကားကို၊ ကထေယျ= ပြောဆိုရာ၏၊ (သော အဒ္ဓါ ဝါ=ထိုအနာဂတ်အခါကာလလည်းကောင်း၊ ဝါ=ထိုအနာဂတ်ရုပ်နာမ် ခန္ဓာတရားလည်းကောင်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ဧတရဟိ= ယခုအခါ၌၊ ပစ္စုပ္ပန္နံ=ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ ဝါ=ဖြစ်တုန်းဆဲဆဲဖြစ်သော၊ ယံ အဒ္ဓါနံ=အကြင်အခါကာလကို၊ ဝါ=အကြင်ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတရားကို၊ အာရဗ္ဘ=၍၊ "ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ ဝါ=ယခုဖြစ်သော၊ ပစ္စုပ္ပန္နံ=သော၊ အဒ္ဓါနံ= အခါကာလ၌၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဟောတိ=ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏" ဣတိ=ဤသို့၊ ကထံ=ကို၊ ကထေယျ=၏၊ (သော အဒ္ဓါ ဝါ=ထိုပစ္စုပ္ပန်အခါကာလလည်းကောင်း၊ ဝါ=ထိုပစ္စုပ္ပန်ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတရား လည်းကောင်းတည်း။)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထာသမ္မယောဂေန=စကားအားဖြင့် ပေါင်းဆုံယှဉ်တွဲခြင်းဖြင့်၊ ဝါ=အတ္ထတက္ခ စကားနှီးနှောပြောဆိုခြင်းဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတယောက်ကို၊ ယဒိ ဝါ ကစ္ဆောတိ=အတ္ထတက္ခ စကား နှီးနှောပြောဆိုသင့်သောသူဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ ယဒိ ဝါ အကစ္ဆောတိ=အတ္ထတက္ခ စကားနှီးနှော မပြောသင့်သောသူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=သိနိုင်၏၊ [ကထေတဗ္ဗော ကထေတုံ ယုတ္တောတိ ကစ္ဆော။ ကထ+ဏျ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပဠုံ=အမေးပုစ္ဆာ ပြဿနာကို၊ ပုဋ္ဌော=မေးအပ်သည်၊ သမာနော=ဖြစ်လသော်၊ ဧကံသဗ္ဗာကရဏီယံ=တခုတည်းသောအဖို့အားဖြင့်သာလျှင် ဖြေဆိုသင့်သော၊ ဝါ=မခွဲဝေဘဲ တမျိုးတည်းကန့်ပုံသေ ဖြေဆိုရမည်ဖြစ်သော၊ ပဠုံ=အမေးပုစ္ဆာပြဿနာကို၊ ဧကံသေန=တခုတည်းသောအဖို့အားဖြင့်သာလျှင်၊ ဝါ=တမျိုးတည်းကန့်ပုံသေအားဖြင့် သာလျှင်၊ သစေ နဗ္ဗာကရောတိ=အကယ်၍ မဖြေဆိုငြားအုံ၊ ဝိဘဇ္ဇ ဗ္ဗာကရဏီယံ=အမျိုးမျိုးခွဲဝေ၍ ဖြေဆိုသင့်သော၊ ပဠုံ=ကို၊ ဝိဘဇ္ဇ=အမျိုးမျိုးခွဲဝေ၍၊ သစေ နဗ္ဗာကရောတိ=အုံ၊ ပဋိပုစ္ဆာဗ္ဗာကရဏီယံ=ပြန်၍မေးမြန်းကာ ဖြေဆိုသင့်သော၊ ပဠုံ=ကို၊ ပဋိပုစ္ဆာ=ပြန်၍မေးမြန်း၍၊ သစေ နဗ္ဗာကရောတိ=အုံ၊ ဌပနီယံ=မဖြေဆိုဘဲထားသင့်သော၊ ပဠုံ=ကို၊ သစေ နဌပေတိ=အကယ်၍မဖြေဆိုဘဲ မထားအုံ၊ ဝါ=အကယ်၍ ဖြေဆိုနေငြားအုံ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ သန္တေ=ဤသို့ဖြစ်နေလသော်၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အကစ္ဆော=အတ္ထတက္ခစကားနှီးနှော မပြောဆိုသင့်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=သည်။ပ။ ဧကံသေန=ဖြင့်၊သစေ ဗ္ဗာကရောတိ=အကယ်၍ဖြေဆိုငြားအုံ ။ပ။ဌပနီယံ=သော၊ ပဠုံ=ကို၊ သစေ ဌပေတိ=အကယ်၍ မဖြေဆိုဘဲထားငြားအုံ။ပ။ ကစ္ဆော=အတ္ထတက္ခ စကားနှီးနှော ပြောဆိုသင့်သည်၊ ဟောတိ=၏။

။ပ။ဌာနာဌာနေ=သင့်လျော်သော အကြောင်းဟုတ်သည်, အကြောင်းမဟုတ်သည်၌၊ သစေ နသဗ္ဗာတိ=အကယ်၍မရပ်တည်အုံ၊ ပရိကပ္ပေ=မပြောင်းမလဲ ခိုင်မြဲစွာကြံစည်၍ မေးခြင်းဖြေခြင်းသဘောဌ၌၊ သစေ နသဗ္ဗာတိ=အုံ၊ အညာတဝါဒေ=မိမိသိထားအပ်ပြီးသော အယူဝါဒ၌၊သစေ နသဗ္ဗာတိ=အကယ်၍ သံသယကင်း, ရှင်းလင်းစွာ မရပ်တည်နိုင်အုံ၊ ပဋိပဒါယ=မေးမြန်းသင့်ရာအခါဝယ် ခွင့်တောင်း၍မေးမြန်းခြင်း ကျင့်ဝတ်၌၊ သစေ နသဗ္ဗာတိ=အကယ်၍ မရပ်တည်ငြားအုံ။ပ။အညေန=အခြားသော စကားတမျိုးဖြင့်၊ အညံ=အခြားစကားကို၊ သစေ ပဋိစရတိ=အကယ်၍ ဖုံးကွယ်ထားအုံ၊[စာပိုဒ်-၆၅ကြည့်](အာဂန္တုက ကထံ=အခြားစကား အသစ်ကို၊

သြတာရေနွေ့=မစပ်ဆိုင်ဘဲ ထည့်သွင်းပြောဆိုလျက်)ကထံ=နဂိုမူရင်းစကားကို၊ ဗဟိဒ္ဓါ=အပြင်အပသို့၊ သစေ အပနာမေတိ=အကယ်၍ ဖယ်ရှားပစ်ငြားအုံ့။ပ။ သစေ ပါတုကရောတိ=အကယ်၍ ထင်ရှားပြုငြားအုံ့။ပ။ သစေ နု ပဋိစရတိ=အကယ်၍ ဖုံးကွယ်မထားအုံ့။ပ။သစေ အဘိဟရတိ=အကယ်၍ ထိုထိုပိဋကကျမ်းဂန်ပါဠိကိုဆောင်ပြ၍ လွှမ်းဖိငြားအုံ့၊ သစေ အဘိမဒ္ဒတိ= အကယ်၍ အကြောင်းယုတ္တိကိုဆောင်ပြလျက် ချေဖျက်ပစ်ငြားအုံ့၊ သစေ အနုပဇ္ဇတိ=အကယ်၍ ကျယ်လောင်စွာရယ်ငြားအုံ့၊ (ပြဿနာမေးသူ ဖြေသူ၌ ဇဝေဇဝါဖြစ်လာအောင် လက်ခုပ်တီးလျက် ကျယ်လောင်စွာရယ်ငြားအုံ့) ခလိတံ=အနည်းငယ်မျှနှုတ်ချုတ်ချော်မှုကိုပင်၊ ဝါ=မပြောပလောက်သော အရှုတ်အဖတ် ချုတ်ယွင်းနေခြင်းမျှကိုပင်၊ သစေ ဂဏှာတိ=(ကြီးစွာသော ချုတ်ယွင်းချက်အနေထားလျက်) အကယ်၍ ဖမ်းချုပ်ဆုပ်ကိုင်ထားငြားအုံ့၊ [ဖမ်းချုပ်ကာ ကဲ့ရဲ့နေငြားအုံ့ဟူလို]။ပ။သစေ နာဘိဟရတိ=အကယ်၍ ထိုထိုပိဋကကျမ်းဂန်ပါဠိဖြင့် မလွှမ်းဖိငြားအုံ့။ပ။ခလိတံ=ကို၊ သစေ နု ဂဏှာတိ= အုံ့။ပ။

ယဒိ ဝါ သဥ္ဇပနိသောတိ=မိုရာအခြေခံ အကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သူဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မိုရာအခြေခံ အကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်ရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ယဒိ ဝါ အနုပနိသောတိ= မိုရာအခြေခံအကြောင်းဖြစ်သောဉာဏ် မရှိသူဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနောဟိတသောတော=(တရားနာခြင်းငှာ) စွင့်ထောင်ထားအပ်သောနား မရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနုပနိသော=မိုဟ---ဉာဏ်မရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊သြဟိတသောတော=(တရားနာခြင်းငှာ) စွင့်ထောင်ထားအပ်သော နားရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဥ္ဇပနိသော=မိုဟ----ဉာဏ်ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဥ္ဇပနိသော=ရှိသည်၊ သမာနော=ဖြစ်လသော်၊ ဧကံ=တမျိုးသော၊ ဓမ္မံ=အရိယမဂ်ကုသိုလ်တရားကို၊ အဘိဇာနာတိ=ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်သိ၏၊ ဧကံ=သော၊ ဓမ္မံ=ဒုက္ခသစ္စာတရားကို၊ ပရိဇာနာတိ=ပိုင်းခြားရ၍သိ၏၊ (ဝိပဿနာဉာဏ်တည်းဟူသော တိရဏပရိညာဖြင့် ပိုင်းခြားသိ၏) ဧကံ=တမျိုးတစားသော၊ ဓမ္မံ= အကုသိုလ်တရားအားလုံးကို၊ ပဇဟတိ=ပယ်စွန့်၏၊ ဧကံ=သော၊ ဓမ္မံ=အရဟတ္တမိုလ်တရားကို၊ ဝါ=နိဗ္ဗာန်တရားကို၊ သစ္ဆိကရောတိ= မျက်မှောက်ပြု၏၊

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧကံ=သော၊ ဓမ္မံ=အရိယမဂ်တရားကို၊ အဘိဇာနန္တော=ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိလျက်၊ ဧကံ=သော၊ ဓမ္မံ=ဒုက္ခသစ္စာတရားကို၊ ပရိဇာနန္တော=ပိုင်းခြားသိလျက်၊ ဧကံ=သော၊ ဓမ္မံ=အကုသိုလ်တရားအားလုံးကို၊ပဇဟန္တော=ပယ်စွန့်လျက်၊ဧကံ=သော၊ ဓမ္မံ=အရဟတ္တမိုလ်တရားကို၊

ဝါ=နိဗ္ဗာန်တရားကို၊ သစ္ဆိကရောန္တော=မျက်မှောက်ပြုလျက်၊ သမ္ဘာ=အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ ဝိမုတ္တိ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို၊ ဖုသတိ=ဉာဏ်ဖဿဖြင့်တွေ့ထိ၏၊ (ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော အတွေ့ဖဿဖြင့်တွေ့ထိ၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ [နောက်ဆုံးဝါကျသို့သွားအုံ] အနုပါ၊ဒါ=လေးပါးသောဥပါဒါန်တို့ဖြင့်မစွဲလမ်း မဖမ်းယူမူ၍လည်း၊ စိတ္တသ=စိတ်၏၊ ယဒိဒံ(ယောအယံ) ဝိမောက္ခော=အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမောက္ခသည်၊ ဝါ=အကြင်ကိလေသာတို့မှလွတ်မြောက်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)ကထာ= တရားစကားပြောကြားဆွေးနွေးခြင်းသည်၊ ဧတဒတ္ထာ=ဤအရဟတ္တဖိုလ် ဝိမောက္ခဟူသော အကျိုးရှိ၏၊ ဝါ=ဤအရဟတ္တဖိုလ်ဝိမောက္ခဟူသော တည်ရာမှီရာရှိ၏၊ မဇ္ဈ နာ= တိုင်ပင်နှီးနော တရားစကားပြောခြင်းသည်၊ ဧတဒတ္ထာ=၏၊ ဥပနိသာ= မှီရာအခြေခံ အကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်သည်၊ ဧတဒတ္ထာ=၏၊ သောတာဝဓာနံ= (တရားနာခြင်းငှာ) နားကိုစွင့်ထောင်ထားခြင်းသည်၊ ဧတဒတ္ထံ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

ယေ=အကြင်သူတို့သည်၊ ဝိရဒ္ဓါ=ဒေါသအမျက်ဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကြကုန်လျက်၊ ဝိနိဝိဒ္ဓာ=(ငါ့စကားသာ အမှန်ဟု) ထူးကဲစွဲမြဲစွာ နှလုံးသွင်းသက်ဝင်နေကြကုန်လျက်၊ ဝါ=ငါ့စကားသာအမှန်ဟု အစွဲကြီးစွဲလမ်းနေကြကုန်လျက်၊ သမုဿိတာ=မာနတရားဖြင့် မောက်ကြွားနေကြကုန်လျက်၊ အညောညဝိဝရေသိနော=အချင်းချင်း၏ လွဲမှားပြစ်ချက် လစ်ဟာကွက်ကို ရှာဖွေနေကြကုန်လျက်၊ [ဝိဝရ=အပေါက်၊ လစ်ဟာကွက်၊ အပြစ် + ဧသီ= ရှာဖွေသူ] အနရိယဂုဏ်=ယုတ်နိမ့်အောက်ကျသောဂုဏ်နှင့် စပ်သော စကားကို၊ ဝါ=အရိယာမဟုတ်သော ပုထုဇဉ်တို့၏ဂုဏ်နှင့်စပ်သော စကားကို၊ [နှ အရိယ= မမြတ်သော၊ ယုတ်နိမ့်သော၊ ဝါ=အရိယာမဟုတ်သော ပုထုဇဉ်+ဂုဏ=ဂုဏ်၊ ဝါ=ဂုဏ်နှင့်စပ်သော စကား] အာသဇ္ဇ=သူတပါးဂုဏ်ကို ထိခိုက်ကြကုန်၍၊ သလ္လပန္တိ=ပြောဆိုငြင်းခုံနေကြကုန်၏၊ (တေ=ထိုသူတို့သည်) အညောညဿ= အချင်းချင်း၏၊ ဒုဗ္ဘာသိတံ=မကောင်းသဖြင့်ပြောဆိုအပ်သော စကားကို လည်းကောင်း၊ ဝိကွာလိတံ=အနည်းငယ်မျှ အရွတ်အဖတ် ချွတ်လွဲနေခြင်းကို လည်းကောင်း၊ သမ္ဘမောဟံ=လွန်စွာတွေဝေနေခြင်းကို လည်းကောင်း၊ ပရာဇယံ= ရှုံးခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ အဘိနန္ဒန္တိ=နှစ်သက်ကြကုန်၏၊ အရိယော=အရိယာသူတော်ကောင်းသည်၊ တံ ကထံ=ထိုသို့သောစကားကို၊ (ထိုကဲ့သို့ အကုသိုလ်တရား တိုးပွါးစေသော စကားကို) နှ အာစရေ=မပြောဆို။

ပဏ္ဍိတောဟိ=ပညာရှိသူတော်ကောင်းသည်၊ ကထာကာမော=တရားစကားပြောကြားဆွေးနွေးခြင်းကို အလိုရှိသည်၊ သစေ အဿ=အကယ်၍ဖြစ်ငြားအုံ၊

(ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) ကာလဲ=ဆွေးနွေးသင့်ရာ အချိန်အခါကို၊ အညာယ=သိ၍၊ဓမ္မဋ္ဌပဒိသံယုတ္တာ=တရားခ္ခ်ိတည်၍ တရားနှင့်ယှဉ်စပ်သက်ဆိုင်သော၊ အရိယစရိတာ=အရိယာသူတော်ကောင်း တို့သည် ပြောဆိုဆွေးနွေးအပ်သော၊ ယာ ကထာ=အကြင်စကားသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)တံ ကထံ=ထိုစကားကို၊ ဓိရော=ပညာရှိသည်၊ အဝိရုဒ္ဓေါ=ဒေါသ အမျက်ဖြင့် မဆန့်ကျင်ဘဲ၊ အနုသယိတော=မာနတရားဖြင့်မမောက်ကြွားဘဲ၊ အပဋ္ဌာသော= တန်းတူယှဉ်တူဂုဏ်ပြိုင်မှုမရှိဘဲ၊ အသာဟသော= နိုင်ထက်စီးနင်းပြုမှုခြင်းမရှိဘဲ၊ ဝါ=နိုင်ထက်စီးနင်း ပြုတတ်သော ရာဂ; ဒေါသ, မောဟမရှိဘဲ၊ အနုန္ဒတေန (နု+ဥန္ဒတေန)=မမောက်မကြွား မထောင်လွှားသော၊ မနသာ= စိတ်ဖြင့်၊ ကထယေ=ပြောဆိုဆွေးနွေးရာ၏၊ အနုသူယာယမာနော= ပြုစုမှုမပြုတတ်သော၊ သော=ထိုပညာရှိ သူတော်ကောင်းသည်၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ ဝါ= နည်းမှန်လမ်းမှန်အားဖြင့်၊ အညာယ=သိ၍၊ ဘာသတိ=ပြောဆို ဆွေးနွေး၏၊ သုဘာသိတံ=ကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်သောစကားကို၊ အနုမောဒေယျ= ဝမ်းမြောက်ရာ၏၊ဝါ=ဝမ်းမြောက်သင့်၏၊ ဒုဗ္ဘာ့ဿ=မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုမိအပ်လသော်၊ ဝါ=လွဲမှားစွာ ပြောဆိုမိလျှင်၊ [ဒုဗ္ဘာ ဘာသိတန္တိ ဒုဗ္ဘဏ်ံ၊ တသ္မိ ဒုဗ္ဘာ့ဿ] နု အပသာဒယေ= မကြိုက်မောင်း မငေါက်ငမ်းရာ။ဝါ=မကြိုက်မောင်း မငေါက်ငမ်းသင့်၊

ဥပါရမ္ဘံ=သူ့ထက်ထူးချွန် သာလွန်အောင် ပြုတတ်သော မာနတရားကို၊ [သာရမ္ဘနှင့် အတူတူဖွင့်၏] နု သိက္ခေယျ=မကျင့်သုံးရာ၊ ခလိတဿ= အနည်းငယ်မျှ နှုတ်ချွတ်ချော်မှုကိုလည်း၊ နု ဂါဟယေ=(ကြီးမားသော ပြစ်ချက်အနေထား၍) မဖမ်းချုပ်မဆုပ်ကိုင်ရာ၊ နု အဘိဟရေ= ထိုထိုကျမ်းဂန် ပါဠိဖြင့် မလွှမ်းဖိရာ၊ နု အဘိမဒ္ဒေ=အကြောင်းယုတ္တိ,ဖြည့်စွက်ထည့်လျက် မချေဖျက်ရာ၊ ပယုတံ= အမှန်လည်းပါ, အမှားလည်းဖက် ရောယှက်ယှဉ်တွဲနေသော၊ ဝါစံ= စကားကို၊ နဘာသေ=မပြောဆိုရာ၊ ဝေ=စင်စစ်အားဖြင့်၊ အညာတတ္ထံ=သိခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ပသာဒတ္ထံ= ကြည်လင်ရှင်ပျစေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ သတံ=သူတော်ကောင်းတို့၏၊ မဗ္ဗနှာ= တရားစကားပြောကြား ဆွေးနွေးခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဧဝံခေါ=ဤနှစ်မျိုးသော အကျိုးအတွက်သာလျှင်အရိယာ=အရိယာသူတော်ကောင်းတို့သည်၊ မဗ္ဗေန္တိ= ပြောဆိုဆွေးနွေးကြကုန်၏၊ ဧသာ=ဤသို့ဆွေးနွေးခြင်းသည်၊ အရိယာနံ= အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏၊ မဗ္ဗနှာ=ဆွေးနွေးခြင်းပေတည်း၊ မေဓာဝီ= ပညာရှိသည်၊ ဧတံ=ဤအကြောင်းကို။ (ဤသို့သူတော်ကောင်းတို့ တရားစကား ဆွေးနွေးပုံအကြောင်းကို) အညာယ=သိ၍၊ နသမုဿေယျ= မာနတရားဖြင့်

မထောင်လွှားရာ (အနုသယိတောဝ=မာနတရားဖြင့် မထောင်လွှား ဘဲသာလျှင်) မန္ဒ ယေ=ပြောဆိုဆွေးနွေးရာ၏၊ ဝါ=ပြောဆိုဆွေးနွေးသင့်၏၊ ဝါ=ပြောဆိုဆွေးနွေးပါလေ၊ ဣတိ (အဝေါစ) သတ္တာမ်။

၈–အညတိတ္ထိယသုတ်

၆၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညတိတ္ထိယာ=ဗုဒ္ဓသာသနာပ အယူဝါဒရှိကြကုန်သော၊ (မြတ်စွာဘုရားအဆုံးအမအယူဝါဒမှ တပါးသောအယူဝါဒရှိကုန်သော) ပရိဗ္ဗာဇကာ=ပရိဗိုဇ်တို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ သစေ ပုဗ္ဗေယျုံ= အကယ်၍မေးမြန်းကြကုန်ရာငြားအုံ့၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပုဗ္ဗေယျုံ= မေးမြန်းကြကုန်ရာသနည်းဟူမူ) အဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ ဓမ္မာ=တရားသဘော တို့သည်၊ ဣမေ တယော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တယော=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ရာဂေါ=ရာဂလည်းကောင်း၊ ဒေါသော=ဒေါသလည်းကောင်း၊ မောဟော=မောဟလည်းကောင်းတည်း၊ အာဝုသော=တို့၊ ဓမ္မာ=တရားသဘောတို့သည်၊ ဣမေ တယော=တည်း၊ အာဝုသော=တို့၊ တိဏ္ဏံ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ ဓမ္မာနံ=ဤတရားတို့၏၊ ဝိသေသော= ထူးခြားချက်ကား၊ ကော=အဘယ်နည်း၊ အဓိပ္ပယာသော=လွန်ကဲစွာ အားထုတ်ကြောင်းအပြုအမူသည်၊ ကော=နည်း၊ [အဓိကံ ပယသတိ ပယုဇ္ဇတိ ဧတောနာတိ အဓိပ္ပယာသော။ အဓိ+ပ+ယသု+ဏ] နာနာကရဏံ=တသီးတခြားကွဲပြားအောင်ပြုကြောင်းဖြစ်သော ထူးခြားချက်သည်၊ ကိံ=အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သစေ ပုဗ္ဗေယျုံ=ငြားအုံ့)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ပုဋ္ဌာ= မေးမြန်းခံကြရကုန်သော၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ အညတိတ္ထိယာနံ=ကုန်သော၊ တေသံ ပရိဗ္ဗာဇကာနံ=ထိုပရိဗိုဇ်တို့အား၊ ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဗျာကရေယ္ယာထ= ဖြေဆိုကြကုန်မည်နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ)

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ နော=တပည့်တော်တို့၏၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ဘဂဝံမူလကာ=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ပင်ရင်းမူလပုဂ္ဂိုလ်ရှိပါကုန်၏၊ ဘဂဝံနေတ္တိကာ=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ထုတ်ဆောင်ညွှန်ပြတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရှိပါကုန်၏၊ ဘဂဝံပဋိသရဏာ [1]=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော

၁။ ဘဂဝံပဋိသရဏာ။ ။ပဋိသရဏဉ္စိ ဩသရဏဉ္စိ သမောသရဏဉ္စိ ဇဋ္ဌာတိ ပဋိသရဏံ=ပေါင်းဆုံစုဝေးရာပုဂ္ဂိုလ်၊ ဘဂဝါ ပဋိသရဏံ ဧတေသန္တိ ဘဂဝံပဋိသရဏာ = မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ပေါင်းဆုံစုဝေးရာ ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသော တရားတော်များ။ ဆိုလိုသည်မှာ–ကုသိုလ်, အကုသိုလ်

ပေါင်းဆုံစုဝေးရာပုဂ္ဂိုလ်ရှိပါကုန်၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ ဝတ=အမှန်စင်စစ်၊ ဝါ=ကြံစည်တွေးခေါ် အရှည်မျှော်၍၊ သာဓု=တောင်းပန်ပါကုန်၏၊ ဘာသိတသ=ဟောတော်မူအပ်သော၊ တေသ=ဤတရား၏၊ အတ္ထော= အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ ဘဂဝန္တံ ယေဝ=မြတ်စွာဘုရား၏ သာလျှင်၊ ပဋိဘာတု =အဖို့တွက်တာ ဖြစ်ပါစေလော၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ (သမ္မုခါ=မျက်မှောက်တော်၌) သုတွာ=ကြားနာကြရကုန်၍၊ ဘိက္ခူ= ရဟန်းတို့သည်၊ ဓာရေဿန္တိ=နှုတ်တက်ဆောင်ထားမှတ်သားကြပါကုန်လတ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊(အဝေါစုံ= လျှောက်ကြကုန်ပြီ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေနဟိ= ထိုသို့ အသင်တို့ တောင်းပန်ကြခြင်းကြောင့်၊ (တုမှေ=သင်တို့သည်၊ ဣမံ ဓမ္မံ= ဤတရားကို) သာဓုကံ = ကောင်းစွာ၊

(ဖဿ,ဝေဒနာ)အစရှိသော စတုဘူမကတရားတို့သည် မြတ်စွာဘုရား၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၌ ပေါင်းဆုံစုဝေး ထင်ပေါ်လာကြကုန်၏၊ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုစတုဘူမကတရားတို့၏ ပေါင်းဆုံစုဝေးရာပုဂ္ဂိုလ် (ဗဟိုဌာန) ဖြစ်တော်မူ၏ဟု ဆိုလိုသည်။

(တနည်း) ပဋိသရတိ သဘာဝသမ္ဘဒ္ဓေဝ ဝေ ဝ ဝသေန ပစ္စေကံ ဥပဂစ္ဆတီတိ ပဋိသရဏံ=သဘောမှန်ကို ထိုးထွင်းသိသောအားဖြင့် သဘောတရားတို့သို့ အသီးအသီး ချဉ်းကပ်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (တနည်း) ပဋိသရတိ ပဋိဝိဒ္ဓတီတိ ပဋိသရဏံ=သဘောတရားတို့ကို ထိုးထွင်းသိသောပုဂ္ဂိုလ်။ ဤသို့လည်း အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကိုရှု၍ ဋီကာဝိဂြိုဟ်ပြုသေး၏၊ ထိုဌ ဋီ အဖွင့်အတိုင်း "ဘဂဝံပဋိသရဏာ=သဘောမှန်ကို ထိုးထွင်းသိသောအားဖြင့် မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော, အသီးအသီး ချဉ်းကပ်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ် ရှိပါကုန်၏၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ထိုးထွင်းသိတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ရှိပါကုန်၏" ဟုလည်း ဝိဂြိုဟ်နက် ဆိုနိုင်သေး၏။ ဘဂဝံမူလကာစသော့ပုဒ်တို့၏ သဒ္ဒါကျမ်းဆရာတို့ ရုပ်စီရင်ပုံကို ဤသုတ်နိဿယ·ပထမအကြိမ်ရိုက်နှိပ်စဉ်ကမရေးခဲ့မိသောကြောင့် စတုတ္ထတွဲ အဋ္ဌကနိပါတ်နိဿယ စာပိုဒ် (၆) ဒုတိယလောကမေ့သုတ်ရောက်မှ ရေးထားသည်။

၁။ ပဋိဘာတုပုဒ်အဖွင့်လေးမျိုး။ ။ပဋိဘာတူတိ စ ဘာဂေါ ဟောတု၊ (ဋီကာ)။ တနည်း-ဘဂဝန္တံ ယေဝ=၏သာလျှင်၊ ပဋိဘာတု=ဉာဏ်အားရှေ့ရှုထင်လာပါစေလော၊ [ဥပဌာတူတိ ဉာဏသ ပစ္စုပတိဋ္ဌတု] ဝါ=ဉာဏ်ဖြင့် ထင်မြင်ပါစေလော၊ [ဉာဏေန ဒိဿတု] တနည်း-ဘာသိတသ= သော၊ ဧတေသ=၏၊ အတ္ထော=ကို၊ဘဂဝန္တံ ယေဝ=၏သာလျှင်၊ ပဋိဘာတု= ဉာဏ်တော်သည် ဟောပြတော်မူအပ်ပါလော [ဒေသိယတူတိ ဝါ အတ္ထော] ဤနှောက်ဆုံးနည်း၌ ပဋိဘာတုပုဒ်ကို ကမ္မရုပ်ကြိုရလိမ့်မည်။

သုဏာထ=နာယူကြကုန်လော၊ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောထ= သွင်းပိုက်ထား ကြကုန်လော၊ ဘာသိဿာမိ= ငါဟောတော်မူအံ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) ဧဝံ ဘန္တေ= ကောင်းပါပြီ အရှင်ဘုရား၊ ဣတိခေါ= ဤသို့လျှင်၊ [ဒုကစာပိဒ် ၁၇-သုတ်ကြည့်]။ပ။ပရိဗ္ဗာဇကာနံ=တို့အား၊ ဧဝံ= ဤသို့၊ ဗျာကရေယျာထ= ဖြေဆိုကြကုန်လော၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဗျာကရေယျာထ= ဖြေဆိုကြရကုန်မည်နည်းဟူမူ) အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ ရာဂေါ=ရာဂသည်၊ ဝါ=တပ်မက်ခြင်း သဘောဖြစ်သော တဏှာ လောဘသည်၊ အပ္ပသာဝဇ္ဇော= နည်းသောအပြစ်ရှိ၏၊ (လောကကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်နှင့် အပါယ်ဘုံ၌ဖြစ်သော အကျိုးဝိပါက်အပြစ်အားဖြင့် နည်းသောအပြစ်ရှိ၏) ဒန္ဓဝိရာဂီ=နှေးကွေးသော ချုပ်ပျောက်ပျက်ပြယ်ခြင်း သဘောရှိ၏၊ ဒေါသော= ဒေါသသည်၊ မဟာသာဝဇ္ဇော=ကြီးမားသောအပြစ်ရှိ၏၊ ခိပ္ပဝိရာဂီ= လျင်မြန်သော ချုပ်ပျောက် ပျက်ပြယ်ခြင်းသဘောရှိ၏၊မောဟော= မောဟသည်။ ပ။ဒန္ဓဝိရာဂီ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဗျာကရေယျာထ=လော)

အာဝုသော=တို့၊ ယေန=အကြောင်းအကြောင်းကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နော=မဖြစ်သေးသော၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိဒ် ၁၁-သုတ်၌လည်းကြည့်] ရာဂေါ ဝါ=ရာဂသည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်လာ၏၊ ဥပ္ပန္နော=ဖြစ်ပြီးသော၊ ရာဂေါ ဝါ= ရာဂသည်လည်း၊ ဘိယျောဘာဝါယ=ထပ်ကာထပ်ကာတိုး၍ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဝေပုလ္လာယ=ပြန့်ပွားများပြားသည် အဖြစ်ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည် (ထိုမဖြစ်သေးသောရာဂ၏ ဖြစ်လာခြင်း, ဖြစ်ပြီးသောရာဂ၏ တိုးတက်များပြားဖြစ်ပွား လာခြင်း၏အကြောင်းသည်) ကော ဝန=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော= ထိုအကြောင်းသည်၊ (ထိုမဖြစ်---ဖြစ်ပွားလာခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကော=အဘယ်ပါနည်း။ဣတိ= ဤသို့။ (သုစေ ပုဗ္ဗေယျုံ= အကယ်၍ ပရိဗိုဗ်တို့က မေးမြန်းကြကုန်ရာပြားအံ့။ ဧဝံ ပုဋ္ဌေဟိ= ဤသို့မေးမြန်းခံကြရကုန်သော၊ တုမှေဟိ=သင်တို့သည်။သော ဟေတု= ထိုအကြောင်းသည်) သုဘနိမိတ္တံ=သုဘနိမိတ်ပါတည်း။ ဝါ=တင့်တယ်လှပ၏ ဟု ယူဆအပ်သော ရူပါရုံစသော အာရုံအကြောင်းတရား ပါတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ ဝစနီယံ=ဖြေဆိုအပ်သည်။ ဝါ=ဖြေဆိုရမည်။ အသေ=ဖြစ်၏။ သုဘနိမိတ္တံ=သုဘနိမိတ်ကို၊ ဝါ=ကို။ အယောနိသော= ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့်။ မနသိ ကရောတော= စိတ်နှလုံး၌သွင်း ပိုက်ထားသော။ ဝါ=စိတ်နှလုံး၌ ထင်ပေါ် လာစေသော၊ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ အနုပ္ပန္နော။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏၊ အဝုသော=တို့၊ ယေန= အကြောင်းအကြောင်းကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နော=သော၊ ရာဂေါဝါ=ရာဂသည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်။

(ထိုမဖြစ်..... အကြောင်းသည်) အယ်= ဤသုဘနိမိတ်ပါတည်း။ သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းသည်။ အယ်= ဤသုဘနိမိတ်ပါတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဗျာကရေယျာထ=ဖြေဆိုကြကုန်လော)

။ပ။ဝေပုလ္လာယ=ဌ၊ သံဝတ္တာတိ=၏။ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်။ (ထိုမဖြစ်သေးသော ဒေါသဖြစ်လာခြင်း,ဖြစ်ပြီးသော ဒေါသ၏ တိုးတက်များပြား ဖြစ်ပွားလာခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကော ပန=နည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းသည်၊ ကော=နည်း။ ဣတိ=သို့ (သစေ ပုဗ္ဗေယျ=အကယ်၍ ပရိဗိုဇ်တို့က မေးမြန်းကြကုန်ရာငြားအုံ၊ ဧဝံ ပုဋ္ဌေဟိ=ဤသို့မေးမြန်းခံကြရကုန်သော။ တုမှေဟိ=သင်တို့သည်။ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်)ပဋိဃနိမိတ္တံ=ပဋိဃနိမိတ်ပါတည်း။ ဝါ=ဒေါသ၏အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌာရုံပါတည်း။ဣတိ=သို့၊ ဝစနီယံ=သည်။အသ=ဖြစ်၏၊ ပဋိဃနိ မိတ္တံ=ကို။အယောနိသော=ဖြင့်၊ မနသိ ကရောတော=သော။ တသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ပ။ ဝေပုလ္လာယ=ဌ၊ သံဝတ္တာတိ=၏၊ အာဝုသော=တို့၊ ယေန=ကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နော ။ပ။ သံဝတ္တာတိ=၏၊ သော ဟေတု=သည်၊ အယံ=ဤပဋိဃနိမိတ်ပါတည်း၊သော ပစ္စယော=သည်၊ အယံ=ဤပဋိဃနိမိတ်ပါတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဗျာကရေယျာထ=ဖြေဆိုကြကုန်လော)။ပ။ဝေပုလ္လာယ=ဌ၊ သံဝတ္တာတိ=၏၊ သော ဟေတု=သည်၊ကော ပန=နည်း၊သော ပစ္စယော=သည်၊ကော=နည်း၊ ဣတိ= ဤသို့၊(သစေ ပုဗ္ဗေယျ=အုံ၊ သော ဟေတု=သည်) အယောနိသော=အားဖြင့်၊မနသိကာရော=နှလုံးသွင်းခြင်းပါတည်း၊(ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ နိစ္စ, သုခ,အတ္တ သုဘဟု နှလုံးသွင်းခြင်းပါတည်း) ဣတိ=ဤသို့ ၊ ဝစနီယံ= သည်၊အသ=၏၊ အယောနိသော=ဖြင့်၊ မနသိ ကရောတော=သော၊ တသ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ပ။သော ဟေတု=သည်၊ အယံ=ဤအယောနိသောမနသိကာရပါတည်း။ပ။

ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နော=သော၊ ရာဂေါစေဝ=ရာဂသည်လည်း၊ နုပ္ပဇ္ဇတိ=မဖြစ်၊ ဥပ္ပန္နော=သော၊ ရာဂေါစ=ရာဂကိုလည်း၊ ပဟီယတိ=ပယ်ရှားအပ်၏။သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်၊ (ထိုမဖြစ်သေးသောရာဂ၏ မဖြစ်ခြင်း,ဖြစ်ပြီးသောရာဂကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကောပန=နည်း။ပ။အသုဘနိမိတ္တံ အသုဘနိမိတ်ပါတည်း၊ ဝါ=အသုဘဈာန်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဥဒ္ဓုမာတကစသော အာရုံပါတည်း၊ ဣတိ=သို့ ၊ ဝစနီယံ=သည်၊ အသ=၏။ပ။ယောနိသော=ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းအားဖြင့်။ပ။ (သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်) စေတောဝိမုတ္တိ=ဆန့်ကျင်ဘက် နိဝရဏတို့မှ ယှဉ်ဘက်စိတ်၏ လွတ်ကင်းကြောင်းဖြစ်သော၊ မေတ္တာ=မေတ္တာဈာန်ပါတည်း၊ဣတိ=သို့ ၊ ဝစနီယံ=သည်၊ အသ=ဖြစ်၏။

စေတောဝိမုတ္တိ =သော၊ မေတ္တံ=မေတ္တာဈာန်ကို၊ ယောနိသော=ကုသိုလ် ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းအားဖြင့်။မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောတော=သွင်းပိုက်ထား သော၊ ဝါ=ဖြစ်ပေါ်လာစေသော၊ တသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ ။ပ။အာဝုသော=တို့၊ ယေန=အကြောင်အကြောင်းကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နော=သော၊ ဒေါသောစေ၀။ပ။ ဒေါသောစ=လည်း၊ ပဟီယတိ= ၏၊ သော ဟောတု=သည်၊ အယံ=ဤမေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိပါတည်း၊သော ပစ္ခယော=သည် ၊အယံ=ဤမေတ္တာ စေတော ဝိမုတ္တိပါတည်း၊ဣတိ= သို့၊(ဗျာကရေယျာထ) [ဧကကနိပါတ် နိ၀ရဏပ္ပဟာ နဝဂ်ပြန်ကြည့်ပါ]

၉- အကုသလမူလသုတ်

ဂ၀။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အကုသလမူလာနိ=အကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်းတို့သည်၊ဝါ=အကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်းရင်းတို့သည်၊ဣမာနိ ကိဏီ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ ကိဏီ=သုံးမျိုးကို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်ကို နည်းဟူမူ၊ လောဘော= လောဘဟူသော၊ အကုသလမူလံ=အကုသိုလ်တို့၏ အကြောင်းရင်းလည်းကောင်း၊ဝါ=အကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်းရင်းလည်း ကောင်း၊ ဒေါသော=ဒေါသဟူသော၊ အကုသလမူလံ=လည်းကောင်း၊မောဟော= မောဟဟူသော၊ အကုသလမူလံ=လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယဒပိ(ယောအပိ)လောဘော=အကြင်လောဘသည်လည်း။ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တဒပိ(တံအပိ)=ထိုလောဘသည်လည်း [ဤ၌“တဒပိ(သောအပိ လောဘော)= ထိုလောဘသည်လည်း”ဟု ပုလ္လိင်ပြင်၍လည်းဆိုနိုင်၏] အကုသလမူလံ= အကုသိုလ်တို့၏ အကြောင်းရင်းမည်၏။ ဝါ=အကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်း ရင်းမည်၏၊ လုဒ္ဓေါ=ဝဲပ်မက်လျက်၊ ဝါ=လောဘကြီး၍၊ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာယဝိညတ်ဟူသော ကာယဒွါရဖြင့်လည်းကောင်း။ ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝစီဝိညတ်ဟူသော ဝစီဒွါရဖြင့်လည်း ကောင်း၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်လည်းကောင်း၊ (ကမ္မံ=အကုသိုလ်အမှုလုပ်ငန်းကို) ယဒပိ(ယံအပိ)အဘိသံခံရောတိ=အကြင် ပေါင်းစုပြုလုပ် အားထုတ်အံ့။တဒပိ (တံအပိ)=ထိုပေါင်းစုပြုလုပ် အားထုတ် ခြင်းသည်လည်း(ထိုလောဘကြီး၍ ကိုယ်နှုတ်စိတ်ဖြင့် အကုသိုလ်အမှုလုပ်ငန်း ကို ပေါင်းစုပြုလုပ် အားထုတ်ခြင်းသည်လည်း)အကုသလံ=အကုသိုလ်မည်၏။

လုဒ္ဓေါ=လျက်။ ဝါ=၍။လောဘေန=လောဘသည်။ အဘိဘူတော= လွှမ်းမိုးအပ်သည်၊ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=ထက်ဝန်းကျင်မှ သိမ်းယူအပ်သော ကုသိုလ် စိတ်ရှိသည်။ဝါ=ကုန်ခန်းစေအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ= ဖြစ်၍)

ပရသ=သူတပါးကို။ အသတာ=အစစ်အမှန် မဟုတ်သော အကြောင်းအရာဖြင့်။(ဒေါသံ=အပြစ်ကို။ဝတ္တာ=ပြောဆိုရ) ဝမေ့နှ ဝါ=သတ်ဖြတ်ညှင်းဆဲခြင်းအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း။ ဗန္ဓနေန ဝါ=ချုပ်နှောင်ခြင်းအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဇာနိယာ ဝါ=ပစ္စည်းဥစ္စာ ဆုံးရှုံးစေခြင်းအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဂရဟာယ ဝါ=ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း။ ပဇ္ဇာဇနာယ ဝါ=မြို့,ရွာနိုင်ငံမှ နှင်ထုတ်ခြင်းအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း။ ဒုက္ခံ=ဆင်းရဲကို။ယဒပိ ဥပ္ပါဒယတိ= အကြင်ဖြစ်စေအံ့။(အဟံ=ငါသည်)ဗလဝါ=အင်အားကြီးမားသူသည်။ ဗလတ္ထော=အင်အားဌ ရပ်တည်သူသည်။အမှိ=ဖြစ်၏။ ဣတိပိ=ဤသို့လည်း။ ယဒပိ (ဝဒတိ)= အကြင် အင်အားကြီးမားကြောင်း ပြောဆိုအံ့။ [ဗလေ ထာတိ တိဋ္ဌတိတိ ဗလတ္ထော။ တနည်း (အဟံ=ငါသည်)ဗလဝါ=သည်၊အမှိ=၏၊ (မေ=ငါ့မှာ) ဗလတ္ထော=ခွန်အားဖြင့်အလိုဆန္ဒသည်။ ဝါ=ခွန်အားဖြင့်ပြုဖွယ်ကိစ္စသည်၊ အတ္ထိ= ရှိ၏၊ ဣတိပိ=လည်း၊ ယဒပိ ဝဒတိ=အံ့။ဗလေန အတ္ထော ဗလတ္ထော]တဒပိ= ထိုသူတပါးကို ဒုက္ခဖြစ်စေခြင်း,အင်အားကြီးမားကြောင်း ပြောဆိုခြင်း သည်လည်း။ အကုသလံ=အကုသိုလ်မည်၏၊

[ဣတိသမေ=ဣတိ+အသံ+ဣမေ]ဣတိ=ဤသို့,လျှင်၊ အသံ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (သန္ဓာနေ=ခန္ဓာအစဉ်၌) လောဘဇာ=လောဘကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော၊ လောဘနိဒါနာ=လောဘဟူသော အကြောင်းရင်းရှိကုန်သော၊ လောဘသမုဒယာ=လောဘဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိကုန်သော၊ လောဘပစ္စယာ= လောဘဟူသော အကြောင်းရှိကုန်သော၊ အနေကေ=တပါးမကများပြားလှကုန် သော၊ ပါပကာ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်၊သမ္ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။။ပ။ဒုဋ္ဌော=ဒေါသသည်ဖျက်ဆီးအပ်လျက်၊ ဝါ=ဒေါသထွက်၍၊ ကာယေန=လည်းကောင်း။။ပ။ မနသာ= လည်းကောင်း၊ (ကမ္မံ=ကို)ယဒပိ(ယံအပိ) အဘိသင်္ခရောတိ=အံ့။ပ။ ဒုဋ္ဌော= လျက်၊ ဝါ=၍၊ ဒေါသေန=သည်၊ အဘိဘူတောပ။မူဋ္ဌော=တွေဝေလျက်၊ ဝါ=ပညာမရှိမသိ၍။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေရူပေါ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊အကာလဝါဒီတိပိ=ပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌ မပြောဆို တတ်သောသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=မပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌ ပြောဆိုသော သူဟူ၍လည်းကောင်း၊ အဘူတဝါဒီတိပိ=တကယ်အစစ် အဖြစ်မှန်ကို မပြောဆို တတ်သောသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=မမှန်ကန်သော ဖြစ်ရပ်ကိုပြောဆိုတတ် သောသူ ဟူ၍လည်းကောင်း။အနတ္ထဝါဒီတိပိ=အကြောင်းကိုမပြောဆိုတတ်သော သူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=အကြောင်းကင်းဘီ အကျိုးမရှိသော စကားကိုပြော ဆိုတတ်သောသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ အဓမ္မဝါဒီတိပိ=အမှန်သဘောကို မပြောဆို

တတ်သူဟူ၍လည်းကောင်း၊ အဝိနယဝါဒီတိပိ=(သီလ,သတိစသော) သံဝရဝိနည်းကိုမပြောဆိုတတ်သူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=သံဝရဝိနည်းနှင့် စပ်သော စကားကို မပြောဆိုတတ်သူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ကသ္မာ=အဘယ်ကြောင့်၊ ဧဝရူပေါ=သောအယံ ပုဂ္ဂလော=ကို၊ အ်ကာလဝါဒီတိပိ=လည်းကောင်း။ပ။ အဝိနယဝါဒီတိပိ=လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တဿဟိ=ထို့ကြောင့်သာလျှင်၊ (ထိုသို့ အကာလဝါဒီစသည် ဖြစ်သောကြောင့်သာလျှင်)အယံ ပုဂ္ဂလော=သည် ။ပ။ပဋ္ဌာဇနာယဝါ=လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခံ=ကို၊ ဥပ္ပါဒယတိ=ဖြစ်စေ၏ ။ပ။ ဣတိပိ=လည်း၊(ဝဒတိ=ပြောဆို၏) ပန=ထိုမှတပါး၊ဘူတေန=တကယ်အစစ်အဖြစ်မှန်ဖြင့်၊ဝုစ္စမာနော=ပြောဆိုအပ်လသော်၊အဝဇာနာတိ=ငြင်းပယ်၏၊နော ပဋိဇာနာတိ=ဝန်မခံ၊ အဘူတေန=တကယ်အစစ်, အမှန်မဖြစ်သော အကြောင်းအရာဖြင့်၊ ဝုစ္စမာနော=သော်၊ "ဣတိပိ=ဤအကြောင်း'ကြောင့်လည်း၊ ဧတံ=ဤအကြောင်းအရာသည်၊ အတစ္ဆံ=မမှန်ကန်၊ ဣတိပိ=ဤအကြောင်း ကြောင့်လည်း၊ ဧတံ=သည်၊ အဘူတံ=မဟုတ်မှန်၊ ဝါ=တကယ်အစစ်အမှန်ဖြစ်သော အကြောင်းအရာမဟုတ်၊" ဣတိ=ဤသို့။ တဿ=ထိုမဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းအရာကို၊ နိဗ္ဗေဌနာယ=ဖြေရှင်းခြင်းငှါ၊ အာတပ္ပံ=လုံ့လဝီရိယကို၊ နကရောတိ=ကြိုးစားအားထုတ်မပြုလုပ်၊ တဿ=ထို့ကြောင့်(ထိုသို့ လုံ့လဝီရိယ မစိုက်ထုတ်သည် အဖြစ်ကြောင့်) ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို။ပ။ ဝုစ္စတိ=၏ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောဘဇေဟိ=လောဘကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါပကေဟိ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလေဟိ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့သည်၊ အဘိဘူတော=သည်၊ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍)ဒိဋ္ဌေစေဝ ဓမ္မေ=ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌လည်း၊ ဒုက္ခံ=ဆင်းရဲစွာ၊ သဝိဃာတံ=ညှင်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ဘေးရန်နှင့်တကွ၊ သဥပါယာသံ=ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်းနှင့်တကွ၊ သပရိဠာဟံ= ကိုယ်စိတ်ပူလောင်ခြင်းနှင့်တကွ၊ ဝိဟရတိ=နေထိုင်ရ၏ ။(ဧဝရူပသော=သော၊ပုဂ္ဂလသော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=၏)ကာယသ=ဥပါဒိန္နကိုယ်ခန္ဓာ၏၊ ဘေဒါ=ပျက်စီးခြင်းဟူသော၊ မရဏာ=သေခြင်းမှ၊ ဝါ=သေသည်မှ၊ ပရံစ=နောက်၌လည်း၊ ဝါ=နောက်ဖြစ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကို ယူခြင်း၌လည်း၊ ဝါ=နောက်ထပ်ယူအပ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယ်၌လည်း၊ ဒုဂ္ဂတိ=ဒုက္ခဖြစ်ရာ ငရဲစသော ဘဝကို၊ပါဋိကင်္ခါ=အလိုရှိအပ်၏၊ ဝါ=မချုတ်ကေန်သွားရောက်ရ၏ ။ပ။ ဒေါသဇေဟိ=ဒေါသကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါပကေဟိ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလေဟိ။ပ။

မောဟဧဟိ=မောဟကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါပကေဟိ အကုသလေဟိ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သာလော ဝါ=အင်ကြင်းပင်သည်လည်းကောင်း၊ ဓဝေါ ဝါ=မျောက်ငိုပင်သည်လည်းကောင်း၊ ဖန္ဒနော ဝါ=ကြို့ပင်သည်လည်းကောင်း၊ တိဟိ=သုံးပင်ကုန်သော၊ မာလုဝလတာဟိ=ခွေးတောက်နွယ်တို့သည်၊ ဥဒ္ဓဏ္ဍော=အထက်၌ ဖျက်ဆီးအပ်သည်၊ ပရိယောနဒ္ဓေါ=ထက်ဝန်းကျင်၌ ရစ်ပတ်အပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) အနယံ=မကြီးပွားခြင်းသို့။[နှ+အယ။ ပုညဂေါမ္ဗတောဇတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ အယော=ကောင်းမှုကံကြောင့်ဖြစ်သော ကြီးပွားခြင်း၊ နှ အယော အနယော=မကြီးပွားခြင်း] အာပဇ္ဇတိ သေယျထာပိ=ရောက်သကဲ့သို့၊ ဗျသနံ=ပျက်စီးခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ သေယျထာပိ=သို့၊ အနယဗျသနံ=မကြီးပွားခြင်း,ပျက်စီးခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ သေယျထာပိ=သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကုသလမူလာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=တို့တည်း။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကုသလမူလာနိ=ကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်းတို့သည်၊ ဝါ=ကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်းရင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း။ပ။အလောဘော=အလောဘဟူသော၊ ကုသလမူလံ=ကုသိုလ်တို့၏ အကြောင်းရင်းလည်းကောင်း၊ဝါ=ကုသိုလ်ဟူသောအကြောင်းရင်းလည်းကောင်း။ အဒေါသော=သော၊ ကုသလမူလံ=လည်းကောင်း၊ အမောဟော=အမောဟဟူသော၊ ကုသလမူလံ=လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒပိ (ယောအပိ)အလောဘော=အကြင်အလောဘသည်လည်း (အတ္ထိ=ရှိ၏)တဒပိ (တံအပိ)=ထိုအလောဘသည်လည်း၊ ကုသလမူလံ=ကုသိုလ်တို့၏ အကြောင်းရင်းမည်၏၊ ဝါ=ကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်းရင်းမည်၏။ အလုဒ္ဓေါ=မတပ်မက်သည်။ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ကာယေန=လည်းကောင်း။ ဝါစာယ=လည်းကောင်း၊ မနသာ=လည်းကောင်း။ (ကမ္မံ=ကုသိုလ်အမှုလုပ်ငန်းကို) ယဒပိ အဘိသင်္ခရောတိ=အကြင်ပေါင်းစုပြုလုပ်အားထုတ်အံ့၊ တဒပိ=ထိုပေါင်းစုပြုလုပ် အားထုတ်ခြင်းသည်လည်း၊ (ထိုလောဘမဖြစ် မတပ်မက်ဘဲ ကိုယ်နှုတ်စိတ်ဖြင့် ကုသိုလ်အမှုကို ပေါင်းစုပြုလုပ် အားထုတ်ခြင်းသည်လည်း)ကုသလံ=ကုသိုလ်မည်၏။

အလုဒ္ဓေါ=သည်၊ လောဘေန=လောဘသည်။ အနဘိဘူတော=မလွှမ်းမိုးအပ်သည်။ အပရိယာဒိန္နစိတ္တော=ကုန်ခန်းစေအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်မရှိသည်။(ဟုတ္တာ)ပရသ=ကို။ပ။ယဒပိ နဥပ္ပါဒယတိ=အကြင်မဖြစ်စေအံ့။ပ။ ဣတိပိ=လည်း၊ ယဒပိ နဝဒတိ=အကြင်အင်အားကြီးမားကြောင်း မပြောဆိုအံ့၊ တဒပိ=ထိုသူတပါးကို ဒုက္ခမဖြစ်စေခြင်း, အင်အားကြီးမားကြောင်း မပြောဆိုခြင်းသည်လည်း၊ ကုသလံ=ကုသိုလ်မည်၏။ ဣတိ=ဤသို့လျှင်၊ အသ=

ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (သန္ဓာနေ=ခန္ဓာအစဉ်၌) အလောဘစ=အလောဘကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော။ပ။အဒုဋ္ဌော=ဒေါသသည် မဖျက်ဆီးအပ်သည်၊ ဝါ=ဒေါသမထွက်သည်။ပ။အမူဠှော=မတွေဝေသည်၊ ဝါ=ပညာဖြင့်သိသည်။ပ။ကာလဝါဒီတိပိ=ပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌သာ ပြောဆိုတတ်သောသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဘူတဝါဒီတိပိ=တကယ်အစစ် အဖြစ်မှန်ကိုသာ ပြောဆိုတတ်သောသူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အတ္ထဝါဒီတိပိ=အကြောင်းကိုသာ ပြောဆိုတတ်သောသူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=အကြောင်းမှီစပ် အကျိုးအမြတ်ရှိသော စကားကိုသာ ပြောဆိုတတ်သောသူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဓမ္မဝါဒီတိပိ=အမှန်သဘောကိုသာ ပြောဆိုတတ်သောသူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝိနယဝါဒီတိပိ=(သီလ,သတိ စသော) သံဝရဝိနည်းကိုသာ ပြောဆိုတတ်သောသူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=၏။

။ပ။ပရသ=ကို။ အသတာ။ပ။ပဗ္ဗာဇနာယဝါ=လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခံ=ကို၊ နဥပ္ပါဒယတိ=မဖြစ်စေ။ပ။ဣတိပိ=လည်း၊ (နု ဝဒတိ=မပြောဆို)ပန=ထိုမှတပါ။ ဘူတေန=ဖြင့်၊ ဝုစ္စမာနော=သော်၊ ပဋိဘာနာတိ=ဝန်ခံ၏။နော အဝဘာနာတိ=မငြင်းပယ်။ပ။အာတပ္ပံ=ကို၊ ကရောတိ=ကြိုးစားအားထုတ်ပြုလုပ်၏၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့လုံ့လဝီရိယစိုက်ထုတ်သည်အဖြစ်ကြောင့်) ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ကို။ပ။ ဝိနယဝါဒီတိပိ=လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပသ=သော၊ ပုဂ္ဂလသ=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ လောဘစ=လောဘကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော။ပ။ဓမ္မာ=တရားတို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ ပဟီနာ=ပယ်အပ်ကုန်ပြီ၊ ဥစ္ဆိန္နမူလာ=ရှိကုန်၏၊ [စာပိုဒ်–၃၅–သုတ်ကြည့်] ။ပ။ အနုပ္ပါဒဓမ္မာ=ရှိကုန်၏။(ဧဝရူပေါ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်) ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=၌ပင်။ သုခံ=ချမ်းသာစွာ။ အဝိဃာတံ=ညှင်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော သေားရန်မရှိဘဲ။အနုပါယာသံ=ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်းမရှိဘဲ၊အပရိဠာဟံ=ကိုယ်စိတ် ပူလောင်ခြင်းမရှိဘဲ၊ ဝိဟရတိ=နေရ၏။ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ပင်။ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=ကိလေသာဟူ အပူကင်းဝေး ငြိမ်းအေး၏၊ ဒေါသစ=ဒေါသကြောင့်ဖြစ်ကုန် သော၊ ပါပကာ=ကုန်သော၊ အကုသလာ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ ပဟီနာ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ သာလော ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ပရိယောနဒ္ဓေါ=သည်၊ (အသ=ဖြစ်ရာ၏)အဃ=ထိုအခါ၌၊ ပုရိသော= ယောက်ျားတယောက်သည်၊ ကုဒါလ+ပိဋ္ဌက်=ပေါက်တူး+ခြင်းတောင်းကို၊ အာဒါယ=ယူ၍၊ အာဂစ္ဆေယျ=လာရာ၏၊(လာတယ်ဆိုပါစို့)သော=ထိုယောက်ျားသည်၊ တံ မာလုဝလတံ=ထိုခွေးတောက်နွယ်ကို၊ မူလေ=အရင်း၌၊ ဆိန္ဒေယျ=ဖြတ်ရာ၏၊ မူလေ=၌၊ ဆေတ္တွာ=ဖြတ်ပြီး၍၊ ပလိခဏေယျ=ထက်ဝန်းကျင်မှ တူးရာ၏၊ ပလိခဏိတ္တွာ=ထက်ဝန်းကျင်မှတူးပြီး၍၊ မူလာ

နိ=အမြစ်တို့.ကို၊ ဥဒ္ဓရေယျ=ဆွဲနုတ်ရာ၏။ အန္ဓ မသော=အောက်ထစ်ဆုံး အားဖြင့်၊ ဥသီရနာဠိမတ္တာနိပိ ²=ပန်းရင်းရိုးတံ အရှယ်အစားရှိသော သေးငယ်သော အမြစ်တို့.ကိုသော်မှလည်း၊ ဥဒ္ဓရေယျ=၏၊ သော=ထိုယောက်ျားသည်၊ တံ မာလုဝလတံ=ကို၊ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိ ကံ=အပိုင်းအပိုင်း။ပ။ ဟာလေယျ=ခွဲရာ၏၊ ဟာလေတ္မာ=ခွဲပြီး၍၊ သကလိကံ သကလိကံ=အစိတ်စိတ် အမှုန်မှုန်ဖြစ်အောင်၊ ကရေယျ=ပြုရာ၏။ပ။ ကရိတ္မာ=ပြုပြီး၍၊ ဝါတာတပေ=လေနေမှုဌ်၊ ဝိသောသေယျ= ခြောက်သွေ့.စေရာ၏၊ ဝါတာတပေ=ဌ်၊ ဝိသောသေတ္မာ= ခြောက်သွေ့.စေပြီး၍၊ အဂ္ဂိနာ= မီးဖြင့်၊ ဍဟေယျ=တိုက်ရာ၏ ။ပ။ [စာပိုဒ်-၃၄-သုတ်ကြည့်၊ "ဧဝမသ သာ"ဟု ကတ္တားနှင့် ကြိယာကို ရှေ့နောက် ဧကဝုစ်ညီစေသင့်၏] ဘိက္ခဝေ= တို့.၊ ဧဝံ=ဤသို့. ဖျက်ဆီးပစ်လိုက်ခြင်းဖြင့်၊ သာ မာလုဝလတာ=ထိုခွေးတောက်နွယ်သည်၊ ဥစ္ဆိန္နမူလာ=ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီး သော အမြစ်အရင်းရှိသည်။ပ။ အနုပ္ပါဒဓမ္မာ=ရှိသည်၊ အသု=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့.၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။ ဓမ္မာ=တို့.ကို။ ဝါ=တို့.သည်၊ ပဟီနာ=အပ်ကုန်ပြီ ။ပ။ အနုပ္ပါဒဓမ္မာ=ရှိကုန်၏။ပ။

၁၀-ဥပေါသထသုတ်

☰ ၇၁။ အထ ခေါ=ထိုအခါဌ်၊ မိဂါရမာတာ=မိဂါရ၏မိခင်ဖြစ်သော။ [ဧကကနိပါတ်-၂၅၉-ကြည့်] ဝိသာခါ=ဝိသာခါသည်၊ ဥပေါသထေ=ဥပုသ်နေ့. ဖြစ်သော၊ တဒဟု=ထိုနေ့.ဌ်၊ [တံ ဧဝ အဟော တဒဟော၊ တသ္မိं တဒဟု။ သ္မိं ဝိဘတ်ကို ဥပြု]။ပ။ နိသိန္နံ =ထိုင်နေပြီးသော၊ မိဂါရမာတရံ=မိဂါရ၏မိခင်ဖြစ်သော၊ ဝိသာခံ=ဝိသာခါကို၊ ဘဂဝါ။ပ။ ဟန္ဒ=ယခု၊ [ပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်အားလျော်စွာ "ဟန္ဒ=ဟလိ၊ ဩဿော၊ ဟင်" စသည်ဖြင့် သင့်လျော်သလို အနက်ဆိုရာ၏] ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ တွံ=သင်သည်၊ ဒိဝသေ=နေ့.၏၊ ဒိဝါ= (မွန်းမတ်မတ်တည့်ရာ) နေ့.လည်အခါဌ်၊ [ဋီကာဌ် ဤပုဒ်၏ အဖွင့် စာနေ မသန့်.ရှင်း] ကုတော= အဘယ်အရပ်မှ၊ ဝါ=အဘယ်ကြောင့်၊ အာဂစ္ဆသိ နု=လာသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့.၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဥပေါသထာ=ဥပုသ်သီလရှိပါ၏၊ အဇ္ဇ=ယနေ့.၊

၁။ **ဥသီရနာဠိမတ္တာနိပိ** ။ ။ ဖြိုတ်မြက် (မြက်မွေး)၏အမြစ်သည် ဥသီရ (ပန်းရင်း)မည်၏။ (အဘိဓာန်ဂါထာ၊ ၆၀၁) ဥသီရသ နာဠိ ဥသီရနာဠိ= ပန်းရင်း၏ရိုးတံ၊ ဥသီရနာဠိယာ မတ္တာ ပမာဏံ ဧသော သံ မူလာနန္တိ ဥသီရနာဠိမတ္တာနိ=ပန်းရင်းရိုးတံ၏ အရှယ်ပမာဏရှိသော အမြစ်များ။

ဥပဝသာမိ=သီလနှင့်ပြည့်စုံလျက် နေထိုင်ပါ၏၊ ဝါ=ဥပုသ်စောင့်ပါ၏ ဣတိ=သို့၊(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)["အဓ=ယနေ့၊ ဥပေါသထော=ဥပုသ်နေ့ပါ တည်း၊"ဟုအနုက်ပေးလျှင် အဓိပ္ပါယ်ကောင်းသလိုလို ရှိသော်လည်း သဒ္ဒါ စည်းကမ်းပျက်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဥပေါသထော ယသာ မေ အတ္ထိတိ ဥပေါသထာ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ တဝါကျတည်းဖြစ်သောကြောင့် "အဓ္ဓုပေါသ ထော ပန္နရသော"ဟူသော ဥပေါသထဥတ် ပါဠိနှင့် မတူဟုမှတ်ပါ] .

ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ ဥပေါသထာ=ဥပုသ်သီလတို့သည်၊ ဣမေ တယော= ဤသုံးမျိုးတို့လေတည်း၊ တယော=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့ နည်းဟူမူ၊ ဂေါပါလကုပေါသထော=နွားကျောင်းသားတို့နှင့်အတူ နှိုင်းခိုင်း အပ်သော ဥပုသ်သီလလည်းကောင်း၊ ဝါ=နွားကျောင်းသားဥပုသ်လည်းကောင်း၊ နိဂဏ္ဌုပေါသထော=တက္ကတွန်းတို့ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလလည်း ကောင်း၊ အရိယုပေါသထော=အရိယာတို့ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလ လည်းကောင်းတည်း။

ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ ကထဉ္စ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ဂေါ ပါလကုပေါသထော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဝိသာခေ=ခါ၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ဂေါပါလကော=နွားကျောင်းသားသည်၊ သာယနှသမယေ=ညနေချမ်းအခါ၌၊ သာမိကာနံ=နွားပိုင်ရှင်တို့အား၊ ဂါဝေါ= နွားတို့ကို၊ နိယျာတေတွာ=အပ်နှင်းပြီး၍၊ ဣဒါနိ=ဤမျှတေတွာ=အပ်နှင်းပြီး၍၊ ဣဒါနိ=ယခု၊ ပဋိသဒ္ဓိကွတိ= ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ပဋိသဒ္ဓိကွတိ=ဟူမူ) အဓ=ယနေ့၊ ဂါဝေါ= နွားတို့သည်၊ အမုကသ္မိံ စ ပဒေသေ=ထိုမည်သော အရပ်၌လည်းကောင်း၊ အမုကသ္မိံ စ ပဒေသေ=၌လည်းကောင်း၊ စရိံသု=လှည့်လည်ကျက်စားခဲ့ကြကုန် ပြီ။ပ။ ပါနီယာနိ=သောက်ရေတို့ကို၊ ပိဝိံသု=သောက်ခဲ့ကြကုန်ပြီ။ သွေ= နက်ဖြန်၌၊ ဂါဝေါ=နွားတို့သည်[ဒါနိအနုက်မရှိ] ။ပ။ စရိဿန္တိ=လှည့်လည် ကျက်စားကြကုန်လတ္တံ့။ပ။ ပိဝိဿန္တိ=သောက်ကြကုန်လတ္တံ့၊ ဣတိ=သို့၊ (ပဋိသဒ္ဓိကွတိ=၏) .

ဝိသာခေ=ခါ၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ကေစ္စော= အချို့သော၊ ဥပေါသထိကော=ဥပုသ်စောင့်သူသည်၊ ဣတိ=သို့။ ပဋိသဒ္ဓိကွ တိ=၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ပဋိသဒ္ဓိကွတိ=ဟူမူ) အဟံ= ငါသည်၊ အဓ=ယနေ့၊ ဣဒဒ္ဓ ခါဒနီယံ=ဤမည်သော ခဲဖွယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဣဒဒ္ဓ ခါဒနီယံ= ကိုလည်းကောင်း၊ ခါဒိ=ခဲစားပြီးပြီ၊ ဣဒဒ္ဓ ဘောဇနီယံ=ဤဘောဇဉ်ကို လည်းကောင်း၊ ဣဒဒ္ဓ ဘောဇနီယံ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဘုဉ္ဇိ=စားပြီးပြီ၊ သွေ=၌။ အဟံ=ငါသည်။ပ။ ခါဒိဿာမိ=ခဲအုံ့။ပ။ဘုဉ္ဇိဿာမိ=စားအုံ့။ ဣတိ=သို့။

(ပဋိသဠိက္ခတိ=၏) သော= ထိုဥပုသ်စောင့်သူသည်။ အဘိဏှာသဟဂတေန= အဘိဏှာတဏှာနှင့် တကွဖြစ်သော၊ တေန စေတသာ=ထိုစိတ်ဖြင့်။ ဒိဝသံ= နေ့အချိန်ကို။ အတိနာမေတိ=ကုန်လွန်စေ၏။ဝိသာခေ=ခါ။ ဧဝံ=ဤနည်း ဤပုံအားဖြင့်၊ ဂေါပါလကုပေါသထော=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဝိသာခေ=ခါ။ ဧဝံ=ဖြင့်။ ဥပဝုဋ္ဌော=စောင့်ထိန်းအပ်သော။ဂေါပါလကုပေါသထော= နွားကျောင်းသားဥပုသ်သည်၊ မဟပ္ဖလော=များသော ကံတူမူရင်း အကျိုးရှိ သည်။ [စာပိုဒ်(၆၆)မှ ဖလ ဝိပါကောနှင့်ယှဉ်ကြည့်] နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ မဟာနိသံသော=များသော ဆင့်ပွားအကျိုးအာနိသင်ရှိသည်။ နု ဟောတိ= မဖြစ်၊ မဟာဇုတိကော=များစွာသော တောက်ပြောင်သော အကျိုးရှိသည်။ နု ဟောတိ=မဖြစ်။ မဟာဝိပ္ပါရော=များစွာသော ကျယ်ပြန့်သော အကျိုးရှိသည်။ နု ဟောတိ။

ဝိသာခေ=ခါ၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ နိဂဏ္ဌုပေါသထော=တက္ကတွန်းဥပုသ်သည်။ ဟောတိ=ဟူမူ၊ ဝိသာခေ=ခါ၊ နိဂဏ္ဌာ နာမ=နိဂဏ္ဌတို့မည်သော၊ ဝါ= တက္ကတွန်းတို့မည်သော၊ [ဂဏ္ဌ=ကိလေသာ အထုံးအဖွဲ့+နိ=မရှိသူ၊ မရှိဟုဆိုသူ] သမဏာစာတိကာ=ရဟန်းအမျိုးအစားတို့သည်၊ အတ္ထိ=ရှိကုန်၏၊ တေ=ထို တက္ကတွန်းတို့သည်၊ သာဝကံ=မိမိတို့တပည့်ကို၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ သမာဒပေန္တိ= ကောင်းစွာနာယူ ကျင့်သုံးစေကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ သမာဒပေန္တိ=ဟူမူ) အမ္ဘော ပုရိသ=အမောင်ယောကျ်ား၊ တွံ=သင်သည်၊ ဧဟိ=လာပါလော၊ ပုရတ္ထိ မာယ=အရှေ့ဘက်ဖြစ်သော၊ ဒိသာယ=အရပ်မျက်နှာ၌၊ ပရံယောဇနသတံ= ယူဇနာတရာ၏ ဟိုဘက်၌၊ [တနည်း=ယောဇနသတံ=ယူဇနာတရာကို၊ အတိက္ကမိတွာ=ကျော်လွန်၍၊တတော=ထိုယူဇနာ တရာမှ၊ ဝါ=ထိုယူဇနာ တရာ၏၊ ပရံ=ဟိုဘက်၌] ယေ ပါဏာ=အကြင်သတ္တဝါ တို့သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိကုန်၏) တေသု=ထိုသတ္တဝါတို့၌၊ (ယူဇနာတရာ၏ ဟိုဘက်မှာရှိသော ထိုသတ္တဝါတို့၌) ဒဏ္ဍံ=တုတ်လက်နက်ကို၊ နိက္ခိပါဟိ=ချထားပါလော၊ [မညှင်းဆဲ မသတ် ဖြတ်ပါနဲ့ဟူလို]ပစ္ဆိမာယ=အနောက်ဘက်ဖြစ်သော။ပ။ ဥတ္တရာယ=မြောက်တက်ဖြစ်သော။ပ။ဒက္ခိဏာယ=တောင်ဘက်ဖြစ်သော၊ ဒိသာယ= ၌၊ပရံယော ဇနသတံ=၌၊ယေ ပါဏာ=တို့သည်၊(အတ္ထိ=ရှိကုန်၏)တေသု=တို့၌၊ ဒဏ္ဍံ=ကို၊ နိက္ခိပါဟိ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သမာဒပေန္တိ=ကုန်၏) ဣတိ= ဤသို့၊ ဧကစ္စာနံ=အချို့ကုန်သော။ ပါဏာနံ=သတ္တဝါတို့ကို၊ အနုဒ္ဒယာယ= သနားခြင်းဖြင့်၊ အနုကမ္ပာယ=ငဲ့ညှာထောက်ထားခြင်းဖြင့်၊ သမာဒပေန္တိ=ကုန်၏၊ ဧကစ္စာနံ=ကုန်သော၊ ပါဏာနံ=တို့ကို၊ နာနုဒ္ဒယာယ=မသနားခြင်းဖြင့်၊ နာနုကမ္ပာယ=မငဲ့ညှာမထောက်ထားခြင်းဖြင့်၊ သမာဒပေန္တိ=ကုန်၏။

ဟေ=ထိုတက္ကတွန်းတို့သည်၊ ဥပေါသ=ဖြစ်သော၊ တဒဟု=ထိုနေ့၌။ပ။ အမ္ဘော ပုရိသ=အမောင်ယောကျ်ား၊ တွံ=သင်သည်၊ဧဟိ=လာပါလော၊ သဗ္ဗစေလာနိ=အားလုံးသော ကိုယ်အဝတ်အထည်တို့ကို၊ နိက္ခိပိတ္ဝာ=ချွတ်ထားပြီး၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝဒေဟိ=ဆိုပါလော၊ "အဟံ=ငါသည်၊ ကွစနိ=မည်သည့်နေရာ ဌာန,မည်သည့်ကာလ၌မျှ၊ ကဿစိ= အခြားတစုံ တယောက်၏မျှ။ ဝါ=မည်သူ၏မျှ၊ ကိဉ္စနတသ္မိं =ငဲ့ကွက်ဖွယ်ပလိဟောဓ၏ အဖြစ်၌၊ နေ(ဟောတိ)=မဖြစ် [မည်သူ၏သား, မည်သူ၏လင်၊ သခင် စသည်ဖြင့် အခြားတစုံတယောက်၏ ငဲ့ကွက်ဖွယ်ရာ, ကြောင့်ကြဖွယ်ရာ ပလိဟောဓ ဖြစ်နေကြရာတွင် ငါသည် အခြားမည်သူ တဦးတယောက်၏မျှ ငဲ့ကွက်ဖွယ် ပလိဟောဓမဟုတ်၊ မည်သူ၏မျှ သားမဟုတ်၊ မည်သည့်မိန်းမ၏မျှ လင်မဟုတ်၊ မည်သူနှင့်မျှ, မည်သို့မျှ မဆက်စပ်၊ မပတ်သက်ဟူလို] စ=ထိုမျှမကသေး၊ မမ=ငါ၏လည်း၊ ကွစနိ=အတွင်းပြင်ပ တနေရာရာဌာန၌၊ ကတ္ထစိ=မည်သည့်ပစ္စည်းအသုံး အဆောင်၌မျှ၊ ကိဉ္စနတာ=ငဲ့ကွက်ဖွယ် ပလိဟောဓ၏အဖြစ်သည်၊ နေ အတ္ထိ=မရှိ၊ [ငါ့မှာ ငဲ့ကွက်ဖွယ် ပလိဟောဓ မရှိ၊ ပလိဟောဓ ပြတ်ပြီဟူလို။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စတုက္ကောဋိကသုညတာ ဒဿနကို လွဲမှားစွာ ယူဆပြောဆိုနေခြင်းတည်း၊ စတုက္ကစာပိုဒ် ၁၅-သုတ်နှင့်ယှဉ်ကြည့် ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝဒေဟိ=ဆိုပါလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ သမာဒပေန္တိ=ကုန်၏)

ပန=ထိုသို့ပင်နာယူကျင့်သုံးစေကြပါကုန်သော်လည်း၊ အသ=ထိုနိဂဏ္ဌသာဝကတို့ ။ မာတာပိတရော=မိဘတို့သည်၊"အယံ=ဤသူသည်၊ အမှာကံ=ငါတို့၏၊ ပုတ္တော=သားတည်း" ဣတိ=သို့၊ ဇာနန္တိ=သိကြကုန်၏၊ သောပိ=ထိုနိဂဏ္ဌသာဝကသည်လည်း၊ "ဣမေ=ဤသူတို့သည်၊ မယှံ=ငါ၏၊ မာတာပိတရော=မိဘတို့တည်း" ဣတိ=ဤသို့၊ ဇာနာတိ=သိ၏၊ အသ=ထိုနိဂဏ္ဌသာဝကတို့၊ ပုတ္တဒါရော=သားမယားသည်၊ "အယံ=ဤသူသည်၊ မယှံ=ငါ၏၊ ဘတ္တာ=လင်ယောကျ်ားတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဇာနာတိ=သိ၏၊ သောပိ=ထိုနိဂဏ္ဌသာဝကသည်လည်း၊ အယံ=ဤမိန်းမသည်။ မယှံ=၏၊ ပုတ္တဒါရော=သားမယားတည်း" ဣတိ=သို့။ ဇာနာတိ=၏။ အသ=ထိုနိဂဏ္ဌသာဝကတို့၊ ဒါသ+ကမ္မကရ+ပေါရိသာ=ကျွန်+အခကြေးစား အလုပ်သမား+မိုခိုအသက်မွေးသူတို့သည်။ "အယံ=ဤသူသည်။ အမှာကံ=ငါတို့၏၊ အယျော=အရှင်သခင်တည်း"ဣတိ ဇာနန္တိ=၏၊ သောပိ=လည်း၊ ဣမေ=ဤသူတို့သည်၊ မယှံ=၏၊ ဒါသကမ္မကရပေါရိသာ=တို့တည်း"ဣတိ ဇာနာတိ=၏။

ဣတိ=ဤသို့လျှင်၊ ယသ္မိं သမယေ=အကြင်အခါ၌၊ (သာဝကာ=

တပည့်တို့ကို) သစ္စေ=မှန်ကန်သောစကားကိုပြောဆိုခြင်း၌၊သမာဒပေတဗ္ဗာ= ကောင်းစွာနာယူ ကျင့်သုံးစေသင့်ကုန်၏။တသ္မိံသမယေ=ထိုအခါ၌၊(သာဝကေ= တပည့်တို့ကို) မုသာဝါဒေ=လွဲမှားစွာယူဆပြောဆိုခြင်း၌၊ (အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်အမြင်ဖြစ်သော"နာ်ဟံ ကွစနိ။ပ။ ကိဉ္စနတ္ထီ" ဟူသော စတုက္ကောဋိက သုညတာဒဿနကို လွဲမှားစွာယူဆပြောဆိုခြင်း၌)သမာဒပေန္တိ =ကောင်းစွာ နာယူကျင့်သုံးစေကုန်၏။ ဣဒံ=ဤလွဲမှားစွာ ယူဆပြောဆိုခြင်းကို၊ တဿ= ထိုနိဂဏ္ဌသာဝကဏ်၊ မုသာဝါဒသ္မိံ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကိုပြောဆိုခြင်း ဟူ၍၊ (အဟံ=ငါဘုရားသည်) ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ [မုသာ ဝါဒသ္မိံ၌ သ္မိံဝိဘတ်ကို ပဌမာအနုက်၌သက်] သော=ထိုနိဂဏ္ဌသာဝကသည်၊ တဿ ရတ္တိယာ= ထိုညဉ့်၏၊ အစ္စယေန=ကျော်လွန်ရာအခါ၌၊ ဘောဂေ=ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို၊ (ညောင်စောင်း,အင်းပျဉ်, ယာဂုထမင်းစသော ပစ္စည်း ဥစ္စာတို့ကို) အဒိန္နံယေဝ= သူတပါးက မပေးအပ်ဘဲသာလျှင်၊ ဝါ=သူတပါးကပေးသည်အထိ မစောင့်ဆိုင်းဘဲသာလျှင်၊ ပရိဘုဉ္ဇတိ= ယူငင်သုံးစွဲ၏၊ ဣဒံ=ဤသို့ သူတပါးက မပေးဘဲ ယူငင်သုံးစွဲခြင်းကို၊ အဒိန္နာဒါနသ္မိံ=အဒိန္နာဒါနဟူ၍၊ ဝဒါမိ=၏၊ ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ ဧဝံ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့်၊နိဂဏ္ဌပေါသထော=တက္ကတွန်းဥပုသ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌသ= ညစ်နွမ်းသော၊ စိတ္တသ=စိတ်ကို၊ ဥပက္ကမေန=လုံ့လစိုက်ထုတ်ခြင်းဖြင့်၊ ဝါ=လုံ့လစိုက်ထုတ်ကြောင်း နည်းလမ်းဥပါယ်ဖြင့်၊ ပရိယောဒပနာ= စင်ကြယ်စေခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။

ဝိသာခေ=ခါ၊ ကထဉ္စ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်။ပ။ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဝိသာခေ=ခါ၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ အရိယသာဝကော= အရိယာဖြစ်သော တပည့်သည်၊ တထာဂတံ=မြတ်စွာဘုရားဂုဏ်တော်ကို၊ အနုဿရတိ=ထပ်တလဲလဲအောက်မေ့၏၊(ကိန္တိ=သို့၊ အနုဿရတိ=ဟူမူ) [ဣတိပိ သော ဘဂဝါစသည်ကို စာပိုဒ်–ဖဋ္ဌသုတ်ကြည့်]။ပ။ ဘဂဝါ= ဘဂဝန္တုမည်တော်မူ၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အနုဿရတိ=၏) တထာဂတံ=ကို၊ အနုဿရတော= ထပ်တလဲလဲ အောက်မေ့သော၊ တဿ=ထိုအရိယသာဝက၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ပသီဒတိ=ကြည်လင်၏၊ ပါမောဇ္ဇံ=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း သဘောသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊ စိတ္တသ=စိတ်၏၊ ယေ ဥပက္ကိလေသာ= အကြင် ပူလောင်စေတတ်သော နိဝရဏအညစ်အကြေးတို့သည်၊ (သန္တိ= ရှိကုန်၏)တေ ဥပက္ကိလေသာ=ထိုပူလောင်စေတတ်သော နိဝရဏစသော အညစ်အကြေးတို့ကို၊ ပဟီယန္တိ=ပယ်အပ်ကုန်၏၊ဝိသာခေ=ခါ၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌသ=သော၊ သိသသ =ဦးခေါင်းကို၊ ဥပက္ကမေန=လုံ့လစိုက်ထုတ်ခြင်းဖြင့်၊

ပ,ရိယောဒပနာ=သည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။

။ပ။ကတ္ကဋ္ဌ=သျှိသျှားသီးမှန့်ကိုလည်း၊ ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ မတ္တိကဋ္ဌ=မြေညက်ကိုလည်း၊ ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ ဥဒကဋ္ဌ=ရေကိုလည်း၊ ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ ပုရိသသ=ယောကျ်ား၏။ တဇ္ဇ=ထိုစင်ကြယ်စေခြင်းအား လျော်သော၊[တသာ ပရိယောဒပနာယ အနုစ္ဆဝိကာ တဇ္ဇော၊ တံ]ဝါ=စင်ကြယ်စေနိုင်သော၊ ဝါယာမဋ္ဌ=လုံ့လကိုလည်း။ (သျှိသျှားသီးမှန့်ဖြင့် သုတ်လိမ်းပွတ်တိုက် ဆေးကြောခြင်းဟူသော လုံ့လဝီရိယကိုလည်း)ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ (ပရိယောဒပနာ=သည်၊ ဟောတိ=၏) ဝိသာခေ=ခါ၊ ဧဝံ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌသ=သော၊ သီသသ=ကို၊ ဥပက္ကမေန=ဖြင့်၊ ပရိယောဒပနာ=သည်။ ဟောတိ=၏၊ ဝိသာခေ=ခါ၊ ဧဝ မေဝံ=ဤအတူပင် ။ပ။ဝိသာခေ=ခါ။ အယံ အရိယသာဝကော=ဤအရိယာသာဝကကို။ ဗြဟ္မုပေါသထံ= ဗြဟ္မာဥပုသ်ကို။ ဝါ=ဗြဟ္မာမည်ကြား မြတ်ဘုရား ဂုဏ် အာရုံပြု၍ စောင့်ထိန်းအပ်သောဥပုသ်ကို၊ [ဗြဟ္မံ အာရဗ္ဘ ဥပဝုတ္ထော ဥဒေါသထော ဗြဟ္မုပေါသထော] ဥပဝသတိ=စောင့်ထိန်း၏ဟူ၍။ ဗြဟ္မုနာ= ဗြဟ္မာမည်ကြား မြတ်ဘုရားနှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ၊ သံဝသတိ နေထိုင်၏ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ= ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ စ=ထိုမှတပါး၊ အသ=ထိုအရိယသာဝကဏ်၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ဗြဟ္မံ=ဗြဟ္မာမည်ကြား မြတ်ဘုရားကို၊ အာရဗ္ဘ=အာရုံပြု၍။ ပသီဒတိ=ကြည်လင်၏ ။ပ။ ဧဝံ=ဤနည်းအားဖြင့် ။ပ။

အရိယသာဝကော=သည်၊ ဓမ္မံ=တရားတော်ကို၊ (ပါဠိဓမ္မကွန်,နိဗ္ဗာန်,ဖိုလ်, မဂ်၊ ဆယ်ချက်မှတ်သား မြတ်တရားကို)အနုဿရတိ=၏ (ကိန္တို အနုဿရတိ) [စာပိုဒ်-၄၀-သုတ်၌ တရားဂုဏ်တော် နက်မျှားရေးခဲ့ပြီ]။ပ။ကာယသ=ခန္ဓာကိုယ်ကို၊ ဥပက္ကမေန=ဖြင့်။ပ။သောတ္ထိဋ္ဌ=ချေးတွန်းကျောက်လုံး ပုတီးကုံးကိုလည်း၊ (ချိတ်ဖြင့်ရော်စပ်,လုံးခဲအပ်သော, ကုရုဝိန္ဒက, ကျောက်မှန့် အလုံးချေးတွန်း ပုတီးကုံးကိုလည်း) ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ [ထိုပုတီးကုန်း၏ အစွန်းနှစ်ဖက်ကို ဆွဲကိုင်၍ ကျောကုန်းကို ပွတ်တိုက်ကြ၏။ အဘိဓာန်တို့၌ ' ကုရုဝိန္ဒပုဒ်ကို "ပဒ္မရာဂမဏိ=ကျောက်နီ၊ Ruby ပတ္တမြားနီ။ ပန်းရေကျောက်" ဟုဖွင့်၏။ ရှေးကမူ "မှတ်ကျောက်"ဟု မြန်မာပြန်ဆိုကြ၏] စုဏ္ဏဋ္ဌ= ဆပ်ပြာမှုန့်ကိုလည်း ။ပ။ ဝါယာမဋ္ဌ=ပွတ်တိုက် 'ဆေးကြောခြင်း လုံ့လကိုလည်း၊ ပဋိစ္စ=၍၊ (ပရိယောဒပနာ=သည်၊ ဟောတိ) ။ပ။ ဓမ္မုပေါသထံ=တရားဥပုသ်ကို၊ ဝါ= ဆယ်ပါးသော တရားတော်ကို အာရုံပြု၍ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ် သီလကို၊ ဥပဝသတိ=၍၊ ဓမ္မေန=တရားတော်နှင့်၊ သဒ္ဓိ =ကွ၊ သံဝသတိ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ စ=ထိုမှတပါး၊အသ=ထိုအရိယသာဝကဏ်၊ စိတ္တံ=သည်။ ဓမ္မံ= တရားကို၊ အာရဗ္ဘ=၍ ပသီဒတိ=၏ ။ပ။

သံဃံ=ရှစ်ပါးအရိယာ သံဃာ့ဂုဏ်တော်ကို၊ အနုဿရတိ(ကိန္တိ အနုဿရတိ) ဘဂဝတောာ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ခ္ဘာဝကသံဃော=တပည့်အရိယာသံဃာတော်အပေါင်းသည်၊ သုပ္ပဋိပန္နော=အဆုံးအမတရား လေးစားလိုက်နာကောင်းစွာကျင့်တော်မူပါပေ၏၊ ဘဂဝတောာ=၏၊ သာဝကသံဃော=သည်၊ ဥဇုပ္ပဋိပန္နော=ဖြောင့်မတ်စွာကျင့်တော်မူပါပေ၏။ပ။ ဉာယပ္ပဋိပန္နော=နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာ ကျင့်တော်မူပါပေ၏။ သာမီစိပ္ပဋိပန္နော=အရိုအသေပြုမူနှင့် ထိုက်တန်အောင် ကျင့်တော်မူပါပေ၏။ပ။ စတ္တာရိ=(သူ.ဖိုလ်,သူ.မဂ် တွဲဖက်ထားတုန်)လေးပါးကုန်သော၊ ယဒိဒံ(ယာနိ ဣမာနိ) ပုရိသယုဂါနိ=အကြင်ယောကျ်ားမြတ်အစုံတို့.သည်၊ အဋ္ဌ=(တွဲဖက်မထား တသီးတခြားစီ ;အားဖြင့်) ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ယဒိဒံ (ယေ ဣမေ) ပုရိသပုဂ္ဂလာ=အကြင် ယောကျ်ားမြတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့.သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)

ဘဂဝတောာ=၏၊ ဧသ(ဧသော) သာဝကသံဃော=(တွဲလျက်လေးပါး, ခွဲထားရှစ်ဖေါ)ဤတပည့် အရိယာသံဃာတော်သည်၊ အာဟုနေယ္ယော[1]=လေးစား

---

[1]။**အာဟုနေယ္ယော** ။ ။ ဒုရတောပိ အာနေတွာ ဟုနိတဗ္ဗန္တိ အာဟုနံ= အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ၍ သီလရှိသူတို့.အား ပေးလှူထိုက်သော ပစ္စည်းဝတ္ထု (ဆွမ်း,သင်္ကန်း, ကျောင်း,ဆေး ပစ္စည်းလေးပါး)။အာဟုနံ အရဟဟိ(ပဋိဂ္ဂဟေတုံ ယုတ္တော)တိ အာဟုနေယ္ယော=ထိုပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူထိုက်ပေသော အရိယာသံဃာတော်။ [အာဟုန+ဏေယျ]

ပါဟုနေယ္ယော ။ ။"ပုမေ အတိထိ အာဂန္တု ပါဟုနာ၊ဝေသိကာ၊ဝ" ဟူသော အဘိဓာန်(၄၂၄)ဂါထာ၌ ဧည့်သည် အာဂန္တုအနက်ဟော ပရိယာယ်လေးပုဒ်တွင် ပါဟုနသဒ္ဒါပါ၏၊ ထိုအဘိဓာန်နှင့်အညီ ဤ၌လည်း အရပ်တပါးမှ ရောက်လာသော ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေ ဧည့်သည်ကို ပါဟုန ဟုခေါ်၏၊ ထို့နောက် "ပါဟုနံ ဝုစ္စတိ ဒိသာဝိဒိသတော အာဂတာနံ ပိယမနာပါနံ ဉာတိမိတ္တာနမတ္ထာယ သက္ကာရေန ပဋိယတ္တံ အာဂန္တုကဒါနံ(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ပ–၂၁၃)။ ပါဟုနေယ္ယာတိ ပါဟုနက ဘတ္တသဒ္ဒ အနုစ္ဆဝိကော (တိကနိပါတ် စာပိုဒ်–၉၇–သုတ် အဋ္ဌကထာ)တို့.ကို ရှု၍–

ပါဟုနာနံ အာဂန္တုကာနံ အတ္ထာယ ပဋိယတ္တံ ဒါနံ _ ပါဟုနံ= ဧည့်သည်တို့.ဘို့, စီစဉ်ထားအပ်သော စားဖွယ်သောက်ဖွယ် ပေးကမ်းဖွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထု၊ (သို့.မဟုတ်)- ပါဟုနာနံ အတ္ထာယ ပဋိယတ္တံ ဘတ္တံ ပါဟုနံ=ဧည့်သည်တို့.ဘို့, စီစဉ်ထားအပ်သော စားဖွယ်ထမင်း၊ "ပါဟုနဒါန (သို့.မဟုတ်)ပါဟုနဘတ္တ" ဟုဆိုလိုလျက် ဒါနပုဒ် (ဘတ္တပုဒ်)ကို ချေထားသည်

ကြည်ဖြူ, အဝေးမှပင်ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူတော်မူထိုက်ပါပေ၏။ ပါဟုနေယျာ=ဝေးနယ်ရပ်ခြား, ဥည့်သည်များဘို့, သီးခြားစီမံထားအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကိုပင် ပေးလှူခြင်း, ခံယူခြင်းငါ သင့်လျော်ပါပေ၏။ ဒကွိဏေယျာ=တမလွန်ဘဝအကျိုးကို မျှော်ကိုးယုံကြည်၍ ပေးလှူအပ်သောပစ္စည်း ဝတ္ထုကို ခံယူတော်မူထိုက်ပါပေ၏၊ အဋ္ဌလိကရဏီယော= လက်အုပ်ချီးမိုး ရှိခိုးသမ္မှ ပြုထိုက်ပါပေ၏။ လောကဿ=သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ အနုတ္တရံ=မိမိထက် ထူးကဲ သာလွန် မြင့်မြတ်သောသူ မရှိသော၊ ဝါ=အထူးမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ ပုညက္ခေတ္တံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှု, မျိုးစေ့စုဏ်, ကြီးထုမြင့်မား ဖွံ့ထွားပေါက်ရောက်ရာ လယ်ယာမြေကောင်း အတူဖြစ်တော်မူပါပေ၏၊ ဣတိ=သို့, (အနုဿရတိ) ။ပ။ဝတ္ထဿ=အဝတ်ကို။ပ။

ဥသ္မဋ္ဌ=အပူငွေ့ကိုလည်း၊(နှစ်ကြိမ်, သုံးကြိမ်ပြုတ်ပေါင်းသဖြင့် ပူနွေးသော အပူငွေ့ကိုလည်း) ။ပ။ ခါရဋ္ဌ=ပြာကိုလည်း။ပ။ ဂေါမယဋ္ဌ=နွားချေးကိုလည်း၊ [အဋ္ဌကထာ၌ "ဂေါမယန္တိ ဂေါမုတ္တံ ဝါ အဇလဏ္ဍိကာ ဝါ" ဟုနွားကျင်ငယ်နှင့်

ဟုကြောပါ။ ပါဟုနံ အဿ ဒါတုံ ယုတ္တန္တိ ပါဟုနေယျာ=ဥည့်သည်တို့ဘို့ စီစဉ်ထားသော စားသောက်ဖွယ် ပေးကမ်းဖွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ပေးလှူထိုက်သော အရိယာသံဃာတော်၊ ပါဟုနဋ္ဌ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ .ယုတ္တောတိ ,ပါဟုနေယျာ= ထိုပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူခြင်းငါသင့်လျော်သော သံဃာတော်။ ဆိုလိုသည်မှာ-

ဤလောကဌ် သူသူငါငါ ရိုးရာမိတ်ဆွေ ဆွေမျိုးဥည့်သည်များကား တွေ့ဘို့ဆုံဘို့လွယ်ကူပါ၏၊ နှစ်ပေါင်းမရေတွက်နိုင်အောင်(သို့မဟုတ်) ကမ္ဘာပေါင်း မရေတွက်နိုင်အောင် အသခ္ခေယ်အနန္တကြာမြင့်မှ ပွင့်တော်မူလာသော မြတ်စွာဘုရားတဆူ၏ သာသနာတော် ခေတ်အခါအတွင်းဌ်သာ ပေါ်ထွန်းလာသော အရိယာသံဃာတော်ဟူသော ဥည့်သည်များကား အလွန်ပင် ဖူးမြင်ရခဲတွေ့ကြုံရခဲလှ၏၊ ထို့ကြောင့် ဥည့်သည်ဘို့ရည်ရွယ်၍ စီမံထားသော စားသောက်ဖွယ် ပေးကမ်းဖွယ်မှန်သမျှကို ထိုရိုးရာဥည့်သည်တို့ကို မပေးတော့ဘဲ အရိယာသံဃာ ဥည့်သည်တော်များကိုသာ ; ပေးလှူထိုက်သည်၊ ထိုအရိယာသံဃာဥည့်သည်တော် များသည်သာ အလှူခံထိုက်ပါသည်ဟူလို။

ဒကွိဏေယျာ ။ ။ ဒကွဓာတ် ဣဏာပစ္စည်း ဣတ္ထိဓောတက အာပစ္စည်းဖြင့် "ဒကွိဏာ" ဟု ဖြစ်၏၊ ဒကွန္တိ ဘောယ သတ္တာ ယထာဓိပ္ပေတာဟိ သမ္ပတ္တိဟိ ဝဟန္တိ တိ ဒကွိဏာ=အလိုရှိအပ်သမျှ ဘဝစည်းစိမ် သမ္ပတ္တိတို့ဖြင့် သတ္တဝါတို့ကြီးပွါးကြောင်းဖြစ်သော အလှူဒါန(တမလွန်ဘဝအကျိုးကို ယုံကြည်၍ပေးလှူအပ်သော အလှူဒါနတည်း)၊ ဒကွိဏံ အရဟတိတိ ဒကွိဏေယျာ။

ဆိတ်ချေးတို့ကိုယူထား၏၊ ဖြစ်သင့်၍ ထည့်သွင်းထားခြင်းတည်း]။ပ။ ဝါယာမဋ္ဌ=ပွတ်တိုက်ဖွပ်လျှော်ခြင်း လုံ့လကိုလည်း။ပ။ သံဃပေါသထံ= သံဃာဥပုသ်ကို၊ ဝါ=ရှစ်ပါးသော အရိယာသံဃာတော်၏ဂုဏ်ကို အာရုံပြု၍ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလကို။ပ။သံဃေန=အရိယာ သံဃာတော်နှင့် ။ပ။သံဃံ=အရိယာသံဃာတော်ကို။ပ။အတ္တနော=မိမိ၏၊ အခဏ္ဍာနိ= အကျိုးအပြတ်မရှိကုန်သော၊ အစ္ဆိဒ္ဒါနိ=အပေါက်မရှိကုန်သော၊ အသုဗလာနိ= အကွက်အကြား မရှိကုန်သော၊ အကမ္မာသာနိ=အပြောက်အစက် မရှိကုန်သော၊ ဘုဇိဿာနိ=တဏှာ၏ကျွန်, တာဝန်မစပ်, လွတ်လပ်သူ၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော၊ ဝိညုပ္ပသတ္ထာနိ=ဘုရားအစရှိသော ပညာရှိတို့သည် ချီးမွမ်းအပ်ကုန်သော၊ အပရာမဋ္ဌာနိ= တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် မှားသောအားဖြင့် မသုံးသပ် မဆွဲကိုင်အပ်ကုန်သော၊ ဝါ=သီလဝိပတ္တိအပြစ်ဖြင့် မည်သူကမျှ မစွပ်စွဲ မသုံးသပ်အပ်ကုန်သော၊ သမာဓိသံဝတ္တနိကာနိ= (ဥပစာရ, အပ္ပနာ နှစ်ဖြာသော) သမာဓိကိုဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ ဝါ=မဂ်ဖိုလ်သမာဓိကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ သီလာနိ= သီလတို့ကို၊ အနုသိက္ခတိ=၏၊ သီလံ= မိမိ၏သီလကို၊ (အခဏ္ဍာတာ, အစ္ဆိဒ္ဒတာစသောဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော မိမိသီလကို)

၁။ **အခဏ္ဍာနိ အစ္ဆိဒ္ဒါနိ အသုဗလာနိ** ။ ။ ၎င်းပုဒ်တို့ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (ပ–၂၁၅)နှင့် ဤအဂ္ဂိတ္ထိ၏ အဋ္ဌကထာ (တ–နှာ ၉၄)အဖွင့်အတိုင်း အကျယ်တဝင့် အနက်ပေးလိုလျှင် "အခဏ္ဍာနိ=အဝတ်အနှားဝယ်, ပြတ်သည့်နယ်သို့, အစဝယ် ပျက်စီး,အဆုံးလည်းတရပ်,အကျိုးအပြတ် မရှိကုန်သော၊ [အဝတ်၏ အစွန်းအနှား ပြတ်နေသကဲ့သို့ ဆောက်ကည်ထား အပ်သော သီလတို့တွင် အစဘက် သီလလည်းမကျိုးပြတ်၊ အဆုံးဘက် သီလလည်း မကျိုးပြတ်ဟူလို] အစ္ဆိဒ္ဒါနိ=အဝတ်အလယ်, ပေါက်သည့် နယ်သို့,အလယ်ဖေါက်ဘိ, အပေါက်မရှိကုန်သော၊ အသုဗလာနိ=နွားကျားပုံးမြီး, တဆက်တည်းဖြင့်, ပျက်စီးနှစ်ထွေ,သုံးထွေ ပျက်ပြား, အကွက်အကြား မရှိကုန်သော၊ အကမ္မာသာနိ=ဝါစေ့ ပြောက်နွား, ပုံအလားသို့, ကြိုးကြား ပေါက်လျက် အပြောက်အစက် မရှိကုန်သော" ဟုအနက်ဆိုပါ။

ကျွန်မဟုတ်သူ, ကျွန်ဘဝမှ လွတ်မြောက်သူကို ဘုဇိဿဟုခေါ်၏၊ ဤဒ္ဒကား "ဘုဇိဿံ ကရောန္တီတိ ဘုဇိဿကရာနိ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ (ကရပုဒ်ကိုလည်းချေ၍) "တဏှာ၏ကျွန်အဖြစ်မှ လွတ်မြောက်သူဖြစ်အောင် (လောကီ အာရုံ မစုံမမက် ဝင်ရှုထွက်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနေသူဖြစ်အောင်) ပြုတတ်သော သီလတို့ကို ဘုဇိဿ ဟုခေါ်သည်။

အနုသရတော=ထပ်တလဲလဲအောက်မေ့သော၊ တသ=ထိုအရိယသာဝကတို့ ။ပ။အာဒါသသ=ကြေးမုံကို၊ ဝါ=မှန်ကို။ပ။ တေလဗ္ဗ=ဆီကိုလည်း။ပ။ ဆာရိကဗ္ဗ=ပြာကိုလည်း။ပ။ ဝါလဏ္ဍုပကဗ္ဗ=မြင်းမြီး ချေးပွတ်ခွေကိုလည်း၊ ဝါ=သင်ပေါင်းလျှော်ချည် စသည်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော ချေးပွတ်ခွေကိုလည်း။ [ဝါလေဟိ ကတ် အဏ္ဍုပကံ ဝါလဏ္ဍုပကံ] ။ပ။ ဝါယာမဗ္ဗ=ပွတ်တိုက်ခြင်း လုံ့လကိုလည်း။ပ။ သီလုပေါသထ=သီလဥပုသ်ကို၊ ဝါ=မိမိသီလကို ထပ်တလဲလဲဆင်ခြင်လျက် စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်ကို။ပ။သီလေန= သီလနှင့်။ပ။

ဒေဝတာ=နတ်ဗြဟ္မာတို့ကို၊ ဝါ=နတ်ဗြဟ္မာတို့ကို သက်သေအရာ၌ ထား၍ ဆင်ခြင်အောက်မေ့သင့်သော မိမိ၏သဒ္ဓါစသော ဂုဏ်တို့ကို၊ အနုသရတိ=၏ (ကိန္တို အနုသရတိ) စာတုမဟာရာဇိကာ=စာတုမဟာရာဇ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=လေးယောက်သော နတ်မင်းကြီးရှိကုန်သော၊ [ဝိဂြိုဟ်နက်တည်း၊ ဒုကနိပါတ်ဋီကာ၊ နာ-ဝါ-နှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ပ-၂၈၄]ဒေဝါ=နတ်တို့သည်၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏။ တာဝတိံ သာ=တာဝတိံ သာဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ဝုဝုယောက် သော ကောင်းမှုပြုဖက် 'ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ဖြစ်ရာဘုံဟူသော နေရာရှိကုန်သော၊ ဒေဝါ=နတ်တို့သည်။ သန္တိ=ရှိကြကုန်၏။ယာမာ=ယာမာဖြစ်ကြကုန်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခမှကင်းကွာကုန်သော။ပ။ တုသိတာ=တုသိတာဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ= မိမိ၏ဂုဏ်ကျက်သရေ ပြည့်စုံမှုကို နှစ်သက်ကျေနပ်ခြင်းသို့ ဆိုက်ရောက် နေကြကုန်သော၊ဝါ=နှစ်သက်မှုပီတိသည် ကပ်ရောက်အပ်ကုန်သော။ပ။ နိမ္မာနရတိနော=နိမ္မာနရတိ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=စည်းစိမ်တို့ကို ဖန်ဆင်းခြင်း၌ မွေ့လျော်မှုရှိကုန်သော။ပ။ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနော=ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=သူတပါး ဖန်ဆင်းပေးအပ်သော စည်းစိမ်တို့၌ မိမိအလိုအတိုင်း ဖြစ်စေနိုင်ကုန်သော၊ ဒေဝါ= နတ်တို့သည်၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏။ ။ ဗြဟ္မကာယိကာ= ပဌမဈာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာအပေါင်း၌ အပါအဝင်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါ= ဗြဟ္မာတို့သည်၊ သန္တိ=၏၊ တတော=ထိုပဌမဈာန်ဘုံသားဗြဟ္မာတို့မှ၊ ဥတ္တရိ= အထက်ပရိတ္တာဘာ စသည်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါ=ဗြဟ္မာတို့သည်၊ သန္တိ=၏၊

ယထာရူပါယ=အကြင်သို့သဘောရှိသော၊ သဒ္ဓါယ=သဒ္ဓါတရားနှင့်၊ (အရိယမဂ်ကိုရခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော သဒ္ဓါတရားနှင့်) သမန္နာဂတာ= ပြည့်စုံကုန်သော၊တာ ဒေဝတာ=ထိုနတ်ဗြဟ္မာတို့သည်၊ဣဒေတာ=ဤလူ့ဘဝမှ၊ စုတာ=ရွှေ့လျောစုတေ သေလွန်ကြကုန်၍၊ တတ္ထ=ထိုနတ်ဗြဟ္မာအပေါင်း၌၊

ဥပပန္နာ=ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ မယှမ္မိ=ငါ့မှာလည်း၊တထာရူပါ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ (ထိုနတ်ဗြဟ္မာအပေါင်းခဲ့ ဖြစ်စေနိုင်ခြင်း သဘောရှိသော) သဒ္ဓါ=သဒ္ဓါတရား သည်၊ သံဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏။ ယထာရူပေန=အကြင်သို့သဘောရှိသော၊ သီလေန= သီလနှင့်၊(အရိယမဂ်ကိုရခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သီလနှင့်) သမန္နာ ဂတာ=ကုန်သော။ပ။တထာရူပံ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ သီလံ=သီလသည်၊ သံဝိဇ္ဇတိ=၏။

ယထာရူပေန=သော၊ သုတေန=ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတနှင့်၊ ဝါ= ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော သုံးဖြာပိဋကတ် ပရိယတ်တရားနှင့်[သတ္တက နိပါတ်စာပိုဒ်–၆– ဝိတ္ထတဝနသုတ်၊ နာ–၃၃၉–ကြည့်]။ပ။ စာဂေန=စွန့်ကြဲပေး ကမ်းလှူဒါန်းခြင်းနှင့်။ပ။ ပညာယ=ပညာနှင့်။ပ။ တထာရူပါ=သော၊ ပညာ= ပညာသည်၊ သံဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အနုဿရတိ=ထပ်တလဲလဲ အောက်မေ့အမှတ်ရနေ၏) အတ္တနောစ=မိမိ၏လည်းကောင်း၊ တာသံ ဒေဝတာနဉ္စ=ထိုနတ်ဗြဟ္မာတို့၏လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓဉ္စ=သဒ္ဓါတရားကိုလည်း ကောင်း၊ သီလဉ္စ=သီလကိုလည်းကောင်း၊ သုတဉ္စ=ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတကိုလည်းကောင်း၊ စာဂဉ္စ=စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ပညဉ္စ=ပညာကိုလည်းကောင်း၊ အနုဿရတော=ထပ်တလဲလဲအောက်မေ့အမှတ် ရနေသော၊တာသ=ထိုအရိယသာဝကမ်း၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ပသီဒတိ=၏။ပ။ ဣတရုပသ=ရွှေကို။ပ။ဥက္ကဉ္စ=မီးဖိုကိုလည်း။[ဥက္ကန္တိ ဥဒ္ဓနံ–ဟု ဖွင့်ခြင်းကြောင့် ပန်းထိမ်သည်တို့၏ မီးဖို(ကမ္မာရုဒ္ဓန)ကိုသာယူရမည်၊ မှသာ (မိုက်ခွက်= လုံ)ကိုမယူရ] ပဋိစ္ဆ= စွဲ၍၊ လောဏဉ္စ=ဆားငံမြည်းကိုလည်း။ပ။ ဂေရုကဉ္စ= ဂွေ့နီမှုန့်ကိုလည်း။ပ။ နာဠိက, သက္ခာသဉ္စ=မီးမှုတ်ဖို့ပြောင်းနှင့် လှန်လှော ဖို့ညှပ်ကိုလည်း။ပ။ ဝါယာမဉ္စ=လုံ့လကိုလည်း၊ (မီးဖိုခ၌ရွှေကိုထည့်ခြင်း, မီးမှုတ်ခြင်း, ညှပ် ဖြင့်လှန်လှောပေးခြင်း စသော လုံ့လကိုလည်း) ပဋိစ္ဆ=စွဲ၍၊ (ပရိယောဒပနာ=သည်၊ဟောတိ)။ပ။ ဒေဝတုပေါသထံ=နတ်ဥပုသ်ကို၊ ဝါ= နတ်ဗြဟ္မာတို့ကို သက်သေအရာခံထား၍ မိမိ၏သဒ္ဓါစသောဂုဏ်တို့ကို ဆင်ခြင်အောက်မေ့လျက် စောင့်ထိန်းအပ်သော ဥပုသ်သီလကို။ပ။ဒေဝတာ ဟိ=နတ်ဗြဟ္မာတို့နှင့်၊ သဒ္ဓီ =အတူတကွ၊ သံဝသတိ=၍ဝုစ္စတိ=၏ (အသ= ထိုအရိယသာဝကမ်း)စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ဒေဝတာ=နတ်ဗြဟ္မာတို့ကို၊ အာရဗ္ဘ=၍၊ ပသီဒတိ=၏။ပ။

ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ သ သော အရိယသာဝကော=ထိုအရိယာဖြစ်သော တပည့်သည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသင်္ခိဏ္ဍတိ=စဉ်းစားဆင်ခြင်၏၊ (ကိန္တိ=

အဘယ်သို့၊ ပဋိသဠ္ဌိက္ခတိ=စဉ်းစားဆင်ခြင်သနည်းဟူမူ) ယာဝဒေဝ=အသက်ကုန်ဆုံးသည်တိုင်အောင်၊ အရဟန္တော=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ပါဏာတိပါတံ [1]=

၁။ ပါဏာတိပါတ။ ။ပါဏ+အတိပါတ။ ဤ၌ ပညတ်အားဖြင့် သတ္တဝါကိုလည်းကောင်း, ပရမတ္ထအားဖြင့် ရုပ်ဓိဝိတိန္ဒြေနှင့် နာမ်ဓိဝိတိန္ဒြေ (ရုပ်အသက်နှင့် နာမ်အသက်) ကိုလည်းကောင်း ပါဏဟုခေါ်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုပညတ် ပရမတ်အခေါ်အဝေါ်နှစ်မျိုးလုံးပါဝင်အောင် "သတ္တဝါ,အသက်"ဟု အနုက်ပြန်ဆိုထားသည်၊ (သတ္တဝါ၏ အသက်ဟုအဓိပ္ပါယ်မယူရ)

အတိ=လျင်မြန်စွာ၊ ဝါ=မားလက်နက်စသည်တို့ဖြင့် လွှမ်းဖိနှိပ်စက်ရိုက်နှက်၍၊ ပါတန=လျှောကျစေခြင်း (လျှောချခြင်း၊ သတ်ခြင်း) လျှောကျစေခြင်း ဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဒေါသသမ္မယုတ် စေတနာ စေတသိက် တည်း။ ၎င်းကို ဒုဿီလျစေတနာ (သီလမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း စေတနာ)ဟုဆိုသည်။ အတိ၀ (သီဃ)ပါတန် အတိပါတောဟု၊ အတိက္ကမ္မ ဝါ သတ္တာဒီဟိ အဘိဘဝိတ္တာ ပါတန် အတိပါတောဟု။ သီလက္ခန်ဒီကာ၊ ၁၁၀။

ပဟ်ာယနှင့် ပဋိဝိရတထူးခြားချက်။ ။ပါဏာတိပါတံ ပဟာယ (ပါဏာတိပါတကို ပယ်ပြီးသည်မှစ၍) ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတာ (ပါဏာတိပါတမှ အမြဲအစဉ် တသမတ်တည်း ရှောင်ကြဉ်၍သာနေကြ၏၊ အဘယ်အခါမျှ ပါဏာတိပါတအမှုကို မပြုကြတော့ဟူလို)

ဤ၌"ပဟာယ=ပယ်ပြီး၍၊ ပဋိဝိရတ=ရှောင်ကြဉ်၏"ဟုဆိုသဖြင့် "ရေးဦးစွာပယ်သည်၊ ထို့နောက်မှရှောင်ကြဉ်သည်"ဟုအဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်သော်လည်း ပယ်ခြင်းနှင့် ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို တိတိကျကျ ရှေ့နောက်ခွဲခြား၍ မဖြစ်နိုင်ပါ၊ သို့သော် အကြောင်းနှင့်အကျိုး အတူတကွ တပြိုင်နက်(သဟဇာတ) ဖြစ်ရာ၌ပင် အကြောင်းကြီယာကိုရှေ့ကြီယာ(ပုဗ္ဗကာလကြီယာ)ဟုလည်းကောင်း, အကျိုးကြီယာကို နောက်ကြီယာ(အပရကာလကြီယာ)ဟုလည်းကောင်း ခွဲခြား ယူနိုင်၏။

ထို့ကြောင့် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် (၁) ဝိရတိမဂ္ဂင်သုံးပါးမှ တပါးသော သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော မဂ္ဂင်ငါးပါးကို သဟဇာတအကြောင်း ပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း (၂) သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော ဝိရတိမဂ္ဂင်သုံးပါးကို သဟဇာတအကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း ဤသို့ အကြောင်း,အကျိုး (ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်) ခွဲခြားပြီးလျှင် ပဟာယပုဒ်အရ သဟဇာတအကြောင်း ပစ္စည်းဖြစ်သော (၁)မဂ္ဂင်ငါးပါးကိုယူ၍ ထိုငါးပါးဖြင့်

သတ္တဝါ,အသက်ကိုသတ်ခြင်းကို၊ ဝါ=သတ္တဝါ, အသက်ကို လျှင်မြန်စွာလျှောကျ စေခြင်းဟူသော စေတနာကို၊ ဝါ=သတ္တဝါအသက်ကို ဓားလက်နက် စသည်

ပါဏာတိပါတကို ပယ်ခြင်းကို ပုဗ္ဗကာလကြိယာဟု ဆိုရ၏။ ပဋိဝိရတပုဒ်အရ သဟဇာတအကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော (၂)မဂ္ဂင်သုံးပါးကိုယူ၍ ထိုသုံးပါးဖြင့် ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို အပရကာလကြိယာဟုဆိုရ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဦးကာတို့၌ ပဟာယနှင့် ပဋိဝိရတတို့၏ ထူးခြားပုံကို (၃)နည်း ဖွင့်ပြကြ၏။ ထိုအတိုင်း အနက်ပေးပုံမှာ-

ပါဏာတိပါတံ=ကို၊ ပဟာယ=သဟဇာတပစ္စည်းဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ စသော မဂ္ဂင်ငါးပါးဖြင့်ပယ်ပြီး၍၊ ပါဏာတိပါတာ=မှ၊ ပဋိဝိရတာ=သဟဇာတ ပစ္စယုပ္ပန် ဖြစ်သော သမ္မာဝါစာ စသော ဝိရတိမဂ္ဂင်သုံးပါးဖြင့် ရှောင်ကြဉ်ကုန် လျက် (တနည်း)ပါဏာတိပါတံ=ကို၊ ပဟာယ=မက်ဖြင့် သမုစ္ဆေဒအစွမ်းဖြင့် ပယ်ပြီး၍၊ ပါဏာတိပါတာ=မှ၊ ပဋိဝိရတာ=ဖိုလ်ဖြင့် ပဋိပ္ပဿဿမ္ဘနအစွမ်းဖြင့် ရှောင်ကြဉ် ကုန်လျက် (တနည်း) ပါဏာတိပါတံ=သတ္တဝါ,အသက်ကို လျင်မြန်စွာ လျှောကျစေကြောင်းဖြစ်သော အဟိရိက,အနောတ္တပ္ပ, ဒေါသ,မောဟ, ဝိဟိံသာစသော ကိလေသာအပေါင်းကို၊ ပဟာယ= အရိယမဂ်ဖြင့် ပယ်ပြီး၍၊ပါဏာ တိပါတာ=သတ္တဝါ, အသက်ကိုလျင်မြန်စွာ လျှောကျ စေခြင်းဟူသော ဒုဿီလျ စေတနာမှ၊ ပဋိဝိရတာ= အမြဲအစဉ် ရှောင်ကြဉ်ကြကုန်လျက်"ဟု အနက်ဆိုပါ၊ အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယ စသည်တို့၌ လည်း ဤနည်းမှီး၍အနက် (၃)နည်းဆိုလေ။

ပဋိဝိရတပုဒ်နက် စီစစ်ချက် ။ ။ ဤ၌"ပဋိ,ဝိ" ဥပသာရတို့သည် ရမုဓာတ် ၏ မွေ့လျော်ခြင်းအနက်ကို တားမြစ်သော ဓာတ္တတ္ထဇာဓကတို့တည်း၊ သီလက္ခန် ဦးကာသစ် (ပ-၃၂၅)၌ကား "ပတိ(အဘိမုခ)= ရေ့ရှု+ဝိ(ဝိသေသ)= အထူးအားဖြင့်+ရတ=ရှောင်ကြဉ်၏"ဟူ၍ အနက်တနည်းဖွင့်ထား၏၊ သို့သော် ရတပုဒ်ချည်း သက်သက်မှာ "ရှောင်ကြဉ်၏"ဟူ၍ အနက် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် "ပဋိဝိရတ=(ပါဏာတိပါတမှ) ရှေ့ရှုအထူးအားဖြင့် မွေ့လျော်၏"ဟူ၍ မဆီမလျော် အနက်အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်လာနိုင်၏။

ထိုကြောင့် ပဋိဝိရတာ၌ အနက်တနည်းဖွင့်လိုလျှင် အဋ္ဌသာလိနီ(၂၆၃) အတိုင်း"ပဋိ=ပဋိနိဝတ္တ=(ပါဏာတိပါတစသည်တို့မှ) ဆုတ်ခွာပြီး၍+ဝိ=ဝိနာ= (ထိုပါဏာတိပါတ စသည်တို့နှင့်) ကင်းရှင်းစွာ+ရတ=မွေ့လျော်သူ" ဟု အနက်ဖွင့်သင့်၏။ "ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ပဋိနိဝတ္တာ ဟုတ္တာ တေဟိ ဝိနာ ရမန္တီတိ ပဋိဝိရတာ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုပါ။

တို့.ဖြင့် လွမ်းဖိနှိပ်စက်၍ လျှောကျစေခြင်းဟူသော စေတနာကို၊ ဝါ=သတ္တဝါအသက်ကို ဓားလက်နက်စသည်တို့.ဖြင့် လွမ်းဖိနှိပ်စက်၍ လျှောကျစေကြောင်းဖြစ်သော စေတနာကို၊[လျှောကျစေခြင်းဟူသည် သတ်ခြင်းပင်တည်း] ပဟာယ=ပယ်ပြီး၍၊ ဝါ=ပယ်ပြီးသည်မှစ၍၊ ပါဏာတိ ပါတာ=သတ္တဝါ, အသက်ကိုသတ်ခြင်းမှ၊ဝါ=သတ္တဝါအသက်ကို လျင်မြန်စွာ လျှောကျစေခြင်းဟူသော စေတနာမှ၊ ဝါ=မှ၊ ပဋိဝိရတာ=အမြဲအစဉ်ရှောင်ကြဉ်ကုန်လျက်၊ဝါ=ဆုတ်ခွာပြီးကာ, ကင်းရှင်းစွာ ယျော်မွေ့.ကြကုန်လျက်၊ နိဟိတဒဏ္ဍာ=ချထားအပ်သော တုတ်ရှိကုန်လျက်၊ ဝါ=သူတပါးကို ညှင်းဆဲသတ်ဖြတ်ခြင်းငှါ တုတ်မကိုင်ဆောင်ကြဘဲ၊ နိဟိတသတ္ထာ=ချထားအပ်သော အခြားလက်နက်ရှိကုန်လျက်၊ ဝါ=ဘဲ၊ လဇ္ဇီ=မကောင်းမှုမှ ရှက်ကုန်လျက်၊ ဒယာပန္နာ=သတ္တဝါတို့.ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော မေတ္တာသို့ ဆိုက်ရောက်ကုန်လျက်၊ သဗ္ဗပါဏဘူတဟိတာနုကမ္ပိ ၁=အားလုံးသော သတ္တဝါမှန်သမျှတို့.ကို အစီးအပွားဖြင့် ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=နေတော်မူကြကုန်၏။

အဟံပိ=ငါလဲဘဲ၊ အဇ္ဇ=ယနေ့၊ ဣမဿ ရတ္တိ=ဤညဉ့.ဌ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဤညဉ့်ပတ်လုံးလည်းကောင်း။ ဣမဿ ဒိဝသံ=ဤနေ့.ဌ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဤနေ့.ပတ်လုံးလည်းကောင်း။ပ။ ပဋိဝိရတောမှ=ရှောင်ကြဉ်လျက်၊ နိဟိတ ဒဏ္ဍာ= ချထားအပ်သောတုတ်ရှိလျက်၊ နိဟိတသတ္ထာ=ရှိလျက်။[ဧကဝုစ် အနက်ဆိုပါ] လဇ္ဇီ=မကောင်းမှုအကုသိုလ်မှရှက်လျက်။ ဒယာပန္နာ=.....သို့.ဆိုက်ရောက်လျက်၊ သဗ္ဗပါဏ ဘူတဟိတာနုကမ္ပိ=....သနားလျက်၊ ဝိဟရामိ=

၁။ ပါဏာဘူတပုဒ်နှင့် စီစစ်ချက် ။ ။ "ပါဏာဘူတောတိ ပါဏာဇာတော" ဟုသာ ဋီကာ ဖွင့်ရကား မနုဿဘူတပုဒ်ကဲ့သို့.ပင်" ပါဏာ ဟုတွာ ဘူတာ ပါဏာဘူတာ (သတ္တဝါဖြစ်၍ ဖြစ်သူများ၊သတ္တဝါ ဖြစ်သူမှန်သမျှ)ဟု ဝစနတ္ထ ကြံပါ၊ဇာတဖြင့် ဖွင့်ခြင်းကြောင့် ဘူတအတွက် အနက်ထူးထူးထွေထွေ ကြံဘို့.မလိုပါ၊ သဗ္ဗေ သတ္တာ, သဗ္ဗေ ပါဏာ,သဗ္ဗေ ဘူတာစသည်ဖြင့် သတ္တဝါ အနက်ဟောပရိယာယ်ပုဒ် များစွာပါသော မေတ္တာပို့. ဝါကျ၌သာ တပုဒ်နှင့်တပုဒ် အသံထွက်မတူအောင် ဝိကြိုဟ်နက်ပြန်ဆိုဘို့.လိုပါသည်။ သို့.သော် သီလက္ခန်ဋီကာ သစ်(ပ-၃၂၈) အဖွင့်အတိုင်း အနက်ဆိုလျှင်ကား "ပါဏာဘူတာ=ဖြစ်သော ရုပ်သက်နာမ်သက် ဇီဝိတိန္ဒြေရှိသော သတ္တဝါ၊ ဝါ=ဖြစ်သောထွက်လေ ဝင်လေရှိသောသတ္တဝါ၊ ဝါ=ရုပ်သက်နာမ်သက်ရှိ၍ ထိုထိုကံအားလျော်စွာဖြစ်သော သတ္တဝါ"ဟု ဆိုရပေလိမ့်မည်။

နေထိုင်ပါ၏။ ။ကျေးမိနာပိ အဂ်ီန=ဤဂုဏ်အင်္ဂါအားဖြင့်လည်း၊ အရဟတံ=ရဟန္တာ ဟူကိုလ်တို့၏ လည်း၊ အနုကရောမိ=နောက်လိုက်အတုပြုလုပ်ပါ၏။ (ဧတံကရောန္တေန= ဤသို့နောက်လိုက်အတုပြုလုပ်သော) မေ=ငါသည်၊ ဥပေါသထောစ= ဥပုသ်ကိုလည်း၊ ဥပဝုဏ္ဏော=စောင့်ထိန်းအပ်သည်၊ ဘဝိဿတိ= ဖြစ်လတ္တံ့။

ယာဝဇီဝံ=အောင်။ အရဟန္တော=တို့သည်။ အဒိန္နာဒါနံ=ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာကို ခိုးယူလုယက်ခြင်းကို၊ ဝါ=ပိုင်ရှင် ..... ခိုးယူလုယက်ခြင်းဟူသော စေတနာကို။ ဝါ=ပိုင်ရှင် ..... ခိုးယူလုယက်ကြောင်း စေတနာကို။ ပဟာယ=ပယ်ပြီး၍၊ ဝါ=ပယ်ပြီးသည်မှစ၍၊ အဒိန္နာဒါနာ=မှ၊ ပဋိဝိရတာ=ကုန်လျက်။ [ဒုတိယ ပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်၌ လူ၏ ဥစ္စာခိုးယူခြင်းသာ အဒိန္နာဒါနဖြစ်၏။ ဤ၌ကား လူ၏ဥစ္စာသာမက တိရစ္ဆာန်၏ဥစ္စာကိုခိုးခြင်း လည်း အဒိန္နာဒါနဖြစ်၏၊ သီလက္ခန်ပါဠိတော် နိဿယသစ် (၃၇)၌ကား "လူဇာတ်ရှိသော် တပါးသောသူတို့၏ ဥစ္စာကိုခိုးယူခြင်း"ဟု အနက်ပေးထား၏] ဒိန္နာဒါယီ=ပိုင်ရှင်ပေးအပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကိုသာယူကုန်လျက်။ ဒိန္နပါဋိကခီ=ပိုင်ရှင်ပေးအပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကိုသာ အလိုရှိကုန်လျက်။ အထေနေန= မခိုးမဝှက်တတ်သော။ (အထေနတ္တာ=မခိုးမဝှက်တတ်သည် အဖြစ်ကြောင့်) သုစိဘူတေန=စင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ အတ္တနာ=အတ္တဘောဖြင့်၊ ဝိဟရန္တိ=နေတော်မူကြကုန်၏။ ။ပ။ ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်လျက်၊ ဒိန္နာဒါယီ=ယူလျက်၊ [ဧကဝုစ်အနက်ဆိုပါ]။ပ။

အဗြဟ္မစရိယံ=မမြင့်မြတ်သော သူတို့၏ မေထုန်အကျင့်ကို၊ ဝါ=မမြင့်မြတ်သော မေထုန်အကျင့်ကို၊ ဝါ=မမြင့်မြတ်သော မေထုန်အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းဟူသော စေတနာကို၊ ပဟာယ=ပယ်ပြီး၍၊ ဝါ=၍၊ ဗြဟ္မစာရီ= (မေထုန်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော) မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်တော်မူကြကုန်၏၊ အာရာစာရီ=မေထုန်မှဝေးစွာ ကျင့်တော်မူကြကုန်၏၊ ဂါမဓမ္မာ=ရွာသူရွာသားတို့၏ အကျင့်ဖြစ်သော၊ မေထုနာ=မေထုန်အကျင့်မှ၊ ဝါ=ရာဂထလာ, ညီညာတူကြ, အဖိုအမတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အကျင့်မှ၊ ဝိရတာ= ရှောင်ကြဉ်တော်မူကြကုန်၏ ။ပ။ဗြဟ္မစာရီ= .....ကိုကျင့်ပါ၏၊ အာရာစာရီ=စွာကျင့်ပါ၏ ။ပ။ ဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်ပါ၏ ။ပ။ မုသာဝါဒံ[1]=မဟုတ်မမှန်သော စကားကိုပြောဆိုခြင်းကို၊ ဝါ=သူတပါး,

---

၁။ မုသာဝါဒ။ ။ ဤပုဒ်ကို သီလက္ခန်အဋ္ဌကထာ စသည်တို့၌ နှစ်နည်းပွင့်၏ ၊ထိုနှစ်နည်းမှာ –

ကို လွဲမှားသွားစေတတ်သော ကိုယ်နှုတ်ပယောဂကိုသိစေကြောင်း စေတနာကို၊ ဝါ=သူတပါးကို လွဲမှားသွားစေတတ်သော ကိုယ်နှုတ်ပယောဂကို ဖြစ်စေကြောင်း

---

(၁) မုသာ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ သမုဋ္ဌာပေတိ ဝါ စေတယာတိ မုသာဝါဒေါ။ စေတယ=ဤစေတနာဖြင့်၊ မုသာ (ပရဝိသံဝါဒကကာယဝစီပယောဂ)=သူတပါးကို လွဲမှားသွားစေတတ်သော ကိုယ်နှုတ် လုံ့လပယောဂကို၊ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ=သိစေတတ်၏၊ ဝါ=သိအောင်ပြောဆိုတတ်၏၊ ဝါ=တနည်း၊ ဝဒတိ သမုဋ္ဌာပေတိ=ဖြစ်စေတတ်၏၊ ဝါ=ဖြစ်အောင် ပြောဆိုတတ်၏၊ ဣတိ= ထို့ကြောင့်၊ သာ=ထိုစေတနာသည်၊ မုသာဝါဒေါ=မုသာဝါဒမည်၏။ မုသာကား နိပါတ်ပုဒ်။

(၂) မုသာ ဝဒိယတိ ဝုစ္စတိ စေတယာတိ မုသာဝါဒေါ။ စေတယ=ဤစေတနာဖြင့်၊ မုသာ(အဘူတဝတ္ထု)=မဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းအရာကို၊ ဝဒိယတိ ဝုစ္စတိ=(ဟုတ်မှန်သည့် အနေအားဖြင့်)ပြောဆို အပ်၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ သာ= ထိုစေတနာသည်၊ မုသာဝါဒေါ=မည်၏။ နိဿယခန်းဌ ဤ ဝိဂြိုဟ်နှက် နှစ်မျိုးလုံးရေးထားသည်၊ ထိုဝိဂြိုဟ်နှစ်မျိုးတို့တွင် ပဌမဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၌ စိစစ်ဖွယ် ရှိသေးသည်ကား-

ပရဝိသံဝါဒကကာယဝစီပယောဂဘူတံ မုသာ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ, သမုဋ္ဌာပေတိ ဝါ စေတယာတိ စေတနာ မုသာဝါဒေါ။ (သီလက္ခန်ဒီကာဟောင်း (၁၁၈) ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ။ ဤဝိဂြိုဟ် ဝါကျသာ အဋ္ဌကထာဖွင့်နှင့် ကိုက်ညီ၍ ကောင်း၏။

ဝိဂြိုဟ်စိစစ်။ ။သီလက္ခန်ဒီကာသစ်(ပ-၃၃၅)၌ကား"မုသာသခ်ါတေနကာယဝစီပယောဂေန,မုသာသခ်ါတံ ဝါ ကာယဝစီပယောဂံ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ, သမုဋ္ဌာပေတိ ဝါ စေတေနာတိ မုသာဝါဒေါ"ဟု ဋီကာဟောင်းထက်ပိုလွန်၍ ဝိဂြိုဟ်ပြုလျက် "ကာယဝစီပယောဂ"ကို ကရိုဏ်းအရာ၌ထည့်သွင်းထား၏၊ သို့သော် ယင်းသို့ ထည့်သွင်းလိုက်ခြင်းကြောင့် (စေတေန ပုဒ်၏ အရဖြစ်သော စေတနာဟူသော ကရိုဏ်းရှိပြီးဖြစ်၍) ကရိုဏ်းနှစ်ခုထပ်နေပြီးလျှင် ဝိညာပေတိ၌ကား ဥာဓာတ်၏ ကံမရှိတော့ပေ၊ အမှန်အားဖြင့်ကား ထိုကာယဝစီပယောဂသည် ဝိညာပေတိ၏ ကရိုဏ်းမဖြစ်နိုင်၊ ဥာဓာတ်၏ကံသာ ဖြစ်နိုင်၏၊ သမုဋ္ဌာပေတိ၌ကား ကာရိတ်ကံ ဖြစ်၏၊ ရှင်းပြဦးအုံ - -

"ဝိညာပေတိ=သိ+စေ+ဏိ"ဟုသုံးပုဒ်ခွဲ၍(၁)သိ၏၊(၂)စေ၏(သိစေ၏၊ အသိပေး၏)ဟုကြိယာနှစ်မျိုးတွဲဝပ်ပြီးနောက်--လိမ်လည်သောသူသည် မကောင်းသော စေတနာဖြင့် သူတပါးကိုသိစေ၏၊ထိုသို့သိစေခြင်းကြောင့်

စေတနာကို၊ ဝါ=မဟုတ်မမှန်သောအကြောင်းအရာကို ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် ပြောဆိုကြောင်းစေတနာကို၊ ပဟာယ=၍၊ မုသာဝါဒါ=မှ၊ ပဋိဝိရတာ=အမြဲအစဉ် ရှောင်ကြဉ်တော်မူကြကုန်၏၊ သစ္စဝါဒီ=မှန်ကန်သော စကားကိုသာ ပြောဆိုတော်မူကြကုန်၏၊ သစ္စသန္ဓာ=မှန်ကန်သော ရှေ့စကားနှင့် မှန်ကန်သော နောက်စကားကို အကြားမလပ်ဆက်စပ်တော်မူကြကုန်၏၊ [တခါတရံမျှ ကြိုးကြားကြိုးကြား မမှန်သောစကားကို မပြောကြဟူလို]ထေတာ=စကားအား ဖြင့် ခိုင်မြဲတည်တံ့ကုန်၏၊ ဝါ=ခိုင်မြဲတည်တံ့သော စကားရှိတော်မူကုန်၏၊ ပစ္စယိကာ=ယုံကြည်သင့်ယုံကြည်ထိုက်ကုန်၏။ [အပရပ္ပစ္စယ–ပုဒ်မှ ပစ္စယ သဒ္ဒါကဲ့သို့ပင် "ပစ္စေတဗ္ဗာတိ ပစ္စယာ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ပစ္စယာစ ပစ္စယိကာ]

သူတပါးသည် (အလိမ်ခံရသူသည်)သိ၏၊ ဘာကိုသိသနည်း? လိမ်လည်သော သူ၏ **ကာယဝစီပယောဂ**ကို(ကိုယ်နှုတ်လုံ့လ ပယောဂကို)သိ၏၊

ဤသို့ရှင်းလင်းလိုက်လျှင် ဥာဏတ်၏(သိခြင်းကြီယာ၏)ကံမှာ ကာယ ဝဒီပယောဂသာဖြစ်ကြောင်းနှင့် ကရိယာမှာ စေတနာသာဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပါ သည်၊ ထိုကာယဝစီပယောဂသည် သမုဋ္ဌာပေတိ၏ ကရိယာမဟုတ်ဘဲ ကာရိတ်ကံသာ ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ဤနည်းမှီ၍ စဉ်းစားကြည့်ပါ [အဋ္ဌကထာ၌ မုသာဝါဒပုဒ်ကို နှစ်နည်းဖွင့်ပြရာတွင် ဤပဌမနည်း၌ မုသာအရ ကာယဝစီ ပယောဂကိုသာယူ၍ အဘူတဝတ္ထု (မဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းအရာ)ကို မယူသေး၊ ထို့ကြောင့် ဤပဌမနည်း၌ အဘူတဝတ္ထုသည် ဥာဏတ်၏ကံမဖြစ်နိုင်သေး]

ထို့အပြင် သီလကွန်နီဿယတို့၌"ဆွတ်ယွင်းဖေါက်ပြန် မဟုတ်မမှန် သော ကာယဝစီပယောဂ"ဟု စကားသုံးနှုန်းကြ၏၊ ထိုစကားအသုံးအနှုန်း၌ "ကာယဝစီ , ပယောဂသည် ဆွတ်ယွင်းသည်၊ . မှားသည်ဟု အဓိပ္ပါယ် သက်ရောက်၏၊ သို့သော် ဤ၌ ကာယဝစီပယောဂ၏ မှားသည် မှန်သည်ကိုဆိုလိုသည်မဟုတ်ပါ၊ လိမ်ညာသောသူ၏ ထိုကာယဝစီပယောဂ ကြောင့် အလိမ်ခံရသောသူ၏အလွဲလွဲ အမှားမှားဖြစ်သွားခြင်းကိုသာ ဆိုလိုပါသည်၊ [ကာယဝစီပယောဂသည် မဟုတ်မမှန်သော, လွဲမှားသော အရာမဟုတ်၊ လွဲမှားစေသော (အလွဲလွဲအမှားမှား ဖြစ်သွား စေသော) အရာတည်း၊ အလိမ်ခံရသောသူသည် လွဲမှားသွားသော (အလွဲလွဲ အမှားမှား ဖြစ်သွားရရှာသော)အရာတည်း]

ထို့ကြောင့်"ပရဝိသံဝါဒက ကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ" ဟူသော သီလကွန်အဋ္ဌကထာ(၇၁)နှင့်အညီ "သူတပါးကို လွဲမှားစေတတ်သော ကာယပယောဂ, ဝစီပယောဂ"ဟု အနက်ပြန်ဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။

လောကသ=သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ အဝိသံဝါဒကာ=မလွဲချော် စေတတ်ကုန်။ပ။ ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်ပါ၏၊ သစ္စဝါဒီ=မှန်ကန်သောစကားကိုသာပြောဆိုပါ၏၊ သစ္စသန္ဓော.....ဆက်စပ်ပါ၏၊ ထေတော=တံ့ပါ၏၊ ဝါ=၏၊ ပစ္စယိကော=ထိုက်ပါ၏၊ လောကသ=ကို၊အဝိသံဝါဒကာ=မလွဲချော်စေတတ်ပါ။ပ။

သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနံ=မေ့လျော့ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော မူးယစ်စေတတ်သော သေရည်အရက်ကို သောက်ကြောင်းစေတနာကို၊ [ပမာဒသ ဋ္ဌာနံ ပမာဒဋ္ဌာနံ=မေ့လျော့ခြင်း၏တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော+ပိဝန္တို့ မဒယတီတိ မဇ္ဇံ=သောက်သောသူကို မူးယစ်စေတတ်သော+သုရာ,မေရယ=သေရည်,အရက်။ ဤ၂ခုကား ၎င်းကိုသောက်ကြောင်း စေတနာတိုင်အောင် ဋ္ဌာနုပစာရ, ကာရကူပစာရအားဖြင့်ယူပါ] ဝါ=မူးယစ်စေတတ်သော သေရည်အရက်၌ မေ့လျော့ခြင်း၏တည်ရာအကြောင်း ရင်းဖြစ်သော သောက်ကြောင်းစေတနာကို [သုရာမေရယမဇ္ဇေ=မူးယစ်စေတတ်သော သေရည်အရက်၌+ပမာဒဋ္ဌာနံ=မေ့လျော့ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော သောက်ကြောင်းစေတနာ] ပဟာယ=၍၊ သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ=စေတနာမှ၊ ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။ပ။

ဧကဘတ္တိကာ=တထပ်တည်းသော နံနက်စာဆွမ်း ရှိတော်မူကြကုန်၏၊

၁။ ဧကဘတ္တိကာ ရတ္တူပရတာ ။ ။ ဧကံ ဘတ္တံ ဧကဘတ္တံ၊ ဧကဘတ္တံ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဧကဘတ္တိကာ= တထပ်တည်းသောဆွမ်းရှိတော်မူကြသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်များ။ တနေ့၌ တကြိမ်သာ (တထပ်သာ)ဘုဉ်းပေးတော်မူကြသောရဟန္တာအရှင်မြတ်များ။ သို့ဖြစ်လျှင် ဤဧကဘတ္တိကာဟူသော စကားဖြင့် မည်သည့်အချိန်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိရကား ညဉ့်အချိန်နှင့် မွန်လွဲချိန်တို့၌ တထပ်တည်းဘုန်းပေးလျှင်လည်း ဧကဘတ္တိကဖြစ်နိုင်လေသလောဟု ယုံမှား တွေးတောဖွယ်ရှိနေ၏၊ ထို့ကြောင့် "ရတ္တူပရတာ၊ ဝိရတာ ဝိကာလဘောဇနာ" ဟူသော စကားနှစ်ရပ်ကို မိန့်တော်မူ၏။

အရုဏ်တက်ချိန်မှစ၍ နေမွန်းမလွဲမီအချိန်သည် ဘုရားအစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ အလေ့အကျင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာဖြစ်သော ဆွမ်းဘုဉ်း ပေးချိန်ဖြစ်၏၊ ထိုသူတော်ကောင်းတို့သည် ကျန်သောအချိန်များ၌ ဆွမ်းဘုဉ်းပေးခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်တော်မူကြသည်ဟု ထိုစကားနှစ်ရပ်ဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ရတ္တိယာ ဘောဇနံ ရတ္တိ= ညဉ့်အချိန်၌စားခြင်း၊ ရတ္တိဘောဇနံ-ဟုဆိုလိုလျက် ဘောဇနဟူသော နောက်ပုဒ်ကိုချေထားသည်၊

ဝါ=နေမွန်းမလွဲမီအတွင်း နံနက်ဆွမ်း တထပ်သာ ဘုဉ်းပေးတော်မူကြကုန်၏၊ ရတ္တူပရတာ=ညဉ့်ဦးစားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ် တော်မူကြကုန်၏၊ [ရတ္တိ+ဥပရတာ]

ရတ္တိယာ ဥပရတာ ရတ္တူပရတာ=ညဉ့်ဦးဘုဉ်းပေးခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်တော်မူကြသော အရှင်မြတ်များ။

၁။ နစ္စကိတဝါဒိတ.....ဌာနာ ။ ။ နစ္စနံ နစ္စံ=ကိုယ်တိုင်ကခြင်း၊ နစ္စာပနံ နစ္စံ=သူတပါးကို ကစေခြင်း(အကခိုင်းခြင်း) ဤနည်းအားဖြင့် နစ္စသဒ္ဒါ နှစ်ပုဒ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင်"ကိုယ်တိုင်ကခြင်း သူတပါးကို အကခိုင်းခြင်း"ဟု အနက်လည်း နှစ်မျိုးဆိုရ၏။ သို့သော် ထိုနှစ်ပုဒ်လုံးပင် နစ္စ သဒ္ဒါချည်းဖြစ်၍ သဒ္ဒါချင်းတူသောကြောင့် သာမညနိဒ္ဒေသနည်း (တူရာ ပေါင်းနည်း)အားဖြင့် ပါဠိတော်၌ နစ္စသဒ္ဒါ တပုဒ်တည်းသာဟောထားသည် (တနည်း) နစ္စဆ္ဆ နစ္စဆ္ဆ နစ္စံ–ဟု သရုပေကသေသ်သော်လည်းပြု။ ထို့အတူ ဂါယနံ ဂီတံ=ကိုယ်တိုင်သီချင်းဆိုခြင်း၊ ဂါယာပနံ ဂီတံ= သူတပါးကို သီချင်း ဆိုခိုင်းခြင်း၊ ဂီတဆ္ဆ ဂီတဆ္ဆ ဂီတံ။ ဝါဒနံ ဝါဒိတံ=ကိုယ်တိုင်တီးမှုတ်ခြင်း၊ဝါဒါပနံ ဝါဒိတံ=သူတပါးကို တီးမှုတ်ခိုင်းခြင်း၊ဝါဒိတဆ္ဆ ဝါဒိတဆ္ဆ ဝါဒိတံ။ ဤသို့အားဖြင့် ဂီတနှင့် ဝါဒိတ သဒ္ဒါတို့သည်လည်း အနက်နှစ်မျိုးစီရှိသောကြောင့် သဒ္ဒါလည်း နှစ်ပုဒ်စီပင် ရှိရမည်ဖြစ်သော်လည်း သာမညနိဒ္ဒေသနည်း, ဧကသေသနည်းအားဖြင့် တပုဒ်စီသာ ပါဠိတော်၌ ရှိပါသည်။

ဝိသူကဒဿနံ၌ ဒဿနအရ ကြည့်ရှုခြင်းကိုသာမက (ဒဿနဆ္ဆ သဝနဆ္ဆ ဒဿနံဟု ဝိရူပေကသေသ်ပြု၍)နားထောင်ခြင်း(သဝန) ကိုလည်းယူရ၏။ ထိုကပြ, သီဆို, တီးမှုတ်မှုတို့ကို ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်းသည် မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဆူးငြောင့်တံကျင် သဖွယ်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုကြည့်ရှု နားထောင်ခြင်းကို"ဝိသူကဒဿန"ဟု မိန့်ဆိုသည် [ဝိသူက=ဆူးငြောင့် တံကျင် သဖွယ်ဖြစ်သော+ဒဿန= ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်း] ထို့နောက် "နစ္စဆ္ဆ ဂီတဆ္ဆ ဝါဒိတဆ္ဆ ဝိသူကဒဿနဆ္ဆ နစ္စဂီတဝါဒိတဝိသူကဒဿနံ" ဟု သမာဟာရ ဒွန္ဒတွဲပါ။

ထိုပုဒ်များတွင် နစ္စ,ဂီတ,ဝါဒိတ–ဟူသော သုံးပုဒ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်ကပြ သီဆို တီးမှုတ်ခြင်းနှင့် သူတပါးတို့ကို ကပြသီဆိုတီးမှုတ်ရန်စေခိုင်းခြင်းတို့ကို ဆိုလို ကြောင်းကိုလည်းကောင်း,ဝိသူကဒဿနဖြင့် မိမိကိုယ်တိုင် မစေခိုင်းရဘဲ သူတို့သဘောအတိုင်း ကပြ သီဆို တီးမှုတ်သော ဈာတ်ပွဲအငြိမ်ပွဲ စသည်တို့ကို ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်းကို ဆိုလိုကြောင်းကိုလည်းကောင်း သိပါလေ၊ ဤသို့သော သဒ္ဒါနည်းနှင့် အဓိပ္ပါယ်ကို သဘောပေါက်ထားပြီးသော

ဝိကာလဘောဇနာ=နေမွန်းလွဲချိန်၌ စားခြင်းမှ၊ (နေမဝင်မီအတွင်း နေမွန်းလွဲချိန်၌ ယာဝကာလိက ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်ကို စားခြင်းမှ) ဝိရတာ=

ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် လူတွေကို သီလပေးသောအခါ "နစ္စ+ဂိတ+ဝါဒိတ+ ဝိသူကဒဿန"ဟု လေးဖြတ်ရှုတ်ဆိုကြရန်နှင့် "ဝိသူက+ဒဿန"ဟု မဖြတ်မိကြရန် သတိပြုသင့်ပါသည်။

ဤနေရာ၌ ဝိသူကသဒ္ဒါသည် ဒိဋ္ဌိဝိသူက (ဒိဋ္ဌိဟူသော ဆူးငြောင့်)၌ ဝိသူဂ်နှင့် အနက်တူ၏၊ သံယုတ်ဋီကာ (၃။၈၀)၌ "ဝိသူကမိဝါတိ ကဏ္ဏကော ဝိယ"ဟုလည်းကောင်း, သုတ္တနိပါတ်အဋ္ဌကထာ (၁-၉၅)၌ တာနိ ဟိ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိသူကဋ္ဌေန ဝိဗ္ဗနဋ္ဌေန ဝိလောမဋ္ဌေနစ ဝိသူကာနိ-ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်၏။ ထိုအလို "ဝိ+သူစ+ဏ"ဟုကြံသင့်၏။

သင်္ကတအဘိဓာန်တို့၌ တာလုဗ "သ"နှင့် သူကသဒ္ဒါကို သဏ္ဌာတိခိဏာဂ (သေးငယ်ရှုန်ထက်သော အဖျား)ဟူသော အနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုကြ၏၊ သသသူက်= စပါးအသီး၏ ရှုန်ထက်သောအဖျား၊ စပါးမြီး၊ စပါးမွေး (အမရကောသ၊၁၉-ဝဂ်၊ ၂၁၊ ၂၃-ဂါထာ) သာလိသူက ယဝသူက (ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ်-၄၂ သုတ်။) ထိုတာလုဗသနှင့်တကွသော သူကသဒ္ဒါကို ထောမနိခ်ိ၌ သောဓာတ်,ဥိကက်ပစ္စည်းဖြင့် ရှုပ်ပြီးစေ၏။

ဒန္ဓ ဗ "သ"နှင့်တကွသော သူကသဒ္ဒါသည် (၁)မြားငြောင့် (၂)လေး (၃) ကြာဟူသော အနက်တို့ကိုဟော၏၊ ပေရဏအနက်ဟော သူဓာတ်,ကွိပ် ပစ္စည်း, သွတ္ထကန် ပစ္စည်းဖြင့် ရှုပ်ပြီးစေ၏၊ ထိုသူကသဒ္ဒါအားလုံး ဥိဒီဃနှင့် ချည်းတည်း၊ ဥရဿနှင့် သုကသဒ္ဒါ၌ကား ဤနေရာနှင့် သင့်လျော်သော အနက်ကို မော်နီယာဝိလျံစသော ကျယ်ဝန်းသော သင်္ကတအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန် တို့၌ပင် မတွေ့ရ။

ဤသုတ်အဋ္ဌကထာစသည်၌ "ဝိသူကံ ပဇာဏိဘူတံ"ဟု ဖွင့်၏၊ ပဇ (ပဇမုခ)= သတ္တဝါတဦးဦးဆီသို့ ရှေ့ရှုတည့်တည့် ဦးချန်လှည့်နေသော+အာဏီ= စို့၊ သတ်၊ ဆူးငြောင့်၊ တံကျင်။ ထိုအာဏီ သဒ္ဒါသည် သုခုမာယ အာဏိယာ သြဠာရိကံ အာဏိ အဘိဟနေယျ (မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ ၁၆၈)၌ ကီလ(စို့၊ သတ်)ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ ဒသကနိပါတ်၊ ကဏ္ဏဒီပါယနဓာတ် အဋ္ဌကထာ(စ၊ ၃၀) ၌ တံကျင်အလျှိုခံရသော မဏ္ဍာဗျရသေ့ကို အာဏိမဏ္ဍာဗျ ဟုခေါ်ရာ၌ သူလ (တံကျင်)ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ ထိုအနက်အားလုံး ဤနေရာနှင့်လျော်၏။

မာလာ=ပန်း။ ဂန္ဓ=နံ့သာမှုန့်, နံ့သာအခိုးအထုံ ရေမွှေးစသော

ရောင်ကြဉ်တော်မှ ကြကုန်၏။ပ။ဧကဘတ္တိကော= ဆွမ်းရှိပါ၏။ပ။ နစ္စဂီတ..
ဌာနာ=ကိုယ်တိုင် ကခြင်း,သူတပါးကို အကခိုင်းခြင်း, ကိုယ်တိုင်သီချင်းဆိုခြင်း၊
သူတပါးကို သီချင်းဆိုခိုင်းခြင်း, ကိုယ်တိုင်တီးမှုတ်ခြင်း, သူတပါးကို
တီးမှုတ်ခိုင်းခြင်း, သူတပါးတို့ အလိုအလျောက် ကပြသီဆိုတီးမှုတ်မှုတို့ကို
မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမတော်၏ ·ဆန့်ကျင်ဘက် ဆူးငြောင့်
တံကျင် သဖွယ်ဖြစ်သော· ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်း, ပန်းပန်ခြင်း, နံ့သာနှင့်
နံ့သာပျောင်းတို့ဖြင့် နိမ့်သောနေရာကို ဖို့သိပ် ပြင်ဆင်ခြင်း, အသားအရေ
လှပမွေးကြိုင်အောင် လိမ်းကျံ ခြယ်လှယ်ခြင်းတို့၏ အကြောင်းရင်း
စေတနာမှ၊ [အစိပ္ပါယ်ခန်းမှ· ရှင်းလင်းချက်နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ]
ပဋိဝိရတာ=ကုန်၏။ပ။ ဥစ္စာသယနု, မဟာသယနံ= (တထောင်ထွာထက်
ခြေထောက်ရှည်၍) မြင့်သောနေရာနှင့် အလျားအနံ ကြီးမား
ခမ်းနားဆန်းကြယ်သော အိပ်ရာခင်းကို၊ ဝါ=မြင့်သောနေရာ, အလျား
အနံ ကြီးမား ခမ်းနားဆန်းကြယ်သော အိပ်ရာခင်းနှင့်, ၎င်းတို့အပေါ်၌

နံ့သာမျိုး။ ဝိလေပန=အသားအရေလှပအောင် လိမ်းဘို့ရာ ကြိတ်ထားအပ်သော
သနပ်ခါးနှစ်စသော အရောင်တင် နံ့သာပျောင်း။ ထို"မာလာ, ဂန္ဓ,
ဝိလေပန"ဟူသော ကာရက သုံးပုဒ်ကို "ဓာရဏာ,မဏ္ဍနာ,ဝိဘူသနာ"ဟူသော
ကြိယာသုံးပုဒ်နှင့် ပြလတ္တံ့အတိုင်း ဖြစ်သင့်သလို တွဲစပ်၍အနက်ပြန်ဆိုရမည်-

(၁) မာလာ=ပန်းကို+ဓာရဏာ=ပန်ဆင်ခြင်း

(၂) ဂန္ဓ(နံ့သာ)ဝိလေပန(နံ့သာပျောင်း)တို့ဖြင့်+မဏ္ဍနာ=(ကျောက်
ပေါက်ခွက်စသော) နိမ့်သောနေရာ၌ ဖို့သိပ်ပြင်ဆင်ခြင်း။

(၃)ထိုဂန္ဓ,ဝိလေပနတို့ဖြင့်ပင်+ဝိဘူသနာ=လိမ်းကျံခြယ်လှယ်ခြင်း၊
(ဂန္ဓဖြင့် အနံ့မွေးအောင်, ဝိလေပနဖြင့် အသားအရေ လှပအောင် လိမ်းကျံခြယ်
လှယ်ခြင်းတည်း)

ဂန္ဓဝသေန ဆဝိရာဂဝသေန စ သာဒီယန္တော ဝိဘူသေတိ နာမ-ဟု
အဋ္ဌကထာဖွင့်သောကြောင့် ဝိဘူသနကြိယာကို ဂန္ဓ,ဝိလေပန နှစ်ပုဒ်လုံးဖြင့်
တွဲစပ်စေလိုသည်မှာ ထင်ရှား၏၊ မဏ္ဍနကြိယာကိုကား ထိုနှစ်ပုဒ်လုံးဖြင့်ပင်
တွဲစပ်ရမည် (သို့မဟုတ်)တပုဒ်ဖြင့်သာ တွဲစပ်ရမည်ဟု သိသာအောင် တိတိ
ကျကျမဖွင့်ပြတော့ဘဲ "ဥိနဋ္ဌာနံ ပူရေန္တော မဏ္ဍေတိ နာမ"ဟူ၍သာဖွင့်ဆို၏။
သို့သော် နိမ့်သောနေရာကို ဖို့သိပ်ရာ၌ ဂန္ဓ, ဝိလေပန နှစ်မျိုးလုံးဖြင့်ရောစပ်ဖို့
သိပ်နိုင်သောကြောင့် မဏ္ဍနကြိယာကိုလည်း ဂန္ဓ, ဝိလေပနနှစ်မျိုး လုံးဖြင့်
တွဲစပ်၍ အနက်ပြန်ဆိုပါသည်၊ [သာရတ္ထဋီကာ၊ တ-၂၅၃ ကို နည်းမှီသည်]

ထိုင်ခြင်း လျောင်းစက်ခြင်းကို ၁ပဟာယ=၍ဥစ္စာသယနမဟာသယနာ=မှ၊ ၀ါ=မှ၊ ပဋိဝိရတာ=ကုန်လျက်၊ နိစသေယျ=နိုမ့်သောနေရာ၌ အိပ်ခြင်းကို၊ မဆွကေ ၀ါ=ညောင်စောင်းငယ်ပေါ်၌သော်လည်းကောင်း၊ တိဏသန္ထာရေ ၀ါ=မြက်အခင်.ပေါ်၌သော်လည်း ကောင်.၊ သေယျ=အိပ်ခြင်းကို၊ ဟိ=ထိုင်ခြင်.. လျောင်းစက်ခြင်းကို၊ ကပ္ပေန္တိ=ပြုတော်မူကြကုန်၏ ။ပ။ ပဋိဝိရတောဟု= ရှောင်ကြဉ်လျက် ။ပ။ ကပ္ပေမိ=ပြုပါ၏ ။ပ။

ကိ၀မဟပ္ဖလော=အဘယ်မျှလောက်များသော ကံတူမူရင်းအကျိုးရှိသည်၊ ကိ၀မဟာနိသံသော=အဘယ်မျှလောက်များသော ဆင့်ပွားအကျိုးအာနိသင်ရှိသည်၊ကိ၀မဟာဒုတိကော=အဘယ်မျှလောက်များသော တောက်ပြောင်သော အကျိုးရှိသည်၊ ကိ၀မဟာ၀ိပ္ပါရော=အဘယ်မျှလောက်များသော ကျယ်ပြန့်သော အကျိုးရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊ သေယျထာ ပိ=ဥပမာပြောရလျှင်ကား၊ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပဟူတရတ္တ ရတနာ နံ=များစွာသော ဘပ်မက်ဖွယ် ရတနာရှိကုန်သော၊ သောဠသန္နံ=၁၆-ခုကုန် သော၊ဣမေသံ မဟာဇနပဒါနံ=ဤကြီးစွာသောဇနပုဒ်တို့၏ ၊၀ါ=ဤကြီးစွာ သောတိုင်းပြည်တို့၏၊ ဣဿရိယာဓိပစ္စံ ၁=အစိုးရသူ၏အဖြစ်, အကြီးအကဲ၏

၁။ဥစ္စာသယနမဟာသယနံ ။ ။ ဤပုဒ်၏ ဒုတိယအနက်ပြန်ဆိုနည်း၌ "ဥစ္စာသယန မဟာသယနဟု ဥစ္စာသယနမဟာသယနသယနဟု ဥစ္စာသယန မဟာသယနံ"ဟူ၍ နော်ကပ်ပုဒ်ကိုချေသော ကေသေသ်ပြုပါ၊ ဤနည်းအရ "ဥစ္စာသယန မဟာသယနကိုလည်းကောင်း,ဥစ္စာသယန မဟာသယနပေါ်၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ပဟာယ=ပယ်ရှား၍"ဟု အနက်အဓိပ္ပါယ် မှတ်ပါ၊ ဤ၌ထိုင်ခြင်း အနက်ဟော "အာသန"သဒ္ဒါ မပါသော်လည်း ထိုင်ပြီးမှ အိပ်ရသောကြောင့် အိပ်ခြင်းအနက်ဟော သယနသဒ္ဒါဖြင့်ပင် အာသနကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်တော့၏၊ ဤနောက်နည်း အဖွင့်ဋီကာ၌ ဥစ္စာသယနာသန မဟာသယနာသနာ-ဟုပါဠိပျက်၏၊"အာသန ကိရိယာ ပုဗ္ဗကတ္တာ ၀ါ"ဟုလည်း ၀ါသဒ္ဒါ မပါသင့်။

၂။ ဣဿရိယာဓိပစ္စံ ရဇ္ဇံ ကာရေယျ ။ ။ဣဿရိယာဓိပစ္စန္တိ ဣဿရဘာ၀ေါ ဣဿရိယံ၊ အဓိပတိဘာ၀ေါ အာဓိပစ္စံ၊ ဣဿရိယံ အာဓိပစ္စံ ဘေသို့ ရဇ္ဇေ နဿ ဆောဒနဘောဒနန္တိ ဣဿရိယာဓိပစ္စံ။ သံယုတ်ဋီ (တ၊၃၀၇)။ ဣဿရိယာဓိပစ္စန္တိ ဣဿရဘာ၀ေန စ အဓိပတိဘာ၀ေန စ သမန္နာဂတံ၊ ရဇ္ဇန္တိ ရာဇဘောဝံ၊ ရညာ ကတ္တာဗ္ဗကိစ္စံ ၀ါ။ဝိနည်းမဟာ၀ါအဋ္ဌကထာ (၁၆၄)။ ဤသုတ်အဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ၌ကား စာပျက်စာကျ၏ ။

အဖြစ်ရှိသော၊ ဝါ=စိုးမိုးအုပ်ချုပ်အကြီးအကဲပြုလုပ်ရခြင်းရှိသော၊ ရဇ္ဇ=(စက္ကြ ဝတေး)မင်း၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ=စက္ကြဝတေးမင်း၏ ရာထူးကို၊ ကာရေယျ= ပြုလုပ်စေရာ၏၊ ဝါ=တင်မြှောက်ခိုင်းရာ၏။

သေယျထိဒံ=အဘယ်နေပုဒ်ကြီး(၁၆)ခုတို့၏၊(ဣသိရိယာဓိပစ္စံ= သော၊ ရဇ္ဇ=ကို၊ ကာရေယျ=ရာသနည်းဟူမူ) အဂ်ါနံ=အင်္ဂနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း [ကေဝုစ်အနက်ဆိုရသည်] မဂဓာနံ=မဂဓနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း၊ ကာသီနံ= ကာသီနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း၊ကောသလာနံ=ကောသလနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း၊ ဝဇ္ဇီနံ=ဝဇ္ဇီနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း၊မလ္လာနံ=မလ္လနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း၊စေတီနံ= စေတီနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း၊ဝင်္ဂါနံ=ဝင်္ဂနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း ကုရူနံ=ကုရုန နေပုဒ်၏ လည်းကောင်း၊ ပဉ္စာလာနံ=ပဉ္စာလနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း၊ မစ္ဆာနံ= မစ္ဆနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း။ သူရသေနာနံ=သူရသေနနေပုဒ်၏ လည်ကောင်း၊ အဿကာနံ=အဿကနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း၊အဝန္တီနံ=အဝန္တီနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း။ ဂန္ဓာရာနံ=ဂန္ဓာရနေပုဒ်၏ လည်းကောင်း၊ ကမ္ဗောဇာနံ=ကမ္ဗောဇ နေပုဒ်၏ လည်းကောင်း (ဣသိရိယာ ဓိပစ္စံ=သော၊ ရဇ္ဇ=ကို၊ ကာရေယျ=ရာ၏) ဧတံ=ဤနေပုဒ်ကြီး (၁၆)ခုတို့၏ မင်းအဖြစ်ပြုလုပ်ရခြင်းသည်၊ အဌဂ်သမန္နာ ဂတာသ=ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဥပေါသထသ=(တရက်တည့်ဖြ စောင့်ထိန်းအပ်သော) ဥပုသ်သီလ၏၊ သောဇ္ဇသိ =၁۶-ခုမြှောက်သော၊ ကလံ=

ဤနေရာ၌ သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာ(၃၈၈)အလို ရဇ္ဇ ကာရေယျ၌ ကာရေယျ သည် ကာရိတ်ရုပ်တည်း၊"ကာရေယျ=ပြုလုပ်စေ၏"၌"ပြုလုပ်+စေ+ ၏"ဟု သုံးပုဒ်ခွဲပြီးလျှင် (၁)ပြုလုပ်၏၊ (၂)စေ၏(စေခိုင်း၏)ဟု ကြိယာနှစ်မျိုး တွဲစပ်လိုက်ပါ၊ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် "ပြုလုပ်၏"ဟူသည် လူအများက ဝိုင်းဝန်း၍ (အဘိသိက်သွန်းကာ ဘုရင်မင်းအဖြစ် တင်မြှောက်မှုကို) ပြုလုပ်၏ဟုဆိုလို၏။ "စေ၏၊ စေခိုင်း၏"ဟူသည် ငါ့ကို ဘုရင်မင်းအဖြစ် တင်မြှောက်ကြပါဟု ရှင်ဘုရင်က လူအများကို စေခိုင်း၏ဟုဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့် ကာရိတ်ကံထည့် စွက်၍ အနက်ယောဇနာလိုလျှင်-

ရဇ္ဇ=(စက္ကြဝတေး)ဘုရင်မင်း၏အဖြစ်ကို၊ (ဘုရင်မင်းရာထူးကို) (မဟာ ဇနေန=များစွာသော လူအပေါင်းကို) ကာရေယျ=ပြုလုပ်စေရာ၏၊ ဝါ=တင်မြှောက်ခိုင်းရာ၏၊ ဤသို့ အနက်ဆိုပါ၊ အကယ်၍ မောဂ္ဂလ္လာန်,၅ (ခါဒိ)ကလ္ပ၊ ၁၅- သုတ်အလို ကာရေယျကို သုဒ္ဓရုပ်ကြဲလျှင်ကား "ရဇ္ဇ= ဘုရင်မင်းသည် ပြုလုပ်သင့်သမျှ ကိစ္စအဝဝကို၊ ကာရေယျ=ပြုလုပ်ရာ၏" ဟုအနက်ဆိုပါ။

အစိတ်တစိတ်ကိုပင်။ နု အဋ္ဌတိ=မထိုက်တန်၊ တံ=ထိုသို့(၁၆)စိတ်စိတ်၍ တစိတ်မျှပင် မထိုက်တန်ခြင်းသည်၊ ကိသ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့် နည်းဟူမူ၊ ဝိသာခေ=ဝိသာခါ၊မာနုသက်=လူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ရဇ္ဇံ=မင်းအဖြစ်သည်၊ ဒိဗ္ဗံ=နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော၊ သုခံ=ချမ်းသာကို၊ ဥပနိဓာယ=ထောက်ဆ၍၊ ဝါ=ထောက်ဆလျှင်၊ ကပဏံ=မပြောလောက်ဖွယ် အနည်းငယ်မျှသာတည်း၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်ပေတည်း)

ဝိသာခေ=ခါ၊ မာနုသကာနိ=လူ၌ဖြစ်ကုန်သော၊ ယာနိ ပညာသဝသာနိ=အကြင်အနှစ်ငါးဆယ်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) ဧသော=ဤလူတို့ အနှစ်ငါးဆယ်သည်၊ စာတုမဟာရာဇိကာနံ=စာတုမဟာရာဇ် မည်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏၊ ဧကော=တခုသာဖြစ်သော၊ ရတ္တိန္ဒိဝေါ=ညဉ့်နေ့တည်း၊ တာယ ရတ္တိယာ=ထိုညဉ့်ဖြင့်(ထိုစာတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏ ညဉ့်ဖြင့်) တိံသရတ္တိယော= ၃၀–သောညဉ့်တို့သည်။မာသော=တလတည်း၊ တေန မာသေန=ထိုလဖြင့်။ ဒ္ဝါဒသမာသိယော=၁၂–လတို့သည်။ သံဝစ္ဆရော=တနှစ်တည်း၊ တေန သံဝစ္ဆရေန=ထိုနှစ်ဖြင့်၊ ဒိဗ္ဗာနိ=နတ်ပြည်၌ဖြစ်ကုန်သော၊ပဏ္ဍဝသဿတာနိ=အနှစ်ငါးရာတို့သည်၊ စာတုမဟာရာဇိကာနံ=ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ=အသက်တမ်းပမာဏပေတည်း။ ဝိသာခေ=ခါ၊ ယံ (ယေန ဌာနေန)=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဒံ=ဤလောကဌ၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ဣတ္ထိ ဝါ=မိန်းမသည်လည်းကောင်း၊ ပုရိသော ဝါ=ယောကျ်ားသည်လည်းကောင်း၊ အဌဂ်သမန္နာဂတံ=ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဥပေါသထံ=ဥပုသ်သီလကို၊ ဥပဝသိတွာ=စောင့်ထိန်းပြီး၍၊ ကာယဿ=၏။ပ။ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏၊သဟဗျတံ=အတူတကွ ဖြစ်ဖက်အဖေါ်သဟဲ၏အဖြစ်သို့ [သဟ ဗျယတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ သဟဗျော။ သဟ+ဗျ+အ။ သဟဗျဿ ဘာဝေါ သဟဗျတာ] ဥပပဇ္ဇေယျ=လားရောက်ရာ၏၊ ဧတံ ဌာနံ= ဤလားရောက်ခြင်း ဟူသော အကြောင်းသည်၊ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ ဝိသာခေ=ခါ၊ ဣဒံ=ဤလားရောက်ခြင်း ဟူသောအကြောင်းကို၊ သန္ဓာယ=ရည်ရွယ်၍ "ဒိဗ္ဗံ=သော၊ သုခံ=ကို၊ ဥပနိဓာယ= ၍၊ မာနုသကံ=သော၊ ရဇ္ဇံ=သည်၊ ကပဏံ=တည်း" (ဣတိ= ဤသို့သော) ဧတံ=ဤစကားကို၊ (မယာ=ငါသည်) ဘာသိတံ=မိန့်ဆိုအပ်ပြီ။

ဝိသာခေ=ခါ၊ မာနုသကံ=လူ၌ဖြစ်သော၊ ယံ ဝဿသတံ=အကြင်အနှစ်တရာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)ဧသော=ဤလူတို့အနှစ်တရာသည်၊တာဝတိံသာနံ=တာဝတိံသာမည်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=တို့၏၊ ဧကော=သော၊ ရတ္တိန္ဒိဝေါ=တည်း။ တာယ ရတ္တိယာ=ထိုညဉ့်ဖြင့်၊ (ထိုတာဝတိံသာနတ်တို့၏ ညဉ့်ဖြင့်)

။ပ။ဒီဗ္ဗံ=နတ်ဦးဖြစ်သော၊ ဝဿသဟဿံ=အနှစ်တထောင်သည်၊တာဝ
တိံသာနံ။ပ။မာနုသကာနိ=ကုန်သော၊ ယာနိ ဒွေဝဿသတာနိ=အကြင်
အနှစ် နှစ်ရာတို့သည်၊ (သန္တိ) ဧသော=ဤလူတို့ အနှစ် နှစ်ရာသည်၊ ယာမာနံ=
ယာမာမည်ကုန်သော။ပ။ ဒွေဝဿသဟဿာနိ= အနှစ် နှစ်ထောင်တို့သည်၊
ယာမာနံ။ပ။ယာနိ စတ္တာရိ ဝဿသတာနိ=အကြင်အနှစ်လေးရာတို့သည်၊ (သန္တိ)
ဧသော=ဤလူတို့အနှစ်လေးရာသည်၊ တုသိတာနံ= တုသိတာမည်ကုန်သော
။ပ။စတ္တာရိ ဝဿသဟဿာနိ=အနှစ်လေးထောင်တို့သည်၊ တုသိတာ
နံ။ပ။ယာနိ အဋ္ဌဝဿသတာနိ=အကြင်အနှစ်ရှစ်ရာတို့သည်၊ (သန္တိ) ဧသော=
ဤလူတို့ အနှစ်ရှစ်ရာသည်၊ နိမ္မာနရတီနံ =နိမ္မနရတိ မည်ကုန်သော ။ပ။
အဋ္ဌဝဿသဟဿာနိ= အနှစ်ရှစ်ထောင်တို့သည်၊ နိမ္မာနရတီနံ။ပ။ ဝိသာခေ=
ဝိသာခါ၊ မာနုသကာနိ=ကုန်သော၊သောဋသ=(၁၆)ခုကုန်သော၊ ယာနိ ဝဿ
သတာနိ=အကြင်အနှစ်အရာတို့သည်၊(သန္တိ=ရှိကုန်၏) [တနည်း-ယာနိ
သောဋသဝဿသတာနိ=အကြင်အနှစ် တထောင် ခြောက်ရာတို့သည်၊ သန္တိ=
ရှိကုန်၏] ဧသော=ဤလူတို့ အနှစ်တထောင်ခြောက်ရာသည်၊ ပရနိမ္မိတဝသ
ဝတ္တိနံ=ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ မည်ကုန်သော။ပ။ ဒီဗ္ဗာနိ=ကုန်သော၊ သောဋသ=
(၁၆)ခုကုန်သော၊ ဝဿသဟဿာနိ=အနှစ်အထောင်တို့သည်။ [တနည်း-
သောဋသဝဿသဟဿာနိ=အနှစ်တသောင်းခြောက်ထောင်တို့သည်] ပရ
နိမ္မိတဝသဝတ္တိနံ=ကုန်သော၊ဒေဝါနံ=တို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ=တည်း။ပ။
ဘာသိတံ= ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ပါဏံ=သတ္တဝါ,အသက်ကို၊နှ ဟညေ=မသတ်ရ၊ဝါ=မသတ်သင့် မသတ်
ထိုက်၊ [ဃျေဝိဘတ်ကို အာဏတ္တိအနက်နှင့် အရဟအနက်ဟောကြ၏သည်]
အာဒိန္ဓ စ= ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူတပါးဥစ္စာကိုလည်း၊ နှ အာဒိယေ=မခိုး
ယူ မလုယက်ရ၊ မုသာ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကို၊ နှ ဘာသေ=မပြောဆိုရ၊
မဇ္ဇပေါ စ=သေရည်အရက် သောက်သောသူသည်လည်း၊ နှ သိယာ=မဖြစ်ရ၊
ဝါ=မဖြစ်သင့်၊ အဗြဟ္မစရိယာ=မမြတ်သောအကျင့်ဖြစ်သော၊မေထုနာ=မေထုန်မှ၊
ဝါ=ရာဂထလာ,ညီညာတူကြ,အဖိုအမတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သောအကျင့်မှ၊ ဝိရမေ
ယျ=ရှောင်ကြဉ်ရမည်၊ ဝါ=ရှောင်ကြဉ်သင့်၏၊ (ဥပေါသထိကော=ဥပုသ်စောင့်
သောသူသည်)ရတ္တိ =ညဉ့်ဦးစားခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ [ရတ္တိဘောဇနံဟု 'ဆို
လိုလျက် ဘောဇနပုဒ်ကိုချေ)ဝိကာလဘောဇနံ=နေမဝင်မီအတွင်း နေမွန်း
လွဲချိန်ဦး စားခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ နှ ဘုဥ္ဇေယျ=မစားရ["စားခြင်းကို မစား
ရ"ဟူ၍ 'ကံနှင့်ကြိယာ နှစ်ခုမကွဲပြားဘဲ ကွဲပြားသကဲ့သို့ဆိုထားသော
အဘေဒဘေဒူပစာရ. တည်း]မာလံ=ပန်းကို၊ နှ ဓာရေ=မပန်ဆင်ရ၊ ဂန္ဓံစ=

နံ့သာလိမ်းကျုံခြင်းကိုလည်း၊ နဿ အာစရေ=မပြုကျင့်ရာ၊ မဇ္ဇေဝါ=(တောင်ဆုပ်မျှ ရှည်လျားသော ခြေထောက်ရှိသော) အပ်စပ်သော ဦးခေါင်းနှင့်, ခုတင်ပေါ်၌ သော်လည်းကောင်း၊ ဆမာယံ ဝါ= (အင်္ဂတေ သမ်တလင်း ခင်းထားအပ်သော) မြေပေါ်၌သော်လည်းကောင်း၊သန္ထတေ ဝါ=မြက်သစ်ရွက် ကောက်ရိုးအခင်း ပေါ်၌သော်လည်းကောင်း၊ သယေထ=အိပ်ရမည်၊ ဟိ=ထိုစကား၊မှန်၏၊ ဒုက္ခန္တိ ဂုနာ=ဝင့်ဒုက္ခ၏အဆုံးနိဗ္ဗာန်သို့ရောက်တော်မူသော၊ [ဒုက္ခသ အန္တော ဒုက္ခန္တော၊ ဒုက္ခန္တံ ဂစ္ဆတီတိ ဒုက္ခန္တ ဂျု] ဗုဒ္ဓေန=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ပကာသိတံ= ထင်ရှားဟောပြတော်မူအပ်သော၊ ဧတံ ဥပေါသထံ=(ပါဏာတိ ပါတစသည်ကို မပြုကျင့်ဘဲ စောင့်ထိန်းအပ်သော) ဤဥပုသ်သီလကို။ အဌင်္ဂ ကံ= ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိဟူ၍၊ အာဟု=သူတော်ကောင်းတို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်၏။

စန္ဒော စ=လသည်လည်းကောင်း၊ သူရိယော စ=နေသည်လည်းကောင်း၊ ဥဘော=နှစ်စင်းလုံးတို့သည်၊ သုဒဿနာ=သူငါထင်ထင် တွေ့မြင်အပ်ကုန် လျက် ၊ဩဘာသယံ=ထိန်ထိန်လင်းစေကုန်လျက်၊ [ဩဘာသယန္တောဟူသော ဗဟုဝုစ်မှ ဧကဝုစ်သို့ ပြောင်းလဲထားသော ဝစနဝိပလ္လာသ သဒ္ဒါတည်း] ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက်အရပ်တိုင်အောင်၊ အနုပရိယန္တိ=လှည့်ပတ်သွား လာနေကုန်၏၊ တမောနုဒါ=အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ကုန်လျက်။ အန္တလိက္ခဂါ=ကောင်းကင်၌သွားကြကုန်သော၊ တေ=ထိုလနေတို့သည်၊ ဒိသာ ဝိရောစနာ=အရပ်မျက်နှာအားလုံးတို့၌ တင့်တယ်တောက်ပကြကုန်လျက်၊ နဘေ= ကောင်းကင်၌၊ ပဘာသန္တိ= အရောင်တဝင့်ဝင့် ထုတ်လွှင့်ကြကုန်၏၊ ဝါ= အရောင်ဖြင့် ထိန်ထိန်လင်းနေကုန်၏၊ [သုဒ္ဓကတ္တာရုပ်တည်း။ တနည်း- တေ=ထိုနေလတို့သည်၊ နဘေ=ကောင်းကင်၌၊ ဝိရောစမာနာ=တင့်တယ် တောက်ပကုန်လျက်၊ (ဒိသာဟိ=အရပ်မျက်နှာတို့မှ) ဒိသာ=အရပ်မျက်နှာတို့ သို့၊ ပဘာသန္တိ=အရောင်ဖြင့် ထိန်ထိန်လင်းစေကုန်၏။ ဤနည်း၌ ကံပုဒ်လာ နိုင်အောင် ပဘာသန္တိကို ကာရိတ်ပစ္စည်းကျသော ကာရိတ်ရုပ်ကြဲပါ၊ စာပိုဒ်- ၈၁-သုတ်လည်းကြည့်]။

ဧတသ္မိံ အန္တရေ=ဤလနေနှစ်စင်း ထွန်းလင်းလှည့်လည်ရာ ဌာနအ တွင်း၌၊ယံ ဓနံ=အကြင်ဥစ္စာသည်၊ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ မုတ္တာ=ပုလဲသည်လည်းကောင်း၊ မဏိ=ပတ္တမြားသည်လည်းကောင်း၊ဘဋ္ဌက်=ကောင်းသော၊ဝေဠုရိယဉ္စ=ပတ္တမြား ကြောင်မျက်ရွဲသည်လည်းကောင်း၊ သိဂ်ိ သုဝဏ္ဏံ=(နွားဦးချိုနှင့်တူစွာ ဖြစ်ပေါ် လာသောကြောင့်)သိဂ်ိမည်သော ရွှေသည်လည်းကောင်း၊အထ=ထိုမှတပါး၊ ကဠနံ ဝါပိ=တောင်ခြေ၌ဖြစ်သော ကဠနမည်သောရွှေသည် လည်းကောင်း၊ ယံ=အကြင်ရွှေကို၊ ဇာတရူပန္တိ=မြတ်စွာဘုရား အဆင်းနှင့်တူသော ဇာတရူပ

ရှေဟူ၍လည်းကောင်း ဟဋ္ဌကန္တီ=ခြိသတ္တာဝါတို့. ထုတ်နုတ်ချီယူအပ်သော ဟဋ္ဌက, ရှေဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ (တံ= ထိုရှေသည်လည်းကောင်း၊ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏)

(ကျ) သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ တာရာဂဏာ=ကြယ်တာရာအပေါင်းတို့. သည်။ စန္ဒပဘာ=လရောင်၏၊ (သောဠသီ =၁၆-ခုမြောက်သော၊ ကလံ= အစိတ်တစိတ်ကို၊ နာ အနုဘာဝန္တိ ဣဝ=မမီကုန်သကဲ့သို့.၊ တထာ=ထို.အတူ) [တာရာဂဏာဝ=တရာဂဏာ+ဣဝ။ ဤ၌ တာလုဓ"စ"နှင့် မရှိသင့်] တေ= ထိုပုလဲ,ပတ္တမြားစသော ဥစ္စာတို့.သည်၊ အဌဂုံပေတသ=ရှစ်ပါးသောအင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဥပေါသထဿ=ဥပုသ်သီလ၏၊ သောဠသီ =သော၊ ကလံ=ကို၊ နာ အနုဘာဝန္တိ=မမီကုန်၊ တဿဟိ=ထို.ကြောင့်ပင်၊နာရီစ=မိန်းမသည်လည်းကောင်း၊ နရောစ=ယောကျ်ားသည်လည်းကောင်း သီလဝါ=သီလရှိလျက်၊ အဌဂုံပေတံ=ရှစ်ပါးသောအင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဥပေါသထံ =ဥပုသ်သီလကို၊ ဥပဝဿ=စောင့်ထိန်း၍။ သုခုဒြယာနိ= သုခအကျိုးပွါးတိုးကြောင်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပုညာနိ=ကောင်းမှုတို.ကို၊ ကတ္တာန=ပြုကြ၍၊အနိန္ဒိတာ=မကဲ့ရဲ့အပ်ကုန်ဘဲ၊ဝါ=ချီးမွမ်းခံကြရကုန်လျက်၊ သဂ္ဂံ=နတ်ပြည်တည်းဟူသော၊ ဌာနံ=ဘုံဌာနသို့၊ ဥပေန္တိ=လားရောက်ကြရကုန်၏၊ ဣတိ=သို့.၊ (အဝေါစ =မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ=၁၀-ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ မဟာဝဂ္ဂေါ= မဟာဝဂ်တည်း။

(ဂ) ၃-အာနန္ဒဝဂ်၊ ၁-ဆန္ဒသုတ်

၇၂။ ဆန္ဒော=ဆန္ဒမည်သော၊ ပရိဇ္ဇာဇကော=အဝတ်ဝတ်သော ပရိဗိုဇ်သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) [ဒုကစာပိဒ်-၁၆-သုတ်လည်းကြည့်]။ပ။အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန= အရှင်အာနန္ဒာနှင့်။ပ။ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ=အရှင်အာနန္ဒာကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=ပြောဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ =အဘယ်သို့.၊ အဝေါစ=ပြောဆိုသနည်းဟူမူ) အာဝုသော အာနန္ဒ=ငါ့ရှင် အာနန္ဒာ၊တုမှေပိ=သင်တို.သည်လည်း၊ ရာဂဿ= ရာဂကို။ ပဟာနံ=ပယ်ခြင်းကို၊ ပညာပေထ=သိစေကြပါကုန်သံလော၊ ဝါ= သိအောင် ဟောပြောကြပါကုန်သလော၊ ဒေါသဿ=ဒေါသကို။ပ။မောဟဿ= ကို။ပ။ပညာပေထ=လော၊ ဣတိ=သို့.၊ (အဝေါစ)အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ မယံခေါ= ငါတို.သည်သာ။ပ။ပညာပေမ=သိစေကြပါကုန်၏၊ ဝါ=သိအောင် ဟောပြောကြပါကုန်၏။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) ["မယံ ခေါ"၌ ခေါသဒ္ဒါ၏ အဝဓာရဏအနက်ပါအောင်ဆိုရသည်။ ခေါတိ အဝဓာရဏဏ္ဌေ နိပါတော၊ မယမေဝ

ပညာလေမာတိ အဋ္ဌော။အဋ္ဌကထာ] အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ တုမှေ= သင်တို့သည်၊ ရာဂေ=ရာဂ၌၊ ကိ အာဒီနဝံ=အဘယ်အပြစ်ကို၊ ဒိသ္မာ=မြင်၍၊ ဝါ=မြင်ခြင်း ကြောင့်၊ ရာဂဿ=ကို၊ပဟာနံ=ကို၊ ပညာပေထ=ကုန်သနည်း၊ ဒေါသေ= ဒေါသ၌၊ ကိ အာဒီနဝံ=ကို။ပ။ဣတိ(အဝေါစ) [ထို့နောက် စာပိုဒ်-၅၄-သုတ်၌ကြည့်]

အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ရာဂေါ=ရာဂသည်။ အဋ္ဌကရဏော=ပညာစက္ခုကန်းအောင်ပြုတတ်၏၊ အစက္ခုကရဏော=ပညာစက္ခုကို မပြုတတ်၊ အညာဏကရဏော=ဉာဏ်ပညာကို မပြုတတ်၊ ပညာနိရောဓိကော[1]=ပညာကို ချုပ်ပျောက်ကွယ်ပစေတတ်၏၊ ဝိဃာတပက္ခိကော[2]=ညှင်းပန်း နှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ၏ အသင်းအပင်းဖြစ်၏၊ အနိဗ္ဗာနသံဝတ္တနိကော=ကိလေသာ၏ အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကိုမဖြစ်စေတတ်၊ဝါ=ကိလေသာ၏အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းရာ အသင်္ခတ

၁။ **ပညာနိရောဓိကော ။** ။ ပညာနိရောဓိကော=ကမ္မသကတာပညာ, စျာနပညာ,ဝိပဿနာပညာဟူသော ပညာသုံးမျိုးတို့ကို ဖြစ်ခွင့်မပေးသောအားဖြင့် ချုပ်ပျောက် ကွယ်ပစေတတ်၏။ ဝါ=မဖြစ်သေးသောပညာကို မဖြစ်စေခြင်း, ဖြစ်ပြီးသောပညာကို ယုတ်လျော့စေခြင်းအားဖြင့် ပညာကိုချုပ်ပျောက် ကွယ်ပ စေတတ်၏ ။။ (မဖြစ်သေးသော လောကီလောကုတ္တရာပညာကို ဖြစ်ခွင့်မပေးခြင်း၊ လောကီပညာကိုကား သမာပတ်ရှစ်ပါး, အဘိညာဉ်ငါးပါး အနေအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာစေကာမူ ပယ်ဖြတ်ပစ်လွှင့်ခြင်းအားဖြင့် ချုပ်ပျောက်ကွယ်ပ စေ တတ်၏)။ ဤသို့အကျယ်တဝင့် အနက်ဆိုနိုင်၏။

ကမ္မသကတာပညာ စျာနပညာ ဝိပဿနာပညာတို ဣမာ တိသော ပညာ အပ္ပဝတ္တိကရဏေန နိရောဓေတိတိ ပညာနိရောဓိကော (အဋ္ဌကထာ)။

ပညာနိရောဓိကောတိ အနုပ္ပန္နာယ လောကိယလောကုတ္တရာယ ပညာယ ဥပ္ပဒ္ဓိတုံ နေ ဒေတိ၊လောကိယပညံ ပန အဋ္ဌသမာပတ္တိပဉ္စာဘိညာဝသေန ဥပ္ပန္နမ္ပိ သမုစ္ဆိန္နိတ္တာ ခိပတိတိ ပညာနိရောဓိကောတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အနုပ္ပန္နာနုပ္ပါဒ ဥပ္ပန္နပရိဟာနိ နိမိတ္တတာယ ဟိ ပညံ နိရောဓေတိတိ ပညာနိရောဓိကော (ဋီကာ)။

၂။**ဝိဃာတပက္ခိကော။** ။ ဝိဟနတိ ဝိဟာဝေတိတိ ဝိဃာတော= ညှင်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ၊ ဝိဃာတသ ပက္ခော ဝိဃာတပက္ခော=ဒုက္ခ၏အသင်းအပင်း(အကုသိုလ်တရား အပေါင်း)။ ဝိဃာတပက္ခေ ဝတ္တတိတိ ဝိဃာတပက္ခိကော=(မလိုလားအပ်သော အကျိုးကိုပေးတတ်သည်အဖြစ်ကြောင့်) ဒုက္ခ၏ အသင်းအပင်း အကုသိုလ်အုပ်စု၌ ဖြစ်တတ်သော တရား(ရာဂ,ဒေါသ,မောဟ)။

နိဗ္ဗာန်ကို မဲ့ဖြစ်စေတတ်။ပ။အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊မယ်=ငါတို့သည်၊ ရာဂေ=ရာဂ၌၊ ဣဒံ အာဒီနဝံ=ဤအပြစ်ကို၊ ဒိဋ္ဌာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်။ပ။ ပညာယေမ=ကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဧတသ=ဤသို့သော၊ ရာဂ သ=ရာဂကို လည်းကောင်း၊ ဒေါသသ=ဒေါသကိုလည်းကောင်း၊ မောဟ သ=မောဟကိုလည်းကောင်း၊ ပဟာနာယ=ပယ်ခြင်းငှါ၊ မဂ္ဂေါ=လမ်းစဉ်သည်၊ အတ္ထိပန=ရှိပါသလော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်သည်၊ အတ္ထိ= ရှိပါသလော၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေးပြီ)

အာဝုသော=ရှင်၊ဧတသ=ဤသို့သော၊ ရာဂသ=လည်းကောင်း။ပ။ ပဟာနာယ=ငှာ၊မဂ္ဂေါ=သည်၊ အတ္ထိ=ရှိပါ၏၊ ပဋိပဒါ=သည်၊ အတ္ထိ=၏၊ဣတိ (အဝေါစ=ဖြေဆိုပြီ) အာဝုသော=ရှင်၊ ဧတသ=သော၊ ရာဂသ=ကိုလည်းကောင်း ။ပ။ ပဟာနာယ=ငှာ၊ မဂ္ဂေါ=သည်၊ ကတမော ပန=အဘယ်ပါနည်း၊ ပဋိပဒါ=သည်။ ကတမာ=နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးပြီး) [ထို့နောက် စာပိုဒ်-၆၂-သုတ်ကြည့်]။ပ။ သမ္မာသမာဓိ=လည်းကောင်း (ဣတိ=ဤသည်ပင် တည်း)အာဝုသော=ရှင်၊ဧတသ=သော၊ ရာဂသ=လည်းကောင်း။ ပ။ပဟာနာယ=ငှာ၊ မဂ္ဂေါ=လမ်းစဉ်ဟူသည်၊ အယံခေါ= ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်း၊ ပဋိပဒါ =အကျင့်ဟူသည်၊ အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်း။ ဣတိ (အဝေါစ= ဖြေကြားပြီ) အာဝုသော=ရှင်၊ ဧတသ=သော၊ရာဂသ=လည်းကောင်း။ပ။ ပဟာနာယ=ငှါ၊ မဂ္ဂေါ= သည်၊ ဘဒ္ဒကော=ကောင်းမြတ်လှပါ၏၊ ပဋိပဒါ= သည်၊ ဘဒ္ဒိကာ =ကောင်းမြတ်လှပါ၏၊ အာဝုသော အာနန္ဒ = ငါ့ရှင်အာနန္ဒာ၊ အပ္ပမာဒါယ=မမေ့လျော့ခြင်းငှါ၊ အလံ ဧ ပန=သင့်လျော်လှပေသည်သာ၊ ဣတိ(အဝေါစ=ပြောဆိုပြီ)

၂-အာဇီဝကသုတ်

၇၃။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော= အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ ကောသမ္ဗိယံ=ကောသမ္ဗီမြို့အနီး၌၊ ဃောသိတာရာမေ= ဃောသိတကျောင်းတိုက်၌၊ ဝါ=ဃောသိတသူဌေး၏အာရာမ်၌၊ဝိဟရတိ= နေတော်မူ၏၊ အထခေါ=ထိုအချိန်၌၊ အညတရော=တယောက်သော၊အာဇီ ဝကသာဝကော= တက္ကတွန်း၏တပည့်ဖြစ်သော။ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သူကြွယ် သည်။ပ။ဘန္တေ အာနန္ဒ=အရှင်အာနန္ဒာ၊ ကော=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ဝါ= အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဧမ္မော=တရားကို၊ ဝါ=တရားသည်၊ သွာက္ခာတော= ကောင်းစွာ ဟောကြားအပ်သည် မည်သည်၊ (ဟောတိနော=ဖြစ်ပါသနည်း) ကေ=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ လောကေ=သတ္တလောက၌။ သုပ္ပဋိပန္နာ= ကောင်းစွာကျင့်သူတို့ပါနည်း။ ကေ=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ လောကေ=

ဌ်၊ သုကတာ=ကောင်းစွာပြီးစီး ပြုကျင့်ပြီးသူတို့.ပါနည်း၊ [သုကတာဌ် တပစ္စည်း ကတ္တားဟောတည်း] ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ တေန ဟိ=ထိုသို့. သင်မေးမြန်းခြင်း ကြောင့်၊ ဧတ္ထ=ဤသင်၏မေးခွန်းဌ်၊ တံ ဧဝ=သင့်ကိုပင်၊[တညေဝ=တံ+ဧဝ] ပဋိပုစ္ဆိဿामိ=အုံ့၊ [စာပိုဒ်–၃၅–ဟတ္ထကသုတ်ကြည့်]။ပ။ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့.သည်၊ရာဂဿ=ရာဂကို၊ ပဟာနာယ=ပယ်ခြင်းငှာ၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေန္တိ=ဟောကြားကုန်၏။ပ။တေသံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့.၏၊ဝါ=တို့.သည်၊ဓမ္မော= တရားကို၊ ဝါ=သည်၊ သွာက္ခာတော=ကောင်းစွာဟောကြားအပ်သည် မည်သည်၊ ဟောတိ ဝါ=ဖြစ်နိုင်ပါသလော၊ နော ဟောတိ ဝါ=မဖြစ်နိုင်ပါသလော၊ ဧတ္ထ=ဤ သွာက္ခာတဓမ္မ ဖြစ်မဖြစ် ပြဿနာဌ်၊ ကထံ ဝါ=အဘယ်သို့.မူလည်း၊ တေ =သင့်၏၊ (မတိ=ထင်မြင်ယူဆမှုသည်)ဟောတိ=ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဣတိ= ဤသို့.၊ (အဝေါစ=မေးပြီ) ဘန္တေ =အရှင်ဘုရား၊ ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့.သည်၊ ရာဂဿ။ပ။ သွာက္ခာတော=မည်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ဧတ္ထ=ဤ သွာက္ခာတဓမ္မ ဖြစ်မဖြစ်ပြဿနာဌ်၊ ဧဝံ=ဤသို့.သွာက္ခာတ ဓမ္မဖြစ်၏ဟူ၍၊ မေ=တပည့်တော်၏၊ (မတိ=သည်)ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

။ပ။ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့.သည်၊ ရာဂဿ=ကို၊ ပဟာနာယ=ငှာ၊ ပဋိပန္နာ=ကျင့်တော်မူကြကုန်၏။ပ။ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့.သည်၊ လောကေ=ဌ်၊ သုပ္ပဋိပန္နာ=ကောင်းစွာကျင့်သူတို့.မည်သည်၊ ဟောန္တိ ဝါ=ဖြစ်ပါကုန်သလော၊ နော ဟောန္တိ ဝါ=မဖြစ်ပါကုန်သလော၊ ဧတ္ထ=ဤသုပ္ပဋိပန္နာ ဖြစ်မဖြစ် ပြဿနာဌ်၊ ကထံ ဝါ=လည်း။ပ။ လောကေ=ဌ်၊ သုပ္ပဋိပန္နာ=တို့.မည်သည်၊ (ဟောန္တိ= ဖြစ်ပါကုန်၏) ဧတ္ထ=ဤသုပ္ပဋိပန္နာ ဖြစ်မဖြစ်ပြဿနာဌ်၊ဧဝံ=ဤသို့.သုပ္ပဋိပန္နာ ဖြစ်၏ဟူ၍၊ မေ=၏၊ (မတိ=သည်) ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ= လျှောက်ပြီ)။ပ။ ယေသံ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့.သည်၊ ရာဂေါ=ရာဂကို၊ ဝါ=သည်၊ [ပဟီနော စသည်ကို စာပိုဒ်–၃၅–ကြည့်]။ပ။တေ=ထို ပုဂ္ဂိုလ်တို့.သည်၊ လောကေ=ဌ်၊ သုကတာ ဝါ=ကောင်းစွာပြီးစီး ပြုကျင့်ပြီးသူတို့. မည်ပါသလော၊ နော သုကတာ ဝါ=ကောင်းစွာပြီးစီး ပြုကျင့်ပြီးသူတို့. မမည်ပါသလော၊ ဧတ္ထ=ဤသုကတမည် မမည်ပြဿနာဌ် ။ပ။ လောကေ=ဌ်၊ သုကတာ= သူတို့.မည်ပါ၏။ ဧတ္ထ=ဤသုကတမည်မမည်ပြဿနာဌ်၊ ဧဝံ=ဤသို့. သုကတမည်၏ဟူ၍။ပ။ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ။ဣတိ=ဤသို့၊ ဝါ=အဲဒီလို၊ တယာဝ=သင်ကိုယ် တိုင်ပင်လျှင်။ ဧတံ=ဤမေးခွန်းကို၊ "ယေ ဘန္တေ ။ပ။ သွာက္ခာတောတိ=ယေ ဘန္တေ ။ပ။သွာက္ခာတော"ဟူ၍၊ ဗျာကတံ=ဖြေဆိုအပ်ပြီ၊ တယာဝ=ပင်၊ ဧတံ=ဤမေးခွန်းကို၊"ယေ ဘန္တေ ။ပ။ လောကေ သုပ္ပဋိပန္နာတိ=

ယေ ဘန္တေ ။ပ။ လောကေ သုပ္ပဋိပန္နာ” ဟူ၍၊ ဗျာကတ်=ပြီ၊ တယာဝ=ပင်၊ ဧတံ=ကို၊ “ယေသံ ဘန္တေ ။ပ။ သုကတာတိ=ယေသံ ဘန္တေ ။ပ။ သုကတာဟူ၍၊ ဗျာကတ်=ပြီ၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ အစ္ဆရိယံ=လက်ဖျစ်တီး၍ ချီးကျူးထိုက်ပါပေစ၊ ဘန္တေ=ရား၊ အဗ္ဘုတံ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာဖြစ်ပါပေစ၊ သဓမ္မကွဲ့သနာစေဝ=မိမိ အယူဝါဒကို ချီးမြှောက်ခြင်းသည်လည်း၊ နု ဘဝိဿတိ နာမ=မဖြစ်ပါပေစ၊ [သ=မိမိ၏+ဓမ္မ=အယူဝါဒတရားကို+ဥက္ကံ့သနာ=ချီးမြှောက်ခြင်း] ပရဝါဒမ္မာ ပသာဒနာ စ=သူတပါးအယူဝါဒကို ကဲ့ရဲ့ပုတ်ခတ်ခြင်းသည်လည်း၊ နဘဝိဿတိ နာမ= မဖြစ်ပါပေစ၊ အာယတနေ ဝ (အာယတနေ ဧ ဝ)=သင့်မြတ်လျော်ကန် အကြောင်းမှန်ဖွယ်သာလျှင်၊ ဓမ္မဒေသနာ=တရားဟောတော်မူခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်ပါပေ၏) အတ္ထောစ=တပည့်တော်မေးအပ်သော ပြဿနာ၏ အနက် သဘောကိုလည်း၊ ဝုတ္တော= ဟောပြတော်မူအပ်ပါပေ၏၊ အတ္ထာစ=မိမိ ကိုယ်ကိုလည်း။ အနုပနီတော (နု ဥပနီတော) ဂုဏ်သို့မဆွဲကပ်မဆောင်ယူ အပ်ပါပေစ၊ ဝါ=ဂုဏ်ယူမြှောက်စား မမောက်ကြွား အပ်ပါပေစ၊ ဘန္တေ အာနန္ဒ= အရှင်အာနန္ဒာ၊ တုမှေ=အရှင်ဘုရားတို့သည်။ပ။ဒေသေထ= ဟောတော်မူကြ ပါပေကုန်၏ ။ပ။ ဘန္တေ အာနန္ဒ=ဣဒါ၊ တုမှာကံ=အရှင်ဘုရားတို့သည်၊ ဓမ္မော= တရားကို၊သွာက္ခာတော=(ရာဂ,ဒေါသ,မောဟပယ်ကြောင်း) ကောင်းစွာဟော ကြားအပ်ပါပေ၏ ။ပ။ပဋိပန္နာ=ကျင့်ပါပေကုန်၏ ။ပ။ လောကေ=ဌာ၊ သုပ္ပဋိပန္နာ =ကောင်းစွာကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပါတည်း ။ပ။ တုမှာကံ=တို့သည်၊ ရာဂေါ= ရာဂကို၊ ဝါ=သည် ။ပ။ သုကတာ=ကောင်းစွာပြီးစီး ပြုကျင့်ပြီးပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပါတည်း ။ပ။ အယျေန အာနန္ဒေန=အရှင်အာနန္ဒာသည် ။ပ။ တံ ဘဂဝန္တံ= ထိုမြတ်စွာ ဘုရားကို ။ပ။ အယျာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ [အပြည့်အစုံကို ဒုက နိပါတ် စာပိုဒ်–၁၆–ကြည့်]

၃–မဟာနာမသက္ကသုတ်

၇၄။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သက္ကေသု=သက္ကနေပုဒ်ဌာ၊ ဝါ= သက္ကတိုင်းပြည်ဌာ၊ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ=ကပိလဝတ်မြို့တော်အနီးဌာ၊ နိဂြောဓာ ရာမေ=နိဂြောဓဥယျာဉ်တိုက်ဌာ၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏ ၊ တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါဌာ၊ (နိဂြောဓဥယျာဉ်တိုက်ဌာ မြတ်စွာဘုရား သီတင်း သုံးနေတော်မူရာထိုအခါဌာ) ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဂိလာနာ[1] =မကျန်းမာ

၁။ ဂိလာနာ ဝုဋ္ဌိတော ။ ။ ဂိလာနာဟု ပဋ္ဌမိဝိဘတ္တိနှင့် ပါဌ်ရှိသည့်အတိုင်း ဝါကျပြုလုပ်၍ အနက်ပေးသည်၊ ဤအလို ဂိလာနုပဒ်ကို ဘာဝပွဓာနကြောရ၏ ။

သူ၏အဖြစ်မှ၊(မကျန်းမာသူ၏ဖြစ်ကြောင်း ရောဂါဝေဒနာမှ) ဝုဋ္ဌိတော=ပျောက်ကင်းကျန်းမာ ထူထလာတော်မူပြီးသည်၊ ဧလညာ=မကျန်းမာသူ၏အဖြစ်မှ၊ အစိရဝုဋ္ဌိတော=ထူထတော်မူပြီး၍ မကြာမြင့်သေးသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [အစိရံ ဝုဋ္ဌိတသ အသ ဘဂဝတောတိ အစိရဝုဋ္ဌိတော=နာလန်ထတော်မူပြီးသော မြတ်စွာဘုရား၏ ကြာမြင့်သောကာလ မရှိသေးသည်] အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ မဟာနာမော=မဟာနာမ်မည်သော၊ သက္ကော=သာကီဝင်မင်းသည်။ပ။ ဘဂ္ဂေ=ရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဒီဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဒေသိတံ=ဟောတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ အာဇာနာမိ=သိပါ၏၊(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာဇာနာမိ=သိသနည်းဟူမူ)သမာဟိတသ=တရုတည်းသောအာရုံ၌ စိတ်ကိုကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားသော သူမှာသာလျှင်၊ ဝါ=သမာဓိရှိသူမှာသာလျှင်၊ ဉာဏံ=ဉာဏ်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) အသမာဟိတသ=တရုတည်းသော အာရုံ၌ စိတ်ကိုကောင်းမွန် တည်တံ့စွာ မထားသောသူမှာ၊ ဝါ=သမာဓိမရှိသော သူမှာ၊ ဉာဏံ=ဉာဏ်သည်၊နောဟောတိ=မဖြစ်၊ ဣတိ =ဤသို့၊ (အာဇာနာမိ=သိပါ၏) ဘဂ္ဂေ =အရှင်ဘုရား၊ သမာဓိ=သမာဓိသည်၊ ပုဗ္ဗေ=ဉာဏ်၏ ရှေ့၌၊ ဝါ=ဉာဏ်၏ ရှေးဦးစွာ၊ ဟောတိ နုခေါ=ဖြစ်ပါသလော၊ ဉာဏံ=ဉာဏ်သည်၊ ပစ္ဆာ=သမာဓိ၏နောက်၌၊ ဟောတိနုခေါ=လော၊ ဉဒါဟု=ထိုသို့မဟုတ်၊ ဉာဏံ=ဉာဏ်သည်၊ ပုဗ္ဗေ=သမာဓိ၏ ရှေ့၌၊ ဝါ=စွာ၊ ဟောတိ နုခေါ=လော၊ သမာဓိ=သမာဓိသည်၊ ပစ္ဆာ=ဉာဏ်၏နောက်၌၊ ဟောတိ နုခေါ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)

အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မတော အာနန္ဒသ=အရှင်အာနန္ဒမှာ၊ ဧတံ=ဤအကြောင်းအစည်သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့)အဟောသိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဘဂဝါ=သည်၊ ဂိလာနဝုဋ္ဌိတော=သည်၊ ဧလညာ=မှ၊ အစိရဝုဋ္ဌိတော=သည်၊ (ဟောတိ=၏) မာဟာနာမော=မဟာနာမ်မည်သော၊

ထို့ကြောင့် ဂိလာနပုဒ်အရ မကျန်းမာသော ပုဂ္ဂိုလ်မျှကိုသာ မယူဘဲ ထိုမကျန်းမာ သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဖျားနာခြင်းစသော (ယခုဖြစ်ဆဲ) ရောဂါ တမျိုးမျိုးကိုယူရ၏။ အဋ္ဌကထာ၌"ဂိလာနဝုဋ္ဌိတော်တိ ဂိလာနော ဟုတ္တာ ဝုဋ္ဌိတော"ဟုဖွင့်၏။ထိုအလို"ဂိလာနဝုဋ္ဌိတော=မကျန်းမာတော်မူပြီး၍ နာလန် ထတော်မူပြီးသည်"ဟု ကမ္မဓာရယသမာသ်ကြီ၍ အနက်ဆိုသင့်၏။ ဆဋ္ဌနိပါတ် စာပိုဒ် ၁၆-နကုလပိတုသုတ် အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ (တ၊ နာ-၉၇)၌ကား ထိုအဋ္ဌကထာ အဖွင့်ကို အမိပ္ပါယ်အနက်ဖွင့်မျှသာဟု မိန့်ဆို၏။

အယ်မို့ သက္ကော=ဤသာကီဝင်မင်းသည်လည်း၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အတိဂမ္ဆိရံ=အလွန်လေးနက်သော၊ ပဉ္ဍံ=ပြဿနာကို၊ ပုစ္ဆတိ=မေးနေလေ၏၊ အဟံ=ငါသည်၊မဟာနာမံ=မဟာနာမ်မည်သော၊ သက္ကံ=ကို၊ ဧကမန္တံ= တခုသော နေရာ၌၊ အပနေတွာ=ခေါ်ဆောင်၍၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ယံနုန္ဒ ဒေသေယျ= ဟောရပါမူ ကောင်းလေစု၊ ဣတိ=ဤသို့သော အကြံသည်၊ (အဟောသိ=ပြီ) ။ပ။ ဗာဟာယံ=လက်မောင်း၌၊ ဂဟေတွာ=လက်မဖြင့်တို့၍၊ (လက်တို့၍) ဧကမန္တံ=၌၊ အပနေတွာ=ခေါ်ဆောင်၍။ပ။ မဟာနာမ=မဟာနာမ်၊ ဣသခံ= သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ သီလမိ=သီလကိုလည်း၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာ ဘုရားသည်၊ ဝုတ္တံ=ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ အသေခံ=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ သီလမိ=လည်း။ပ။ သေခေါ=သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော။ သမာဓိပိ=သမာဓိကိုလည်း၊ ဘဂဝတာ=သည်၊ ဝုတ္တော=ဟောတော်မူအပ်ပြီ ။ပ။အသေခါ=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ပညာပိ=ပညာကိုလည်း။ပ။

💬 မဟာနာမ=နာမ်၊ သေခံ=သော၊သီလံ=သီလဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=အဘယ်နည်းဟူမူ၊ မဟာနာမ=နာမ်၊ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌[ထို့နောက် ဒုက စာပိုဒ်–၃၇–ကြည့်]။ပ။မဟာနာမ=နာမ်၊ဣဓ=ဤပါတိမောက္ခ သံဝရသီလကို၊ သေခံ= သော၊ သီလံ=သီလဟူ၍၊ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏ ။ပ။ သေခေါ=သော၊ သမာဓိ= သမာဓိဟူသည်၊ ကတမော စ=အဘယ်နည်းဟူမူ [ဒုက စာပိုဒ်(၁၃) ကြည့်] အယ်=ဤလေးပါးသော စျာန်သမာဓိကို။ပ။ [ဣဓ ဒုက္ခ စသည်ကို တိက စာပိုဒ်(၁၂)ကြည့်] အယ်=ဤသစ္စာလေးပါးကို သိတတ်သော ဝိပဿနာ ပညာ, မဂ်ပညာကို၊သေခါ=သော၊ ပညာ=ပညာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ မဟာနာမ= နာမ်၊ သ သော အရိယသာဝကော=ထိုအရိယာတပည့်သည်၊ ဧဝံ သီလသမ္ပန္နော= ဤသို့သော ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလနှင့်ပြည့်စုံသည်၊ ဧဝံ သမာဓိသမ္ပန္နော= ဤသို့သော စျာန်သမာဓိနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဧဝံ ပညာသမ္ပန္နော=ဤသို့သော ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာနှင့်ပြည့်စုံသည်၊ (ဟုတွာ =ဖြစ်၍)။ပ။[တိကစာပိုဒ် ၁၂–ပင်ကြည့်]မဟာနာမ=နာမ်၊ ဧဝံ ခေါ=ဤသို့ပင်။ပ။ ”

၁။မဟာနာမ်၏အမေးနှင့် အရှင်အာနန္ဒာ၏အဖြေ ။ ။ သမာဓိနှင့် ဉာဏ်တို့တွင် အဘယ်တရားက ရှေးဦးစွာဖြစ်၍ အဘယ်တရားက နောက်မှဖြစ်ပါသနည်းဟု မဟာနာမ်က မေး၏[ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက် ပါပြီးတည်း] ထိုအမေးကို အရှင်အာနန္ဒာက ဖြေဆိုဟောကြားတော်မူရာ၌ “သီလဝါ ဟောတိ” စသည်ဖြင့် သေခပုဂ္ဂိုလ်(၇)ဦးတို့၏သီလကို လည်းကောင်း,“ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ” စသည်ဖြင့် ထို(၇)ဦးတို့၏သမာဓိကို

၄-နိဂဏ္ဌာသုတ်

၇၅။ ကေ=တပါ၊သော၊သမယ်=အခါ၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော= အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ ဝေသာလိယ်=ဝေသာလီမြို့အနီး၌၊ မဟာဝနေ=မဟာဝုန်

လည်းကောင်း,"ဣဒံ ဒုက္ခံ" စသည်ဖြင့် တို(၇)ဦးတို့၏ ပညာကိုလည်းကောင်း ဟောတော်မူပြီးနောက် "အာသဝါနံ ခယာ"စသည်ဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ် အဆင့်ဖြစ်သော အသေခသီလ, သမာဓိ, ပညာတို့ကို ဟောတော်မူ၏၊ ယင်းသို့ဟောတော်မူခြင်းအားဖြင့် သေခသမာဓိ ဖြစ်ပြီးနောက်မှ သေခ ဝိပဿနာဉာဏ်, အသေခဖိုလ်ဉာဏ်ဖြစ်သည်၊ သေခ ဝိပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ပြီးနောက်မှ အသေခဖိုလ်သမာဓိဖြစ်သည်ဟူသော ဆိုလိုရင်းအနက် အဓိပ္ပါယ်ကို အရှင်အာနန္ဒာပြတော်မူသည်ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဖွင့်ပြထား၏။

ရှေ့နောက်ဖြစ်ပုံတပ်မဲစဉ်းစား ။ ။ ထိုအဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို တဖန်ပြန်စဉ်းစားကြည့်လျှင်(၁)အစ၌ သေခသမာဓိ။ (၂)အလယ်၌ သေခဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် အသေခဖိုလ်ဉာဏ်။ (၃)အဆုံး၌ အသေခဖိုလ်သမာဓိဟူ၍ အစ,အလယ်,အဆုံး သုံးမျိုးစဉ်တန်းလျက်ပြထားသောကြောင့် အစပိုင်း သေခသမာဓိနှင့် အလယ်ပိုင်း ဉာဏ်နှစ်မျိုးဖြစ်ပုံကို ထောက်ရှုလျှင် သမာဓိကရှေးဦးစွာဖြစ်၍ ဉာဏ်ကနောက်မှ ဖြစ်သည်ဟုဆိုလို၏၊ ထို့နောက်တဖန် အလယ်ပိုင်း သေခဝိပဿနာ ဉာဏ်နှင့် အဆုံးပိုင်း အသေခဖိုလ်သမာဓိဖြစ်ပုံကို ထောက်ရှုလိုက်လျှင် ဉာဏ်ကရှေးဦးစွာ ဖြစ်၍ သမာဓိကနောက်မှဖြစ်သည်ဟုဆိုလို၏။

ပြိုင်တူလည်းဖြစ် ။ ။ ယင်းသို့ရှေ့နောက်ခွဲခြားခြင်းမှာ စိတ္တုပ္ပါဒ်မတူ ရာ၌သာဖြစ်နိုင်၏၊ စိတ္တုပ္ပါဒ်တူရာ၌ကား"ယာနိ ပန သမ္မယုတ္တာနိ သမာဓိ ဉာဏာနိ၊တေသံ အပစ္ဆာ အပုရေ ဥပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ"ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ သေခသမာဓိဖြစ်ခိုက်၌ ထိုသမာဓိနှင့် ယှဉ်ဖေါ်ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော သေခဉာဏ်လည်း အတူပါလာသေး၏၊ ထို့အတူ သေခဝိပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ခိုက်၌လည်း ထိုဉာဏ်နှင့်ယှဉ်ဖက် သေခဝိပဿနာသမာဓိလည်း အတူပါလာသေး၏၊ ထိုသမာဓိနှင့်ဉာဏ်တို့ကား အဘယ်တရားကရှေ့၊ အဘယ်တရားကနောက်ဟု ခွဲခြားမရစကောင်းသောတရား၊ တပြိုင်နက် အတူဖြစ်သောတရားများဖြစ်၏၊ ထို့အပြင် "အာသဝါနံ ခယာ အနာသဝံ စေတောဝိမုတ္တိ ၊ ပညာဝိမုတ္တိ ·"စသောပါဠိတော်၌ စေတောဝိမုတ္တိဟူသည် အသေခဖိုလ်သမာဓိပင်ဖြစ်၍ ပညာဝိမုတ္တိဟူသည် အသေခဖိုလ်ဉာဏ်ပင်ဖြစ်၏၊ ထိုအသေခဖိုလ်သမာဓိနှင့် အသေခ ဖိုလ်ဉာဏ်တို့လည်း ဘယ်ဟာကရှေ့, ဘယ်ဟာကနောက်ဟု ခွဲခြားမရ၊ တပြိုင်နက်ဖြစ်ကြသော တရားများသာတည်း။

တောဋ္ဌ၊ ဝါ=ကြီးစွာသောတောဋ္ဌ၊ ကူဋာဂါရသာလာယံ=အထွတ်တပ်ဆင်ထားအပ်သော ပြာသာဒ်ကျောင်းတော်ဋ္ဌ၊ ဝါ=ကူဋာဂါရသာလာ ကျောင်းတိုက်ဋ္ဌ၊ ဝိဟရတိ=၏၊ အထခေါ=ဋ္ဌ၊ အဘဃော=အဘာယမည်သော၊ လိစ္ဆဝိ စ=လိစ္ဆဝိသည်လည်းကောင်း၊ ပဏ္ဍိတကုမာရကော=ပဏ္ဍိတကုမာရကမည်သော၊ လိစ္ဆဝိ စ=သည်လည်းကောင်း။ပ။ဥပသင်္ကမိ သု=ရောက်လာကြကုန်ပြီ။ပ။ ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ နာဋပုတ္တော=နာဋပုတ္တမည်သော၊ နိဂဏ္ဌော=တက္ကတွန်းသည်၊ သဗ္ဗญ္ဇူ=အားလုံးစုံအကုန်အစင်သိ၏၊ သဗ္ဗဒဿာဝီ=အလုံးစုံအကုန်အစင်မြင် ၏၊ အပရိသေသံ=အကြွင်းအကျန် မရှိအောင်၊[နတ္ထိ ဇေသ ဉာဏဒဿနသ ပရိသေသန္တိ အပရိသေသံ] ဉာဏဒဿနံ=သိနိုင်ခြင်းမြင်နိုင်ခြင်းကို၊ ပဋိဇာနာတိ=ဝန်ခံ၏၊ [တနည်း-"အပရိသေသံ= အကြွင်းအကျန်မရှိ တရားအားလုံးကိုသိနိုင်သော၊ ဉာဏဒဿနံ=ဉာဏ်အမြင်ကို၊ ပဋိဇာနာတိ=၏"ဟု အနုက်ဆို။ နတ္ထိ ပရိသေသော ဇေသ ဓမ္မသဘာတိ အပရိသေသော၊ အပရိသေသံ ဇာနာတီတိ အပရိသေသံ] (ကိန္တိ=သို့၊ ပဋိဇာနာတိ=ဟူမူ) မေ=ငါသည်၊ စရတောစ=သွားနေစဉ်လည်းကောင်း၊ တိဋ္ဌတောစ=ရပ်နေစဉ်လည်းကောင်း၊ သုတ္တသ စ=အိပ်ပျော်နေစဉ်လည်းကောင်း၊ ဇာဂရသ စ=နိုးနေစဉ်လည်းကောင်း၊ သတတံ=အမြဲ၊ သမိတံ=မပြတ်၊ ဉာဏဒဿနံ=ဉာဏ်အမြင်သည်၊ ပစ္စုပဋ္ဌိတံ=ရှေ့ရှုစဉ်ကာ ထင်ပေါ်လာ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ပဋိဇာနာတိ=၏)

သော=ထိုနာဋပုတ္တသည်၊ ပုရာဏာနံ=အဟောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ရှေးကပြုလုပ်အပ်ခဲ့ကုန်သော၊ ကမ္မာနံ=ကံတို့၏၊ တပသာ=ဆင်းရဲစွာ ကျင့်အပ်သောအကျင့်ဖြင့်၊ ဗျန္တီဘावံ=ကင်းသော အပိုင်းအခြားရှိကုန်သည် အဖြစ်ကို၊ ဝါ=ကုန်ခန်းခြင်းကို၊ ပညာပေတိ=ဟောကြားမြွက်ဆို သိစေ၏၊နဝါနံ=အသစ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အသစ်ယခု ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ကုန်သော၊ ကမ္မာနံ=ကံတို့ကို၊ အကရဏာ=မပြုလုပ်ခြင်းကြောင့်၊ သေတုယာတော= အကြောင်းကံကို ပယ်သတ်ခြင်းကို၊ (ပညာပေတိ=၏) ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ (ကံအဟောင်းကို ကုန်စေခြင်း, ကံအသစ် မပြုလုပ်ခြင်းဟူသော ဤနည်းအားဖြင့်) ကမ္မက္ခယာ=ကမ္မဝဋ်၏ကုန်ခြင်းကြောင့်၊ ဒုက္ခက္ခယော=ဒုက္ခဝဋ်၏ကုန်ခြင်းသည်၊(ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဒုက္ခက္ခယာ=ဒုက္ခဝဋ်၏ကုန်ခြင်းကြောင့်၊ ဝေဒနာက္ခယော =ဝေဒနာဝဋ်၏ကုန်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ) ဝေဒနာက္ခယာ= ခြင်းကြောင့်၊ သဗ္ဗံ=အားလုံးနုံ သော၊ ဒုက္ခံ=ဝဋ်ဆင်းရဲသည်၊ နိဇ္ဇိဏ္ဏံ=ဆွေးမြေ့ပျက်စီးသည်၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး ဆွေးမြေ့ ပျက်စီးခြင်းဖြင့် သန္ဒိဋ္ဌိကာယ=ကိုယ်တိုင်တွေ့မြင်အပ်သော၊ နိဇ္ဇရာယ=ကိလေသာတို့ ဆွေးမြေ

ပျက်စီးစေတတ်သော၊ ဝိသုဒ္ဓိယာ=စင်ကြယ်သော;ဝါ=သတ္တဝါတို့၏ စင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ဇေတိသာ(ပဋိပဒါယ)=ဤအကျင့်ဖြင့်၊ [နာသ္မာသ္မိ ဣဒ္ဓေ ဘာနိ ဆသ၀၊ဟူသော သဒ္ဒနီတိ (၃၆၆)သုတ်ဖြင့် ဇေတိသာကို နာဝိဘတ်ဖြင့် ရပ်စီရင်လေ] သမတိက္ကမော=ဝင့်ဆင်းရဲအားလုံးကို ကျော်လွန်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘန္တေ=အရှင် ဘုရား၊ ဘဂ၀ါ=မြတ်စွာဘုရားသည်;ဣဒ=ဤနိဂဏ္ဍအကျင့်၌၊ ကိं=အဘယ်ကို၊ အာဟ=ဟောတော်မူပါသနည်း၊ ဣတိ (အ၀ေါစ=လျှောက်ပြီ)

အဘယ=အဘယ၊ ဇာနတာ=အနာ၀ရဏဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူသော၊ ပဿတာ=သမန္တစက္ခုဖြင့်မြင်တော်မူသော၊ အရဟတာ=ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ တေန ဘဂ၀တာ=ဘုန်းတော်ကြီးမား ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ သတ္တာနံ=သတ္တ၀ါတို့ကို၊ ဝိသုဒ္ဓိယာ=ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေးတို့မှ စင်ကြယ်စေခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ သောကပရိဒေ၀ါနံ=၀မ်းနည်းခြင်း, ငိုကြွေးခြင်းတို့ကို၊ သမတိက္ကမာယ=ပယ်ရှားကျော်လွှားခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဒေါမနဿာနံ= ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း, စိတ်ဆင်းရဲခြင်းတို့၏။ အတ္ထင်္ဂမာယ=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဉာယဿ=ဝိပဿနာ,အရိယမဂ်ကို၊ [ဉာယတိ နိစ္ဆယေန ကမတိ နိဗ္ဗာနံ, တံ ဝါ ဉာယတိ ပဋိ၀ိဇ္ဈတိ ဇေ၀ေနာတိ ဉာယော= ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သော ဝိပဿနာ, အရိယမဂ်၊ ဝါ=နိဗ္ဗာန်ကို ထိုးထွင်းသိကြောင်း ဝိပဿနာ, အရိယမဂ်။ ဋီကာ၀ိဂြိုဟ်] အဓိဂမာယ=ရခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာနဿ=နိဗ္ဗာန်ကို၊ (နောက်ထပ် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာစသည်ကင်းသော အသင်္ခတနိဗ္ဗာန်ကို) သစ္ဆိကိရိယာယ=မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ အက္ခာတာ=ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်သော၊ နိဗ္ဗုရာ= ကိလေသာတို့ကို ဆွေးမြေ့ပျက်စီးစေတတ်ကုန်သော၊ ဝိသုဒ္ဓိယော= စင်ကြယ်ကုန်သော၊ ဝါ=သတ္တ၀ါတို့၏ စင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ (ပဋိပဒါအကျင့်တို့သည်)ဣမာ တိသော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း)

တိသော=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ အဘယ= အဘယ၊ ဣဒ=ဤသာသနာတော်၌။ပ။သော=ထိုရဟန်းသည်၊ နဝံ=အသစ် ဖြစ်သော၊ ဝါ=အသစ်ယခုပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သော၊ ကမ္မမ္မိ=ကံကိုလည်း၊ နကရောတိ= မပြုလုပ်၊ ပုရာဏံ=အဟောင်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ရှေးကပြုလုပ်အပ်ခဲ့ သော၊ကမ္မမ္မိ=ကံကိုလည်း၊ ဖုသ ဖုသ=ဝိပါက်ဖသသို့ ထိရောက်၍ထိရောက်

၍[ကံ၏အကျိုးကို ခံစားတွေ့ရောက်၍ တွေ့ရောက်၍ဟူလို]ဗုဒ္ဓကရောတိ=ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင်ပြု၏၊ ဝါ=ကုန်ခန်းစေ၏၊ [စာပိုဒ် ၃၆–သုတ်မှ ဗုဒ္ဓကိုယောတိနှင့် ရပ်ပြီးပုံတူ၏](တဿ=ထိုရဟန်းမှာ)သန္ဒိဋ္ဌိကာ=မိမိကိုယ်တိုင်သိမြင်နိုင်သော၊ အကာလိကာ=ကာလကွာဝေးမှ မိမိကိစ္စကို ပြုတတ်သည်မဟုတ်သော၊ဝါ=ယခုချက်ချင်း, မယွင်းတိုက်၊ မိမိကိစ္စကို ပြုတတ်သော၊ဧဟိပဿိကာ=လိုက်ခဲ့စမ်းပါ, ကြည့်ရှုလှည့်စမ်းပါဟု ဖိတ်ခေါ်ပြုထိုက်သော၊ ဩပနေယျိကာ=မိမိစိတ်မှာ, မကွာစွဲအောင်, ဆွဲကပ်ဆောင်လင့်, ဖြစ်စေသင့်သော၊ ဝိညူဟိ=အရိယာပညာရှိတို့သည်၊ ပစ္စတ္တံ=မိမိ မိမိသန္တာန်၌သာလျှင်၊ ဝါ=ကိုယ်စီကိုယ်ငအသီးအသီးသာလျှင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ=သိမြင်ခံစားထိုက်သော၊ နိဗ္ဗာနာ=ကိလေသာတို့ကို ဆွေးမြေ့ပျက်စီးစေတတ်သော၊ ပဋိပဒါ=သီလအကျင့်သည်၊ (သီလနှင့်စပ် နှစ်ရပ်စီသော အောက်မဂ်ဖိုလ် အကျင့်သည်) ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ (ဣတိ မပါသင့်)

အဘယ=အဘယ၊ ဧဝံ သီလသမ္ပန္နော=ဤသို့သော ပါတိမောက္ခသံဝရသီလနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ဗုဒ္ဓကရောတိ=၏၊ (တဿ=ထိုရဟန်းမှာ) သန္ဒိဋ္ဌိကာ=သော။ပ။ ဝေဒိတဗ္ဗာ=သော၊ နိဗ္ဗာနာ=သော၊ ပဋိပဒါ=သမာဓိအကျင့်သည်၊ (သုံးရပ်သော အောက်မဂ်ဖိုလ် သမာဓိအကျင့်သည်) ဟောတိ=၏၊ အဘယ=အဘယ၊ဧဝံသမာဓိသမ္ပန္နော=ဤသို့သော စျာန်သမာဓိနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ နိဗ္ဗာနာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အရဟတ္တဖိုလ် သမာဓိပညာအကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဘယ=ယ၊ ဇာနတာ=သော၊ ပဿတာ=သော။ပ။ သစ္ဆိကိရိယာယ=ငါ၊ တိသော=ကုန်သော၊ နိဗ္ဗာနာ=ကုန်သော၊ ဝိသုဒ္ဓိယော= ကုန်သော၊ ဣမာ (ပဋိပဒါ) =ဤအကျင့်တို့ကို၊ သမ္ဘာ=စွာ၊ အက္ခာတာ=ကုန်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ–မိန့်ဆိုပြီ)

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=အရှင်အာနန္ဒာက မိန့်ဆိုအပ်လသော်၊ ပဏ္ဍိတကုမာရကော=သော၊ လိစ္ဆဝီ=လိစ္ဆဝီသည်၊ အဘယ်=အဘယမည်သော။ လိစ္ဆဝီ=လိစ္ဆဝီကို၊"သမ္ဘ အဘယ=မိတ်ဆွေ အဘယ၊ ကိं=အဘယ့်ကြောင့်၊ တွံ=သင်သည်၊ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ=အရှင်အာနန္ဒ၏၊ ဝါ=သည်၊ သုဘာသိတံ=ကောင်းစွာဟောကြားအပ်သော တရားစကားကို၊ သုဘာသိတတော=ကောင်းစွာဟောကြားအပ်သော တရားစကား၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ နု အဇ္ဈနုမောဒသိ=ဝမ်းမမြောက်သနည်း၊ ဝါ=ဝမ်းမြောက်နုမော် သာဓုမခေါ်သနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=ဆိုပြီ၊ သမ္ဘ ပဏ္ဍိတကုမာရက=မိတ်ဆွေ ပဏ္ဍိတကုမာရက၊ ကိं=အဘယ့်ကြောင့်၊ အဟံ=

ငါသည်။ပ။ နု အဗ္ဗနုမောဒိသာမိ=ဝမ်းမမြောက်ဘဲ နေနိုင်ပါမည်နည်း၊ ယာ=အကြင်သူသည်၊ အာယသ္မတော အနုန္ဒသ=၏၊ သုဘာသိတံ=ကို၊ သုဘာသိတတော=ဖြင့်၊ နု အဗ္ဗနုမောဒေယျ=ဝမ်းမမြောက်ငြားအံ့၊ ဝါ= ဝမ်းမြောက်ကြောင်း ထုတ်ဖော်မပြောကြားငြားအံ့၊ တသ=ထိုသူ၏၊ မုဒ္ဓါပိ= ဦးခေါင်းသည်သော်လည်း၊ ဝိပတေယျ=မြေ၌ပြုတ်ကျ ကျလေရာ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=ဆိုပြီ) စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၅-နိဝေသကသုတ်

ဂ၆။ အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ (တုမှေ=သင်တို့သည်) ယေ (မိတ္တေ ဝါ)= အကြင်မိတ်ဆွေတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယေ (အမစ္စေ ဝါ)=အကြင် သူငယ်ချင်း တို့ကို လည်းကောင်း၊ ယေ (ဉာတိ ဝါ)= အကြင် ဆွေမျိုးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ (အကြင်ယောဂ္ဂမယောဂ်ား, ယောဂ္ဂမမိန်းမဘက်က ဆွေမျိုးတို့ကို လည်းကောင်း) ယေ (သာလောဟိတာ ဝါ)= (ညီ အကို, အမ နှမစသော) အကြင်သွေးသားတော်စပ်သူတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=အကြင် သားချင်းတို့ကို လည်းကောင်း၊ [မိတ္တာ စသော ပဌမာဝိဘတ္တန္တ ပုဒ်တို့ကို ဒုတိယာဝိဘတ္တန္တ ပုဒ် ပြင်၍ ဤ၌ ဆောင်ယူပေးသည်] အနုကမ္ပေယျာထ= ငဲ့ညှာထောက်ထားသနား ကုန်ကြားအံ့၊ စ=ထို့အပြင်၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ ယေ မိတ္တာ ဝါ=အကြင်မိတ်ဆွေတို့ သည်လည်းကောင်း၊ ယေ အမစ္စာ ဝါ=တို့သည် လည်းကောင်း၊ ယေ ဉာတိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ယေ သာလောဟိတာ ဝါ=လည်းကောင်း၊ (တုမှာကံ= သင်တို့၏၊ ဝစနံ=စကားကို) သောတဗ္ဗံ=နာယူထိုက်၏ဟူ၍၊ မညေယျုံ= ထင်မြင်မှတ်သား သဘောထား ကုန်ကြားအံ့၊ အာနန္ဒ=နန္ဒာ၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ တေ=ထိုမိတ်ဆွေ, သူငယ်ချင်း, ဆွေမျိုး,သားချင်းတို့ကို၊ [တနည်း- "ဝေါ=သင်တို့သည်၊ တေ မိတ္တာ ဝါ= တို့ကိုလည်းကောင်း၊ တေ အမစ္စာ ဝါ=လည်းကောင်း၊ တေ ဉာတိ ဝါ= လည်းကောင်း၊ တေ သာလောဟိတာ ဝါ=တို့ကိုလည်းကော်င်း"ဟု သော်လည်း တပုဒ်စီတွဲစပ်၍ အနက်ဆိုနိုင်၏] တိသု=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဌာနေသု= အရာဌာနတို့၌၊ သမာဒပေတဗ္ဗာ=ကောင်းစွာ နာယူစေထိုက်ကုန်၏။ နိဝေသေတဗ္ဗာ=စွဲမြဲသက်ဝင်စေထိုက်ကုန်၏၊ ပတိဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ=တည်မြဲ စေထိုက်ကုန်၏။

ကတမေသု တိသု=အဘယ်သုံးမျိုးကုန်သော ဌာနတို့၌ (သမာဒပေ တဗ္ဗာ=ထိုက်ကုန်သနည်း၊ နိဝေသေတဗ္ဗာ=သနည်း၊ ပတိဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ=သနည်း) ဗုဒ္ဓေ=မြတ်စွာဘုရား၌၊ အဝေစ္စပ္ပသာဒေ=ဂုဏ်တော်တို့ကို ဟုတ်မှန်စွာ သိ၍ ခိုင်မြဲစွာ ကြည်ညိုခြင်း၌၊ [အဝေစ္စ(အဝ+ဏ္ဍ+တ္ဘာ)=သိ၍+ပသာဒ=ကြည်ညိုခြင်း]

သမာဒပေတဗ္ဗာ=ကုန်၏၊ နိဝေသေတဗ္ဗာ=ကုန်၏၊ ပတိဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ=ကုန်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ သမာဒပေတဗ္ဗာ=ကုန်သနည်း။ နိဝေသေတဗ္ဗာ=နည်း၊ ပတိဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ=နည်း) သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=လည်း၊ [စာပိုဒ်.(၆၄) ဝေနာဂပုရ သုတ်ကြည့်] ။ပ။ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=လည်း၊ ဘဂဝါ= ဘဂဝန္တ၊ မည်တော်မူ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သမာဒပေတဗ္ဗာ=ကုန်၏၊ နိဝေသေတဗ္ဗာ=၏၊ ပတိဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ=၏) ဓမ္မေ=တရားတော်၌၊ အဝေစ္စပ္ပသာဒေ=၌၊ သမာဒပေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ပ။ (ကိန္တိ=သို့၊ သမာဒပေတဗ္ဗာ=သနည်း။ပ။) ဘဂဝတာ=သည်၊ ဓမ္မော=ကို၊ သွာက္ခာတော=၏၊ [စာပိုဒ်(၄၀)အာဓိပတေယျသုတ်ကြည့်] ။ပ။ဝိညူဟိ=တို့သည်၊ ပစ္စတ္တံ=၌၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=တည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (သမာဒပေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ပ။) သံဃေ=အရိယာသံဃာတော်မြတ်၌။ပ။ ["သုပ္ပဋိပန္နော" စသည်ကို စာပိုဒ်(၇၁) ဥပေါသထသုတ်ကြည့်]

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ စတုန္နံ=လေးပါးကုန်သော၊ မဟာဘူတာနံ= မဟာဘုတ်တို့၏၊ ဝါ=ကြီးကြီးမားမား ထင်ရှားသော ရုပ်တို့၏၊ အညတ္ထတ္တံ= (ဓာတ်သဘောဓာတ်)တမျိုးတဖုံ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲသည်အဖြစ်သည်၊ ပထဝီဓာတုယာ=ပထဝီဓာတ်၏ လည်းကောင်း၊ [အကျယ်တဝင့် အနက်ကို စာပိုဒ်(၆၂)တိတ္ထာယတနသုတ်ကြည့်] အပေါဓာတုယာ=အာပေါဓာတ်၏ လည်းကောင်း၊ တေဇော ဓာတုယာ=တေဇောဓာတ်၏ လည်းကောင်း၊ ဝါယောဓာတုယာ=၏ လည်းကောင်း၊ အညတ္ထတ္တံ=သည်၊ သိယာ=ဖြစ်လေရာသေး၏၊ ဗုဒ္ဓေ= မြတ်စွာဘုရား၌၊ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတသေ= ပြည့်စုံသော၊ အရိယသာဝကသေ=အရိယာတပည့်၏။ အညတ္ထတ္တံ=(ကြည်ညိုမှုနှင့် လားရာဂတိ၏) တမျိုးတဖုံ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲသည်၏အဖြစ်သည်၊ နတ္ထေဝ သိယာ=မဖြစ်နိုင်တော့သည်သာ။

တတြ=ထို"နတ္ထေဝ"စသော ဝါ့စကား၌၊ ဣဒံ=ဤသည်ကား၊ အညတ္ထတ္တံ=(လားရာဂတိ၏)တမျိုးတဖုံဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲသည်အဖြစ်တည်း၊ အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ဝတ=အမှန်တကယ်ပင်၊ ဗုဒ္ဓေ=၌၊ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ သော အရိယသာဝကော=ထိုအရိယာတပည့်သည်၊ နိရယံ ဝါ=ငရဲသို့သော်လည်းကောင်း၊ တိရစ္ဆာနယောနိံ ဝါ=တိရစ္ဆာန်တို့၏ဘဝ, ဘုံဌာနသို့သော်လည်းကောင်း၊ ပေတ္တိဝိသယံ ဝါ=ပြိတ္တာတို့၏ ဖြစ်ရာဘဝ,ဘုံဌာနသို့သော်လည်းကောင်း၊ ယံ ဥပပဇ္ဇိသတိ=အကြင်လားရောက်လတ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ တေ ဌာနံ=ဤလားရောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ နတ္ထိ=မရှိနိုင်။ပ။

၆-ပဌမဘာဝသုတ်

၇၇။ ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ဘဝေါ ဘဝေါတိ = ဘဝ,ဘဝဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ ကီတ္တာဝတာ=အဘယ်မျှလောက်အတိုင်း အရှည်ရှိသော အကြောင်းတရားဖြင့်၊ ဘဝေါ=ဘဝသည်၊ ဟောတိ နုခေါ= ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ကာမဓာတုဝေပက္ခံ=ကာမဓာတ်၌ အကျိုးကိုဖြစ်စေသော၊ ကမ္မံ=ကံစေတနာသည်၊ နု အဘာဝိသ=မဖြစ်လေရာဟုံးအုံ့၊ ကာမဘဝေါ= ကာမဥပပတ္တိဘဝသည်၊ ပညာယေထ အပိနု=ထင်ရှားပါဦးမည်လော၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ= မေးတော်မူပြီ)

ဘန္တေ=ရား၊ ဧတံ=ဤကာမဥပပတ္တိဘဝ၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသည်၊ နော ဟိ=မဖြစ်နိုင်ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) အာနန္ဒ=နန္ဒာ၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ ကာမဓာတ်၌ အကျိုးကိုဖြစ်စေသော ကံမဖြစ်လျှင် ကာမဥပပတ္တိဘဝ မထင်ရှားသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ကမ္မံ=ကုသိုလ်,အကုသိုလ်ကံ သည်၊ ခေတ္တံ=ဝိညာဏ်မျိုးစေ၏ စည်ပင်ပေါက်ပွားရာ လယ်မြေတည်း၊ ဝိညာဏံ=ကံနှင့်တကွဖြစ်ဖက် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်သည်၊ ဗီဇံ=စည်ပင် ပေါက်ပွားသော မျိုးစေ့တည်း၊ [အဘိသင်္ခါရ=ဘဝအသစ်ဖြစ်အောင် စီမံပြုလုပ် တတ်သော+ဝိညာဏ=စိတ်ဝိညာဏ်] တဏှာ=တပ်မက်တွယ်တာသော တဏှာသည်၊ သေဟော=ရေအစိုအစေးမည်၏၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏာနံ=အဝိဇ္ဇာသည် တားဆီးအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=အဝိဇ္ဇာဟူသောအဆီးအတား၊ ရှိကုန်သော၊ တဏှာသံယောဇနာနံ=တဏှာသည် ဖွဲ့တုပ် ချည်နှောင်အပ်ကုန်သော၊ ဝါ= တဏှာဟူသောနှောင်ကြိုးရှိကုန်သော၊ သတ္တာနံ=သတ္တဝါတို့၏၊ ဝိညာဏံ= အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်သည်၊ ဟီနာယ=ယုတ်နိမ့်သော၊ ဓာတုယာ=ကာမဘဝ၌၊ ပတိဋ္ဌိတံ=တည်၏၊ ဧဝံ=ဤသို့တည်လသော်၊ အာယတိं=နောင်အခါ၌၊ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ=နောက်ထပ်ဘဝသစ် ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊

အာနန္ဒ=နန္ဒာ၊ ရူပဓာတုဝေပက္ခံ=ရူပဓာတ်၌ အကျိုးကိုဖြစ်စေသော၊ ကမ္မံ=ရူပကုသိုလ်ကံစေတနာသည်။ပ။ ရူပဘဝေါ=ရူပဥပပတ္တိဘဝသည်၊ ပညာယေထ အပိနု=လော၊ ဣတိ(အဝေါစ)ဘန္တေ=ရား၊ ဧတံ=ဤရူပဥပပတ္တိ ဘဝ၏ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသည်၊ နော ဟိ=မဖြစ်နိုင်ပါ၊ ဣတိ(အဝေါစ)အာနန္ဒ=နန္ဒာ၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ရူပဓာတ်၌ အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သော ကံမရှိလျှင် ရူပဥပပတ္တိဘဝ မထင်ရှားသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ကမ္မံ=ရူပကုသိုလ်ကံသည်၊ ခေတ္တံ=တည်း။ပ။ မဏ္ဍိမာယ=အလယ်အလတ်ဖြစ်သော၊ ဓာတုယာ=ရူပဘဝ၌ ။ပ။အရူပဓာတုဝေပက္ခံ=အရူပဓာတ်၌ အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သော၊

ကမ္ဘံ=အရူပကုသိုလ်ကံစေတနာသည်။ပ။အရူပဘဝေါ=အရူပဥပပတ္တိဘဝသည်။ပ။ ကမ္ဘံ=အရူပကုသိုလ်ကံသည်၊ခေတ္တံ=တည်း။ပ။ ပဏီတာယ=မြတ်သော၊ ဓာတုယာ=အရူပဘဝ၌။ပ။ပတိဋ္ဌိတံ=တည်၏၊ ဧဝံ=ဤသို့တည်လသော်၊ အာယတိံ=၌။ပ။ အာနန္ဒ=နှာ၊ ဧဝံ=ဤအဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, ဝိညာဏ်ဟူသော တရားအလေါင်းဖြင့်၊ ဘဝေါ=ဘဝသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဂ၈(စာပိုဒ်)။ ၇-ဒုတိယဘဝသုတ်။ ။စေတနာ=ကံဟူသော စေတနာသည်၊ ပတိဋ္ဌိတာ=တည်၏၊ ပတ္ထနာ=ကံဟူသော တောင့်တတတ်သော တရားသည်၊ ပတိဋ္ဌိတာ=တည်၏၊ ဧဝံ=ဤသို့တည်လသော်။ပ။

၈-သီလဗ္ဗတသုတ်

၇၉။ အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော၊ ဒိဋ္ဌိတံ=အသက်ကို မငဲ့ကွက်ဘဲ ခက်ခဲဆင်းရဲစွာ ကျင့်ကြံ အားထုတ်ခြင်းတည်းဟူသော၊ သီလဗ္ဗတံ=အလေ့အကျင့်သည်လည်းကောင်း၊ [ဒိဋ္ဌိတပုဒ်၏ "အသက်"ဟူသော အနက်ထက် ပိုလွန်၍ ဌာနုပစာရ, ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဆွဲယူပြန်ဆိုရသော အနက်တည်း] ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဥပဋ္ဌာနသာရံ=စိတ်အထင်အားဖြင့် ကောင်းမြတ်သော တရားသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကောင်းမြတ်၏ဟု စိတ်ဌထင်ပေါ်လာသော တရားသည်လည်းကောင်း၊ သဖလံ=အကျိုးရှိသည်၊ ဝါ=တိုးတက်ကြီးပွား အကျိုးများသည်၊ ဟောတိ နုခေါ=ဖြစ်ပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘန္တေ= အရှင်ဘုရား၊ ဧတ္တ=ဤအမေးပုစ္ဆာ ပြဿနာ၌၊ ဧကံသေန=တခုသော အဖို့အားဖြင့်၊ ဝါ=တဖက်သတ်အားဖြင့်၊ နု ခေါ=(ဗျာကာတဗ္ဗံ)=မဖြေဆိုသင့်ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) အာနန္ဒ=နှာ၊ တေန ဟိ=ထိုသို့ တဖက်သတ် မဖြေဆိုသင့်လျှင်၊ ဝိဘဇ္ဇသု=ခွဲခြားဝေဖန်ဖြေဆိုပါလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဒိဋ္ဌိတံ=သော၊ ယံ သီလဗ္ဗတံ=အကြင်အလေ့အကျင့်ကို လည်းကောင်း၊ ယံ ဗြဟ္မစရိယံ=အကြင် မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ယံ ဥပဋ္ဌာနသာရံ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဩဝတောဟ=မှီဝဲသော၊ အဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ အကုသလာ=အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ အဘိဝုဍ္ဎိ=တိုးပွားကုန်အုံ့၊ ကုသလာ=ကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ပရိဟာယန္တိ=ဆုတ်ယုတ်ကုန်အုံ့၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ ဒိဋ္ဌိတံ=သော၊ သီလဗ္ဗတံ=သည်လည်းကောင်း၊

ဗြဟ္မစရိယ်=သည်လည်းကောင်း၊ ဥပဋ္ဌာနသာရံ=သည်လည်းကောင်း၊ အဖလံ၊ ကောင်းသောအကျိုးမရှိပါ၊ ဘန္တေ=ရား၊ စ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ဧဝံတံ=သော၊ ယံ သီလဗ္ဗတံ=ကိုလည်းကောင်း၊ ယံ ဗြဟ္မစရိယံ=ကိုလည်းကောင်း၊ ယံ ဥပဋ္ဌာနသာရံ=အကြောင် စိတ်အထင်အားဖြင့် ကောင်းမြတ်သော တရားကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ သေဝတောဟော=သော၊ အသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ ။ပ။ သဖလံ=ကောင်းသောအကျိုးရှိပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ ဣဒံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ၊ သတ္ထာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သမနုညော=ကောင်းစွာခွင့်ပြုတော်မူခြင်းရှိသည်၊ ဝါ=သဘောတူတော်မူသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ [အနုဇာနနံ အနုညာ၊ သမ္မာ အနုညာ ယသ္သာတိ သမနုညော]။ပ။ မေ=ငါ့အား၊ သတ္ထာ=သည်၊ သမနုညော=မှ၏၊ ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစား၍၊ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ၊ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဘိဝါဒေတွာ=အလွန်ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍၊ ပဒက္ခိဏံ=အရိုအသေကို၊ ကတ္တာ=ပြု၍၊ ပက္ကာမိ=ဖဲသွားပြီ၊ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အာယသ္မန္တေ အာနန္ဒေ=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ အစိရပက္ကန္တေ=ဖဲခွာသွား၍ မကြာမြင့်မီ၊ "ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အာနန္ဒော=အာနန္ဒာသည်၊ သေခေါ=သေကွဲပုဂ္ဂိုလ်မျှသာတည်း၊ ဝါ=သိကွာသုံးပါးကို ဖြည့်ကျင့်ဆဲ ပုဂ္ဂိုလ်မျှသာတည်း၊ ပန=သို့သော်လည်း၊ အသ=ထိုအာနန္ဒာ၏၊ ပညာယ= ပညာအားဖြင့်၊ သမသမော=ထပ်တူညီမျှပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နစ သုလဘရူပေါ=လွယ်ကူစွာ ရနိုင်ခြင်းသဘော မရှိပါ၊ [ရဘို့မလွယ်ပါဟူလို] ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)။

၉–ဂန္ဓာတသုတ်

၈၀။ ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ယေသံ (ဂန္ဓာတာနံ)=အကြောင်နှံ့သာမျိုးတို့၏၊ ဝါ=အကြောင်မွှေးကြိုင်သော အနံ့ရှိသော အရာဝတ္ထုတို့၏၊ ဂန္ဓော=အနံ့သည်၊ အနုဝါတံယေဝ=လေစုံသို့သာလျှင်၊ ဝါ= လေအောက်သို့သာလျှင်၊ ဂစ္ဆတိ=သွား၏၊ ပဋိဝါတံ=လေညာသို့၊ နော (ဂစ္ဆတိ)=မသွား၊ (တာနိ) ဂန္ဓာတာနိ=ထိုနံ့သာမျိုးတို့သည်၊ ဝါ=ထိုမွှေးကြိုင်သော အနံ့ရှိသော အရာဝတ္ထုတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိဏိ= သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ မူလဂန္ဓော=အမြစ်၏အနံ့လည်းကောင်း၊ ဝါ=အမြစ်၌ရှိသော အနံ့လည်းကောင်း၊ ဝါ=အနံ့နှင့်ပြည့်စုံသော အမြစ်လည်းကောင်း၊ သာရဂန္ဓော=အနှစ်၏ အနံ့လည်းကောင်း၊ ဝါ=အနံ့နှင့်ပြည့်စုံသော အနှစ်လည်းကောင်း၊ ပုပ္ဖဂန္ဓော=အပွင့်၏ အနံ့လည်းကောင်း၊ ဝါ=အနံ့နှင့်ပြည့်စုံသော အပွင့်လည်းကောင်းတည်း။

ဘန္တေ=ရား၊ ယေသံ(ဂန္ဓာတာနံ)=တို့၏၊ ဂန္ဓော=သည်၊ အနုဝါတံယေဝ=လျှင်၊ ဂစ္ဆတိ=သွား၏၊ ပဋိဝါတံ=သို့၊ နော(ဂစ္ဆတိ)=မသွား၊ တာနိ ဂန္ဓာတာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏာနိ=တည်း၊ ဘန္တေ=ရား၊ ယဿ (ဂန္ဓာတဿ)=၏၊ ဂန္ဓော=သည်၊ အနုဝါတမ္ပိ=သို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ဂန္ဓော=သည်၊ ပဋိဝါတမ္ပိ=လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ဂန္ဓော=သည်၊ အနုဝါတပဋိဝါတမ္ပိ=လေအောက်,လေညာ နှစ်နေရာသို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ကိဉ္စိ=တစုံတခုသော၊ တံ ဂန္ဓာတံ=ထိုနံ့သာမျိုးသည်၊ (ထိုလေအောက်, လေညာ နှစ်နေရာလုံးသို့ သွားသော နံ့သာမျိုးသည်) အတ္ထိ နုခေါ=ရှိပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)အာနန္ဒ=နှာ၊ ယဿ(ဂန္ဓာတဿ)=၏၊ ဂန္ဓော=သည်၊ အနုဝါတမ္ပိ=သို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=၏။ပ။ အနုဝါတပဋိဝါတမ္ပိ=လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ကိဉ္စိ=သော၊ တံ ဂန္ဓာတံ=သည်၊ အတ္ထိ=ရှိပါ၏၊ ဣတိ=သို့ (အဝေါစ=မိန့်ပြီ) ဘန္တေ=ရား၊ ယဿ(ဂန္ဓာတဿ)=၏၊ ဂန္ဓော=သည်၊ အနုဝါတမ္ပိ။ပ။ တံ ဂန္ဓာတံ=သည်၊ ကတမဿ ပန=အဘယ်ပါနည်း။ ဣတိ (အဝေါစ)

အာနန္ဒ=နှာ၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ယသ္မိं ဂါမေ ဝါ=အကြင်ရွာ၌လည်းကောင်း၊ ယသ္မိं နိဂမေ ဝါ=အကြင်နိဂုံး၌လည်းကောင်း၊ ဣတ္ထိ ဝါ=မိန်းမသည်လည်းကောင်း၊ ပုရိသော ဝါ=ယောကျ်ားသည်လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ သရဏံ=ကိုးကွယ်အားထားရာဟူ၍၊ ဂတော=ဆည်းကပ်သည်၊ ဝါ=သဘောပေါက်သိမြင်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဓမ္မံ=တရားတော်ကို။ပ။သံဃံ=အရိယာသံဃာတော်ကို။ပ။ပါဏာတိပါတာ=ခြင်းမှ၊ [ဥပေါသထသုတ်ကြည့်] ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ=ကာမဂုဏ်မေထုန်အကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာကျင့်ခြင်းမှ။ပ။ သီလဝါ=သီလရှိသည်၊ ကလ္လာဏဓမ္မော=ကောင်းသောအကျင့်တရားရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ [ထို့နောက်စာပိုဒ် (၄၂)တိဌာနသုတ်ကြည့်]။ပ။ ဒိသာသု=အရပ်မျက်နှာတို့၌၊ သမဏာဗြာဟ္မဏာ=ရဟန်း, သူတော်ကောင်း တို့သည်၊ တဿ=ထိုယောကျ်ားမိန်းမ၏၊ ဝဏ္ဏံ=ဂုဏ်ကို၊ ဘာသန္တိ=ချီးမွမ်းပြောဆိုကြကုန်၏။(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဘာသန္တိ=ချီးမွမ်းပြောဆိုကြကုန်သနည်းဟူမူ) အမုကသ္မိं နာမ=ထိုမည်သော၊ ဂါမေ ဝါ=ရွာ၌လည်းကောင်း၊ နိဂမေ ဝါ=နိဂုံး၌လည်းကောင်း။ပ။ဒါနသံဝိဘာဂရတော=၏၊ ဣတိ(ဘာသန္တိ=ကုန်၏) ဒေဝတာပိ=နတ်တို့သည်လည်း၊ အဿ=ထိုယောကျ်ားမိန်းမ၏။ပ။အာနန္ဒ=နှာ၊ ယဿ (ဂန္ဓာတဿ)=၏၊ ဂန္ဓော=သည်၊ အနုဝါတမ္ပိ=လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=သွား၏၊ (ဂုဏ်ကိုချီးကျူးခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်သွား၏)။ပ။အနုဝါတပဋိဝါတမ္ပိ=လည်း၊

ဂစ္ဆတိ=၏၊ တံ ဂန္ဓာတံ=ထိုနံ့သာမျိုးသည်၊ (ထိုလေအောက်လေညာ နှစ်နေရာ လုံးသို့သွားသော နံ့သာမျိုးသည်) ဣဒံ ခေါ=ဤသရဏာဂုဏ်, သီလ, ဒါနပင်တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

ပုပ္ဖဂန္ဓော=ပန်းအနံ့သည်၊ ပဋိဝါတံ=လေညာသို့၊ နု ဇေတိ=မသွား၊ စန္ဒနံ ဝါ=စန္ဒကူးအနံ့သည်လည်းကောင်း၊ တဂရ, မလ္လိကာ ဝါ=ကောင်းလေပ်ပန်း. စပယ်ပန်းတို့၏ အနံ့သည်လည်းကောင်း၊ (ပဋိဝါတံ=သို့၊ နု ဇေတိ=မသွား) သတံ=(ဘုရား, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အစရှိသော) သူတော်ကောင်းတို့၏၊ ဂန္ဓော စ= သီလစသော ဂုဏ်ရနံ့သည်ကား၊ ပဋိဝါတံ=သို့၊ ဇေတိ=သွား၏၊ သပ္ပုရိသော= သူတော်ကောင်းသည်၊ သဗ္ဗာ=အားလုံးစုံကုန်သော၊ ဒိသာ=အရပ်မျက်နှာတို့သို့၊ ပဝါယတိ=သီလစသောဂုဏ်ရနံ့ဖြင့် ပျံ့နံ့ကြိုင်လှိုင်၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ= မိန့်) နဝမ်။

၁၀–စူဠနိကာသုတ်

၈၁။ ဘဂ္ဂေ =အရှင်ဘုရား၊ မေ=တပည့်တော်သည်၊ ဇေတ= ဤစကားတော်ကို၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ သမ္မုခါ= အထံတော် မှောက်၌၊ သုတံ=ကြားနာအပ်ဖူးပါပြီ၊ သမ္မုခါ=၌၊ ပဋိဂ္ဂဟိတံ=နာယူအပ်ဖူးပါပြီ၊ (ကိန္တု=သို့၊ သုတံ=နည်းဟူမူ၊ ပဋိဂ္ဂဟိတံ=နည်းဟူမူ) အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊သိဒ်သ= သိခ်ီမည်တော်မူသော၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ အဘိဘူ နာမ=အဘိဘူ မည်သော၊ သာဝကော=တပည့်ရဟန်းသည်၊ ဗြဟ္မလောကေ=ဗြဟ္မာ့ပြည်၌၊ ဌိတော=တည်နေလျက်၊ သဟဿိလောကဓာတုံ=တထောင်သော စကြဝဠာကို၊ သရေန=အသံဖြင့်၊ ဝိညာပေသိ=ကြားသိစေဖူးပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သုတံ=ပြီ၊ ပဋိဂ္ဂဟိတံ=ပြီ) ဘဂ္ဂေ =ရား၊ အရဟံ=ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ, သိမြင်တော်မူသော၊ ဘဂဝါ ပန=မြတ်စွာဘုရားသည်ကား၊ ကိုဝတက်=အဘယ်မျှလောက်သော လောကဓာတ်တိုင်အောင်၊ သရေန=ဖြင့်၊ ဝိညာပေတုံ=ကြားသိစေခြင်းငှာ၊ ပဟောတိ=စွမ်းနိုင်တော်မူပါသနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) အာနန္ဒ=နှာ၊ သော=ထိုအဘိဘူမည်သော ရဟန်းသည်၊ သာဝကော= မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်မျှသာတည်း၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရား တို့သည်ကား၊ အပ္ပမေယ္ယော=(ကြားသိစေခြင်းငှာ) မရေတွက် မမှန်းဆနိုင်သော စွမ်းအားရှိတော်မူကြကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဒုတိယမ္ပိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း ။ပ။တတိယမ္ပိ=သုံးကြိမ်မြောက်လည်း။ပ။

အာနန္ဒ=နှာ၊ တေ=သင်သည်၊ သဟဿီ=တထောင်အုပ်စုဖြစ်သော၊ စူဠနိကာ=ကျဉ်းမြောင်းသေးသွယ် အငယ်စားမည်သော၊ လောကဓာတု=

စကြဝဠာကို၊ သုတာ=ကြားအပ်ဖူးပါ၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဘဂဝါ= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ [ယံ ဘဂဝါသို့သွားသည်] ယံ ဘာသေယျ=အကြင် ဟောတော်မူလိုကြား၊ ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ကြီးမား, ရှင်တော်မြတ်ဘုရား၊ ဧတသ= ထိုဟောတော်မူခြင်း၏၊ ကာလော=အချိန်အခါပါတည်း၊ သုဂတ= ကောင်းသော စကားကိုဆိုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၊ ဧတသ=ထိုဟောတော် မူခြင်း၏၊ ကာလော=တည်း၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ (ဓမ္မံ= တရားတော်ကို) သုတ္တာ=ကြားနာကြ၍၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့သည်၊ ဓာရေဿန္တိ= နှတ်တက်ဆောင်ထားမှတ်သားကြပါကုန်လတ္တံ့၊ ဣတိ(အဝေါစ)အာနန္ဒ=နန္ဒာ၊ တေန ဟိ = ထိုသို့အသင်တောင်းပန်ခြင်းကြောင့်၊ [တနည်း–တေန ဟိ=ငါတို့ကိုတွန်း၏၊] (တွံ=သင်သည်) သာဓုကံ=ကောင်းစွာ၊ သုဏာဟိ= နာယူလော၊ မနသိ= စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောဟိ=သွင်းပိုက်ထားလော၊ (အဟံ= ငါသည်) ဘာသိဿာမိ= ဟောတော်မူအံ့။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)။ပ။

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက်သော လောကဓာတ် အရပ် တခုလုံးတိုင်အောင်၊ စန္ဒိမသူရိယာ=လနေတို့သည်၊ ပရိဟရန္တိ= (မြင့်မိုရ်တောင်ကို) လက္ခ်ာရစ်လှည့်ပတ်သွားလာကြကုန်၏၊ ဝိရောစနာ=မိမိတို့ အရောင်ဖြင့် တောက်ပတင့်တယ်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြကုန်၍) ဒိသာ=အရပ်မျက်နှာအားလုံးတို့ကို၊ ဘန္တိ=ထိန်ထိန်လင်းစေကုန်၏၊[1] တာဝ=ထို လနေတို့ ထွန်းတောက်လှည့်လည်အပ်သော လောကဓာတ် အရေအတွက် အားဖြင့်၊ သဟဿဓာ=တထောင်အရေအတွက်များပြားသော၊ ယော လောကော=အကြင်လောကဓာတ်စကြဝဠာသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သဟဿဓာ=တထောင်အရေအတွက်များပြားသော၊ တတ္ထ လောကေ=ထို

၁။ **ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစနာ။** ။"ဘန္တိ"၌ ကာရိတ်ပစ္စည်း အကျေ ကြပါ။(တနည်း) "ဝိရောစနာ=ထိုလနေတို့ဖြင့် တောက်ပတင့်တယ်နေကုန် သော၊ ဒိသာ=အရပ်မျက်နှာတို့သည်၊ ဘန္တိ=အရောင်ဖြင့် ထိန်ထိန်လင်းနေ ကုန်၏"ဟု အနက်ဆိုပါ။ ဤနည်း၌ကား ကာရိတ်ပစ္စည်း အကျေကြေဖွယ်မလို၊ သုဒ္ဓကတ္တုရုပ်သာတည်း။ စာပိုဒ် (၇၁)ဥပေါသထသုတ် တတိယဂါထာမှ "ပဘာသန္တိ" လည်းကြည့်။

ဤဒုတိယနည်း၌ မူလပဏ္ဏာ (၃၊ ၃၀၄) အဖွင့်အတိုင်း အနက်ပေးသည်၊ ထို၌ ဒိသာပုဒ်မှ ပဌမာဝိဘတ်ကို သတ္တမီအနက်လည်း ဖွင့်သေး၏၊ ဤအဖွင့်များနှင့် အနည်းငယ်မျှ ထူးခြားသော သာရတ္ထဒီကာ (ပ–၂၄၂) ဝိမတိဒီကာ (ပ–၅၂) အဖွင့်များလည်း ရှိသေး၏။

လောကဓာတ် စကြဝဠာ၌၊ စန္ဒာနံ=လတို့၏၊ သဟဿံ=တထောင်သည်
လည်းကောင်း၊ သူရိယာနံ=နေတို့၏၊ သဟဿံ=တထောင်သည်လည်းကောင်း၊
သိနေရုပဗွတရာဇာနံ=မြင့်မိုရ်တောင်မင်းတို့၏၊ သဟဿံ=လည်းကောင်း၊
ဓမ္မဒီပါနံ=သပြေကျွန်းတို့၏၊ သဟဿံ=လည်းကောင်း။ အပရဂေါယာနာနံ=
အနောက်ကျွန်းတို့၏၊ သဟဿံ=လည်းကောင်း၊ ဥတ္တရကုရူနံ=မြောက်ကျွန်း
တို့၏၊ သဟဿံ=လည်းကောင်း၊ ပုဗ္ဗဝိဒေဟာနံ = အရှေ့ကျွန်းတို့၏၊
သဟဿံ=လည်းကောင်း၊ စတ္တာရိ မဟာသမုဒ္ဒသဟဿာနိ= သမုဒ္ဒရာကြီး
လေးထောင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ စတ္တာရိ မဟာရာဇသဟဿာနိ=
နတ်မင်းကြီးလေးထောင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ စာတုမဟာရာဇိကာနံ=
စာတုမဟာရာဇ်နတ်ပြည်တို့၏၊ သဟဿံ=တထောင်သည် လည်းကောင်း၊
တာဝတိံသာနံ=တာဝတိံသာနတ်ပြည်တို့၏၊ သဟဿံ= လည်းကောင်း၊
ယာမာနံ=ယာမာနတ်ပြည်တို့၏ ။ပ။ တုသိတာနံ=တုသိတာ နတ်ပြည်တို့၏ ။ပ။
နိမ္မာနရတိနံ=နိမ္မာနရတီ နတ်ပြည်တို့၏ ။ပ။ ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တိနံ=ပရနိမ္မိတ
ဝသဝတ္တီနတ်ပြည်တို့၏ ။ပ။ ဗြဟ္မလောကာနံ= ဗြဟ္မပြည် တို့၏၊ သဟဿံ=
တထောင်သည်လည်းကောင်း၊ (ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏) အာနန္ဒ = အာနန္ဒာ၊
အယံ=(လနေစသည် တထောင်စီ စသည်ရှိသော) ဤတထောင်သော
လောကဓာတ်ကို၊ သဟဿီ=တထောင်အုပ်စု ဖြစ်သော၊ စူဠနိကာ=ကျဉ်းမြောင်း
သေးသွယ် အငယ်စားမည်သော၊ 'လောကဓာတု= စကြဝဠာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=
ဆိုအပ်၏။

အာနန္ဒ=နွာ၊ သဟဿီ=သော၊ စူဠနိကာ=သော၊ လောကဓာတု=
စကြဝဠာသည်၊ ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက် အရေအတွက်ရှိ၏၊
(စကြဝဠာပေါင်းတထောင် အရေအတွက်ရှိ၏) တာဝ=ထိုသဟဿီစူဠနိကာ
စကြဝဠာ အရေအတွက်ရှိသလောက်၊ သဟဿဓာ=တထောင်မြောက်ပွား
ခွဲဝေသောအားဖြင့်၊ ယော လောကော=အကြင်တသန်းသော စကြဝဠာ
လောကဓာတ်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) အာနန္ဒ=နွာ၊ အယံ=ဤတသန်းသော
စကြဝဠာလောကဓာတ်ကို [စူဠနိကာမည်သော စကြဝဠာလောကဓာတ်
အုပ်စုတခု၌ စကြဝဠာအရေအတွက် တထောင်ရှိရကား ထိုတထောင်ကို
နောက်ထပ် စကြဝဠာတထောင်ဖြင့် မြောက်လျှင် စကြဝဠာပေါင်း တသန်း
ဖြစ်၏၊ ထိုတသန်းသော စကြဝဠာလောကဓာတ်တည်း] ဒ္ဝိသဟဿီ[1]=

၁။ **ဒ္ဝိသဟဿီ မဇ္ဈိမိကာ လောကဓာတု။** ။သဟဿီ စူဠနိကာမည်သော
စကြဝဠာလောကဓာတ် အုပ်စုတခု၌ စကြဝဠာပေါင်း တထောင်ရှိကြောင်းကို
ဟောတော်မူခဲ့ပြီ၊ ထိုသဟဿီ စူဠနိကာ၏ သဟဿီ(စကြဝဠာတထောင်)ကို
ဒုတိယဖြစ်သော သဟဿီ(စကြဝဠာတထောင်)ဖြင့် မြောက်လျှင်

ဒ္ဒိသဟာသီမည်သော၊ ဝါ=ထောင်ကိုထောင်ဖြင့်, မြှောက်လင့် ကိန်းခန်း, တသန်း အရေအတွက်ရှိသော၊ မဏ္ဍိမိကာ=အလတ်စား၊မည်သော ၊လောကဓာတု=စကြဝဠာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

အာနန္ဒ=နှာ၊ ဒ္ဒိသဟာသီ=မည်သော၊ မဏ္ဍိမိကာ=သော၊ လောကဓာတု= စကြဝဠာသည်၊ ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက် အရေအတွက်ရှိ၏၊ (စကြဝဠာ တသန်း အရေအတွက်ရှိ၏) တာဝ=ထိုဒ္ဒိသဟာသီ မဏ္ဍိမိကာ လောကဓာတ် အရေအတွက်ရှိသလောက်၊သဟာသဓာ=စူဠနိကာ စကြဝဠာ အုပ်စု,တထောင် ပြွှဆင့်ကြား,မြှောက်ပွားသောအားဖြင့်၊ ဝါ=တထောင်နှစ်ကြိမ်ဖြင့် ထပ်ဆင့် မြှောက်ပွား ခွဲဝေသောအားဖြင့်၊ ယော လောကော= အကြင်ကုဋေတသိန်းသော စကြဝဠာ လောကဓာတ်သည်၊ (ဟောတိ=၏) အာနန္ဒ=နှာ၊ အယံ=ဤကုဋေ တသိန်းသော စကြဝဠာ လောကဓာတ်ကို၊ [မဏ္ဍိမိကာ မည်သော စကြဝဠာ အုပ်စုတခု၌ စူဠနိကာ စကြဝဠာ အုပ်စုပေါင်း တထောင် (ဝါ=စကြဝဠာပေါင်း တသန်း) ရှိ၏၊ ၎င်းကို နောက်ထပ် စူဠနိကာ စကြဝဠာ အုပ်စုပေါင်း တထောင်ဖြင့်မြှောက်လျှင် (ဝါ=နောက်ထပ် စကြဝဠာပေါင်း တသန်းဖြင့် မြှောက်လျှင်) သန်းပေါင်း တသန်း (ဝါ= ကုဋေတသိန်း) ဖြစ်၏၊ ထိုကုဋေတသိန်းသော စကြဝဠာလောကဓာတ်ကို ဆိုလို၏၊ တသန်းကို တထောင်ဖြင့် နှစ်ကြိမ်မြှောက်လျှင်လည်း ဤနည်းတူ ပင်တည်း] တိသဟာသီ = တိသဟာသီ မည်သော၊ ဝါ= သန်းနှစ်လီ မြှောက်ပွား, ရင်ပြားတွက်ကိန်း,ကုဋေတသိန်းသော၊ ဝါ=တထောင်ကိုတည်, ထောင်သုံးလီဖြင့်, ဆင့်၍မြှောက်အပ်, ရလဒ်တွက်ကိန်း, ကုဋေတသိန်းသော၊ မဟာသဟာသီ=

တသန်းဖြစ်၏၊ ထိုတသန်းသော စကြဝဠာအုပ်စုတခုသည် **ဒ္ဒိသဟာသီ မဏ္ဍိမိကာမည်သော** လောကဓာတ်တခု ဖြစ်၏။

ထိုဒ္ဒိသဟာသီပုဒ်၌ သဟာသီယာ ဂုဏိတာ သဟာသီ သဟာသီ သဟာသီ (တထောင်ဖြင့် မြှောက်အပ်သော တထောင်၊ ဝါ=တသန်း) ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ "သဟာသီ သဟာသီ"ဟု ဆိုလိုလျက် ရှေ့သဟာသီကိုချေသဖြင့် သဟာသီတပုဒ်သာ ရှိသည်ဟု ကြံပါ။ ဤသို့ ကြံခြင်းကြောင့် ထိုသဟာသီပုဒ်က တသန်းဟူသော အနက်ဟောကြောင်းကိုလည်းသိလေ၊ ထိုသဟာသီသည်လည်း စူဠနိကာ၏ သဟာသီကိုထောက်လျှင် နှစ်ခုမြှောက်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဒုတိယာ သဟာသီ ဒ္ဒိသဟာသီ (နှစ်ခုမြှောက် စကြဝဠာတသန်းအုပ်စု)ဟု ဝစနတ္ထကြံပါ၊ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဒုတိယကို ဒ္ဒိပြု၏။

၂။**တိသဟာသီ မဟာသဟာသီလောကဓာတု**။ ။ပြုခဲ့သော "ဒ္ဒိသဟာသီ"

မဟာသဟာသီမည်သော၊ ဝါ=ထောင်ပေါင်းများစွာတို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော ကုဋေတသိန်းအုပ်စုဖြစ်သော၊ လောကဓာတု=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

အာနန္ဒ=နှာ၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အာကခ်ံမာနော= (အသံဖြင့် ကြားသိစေခြင်းငှာ)အလိုရှိတော်မူလသော်၊ တိသဟာသိ မဟာသဟာသိလောကဓာတုံ=တိသဟာသိ မဟာသဟာသီမည်သော လောကဓာတ်ကို၊

၌ သဟာသီ (တသန်း)ကို ဒုတိယဖြစ်သော သဟာသီ (တသန်း) ဖြင့် မြှောက်လျှင် သန်းပေါင်းတသန်း(သို့မဟုတ် ကုဋေတသိန်း) ဖြစ်၏။ [နိဿယခန်း၌လည်း ရေးခဲ့ပြီ] တနည်းအားဖြင့် တထောင်ကို တထောင်ဖြင့်မြှောက်လျှင် တသန်းဖြစ်၏၊ ထိုတသန်းကို ဒုတိယ တထောင်ဖြင့် မြှောက်လျှင် သန်းပေါင်းတထောင် (သို့မဟုတ် ကုဋေတရာ)ဖြစ်၏၊ ၎င်းကို တတိယ တထောင်ဖြင့်မြှောက်လျှင် ကုဋေတသိန်း ဖြစ်၏၊ ဤသို့အားဖြင့် တထောင်ကိုတည်၍ တထောင်ဖြင့် သုံးကြိမ်ဆင့်၍ သော်လည်းမြှောက်ပါ။

ထိုကုဋေတသိန်းကို ဂဏန်းဖြင့်ရေးလျှင် တစ်ဂဏန်း၏နောက်၌ သုည (၁၂)လုံးရေးရမည်၊ ထိုကုဋေတသိန်းသော စကြဝဠာအုပ်စုတခုသည် တိသဟာသီ မဟာသဟာသီမည်သော လောကဓာတ်တခုဖြစ်၏၊

ဤ၌လည်း သဟာသီယာ ဂုဏိတာ သဟာသီ သဟာသီသဟဿီ (တသန်းဖြင့် မြှောက်အပ်သော တသန်း၊ ဝါ=သန်းပေါင်းတသန်း၊ ဝါ=ကုဋေတသိန်း)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ တပုဒ်ကိုချေသဖြင့် သဟာသီတပုဒ်သာ ရှိသည်ဟု ကြံပါ၊ ထိုသို့ကြံခြင်းကြောင့် ထိုကြွင်းကျန်သော သဟာသီပုဒ်က ကုဋေတသိန်းဟူသော အနုက်ကို ဟောကြောင်းကိုလည်း သိပါလေ။

ထိုနောက် "သဟာသီတော ပဌာယ (စူဠနိကာသဟာသီမှစ၍) တတိယာတိ တိသဟာသီ"ဟူသော အဋ္ဌကထာ အဖွင့်အတိုင်း ဤ "တိသဟာသီ"သည် ရှေးစူဠနိကာနှင့် မဇ္ဈိမိကာတို့၏ သဟာသီကို ထောက်လျှင် သုံးခုမြှောက်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် တတိယာ သဟာသီ တိသဟာသီ (သုံးခုမြှောက် စကြဝဠာ ကုဋေတသိန်းအုပ်စု)ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် တတိယာကို တိပြု၊ မဟန္တေဟိ သဟသေသဟိ ဂဏိတာ သဟာသီ မဟာသဟာသီ (ထောင်ပေါင်းများစွာတို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော စကြဝဠာ ကုဋေတသိန်းအုပ်စု)၊ ထို့နောက် သမာသ် ဖြစ်လျှင် တိသဟာသီ ဝ သာ မဟာသဟာသီ စာတိ တိသဟာသီ မဟာသဟာသီ ဟုပြု။ သမာသ်ပြီးသောအခါ "တိသဟာသီ"ဟူ၍ သမာသမဒ္ဒ ဣရသဖြင့် ရှိရ၏၊ အကယ်၍ လောကဓာတုပုဒ်ဖြင့် ဆက်လက်၍ သမာသ်တွဲလျှင် မဟာသဟာသီဟုလည်း ဣရသဖြင့်ပင် ရှိစေရ၏။

ဝါ=ကုဋေတသိန်းအုပ်စုဖြစ်သော မဟာသဟဿီမည်သော လောကဓာတ်ကို၊ ဝါ=သန်းနှစ်လီမြောက်ပွား,ရင်ပြားတွက်ရေ, ကုဋေတသိန်း ကိန်းနှင့်လျော်ညီ, မဟာသဟဿီမည်မှတ်, လောကဓာတ်ကို၊ ဝါ=တထောင်ကို တည်, ထောင်သုံးလီဖြင့်, မြောက်ဆင့်ပွားရေ, ကုဋေတသိန်း, တွက်ကိန်း လျော်ညီ, မဟာသဟဿီမည်မှတ်, လောကဓာတ်ကို၊ သရေန = အသံဖြင့်၊ ဝိညာပေယျ=ကြားသိစေတော်မူနိုင်၏၊ ပန=ထို့ထက်ပိုလွန်၍လည်း၊ ယာဝတာ= အကြင်မျှလောက် ပမာဏရှိသော လောကဓာတ်တိုင်အောင်၊ အာကခေ်ယျ= (အသံဖြင့်ကြားသိစေခြင်းငှာ) အလိုရှိတော်မူကြား၌၊ (တာဝတာ=ထိုအလိုရှိသမျှ ပမာဏရှိသော လောကဓာတ်တိုင်အောင်၊ သရေန=ဖြင့်၊ ဝိညာပေယျ= ကြားသိစေတော်မူနိုင်၏) ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ)

ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ကထံ=အဘယ်သို့သောနည်းဖြင့် [ယထာ အနက်မရှိ] ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ပ။ ဝိညာပေယျ=ကြားသိစေတော်မူပါ မည်နည်း၊ပန=ထို့ထက်ပိုလွန်၍လည်း၊ယာဝတာ=တိုင်အောင်၊ အာကခေ်ယျ=ဘုံ၊ (တာဝတာ=အောင်၊ သရေန=ဖြင့်၊ ဝိညာပေယျ=မည်နည်း) ဣတိ (အဝေါစ) အာနန္ဒ=နှာ၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၌၊ တထာဂတော=သည်။ပ။ သြဘာသေန= အရောင်အလင်းဖြင့်၊ ဖရေယျ=ဖြန့်တော်မူရမည်၊ ယဒါ=အကြင်အခါ၌၊ တေ သတ္တာ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်၊ တံ အာလောကံ=ထိုအရောင်အလင်းကို၊ သဇ္ဇာနေယျုံ=ကောင်းစွာသိနိုင်ကြကုန်၏၊ အထ=ထိုအခါ၌၊ တထာဂတော= သည်၊ ဃောသံ=တရားနာရန်ကြွေးကြော်သံကို၊ ကရေယျ=ပြုတော်မူရမည်၊ သဒ္ဒံ=တရားသံကို၊ အနုဿာဝေယျ=ကြားသိစေတော်မူရမည်၊ အာနန္ဒ=နှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့သောနည်းအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ကုဋေတသိန်းသော လောကဓာတ်ကို အရောင်အလင်းဖြန့်ခြင်း, သတ္တဝါတို့ ထိုအရောင်အလင်းကို သိကြရာအခါ၌ တရားဟောခြင်းဟူသောနည်းအားဖြင့်)တထာဂတော=သည်။ပ။ ဝိညာပေယျ= ကြားသိစေတော်မူရမည်၊ ပန=လည်း၊ ယာဝတာ=အောင်။ပ။

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တော=မြတ်စွာဘုရား မိန့်ဆိုတော်မူအပ်လသော်၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ အာယသ္မန္တံ ဥဒါယိ=အရှင်လာဠုဒါယီကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=ဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=ဟူမူ) ယသ မေ=အကြင်ငါ၏၊ သတ္ထာ=ဆရာမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧဝံမဟိဒ္ဓိကော= ဤ၍ ဤမျှ ကြီးမားလှသော တန်ခိုးရှိတော်မူ၏၊ ဧဝံ မဟာနုဘာဝေါ=ဤ၍ ဤမျှကြီးမားလှသော အစွမ်းအာနုဘော် ရှိတော်မူ၏၊ တဿ မေ=ထိုငါ့မှာ၊ လာဘာ=လာဘ်ကောင်း လာဘ်မြတ်ကို ရခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=အရတော်ခြင်း တို့သည်၊ ဟောန္တိ ဝတ=ဖြစ်ပါပေကုန်စွတကား၊ တဿ မေ=ထိုငါသည်၊

သုလဒ္ဓံ ဝတ ³=(လာဘ်ကောင်းလာဘ်မြတ်ကို) ကောင်းစွာရအပ်ပါပေစွတကား။ ဝါ=အရတော်ပါပေစွာ့တကား၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=ဆိုပြီ)

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=အရှင်အာနန္ဒာက ပြောဆိုအပ်လသော်၊ အာယသ္မာ ဥဒါယီ=အရှင်ဥဒါယီသည်၊ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ=အရှင်အာနန္ဒာကို။ပ။အာဝုသော အာနန္ဒ=ငါ့ရှင်အာနန္ဒာ၊ တေ=သင်၏၊ သတ္ထာ=ဆရာမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧဝံ မဟိဒ္ဓိကော=ရှိသည်၊ ဧဝံ မဟာနုဘာဝေါ=ရှိသည်၊ ယဒိ(သိယာ)=အကယ်၍ ဖြစ်ငြားအုံ၊ ဧတ္ထ=ဤသို့ဖြစ်ရာ၌၊ ဝါ=ဤသို့ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ (ဤသို့ မဟိဒ္ဓိက, မဟာနုဘာဝဖြစ်ခြင်းကြောင့်) တုယှံ=သင့်အား၊ ကိं=အဘယ် မည်သော ကောင်းကျိုးချမ်းသာသည်၊ (သိယာ=ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း) ဣတိ (အဝေါစ=ဆိုပြီ)

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=အရှင်လာဠုဒါယီက ပြောဆိုအပ်လသော်။ပ။ ဥဒါယီ=ဥဒါယီ၊ (တွံ=သင်သည်) ဧဝံ=ဤသို့၊ မာ (အဝစ)=မပြောဆိုပါလင့်၊ ဥဒါယီ=ဥဒါယီ၊(တွံ) ဧဝံ=သို့၊ မာ(အဝစ)=လင့်၊ ဥဒါယီ=ဥဒါယီ၊ အာနန္ဒော= အာနန္ဒာသည်၊ အဝီတရာဂေါ=မကင်းရှင်းသေးသော ရာဂရှိလျက်၊ ကာလံ= ကွယ်လွန်ခြင်းကို၊ သစေ ကရေယျ=အကယ်၍ပြုငြားအုံ၊ (ဧဝံ သတိ= ဤသို့ ပြုသည်ရှိသော်) တေန စိတ္တပ္ပသာဒေန=ထို(သီဟနာဒ ဒေသနာတော်၌) စိတ်၏ ကြည်ညိုခြင်းကြောင့်၊ သတ္တက္ခတ္တုံ=ခုနစ်ကြိမ်၊ ဒေဝေသု=နတ်တို့၌၊ ဒေဝရဇ္ဇေ=နတ်မင်းအဖြစ်ကို၊ ကာရေယျ=ပြုစေရာ၏၊ သတ္တက္ခတ္တုံ=ကြိမ်၊ ဣမသ္မိံ ယေဝ ဧမ္မုဒိပေ=ဤဧမ္မုကျွန်း၌ပင်၊ မဟာရဇ္ဇေ=ကြီးစွာသော စကြဝဠာ မင်း၏အဖြစ်ကို၊ ကာရေယျ=၏၊ ဥဒါယီ= ယီ၊ အပိစ=သို့သော်လည်း၊ အာနန္ဒော=သည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခုမျက်မှောက် အတ္တဘောဝ၌သာလျှင်၊ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ=ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလတ္တံ့၊ ဝါ=နောက်ထပ် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာစသည်ကင်းသော ခန္ဓာ ဇာတ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့်

၁။ **လာဘာ ဝတ မေ သုလဒ္ဓံ ဝတ မေ** ။ ။တသ မေ=ထိုငါ့မှာ၊ လာဘာ=ဤသို့ မဟိဒ္ဓိက, မဟာနုဘာဝဖြစ်သော ဆရာမြတ်စွာဘုရားဟူသော လာဘ်ကောင်း လာဘ်မြတ်ကို ရခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=ဤသို့ မဟိဒ္ဓိက, မဟာနုဘာဝ ဖြစ်တော်မူသော ဆရာမြတ်စွာဘုရား၏ ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ် ပြုစု၍ တရားဓမ္မ ကြားနာရခြင်းတည်းဟူသော လာဘ်ကောင်းလာဘ်မြတ်ကို ရခြင်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ ဝတ=တကား၊ ဤသို့ အကျယ်တဝင့် အနက်ဆိုနိုင်၏၊ "သုလဒ္ဓံ ဝတ"၌လည်း ဤနည်းမှီး၍ဆိုပါ။

ချုပ်ငြိမ်းလတ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ။ တတိယော= သုံးခုမြောက်သော၊ အာနန္ဒဝဂ္ဂေါ= အာနန္ဒဝဂ်တည်း။

(၉) ၄-သမဏဝဂ်၊ ၁-သမဏသုတ်

၅၂။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ သမဏသ=ရဟန်း၏၊ သမဏိယာနိ= ရဟန်း၏ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော၊ သမဏကရဏီယာနိ=ရဟန်းသည် ပြုကျင့်ထိုက်သော ကိစ္စတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တီဏိ=သုံးမျိုးတို့ ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ အဓိသီလသိက္ခာသမာဒါနံ= အဓိသီလသိက္ခာကို ကောင်းစွာခံယူဖြည့်ကျင့်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ= အဆင့်ဆင့်သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာသီလအကျင့်ကို ကောင်းစွာ ခံယူဖြည့်ကျင့်ခြင်းလည်းကောင်း၊ အဓိစိတ္တ သိက္ခာသမာဒါနံ= အဓိစိတ္တသိက္ခာကို ကောင်းစွာခံယူဖြည့်ကျင့်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာစိတ်အကျင့်ကို ကောင်းစွာခံယူ ဖြည့်ကျင့်ခြင်းလည်းကောင်း၊ အဓိပညာသိက္ခာသမာဒါနံ=အဓိပညာသိက္ခာကို ကောင်းစွာခံယူ ဖြည့်ကျင့်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန် ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာပညာ အကျင့်ကို ကောင်းစွာ ခံယူဖြည့်ကျင့် ခြင်းလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမဏသ=၏၊ သမဏိယာနိ= ကုန်သော၊ သမဏကရဏီယာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=တို့တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသုံးမျိုးတို့မှာ ရဟန်းတို့ ပြုကျင့်ထိုက်သောကိစ္စတို့ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဣဟ=ဤသာသနာတော်၌၊ (ဝေါ=သင်တို့သည်) စေဝ=ဤသို့နလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံ အားထုတ် ရမည်၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့နလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ် ရမည်နည်းဟူမူ) အဓိသီလသိက္ခာသမာဒါနေ=ခြင်း၌၊ နော=ငါတို့၏၊ တိဗ္ဗော= အားကောင်းသော၊ ဆန္ဒော=ဖြည့်ကျင့်လိုသော ကုသိုလ်ဆန္ဒသည်၊ ဘဝိဿတိ= ဖြစ်လတ္တံ့၊ အဓိစိတ္တ သိက္ခာသမာဒါနေ=၌၊ နော=ငါတို့၏။ပ။ အဓိပညာ သိက္ခာသမာဒါနေ=၌၊ နော=တို့၏၊ တိဗ္ဗော=သော၊ ဆန္ဒော=သည်၊ ဘဝိဿတိ=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့နလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စေဝ=၍၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော် မူပြီ)ပဌမံ။

၂-ဂဒြဘသုတ်

၅၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ဂဒြဘော= မြည်းသည်၊ "အဟမ္ပိ=ငါလဲဘဲ၊ ဒမ္မော=နွားမျိုးနွားပေါက်ပါတည်း၊ ဝါ=ဆုံးမ

လောက်သော နွားပါတည်း၊ အဟမ္မိ=ဘဲ၊ ဒမ္မော=တည်း"ဤတိ= ဤသို့ အော်မြည်၍၊ ဂေါဂဏံ=နွားအုပ်စုသို့၊ [အနုဗုဒ္ဓေါ=ဗုဒ္ဓ၏ သာမျှတ္ထ ကြံဘွယ်မလို၊ အနုကိုလည်း ကမ္မပ္ပဝစနီယ မကြံသင့်] ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော=နောက်က, နောက်က၊ အနုဗုဒ္ဓေါ=အစဉ်တစိုက် လိုက်သွားသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဂုန္နံ=နွားတို့၏၊ ဝဏ္ဏော သေယျထာပိ=အသွေးအရောင်ကဲ့သို့၊ (တထာ= ထို့အတူ)တသ=ထိုမြည်း၏၊ တာဒိသော=ထိုနည်းတူပင် တွေ့မြင်အပ်သော၊ ဝဏ္ဏော=အသွေးအရောင်သည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဂုန္နံ=နွားတို့၏၊ သရော သေယျထာပိ=အသံကဲ့သို့၊ (တထာ=တူ) တာဒိသော=ထိုနည်းတူပင် တွေ့မြင်အပ်သော၊ သရော=အသံသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဂုန္နံ=နွားတို့၏၊ ပဒံ သေယျထာပိ=ခြေကဲ့သို့၊ (တထာ=တူ) တာဒိသံ= ထိုနည်းတူပင် တွေ့မြင်အပ်သော၊ ပဒံ=ခြေသည်၊ နု ဟောတိ။ သော= ထိုမြည်းသည်၊ အဟမ္မိ=ဘဲ၊ ဒမ္မော=တည်း။ပ။ ဂေါဂဏံယေဝ= နွားအုပ်စုသို့ သာလျှင်၊ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော။ပ။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊"အဟမ္မိ=ငါလဲဘဲ၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း ကောင်းပါတည်း၊ အဟမ္မိ=ဘဲ၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းကောင်းပါတည်း" ဤတိ=ဤသို့ ပြောဆို၍၊ ဘိက္ခုသံဃံ=ရဟန်းအပေါင်းသို့၊ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော=နောက်က, နောက်က၊ အနုဗုဒ္ဓေါ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အညေသံ=အခြားကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=ရဟန်းကောင်းတို့မှာ၊ (အဓိသီလ သိက္ခာသမာဒါနေ=ခြင်း၌၊ ဆန္ဒော= ဖြည့်ကျင့်လိုသော ကုသိုလ်ဆန္ဒသည်) ဟောတိ သေယျထာပိ=ရှိသကဲ့သို့၊ (တထာ=ထို့အတူ)တသ=ထိုရဟန်းမှာ၊ အဓိသီလ သိက္ခာသမာဒါနေ=ခြင်း၌၊ တာဒိသော=ထိုနည်းတူပင် တွေ့မြင်အပ်သော၊ (ထိုရဟန်းကောင်းတို့ ဆန္ဒအသွင် တွေ့မြင်အပ်သော) ဆန္ဒော=ဖြည့်ကျင့်လိုသော ကုသိုလ်ဆန္ဒသည်၊ နု ဟောတိ=မရှိ၊ အညေသံ=ကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=တို့မှာ၊ (အဓိစိတ္တ သိက္ခာသမာဒါနေ=၌၊ ဆန္ဒော=သည်) ဟောတိ သေယျထာပိ=သို့၊ (တထာ=တူ၊ တသ=ထိုရဟန်းမှာ) အဓိစိတ္တသိက္ခာသမာဒါနေ=၌၊ တာဒိသော=သော၊ ဆန္ဒော=သည်၊ နု ဟောတိ=မရှိ။ပ။သော=ထိုရဟန်းသည်၊ "အဟမ္မိ=ဘဲ၊ ဘိက္ခု=တည်း၊ အဟမ္မိ=ဘဲ၊ ဘိက္ခု=တည်း" ဤတိ=ဤသို့ပြောဆို၍၊ ဘိက္ခုသံဃံယေဝ=ရဟန်းအပေါင်းသို့သာလျှင်။ပ။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ရဟန်းကောင်းတို့နောက်မှ လိုက်နေသော ရဟန်းမှာ သိက္ခာသုံးဖြာ ဖြည့်ကျင့်လိုသော ကုသိုလ်ဆန္ဒ မရှိသည်အဖြစ်ကြောင့်။ပ။

၃–ခေတ္တသုတ်

၈၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကဿကဿ=လယ်သမားဖြစ်သော၊ ဂဟပတိဿ=အိမ်ပိုင်ရှင်ယောကျ်ား၏၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေးဦးအစ၌၊ ကရဏီယာနိ=စေနှ်ပြုသင့်သော ကိစ္စတို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏာနိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ကဿကော=သော၊ ဂဟပတိ=သည်၊ ပဋိကစ္စေဝ=ရှေးဦးအစကသာလျှင်၊ ခေတ္တံ=လယ်ကို၊ သုကဋံ=ကောင်းစွာထွန်အပ်သည်ကို၊ သုမတိကတံ[1]=မြည်ညံထွန်တုံးဖြင့် ကောင်းစွာအညီ ညှိအပ်သည်ကို၊ ကရောတိ=ပြု၏၊ ပဋိကစ္စေဝ=လျှင်၊ ခေတ္တံ=ကို၊ သုကဋံ=ကို၊ သုမတိကတံ=ကို၊ ကရိတ္တာ=ပြုပြီး၍၊ ကာလေန=စိုက်ပျိုးသင့်ရာအခါ၌၊ ဗီဇာနိ=မျိုးစေ့တို့ကို၊ ပတိဋ္ဌာပေတိ=မြေ၌တည်နေစေ၏၊ ဝါ=စိုက်ပျိုး၏။ပ။ ပတိဋ္ဌာပေတ္တာ=မြေ၌တည်နေစေပြီး၍၊ ဝါ=စိုက်ပျိုးပြီး၍၊ သမယေန=သင့်လျော်သောအခါ၌၊ ဥဒကံ=ရေကို၊ အဘိနေတိပိ=သွင်းလည်းသွင်းယူ၏၊ အပနေတိပိ=ထုတ်လည်းထုတ်၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဿကဿ=သော။ပ။ ကရဏီယာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တိဏာနိ=တည်း။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=တို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသုံးမျိုးတို့မှာ ရဟန်းတို့ ရှေးဦးအစ ပြုကျင့်ထိုက်သော ကိစ္စတို့ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ပ။

၁။ **သုမတိကတံ**။ ။မတိ (မတျ)=မြည်ညံထွန်တုံးဖြင့်+သု=ကောင်းစွာ+ကတ=အညီညှိအပ်သည်။ မတိယာ သုဋ္ဌု သမိကတံ (ဌ)။ P.T.S နှင့် မော်နီယာဝိလျှမ်စသော အဘိဓာန်တို့၌ ထွန်အနက်ဟောသော နပုံလိုင် "မတျ" သဒ္ဒါဖြင့် သမာသ်တွဲသောအခါ အလယ်၌ ဣဒီယဖြင့် "မတိ ကရောတိ, မတိကရ်တံ"ဟု သက္ကတပြယုဂ်ထုတ်ပြ၏။ တို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဝယ် "မတိယာ"ဟူသော ပါဠိနေ့ရာ၌ (နာဝိဘတ်ကို အာပြု၍) "မတျာ"ဟု ရှိသင့်သည်ဟု ယူဆ၏။

ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူ အောက်ခြေ မှတ်ချက်၌ကား "သက္ကတ အဘိဓာန် ကျမ်းများ၌ မတိသဒ္ဒါ ဒါရဘဏ္ဍ အနက်ဟောပါရှိ၏"ဟုဆို၏။ သို့သော် ဣတ္ထိလိင် ဣကာရန္တဖြစ်သော မတိသဒ္ဒါ၏ ဒါရဘဏ္ဍ (ထွန်)အနက် ဟောကြောင်းကို ကျယ်ဝန်းလှစွာသော ထိုပါဠိသက္ကတ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် ကျမ်းကြီးများ၌ပင် မတွေ့ရပါ။

၄-ဝဇ္ဈိပုတ္တသုတ်

၈၅။ [စာပိုဒ်(၇၅)ကြည့်] အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ အညတရော=အမည်မထင်ရှား တပါးသော၊ ဝဇ္ဈိပုတ္တကော=ဝဇ္ဈိမင်းမျိုး၏သားဖြစ်သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။။ပ။။နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော၊ ဝဇ္ဈိပုတ္တကော=သော၊ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ သာဓိကံ=အပိုအလွန်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဣဒံ ဒိယမှသိက္ခာပဒသတံ=ဤထက်ဝက်နှင့်ပါ, နှစ်ရာသော သိက္ခာပုဒ်သည်၊ ဝါ=ဤတရားငါးဆယ်သော သိက္ခာပုဒ်သည်၊ အနုဒ္ဒမာသံ=လခွဲတိုင်း, လခွဲတိုင်း၊ ဥဒ္ဒေသံ=ရွတ်ပြအပ်သည် အဖြစ်သို့၊ အာဂစ္ဆတိ=ရောက်ပါ၏၊ [ထိုအချိန်က ပညတ်ထားပြီးသော သိက္ခာပုဒ်မှာ (၃၂၁၀)ကျော်မျှသာ ရှိသေး၏။]ဘဂ္ဂေ=ရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဘေ=ဤ(၁၅၀)ကျော်သော သိက္ခာပုဒ်တို့၌၊ သိက္ခိတုံ=ဖြည့်ကျင့်ခြင်းငှာ၊ နု သက္ကောမိ=မစွမ်းနိုင်ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ)

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ တွံ=သင်သည်၊ တိသု=သုံးပါးကုန်သော၊ သိက္ခာသု=သိက္ခာတို့၌၊ ဝါ=အကျင့်တို့၌၊ .အဓိသီလသိက္ခာယ=အဓိသီလသိက္ခာ၌ လည်းကောင်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့်သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာ သီလအကျင့်၌လည်းကောင်း၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာယ=၌လည်းကောင်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန် ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာစိတ် အကျင့်၌ လည်းကောင်း၊ အဓိပညာသိက္ခာယ=လည်းကောင်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန် ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာပညာ အကျင့်၌လည်းကောင်း၊ သိက္ခိတုံ=ငှာ၊ သက္ခိဿသိ ပန=စွမ်းနိုင်ပါမည်လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘဂ္ဂေ=ရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ တိသု။ပ။ အဓိပညာသိက္ခာယ=၌လည်းကောင်း၊ သိက္ခိတုံ=ငှာ၊ သက္ကောမိ=စွမ်းနိုင်ပါ၏၊ ဣတိ=(အဝေါစ=လျှောက်) ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့သိက္ခာသုံးဖြာ ဖြည့်ကျင့်ခြင်းငှာ အသင်စွမ်းနိုင်သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ တွံ=သင်သည်၊ တိသု။ပ။ အဓိပညာသိက္ခာယ=၌လည်းကောင်း၊ သိက္ခသု=ဖြည့်ကျင့်လော။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ တွံ=သင်သည်၊ ယတော=အကြင်အခါ၌၊ အဓိသီလမ္ဟိ=အဓိသီလသိက္ခာကိုလည်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော, လောကီ လောကုတ္တရာသီလကိုလည်း၊ သိက္ခိဿသိ=ဖြည့်ကျင့်လတ္တံ့၊ အဓိစိတ္တမ္ဟိ=အဓိစိတ္တသိက္ခာကိုလည်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီ လောကုတ္တရာစိတ်ကိုလည်း။ပ။ အဓိပညမ္ဟိ=အဓိပညာသိက္ခာကိုလည်း၊ ဝါ=အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာ ပညာကိုလည်း၊ သိက္ခိဿသိ=တတ်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ (တတော=ထိုအခါ၌) တသ တုယံ= ထို

သင်သည်၊ အဓိသီလမ္ပိ=ကိုလည်း၊ သိက္ခတောာ=ဖြည့်ကျင့်နေစဉ်။ပ။ အဓိပညမ္ပိ=ကိုလည်း၊ သိက္ခတောာ=စဉ်၊ ရာဂေါ=ရာဂကို၊ ပဟီယိသတိ=ပယ်အပ်လတ္တံ့၊ ဒေါသော=ဒေါသကို။ပ။

သော တံ=ထိုသင်သည်၊ ရာဂ,ဿ=ရာဂကို၊ ပဟာနာ=ပယ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း။ပ။မောဟဿ=မောဟကို၊ ပဟာနာ=ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ယံ အကုသလံ=အကြင်အကုသိုလ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)တံ အကုသလံ=ထိုအကုသိုလ်ကို၊ နု ကရိဿသိ=မပြုတော့လတ္တံ့၊ ယံ ပါပံ=အကြင် မကောင်းမှုသည်၊ (အတ္ထိ) တံ ပါပံ=ကို၊ နု သေဝိဿသိ=မမှီဝဲတော့လတ္တံ့၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)အထ ခေါ=၌၊ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်၊ အပရေန=တပါးသော၊ သမယေန=အခါ၌၊ အဓိသီလမ္ပိ=ကိုလည်း၊ သိက္ခိ=ဖြည့်ကျင့်ပြီ။ပ။ တဿ=ထိုရဟန်းသည်၊ အဓိသီလမ္ပိ=ကိုလည်း၊ သိက္ခတောာ=ဖြည့်ကျင့်စဉ်။ပ။ ပဟီယိ=ပယ်စွန့်အပ်ပြီ။ပ။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ နု အကာသိ=မပြုပြီ။ပ။ နု သေဝိ= မမှီဝဲတော့ပြီ။ ဣတိ=ဤတွင်အပြီးတည်း။ စတုတ္ထံ။

၅–သေက္ခသုတ်

၈၆။ ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ သေခေါ သေခေါတိ=သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ ကိတ္တာဝတာ=အဘယ်မျှလောက် အတိုင်းအရှည်ရှိသော အကြောင်းဂုဏ်ရည်ဖြင့်၊ သေခေါ= သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ နုခေါ=ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ =မေးလျှောက်ပြီ) ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ (ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) သိက္ခတိ= ဖြည့်ကျင့်၏၊ ဣတိ တဿ=ထိုသို့ဖြည့်ကျင့်သည်အဖြစ်ကြောင့်၊ (သော= ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) သေခေါတိ=သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ကိဉ္စ=အဘယ်ကို၊ သိက္ခတိ=ဖြည့်ကျင့်သနည်း၊ အဓိသီလမ္ပိ=ကိုလည်း၊ သိက္ခတိ=ဖြည့်ကျင့်၏။ပ။ အဓိပညမ္ပိ=လည်း၊ သိက္ခတိ=၏၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ (ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) သိက္ခတိ=၏၊ ဣတိ တဿ=ကြောင့်။ပ။ ဝုစ္စတိ=၏။ ဣတိ (အဝေါစ)။

သိက္ခမာနဿ=သိက္ခာသုံးပါးကို ဖြည့်ကျင့်ဆဲဖြစ်သော၊ ဥဒုမဂ္ဂါနု သာရိနော=ဖြောင့်မတ်သော အရိယမဂ်လမ်းသို့ အစဉ်တစိုက် လိုက်သွားသော၊ သေခဿ=သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ခယသ္မိံ=ကိလေသာတို့ကို ကုန်ခန်းစေတတ်သော အရိယမဂ်၌၊ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊ ဉာဏံ=ယုဉ်ဘက်အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်သည်။

[သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ဟူသော ဉာဏ်တည်း] ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊ တတော=ထိုအရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်မှ၊ အနုဇ္ဇ ရာ=အခြားမဲ့၌၊ အညာ=အရဟတ္တဖိုလ်သည်၊ (ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏) တတော=ထိုအရဟတ္တဖိုလ်မှ(အနုဇ္ဇ ရာ=၌) အညာဝိမုတ္တာသ=အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော၊ တာဒိနော=ကောင်းဆိုး အာရုံ၊ တွေ့ကြုံနှစ်ရပ်, တထပ်တည်းပြု, တန်းတူရှုတော်မူသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ မေ=ငါ၏၊ ဝိမုတ္တိ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိသည်၊ အကုပ္ပါ=ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကြောင့် မဖေါက်ပြန်မပျက်စီးသည်၊ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့က မဖေါက်ပြန် မပျက်စီးစေနိုင်သည်။ (ဟောတိ=၏) ဣတိ=ဤသို့၊ ဘဝသံယောဇနက္ခယေ=ဘဝအနှောင်အဖွဲ့၏ ကုန်ခန်းကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်၌၊ ဉာဏံ=ပြန်၍ဆင်ခြင်သိမြင်တတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်၊ ဝေ=စင်စစ်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) ပဋ္ဌမံ။

၆-ပဋ္ဌမသိက္ခာသုတ်

ရဂ။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ သာဓိကံ=သော။ပ။ အာဂစ္ဆတိ=၏၊ ယတ္ထ=ယင်းသိက္ခာပုဒ်တို့၌၊ အတ္တကာမာ=မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားကြကုန်သော၊ ကုလပုတ္တာ=အမျိုးကောင်းသားတို့သည်၊ သိက္ခန္တိ=ဖြည့်ကျင့်ကြကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သိက္ခာ=အကျင့်သိက္ခာတို့သည်၊ ဣမာ တိသော=ဤသုံးမျိုးတို့ပေတည်း၊ ယတ္ထ=ယင်းသိက္ခာသုံးပါးတို့၌၊ ဧတံ သဗ္ဗံ=ဤတရားငါးဆယ်ကျော်သော သိက္ခာပုဒ်အားလုံးသည်၊ သမောဓာနံ=ပေါင်းစုသွင်းယူအပ်သည်အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏၊ တိသော=သုံးပါးသော သိက္ခာတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ အဓိသီလသိက္ခာ=အဓိသီလသိက္ခာလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ အဓိပညာသိက္ခာ=လည်းကောင်းတည်း။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သီလေသု=သီလတို့၌၊ ပရိပူရကာရီ=ပြည့်စုံအောင် ဖြည့်ကျင့်မှု ပြုလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သမာဓိသ္မိံ=သမာဓိ၌၊ မတ္တသော=အတိုင်းအတာ အကန့်အသတ်အားဖြင့်၊ ကာရီ=ဖြည့်ကျင့်မှုပြုလေ့ရှိသည်၊ ပညာယ=ပညာ၌၊ မတ္တသော=ဖြင့်၊ ကာရီ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနိ=သေးငယ်ကုန်, သာ၍သေးငယ်ကုန်သော၊ ယာနိ တာနိ သိက္ခာပဒါနိ=အကြင်သိက္ခာပုဒ်တို့သည်၊ ဝါ=အကြင်သိက္ခာပုဒ်ဟူသော အရင်းခံအကြောင်း

ရှိသော အာပတ်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တာနိ သိက္ခာပဒါနိ= ထိုသိက္ခာပုဒ်တို့သို့၊ ဝါ=ထိုသိက္ခာပုဒ်ဟူသော အရင်းခံအကြောင်းရှိသော အာပတ်တို့သို့၊ အာပဇ္ဇတိပိ=လွန်ကျူးသင့်ရောက်လည်း သင့်ရောက်၏၊ (တေဟိ သိက္ခာပဒေဟိ=တို့မှ၊ ဝါ=မှ) ဝုဋ္ဌာတိပိ=ကုစား၍ ကင်းစင် ထမြောက်လည်း ထမြောက်၏၊ [ဤ၌ သိက္ခာပုဒ်ကို လွန်ကျူးခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သော အာပတ်တို့ကို ကာရဏူပစာရအားဖြင့် သိက္ခာပဒဟု ဆိုသည်ဟု ကြံပါ]။ တံ=ထိုသို့ သင့်ရောက်ခြင်း, ကင်းစင်ထမြောက်ခြင်းသည်၊ ကိသ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ(ယသ္မာ)=အကြင်ကြောင့်၊ ဧတ္ထ=ဤခုဒ္ဒါနခုဒ္ဒကသိက္ခာပုဒ်တို့၌၊ (အရိယပုဂ္ဂလဿ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အား) အဘဗ္ဗတာ=အာပတ်သင့်ခြင်း, အာပတ်မှ ထမြောက်ခြင်းငှာ မထိုက်သည်အဖြစ်ကို (မေ=ငါဘုရားသည်)နု ဝုတ္တာ=ဟောတော်မမူအပ်၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်ပေတည်း)စ=ထို့အပြင်၊ အာဒိဗြဟ္မစရိယကာနိ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဦးအစဖြစ်ကုန်သော၊ ဗြဟ္မစရိယ သာရပ္ပါနိ=လေးပါးသော မြတ်သော မဂ်အကျင့်အား သင့်လျော်လျောက်ပတ် ကုန်သော၊ ယာနိ တာနိ သိက္ခာပဒါနိ=အကြင်ပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်လေးပါး တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊) တတ္ထ=ထိုပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ်လေးပါးတို့၌၊ ခုဝသီလော စ=နိုင်မြဲသော သီလရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဌိတသီလော စ=တည်တံ့သော သီလရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ သိက္ခာပဒေသု=သိက္ခာပုဒ်တို့တွင်(တံ တံ သိက္ခာပဒံ=ထိုထိုသိက္ခာပုဒ်ကို) သမာဒါယ=ကောင်းစွာခံယူ၍၊ သိက္ခတိ=ဖြည့်ကျင့်၏၊

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ တိဏ္ဏံ=သုံးပါးကုန်သော၊ (သံဂ္ဂါယဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, သီလဗ္ဗတပရာမာသအားဖြင့် သုံးပါးကုန်သော) သံယောဇနာနံ= သံယောဇဉ်တို့၏၊ ဝါ=အနှောင်အဖွဲ့တို့၏၊ ပရိက္ခယာ=ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့်၊ သောတာပန္နော=သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ သွန်ချ စွန့်ပစ်တတ်သော အရိယမဂ်ဖြင့် ဖိုလ်သို့ရောက်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ [ပဋိပန္နဓမ္မေ အနဝသေသတော သဝတိ ပဋ္ဌရတိတိ သောတော အရိယမဂ္ဂေါ၊ သောတေန ဖလံ အာပန္နောတိ သောတာပန္နော] အဝိနိပါတဓမ္မော[1]=မိမိကိုယ်ကို အပါယ်လေးပါးတို့၌ ဖောက်ပြန်စွာကျရောက်

၁။**အဝိနိပါတဓမ္မော**။ ။ဝိ(ဝိရူပံ)=ဖေါက်ပြန်စွာ(ဒုက္ခ, ဥပါယာသနှင့် တကွဖြစ်၍ ဖေါက်ပြန်စွာ) နိပါတ=အပါယ်လေးပါးတို့၌ ကျရောက်စေတတ် (ပစ်ချတတ်)သော၊ ဓမ္မ=သဘော၊ ဝါ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိ အစရှိသော အကုသိုလ်

စေတတ်သော သဘောမရှိသူသည်၊ ဝါ=အပါယ်လေးပါးတို့၌ဖြစ်ခြင်း သဘော မရှိသူသည်၊ နိ(ယတော=သောတာပတ္တိမဂ်တည်းဟူသော ဓမ္မနိယာမဖြင့် ကိန်းသေမြဲသောသူသည်၊ (သောတာပတ္တိမဂ်ဟူသော နိယာမတရားဖြင့် အထက်မဂ်ရရန် ကိန်းသေမုချ မြဲသောသူသည်) ဝါ=အောက်ထစ်ဆုံး ခုနစ်ဘဝမှနောက်၌ မဖြစ်ခြင်းသဘောအားဖြင့် မြဲသောသူသည်၊ သမ္မောဓိပရာယဏော ိ=အထက်မဂ်သုံးပါးဟူသော နောက်ထပ်လားရောက် အပ်သော တရားထူးရှိသူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

တရား၊ ဝိနိ(ပါတေတိ ဝိရူပ် သဒ္ဒကို သဥ(ပါယာသံ နိ(ပါတေတီတိ ဝိနိ(ပါတော၊ (တနည်း)ဝိနိ(ပတနံ ဝိနိ(ပါတော=ဖေါက်ပြန်စွာ ကျရောက်ခြင်း၊ ဝါ=ဖြစ်ခြင်း။ ဝိနိ(ပါတော ဓမ္မော ဝိနိ(ပါတဓမ္မော၊ နာသ ဝိနိ(ပါတဓမ္မောတိ အဝိနိ(ပါတဓမ္မော=ဖေါက်ပြန်စွာကျရောက်စေတတ်သောသဘော(ဝါ= ဖေါက်ပြန်စွာ ကျရောက်ခြင်း သဘော)မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်(သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်)

ဘ။**သမ္မောဓိပရာယဏော**။ ။သမ္မောဓိ=အထက်မဂ်သုံးပါးတည်းဟူသော+ ပရ=နောက်ထပ် တမျိုးသော+အယန(ဂတိ)=လားရောက်အပ်သော တရားထူး၊ သမ္မုဒ္ဓေတိတိ သမ္မောဓိ=သစ္စာလေးပါးကို သိတတ်သော အရိယမဂ်။ ဤ၌ကား မဂ်လေးပါးလုံးကို မယူရ၊ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် နောက်ထပ် ရလတ္တံ့သော အထက်မဂ်သုံးပါးကိုသာ သမ္မောဓိပုဒ်အရ ယူရ၏။ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသခ်ါတာ သမ္မောဓိ ပရံ အယနံ ပရာ ဂတိ အဿာတိ သမ္မောဓိပရာယဏော=အထက်မဂ် သုံးပါးတည်းဟူသော နောက်ထပ် အခြားသော လားရောက်အပ်သော တရားထူးရှိသော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်။

ဤ၌ ဋီကာတို့ထက်ကျော်လွန်၍ "သမ္မုဒ္ဓိသတိတိ သမ္မောဓိ"ဟု အနာဂတ်ဝိဂ္ဂြိဟ် ဆိုကြသေး၏၊ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်ဘဝမှ ထောက်လျှင် အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် သစ္စာလေးပါးကို သိလတ္တံ့ဖြစ်သည်ဟု အကြံလွန်ကြ ဟန်တူ၏။ သမ္မောဓိပုဒ်အရ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူခဲ့သော် အနာဂတ် ဝိဂ္ဂြိဟ်ဖြစ်နိုင်စရာရှိသော်လည်း အရိယမဂ်တည်းဟူသော ဓမ္မကို အရကောက် ယူရာ၌ကား ထိုအနာဂတ်ဝိဂ္ဂြိဟ်မဖြစ်နိုင်ပါ။ မဂ်လေးပါးလုံးပင် သူတို့ဖြစ်ဆဲ အခိုက်အတန့်နှင့် လျော်ညီစွာ သစ္စာလေးပါးကို သိဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ရှည်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

ပုဂ္ဂလပညတ် ၆ (၄၆) မူလဋီ(၃၇)တို့၌ သမ္မောဓိအရ သောတာပတ္တိမဂ်ကို ယူ၍ လည်းကောင်း, အယနသဒ္ဒါအတွက် ဂတိအနက်ကိုသာမက

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ဣဒ=ဤ။ပ။ပရိက္ခယာ=ကြောင့်၊ ရာဂဒေါသမောဟာနံ=ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့၏၊ တနုတ္တာ=နည်းပါးကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်၊ သကဒါဂါမိ=သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=တကြိမ်တခါသာ ပဋိသန္ဓေ တည်နေလာရောက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သကိဒေဝ= တကြိမ်သာလျှင်၊ ဣမံ လောကံ=ဤလူပြည်သို့၊ အာဂန္တွာ=ပဋိသန္ဓေ တည်နေလာ၍၊ ဒုက္ခဿ=ဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ အန္တံ =အဆုံးအဝိုင်းအခြားကို၊ ကရောတိ= ပြု၏။ပ။ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ပဠေန=ငါးမျိုးကုန်သော၊ သြရမ္ဘာဂိယာနံ= အောက်ကာမဓာတ်သို့ ချဉ်းကပ်တတ်ကုန်သော၊ ဝါ=အောက် ကာမဓာတ်အဖို့၏ စီးပွားဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အောက်ကာမဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေ စေတတ် ကုန်သော၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၃၇–သုတ်လည်းကြည့်] သံယောဇနာနံ=တို့၏၊ ပရိက္ခယာ=ကြောင့်၊ သြပပါတိကော= (သုဒ္ဓါဝါသ ဗြဟ္မာ့ပြည်၌) ဥပပတ် ပဋိသန္ဓေ တည်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတ္ထ=ထိုသုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ့ပြည်၌၊ ပရိနိဗ္ဗာယီ=ပရိနိဗ္ဗာန်စံသည်၊ ဝါ=ခန္ဓာဓာတ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းသည်၊ [တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယိတိ တတ္ထ သုဒ္ဓါဝါသလောကေ ပရိနိဗ္ဗာယိတာ။ ပုဂ္ဂလပညတ် ၆၊၄၈] တသ္မာ လောကာ=ထိုသုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ့ပြည်မှ၊ အနာဝတ္တိဓမ္မော= ဤကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ ပြန်နေလာခြင်းသဘော မရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ [အာသဝါနံ ခယာ စသည်ကို စာပိုဒ် (၁၂)သာရဏီယသုတ်ကြည့်]။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိ ခေါ=ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့သည့်အတိုင်းပင်၊ ပဒေသကာရီ=(သီလကွန်ရှ စသည် ပြည့်စုံလုံလောက်ရန်) အချို့အဝက်တရား အောက်မဂ်သုံးပါးကို ဖြည့်ကျင့်မှုပြုသော အောက်ဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးသည်၊ ပဒေသံ=အချို့အဝက်တရား အောက်ဖိုလ် သုံးပါးကို၊ အာရာဓေတိ=ပြီးစီးစေ၏၊ ပရိပူရကာရီ=(သီလကွန်ရှ, သဒ္ဓါဗြဟ္မ စသည်တို့ဖြင့်) ဝန်းကျင်ဥဿုံ ပြည့်စုံသော အရဟတ္တမဂ်ကို ဖြည့်ကျင့်မှုပြုသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပရိပူရံ= ဝန်းကျင်ဥဿုံပြည့်စုံသော အရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ အာရာဓေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ သိက္ခာပဒါနိ=သိက္ခာပုဒ်တို့ကို၊ အဝ္ဘာနိ ဣတိ ဧဝ=အကျိုးမပြား

နိဿယ(ဖြစ်ရာမှီရာ)အနက်ကိုယူ၍လည်းကောင်း ဖွင့်သေး၏၊ ထိုအလို "သမ္ဘောဓိပရာယဏော=သောတာပတ္တိမဂ်တည်းဟူသော မြတ်သော ဖြစ်ရာမှီရာရှိသော သူသည်"ဟု အနက်ဆိုပါ၊ ပရသဒ္ဒါကို ဥတ္တမ အနက်ဟောကြောင်းသည်။

အချည်းနှီး မဟုတ်ကုန်ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝါ=အစဉ်တိုးပွား များသောအကျိုး ရှိကုန်၏ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) ဆင့်။

၇-ဒုတိယသိက္ခာသုတ်

၈၈။ ။ပ။ပရိက္ခယာ=ကြောင့်၊ သတ္တက္ခတ္တုပရမော=သတ္တက္ခတ္တုပရမ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=ခုနစ်ကြိမ်သာ အလွန်ဆုံး ဘဝအသစ် ဖြစ်ရခြင်း ရှိသော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သတ္တက္ခတ္တုပရမံ= ခုနစ်ကြိမ် ဟူသော အလွန်ဆုံးသော ဘဝပတ်လုံးသာလျှင်၊ ဝါ=အလွန်ဆုံး ဘဝခုနစ်ကြိမ်သာလျှင်၊ [ပါဠိ ရှိသည့်အတိုင်းသာ အနက်ပေးခြင်းတည်း၊ ပုဂ္ဂလပညတ် ပါဠိတော် (၁၁၈)၌ "သတ္တက္ခတ္တုံ ဒေဝေ စ မနုဿေ စ"ဟု ရှိ၏။ ၎င်းအဋ္ဌကထာ၌လည်း သတ္တက္ခတ္တုန္တိ သတ္တဝါရေ ဟု ဖွင့်၏။] ဒေဝေ စ=နတ်ဘဝတို့သို့လည်းကောင်း၊ မနုဿေ စ=လူ့ဘဝတို့သို့လည်းကောင်း၊ သန္ဓာဝိတ္တာ=(ပဋိသန္ဓေနေခြင်းဖြင့်) ထပ်ကာ ထပ်ကာ ပြေးသွားပြီး၍၊ သံသရိတ္တာ=(ပဋိသန္ဓေနေခြင်းအားဖြင့်) ထပ်ကာ ထပ်ကာ ကျင်လည်ပြီး၍။ပ။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ ကောလံကောလော=ကောလံကောလ သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=မြင့်မြတ်သော ဘဝတခုမှ မြင့်မြတ်သော ဘဝတခုသို့ ပြောင်းသွားတတ်သော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=မြင့်မြတ်သော အမျိုးတခုမှ မြင့်မြတ်သော အမျိုးတခုသို့ ပြောင်းသွားတတ်သော သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဒွေ=နှစ်ခုကုန်သော၊ ကုလာနိ ဝါ=ဘဝတို့သို့ သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မြင့်မြတ်သော အမျိုးတို့သို့သော်လည်းကောင်း၊ တီဏိ=သုံးခုကုန်သော၊ ကုလာနိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ [ဤ၌ ဝါသဒ္ဒါ ဝိကပ်အနက်ဟောတည်း၊ "စတ္တာရိ=လေးခုကုန်သော၊ ကုလာနိ ဝါ= လည်းကောင်း၊ ပဉ္စ=ငါးခုကုန်သော၊ ကုလာနိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဆ=ခြောက်ခုကုန်သော၊ ကုလာနိ ဝါ=လည်းကောင်း"ဟု တည်ဆိုနိုင်၏၊ ၆-ဘဝသည် ကောလံကောလ သောတာပန်၏ အလွန်ဆုံး သတ်မှတ်ချက်တည်း] သန္ဓာဝိတ္တာ။ပ။

(၅) သော=ထိုရဟန်းသည်။ပ။ ပရိက္ခယာ=ကြောင့်၊ ဧကဗီဇီ=ဧကဗီဇီ သောတာပန်သည်၊ ဝါ=တဘဝအတွက်သာ ခန္ဓာမျိုးစေ့ရှိသော သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (တဘဝအတွက်သာ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဟူသော ခန္ဓာမျိုးစေ့ရှိသော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဟောတိ=၏၊ ဧကံယေဝ=တခုသာဖြစ်သော၊ မာနုသကံ=လူ၌ဖြစ်သော၊ ဘဝံ=ဘဝကို၊ နိဗ္ဗတ္တေတွာ=ဖြစ်စေပြီး၍။ပ။ ပရိက္ခယာ=ကြောင့်၊ ဥဒ္ဓံ သောတော =အထက် သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ပို့ဆောင်တတ်သော တဏှာအယဉ်၊ ဝင်ဒုက္ခအယဉ်ရှိသော၊ ဝါ=အထက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့

သွားရောက်၍ ရအပ်လတ္တံ့သော အရဟတ္တမဂ် အယဉ်ရှိသော၊ အကနိဋ္ဌဂါမီ=အကနိဋ္ဌဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ တည်နေ သွားရောက်တတ်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဟောတိ=၏)။သော=ထို ရဟန်းသည်။ပ။ သသခ်ါရ ပရိနိဗ္ဗာယီ=ဝိပဿနာအကျင့်ကို ခက်ခဲလွန်ကဲစွာ အားထုတ်ရခြင်းနှင့်တကွအားဖြင့် ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမည်ဖြစ်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ အသခ်ါရ ပရိနိဗ္ဗာယီ=ဝိပဿနာအကျင့်ကို ခက်ခဲ လွန်ကဲစွာ အားထုတ်ရခြင်း မရှိဘဲ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမည်ဖြစ်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ=သက်တမ်းထက်ဝက်ကို ကျော်လွန်ပြီး၍ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမည်ဖြစ်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=သေခါနီးသို့ရောက်၍ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမည်ဖြစ်သော အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ အန္တ ရာပရိနိဗ္ဗာယီ=သက်တမ်းထက်ဝက်ကို ' မကျော်လွန်မီအကြား၌ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမည်ဖြစ်သော အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏။

၁။ **ဥဒ္ဓံ သောတအကနိဋ္ဌဂါမီ-စသည်။** ။ဥဒ္ဓံ=(မိမိဖြစ်ရာ သုဒ္ဓါဝါသဘုံမှ)အထက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌၊ ဝါ=ထိုအထက် သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ ပို့ဆောင်တတ်သော၊ ဝါ=ထိုအထက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ သွားရောက်၍ ရအပ်လတ္တံ့သော+သောတ=အယဉ်(ရှိသော)။သသခ်ါရေန=(ဝိပဿနာဉာဏ် ရင့်သန်အောင် ခက်ခဲလွန်ကဲစွာ)အားထုတ်ရခြင်းနှင့်တကွ၊ ဝါ=ခက်ခဲလွန်ကဲစွာ အားထုတ်ရခြင်းရှိသော ဝိပဿနာအကျင့်ဖြင့်၊ ပရိနိဗ္ဗာယီ=ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းလတ္တံ့ဖြစ်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။

ဥပဟစ္စ(အတိက္ကမိတ္စာ)=သက်တမ်းထက်ဝက်ကို ကျော်လွန်ပြီးမှ၊ (တနည်း) ဥပဟစ္စ(ဥပဂန္တွာ)=သေခါနီးရောက်တော့မှ၊ ပရိနိဗ္ဗာယီ=ဂ္ဂိုလ်၊ အန္တ ရာ=(သက်တမ်းထက်ဝက်ကို မကျော်လွန်သေးမီ) အကြား၌၊ ပရိနိဗ္ဗာယီ=ဂ္ဂိုလ်။

၂။ **အန္တ ရာပရိနိဗ္ဗာယီ။** ။(၁) သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ရောက်ပြီးကာစ၌ လည်းကောင်း၊ (၂) ရောက်ပြီးနောက် ထိုဘုံ၏ သက်တမ်းထက်ဝက်သို့ မရောက်သေးမီ၌ လည်းကောင်း၊ (၃) သက်တမ်းထက်ဝက်ရောက်ဆဲ အချိန်၌ လည်းကောင်း၊ ကိလေသာချုပ်ငြိမ်း၍ ရဟန္တာဖြစ်မည့် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ အန္တ ရာပရိနိဗ္ဗာယီ သုံးယောက်ဖြစ်၏။ သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၆) အနိစ္စာနုပဿီသုတ်လည်းကြည့်။

၈၉ (စာပိုဒ်)။ ၈-တတိယသိက္ခာသုတ်။ ။["တံ ဝါ ပန" စသည်မျှသာ ထူး၏။] ဝါ ပန=ထိုမှတပါး၊ တံ=ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ အနဘိသမ္ဘဝံ (အနဘိသမ္ဘဝန္တော)=မရောက်မမိနိုင်သေးလသော်၊ အ္ဘပ္ပဒိုဝ်ဒ္ဓ (အပ္ပဒိုဝ်ဒ္ဓန္တော)= ထွင်းဖောက်မသိနိုင်သေးလသော်။ပ။ ဥဒ္ဓံသောတော=သော၊ အကနိ၇ဂါမိ= သည်၊ ဟောတိ=၏။

၉-ပ၇မသိက္ခတ္တယသုတ်

၉၀။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ သိက္ခာ=သိက္ခာတို့သည်၊ ဝါ=အကျင့် တရားတို့သည်၊ ဣမာ တိသော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိသော= သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ အဓိသီလသိက္ခာ= အဓိသီလသိက္ခာလည်းကောင်း၊ ဝါ=သာလွန်ထူးကဲသော သီလအကျင့် လည်းကောင်း၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာ=အဓိစိတ္တသိက္ခာလည်းကောင်း၊ ဝါ=သာလွန် ထူးကဲသော စိတ်အကျင့်လည်းကောင်း၊ အဓိပညာသိက္ခာ=အဓိပညာ သိက္ခာလည်းကောင်း၊ ဝါ=သာလွန်ထူးကဲသော ပညာအကျင့်လည်းကောင်း တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဓိသီလသိက္ခာ=အဓိသီလသိက္ခာဟူသည်၊ ကတမာ စ=အဘယ်နည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပါတိမောက္ခ သံဝရသီလကို၊ အဓိသီလသိက္ခာ=အဓိသီလသိက္ခာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ပ။ အယံ=ဤလေးပါးသော ဈာန်သမာဓိစိတ်ကို၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာ=, ကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ အယံ=ဤသစ္စာလေးပါးကို သိတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်, အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို၊ အဓိပညာသိက္ခာ=ကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။

၁၀-ဒုတိယသိက္ခတ္တယသုတ်

၉၁။ အယံ=ဤအရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို၊ အဓိပညာသိက္ခာ=ကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။

[ဂါထာ] (ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်) ဝိရိယဝါ=လုံ့လဝီရိယရှိသည်၊ ထာမ ဝါ=ဉာဏ်စွမ်းသတ္တိရှိသည်၊ ဓိတိမာ=တည်ကြည်သော သမာဓိရှိသည်၊ ဈာယီ=ဆန်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို လောင်မြိုက်တတ်သည်၊ ဝါ= ဈာန်ဝင်စားလေ့ရှိသည်၊ သတော=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို မြဲစွာ စွဲကပ်အမှတ်ရ နေသည်၊ဝါ=အမြဲသတိရှိသည်၊ဂုတ္တိန္ဒြိယော=လုံခြုံစွာ ဝိတ်ဆီး စောင့်ရှောက် အပ်သော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေရှိသည်(ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍)အဓိသီလံ=အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာသီလကိုလည်းကောင်း အဓိစိတ္တံ= အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာစိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ အဓိပညဉ္စ=အဆင့်ဆင့် သာလွန်ထူးကဲသော လောကီလောကုတ္တရာ ပညာကို

လည်းကောင်း စရေ=ဖြည့်ကျင့်၏။ (သော=ထိုရဟန်းသည်)ပုရေ=ရှေးဦးအစ၌၊ တီသု သိက္ခာသု=သုံးပါးကုန်သော သိက္ခာတို့၌၊ သိက္ခတိ ယထာ= ဖြည့်ကျင့်သကဲ့သို့၊ တထာ= ထို့အတူ၊ ပစ္ဆာ=နောက်၌၊ တီသု သိက္ခာသု=တို့၌၊ သိက္ခတိ=ဖြည့်ကျင့်၏၊ [အဌကထာအတိုင်း ပါဠိအသစ် ထည့်စွက်ပေးထားသည်]ပစ္ဆာ=နောက်၌၊ တီသု သိက္ခာသု=တို့၌၊ သိက္ခတိ ယထာ=ကဲ့သို့၊ တထာ=တူ၊ ပုရေ=ရှေး၌၊ တီသု သိက္ခာသု=တို့၌၊ သိက္ခတိ=၏၊ အဓော=အောက်ပိုင်းခန္ဓာကိုယ်ကို၊ ပဿတိ ယထာ=အသုဘဟု ရှုသကဲ့သို့၊ တထာ=တူ၊ ဥဒ္ဓं=အထက်ပိုင်းခန္ဓာကိုယ်ကို၊ ပဿတိ=အသုဘဟုရှု၏၊ ဥဒ္ဓं=ကို၊ ပဿတိ ယထာ=သို့၊ တထာ=တူ၊ အဓော=ကို၊ ပဿတိ=၏၊

ဒိဝါ=နေ့၌၊ တိသော သိက္ခာ=သုံးပါးသော သိက္ခာတို့ကို၊ သိက္ခတိ ယထာ=သို့၊ တထာ=တူ၊ ရတ္တိं=ညဉ့်၌၊ တိသော သိက္ခာ=တို့ကို၊ သိက္ခတိ=၏၊ ရတ္တိं=၌၊ တိသော သိက္ခာ=တို့ကို၊ သိက္ခတိ ယထာ=သို့၊ တထာ=တူ၊ ဒိဝါ=၌၊ တိသော သိက္ခာ=တို့ကို၊ သိက္ခတိ=၏၊(သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်) သဗ္ဗာ=အားလုံးကုန်သော၊ ဒိသာ=အရပ်မျက်နှာတို့ကို၊ အဘိဘုယျ= (အာရုံပြုသောအားဖြင့်)လွှမ်းမိုးပြီး၍၊ အပ္ပမာဏသမာဓိနာ=အပ္ပမာဏ တရားဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်သမာဓိဖြင့်၊ ဝါ=သတ္တဝါတို့၏ အကျင့်ဂုဏ် သိက္ခာ ပမာဏကို ဖေါ်ပြပြုလုပ်တတ်သော ကိလေသာမရှိသော အရဟတ္တမဂ် သမာဓိဖြင့်၊(ဝိဟာရတိ=နေ၏)[ရတ္တိं ဒိဝါပုဒ်တို့ကြောင့် အပ္ပမာဏသမာဓိနာ ပုဒ်ကို သိက္ခတိ၌ မစပ်သင့်၍ ဝိဟာရတိပုဒ် ထည့်စပ်သည်၊ စိတ္တကွဏ တချက်မျှသာရှိသော အရဟတ္တမဂ်သမာဓိသည် နေ့ရောညပါ မဖြစ်နိုင်] သေခံ=သိက္ခာသုံးပါးကို ဖြည့်ကျင့်ဆဲဖြစ်သော၊ တं=ထိုရဟန်းကို၊ ပဋိပဒံ=သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ် ရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ အထော= ထိုမှတပါး၊ သံသုဒ္ဓစာရိယံ=စင်ကြယ်သော အကျင့်သီလရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ အာဟု=ပညာရှိတို့ ဆိုကြကုန်၏။

တं=ထိုရဟန်းကို၊ ဧလာကေ=သတ္တလောကဌ၌၊ သမ္မဒ္ဓံ=သစ္စာလေးပါးကို သိသောသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဓီရံ=ခန္ဓာ, အာယတနအရာ ဉာဏ်ပညာ ရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပဋိပဒန္တဂုံ=သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်၏ အဆုံးစွန်သို့ ရောက်သောသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ [ပဋိပဒါ+အန္တ+ဝူ] အာဟု=ကုန်၏၊ [မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိတော်၊ နှာ ၃၄-၌ ဓီရ, ဓိတိမာ, ဓိတိသမ္ပန္နပုဒ်အားလုံးသည် ပဏ္ဍိတ၏ ပရိယာယ်ချည်းတည်း] တဏှာကွယဝိမုတ္တိနော=တဏှာကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်၌ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိရှိသော ရဟန်း၏၊ ဝိညာဏသ=

နောက်ဆုံးစုတိ ဝိညာဏ်၏၊ နိရောဓေန=ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ ပဒ္ဓောတသ=ဆီမီး၏၊ နိဗ္ဗာနံ ဣဝ=ငြိမ်းခြင်းကဲ့သို့၊ (တထာ=ထို့အတူ) စေတသော=စိတ်၏၊ ဝိမောက္ခော=လွတ်မြောက်ချုပ်ကင်း မဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်ပြီ) [ပဒ္ဓောတသေဝ=ပဒ္ဓောတသ+ဣဝ] ဒသမံ၊

၁၁–သက်ဝါသုတ်

၉၂။[စာပိုဒ် (၆၄)ဝေနာဂပုရသုတ်လည်းကြည့်]ယေန(ပဒေသေန)=၌၊ သက်ဝါနာမ= သက်ဝါမည်သော၊ ကောသလာနံ=ကောသလမင်းသားတို့၏၊ နိဂမော= နိဂုံးသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ပ။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ တတြ သက်ဝါယံ= ထိုသက်ဝါမည်သောနိဂုံး၌၊ [သုဒ်အနက်မရှိ] ဝိဟရတိ=၏၊ တေန ခေါ ပန သမယေန=(သက်ဝါနိဂုံး၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ)ထိုအခါ၌၊ ကာသပဂေါတ္တော နာမ=ကာသပဂေါတ္တမည်သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သက်ဝါယံ=သက်ဝါနိဂုံး၌၊ အာဝါသိကော=ကျောင်းထိုင်ဘုန်းကြီးသည် (ကျောင်းအသစ်ဆောက်ခြင်း, ကျောင်းအဟောင်းပြင်ခြင်းစသော ကျောင်း တာဝန်ဆောင်ဘုန်းကြီးသည်) ဟောတိ=၏။ တတြ=ထိုသက်ဝါနိဂုံး၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သိက္ခာပဒေ ပဋိသံယုတ္တာယ =သိက္ခာသုံးပါး အကျင့်တရား တည်းဟူသော ရသင့်ရကြောင်း ကုသိုလ်အပေါင်းနှင့် စပ်ဆိုင်သော၊ ဝါ= သိက္ခာသုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဓမ္မိယာ=တရားရှိသော၊ ကထာယ=စကားဖြင့်၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ကို၊ သန္ဓဿေတိ=(နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့ကို) မျက်မှောက်ထင်ထင် ကောင်းစွာမြင်စေတော်မူ၏၊ သမာဒပေတိ=(သိက္ခာသုံးပါး တရားတို့ကို)ကောင်းစွာလက်ခံ နာယူစေတော်မူ၏၊ သမုတ္တေဇေတိ= (နာယူစေအပ်ပြီးသော တရားတို့၌) ကောင်းစွာ အားတက် ထက်မြက်စေတော်မူ၏၊ [ဒ္ဌိကာ၌မူ သမာဓိမှ ဟု အာဓာရတွေ့ရ၏]သမ္မဟံသေတိ=(ရပြီးဂုဏ်ထူးချီးကျူးပြောလျက်) စိတ်ဓာတ်အစဉ် ကြည်လင်ရွင်လန်းစေတော်မူ၏၊

၁။ **သိက္ခာပဒသဒ္ဒါ၏ ဝေနတ္ထ။** ။ သိက္ခာပဒပဋိသံယုတ္တာယကို နိသယခန်း၌ ဖေါ်ပြထားသည့်အတိုင်း အနက်ယူခြင်းကြောင့် ဤနေရာ၌ "သိက္ခာပဒ"အရ သိက္ခာပုဒ်သီလကိုချည်း မဆိုလိုကြောင်း သိပါလေ။ သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ=ဖြည့်ကျင့်သင့်သော အကျင့်တရား၊ ပဒီတဗ္ဗာနိတိ ပဒါနိ=ရောက်သင့်, ရသင့်သောကုသိုလ်များ၊ (တနည်း) ပဒ္ဒန္တိ ဧတေဟိတိ ပဒါနိ=အရဟတ္တဖိုလ်တိုင်အောင် တရားတို့ကို ရကြောင်း ရောက်ကြောင်း ကုသိုလ်များ၊ သိက္ခာ ဧဝ ပဒါနိ သိက္ခာပဒါနိ။ သိက္ခာပဒေဟိ ပဋိသံယုတ္တာ

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ကဿပဂေါတ္တသ=ကဿပဂေါတ္တမည်သော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းမှာ၊ [အဟုဒေဝ အက္ခန္တီ စသည်၌စပ်] ဘဂဝတိ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ပ။ သန္ဓဿေန္တေ=(နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့ကို) ဖျက်မှောက်ထင်ထင် မြင်စေတော်မူလသော်။ပ။ သမ္ဘဟ်သေန္တေ=သော်၊ "အယံ သမဏော=ဤရဟန်းသည်၊ အဓိသလ္လိဓတောဝ=လွန်ကဲလှစွာ, ပါးလွှာလိုးရိတ်, အသေးစိတ် ပြောဟောနေလေဘိ၏" ["ကတ်ကတ်သတ်သတ် ရှာရှာဖွေဖွေ ပြောနေပလေတယ်"ဟု ဆိုလိုဟန်တူ၏] ဣတိ=ဤသို့၊ အက္ခန္တီ=သည်းမခံနိုင်ခြင်းသည်၊ အဟု ဧဝ=မဖြစ်မနေ ဖြစ်ချေလေပြီ၊ အပ္ပစ္စယော=မနှစ်မြို့ခြင်းသည်၊ ဝါ=ပုံတိသောမနသ မဖြစ်ကြောင်း ဒေါမနဿသည်၊ အဟု ဧဝ=ပြီ။ပ။ ယထာဘိရန္တေ=အလိုဆန္ဒအားလျော်စွာ၊ ဝါ=အလိုတော်ရှိသလောက်၊ ဝိဟာရိတ္တာ=သီတင်းသုံးနေတော်မူပြီး၍၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ရာဇဂဟံ=ရာဇဂြိုဟ်မြို့သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုရာဇဂြိုဟ်မြို့ရှိရာအရပ်၌၊ စာရိကံ=ဒေသစာရီ လှည့်လည်ကြွသွားတော်မူခြင်းကို၊ ပက္ကာမိ=ကြွသွားတော်မူပြီ၊ အနုပုဗ္ဗေန=အစဉ်အားဖြင့်၊ စာရိကံ=ကို၊ စရမာနော=ကြွသွားတော်မူလသော်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ရာဇဂဟံ။ပ။ ဘဂဝါ=သည်၊ တတြ ရာဇဂဟေ=ထိုရာဇဂြိုဟ်မြို့၌၊ ဝိဟာရတိ=၏။ပ။

ဘိက္ခုနော=မှာ၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဝ်စိရပက္ကန္တ သ=ကြွသွားတော်မူ၍ မကြာမြင့်သေးမီ၊ ကုက္ကုစ္စံ=နောင်တရမှု စက်ဆုပ်ဖွယ် အပြုအမူသည်၊ အဟု ဧဝ=မဖြစ်မနေ ဖြစ်ချေလေပြီ၊ [ကရဏံ ကတံ၊ ကုစ္ဆိတံ ကတံ ကုကတံ၊ ကုကတမေဝ ကုက္ကုစ္စံ] ဝိပ္ပဋိသာရော=မိမိပြစ်မှု အစွဲပြုကာ ဖောက်ပြန်စွာ တွေးတောပူပန်ခြင်းသည်၊ ဝါ=စိတ်မချမ်းသာခြင်းသည်၊ အဟု ဧဝ=ပြီ၊ [သရဏံ စိန္တနံ သာရော၊ အတ္တနာ ကတံ အဠာစာရံ ပဋိစ္စ သာရော ပဋိသာရော၊ ဝိရူပံ ပဋိသာရော ဝိပ္ပဋိသာရော] (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဟု=ဖြစ်သနည်းဟူမှ) ["အလာဘာ ဝတ"စသည်ကို နောက်မှဆိုရမည်] ယဿ မေ=အကြင်ငါ့မှာ၊ ဘဂဝတိ=သည်။ပ။အပ္ပစ္စယော=သည်၊ အဟု ဧဝ=ပြီ၊ တဿ မေ=ထိုငါ၏၊ ဝါ=ထိုငါ့မှာ၊ အလာဘာ=(ဓမ္မသဝနကုသိုလ်ဟူသော)လာဘ်ကောင်း လာဘ်မြတ်တို့ကို မရခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=အရမတော်ခြင်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ ဝတ=ဖြစ်ပါပေကုန်စွတကား၊ တဿ မေ=၏၊ ဝါ=မှာ၊ လာဘာ=(ဓမ္မသဝနကုသိုလ်ဟူသော) လာဘ်ကောင်း လာဘ်မြတ်တို့ကို ရခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=အရတော်ခြင်းတို့သည်၊ နု ဟောန္တိ ဝတ=မဖြစ်ပါပေကုန်စွတကား၊ တဿ မေ=ထိုငါသည်၊ ဒုလ္လဒ္ဓံ ဝတ=(မြတ်စွာဘုရားမှုးခွင့်ကို) မကောင်းသဖြင့် ရအပ်ပါပေစွတကား၊

ဝါ=မထိုက်မတန် ရအပ်ပါလေစွတကား၊တသ မေ=သည်၊ နှ သုလဒ္ဓံ ဝတ=(မြတ်စွာဘုရားဖူးခွင့်ကို) ကောင်းမွန်ထိုက်တန်စွာ ရအပ်သည် မမည်ပါလေစွတကား၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဂုဏ္ဏုစ္ဆံ=သည်၊ အဟု ဧဝ=ပြီ၊ ဝိပ္ပဋိသာရော=သည်၊ အဟု ဧဝ=ပြီ)။

အဟံ=ငါသည်၊ ယေန=အကြောင်းအရပ်၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ (အတ္ထိ)တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊ ယံနူန ဥပသင်္ကမေယျံ=သွားရပါမူ ကောင်းလေစု၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားပြီး၍၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ သန္တိကေ=အထံတော်၌၊ အစ္ဆယံ=မိမိအပြစ်ကို၊ အစ္ဆယတော=အပြစ်အနေအားဖြင့်၊ ဝါ=အပြစ်ဟူ၍၊ ယံနူန ဒေသေယျံ=ဝန်ခံလျှောက်ထားရပါမူ ကောင်းလေစု၊ ဝါ=ဖွင့်ဟ ဝန်ခံ တောင်းပန်ကန်တော့ရပါမူ ကောင်းလေစု၊ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ) အထ ခေါ=၌၊ ကသဝပဂါတ္ထော=မည်သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ သေနာသနံ=အိပ်ရာနေရာကို၊ သံသာမေတွာ=သိုမှီးသိမ်းဆည်း၍၊ ပတ္တစီဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို၊ အာဒါယ=ယူ၍။ပ။ အနုပုဗ္ဗေန=ဖြင့်၊ ယေန=အကြောင်းအရပ်၌၊ ရာဇဂဟံ=သည်၊ (အတ္ထိ) ယေန=၌၊ ဂိဇ္ဈကူဋော=ဂိဇ္ဈကူဋ်မည်သော၊ ပဗ္ဗတော=တောင်သည်၊ (အတ္ထိ) ယေန=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ (အတ္ထိ) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုရာဇဂြိုဟ်မြို့, ဂိဇ္ဈကူဋ်တောင်, မြတ်စွာဘုရား ရှိတော်မူရာအရပ်၌၊ ဥပသင်္ကမိ=သွားပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားပြီး၍။ပ။

[တနည်း-"အနုပုဗ္ဗေန=ဖြင့်၊ ယေန=၌၊ ရာဇဂဟံ=သည်၊ (အတ္ထိ) တေန=ထိုရာဇဂြိုဟ်မြို့ရှိရာအရပ်၌၊ ဥပသင်္ကမိ=သွားပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=၍၊ ယေန=၌၊ ဂိဇ္ဈကူဋော=သော၊ ပဗ္ဗတော=သည်၊ (အတ္ထိ) တေန=ထိုဂိဇ္ဈကူဋ်တောင်ရှိရာအရပ်၌၊ ဥပသင်္ကမိ=ပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=၍၊ ယေန=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ (အတ္ထိ) တေန=ထိုမြတ်စွာဘုရား ရှိတော်မူရာ အရပ်၌၊ ဥပသင်္ကမိ=ပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=၍"ဟုသော်လည်းဆို]

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သင်္ကဝါယံ=သင်္ကဝါနိုင်ငုံ၌၊ သင်္ကဝါ နာမ=သင်္ကဝါမည်သော၊ ကောသလာနံ=တို့၏၊ ယော နိဂမော=အကြောင်နိုင်ငုံသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊ တတ္ထ=ထိုနိုင်ငုံ၌) ဝိဟရတိ=၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ တတြ=ထိုသင်္ကဝါနိုင်ငုံ၌။ပ။ တသ မယံ=ထိုတပည့်တော်မှာ၊ ဘဂဝတိ=သည်။ပ။ ဘန္တေ=ရား၊ တသ မယံ=မှာ။ပ။ ["အစ္ဆယော မံ ဘန္တေ"စသော ဝါကျများကို အနက်ပေးမည်၊ ထိုဌ်လည်း "ယသ မေ "ကစ၍ အနက်ပေးရမည်] ဘန္တေ=ရား၊ ယသ မေ=အကြောင်တပည့်တော်မှာ၊ ဘဂဝတိ=သည်၊ သိက္ခာပဒေ ပဒိသံယုတ္တာယ

။ပ။အပ္ပစ္စယော=သည်၊ အဟု ဧဝ=ပြီ၊ ယထာဗာလ=မိုက်သည့်အလျောက်၊ ယထာမုဠှ=တွေဝေသည့်အလျောက်၊ ဝါ=မသိနားမလည်သည့်အလျောက်၊ ယထာအကုသလ= မလိမ္မာသည့်အလျောက်၊ တံ မံ=ထိုတပည့်တော်ကို၊ အစ္ဆယော= အပြစ်သည်၊ အစ္ဆဂမာ=လွှမ်းမိုးဖိစီး၍ ဖြစ်လာပါပြီ၊ ဘန္တေ=ရှင်း၊ အာယတိ'=နောင်အခါ၌၊ သံဝရာယ=စောင့်စည်းခြင်းငှာ၊ ဘဂဝါ=သည်၊ တဿ မေ=ထိုတပည့်တော်၏၊ အစ္ဆယံ=အပြစ်ကို၊ အစ္ဆယတော=ဖြင့်၊ ဝါ=၍၊ ပဋိဂ္ဂဏှာတု=ခံယူတော်မူပါ၊ ဝါ=သည်းခံ ခွင့်လွှတ်တော်မူပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ကဿပ=ကဿပ၊ ယဿ တေ=အကြင်သင့်မှာ၊ မယိ=ငါဘုရားသည်၊ သိက္ခာပဒပဋိသံယုတ္တာယ။ပ။ အပ္ပစ္စယော=သည်၊ အဟု ဧဝ=ပြီ၊ တဋ္ဌ= အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ ယထာဗာလ=လျှောက်။ပ။ ယထာအကုသလ= လျှောက်၊ တံ တွံ=ထိုသင့်ကို၊ အစ္ဆယော=သည်၊ အစ္ဆဂမာ=ပြီ၊ ကဿပ=ကဿပ၊ စ=သို့သော်လည်း၊ ယတော=အကြင်ကြောင့်၊ တွံ=သင်သည်၊ အစ္ဆယံ=ကို၊ အစ္ဆယတော=ဖြင့်၊ ဒိသွာ=မြင်၍၊ ယထာဓမ္မံ=တရားနည်းလမ်းအတိုင်း၊ ပဋိကရောသိ=ကုစား၏၊ ဝါ=ဝန်ချ၍ကန်တော့တောင်းပန်၏၊ (တတော= ထို့ကြောင့်)မယံ=ငါတို့သည်၊ တေ=သင်၏၊ တံ=ထိုအပြစ်ကို၊ ပဋိဂ္ဂဏှာမ= ခံယူပါကုန်၏၊ ဝါ=သည်းခံ ခွင့်လွှတ်ပါကုန်၏၊ ကဿပ=ကဿပ၊ ယော= အကြင်သူသည်၊ အစ္ဆယံ=ကို၊ အစ္ဆယတော။ပ။ အာယတိ'=၌၊ သံဝရံ= စောင့်စည်းခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏၊ (တဿ=ထိုသူ၏)သော= ဤတရားနည်းလမ်းအတိုင်း ကုစားခြင်း, နောင်အခါ၌ စောင့်စည်းခြင်းသည်၊ အရိယဿ=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာ သူတော်ကောင်း၏၊ ဝါ=နတ်နှင့်တကွသော လောကသည် ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်အပ်သော မြတ်စွာဘုရား၏၊ [သဒေဝကေန လောကေန သရဏန္တိ အရိယတေ ဥပဂမ္မတေတိ အရိယော] ဝိနယေ=အဆုံးအမ တရားဟူသော သာသနာတော်၌၊ ဝုဒ္ဓိ=ကြီးပွားကြောင်း ပေတည်း၊ [ဝုဒ္ဓိဟောသာ=ဝုဒ္ဓိ+သော၊ ဟအာဂုမ်၊ (တနည်း) ဝုဒ္ဓိ+ဟိ+သော။ ဟိနိပါတ်မျှသာ] ကဿပ=ကဿပ၊ ထေရော=ထေရ်ဖြစ်သော(ဆယ်ဝါ ပြည့်မှီ ထေရ်ဖြစ်သော)ဘိက္ခု=သည်၊ နု သိက္ခာကာမော=သိက္ခာသုံးပါးတို့ကို အလိုမရှိသူသည်၊ သိက္ခာသမာဒါနဿ=သိက္ခာသုံးပါးတို့ကို ကောင်းစွာခံယူဖြည့်ကျင့်ခြင်း၏၊ နု ဝဏ္ဏဝါဒီ=ဂုဏ်ကိုချီးကျူးပြောဆိုလေ့မရှိ သူသည်၊ စေပိ ဟောတိ= အကယ်၍မူလည်း ဖြစ်ငြားအုံ၊ စ=ထိုမှတပါး၊ အညေ=မိမိမှတပါးတခြား ကုန်သော၊ ယေ ဘိက္ခူ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ နသိက္ခာကာမော=သိက္ခာသုံးပါးကို အလိုမရှိကုန်၊ တေစ(ဘိက္ခူ)=ထိုရဟန်း

တို့ကိုလည်း၊ သိက္ခာယ=သိက္ခာသုံးပါး၌၊ စေ နု သမာဒပေတိ= အကယ်၍ ကောင်းစွာခံယူ မပြည့်ကျင့် စေကြားအံ့၊ စ=ထိုမှတပါး၊ အညေ=အခြားကုန်သော၊ ယေ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ သိက္ခာကာမာ= သိက္ခာသုံးပါးကို အလိုရှိကုန်၏၊ တေသံ(ဘိက္ခူနံ)=ထိုရဟန်းတို့၏၊ ဝဏ္ဏဉ္စ=ဂုဏ်ကိုလည်း၊ ဘူတံ=ထင်ရှားရှိသည်ကို၊ တစ္ဆံ=ဟုတ်မှန်သည်ကို၊ ကာလေန=ချီးကျူး ပြောဆိုသင့်ရာ အခါ၌၊ စေ နု ဘဏတိ=အကယ်၍ ချီးကျူး မပြောဆိုအံ့၊ ကဿပ=ကဿပ၊ (ဓဝံ သတိ=ဤအတိုင်း ဖြစ်နေလသော်)အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝရူပဿ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ထေရဿ=ထေရ်ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ ဝဏ္ဏံ=ဂုဏ်ကို၊ နု ဘဏာမိ=ချီးကျူးမပြောဆို။

ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ချီးကျူးမပြောဆိုခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဟိ(ယသ္မာ)=အကြင့်ကြောင့်၊ သတ္ထာ= ဆရာမြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဿ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ရဟန်း၏၊ ဝဏ္ဏံ=ဂုဏ်ကို၊ ဘဏတိ=ချီးကျူးပြောဆို၏၊ ဣတိ=ဤသို့ အောက်မေ့၍၊ အညေ ဘိက္ခူ= အခြားသော ရဟန်းတို့သည်၊ နံ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ရဟန်းကို၊ ဘဒေယ္ယုံ= ဆည်းကပ်ကြကုန်ရာ၏၊ ယေ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ နံ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ရဟန်းကို၊ ဘဒေယ္ယုံ=၏[တျာဿ=တေ+အဿ]တေ=ထိုဆည်းကပ်သော ရဟန်းတို့သည်၊ အဿ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ရဟန်း၏၊ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ=မိမိတို့ တွေ့မြင်အပ်သော အမှုအကျင့်ကို အတုလိုက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇေယ္ယုံ=ရောက်ကုန်ရာ၏၊ ယေ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ အဿ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ရဟန်း၏၊ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ=သို့၊ အာပဇ္ဇေယ္ယုံ=၏၊ တေသံ=တို့ရဟန်းတို့၏၊ တံ=ထိုဒိဋ္ဌာနုဂတိသို့ ရောက်ခြင်းသည်၊ ဒီဃရတ္တံ=ရှည်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့အလို့ငှာ၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာ၊ အဿ=ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ=ထိုကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့ထေရ်ရဟန်း၏ ဂုဏ်ကို မချီးကျူးခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏)

ကဿပ=ကဿပ၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ အဟံ=ငါသည်။ပ။ကဿပ= ကဿပ၊ မဇ္ဈိမော=သီတင်းလတ်ဖြစ်သော၊ (ငါးဝါစပ္ပိုး, ကိုးဝါတိုင်မှတ်, သီတင်းလတ်ဖြစ်သော) ဘိက္ခု=သည်။ပ။နဝေါ=သီတင်းငယ်ဖြစ်သော၊ (ငါးဝါမကြွယ်, သီတင်းငယ်ဖြစ်သော)။ပ။အဟံ=သည်၊ ဧဝရူပဿ=သော၊ နဝဿ=သီတင်းငယ်ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော=၏။ပ။ဟိ(ယသ္မာ)=ကြောင့်၊ သတ္ထာ=သည်၊ အဿ=ထိုသီတင်းငယ်ရဟန်း၏၊ ဝဏ္ဏံ။ပ။နံ=ထိုသီတင်းငယ်ရဟန်းကို၊ ဘဒေယ္ယုံ။ပ။ဒုက္ခာယ=ငှါ၊ အဿ=၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်(တံ=ထိုသို့ သီတင်းငယ်ရဟန်း၏ ဂုဏ်ကို မချီးကျူးခြင်းသည်၊ ဟောတိ)။ပ။ ဒီဃရတ္တံ=လုံး။

သီတင်းဝယ်ရဟန်း၏ ဂုဏ်ကို မချီးကျူးခြင်းသည်၊ ဟောတိ)။ပ။ ဒီဃရတ္တံ=လုံး။ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှါ၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှါ၊ အသ= ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။(တံ=ထိုသို့ ထေရ်ရဟန်း၏ဂုဏ်ကို ချီးကျူး ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏)ကဿပ=ကဿပ၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ အဟံ=သည်၊ ဝေရူပဿ= သော၊ ထေရဿ=သော၊ ဘိက္ခုနော=၏၊ ဝဏ္ဏံ=ကို၊ ဘဏာမိ=ချီးကျူးပြောဆို၏ ။ပ။ဘဏာမိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဧကာဒသမံ=၁၁–နမြောက် သုတ်တည်း၊ စတုတ္ထော=လေးနမြောက်သော၊ သမဏာဝဂ္ဂေါ=သမဏာဝဂ်တည်း။

(၁၀) ၅–လောကကပလ္လဝဂ်
၁–အစ္စာယိကသုတ်

၉၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဿကဿ=လယ်သမားဖြစ်သော၊ ဂဟပတိဿ= အိမ်ပိုင်ရှင်ယောကျ်ား၏၊ အစ္စာယိကာနိ=အလျင်အမြန် ဖြစ်စေသင့်ကုန်သော၊ ကရဏီယာနိ=ကောန်ပြုသင့်သော ကိစ္စတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုး တို့တည်း ။ပ။[စာပိုဒ်(၈၄)ခေတ္တသုတ်လည်းကြည့်]သီဃံ သီဃံ=လျင်မြန်စွာ လျင်မြန်စွာ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဿကဿ=သော၊ တဿ ဂဟပတိဿ= ထိုအိမ်ပိုင်ရှင် ယောကျ်ားမှာ၊ [တံ အနက်မရှိ]"အဇ္ဇ ဧဝ=ယနေ့ ယခုပင်လျှင်၊ မေ=ငါ၏၊ ဓညာနိ=စပါးတို့သည်၊ ဈာယန္တု=အပင်ပေါက်စေကုန်သတည်း၊ သေ့ ဧဝ= နက်ဖြန်၌ပင်၊ ဂဗ္ဘိနိ=အဖုံးအလုံးရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တု=ဖြစ်စေကုန် သတည်း၊ ဥတ္တရသေ့ ဧဝ=နောက်တတိယနေ့၌ပင်၊ ဝါ=သန်ဘက်ခါ၌ပင်၊ ပစ္စန္တု= မှည့်ရင့်ပါစေကုန်သတည်း"ဣတိ=ဤသို့ မိမိလိုရာ ပြီးစီးစေနိုင်သော၊ သာ ဣဒ္ဓိ ဝါ=ထိုတန်ခိုးသည်လည်းကောင်း၊ သော အာနုဘာဝေါ ဝါ= ထိုအစွမ်းသတ္တိ သည်လည်းကောင်း။ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထခေါ= စင်စစ်သော်ကား။ ယံ(သမယံ)=အကြင်အခါ၌၊ ကဿကဿ=သော၊ တဿ ဂဟပတိဿ=၏၊ တာနိ ဓညာနိ=ထိုစပါးတို့သည်၊ ဥတုပရိဏာမိနိ= အအေး အပူ ဥတု၏ ပြောင်းလဲမှု ရှိကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကုန်၍) ဈာယန္တိပိ=အပင်လည်း ပေါက်ကုန်၏၊ ဂဗ္ဘိနိ=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိပိ= ဖြစ်လည်းဖြစ်ကုန်၏၊ ပစ္စန္တိပိ= မှည့်ရင့်လည်း မှည့်ရင့်ကုန်၏၊ သော သမယော=ထိုအချိန်အခါသည်၊ (ထိုအပင်ပေါက်သင့်ရာ, အဖုံးအလုံးရှိသင့်ရာ, မှည့်ရင့်သင့်ရာ ရက်လ အချိန်အခါသည်)ဟောတိ=ရှိရသေး၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဘိက္ခုဿ=ရဟန်း၏၊ အစ္စာယိကာနိ=ကုန်သော၊ ကရဏီယာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=တည်း။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ ဘိက္ခုနော=ထိုရဟန်းမှာ၊ "အဇ္ဇ ဝေ=ပင်၊ မေ=ငါ၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ အနုပါဒါယ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အလိုအားဖြင့် တစုံတခုသော သခ်ၢတတရားကို မယူမူ၍၊ ဝါ=လွတ်မြောက်ခဲ့ခြာရာ ကိလေသာတို့ကို တစွန်းတစ အနည်းငယ်ကိုမျှ မယူမူ၍၊ အာသဝေဟိ=အာသဝတရားတို့မှ၊ ဝိမုစ္စတု=လွတ်မြောက်ပါစေသတည်း၊ သေ့ ဝါ = နက်ဖြန်ဌသော်လည်း (ဝိမုစ္စတု=သတည်း)ဥတ္တရသေ့ ဝါ=နောက် တတိယနေ့ဌသော်လည်း(ဝိမုစ္စတု) [တနည်း-အဇ္ဇေဝ=ပင်၊ မေ=ငါ၏၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ အာသဝေဟိ=အာသဝတရား တို့သည်၊ အနုပါဒါယ=အာရုံပြုသောအားဖြင့် မယူမူ၍၊ ဝိမုစ္စတု= လွတ်အပ်ပါစေသတည်း၊ သေ့ ဝါ=လည်း၊ (ဝိမုစ္စတု) ဥတ္တရသေ့ ဝါ= လည်း၊(ဝိမုစ္စတု)။စာပိုဒ်(၁၃၁)ဒုတိယ အနုရုဒ္ဓသုတ်လည်းကြည့်ကုတိ=ဤသို့ မိမိလိုရာ ပြီးစီးစေနိုင်သော၊ သာ ဣဒ္ဓိ ဝါ=သည်လည်းကောင်း၊ သော အာနုဘာဝေါ ဝါ=လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ=မရှိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထ ခေါ=ကား၊ ယံ(သမယံ)=ဌ၊ တသ ဘိက္ခုနော= ထိုရဟန်းသည်၊ အဓိသီလမ္ပိ=အဓိသီလသိက္ခာကိုလည်း၊ သိက္ခတော= ဖြည့်ကျင့်လသော်။ပ။အဓိပညမ္ပိ=အဓိပညာသိက္ခာကိုလည်း၊ သိက္ခတော=သော်၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ အနုပါဒါယ=၍၊အာသဝေဟိ=တို့မှ၊ ဝိမုစ္စတိ=လွတ်မြောက်၏၊ သော သမယော=ထိုအချိန်အခါသည်၊ (ထိုသိက္ခာသုံးပါးကို ဖြည့်ကျင့်ရာ အခါသည်) ဟောတိ=ရှိရသေး၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သိက္ခာ သုံးပါး ဖြည့်ကျင့်မှု၏ ရဟန်းအတွက် အလျင်အမြန် ကေန် ပြုသင့်သော ကိစ္စဖြစ်ခြင်းကြောင့်)။ပ။

၂- ပဝိဝေကသုတ်

၉၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညတိတ္ထိယာ=ဗုဒ္ဓသာသနာပ အယူဝါဒရှိကုန်သော၊ (မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမအယူဝါဒမှ တပါးသော အယူရှိကုန်သော) ပရိဗ္ဗာဇကာ=ပရိဗိုဇ်တို့သည်၊ တိဏိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဣမာနိ ပဝိဝေကာနိ= ဤကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာ ဆိတ်သုန်းခြင်းတို့ကို၊ ပညာပေန္တိ= ခွဲခြားသိစေကုန်၏။ဝါ=ဟောပြောသတ်မှတ် ပညတ်ကုန်၏။ပ။ စိတ္တဝိဝေက= သက်နှိုးကိုမှီ၍ ဖြစ်တတ်သော ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာဆိတ်သုန်းခြင်း လည်းကောင်း၊ ပိဏ္ဍပါတပဝိဝေက=ဆွမ်းကိုမှီ၍ ဖြစ်တတ်သော ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာဆိတ်သုန်းခြင်းလည်းကောင်း၊ သေနာသန ပဝိဝေက=အိပ်ရာ နေ့ရာ ကျောင်းကိုမှီ၍ ဖြစ်တတ်သော ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာဆိတ်သုန်းခြင်း လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုသုံးမျိုးသော ပဝိဝေကတို့တွင်၊ အညတိတ္ထိယာ=ကုန်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကာ=တို့သည်၊ ဣဒံ စိဝရပဝိဝေကသို့=ဤသင်္ကန်းကို မှီ၍ ဖြစ်တတ်သော ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာဆိတ်သုန်းခြင်းကို၊ ပညာပေန္တိ=ကုန်၏။[စိဝရပဝိဝေကသို့ခ် သို့ဝိဘတ်ကို ဒုတိယာ အနုက်ခ်သက်၊ သို့မဟုတ် ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသသော်လည်းကြပါ](အညတိတ္ထိယာ=ကုန်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကာ=တို့သည်)သာဏာနိပိ=ပိုက်ဆံလျှော်ချည် အဝတ်တို့ကိုလည်း၊ဓာရေန္တိ=ဆောင်ကုန်၏၊ ဝါ=ဝတ်ရုံကုန်၏၊ မသာဏာနိပိ=အခြားချည်တို့ဖြင့် ရောနှောသော ပိုက်ဆံလျှော်ချည်အဝတ်တို့ကိုလည်း၊ ဓာရေန္တိ=ကုန်၏၊ ["မိသကသာဏ" ဟုဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် သကကိုချေ၊ ဣကို အပြု၍ "မသာဏ" ဟုရုပ်ပြီး၏]ဆဝဒုဿာနိပိ=သူသေကောင်မှ ခွါပစ်အပ်သော အဝတ်တို့ကိုလည်း[ဆဝ=သူသေကောင်]ဝါ=ပြိန်းမြက် စသည်တို့ဖြင့် သီကုံးပြုလုပ်အပ်သော ယုတ်ညံ့သော အဝတ်တို့ကိုလည်း၊ [ဆဝ(လာမက)=ယုတ်ညံ့သော+ဒုဿ=အဝတ်]။ပ။

ပံသုကူလာနိပိ=ပံသုကူအဝတ်တို့ကိုလည်း၊ ဝါ=မြေကြီးပေါ်ခ် စွန့်ပစ်ထားအပ်သော အဝတ်စ အဝတ်ပိုင်းတို့ကိုလည်း။ပ။တိရိဋ္ဌာနိပိ=သစ်ခေါက် အဝတ်တို့ကိုလည်း။ပ။အဇိနမ္မိ=သားရေကိုလည်း၊[စာပိုဒ် (၆၄)ဝေနာဂပုရသုတ်လည်း ကြည့်]။ပ။အဇိနက္ခိပမ္မိ=အလယ်ခ် ခွဲအပ်သော သားရေကိုလည်း၊ ဝါ=ခွါပါ ရှိ၍ အလယ်ခ် ခွဲအပ်သော သားရေကိုလည်း၊ [ခိပ(ဖာလိတ)အလယ်ခ် ခွဲအပ်သော+အဇိန=သားကောင်အရေ]ကုသစီရမ္မိ=သမန်းမြက် သက်နှံးကိုလည်း။ပ။[စီရ=သက်နှံး]။ပ။ဝါကစီရမ္မိ=လျှော်တောသက်နှံးကိုလည်း။ပ။ ဖလကစီရမ္မိ=ဖျဉ်ချပ် သက်နှံးကိုလည်း။ပ။ ကောသကမ္မလမ္မိ=လူဆံပင်တို့ဖြင့် ရက်လုပ်အပ်သော ကမ္မလာ(သကလပ်)ကိုလည်း။ပ။ဝါလကမ္မလမ္မိ=မြင်းမြီးစသည်တို့ဖြင့် ရက်လုပ်အပ်သော ကမ္မလာကိုလည်း။ပ။ ဥလူကပက္ခိကမ္မိ=ခင်ပုပ်ငှက်တောင် အဝတ်ကိုလည်း၊ ဓာရေန္တိ=ကုန်၏၊ [ဥလူကပက္ခေဟိ ကတံ ဥလူကပက္ခိကံ]ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အညတိတ္ထိယာ=ကုန်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကာ= တို့သည်၊ ဣဒံ စိဝရပဝိဝေကသို့=ကို၊ ပညာပေန္တိ=ကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊တတြ=ထိုသုံးမျိုးသော ပဝိဝေကတို့တွင်။ပ။ဣဒံ ပိဏ္ဍပါတ ပဝိဝေကသို့=ကို၊ ပညာပေန္တိ=ကုန်၏၊ သာကဘက္ခာပိ=ဟင်းရွက်စိမ်းကို စားကုန်သည်လည်း[ဝါ=ဟင်းရွက်စိမ်းဟူသော အစာရှိကုန်သည်လည်း] ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ သာမာကဘက္ခာပိ=လမန်းမြက်သီးဆန်ကို စားကုန်သည်လည်း၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ နိဝါရဘက္ခာပိ=ကျီတ်စပါးကို စားကုန်သည်လည်း။ပ။ဒဒ္ဒုလဘက္ခာပိ=သားရေဖတ် အစအနကို စားကုန်သည်လည်း။ပ။

ဟဒ္ဒဘက္ခာပိ=မော်သစ်ဖဲ့စားကို စားကုန်သည်လည်း။ပ။ကဏ္ဏဘက္ခာပိ=ဆန်ကွဲကို စားကုန်သည်လည်း။ပ။အာစာမဘက္ခာပိ= ထမင်းချိုးကို စားကုန်သည်လည်း၊ ဝါ=ထမင်းရည်ကို သောက်ကုန်သည် လည်း။ပ။ပိညာက ဘက္ခာပိ=နှမ်းမှုန့်ညက် (နှမ်းထောင်း)ကို စားကုန်သည်လည်း။ပ။

တိဏဘက္ခာပိ=မြက်ကိုစားကုန်သည်လည်း။ပ။ဂေါမယဘက္ခာပိ= နွားချေးကိုစားကုန်သည်လည်း။ပ။ဝနမူလဖလာဟာရာ=တောသစ်မြစ် သစ်သီး ဟူသော အစာအာဟာရရှိကုန်သည်၊(ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြ၍)ပဝတ္တဖလဘောဇီ= အလိုလိုကြွေကျသော သစ်သီးကိုစားကုန်လျက်၊ ယာပေန္တိ=မျှတတည်နေ နိုင်ကြကုန်၏။ပ။အရညံ=(မြို့.ရွာမှ ကုပ်လုပ်လေးတာ အပြန်ငါးရာဝေးကွာ သော)တောကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=တောကိုမှီ၍ဖြစ်သော ကိလေသာကင်းကွာ ဆိတ်သုန်းခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဣတိ=ဤပုဒ်မျိုးကို ဌာနုပ္ပတ္တိရဟု သော်လည်းကောင်း၊ "အရညပဝိဝေက"ဟု ဆိုလိုလျက် ပဝိဝေကပုဒ် ကျေသည်ဟုသော်လည်းကောင်း ကြံရသည်]ရကွမူလ=သစ်ပင်အနီးကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=သစ်ပင်အနီးကို မှီ၍ဖြစ်သော ကိလေသာကင်းကွာ ဆိတ်သုန်းခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ သုသာနံ=သုသာန် သချိုင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဝနပတ္ထံ=လူသူအရောက်နည်းသော တောကြီးကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ [ဒုကစာပိဒ် ၃၁–ကြည့်]အဗ္ဘောကာသံ= ဟင်းလင်းပြင်အရပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ပလာလပုဇ္ဇံ= ကောက်ရိုးပုံ လိုင်ခေါင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဘုသာဂါရံ= ကောက်ရိုးအိမ် (ကောက်ရိုးတဲ)ကိုလည်းကောင်း၊ [ဒီ, မဟာဝဂ်၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ် ဋီကာ။ ၁၇၁] ပညာပေန္တိ=ကုန်၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=ဤတရားဖြင့် ဆုံးမရာ မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ ပဝိဝေကာနိ=ကိလေသာ တို့မှ ကင်းကွာဆိတ်သုန်းခြင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သီလဝါ စ=စတု ပါရိသုဒ္ဓိသီလရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ အသ=ထိုရဟန်းသည်၊ ဒုဿီလဿ= သီလမရှိသူ၏ဖြစ်ကြောင်း အကုသိုလ်သည်၊ ဝါ=ကို(သီလမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ပါဏာတိပါတ စသော ငါးမျိုးသော အကုသိုလ်စေတနာသည်၊ ဝါ=ကို) ပဟီနဿ=ပယ်အပ်ပြီးသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ တေန=ထိုဒုဿီလ အကုသိုလ်မှ။ ဝိဝိတ္တော စ=ကင်းကွာဆိတ်သုန်းသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ သမ္ဘာဝိတ္ထိကော စ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်ပညာရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ အသ=ထိုရဟန်းသည်၊ မိစ္ဆာဝိတ္ထိ=မှားယွင်းသော အမြင်သည်၊ ဝါ=ကို။ ပဟီနာ စ=ပယ်အပ်ပြီးသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ တာယ=ထိုမိစ္ဆာဝိတ္ထိမ၊ ဝိဝိတ္တော စ=လည်း၊ ဟောတိ=၏။

ဒီဏာသဝေါ စ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ အသ=ထိုရဟန်းသည်။ အာသဝါ=အသဝလေးပါးတို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ ပဟီနာ စ=ပယ်အပ်ကုန်ပြီးသည်လည်း၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တေဟိ=ထိုအာသဝတို့မှ၊ ဝိဝိတ္တော စ=သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယတော=အကြင်ကြောင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ သီလဝါ စ=သည်လည်းကောင်း။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (တတော=ထို့ကြောင့်)အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို၊ အဂ္ဂပုဂ္ဂေါ=သီလအားဖြင့် မြင့်မြတ်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သူဟူ၍၊ ဝါ=သီလ၏အတွက်အထိပ် အဆင့်သို့ ရောက်သူဟူ၍၊ သာရပုဂ္ဂေါ=သီလအဆီအနှစ်သို့ ရောက်သူဟူ၍၊ သုဒ္ဓေါ= သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သူဟူ၍၊ သာရေ=သီလ, သမာဓိ, ပညာဂုဏ်ရည် အဆီအနှစ်၌၊ ပတိဋ္ဌိတော=တည်သောသူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား။ ကဿကဿ=သော၊ ဂဟပတိဿ=၏၊ သမ္ဘန္တံ=မှည့်ရင့်သော သလေးစပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သာလိကေ္ခတ္တံ=သလေးစပါးခင်းသည်၊(အသ=ရှိ ရာ၏)တဲ့ ဧနံ=ထိုသလေးစပါးခင်းကို၊ ကဿကော=သော၊ ဂဟပတိ=သည်၊ သီဃံ သီဃံ=-လျင်မြန်စွာ လျင်မြန်စွာ၊ လဝါပေယျ=ရိတ်စေရာ၏။ပ။ လဝါပေတ္မာ=ရိတ်စေပြီး၍။ပ။သယံရာပေယျ=စုစည်းစေရာ၏ ။ပ။ သယံရာပေတ္မာ=စုစည်းစေပြီး၍၊["စေ"ဟူသော ကာရိတ်သံ ပါစေရမည်]။ပ။ ဥဗ္ဗာဟာပေယျ=ကောက်နယ်တလင်းသို့ သယ်ယူပို့ဆောင်စေရာ၏ ။ပ။ပုဋ္ဌံ=အစုအပုံကို၊ ကာရာပေယျ=ပြုလုပ်စေရာ၏ ။ပ။မဒ္ဒါပေယျ= နယ်စေရာ၏ ။ပ။ပလာလာနိ=ကောက်ရိုးတို့ကို၊ ဥဒ္ဓရာပေယျ=ဖယ်ထုတ် စေရာ၏ ။ပ။

ဘုသိကံ=စပါးဖျင်း အနုပ်အမွှဲကို။ပ။ဩပုနာပေယျ=စင်ကြယ်အောင် ပြုလုပ်စေရာ၏ ။ပ။အတိဟာရာပေယျ=စပါးကျီအတွင်း ဆောင်သွင်းစေရာ၏ ။ပ။ကောဋ္ဌာပေယျ=ထောင်းထုစေရာ၏ ။ပ။ထုသာနိ=စပါးအခွံတို့ကို၊ ဝါ=ဖွဲ့တို့ကို၊ ဥဒ္ဓရာပေယျ=ဖယ်ထုတ်စေရာ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒေ=ဤသို့ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့်၊ ကဿကဿ=သော၊ ဂဟပတိဿ=၏၊ တာနိ ဣဿာနိ=ထိုစပါးတို့သည်၊ အဂ္ဂပုဂ္ဂာနိ=ကောင်းမြတ် ဖြူစင်သော ဆန်အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သည်၊ သာရပုဂ္ဂာနိ=အနှစ်အဆန်၏ အဖြစ်သို့ရောက်ကုန်သည်၊ သုဒ္ဓါနိ= သန့်ရှင်းကုန်သည်၊ သာရေ=အနှစ်အဆန်၏ အဖြစ်၌၊ ပတိဋ္ဌိတာနိ=တည်ကုန်သည်၊ အသု=ဖြစ်ကုန်၏ ။ပ။ဒုတိယံ။

၃-သရဒသုတ်

၉၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ သရဒသမယေ=တန်ဆောင်မုန်းလ သရဒရာသီအခါ၌၊ ဒေဝေ=ကောင်းကင်သည်၊ ဝိဇ္ဇေ=

မိုးတိမ်ကင်းကွာ ဟာလာဟင်းလင်း ထုတ်ချင်းထွင်းလသော်၊ ဝါ=မိုးတိမ်ကင်း ပြတ် ဝေးရပ်အသွင် ထင်လာလသော်။ ဝိဂတဝလာဟကေ=ကင်းရှင်းပြီး သော တိမ်တိုက်ရှိလသော်၊ အာဒိစ္စော=ထွက်သစ်စ နေလုလင်သည်၊ နဘံ= ကောင်းကင်သို့၊ အဗ္ဘာသက္ကမာနော=ရှေ့ရှုပေါ်ထွက် ခုံတက်လာလျက်၊ သဗ္ဗံ= အားလုံးစုံသော၊ အာကာသဂတံ=ကောင်းကင်ပြင်၌ ရောက်ရှိနေသော၊ တမဂတံ=အမှိုက်မှောက်ထုကို၊[တမောဝေ တမဂတံ] အဘိဝိဟစ္စ=လွှမ်းမိုး ဖြိုခွင်း ရှင်းလင်း၍၊ ဘာသတေ စ=ထွန်းလည်း ထွန်းလင်း၏၊ တပတေ စ=တောက်လည်း တောက်ပ၏၊ ဝိရောစတိ စ=တင့်တယ်ဝင်းလက် အဆင်း ထွက်လည်းထွက်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ယတော=အကြင်အခါ၌၊ အရိယသာဝကသ=အရိယာတပည့်၏၊(သန္ဓာနေ=စိတ်အစဉ်၌)ဝိရုဠှ= ရာဂအစရှိသော မြူကင်းသော၊ ဝိတမလ=ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေး ကင်းသော၊ ဓမ္မစက္ခုံ=သစ္စာလေးပါး မြတ်တရားကို ခွဲခြားယူဝင် သိမြင် တတ်သော သောတာပတ္တိ ဉာဏ်မျက်စိသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်လာ၏။ ဘိက္ခဝေ= တို့၊(တတော=ထိုအခါ၌)ဒဿနုပ္ပါဒါ=သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အမြင် ဖြစ်ပေါ် လာသည်နှင့်၊ သဟ=တပြိုင်နက်၊ အရိယသာဝကသ=သည်၊ [ပဟီယန္တိ ၌စပ်] သက္ကာယဒိဋ္ဌိ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိလည်းကောင်း၊ ဝါ=အစစ်အမှန်ရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးအပေါင်း၌ အတ္တကောင်ဟု မှားယွင်းစွာယူဆမှု လည်းကောင်း၊ [သ=သန္တ=ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော+ကာယ=ခန္ဓာငါးဝ ကိုယ်ကာယ၌+ဒိဋ္ဌိ=အတ္တကောင်, သတ္တဝါကောင်ဟု ယူဆသော သဿတဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိနှစ်မျိုး] ဝိစိကိစ္ဆာ=ဝိစိကိစ္ဆာလည်းကောင်း၊ ဝါ=ရတနာသုံးဖြာ အကျင့်သိက္ခာ စသည်တို့၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း သံသောလည်းကောင်း၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသော=နွားခွေးစသည်တို့၏ အလေ့အကျင့်ကို ကိလေသာမှ စင်ကြယ်ကြောင်း အကျင့်ဟုမှားယွင်းစွာ သုံးသပ်ယူဆခြင်း သံသောသည် လည်းကောင်း၊[သီလ, ဝတ=အလေ့, အကျင့်ကို+ပရာမာသ=မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်ယူဆခြင်း၊ ကိလေသာမှစင်ကြယ်ကြောင်း, ဒုက္ခစပ်သိမ်း ကင်းဝြိမ်း ကြောင်း အလေ့အကျင့်ဟု ယူဆခြင်း]ဣတိ=ဤသို့၊ တိဏိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=သံယောဇဉ်တို့ကို၊ ပဟီယန္တိ= ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏။

အထ=ထိုမှတပါး။ အပရံ=နောက်ထပ်တဖန်၊ အဘိဏှာယ စ= အဘိဏှာ လောဘမှလည်းကောင်း၊ ဝါ=အလွန်လိုချင် မက်မောတတ်သော ဝိသမ လောဘမှလည်းကောင်း၊ ဗျာပါဒေန စ = ဒေါသဗျာပါဒမှလည်းကောင်း၊ ဒ္ဝိဟိ=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့မှ၊ နိယျာတိ=ထွက်မြောက်၏၊

သော=ထိုအရိယသာဝကသည်။ပ။[ဒုကစာပိဒ် ၁၃-ကြည့်]ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မိံ သမယေ=(ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍နေရာ) ထိုအခါ၌၊ အရိယသာဝကော=သည်၊ ကာလံ= ကွယ်လွန်ခြင်းကို၊ စေ ကရေယျ=အကယ်၍ပြုငြားအံ့။(ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ပြုသည်ရှိသော်) ယေန သံယောဇနေန=အကြင် သံယောဇဉ်နှင့်။ သံယုတ္တောယဉ်တွဲနေသော၊ အရိယသာဝကော=သည်၊ ပုန=နောက်ထပ်တဖန်၊ ဣမံ လောကံ=ဤကာမ ဘုံသို့၊ အာဂစ္ဆေယျ=ပဋိသန္ဓေတည်နေလာရာ၏။တံ သံယောဇနံ=ထိုသံယောဇဉ်သည်၊(ဤကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေတည်နေ လာကြောင်းဖြစ်သော ထိုဩရမ္ภาဂိယ သံယောဇဉ်နှင့်တကွ ဥဒ္ဓမ္ภาဂိယ သံယောဇဉ်သည်)နတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့။(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)တတိယံ။

၄-ပရိသာသုတ်

၉၆။ [ဒုကနိပါတ် ပရိသဝဂ် စာပိဒ် ၄၄၊ ၄၅ တို့၌ မပါသော ဝါကျတို့ကိုသာ အနက်ရေးမည်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိံ သမယေ=အကြင်အခါ၌၊ ဘိက္ခူ=တို့သည်။ပ။ဝိဟရန္တိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မိံ သမယေ=(ညီညီ ညွတ်ညွတ် နေထိုင်ကြရာ)ထိုအခါ၌၊ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ ဗဟုံ=များစွာသော၊ ပုညံ=ကုသိုလ်ကို၊ ပသဝန္တိ=ဖြစ်ပွားစေကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မိံ သမယေ=ထိုအခါ၌၊ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ စေတောဝိမုတ္တိယာ=ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့မှ စိတ်၏လွတ်ကင်းကြောင်းဖြစ်သော၊ မုဒိတာယ=(အပွန့်သို့ ရောက်သော)မုဒိတာဖြင့်၊ ဖြဟွံ=မြတ်သော။ ဝိဟာရံ=နေထိုင်ခြင်းကို။ဝါ= နေထိုင်ခြင်းဖြင့်၊ ဝိဟရန္တိ=နေထိုင်ကြကုန်၏။

[ဤနည်းခ၌ ယဒိဒံ အနက်မရှိ။တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့၊တသ္မိံ သမယေ=၌၊ စေတောဝိမုတ္တိ=သော၊ ယဒိဒံ(ယာ အယံ)မုဒိတာ=အကြင်အပွန့်သို့ ရောက်သော မုဒိတာသည်။(အတ္ထိ=ရှိ၏)စေတောဝိမုတ္တိယာ=သော၊ တာယ မုဒိတာယ=ထိုအပွန့်သို့ရောက်သော မုဒိတာဖြင့်၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့သည်၊ ဖြဟွံ=မြတ်သော၊ ဝိဟာရံ=နေထိုင်ခြင်းကို၊ ဝါ=နေထိုင်ခြင်းဖြင့်၊ ဝိဟရန္တိ= နေထိုင်ကြကုန်၏]။

ပမုဒိတသ=ရွင်လန်းဝမ်းမြောက်သောသူမှာ၊ ပီတိ=(ငါးမျိုးသော) ပီတိသည်၊ ဇာယတိ=ဖြစ်၏။ပီတိမနသ=ပီတိဖြင့် ရွင်လန်းနှစ်သက်သော စိတ်ရှိသောသူ၏၊ ကာယော=ရူပကာယ, နာမကာယသည်၊ ပဿမ္ภတိ= ငြိမ်းအေး၏၊ ပဿဒ္ဓကာယော=ငြိမ်းအေးသော ရူပကာယ, နာမကာယ ရှိသောသူသည်၊ သုခံ=ကာယိက စေတသိကသုခနှစ်မျိုးကို၊ ဝေဒိယတိ=ခံစား၏၊ သုခိနော=သုခရှိသူသည်၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ သမာဓိယတိ=အာရုံ၌ကောင်းမွန် တည်တံ့စွာ ထားအပ်ထားနိုင်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ ဥပရိပဗ္ဗတေ=တောင်၏အထက်၌၊ ဝါ=တောင်ပေါ်၌၊ ထုလ္လဖုသိတကေ=ကြီးသောမိုးပေါက်ရှိသော[ထူလ=ထုလ္လ=ကြီးသော]ဒေဝေ=မိုးသည်၊ ဝဿန္တေ=ရွာလသော်၊ တံ ဥဒကံ=ထိုမိုးရေသည်၊ ယထာနိန္နံ=အကြင်အကြင် အနိမ့်ပိုင်းအရပ်သို့၊ ဝါ=နိမ့်ရာနိမ့်ရာ အရပ်တိုင်းသို့၊ ပဝတ္တမာနံ=စီးဆင်းလျက်၊ ပဗ္ဗတ+ကန္ဒရ+ပဒရ+သာခါ= တောင်ပေါ်နှင့်+ရေအယဉ်တိုက်စား ထွင်းဖေါက်ထားအပ်သော တောင်ဝှမ်းမြစ်ကွေ့+ကွဲအက်သောမြေကြီး+မြောင်းငယ်လက်တက်တို့ကို၊ ပရိပူရေတိ=ပြည့်စေ၏၊ [ကေနု ဥဒကေနု ဒရော ဒါရိတောတိ ကန္ဒရော= ရေတိုက်စားထွင်းဖေါက်အပ်သော တောင်ဝှမ်းမြစ်ကွေ့။"ပဒရ=ရေဝဲမြစ်" ဟုသော်လည်း ဋီကာအတိုင်းအနက်ဆိုနိုင်သေး၏။] ပဗ္ဗတ, ကန္ဒရ, ပဒရ, သာခါ=တို့သည်၊ ပရိပူရာ=ပြည့်ကုန်သည်၊(ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြ၍)ကုသောဇ္ဇေ=တွင်းငယ်ကျင်းငယ် တို့ကို၊ ပရိပူရေန္တိ=ပြည့်စေကုန်၏၊ ကုသောဇ္ဇာ=တွင်းငယ်ကျင်းငယ်တို့သည်၊ ပရိပူရာ=ပြည့်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍)မဟာသောဇ္ဇေ=တွင်းကြီးကျင်းကြီးတို့ကို။ပ။ကုန္နဒီယော=မြစ်ငယ်တို့ကို။ပ။ကုန္နဒီယော=မြစ်ငယ်တို့သည်၊ ပရိပူရာ(ဟုတ္တာ) မဟာနဒီယော=မြစ်ကြီးတို့ကို။ပ။သမုဒ္ဒံ=သမုဒ္ဒရာကို၊ ပရိပူရေန္တိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။စတုတ္ထံ။

၅-ပဌမအာစာနိယသုတ်

၉၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တီဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ=ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်။သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ရညော=မင်း၏၊ ဘဒ္ဒြော=ကောင်းသော၊ အသ္သာစာနိယော=မြင်းအာစာနည်သည်။ဝါ=အကြောင်းဟုတ်သည်, အကြောင်းမဟုတ်သည်ကိုသိသော မြင်းလိမ္မာသည်၊ [ကာရဏာ ကာရဏံ အာစာနာတိတိ အာစာနိယော]ရာစာရဟော=မင်းအား ထိုက်တန်သည်၊ ရာဇေဘောဂ္ဂေါ=မင်း၏အသုံးအဆောင်သည်၊ ဝါ=မင်း၏အသုံးတော်ခံသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ရညော=မင်း၏၊ အင်္ဂန္တေ ဝ(အင်္ဂ+ဣတိ+ဧဝ)=ခြေလက်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းနှင့်တူ၏ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝါ=စစ်မက်အင်္ဂါဟူ၍သာလျှင်၊ သင်္ခ=ထည့်သွင်းရေတွက်အပ်သည် အဖြစ်သို့၊ ဝါ=ခေါ်ဆိုအပ်သည်အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တီဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ (အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ရညော=၏၊ ဘဒ္ဒြော။ပ။သင်္ခ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်သနည်းဟူမူ)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကင်္ဘ၊ ရညော=၏၊ ဘဒ္ဒြော=ကောင်းသော၊ အသ္သာစာနိယော=သည်၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော

စ=ကိုယ်ခန္ဓာ အရောင်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဗလသမ္ပန္နောစ=ကိုယ်ခန္ဓာခွန်အားနှင့်ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဇဝသမ္ပန္နော စ=ကိုယ်၏အရှိန်အဟုန်နှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တီဟိ=ကုန် သော၊ ဣမေဟိ အဂၢေဟိ=ဤဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်။ပ။ဂစ္ဆတိ=၏၊

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ တီဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အာဟုနေယ္ယော=လေးစား-----မူထိုက်သည်လည်းကောင်း၊[စာပိုဒ်(၇၁)ဥပေါသထသုတ်ကြည့်] ပါဟုနေယ္ယော=ဝေးနယ်-----ဌါသင့်လျော်သည်လည်းကောင်း။ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ= တော်မူသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ကတမေဟိ=ကုန်သော၊ တီဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု။ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ= ဖြစ်သနည်းဟူမူ)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော စ=ဂုဏ်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဗလသမ္ပန္နော စ=ဝီရိယခွန်အားနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဇဝသမ္ပန္နော စ=ဉာဏ်အရှိန်အဟုန်နှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့လျှင်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော= ဂုဏ်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=နည်း၊ [ထို့နောက် ဒုက စာပိုဒ် ၃၇-နှင့် ဤတိက စာပိုဒ် ၁၂၊ ၂၀-ကြည့်]။ပ။ဝေဝံခေါ=ဤသို့လျှင်။

၈-ပေါတ္ထကသုတ်

၁၀၀။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ နဝေါ=ရက်သစ်စဖြစ်သော၊ ပေါတ္ထကောပိ=လျှော်ချည် အဝတ်သည်လည်း၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော စ = ဖေါက်ပြန်ချွတ်ယွင်းသော အဆင်းရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=အဆင်းမလှသည်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခသမ္ဘဝေါ စ = အခံခက်သော အတွေ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကြမ်းတမ်းသော အတွေ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ [ဒုက္ခေန ခမိတဗ္ဗောတိ ဒုက္ခော။ ဒု+ခမု+ကို]အပ္ပဂ္ဃော စ=အဘိုးအနည်းငယ်သာ ထိုက်တန်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဇ္ဈိမော=မဟောင်းမသစ် အလယ်အလတ် ဖြစ်သော၊ ဝါ=အသုံးပြုခဲ့ရာ အလယ်ပိုင်း အချိန်အခါ၌ ဖြစ်သော[မဇ္ဈေ ပရိဘောဂကာလေ ပဝတ္တော မဇ္ဈိမော]ပေါတ္ထကောပိ=သည်လည်း။ပ။ ဒိဋ္ဌော=အသုံးပြု၍ဟောင်းနွမ်းသော။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒိဋ္ဌံ=ဟောင်းနွမ်း သော၊ ပေါတ္ထကမ္ပိ=ကိုလည်း၊ ဥက္ခလိပရိမဒ္ဒနံ ဝါ=ထမင်းအိုးပွတ်သုတ်, လက်နီးစုတ်ကိုလည်း၊ ကရောန္တိ=ပြုကြကုန်၏၊ သက်ာရကူဌေ ဝါ=အမှိုက်ပုံ၌သော်လည်း၊ နံ=ထိုလျှော်ချည်အဝတ်နွမ်းကို။ ဆဍ္ဍေန္တိ= စွန့်ပစ်ကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေမေ=ပင်၊ နဝေါ=ငါ:ဝါမကြွယ် သီတင်:ငယ်ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဒုဿီလော=သီလမရှိသည်၊ ပါပဓမ္မော=ယုတ်မာသော အကျင့်တရား:ရှိသည်၊ စေပိ ဟောတိ=အကယ်၍မူလည်:ဖြစ်အုံ၊(ဝေ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်)ဣဒံ=ဤသီလမရှိသည်အဖြစ်ကို၊ အသ= ထိုသီတင်:ငယ် ရဟန်:၏၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏတာယ=ဖေါက်ပြန် ချွတ်ယွင်:သော ကိုယ်အဆင်:, ဂုဏ်အဆင်:ရှိသည် အဖြစ်ဖြင့်၊ (အဟံ=ငါဘုရား:သည်)ဝဒါမိ= ဟောတော်မူ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သော ပေါဗ္ဗကော=ထိုလျှော်ချည်အဝတ်သည်၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော သေယျထာပိ=အဆင်:မလှသကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ= ဤဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တထူပမံ=ထိုအဆင်:မလှသော လျှော်ချည်အဝတ်, မချွတ်တူစွာ, ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏။

ပန=ဒုက္ခသမ္မသဖြစ်ပုံကား၊ အသ=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ယေ=အကြင် အလုပ်အကျေး: ဆွေမျို:မိတ်ဆွေ စသူတို့သည်၊ (တေ=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို) သေဝန္တိ=မှီခိုကုန်၏၊ ဘဇန္တိ=ဆည်:ကပ်ကုန်၏၊ ပယိရုပါသန္တိ=သွား:လာ ချဉ်:ကပ်ကုန်၏။ဒိဋ္ဌာနုဂတိ=မိမိတို့တွေ့မြင်အပ်သော ဆရာ့အမှုအကျင့်ကို အတုလိုက်ခြင်:သို့၊ အာပဇ္ဇန္တိ=ရောက်ကုန်၏၊ တေသံ=ထိုအလုပ်အကျေး: ဆွေမျို: မိတ်ဆွေစသူတို့၏၊ တံ=ထိုမှီခိုဆည်:ကပ်ခြင်:သည်၊ ဒီဃရတ္တံ=လုံ:၊ အဟိတာယ=ငှါ၊ ဒုက္ခာယ=ငှါ၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣဒံ=ဤအဟိတ, ဒုက္ခဖြစ်ခြင်:ကို၊ အသ=ထိုဒုဿီလရဟန်:၏၊ ဒုက္ခသမ္မသတာယ=ကြမ်: တမ်:သော အတွေ့ရှိသည်အဖြစ်ဖြင့်၊(အဟံ=သည်)ဝဒါမိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သော ပေါဗ္ဗကော=သည်၊ ဒုက္ခသမ္မသော သေယျထာပိ=ကြမ်:တမ်:သော အတွေ့ရှိသကဲ့သို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တထူပမံ=ထိုအတွေ့ ကြမ်:သော လျှော်ချည်အဝတ်, မချွတ်တူစွာ ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=၏။

ပန=အပ္ပဋ္ဌဖြစ်ပုံကား၊ သော=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယသံ=အကြင် ဒါယကာတို့၏၊ စီဝရ+ပိဏ္ဍပါတ+သေနာသန+ ဂိလာနပ္ပစ္စယ ဘေသဇ္ဇ ပရိက္ခာရံ=သင်္ကန်:+ဆွမ်:+အိပ်ရာ နေရာ ကျောင်:+လူမမာရောဂါ၏ ဆန့်ကျင် ဘက် ဖြစ်၍ အသက်၏အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်:အဆောက်အဦ ဖြစ်သော ဆေး:ကို၊ [ဒုကစာပိဒ် ၂-သုတ်ကြည့်]ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=ခံယူ၏။ တေသံ= ထိုဒါယကာတို့၏၊ တံ=ထိုအလှူဒါနသည်၊ မဟပ္ဖလံ=များသော တမလွန် အကျိုး:ရှိသည်၊ နဟောတိ=မဖြစ်၊ မဟာနိသံသံ=များသော တမလွန်အကျိုး:ဆက် အာနိသင်ရှိသည်။နဟောတိ=မဖြစ်၊ ဣဒံ=ဤများသော တမလွန်အကျိုး: အာနိသင် မရှိသည်အဖြစ်ကို၊ အသ=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်၏၊

အပ္ပဋ္ဌတာယ=အဘိုးအနည်းငယ်သာ ထိုက်တန်သည်အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝဒါမိ=၏။ပ။ အပ္ပဗ္ဗေါ သေယျထာပိ=အဘိုးအနည်းငယ်သာ ထိုက်တန်သကဲ့သို့။ပ။တတ္ထပမံ= ထိုတန်ဘိုးနည်းသော လျှော်ရည်အဝတ်, မရ္ဒတ်တူစွာ ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ=သည်၊ ဝဒါမိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဒ္ဒိမော=(ငါးဝါစပျိုး, ကိုးဝါတိုင်မှတ်) သီတင်းလတ်ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ဒုသီလော=သည်၊ ပါပဓမ္မော= သည်၊ စပိ ယောတိ=အံ့။ပ။ထေရော=(ဆယ်ဝါပြည့်မှီ) ထေရ်ဖြစ်သော။ပ။(ဒေဝ သတိ=သော်) ' ဣဒံ=ဤသီလမရှိသည်အဖြစ်ကို။အသေ= ထိုထေရ်ဖြစ်သော ရဟန်း၏ ။ဒုဗ္ဗဏ္ဏတာယ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ဤမြတ်ကသေး၊ ဒေဝရူပေါ=ဤသီလမရှိခြင်းသဘော ရှိသော၊ ထေရော=ထေရ်ဖြစ်သော၊ အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းသည်၊ သံဃမဇ္ဈေ= သံဃအလယ်၌၊ ဘဏတိ=စကားပြောငြားအံ့၊ တံ ဇနံ=ထိုထေရ်ရဟန်းကို၊ ဘိက္ခု=အခြားရဟန်းတို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟံသု=ပြောဆိုကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာဟံသု=ပြောဆိုကြကုန်သနည်းဟူမူ)ဗာလသမ= နားမလည်သူဖြစ်သော၊ အဗျတ္တသ=မလိမ္မာ မနှံ့စပ် မပါးနပ်သော၊ တုယှံ= သင့်အား။[ကိ ဇုဇ္ဈိ=]ဝါ=သင်၏၊ ဝါ=သင်သည်[ဘဏိတေန ၌စပ်]ဘဏိ တေန=ပြောဆိုအပ်သောစကားဖြင့်၊ ဝါ=စကားပြောဆိုနေခြင်းဖြင့်၊ ကိ ဇုဇ္ဈိ= အဘယ်အကျိုးရှိမည်နည်း၊ တွမ္ပိ=သင်လိုလူကပင်လျက်လည်း၊ ဘဏိတဗ္ဗံ= စကားပြောဆိုသင့်၏ဟူ၍။ မညသိ နာမ=မှတ်ထင်နေလေဘိ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အာဟံသု=ပြောဆိုကြကုန်၏)။ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ကုပိတော= စိတ်ဆိုးသည်၊ အနတ္တမနော=မိမိပင်ကိုယ်စိတ်ကောင်းမရှိသည်၊ ဝါ=စိတ်မချမ်း သာသည်၊(ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍)သင်္ကာရကူဌေ=၌၊ နံ ပေါဇ္ဇက်=ထိုလျှော်ရည် အဝတ်ကို၊ ဥက္ခိပတိ ဣဝ=စွန့်ပစ်သကဲ့သို့[သင်္ကာရကူဌေ+ ဣဝ]တထာ= ထို့အတူ၊ ယထာရူပါယ=အကြင်သို့သဘောရှိသော၊ ဝါစာယ=စကားကြောင့်၊ သံဃော=သံဃာသည်၊ တံ=ထိုရဟန်းကို၊ ဥက္ခိပတိ=(ဥက္ခေပနီယက်ဖြင့်) စွန့်ပစ်ကြဉ်ဖယ်၏၊ တထာရူပံ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊(ထိုသို့ ဥက္ခေပနီယက်ဖြင့် စွန့်ပစ်ကြဉ်ဖယ် ခံရကြောင်းဖြစ်သော)ဝါစံ=စကားကို၊ နိဿာရေတိ=ပြောဆို၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နဝံ=ရက်သစ်စဖြစ်သော၊ ကာသိကံ=ကာသီတိုင်းဌ ဖြစ်သော၊ ဝတ္ထံပိ=အဝတ်သည်လည်း၊ ဝဏ္ဏဝန္တ ဘော=တင့်တယ်လှပသော အဆင်းရှိသည်လည်းကောင်း၊ သုခသမ္ဖဿဿ=ကောင်းသော အတွေ့ရှိသည် လည်းကောင်း၊ မဟဂ္ဃ=အဘိုးများစွာ ထိုက်တန်သည်လည်းကောင်း၊ ယောတိ= ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဒ္ဒိမံ=မဟောင်း မသစ် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒိဏ္ဏံ=ဟောင်းနွမ်းသော၊ ကာသိကံ=သော၊ ဝတ္ထံပိ=သည်လည်း၊

ဝဏ္ဏဝန္တ ဣေဝ။ပ။ ဝတ္ထုပိ=အဝတ်ကိုလည်း၊ ရတနပလိဝေဌန် ဝါ=ရွှေ ငွေ စသော ရတနာကို ထုပ်ချည်ရစ်ပတ်ကြောင်း ပုဝါ(ရတနာထုပ်ပုဝါ) ကိုသော်လည်း၊ကရောန္တိ=ပြုကြကုန်၏၊ ဂန္ဓကရဏ္ဍကေ ဝါ=နံ့သာကြုတ်၌ သော်လည်း၊ နံ=ထိုကာသီတိုင်းဖြစ် အဝတ်ကို၊ ပက္ခိပန္တိ=ထည့်ကြကုန်၏။ပ။

သီလဝါ=သီလရှိသည်၊ ကလ္လာဏဓမ္မော=ကောင်းသော အကျင့်တရား ရှိသည်၊ စေပိ ဟောတိ=အံ့၊(ဧဝံ သတိ=သော်)ဣဒံ=ဤသီလ ရှိသည်အဖြစ်ကို၊ အသ=ထိုသီတင်းငယ်ရဟန်း၏၊ သုဝဏ္ဏတာယ=တင့်တယ်လှပသော ကိုယ်အဆင်း, ဂုဏ်အဆင်းရှိသည် အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝဒါမိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာသိကံ=သော၊ တံ ဝတ္ထုံ=ထိုအဝတ်သည်၊ ဝဏ္ဏဝန္တံ ဃယျတာပိ=တင့်တယ်လှပသော အဆင်းရှိသကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤသီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တထူပမံ=ထိုအဆင်းလှသော ကာသီတိုင်းအဝတ်, မဆွတ်တူစွာ ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ=သည်၊ ဝဒါမိ=၏၊ ပန=သုခသမ္ဘဝသဖြစ်ပုံကား၊ အသ=ထိုသီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ယေ=တို့သည်၊(ဧတံ=ထိုသီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို)သေဝန္တိ။ပ။တေသံ=တို့၏၊ တံ=ထိုမိုခိုဆည်းကပ်ခြင်းသည်၊ ဒီဃရတ္တံ=လုံး၊ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှါလည်းကောင်း၊ သုခါယ= ချမ်းသာခြင်းငှါလည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဣဒံ=ဤဟိတသုခဖြစ်ခြင်းကို၊ အသ=ထိုသီလရှိသော ရဟန်း၏၊ သုခသမ္ဘဝတာယ=ကောင်းသော အတွေ့ရှိသည်အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝဒါမိ=၏။ပ။သုခသမ္ဘဝံ သေယျထာပိ= ကောင်းသောအတွေ့ရှိသကဲ့သို့။ပ။ တထူပမံ=ထိုကောင်းသော အတွေ့ရှိသော ကာသီတိုင်းအဝတ်, မဆွတ်တူစွာ ဥပမာရှိ၏ဟူ၍။ပ။

ပန=မဟာဂုဏ်ဖြစ်ပုံကား၊ သော=ထိုသီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယေသံ= အကြင်ဒါယကာတို့၏။ပ။မဟပ္ဖလံ=သည်၊ မဟာနိသံသံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣဒံ=ဤများသော တမလွန်အကျိုး အာနိသင်ရှိသည်အဖြစ်ကို၊ အသ=ထိုသီလ ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ မဟာဂုဏတာယ=အဘိုးများစွာထိုက်တန်သည် အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝဒါမိ=၏။ပ။မဟာဂုံ သေယျထာပိ=ထိုအဘိုးများစွာထိုက်တန်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤသီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တထူပမံ=အဘိုးများစွာ ထိုက်တန် သော ကာသီတိုင်းအဝတ် မဆွတ်တူစွာ ဥပမာရှိ၏ဟူ၍။ပ။ဝေရူပေါ= ဤသို့သီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်းသဘောရှိသော။ပ။တမေနံ=(သီလရှိသော) ထိုထေရ်ရဟန်းကို။ဘိက္ခူ= အခြားရဟန်းတို့သည်၊ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟံသု= ပြောဆိုကြကုန်၏။(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာဟံသု=ပြောဆိုကြ ကုန်သနည်းဟူမူ) အာယသ္မန္တော=အရှင်ဘုရားတို့၊ (တုမှေ=အရှင်တို့သည်) အပ္ပသဒ္ဒါ= ကျယ်လောင်သောအသံမရှိကုန်သည်၊ ဟောထ=ဖြစ်ပါကုန်လော၊ ထေရော=

ထေရ်ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဓမ္မဋ္ဌ=သုတ်အဘိဓမ္မာတရားကိုလည်းကောင်း၊ ဝိနယဋ္ဌ=ဝိနည်းကိုလည်းကောင်း၊ ဘဏတိ=ရွတ်ဆို ဟောပြောနေပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အာဟံသု=၏)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ လျှော်ချည်အဝတ်, ကာသိတိုင်းအဝတ်, မချုတ်တူကြား, ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ပါးရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်။ပ။ (မယံ=ငါတို့သည်)ကာသိကဝတ္ထုပမာ=ကာသိတိုင်းအဝတ်, မချုတ်တူစွာ ဥပမာရှိကုန်သည်၊ ဘဝိဿာမ=ဖြစ်ကုန်အံ့၊ ပေါတ္ထကူပမာ= လျှော်ချည်အဝတ်, မချုတ်တူစွာ ဥပမာရှိကုန်သည်၊ နု ဘဝိဿာမ= မဖြစ်ကုန်အံ့။ပ။အဋ္ဌမံ။

၉– လောဏကပလ္လသုတ်

၁၀၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝဒေယျ= ပြောဆိုရာကြားအံ့။(ကိန္တိ=သို့၊ ဝဒေယျ=ပြောဆိုရာသနည်းဟူမူ)ယထာ ယထာ= အကြင်အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အယံ ပုရိသော=ဤယောကျ်ားသည်၊ ဝါ=ဤသတ္တဝါသည်၊ ကမ္မံ=(ပါဏာတိပါတစသော)အကုသိုလ်ကံကို၊ ကရောတိ=ပြု၏၊ တထာ တထာ=ထိုထို ပြုလုပ်အပ်သမျှတိုင်းသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ ဝါ=ထိုထိုပြုလုပ်အပ်သမျှ လုံးဝဥဿုံ အကုန်အစင်အားဖြင့်၊ တံ= ထိုအကုသိုလ်ကံကို၊ ဝါ=ထိုအကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးကို။ ပဋိသံဝေဒိယတိ= မလွဲစေကန် ခံစားအပ်သည်သာ၊ [မိမိပြုလုပ်ခဲ့သမျှ အကုသိုလ်ကံကို မည်သည့် နည်းနဲ့မျှ ရှောင်လွှဲ၍မရနိုင်၊ ပြုလုပ်ခဲ့သမျှ အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးကို အကုန်အစင် စကန်မှုချ ခံစားရတော့သည်ဟူလို]ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝဒေယျ= ပြောဆိုရာကြားအံ့)။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ သန္တံ(ဧဝံ သန္တေ)=ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ ဝါ=ဤသို့ပြုလုပ်ခဲ့သမျှ အကုသိုလ်ကံအကျိုးကို အကုန်အစင် ခံစားရမည် စကန်ဖြစ်ရေ လသော်၊(တသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ)ဗြဟ္မစရိယဝါသော= (ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံကို ကုန်စေနိုင်သော)မြတ်သောအရိယမဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းမည်သည်။ ဝါ=မြတ်သော အရိယမဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သုံးသော်လည်း ကျင့်သုံးရာ ရောက်သည်မည်သည်၊ နု ဟောတိ= မဖြစ်တော့ပေ၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်။ ဒုက္ခဿ= ဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ အန္တကိရိယာယ=အဆုံးကို ပြုခြင်းငှါ၊ သြကာသော= အခွင့်အလမ်းသည်၊ နု ပညာယတိ=မထင်ပေါ် လာနိုင်တော့ပေ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုမှတပါး၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧဝံ=သို့၊ ဝဒေယျ=အံ့။(ကိန္တိ=သို့၊ ဝဒေယျ=မူ)ယထာ ယထာ=အကြင်အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=မျက်မှောက်ဘဝ, ဒုတိယဘဝစသော ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာဘဝ၌ အကျိုးပေးခြင်းဟူသော အကြင်အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊

ဝေဒနိယံ=ခံစားအပ်သော အကျိုးရှိသော၊ ဝါ=ခံစားဘို့ရာ အကျိုးပေးခွင့်ရှိသော၊ ကမ္မံ=ကံကို၊(ပဌမဇောစေတနာ, သတ္တမဇောစေတနာ စသောကံကို)အယံ ပုရိသော=သည်၊ ကရောတိ=ပြုလုပ်၏၊ တထာ တထာ=ထိုထို ကံပြုလုပ်ခဲ့တိုင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင်၊ ဝါ=ထိုထိုကံပြုလုပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း မျက်မှောက်ဘဝစသည်တို့၌ အကျိုးပေးခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သာလျှင်[ကံပြုလုပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း အကျိုးပေးခွင့်ရမှသာလျှင်ဟူလို]အသေ= ထိုကံ၏၊ ဝိပါကံ=အကျိုးကို၊ ပဋိသံဝေဒိယတိ=ခံစားအပ်၏။ဝါ=ခံစားနိုင်၏၊ [ပဌမဇောစေတနာ, သတ္တမဇောစေတနာ စသော ကံများကို ပြုလုပ်ခဲ့စဉ်က အောင်မြင်စွာ ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း(အကျိုးပေးချိန်ဖြစ်သော မှက်မှောက်ဘဝ, ဒုတိယဘဝ စသော ဆိုင်ရာဆိုင်ရာဘဝ၌) ထိုကံများ အကျိုးပေးခွင့်ရမှသာလျှင် အကျိုးခံစားရသည်၊ အကျိုးပေးခွင့်မရလျှင် ထိုကံများသည် အချည်းနှီး အဟောသိကံ ဖြစ်သွားကြသည်ဟူလို]ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝေဒယျ=အံ့)ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ဒဝံ သန္ဓံ=ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ ဝါ=ဤသို့ ပဌမဇောစေတနာ စသော ကံပြုလုပ်ခဲ့သမျှ အကျိုးပေးခွင့်ရမှသာ အကျိုးခံစားရသည် ဖြစ်လသော်၊(တသေ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ)။ပ။ပညာယတိ=ထင်ပေါ်လာနိုင်၏။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စသေ=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလသေ=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အပ္ပမတ္တကမ္မိ=အနည်းငယ်မျှသော်လည်းဖြစ်သော၊ ယံ ပါပကမ္မံ=အကြင်မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံကို၊ ကတံ=ပြုလုပ်အပ်ခဲ့ပြီ၊(တံ ပါပကမ္မံ=ထိုမကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံသည်) တမေနံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊(မကောင်း မှု ပြုလုပ်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို)နိရယံ=ငရဲသို့၊ ဥပနေတိ=ဆောင်ပို့၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စသေ=သော၊ ပုဂ္ဂလသေ=သည်[ကတံ, ဝေဒနိယံတို့၌စပ်ပါ]ဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ [ခါယတိ၌စပ်]တာဒိသံယေဝ=ထိုနှယ်မခြား အလားတူပင် တွေ့မြင်အပ်သည်သာဖြစ်သော၊ အပ္ပမတ္တကံ=အနည်းငယ်မျှ လောက်ပင်၊ ကတံ=ပြုလုပ်အပ်သော၊ ပါပကမ္မံ=မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံသည်၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယံ=ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ ခံစားအပ်သည်၊ ဝါ=ယခုမျက်မှောက် ဘဝ၌ အကျိုးပေးခွင့်ရသည်၊ ဟောတိ=၏ ။(ဒုတိယေ=ဒုတိယဘဝ အတွင်းဟော၌) အဏုပိ=အဏုမြူပမာဏ အနည်းငယ်မျှပင်လည်း၊ နု ခါယတိ=အကျိုးမထင် ပေါ်လာ၊ ဝါ=အကျိုးမပေး၊ ဗဟုဒေဝ=မြောက်မြားလှစွာကား၊ ကိံ=အဘယ် ကြောင့်။(ခါယတိ=အကျိုးထင်တော့အံ့နည်း၊ ဝါ=အကျိုးပေးတော့အံ့နည်း။)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထံရူပသေ=အဘယ်သို့ သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလသေ= ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အပ္ပမတ္တကမ္မိ=သော၊ ယံ ပါပကမ္မံ=ကို၊ ကတံ=ပြီ၊ (တံ ပါပကမ္မံ= သည်)တမေနံ=ကို၊ နိရယံ=သို့။ဥပနေတိ=သနည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊

ပန=ထိုမေးခွန်း၏အဖြေကား[ဤ"ပန"ကဲ့သို့သော နိပါတ်ပုဒ်တို့ကို သင့်သလို အနက်ပေးရ၏၊ အနက်မပေးဘဲလည်း ချန်ထားနိုင်၏] ဣဓ=ဤလောကဌ၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဘာဝိတကာယော= ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ကာယာနုပဿနာ ဘာဝနာမရှိသည်၊ အဘာဝိတသီလော= ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာအလေ့အလာမရှိသည်၊ အဘာဝိတစိတ္တော=ဖြစ်ပွား စေအပ်သော ဘာဝနာစိတ်မရှိသည်၊ အဘာဝိတပညော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာပညာ မရှိသည်၊ ပရိတ္တော=နည်းပါးသေးသိမ်သော အကျင့်ဂုဏ်ရှိသည်၊ အပ္ပါတုမော=အကျင့်ဂုဏ်အားဖြင့် သေးငယ်သော အတ္တဘောရှိသည်၊[အပ္ပ+ အာတုမ]အပ္ပဒုက္ခဝိဟာရီ=အနည်းငယ်မျှသော အကုသိုလ်ကြောင့်ပင်လျှင် ဆင်းရဲစွာ နေထိုင်ရသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေရူပဿ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလဿ=သည်။ပ။ဥပနေတိ=ဆောင်ပို့၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထံရူပဿ=သော၊ ပုဂ္ဂလဿ=သည်၊ ဝါ=အား။ပ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယံ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊(ဒုတိယေ=၌)အဏုပိ=လည်း၊ န ခါယတိ=သနည်း၊ ဗဟုဝေဝ=ကား၊ ကိံ=အဘယ်ကြောင့်၊ ခါယတိ= အကျိုးထင်ပေါ်လာတော့အုံ့နည်း၊ ဝါ=အကျိုးပေးတော့အုံ့နည်း။ပ။ ဘာဝိတကာယော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ကာယာနုပဿနာ ဘာဝနာရှိသည်၊ ဘာဝိတသီလော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာ အလေ့အလာရှိသည်၊ [တနည်း-ဘာဝိတကာယော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော စက္ခု စသား ဒွါရငါးပါး အပေါင်း၌ဖြစ်သော ဘာဝနာရှိသည်၊ ဝါ=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဣန္ဒြိယသံဝရ သီလရှိသည်၊ ဘာဝိတသီလော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလ, အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ, ပစ္စယသန္နိဿိတ သီလရှိသည်]

ဘာဝိတစိတ္တော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာစိတ်ရှိသည်၊ ဘာဝိတပညော=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာပညာရှိသည်၊ အပရိတ္တော= နည်းပါးသေးသိမ်သော အကျင့်ဂုဏ်ရှိသူ မဟုတ်သည်၊ မဟတ္တော=ဂုဏ်အားဖြင့် ကြီးမားသော အတ္တဘောရှိသည်၊[မဟန္တော အတ္တာ အတ္တဘာဝေါ ယဿာတိ မဟတ္တော]အပ္ပမာဏဝိဟာရီ [1]=သတ္တဝါတို့၏ အကျင့်ဂုဏ်ပမာဏကို ဖေါ်ပြ

၁။ **အပ္ပမာဏဝိဟာရီ**။ ။ပမာဏ(ပမာဏကရ)=အတိုင်းအတာ ပမာဏကို ပြုလုပ်တတ်သော ကိလေသာ(သူတို့၏ဖြစ်ရာ, တည်ရာ သတ္တဝါ တို့၏ အကျင့်ဂုဏ်သိက္ခာ အတိမ်အနက် အရည်အချင်းပမာဏကို ဖေါ်ပြ ပြုလုပ်သကဲ့သို့ဖြစ်သော ရာဂစသော ကိလေသာ)။ပမ်ာဏ် ကရောန္တီတိ ပမာဏာ၊ နတ္ထိ ပမာဏာ ကိလေသာ ယဿ ခီဏာသဝဿာတိ အပ္ပမာဏော၊ အပ္ပမာဏော ဟုတ္တာ ဝိဟာရီ အပ္ပမာဏဝိဟာရီ။

ပြုလုပ်သကဲ့သို့ဖြစ်သော ကိလေသာမရှိဘဲ နေလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေရွပဿ=သော၊ ပုဂ္ဂလဿ=သည်၊ ဝါ=အား။ပ။ ဟောတိ=၏(ဒုတိယော=၌)အဏုပိ=လည်း၊ နု ခါယတိ=အကျိုးမထင်ပေါ်လာ၊ ဗဟုဒေဝ=ကား၊ ကိं=အဘယ်ကြောင့်၊ ခါယတိ=အကျိုးထင်ပေါ်လာတော့ အံ့နည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ပုရိသော=ယောကျ်ား တဇယာက်သည်၊ လောဏကပလ္လံ=ဆားခွက်ကို၊ ပရိတ္တေ=သေးငယ်သော၊ ဥဒကမလ္လကေ=ရေသောက်ခွက်၌၊ ပက္ခိပေယျ=ထည့်ငြားအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တံ=ထိုငါပြောဆိုအပ်သော အကြောင်းအရာကို(တုမှေ=သင်တို့သည်)ကိုမည်ထ=အဘယ်သို့ထင်မြင်ကြကုန်သနည်း၊ ပရိတ္တံ=အနည်းငယ်သော၊ တံ= ဥဒကံ=ထိုရေသည်၊ အမုနာ ကောဏကပလ္လေန=ထိုဆားခွက်ကြောင့်၊ အပေယျံ= မသောက်နိုင်လောက်သော၊ လောဏံ=ဆားငံရည်သည်၊ အသု အပိနု= ဖြစ်နိုင်ရာပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊(အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ)စဝံ ဘန္တေ= ဆားငံရည်ဖြစ်နိုင်ပါသည် အရှင်ဘုရား၊တံ=ထိုသို့ မသောက်နိုင်သော ဆားငံရည် ဖြစ်သွားခြင်းသည်၊ ကိသ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ၊ ဘန္တေ=ရား၊ ဟိ=အကြောင်းကြောင့်၊ ဥဒကမလ္လကေ=ရေသောက်ခွက်၌၊ ဝါ= ရေသောက်ခွက်ထဲက၊ အဒုံ ဥဒကံ=ထိုရေသည်၊ ပရိတ္တံ=နည်းပါးလှ၏။(ဣတိ= ထို့ကြောင့်)တံ=ထိုအနည်းငယ်သောရေသည်၊ အမုနာ လောဏကပလ္လေန= ကြောင့်၊ အပေယျံ=သော၊ လောဏံ=သည်၊ အသု=ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ ဣတိ= ဤသို့၊(အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ ပုရိသော=သည်၊ လောဏကပလ္လံ= ကို၊ ဂင်္ဂါယ=ဂင်္ဂါမည်သော၊ နဒိယာ=မြစ်၌၊ ပက္ခိပေယျ=ထည့်ရာ၏။ပ။ဂင်္ဂါ= ဂင်္ဂါမည်သော၊ သာ နဒီ=ထိုမြစ်သည်၊ အမုနာ လောဏကပလ္လေန=ကြောင့်၊ အပေယျာ=မသောက်နိုင်သော၊ လောဏာ=ဆားငံရည်သည်၊ အသု အပိနု= လော၊ ဣတိ(အဝေါစ=မေး)ဘန္တေ=ရား၊ တေ=ဤ ဂင်္ဂါမြစ်၏ ဆားငံရည် ဖြစ်ခြင်းသည်၊ နော ဟိ=မသင့်ပါ၊ တံ=ထိုသို့ ဆားငံရည်မဖြစ်နိုင်ခြင်းသည်၊ ကိသ ဟေတု=ဟူမူ၊ ဘန္တေ=ရား၊ ဟိ=ကြောင့်၊ ဂင်္ဂါယ=သော၊ နဒိယာ=မြစ်၌၊ အသု ဥဒကကွန္တော=ထိုရေထုထယ်သည်၊ မဟာ=ကြီးမားများပြားလှပါ၏၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်)သော=ထိုရေထုထယ်ကြီးသည်၊ အမုနာ လောဏကပလ္လေန= ကြောင့်၊ အပေယျော=မသောက်နိုင်သော၊ လောဏော= ဆားငံရည်သည်၊ နအသု=မဖြစ်နိုင်ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊(အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ) [ဣဓေ ကစ္စသ=ဣဓ+ကေစ္စသ]။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဝ=၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ အမုကဟာ ပဏောနပိ=တကျပ်ထက်ဝက် ငါးမူးကို ခိုးယူခြင်းကြောင့်လည်း၊ ဗန္ဓနံ= ချုပ်နှောင်ခံရသူအဖြစ်သို့၊ နိဂ္ဂတိ=ရောက်၏၊ ကဟာပဏောနပိ= တကျပ်ကိုခိုးယူခြင်းကြောင့်လည်း။ပ။ ကဟာပဏသတေနပိ=ကျပ်တရာကို ခိုးယူခြင်းကြောင့်လည်း၊ ဗန္ဓနံ=သို့၊ နိဂ္ဂတိ=၏။ပ။ဗန္ဓနံ=သို့၊ နဲ. နိဂ္ဂတိ=မရောက်။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထံရူပေါ= အဘယ်သို့သဘောရှိသော သူသည် ။ပ။နိဂ္ဂတိ=ရောက်သနည်း၊ ဧကစ္စော=သည်၊ ဒလိဒ္ဒေါ= လူဆင်းရဲသည်၊ အပ္ပဿကော=နည်းသော ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိသည်။[သက= ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ]အပ္ပဘောဂေါ=နည်းသော စည်းစိမ် အသုံးအဆောင်ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့သဘောရှိသော လူဆင်းရဲသည်။ပ။ ဧကစ္စော=သည်၊ အဗော=ဥစ္စာကြွယ်ဝ အစိုးရသည်၊ မဟဒ္ဓနော=များစွာသော ဥစ္စာရှိသည်၊ မဟာဘောဂေါ=များသော စည်းစိမ်အသုံးအဆောင်ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ သြရဏ္ဍိကော ဝါ= သိုးဖိုင်ရှင်သည်လည်းကောင်း၊ ဥရဗ္ဘဃာတကော ဝါ=သိုးသတ်သမားသည် လည်းကောင်း၊ ဥရဏ္ဍံ=သိုးကို၊ အဒိန္နံ=မိမိကမပေးအပ်ဘဲ၊ အာဒိယမာနံ= ခိုးယူသော၊ အပ္ပေကစ္စံ=အချို့သောသူခိုးကို၊ ဟန္တ္နုံ ဝါ=သတ်ခြင်းငှါ သော်လည်းကောင်း၊ ဗန္ဓိတုံ ဝါ=ချုပ်နှောင်ခြင်းငှါသော်လည်းကောင်း၊ ဓာပေတုံ ဝါ=ဥစ္စာပစ္စည်း ဆုံးရှုံးစေခြင်းငှါသော်လည်းကောင်း၊ ယထာပစ္စယံ= မိမိပြုလုပ်လိုသော အကြောင်းအားလျော်စွာ၊ ကာတုံ ဝါ=ပြုခြင်းငှါ သော်လည်းကောင်း၊ ပဟောတိ=စွမ်းနိုင်၏၊ ဥရဏ္ဍံ=ကို၊ အဒိန္နံ=ဘဲ၊ အာဒိယမာနံ=သော၊ အပ္ပေကစ္စံ= အချို့သောသူခိုးကို၊ ဟန္တုံ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ကာတုံ ဝါ=လည်းကောင်း၊ နပ္ပဟောတိ=မစွမ်းနိုင်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သြရဏ္ဍိကော ဝါ=သည်လည်းကောင်း၊ ဥရဗ္ဘဃာတကော ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဥရဏ္ဍံ=ကို၊ အဒိန္နံ=ဘဲ၊ အာဒိယမာနံ=ခိုးယူသော၊ ကထံရူပံ=အဘယ်သို့သဘောရှိသော သူခိုးကို၊ ဟန္တုံ ဝါ=သော်လည်းကောင်း၊ ဗန္ဓိတုံ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ကာတုံ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ပဟောတိ=စွမ်းနိုင် သနည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သြရဏ္ဍိကော ဝါ=သည်လည်းကောင်း။ပ။ အဒိန္နံ=ဘဲ၊ အာဒိယမာနံ=သော၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော လူဆင်းရဲ သူခိုးကို၊ ဟန္တုံ ဝါ=ငှာသော်လည်းကောင်း။ပ။ယထာပစ္စယံ=စွာ၊ ကာတုံ ဝါ= သော်လည်းကောင်း၊ ပဟောတိ=စွမ်းနိုင်၏။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဝ=၌၊ ဧကစ္စော= သည်၊ အဗော=သည်၊ မဟဒ္ဓနော=သည်၊ မဟာဘောဂေါ=သည်၊ ရာဇာ ဝါ=ဘုရင်မင်းသည်လည်းကောင်း၊ ရာဇမဟာမတ္တော ဝါ=မင်း၏ အမတ်ကြီးသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ သြရဏ္ဍိကော

ဝါ=သည်လည်းကောင်း။ပ။အာဒီယမာန်=ခိုးယူသော၊ ဧဝရူပ်= ဤသို့သဘော ရှိသောမင်းနှင့် အမတ်ကြီးကို၊ ဟန္တ္ဝါ ဝါ။ပ။ ကာတုံ ဝါ=လည်းကောင်း၊ နပွဟောတိ=မစွမ်းနိုင်၊ အညဒတ္ထု=စင်စစ်၊ ပဋ္ဌလိကောဝ=ချိုမြောက်အပ်သော လက်အုပ်ရှိလျက်သာလျှင်၊ ဝါ=လက်အုပ်ချီ၍သာလျှင်၊"မာရိသ=အိုအရှင်သခင်၊ မေ=ကျွန်တော်မျိုး၏၊ ဝါ=အား၊ ဥရတ္တံ ဝါ=သိုးကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဥရဗ္ဘမနုံ ဝါ= သိုး၏တန်ဖိုးဥစ္စာကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဒေဟိ=ပြန်ပေးတော်မူပါ"ဤတိ= ဤသို့၊ နံ=ထိုသူခိုးကို(မိမိ၏သိုးကို ခိုးယူသော မင်းနှင့် အမတ်ကြီးကို)ယာစတိ= တောင်းပန်နေရ၏။ပ။နဝမံ။

၁၀–ပံသုဓောဝကသုတ်

ဝ၀၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧတရဂ္ဂပဿ=ရှေ၏၊ သြဠာရိကာ=အကြမ်းစား အကြီးစားဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပက္ကိလေသာ=မည်းညစ်ကြောင်း အညစ်အကြေး ဖြစ်ကုန်သော၊ ပံသု, ဝါလုကာ=မြူမှုန့် သဲမှုန့်တို့သည်လည်းကောင်း၊ သက္ခရ,ကဋဒလာ=ကျောက်စရစ်, အိုးခြမ်းကွဲတို့သည်လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တံ ဧနံ=ထိုမြူမှုန့် သဲမှုန့်စသော အကြမ်းစား အညစ်အကြေးကို၊ ပံသုဓော ဝကော ဝါ=မြူမှုန့်အညစ်အကြေး ဆေးသောဆရာသည် သော်လည်းကောင်း၊ ပံသုဓောဝကန္တေ ဝါသီ ဝါ=မြူမှုန့် အညစ်အကြေး ဆေးသော ဆရာ၏ တပည့်သည်သော်လည်းကောင်း၊ ဒေါဏိယံ= ရေလျှောင်စည်ပုံး၌၊ အာကိရိတ္တာ= လောင်းထည့်၍၊ ဓောဝတိ=ဆေးကြော၏၊ သန္ဓောဝတိ=အထပ်ထပ်အခါခါ ကောင်းစွာဆေးကြော၏၊ နိဓွေါဝတိ= ပွတ်တိုက်ဆေးကြော၏။

တသ္မိံ=ထိုမြူမှုန့်စသော အကြမ်းစား အညစ်အကြေးကို၊ ပဟီနေ= ပယ်ရှားသုတ်သင်အပ်ပြီးလသော်၊ တသ္မိံ=ထိုမြူမှုန့်စသော အကြမ်းစား အညစ်အကြေးကို၊ ဗုဒ္ဓိကတေ=ကင်းရှင်းသော အဆုံးသတ် ကိစ္စရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးလသော်၊ ဝါ=အပြီးအပြတ် အဆုံးသတ်ပြုအပ်ပြီးလသော်၊ ဧတရဂ္ဂပဿ=ရှေ၏၊ မဇ္ဈိမသဟဂတာ=အလယ်အလတ်စား၏ အဖြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊["မဇ္ဈိမဘာဝသဟဂတာ"ပုဒ်မှ ဘာဝပုဒ် အကျေကြ၊ အလတ်စားအဖြစ်၊ အလတ်စားသဘော]ဝါ=အလတ်စား ဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပက္ကိလေသာ=ကုန်သော၊ သုခုမသက္ခရာ=အနုစား ကျောက်စရစ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ ထူလဝါလုကာ=ကြီးသော သဲမှုန့်တို့သည်လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တမေနံ=ထို ကျောက်စရစ် အနုစသော အလတ်စား အညစ်အကြေးကို။ပ။

တသ္မိံ=ထိုကျောက်စရစ် အနုစသော အလတ်စားအညစ်အကြေးကို၊

ပဟီနေ=သော်၊ တသ္မိं=ထိုကျောက်စရစ်အနုစသော အလတ်စား အညစ်အကြေးကို၊ ဗျန္တီကတေ=သော်၊ ဧတရူပဿ=၏၊ သုခုမသဟဂတာ=အနုစား အသေးစား၏ အဖြစ်နှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အနုစားအသေးစား ဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပဏ္ဍီလေသာ=ကုန်သော၊ သုခုမဝါလုကာ=အနုစား သဲမှုန့်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ကာဠဧလ္လိကာ=မည်းနက်သော မြူအညစ်အကြေးတို့သည်လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တမေနံ=ထိုသဲမှုန့်အနုစသော အသေးစား အညစ်အကြေးကို ။ပ။တသ္မိं=ထိုသဲမှုန့် အနုစသော အသေးစား အညစ်အကြေးကို၊ ပဟီနေ ။ပ။အထာပရံ=အညစ်အကြေး ကင်းစင်ပြီးသည်မှ နောက်၌၊ သုဝဏ္ဏာသိကတာ= ရွှေမှုန့်တို့သည်၊ အဝသိဿန္တိ=ကြွင်းကျန်ကုန်၏။

တမေနံ ဧတရူပံ=ထိုရွှေကို၊(အညစ်အကြေး ကင်းစင်ပြီးသော ထိုရွှေကို)သုဝဏ္ဏကာရော ဝါ=ရွှေပန်းထိမ်ဆရာသည်သော်လည်းကောင်း၊ သုဝဏ္ဏကာရန္တေ ဝါသီ ဝါ=ရွှေပန်းထိမ်ဆရာ၏ တပည့်သည်သော်လည်းကောင်း၊ မူသာယံ = မိုက်ခွက်၌၊ ပက္ခိပိတ္မာ=ထည့်၍၊ မေတိ=(မီးမှုတ်ပြောင်းဖြင့်)မှုတ်၏၊ သန္ဓမတိ=အထပ်ထပ် အခါခါ ကောင်းစွာမှုတ်၏၊ နိဒ္ဓမတိ=အားစိုက် ဖိနှိပ်၍ မှုတ်၏၊ ဓန္တံ = ·မှုတ်အပ်ပြီးသော၊ သန္ဓန္တံ=အထပ်ထပ်အခါခါ ကောင်းစွာ မှုတ်အပ်ပြီးသော၊ နိဒ္ဓန္တံ=အားစိုက်ဖိနှိပ်၍ မှုတ်အပ်ပြီးသော၊ တံ ဧတရူပံ=ထိုရွှေသည်၊ အနိဒ္ဓန္တ ကသာဝံ=မမှုတ်ထုတ်အပ်သေးသော အညစ်အကြေးရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။မုဒုဓေဝ=နူးညံ့ဖျော့ပြောင်းသည်လည်း၊ နဟောတိ=မဖြစ်သေး၊ ကမ္မနိယံ စ=ထုနှက်ခြင်းအမှု၌ သင့်လျော်နိုင်ခဲ့ သည်လည်း၊ နဟောတိ=မဖြစ်သေး၊ ပဘာသရံ စ=တလက်လက်ထွက်သော အရောင်ရှိသည်လည်း၊ နဟောတိ=သေး၊ ပဘင်္ဂုံ စ=ကျိုးပဲ့ပျက်စီးတတ်သည်လည်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ကမ္မာယ စ=အဆင်တန်ဆာ ပြုလုပ်ခြင်းအမှုသို့လည်း၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ နဥပေတိ= မရောက်၊ [အပ္ပေါ သဂ္ဂါယ ဂစ္ဆတိ၌ကဲ့သို့

၁။ မူသာဟူသော စေါဟာရ။ ။မီးအရှိန်ဖြင့် ပူ၍ ရွှေကိုပျော့ပြောင်းလာစေရာ၌ အသုံးပြုသော ရွှေလှော်"မိုက်ခွက်, လုံ"ကို မူသာဟု ခေါ်၏၊ သဏ္ဌာတ အင်္ဂလိပ် အဘိဓါန်တို့၌လည်း မူသာကို Crucible(သံရည်ကြိုခွက်) ဟုဆို၏။ ။ မြန်မာတို့ ရေထဲ၌ ရွှေကျင်သောအခါ အသုံးပြုသော ခွက်ကိုလည်း မိုက်ခွက်ဟု ခေါ်သေးသတတ်၊ သို့သော် ပါဠိ၌ သုဝဏ္ဏကာရာနံ မူသာ(ရွှေပန်းထိမ်သည်တို့၏ မိုက်ခွက်)ဟုသာ အသုံးတွေ့ရ၍ ရေထဲ ရွှေကျင်သူတို့၏ မိုက်ခွက်ဟု မတွေ့ရ၊ မူသာ ဟူသော ပါဠိအတိုင်း"မိုသ်"ဟု ရေးသင့်၏။ နောက်သုတ်၌လည်း တွေ့ဦးလတ္တံ့။

"ဂတျတ္ထကမ္မနိ"ဟူသော ကစ္စည်းကျမ်းနှင့်အညီ ဂတိအနက်ရှိသော ဓါတ်တို့၏ယှဉ်ရာဝယ် ကံအနက်၌ သမ္မဒါန်ဝိဘတ်သက်၊ အာယပြု၍ "ကမ္မာယ"ဟုဖြစ်၏]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ(သမယံ)=အကြင်အခါ၌၊ သုဝဏ္ဏကာရော ဝါ= သည်လည်းကောင်း၊ သုဝဏ္ဏကာရန္တေ ဝါသီ ဝါ=လည်းကောင်း၊ တံ ဧာတရူပံ=ထိုရွှေကို။ပ။ သန္ဓန္တံ=သော၊ နိဒ္ဓန္တံ=သော၊ တံ ဧာတရူပံ=သည်၊ နိဒ္ဓန္တကသာဝံ=မှုတ်ထုတ် အပ်ပြီးသော အညစ်အကြေးရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မုဒုစ=နူးညံ့ယျောပြောင်းသည်လည်းကောင်း၊ ကမ္မနိယဉ္စ=သည်လည်းကောင်း၊ ပဘာသရဉ္စ=လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ပဘာဂုံ စ=သည်လည်း၊ နဟောတိ=မဖြစ်၊ ကမ္မာယ=သို့၊ သမ္မာ=စွာ၊ ဥလေတိ=ရောက်၏။ စ=ထို့အပြင်၊ ယသာ ယသာ ပိလန္ဓနဝိကတိယာ=အကြင် အကြင် တန်ဆာအထူး အကျိုးငှါ[ဝိကတိ=အထူးတလည် ပြုလုပ်အပ်သော+ပိလန္ဓန=တန်ဆာ] အာကစ်တိ=အလိုရှိအံ့၊ ယဒိ ပဋ္ဌကာယ=(သင်းကျစ်ပြားစသော)ရွှေပြားတန်ဆာ အကျိုးငှါသော်လည်းကောင်း၊ ယဒိ ကုဏ္ဍလာယ=နားဆောင်း အကျိုးငှါသော်လည်းကောင်း၊ ယဒိ ဂိဝေယျကာယ=လည်ဆွဲတန်ဆာအကျိုးငှါ သော်လည်းကောင်း၊ [ဥပရိပဏ္ဏာ၊ ၂၈၇ ၌ ဂိဝေယျကာယ ဟု ရှိ၏]ယဒိ သုဝဏ္ဏမာလာယ=ရွှေပန်းကုံး အကျိုးငှါသော်လည်းကောင်း။ အာကစ်တိ=အံ့၊ အသ=ထိုရွှေပန်းထိမ်ဆရာ၏၊ တဉ္စ အတ္ထံ=ထိုတန်ဆာ အထူးဟူသော အကျိုးကိုလည်း၊ အနုဘောတိ=ပြီးစီးစေ၏ [တနည်း-အသ=ထိုရွှေ၏၊ တဉ္စ အတ္ထံ=ထိုတန်ဆာအထူးဟူသော အကျိုးသို့လည်း၊(သုဝဏ္ဏကာရော= ရွှေပန်းထိမ်ဆရာသည်)အနုဘောတိ=ရောက်၏။ ဝိဘင်းမူလဋီကာ(၁၅၁) စသည်]သော သမယော=ထိုအခါသည်၊ ဟောတိ=ရှိ၏။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဧဝမေဝ=ဤအတူပင်၊ အဓိစိတ္တံ[1]= ထူးချွန်လွန်ကဲ သော သမထ, ဝိပဿနာစိတ်ကို၊ အနုယုတ္တသ=ထပ်တလဲလဲ ကြိုးစား အားထုတ်သော၊ (မဖြစ်သေးသည်ကို ဖြစ်စေခြင်း, ဖြစ်ပြီးသည်ကို ထပ်၍ဖြစ်ပွား စေခြင်း အားဖြင့် ထပ်တလဲလဲ ကြိုးစားအားထုတ်သော)ဝါ=ဖြစ်ပွားစေသော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ သြဠာရိကာ=ကုန်သော၊ ဥပက္ကိလေသာ=ကုန်သော၊

၁။ **အဓိစိတ္တ**။ ။အဓိ(အဓိက)=(ရိုးရိုးစိတ်ထက်)ထူးချွန်လွန်ကဲ သော၊ စိတ္တံ=စိတ်။ ဝိပဿနာ၏အခြေခံဖြစ်သော ရှစ်ပါးသော သမာပတ်စိတ်နှင့် ဝိပဿနာစိတ်ကို အဓိစိတ္တဟု ခေါ်၏၊ ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါး အနေဖြင့်ဖြစ်သော စိတ်ကား အဓိစိတ္တမဟုတ်၊ ရိုးရိုးစိတ်သာတည်း။

ကာယဒုစ္စရိတံ=ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝစီဒုစ္စရိတံ=ဝစီဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ မနောဒုစ္စရိတံ=မနောဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်သည် လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တမေနံ=ထိုအကြမ်းစားဒုစ္စရိတ် အညစ်အကြေးကို၊ သစေတသော=သမထ ဝိပဿနာစိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=သမထ ဝိပဿနာစိတ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဒဗ္ဗဇာတိကော=ပညာရှိ၏ သဘောတရားရှိသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ပဓဟတိ=ပယ်စွန့်၏၊ ဝိနောဒေတိ=ထုတ်ပစ်၏၊ ဗျန္တီကရောတိ=ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင်ပြု၏၊ ဝါ=ဘင်ခဏမျှပင် မကျန်ရအောင် အပြီးအပြတ် အဆုံးသတ်ပယ်ရှား၏၊ အနုဘာဝံ(အနု+ အဘာဝံ)=ထပ်တလဲလဲ မဖြစ်ခြင်းသို့၊ ဝါ=မတိုးပွားခြင်းသို့၊ ဂမေတိ=- ရောက်စေ၏။

တသ္မိ=ထိုအကြမ်းစား ဒုစ္စရိတ် အညစ်အကြေးကို၊ ပဟီနေ=သော်၊ တသ္မိ=ထိုအကြမ်းစား ဒုစ္စရိတ် အညစ်အကြေးကို၊ ဗျန္တီကတေ=ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင်ပြုအပ်ပြီးလသော်၊ အဓိစိတ္တံ=ကို၊ အနုယုတ္တာသ=သော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ မဏ္ဍိမ သဟဂတာ=ကုန်သော၊ ဥပက္ကိလေသာ=ကုန်သော၊ ကာမဝိတက္ကော=ကာမဝိတက်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝတ္ထုကာမတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာမရာဂနှင့်ယှဉ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဗျာပါဒဝိတက္ကော=ဗျာပါဒဝိတက်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဒေါသနှင့်ယှဉ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝိဟိံသာ ဝိတက္ကော= သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=သတ္တဝါ တို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ကြောင်း ဒေါသစသော အကုသိုလ်နှင့် ယှဉ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တမေနံ=ထိုအလတ်စားဝိတက် အညစ်အကြေးကို။ပ။ ဂမေတိ=၏။

(ရှေ့) တသ္မိ=ထိုအလတ်စား ဝိတက်အညစ်အကြေးကို၊ ပဟီနေ=သော်။ပ။ ဥပက္ကိလေသာ=ကုန်သော၊ ဉာတိဝိတက္ကော=ဆွေမျိုးတို့ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဇနပဒဝိတက္ကော=နယ်ပယ်ဇနပုဒ်ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ အနဝညတ္တိ ပဋိသံယုတ္တော=သူတပါးတို့၏ အထင်မသေးလေးစားခံလိုခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သော၊ ဝိတက္ကော=ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ [အဝဇာနနံ အဝညတ္တိ=အောက်တန်းချ၍ အဲသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ အထင်သေးခြင်း၊ မလေးစားခြင်း၊ နှ အဝညတ္တိ အနဝညတ္တိ= အထင်မသေးခြင်း၊ လေးစားခြင်း]တမေနံ=ထိုအသေးစားဝိတက် အညစ်အကြေးကို(သစေတသော)။ပ။ တသ္မိ=ထိုအသေးစားဝိတက်အညစ်အကြေးကို ။ပ။ အထာပရံ= ထိုမှနောက်၌၊

ဓမ္မဝိတက္ကာ=ဓမ္မဝိတက်တို့သည်၊ ဝါ=သြဘာသစသော ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း တရားတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်း တို့သည်၊ အဝသိဿန္တိ=ကြွင်းကျန်ကုန်၏။

သော သမာဓိ=ထိုဝိပဿနာသမာဓိသည်၊(ဓမ္မဝိတက် အကြွင်းအကျန် ရှိသေးသော ထိုဝိပဿနာသမာဓိသည်) နဲ စေဝ သန္ဓော=(ကိလေသာ မကင်းဝေး)မငြိမ်းအေးသည်လည်းကောင်း၊ နဲ စ ပဏီတော=မွန်မြတ်ထူးကဲ မရောင်ရဲစေနိုင်သည် မဟုတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ နပွဋိပ္ပဿဒ္ဓလဒ္ဓေါ=ကိလေသာ အပူငြိမ်းခြင်းကြောင့် ရအပ်သည် မဟုတ်သည်၊ နဲ ဧကောဒိဘာဝါဓိဂတော=မွန်မြတ်လျက် မြင့်တက်လာသောစိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဧကဂ္ဂတာ အဆင့်အတန်းသို့ မရောက်သေးသည်၊ ဝါ=တည်ကြည် သောစိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဧကဂ္ဂတာ အဆင့်အတန်းသို့ မရောက်သေးသည်၊ [ဧက=မြတ်သည်ဖြစ်၍+ဥဒိ=မြင့်တက်လာသောစိတ်၏ (ဧကောဒိ= တည်ကြည်သောစိတ်၏)+ဘာဝ=ဖြစ်ကြောင်း ဧကဂ္ဂတာအဆင့်အတန်းသို့+ အဓိဂတ=ရောက်သောဝိပဿနာသမာဓိ]သသင်္ခါရနိဂ္ဂယှဝါရိတဂတော= လုံ့လစိုက်ထုတ်ရခြင်းနှင့်တကွ ကိလေသာတို့ကို နှိပ်ကွပ်တားဆီး၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို လုံ့လစိုက်ထုတ် နှိပ်ကွပ်တားဆီး၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

[သသင်္ခါရ=လုံ့လစိုက်ထုတ်ရခြင်းနှင့်တကွ၊ ဝါ=လုံ့လ စိုက်ထုတ် ရခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့်+နိဂ္ဂယှ=နှိပ်ကွပ်၍+ဝါရိတ= တားဆီးလျက်+ဂတ=ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိပဿနာသမာဓိ။ အဋ္ဌကထာ၌ ဝါရေတွာ ဝါရိတော ဟု စာရှိ၏၊ ဝါရိတောနေရာ၌ ဌပိတော ဟု သော်လည်းကောင်း၊ အဓိဂတော ဟု သော်လည်းကောင်း၊ ဌိတော ဟု သော်လည်းကောင်း ရှိသင့်၏]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ(သမယံ)=အကြောင်းအခါ၌၊ (ဥတုသပ္ပါယစသော သပ္ပါယဝါးမျိုးကို ရရှိရာ အကြောင်းအခါ၌)တံ စိတ္တံ=ထိုဝိပဿနာ စိတ်သည်၊ အဗ္ဗုတ္တံယေဝ=မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၌သာလျှင်၊[နိယကဗ္ဗတ္တာကိုဆိုလိုသည်]ဝါ= နိဗ္ဗာန် အာရုံဟူသော ဂေါစရဗ္ဗတ္တာ၌သာလျှင်၊ သန္တိ ဌတိ=ကောင်းစွာတည်၏၊ သန္ဓိသိဒတိ= ကောင်းစွာနေ၏၊(သမာဓိ၏ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်ဝပ်စေကာ ကောင်းစွာနေ၏)ဧကောဒိ=မွန်မြတ်လျက် မြင့်တက်လာသည်၊ ဝါ=တည်ကြည် ငြိမ်သက်ခဲ့သည်၊ဟောတိ=၏၊သမာဓိယတိ= (တခုတည်းသော အာရုံ၌)ကောင်းစွာ တိမတ်ရုပ်တည်နေ၏၊ သော သမယော= ထိုအခါသည်၊ ဝါ=သပ္ပါယဝါးမျိုး ရရှိသဖြင့် ဝိပဿနာစိတ်၏ အဗ္ဗုတ္တတရားရှိသော

ကောင်းစွာတည်လျက် ငြိမ်သက်နေရာ ထိုအခါသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။(တသ္မိံ သမယေ=ထိုအခါ၌) သော သမာဓိ=ထိုသမာဓိသည်၊ သန္တော=ကိလေသာ ကင်းဝေး ငြိမ်းအေးသည်၊ ပဏီတော=မွန်မြတ်ထူးကဲ မရောင့်ရဲစေနိုင်သည်၊ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိလဒ္ဓေါ=ကိလေသာ အပူငြိမ်းခြင်းကြောင့် ရအပ်သည်၊ ဧကောဒိဘावါဓိဂတော=မွန်မြတ်လျက် မြင့်တက်လာသော စိတ်၏ဖြစ်ကြောင်း ဧကဂ္ဂတာအဆင့်သို့ရောက်သည်၊ ဝါ=တည်ကြည်သော စိတ်၏ဖြစ်ကြောင်း ဧကဂ္ဂတာအဆင့်သို့ရောက်သည်၊ နု သသခ်ါရနိဂ္ဂယှဝါရိတဂတော=လုံ့လ စိုက်ထုတ်ရခြင်းနှင့်တကွ ကိလေသာတို့ကို နှိပ်ကွပ်တားဆီး၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသည် မဟုတ်သည်၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို လုံ့လစိုက်ထုတ်နှိပ်ကွပ်တားဆီးမှု မပြုရဘဲ ကိလေသာပယ်ဖြတ် အရဟတ္တမဂ်အဆုံး၌ လွယ်ကူစွာ ဖြစ်ပေါ်လာရသော အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

စ=ထိုမှတပါး၊ [အဘိညာ သစ္ဆိကိရိယာယ-ဟူသော တဒတ္ထ သမ္ဗန္ဓပုဒ်ကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးမည်] အဘိညာ (အဘိညာယ)=ထူးကဲစွာ သိ၍၊ ဝါ=ဣဒ္ဓိဝိဓ စသော ထူးကဲသော ဉာဏ်ဖြင့်၊ သစ္ဆိကိရိယာယ=မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ၊ အဘိညာ (အဘိညာယ)=ထူးကဲစွာသိ၍၊ ဝါ=ဣဒ္ဓိဝိဓ အစရှိသော ထူးကဲသောဉာဏ်ဖြင့်၊ သစ္ဆိကရဏီယဿ=မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော၊ ယဿ ယဿ ဓမ္မဿ=အကြင်အကြင်တရားသို့၊ (အကြင်အကြင် တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းခြင်း အစရှိသော တရားသဘောသို့) စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ အဘိနိန္နာမေတိ=ရှေ့.ရှည်ညွှတ်စေ၏၊ အာယတနေ=အကြောင်းတရားသည်၊ (ရှေးဘဝက အဘိညာဉ်ရခြင်းငှာ အလွန်အကဲ အားထုတ်ခဲ့ဘူးခြင်းဟူသော အကြောင်းနှင့် ယခုဘဝ၌ ရရှိသင့်သော အဘိညာဉ်နှင့် အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ ပါဒကဈာန် အစရှိသော အကြောင်းတရားသည်) သတိ သတိ=ရှိလသော် ရှိလသော်။ ဝါ=ရှိတိုင်း ရှိတိုင်း၊ တတြ တတြ ဧဝ= ထိုထို မျက်မှောက် ပြုထိုက်သော သဘောတရား၌ပင် (ထိုထို မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းခြင်းစသော သဘော၌ပင်)(သက္ခိ ဘဗ္ဗတံ [1]=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ

၁။ **သက္ခိဘဗ္ဗတံ**။ ။သက္ခိ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ,ပုဂ္ဂိုလ်+ဘဗ္ဗတာ= ဖြစ်ထိုက်သူ၏အဖြစ်၊ သက္ခိမှာ ဘဗ္ဗတာ သက္ခိဘဗ္ဗတာ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ ဖြစ်ခြင်း၊ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းခြင်းစသည်။

(တနည်း)ဘဗ္ဗ=တန်ခိုးအမျိုးမျိုးစသည်ကို ထိုက်တန်၍+သက္ခိ= ထိုတန်ခိုး အမျိုးမျိုးစသည်တို့၌ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေဖြစ်သူ၊ ကိုယ်တိုင် တန်ခိုးဖန်ဆင်း ခြင်းစသည်ကို ပြုသောသူ၊ သက္ခိ စ သော ဘဗ္ဗော စာတိ

ဖြစ်ထိုက်သူ၏ အဖြစ်သို့၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ့ တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းခြင်း စသည်သို့၊ ပါပုဏ္ဏာတိ=ရောက်၏။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ သစေ အာကင်္ခတိ=အကယ်၍ အလိုရှိအံ့၊ (ကိန္တိ=

သက္ခီဘဗ္ဗော။ ဤနည်းအလို"သက္ခီဘဗ္ဗတံ=တန်ခိုးအမျိုးမျိုး စသည်ကို ထိုက်တန်၍ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ့ ပဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့"ဟု အနက်ဆို။

သတိ သတိ အာယတနေ။ ။ဤနေရာ၌"သတိ သတိ အာယတနေ"ဟူသော ပါဠိသည် ၆, ၈ မြောက်မြားစွာတို့မှ အာယတနသဒ္ဒါ၏ အတ္ထဒ္ဒါရတိုင်း၌ပင် ပါရှိ၍ ထိုပါဠိအနက်ကို ရေးမြန်မာ ဆရာတော်တို့ အမျိုးမျိုး ဆုံးဖြတ်တော်မူကြ၏။ ဤ၌ နောက်ဆုံး မဟာစည်ဆရာတော်၏ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာနိဿျ(၃၊ ၁၉၅)အဆုံးအဖြတ်သည် ပါဠိတော်အလိုကျ၍ ဋီကာအဖွင့်နှင့် ကိုက်ညီသည်ဟု ယူဆသဖြင့် ထိုအတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုထား၏၊ ထိုဝါကျမှာ"ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ(ကာလရှေ့ လျှောလသော်, ရှေ့လျှောလသော်)"နှင့်တူ၏။

သတိ သတိ အာယတနေတိ တသ္မိं တသ္မိं ပုဗ္ဗဟေတုအာဒိကေ ကာရဏေ သတိ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ(ပ-၃၀၄)။ပါဠိတော်၌ လက္ခဏကြိယာကို "သတိ သတိ"ဟု ဝိစ္ဆာထား၍ မဟာဋီကာ၌ အာယတနေ ဟူသော လက္ခဏဝန္တကတ္တားကို တသ္မိं တသ္မိं ဟု ဝိစ္ဆာထားခြင်းမျှသာထူး၏။

ရှေးဆရာတော်တချို့ကား"သတိ သတိ အာယတနေ=ထိုထို အကြောင်းသည် ၊ သတိ=ရှိသော်"ဟု မဟာဋီကာ၏"တသ္မိं တသ္မိं"ပါဠိသို့ သံယောင်လိုက်၍ အနက်ပြန်ဆိုတော်မူကြ၏၊ တချို့လည်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ်, အဋ္ဌသာလိနီ ပြည်နိဿယနှင့် အလားတူပင်"သတိ=ရှေးဘဝ၌ ထင်ရှားရှိသော၊ အာယတနေ=အဘိညာဉ်ရခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ သတိ=ရှိသော်"ဟု အနက်ပေးကြ၏။

သတိ သတိ အာယတနေတိ ပုရိမဘဝသိဒ္ဓေ အဘိညာဓိဂမဿ ကာရဏော ဝိဇ္ဇမာနေ(ဌင်း ဦ၊ ၄၆၀)။ ဤ၌ ပုရိမဘဝသိဒ္ဓေသည် နောက်"သတိ"၏ အဖွင့်၊ ဝိဇ္ဇမာနေသည် ရှေ့"သတိ"၏ အဖွင့်ဟု ပြည်နိဿျ၌ဆို၏၊ သို့သော် ပုရိမဘဝသိဒ္ဓေသည် ဤသုတ်အဋ္ဌကထာမှ ပုဗ္ဗဟေတုသခ်ါတေနှင့် အတူတူဖြစ်သောကြောင့်"ပုဗ္ဗဟေတုသခ်ါတေ"စသည်နှင့်"ပုရိမဘဝသိဒ္ဓေ" ပါဠိတို့ဖြင့် အာယတနေပုဒ်ကို အထူးတလည်ဖွင့်ပြနေသကဲ့သို့ နောက်"သတိ"ပုဒ်ကို အထူးတလည် ဖွင့်ပြနေသည်မဟုတ်တန်ရာ၊ သီလက္ခန်ဓိကာသစ် (ပ-၄၆၁)၌ သတိ အာယတနေကု သမာသ်ပုဒ်ကြ၍"သတိသခ်ါတေ ကာရဏော ဝိဇ္ဇမာနေ"ဟု ဖွင့်ထားသည်မှာ ၆, ၈တို့နှင့် လုံးဝဆန့်ကျင်လျက်ရှိ၏။

အာဘယ်သို့၊ အာကခ်ံတိ=အလိုရှိသနည်းဟူမူ)(အဟံ=ငါသည်) အနေကဝိဟိတံ=သော၊[စာပိုဒ်(၆၁)သင်္ဂါရဝသုတ်ကြည့်]ဣဒ္ဓိဝိဓံ=ကို၊ ပစ္စနုဘဝေယျံ=ခံစားသုံးစွဲလိုမ၏ ။ပ။အသံ=ဖြစ်လိုမ၏။ပ။အာဝိဘာဝံ=ကို၊ (ကရေယျံ=ပြုလိုမ၏)တိရောဘာဝံ=ကို၊ (ကရေယျံ=မ၏) ။ပ။ဂစ္ဆေယျံ=သွားလိုမ၏ ။ပ။ဥမ္မုဇ္ဇနိမုဇ္ဇံ=ကို၊ ကရေယျံ=ပြုလိုမ၏ ။ပ။ကမေယျံ=သွားလိုမ၏။ ပ။ပရာမသေယျံ=သုံးသပ် ကိုင်တွယ်လိုမ၏၊ ပရိမဇ္ဇေယျံ=ပွတ်တိုက်လိုမ၏ ။ပ။ဝတ္တေယျံ=လိုက်စေလိုမ၏၊ ဣတိ=ဤသို့။(သစေ အာကခ်ံတိ=အံ့၊ ဧဝံ သတိ=ဤသို့. အလိုရှိသည် ဖြစ်လသော်) အာယတနေ=အကြောင်းတရားသည်၊ (ရှေးဘဝ---ပါဒကစျာန်ဟူသော အကြောင်းတရားသည်) သတိ သတိ=ရှိလသော် ရှိလသော်၊ ဝါ=ရှိတိုင်းရှိတိုင်း၊ တတြ တတြ ဧဝ=ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တရား၌ပင်၊ (ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းခြင်း သဘောတရား၌ပင်လျှင်) သက္ခိ ဘဗ္ဗတံ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ့ ဖြစ်ထိုကိသူ၏ အဖြစ်သို့. ဝါ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ့. တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းခြင်းသို့၊[ဤနေရာ၌ "ဖန်ဆင်းခြင်းစသည်သို့"ဟု (စသည်) မပါရ] ပါပုဏ္ဏာတိ=ရောက်၏။

သော=သည်၊ သစေ အာကခ်ံတိ=အံ့၊(ကိန္တိ=သို့၊ အာကခ်ံတိ=မူ) အဟံ=သည်၊ ဒိဗ္ဗာယ=နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော ပဿာဒသောတနှင့်တူသော၊ ဝိသုဒ္ဓါယ=နိဝရဏာစသော အညစ်အကြေး ကင်းဝေးစင်ကြယ်သော၊ အတိက္ကန္တမာနုသိကာယ=လူတို့ဥစ္စာဖြစ်သော မံသသောတကို ကျော်လွန်သော၊ ဝါ=ရိုးရိုးလူတို့နှားထက်သာလွန်၍ နတ်တို့အသံနှင့် ဝေးကွာလွန်စွာ သိမ်မွေ့စွာသော အသံကို ကြားစွမ်းနိုင်သော။[စာပိုဒ်-၅၉ တိကဏ္ဏသုတ်လည်းကြည့်] သောတဓာတုယာ=အာဘိညာဉ်နှားဓာတ်သဘောဖြင့်၊ (အသံကိုလည်း ကြားနိုင်၍၊ သတ္တဇီဝလည်း မဟုတ်သော ဓာတ်သဘောဖြစ်သော အာဘိညာဉ်ဖြင့်)ဒိဗ္ဗေ စ=နတ်တို့ အသံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ မာနုသေစ=လူတို့အသံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဥဘော=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ သဒ္ဒေ=အသံတို့ကို၊ သုဏောယျံ=ကြားလိုမ၏။

ဒူရေ=အဝေး၌၊(အခြားသော စကြဝဠာအထိ ဝေးလွန်သော အရပ်က) ယေ သဒ္ဒါ စ=အကြင်အသံတို့သည်လည်းကောင်း၊သန္တိကေ=အနီး၌၊ (မိမိခန္ဓာကိုယ်ပေါ်အထိ နီးနီးကပ်ကပ် အရပ်က) ယေ သဒ္ဒါ စ=အကြင် (ပိုးကောင်ငယ်တို့၏ သေးငယ်သိမ်မွေ့လွန်စွာသော) အသံတို့သည်လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ (ဥဘော=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ တေ သဒ္ဒေ= ထိုအသံတို့ကို၊ သုဏောယျံ=ကြားလိုမ၏) ဣတိ=ဤသို့၊(သစေ အာကခ်ံတိ=အံ့၊ ဧဝံ သတိ=သော်)အာယတနေ= အကြောင်းတရားသည်၊ (ရှေးဘဝ---

ပါဒကဗျာန်ဟူသော အကြောင်း တရားသည်) သတိ သတိ=သော်၊ ဝါ=တိုင်း၊ တတြ တတြော=ထိုထို မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တရားခ္ခပင်လျှင် (ထိုထိုမျက်မှောက် ပြုထိုက်သော နတ်တို့အသံနှင့် ဝေးနီးအသံ အမျိုးမျိုးကြားရခြင်း သဘောတရားခ္ခပင်လျှင်) ဃကို ဘဗ္ဗတံ=ကိုယ်တိုင် ကိုယ်တွေ့ ဖြစ်ထိုက်သူ အဖြစ်သို့၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင် ကိုယ်တွေ့ ဒိဗ္ဗသဒ္ဒစသော အသံအမျိုးမျိုး ကြားရခြင်းသို့၊ ပါပုဏာတိ=၏ ။။ပ။

(အဟံ=ငါသည်) ပရသတ္တာနံ=ငါမှတပါး တခြားသော သတ္တဝါတို့၏၊ ပရပုဂ္ဂလာနံ=ငါမှတပါး တခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ စေတော=စိတ်ကို၊ စေတသာ=ငါ၏ စိတ်ဖြင့်၊ ပရိစ္စ=ခွဲခြား၍၊ ပဇာနေယျံ=(သရာဂစသည်ဖြင့်) အမျိုးမျိုးအစားစား သိလိုမ်၏၊ 'သရာဂံ=ရာဂနှင့် အတူတကွဖြစ်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း၊(လောဘသဟဂုတ်စိတ် ရှစ်ပါးကိုလည်း)သရာဂံ=သော၊ စိတ္တန္တိ=စိတ်ဟူ၍၊ ပဇာနေယျံ=ခွဲခြားသိလိုမ်၏၊ ဝီတရာဂံ=ကင်းသော ရာဂရှိသော စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း၊(ကုသိုလ် အဗျာကတစိတ် အားလုံးကိုလည်း) ဝီတရာဂံ=သော၊ စိတ္တန္တိ=စိတ်ဟူ၍၊ ပဇာနေယျံ= ခွဲခြားသိလိုမ်၏၊ သဒေါသံ=ဒေါသနှင့်တကွဖြစ်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ်နှစ်ပါးကိုလည်း။ပ။ ဝီတဒေါသံ=ကင်းသော ဒေါသရှိသော၊ စိတ္တံ ဝါ=ကုသိုလ်အဗျာကတ စိတ်အားလုံးကိုလည်း။ပ။ သမောဟံ=မောဟနှင့်သာ အတူတကွဖြစ်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=ဝိစိကိစ္ဆာ, ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ်နှစ်ပါးကိုလည်း၊ သမောဟံ=သော၊ စိတ္တန္တိ=စိတ်ဟူ၍၊ ပဇာနေယျံ=၏ ![သဟ မောဟေန ၈၀ ယံ ဝတ္တတိတိ' သမောဟံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု။ မောဟနှင့်သာ အတူတကွဖြစ်သည်၊ လောဘ ဒေါသတို့နှင့် အဘယ်အခါမျှ အတူတကွ မဖြစ်ဟူလို။ တနည်း- -သမောဟံ=မောဟနှင့် အတူတကွသာလျှင်ဖြစ်သော၊ ဝါ=မောဟနှင့်ကင်း၍ အဘယ်အခါမျှ မဖြစ်နိုင်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးကိုလည်း၊ သမောဟံ=မောဟနှင့်အတူတကွသာလျှင်ဖြစ်သော၊ စိတ္တန္တိ=စိတ်ဟူ၍၊ ပဇာနေယျံ=၏။ ဤနည်းခ္ခကား "သဟ ၈၀ မောဟေန ယံ ဝတ္တတိတိ သမောဟံ"ဟုပြု]

ဝီတမောဟံ=ကင်းသောမောဟရှိသော၊ စိတ္တံ ဝါ=အကုသိုလ်စိတ်မှ ကြွင်းသော စိတ်အားလုံးကိုလည်း၊ ဝီတမောဟံ=သော၊ စိတ္တန္တိ=စိတ်ဟူ၍ ။ပ။သံခိတ္တံ=အာရုံခ္ခ တွန့်ဆုတ်ကျုံ့ဝင်တတ်သော၊ ဝါ=တွန့်ဆုတ်ပျင်းရိသော၊ စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း၊(ထိနမိဒ္ဓသဟဂုတ် သသင်္ခါရိက အကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးကိုလည်း)။ပ။ဝိက္ခိတ္တံ=ပျံ့လွင့်ပြေးသွားသော၊ ဝါ=အထူးထူးသော အာရုံခ္ခ ပစ်လွှင့်အပ်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်ကိုလည်း။ပ။မဟဂ္ဂတံ=မဟဂ္ဂတ်

ဖြစ်သော၊ ဝါ=မြတ်သည် အဖြစ်သို့ရောက်သော၊ ဝါ=ကြီးမြတ်သော ဆန္ဒ, ဝီရိယ, စိတ်, ပညာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့ ကျင့်ကြံသွားရောက်အပ်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=ရူပါဝစရ, အရူပါဝစရ စိတ်ကိုလည်း။ပ။အမဟဂ္ဂတံ=မဟဂ္ဂုတ် မဟုတ်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=မဟဂ္ဂုတ်မှ ကြွင်းသောစိတ်အားလုံးကိုလည်း။ပ။

သဉ္ဇာတရံ=မိမိထက်သာလွန်သောစိတ်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=လောကီစိတ်အားလုံးကိုလည်း၊ သဉ္ဇာတရံ=သော၊ စိတ္တန္တိ=စိတ်ဟူ၍။ပ။ အနုတ္တရံ=မိမိထက်သာလွန်သော စိတ်မရှိသော၊ စိတ္တံ ဝါ=လောကုတ္တရာ စိတ်ကိုလည်း။ပ။သမာဟိတံ=ဥပစာရ, အပ္ပနာ နှစ်ဖြာသော သမာဓိတို့သည် ကောင်းစွာအာရုံ၌ ထားအပ်သော၊ ဝါ=တည်ကြည်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း[ကာမ မဟဂ္ဂုတ် ကုသိုလ်ကြီယာစိတ်နှင့် လောကုတ္တရာ စိတ်များ ဖြစ်သင့်၏]။ပ။အသမာဟိတံ=ဥပစာရ, အပ္ပနာ နှစ်ဖြာသော သမာဓိတို့သည် ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ အာရုံ၌ မထားအပ်သော၊ ဝါ=မတည်ကြည်သော၊ စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း၊ [အကုသိုလ်စိတ်, အဟိတ်စိတ်နှင့် ကျန်သော လောကီဝိပါက်စိတ်များ ဖြစ်သင့်၏] ။ပ။ဝိမုတ္တံ=လွတ်မြောက်သော၊ (တဒင်္ဂ, ဝိက္ခမ္ဘန, သမုစ္ဆေဒ, ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ, နိဿရဏဟူသော ၎င်းမျိုးဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော) စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း၊ (မဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့် မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာစိတ်ကိုလည်း) ။ပ။အဝိမုတ္တံ= မလွတ်မြောက်သော၊(ထိုဝါးမျိုးဖြင့် ကိလေသာတို့မှ မလွတ်မြောက်သော) စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း၊ [ကြွင်းသောစိတ်များတည်း]အဝိမုတ္တံ=သော၊စိတ္တန္တိ= စိတ်ဟူ၍၊ ပဇာနေယျ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊(သစေ အာကင်္ခတိ=အံ့၊ ဧဝံ သတိ=သော်)၊ အာယတနေ=သည်၊ သတိ သတိ=သော်၊ဝါ=တိုင်း၊ တတြ တတြ=ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တရား၌ပင်၊ (ထိုထိုမျက်မှောက် ပြုထိုက်သော သူတပါးစိတ်ကို ခွဲခြားသိခြင်းတရား သဘော၌ပင်) သက္ခိဘဗ္ဗတံ= ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ ဖြစ်ထိုက်သူ၏ အဖြစ်သို့၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင် ကိုယ်တွေ သူတပါးစိတ်ကို သိရခြင်းသို့၊ ပါပုဏာတိ=ရောက်၏။

။ပ။[ယခင် တိကဏ္ဏသုတ်ကြည့်] အနုသရေယျ=အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့လို၏၊ သေယျထိဒံ=ကို၊(အနုသရေယျ=နည်းဟူမူ) ။ပ။ အနုသရေယျ=၏၊ ဣတိ=သို့၊(သစေ အာကင်္ခတိ=အံ့၊ ဧဝံ သတိ=သော်) အာယတနေ=သည်၊ သတိ သတိ=သော်၊ ဝါ=တိုင်း၊ တတြ တတြ=ထိုထို မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တရား၌ပင်၊ (ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသကို အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့ခြင်းသဘောတရား၌ပင်) သက္ခိဘဗ္ဗတံ=ဖြစ်သို့၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ ပုဗ္ဗေနိဝါသကို အစဉ်လျှောက်၍

အောက်မေ့ခြင်းသို့၊ ပါပုဏ္ဏာတိ=၏။ပ။ပသေယျ=မြင်လို၏ ။ပ။ပဇာနေယျ= ခွဲခြားသိလို၏ ।(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပဇာနေယျ=မူ)။ပ။လောကံ=သို့၊ ဥပပန္နာ=ကုန်၏၊ ဣတိ (ပဇာနေယျ=၏)။ ဣတိ=သို့၊ ဒီဗ္ဗေန။ပ။ ပဇာနေယျ=၏၊ ဣတိ(သစေ အာကင်္ခတိ=အံ့၊ ဧဝံ သတိ=သော်) အာယတနေ=သည်၊ သတိ သတိ=သော်၊ဝါ=တိုင်း၊တတြ တတြေဝ=၌ပင်၊ (ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော စဝမာန, ဥပပန္နမာန, ဟီန, ပဏီတ စသော သတ္တဝါတို့ကို မြင်ခြင်း သဘောတရား၌ပင်) သက္ခိဘဗ္ဗတံ=သို့၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင်ကိုယ်တွေ့ ဒီဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်ဖြင့် မြင်ရခြင်းသို့၊ ပါပုဏ္ဏာတိ=၏။ပ။ဥပသမ္ပဒ=၍၊ ဝိဟရေယျ=နေလို၏၊ ဣတိ=သို့၊(သစေ အာကင်္ခတိ=အံ့၊ ဧဝံ သတိ=သော်)အာယတနေ=အကြောင်းတရားသည်၊ (ရေးရေးအရဟတ္တဖိုလ်နှင့် အရဟတ္တဖိုလ်၏ ဝိပဿနာဟူသော အကြောင်းတရားသည်) သတိ သတိ=သော်၊ ဝါ=တိုင်း၊ တတြ တတြေဝ= ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော တရား၌ပင်၊(ထိုထိုမျက်မှောက်ပြုထိုက်သော စေတောဝိမုတ္တိ, ပညာဝိမုတ္တိသို့ ရောက်၍နေခြင်း သဘောတရား၌ပင်) သက္ခိဘဗ္ဗတံ=သို့၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင် အရဟတ္တ ဖလသမာပတ် ဝင်စားနိုင်ခြင်းသို့၊ ပါပုဏ္ဏာတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ။

၁၁။ နိမိတ္တသုတ်

၁၀၃။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အဓိစိတ္တံ=ထူးချွန်လွန်ကဲသော သမထ ဝိပဿနာစိတ်ကို၊ အနုယုဉ္ဇေန=ထပ်တလဲလဲ ကြိုးစားအားထုတ်သော၊ ဝါ=ဖြစ်ပွားစေလိုသော၊ ဘိက္ခုနာ=ရဟန်းသည်၊ တီဏိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ နိမိတ္တာနိ=အကြောင်းတရားတို့ကို၊ ကာလေန ကာလံ=ရံခါရံခါ၌၊ ဝါ= သင့်လျော်သောအခါတိုင်း အခါတိုင်း၌၊ [ကာလေနကား သတ္တမီအနက်၌ ကရိဏ်းဝိဘတ်ဖြစ်၍ ကာလံကား သတ္တမီအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်တည်း] မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကာတဗ္ဗာနိ=ပြုသင့်, ဖြစ်စေသင့်ကုန်၏၊ ကာလေနကာလံ= ၌၊ သမာဓိနိမိတ္တံ ?=သမာဓိဟူသော အကြောင်းတရားကို၊ မနသိ=၌၊ ကာတဗ္ဗံ=

၁။သမာဓိနိမိတ္တံ, ပဂ္ဂဟနိမိတ္တံ, ဥပေက္ခာနိမိတ္တံ။ ။သမာဓိနိမိတ္တံ= သမာဓိ၏အကြောင်းအာရုံကို၊ မနသိကာတဗ္ဗံ=ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းထိုက်၏၊ ဤသို့လည်း ဝိဘင်းမူလဋီကာ(၁၅၁) ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ(ပ-၃၀၃)၌ဖွင့်သေး၏၊ ထိုအတိုင်းပင် "ပဂ္ဂဟနိမိတ္တံ=ဝီရိယ၏ အကြောင်းအာရုံကို၊ ဥပေက္ခာနိမိတ္တံ= ဥပေက္ခာ၏ အကြောင်းအာရုံကို" ဟုလည်း အနက်ဆိုပါ။

ပြုသင့်ဖြစ်စေသင့်၏။ပ။ပဂ္ဂဟနိမိတ္တံ=ဝီရိယဟူသော အကြောင်းတရားကို၊ [သမ္မယုတ္တမ္မေ ပဂ္ဂဏှာတိတိ ပဂ္ဂဟো=ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို အားပေးချီမမြှောက်ပင့်တတ်သော ဝီရိယ] ။ပ။ ဥပေက္ခာနိမုတ္တံ=ဥပေက္ခာဟူသော အကြောင်းတရားကို၊ ဝါ=သင့်တင့်ညီမျှစွာရှုခြင်း သဘောဟူသော အကြောင်းတရားကို။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အမိစိတ္တံ=ကို၊ အနုယုဇ္ဇော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဧကန္တံ=တဆက်တည်း၊ သမာဓိနိမိတ္တံယေဝ=သမာဓိဟူသော အကြောင်းတရားကိုသာလျှင်၊ မနသိ=ဌ၊ သစေ ကရေယျ=အကယ်၍ ပြုလုပ်ငြား အုံ့၊ ဝါ=ဖြစ်စေငြားအုံ့၊(ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ ယေန ဌာနေန=အကြင် အကြောင်းကြောင့်)တံ စိတ္တံ=ထိုဘာဝနာစိတ်သည်၊ ဝါ=ထိုနလုံးသွင်းသော စိတ်သည်၊ ကောသဇ္ဇာယ=ပျင်းရိသည်အဖြစ်ဌာ၊ သံဝတ္တေယျ=ဖြစ်လေရာ၏၊ တံဌာနံ=ထိုကောသဇ္ဇဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ပ။ယေန ဌာနေန=ကြောင့်၊ တံ စိတ္တံ=သည်၊ ဝါ=သည်၊ ဥဒ္ဓစ္စာယ=ပျံ့လွင့်သည်အဖြစ်ဌာ၊ သံဝတ္တေယျ=၏၊ တံ ဌာနံ=ထိုဥဒ္ဓစ္စဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ။ပ။ယေန ဌာနေန=ကြောင့်။တံ စိတ္တံ=သည်၊ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏၊ ခယာယ=ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ် အကျိုးငှာ၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ နိ သမာဓိယေယျ=အာရုံ၌ မတည်တံ့လေရာ။ တံ ဌာနံ=ထိုဘာဝနာစိတ် မတည်တံ့ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ ဝါ=ထိုနလုံးသွင်းသောစိတ် မတည်တံ့ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ယတော=အကြင်ကြောင့်။ပ။မနသိ=ဌ၊ ကရောတိ=ပြုလုပ်၏၊ ဝါ=ဖြစ်စေ၏ ။ပ။(တတော=ထို့ကြောင့်)တံ စိတ္တံ=ထိုဘာဝနာစိတ်သည်၊ ဝါ=ထိုနလုံးသွင်း စိတ်သည်၊ မုဒု စ=နူးညံ့သည် လည်းကောင်း၊ ကမ္မနိယဉ္စ=ဘာဝနာလုပ်ငန်း၌ ခိုင်ခံ့သည်လည်းကောင်း၊ ပဘဿရဉ္စ=တလက်လက်ထွက်သော အရောင်ရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖြူစင်သန့်ရှင်းသည်လည်းကောင်း၊ နိ စ ပဘင်္ဂုံ=မပျက်စီး သည်လည်းကောင်း၊ ယောတိ=ဖြစ်၏၊ အာသဝါနံ=တို့၏၊ ခယာယ=ငှာ၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ သမာဓိယတိ=အာရုံ၌တည်တံ့၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား။ပ။ဥက္ကံ=မီးကျီးအိုးကို ၁၊ ဗန္ဓေယျ=

၁။ဥက္ကံ ဗန္ဓေယျ။ ။ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌"ဥက္ကံ ဗန္ဓေယျာတိ အဂ်ါရကပလ္လံ သန္ဓေယျ"ဟု ဖွင့်၏။ဤနေရာနှင့် အလားတူ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ (ပ-၃၀၃)၌မူ"ဥက္ကံ" ဗန္ဓတိတိ မုသံ သမ္ဘာဒေတိ"ဟုဖွင့်၏။ဤသုတ်ဌ၌ပင်"ဥက္ကာ မုခေ ပက္ခိပေယျာတိ အဂ်ါရေ ဝိယူဟိတ္တာ အဂ်ါရမတ္ထကေ ဝါ ဌပေယျ။

စီစဉ်ပြင်ဆင်ရာ၏။(မီးကျီးအိုးဌ် ထည့်ထားအပ်သော ရွှေကို ပူလောအောင် စီစဉ်ရာ၏)ဥက္ကံ=ကို၊ ဗန္ဓိတွာ=စီစဉ်ပြင်ဆင်ပြီး၍၊ ဥက္ကာမုခံ=မီးကျီးအိုးအဝကို၊ အာလိမ္ပေယျ=မီးစွဲလောင်စေရာ၏။[မီးကျီးအိုးဌ် မီးသွေးထည့်၍ မီးညှိပြီးလျှင် မီးမှုတ်ပြောင်းဖြင့် မှုတ်၍ မီးစွဲလောင်စေရာ၏ ဟူလို]ဥက္ကာမုခံ=ကို၊ အာလိမ္ပေတွာ=မီးစွဲလောင်စေပြီး၍၊ သဏ္ဌာသေန=ညှပ်ဖြင့်၊ ဇာတရူပံ=ရွှေကို၊ ဂဟေတွာ=ညှပ်ယူ၍၊ ဥက္ကာမုခေ=မီးကျီးအိုးအဝ၌၊ ဝါ=မိုက်ခွက်အဝ၌၊ (မီးကျီးအိုးအဝနှင့် မိုက်ခွက်မှ မိကျီးခဲပေါ်ဌ)ပက္ခိပေယျ=ထည့်ရာ၏။။ပ။ အဘိဓမတိ=(မီးမှုတ်ပြောင်းဖြင့်)မီးမှုတ်၏။ပ။ ဥဒကေန=ရေဖြင့်၊ ပရိပ္ပေါသေတိ=ဖျန်း၏၊ ကာလေန ကာလံ=ဌ်၊ ဝါ=ဌ်၊အဋ္ဌူပေက္ခတိ=လုံ့လမပြု လျစ်လျူရှု၏၊ ဝါ=ကျက်မကျက်ကို စူးစမ်းနေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့။ပ။တံ ဇာတရူပံ=ထိုရွှေကို၊ ဧကန္တံ=တဆက်တည်း၊ သစေ အဘိဓမေယျ=အကယ်၍ မီးမှုတ်နေကြားအုံ့၊(ဧဝံ သတိ=ဤသို့မီးမှုတ်နေသည်ရှိသော်၊ ယေန ဌာနေန=အကြောင် အကြောင်းကြောင့်)တံ ဇာတရူပံ=ထိုရွှေကို၊ ဆုဟေယျ=လောင်ကျွမ်းသွားရာ၏၊ တံ ဌာနံ=ထိုလောင်ကျွမ်းခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်။(အတ္ထိ=ရှိ၏)။ပ။

သစေ ပရိပ္ပေါသေယျ=အကယ်၍ ပက်ဖျန်းနေကြားအုံ့၊(ဧဝံ သတိ=ဤသို့ပက်ဖျန်းနေသည်ရှိသော်၊ ယေန ဌာနေန=ကြောင့်)တံ ဇာတရူပံ=သည်၊ နိဗ္ဗာယေယျ=အေးငြိမ်းသွားရာ၏။[နိ+ဝါ+ယ+ဧယျတည်း၊ ကာရိတ်မလို]တံ ဌာနံ=ထိုအေးငြိမ်းသွားခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်။(အတ္ထိ)။ပ။သစေ အဋ္ဌူပေက္ခေယျ=အကယ်၍ လုံ့လမပြု လျစ်လျူရှုနေကြားအုံ့၊(ဧဝံ သတိ=သော်၊ ယေန ဌာနေန=ကြောင့်)တံ ဇာတရူပံ=သည်၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ ပရိပါကံ=ကျက်ခြင်းသို့၊ နဂစ္ဆေယျ=မရောက်ရာ၊ တံ ဌာနံ=ထိုမကျက်ခြင်းဟူသောအကြောင်းသည်။(အတ္ထိ)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ယတော=

မှုသာယ ဝါ ပက္ခိပေယျ”ဟု ဖွင့်၏။ မူလပဏ္ဏာ(ပ–၁၇၉)ဌ်ကား“သဏ္ဌာသေန ဇာတရူပံ ဂဟေတွာ ဥက္ကာမုခေ ပက္ခိပတိတိ အာဂတဌာနေသု သုဝဏ္ဏကာရာနံ မှုသာ“ဥက္ကာ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ”ဟု ဖွင့်၏။

ထို့ကြောင့် အဂ်ါရကပလ္လ(မီးကျီးအိုး)နှင့် ယခင်သုတ်တုန်းက ရေးခဲ့ပြီးသော မှုသာ(မိုက်ခွက်, လုံ)တို့သည် ဥက္ကာ သဒ္ဒါ၏ ဟောနက်များချည်း ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း, ထိုပစ္စည်းများသည် ရွှေပန်းထိမ်သည်တို့ ရွှေကို မီးဖြင့် ပျောပြောင်းစေရာ(ရွှေလှော်ရာ)ဌ် ထပ်တူညီမျှ အသုံးချနိုင်သော ပစ္စည်းများဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း သိနိုင်၏။

အကြင်ကြောင့်။ပ။အဒ္ဓုပေက္ခတိ=၏ ;(တဟော=ထိုကြောင့်)တဲ့ ဧာတရူပ်=သည်၊ မုဒုဒ္ဓ=သည်လည်းကောင်း;[ယခင်သုတ်အတိုင်းဆိုပါ]။ပ။ ဆ=ခြောက်ပါး ကုန်သော၊ အဘိညာ=အဘိညာဉ်တို့ကို၊ ဝိတ္ထာရေတမ္ဘာ= ချဲ့ထွင်သင့်ကုန်၏ ၊ ဝါ=ချဲ့ထွင် ဆိုကြရမည်။ပ။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဧကာဒသမံ=၁၁-ခုမြောက်သုတ်တည်း။ပ။

ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ပဏ္ဍာသကော=သုတ် ငါးဆယ်အပေါင်း အစုသည်၊ သမတ္တော=ပြီးပြီ။

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

တတိယပဏ္ဏာသက

(၁၁) ၁–သမ္မောဝေဂ်

၁–ပုဗ္ဗေဝသမ္မောဝသုတ်

ဝ ၁၀၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ မေ=ငါဘုရားသည်၊ [သတောဠ္ဍစပ်] ဝါ =ငါဘုရားမှာ၊ [ဧတံဠ္ဍစပ်] သမ္ဗောဓာ=အရိယမဂ်ဉာဏ်လေးပါးမှ၊ (ကိုယ်တိုင် စထွင် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ကြောင်းဖြစ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်လေးပါးမှ) ဝါ= အရိယမဂ်ဉာဏ်လေးပါးသို့ရောက်ရာအခါမှ၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေးဦးပင်လျှင်၊ အနဘိ သမ္ဘုဇ္ဇဿ=သစ္စာလေးပါးတရားကို တိုးထွင်းမသိသေးသော၊ ဗောဓိသတ္တဿ ဧဝ=ဘုရားအလောင်းတော်သည်သာလျှင်၊ သတော=ဖြစ်စဉ်၊ ဝါ=ဖြစ်ခိုက်။ ဧတံ=ဤသို့သော ကြံစည်စဉ်းစားခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ (ကိန္တိ= အဘယ်သို့၊ အဟောသိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) လောကေ=သခါရလောကဌ၊ အသာ ဒေါ=သာယာဖွယ်ဟူသည်၊ ကော နုခေါ=အဘယ်နည်း၊ အာဒီနဝေါ=မနှစ်သက် ဖွယ် အပြစ်ဟူသည်၊ ကော=အဘယ်နည်း၊ နိဿရဏံ=ထွက်ခွာကြောင်းတရား ဟူသည်၊ ကိं=အဘယ်နည်း၊ [အစ္ဆဋ္ဌ ပဟာနဝသေန နိဿရတိ ဧတေနာတိ နိဿရဏံ။ သံယုတ်ဋီ၊ ၃၊ ၁၄၇] ဣတိ=ဤသို့ကြံစည်စဉ်းစားခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ) ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ တသ မယ္ဟ=ထိုငါဘုရားမှာ၊ ဧတံ =ဤသို့ စဉ်းစားခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစား ခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။

၁။ ဗောဓိသတ္တဟုဒ် ဝစနတ္ထ။ ။ ဗောဓိသတ္တသော=ဘုရားအလောင်း တော်သည်သာလျှင်၊ ဝါ=သစ္စာလေးပါး, အားလုံးသောတရားတို့ကို ဧကန် သိတော်မူလတ္တံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင်၊ [ဗုဒ္ဓိသတိတိ ဗောဓိ၊ ဗောဓိ စ သော သတ္တော စာတိ ဗောဓိသတ္တော] ဝါ=မဂ်ဉာဏ်လေးပါး ဗောဓိတရားခဲ့ ရွဲမက်တွယ်တာသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင်၊ [ဗောဓိယံ သတ္တော လဂ္ဂေါတိ ဗောဓိသတ္တော] ဝါ=တိုးထွင်းမြင်သိ ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင် [ဗောဓိမာ ပညဝါ သတ္တော ဗောဓိသတ္တော။ ဤနောက်ဆုံးနည်းခဲ့ "ဗောဓိမန္တ၊သတ္တ"ပုဒ်မှ မန္တ၊ဝစ္ဆည်းကိုချေ]

လောကံ=သင်္ခါရလောကကို၊ ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ ယံ သုခံ=(ကိုယ်ချမ်းသာမှု) အကြင် သုခဝေဒနာသည်လည်းကောင်း၊ ယံ သောမနဿံ=(စိတ်ချမ်းသာမှု) အကြင်သောမနဿဝေဒနာသည်လည်းကောင်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊ အယံ=ဤ သုခ, သောမနဿသည်၊ လောကော=သင်္ခါရလောကဌ၊ အဿာဒေါ=သာယာဖွယ် မည်၏။ ယံ(ယေန အာကာရေန)=အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ လောကော =သင်္ခါရလောကသည်၊ အနိစ္စော=မမြဲ၊ ဒုက္ခော=ဆင်းရဲ၏။ ဝိပရိဏာမ ဓမ္မော=(ဇရာမရဏာနှစ်မျိုးအားဖြင့်) ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်းသဘောရှိ၏။ အယံ(အာကာရော)=ဤမမြဲခြင်းစသော အခြင်းအရာသည်၊ လောကော= သင်္ခါရ လောကဌ၊ အာဒီနဝေါ=မနှစ်သက်ဖွယ် အပြစ်မည်၏၊ လောကော=ဌ၊ ယော ဆန္ဒရာဂဝိနယော=အကြင် လိုချင်တပ်မက်တတ်သော လောဘကို နှိပ်ကွပ် ဖျက်ဆီးအပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ယံ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ= အကြင်လိုချင်တပ်မက်သော လောဘကို ပယ်သတ်အပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဣဒံ=ဤဆန္ဒရာဂကို နှိပ်ကွပ်ပယ်သတ်ရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ လောကနိဿရဏံ=သင်္ခါရလောကမှ ထွက်ခွာ ကြောင်းတရားမည်၏၊ [အဋ္ဌကထာ၌ "လောကနိဿရဏံ"ဟုပါ၌ရှိပြီး ပဋ္ဌမိ တမ္ပရိဏ်သမာသ်ဖွင့်၏] ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစားခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ)။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ယာဝကီဝဉ္စ=အကြင်မျှလောက်သော ကာလ ပတ်လုံး၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဟောတော်မူခဲ့သည်အတိုင်း၊ လောကဿ =သင်္ခါရလောကဏ၊ အဿာဒံ=သာယာဖွယ်ကို၊ အဿာဒတော စ=သာယာ ဖွယ်၏ အပြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အာဒီနဝံ=အပြစ်ကို၊ အာဒီနဝတော စ =အပြစ်၏ အပြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ (အပြစ်အနေအားဖြင့်လည်းကောင်း) နိဿရဏံ=ထွက်ခွာကြောင်း နိဗ္ဗာန်ကို၊ နိဿရဏတော စ=ထွက်ခွာကြောင်း၏ အပြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ယဝတာ္ဘူတံ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ နု အဇ္ဇာနာသိ=ထူးခြား သော အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မသိရသေး၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တာဝ= ထိုမသိရသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး၊ အဟံ=ငါသည်၊ သဒေဝကေ=အောက်ကာမာဝစရ နတ်ပြည် ငါးထပ်ရှိ နတ်အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ [စာပိုဒ် (၆၄) ဝေနာဂဝုရ သုတ်၌လည်းကြည့်] သမာရကေ=မာရ်မင်းအမှူးထား, ဝသဝတ္တီဘုံသား နတ် အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သပြဟ္မကေ=နှစ်ဆယ်သော ဗြဟ္မာအပေါင်း နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ လောကေ=သြကာသ လောကဌ၌လည်းကောင်း။

သဿမဏာ၊ ဗြာဟ္မဏိယာ=သမဏာ, ဗြာဟ္မဏာတို့နှင့်လည်းတကွဖြစ် သော၊ ပါ=ဤသာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ရဟန်း, ပုဏ္ဏား၊

မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန္တာ, မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျှောသွားစေပြီးသော သူတော်ကောင်းတို့နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သဒေဝ မနုဿာယ=သမ္မုတိနတ်တည်းဟူသော လူမင်း,ထိုလူမင်းနှင့်သမဏဗြာဟ္မဏတို့မှ ကြွင်းကျန်သော လူတို့နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ ပဇာယ=သတ္တဝါအပေါင်း၌လည်းကောင်း၊ အနုတ္တရံ=မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ=အမြတ်ဆုံးတရား ဖြစ်သော၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိ=အမှန်ချည်းသာ ဆရာမရှိ ကိုယ်တိုင်သိသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သမ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို၊ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈေ=ထိုးထွင်းသိတော်မူပြီ၊ ဝါ=ရတော်မူပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ နေဝ ပစ္စညာသိ=ဝန်ခံတော်မမူသေး။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယတော စ=အကြင်အခါ၌ကား၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝံ=တိုင်း။ပ။ အမ္ဘညာသိ=ထူးခြားသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထ=သိတော်မူရာ ထိုအခါ၌၊ အဟံ=ငါသည်။ပ။ ဣတိ=ဤသို့၊ ပစ္စညာသိ=ဝန်ခံတော်မူပြီ၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ မေ=ငါ၏ဘုရားမှာ၊ ဒဿနံ=ရှိပြီးတရားထူးတို့ကို ဟုတ်မှန်စွာ သိမြင်နိုင်သော၊ ဉာဏဥ္စ=ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်လည်း၊ ဝါ=ပြန်၍ဆင်ခြင်သိမြင်သော ဉာဏ်သည်လည်း၊ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)မေ=ငါ၏၊ ဝိမုတ္တိ= အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိသည်၊ အကုပ္ပါ=ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့က မပျက်စီးစေနိုင်သည်၊ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့ကြောင့် မပျက်စီးသည်၊ (ဟောတိ =ဖြစ်၏) [ပဋိပက္ခေဟိ နကောပေတဗ္ဗာ နကုပ္ပတိတိ ဝါ အကုပ္ပါ] အယံ=ဤယခု ဘဝသည်၊ အန္တိမာ=နောက်ဆုံးဖြစ်သော၊ ဘဝေတိ=ဘဝပေတည်း၊ ဒါနိ=ယခု၊ ပုနဗ္ဘဝေါ=နောက်ထပ်ဖြစ်မည့် ဘဝသစ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိတော့ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) [ဣတိသဒ္ဒါ တလုံးကျေသည်ဟု ကြံပါ] ပဌမံ=ပဌမသုတ်တည်း။

၂-ပဌမအသာဒသုတ်

၁၀၅။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ လောကသ= သခ်ါရလောက၏၊ အသာဒပရိယေသနံ=သာယာဖွယ် သုခ, သောမနဿကိုရှာမှီးခြင်းငှာ၊ အစရိံ=ဉာဏ်ဖြင့်လှည့်လည်လာခဲ့ပြီ၊ လောကေ=သခ်ါရလောက၌၊ ယော အသာဒေါ=အကြင်သာယာဖွယ် သုခ, သောမနဿသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ အသာဒံ=ထိုသာယာဖွယ် သုခသောမနဿကို၊ အဇ္ဈဂမံ=ရှိပြီ၊ လောကေ=၌၊

အဿာဒေါ=သာယာဖွယ်သည်၊ ယာဝတကော=အကြင်မျှလောက်ရှိ၏။ သော=ထိုမျှလောက်ရှိသော သာယာဖွယ်ကို၊ မေ=ငါသည်၊ ပညာယ=ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဖြင့်၊ သုဒိဋ္ဌော=ကောင်းစွာတွေ့မြင်အပ်ပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဟံ=ငါသည်၊ လောကဿ=၏။ အာဒီနဝပရိယေသနံ=မမြဲခြင်းစသော အပြစ်ကို ရှာမှီးခြင်းငှါ၊ အစရိ=ပြီ၊ လောကေ=၌၊ ယော အာဒီနဝေါ=အကြင်အပြစ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ အာဒီနဝံ=ထိုအပြစ်ကို၊ အဒ္ဓကမ်=ပြီ။ပ။ နိဿရဏာ ပရိ(ယသနံ=ထွက်ခွာကြောင်း နိဗ္ဗာန်ကိုရှာမှီးခြင်းငှာ ။ပ။ လောကေ=၌၊ ယံ နိဿရဏံ=အကြင်ထွက်ခွာကြောင်း နိဗ္ဗာန်သည်၊ (အတ္ထိ) တံ နိဿရဏံ=ထိုထွက်ခွာကြောင်းနိဗ္ဗာန်ကို၊ အဒ္ဓကမ်=ပြီ၊ လောကေ=၌၊ နိဿရဏံ=ထွက်ခွာကြောင်းနိဗ္ဗာန်သည်၊ ယာဝတကံ=အကြင်မျှလောက်ရှိ၏။ တံ=ထိုမျှလောက်ရှိသောထွက်ခွာကြောင်း နိဗ္ဗာန်ကို၊ မေ=ငါသည်၊ ပညာယ=မဂ်ပညာဖြင့်၊ သုဒိဋ္ဌံ=ကောင်းစွာတွေ့မြင်အပ်ပြီ ။ပ။ ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၃–ဒုတိယအဿာဒသုတ်

၁၀၆။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ လောကေ=သခါရလောက၌၊ အဿာဒေါ=သည်၊ နော စေ အာဘဝိဿ=အကယ်၍ မရှိကြားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့မရှိသည်ဖြစ်လသော်) [ဣဒံ အနက်မရှိ] သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ လောကေ=၌၊ နသာရဇ္ဇေယျုံ=ပြင်းထန်စွာ မတပ်မက်ကုန်ရာ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ ခေါ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ယသ္မာ=အကြင်ကြောင့်၊ လောကေ=၌၊ အဿာဒေါ=သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ပ။သာရဇ္ဇန္တိ=ပြင်းထန်စွာ တပ်မက်ကုန်၏ ။ပ။ နဒုဋ္ဌေယျုံ=မကြီးငွေ့ကုန်ရာ။ပ။ နဒုဋ္ဌန္တိ=ကြီးငွေ့ကုန်၏ ။ပ။ လောကမှာ=သခါရလောကမှ၊ နနိဿရေယျုံ=မထွက်ခွာကုန်ရာ။ပ။ နိဿရန္တိ=ထွက်ခွာကုန်၏ ။ပ။ နအဇ္ဈာဝသုံ=ထူးခြားသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မသိကြသေးကုန်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တာဝ=ထိုမသိကြသေးသမျှကာလပတ်လုံး၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ သဒေဝကာ=အောက်ကာမာဝစရ နတ်ပြည်ငါးထပ်ရှိနတ်အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သမာရကာ=သော၊ သဗြဟ္မကာ=သော၊ လောကာ=သြကာသလောကမှလည်းကောင်း ။ပ။ ပဇာယ=မှလည်းကောင်း၊ နေဝ နိဿဋာ=မထွက်ခွာနိုင်ကြသေးကုန်။ နေဝ ဝိသံယုတ္တာ=မခွဲခွာနိုင်ကြ

သေးကုန်၊ နေဝ ဝိပွမုတ္တာ=မလွတ်မြောက်နိုင်ကြသေးကုန်၊ ဝိမရိယာဒီကတေန[1] = ဝင့်ခုကွ,ကိလေသာ နှစ်ဖြာသော အပိုင်းအကန့် မရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးသော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ နေဝ ဝိဟရိသု=မနေကြရသေးကုန်။ပ။ အဗ္ဗညာသုံ= ထူးခြားသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သိကြကုန်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထ=သိကြရာ ထိုအခါ၌၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်။ပ။ပဇာယ=မှလည်းကောင်း၊ နိဿဋာ= ထွက်ခွာကြရကုန်ပြီ၊ ဝိသံယုတ္တာ=ခွဲခွာကြရကုန်ပြီ၊ ဝိပွမုတ္တာ=လွတ်မြောက်ကြ ရကုန်ပြီ။ပ။ ဝိဟရန္တိ=နေကြရကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) တတိယံ=သုံးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၄–သမဏဗြာဟ္မဏသုတ်

၁၀၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ ကေစိ=အမှတ်မထား တပါးပါးကုန်သော၊ သမဏာ ဝါ=သမဏာမည်သူတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ=ဗြာဟ္မဏာ မည်သူတို့သည်လည်းကောင်း ။ပ။ နပ္ပဇာနန္တိ=မသိကြကုန်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ သမဏာ ဝါ=ထိုသမဏာမည်သူတို့ကိုလည်းကောင်း။ တေ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ=ထိုဗြာဟ္မဏာမည်သူ တို့ကိုလည်းကောင်း၊ မေ=ငါဘုရား၏၊ သမဏေသု ဝါ=သမဏ သူတော်ကောင်းတို့၌လည်း၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို ဦးစေတတ်သော ရဟန်းတို့၌လည်း၊ နှ သမဏသမ္မတာ=သမဏ သူတော်ကောင်းဟု မခေါ်ဝေါ် မသမုတ်အပ်ကုန်၊ ဗြာဟ္မဏေသု ဝါ=ဗြာဟ္မဏ သူတော်ကောင်းတို့၌လည်း၊ ဝါ=မင်းကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျှောသွားစေတတ်သော သူတော်ကောင်းတို့၌ လည်း၊ နှ ဗြာဟ္မဏသမ္မတာ=ဗြာဟ္မဏ သူတော်ကောင်းဟု မသမုတ်အပ်ကုန်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ ပန=ထိုမျှမကသေး၊ တေ အာယသ္မန္တော= ထိုအရှင်တို့သည်၊ သာမညတ္ထံ ဝါ=သာမညမည်သော အရိယမဂ်လေးပါး တရားထူးဖြင့်

---

[1] ဝိမရိယာဒီကတေန။ ။ မရိယာဒါ=အပိုင်းအကန့် (ဝင့်ဆင်းရဲအပိုင်း အကန့်နှင့် ကိလေသာအပိုင်းအကန့်) နတ္ထိ မရိယာဒါ ယသ္သ စိတ္တသ္သာတိ ဝိမရိယာဒံ=အပိုင်းအကန့်မရှိသောစိတ်။ ကရိယိတ္ထာတိ ကတံ၊ ဝိမရိယာဒံ ကတံ ဝိမရိယာဒီကတံ(အပိုင်းအကန့်မရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးသောစိတ်)ဟု ကြံပါ၊ ဤသုတ်နှင့် စာသွားချင်း, အဓိပ္ပာယ်ချင်း တူသော နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ် စာပိုဒ် (၁၁၇) နောစေဒံသုတ် (နှာ၊ ၃၈၁) ၏ သံယုတ် ၆၊ ၃၊ ၁၄၄ အဖွင့်နှင့်အညီ ကြံခြင်းဖြစ်၏။ ဤသုတ် ၆၊ ၄ ၌မူ ဤဗုဒ်အဖွင့် ဝါကျမပါ။

ဆိုက်ရောက်သင့်သော အရိယဖိုလ်လေးပါးကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=သာမည
မည်သော အရိယမဂ်လေးပါးဟူသော ဆိုက်ရောက်သင့်သော တရားထူးကို
လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏတ္တံ ဝါ[1]=ဗြာဟ္မဏမည်သော အရိယမဂ်လေးပါး
တရားထူးဖြင့်ဆိုက်ရောက်သင့်သော အရိယဖိုလ်လေးပါးကိုလည်းကောင်း၊
ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော မျက်မှောက်အတ္တဘောဌာပင်လျှင်၊ ဝါ=
ယခုဘဝ၌ပင်လျှင်၊ သယံ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ အဘိညာ=ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်
သိ၍၊ သစ္ဆိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ရ၍၊ နဝိဟရန္တီ=
မနေနိုင်ကြကုန်။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ယေ ကေစိ။ပ။ ပဇာ
နန္တီ=သိကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ သမဏာ ဝါ=တို့ကိုလည်းကောင်း၊ တေ
ဗြာဟ္မဏာ ဝါ=တို့ကိုလည်းကောင်း။ပ။ သမဏ သမ္မတာ=သမဏ သူတော်
ကောင်းဟု သမုတ်အပ်ကုန်၏၊ ဗြာဟ္မဏောသု ဝါ=တို့၌လည်း၊ ဗြာဟ္မဏ
သမ္မတာ=ကုန်၏၊ စ ပန=ထိုမျှမကသေး၊ တေ အာယသ္မန္တော=တို့သည်။ပ။
ဝိဟရန္တီ=နေကြကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါ စ=မိန့်တော်မူပြီ) စတုတ္ထံ။

၅–ရတ္တာသုတ်

၁၀၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ ဂိတံ=အကြင်သီချင်းဆိုခြင်းသည်၊
(အတ္ထိ=ရှိ၏) ဣဒံ=ဤသီချင်းဆိုခြင်းသည်၊ အရိယသ=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာ

---

[1] သာမညတ္ထံ ဗြဟ္မညတ္ထံ။ ။ ပါပါနိ သမေတီတိ သမဏော =မကောင်းမှု ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေသောပုဂ္ဂိုလ်။ သမဏသ ဘာဝေါ သာမညံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ဖြစ်ကြောင်း အရိယမဂ်။ အရဏီယံ ဥပဂန္တ္တုန္တိ အတ္ထံ= ဆိုက်ရောက်သင့်သောတရား။ သာမညေန အတ္ထံ သာမညတ္ထံ=မကောင်းမှု တို့ကို ငြိမ်းစေသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်း အရိယမဂ်ဖြင့် ဆိုက်ရောက်သင့်သော အရိယဖိုလ်လေးပါး။ (တနည်း) သာမညမေဝ ဝါ အတ္ထံ သာမညတ္ထံ=မကောင်း မှုတို့ကို ငြိမ်းစေသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ဖြစ်ကြောင်း အရိယမဂ်ဟူသော ဆိုက်ရောက် သင့်သော တရားထူး။

ပါပါနိ ဝါဟောတီတိ ဗြာဟ္မဏော=မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျှောသွား စေတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဗြာဟ္မဏဿ ဘာဝေါ ဗြာဟ္မဏံ၊ ဗြာဟ္မဏေန အတ္ထံ ဗြာဟ္မဏတ္ထံ=မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျှောသွားစေသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်း အရိယမဂ်လေးပါးဖြင့် ဆိုက်ရောက်သင့်သော အရိယဖိုလ်လေးပါး။

သူတော်ကောင်း၏၊ ဝါ=နတ်နှင့်တကွသော လောကသည် ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သင့်သော မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝိနယေ=အဆုံးအမတရားတော်၌၊ ဝါ=အဆုံးအမတရားတော်အလိုအားဖြင့်၊ ရုဏ္ဍံ=ငိုကြွေးခြင်းသာတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒိဒံ နုစ္ဆ=အကြင်ကခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ) ဣဒံ=ဤကခြင်းသည်၊ အရိယဿ=၏၊ ဝိနယေ=၌၊ ဝါ=ဖြင့်၊ ဥမ္မတ္တကံ=ရူးသောသူတို့၏ အပြုအမူသာတည်း၊ ဘိက္ခဝေ = တို့၊ အတိဝေလံ= အချိန်ကုန်လွန်အောင်၊ ယဒိဒံ ဒန္တ ဝိဒံသကဟသိတံ= အကြင်သွားတို့ကို ထင်ပေါ်စေ၍ လက်ခုပ်တီးကာ ကျယ်လောင်စွာ ရယ်ခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ) [ဒန္တ =သွားတို့ကို+ဝိဒံသက=ထင်ပေါ်စေ၍+ဟသိတ=ရယ်ခြင်း] ဣဒံ=ဤသွားပေါ်အောင် ပါးစပ်ကြီးဟလျက် လက်ခုပ်တီးကာ ကျယ်လောင်စွာ ရယ်ခြင်းသည်၊ အရိယဿ=၏၊ ဝိနယေ=၌၊ ဝါ=ဖြင့်၊ ကောမာရကံ=လူပျိုကာလသားတို့ ပြုလုပ်ဖွယ်ရာကိစ္စသာတည်း၊

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဣဟ=ဤငါဘုရားသာသနာတော်၌၊ ဂိတေ=သီချင်းဆိုခြင်း၌၊ (ဝေါ=သင်တို့၏) သေတုဃာတော=အကြောင်းရင်းကိလေသာကိုပယ်သတ်ခြင်းသည်၊ (ဟောတု=ဖြစ်ပါစေလော) [သေတု (ပစ္စယ) =အကြောင်းရင်းကိလေသာ] နစ္ဆေ=ကခြင်း၌၊ (ဝေါ=သင်တို့၏) သေတုဃာတော=သည်၊ (ဟောတု=လော) ဓမ္မပ္ပမောဒိတာနံ=အကြောင်းတရုဏ်ကြောင့် ဝမ်းမြောက်ကြကုန်သည်၊ သတံ (သန္တာနံ)=ဖြစ်ကြကုန်သော၊ ဝေါ=သင်တို့အား၊ ဝါ=သင်တို့၏၊ သိတံ=ပြုံးရယ်ခြင်းသည်၊ သိတမတ္တာယ=သွားအဖျားပေါ်ရုံမျှ ပြုံးရယ်ခြင်းငှာသာ၊ အလံ=သင့်လျော်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) ပဗ္ဗမံ၊ ["ဓမ္မပ္ပမောဒိတာနံ"၌ ဓမ္မသဒ္ဒါသည် ကာရဏ(အကြောင်း) အနက်ဟောတည်း။ ဓမ္မော ဝုစ္စတိ ကာရဏံ၊ အဋ္ဌကထာ။ "သတံ (သန္တာနံ)"ကို သူတော်ကောင်းဟု အနက်မပေးဘဲ စာပိုဒ် (၁၀၄)သုတ်မှ "ဟေဒိသတ္တသေဝ သတော" နှင့် အလားတူပင် အနက်ပေးသည်။]

၆–အတိတ္တိသုတ်

၁၀၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဏ္ဏံ=သုံးမျိုးသော အရာတို့ကို၊ ပဋိသေဝနာယ =မှီဝဲခြင်း၌၊ တိတ္တိ=ရောင့်ရဲခြင်းသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ကတမေသံ တိဏ္ဏံ= အဘယ်သုံးမျိုးသော အရာတို့ကို၊ (ပဋိသေဝနာယ=၌၊ တိတ္တိ=သည်၊ နတ္ထိ = မရှိသနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သောပ္ပဿ=အိပ်ခြင်းကို၊ ပဋိသေဝနာယ=

မိ ဝဲခြင်း၌၊ တိတ္ထိ=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုရာမေရယပါနသေ=သေရည်, အရက်ကိုသောက်ခြင်းကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မေထုနမမ္မသမာပတ္တိယာ=မေထုန်အကျင့်သို့ ရောက်ခြင်းကို၊ ဝါ=ဖိမနုစ်ဦး ကူးလူးဆိုက်ရောက်အပ်သော မေထုန်အကျင့်ကို၊ ပဋိသေဝနာယ=၌၊ တိတ္ထိ=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေသံ တိဏ္ဏံ=ဤသုံးမျိုးတို့ကို၊ ပဋိသေဝနာယ=၌၊ တိတ္ထိ=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ(အဝေါ)စ)

၇–အရက္ခိတသုတ်

၁၁၀။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ အနာထပိဏ္ဍိကော=အနာထပိဏ်မည်သော်၊ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏) တေန=(မြတ်စွာဘုရား၊ ရှိတော်မူရာ) ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=ရောက်လာ၏၊ ဝါ=သွား၏၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=ရောက်လာပြီး၍၊ ဝါ=သွားပြီး၍၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဘိဝါဒေတွာ=ရှိသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍၊ ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့်တခုသောနေရာ၌ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၆)လည်းကြည့်] နိသိဒိ=ထိုင်နေပြီ၊ ဧကမန္တံ=၌၊ နိသိန္နံ=ထိုင်နေပြီးသော၊ အနာထပိဏ္ဍိကံ=အနာထပိဏ်မည်သော၊ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်ကို၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ တေ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)။

ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ စိတ္တေ=စိတ်ကို၊ အရက္ခိတေ=မစောင့်ရှောက်အပ်လသော်၊ ကာယကမ္မမ္မိ=ကာယကံသည်လည်း၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာ ကံသုံးပါးသည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ အရက္ခိတံ=မစောင့်ရှောက်အပ်တော်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဝစီကမ္မမ္မိ=ဝစီကံသည်လည်း၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာ ကံလေးပါးသည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ အရက္ခိတံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ မနောကမ္မမ္မိ=မနောကံသည်လည်း၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံသုံးပါးသည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ အရက္ခိတံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အရက္ခိတကာယကမ္မန္တ သေ=မစောင့်ရှောက်အပ်သော ကာယကံရှိသော၊ ဝါ=ကာယကံကို မစောင့်ရှောက်သော၊ အရက္ခိတ ဝစီကမ္မန္တ သေ=မစောင့်ရှောက်အပ်သော ဝစီကံရှိသော၊ ဝါ=သော၊ အရက္ခိတ မနောကမ္မန္တ သေ=မစောင့်ရှောက်အပ်သော မနောကံရှိသော၊ တသေ=ထိုသူ၏၊

ကာယကမ္မမ္ပိ= ကာယက်သည်လည်း၊ အဝသုတံ=ကိလေသာဖြင့် စိုစွတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဝစီကမ္မမ္ပိ=သည်လည်း၊ အဝသုတံ=သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။

အဝသုတကာယကမ္မန္တ သ=စိုစွတ်သော ကာယက်ရှိသော။ပ။ အဝသုတမနောကမ္မန္တ သ=စိုစွတ်သော မနောက်ရှိသော၊ တသ=ထိုသူ၏၊ ကာယကမ္မမ္ပိ=သည်လည်း၊ ပူတိကံ=ပုပ်ဆွေးသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ပူတိကာယကမ္မန္တ သ=ပုပ်ဆွေးသော ကာယက်ရှိသော။ပ။ ပူတိမနောကမ္မန္တ သ=ပုပ်ဆွေးသော မနောက်ရှိသော၊ တသ=ထိုသူ.မှာ၊ ဘဒ္ဒကံ=ကောင်းသော၊ မရဏံ=သေခြင်းသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဘဒ္ဒိကာ=ကောင်းသော၊ ကာလကိရိယာ=ကွယ်လွန်ခြင်းသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်။

ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ကူဋာဂါရေ=အထွတ်တပ်ဆင်ထားအပ်သောအိမ်ကို၊ ဒုစ္ဆန္နေ=မကောင်းသဖြင့် မိုးအပ်လသော်၊ ကူဋမ္ပိ=အထွတ်သည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ အရက္ခိတံ=မစောင့်ရှောက်အပ်တော့သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဧဝါပါနုသိယောပိ=အခြင်ယနယ်တို့သည်လည်း၊ ဝါ=တို့ကိုလည်း၊ အရက္ခိတာ=မစောင့်ရှောက်အပ်ကုန်တော့သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိတ္တိပိ=နံရံသည်လည်း၊ အရက္ခိတာ=သည်။ပ။ ကူဋမ္ပိ=သည်လည်း၊ အဝသုတံ=မိုးစိုသည်။ပ။ ဧဝါပါနုသိယောပိ=တို့သည်လည်း၊ အဝသုတာ=မိုးစိုကုန်သည်။ပ။ ကူဋမ္ပိ=သည်လည်း၊ ပူတိကံ=ပုပ်ဆွေးသည်။ပ။

ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။ ဂဟပတိ=ကာ၊ စိတ္တေ=စိတ်ကို၊ ရက္ခိတေ=စောင့်ရှောက်အပ်လသော်၊ ကာယကမ္မမ္ပိ=သည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ ရက္ခိတံ=စောင့်ရှောက်အပ်သည်။ပ။ ရက္ခိတကာယကမ္မန္တ သ=စောင့်ရှောက်အပ်သော ကာယက်ရှိသော။ပ။ အနဝသုတံ=ကိလေသာဖြင့် မစိုစွတ်သည်။ပ။ အနဝသုတကာယကမ္မန္တ သ=မစိုစွတ်သော ကာယက်ရှိသော။ပ။ အပူတိကံ=မပုပ်ဆွေးသည်။ပ။ အပူတိကာယကမ္မန္တ သ=မပုပ်ဆွေးသော ကာယက်ရှိသော။ပ။ သုစ္ဆန္နေ=ကောင်းမွှာမိုးအပ်လသော်။ပ။ ဣတိ (အဝေါ၈) သတ္တမံ=၇-ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၁၁၁ (စာပိုဒ်)။ ၈-ဗျာပန္နသုတ်။ ။ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ စိတ္တေ=စိတ်သည်၊ ဗျာပန္နေ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်လသော်၊ ဝါ=ပျက်စီးလသော်၊ ကာယကမ္မမ္ပိ=သည်လည်း၊ ဗျာပန္နံ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်သည်၊ ဝါ=ပျက်စီးသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ဗျာပန္နကာယကမ္မန္တ သ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သော ကာယက်ရှိသော။ပ။ ဗျာပန္နမနောကမ္မန္တ သ=သော၊ တသ=

ထိုသူ့မှာ၊ ဘဒ္ဒက်။ပ။ ကူဌမ္ပိ=သည်လည်း၊ ဗျာပန္နံ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သည်၊ ဝါ=ဗျက်စီးသည်။ပ။ အဗျာပန္နေ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ မရောက်လသော်၊ ဝါ=မဗျက်စီးလသော်။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉–ပဌမနိဒါနသုတ်

၁၁၂။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=ဝဋ်ဆင်းရဲသို့လားရောက်စေသော ကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဝါ=အားထုတ်စုဆောင်းခြင်းငှာ၊ နိဒါနာနိ=အကြောင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တီဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ လောဘော=လောဘဟူသော၊ ဝါ=လိုချင်ခြင်းသဘောဟူသော၊ နိဒါနံ=အကြောင်းလည်းကောင်း၊ ကမ္မာနံ=တို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ ဒေါသော=ဒေါသဟူသော၊ ဝါ=စိတ်ဆိုးမုန်းတီးခြင်း သဘောဟူသော၊ နိဒါနံ=အကြောင်းလည်းကောင်း၊ ကမ္မာနံ=တို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ မောဟော=မောဟဟူသော၊ ဝါ=အမှန်မသိခြင်းတွေဝေခြင်းသဘောဟူသော၊ နိဒါနံ = လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=အကြင်ကံသည်၊ လောဘပကတံ=လောဘသည် ပြုလုပ်အပ်၏၊ ဝါ=လောဘဖိစီး လောဘကြီး၍ ပြုလုပ်အပ်၏၊ လောဘဇံ=လောဘကြောင့်ဖြစ်၏၊ လောဘနိဒါနံ=လောဘဟူသော အကြောင်းရှိ၏၊ လောဘသမုဒယံ=လောဘဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိ၏၊ တံ ကမ္မံ=ထိုလောဘကြောင့် ဖြစ်သောကံသည်၊ အကုသလံ=အကုသိုလ်တည်း၊ တံ ကမ္မံ=ထိုလောဘကြောင့် ဖြစ်သောကံသည်၊ သာဝဇ္ဇံ=အပြစ်ရှိ၏၊ တံကမ္မံ=သည်၊ ဒုက္ခဝိပါကံ=ဒုက္ခဟူသော အကျိုးရှိ၏၊ ဝါ=ဒုက္ခအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏၊ တံကမ္မံ=သည်၊ ကမ္မသမုဒယာယ= အခြားသော ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏ ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ တံ ကမ္မံ=ထိုလောဘကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ ကမ္မနိရောဓာယ= အခြားသော ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏ချုပ်ခြင်းငှာ၊ နံ သံဝတ္တတိ=မဖြစ်။

ဘိက္ခဝေ=တို့ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=သည်၊ ဒေါသပကတံ=ဒေါသသည် ပြုလုပ်အပ်၏၊ ဝါ=၏၊ ဒေါသဇံ=ဒေါသကြောင့်ဖြစ်၏။ပ။ တံ ကမ္မံ=ထိုဒေါသကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ အကုသလံ=အကုသိုလ်တည်း၊ တံ ကမ္မံ=ထိုဒေါသကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ သာဝဇ္ဇံ=၏။ပ။ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊

ဝါ=သည်၊ မောဟပကတ်=၏ ။ပ။ တံ ကမ္မံ=ထိုမောဟကြောင့် ဖြစ်သောကံသည်၊ ကမ္မနိရောဓာယ=အခြားသော ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏ ချုပ်ခြင်းငှာ၊ နု သံဝတ္တတိ=မဖြစ်၊ ဘိက္ခवे=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ နိဒါနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=တို့တည်း၊ [နိဝုံးဝါကျ]။

ဘိက္ခवे=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝိဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=ဝဋ်ဆင်းရဲကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော ကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ နိဒါနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=တို့တည်း၊ တီဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=ဟူမူ၊ ကမ္မာနံ=ဝိဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ အလောဘော=အလောဘဟူသော၊ နိဒါနံ=အကြောင်းလည်းကောင်း ။ပ။ ဘိက္ခवे=တို့၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=သည်၊ အလောဘပကတံ=အလောဘသည် ပြုလုပ်အပ်၏ ။ပ။ တံ ကမ္မံ=ထိုအလောဘကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ ကုသလံ=ကုသိုလ်တည်း၊ တံ ကမ္မံ=ထိုအလောဘကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ အနုဝဇ္ဇံ=အပြစ်မရှိ၊ တံ ကမ္မံ=သည်၊ သုခဝိပါကံ=သုခဟူသော အကျိုးရှိ၏၊ ဝါ= သုခအကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်၏၊ တံ ကမ္မံ=သည်၊ ကမ္မနိရောဓာယ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏ ချုပ်ခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ တံကမ္မံ=ထိုအလောဘကြောင့်ဖြစ်သောကံသည်၊ ကမ္မသမုဒယာယ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏ ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ နု သံဝတ္တတိ=မဖြစ်၊ ဘိက္ခवे =တို့၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံကို၊ ဝါ=သည်၊ အဒေါသပကတံ=အဒေါသသည် ပြုလုပ်အပ်၏ ။ပ။ တံ ကမ္မံ=ထိုအဒေါသကြောင့် ဖြစ်သောကံသည်၊ ကုသလံ =တည်း ။ပ။ ဘိက္ခवे=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝိဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ၊ နိဒါနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=တည်း၊ ဣတိ =ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)နဝမံ။

၁၀–ဒုတိယနိဒါနသုတ်

၁၁၃။ ဘိက္ခवे=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ [ဝဋ္ဋ=ဝဋ်ဆင်းရဲသို့+ ဂါမိ=လားရောက်စေတတ်သောကံ] ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ငှာ၊ ဝါ=ငှာ ။ပ။ ဘိက္ခवे=တို့၊ အတီတေ=အတိတ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=လွန်ပြီးဖြစ်ကုန်သော၊ ဆန္ဒရာဂဗ္ဗာနိယေ=ဆန္ဒရာဂ၏တည်ရာအကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ [ဆန္ဒ= လိုချင်ခြင်း + ရာဂ=တပ်မက်ခြင်း] ဓမ္မေ=တရားတို့ကို၊ အာရब्ब=အကြောင်းပြု၍၊ ဆန္ဒော=လိုချင်မှုတဏှာသည်၊ ဥဿဝတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခवे=တို့၊ အနာဂတေ= အနာဂတ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=နောင်ဖြစ်လတ္တံ့ကုန်သော၊ [နု+အာဂတ=ရောက်ပြီး

ရောက်ဆဲ,ဖြစ်ပြီးဖြစ်ဆဲမဟုတ်သော၊ ဝါ=ရောက်လတ္တံ့သော]။ပ။ ပစ္စုပ္ပန္နေ= ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ယခုဖြစ်ဆဲဖြစ်ကုန်သော။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ပ။ ဇာယတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ပ။ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ အနုဝိတက္ကေတိ=ထပ်တလဲလဲ ကြံစည်၏၊ အနုဝိစာရေတိ=ထပ်တလဲလဲ ဆင်ခြင် သုံးသပ်၏၊ အတိတေ=ကုန်သော ။ပ။ အနုဝိတက္ကယတော=ထပ်တလဲလဲကြံစည်သော၊ အနုဝိစာရယတော=ထပ်တလဲလဲ ဆင်ခြင်သုံးသပ်သော၊ တသ=ထိုသူ့မှာ၊ ဆန္ဒော=လိုချင်မှုတဏှာသည်၊ ဇာယတိ=ဖြစ်၏၊ ဆန္ဒဇာတော=ဖြစ်သော လိုချင်မှုတဏှာရှိသောသူသည်၊ တေဟိ ဓမ္မေဟိ=ထိုဆန္ဒရာဂဠာနိယတရား တို့နှင့်၊ သံယုတ္တော=ယှဉ်တွဲသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စေတသော=စိတ်၏။ ယော သာရာဂေါ=အကြင်ပြင်းထန်စွာတပ်မက်ခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)တေ =ဤပြင်းထန်စွာ တပ်မက်ခြင်းကို၊ အဟံ=ငါသည်။ သံယောဇနံ=အနှောင်အဖွဲ့ ဟူ၍၊ ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အတိတ်ဆန္ဒရာဂဠာနိယ တရားတို့ကို ထပ်တလဲလဲကြံစည်စဉ်းစား၍ ပြင်းထန်စွာ တပ်မက်ကာ သံယောဇဉ်ဖြစ်ပွားနေခြင်းဖြင့်) အတိတေ ။ပ။ ဇာယတိ=ဖြစ်၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မာနံ=ဝိဝဋ္ဋဂါမိကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ သမုဒယာယ=ဟာ၊ ဝါ=ဟာ။ပ။ နဇာယတိ=မဖြစ်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတိတာနံ=အတိတ်ဖြစ် ကုန်သော၊ ဝါ=လွန်ခဲ့ပြီးဖြစ်ကုန်သော။ ဆန္ဒရာဂဠာနိယာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ =တရားတို့၏၊ အာယတိ=နှောင်ဖြစ်လတ္တံ့သော၊ ဝိပါကံ=အကျိုးကို၊ ပဇာ နာတိ=သိ၏။ပ။ ဝိဒိတ္တာ=သိပြီး၍၊ တံ=ထိုအကျိုးကို၊ ဝါ=ထိုဆန္ဒရာဂဠာနိယ တရားတို့နှင့် ထိုတရားတို့၏အကျိုးကို၊ အဘိနိဝတ္တေတိ=(ဝိပဿနာဖြင့်) လွှမ်းဖို၍ ဆုတ်နစ်စေ၏၊ တံ=ထိုအကျိုးကို၊ ဝါ=ကို၊ အဘိနိဝတ္တေတ္တာ=(မဂ်ဖြင့်) လွှမ်းဖိဆုတ်နစ်စေပြီး၍၊ စေတသာ=မဂ်စိတ်ဖြင့်၊ အဘိနိဝိဇ္ဈိတ္တာ=(ကိလေသာ တို့ကို) လွှမ်းဖိထိုးဖောက်၍၊ ပညာယ=ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့်၊ အတိဝိဇ္ဈ= ကိလေသာတို့ကို ထွင်းဖောက်၍၊ ပဿတိ=နိဗ္ဗာန်ကို ထင်ရှားစွာ မြင်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧवံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ဆန္ဒရာဂဠာနိယ တရားတို့၏ အနာဂတ်အကျိုးကိုသိ၍၊ လွှမ်းဖိဆုတ်နစ်စေလျက် ကိလေသာတို့ကို ထိုးဖောက်ဖျက်ဆီးကာ နိဗ္ဗာန်ကို သိမြင်ခြင်းအားဖြင့်) အတိတေ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ သမ္မောဓ ဝဂ္ဂေါ= သမ္မောဓဝဂ်တည်း။

(၁၂)၂–အာပါယိကဝဂ်၊

၁–အာပါယိကသုတ်

ဝ၁၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဒံ=ဤပြဆိုလတ္တံ့သော မကောင်းမှု သုံးမျိုးကို၊ အပ္ပဟာယ=မပယ်စွန့်နိုင်ကြ၍၊ အာပါယိကာ=အပါယ်သို့ သွားရောက်မည့်သူတို့သည်၊ နေရယိကာ=ငရဲသို့သွားရောက်ရမည့်သူတို့သည်၊ ဣမေ တယော=ဤသုံးဦးတို့တည်း၊ တယော=သုံးဦးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ယော စ=အကြင်သူသည်လည်း၊ အဗြဟ္မစာရီ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူ မဟုတ်ပါဘဲလျက်၊ ဗြဟ္မစာရိပဋိညော=မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူဟု ဝန်ခံမှုရှိသည်၊ (မြတ်သောအကျင့်ရှိဟန်ဆောင်နေခြင်းကြောင့် မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူဟု ဝန်ခံမှုရှိသကဲ့သို့ဖြစ်သည်။ ဝါ=ဥပုသ်ပဝါရဏာစသည်တို့တွင် ပါဝင်လျက် မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူဟု အတိအလင်း ဖွင့်ဟဝန်ခံမှုရှိသည်) ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ယောစ=အကြင်သူသည်လည်း၊ သုဒ္ဓံ=စင်ကြယ်သော၊ ဝါ=စင်ကြယ်စွာ၊ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သောအကျင့်ကို၊ စရန္တံ=ကျင့်နေသော ရဟန်းကို၊ အမူလ ကေန=အခြေအမြစ်မရှိသော၊ အဗြဟ္မစရိယေန=မမြတ်သောမေထုန်စသော အကျင့်ဖြင့်၊ အနုဒ္ဓံသေတိ=ဆဲဆိုကြိမ်းမောင်း စွပ်စွဲ၏၊ ယောစ အယံ=အကြင်သူသည်လည်း၊ "ကာမေသု=အာရုံငါးဝ ဝတ္ထုကာမတို့၌၊ ဝါ=အာရုံငါးဝ ဝတ္ထုကာမတို့ကို ကိလေသကာမဖြင့် သုံးဆောင်မှီဝဲခြင်းကြောင့်၊ ဒေါသော=အပြစ်အနွယ် ရာယ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ" ဣတိ=ဤသို့၊ ဧဝံဝါဒီ=ဤအတိုင်း ပြောဆိုလေ့ရှိ၏။ ဧဝံဒိဋ္ဌိ=ဤအတိုင်း အယူအဆရှိ၏။ သော=ထိုသူသည်၊ တာယ= ထိုအယူအဆဖြင့်၊ ကာမေသု=အာရုံငါးဝ ဝတ္ထုကာမတို့၌၊ ပါတဗျတံ=အလိုရှိတိုင်း သောက်သုံးခံစားသူ၏ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ= ဤဆိုအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုသုံးမျိုးကို၊ အပ္ပဟာယ=၍၊ အာပါယိကာ=တို့သည်၊ နေရယိကာ=တို့သည်၊ ဣမေ တယော=ဤသုံးဦးတို့တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ။

၂–ဒုလ္လဘသုတ်

ဝ၁၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဏ္ဏံ=သုံးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ပါတုဘာ ဝေါ=ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကို၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောကဌာန်၌၊ ဒုလ္လဘော=ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်၏၊ ဝါ=ရနိုင်ခဲ၏၊ ကတမေသံ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဏ္ဏံ=သုံးဦးသော

ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ (ပါတုဘာဝေါ=ကို၊ လောကသ္မိံ=၌၊ ဒုလ္လဘော=ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်သနည်းဟူမှ) ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အရဟတော=ကိလေသာရန်သူတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင် စတွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ တထာဂတသ= မြတ်စွာဘုရား၏၊ (ဝိပဿီစသား, ရှေးဘုရားတို့နှင့် မခြားတမူ, အလားတူ ကြွလာတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏) ပါတုဘာဝေါ=ကို၊ လောကသ္မိံ=၌၊ ဒုလ္လဘော=၏၊ တထာဂတပ္ပဝေဒိတသ=မြတ်စွာဘုရား, ဟောကြားထုတ်ဖော်, သိစေတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယသ=သုတ်, အဘိဓမ္မာ, ဝိနည်းကို၊ ဒေသေတာ= ဟောကြားတတ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ လောကသ္မိံ=၌၊ ဒုလ္လဘော=၏၊ ကတညုကတဝေဒိ=သူတပါး ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို သိတတ်သော၊ ကတဝေဒိ= သူတပါးပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို ထင်ရှားဖော်ပြဆပ်ပေးတတ်သော၊ ပုဂ္ဂလော =ကို၊ လောကသ္မိံ=၌၊ ဒုလ္လဘော=ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်၏။ ဝါ=ရနိုင်ခဲ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေသံ တိဏ္ဏံ=ဤသုံးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ။ပ။ ဒုလ္လဘော=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒုတိယံ။

၃–အပ္ပမေယျသုတ်

၁၁၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ= ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝါ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ လောကသ္မိံ=သတ္တဝလောကဌာ၌၊ သန္ဓော =ထင်ရှားရှိကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်ကုန်၏၊ တယော=သုံးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ် တို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ သုပ္ပမေယျော=(အကျင့်ဂုဏ် အားဖြင့်) လွယ်ကူသဖြင့် တိုင်းတာအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဒုပ္ပမေ ယျော=(အကျင့်ဂုဏ်အားဖြင့်) ခက်ခဲသဖြင့် တိုင်းတာအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်း ကောင်း၊ အပ္ပမေယျော=(အကျင့်ဂုဏ်အားဖြင့်) မတိုင်းတာအပ်, မတိုင်းတာ နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုပ္ပမေယျော=လွယ်ကူသဖြင့် တိုင်းတာအပ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမော စ=အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌာ၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဥဒ္ဒတော=ပျံ့လွင့် သည်၊ ဝါ=ပျံ့လွင့်လုပ်ကြွ ဥဒ္ဓစ္စသဘောရှိသည်၊ ဥန္နဠော=မြင့်တက်လွင့်လူ ကျူရိုးနှင့်တူသော မာနရှိသည်၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၃)၌လည်း ကြည့်] စပလော=လျှပ်ပေါ်လော်လီသည်၊ မုခရော=ရိုင်းစိုင်းကြမ်းကြုတ်သော နှုတ်ခွန်း

စကား ရှိသည်၊ ဝိကိဏ္ဏာဝါစော=ဖရိုဖရဲ ဖွာကြဲသောစကားရှိသည်၊ (နှုတ်စောင့်စည်းမှု မရှိဘဲ ဟောင်ဖွာဟောင်ဖွာ ပြောချင်ရာ ပြောနေသည်) မုဠသတိ=လွတ်ကင်းသော သတိရှိသည်၊ အသမ္ဘဝနော=ကောင်းစွာဆင်ခြင် မသိမြင်သည်၊ အသမာဟိတော=တခုတည်းသော အာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ မထားနိုင်သည်၊ ဝါ=မတည်ကြည်သည်၊ ဝိဗ္ဗန္တ စိတ္တော=အာရုံအများ လှည့်လည်သွားလာနေသော စိတ်ရှိသည်၊ ပါကတိန္ဒြိယော=လူ၏အသွင် ပေါ်လွင်သော ဣန္ဒြေရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သုပ္ပမေယျော=အပ်သော၊ ပုဂ္ဂလော၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏ ။ပ။

ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အနုဒ္ဓတော=မပျံ့လွင့်သည် ။ပ။ အစပလော=မလျှပ်ပေါ် မလော်လီသည်၊ အမုခရော.....စကားမရှိသည် ။ပ။ ဥပဋ္ဌိတသတိ=(ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌) စွဲကပ်တည်နေသော သတိရှိသည်၊ သမ္ဘဝနော=ကောင်းစွာဆင်ခြင်သိမြင်သည်၊ သမာဟိတော=တခုတည်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားသည်၊ ဧကဂ္ဂစိတ္တော=တခုတည်းသော အာရုံရှိသော စိတ်ရှိသည်၊ သံဝုတိန္ဒြိယော=စောင့်စည်းအပ်သော ဣန္ဒြေရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အရဟံ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာသည်၊ ခီဏာသဝေါ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝတရား ရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤခီဏာသဝရဟန်းကို၊ အပ္ပမေယျော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိံ=၌၊ တယော=ကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ သန္ဓာယ=ကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) တတိယံ။

၄–အာနေဉ္ဇသုတ်

၁၁၇။ ["သဗ္ဗသော ရူပသညာနံ" စသော အရူပဈာန်ဆိုင်ရာ ပုဒ်တို့၏ အနက်နှင့် ရှင်းလင်းချက်ကို ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၃၅)၌ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သဗ္ဗသော=အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အားလုံးစုံကုန်သော၊ ရူပသညာနံ=တို့ကို ။ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ=ထိုအာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ကို။ အသာသေတိ=သာယာ၏၊ တံ=ထိုအာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ကို၊ နိကာမေတိ= လိုလားတောင့်တ၏၊ တေန စ=ထိုအာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ဖြင့်လည်း၊ ဝိတ္တိ=နှစ်သက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏၊ တတြ=ထိုအာကာသာ

နဋ္ဌာယတနဗျာန်၌၊ ဌိတောမြတည်နေလျက်၊ တဒဓိမုတ္တောတိုအာကာသာ နဋ္ဌာယတနဗျာန်၌ ညွှတ်ကိုင်းလျက်၊ ဝါ=တိုအာကာသာနဋ္ဌာယတနဗျာန်သို့ စိတ်ကို စေလွှတ်လျက်၊ တဗ္ဗဟုလဝိဟာရီ= တိုအာကာသာ နဋ္ဌာယတနဗျာန်ဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ နေလေ့ရှိလျက်၊ အပရိဟီနော=တိုဗျာန်မှ မယုတ်လျော့ကျဘဲ၊ ကာလံ=ကွယ်လွန်ခြင်းကို၊ ကုရုမာနော=ပြုလသော်၊ အာကာသာနဋ္ဌာယတ နူပဂါနံ=အာကာသာနဋ္ဌာယတနဘုံ၌ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=ဗြဟ္မာတို့၏၊ သဟ ဗျတံ=အတူတကွဖြစ်ဖက် အဖော်သဟဲ၏ အဖြစ်သို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာကာသာနဋ္ဌာယတနူပဂါနံ=ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=တို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ=အသက်တမ်းပမာဏသည်၊ ဝိသတိကပ္ပသဟဿာနိ= မဟာကပ် နှစ်သောင်းတို့တည်း [တနည်း–ဝိသတိ=၂၀သော၊ ကပ္ပသဟဿာနိ= မဟာကပ် အထောင်တို့တည်း]

တတ္ထ=ထိုအာကာသာနဋ္ဌာယတနဗြဟ္မာတို့၌၊ ပုထုဇ္ဇနော=ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် သည်၊ ယာဝတာယုကံ=အသက်ရှည်သမျှ ကာလပတ်လုံး၊ ဌတ္တာ=တည်နေ၍၊ တေသံ ဒေဝါနံ=ထိုအာကာသာနဋ္ဌာယတန ဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ=သည်၊ ယာဝတကံ=အကြင်မျှလောက် အပိုင်းအခြားရှိ၏၊ တံ သဗ္ဗံ=ထိုအားလုံးသော အသက်အပိုင်းအခြားကို၊ ခေယေတ္ဝာ=ကုန်စေပြီး၍၊ နိရယမ္ဘိ=ငရဲသို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=သွားရောက်ရ၏၊ (လူပြည်နတ်ပြည်မှ တဆင့် သွားရောက်ရတတ်၏) တိရစ္ဆာနယောနိမ္ဘိ=တိရစ္ဆာန်ဘဝသို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ပေတ္တိဝိသယမ္ဘိ= ပြိတ္တာ တို့၏ ဖြစ်ရာဘဝသို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ပန=ထူးခြားချက်ကား၊ ဘဂဝတော= မြတ်စွာဘုရား၏၊ သာဝကော=အောက်ဖိုလ် အရိယာတပည့်သည်၊ တတ္ထ=ထို အာကာသာနဋ္ဌာယတန ဗြဟ္မာတို့၌ ။ပ။ တသ္မိံ ယေဝ ဘဝေ=ထိုအရူပဗြဟ္မာ ဘဝ၌ပင်၊ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏။ ဝါ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်သော တဏှာစသည်မှ ကင်းသော ခန္ဓာဓာတ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်း၏၊ [အောက် ကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ မနေလာတော့ဟူလို]။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံခေါ=ဤသည်ပင်လျှင်၊ (ဤသို့ အောက်ဖိုလ် အရိယသာဝကာ၏ အရူပဗြဟ္မာဘဝ၌ပင်လျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံခြင်း, ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ငရဲစသည်သို့ သွားရောက်ရခြင်းသည်ပင်လျှင်) သုတဝတော=အကြားအမြင် သုတရှိသော၊ ဝါ=အာဂမသုတ, အဓိဂမသုတ ရှိသော [ရင်း၏ အကျယ်ကို ကေကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၁)ကြည့်] အရိယသာဝကဿ=အောက်ဖိုလ်အရိယာ တပည့်၏၊ အဿုတဝတော=အကြားအမြင်သုတမရှိသော၊ ပုထုဇ္ဇနေန=ပုထုဇဉ်

ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်၊ ဂတိယာ=လားရောက်အပ်သော ဘဝအားဖြင့်၊ ဥပပတ္တိယာ= ဘဝပဋိသန္ဓေအားဖြင့်၊ ဝိသေသော=ထူးခြားချက်တည်း၊ [ယဒိ ဣ အနက်မရှိကြောပါ] အယံ=ဤသည်ပင်၊ (ဤသို့ အောက်ဖိုလ်အရိယသာဝကာ၏ အရှုပဋ္ဌာဘဝ၌ပင်လျှင်ပရိနိ.....ပင်လျှင်) သုတဝတော=သော၊ အရိယသာဝကဿ=၏၊ အဿုတဝတာ=သော၊ ပုထုဇ္ဇနေန=နှင့်၊ ဂတိယာ=ဖြင့်၊ ဥပပတ္တိယာ=ဖြင့်၊ အဓိပ္ပယာသော=လွန်ကဲစွာ အားထုတ်ကြောင်း အပြုအမူတည်း၊ ဣဒံ=ဤသည်ပင်လျှင် (ဤသို့ အောက်ဖိုလ်အရိယ.....လျှင်) သုတဝတော=သော၊ အရိယသာဝကဿ=၏၊ အဿုတဝတာ=သော၊ ပုထုဇ္ဇနေန=နှင့်၊ ဂတိယာ=ဖြင့်၊ ဥပပတ္တိယာ=ဖြင့်၊ နာနာကရဏံ= တသီးတခြားစီကွဲပြားအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော ထူးခြားချက်တည်း၊ [ဤကား ဤသုတ်ပါဠိရှိသည့်အတိုင်း အနက်ပေးခြင်းတည်း၊ စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၂၃)၌လည်း ကြည့်ပါ]။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တဦးကား၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သံဗဇ္ဈသော=အားဖြင့်၊ ဝါ= အားလုံးစုံသော၊ အာဂ်ာသာနဋ္ဌာယတနံ=ကို ။ပ။ ဝိဟရတိ=၏၊ သော= ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ=ထိုဝိညာဏဋ္ဌာယတနစျာန်ကို၊ အဿာဒေတိ=၏၊ တံ=ထိုဝိညာ.....စျာန်ကို၊ နိကာမေတိ=၏၊ တေန စ=ထိုဝိညာ..... စျာန်ဖြင့်လည်း၊ ဝိတ္တိ=သို့ ။ပ။ တတြ=ထိုဝိညာ.....စျာန်၌၊ ဌိတော=လျက်၊ တဒဓိမုတ္တော = ထိုစျာန်၌ ညွှတ်ကိုင်းလျက်၊ ဝါ=လျက်၊ တဗ္ဗဟုလဝိဟာရီ=ထိုစျာန်ဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ နေလေ့ရှိလျက်၊ အပရိဟီနော=ဘဲ။ပ။ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနူပဂါနံ= ဝိညာဏဋ္ဌာယတနဘုံ၌ ဖြစ်ကုန်သော ။ပ။ အာယုပ္ပမာဏံ=သည်၊ စတ္တာရိသံ ကပ္ပသဟဿာနိ=မဟာကပ်လေးသောင်းတို့တည်း၊ [တနည်း-စတ္တာရိသံ= လေးဆယ်သော၊ ကပ္ပသဟဿာနိ=မဟာကပ်အထောင် တို့တည်း] တတ္ထ=ထိုဝိညာဏဋ္ဌာယတန ဗြဟ္မာတို့၌ ။ပ။ တေသံ ဒေဝါနံ=ထိုဝိညာဏဋ္ဌာယတန ဗြဟ္မာတို့၏ ။ပ။ တတ္ထ=ထိုဝိညာဏဋ္ဌာယတန ဗြဟ္မာတို့၌ ။ပ။ တသ္မိံ ယေဝ ဘဝေ=ထိုအရှုပဋ္ဌာဘဝ၌ပင်၊ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=၏ ။ပ။ အာကိဉ္စညာယတနံ=သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသံပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ=ထိုအာကိဉ္စညာယတနစျာန်ကို၊ အဿာဒေတိ=၏၊ တံ=ထိုအာကိ.....စျာန်ကို၊ နိကာမေတိ=၏ ။ပ။ အာကိဉ္စညာယတနူပဂါနံ=အာကိဉ္စညာယတနဘုံ၌ ဖြစ်ကုန်သော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာကိဉ္စညာယတနူပဂါနံ=ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=ဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ=သည်၊ သဋ္ဌိကပ္ပသဟဿာနိ= မဟာကပ် ခြောက်သောင်းတို့

တည်း၊ တတ္ထ=ထိုအာကိုဠညာယတန ဗြဟ္မာတို့၌ ။ပ။ တေသံ ဒေဝါနံ=ထိုအာကိုဠညာယတန ဗြဟ္မာတို့၏ ။ပ။ စတုတ္ထံ။

၅-ဝိပတ္တိသမ္ဘဒါသုတ်

ဝ၁၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဝိပတ္တိယော=ပျက်စီးခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ တိသော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိသော= သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ သီလဝိပတ္တိ=သီလ၏ ပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊ စိတ္တ ဝိပတ္တိ=စိတ်၏ ပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊ ဒိट्ठိဝိပတ္တိ=အယူ၏ ပျက်စီးခြင်း လည်းကောင်းတည်း။ ဝါ=ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော အယူလည်းကောင်း တည်း၊ ["ဝိပ်ပတ္တိ"ဟု မဖတ်နဲ့] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သီလဝိပတ္တိ=သီလ၏ ပျက်စီးခြင်း ဟူသည်၊ ကတမာ စ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၌ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ ပါဏာတိပါတီ=သတ္တဝါ,အသက်ကို သတ်သူ သည်၊ ဝါ=သတ္တဝါ, အသက်ကို လျင်မြန်စွာ လျှောကျစေသူသည်၊ [ကျန် အနက်တို့ကို စာဝိဒ်-၇၁-ဥပေါသထသုတ်၌ကြည့်] ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အဒိန္နာ ဒါယီ=ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူတပါးပစ္စည်းကို နိုးယူလုယက်သူသည်၊ ဟောတိ =၏၊ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရီ=မေထုန်ကာမအကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာ ကျင့်သူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မုသာဝါဒီ=မဟုတ်မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုသူသည် ။ပ။

ဝိသုဏာဝါစော=ကုန်းတိုက်စကားကို ပြောဆိုသူသည် [အလွယ်အနက် တည်း] ဝါ=ညီညွတ်နေသူတို့ကို စိတ်ဝမ်းကွဲပြားအောင် ပြုတတ်သော ကုန်း တိုက်စကားရှိသူသည်၊ [သမဂ္ဂေ သတ္တေ ဝိသတိ ဝဂ္ဂေ ဘိန္နေ ကရောတိတိ

၁။ **ကာမေသုမိစ္ဆာစာရီ** ။ ။ ကာမီယန္တီတိ ကာမာ=(သတ္တဝါတို့) လိုလားတပ်မက်အပ်သော မေထုန်အကျင့်၊ ဝါ=လိုလားတပ်မက်အပ်သော မေထုန်၏တည်ရာ ဖိုမသတ္တဝါများ၊ မိစ္ဆာ လာမကတော စရတိတိ မိစ္ဆာစာရီ =ယုတ်မာစွာ ကျင့်သောသူ၊ ကာမေသု မေထုနသမာစာရေသု မေထုနဝတ္ထုသု ဝါ မိစ္ဆာစာရီ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရီ=မေထုန်ကာမ အကျင့်တို့၌ (ဝါ=မေထုန် အကျင့်၏တည်ရာ ဖိုမသတ္တဝါတို့၌) ယုတ်မာစွာကျင့်သောသူ။

(တနည်း) ဝတ္ထုကာမေသု (ကိလေသကာမေန)စရတိတိ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရီ=ဝတ္ထုကာမတို့၌ (ကိလေသာကာမဖြင့်) ယုတ်မာစွာ ကျင့်သောသူ။ "ကာမေသု"၌ သုဝိဘတ်မကျေသော အလုတ္တတပ္ပုရိသ် သမာသ်တည်း။

ဝိသုဏာ၊ ဝိသုဏာ ဝါစာ အသောတိ ဝိသုဏာဝါစော] ဝါ=မိမိကို ချစ်မြတ်နိုး ခံရအောင်, သူတပါးကို အချစ်ဆိတ်သုဉ်း အမုန်းခံရအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော ကုန်းတိုက်စကားရှိသူသည်၊ [ဝိယ=ချစ်မြတ်နိုးခံရအောင်+သုည=အချစ် ဆိတ်သုဉ်းအောင်+ ကရဏာ=ပြုကြောင်းဖြစ်သော+ဝါစာ=ကုန်းတိုက်စကား။ ဝိယ သုညကရဏာ၌ "ယ,ည,က,ရ"တို့ကို ချေ၍ ဝိသုဏာဟု ရပ်ပြီး၏] ။၀။ ဖရသဝါစော=ကြမ်းတမ်းသောစကားရှိသူသည်၊ ဝါ=မိမိနှင့် သူတပါးကို ကြမ်းတမ်းအောင် ပြုကြောင်း စကားရှိသူသည် ။၀။

သမ္ဘပ္ပလာပီ=ပြိန်ဖျင်းသောစကားကို ပြောဆိုသူသည်၊ [အလွယ်ပေးသော အနက်တည်း] ဝါ=စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ် ကင်းမဲ့သော အကြောင်းအရာကို ပြောဆိုသူသည်။ [သံ သုခံ ဟိတဉ္စ ဖလတိ ဝိနာသေတီတိ သမ္ဘံ။ သံသဒ္ဒါ၊ ပပဒ, ဖလဓာတ်, ကွိပစ္စည်း၊ သံသဒ္ဒါသည် ဟိတ, သုခအနက်ကို ဟောအ၏၊ သမ္ဘံ (တကယ် အစစ်အမှန် မရှိသော အကြောင်းအရာကို) ပလပတိတိ သမ္ဘပ္ပလာပီ] ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပါဏာတိပါတစသော ခုနစ်ပါးကို၊ သီလဝိပတ္တိ=သီလ၏ ပျက်စီးခြင်း ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏ ။၀။ အဘိဇ္ဈာလု=များသော အဘိဇ္ဈာလောဘရှိသည်၊ ဗျာပန္နစိတ္တော=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်ရှိသည်၊ ဟောတိ =၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤအဘိဇ္ဈာအားကြီးခြင်း စသည်ကို ။၀။

ဧကစ္စော=သည်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော=လွဲမှားသောအယူရှိသည်၊ ဝိပရိတဒဿ နော=ဖောက်ပြန်သော အမြင်ရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဒိန္နံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုပေးလှူခြင်း၏ အကျိုးသည်၊ [ဒိန္နပုဒ်ဖြင့် လှူဖွယ်ဝတ္ထုကိုသာ ခေါင်းတပ်ပြထားသော်လည်း ဤ၌ ၎င်းကို ပေးလှူခြင်း၏ (ဒါနစေတနာ၏) အကျိုးတိုင်အောင် ယူရ၏] ဝါ=ပေးလှူ ကြောင်း ဒါနစေတနာ၏ အကျိုးသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ယိဋ္ဌံ=ပူဇော်ဖွယ်ပစ္စည်းဝတ္ထု ကို အကြီးအကျယ် ပေးလှူပူဇော်ခြင်း၏ အကျိုးသည်၊ ဝါ=အကြီးအကျယ် ပေးလှူပူဇော်ကြောင်း စေတနာ၏ အကျိုးသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဟုတံ=ညှော်သည် တို့အား ကောင်းနိုးရာရာ ပစ္စည်းဝတ္ထုပေးကမ်းပြုစုရခြင်း၏ အကျိုးသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ သုကတ, ဒုက္ကဋာနံ=ကောင်းစွာပြုအပ်, မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ် ကုန်သော၊ ကမ္မာနံ=ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တို့၏၊ ဖလံ=ထပ်ဆင့်တိုးတက် အကျိုးဆက်သည်လည်းကောင်း၊ ဝိပါကော=ကံတူမူရင်း အကျိုးသည်လည်း ကောင်း၊ နတ္ထိ=မရှိ။

အယံ လောကော=ဤယခုပစ္စုပ္ပန်လောကသည်၊ (ကံတရားဖြင့် ဟိုဘက်ဘဝမှ သေပြီးပြောင်းရွှေ့လာရောက်အပ်သော ဤဘက်ဘဝဟူသည်) နတ္ထိ=မရှိ၊ ပရော လောကော=ဟိုဘက်တမလွန်လောကသည်၊ (ဤဘက်ဘဝမှ သေပြီး၍ ပြောင်းရွှေ့သွား ရမည့် ဟိုဘက်ဘဝဟူသည်) နတ္ထိ=မရှိ၊ မာတာ=အမိ၌ ရှိသေစွာ ပြုစုခြင်း, ရိုင်းစိုင်းစွာ ပြုမူခြင်း၏ ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုးသည်၊ နတ္ထိ။ ပိတာ=အဘ၌ ရှိသော, မရှိသော ပြုကျင့်ခြင်း၏ ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုးသည်၊ နတ္ထိ။ သြပပါတိကာ=သေပြီးမှနောက်, ကပ်ရောက်ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ နတ္ထိ=မရှိကုန်။ ဤသုတ်ဦးကာ၌ နှ စဝနပုဗ္ဗကောဟု ပါဠိပျက်၏။ အခြားဦးကာများအတိုင်း နှ စဝိတ္တာ အာဂမနပုဗ္ဗကော ဟု ရှိရမည်။ ပုရိမဘာဝတော ပစ္ဆိမဘဝေ ဥပပတန် ဥပပါတော၊ သော ယေသံ သီလန္တိ သြပပါတိကာ(ရှေးဘဝမှ နောက်ဘဝ၌ ဆက်စပ်ဖြစ်ခြင်း အလေ့ရှိကုန်သော) ဟုဝိဂြိုဟ်ပြု။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ မူလဋီကာ ။၁၇၆။]

ယေ (သမဏာ, ဗြာဟ္မဏာ)=အကြင်ရဟန်း, သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ဣမဉ္စ လောကံ=ဤယခုမျက်မြင်လောကကို လည်းကောင်း၊ ပရဉ္စ လောကံ=အခြားသော မျက်ကွယ်လောကကိုလည်းကောင်း၊ သယံ=ကိုယ်တိုင်၊ အဘိညာ=ထူးခြားသော သဗ္ဗညုတညာဏ်ဖြင့် သိတော်မူကြ၍၊ သစ္ဆိကတွာ=မျက်မှောက်ပြုကြကုန်၍၊ ဝါ=ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် သိရှိကြကုန်၍၊ ပဝေဒေန္တိ=ဟောပြော သိစေတော်မူကြကုန်၏၊ သမ္မဂ္ဂတာ=သီလစသော နိဗ္ဗာန်လမ်းကြောင်းသို့ ဖြောင့်မှန်စွာ ကြွသွားတော်မူကြကုန်သော၊ သမ္မာပဋိပန္နာ=သီလစသော အကျင့်ကို ကောင်းစွာကျင့်တော်မူကြကုန်သော၊ တေ သမဏာ, ဗြာဟ္မဏာ=ထိုရဟန်း, သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ လောကေ=လောက၌၊ နတ္ထိ=မရှိပါကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝိပရိတဒဿနော=သည်၊ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခवे=ရဟန်းတို့၊ အယံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော မိစ္ဆာအယူကို၊ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

ဘိက္ခवे=တို့၊ သီလဝိပတ္တိဟောတု ဝါ = သီလပျက်စီးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ ကာယဿ=ဥပါဒိန္နကိုယ်ခန္ဓာ၏၊ ဘေဒါ=ပျက်စီးခြင်းဟူသော၊ မရဏာ=သေခြင်းမှ၊ ဝါ=သေသည်မှ၊ ပရံ=နောက်၌၊ ဝါ=နောက်ဖြစ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကို ယူခြင်း၌၊ ဝါ=နောက်ထပ်ယူအပ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယ်၌၊ အပါယံ=သုဂတိ ဖြစ်ပေါ်လာရာ ကုသိုလ်မှကင်းသော၊ ဒုဂ္ဂတိ=ဒုက္ခ၏ဖြစ်ရာတည်ရာ ဖြစ်သော၊ ဝိနိပါတံ=မကောင်းမှုပြုသူတို့ မိမိအလိုဆန္ဒမပါဘဲ ကျရောက်ရာဖြစ်သော၊ နိရယံ=သာယာ

ဖွယ်သုခ အနည်းငယ်မျှ မရှရာ ငရဲသို့၊ ဥပပဇ္ဇန္တို=လားရောက်ကြကုန်၏၊ [နောက်တနည်း အနက်များကို ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၃)နှင့် တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၉)တို့၌ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စိတ္တဝိပတ္တိဟောတု ဝါ=စိတ်ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း ။ပ။ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိဟောတု ဝါ=အယူဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝိပတ္တိယော=တို့သည်၊ ဣမာ တိသော=တို့တည်း။ ဣတိ (အဝေါစ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္ပဒါ=ပြည့်စုံခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ တိသော=တို့တည်း ။ပ။ သီလသမ္ပဒါ=သီလ၏ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=ပြည့်စုံသောသီလ လည်းကောင်း၊ စိတ္တသမ္ပဒါ=စိတ်၏ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=ပြည့်စုံသော စိတ်လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ=အယူ၏ ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ= ပြည့်စုံသောအယူလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သီလသမ္ပဒါ= သီလ ပြည့်စုံခြင်းဟူသည်၊ ကတမာ စ=အဘယ်နည်း ။ပ။ ဧကဗ္ဗော=သည်၊ ပါဏာ တိပါတာ=သတ္တဝါ, အသက်ကိုသတ်ခြင်းမှ၊ [စာပိုဒ် (၇၁)သုတ်၌လည်းကြည့်] ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဒိန္နာဒါနာ=ပိုင်ရှင် မပေး အပ်သော သူတပါးပစ္စည်းကို နိုးယူလုယက်ခြင်းမှ ။ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ= မေထုန်ကာမ အကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာ ကျင့်ခြင်းမှ ။ပ။ မုသာဝါဒါ= မဟုတ် မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ ။ပ။

ပိသုဏာယ=ညီညွတ်နေသူတို့ကို စိတ်ဝမ်းကွဲပြားစေတတ်သော၊ ဝါ= မိမိကို ချစ်မြတ်နိုးခံရအောင်, သူတပါးကို အချစ်ဆိတ်သုဉ်း အမုန်းခံရအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါစာယ=ကုန်းတိုက်စကားမှ၊ ဝါ=ကုန်းတိုက်စကား၏ အကြောင်းရင်းစေတနာမှ ။ပ။ ဖရုသာယ=ကြမ်းတမ်းသော၊ ဝါ=မိမိနှင့် သူ တပါးကို ကြမ်းတမ်းအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါစာယ=စကားမှ၊ ဝါ= စကား၏ အကြောင်းရင်းစေတနာမှ။ပ။သမ္ဖပ္ပလာပါ=ပြိန်ဖျင်းသော စကားမှ၊ [အလွယ်အနက်တည်း] ဝါ=စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အနက် အဓိပ္ပာယ် ကင်းမဲ့သော အကြောင်းအရာကို ပြောဆိုကြောင်းစေတနာမှ၊ ပဋိ ဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပါဏာတိ ပါတ အစရှိသော ဒုစ္စရိတ်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ သီလသမ္ပဒါ=သီလ၏ ပြည့်စုံခြင်းဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။

အနဘိဇ္ဈာလု=အားကြီးသော အဘိဇ္ဈာလောဘမရှိသည်၊ အဗျာပန္နစိတ္တော=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်မရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤအာဘိဇ္ဈာကင်းခြင်းစသည်ကို ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကော= မှန်ကန်သောအယူရှိသည်၊ အဝိပရိတဒဿနော=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဟောတိ=ဟူမူ) ဒိဋ္ဌေ=သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏ ။ပ။ လောကော=၌၊ အတ္ထိ=ရှိပါကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝိ ပရိတဒဿနော=သည်၊ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤသမ္မာဒိဋ္ဌိကို၊ ဒိဋ္ဌိသမ္မဒါ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သီလသမ္မဒါဟောတု ဝါ= သီလ ပြည့်စုံခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ သတ္တာ=တို့သည် ။ပ။ ပရံ=၌၊ သုဂတိ=သုခ၏ဖြစ်ရာ ဘုံဘဝဖြစ်သော၊ သဂ္ဂံ=ရွှေပါရုံအစရှိသော သမ္မတ္တိတို့ဖြင့် လွန်စွာ မြင့်မြတ်သော၊ လောကံ=နတ်ပြည်နတ်ဘဝသို့၊ ဥပပဇ္ဇန္တိ=လားရောက် ကြကုန်၏။ [အခြားနည်းများကို ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၄)နှင့် တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၉) ၌ကြည့်] ပဌမံ။

၆–အပဏ္ဏကသုတ်

၁၁၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ အပဏ္ဏ ကော=မချွတ်မလွဲ အထိုင်မြဲသော၊ မဏိ=မျက်နှာပြင် ခြောက်ဖက်ရှိသော အံစာလုံးသည်၊ ဥဒ္ဓံ=အထက်သို့၊ ခိတ္တော=ပစ်အပ်ပြီးသည်၊ (သမာနော=ဖြစ် လသော်) ယေန ယေန=အကြင်အကြင် အောက်သို့ ကျရာမျက်နှာပြင်ဖြင့်၊ ပတိဋ္ဌာတိ=ထိုင်အုံ၊ (တေန တေန ဧဝ=ထိုထိုအောက်သို့ကျရာ မျက်နှာပြင် ဖြင့်သာလျှင်) သုပ္ပတိဋ္ဌိတံယေဝ=မယိုင်မလဲ အထိုင်မြဲလျက်သာလျှင်၊ ပတိဋ္ဌာတိ =ထိုင်နေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင် ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇–ကမ္မဇ္ဇသုတ်

၁၂၀။ ကမ္မဇ္ဇဝိပတ္တိ=(ကာယက်, ဝစီက်ဟူသော) ကိုယ်နှုတ်အမှု၏ ပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊ အာဇီဝဝိပတ္တိ= အသက်မွေးမှု၏ ပျက်စီးခြင်း လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ= ဤပါဏာတိပါတစသော ဒုစ္စရိတ် ခုနစ်ပါးကို၊ ကမ္မဇ္ဇဝိပတ္တိတိ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏ ။ပ။ မိစ္ဆာဇီဝေါ=မှားယွင်းသော အသက်မွေးမှုရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မိစ္ဆာအာဇီဝေန=မှားယွင်းသော အသက်မွေးခြင်းဖြင့်၊ ဇိဝိတံ =အသက်မွေးခြင်းကို၊ ကပ္ပေတိ=ပြု၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤမှားယွင်းသော အသက်မွေးခြင်းကို ။ပ။ ကမ္မဇ္ဇသမ္မဒါ=(ကာယက်, ဝစီက်ဟူသော) ကိုယ်နှုတ်

အမှု၏ ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း။ အာဇီဝသမ္ပဒါ=အသက်မွေးမှု၏ ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ အယံ=ဤပါဏာတိပါတစသော ဒုစ္စရိုတ်ခုနစ်မျိုးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ ကမ္မန္တ သမ္ပဒါ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ သမ္မာအာဇီဝေါ=မှန်ကန်သော အသက်မွေးမှုရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သမ္မာအာဇီဝေန=မှန်ကန်သော အသက်မွေးခြင်းဖြင့် ။ပ။ အယံ=ဤမှန်ကန်သော အသက်မွေးခြင်းကို ။ပ။ သတ္တမံ။

၈–ပဌမသောစေယျသုတ်

၁၂၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သောစေယျာနံ=ကိလေသာ အညစ်အကြေးတို့မှ စင်ကြယ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းအကျင့်တို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း ။ပ။ ကာယသောစေယျံ=ကာယဒွါရ၌ စင်ကြယ်သောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းအကျင့်လည်းကောင်း၊ ဝစီသောစေယျံ=ဝစီဒွါရ၌ စင်ကြယ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းအကျင့်လည်းကောင်း၊ မနောသောစေယျံ= မနောဒွါရ၌ စင်ကြယ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာယသောစေယျ'= အကျင့်ဟူသည်၊ ကတမဿ=နည်း ။ပ။ ဣဒံ=ဤပါဏာတိပါတစသော ကာယဒုစ္စရိုတ်သုံးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ ကာယသောစေယျံ=ကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဣဒံ=ဤပိသုဏာဝါစာစသော ဝစီဒုစ္စရိုတ်လေးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ ဝစီသောစေယျံ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ အနဘိဇ္ဈာလု=သည်၊ အဗျာပန္နစိတ္တော=သည်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကော=မှန်ကန်သောအယူရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဣဒံ=ဤအဘိဇ္ဈာကင်းခြင်းစသည်ကို ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉–ဒုတိယသောစေယျသုတ်

၁၂၂။ အဗြဟ္မစရိယာ=မမြင့်မြတ်သော မေထုန်အကျင့်မှ၊ ပဋိဝိရတော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤပါဏာတိပါတစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု= ရဟန်းသည်၊ သန္တံ=(အမြဲဖြစ်နေခြင်းအားဖြင့်) ထင်ရှားရှိသော၊ အတ္ထိတ္တံ=မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၌၊ ဝါ=မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်က၊ ကာမဋ္ဌေ ဝါ=ကာမဋ္ဌနိဝရဏာကိုလည်း၊ [ကေကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၁)လည်းကြည့်] "မေ=ငါ၏၊ အတ္ထိတ္တံ=၌၊ ကာမဋ္ဌေနော=ကာမဋ္ဌနိဝရဏာသည်၊ အတ္ထိ=ဖြစ်နေ၏" ဣတိ= ဤသို့၊ ပဇာနာတိ=သိ၏၊ အသန္တံ=ထင်ရှားမရှိသော၊ (မဖြစ်သေးခြင်း, ပယ်

ပြီးခြင်းကြောင့် ထင်ရှားမရှိသော) အဒ္ဓုတ္တံ=၌၊ ဝါ=က၊ ကာမစ္ဆန္ဒံ ဝါ=ကိုလည်း၊ "မေ=ငါ၏၊ အဒ္ဓုတ္တံ=၌၊ ကာမစ္ဆန္ဒော= သည်၊ နတ္ထိ=မဖြစ်" ဣတိ=ဤသို့၊ ပဇာနာတိ=သိ၏။

စ=ထိုမျှမကသေး၊ အနုပ္ပန္နဿ=မဖြစ်သေးသော၊ ကာမစ္ဆန္ဒဿ=၏၊ ယထာ=(အယောနိသော မနသိကာရဟူသော) အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဥပ္ပါဒေါ=ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ တဉ္စ=ထိုအကြောင်းကိုလည်း၊ (ထိုမဖြစ်သေးသော ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ၏ဖြစ်ကြောင်း အယောနိသောမနသိကာရဟူသော အကြောင်းကိုလည်း) ပဇာနာတိ=၏၊ စ=ထိုမျှမကသေး၊ ဥပ္ပန္နဿ=ဖြစ်လာသော၊ ကာမစ္ဆန္ဒဿ=ကို၊ ယထာ=အကြင်အကြောင်းဖြင့်၊ (အကြင်ယောနိသောမနသိကာရတည်းဟူသော သမထဝိပဿနာဖြစ်သော အကြောင်းဖြင့်) ပဟာနံ=ပယ်သတ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တဉ္စ=ထိုအကြောင်းကိုလည်း၊ (ထိုဖြစ်ပေါ်လာသော ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏကို ပယ်သတ်ကြောင်း ယောနိသောမနသိကာရတည်းဟူသော သမထဝိပဿနာအကြောင်းကိုလည်း) ပဇာနာတိ=၏။

စ=သေး၊ ပဟီနဿ=ပယ်သတ်အပ်ပြီးသော၊ ကာမစ္ဆန္ဒဿ=၏၊ ယထာ=(အရိယမဂ်ဟူသော) အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ အာယတိं=နောင်အခါ၌၊ အနုပ္ပါဒေါ=မဖြစ်နိုင်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ တဉ္စ= ထိုအကြောင်းကိုလည်း၊ (ထိုပယ်သတ်အပ်ပြီးသော ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ၏ နောက်ထပ် မဖြစ်ကြောင်း အရိယမဂ်ဟူသော အကြောင်းကိုလည်း) ပဇာနာတိ=၏၊ သန္ဓံ=(အမြဲဖြစ်နေခြင်းအားဖြင့်) ထင်ရှားရှိနေသော၊ အဒ္ဓုတ္တံ=၌၊ ဝါ=က၊ ဗျာပါဒံ ဝါ=ဗျာပါဒနိဝရဏကိုလည်း ။ပ။ ဗျာပါဒေါ=ဗျာပါဒနိ ဝရဏသည်၊ အတ္ထိ=၏ ။ပ။ အဒ္ဓုတ္တံ=၌၊ ထိနမိဒ္ဓं ဝါ=ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏကိုလည်း ။ပ။ ထိန မိဒ္ဓံ=သည် ။ပ။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ဝါ=ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စနိဝရဏကိုလည်း ။ပ။ ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စံ=သည်၊ အတ္ထိ ။ပ။ ဝိစိကိစ္ဆံ ဝါ=ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏကိုလည်း ။ပ။ ဝိစိကိစ္ဆာ=သည်၊ အတ္ထိ ။ပ။ အနုပ္ပန္နာယ=မဖြစ်သေးသော၊ ဝိစိကိစ္ဆာယ=ဝိစိကိစ္ဆာ နိဝရဏ၏၊ ယထာ=ကြောင့် ။ပ။ ဥပ္ပန္နာယ=ဖြစ်လာသော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤမိမိ၌ နိဝရဏတို့ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်း စသည်ကို သိခြင်းကို၊မနောသောစေယျ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။

[ဂါထာ] ကာယသုစိ=ကာယဒွါရ၌လည်း 'စင်ကြယ်သော၊ (ကာယဒုစ္စရိတ်ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ပြီးခြင်းကြောင့် ကာယဒွါရ၌လည်း စင်ကြယ်

သော) ဝါ=ကာယဒွါရအားဖြင့်လည်း စင်ကြယ်သော၊ ဝစီသုစီ=ဝစီဒွါရ၌လည်း စင်ကြယ်သော၊ (ဝစီဒုစ္စရိတ်ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ပြီးခြင်းကြောင့် ဝစီဒွါရ၌လည်း စင်ကြယ်သော) ဝါ=ဝစီဒွါရအားဖြင့်လည်း စင်ကြယ်သော၊ စေတောသုစီ=မနောဒွါရဟူသော စိတ်၌လည်း စင်ကြယ်သော (မနောဒုစ္စရိတ်ကို.....သော) ဝါ=မနောဒွါရဟူသော စိတ်အားဖြင့် လည်း စင်ကြယ်သော၊ အနာသဝံ=အာသဝလည်း မရှိသော၊ သုစီ=သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော၊ သောစေယျသမ္မန္ဒီ=(ကိလေသာပယ်ခွင်း) သန့်ရှင်းသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်ကောင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ နိန္နာတပါပက်=အရဟတ္တမဂ်ရေစင်ဖြင့် ဆေးကြောသုတ်သင်အပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝါ=အရဟတ္တမဂ်ရေစင်ဖြင့် မကောင်းမှုအကုသိုလ်တို့ကို ဆေးကြောသုတ်သင်ပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အာဟု=ပညာရှိတို့ ချီးကျူးပြောဆိုကြကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) [နိန္နာတ=ဆေးကြောအပ်ပြီးသော] နဝမံ။

၁၀–မောနေယျသုတ်

၁၂၃။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ မောနေယျာနိ=ပညာရှိသူတော်ကောင်း၏ ဖြစ်ကြောင်းအကျင့်တရားတို့သည်၊ ဝါ=ပညာရှိသူတော်ကောင်း၏ ကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်သော အကျင့်တရားတို့သည်၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ ဩဘယဟိတော မုနာတိတိ မုနိ=မျက်မှောက်, တမလွန် နှစ်တန်သော ဘဝအကျိုးစီးပွားတို့ကို သိတတ်သော ပညာရှိသူတော်ကောင်း၊ မုနိနော ဘာဝါ မောနေယျာနိ၊ မုနိနော ဝါ ဧတာနိ မောနေယျာနိ] ။ပ။ ကာယမောနေယျံ=ကာယဒွါရ၌ ပညာရှိသူတော်ကောင်း၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်တရားလည်းကောင်း၊ ဝစီမောနေယျံ=ဝစီဒွါရ၌ ပညာရှိသူတော်ကောင်း၏ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်တရားလည်းကောင်း၊ မနောမောနေယျံ=မနောဒွါရ၌ ပညာရှိ သူတော်ကောင်း၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်တရားလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဣဒံ=ဤပါဏာတိပါတစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ ကာယမောနေယျံ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဣဒံ=ဤမုသာဝါဒစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ ဝစီမောနေယျံ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဣဒံ=ဤအရဟတ္တဖိုလ်စေတောဝိမုတ္တိကို မျက်မှောက်ပြု ဝင်စားနေခြင်းကို၊ မနောမောနေယျံ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ)

ကာယမုနီ=ကာယဒွါရ၌ မြင့်မြတ်ဖြူစင် ပညာရှင်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ကာယဒွါရအားဖြင့် မြင့်မြတ်ဖြူစင် ပညာရှင်လည်းဖြစ်သော၊ ဝစီမုနီ=

ဝစီဒ္ဓါရ၌ မြင့်မြတ်ဖြူစင် ပညာရှင်လည်း ဖြစ်သော၊ ဝါ=ဝစီဒ္ဓါရအားဖြင့် .....သော၊ စေတောမုနိ=စိတ်ဟူသောမနောဒ္ဓါရ၌ မြင့်.....သော၊ ဝါ=သော၊ အနာသဝံ=သော၊ မုနိ=မျက်မှောက်, တမလွန် နှစ်တန်သော ဘဝအကျိုးစီးပွားကို မမှားသိမြင် ပညာရှင်ဖြစ်သော၊ မောနေယျသမ္ပန္နံ=မြင့်မြတ်ဖြူစင် ပညာရှင်၏ ဖြစ်ကြောင်းအကျင့်ကောင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သဗ္ဗပ္ပဟာယိနံ=အားလုံးသော ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်တော်မူပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အာဟု=ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့ ချီးကျူးပြောဆိုကြကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ဒဿမံ=ဆယ်ခု မြောက်သုတ်တည်း၊ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ အာပါယိကဝဂ္ဂေါ=အာပါယိကဝဂ်တည်း။

(၁၃) ၃–ကုသိနာရဝဂ်

၁–ကုသိနာရသုတ်

၁၂၄။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ကုသိနာရာယံ=ကုသိနာရုံမြို့, အနီး၌၊ ဗလိဟရဏော=ဗလိဟရဏာမည်သော၊ ဝါ=နတ်တို့ကို ပူဇော်ပသခြင်းငှာ ဗလိနတ်စာ ဝို့ဆောင်ရာဌာနဖြစ်သော၊ ဝနသဏ္ဍော=တောအုပ်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ တတြ=(ဗလိ ဟရဏာတောအုပ်၌ မြတ်စွာဘုရားသီတင်းသုံး နေတော်မူရာ) ထိုအခါ၌၊ ဝါ= ထိုဗလိဟရဏာတောအုပ်၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ကို၊ "ဘိက္ခဝေါ =ရဟန်းတို့၊" ဣတိ=ဤသို့၊ အာမန္တေသိ=မိန့်ခေါ်တော်မူပြီ၊ "ဘဒန္တေ= မြတ်စွာဘုရား" ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝတော= မြတ်စွာဘုရား၏၊ (အာမန္တနံ=မိန့်ခေါ်တော်မူခြင်းကို၊ ဝါ=အမိန့်စကားတော်ကို) ပစ္စဿောသုံ=ရှေ့ရှုနာယူကြကုန်ပြီ၊ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် နာခံကြကုန်ပြီ၊ ဘဂဝါ =သည်၊ ဧတံ=ဤတရားစကားတော်ကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ (ကိန္တိ= အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းသည်၊ အညတရံ=တခုခုသော၊ ဂါမံ ဝါ=ရွာကိုသော်လည်းကောင်း၊ နိဂမံ ဝါ=နိဂုံးကို သော်လည်းကောင်း၊ ဥပနိဿာယ=(ဂေါစရဂါမ်အဖြစ်ဖြင့်) မှီခိုမှီ၍၊ ဝိဟရတိ =နေ၏၊ တမေနံ=ထိုရဟန်းကို၊ ဂဟပတိ ဝါ=အိမ်ရှင်သည်လည်းကောင်း၊ ဂဟပတိပုတ္တော ဝါ=အိမ်ရှင်၏သားသည်လည်းကောင်း၊ ဥပသင်္ကမိတ္တာ= လာရောက်၍၊ သွာတနာယ=နက်ဖြန်ဆွမ်းဘုဉ်းပေးခြင်းငှာ [သွေ ဘဝေါ

ဘတ္တာပရိဘောဂေါ သွာတနော] ဘတ္တေန=ဆွမ်းဖြင့်၊ နိမန္တေ တိ=ပင့်ဖိတ်၏၊ ဘိက္ခေ=တို့၊ အာကခ်ံမာနော=(လက်ခံခြင်းငှာ) အလိုရှိသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အဓိဝါသေတိ=လက်ခံ၏၊ သော= ထိုရဟန်းသည်၊ တဿ ရတ္တိယာ= ထိုညဉ့်၏၊ အစ္စယေန=ကုန်လွန်ရာအခါ၌၊ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်ပိုင်းအချိန်၌၊ နိဝါသေတွာ=သင်းပိုင်ကိုကောင်းမွန်စွာ ပြင်ဝတ်၍၊ ပတ္တစီဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို၊ အာဒါယ=ယူ၍၊ ဝါ=ကိုင်ဆောင်ခြုံရုံ၍၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ တဿ ဂဟပတိဿ ဝါ=ထိုအိမ်ရှင်၏လည်းကောင်း၊ တဿ ဂဟပတိပုတ္တဿ ဝါ=ထိုအိမ်ရှင်သား၏ လည်းကောင်း၊ နိဝေသနံ=အိမ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=ကြွသွား၏၊ ဥပသင်္ကမိတ္တာ= ကြွသွားပြီး၍၊ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ=နေရာ၌၊ နိသီဒတိ= ထိုင်နေ၏။

တမေနံ=ထိုရဟန်းကို၊ သော ဂဟပတိ ဝါ=ထိုအိမ်ရှင်သည်လည်းကောင်း၊ သော ဂဟပတိပုတ္တော ဝါ=ထိုအိမ်ရှင်သား သည် လည်းကောင်း၊ ပဏီတေန=မွန်မြတ်သော၊ ခါဒနီယေန=ခဲဖွယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဘောဇနီယေန=ဘောဇဉ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဟတ္ထာ=မိမိလက်ဖြင့်၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင်၊ သန္တပ္ပေတိ=ကောင်းစွာရောင့်ရဲနှစ်သက်စေ၏။ ဝါ=စားလိုသမျှ အဝကျွေးလိုက်၏၊ သမ္မဝါရေတိ=(တော်ပါပြီဟု) ကောင်းစွာငြင်းပယ်စေ၏၊ ဝါ= တော်ပါပြီဟု ငြင်းပယ်ရလောက်အောင် ကောင်းစွာ ကျွေးလိုက်၏။ အသေ= ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ=မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့သော စိတ်အကြံသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်စိတ်အကြံသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ['ဗျာယံ'ဟု ပါဠိ၌ရှိနေ၏။ "သာဓု ဝတ ဗာယန္တိ သာဓု ဝတ မံ အယံ"ဟူသော အဋ္ဌကထာအတိုင်း 'တမေနံ' ကဲ့သို့ သန္တပ္ပေတိပုဒ်၏ ကံအဖြစ်ဖြင့် 'မံ'ဟု ဒုတိယန္တအဖြင့် ရှိသင့်၏။] သာဓု ဝတ=ကောင်းပါပေစွတကား၊ မံ=ငါ့ကို၊အယံ ဂဟပတိ ဝါ=ဤအိမ်ရှင်သည်လည်းကောင်း၊ အယံ ဂဟပတိပုတ္တောဝါ=ဤ အိမ်ရှင်၏သားသည်လည်းကောင်း ။ပ။ သန္တပ္ပေတိ=ကောင်းစွာ ရောင့်ရဲနှစ်သက် စေလိုက်ပါပေ၏။ သမ္မဝါရေတိ=တော်ပါပြီဟု ကောင်းစွာငြင်းပယ် စေလိုက် ပါပေ၏။ ဝါ=တော်ပါပြီဟု ငြင်းပယ်ရလောက်အောင် ကောင်းစွာ ကျွေးလိုက် ပါပေ၏။ ဣတိ=ဤသို့သော စိတ်အကြံသည်၊ (ဟောတိ=၏) [ဗျာယံ ဟူသော ပါဠိအတိုင်း အနက်ပေးလိုလျှင် "မေ=ငါ၏၊ အယံ ဂဟပတိ ဝါ= လည်းကောင်း"ဟုဆိုလေ]

အသ=ထိုရဟန်းမှာ၊ ဝေမ္မိ=ဤသို့သော စိတ်အကြံသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တို=အဘယ်စိတ်အကြံသည်လည်း၊ ဟောတိ=ဟူမူ) မံ=ငါ့ကို၊ အယံ ဂဟပတိ ဝါ=သည်လည်းကောင်း ။ပ။ အာယတိမ္မိ=နောင်အခါ၌လည်း၊ ဝေရူပေန=ဤသို့ သဘောရှိသော ။ပ။ သန္တ ပွေယျ=ကောင်းစွာရောင့်ရဲနှစ်သက်စေပါမူကား၊ သမ္ဘဝါရေယျ=တော်ပါပြီဟု ကောင်းစွာ ငြင်းပယ်စေပါမူကား၊ အဟော ဝတ=ကြောင်ကောင်းလေစွာ၊ ဣတိ=ဤသို့သောစိတ်အကြံသည်၊ (ဟောတိ=၏)သော=ထိုရဟန်းသည်၊ တံ ပိဏ္ဍပါတံ=ထိုဆွမ်းကို၊ [ဘုဥ္ဇတိ-၌စပ်ပါ] ဂထိတော=တဏှာသည် ချုပ်နှောင်အပ်လျက်၊ ဝါ=တဏှာ၏ ချုပ်နှောင်မှုကို ခံရလျက်၊ မုစ္ဆိတော=တဏှာဖြင့် တွေဝေမေ့မြောနေလျက်၊ အဇ္ဈောပန္နော=တဏှာသည် အလွန်အကဲ ဖိစီးလွှမ်းမိုးအပ်လျက်၊ ဝါ=တဏှာဖြင့် မျိုချ၍ အညွှန့်တုံးအဆုံးသတ်လျက်၊ [ကုသိုလ်တရား မဖြစ်ပွားနိုင်တော့ဘဲ ဝွတ်ကနဲ မျိုချလိုက်သကဲ့သို့ တဏှာဖြင့်သာ အဆုံးသတ်လျက်ဟူလို။ ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၉) လည်းကြည့်] အနာဒီနဝဒဿာဝီ=(ပစ္စဝေက္ခဏာ မဆင်ခြင်ဘဲ စားခြင်း၌) အပြစ်ကို မမြင်ဘဲ၊ အနိဿရဏပညော=(အာဟာရ၌ တပ်မက်သော) ဆန္ဒရာဂမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းပညာမရှိဘဲ၊ ပရိဘုဥ္ဇတိ=စား၏။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ တတ္ထ=ထိုရှာနိုင်ရုံး၌၊ ကာမဝိတက္ကမ္မိ=ကာမဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝါ=ဝတ္ထုကာမတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဝါ=ကာမရာဂနှင့်ယှဉ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဝိတက္ကေတိ=ကြံစည်၏၊ ဗ္ယာပါဒဝိတက္ကမ္မိ=ဗျာပါဒဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝါ=ဒေါသနှင့်ယှဉ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဝိတက္ကေတိ=၏၊ ဝိဟိံသာဝိတက္ကမ္မိ=ဝိဟိံသာဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝါ=သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲကြောင်း ဒေါသစသော အကုသိုလ်နှင့် ယှဉ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဝိတက္ကေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေရူပဿ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းအား၊ ဒိန္နံ=ပေးလှူကြောင်း ဒါနစေတနာသည်၊ နမဟပ္ပလ=များသော အကျိုးမရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဟံ=ငါသည်။ ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ တံ=ထိုသို့အကျိုးမများခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ=အကြင်ကြောင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပမတ္တော=မေ့လျော့လျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်တည်း)။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌။ပ။ သမ္ဘဝါရေတိ=၏၊ တဿ=ထိုရဟန်းမှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့သောစိတ်အကြံသည်၊ နဟောတိ=မဖြစ်၊ (ကိန္တို=အဘယ်စိတ်အကြံသည်၊ နဟောတိ=မဖြစ်သနည်းဟူမူ) သာဓု ဝတ=

ကောင်းပါပေစွတကား။ မံ=ငါ့ကို၊ အယံ ဂဟပတိ ဝါ=လည်းကောင်း။၀။ သမ္ဘဝါရေတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့သောစိတ်အကြံသည်၊ (နု ဟောတိ=မဖြစ်) အသ=ထိုရဟန်းမှာ၊ ဝေမ္မိ=ဤသို့သောစိတ်အကြံသည်လည်း၊ နဟောတိ=မဖြစ်၊ (ကိန္တု=သည်လည်း၊ နဟောတိ=ဟူမူ)။၀။ အဂဟိတောတ=တဏှာသည် မချုပ်နောင်အပ်ဘဲ၊ အမုစ္စိတောတ=တဏှာဖြင့် တွေဝေမေ့မြော မနေဘဲ၊ အနဿောပနော=တဏှာသည် အလွန်အကဲ မဖိစီးအပ်ဘဲ၊ ဝါ=တဏှာဖြင့် မျိုချမ်း အညွှန့်တုံ့အဆုံးမသတ်ဘဲ၊ အာဒီနဝဒဿာဝီ=အပြစ်ကိုမြင်လျက်၊ နိဿရဏပညော=ဆန္ဒရာဂမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ပညာရှိလျက်၊ ပရိဘုဥ္ဇတိ=ဘုဉ်းပေး၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ တတ္ထ=ထိုရှာနိဂုံး၌၊ နေက္ခမ္မဝိတက္ကမ္ပိ=နေက္ခမ္မဝိတက်ကိုလည်း။ ဝါ=အကုသိုလ်မှ ထွက်မြောက်သော ကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော အကြံကိုလည်း ။၀။ အဗ္ယာပါဒဝိတက္ကမ္ပိ=လည်း၊ ဝါ=ဒေါသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သောအကြံကိုလည်း။၀။ အဝိဟိံသာဝိတက္ကမ္ပိ=လည်း၊ ဝါ=သတ္တဝါတို့ကိုညှဉ်းဆဲမှု ဒေါသစသော အကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ကရုဏာနှင့်ယှဉ်သော အကြံကိုလည်း၊ ဝိတက္ကေတိ=၏။၀။ အပမတ္တော=မမေ့လျော့ဘဲ၊ ဝိဟရတိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) ပဌမံ။

၂–ဘဏ္ဍနသုတ်

၁၂၅၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိံ ဒိသာယံ=အကြင်အရပ် မျက်နှာ၌၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့သည်၊ ဘဏ္ဍနဇာတာ=ဖြစ်သော ခိုက်ရန်ပွားကြောင်း ကြိမ်းမောင်း ခြိမ်းခြောက်ခြင်း စသည်ရှိကုန်လျက်၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၄)လည်း ကြည့်] ကလဟဇာတာ=ဖြစ်သော ခိုက်ရန်ပွားမှုရှိကုန်လျက်၊ ဝိဝါဒါပန္နာ=ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆိုခြင်းသို့ ရောက်ကုန်လျက်၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ မုခသတ္တီဟိ=နှုတ်ခွန်းစကားဟူသော လုံတို့ဖြင့်၊ ဝိတုဒန္တာ=ထိုးကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်အုံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မေ=ငါ့အား၊ ဧသာ ဒိသာ=ဤအရပ် မျက်နှာသည်၊ မနသိကာတုမ္ပိ=သွားဘို့နှလုံးသွင်းစိတ်ကူးခြင်းငှာသော်မှပင်၊ ဖာသု=ချမ်းသာရာဌာနသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဂန္တုံ=သွားခြင်းငှာကား၊ ပဂေव=ရှေးဦးမဆွ အစကပင်၊ (ဖာသု=သည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်)။ ဧတ္ထ=ဤခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားနေကြရာ၌၊ (အဟံ=ငါသည်) နိဋ္ဌ=ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းသို့၊ ဂဏ္ဆာမိ=ရောက်၏၊ အဒ္ဓါ=အမှန်တကယ်ပင်၊ တေ အာယသ္မန္တော=ထိုအရှင်တို့သည်၊ တယော=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မေ=တရားတို့ကို၊ ပဓာသု=ပယ်စွန့်နေ

ကြကုန်၏၊ [ပစ္ဆိုပ္ပွန်အနက်ဆိုပါ]။ ပ။ ဗဟုလ်=ကြိမ်ဖန်များစွာ၊ အက်သု=ပြုနေကြကုန်၏၊ ကတမေ=အဘယ်မည် ကုန်သော၊ တယော=ကုန်သော၊ ဓမ္မေ=တို့ကို၊ ပဇဟိ'သု=ပယ်စွန့်နေကြကုန်သနည်းဟူမူ၊ နေက္ခမ္မဝိတက္ကံ=ကိုလည်းကောင်း။ပ။ အဝိဟိ'သာဝိတက္ကံ=ကိုလည်းကောင်း၊ (ပဇဟိ'သု=ပယ်စွန့်နေကြကုန်၏) တယော=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မေ=ဤတရားတို့ကို၊ ပဇဟိ'သု=၏၊ ကတမေ။ပ။ အက်သု=ပြုနေကြသနည်းဟူမူ၊ ကာမဝိတက္ကံ=ကိုလည်းကောင်း။ပ။ ဝိဟိ'သာဝိတက္ကံ=ကိုလည်းကောင်း။ (ဗဟုလ်=စွာ၊ အက်သု=၏) တယော=ကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မေ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ယသ္မိံ ဒိသာယံ=၌၊ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ သမဂ္ဂါ=စည်းလုံးညီညွတ်ကြကုန်လျက်။ (တပေါင်းတည်း သံဃာကို ပြုခြင်း, တပေါင်းတည်း ပါတိမောက်ရွတ်ပြခြင်း, သိက္ခာပုဒ်ကို အညီအမျှ ဖြည့်ကျင့်ခြင်းဖြင့် ညီညွတ်ကြကုန်လျက်) သမ္မောဒမာနာ=ဝမ်းမြောက်ကြကုန်လျက်၊ အဝိဝဒမာနာ=ဆန့်ကျင်ဘက် မပြောကြကုန်ဘဲ၊ ဝါ=မငြင်းခုန်ကြကုန်ဘဲ၊ ခီရောဒကီဘူတာ=နို့ရည်နှင့် ရေကဲ့သို့ဖြစ်ကုန်လျက်၊ ဝါ=နို့ရည်နှင့် ရေအလား တသားတည်း ရောနှောကုန်လျက်၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ ပိယစက္ခူဟိ=အချစ်မျက်လုံးတို့ဖြင့်၊ ဝါ=ချစ်ခင်သူဖြစ်ကြောင်း မေတ္တာစိတ်ကောင်းကို ဖော်ပြသော မျက်လုံးတို့ဖြင့် [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၄၄)ကြည့်] သမ္မသမ္ဘောဒ=ကြည့်ရှုကြကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်အံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သော ဒိသာ=သည်၊ ဂန္ဓဗ္ဗိ=သွားခြင်းငှာသော်မှပင်၊ မေ=ငါ့အား၊ ဖာသု=ချမ်းသာရာဌာနသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မနုသိကာတုံ=ငှာကား၊ ပဓာဝ=ပင်၊ (ဖာသု=သည်၊ ဟောတိ=၏) ဘဏ္ဍ=ဤဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ညီညွတ်စွာ နေကြရာ၌၊ (အဟံ=ငါသည်) နိဋ္ဌ=သို့၊ ဂစ္ဆာမိ=၏။ပ။ ဒုတိယံ။

၃–ဂေါတမကစေတိယသုတ်

ဝ၂၆၊ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဝေသာလိယံ=ဝေသာလီမြို့အနီး၌၊ ဂေါတမကေ=ဂေါတမက မည်သော၊ ဝါ=ဂေါတမက နတ်ဘီလူး ပိုင်ဆိုင်သော၊ စေတိယေ=စေတီဘုံနန်း နတ်ကွန်း၌၊ ဝါ=စေတီဘုံနန်း နတ်ကွန်းဝယ် ဆောက်လုပ်အပ်သော ကျောင်းတော်၌၊ ဝိဟရတိ=၏၊ တတြ=(ဂေါတမက စေတီဝယ် သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ)ထိုအခါ၌။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်၊ အဘိညာယ=(ခန္ဓာ အာယတန စသော)တရား အမျိုးမျိုးကို)

ကိုယ်တိုင် ထိုးထွင်းသိတော်မူ၍သာလျှင်၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေမိ=ဟောတော်မူ၏၊ အနုဘိညာယ=ကိုယ်တိုင်ထိုးထွင်းမသိဘဲ၊ နော ဒေသေမိ=ဟောတော်မူသည်မဟုတ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=သည်၊ သနိဒါနံ=အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်အောင်သာလျှင်၊ ဝါ=အကြောင်းလုံလောက်စွာသာလျှင်၊ (ဝေနေယျ သတ္တဝါတို့၏ ဓာတ်ခံအရှာသယနှင့် မေးခွန်းပုစ္ဆာ, အတ္ထုပ္ပတ္တိဟူသောအကြောင်း, နိမိတ်, ဟိတ်, ဥဒါဟရဏ်ပြည့်စုံစွာသာလျှင်) ဓမ္မံ=ကို၊ ဒေသေမိ=၏၊ အနိဒါနံ=အကြောင်းမရှိဘဲ၊ ဝါ=အကြောင်းမလုံလောက်ဘဲ၊ နော ဒေသေမိ=ဟုတ်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=သည်၊ သပ္ပါဋိဟာရိယံ=ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ရှားတားမြစ်နိုင်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်အောင်သာလျှင်၊ ဝါ=ဆန့်ကျင် ...တားမြစ်နိုင်အောင်သာလျှင် [ဤပုဒ်၏ အကျယ်တဝင့်ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်ကို အဋ္ဌကနိပါတ်စာပိုဒ်(၇၀)ဘူမိစာလသုတ်၌ ရေးထားသည်။] ဓမ္မံ=ကို၊ ဒေသေမိ=၏၊ အပ္ပါဋိဟာရိယံ=ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ရှားတားမြစ်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ၊ ဝါ=ဆန့်....တားမြစ်နိုင်အောင်မဟုတ်ဘဲ၊ နော ဒေသေမိ=ဟုတ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဘိညာယ=၍သာလျှင်၊ ဓမ္မံ=ကို၊ ဒေသယတော=ဟောတော်မူသော၊ အနုဘိညာယ=ဘဲ၊ နော ဒေသယတော=ဟောတော်မူသည်မဟုတ်သော၊ သနိဒါနံ =လျှင်၊ ဓမ္မံ=ကို၊ ဒေသယတော=သော၊ အနိဒါနံ=ဘဲ၊ နော ဒေသယတော=သော၊ သပ္ပါဋိဟာရိယံ=လျှင်၊ ဓမ္မံ=ကို၊ ဒေသယတော=သော၊ အပ္ပါဋိဟာရိယံ=ဘဲ၊ နော ဒေသယတော=သော၊ တသ မယ္ဟ=ထိုငါဘုရားသည်၊ ဩဝါဒေါ=အဆုံး အမကို၊ ကရဏီယော=ပြုတော်မူအပ်၏၊ အနုသာသနီ=သွန်သင်ညွှန်ပြမှုကို၊ ကရဏီယာ=ပြုတော်မူအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ "ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင် စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ, သိမြင်တော်မူပါပေ၏။ (ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်) ဓမ္မော=တရားတော်မြတ်ကို၊ သွာက္ခာတော=(ရာဂ, ဒေါသ, မောဟပယ်ခွင်း ဒုက္ခ ကင်းကြောင်း) ကောင်းစွာ ဟောကြားတော်မူအပ်ပါပေ၏၊ သံဃော=အရိယာသံဃာတော် အပေါင်းသည်၊ သုပ္ပဋိပန္နော=အဆုံးအမတရား, လေးစားလိုက်နာ, ကောင်းစွာကျင့်တော်မူပါပေ၏" ဣတိ=ဤသို့၊ ဝေါ=သင်တို့အား၊ [အလံ၌စပ်] ဝါ=သင်တို့၏၊ ဝါ=သင်တို့မှာ၊ စ ပန=အမှန်တကယ်ပင်။ တုဋ္ဌိယာ=ကြည်နူးနှစ်သက် ခြင်းငှာ၊ အလံ=သင့်လျော်၏၊ အတ္ထာမနတာယ=ပီတိ သောမနဿတို့ ယူအပ်သော စိတ်ရှိသူတို့၏ အပြစ်ငှာ၊ ဝါ=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သော စိတ်ရှိသူတို့၏အပြစ်

ဌာ၊ အလံ=၏၊ သောမနဿာယ=ကောင်းသော စိတ်ရှိသူတို့၏ အဖြစ်ဌာ၊ ဝါ=ဝမ်းမြောက်ခြင်းဌာ၊ အလံ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဘဂဝါ=သည်၊ ဣဒံ=ဤတရားစကားတော်ကို၊ အဝေါစ=ပြီ၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုတရားနာရဟန်းတို့သည်၊ အတ္တမနာ=ပီတိသောမနဿတို့ ယူအပ်သောစိတ် ရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ=နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်သော စိတ်ရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ=ပြည့်စုံသောစိတ်အကြံရှိကုန်လျက်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ=သည်၊ ဘာသိတံ=ဟောတော်မူအပ်သော တရားစကားကို၊ အဘိနန္ဒုံ=ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ လက်ခံနာယူကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သုတံ=နာယူမှတ်မိထားအပ်ပါပြီ) စ ပန=ထူးခြားချက်ကား၊ ဣမသ္မိံ ဝေယျာကရဏသ္မိံ=ဤဂေါတမက စေတီယ သုတ်တော်ကို၊ ဘည္ဇမာနေ=ဟောတော်မူအပ်ပြီးစ ဖြစ်လတော်၊ သဟာသိလောက ဓာတု=တထောင်သော လောကဓာတ်သည်၊ အကမ္ပိတ္ထ=တုန်လှုပ်လေပြီ၊ ဣတိ= ဤတွင်အပြီးတည်း။ တတိယံ။

၄-ဘရဏ္ဍုကာလာမသုတ်

၁၂၇။ ဧကံ=သော၊ သမယံ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ကောသလေသု= ကောသလမည်သော ဧနေပုဒ်၌၊ ဝါ=ကောသလတိုင်းနယ်ပယ်၌၊ စာရိကံ= ခရီးရှည်လျား ကြွသွားတော်မူခြင်းကို၊ ဝါ=ခြင်းဖြင့်၊ စရမာနော=ကြွသွား တော်မူလတော်၊ [စာပိုဒ်- ၆၄-ကြည့်] ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ကပိလဝတ္ထု=. ကပိလဝတ်မြို့တော်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)တံ=ထိုကပိလဝတ်မြို့ရှိရာအရပ်သို့၊ အဝသရိ=ရောက်တော်မူပြီ၊ မဟာနာမော=မဟာနာမ်မည်သော၊ သက္ကော= သာကီဝင်မင်းသည်၊ "ဘဂဝါ=သည်၊ ကပိလဝတ္ထုံ=ကပိလဝတ်မြို့တော်သို့၊ အနုပ္ပတ္တော ကိရ=ကြွလာတော်မူသတဲ့၊" ဣတိ=ဤသို့၊ အဿောသိ=ကြား သိရပြီးသည်သာ၊ အထ=ကြားသိပြီးရာ ထိုအခါ၌။ပ။ [စာပိုဒ်-၁၁၀- ကြည့်] အဌာသိ=ရပ်နေပြီ၊ ကေမဒ္ဓံ=၌၊ ဌိတံ=ရပ်နေသော၊ မဟာနာမံ= မဟာနာမ်မည်သော၊ သက္ကံ=သာကီဝင်မင်းကို။ပ။

မဟာနာမ=မဟာနာမ်၊ ဂစ္ဆ=သွားချေပါလော၊ ယတ္ထ=အကြင်အိမ်၌၊ အဓ=ယနေ့၊ မယံ=ငါတို့သည်၊ ဧကရတ္တိံ=တညဉ့်ပတ်လုံး၊ ဝိဟရေယျာမ= သီတင်းသုံးနေသင့်ကုန်၏၊ ဝါ=သီတင်းသုံးနေရန် သင့်လျော်ကုန်၏၊ ကပိလ ဝတ္ထုဿိံ=ကပိလဝတ်မြို့တော်၌၊ တထာရူပံ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ (ထိုသို့

တည်ဋ္ဌမ္ဘ သီတင်းသုံးနေသင့်ခြင်းသဘောရှိသော) အာဝသထ=အိမ်ကို၊ ဧာန=သိပါလော၊ ဝါ=သိအောင် စုံးစမ်းပါချေလော။ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ ဧဝံ ဘန္တေ=ကောင်းပါပြီဘုရား၊ ဣတိ=ဤသို့၊ မဟာ နာမော=သော၊ သက္ကော=သည်၊ ဘဂဝတော=၏၊ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) ပဋိသုတ္တာ=စကားတုန့်ပြန်နာခံပြီး၍၊ ကပိလဝတ္ထုံ=ကပိလဝတ်မြို့သို့၊ ပဝိသိတ္တာ=ဝင်ပြီး၍၊ ကေဝလကပ္ပံ=ပတ်လည်ဝန်းကျင် ကုန်စင်အောင် [နောက်သုတ်ကြည့်] ကပိလဝတ္ထုံ=ကို၊ အနွာဟိဏ္ဍန္တော=စဉ်ကာဆက်ကာ လှည့်လည်လသော်၊ ယတ္ထ=အကြင်အိမ်၌၊ အဒ္ဒ= ယနေ့၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧကရတ္တိ=လုံး၊ ဝိဟရေယျ=၏၊ ကပိလဝတ္ထုသ္မိ=၌၊ တထာရူပံ=သော၊ အာဝသထံ=ကို၊ နု အဒ္ဒသ=မတွေ့မြင်ခဲ့။

အထခေါ=ထိုအခါ၌။ပ။ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်သနည်းဟူမူ)။ ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ယတ္ထ=၌၊ အဒ္ဓ။ပ။ ဝိဟရေယျ=၏၊ ကပိလဝတ္ထုသ္မိ=၌၊ တထာရူပေါ= ထိုသို့သဘောရှိသော၊ အာဝသထော=အိမ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိပါ။ ဘန္တေ=ရား၊ ဘရဏ္ဍု=ဘရဏ္ဍုမည်သော။ အယံ ကာလာမော= ဤကာလာမအနွယ်ဝင် ရသော့သည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပုရာဏသဟဿ=ရှေးအခါကာလ အတူတကွ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ခဲ့သူဖြစ်ပါ၏၊ ဝါ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ဖော်ကျင့်ဘက် မိတ်ဆွေဟောင်းကြီးဖြစ်ပါ၏၊ ဘဂဝါ=သည်၊ အဒ္ဓ=ယနေ့၊ တဿ=ထိုဘရဏ္ဍု၏၊ အဿမေ=သခ်ိမ်းကျောင်း၌၊ ဧကရတ္တိ=လုံး၊ ဝိဟရတု=သီတင်းသုံးတော်မူပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

မဟာနာမ=မဟာနာမ်၊ ဂစ္ဆ=သွားချေပါလော၊ သန္ဓ ရံ=ခင်းသင့်သော နေရာဌာနကို ["ဣ"ဟု ရဿဖြင့် ပါ၌ရှိသည်] ပညာပေဟိ=ခင်းချေပါလော၊ ဣတိ (အဝေါစ)။ပ။ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ဘရဏ္ဍုဿ=ဘရဏ္ဍုမည်သော၊ ကာလာမဿ=ကာလာမအနွယ်ဝင်ရသော့၏၊ အဿမော=သခ်ိမ်းကျောင်းသည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=သွား၏၊ ဥပသင်္ကမိတ္တာ=သွားပြီး၍၊ သန္ဓ ရံ=ခင်းသင့်သောနေရာဌာနကို၊ ပညာပေတ္တာ=ခင်းပြီး၍၊ [တနည်း=ကပ္ပိယမဇ္ဈကေ=အပ်စပ်သောညောင်စောင်း၌၊ (ထည့်ပါ) သန္ဓ ရံ=အခင်းကို၊ ပညာပေတ္တာ=ခင်းပြီး၍] ပါဒါနံ=ခြေတို့ကို၊ ဓောဝနာယ= ဆေးကြောခြင်းငှာ၊ ဥဒကံ=ခြေဆေးရေကို၊ ဌပေတ္တာ=တည်ထားပြီး၍။ပ။ ဘန္တေ=ရား (မယာ=တပည့်တော်သည်) သန္ဓာရော=အခင်းကို၊ [ဤ၌မူ "ဣ"ဟု ဒီဃဖြင့် ရှိသည်] သန္ဓ တော=ခင်းအပ်ပြီးပါပြီ၊ ပါဒါနံ=ခြေတို့ကို၊ ဓောဝနာယ=ငှာ၊

ဥဒကံ=ကို၊ ဌပိတံ=တည်ထားအပ်ပါပြီ၊ ဘန္တေ=ရှင်း၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဒါနိ=ယခု၊ ယသ=အကြင်ကြွသွားတော်မူခြင်း၏၊ ကာလံ=အချိန်ကို၊ မညတိ=သိတော်မူ၏၊ (တံ=ထိုကြွသွားတော်မူခြင်းကို၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ကရောတု=အလိုဆန္ဒတော် အတိုင်း ပြုတော်မူပါ) ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

အထခေါ=ထိုအခါ၌။ပ။ ဥပသက်မိတွာ=ကြွသွားတော်မူပြီး၍၊ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ=နေရာ၌၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ၊ ဘဂဝါ=သည်၊ နိသဇ္ဇ=ထိုင်နေတော်မူပြီး၍၊ ပါဒေ=ခြေတော်တို့ကို၊ ပက္ခာလေသိ=ဆေးတော်မူပြီ၊ အထ=ခေါ=ထိုအခါ၌၊ မဟာနာမသ=မဟာနာမ်မည်သော၊ သက္ကသ=သာကီဝင်မင်း၏၊ ဝါ=မှာ၊ ဧတံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဟောသိ=ဟူမူ၊) အဇ္ဇ=ယနေ့ကား၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ပယိရုပါသိတုံ=ဆည်းကပ်ခြင်းငှာ၊ အကာလော=အချိန်အခါမဟုတ်၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ကိလန္တော=ပင်ပန်းတော်မူ၏၊ သေ=နက်ဖြန်၌၊ [ဒါနိ အနက်မရှိ] အဟံ=ငါသည်၊ ဘဂဝန္တံ=ကို၊ ပယိရုပါသိဿामि=ဆည်းကပ်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစား၍) ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဘိဝါဒေတွာ=ရှိသေစွာရှိခိုးပြီး၍၊ ပဒက္ခိဏံ=အရှိအသေကို၊ ကတွာ=ပြုပြီး၍ ပက္ကာမိ=ပြန်သွားပြီ။ပ။

မဟာနာမ=မဟာနာမ်၊ တယော=သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေ သတ္တာရော=ဤဆရာတို့သည်၊ [သန္တော၌စပ်]ဝါ=ဤဆရာတို့ကို။ [သံဝိဇ္ဇမာနာ၌စပ်] လောကသ္မိ=သတ္တလောက၌၊ သန္တော=ထင်ရှားရှိကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်ကုန်၏၊ တယော=သုံးဦးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ မဟာနာမ=နာမ်၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ သတ္ထာ=ဆရာသည်၊ ကာမာနံ=ကာမတို့ကို (ဝတ္ထုကာမ,ကိလေသာကာမတို့ကို) ပရိညံ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြားသိခြင်းကို၊ ဝါ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ပဌမစျာန်ကို၊ ပညာပေတိ=ဟောကြားသိစေနိုင်၏၊ ရူပါနံ=ရူပစျာန်နှင့် ဈာသိတ်ရုပ်တို့ကို၊ ပရိညံ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ခြင်းဖြင့်ပိုင်းခြားသိခြင်းကို၊ ဝါ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော အရူပစျာန်သမာပတ်ကို၊ နု ပညာပေတိ=မဟောကြား မသိစေနိုင်၊ ဝေဒနာနံ=ဝေဒနာတို့ကို၊ ပရိညံ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြားသိခြင်းကို၊ ဝါ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို၊ နု ပညာပေတိ=နိုင်၊ မဟာနာမ=နာမ်၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော။ပ။ မဟာနာမ=နာမ်၊ တယော=ကုန်သော၊ ဣမေ သတ္ထာရော။ပ။

မဟာနာမ=နာမ်၊ တိဏ္ဍံ=သုံးဦးကုန်သော၊ ဣမေသံ သတ္တာရာနံ=ဤဆရာတို့၏၊ နိဋ္ဌာ=ပြီးစီးထမြောက်မှုသည်၊ ဝါ=ပြီးစီးထမြောက် တရားထူးသို့ရောက်ရှိမှုသည်၊ ဧကာ=မကွဲမပြား တမျိုးတစားတည်းသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်သလော) ဥဒါဟု=ထိုသို့မဟုတ်၊ နိဋ္ဌာ=သည်၊ ပုထု=ထူးထွေကွဲပြားတခြားစီသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်သလော) ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဧवं=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရားမေးတော်မူအပ်လသော်၊ ဘဂဝတာ=သော၊ ကာလာမော=သည်။ပ။ မဟာနာမ=နာမ်၊ ဧကာတိ=မကွဲမပြား တမျိုးတစားတည်းဟူ၍၊ ဝဒေဟိ=လျှောက်လိုက်လော၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=ပြောပြီ)ဧवं=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=ဘဂဝတ္တာက ပြောဆိုအပ်လသော်။ပ။ မဟာနာမ=နာမ်၊ နာနာတိ=ထူးထွေကွဲပြား တခြားစီဟူ၍၊ ဝဒေဟိ=လျှောက်လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်ဆိုပြီ) ဒုတိယမ္ပိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း။ပ။ တတိယမ္ပိ=သုံးကြိမ်မြောက်လည်း ။ပ။ အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝတ္တာကာလာမယသ=ဘဂဝတ္တာ မည်သော ကာလာမအနွယ်ဝင် ရသေ့မှာ၊ ဧတံ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။ မဟေသက္ခယသ=ကြီးမားသော တန်ခိုးအာဏာအရှိန်အဝါရှိသော၊ [ဤသတိ အာဘိဘဝတိတိ ဤသော=စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူ။ မဟန္တော ဤသော မဟေသော၊ မဟေသောတိ အက္ခာတဗ္ဗောတိ မဟေသက္ခော=ကြီးမားမြင့်မြတ်သော အစိုးရသူဟု ပြောဆိုထိုက်သူ] မဟာနာမယသ=သော၊ သက္ကယသ=၏၊ သမ္မုခါ=ရှေ့မှောက်၌၊ သမဏောန=ရဟန်းဖြစ်သော၊ ဂေါတမေန=ဂေါတမသည်၊ ယာဝ တတိယံ=သုံးကြိမ်တိုင်အောင်၊ အဟံ=ငါ့ကို၊ ဝါ=ငါသည်၊ အပသာဒိတောမှ=ကြိမ်းမောင်းပြောဆိုခံရသည်၊ အမှိ ဝတ=ဖြစ်မှဖြစ်ရလေခြင်း၊ အဟံ=ငါသည်၊ ကပိလဝတ္ထုမှာ=ကပိလဝတ်မြို့တော်မှ၊ ယံနူန ပဗ္ဗမေယျံ=ထွက်ခွာသွားရပါမူကောင်းလေစွာ၊ ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ) အထခေါ=စဉ်းစားပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ ဝါ=စဉ်းစားပြီးသည်မှနောက်၌ ။ပ။ ပဗ္ဗာမိ=ထွက်ခွာသွားပြီ၊ ယံ=အကြောင်းအခြင်းအရာအားဖြင့် ။ပ။ ပဗ္ဗာမိ=ပြီ၊ တတာ=ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပဗ္ဗဇ္ဇောဝ=အပြီးအပြတ် ထွက်ခွာသွားတော့သည်သာ၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ ပုန=နောက်ထပ်၊ နု ပစ္စာဂစ္ဆိ=ပြန်မလာတော့ပြီ။ ဣတိ=ဤတွင်အပြီးတည်း၊ စတုတ္ထံ။

၅-ဟတ္ထကသုတ်

၁၂၈။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သာဝတ္ထိယံ=သာဝတ္ထိမြို့တော်အနီး၌၊ ဇေတဝနေ=ဇေတဝန်မည်သော။ ဝါ=ဇေတမင်းသား၏ ဥယျာဉ်တောဖြစ်သော၊ အနာထပိဏ္ဍိကဿ=အနာထပိဏ်သူဌေး၏၊ အာရာမေ=ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ [ဧကကနိပါတ် ပဌမသုတ်လည်းကြည့်] အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ (ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌၊ ဟတ္ထကော=ဟတ္ထကမည်သော၊ အေဝပုတ္တော=နတ်သားသည်၊ ဝါ=ဗြဟ္မာသည်၊ အဘိက္ကန္တာယ=အလွန်နှစ်သက်အပ် ကောင်းမြတ်သော၊ ဝါ=ညဉ့်ဦးယာမ်ကို ကျော်လွန်ပြီးသော၊ ရတ္တိယာ=ညဉ့်သန်းခေါင်၌၊ ဝါ=ညဉ့်အလယ်ပိုင်း မဇ္ဈိမယာမ်၌၊ အဘိက္ကန္တ

၁။ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ။ ။ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာတိ ရတ္တိယာ ပဌမယာမံ အတိက္ကမ္မ မဇ္ဈိမယာမေ သမ္ပတ္တေ။ (အဋ္ဌိတ္ထိရ် ၌၊ တ၊ ၉၉)။ ယသ္မာ မဇ္ဈိမယာမေ ဧဝ ဒေဝတာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတုံ အဝသရံ လဘန္တိ။ တသ္မာ "ဧကောဒ္ဓာသံ အတိတာယာ"တိ ဝုတ္တံ။ (ဒီ, မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကာ၊ ၂၁၈)။ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာတိ ပရိက္ခီဏာယ ရတ္တိယာ၊ မဇ္ဈိမယာမေတိ အတ္ထော။ ဥဒါန်း ၌၊ ၁၅၇။

ဤ ၌, ဋီ တို့ အဖွင့်သည် မြတ်စွာဘုရား၏ မဇ္ဈိမယာမကိစ္စကိုပြသော အဋ္ဌိတ္ထိရ် ၌(၀-၅၀) သီလက္ခန်ဓ(၄၈) စသည်တို့နှင့် ကိုက်ညီ၏၊ ထို့ကြောင့် သန်းခေါင်ယာမ် (မဇ္ဈိမယာမ်)သည် မြတ်စွာဘုရားထံ နတ်တို့ ဆည်းကပ်ရာ အချိန်ဟု သိသာ၏။ သို့သော် သံယုတ် ၌ (၀-၁၃) စသည်တို့၌ကား "နိယာမော ဟိ ကိရေသ ဒေဝတာနံ၊ ယဒိဒံ ဗုဒ္ဓါနံ ဝါ ဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဝါ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တာ (အာဂစ္ဆန္တိ ယော?) မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေယေဝ အာဂစ္ဆန္တိ"ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထို၌ "မဇ္ဈိမယာမ်၏ အခြားမဲ့၌"ဟု အနက်ယူလျှင် နောက်ဆုံး ပဋ္ဌိမယာမ်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ပြခဲ့သော ၌, ဋီ တို့နှင့် ဆန့်ကျင်၏၊ ထို့ကြောင့် "ပုရိမယာမသမနန္တရေယေဝ"ဟုသော်လည်းကောင်း၊ သမနန္တရကို ဖြုတ်၍ မဇ္ဈိမယာမေယေဝ ဟုသော်လည်းကောင်း ပါ၌ရှိသင့်၏၊ သို့မဟုတ် "မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေယေဝ=ပုရိမယာမ်၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော မဇ္ဈိမယာမ်၌

ဝဏ္ဏော =အလွန်နှစ်သက်ဖွယ် တင့်တယ်သော ကိုယ်အရေအဆင်းရောင်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ကောဝလကပ္ပံ=ပတ်လည်ဝန်းကျင် ကုန်စင်အောင်၊ [ဤနည်းခ္ခ ကပ္ပသဒ္ဒါ သမန္တဘာဝ(ထက်ဝန်းကျင်၏ အဖြစ်ဟူသော) အနက်ဟောတည်း] ဝါ=အားလုံးလောက်နီးပါးဖြစ်သော၊[ဤနည်းခ္ခ ဤသံဘိုနှ (အနည်းငယ် ယုတ်လျော့သည် အဖြစ်ဟူသော) အနက်ဟော ကပ္ပပစ္စည်းဟု သဒ္ဒါကျမ်းတို့ဆို၏၊ ဋီကာများ၌လည်းဖွင့်၏] ဧတေဝန်=ဧတေဝန်ကျောင်းတိုက်ကို၊ သြဘာသေတ္ထာ =(ကိုယ်အရောင်,တန်ဆာရောင်တို့ဖြင့်) ထွန်လင်းစေ၍။ပ။ ဥပသက်မိ= ရောက်လာ၏၊ ဥပသက်မိတ္ထာ=ရောက်လာပြီး၍။

ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပုရတော=ရှေ့တော်မှောက်၌၊ ဌသာမိ =ရပ်အုံ့။ ဣတိ=ဤသို့ကြံရွယ်၍ (တိဋ္ဌန္တောပိ=ရပ်ပါသော်လည်း) သြသီဒ တိမေဝ=အောက်သို့ နစ်ဝင်သွားတော့သည်သာတည်း၊ သံသီဒတိမေဝ=အောက် သို့ စိမ့်ဝင်သွားတော့သည်သာတည်း၊ သဏ္ဌာတုံ=မနစ်ဝင်ဘဲ ခိုင်မြဲစွာ ရပ်တည် ခြင်းငှာ၊ နှ သဏ္ဌာတိ=မစွမ်းနိုင်၊ သေယျထာပိ နာမ=ဥပမာမည်သည်ကား၊ သပ္ပိ ဝါ=ထောပတ်သည်လည်းကောင်း၊ တေလံ ဝါ=ဆီသည်လည်းကောင်း၊ ဝါလုကာယ=သဲ၌၊ အာသိတ္တံ=သွန်းလောင်းအပ်သည်၊ (သမာနံ=ဖြစ်လတော်) သြသီဒတိမေဝ=တည်း၊ သံသီဒတိမေဝ=တည်း၊ နသဏ္ဌာတိ= မနစ်ဝင်ဘဲ မတည်တံ့နိုင်၊ ဧဝမေဝ=ဤအတူပင်။ပ။ ဟတ္ထက=ဟတ္ထကမည်သော၊ ဒေဝ ပုတ္တံ=ဗြဟ္မာကို၊ "ဟတ္ထက=ဟတ္ထက၊ သြဠာရိကံ=ကြမ်းတမ်းသော၊ အတ္ထဘာဝံ =ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောကို၊ အဘိနိမ္မိနာဟိ=ဖန်ဆင်းလော" ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။ပ။ အဘိနိမ္မိနိတ္ထာ=ဖန်ဆင်းပြီး၍။ပ။

ဟတ္ထက=ဟတ္ထက၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေးဘဝ၌၊ မနုဿဘူတဿ=လူဖြစ်၍ ဖြစ်ခဲ့စဉ်၊ ဝါ=လူဖြစ်ခဲ့သော၊ တေ=သင်၏၊ (ဒိဋ္ဌဂ္ဂေ=လျှာဖျားခ)ယ ဓမ္မာ =အကြင်ပရိယတ္တိတရားတို့သည်၊ ပဝတ္တိနော=ကျေကျေညက်ညက် နှုတ်တက် ဖြစ်လာကုန်သည်၊ အဟောသုံ=ဖြစ်ခဲ့ကုန်ပြီ၊ ဧတရဟိ=ဗြဟ္မာဖြစ်ရာ ယခုအခါ၌၊ တေ=သင်၏၊ (ဒိဋ္ဌဂ္ဂေ=လျှာဖျားခ) တေ ဓမ္မာ=ထိုပရိယတ္တိတရားတို့သည်၊ ပဝတ္တိနော= ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ အပိနု=ဖြစ်ကုန်သေးရဲ့လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ =မေးတော်မူပြီ) ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ပုဗ္ဗေ=၌၊ မနုဿဘူတဿ=စဉ်၊

သာလျှင်"ဟု အနက်ပြန်ဆိုရသော ဝိသေသန ပရနိပါတသမာသ်သော်လည်း ကြံရာ၏။

ဝါ =ဆော၊ မေ=တပည့်တော်၏၊ (ဇိဝှါဂ္ဂေ=၌) ယေ စ ဝမ္မာ=အကြင်ပရိယတ္တိ တရားတော်တို့သည်လည်း၊ ပဝတ္တိနော=ကုန်သည်၊ အဟောသုံ=ပြီ၊ ဧတရဟိ= ဤဟောဖြစ်ရာ ယခုအခါ၌၊ မေ=၏(ဇိဝှါဂ္ဂေ=၌) တေ စ ဝမ္မာ=ထိုပရိယတ္တိ တရားတို့သည်လည်း၊ ပဝတ္တိနော=ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏) ဘန္တေ =ရား။ပ။ နပ္ပဝတ္တိနော=ကျေကျေညက်ညက် နှုတ်တက်ဖြစ်မလာကုန်သည်၊ အဟောသုံ=ပြီ။ပ။ ပဝတ္တိနော=ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ=၏)။

ဘန္တေ =ရား၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ ဘိက္ခူဟိ= ရဟန်းတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ဘိက္ခုနီဟိ=ရဟန်းမတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ဥပါသ ကေဟိ=သီတင်းသည် ဒါယကာတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ဥပါသိကာဟိ=သီတင်း သည် ဒါယိကာမတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ရာဇူဟိ=မင်းတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ရာဇမဟာမတ္တေဟိ=မင်း၏အမတ်ကြီးတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ တိတ္ထိယေဟိ= ဗုဒ္ဓသာသနာပ အယူရှိသူ တို့နှင့်လည်းကောင်း၊ (ဘုရားအဆုံးအမအယူဝါဒမှ အပြင်အပ အယူဝါဒရှိသူ တို့နှင့်လည်းကောင်း၊) တိတ္ထိယ သာဝကေဟိ=ဗုဒ္ဓ သာသနာပအယူဝါဒရှိသူတို့၏ တပည့်တို့နှင့်လည်းကောင်း၊ အာကိဏ္ဏော=ရော နှောလျက်၊ ဝိဟရတိ သေယျထာပိ=နေတော်မူသကဲ့သို့၊ ဘန္တေ =ရား၊ ဧဝ မေဝံ=ဤအတူပင်၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဒေဝပုတ္တေဟိ=နတ်သားတို့နှင့်၊ အာကိဏ္ဏော=လျက်၊ ဝိဟရာမိ= နေရ၏၊ ဘန္တေ =ရား၊ ဒူရတောပိ= အဝေး မှပင်လည်း၊ ဒေဝပုတ္တာ=နတ်သားတို့သည်။ (မယံ=ငါတို့သည်) ဟတ္ထကသ= ဟတ္ထကမည်သော၊ ဒေဝပုတ္တသ=နတ်သား၏၊ သန္တိကေ=အထံ၌၊ ဓမ္မံ=တရား ကို၊ သောသာမ=နာယူကုန်အုံ၊ ဣတိ=ဤသို့ကြံရွယ်ကြကုန်၍၊ အာဂစ္ဆန္တိ= လာကြကုန်၏။

ဘန္တေ =ရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ တိဏ္ဏံ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ =တရားတို့၌၊ အတိတ္ထော=အားရတင်းတိမ်ခြင်း မရှိဘဲ၊ အပ္ပဋိဝါနော= တွန့်ဆုတ် ပျင်းရိခြင်း မရှိဘဲ၊ ကာလကံတော=လူ့ဘဝက ကွယ်လွန်ခဲ့ပါပြီ၊ ကတမေသံ တိဏ္ဏံ=အဘယ်သုံးမျိုးသော တရားတို့၌၊ (အတိတ္ထော=ဘဲ၊ အပ္ပ ဋိဝါနော=ဘဲ၊ ကာလကံတော=ကွယ်လွန်ခဲ့သနည်းဟူမူ) ဘန္တေ =ရား၊ အဟံ= တပည့်တော်သည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဒဿနဿ=ဖူးမြင်ခြင်း၌။ပ။ ကာလကံတော=ပြီ၊ ဘန္တေ=ရားအဟံ=သည်၊ သဒ္ဓမ္မဿဝနဿ=သူတော်ကောင်း တရားကိုကြားနာခြင်း၌။ပ။ ဘန္တေ=ရား၊ အဟံ=သည်၊ သံဃဿ=သံဃာ ဖြောင့်အား၊ ဝါ=ကို၊ဥပဋ္ဌာနဿ= (ပစ္စည်းလေးပါးတို့ဖြင့်) ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်း၌၊

အတိတ္ထော=ဘဲ၊ အပ္ပဋိဝါနော=ဘဲ၊ ကာလင်္ကတော=ပါပြီ၊ ဘန္တေ=ရှင်း၊ အဟံ=သည်၊ တိဏ္ဏံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ဓမ္မာနံ=ဤတရားတို့၌။ပ။ ကာလင်္ကတော=ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဘဂဝတော=ကို၊ ဒဿနဿ=ဖူးမြင်ခြင်း၌ လည်းကောင်း၊ သံဝဿ=သံဃာတော်အား၊ ဝါ=ကို၊ ဥပဋ္ဌာနဿ= ၌လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓမ္မဿဝနဿ စ=၌လည်းကောင်း၊ ကုဒါစနံ=အဘယ်အခါမျှ၊ တိတ္တိ=အားရတင်းတိမ်ခြင်းကို၊ နု အဠ္ဠဂါ=မရခဲ့ပါ၊ အဓိသီလ=ငါးပါးသီလ ထက် သာလွန်သော ဆယ်ပါးသီလကို၊ သိက္ခမာနော = ဖြည့်ကျင့်လျက်၊ သဒ္ဓမ္မဿဝနေ=သူတော်ကောင်းတရားကိုကြားနာခြင်း၌၊ ရတော=မွေ့လျော်လျက်၊ တိဏ္ဏံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တရားတို့၌၊ အတိတ္ထော=ဘဲ၊ ဟတ္ထကော= ဟတ္ထကမည်သော တပည့်တော်သည်၊ အဝိဟံ=အဝိဟာဗြဟ္မာ့ပြည်သို့။ ဂတော =လားရောက်ပါပြီ။ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ပဋ္ဌမံ။

၆–ကဏ္ဍဝိယသုတ်

၁၂၉။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဗာရာဏသိယံ=ဗာရာဏသီမြို့၌၊ ဣသိပတနေ=ဣသိပတနမည်သော၊ ဝါ= ဘုရားပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်တို့ ပေါင်းဆုံစည်းဝေးရာဖြစ်သော၊ မိဂဒါယ =သားကောင်တို့အား ဘေးမဲ့ပေးရာ မိဂဒါဝုန်တောင်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေ တော်မူ၏၊ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်။ပ။ [စာပိုဒ်(၁၂၄)ကြည့်] ဗာရာဏသိ=ဗာရာဏသီမြို့ကို၊ ပိဏ္ဍာယ=ဆွမ်းအကျိုးငှာ၊ ပါဝိသိ=ဝင်တော်မူပြီ။

ဘဂဝါ=သည်၊ ဂေါယောဂပိလက္ခသ္မိံ=နွားမတို့ကို ရောင်းဝယ်ရာ ဌာန၌ပေါက်သော ညောင်ပင်အနီး၌၊ [အဌကထာအတိုင်းအလွယ်အနက် ပေးခြင်းတည်း။ ယောဂေါ=ယှဉ်ခြင်း၊ ရောနှောခြင်း၊ ဂါဝိနံ ကယဝိက္ကယဝသေန ယောဂေါ ဇော်ဘွာတိ ဂေါယောဂေါ=နွားမအများ (ရောင်းဝယ်ခြင်းအားဖြင့်) ပူးပေါင်းရောနှောမှုရှိရာ ဌာန။ (တနည်း) ယုဇ္ဇန္တိ ဇော်ဘွာတိ ယောဂေါ=ရောနှော ပေါင်းဆုံရာဌာန၊ ကယဝိက္ကယံ ကရောန္တာနံ ဂါဝီဟိ ယောဂေါ ဇော်ဘွာတိ ဂေါ ယောဂေါ=(ရောင်းဝယ်မှု ပြုကြသောလူတို့၏) နွားမတို့နှင့် ရောနှောပေါင်းဆုံ ရာ ဌာန။ ဂေါယောဂေ=ဌာန၌၊ ဇာတော=ပေါက်သော၊ ပိလက္ခော=ညောင် ကြီးတပင် ဟု ဝစနတ္ထပြု ပိဏ္ဍာယ=ဆွမ်းအကျိုးငှာ၊ စရမာနော=လှည့်လည်လ

သော်၊ ရိတ္တာသဿာဒံ=(စျာန်ချမ်းသာမရှိဘဲ) အချည်းနှီးသာယာ နှစ်သက်နေခြင်း ရှိသော၊ ဗာဟိရသဿာဒံ=အပြင် အပ ကာမချမ်းသာ၌ သာယာ နှစ်သက်နေခြင်း ရှိသော၊ မုဠ္ဌသတိ=လွတ်ကင်းသော သတိရှိသော၊ အသမ္ဘဝနံ=ကောင်းစွာ ဆင်ခြင် မသိမြင်သော၊ ဝါ=သမ္ဘဝဉ်ဉာဏ် မရှိသော၊ အသမာဟိတံ=ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံ၌ စိတ်ကိုကောင်းမွန် တည်တံ့စွာ မထားသော၊ ဝါ=မတည်ကြည်သော၊ ဝိဗ္ဗန္တ စိတ္တံ=အာရုံအများသို့ ပြေးသွားပျံ့လွင့်သောစိတ်ရှိသော၊ ပါကတိန္ဒြိယံ=လူ၏ အသွင် ပေါ်လွင်သော ဣန္ဒြေရှိသော၊ အညတရံ=မထင်မရှားတပါးသော၊ ဘိက္ခုံ=ရဟန်းကို၊ အဒ္ဒသ=မြင်တော်မူပြီ၊ ဒိသွာ=မြင်တော်မူပြီး၍၊ တံ ဘိက္ခုံ=ထိုရဟန်းကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ တွံ=သင်သည်၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို၊ ကဋ္ဌဝိယံ=ထွေးအန်စွန့်ပစ်ဖွယ်ရာကို၊ ဝါ=ထွေးအန် စွန့်ပစ်ဖွယ်ရာဖြစ်အောင်၊ ပါ=ထွေးအန်ဖတ်ဖြစ်အောင်။ မာ အကာသိ=မပြုလင့်၊ [ကဋ္ဌဝိယသဒ္ဒါသည် ဥစ္စိဋ္ဌ အနက်ကို ဟောသော ရုဋ္ဌိသဒ္ဒါတည်း] ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ဝတ=အမှန်စင်စစ်၊ ကဋ္ဌဝိယကတံ=ထွေးအန်စွန့်ပစ်ဖွယ် အပြုခံရ၍၊ အာမဂန္ဓေန=စိမ်းညှီသော အနံ့ဖြင့်၊ အဝဿုတံ=စိုစွတ်နေသော၊ တံ အတ္တာနံ=ထိုမိမိကိုယ်ကို၊ မက္ခိကာ=ယင်မှက်တို့သည်။ နအနုပတိဿန္တိ=အုံကြွ၍ အစဉ်တစိုက် မလိုက်ကုန်လတ္တံ့၊ နအန္ဓာဿဝိဿန္တိ=အစဉ်တစိုက်လိုက်၍ မကိုက်ခဲကုန်လတ္တံ့၊ [အနု+အာ+သုဝတ်၊ အနုဗန္ဓနဟူသော ဂတိအနက်ဟောတည်း။ ကိုက်ခဲခြင်းအနက်ကား အတ္တာတိသယအားဖြင့် အပိုထည့်ရသော အနက်ဖြစ်၏] ဣတိ ဧတံ ဌာနံ=ဤ အစဉ်မလိုက် မကိုက်ခဲခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ နဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်၊ ဣတိ=ဤသို့၊(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣမိနာ သြဝါဒေန=ဤအဆုံးအမဖြင့်၊ သြဝဒိတော=ဆုံးမအပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) သံဝေဂ=ထိတ်လန့်ခြင်းသို့၊ ဝါ=ထိတ်လန့်ကြောင်း သောတာပတ္တိမဂ်သို့၊ အာပါဒိ=ရောက်ပြီ။

အထခေါ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဗာရာဏသိယံ=ဗာရာဏသီမြို့၌၊ ဝိဏ္ဏာယ=ဌာ၊ စရိတ္တာ=လှည့်လည်ပြီး၍၊ ပစ္ဆာဘတ္တံ=ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးရာ ကာလမှ နောက်၌၊ ဝိဏ္ဏာပါတ ပဋိက္ကန္တော=ဆွမ်းခံရာမှ ဖဲခွါတော်မူပြီးသည်။(ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ကို၊ အာမန္တေသိ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အာမန္တေသိ=ဟူမူ)၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤအရပ်၌၊ အဟံ=ငါသည်။ပါ။ ပါဒိသိ=ဝင်ခဲ့ပြီ၊ ဘိက္ခ

ဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါသည်။ပ။ ပါကတိန္ဒြိယ်=သော၊ အညတရံ=သော၊ ဘိက္ခုံ=ကို၊ အဒ္ဒသံ=မြင်တော်မူခဲ့ပြီ။ပ။ မယာ=ငါသည်၊ ဣမိနာ ဩဝါဒေန=ဖြင့်။ပ။ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်ကြားတော်မူအပ်လသော်၊ အညတရော= မထင်မရှား တပါးသော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဧတံ=ဤ စကားကို၊ အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=ဟူမူ) ဘန္တေ= အရှင်ဘုရား၊ ကဋ္ဌဝိယံ=ထွေးအန်စွန့်ပစ်ဖွယ်ရာဟူသည်၊ ဝါ=ထွေးအန်ဖတ် ဟူသည်၊ ကိံ နုခေါ=အဘယ်ပါနည်း၊ အာမဂန္ဓော=စိမ်းညှီသော အနံ့ဟူသည်၊ ကော=အဘယ်ပါနည်း၊ မက္ခိကာ=ယင်မှက်တို့ဟူသည်၊ ကာ=အဘယ်တို့ပါနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ) ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ အဘိဠာ=အလွန်တပ်မက်သော ဝိသမလောဘသည်၊ ကဋ္ဌဝိယံ=ထွေးအန်စွန့်ပစ်ဖွယ်ရာမည်၏၊ ဗျာပါဒေါ= ဒေါသဗျာပါဒသည်၊ အာမဂန္ဓော=နံ့မည်၏၊ ပါပကာ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိတက္ကာ=တွေးတောကြံစည်ခြင်းတို့သည်၊ မက္ခိကာ=ယင်မှက်တို့မည်၏ ။ပ။ နု ဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

စက္ခုသောတသို့=စက္ခုဒွါရ, သောတဒွါရ၌၊ ဝါ=မျက်စိအပေါက်, နှားအပေါက်၌၊အဂုတ္တံ=သတိဖြင့် လုံခြုံအောင် မပိတ်ဆီးသော၊ ဣန္ဒြိယေသု= စက္ခုစသား ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့၌၊ အသံဝုတံ=မစောင့်ထိန်းသော၊ (ဘိက္ခုံ =ရဟန်းကို) ရာဂနိဿိတာ=ရာဂကို မှီတွယ်ပူးကပ်နေကုန်သော၊ သက်ပွါ= အကုသိုလ် အကြံအစည်တည်းဟူကုန်သော၊ မက္ခိကာ=ယင်မှက်တို့သည်၊ အနုပတိသန္တိ=အစဉ်တစိုက် ဝိုင်းအုံလိုက်ကုန်လတ္တံ့၊ ကဋ္ဌဝိယကတော= (မိမိကိုယ်ကို အဘိဠာဟူသော) ထွေးအန်ဖတ်ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော၊ [ဤ၌ ကတပုဒ်မှ တပစ္ဆည်းသည် ဘိက္ခုနှင့်အရတူသောကြောင့် ကတ္တားဟောတည်း၊ ရှေးစက္ကိယဝါကျ၌ကား အတ္တာနံနှင့် အရတူ ကံဟောတည်း] အာမဂန္ဓေ= (ဒေါသဟူသော) စိမ်းညှီသောအနံ့ဖြင့်၊ [ကရိတ်:အနက်၌ သို့ဝိဘတ်ဟုကြံပါ] အဝဿုတော=စွတ်စိုသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ နိဗ္ဗာနာ=နိဗ္ဗာန်မှ၊ အာရကာ= ဝေးကွာသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဝိဃာတသ ဝေ=အထူးထူး အထွေထွေ နှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ၏သာလျှင်၊ ဘာဂဝါ=အဖို့ရှိ၏။

ဂါမေ ဝါ=ရွာ၌သော်လည်းကောင်း၊ ယဒိ=သို့မဟုတ်၊ အရညေ ဝါ =တောင်၌သော်လည်းကောင်း၊ အတ္တာနော=စိတ်၏၊ သမထံ=ငြိမ်သက် တည် ကြည်မှုကို၊ အလဒ္ဓါ=မရ၍၊ မက္ခိကာဟိ=ကိလေသာယင်ကောင်တို့သည်၊ ပုရက္ခတော=ရှေ့သွားပြုအပ်လျက်။ ဝါ=ဝိုင်းရံအပ်လျက်၊ ဒုမ္မေဓော= ပညာမရှိ

သော၊ ဗာလော=လူမိုက်သည်၊ ပရေတိ=လှည့်လည်သွားလာနေ၏၊ ယေ စ= အကြင် သူတော်ကောင်းတို့သည်ကား၊ သီလေန=သီလနှင့်လည်းကောင်း၊ ပညာယ=ပညာနှင့်လည်းကောင်း၊ သမ္ပန္နာ=ပြည့်စုံကုန်၏၊ ဥပသမေ=စိတ်၏ ငြိမ်သက်မှု၌၊ ရတာ=မွေ့လျော်ကြကုန်၏၊ (တေ=ထိုသူတော်ကောင်းတို့သည်) မက္ခိကာ= ကိလေသာ ယင်ကောင်တို့ကို၊ နာသယိတ္ဝာန=သတ်ဖြတ်ဖျက်ဆီး ကုန်ပြီး၍၊ ဥပသန္တာ=ငြိမ်းချမ်းကုန်လျက်၊ သုခံ=ချမ်းသာစွာ၊ သေန္တိ=နေထိုင်ကြ ရကုန်၏၊. ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဆဋ္ဌံ။

၇-ပဌမ အနုရုဒ္ဓသုတ်

၁၃၀။ အထခေါ=၌၊ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည်၊ ယေန=၌ ။ပ။ ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဣဒ=ဤအရပ်၌၊ ဒိဗ္ဗေန=နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော ပသာဒစက္ခုနှင့်တူသော၊ ဝိသုဒ္ဓေန=အယူစင်ကြယ် ကြောင်း ဖြစ်သော၊ ဝါ=ဝိုစိကိစ္စာအစရှိသော (၁၁)ပါးသော အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်သော၊ အတိက္ကန္တ မာနုသကေန=လူတို့ဥစ္စာဖြစ်သော ရူပါရုံ ကိုကျော်လွန်သော၊ ဝါ=ရိုးရိုးလူတို့ မြင်နိုင်သော ရူပါရုံကို ကျော်လွန်၍ နတ် တို့ရူပါရုံနှင့် တောင်နံရံခြားကွယ်သော ရူပါရုံ, ဝေးကွာလွန်စွာ သေးငယ်စွာသော ရူပါရုံကိုမြင်နိုင်သော [စာပိုဒ် ၅၉-တိကဏ္ဍသုတ်လည်းကြည့်] စက္ခုနာ=အာဘိ ညာဉ်မျက်စိဖြင့်၊ [ပဿာမိ၌စပ်] ယေဘုယျေန=များသောအားဖြင့်၊ မာတုဂါမံ =မိန်းမကို၊ ကာယဿ=၏ ။ပ။ [စာပိုဒ်-၁၁၈-ကြည့်] နိရယံ=သို့၊ ဥပပဇ္ဇ မာနံ=လားရောက်နေသည်ကို၊ ပဿာမိ=မြင်ရ၏၊ ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ကတိဟိ= အဘယ်မျှလောက်ရှိကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံ သော၊ မာတုဂါမော=မိန်းမသည် ။ပ။ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်ပါသနည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

အနုရုဒ္ဓ=အနုရုဒ္ဓါ၊ တိဟိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏၊ ကတမေဟိ တိဟိ = အဘယ်သုံးမျိုးသောတရားတို့နှင့် (သမန္နာဂတော=သော၊ မာတုဂါမော=သည် ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်သနည်းဟူမူ) အနုရုဒ္ဓ=အနုရုဒ္ဓါ၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ မာတုဂါမော=မိန်းမသည်၊ ပုဗ္ဗကာသမယံ=နံနက်အခါ၌၊ မစ္ဆေရမလပရိယုဋ္ဌိ တေန=ထက်ဝန်းကျင်မှ ထကြွသောင်းကျန်းသော ဝန်တို့မှ အညစ်အကြေး ရှိသော၊ [ပရိယုဋ္ဌိတ=ထက်ဝန်းကျင်မှ ထကြွသောင်းကျန်းသော+ မစ္ဆေရ=

ဝန်တိုမှုဟူသော+မလ=အညစ်အကြေး] ဝါ=ဝန်တိုမှုအညစ်အကြေးသည် အုပ်စီးတည်နေအပ်သော၊ [ပရိယုဋ္ဌိတ=အုပ်စီးတည်နေအပ်သော] စေတသာ= စိတ်ဖြင့်၊ အဂါရ=အိမ်၌၊ အဏ္ဍာဝသတိ=နေ၏။ မဏ္ဍနိကသမယ်=နေ့လယ်အချိန်၌၊ ဣဿာပရိယုဋ္ဌိတေန=ထက်ဝန်းကျင်မှ ထကြွသောင်းကျန်းသော ငြူစူမှုရှိသော၊ ဝါ=ငြူစူမှုသည် အုပ်စီးတည်နေအပ်သော ။ပ။ သာယန္ဟသမယ်=ညနေချမ်း အခါ၌၊ ကာမရာဂပရိယုဋ္ဌိတေန=ထက်ဝန်းကျင်မှ ထကြွသောင်းကျန်းသော ကာမရာဂရှိသော၊ ဝါ=ကာမရာဂသည် အုပ်စီးတည်နေအပ်သော ။ပ။ အဏ္ဍာ ဝသတိ=၏၊ အနုရုဒ္ဓ=အနုရုဒ္ဓါ၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤ တရားတို့နှင့် ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) သတ္တမံ။

၈–ဒုတိယအနုရုဒ္ဓသုတ်

၁၃၁။ အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်၊ ဃန= အကြင်အရပ်၌၊ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=အရှင်သာရိပုတြာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရှင်သာရိပုတြာရှိရာအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=ကြွသွား၏၊ ဥပသင်္ကမိတ္မာ=ကြွသွားပြီး၍၊ အာယသ္မတာ သာရိပုတ္တေန=အရှင်သာရိပုတြာနှင့်၊ သဒ္ဓိं=အတူတကွ၊ သမ္မောဒိ=တည်ငြိမ်ပျော်တမ်းတည်း နှီးနှောမိပြီ၊ (ကျန်းမာသာရေး စသည်မေးကာ ညီညာဆိုပြောနှီးနှောမိပြီ) သမ္မောဒနီယံ=ဝမ်းမြောက်သင့် ဝမ်းမြောက်ထိုက်သော၊ သာရဏီယံ=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် အမှတ်ရသင့်သော၊ ကထံ=စကားကို၊ ဝီတိသာရေတ္မာ=ပြီးဆုံးစေပြီး၍၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၆) ၌ သမ္မောဒနီယံစသည်ကို ရေးခဲ့ပြီ] ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌၊ နိသိဒိ=ထိုင်နေပြီ၊ ဧကမန္တံ=၌၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော၊ အာယသ္မာ အနု ရုဒ္ဓေါ=သည်၊ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ=အရှင်သာရိပုတြာကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိုယ်နှိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်သနည်းဟူမူ)

အာဝုသော သာရိပုတ္တ=အရှင် သာရိပုတြာ၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဣဓ=ဤအရပ်၌၊ ဒိဗ္ဗေန=သော၊ စက္ခုနာ=ပြင့်၊ သဟဿံ=တထောင်သော၊ လောကံ=လောကဓာတ်ကို၊ ဩလောကေမိ=ကြည့်၏၊ မေ=တပည့်တော်၏၊ ဝါ=တပည့်တော်သည်၊ စိရိယံ =စိရိယကို၊ ဝါ=သည်၊ အာရဒ္ဓံ=အားထုတ်အပ်ပြီးသည်၊ ဝါ=ပြီးစီးစေအပ်ပြီးသည်၊ [“အာရဒ္ဓတ္တာ=အားထုတ်အပ်ပြီးသည်အဖြစ်ကြောင့်”ဟု ဟိတ်ပါဠိပြင်၍ ထည့်

ဆိုလိုကဆိုပါ၊ နောက်ဌ်လည်း ဤအတိုင်းပင်] အသလ္လီနံ=မတွန့်ဆုတ်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) သတီ=သတိသည်၊ ဥပဋ္ဌိတာ=အာရုံ၌စွဲကပ်တည်နေသည်၊ (ဥပဋ္ဌိတတ္တာ=အာရုံ၌ စွဲကပ်တည်နေသည်အဖြစ်ကြောင့်ပင်) အသမ္မုဋ္ဌာ=မလွတ်ကင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏)။

ကာယော=ရူပကာယ, နာမကာယသည်၊ ပဿဒ္ဓေါ= အပူခပ်သိမ်းကင်းငြိမ်းသည်၊ (ပဿဒ္ဓတ္တာ=အပူခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းသည်အဖြစ်ကြောင့်ပင်) အသာရဒ္ဓေါ=ပူလောင်ခြင်း မရှိသည်၊ (ဟောတိ=၏) စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ သမာဟိတံ=အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားအပ်သည်၊ ဧကဂ္ဂံ=တခုတည်းသောအာရုံရှိသည်၊ ဝါ=တည်ကြည်ငြိမ်သက်သည်၊ (ဟောတိ=၏) အထ စ ပန= ထိုသို့ဖြစ်ပါလျက်၊ မေ=တပည့်တော်၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ အနုပါဒါယ= တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏အလိုအားဖြင့် တစုံသောတခုသော သင်္ခါရတရားကို မယူမူ၍၊ ဝါ=လွတ်မြောက်ခွဲခွာရာ ကိလေသာတို့ကို တစွန်းတစ အနည်းငယ်မျှ မယူမူ၍၊ အာသဝေဟိ=အာသဝတရားတို့မှ၊ နိ ဝိမုစ္စတိ=မလွတ်မြောက်ပါ၊ ဣတိ =ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)၊

၁။ **အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ** ။ ။ ဤဝါကျကို နိဿယခန်းက အနက်ပြန်ဆိုထားသည့်နည်းအတိုင်း ရေးဦးစွာ အဓိပ္ပါယ်ရှင်းလင်းရမည်၊ သို့သော် "နာနုပါဒါယ"မှ ပဋိသေဓ (နာ)ကို ဖြုတ်၍ "အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ (ဝိမုစ္စိ)"ဟူသော ဝါကျအတိုင်း အဓိပ္ပာယ် ရေးမည်။

အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် မဖြစ်ပေါ်လာမီတုန်းက အာသဝ, ကိလေသာတို့မှ မလွတ်မြောက်သေးသောစိတ်သည် တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့၏ အလိုသို့လိုက်၍ လောကီအာရုံ, လောကီသင်္ခါရတရားတို့ကို ငါ, ငါ့ဥစ္စာဟု စွဲလမ်းဖမ်းယူ၏၊ အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ၌ကား ထိုစိတ်သည် ယင်းကဲ့သို့ မစွဲလမ်း မဖမ်းယူမူ၍ ထိုအာသဝ, ကိလေသာ အားလုံးတို့မှ လွတ်မြောက်၏ (လွတ်မြောက်ပြီ)ဟု ဆိုလို၏။

(သို့မဟုတ်) ထိုစိတ်သည် သူ၏ လွတ်မြောက်ခဲ့ရာ (ခွဲခွာခဲ့ရာ) အာသဝ, ကိလေသာ အားလုံးတို့ကို တစွန်းတစ အနည်းငယ်မျှ ယူမသွားတော့ပဲ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ကင်းကွာလွတ်မြောက်၏ (လွတ်မြောက်ပြီ)ဟုဆိုလို၏။ ဤပဌမနည်းအလို ပါဠိတော်၌ "ဝိမုစ္စတိ"သည် ကတ္တုရုပ်။ "စိတ္တံ" သည်

အာဝုသော အနုရုဒ္ဓ=ငါ့ရှင် အနုရုဒ္ဓါ၊ ယံ(ယေန)=အကြင် တရား သဘောဖြင့်၊ တေ=သင့်မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်၊ ဟောတိ =ဖြစ်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) အဟံ=ငါသည်၊ ဒိဗ္ဗေန။ပ။ သြလောကေမိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့ တွေးတောခြင်းသည်၊ (ဟောတိ =၏) တေ=သင်၏၊ ဣဒံ (အယံ)=ဤသို့တွေးတောကြောင်း တရားသဘော သည်၊ မာနသို့=မာနတည်း၊ ဝါ=မိမိကိုယ်ကို အထင်ကြီးမှုတည်း၊ [ပဌမအနက်၌ သတ္တမီဝိဘတ်သက်] အာဝုသော အနုရုဒ္ဓ=ဒ္ဓါ၊ ပိ=ဤမျှမက သေး၊ ယံ(ယေန) =အကြင်တရားသဘောဖြင့်၊ တေ=သင့်မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ကြံစည်တွေးတောခြင်း သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဟောတိ=ဟူမူ) မေ=ငါ၏၊ ဝါ=ငါသည်၊ ဝိရိယံ=ကို၊ ဝါ=သည်၊ အာရဒ္ဓံ=သည်။ပ။ ဧကဂ္ဂံ=သည်။ (ဟောတိ=၏) ဣတိ=ဤသို့ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) တေ=သင်၏၊ ဣဒံ=ဤသို့ကြံစည်တွေးတောကြောင်း တရားသဘောသည်၊ ဥဒ္ဓစ္စသို့= စိတ် ပျံ့လွင့်ခြင်းတည်း။

ပိ=ဤမျှ မကသေး၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ ယံ(ယေန)=ဖြင့်၊ တေ=သင့်မှာ၊ ဧဝံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဟောတိ=မူ)အထ စ ပန=ထိုသို့ဖြစ်ပါ

ဝုတ္တကတ္တား "အာသဝေဟိ"ဒ္ဒ ဟိဝိဘတ်သည် အပါဒါန်အနက်ဟောတည်း။ အနုပါဒါယာတိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အလိုကျအားဖြင့်) ကဋ္ဌိ ဓမ္မံ (သန်တဓမ္မံ) အဂ္ဂဟေတ္တာ၊ ယေဟိ ဝါ ကိလေသေဟိ သဗ္ဗေဟိ ဝိမုစ္စတိ၊ တေသံ လေသမတ္တမ္ပိ အဂ္ဂဟေတ္တာတိ အတ္ထော။

(တနည်း) စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ အာသဝေဟိ=အာသဝတရားတို့သည်၊ (အာသဝတရားတို့က) အနုပါဒါယ=အာရုံပြုသောအားဖြင့် မယူမူ၍၊ ဝိမုစ္စတိ =လွတ်အပ်၏။ ဤသို့ အနက်ဆိုပါ၊ ဤဒုတိယနည်း၌–

အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် မဖြစ်ပေါ်မီတုန်းက အာသဝတရားတို့သည် စိတ်ကို ဖမ်းချုပ်သိမ်းပိုက် ယူဝင်ထားကြ၏။ အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အခါ၌ကား ထိုကဲ့သို့ မဖမ်းချုပ် မယူဝင်နိုင်တော့ဘဲ အာသဝ ကိလေသာတို့သည် စိတ်ကို လွတ်လိုက်ကြရတော့သည်ဟု ဆိုလို၏။

ဤဒုတိယနည်းအလို "ဝိမုစ္စတိ"သည် ကမ္မရုပ်၊ အာသဝေဟိသည် အဝုတ္တတတိယာ ကတ္တား၊ စိတ္တံသည် ဝုတ္တက်။ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၊ ပ–၁၅၆။ သာရတ္ထဒီကာ။ ပ–၅၈။ ၄၄၇–၈။ ဝိမတိဋ္ဌိကာ၊ ပ–၉၄။

လျက်၊ မေ=ငါ၏၊ စိတ္တံ။ပ။ နု ဝိမုစ္စတိ=မလွတ်၊ ဣတိ=ဤသို့ကြံစည် တွေး
တောခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)တော=သင်၏၊ ဣဒံ=ဤကြံစည်တွေးတောကြောင်း
တရားသဘောသည်၊ ကုဋ္ဌာ့စ္ဆိ=နောင်တတဖန် စိတ်ပူပန်ခြင်းပင်တည်း၊
သာဓု=တိုက်တွန်းပါ၏၊ ဝတ=စင်စစ်၊ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်၊ တယော
=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေ ဝမ္မေ=ဤတရားတို့ကို၊ (မာန,ဥဒ္ဓစ္စ, ကုဋ္ဌာ့စ္ဆိဟူသော
ဤတရားတို့ကို) ပဟာယ=ပယ်၍၊ တယော=ကုန်သော၊ ဣမေ ဝမ္မေ=တို့ကို၊
အမနသိကတ္တာ=နှလုံးမသွင်းမူ၍၊ အမတာယ=သေခြင်းကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော၊
ဝါ=အမြဲကိန်းဝှာန်ဟူသော၊ ဓာတုယာ=ဓာတ်သဘောအကျိုးငှာ၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊
ဥပသံဟရတု=(ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံသို့) ဆွဲကပ်ဆောင်ပို့ပါလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊
(အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ)။

။ပ။ အပရေန=တပါးသော၊ သမယေန=အခါ၌။ပ။ ဥပသံဟရိ =
(ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံသို့) ဆွဲကပ်ဆောင်ပို့ပြီ၊ အထခေါ=၌၊ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=
သည်၊ ဧကော=တပါးတည်းသည်။ ဝူပကဋ္ဌော=ဝတ္ထု, ကိလေသာနှစ်ဖြာသော
ကာမတို့မှ ကိုယ်စိတ်အားဖြင့် ကင်းကွာသည်၊ အပ္ပမတ္တော =ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား၌
မမေ့လျော့သည်၊ အာတာပီ= ပြင်းထန် သောလုံ့လဝီရိယရှိသည် (ကိလေသာ
တို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းခြောက်ခန်းစေတတ်သော ဝီရိယရှိသည်) ပဟိတတ္တော
=(ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ) နိဗ္ဗာန်သို့ ရဲဝံ့စွန့်စားစွန့်လွှတ်ထားအပ်သော
စိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဝိဟရန္တော=နေလသော်၊ နစိရသေဝ=မကြာ
မြင့်မီသာလျှင်၊ [သစ္စိကတ္တာ ဥပသမ္ပဒ္ဓ ဝိဟာသိ တို့၌စပ်] ယသ= အကြင်
အရဟတ္တဖိုလ်၏၊ ဝါ=အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော၊ အတ္ထာယ=အကျိုးငှာ။
ကုလပုတ္တာ=(အကျင့်သီလရှိသော) အမျိုးကောင်းသားတို့သည်၊ သမ္မဒေဝ=
အကြောင်းမှန်, နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်သာလျှင်၊ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ၊ ဝါ=အိမ်ရာ
တည်ထောင် လူ့ဘောင်မှ၊ (နိက္ခမိတ္တာ=ထွက်ခွာကြကုန်၍) အနဂါရိယံ=
ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ ဝါ=ကို၊ (အိမ်၌နေထိုင်မှု လူ့အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွား
ရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေး မရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့၊
ဝါ=အဖြစ်ကို) ပဗ္ဗဇန္တိ=ဝင်ရောက် ကြကုန်၏၊ ဝါ=ကျင့်ကြကုန်၏၊ [ဒုက
နိပါတ်စာပိုဒ်(၂)သုတ်(၅)သုတ်တို့လည်း ကြည့်]။

အနုတ္တရံ=သူ့ထက်ထူးချွန်လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ=
အမြတ်ဆုံး တရားဖြစ်သော၊ ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏
အဆုံးစွန်ဖြစ်သော၊ တံ=ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ ဝါ=သို့။ ဒိဋ္ဌေဝ ဝမ္မေ=ယခု

တွေ့ကြုံနေရသော အတ္တဟောဘ၌ပင်လျှင်၊ ဝါ=ယခုဘဝ၌ပင်၊ သယံ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်။ အဘိညာ (အဘိညာယ)=ထူးမြတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့်၊ သစ္ဆိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ရ၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟာသိ=နေပြီ၊ ဇာတိ=ပဋိသန္ဓေသည်၊ ခီဏာ=ကုန်ပြီ၊ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သော မဂ်အကျင့်ကို၊ ဝါ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို၊ ဝုသိတံ=ကျင့်သုံးအပ်ပြီ၊ ကရဏီယံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်သော (၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စကို၊ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးပြီ၊ ဣတ္ထတ္တာယ=ဤ (၁၆)ပါးကွဲပြားသော မဂ်ကိစ္စ၏အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ[စာပိုဒ်(၅၉) တိကဏ္ဍသုတ်လည်းကြည့်] အပရံ=နောက်ထပ်တမျိုးတခြား မဂ်ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စသည်၊ နတ္ထိ (အတ္ထိ)=ငါ့မှာမရှိတော့ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဗ္ဗညာသိ=သိပြီ၊ ပန=ဤမျှမကသေး၊ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်၊ အရဟတံ=ရဟန္တာဝုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ အညတရော စ=တပါးအပါအဝင်သည်လည်း၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ=ဤတွင်အပြီးတည်း၊ အဋ္ဌမံ=ရှစ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၉–ပဋိစ္ဆန္နသုတ်

၁၃၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့သည်၊ ပဋိစ္ဆန္နာနိ=ဖုံးကွယ်ထားအပ်ကုန်မှသာ၊ အာဝဟန္တိ=ကဲ့ရဲ့တားမြစ်မှုကို ထုတ်ဆောင်ဖယ်ရှားနိုင်ကုန်၏။ ဝါ=ဂုဏ်သရေကို ဆောင်နိုင်ကုန်၏၊ ဝိဝဋာနိ=ဖွင့်လှစ်ဖော်ပြအပ်ကုန်လသော်၊ နော အာဝဟန္တိ=ကဲ့ရဲ့ တားမြစ်မှုကို မထုတ်ဆောင် မဖယ်ရှားနိုင်ကုန်၊ ဝါ=ဂုဏ်သရေကို မဆောင်နိုင်ကုန်၊ [ဝဟန္တိတိ ယန္တိ နိယျန္တိ၊ နိန္ဒ ဝါ ပဋိဏ္ဏောသံ ဝါ နု လဘန္တိ။ ပရိဝါအဋ္ဌကထာ၊ ၁၆၄] တိဏိ=သုံးမျိုး တို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ်တို့ နည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မာတုဂါမော=မိန်းမသည်၊ ပဋိစ္ဆန္နော=ဖုံးကွယ်ထားအပ်မှသာ။ အာဝဟတိ=ကဲ့ရဲ့တားမြစ်မှုကို ထုတ်ဆောင်ဖယ်ရှားနိုင်၏၊ ဝါ=ဂုဏ်သရေကို ဆောင်နိုင်၏၊ ဝိဝဋော=ဖွင့်လှစ် ဖော်ပြအပ်လသော်၊ နော အာဝဟတိ=ကဲ့ရဲ့ တားမြစ်မှုကို မထုတ်ဆောင် မဖယ်ရှားနိုင်၊ ဝါ=ဂုဏ်သရေကို မဆောင်နိုင်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗြာဟ္မဏာနံ=ပုဏ္ဏားတို့၏၊ မန္တာ=ဗေဒင်မန္တန်တို့သည်၊ ပဋိစ္ဆန္နာ=ကုန်မှသာ ။ပ။ ဝိဝဋာ=အပ်ကုန်လသော် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မိဿာဒိဋ္ဌိ=မှားသော အယူသည်၊ ပဋိစ္ဆန္နာ=အပ်မှသာ ။ပ။ ဝိဝဋာ=အပ်လသော် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တီဏိ=တို့သည်၊ ပဋိစ္ဆန္နာနိ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ တီဏိ=တို့သည်၊ ဝိဝဋာနိ=အပ်ကုန်မှသာ၊ ဝိရောစန္တိ=တင့်တယ်ကုန်၏၊ ပဋိစ္ဆန္နာနိ=ဖုံးကွယ်ထားအပ်ကုန်လသော်၊ နော ဝိရောစန္တိ=မတင့်တယ်ကုန် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စန္ဒမဏ္ဍလံ=လပြည့်ဝန်းသည်၊ ဝိဝဋံ=ဖွင့်လှစ်ဖော်ပြထားအပ်မှသာ၊ ဝိရောစတိ=တင့်တယ်၏၊ ပဋိစ္ဆန္နံ=(ဆီးနှင်းမြူတိမ်တို့) ဖုံးကွယ်ထားအပ်လသော်၊ နော ဝိရောစတိ=မတင့်တယ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သူရိယမဏ္ဍလံ=နေဝန်းသည် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တထာဂတပ္ပဝေဒိတော=မြတ်စွာဘုရား .ဟောကြား သိစေတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယော=သုတ်အဘိဓမ္မာ ဝိနည်းသည်၊ ဝိဝဋော=မှသာ ။ပ။ ဣတိ(အဝေါစ) နဝမံ။

၁၀-လေခသုတ်

၁၃၃။ [စာပိုဒ်(၁၇၇)လည်းကြည့်] ပါသာဏလေခူပမော=ကျောက်ဖျာပေါ်၌ ရေးခြစ်အပ်သော အစင်းကြောင်းဟူသော ဥပမာရှိသော၊ ပါ=ကျောက်ဖျာပေါ်၌ ရေးခြစ်အပ်သော အစင်းကြောင်းနှင့် တူသော ဒေါသအစင်းကြောင်းရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ပထဝီလေခူပမော=မြေကြီး၌ ရေးခြစ်အပ်သော အစင်းကြောင်းဟူသောဥပမာရှိသော၊ ဝါ= မြေကြီး၌ ရေးခြစ်အပ်သော အစင်းကြောင်းနှင့်တူသော ဒေါသအစင်းကြောင်း ရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း၊ ဥဒကလေခူပမော=ရေပြင်၌ ရေးခြစ်အပ်သော အစင်းကြောင်းဟူသော ဥပမာရှိသော၊ ဝါ=ရေပြင်၌ ရေးခြစ်အပ်သော အစင်းကြောင်းနှင့်တူသော ဒေါသအစင်းကြောင်းရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပါသာဏလေခူပမော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမော စ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဓ=ဤလောကင်၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဘိဏှံ=အမြဲမပြတ်၊ ကုဇ္ဈတိ

၁။ ပါသာဏလေခူပမာ ။ ။ ဤပုဒ်၏ နောက်အနက်မှာ ဤသုတ်ဦးကာနှင့် ပုဂ္ဂလပညတ်မူလဋီကာ (၄)အဖွင့်အတိုင်း ပြန်ဆိုအပ်သော အနက်တည်း၊ ဤနောက်နည်းအလို "ပါသာဏော လေခါ ပါသာဏလေခါ၊ သာ ဥပမာ ယဿ ကောဓလေခါယာတိ ပါသာဏလေခူပမာ=ကျောက်ဖျာပေါ်က အစင်းကြောင်းဟူသော ဥပမာရှိသော (ဝါ=ထိုအစင်းကြောင်းနှင့် တူသော) ဒေါသ အစင်းကြောင်း၊ ပါသာဏလေခူပမာ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ အတ္ထိတိ ပါသာဏလေခူပမော=ကျောက်ဖျာ.....ဒေါသ အစင်းကြောင်းရှိသော်ပုဂ္ဂိုလ်။

=စိတ်ဆိုးနေ၏၊ စ=ထို့အပြင်၊ အသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သော ကောဓော=ထိုအမျက်ဒေါသသည်၊ ဒီဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ အနုသေတိ=ကိန်းအောင်းနေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပါသာဏော=ကျောက်ဖျာပေါ်၌၊ ဝါ=ကျောက်ဖျာပေါ်က၊ လေခါ=အစင်းကြောင်းသည်၊ ဝါတေန ဝါ=လေကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဥဒကေန ဝါ=ရေကြောင့်လည်းကောင်း၊ ခိပ္ပံ=လျင်မြန်စွာ၊ နလုဒ္ဓတိ သေယျထာပိ=မဖျက်စီးသကဲ့သို့၊ စိရဋ္ဌိတိကာ=ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေव=ဤအတူပင်၊ ဣဓ=၌၊ ကောဓော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပါသာဏလေခူပမော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏ ။ပ။

အဘိဏှံ=အမြဲမပြတ်၊ ကုဇ္ဈတိ=၏၊ စ=သို့သော်လည်း၊ အသ=ထိုသူ၏ ။ သော ကောဓော=သည်၊ ဒီဃရတ္တံ=လုံး၊ နှ အနုသေတိ=မကိန်းအောင်။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပထဝိယာ=မြေပေါ်၌။ လေခါ=သည်၊ ဝါတေန ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဥဒကေန ဝါ=လည်းကောင်း၊ ခိပ္ပံ=စွာ၊ လုဒ္ဓတိ သေယျထာပိ=ပျက်စီးသကဲ့သို့၊ စိရဋ္ဌိတိကာ=သည်၊ နှ ဟောတိ သေယျထာပိ=မဖြစ်သကဲ့သို့ ။ပ။ အာဂါရေန=ကြမ်းတမ်းသောစကားဖြင့်၊ ဝုစ္စမာနောပိ=ဆိုအပ်ပါသော်လည်း၊ ဖရုသေန=ရိုင်းစိုင်းခက်ထန်သော စကားဖြင့်။ ဝုစ္စမာနောပိ=လည်း၊ အမနာပေန=စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွားစေသော စကားဖြင့်၊ ဝါ=မနှစ်သက်ဖွယ်စကားဖြင့်။ ဝုစ္စမာနောပိ=လည်း၊ သန္ဓိယတိမေဝ[1] = ဆက်သွယ်မြဲ ဆက်သွယ်နေသည်သာ။

---

[1]။ "သန္ဓိယတိမေဝ"စသည်၏ အနက်တမျိုး။ ။ သန္ဓိယတိမေဝ=လျှောင်း ထိုင် ရပ်သွား ကိုယ်မှဆိုင်ရာများ၌ နှမ်းဆန်ပမာ ကိုယ်အားဖြင့် ရောနှောဆက်သွယ်နေသည်သာ၊ သံသန္ဒတိမေဝ=စိတ်မှဆိုင်ရာများ၌ နို့နှင့် ရေပမာ စိတ်အားဖြင့် နီးနှောရောယှက်နေသည်သာ၊ သမ္မောဒတိမေဝ= ပါဠိသင်ခြင်း အနက်အဓိပ္ပာယ် မေးမြန်းခြင်းစသော နွတ်မှဆိုင်ရာများ၌ ရပ်ဝေးမှလာသော ချစ်မိတ်ဆွေပမာ နွတ်အားဖြင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံနေသည်သာ။

(တနည်း) သန္ဓိယတိမေဝ=ပြုဖွယ်ကိစ္စတို့၌ အစပိုင်း၌သာ အတူဆောင်ရွက် ဆက်သွယ်နေသည်သာ၊ သံသန္ဒတိမေဝ= အလယ်ပိုင်းတိုင်အောင် အတူဆောင်ရွက် နီးနှောရောယှက်နေသည်သာ၊ သမ္မောဒတိမေဝ=ပြီးဆုံးသည်တိုင်အောင် မပျက်မကွက် အတူဆောင်ရွက်ကာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံနေသည်သာ၊ [အနက်တူပရိယာယ်ပုဒ်များကို အဓိပ္ပာယ် ထူးခြားအောင် ပုဂ္ဂလပညတ် အဌ

သံသန္ဒတိမေဝ=အကြားမလပ် ဆက်စပ်နီးနှောမြဲ နီးနှောနေသည်သာ၊ သမ္ဘောဒတိမေဝ=ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမြဲ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံနေသည်သာ၊ [သံ+မုဒ=သံသဂ္ဂေ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဥဒကေ=၌၊ လေခါ=အစင်းကြောင်းသည်၊ စိပ္ပံ ယေဝ=လျင်မြန်စွာသာလျှင်၊ ပဋိဝိဂစ္ဆတိ သေယျထာပိ=ပျောက်ပျက်သွားသကဲ့သို့၊ စိရဋ္ဌိတိကာ=သည်၊ နု ဟောတိ သေယျထာပိ=သို့ ။ပ။ ဒသမံ။ တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ ကုသိနာရဝဂ္ဂေါ=ကုသိနာရဝဂ်တည်း။

(၁၄) ၄–ယောဓာဇီဝဝဂ်

၁–ယောဓာဇီဝသုတ်

၁၃၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ=ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ယောဓာဇီဝေါ=စစ်သူရဲကောင်းသည်၊ [စစ်တိုက်ခြင်းကိုမှီ၍ အသက်မွေးသောသူသည်၊ ဝါ=စစ်တိုက်ခြင်းဟူသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းရှိသောသူသည်။ ဤသို့လည်း ဋီကာဝိဂြိုဟ်အတိုင်း အနက်ဆိုနိုင်၏] ရာဇာရဟော=မင်းအား ထိုက်တန်သည်၊ ရာဇာဘောဂ္ဂေါ=မင်း၏ အသုံးအဆောင်သည်၊ ဝါ=မင်း၏ အသုံးတော်ခံသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ရညော=မင်း၏၊ အင်္ဂန္တေ ဝ=(အင်္ဂ+=ဣတိ+ဧ ဝ) ခြေလက်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းနှင့် တူ၏ ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝါ=စစ်မက်အင်္ဂါ ဟူ၍သာလျှင်၊ သမ္ပ=ထည့်သွင်းရေတွက်အပ်သည်အဖြစ်သို့၊ ဝါ=ခေါ်ဆိုအပ်သည် အဖြစ်သို့၊ ဣဒ္ဓတိ= ရောက်၏၊ ကတမေဟိ=အဘယ် မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ (အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ယောဓာဇီဝေါ=သည် ။ပ။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း ။ပ။ သမ္ပ=သို့၊ ဣဒ္ဓတိ=ရောက်သနည်း)။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၌၊ ယောဓာဇီဝေါ=သည်၊ ဒုရေပါတိစ=မြားကို အဝေးရောက်စေနိုင်သည် လည်းကောင်း၊ အက္ခဏဝေဓိစ= မလွဲမချော်အောင် ပစ်နိုင်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လျှပ်စစ်လက်ရာ ခဏအတွင်း၌ ပစ်ခွင်းနိုင်သည်လည်းကောင်း၊ [လျှပ်စစ်ပြက်, တကြိမ်လက်လျှင်, မြားချက်

ကထာ (၆၅) ဖွင့်သည့်အတိုင်း ဤသုတ်ဋီကာ ဖွင့်ထားသည်၊ သို့သော် ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော်၌ သံသန္ဒတိ သန္ဓိယတိ သမ္ဘောဒတိ=ဟု ပါဠိအစဉ်ရှိနေသောကြောင့် နောက်ဆုံးနည်း၌ တိုအဌကထာနှင့် အနက်အစဉ်ကွဲလွဲနေသည်။

ခွန်ရှစ်, ချက်ချင်းပစ်နိုင်သည်လည်းကောင်း။ အကွာဏဝေဓီတိ အဝိရာဓိတဝေဓီ၊ အထ ဝါ အကွာဏာ ဝုစ္စတိ ဝိဒ္ဓေ၊ ယာဝ ဧကာ ဝိဒ္ဓေ နိစ္ဆရတိ၊ တာဝ တေနော ဘာသေန သတ္တဒ္ဒဝါရေ ကဏ္ဍာနိ ဂဟေတ္တာ ဝိဒ္ဓတိတိ အကွာဏဝေဓီ။ ဧတ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒု၊ ဗ္ဗ၊ ဒုက အသဒိသဧတ်] မဟတော=ကြီးစွာသော၊ ကာ ယသ=အထည်ကိုယ်ထုကို၊ ပဒါလေတာ စ=ဖောက်ထွင်းနိုင်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ=ဤဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့် ။ပ။ ဂစ္ဆတိ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝ=ဤအတူပင်၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ =ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော = သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အာဟုနေယျော= လေးစားကြည်ဖြူ အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ၍ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူတော်မူတိုက်သည်လည်းကောင်း ။ပ။ [စာပိုဒ်(၇၁) ဥပေါ်သထသုတ်ကြည့်] လောကဿ=သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ အနုတ္တရံ=မိမိထက် ထူးချွန်လွန်မြတ်သောသူ မရှိသော၊ ဝါ=အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော၊ ပုညက္ခေတ္တံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှု မျိုးစေ့စု၏ ကြီးထုမြင့်မား ဖွံ့ထွားပေါက်ရောက်ရာ လယ်ယာမြေကောင်းအတူ ဖြစ်တော်မူသည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ကတမေဟိ=ကုန်သော၊ တိဟိ= ကုန်သော (အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည် ။ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ=သည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဒ္ဝေပါတိ စ=မြားကို အဝေး၌ရောက်စေနိုင်သည်လည်းကောင်း၊ အကွာဏဝေဓိစ=မလွဲချော်ရအောင် ပစ်နိုင်သည်လည်းကောင်း။ပ။ ပဒါလေတာ စ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ =၏။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဒ္ဝေပါတိ=မြားကို အဝေး၌ ရောက်စေနိုင်သည်၊ ဟောတိ =ဖြစ်သနည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ [ပဿတိ–၌စပ်] ယံကိဉ္စိ=အားလုံးစုံသော၊ အတီတာ နာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ=အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရူပ်သည် လည်းကောင်း၊ အဗျတ္တံ ဝါ=မိမိခန္ဓာ အစဉ်၌မူလည်း ဖြစ်သော၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ=မိမိမှ အပြင်အပ သူတပါး ခန္ဓာ အစဉ်၌မူလည်း ဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရူပ်သည်လည်းကောင်း၊ သြဠာရိကံ ဝါ=ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ သုခုမံ ဝါ=သိမ်မွေ့နူးညံ့သည်မူလည်း ဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရူပ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟီနံ ဝါ=ယုတ်နိမ့်သည်မူလည်းဖြစ်သော၊

ပဏီတံ ဝါ=မြင့်မြတ်သည်မူလည်းဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရူပ်သည်လည်းကောင်း၊ ဒူရေ ဝါ=ဝေးသည်မူလည်း ဖြစ်သော၊ သန္တိကေ ဝါ=နီးသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ ယံ ရူပံ=ယင်းသို့သော ရူပ်သည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)

သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော၊ တံ ရူပံ=ထိုရူပ်ကို၊ [ပဿတိဌ္ဌစပ်] "ဧတံ=ဤရူပ်သည်၊ မမ=ငါ၏၊ (သန္တကံ=ကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာသည်) နေ=မဟုတ်၊ ဧသော=ဤရူပ်သည်၊ အဟံ=ငါသည်။ နေ အသ္မိ=မဟုတ်၊ [ငါငါဟု မာနဖြင့် အထင်ကြီးဖွယ် မဟုတ်ဟူလို] ဧသော=ဤရူပ်သည်၊ မေ=ငါ၏၊ အတ္တာ=အသက်ရှင် အတ္တကောင်သည်၊ ဝါ=ငါကောင်သည်၊ ဝါ=အလိုအတိုင်း ဖြစ်စေနိုင်သော အရာသည်၊ ဝါ=မပျက်မစီး ခိုင်မြဲသော အနှစ်သာရ အမာခံသည်၊ ဝါ=အသက်ကောင်, ဝိညာဏ်ကောင် စသည်သည်၊ နေ=မဟုတ်၊ ဣတိစဲ=ဤသို့၊ ဧတံ=ဤရူပ်ကို၊ ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်, နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ ပညာယ=ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဖြင့်၊ ပဿတိ=ရှု၏။

ယာ ကာစိ=အားလုံးစုံသော၊ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ=အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ ဝေဒနာ=ဝေဒနာသည် လည်းကောင်း၊ အဗ္ဗတ္တာ ဝါ=မိမိခန္ဓာ အစဉ်ဌမူလည်း ဖြစ်သော၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ=သော၊ ဝေဒနာ=ဝေဒနာသည် လည်းကောင်း၊ ဩဠာရိကာ ဝါ=သော၊ သုခုမာ ဝါ=သော၊ ဝေဒနာ= ဝေဒနာ သည်လည်းကောင်း၊ ဟီနာ ဝါ=သော၊ ပဏီတာ ဝါ=သော၊ ဝေဒနာ=လည်းကောင်း၊ ဒူရေ ဝါ=သော၊ သန္တိကေ ဝါ=သော၊ ယာ ဝေဒနာ=ယင်း ဝေဒနာ သည်လည်းကောင်း (အတ္ထိ=ရှိ၏) သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော၊ တံ ဝေဒနံ=ထို ဝေဒနာကို၊ "ဧတံ=ဤဝေဒနာသည်၊ မမ=ငါ၏။ (သန္တကံ=သည်) နေ=မဟုတ်၊ ဧသော=ဤဝေဒနာသည်၊ အဟံ=ငါသည်၊ နေ အသ္မိ=မဟုတ်၊ ဧသော=ဤဝေဒနာ သည်၊ မေ=ငါ၏၊ အတ္တာ=အသက်ရှင်အတ္တကောင်သည်။ ဝါ=သည်၊ နေ=မဟုတ်" ဣတိစဲ=ဤသို့၊ ဧတံ=ဤဝေဒနာကို၊ ယထာဘူတံ ။ပ။ ယာကာစိ=သော၊ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ=သော၊ သညာ=သညာသည်လည်းကောင်း၊ အဗ္ဗတ္တာ ဝါ=သော၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ=သော၊ သညာ=သညာသည်လည်းကောင်း ။ပ။ သဗ္ဗံ=သော၊ တံ သညံ=ထိုသညာကို၊ ဧတံ=ဤသညာသည်၊ မမ=ငါ၏၊ (သန္တကံ=သည်) နေ =မဟုတ်၊ ဧသော=ဤသညာသည် ။ပ။ ဣတိ စဲ=ဤသို့၊ ဧတံ=ဤသညာကို၊ ယထာဘူတံ ။ပ။

ယေ ကေစိ=အားလုံးကုန်သော၊ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ=အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=သင်္ခါရတို့သည်လည်းကောင်း၊

အဗ္ဗတ္တာ ဝါ=မိမိခန္ဓာအစဉ်ခ္ခ်ိမ္ရလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဗဟိဒ္ဓါဝါ=မိမိမှ ပြင်ပ သူတပါး ခန္ဓာအစဉ်ခ္ခ်ိမ္ရလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ သခ်ါရာ=သခ်ါရတို့သည်လည်း ကောင်း၊ သြဠာရိကာ ဝါ=ကြမ်းတမ်းသည်မ္ရလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သုခုမာ ဝါ=နူးညံ့သည်မ္ရလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သခ်ါရာ=တို့သည် လည်းကောင်း၊ ဟီနာ ဝါ= ယုတ်ညံ့သည်မ္ရလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဏီတာဝါ= မြင့်မြတ်သည် မ္ရလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သခ်ါရာ=တို့သည် လည်းကောင်း၊ ဒူရေ ဝါ=ဝေး သည်မ္ရလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သန္တိကေ ဝါ=နီးသည်မ္ရလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ယေ သခ်ါရာ=ယင်းသခ်ါရတို့သည် လည်းကောင်း (သန္တိ=ရှိကုန်၏)

သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ တေ သခ်ါရေ=ထိုသခ်ါရတို့ကို၊ "တေ=ဤ သခ်ါရသည်၊ မမ=၏၊ (သန္တ ကံ=သည်) နဟုတ်၊ ဧသော=ဤသခ်ါရသည် ။ပ။" ဣတိ ဧဝံ=သို့၊ တေ=ဤသခ်ါရကို၊ ယထာဘူတံ ။ပ။ ယံကိဉ္စိ= အားလုံးစုံသော။ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ=အတီတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ ဝိညာဏံ=ဝိညာဏ်သည်လည်းကောင်း ။ပ။ ပဿတိ=ရှု၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, အဗ္ဗတ္တာ, ဗဟိဒ္ဓစသည်ဖြင့် (၁၁)ပါး ကွဲပြားသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၌ "ငါဟာ, ငါ, ငါကောင် မဟုတ်" ဟူ၍ အဖြစ်မှန်အတိုင်း ဝိပဿနာ ပညာ, မဂ်ပညာဖြင့် ရှုခြင်းအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ ဒူရေပါတိ= အဝေးသို့ မြားကိုရောက်စေနိုင်သည်၊ (ခက်ခဲဝေးကွာလှသော ခန္ဓာငါးပါးတို့၌ ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဟူသော မြားကို ရောက်စေနိုင်သည်) ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အက္ခဏဝေဓီ=မလွဲမချော် ရအောင် ပစ်နိုင်သည်၊ ဟောတိ=နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ [ပဇာနာတိသ္မိံ] ဣဒံ=ဤတဏှာမှ တပါးသော တောဘူမက ခန္ဓာငါးပါးသည်သာ၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခသစ္စာမည်၏။ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဒုက္ခသစ္စံ=ဒုက္ခ သစ္စာအားလုံးကို) ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း၊ ပဇာနာတိ= ထိုး ထွင်းရှုသိ၏၊ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဆေ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဖြင့်သိ၏) အယံ=ဤတဏှာသည်သာ၊ ဒုက္ခသမุဒယော=ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမุဒယသစ္စာ မည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (တဏှာ=ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သော တဏှာကို) ယထာဘူတံ=တိုင်း၊ ပဇာနာတိ=ထိုးထွင်းရှုသိ၏၊ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဆေ ထိုးထွင်းရှု သိခြင်းဖြင့် သိ၏)

အယံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓော=ဒုက္ခ၏ချုပ်ကြောင်း နိရောဓ သစ္စာမည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (နိဗ္ဗာနံ=ဒုက္ခနှင့် သမุဒယတို့ မဖြစ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်ကို) ယထာဘူတံ=တိုင်း၊ ပဇာနာတိ=၏၊ (သဘော.....ခြင်းဖြင့် သိ၏) အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ=ဒုက္ခ၏ချုပ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန် သို့သွားရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာမည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အရိယမဂ္ဂံ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကို) ယထာဘူတံ =တိုင်း၊ ပဇာနာတိ=၏၊ (သဘော.....၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧवं=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့သစ္စာလေးပါး တရားတို့ကို အဖြစ်မှန် သဘော အတိုင်း ထိုးထွင်းသိခြင်းအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ အက္ခဏဝေဓီ=(သစ္စာလေးပါး တို့၌ မဂ်ဉာဏ်ဟူသော မြှားဖြင့်) မလွဲမချော်ရအောင် ပစ်ခွင်းနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ မဟန္တံ=ကြီးစွာသော၊ အဝိဇ္ဇာက္ခန္ဓံ=အဝိဇ္ဇာဟူသော ထုထယ်ကို၊ ပဒါလေတိ=အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ဖောက်ထွင်းနိုင်၏ ။ပ။ ပဌမံ။

၂–ပရိသာသုတ်

' ၁၃၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပရိသာ=ပရိသတ် တို့သည်၊ ဣမာ တိသော= ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိသော=သုံးမျိုးတို့ ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်း ဟူမူ၊ ဥက္ကာစိတာဝိနီတာ=မမေးမြန်းမူ၍ ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ ဝါ=ခက်ခဲစွာ ဆုံးမဟောပြော အပ်သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ် လည်းကောင်း၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၈)သုတ်လည်းကြည့်] ပဋိပုစ္ဆာဝိနီတာ=မေးမြန်း၍ ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ ဝါ=လွယ်ကူစွာ ဆုံးမဟောပြော အပ်သော၊ ပရိသာ=ပရိသတ်လည်းကောင်း၊ ယာဝတာဝိနီတာ=အတိုင်းအတာဖြင့် ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ ဝါ=အတိုင်း အတာကိုသိ၍ ဆုံးမဟောပြောအပ်သော၊ ပရိသာ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) ဒုတိယံ။

၃–မိတ္တသုတ်

၁၃၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ=ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ မိတ္တော=မိတ်ဆွေကို၊ သေဝိတဗ္ဗော=မှီဝဲ ထိုက်၏၊ ကတမေဟိ တိဟိ=အဘယ် သုံးပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့် (သမန္နာဂတော= သော။ မိတ္တော=ကို၊ သေဝိတဗ္ဗော=မှီဝဲ ထိုက်သနည်းဟူမူ) ဒုဒ္ဒံ=ခဲယဉ်းစွာ ပေးအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို၊ ဝါ=ပေးနိုင်ခဲသော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို၊ ဒဒါတိ=

ပေးနိုင်၏၊ ဒုက္ခရံ=ခဲယဉ်းစွာ ပြုအပ်သော လုပ်ငန်းကို၊ ကရောတိ=ပြုလုပ်ပေးနိုင်၏၊ ဒုက္ခမံ=ခဲယဉ်းစွာ သည်းခံအပ်သော အရာကို၊ ဝါ=သည်းခံနိုင်ခဲသော အရာကို၊ ခမတိ=သည်းခံနိုင်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အင်္ဂေါဟိ=ဤဂုဏ် အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ မိတ္တော=ကို၊ သေဝိ တဗ္ဗော=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ) တတိယံ။

၄-ဥပ္ပါဒါသုတ်

၁၃၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တထာဂတာနံ=မြတ်စွာဘုရားတို့၏၊ ဥပ္ပါဒါ (ဥပ္ပါဒေ)=ဖြစ်ထွန်းလာတော် မူခြင်းသည်၊ သတိ ဝါ=ရှိသော် လည်းကောင်း၊ တထာဂတာနံ=တို့၏၊ အနုပ္ပါဒါ (အနုပ္ပါဒေ) ဖြစ်ထွန်းလာတော် မမူခြင်းသည်၊ သတိ ဝါ=ရှိသော်လည်းကောင်း၊ သာ ဓာတု=ထိုသခ်ါရ တရားတို့၏ မမြဲခြင်း သဘောသည်၊ သာ ဓမ္မဋ္ဌိတတာ=ထို သခ်ါရတရားတို့၏ မမြဲခြင်းသဘောခံ့ တည်နေသည်အဖြစ်သည်၊ သာ ဓမ္မနိယာမတာ=ထိုသခ်ါရတရားတို့၏ မမြဲခြင်း အစဉ်အလာ နိယာမသဘောသည်၊ [တာပစ္စည်းအနက် မရှိကြုံပါ] ဋ္ဌိတာဝ= တည်မြဲနေသည်သာ၊ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ သခ်ါရာ=စတုဘူမက သခ်ါရ တရားတို့သည်၊ (အကြောင်းတရားတို့က ပေါင်းဆုံဆိုက်ရောက်၍ စိမ်ပြုလုပ်အပ်သော ကာမ, ရူပ, အရူပ, လောကုတ္တရာ စိတ် စေတသိက် ရုပ်တရားတို့သည်) အနိစ္စာ=မမြဲကုန်၊ (ဖြစ်ပြီးနောက် ချုပ်ပျောက်ကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့် မမြဲကုန်။)

တံ=ထိုမမြဲခြင်းသဘောကို၊ ဝါ=သို့၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ=ဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ သိတော်မူ၏၊ အဘိသမေတိ= ဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ဆိုက်ရောက်တော်မူ၏၊ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတွာ=ဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ သိတော်မူပြီး၍၊ အဘိသမေတွာ=ဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာဆိုက်ရောက်တော်မူပြီး၍၊ သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ သခ်ါရာ=တို့သည်၊ အနိစ္စာ=မမြဲကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာစိက္ခတိ=ဟောကြားတော်မူ၏၊ ဒေသေတိ=ညွှန်ပြတော်မူ၏၊ ပညာပေတိ=သိစေတော်မူ၏၊ ပဋ္ဌပေတိ=ဉာဏ်၏ မျက်နှာဝဲ၌ ထားတော်မူ၏၊ ဝိဝရတိ= ဖွင့်ပြတော်မူ၏၊ ဝိဘဇတိ=ခွဲခြားဝေဖန်တော်မူ၏၊ ဥတ္တာနီကရောတိ=ထင်ရှားအောင် ပြုတော်မူ၏၊ [အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ စသောပုဒ်တို့ကို သံယုတ်ဋီကာ(၃၊ ၅၀) မှ ယူ၍ ဤသုတ်ဋီကာ၌ တနည်းဖွင့်သေး၏၊ ထိုနည်းအနက်များမှာ

ဋီကာပါဠိကို မြန်မာပြန်ပြလိုက်ရုံမျှသာဖြစ်၍ သိပ်အကျိုး ထူးမည်မဟုတ်သဖြင့် ချန်ထားခဲ့တော့မည်]။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တထာဂတာနံ=တို့၏၊ ဥပ္ပါဒါ (ဥပ္ပါဒေ)=သည်၊ သတိ ဝါ= လည်းကောင်း၊ တထာဂတာနံ=တို့၏၊ အနုပ္ပါဒါ (အနုပ္ပါဒေ)=သည်၊ သတိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ သာ ဓာတု=ထိုသင်္ခါရ တရားတို့၏ ဆင်းရဲခြင်း သဘောသည်၊ သာ ဓမ္မဋ္ဌိတတာ=ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ဆင်းရဲခြင်းသဘောဌာ် တည်နေသည် အဖြစ်သည်၊ သာ ဓမ္မနိယာမတာ=ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ဆင်းရဲခြင်းသဘော အစဉ်အလာ နိယာမသဘောသည်၊ ဌိတာဝ= တည်မြဲနေသည်သာ၊ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=တို့သည်၊ ဒုက္ခာ=ဒုက္ခတို့သာတည်း၊ (ဖြစ်ပျက်နှစ်ရပ်, နှိပ်စက် အပ်ကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့် ဆင်းရဲတို့သာတည်း) တံ=ထိုဆင်းရဲခြင်းသဘောကို၊ ဝါ=သို့ ။ပ။ အဘိသမေတ္တာ=၍၊ သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=တို့သည်၊ ဒုက္ခာ=သာတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာစိက္ခတိ=၏၊ ဒေသေတိ=၏ ။ပ။ ။

သာ ဓာတု=ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ အနှစ်သာရ အတ္တကောင် မဟုတ်ခြင်း သဘောသည်၊ သာ ဓမ္မဋ္ဌိတတာ=ထိုသင်္ခါရ တရားတို့၏ အနှစ် သာရ အတ္တကောင် မဟုတ်ခြင်းသဘောဌာ် တည်နေသည်၏ အဖြစ်သည်၊ သာ ဓမ္မနိယာမတာ=ထိုသင်္ခါရ တရားတို့၏ အတ္တကောင်မဟုတ်ခြင်း အစဉ် အလာ နိယာမသဘောသည်၊ ဌိတာဝ=သာ၊ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ ဓမ္မာ =ရုပ်နာမ်တရားတို့သည်၊ အနတ္တာ=အသက်ရှင် အတ္တကောင်မဟုတ်ကုန်၊ (အလိုအတိုင်း ဖြစ်စေနိုင်သော အနှစ်သာရ အမာခံ အတ္တကောင်မဟုတ်ကုန်) တံ=ထိုအနတ္တ သဘောကို၊ ဝါ=ထိုအနတ္တသဘောသို့၊ တထာဂတော ။ပ။ အဘိသမေတ္တာ=ပြီး၍၊ သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ အနတ္တာ=ကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာစိက္ခတိ=၏၊ ဒေသေတိ ။ပ။ ဥတ္တာနီကရောတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဃေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) စတုတ္ထံ=၄ခု မြောက်သုတ်တည်း။

၅–ကေသကမ္မလသုတ်

၁၃၇။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ယာနိကာနိစိ=အားလုံးစုံကုန်သော၊ တန္တာဝုတာနံ= ချည်မျှင်တို့ဖြင့် ရက်အပ် ကုန်သော၊ ဝတ္ထာနံ=အဝတ်တို့သည်၊ [ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ကို ပဌမာအနက်ဌသက်] (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေသံ=ထိုအဝတ် အားလုံးတို့တွင်၊ ကေသကမ္မလော= လူ

ဆံပင်ဖြင့် ရက်အပ်သော ကမ္မလာကို၊ ပဋိကိဋ္ဌော=အည့်ဆုံးဟူ၍၊ အက္ခာယတိ=ဆိုအပ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကေသကမ္မလော=လူဆံပင် ကမ္မလာသည်၊ သီတေ=အေးသောအခါ၌၊ သီတော=အေး၏၊ ဥဏှေ=ပူသောအခါ၌၊ ဥဏှော=ပူ၏၊ ဒုမ္ဘဂ္ဂေ= မကောင်း သော အဆင်းရှိ၏၊ ဒုဂ္ဂန္ဓော=မကောင်းသော အနံ့ရှိ၏၊ ဒုက္ခသမ္ဖဿော=ကြမ်းတမ်း ခံခက်သော အတွေ့ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝ မေဝံ=ဤအတူပင်၊ ယာနိ ကာနိစိ=ကုန်သော၊ ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏဝါဒါနံ=များစွာကုန်သော သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့၏ အယူဝါဒတို့သည် (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေသံ=ထိုအယူဝါဒ အားလုံးတို့တွင်၊ ဝါ=တို့ထက်၊ မက္ခလိဝါဒေါ= မက္ခလိ၏ အယူဝါဒကို၊ ပဋိကိဋ္ဌော=အည့်ဆုံးဟူ၍၊ အက္ခာယတိ=ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မက္ခလိ=မက္ခလိမည်သော၊ မောဃပုရိသော=အချည်းနှီးသော ယောကျ်ားသည်၊ "ကမ္မံ=ကုသိုလ်က၊ အကုသိုလ်ကသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ကိရိယံ=ပြုထိုက်သော ကုသိုလ်ကသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဝီရိယံ=လုံ့လဝီရိယ၏ အကျိုးသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ" ဣတိ=ဤသို့၊ ဧဝံဝါဒီ=ဤအတိုင်း ပြောဆိုလေ့ရှိ၏။ ဧဝံဒိဋ္ဌိ=ဤအတိုင်း အယူရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတိတံ=အတိတ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=လွန်ခဲ့ပြီးသော၊ အဒ္ဓါနံ=အချိန်ကာလ၌၊ ဝါ=အချိန်ကာလတုန်းက၊ အရဟန္တော=ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော် မူထိုက်ကုန်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ=မမှားဧကန် အမှန်ပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်စထွင် အကုန်အစင် သိမြင်တော်မူကြကုန်သော၊ ယေပိ တေ (ဘဂဝန္တော)=အကြင်ဘုန်းတော်သခင် ဘုရားရှင်တို့သည်လည်း။ အဟောသုံ=ပွင့်ထွန်းတော် မူခဲ့ကြကုန်ပြီ၊ တေပိ ဘဂဝန္တော=ထိုဘုန်းတော်သခင် ဘုရားရှင်တို့သည်လည်း၊ ကမ္မဝါဒါ စေဝ=ကံဝါဒ ရှိတော်မူကြကုန်သည်လည်းကောင်း၊ (ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ ရှိ၏ဟု ပြောဆိုကြောင်း အယူဝါဒ ရှိတော်မူကြကုန်သည်လည်းကောင်း) ကိရိယဝါဒါ စ=ကုသိုလ်ကံကို ပြုထိုက်၏ဟူသော အယူဝါဒရှိတော်မူကြကုန်သည်လည်းကောင်း၊ ဝီရိယဝါဒါ စ=ဝီရိယအကျိုးကို ချီးမွမ်းပြောဆိုကြောင်း အယူဝါဒရှိတော်မူကြကုန်သည်လည်းကောင်း။ အဟောသုံ=ဖြစ်တော်မူခဲ့ကြကုန်ပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေပိ=ထိုပွင့်တော်မူခဲ့ ကြကုန်သော မြတ်စွာဘုရားတို့ကိုလည်း၊ (မြတ်စွာဘုရား အယူဝါဒတို့ကိုလည်း) မက္ခလိ=သော။ မောဃပုရိသော=သည်။ "ကမ္မံ=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ။ ကိရိယံ=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဝီရိယံ=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ" ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိဗာဟတိ=တားမြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနာဂတံ= အနာဂတ်ဖြစ်သော၊ အဒ္ဓါနံ=ကာလ၌၊ အရဟန္တော=ကုန်သော။

သမ္မာသမ္ဗုद္ဓါ=ကုန်သော၊ ယေပိ တေ(ဘဂဝန္တော)တို့သည်လည်း၊ ဘဝိဿန္တိ= ပွင့်ထွန်းတော်မူကြကုန်လတ္တံ့၊ တေပိ ဘဂဝန္တော=တို့သည်လည်း ။ပ။ ဝိရိယဝါဒါ စ=လည်းကောင်း၊ ဘဝိဿန္တိ=ဖြစ်တော်မူ ကုန်လတ္တံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေပိ= ထိုပွင့်တော်မူလတ္တံ့သော မြတ်စွာဘုရားတို့ကိုလည်း ။ပ။ ဝိရိယံ=သည်၊ နတ္ထိ =မရှိ။ ဣတိ=သို့၊ ပဋိဗာဟတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ အရဟံ=ပုဗ္ဗေဝ် အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော။ သမ္မာသမ္ဗုद္ဓေါ =မမှား ဧကန်...!:တော်မူသော။ အဟမ္ပိ=ငါဘုရားသည်လည်း။ ကမ္မဝါဒေါ စေဝ= ရှိတော်မူသည် လည်းကောင်း ။ပ။ ဝိရိယဝါဒေါ စ=မူသည်လည်းကောင်း၊ (ယောတိ=ဖြစ်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့။ မမ္ပိ=ငါဘုရားကိုလည်း ။ပ။ ဝိရိယံ=သည်။ နတ္ထိ=မရှိ။ ဣတိ=သို့။ ပဋိဗာဟတိ=၏ ။ [သေယျထာပိ– အစရှိသောဝါကျကို ဧကဏ်နိပါတ်စာပိုဒ် (၃၁၁)ကြည့်] ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဋ္ဌမံ။

၁၃၉ (စာပိုဒ်)။ ၆– သမ္ဘဒါသုတ်။ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္ဘဒါ=ပြည့်စုံ ခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ တိသော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တိသော=သုံးမျိုး တို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ သဒ္ဓါသမ္ဘဒါ=သဒ္ဓါ၏ပြည့်စုံခြင်း လည်းကောင်း၊ သီလသမ္ဘဒါ=သီလပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ ပညာသမ္ဘဒါ= ပညာပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်းတည်း၊ ။ပ။

၁၄၀ (စာပိုဒ်)။ ၇–ဝုဋ္ဌိသုတ်။ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝုဋ္ဌိယော= တိုးပွားခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ တိသော=တို့တည်း။ပ။ သဒ္ဓါဝုဋ္ဌိ=သဒ္ဓါ၏ တိုးပွားခြင်း လည်းကောင်း ။ပ။ သတ္တမံ။

၈–အဿခဠုကံသုတ်

၁၄၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးကောင်ကုန်သော၊ အဿခဠုကေ်စ =မြင်းပျိုတို့ကိုလည်း၊ (အဟံ=ငါသည်) ဒေသေသာမိ=ဟောတော်မူအံ့၊ တယော=သုံးယောက်ကုန်သော၊ ပုရိသခဠုကေ်စ= ယောကျ်ားပျိုတို့ကိုလည်း၊ ဒေသေသာမိ=အုံ့၊ တံ=ထိုမြင်းပျို, ယောကျ်ားပျိုသုံးမျိုးသုံးစားကို၊ (တုမှေ= သင်တို့သည်) သာဓုကံ=ကောင်းစွာ၊ သုဏာထ=နာယူကြကုန်လော၊ မနသိ= စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောထ=သွင်းပိုက်ထားကြကုန်လော၊ (အဟံ=ငါသည်) ဘာသိ သာမိ=ဟောတော်မူအုံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) စဝံ ဘန္တေ= ကောင်းပါပြီဘုရား၊ ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုတရားနာရဟန်းတို့သည်၊

ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) ပစ္စဿောသုံ=ရှေ့ရှုနာယူ ကုန်ပြီ၊ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် နာခံကြကုန်ပြီ၊ ဘဂဝါ=သည်၊စတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးကောင်ကုန်သော၊ အဿခဠုက်ား=မြင်းပျိုတို့ ဟူသည်၊ ကတမေ စ= အဘယ်တို့နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ အဿခဠုကား=မြင်းပျိုသည်၊ ဧဝသမ္ဘဒ္ဓော=အရှိန်အဟုန်နှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော=အရောင်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ နု (ဟောတိ)=မဖြစ်၊ အာရောဟ, ပရိဏာဟသမ္ပန္နော=မြင့်မတ်သည်၏အဖြစ်, လုံးဝိုင်းသည်၏ အဖြစ်နှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဝါ=အရပ်, အလုံးနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ နု (ဟောတိ) =မဖြစ်၊ [အာရောဟ=အရပ်မြင့်မတ်ခြင်း+ပရိဏာဟ= လုံးဝိုင်းခြင်း] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=ဤ ။ပ။ ဧဝသမ္ဘဒ္ဓော စ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပုရိသ ခဠုကော=သည်၊ ဧဝသမ္ဘဒ္ဓော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော =သည်၊ နု (ဟောတိ)=မဖြစ်သနည်း၊ အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပန္နော=သည်၊ နု(ဟောတိ=သနည်း) ။ပ။ ဣဒံ (အယံ)=ဤသစ္စာလေးပါးကို သိသော ဉာဏ်သည်၊ အဿ=ထိုရဟန်း၏၊ ဧဝသို့(ဧဝေါ)=အရှိန်အဟုန်တည်း၊ (ဣတိ =ဤသို့၊ အဟံ=ငါသည်) ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ အဘိဓမ္မေ[1]= အဘိဓမ္မာ တရားခွဲလည်းကောင်း၊ ဝါ=ပိုင်းဖြတ်ကန့်သတ်အပ်သော ရုပ်နာမ်

၁။ အဘိဓမ္မေ အဘိဝိနယေ။ ။ ဤပုဒ်တို့ကို ပါရာဇိကဏ် အဌကထာ ဗာဟိရနိဒါန်း (၁၆) စသည်၌ ဖွင့်သည့်အတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုထားသည်၊ ထိုပုဒ်တို့၌ အဘိသဒ္ဒါသည် ပရိစ္ဆိန္နအနက်ကို ဟောသည်ဟုဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် "အဘိ(ပရိစ္ဆိန္န)=ပိုင်းခြားကန့်သတ်အပ်သော+ဓမ္မ=သဘောတရား (ရုပ်နာမ်တရား)+ဝိနယ=ဝိနည်းပညတ်"ဟူ၍ အကျဉ်းချုပ်အနက်ပြန်ဆိုရ၏၊ ထို့နောက် "အညမညသက်ရဝိရဟိတော ဓမ္မော စ ဝိနယောစာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ"ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်နက် ဆက်လက်ဖွင့်ဆို၏၊ ပရိစ္ဆိန္နပုဒ်ကို "အညမည သက်ရဝိရဟိတော" ဟု ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပရိစ္ဆိန္န (ပိုင်းခြားကန့်သတ်အပ်သည်) ဖြစ်သောကြောင့် အညမည သက်ရဝိရဟိတ (အချင်းချင်း တပါးနှင့်တပါး ရောယှက်မှုကင်းသော) ဓမ္မဝိနယကို အဘိဓမ္မ, အဘိဝိနယခေါ်သည်ဟုဆိုလို၏။

တရားခ်ဳပ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပိုင်းဖြတ် ကန့်သတ်အပ်သောကြောင့် အချင်းချင်း ရောနှောမှု ကင်းသော ရုပ်နာမ် တရားခ်ဳပ်လည်းကောင်း၊ အဘိဝိနယေ=အဘိဝိနည်းခ်ဳပ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပိုင်းဖြတ်ကန့်သတ်အပ်သော ဝိနည်းပညတ်ခ်ဳပ်

အညမညသက်ရဝိရဟိတေကို သာရတ္ထဒီကာ (၀-၇၂)ဖွင့်ဆိုရာ၌ အချင်းချင်း ရောယှက်မှုကင်းပုံကို ဝါဒနှစ်မျိုးပြု၏၊ ထိုနှစ်မျိုးမှာ-

(၁) အိပ်မက်ခ်ဳပ် သုက်လွှတ်ခြင်းကြောင့် အနာပတ္တိ(အာပတ်မသင့်)ဟူ၍ ဝိနည်းပညတ်ရှိသော်လည်း အကုသိုလ်စေတနာဓမ္မကိုကား ရအပ်သေးသည်သာ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဝိနည်းပညတ်ကတခြား, ဓမ္မသဘာဝကတခြား ဖြစ်ရကား ဝိနည်းပညတ်နှင့် ရောယှက်မှုကင်းသော ဓမ္မသဘာဝသည် အဘိဓမ္မမည်၏၊ (ဤကား ပဌမဝါဒတည်း)။

(၂) နောက်ဒုတိယဝါဒကား ဝိနည်းပညတ်နှင့် ရောယှက်မှုကင်းသည်ကို အဘိဓမ္မဟု မဆိုလို၊ ဓမ္မသဘာဝတို့ ရှေ့နောက်ဆန့်ကျင်ခြင်း မရှိသောကြောင့် ဓမ္မသဘာဝအချင်းချင်းပင် ရောယှက်မှုကင်းသည်ကို အဘိဓမ္မဟု ဆိုလို၏၊ ဥပမာအားဖြင့် "ပါဏာတိပါတော အကုသလံ=ပါဏာတိပါတသည် အကုသိုလ်ဓမ္မဖြစ်၏"ဟု ဆိုရာ၌ သေစေလိုသဖြင့် အသက်ဓါတ်ကို ပယ်ခွင်းမှု (သတ်ဖြတ်မှု) ပယောဂကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည်သာ အကုသိုလ်ဓမ္မဖြစ်၏၊ အသက်ဓါတ်ကို ပယ်ခွင်းမှု လုံ့လပယောဂတည်းဟူသော ဝိညတ်ရုပ်ကား အကုသိုလ်ဓမ္မမဟုတ်၊ အဗျာကတဓမ္မသာဖြစ်၏။

ထို့အတူ အဒိန္နာဒါနသည် အကုသိုလ်ဖြစ်၏ဟု ဆိုရာ၌လည်း "အဒိန္နံ=ပိုင်ရှင်မပေးသော သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာကို+ အာဒါန= ခိုးယူခြင်း" တည်းဟူသော ဝိညတ်ရုပ်ကား အကုသိုလ်မဟုတ်၊ အဗျာကတသာဖြစ်၏၊ ထိုဝိညတ်ရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ခိုးယူကြောင်း စေတနာသည်သာ အကုသိုလ်ဖြစ်၏၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် အချင်းချင်း ရောယှက်မှုကင်းသော ဓမ္မသဘာဝသည် အဘိဓမ္မမည်၏။ ဤသို့ ဝါဒနှစ်မျိုးရှိသည်။

အဘိဝိနယခ်ဳပ်ကား ယင်းသို့ ဝါဒနှစ်မျိုးမရှိ၊ ဝိနည်းပညတ်အချင်းချင်း ရောယှက်မှုကင်းသည်ကိုသာ အဘိဝိနယဟုခေါ်၏၊ ဥပမာအားဖြင့် သူတပါးပစ္စည်းဖြစ်သော် ရွှေငွေကို ခိုးယူလိုစိတ်ဖြင့် ယူလျှင် ပစ္စည်း၏ တန်ဘိုးအားလျော်စွာ ပါရာဇိက, ထုလ္လစ္စည်း, ဒုက္ကဋ်အာပတ် သုံးမျိုးတွင် တမျိုးမျိုးသင့်၏၊ ခိုးလိုစိတ်မပါဘဲ ဘဏ္ဍာဂါရိက (ဘဏ္ဍာထိန်းသူ) အနေဖြင့် ကိုင်ယူလျှင်

လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပိုင်းဖြတ် ကန့်သတ်အပ်သောကြောင့် အချင်းချင်း ရောနှောမှုကင်းသော ဝိနည်းပညတ်၌လည်းကောင်း၊ ပဋ္ဌံ=အမေးပုစ္ဆာပြဿနာကို၊ ပုဗ္ဗော= မေးအပ်သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) သံသာဒေတိ=(ပြဿနာကို) ရပ်တန့် သွားစေ၏၊ နော ဝိသာဒေတိ=မဖြေနိုင်၊ ဣဒံ(အယံ)=ဤမဖြေဆိုနိုင်ခြင်းသည်၊ အသေ=ထိုရဟန်း၏ နှ ဝဏ္ဏာသို့(နှ ဝဏ္ဏော) အရောင်အဆင်းမဟုတ်၊ (ဣတိ =ဤသို့) ဝဒါမိ= မိန့်ဆို၏၊

ပန=ထိုမှတပါး၊ စီဝရ.....ကွာရာနံ= သင်္ကန်း, ဆွမ်း, အိပ်ရာ နေရာကျောင်း, လူမမာ၏ ရောဂါအတွက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏ အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်း အဆောက်အဦဖြစ်သော ဆေးတို့ကို၊ [ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်ကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၂) သုတ်၌ကြည့်]လာဘီ=ရခြင်းရှိသည်၊ နှ ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဣဒံ(အယံ)=ဤသင်္ကန်းစသော ပစ္စည်းလေးပါး မရခြင်းသည်၊ အသေ=ထိုရဟန်း၏၊ နှ အာရောဟ, ပရိဏာဟသို့=မြင့်မတ်သည် အဖြစ်, လုံးဝိုင်းသည် အဖြစ်မဟုတ်၊ ဝါ=အရပ်, အလုံးမဟုတ်၊ (ဣတိ=ဤသို့) ဝဒါမိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ။ပ။ ဝိသဒေတိ=ဖြေဆို၏၊ နော သံသာဒေတိ= (ပြဿနာကို) ရပ်တန့်မသွားစေ၊ ဣဒံ(အယံ)=ဤသို့ ပြဿနာကို မရပ်တန့်စေဘဲ ဖြေဆိုနိုင်ခြင်း ဂုဏ်သည်၊ ဝဏ္ဏာသို့=အဆင်း အရောင်တည်း၊ (ဣတိ=သို့) ဝဒါမိ=၏၊ ပန=ပါး။ ။ပ။ [နောက်ဆုံးဝါကျကိုသာ အနက်ပေးတော့အုံ] ပန=ထိုမှ တပါး၊ စီဝရ .....ကွာရာနံ=တို့ကို၊ လာဘီ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣဒံ(အယံ)=ဤ ပစ္စည်းလေးပါးကို ရခြင်းသည်၊ အသေ=ထိုရဟန်း၏၊ အာရောဟ ပရိဏာဟသို့=အဖြစ်တည်း၊ ဝါ=အရပ် အလုံးတည်း၊ (ဣတိ)ဝဒါမိ။ အဋ္ဌမံ။

ပါစိတ်၊ မိမိအတွက်ကိုင်လျှင် နိဿဂ္ဂိပါစိတ်၊ လက်ဆော့ခြေဆော့ လျှပ်ပေါ်လော်လီသူ အနေဖြင့်ကိုင်လျှင် အနာမာသဒုက္ကဋ်၊ ရူပိယဆဋ္ဌကသမ္ပုတ်ရသော ရဟန်းအတွက်မှာမူ အနာပတ္တိ၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဝိနည်းပညတ်သည် တခုနှင့် တခု ရောယှက်မှုကင်း၏၊ ယင်းသို့ အချင်းချင်း ရောယှက်မှုကင်းသော ဝိနည်းပညတ်ကို အဘိဝိနယဟုခေါ်၏။ ဒသကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၇) ပဌမနာထသုတ် အဂုံတ္တိရ်အဋ္ဌကထာအလိုကို ထိုသုတ်ကျမှရေးအုံ့။

၉–အဿပရဿသုတ်

၁၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးကောင် ကုန်သော၊ အဿပရဿေ စ=မြင်း အပေါင်းတို့၌ သာလွန် ထူးချွန်သော မြင်းတို့ကိုလည်း၊ [အဿ=မြင်းအပေါင်းတို့၌ +ပရ=သာလွန် ထူးချွန်သော+အဿ=မြင်း] (အဟ်=ငါသည်) ဒေသေဿामि=အံ့၊ တယော=သုံးယောက် ကုန်သော။ ပုရိသပရဿေ စ=ယောကျ်ားအပေါင်းတို့၌ သာလွန် ထူးချွန်သော ယောကျ်ားတို့ကိုလည်း၊ (ဒေသေဿामि=အံ့) တံ=ထိုငါဟောမည့် တရားကို ။ပ။ [ဤတိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၈၇)ကြည့်] ဣဒံ=ဤသြဝါဒမှာဂီယ သံယောဇဉ်တို့ကိုကုန်စေနိုင်သော အောက်မက်ဉာဏ် သုံးပါးသည်၊ အဿ=ထိုရဟန်း၏၊ ဧဝသ္မိ=အရှိန်အဟုန်တည်း၊ (ဣတိ) ဝဒါမိ=၏၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ အဘိဓမ္မေ ။ပ။ နဝမံ။

၁၀–အဿာဇာနီယသုတ်

၁၄၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တယော=သုံးကောင်ကုန်သော၊ ဘဒြေ=ကောင်း ကုန်သော၊ အဿာဇာနီယေ စ=မြင်းအာဇာနည် တို့ကိုလည်း၊ ဝါ=အကြောင်း ဟုတ်သည်, အကြောင်းမဟုတ်သည်ကို သိတတ်သော မြင်းလိမ္မာ တို့ကိုလည်း၊ ဒေသေဿामि=အံ့၊ တယော=သုံးယောက်ကုန်သော၊ ဘဒြေ=ကောင်းကုန်သော၊ ပုရိသာဇာနီယေ စ= ယောကျ်ား အာဇာနည် တို့ကိုလည်း၊ ဝါ=အကြောင်း ဟုတ်သည်, အကြောင်းမဟုတ်သည်ကို သိတတ်သော ယောကျ်ားသူရဲကောင်း တို့ကိုလည်း၊ ဒေသေဿामि=အံ့၊ တံ=ထိုမြင်း အာဇာနည်, ယောကျ်ားအာဇာနည် အကြောင်းကို၊ သာဓုကံ=စွာ၊ သုဏာထ ။ပ။ ဘိက္ခု=သည်၊ အာသဝါနံ=တို့၏ ။ပ။ [စာပိုဒ်(၁၂)ကြည့်] ဣဒံ=ဤအာသဝတို့ကို ကုန်ခန်းစေသော အရဟတ္တ မဂ်ဉာဏ်သည်၊ အဿ=၏၊ ဧဝသ္မိ=တည်း၊ (ဣတိ) ဝဒါမိ၊ ဒဿမံ။

၁၁–ပဌမမောရနိုဝါပ စသောသုတ်များ

၁၄၄။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ရာဇဂဟေ=ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး၌၊ မောရနိုဝါပေ=မောရနိုဝါပ မည်သော၊ (ဥဒေါင်း တို့အား အစာပေး ကျွေးမွေးရာဌာနဖြစ်သော) ပရိဇ္ဇာဇကာရာမေ=ပရိဗိုဇ်တို့ အာရာမ်၌၊ ဝါ=ပရိဗိုဇ် ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟရတိ=၏၊ တတြ=ထိုပရိဗိုဇ် အာရာမ်၌၊ [ထို့နောက်စာပိုဒ်(၁၂၆)ကြည့်] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါး ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း

သည်၊ အစ္ဆန္ဒနိဒ္ဒေါ[1]= ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်း အပိုင်းအခြားကို ကျော်လွန်သော အပြီးသတ်နိဗ္ဗာန်တရားရှိသည်၊ ဝါ=မပျက်မယိုင် မြဲခိုင်တည်တံ့သော အပြီးသတ် စခန်း နိဗ္ဗာန်နန်းရှိသည်၊ အစ္ဆန္ဒ ယောဂက္ခေမိ=မပျက်မယိုင် မြဲခိုင်စွာသာလျှင် ယောဂလေးဖြာ၊ ဘေးကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်ရှိသည်၊ အစ္ဆန္ဒ ဗြဟ္မစာရီ=မပျက်မယိုင် မြဲခိုင်စွာသာလျှင် မြတ်သောအရိယမဂ် အကျင့်ကိုကျင့်သည်၊ အစ္ဆန္ဒ ပရိယောသာနော=ခိုင်မြဲသော အပြီးအဆုံး နိဂုံးချုပ်တရားရှိသည်။ (မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဆုံးဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်တရားနှင့် ဝဋ်ဒုက္ခ၏ အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရား တည်းဟူသော ခိုင်မြဲသော အတွတ်အထိပ် လမ်းဆုံးပန်းတိုင်ရှိသည်) ဒေဝ မနုဿာနံ=နတ်လူတို့တွင်၊ ဝါ=တို့ထက်၊ သေဋ္ဌော=မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ (ခေမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္ဆန္ဒ နိဒ္ဒေါ။ပ။ သေဋ္ဌော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း) အသေက္ခေန=ရဟန္တာတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဝါ= ရဟန္တာတို့၏ သန္တာန်ဌဖြစ်သော၊ သီလက္ခန္ဓေန=သီလအစုအဝေးနှင့်လည်း ကောင်း၊ ဝါ=သီလဂုဏ်နှင့်လည်းကောင်း၊ အသေက္ခေန=သော၊ သမာဓိက္ခန္ဓေန = သမာဓိအစုအဝေးနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ = သမာဓိဂုဏ်နှင့်လည်းကောင်း၊ အသေက္ခေန=သော၊ ပညာက္ခန္ဓေန=ပညာအစုအဝေးနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပညာ ဂုဏ်နှင့်လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္ဆန္ဒ နိဒ္ဒေါ။ပ။ သေဋ္ဌော=သည်။ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ခေမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္ဆန္ဒ နိဒ္ဒေါ= သည်။ပ။ သေဋ္ဌော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ကောဒသမံ။

၁။ **အစ္ဆန္ဒ နိဒ္ဒေါ** ။ ။ အစ္ဆန္ဒ =အတိ+အန္ဒ။ အန္ဒ =(ကုန်ခန်း ပျက်စီး ခြင်းဟူသော) အပိုင်းအခြားကို+အတိ (အတိက္ကန္ဒ)=ကျော်လွန်သော+ နိဒ္ဒေါ= အပြီးသတ်နိဗ္ဗာန်တရား။ အစ္ဆန္ဒ နိဒ္ဒေါတိ အန္ဒံ အတိတတ္တာ အစ္ဆန္ဒ သခ်ါတ် အဝိနာသ်ခမ္ဘ နိဗ္ဗာနံ နိဒ္ဒေါ အသ်ာတိ အစ္ဆန္ဒ နိဒ္ဒေါ။ ဣမိနာ နယေန သေသ ပဒါနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဂုံတ္တိုရ် ၂ (တ၊ ၃၄၄) နောက်ဆုံးပုဒ်၏ "အစ္ဆန္ဒ"ကိုလည်း ဤအတိုင်း သဒ္ဒတ္ထဆိုနိုင်၏။

၁၄၅ (စာပိုဒ်)။ ၁၂–ဒုတိယမောရနိုဝါပသုတ်။ ။ ဣဒ္ဓိပါဒိဟာရိယေန= တန်ခိုးဟူသော ပြာဋိဟာနှင့်လည်းကောင်း၊ [စာပိုဒ်(၆၁)သဂ်ါရဝသုတ်ကြည့်ပါ] အာဒေသနာပါဋိဟာရိယေန=သူတပါး၏ စိတ်ကိုသိ၍ ညွှန်ပြပြောဟောခြင်း ဟူသော ပြာဋိဟာနှင့်လည်းကောင်း၊ အနုသာသနီပါဋိဟာရိယေန= မြတ်စွာ ဘုရားနှင့် သာဝကတို့ အမြဲမပြတ် ဟောကြားအပ်သော အဆုံးအမ တရား ဒေသနာဟူသော ပြာဋိဟာနှင့်လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတောာ=သော၊ ဘိက္ခု =သည်၊ အစ္ဆန္ဒနိဗ္ဗော။ပ။ ဒေဝမနုဿာနံ=တို့တွင်၊ ဝါ=တို့ထက်၊ သေဋ္ဌော=သည်၊ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဝမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတောာ=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အစ္ဆန္ဒ နိဗ္ဗော။ပ။ သေဋ္ဌော ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဒွါဒသမံ။

၁၄၆ (စာပိုဒ်)။ ၁၃–တတိယမောရနိုဝါပသုတ် ။ ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ= ဖလသမာပတ်၏ အကြောင်းဖြစ်သောမှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်နှင့်လည်း ကောင်း၊ သမ္မာဉာဏေန=မှန်ကန်သောဖိုလ်ဉာဏ်နှင့်လည်းကောင်း၊ သမ္မာဝိ မုတ္တိယာ= (ထိုဖိုလ်ဉာဏ်မှကြောင်းသော) မှန်ကန်သော ဖလသမာပတ်ဝိမုတ္တိနှင့် လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတောာ=သော၊ ဘိက္ခု။ပ။ သေဋ္ဌော ဟောတိ)။ပ။ တေရသမံ=၁၃–ခုမြောက်သုတ်တည်း၊ စတုဏ္ဏော=လေးခုမြောက်သော၊ ယောဓ ဒီဝဝဂ္ဂေါ=ယောဓဒီဝဝဂ်တည်း။

(၁၅) ၅–မဂ်လဝဂ်

၁–အကုသလသုတ်

၁၄၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော၊ ဝမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတောာ=ပြည့်စုံသောသူကို၊ အာဘတံ=တနေရာရာသို့ဆောင်ယူ၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ချထားအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ (အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ=အကုသိုလ်ကံသည်) နိရယေ=ငရဲ၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထားအပ်သည်သာ၊ ဝါ=ချထားခံရတော့သည်သာ၊ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ= သုံးပါးကုန်သော၊ (ဝမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတောာ=ပြည့်စုံသောသူကို၊ အာဘတံ=၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ အတ္တနော=၏၊ ကမ္မုနာ =အကုသိုလ်ကံသည်၊ နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထားအပ်သနည်း။) အကုသ လေန=အကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ ကာယကမ္မေန=ကာယကံနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=

ကာယဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံသုံးပါးနှင့်လည်းကောင်း၊ အကုသလေန=သော၊ ဝစီကမ္မေန=ဝစီကံနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံလေးပါးနှင့်လည်းကောင်း၊ အကုသလေန=သော၊ မနောကမ္မေန=မနောကံနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံသုံးပါးနှင့်လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသောသူကို၊ အာဘတ်=၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ကဲ့သို့။ပ။ နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထားအပ်သည်သာ) ဘိက္ခवे=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သူကို၊ အာဘတ်=၍။ပ။ နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=သာ။

ဘိက္ခवे=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သူကို၊ အာဘတ်=၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဧवं=ဤအတူ၊ (အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ=ကုသိုလ်ကံသည်) သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထားအပ်သည်သာ၊ ကတမေဟိ တိဟိ=အဘယ်သုံးပါးသောတရားတို့နှင့်နည်း၊ ကုသလေန=ကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ကုသလေန=သော၊ မနောကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=လည်းကောင်းတည်း၊ [ယခင်အတိုင်း နောက်ကပုဒ်တွေ လိုက်ပေးလိုက လိုက်ပေးပါ] ဘိက္ခवे=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ကို၊ အာဘတ်=၍။ပ။ သဂ္ဂေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=သာ။ ဣတိ (အဝါစ) ပဌမံ။

၁၄၈ (စာပိုဒ်)။ ၂-သာဝဇ္ဇသုတ် ။ ။ သာဝဇ္ဇေန=အပြစ်ရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=ကာယကံနှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ အနဝဇ္ဇေန=အပြစ်မရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း။ပ။ ဒုတိယံ။

၁၄၉ (စာပိုဒ်)။ ၃- ဝိသမသုတ် ။ ။ ဝိသမေန=မညီညာသော၊ ဝါ=လွဲမှားချွတ်ချော်မှုရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း။ပ။ သမေန=ညီညာသော၊ ဝါ=လွဲမှားချွတ်ချော်မှုမရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း။ပ။ တတိယံ။

၁၅၀ (စာပိုဒ်)။ ၄-အသုစိသုတ် ။ ။ အသုစိနာ=(ကျင်ကြီးသဖွယ်) မစင်ကြယ်သော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း။ပ။ သုစိနာ=စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသော၊ ကာယကမ္မေန။ပ။ စတုတ္ထံ။

၁၅၁ (စာပိုဒ်)။ ၅-ပဌမဝေရသုတ် ။ ။ ဘိက္ခवे=တို့၊ တိဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ဗာလော=ဉာဏ်ပညာကင်းလွတ်ဖျင်း

လူမိုက်ဖြစ်သော ။ပ။ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၃၅)ကြည့်ဆို] ပသ၀တိ= မိမိ သန္တာန်၌ဖြစ်စေ၏၊ ၀ါ=ရရှိ၏။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တီဟိ= ကုန်သော၊ (၀မ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဗာလော။ပ။ ပရိ ဟရတိ=ပြုစုစောင့်ရှောက်သနည်း ။ပ။ သာနု၀ဇ္ဇော စ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း။ပ။ ပသ၀တိ=မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေသနည်း) အကုသလေန =သော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း။ပ။ မနောကမ္မေန=နှင့်လည်းကောင်း။ (သမန္နာဂတော=သော၊ ဗာလော။ပ။ ပရိဟရတိ=ပြုစုစောင့်ရှောက်၏။ပ။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ပ။ ပသ၀တိ=မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေ၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တီဟိ= ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ၀မ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဗာလော =သော ။ပ။ ပသ၀တိ=၏၊ ၀ါ=ရရှိ၏ ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၁၅၅ (စာပိုဒ်)။ ၉–၀ဇ္ဇနာသုတ် ။ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ၀ဇ္ဇနာ=ရှိခိုးခြင်း တို့သည်။ ဣမာ တိသော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း။ပ။ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ၀ါ=ကာယဒွါရဖြင့်၊ (၀ဇ္ဇနာ=ရှိခိုးခြင်းလည်းကောင်း) ၀ါစာယ=နှုတ်ဖြင့်၊ ၀ါ =၀စီဒွါရဖြင့်၊ (၀ဇ္ဇနာ=လည်းကောင်း) မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ၀ါ=မနောဒွါရဖြင့်၊ (၀ဇ္ဇနာ=လည်းကောင်းတည်း)။ နဝမံ။

၁၀–ပုဗ္ဗဏ္ဏသုတ်

၁၅၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့ ယေ သတ္တာ=အကြင်သတ္တ၀ါတို့သည်၊ ပုဗ္ဗဏ္ဏ သမယံ=နံနက်အခါ၌၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ၀ါ=ကာယဒွါရဖြင့်၊ သုစရိတံ= သုစရိတ်ကုသိုလ်ကို၊ ၀ါ=ကောင်းစွာကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်ကာယကံသုံးပါးကို၊ စရန္တိ=ကျင့်ကြကုန်၏၊ ၀ါစာယ=နှုတ်ဖြင့်၊ ၀ါ=၀စီဒွါရဖြင့်၊ သုစရိတံ= သု စရိတ် ကုသိုလ်ကို၊ ၀ါ=ကောင်းစွာကျင့်အပ်သောကုသိုလ်၀စီကံလေးပါးကို၊ စရန္တိ=၏၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ၀ါ=မနောဒွါရဖြင့်၊ သုစရိတံ=ကို၊ ၀ါ=ကောင်း စွာ ကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်မနောကံသုံးပါးကို၊ စရန္တိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေသံ သတ္တာနံ= (သုစရိတ်ကုသိုလ်ကိုကျင့်သော) ထိုသတ္တ၀ါတို့၏၊ ၀ါ=တို့ မှာ၊ သုပုဗ္ဗဏ္ဏော=ကောင်းသောနံနက်ခင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏)။ပ။ မဇ္ဈန်ဂ သမယံ=နေ့လယ်ပိုင်းအချိန်၌ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေသံ သတ္တာနံ=တို့၏၊ ၀ါ=တို့မှာ၊ သုမဇ္ဈန်ဂေါ=ကောင်းသော နေ့လယ်ပိုင်းအချိန်သည်၊ (ဟောတိ)။ပ။ သာယန္ဟသမယံ=ညနေချမ်းအချိန်၌ ။ပ။ သုသာယန္ဟော=ကောင်းသောညနေ ခင်းသည်၊ (ဟောတိ) ဣတိ (အ၀ေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ။

[ဂါထာ] (ပူရိတသုစရိတမမ္ဘဒိဝသေ=ဖြည့်ကျင့်အပ်သော သုစရိတ်တရား၌ရှိရာ နေ့အခါ၌၊ အသေ=ထိုသုစရိတ်တရားတို့ကို ဖြည့်ကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ=မှာ၊ သဒါ=အမြဲခပ်သိမ်း) သုနက္ခတ္တံ=ကောင်းသောနက္ခတ်မည်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်တော့၏) သုမင်္ဂလံ=ကောင်းမြတ်သောမင်္ဂလာမည်သည်လည်းကောင်း၊ သုပ္ပဘာတံ=ကောင်းသောမိုးသောက် အလင်းရောက်ချိန်သည်လည်းကောင်း၊ သုဟုဋ္ဌိတံ=ကောင်းစွာအိပ်ရာမှထခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ သုခဏော=ကောင်းသော ခဏသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကောင်းသော လက်ဖျစ်ဆယ်တွက် အခိုက်အတန့်သည်လည်းကောင်း၊ သမုဟုတ္တော စ=ကောင်းသောမုဟုတ် အချိန်ပိုင်းသည် လည်းကောင်း၊ (သဒါ=အမြဲခပ်သိမ်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်တော့၏) (တဒါ=သုစရိတ် တရားတို့ကိုဖြည့်ကျင့်ရာ ထိုနေ့အခါ၌၊ အသေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏) ဗြဟ္မစာရိသု =မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သော သူတော်ကောင်းတို့၌၊ ဝါ=တို့အား၊ (ဒိန္နံ ဒါနံ=ပေးလှူအပ်သော အလှူသည်) သုယိဋ္ဌံ=ကောင်းစွာပေးလှူ ပူဇော်အပ်သည်မည်သည် (ဟောတိ=ဖြစ်၏)။

[ဤ၌ ပူရိတသုစရိတမမ္ဘဒိဝသေပုဒ်ကား အဋ္ဌကထာပါဠိတို့ကို ချုံးမ၍ ထည့်ထားအပ်သော ပါဌသေသတည်း၊ အသေ,သဒါ,ဟောတိ, တဒါ, ဒိန္နဒါနံ ပုဒ်တို့ကား အဋ္ဌကထာမှတိုက်ရိုက်ယူထားအပ်သော ပါဌသေသတို့တည်း]။

(တံ ဒိဝသံ=ထိုနေ့၌၊ အသေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏) ကာယကမ္မံ=ကာယကံသည်၊ ပဒက္ခိဏံ=ကြီးပွားတိုးတက်သော ကာယကံသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဝါ စာကမ္မံ =ဝစီကံသည်၊ ပဒက္ခိဏံ=ကြီးပွားတိုးတက်သော ဝစီကံသည်၊ (ဟောတိ=၏) မနောကမ္မံ=မနောကံသည်၊ ပဒက္ခိဏံ=ကြီးပွားတိုးတက်သော မနောကံသည်၊ (ဟောတိ) ပဒက္ခိဏော (ပဒက္ခိဏောသု)=ကြီးပွားတိုးတက်ကုန်သော၊ တေ (တေသု)=ထိုကာယကံစသည်တို့၌၊ ပဏိဓိ=မိမိကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ကို ထားခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ပဒက္ခိဏာနိ=ကြီးပွားတိုးတက်သော ကာယကံ စသည်တို့ကို၊ ကတ္တာန=ပြုလုပ်ကြပြီး၍၊ ပဒက္ခိဏော=ကြီးပွားတိုးတက်ကုန်သော၊ အတ္ထေ=အကျိုးတို့ကို၊ လဘန္တိ=ရကြကုန်၏၊ [ပဏိဓိ တော ပဒက္ခိဏော ၌ အဋ္ဌကထာမဖွင့်၊ "တေသု ပဒက္ခိဏောသု"ဟု ဗဟုဝုစ်ဆိုလိုလျက် ဧကဝုစ်ပြောင်းထားသည်ဟုကြံပါ]

တေ(တုမှေ)=ထိုအသင်သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ (ပဒက္ခိဏာ ကာယကံ စသည်ကိုပြုကြသော ထိုအသင်သူတော်ကောင်းတို့သည်) အတ္ထလဒ္ဓါ=ရအပ်ပြီးသော အကျိုးစီးပွားရှိကုန်လျက်၊ သုခိတာ=ချမ်းသာသုခသို့ ရောက်ကုန်လျက်၊

[သုခံ ဣတာ ဂတာ သုခိတာ] ဗုဒ္ဓသာသနေ=မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌၊ ဝိရုဇ္ဈာ=စီပင်ပြန့်ပွားကြကုန်လျက်၊ သဗ္ဗေဟိ=အားလုံးကုန်သော၊ ဥာတိဘိ=ဆွေမျိုးတို့နှင့်၊ သဟ=အတူတကွ၊ အရောဂါ=ရောဂါမရှိကြကုန်သည်၊ သုခိတာ=ကောင်းစွာဖြစ်ပွားသော သုခရှိကြကုန်သည်၊ [သုခံ သဠာတံ ယေသန္တိ သုခိတာ] ပေါ်ထေ=ဖြစ်ကြပါစေကုန်သတည်း၊ [ဟောန္တုဟု ပါဠိရှိလျှင် "တုမှေထည့်ဆိုဖွယ်မလို၊ "တေ=ထိုသူတော်ကောင်းတို့သည်"ဟုဆိုပါ] ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဋ္ဌမော=ငါးခုမြောက်သော၊ မဂ်လဝဂ္ဂေါ=မဂ်လဝဂ်တည်း။ပ။

တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ ပဏ္ဍာသကော=သုတ်ငါးဆယ်အပေါင်း အစုသည်၊ သမ္မတ္တော=ပြီးပြီ။

(၁၆) ၆–အစေလကဝဂ်

၁၅၇–၁၆၃။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်တို့သည်၊ ဣမာ တီသေသော=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ တီသေသော=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ အာဂါဠှာ=ကြမ်းတမ်းသော၊ (လောဘအစွမ်းဖြင့် မြဲမြံဖမ်းချုပ် ကြမ်းကြုတ်သော)ဝါ=ကာမသုခ၌ သက်ဝင်နစ်မြုပ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာမာ=ခန္ဓာကိုယ်ကို လွန်စွာလောင်မြိုက် အပူတိုက်တတ်သော၊ ပဋိပဒါ=လည်းကောင်း၊ မဇ္ဈိမာ=(အာဂါဠှာနှင့် နိဗ္ဗာမာတို့၏) အလယ်အလတ်၌ဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာဂါဠှာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူသည်၊ ကတမာစ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကင်၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော သူသည်၊ ကာမေသု=တို့၌၊ ဒေါသော=သည်၊ [စာပိုဒ်(၁၁၄)ကြည့်] ။ပ။ အာပဇ္ဇတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤအကျင့်ကို၊ (ဤသို့အပြစ်မရှိဟု ယူဆ၍ အလိုရှိတိုင်း ကာမချမ်းသာ ခံစားခြင်းအကျင့်ကို) အာဂါဠှာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကင်၌၊ ဧကစ္စော=အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အစေလကော=အဝတ်မဝတ်သည်၊ (အဝတ်မဝတ်ခြင်း အကျင့်ကို ဆောက်တည်ခြင်းအားဖြင့် ဗလာကိုယ်ချည်း အဝတ်မစည်းဘဲ နေသည်) မုတ္တာစာရော=စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော ယဉ်ကျေးသော အလေ့အကျင့်ရှိသည်၊ (မတ်တတ်ရပ်လျက် ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်ခြင်း, စားစရာ

စားခြင်းစသည်ဖြင့် ရိုင်းစိုင်းစွာပြုကျင့်လျက် အမျိုးကောင်းသားတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုကိုပယ်စွန့်သည်၊) ဟတ္ထာပလေခနော=ထမင်းစားပြီးလသော် လျှာဖြင့် လက်ကို လျက်တတ်သည်၊ ဝါ=ကျင်ကြီးစွန့်ပြီးလသော် မစင်ကိုလက်ဖြင့်သုတ်သင်တတ်သည်။

နဟေဘာဒန္ဓိ ကောဘိ=ဆွမ်းခံကြွလာတော်မူပါဦးဘုရားဟု ပင့်လျှောက်အပ်လသော် မကြွလာသည်၊ နဟ တိဋ္ဌဘာဒန္ဓိ ကော=(မကြွလာလိုလျှင်) ရပ်တော်မူပါဦးဘုရားဟု လျှောက်အပ်သော်လည်းမရပ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အဘိ

၁။ **နဟေဘာဒန္ဓိ ကော။** ။ "ဘာဒန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဟေ=ဆွမ်းခံကြွလာပါဦး" ဤမျှသာ ဟေဘာဒန္တပုဒ်၏ မူရင်းအနက် ဖြစ်၏၊ သို့သော် ဤနေရာ၌ ဟေဘာဒန္တသဒ္ဒါသည် နဝိမူရင်းသဒ္ဒါကို အတုပြုထားသော အနုကရဏသဒ္ဒါ ရင်္ဌီသဒ္ဒါဖြစ်ရကား ယင်းသို့ ဆွမ်းခံကြွလာရန် ဖိတ်မန်ခြင်းကြောင့် ဆွမ်းခံကြွလာခြင်း အစီအစဉ် (ဝိဓိ)တိုင်အောင် ကာရဏူပစာရအားဖြင့် "ဟေဘာဒန္တ"ဟု ဆိုရ၏၊ ထို့နောက် ဟေဘာဒန္ဓံ စရတိတိ ဟေဘာဒန္ဓိ ကော (ဆွမ်းခံကြွလာတော်မူပါဦးဟု လျှောက်ထားလသော် ဆွမ်းခံကြွလာမှု အစီအစဉ်ကို ပြုကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်)ဟူ၍ တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြု၊ "ဟေပသဿ=လိုက်ခဲ့စမ်းပါ၊ ကြည့်ရှုလှည့်စမ်းပါဟု ဖိတ်ခေါ်မှု အစီအစဉ်ကို၊ အရဟတိ=ထိုက်တန်၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ ဟေပသဿိကော=ဟေပသဿိကမည်၏"ဟူသော တရားဂုဏ်တော်ပုဒ်နှင့် အတူတူပင်ဖြစ်၏။

သို့သော် ယင်းသို့ ရင်္ဌီသဒ္ဒါမကြံဘဲ "ဟေပသဿဣတိ (ဣမံ ဝိဓိ') အရဟတိတိ ဟေပသဿိကော"ဟူ၍ အလယ်ကြားခံ ဣတိသဒ္ဒါဖြင့် ဝစနတ္ထပြုနည်းလည်း ရှိသေး၏၊ ဟေဘာဒ္ဓန္ဓိ ကောဘ္ဒ်လည်း ထိုနည်းရသင့်၏၊ အစေလကတိတ္ထိယတို့သည် ယင်းသို့ ဒါယကာတို့၏ ဆွမ်းခံပင့်လျှောက်မှုကို လက်မခံကြ၊ ရသေ့ရဟန်းတို့မည်သည် သူတပါးစကားကို မလိုက်နာကောင်းဟု အယူရှိကြသတတ်၊ ထို့ကြောင့် နပဋိသေဓဖြင့် "နဟေဘာဒန္ဓိ ကော"ဟု အစေလကတိတ္ထိယတို့၏ အကျင့်ပဋိပဒါကို ဟောတော်မူသည်။

ဟေ ဘာဒန္တေ တိ ဝုတ္တော ဥပဂမနသင်္ခါတော ဝိဓိ ဟေဘာဒန္တော၊ တံ အရဟတိတိ ဟေဘာဒန္ဓိ ကော၊ တပ္ပဋိက္ခေပေန နဟေဘာဒန္ဓိ ကော။ (ဤသုတ်ဋီကာစသည်)။ ရင်္ဌီသဒ္ဒေန စေတ္ထ တဒ္ဓိတသိဒ္ဓိ၊ ယထာ ဟေပသဿိကောတိ။ သီလက္ခန်ဋီကာသစ်၊ ၃-၃၅၄ (မဟာသီဟနာဒသုတ်)။

ဟဒ္ဒံ=မိမိမရောက်မိကြို့တင်၍ ဆောင်ယူထားအပ်သော ထမင်းကို၊ (နှ သာဒိ ယတိ=မခံယူ) ဥဒ္ဒိဿကတံ= မိမိကိုရည်စူး၍ စီမံပြုလုပ်ထားအပ်သော ထမင်းကို၊ (နှ သာဒိယတိ=မခံယူ) နိမန္တနံ=ပင့်ဖိတ်လှူဒါန်းအပ်သော ထမင်းကို၊ နှ သာဒိယတိ=မခံယူ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကုမ္ဘိမုခါ=ထမင်းထည့်စရာ အိုးအဝမှ၊ (ဥဒ္ဓရိတွာ=ထုတ်ဆောင်၍၊ ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ=ပေးလှူအပ်သော ထမင်းကိုလည်း) နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=မခံယူ၊ ကဎ္ဍောပိမုခါ=ထမင်းချက်အိုး, ထမင်းထည့်တောင်းအဝမှ၊ (ဥဒ္ဓရိတွာ=၍၊ ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ=ကိုလည်း) နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=မခံယူ၊ ဎေကံ=တံခါးခုံကို၊ အန္တရံ=ဆီးတားခြားသည်ကို၊ (ကတွာ=ပြု၍၊ ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) ဒဏ္ဍံ=ဒုတ်ကို၊ အန္တရံ=ကို (ကတွာ ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) မုသလံ=ကျည်ပွေ့.ကို၊ အန္တရံ (ကတွာ ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ)

ဒ္ဝိန္နံ=နှစ်ယောက်သောသူတို့သည်၊ ဘုဉ္ဇမာနာနံ=စားနေကြကုန်စဉ်၊ (ဧကသ္မိံ=တယောက်သည်၊ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍၊ ဒေန္တေ=ပေးလှူလသော်) နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=မခံယူ၊ ဂဗ္ဘိနိယာ=ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမသည်၊ (ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) ပါယမာနာယ=ကလေးနို့တိုက်နေသော မိန်းမသည်၊ (ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) ပုရိသန္တရဂတာယ=ယောကျ်ားအနီး၌ ရောက်နေသော မိန်းမသည်၊ (ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) [ပုရိသန္တရဂတာယာတိ ပုရိသသမီပဂတာယ။ မူလပဏ္ဏာ၊ ၃၊ ၃၅] သကိံ တ္ဘိသု=လူအများ ပေါင်းစုကြွေးကြော်နှိုးဆော်၍ စီမံပြုလုပ်အပ်သော ထမင်းတို့ကို၊ (ဒီယမာနာသု=ပေးလှူအပ်ကုန်လသော်၊ နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=မခံယူ) ယတ္တ=အကြင် အရပ်၌၊ သာ=ခွေးသည်၊ ဥပဋ္ဌိတော=အနီးအပါး၌ စောင့်မျှော်တည်နေသည်။ ယာတိ=ဖြစ်အံ့၊ (တတ္တ=ထိုအရပ်၌၊ အာဟဋံ=ခွေးအား မပေးဘဲဆောင်ယူလာခဲ့သော ထမင်းကို၊ နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) ယတ္တ=အကြင်အရပ်၌၊ မက္ခိကာ=ယင်ကောင်တို့သည်၊ သဏ္ဌာသဏ္ဌာ စာရိနီ=အစုလိုက် အစုလိုက် လှည့်လည်ကြကုန်အံ့၊ (တတော=ထိုအရပ်မှ၊ အာဟဋံ=ဆောင်ယူခဲ့သော ထမင်းကို၊ နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ)။

မစ္ဆံ=ငါးကို၊ (နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) မံသံ=အသားကို၊ (နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) သုရံ=သေရည်ကို၊ (နှ ပိဝတိ=မသောက်) မေရယံ=အရက်ကို၊ (နှ ပိဝတိ=မသောက်)ထုသောဒကံ=ဆံပုံးရည်ကို၊ နှ ပိဝတိ=မသောက်၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧကာဂါရိကော ဝါ=တအိမ်တည်းကိုသာ ဆွမ်းခံသည်လည်း၊ (ဟုတ္ဝာ=ဖြစ်၍) ဧကာလောပိကော=ဆွမ်းတလုတ်တည်းဖြင့်သာ မျှတနေနိုင်သည်၊

ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဒွါဂါရိကော ဝါ=နှစ်အိမ်ကိုသာ ဆွမ်းခံသည်လည်း (ဟုတ္တာ) ဒွါလောပိကော=ဆွမ်းနှစ်လုတ်ဖြင့်သာ မျှတနေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏။

[ဤနေရာ၌ ပေယျာလထိုးထား၏၊ ဖော်လိုလျှင်-တျာဂါရိကော ဝါ=သုံးအိမ်ကိုသာ ဆွမ်းခံသည်လည်း၊ ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍၊ တျာလောပိကော= ဆွမ်းသုံးလုတ်ဖြင့်သာ မျှတနေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ စတ္တာဂါရိကော ဝါ= လေးအိမ်.....သည်၊ ဟုတ္တာ စတ္တာလောပိကော ဟောတိ။ ပဉ္စာဂါရိကော ဝါ ဟုတ္တာ ပဉ္စာလောပိကော ဟောတိ။ ဆာဂါရိကော ဝါ ဟုတ္တာ ဆာလော ပိကော ဟောတိ၊ ဤသို့ဖော်ဆိုပါ]

သတ္တာဂါရိကော ဝါ=ခုနှစ်အိမ်ကိုသာ ဆွမ်းခံသည်လည်း (ဟုတ္တာ) သတ္တာလောပိကော=ဆွမ်းခုနှစ်လုတ်ဖြင့်သာ မျှတနေနိုင်သည်၊ ဟောတိ= ၏၊ ကော=တခုသော၊ ဒတ္တိယာပိ=(နှစ်လုတ်သုံးလုတ်မျှသာဆုံသော) ဆွမ်းခွက်ငယ်ဖြင့်လည်း၊ ယာပေတိ=မျှတနေထိုင်၏၊ ဒ္ဒိဟိ=နှစ်ခုကုန်သော၊ ဒတ္တိဟိပိ=ဆွမ်းခွက်ငယ်တို့ဖြင့်လည်း၊ ယာပေတိ=၏။ပ။ သတ္တဟိ= ခုနှစ်ခု ကုန်သော၊ ဒတ္တိဟိပိ=လည်း၊ ယာပေတိ=၏၊ ဧကာဟိကမ္မိ=တရက်ခြား ရှိ သည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ= တရက်မစားဘဲနေပြီးမှလည်း၊ အာဟာရံ= အာဟာ ရကို၊ အာဟာရေတိ=စား၏၊ [ထမင်းကို တရက်ခြား စား၏ဟူလို]။ ဒ္ဒါဟိ ကမ္မိ=နှစ်ရက်ခြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ အာဟာရံ=ကို၊ အာဟာရေတိ=၏ ။ပ။ သတ္တာဟိကမ္မိ=ခုနှစ်ရက်ခြား ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ခုနှစ်ရက် မစားဘဲ နေပြီးမှလည်း၊ အာဟာရံ=ကို၊ အာဟာရေတိ=၏ ।ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ အဒ္ဓမာသိကမ္မိ=တလထက်ဝက် (၁၅)ရက် အကွာအခြား ရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ပရိယာယ ဘတ္တဘောဇနာနုယောဂ် =ရက်အလှည့် အကြိမ်အားဖြင့် ထမင်းစားခြင်းကို ထပ်တလဲလဲအားထုတ်မှု ဝိရိယကို၊ အနုယုတ္တော=အားထုတ်လျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သာကဘက္ခောပိ=ဟင်းရွက်စိမ်းကို စားသည် လည်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သာမာကဘက္ခောပိ=လမန်းမြက်သီးဆန်ကို စားသည် လည်း၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ [စာပိုဒ် ၉၄ ကြည့်] ဝနမူလဖလာဟာရော= တော သစ်မြစ်,သစ်သီးဟူသော အစာ အာဟာရရှိသည်။ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ပဝတ္တ ဖလဘောဇီ=အလိုလိုကြွေကျသော သစ်သီးကိုစားလျက်၊ ယာပေတိ= မျှတ နေထိုင်၏ ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သာဏာနိပိ=ပိုက်ဆံလျှော်ချည်အဝတ်တို့ကို

လည်း၊ ဓာရေတိ=ဆောင်၏၊ ဝါ=ဝတ်ရုံ၏၊ မသာဏာနိပိ=တို့ကိုလည်း၊ ဓာရေတိ=၏။ပ။

ကေသမဿုလောစကောပိ=ဆံပင် မုတ်ဆိတ် နုတ်ပယ်တတ်သူသည် လည်း၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ကေသမဿုလောစနာနုယောဂံ= ဆံပင် မုတ်ဆိတ် နုတ်ပယ်ခြင်းကို ထပ်တလဲလဲအားထုတ်မှု ဝိရိယကို၊ အနုယုတ္တော=အားထုတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဥဇ္ဇုဃကောပိ=အထက်၌ မတ်မတ်ရပ်တည်နေသည်လည်း၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) အာသနပဋိက္ခိတ္တော=ထိုင်ခြင်း ဣရိယာပုထ်ကိုပယ်စွန့်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ [ဥဇ္ဇုဃကာ ဟောန္တိ ဥဒ္ဓံယေဝ ဌိတကာ ဟောန္တိ အနိသိန္နာ။ မူလပဏ္ဏ၊ ပ–၃၆၈။ ဥဇ္ဇဟူသော နိပါတ်ပုဒ်သည် ဥဇ္ဇာဏုမဏ္ဍလပုဒ်၌ကဲ့သို့ ဥဒ္ဓံသဒ္ဒါနှင့် အနက်တူ၏။]

ဥက္ကုဋိကောပိ=ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်မှု ကျင့်ဝတ်ရှိသည်လည်း၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဥက္ကုဋိကပွဓာနံ =ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်ခြင်းအလုပ် အားထုတ်မှုကို၊ အနုယုတ္တော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ကဏ္ဋကာပဿယကောပိ=ဆူးတည်းဟူသော အိပ်ရာပေါ်၌ သွားရပ်ထိုင်မှု ပြုလုပ်သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ ကဏ္ဋကာပဿယော= ဆူးတည်းဟူသော အိပ်ရာပေါ်၌၊ သေယျံ=အိပ်ခြင်းကို၊ ကပ္ပေတိ=ပြုလုပ်၏။ သာယတတိယကမ္မိ=ညနေချမ်းဟူသော သုံးကြိမ်မြောက်ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=နံနက်, နေ့လယ်, ညနေအားဖြင့် သုံးကြိမ်တိတိရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဥဒကောရောဟနာနုယောဂံ=(မကောင်းမှုတို့ကို မျှောခြင်းဂ) ရေသို့သက်ဆင်းခြင်းအလုပ်ကို အထပ်ထပ်အားထုတ်မှုကို၊ အနုယုတ္တော=အားထုတ်လျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။ ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ အနေကဝိဟိတံ=များသော အမျိုးအစား အကွဲအပြားရှိသော၊ ကာယသ=ခန္ဓာကိုယ်ကို၊ အာတာပနပရိတာပနာနုယောဂံ= ဆင်းရဲပူပန်စေခြင်း, အထပ်ထပ်ဆင်းရဲပူပန်စေခြင်း အလုပ်ကို ထပ်တလဲလဲ အားထုတ်မှုကို၊ အနုယုတ္တော=လျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤခန္ဓာကိုယ်ကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းအကျင့်ကို၊ နိဗ္ဗာမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဇ္ဈိမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=ဟူသည်၊ ကတမာစ=နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်က၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အာတာပီ=ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော သမ္မပ္ပဓာန်ဝီရိယရှိသည်၊ သမ္ပဇာနော=ဟုတ်မှန်စွာသိသည်။ ဝါ=သည်၊ [ကေက

နိပါတ်စာပိုဒ် (၃၉၀)ကြည့်] သတိမာ=သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) လောကေ=၌၊ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ=ကို၊ ဝိနေယျ=၍၊ ကာယေ=၌၊ ကာယာနုပဿီ=လျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ [ဤ၌ "စေ"သဒ္ဒါ မပါခြင်းသာ ထူး၏] အာတာပီ=သည်၊ သမ္ပဇာနော=သည်၊ သတိမာ=သည်၊ (ဟုတ္တာ)လောကေ=၌၊ အဘိဇ္ဈာ ဒေါ မနဿံ=ကို၊ ဝိနေယျ=၍၊ ဝေဒနာသု=တို့၌၊ ဝေဒနာနုပဿီ=လျက်၊ ဝိဟရတိ=၏ [စိတ္တေအတွက်လည်း ကေကနိပါတ်ကိုကြည့်ပြီး ဖော်ဆိုပါ]။ပ။ ဓမ္မာနုပဿီ =လျက်၊ ဝိဟရတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤကာယာနုပဿနာ စသော အကျင့်ကို၊ မဇ္ဈိမာ=အလယ်အလတ်ဖြစ်သော၊ (ကာမဂုဏ်ချမ်းသာကို ခံစားမှု အာဂါမ္ဘပဋိပဒါနှင့် ခန္ဓာကိုယ်ကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု နိဗ္ဗာမပဋိပဒါဟူသော အကျင့်ယုတ် အစွန်းနှစ်ဖက်သို့ မရောက်သဖြင့် အလယ်အလတ်၌ဖြစ်သော၊ ဝါ=သဿတ, ဥစ္ဆေဒဟူသော အစွန်းနှစ်ဖက်သို့မရောက်သဖြင့် အလယ် အလတ်၌ဖြစ်သော) ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အနုပ္ပန္နာနံ =ကုန်သော၊ [ကေကနိပါတ်စာပိုဒ် ၃၉၄ကြည့်] ပါပကာနံ=ကုန်သော ။ပ။ ဆန္ဒံ=ကို၊ ဇနေတိ=ဖြစ်စေ၏၊ ဝါယမတိ=လုံ့လပြု၏၊ ဝိရိယံ=ကို၊ အာရဘတိ =၏၊ စိတ္တံ=ကို၊ ပဂ္ဂဏှာတိ=၏။ ပဒဟတိ=၏။ပ။ ဘာဝနာယ=ငှာ၊ ပါရိ ပူရိယာ=ငှာ၊ ဆန္ဒံ=ကို၊ ဇနေတိ=၏။ပ။ ပဒဟတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ =ဤသမ္မပ္ပဓာန်လေးပါးအကျင့်တရားကို၊ မဇ္ဈိမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ =၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရ သမန္နာဂတံ=သော၊ ဣဒ္ဓိပါဒံ=ကို၊ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏၊ ဝိရိယသမာဓိ ပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ=သော။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါး အကျင့်တရားကို၊ မဇ္ဈိမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ =သဒ္ဓိန္ဒြေကို၊ ဘာဝေတိ=၏၊ [အကျယ်ဖွင့်အနက်ကို ကေကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၀၂) ကြည့်] ဝိရိယိန္ဒြိယံ=ဝိရိယိန္ဒြေကို။ပ။ သတိန္ဒြိယံ=သတိန္ဒြေကို။ပ။ သမာဓိန္ဒြိယံ=သမာဓိန္ဒြေကို။ပ။ ပညိန္ဒြိယံ=ပညိန္ဒြေကို၊ ဘာဝေတိ=၏။ပ။ သဒ္ဓါဗလံ=သဒ္ဓါဗိုလ်ကို။ပ။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ=သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂကို=။ပ။ ဓမ္မ ဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ=ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂကို။ပ။ ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ= ဥပေက္ခာ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂကို၊ ဘာဝေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤဗောဇ္ဈင်္ဂခုနစ်ပါး အကျင့်တရားကို၊ မဇ္ဈိမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ဘိက္ခု=သည်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်္ဂ်ကို၊ [အကျယ်တဝင့်အနက်ကို ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် (၄၁၉)ကြည့်] ဘာဝေတိ=၏၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ=သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်္ဂ်ကို၊ ဘာဝေတိ=၏။ပ။ သမ္မာသမာဓိ=သမ္မာသမာဓိမဂ္ဂင်္ဂ်ကို၊ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤမဂ္ဂင်္ဂရှစ်ပါး အကျင့်တရားကို၊ မစ္ဆိမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်တို့သည်။ ဣမာ တိသော= ဤသုံးမျိုးတို့ပေတည်း၊ ဣတိ =ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဆဋ္ဌော= ၆ ခုမြောက်သော၊ အစေလကဝဂ္ဂေါ =အစေလကဝဂ်တည်း။

(၁၇) ၇-ကမ္မပထပေယျာလ

၁၆၄-၁၈၃။ [ဤအခန်းမှ ပုဒ်နက်တို့ကို စာပိုဒ်-၁၁ခုနှင့် ၁၄၇၌ လည်းကောင်း, အကျယ်တဝင့် အနက်ကို စာပိုဒ်-၇၁-၌လည်းကောင်းကြည့်ပါ] အတ္တနာ စ=ကိုယ်တိုင်လည်း၊ ပါဏာတိပါတီ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပရဿ= သူတပါးကိုလည်း၊ ပါဏာတိပါတေ=သတ္တဝါ, အသက်ကို သတ်ခြင်း၌၊ သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာနာယူကျင့်သုံးစေ၏၊ ပါဏာတိပါတေ=ခြင်း၌၊ သမနုညော စ=ကောင်းစွာခွင့်ပြုမှုရှိသည်လည်း၊ ဝါ=သဘောတူသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ပါဏာတိပါတာ=ခြင်းမှ၊ ဝေရမဏိယာ=ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၌၊ ဝါ=ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ဝိရတိ, စေတနာ, စေတနာ သမ္မယုတ်တရားဟူသော သိက္ခာပုဒ်၌၊ သမာဒပေတိ=၏၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၂၀၁)လည်းကြည့်] ပါဏာတိပါတာ=မှ၊ ဝေရမဏိယာ=၌၊ သမနုညော စ=လည်း၊ ဟောတိ=၏။ပ။

အဒိန္နာဒါနေ=ခြင်း၌။ပ။ အဒိန္နာဒါနာ=ခြင်းမှ။ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရေ =မေထုန်ကာမ အကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာ ကျင့်ခြင်း၌။ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ= ခြင်းမှ။ပ။ ဝိသုဏာယ=သော၊ ဝါစာယ=၌၊ သမာဒပေတိ=၏၊ ဝိသုဏာယ =သော၊ ဝါစာယ=၌၊ သမနုညော စ=လည်း၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ဝိသုဏာယ= သော၊ ဝါစာယ=မှ၊ ဝေရမဏိယာ=၌။ပ။ အဘိဇ္ဈာယ=အလွန်တပ်မက်သော ဝိသမ လောဘ၌၊ သမာဒပေတိ=၏။ပ။ အနဘိဇ္ဈာယ=အဘိဇ္ဈာ၏ ဆန့်ကျင် ဘက် အလောဘတရား၌၊ သမာဒပေတိ=၏။ပ။ ဗျာပါဒေ= စိုးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သောဒေါသ၌။ပ။ အဗျာပါဒေ=ဒေါသဗျာပါဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်

မေတ္တာတရား၌။ပ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော=မှားယွင်းသော အယူရှိသည်။ပ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ =မှားယွင်းသောအယူ၌။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကော= မှန်ကန်သောဉာဏ်အမြင်ရှိသည်။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ= မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်၌။ပ။ ကမ္မပထပေယျာလ်=ကမ္မပထ၏ မြှုပ်ကွက်သည်၊နိဋ္ဌိတံ=ပြီးပြီ။

(၁၈) ၈-ရာဂပေယျာလ

၁၈၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ရာဂဿ=ကာမဂုဏ်ငါးပါး၌ တပ်မက်သော ရာဂကို၊ အဘိညာယ=အထူးသိခြင်းငှာ၊ တယော=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွားစေထိုက်ကုန်၏။ ကတမေ= အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တယော=ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ=တို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွားစေထိုက်ကုန်သနည်းဟူမူ) သုညတော=မြဲ၏ဟု နှလုံးသွင်းခြင်းမှ ဆိတ်သုဉ်းသော၊ သမာဓိ=ဝိပဿနာ သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ အနိမိတ္တာ=မြဲ၏ဟုရှုသော အမှတ်အသား မရှိသော၊ သမာဓိ=ဝိပဿနာ သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ အပ္ပဏိဟိတော=မြဲ၏ဟူသော စွဲလမ်းတောင့်တမှု မရှိသော၊ သမာဓိ=ဝိပဿနာ သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ (ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွားစေထိုက်ကုန်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂဿ=ကို၊ အဘိညာယ=ငှာ၊ တယော=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။

မျဉ်းကြောင်းအောက်မှ ပါဠိများကိုလည်း အနက်ပေးဦးအုံ-

သဝိတက္ကာ သဝိစာရော=ဝိတက်နှင့်လည်း တကွဖြစ်, ဝိစာရနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သမာဓိ=ဈာန်သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တော =ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရဟူသော အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော၊ သမာဓိ=ဈာန်သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ အဝိတက္ကာ အဝိစာရော=ဝိတက်လည်းမရှိ, ဝိစာရလည်းမရှိသော၊ သမာဓိ=ဈာန်သမာဓိကိုလည်းကောင်း (ဘာဝေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ပ။)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂဿ=ကို၊ ပရိညာယ=ပိုင်းခြားသိခြင်းငှာ။ တယော =ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ကုန်၏၊ [ထို့နောက် "ကတမေ တယော? သုညတော သမာဓိ" စသည်ဖြင့် ဆိုပါ]။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂဿ=ရာဂ၏၊ ပရိက္ခယာယ=ကုန်ခန်းခြင်းငှာ၊ တယော=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ။ပ။ ရာဂဿ=ကို၊ ပဟာနာယ=ပယ်ခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=၏၊ ခယာယ= ကုန်ခန်းခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=၏၊ ဝယာယ=ပျက်စီးခြင်းငှာ။ပ။ ဝိရာဂါယ= ကင်းကွာ

ပျောက်ပျက်ခြင်းငှာ။ပ။ နိရောဓာယ=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=ကို၊ စာဂါယ=စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ။ပ။ ပဋိနိဿဂ္ဂါယ=တဖန်စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒေါသဿ=ဒေါသကို၊ အဘိညာယ=ငှာ၊ တဿ ခမ္မာ။ပ။ ပရိညာယ=ငှာ၊ [စသည်ဆိုပါ]။ပ။ မောဟဿ=မောဟကို။ပ။ ကောဓဿ=စိတ်ဆိုးခြင်းကို။ပ။ ဥပနာဟဿ=ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းကို။ပ။ မက္ခဿ= သူတပါးဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချေဖျက်ခြင်းကို၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၈၁) စသည်နှင့် (၂၃၁)ကိုလည်း ကြည့်ပါ]။ပ။ပဠာသဿ=ကိုယ့်ထက်သာသူ,တန်းတူယှဉ်တူ, ဂုဏ်ပြိုင်မှုကို။ပ။ ဣဿာယ=ငြူစူတတ်သော သဘောကို။ပ။ မစ္ဆရိယဿ=ဝန်တိုလှို့ဝှက်သူအဖြစ်ကို။ပ။ မာယာယ=မိမိအပြစ်ကို ဖုံးကွယ်လှည့်ပတ်မှုကို။ပ။ သာဌေယ္ယဿ=မိမိ၌ မရှိသောဂုဏ်ကို အရှိလုပ်ကာ လွှဲမှားစွာပြောဆိုသူ၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ=စဉ်းလဲကောက်ကျစ်ခြင်းကို။ပ။ ထမ္ဘဿ=ကောခ, မာန အစွမ်းဖြင့် ကြွမ်းတမ်းခက်ထန်ခြင်းကို။ပ။ သာရမ္ဘဿ=သူတပါးထက် နှစ်ဆ, သုံးဆ စသည်တိုးပွား, သာလွန်အောင် ကြိုးစားခြင်းဟူသော မာနကို။ပ။ မာနဿ=မာနကို။ပ။ အတိမာနဿ=လွန်ကဲသောမာနကို။ပ။ မဒဿ=မာန်တက်ထောင်လွှားဝင့်ကြွားခြင်းကို။ပ။ ပမာဒဿ=မေ့လျော့ခြင်းကို။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) [ဣဒမဝေါစ=စသည်ကို စာပိုဒ်–၁၂၆–သုတ်ကြည့်] ရာဂပေယျာလ=ရာဂ၏ ဆိုင်ရာမြှုပ်ကွက်သည်၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးပြီ။ပ။

တိကနိပါတပါဠိ= တိကနိပါတ်ပါဠိ တော်သည်၊ ဝါ=တရားသုံးမျိုး သုံးမျိုးတို့၏ အပေါင်းအစုကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရာ အခန်းပါဠိတော်သည်၊ နိဋ္ဌိတာ=ပြီးပြီ။

ဤတိကနိပါတ်အဆုံးတွင်
အဂုတ္တိရ်ပါဠိတော်နိဿယ ဝတ္ထုတွဲ ပြီး၏။

* * * * *

နိဿယဆရာ၏ ပတ္ထနာဂါထာ

ပညိဿရဿ ထေရဿ၊ ဧမ္ဗုဒီပနိဝါသိနော။
တိကအဂုံတ္တရဿေ'သော၊ သခ်ံတော အတ္ထနိဿယော။
ဝိညူနံ ဟဒယေ နိစ္စံ၊ ယထာ စန္ဒောဝ သောဘတံ။
တမော ဗာဓံ ဒဒေါ အာဘံ၊ စိရံ ဓာရေတု သာသနံ၊

ဧမ္ဗုဒီပနိဝါသိနော=ရန်ကုန်မဟာ၊ နဂရာဝယ်၊ ဘယာကွာဝေး၊ ကမ္ဘာအေး၌၊ စာရေးကျမ်းပြု၊ ဘိဓာန်မှုဖြင့်၊ ဧမ္ဗုဒီပ၊ မည်ရပြောင်ညီး၊ ကျောင်းဆောင်ကြီး၌၊ မင်ဦးမင္ဂေ့၊ ဟော်မွေ့ကြာညောင်း၊ ကိန်းအောင်းနေတော်မူသော၊ ပညိဿရဿ=ဆရာခပ်နှိပ်၊ နှုတ်တံဆိပ်ဖြင့်၊ ပညိဿရ၊ ခေါ်ရသာကြည်၊ ဘွဲ့နာမည်ရှိသော၊ ထေရဿ=ကျမ်းစာရေးသား၊ တာဝန်များကို၊ ကြိုးစားထမ်းရွက်၊ အားတက်ပျော်ရွှင်၊ ထေရ်အရှင်သည်၊ သခ်ံတော=တရားမွေနှစ်၊ ကြွင်းကျန်ရစ်အောင်၊ အားသစ်ကြိုးစား၊ ရေးသားပီပြင်၊ စီရင်အပ်သော၊ တိကအဂုံတ္တရဿ=သုတ်တိုင်းထင်စွာ၊ ကြောင်းအင်္ဂါတို့၊ သုံးဖြာရှိရ၊ တိကထုတ်ဆို၊ အဂုံတ္တိုရ်ဟု၊ ပင်ကိုထူးခြား၊ တရားရတနာ၊ ဒေသနာတော်၏၊ ဒေသော အတ္ထနိဿယော=အနက်အသွယ်သွယ်၊ ဓိပ္ပါယ်ကြွယ်ဝ၊ ခြယ်လှယ်ပြသဖြင့်၊ မြန်မာ့ဌကထာ၊ မြန်ဦးကာဟု၊ မည်သာသမိုက်၊ ခေါ်ထိုက်တင့်ဆန်း၊ ဤအဖွင့်ကျမ်းသည်။

ဝိညူနံ=သာသနာသန့်ရှင်း၊ တည်တံ့ခြင်းနှင့်၊ ဌာန်ရင်းမြန်မာ၊ အစဖြာ၍၊ ကမ္ဘာတလွား၊ စည်ပြန့်ပွားအောင်၊ ကြိုးစားနေညှ၊ စာချစာသင်၊ ပညာရှင်တို့၏၊ ဟဒယေ=ဤကျမ်းကိုမြင်၊ လွန်သန့်စင်သည့် ကြည်လင်ရှင်ပြူး စိတ်နှလုံး၌၊ တမော= အဓိပ္ပါယ်နက်၊ ဖုံးကွယ်ဝှက်၍၊ မလက်ဉာဏ်ရောင် အမိုက်မှောင်ကို၊ ဗာဓံ (ဗာဓေ)=စိတ်ဓာတ်အတွင်း၊ မကပ်ချဉ်းအောင်၊ ရှင်လင်းပယ်ဖျောက်၊ ကွယ်ပျောက်စေလျက်၊ အာဘံ=တသုတ်မကျန်၊ ဟုတ်မှန်ထိုးထွင်း၊ အမြင်ရှင်းသည့်၊ ထင်လင်းတန်ဆောင်၊ ဉာဏ်အရောင်ကို၊ ဒဒေါ=ကြည့်ရှုလိုက်တိုင်း၊ မဆိုင်းလက်ငင်း၊ ပေးအပ်နှင်းလျက်၊ ယထာ စန္ဒောဝ=မြေပြင်တဝန်း၊ ဌေစင်သွန်းသို့၊ ပြည့်ဝန်းဝိုင်းစက်၊ ထွန်းပေါ်ထွက်သည့်၊ နှစ်သက်စဖွယ်၊ တင့်တယ်ပဝင်း၊ ဌေလမင်းကဲ့သို့ပင်၊ နိစ္စံ=သင်ယူကြည့်ရှု၊ ပို့ချမှုဖြင့်၊ အားပြုလက်စွဲ၊ အမြဲတွင်တွင်၊ အသုံးဝင်လျက်သာလျှင်၊ သောဘတံ (သောဘတု)=ခုခါနောက်နောင်း၊ အချိန်ပြောင်းလည်း၊ အကောင်းဂုဏ်သိန်း၊ ရောင်အရှိန်ဖြင့်၊

ထိန်ထိန်ပဝင်း၊ ထွန်းလင်းမြင့်ကြွယ်၊ တင့်တယ်နေပါစေသတည်း။ သာသနံ=သတ္တဝါပေင်း၊ ဒုက္ခကင်းအောင်၊ မင်းမင်းသခင်ဘုရားရှင်၏၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်အား၊ ဖွမ်းပကားဖြင့်၊ ဟောကြားမြွက်ဖော်၊ ဒေသနာတော်ကို၊ စိုရုံ=နှစ်ပေါင်းရာထောင်၊ မြားမြောင်လွန်မြောက်၊ ရှိန်ခါရောက်အောင်၊ ဓာရေတု=ပါဠိမိုပါယ်၊ မပြယ်မယှက်၊ မကွယ်ဝှက်အောင်၊ ရှက်ဆောင်သည်ပိုး၊ အကျိုးပြုလုပ်ငန်း၊ တာဝန်ထမ်းသည့်၊ ကျွမ်းကန်မသွေ၊ ဖြစ်ပါစေသတည်း။